

BÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

ročník 1936. Čís. 1.

KČ 4.-

ANGlický

FRANCOUZSKÝ

NĚMECKÝ

RUSKÝ

ITALSKÝ

ŠPANĚLSKÝ

★

LATINSKÝ

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 1.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

DT

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Předpisy o doplňovacích zkouškách dospělosti (doplňovacích zkouškách maturitních) absolventů reálných gymnasií, reformních reálných gymnasií a reálek.

(Výnos min. školství a nár. osvěty, 31. července 1934,
čís. 64.860/33—II.; 26. ledna 1935, čís. 3294/35—II./1.)

1. Absolventi jednoho typu střední školy, chtějí-li nabýti oprávnění, kterého poskytuje vysvědčení dospělosti z jiného typu střední školy k studiu na některé vysoké škole, musí se podrobiti s úspěchem doplňovací zkoušce dospělosti (= doplňovací maturitní zkoušce).

Absolventi reálek a reformních reálných gymnasií, kteří chtějí nabýti oprávnění, jehož poskytuje vysvědčení dospělosti z reálných gymnasií, podrobí se doplňovací zkoušce dospělosti z latiny, a nebyl-li úvod do filosofie za jejich středoškolských studií povinným předmětem, též z úvodu do filosofie.

Absolventi reálných gymnasií, kteří chtějí nabýti oprávnění, jehož poskytuje vysvědčení dospělosti z gymnasií, podrobí se doplňovací zkoušce dospělosti z řečtiny.

Absolventi reformních reálných gymnasií, o jejichž doplňovacích zkouškách dospělosti z latiny zůstávají v platnosti ustanovení zdejšího výnosu ze dne 16. ledna 1932, čís. 3983/II., mohou se podrobiti této zkoušce po případě již v období, v němž vykonali zkoušku dospělosti reformně-reálně-gymnasiijní. Absolventi reálek smějí se podrobiti doplňovací zkoušce z latiny, resp. též z úvodu do filosofie, teprve za rok po zkoušce dospělosti reálné.

2. Doplňovací zkoušky dospělosti se konají na státních gymnasiích, reálných gymnasiích a reformních reálných gymnasiích.

Absolventi reálných gymnasií, kteří se podrobují doplňovací zkoušce z řečtiny, konají tuto zkoušku na gymnasiu nebo na reálném gymnasiu, budou-li na něm splněny požadavky níže uvedené v odstavci 3.

Absolventi reformních reálných gymnasií mohou vykonati doplňovací zkoušky z latiny na svém ústavu.

Absolventi reálek konají doplňovací zkoušku na tom typu gymnasiijním, z něhož chtějí nabýti oprávnění. Absolventi reálek mohou doplňovací zkoušku dospělosti konati i na státních gymnasiích a reálných gymnasiích.

Světové řeči v 1000 slovech

LATINSKY V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé

Napsal

profesor JOSEF BRADÁČ

V PRAZE 1936

NAKLADATEL A. NEUBERT KNIHKUPEC

Poznámky a vysvětlivky.

Slova, která se vyskytla ve slovníku v prvním díle této učebnice („**Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.**“) se již ve slovníku v tomto druhém díle neopakují. Kde toho je potřeba, odkazujeme čtenáře k prvnímu dílu tím způsobem, že ke slovu nebo ke stati připojujeme římskou číslici I. (= první díl učebnice: „**Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.**“) a arabskou číslici, jež značí stránku tohoto prvního dílu; na př.: „**alacer, I, 383**“ značí, že se toto slovo (s českým významem) vyskytuje v prvním díle učebnice na str. 383.

Arabská číslice u sloves značí konjugaci (viz I. díl, str. 49 a 50).

Římská číslice v závorce u podstatných jmen značí deklinaci.

U přídavných jmen arabská číslice značí, kolikavýchodné je přídavné jméno, římská číslice značí deklinaci.

Znaménko * (hvězdička) značí: „**Vyslovte!**“

Přízvučná slabika v některých slovech jest vyznačena tím způsobem, že samohláska (dvojhláska) této přízvučné slabiky je vytištěna polotučně.

Zkratky častěji užívané jsou uvedeny v I. díle na str. 509.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

1. HODINA.

Osobní zájmena.
Prōnōmina persōnālia.

Sklonění.

Sing.

<i>N.</i>	ego	já	tū	ty
<i>G.</i>	meī	mne	tuī	tebe
<i>D.</i>	mihi	mně, mi	tibi	tobě, ti
<i>Ak.</i>	mē	mne, mě	tē	tebe, tě
<i>V.</i>	—	—	tū!	ty!
<i>Abl.</i>	mē	mnou	tē	tebou

Osobní zájmeno s předložkou:

ā mē (<i>abl.</i>)	= ode mne (<i>gen.</i>)
ad mē (<i>akus.</i>)	= ke mně (<i>dat.</i>)
in mē (<i>akus.</i>)	= na mne (<i>akus.</i>)
in mē (<i>abl.</i>)	= ve mně (<i>lok.</i>)
dē mē (<i>abl.</i>)	= o mně (<i>lok.</i>)
mēcum (<i>abl.</i>)	= se mnou (<i>instr.</i>)

Plur.

N.	nōs	my	vōs	vy	
G.	{	nostrī	nás	{ vestrī	vás
		nostrum	(z) nás	{ vestrum	(z) vás
D.	nōbis	nám	vōbis	vám	
Ak.	nōs	nás	vōs	vás	
V.	—	—	vōs!	vy!	
Abl.	nōbis	námi	vōbis	vámi	

ā vōbis (*abl.*) = od vás (*gen.*)
ad vōs (*akus.*) = k vám (*dat.*)
in vōs (*akus.*) = na vás (*akus.*)
in vōbis (*abl.*) = ve vás (*lok.*)
dē vōbis (*abl.*) = o vás (*lok.*)
vōbiscum (*abl.*) = s vámi (*instr.*)

Osobní zájmeno 1. a 2. osoby sing. i plur. jest v češtině i v latině bezrodé, t. j. užívá se ho bez rozdílu pro všechny tři mluvnické rody.

Osobní zájmeno 3. osoby [*on, ona, ono; oni, ony, ona*] jest v latině zastupováno ukazovacím zájmenem »**is, ea, id**« (viz I., str. 44, 45, 312).

Osobní zájmena se kladou v latině jen tehdy, je-li na nich důraz; to bývá za citového pohnutí, v otázkách vyjadřujících pohnutí nebo rozhorlení, při protivě, před přístavkem a j.

V latině má osobní zájmeno v každém pádě pouze jediný tvar; není tu ani tvarů silnějších ani slabších, jako je má čeština (srv. *mně, mi; mě, mne; tobě, ti; tě, tebe*).

Některé tvary osobních zájmen (mimo gen. sing. a gen. plur.) se někdy zesilují připojením nezměnitelné příklonky »-**met**«, na př.: *egomet, měmet, tibimet, nōsmet, vōbismet*; zájmeno **tū** se někdy zesiluje příklonkou »-**te**«: *tūte*; někdy (velmi zřídka) se zájmenný tvar zdvojí: *mēmē, tētē*.

Zesílené zájmenné tvary překládáme do češtiny týmiž českými tvary jako nezesílené, avšak často buď při výslovnosti klademe na ně důraz nebo slovosledem vytkneme jejich důrazné postavení ve větě.

Předložka »cum« se zakládá za ablativ osobních zájmen a tvoří s nimi jedno slovo:

mēcum = se mnou; **tēcum** = s tebou; **nōbiscum** = s námi; **vōbiscum** = s vámi.

Genitivity **meī, tuī, nostrī, vestrī** jsou předmětné (nikoli přivlastňovací):

memoria meī, tuī, nostrī, vestrī = upomínka na mne, na tebe, na nás, na vás;

miser cordia nostrī = milosrdenství s námi;

fīdūcia vestrī = důvěra ve vás;

memor meī, tuī, nostrī, vestrī = pamětliv mne, tebe, nás, vás.

Genitivity »**nostrum**« a »**vestrum**« jsou »celkové genitivity« a překládají se do češtiny předložkovým pádem »z nás«, »z vás«; na př.:

optimus nostrum = nejlepší z nás;

māximus vestrum = největší z vás.

Kromě toho se tyto genitivity »**nostrum**« a »**vestrum**« kladou v tomto spojení:

omniū nostrum = všech nás (*gen.*); (*čí? koho?*)

omniū vestrum = všech vás (*gen.*); (*čí? koho?*)

nostrum uterque = my oba dva;

vestrum uterque = vy oba dva;

quis nostrum (vestrum)? = kdo z nás (z vás)?

multī nostrum = mnozí z nás;

māximus omniū nostrum (vestrum) = největší z nás (z vás) všech;

memor sum omniū vestrum = jsem pamětliv všech vás.

Slovník (1.—2. úloha).

aequum, aequi, n. (II.), slušnost, slušná věc, právo; smysl pro rovnost; spravedlnost; (* ékvum)

alacer, (I, 383); *alacriōre animō*, s čilejší myslí

atrōx, 1., (gen. sing.): *atrōcis*,

a) děsný, strašný, hrozný;

b) divý, krutý, zuřivý, hrozný;

c) přísný, vzdorný; příkrý, prchlý

avidus, a, um, a) dychtivý, chti-

- vý, žádostivý, lačný (něčeho);
b) hrabivý, lakotný, lakomý;
c) dychtivý pokrmu, hladový,
 lačný, hltavý, nenasytný; **d)**
 vášnivý, prudký
- brevis**, (I, 434); *brevi tempore*,
 (abl. čas.), v krátké době,
 v krátkém čase, vbrzku, za-
 krátko
- camélus**, *ī*, m. (II.), velbloud;
 (* *camélus*)
- Cannae**, *ārum*, f. plur. (I.), Kan-
 ny, město v Apulii, známé po-
 rázkou Římanů r. 216 př. Kr.
 za 2. punské války, kterou
 způsobil Hannibal; **Cannēnsis**,
e, 2. (III.), kanenský, (u Kan-
 nen); (* *kannēnzis*)
- Catilina**, *ae*, m. (I.), (* Katyli-
 na), Lucius Sergius Katilina,
 Říman, prostopášník, zlopo-
 věstný spiknutím, jež zosnoval
 proti státu r. 63 př. Kr.; M.
 Tullius Cicero, konsul r. 63 př.
 Kr., spiknutí Katilinovo odha-
 lil a potlačil; Katilina byl za-
 bit v boji u Pistorie v severní
 Etrurii r. 62 př. Kr.
- cautus**, *a, um*, **a)** zajištěný, za-
 bezpečený; **b)** ostražitý, opatr-
 ný, obezřelý
- crassus**, *a, um*, **a)** tlustý; **b)** sil-
 ný; hrubý; **c)** (o krvi:) hustý,
 sražený, sseďlý
- culpa**, *ae*, f. (I.), vina, provině-
 ní; poklesek, hřích
- dēbere**, (I, 270); *grātiām dēbeō*,
 jsem povinen vděčnosti
- ērudire**, (I, 366); *litteris et arti-
 bus ērudire*, vzdělávati ve vě-
 dách a uměních; (I, 141, 348)
- expectātiō**, *īōnis*, f. (III.), oče-
 kávání; (* *eksspektācijō*)
- fidēlis**, *e*, 2. (III.), věrný, spo-
 lehlivý; oddaný; poctivý, svě-
 domitý
- grātia**, (I, 53)
- hodiernus**, *a, um*, dnešní; *ho-
 diernō diē*, (abl. čas.), dnešní-
 ho dne; (* *hodyjernus*)
- implēre**, (I, 391), naplniti; doko-
 natí, dokončiti (*o věku*)
- iūs**, (I, 320); *iūra amicitiae*,
 práva přátelství; (* *iūra ami-
 cicijō*)
- iuvenīlis**, *e*, 2. (III.), **a)** mladic-
 ký, jinošský; **b)** bujarý, veselý;
iuvenīli aetate, (abl. čas.),
 v mladickém, jinošském věku;
 (* *iuvenīlis*)
- libentissimē**, (I, 131), nejraději,
 velmi rád; s největší radostí,
 chutí
- lūx**, *lūcis*, f. (III.), **a)** světlo;
 lesk, záře, třpyt; **b)** (denní)
 světlo; **c)** okrasa, chlouba;
 spása
- nefārius**, *a, um*, zločinný, boha-
 prázdňý; *nefāria cōsilia*, zlo-
 činné záměry
- nocēns**, 1. (III.), (gen. sing.):
nocentis, **a)** škodlivý; **b)** zlo-
 činný
- nūtriō**, *īs, ire*, 4., **a)** živiti, krmi-
 ti; **b)** pěstiti; vychovávatí
- opiniō**, *opiniōnis*, f. (III.), **a)**
 domněnka, mínění (osobní);
b) tušení, očekávání, nadání,
 pomyšlení; **c)** veřejné mínění,
 pověst; (* *opínyjō*)
- ōrnātus**, *a, um*, (I, 313), čestný;
 ctěný, vážený; (* *ōrnātus*)
- praeditus**, *a, um*, opatřený, na-

daný (něčím), obdařený; (*
pródytus)
prócreō, *ās, āre, āvī*, 1., (z)plo-
diti; vytvářeti, tvořiti; (* **pró-
kreó**)
satis, dosti, dost; dostatečně
senilis, *e*, 2. (III.), stařecký;
senīlī aetāte, (abl. čas.), ve
stařeckém věku
societās, *societātis*, f. (III.), spo-
lečenství, jednota; spolek; (*
socijetās)

superstitiō, *superstitiōnis*, f.
(III.), pověra; pověřivost; (*
superstycijó)
sūspiciō, *sūspiciōnis*, f. (III.),
podezření; (* sūspicijó)
turpis, *e*, 2. (III.), **a**) šeredný,
ohyzdný; **b**) (mravně:) haneb-
ný, ohavný; potupný, hnusný,
mrzký, nečestný
vādō, *is, ere*, 3. kráčeti, ubirati
se, jíti

1. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 38!)

1. *Tē lūdī, mē librī dēlectant.* — 2. *Cantus avium nōs et vōs dēlectat.* — 3. *Sī valēs, bene est; ego valeō.* — 4. *Ego tibi in viā comes erō.* — 5. *Mihi et tibi, nōbis et vōbis ā parentibus beneficia tribuuntur.* — 6. *Hodiē mihi, crās tibi.* — 7. *In mē et in tē et in nōbis omnibus spēs patriae sita est.* — 8. *Pāx tēcum et mēcum (estō)! — 9. Dominus vōbiscum!* — 10. *Nōbis omnia vōbiscum, amīcī, commūnia sunt.* — 11. *Mihi nihil, amīcīs multa!* — 12. *Pānem nostrum cotīdiānum dā nōbis hodiē.* — 13. *Multī nostrum infēlicēs sunt.* — 14. *Paucī vestrum contentī sunt.* — 15. *Nēmō nostrum liber vitūs est.* — 16. *Patria est commūnis parēns omnium nostrum.* — 17. *Nēmō omnium nostrum sine culpā est.* — 18. *Quis vestrum mē accusābit?* — 19. *Rem pūblicam et vitam omnium vestrum, civēs, hodiernō diē servāvī.* — 20. *Nōn multī nostrum octōgintā annōs implēbunt.* — 21. *Pater meī et tuī et nostrī memor est. Pater omnium nostrum memor est.* — 22. *Memōria vestrī semper mihi grāta est.* — 23. *In periculō, parentēs, vestrī vestraeque cūrae memorēs fuimus.* — 24. *Memor erō tuī, sī tū memor eris meī.* — 25. *Nēmō magis nostrī memor est quam parentēs, quī nōs alunt, vestiunt, educant; quis nostrum parentēs nōn dīliget?* — 26. *Quod vōs servāvimus, semper nostrī memorēs eritis.* — 27. *Ā mē*

et ā nōbis, parentēs, colēminī et dīligēminī. — 28. Ā tē, mī Deus, vītam habēmus. — 29. Vāde mēcum! — 30. Dīligō tē et tēcum libentissimē vīvō. — 31. In periculō Deus nōbiscum erit. — 32. Brevī tempore aut mē vidēbitis aut multa dē mē audiētis. — 33. Vēritās nōbis et vōbis grāta est. — 34. Narrāmus tibi tristia. — 35. Magistrī dīligenter vōs litterīs et artibus ērudient. — 36. Vōbis, amīcī, grātiam dēbēmus, quod bene nōs dēfenditis. — 37. Sī tū es mēcum, mī amīce, satis tūtus sum; sī ego erō tēcum, satis tūtus eris. — 38. Vōs omnī sūspiciōne nōs liberāvīstis; nunquam vestrī vestrōrumque beneficiōrum, amīcī, immemorēs erimus.

Číselná příslovce násobná. I.
Adverbia numerālia multiplicātīva.
 (Viz str. 17!)

Číselná příslovce násobná se kladou na otázku »kolikrát? = quotiēns« a jsou nesklonná.

1	jednou	=	<i>semel</i> ;	7	sedmkrát	=	<i>septiēs</i> ;
2	dvakrát	=	<i>bis</i> ;	8	osmkrát	=	<i>octiēs</i> ;
3	tříkrát	=	<i>ter</i> ;	9	devětkrát	=	<i>noviēs</i> ;
4	čtyřikrát	=	<i>quater</i> ;	10	desetkrát	=	<i>deciēs</i> ;
5	pětkrát	=	<i>quīnquiēs</i> ;	11	jedenáctkrát	=	<i>undeciēs</i> ;
6	šestkrát	=	<i>sexiēs</i> ;	12	dvanáctkrát	=	<i>duodeciēs</i> ;
13	třináctkrát	=	<i>ter deciēs</i> ;				
14	čtrnáctkrát	=	<i>quater deciēs</i> ;				
15	patnáctkrát	=	<i>quīnquiēs deciēs</i> ;				
16	šestnáctkrát	=	<i>sexiēs deciēs</i> ;				
17	sedmnáctkrát	=	<i>septiēs deciēs</i> ;				
18	osmnáctkrát	=	<i>duodēvīciēs</i> ;				
19	devatenáctkrát	=	<i>undēvīciēs</i> ;				
20	dvacetkrát	=	<i>vīciēs</i> ;				

21	jedenadvacetkrát	= { <i>semel et viciēs,</i> (<i>viciēs semel</i>);
22	dvaadvacetkrát	= { <i>bis et viciēs,</i> (<i>viciēs bis</i>);
23	třiadvacetkrát	= { <i>ter et viciēs,</i> (<i>viciēs ter</i>);
28	osmadvacetkrát	= <i>duodētrīciēs;</i>
29	devěadvacetkrát	= <i>undētrīciēs;</i>
30	třicetkrát	= <i>trīciēs;</i>
40	čtyřicetkrát	= <i>quadrāgiēs;</i>
50	padesátkrát	= <i>quīnquāgiēs;</i>
60	šedesátkrát	= <i>sexāgiēs;</i>
70	sedmdesátkrát	= <i>septuāgiēs;</i>
80	osmdesátkrát	= <i>octōgiēs;</i>
90	devadesátkrát	= <i>nōnāgiēs;</i>
100	stokrát	= <i>centiēs.</i>

2. HODINA.

Stupňování přídavných jmen.

Adjektiva (přídavná jména) vyjadřují vlastnost. Stupeň vlastnosti se vyjádří stupňováním adjektiva.

Význam přídavných jmen se stupňuje:

a) stupňováním **n**aprostým či **a**bsolutním (na př.: *bohatý* — *značně bohatý* — *velmi bohatý* — *náramně bohatý* — *nesmírně bohatý*...); (viz níže »*absolutní komparativ*«, »*absolutní superlativ, elativ*«);

b) stupňováním **p**oměrným či **s**rovnávacím (na př.: *bohatý* — *bohatší* — *nejbohatší*).

Stupňovati se může význam přídavných jmen také ve smyslu zmenšujícím (na př.: *skromný* — *nedosti skromný* — *málo skromný* — *skromničký*...).

Stupňování srovnávacího jsou schopna jen adjektiva a příslovce odvozená z adjektiv (na př.: *moudrý* — *moudřejší* — *nejmoudřejší*; *moudře* — *moudřeji* — *nejmoudřeji*).

Srovnávacího stupňování nemají ta adjektiva, která vyjadřují vlastnost ve stupňované míře (na př.: »*staříčkový*«, nelze však říci »*staříčtější*«; podobně: *přenáramný*, *velikánský*, *malinký* a pod. nemají ani komparativu ani superlativu).

Záporná přídavná jména mají v češtině srovnávací stupňování obyčejně tehdy, jsou-li významu opakokladného (na př.: *nevěrný* — *nevěrnější* — *nejnevěrnější*); nejsou-li významu opakokladného, mají opsané stupňování (na př.: *neveliký* — *méně veliký* — *nejméně veliký*; *nepodobný* — *méně podobný* — *nejméně podobný*).

Při srovnávacím stupňování se v češtině i latině rozeznávají tři stupně:

1.) první stupeň čili **positiv** (* *pozitív*), (*gradus positivus*, stupeň základní), (na př.: *bohatý*, *moudrý*, *pilný*);

2.) druhý stupeň čili **komparativ** (* *komparatív*), (*gradus comparativus*, vyšší stupeň), (na př.: *bohatší*, *moudřejší*, *pilněji*);

3.) třetí stupeň čili **superlativ** (* *superlatív*), (*gradus superlativus*, nejvyšší stupeň), (na př.: *nejbohatší*, *nejmoudřejší*, *nejpilněji*).

Pravidelné srovnávací stupňování adjektiv: Komparativ.

Komparativ adjektiva utvoříme tím způsobem, že k základu adjektiva přidáme

pro mužský a ženský rod příponu **-ior** (* *ijor*),
pro střední rod příponu **-ius** (* *ijus*).

Základ adjektiva obdržíme, oddělíme-li koncovku od genitivu singuláru maskulina.

Positiv:	Genitiv sg.:	Základ:	Komparativ:	
			m. f.	n.
longus (I, 124)	<i>long-ī</i>	<i>long-</i>	<i>long-ior</i> ,	<i>long-ius</i> ,
pulcher (I, 162)	<i>pulchr-ī</i>	<i>pulchr-</i>	<i>pulchr-ior</i> ,	<i>pulchr-ius</i> ,
liber (I, 135)	<i>liber-ī</i>	<i>liber-</i>	<i>liber-ior</i> ,	<i>liber-ius</i> ,
				svobodnější;

Positiv:	Genitiv sg.:	Základ:	Komparativ:	
			m. f.	n.
brevis (I, 434)	<i>brev-is</i>	<i>brev-</i>	<i>brev-ior,</i>	<i>brev-ius,</i> kratší;
audāx (I, 459)	<i>audāc-is</i>	<i>audāc-</i>	<i>audāc-ior,</i>	<i>audāc-ius,</i> odvážnější;
dīves (I, 474)	<i>dīvit-is</i>	<i>dīvit-</i>	<i>dīvit-ior,</i>	<i>dīvit-ius,</i> bohatší;
sapiēns (I, 458)	<i>sapient-is</i>	<i>sapient-</i>	<i>sapient-ior,</i>	<i>sapient-ius,</i> moudřejší;
ācer (I, 383)	<i>ācr-is</i>	<i>ācr-</i>	<i>ācr-ior,</i>	<i>ācr-ius,</i> různější;
pauper (I, 475)	<i>pauper-is</i>	<i>pauper-</i>	<i>pauper-ior,</i>	<i>pauper-ius,</i> chudší;
clārus (I, 110)	<i>clār-ī</i>	<i>clār-</i>	<i>clār-ior,</i>	<i>clār-ius,</i> slavnější;
piger (I, 162)	<i>pigr-ī</i>	<i>pigr-</i>	<i>pigr-ior,</i>	<i>pigr-ius,</i> línější;
prūdēns (I, 457)	<i>prūdent-is</i>	<i>prūdent-</i>	<i>prūdent-ior,</i>	<i>prūdent-ius,</i> opatrnější;
celeber (I, 384)	<i>celebr-is</i>	<i>celebr-</i>	<i>celebr-ior,</i>	<i>celebr-ius,</i> slavnější, hlučnější;
celer (I, 384)	<i>celer-is</i>	<i>celer-</i>	<i>celer-ior,</i>	<i>celer-ius,</i> rychlejší;
alacer (I, 383)	<i>alacr-is</i>	<i>alacr-</i>	<i>alacr-ior,</i>	<i>alacr-ius,</i> čilejší, hbitější;
āter (I, 162)	<i>ātr-ī</i>	<i>ātr-</i>	<i>ātr-ior,</i>	<i>ātr-ius,</i> tmavší, temnější;
salūber (I, 384)	<i>salūbr-is</i>	<i>salūbr-</i>	<i>salūbr-ior,</i>	<i>salūbr-ius,</i> zdravější.

[Výslovnost uvedených komparativů: * **longijor**, **longijus**, **pulchrijor**, **pulchrijus**, **liberijor**, **liberijus**, **brevijor**, **brevijus**, **audācijor**, **audācijus**, **dývieijor**, **dývieijus**, **sapijencior**, **sapijencijus**, **ákrijor**, **ákrijus**, **pauperijor**, **pauperijus**, **klárijor**, **klárijus**, **pigrijor**, **pigrijus**, **prūdencior**, **prūdencijus**, **celebrijor**, **celebrijus**, **celerior**, **celeriorus**, **alakrijor**, **alakrijus**, **ātrijor**, **ātrijus**, **salúbrijor**, **salúbrijus**.]

(Římské číslice u pozitivu odkazují k prvnímu dílu této učebnice »Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.« Arabské číslice vedle římské I. značí stránku prvního dílu této učebnice.)

Skloňování komparativu adjektiv.

Komparativ adjektiv náleží skloňováním do *třetí* deklinace.

Pamatujte! V ablativu siguláru komparativu adjektiv ve všech třech rodech jest koncovka »-e«; v genitivu plurálu komparativu ve všech třech rodech jest koncovka »-um«; v nominativu, akusativu a vokativu plurálu komparativu ve středním rodě jest koncovka »-a«.

<i>Singulár:</i>		<i>Plurál:</i>			
	<i>m., f.</i>	<i>n.</i>		<i>m., f.</i>	<i>n.</i>
<i>N.</i>	clārior	clārius		clāriōr-ēs	clāriōr-a
<i>G.</i>	clāriōr-is	clāriōr-is		clāriōr-um	clāriōr-um
<i>D.</i>	clāriōr-ī	clāriōr-ī		clāriōr-ibus	clāriōr-ibus
<i>Ak.</i>	clāriōr-em	clārius		clāriōr-ēs	clāriōr-a
<i>V.</i>	clārior!	clārius!		clāriōr-ēs!	clāriōr-a!
<i>Abl.</i>	clāriōr-e	clāriōr-e		clāriōr-ibus	clāriōr-ibus

Skloňujte!

N. fossa longior, delší příkop; *G.* fossae longiōris; *D.* fossae longiōrī; *Ak.* fossam longiōrem; *V.* = *N.*; *Abl.* fossā longiōre.

N. fossae longiōrēs; *G.* fossārum longiōrum; *D.* fossīs longiōribus; *Ak.* fossās longiōrēs; *V.* = *N.*; *Abl.* fossīs longiōribus.

N. prātum pulchrius, krásnější louka; *G.* prāti pulchriōris; *D.* prātō pulchriōrī; *Ak.* prātum pulchrius; *V.* = *N.*; *Abl.* prātō pulchriōre.

N. prāta pulchriōra; *G.* prātōrum pulchriōrum; *D.* prātīs pulchriōribus; *Ak.* prāta pulchriōra; *V.* = *N.*; *Abl.* prātīs pulchriōribus.

N. mare altius, hlubší moře; *G.* maris altiōris; *D.* mari altiōrī; *Ak. a V.* mare altius; *Abl.* mari altiōre.

N. maria altiōra; *G.* marium altiōrum; *D.* maribus altiōribus; *Ak. a V.* maria altiōra; *Abl.* maribus altiōribus.

N. pars melior, lepší část; *G.* partis meliōris; *D.* parti meliōri; *Ak.* partem meliōrem; *V.* = *N.*; *Abl.* parte meliōre.

N. partēs meliōrēs; *G.* partium meliōrum; *D.* partibus meliōribus; *Ak. a V.* partēs meliōrēs; *Abl.* partibus meliōribus.

N. diēs brevior, kratší den; *G.* diēi breviōris; *D.* diēi breviōrī; *Ak.* diem breviōrem; *V.* = *N.*; *Abl.* diē breviōre.

N., Ak., V. diēs breviōrēs; *G.* diērum breviōrum; *D., Abl.* diēbus breviōribus.

Poznámka:

Adjektivum »*multus, a, um*« má v plurále komparativu tvary »*plūrēs* (m., f.), *plūra* (n.) = četnější, více«; v gen. plur. jest tvar společný všem třem rodům »*plūrium*«.

Skloňujte!

N. *plūrēs servī, plūrēs mulierēs, plūra exempla*,
více otroků, více žen, více příkladů;

G. *plūrium servōrum, plūrium mulierum, plūrium exemplōrum*;

D. *plūribus servīs, plūribus mulieribus, plūribus exemplīs*;

Ak. *plūrēs servōs, plūrēs mulierēs, plūra exempla*;

V. = *Nom.*

Abl. = *Dat.*

Spojka »**quam**«.

Ablātívus comparātívus (ablativ srovnávací).

Železo je těžší než zlato.	}		{	<i>Ferrum gravius est quam</i>
Železo je těžší zlata.				<i>aurum.</i>
Železo je těžší nad zlato.				<i>Ferrum gravius est aurō.</i>

Bratr jest odvážnější
než ty.
Bratr jest odvážnější
tebe.
Bratr jest odvážnější
nad tebe.

Slova sladší *nad med.*

Nic není *nad* ctnost krásnější (ho), nic (není) čestnější (ho).

Nic mně, tobě a všem nám není dražší (ho) než vlast [= *nad* vlast], která mne, tebe a nás všechny zplodila a živí.

Předmět »B«, nad nějž v komparativním rčení předmět »A« vyniká, jak z uvedených příkladů vysvitá, se vyjadřuje (A = železo; B = zlato):

a) v češtině:

1. spojkou »než, nežli« s příslušným pádem přirovnávaného předmětu; (*železo je těžší než zlato*);

2. genitivem (který slove genitiv odluky); (*železo jest těžší zlata*);

3. předložkovým pádem; (*železo jest těžší nad zlato*).

{ *Frāter audāciōr est quam tū.*
{ *Frāter audāciōr est tē.*

{ *Verba dulciōra melle.*
{ *Verba dulciōra quam mel.*

Nihil est virtūte pulchrius, nihil ōrnātius. — *Nihil pulchrius, nihil ōrnātius est quam virtūs.*

Nihil mihi et tibi et nōbis omnibus cārius est patriā [= *quam patriā*], *quae mē et tē et nōs omnēs prōcreāvit et nūtrit.*

b) v latině:

1. spojkou »*quam*« (= *než, nežli*) s příslušným pádem přirovnávaného předmětu; (*ferrum gravius est quam aurum*);

2. ablativem (který slove ablativ srovnávací, *ablātīvus comparātīvus*); (*ferrum gravius est aurō*).

Kterého z uvedených případů se má použití at' v češtině či v latině, jest ponecháno překladateli. *Jen* srovnávací

ablativ se v latině klade, je-li přirovnávaná osoba nebo věc vyjádřena vztažným zájmenem »*quī, quae, quod* = který, -á -é; jenž, jež, jež« (I, str. 248), na př.:

Milujte vlast, <i>nad</i> niž nic sladší (ho) není.	<i>Amāte patriam, quā nihil dulcius est.</i>
--	--

Ablativu srovnávacímu Latíník často dává přednost před spojkou »*quam* (s příslušným pádem přirovnávaného předmětu)« ve větách záporných a v některých ustálených rčeních; na př.:

Nic není sladší (ho) než vlast [= <i>nad</i> vlast].	<i>Nihil patriā dulcius est.</i>
Rychleji <i>nad</i> vše očekávání, <i>nad</i> pomýšlení; rychleji, než by kdo byl čekal; rychleji, než by se byl kdo nadál.	} <i>Spē celerius. Exspectātiōne celerius. Opīniōne celerius.</i>
Město <i>nad</i> vše očekávání větší.	<i>Urbs exspectātiōne maior.</i>
Více než slušno. Až příliš.	} <i>Plūs aequō (= plūs quam aequum est).</i>
Více než obvykle.	<i>Magis solitō.</i>

Poznámka: Při záporce »*nic*«, je-li v nom. nebo akus. sing., se v češtině komparativ přídavného jména klade do genitivu, ježž do latiny překládejte nominativem sing. (případně akusativem sing.)!

Nic není <i>sladšího</i> nad vlast (než vlast).	<i>Nihil patriā dulcius est.</i>
Nevidím nic <i>krásnějšího</i> .	<i>Nihil pulchrius videō.</i>

2. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 39!)

1. *Lupus audāx est, leō audācior est.* — 2. *Leō audācior lupō est.* — 3. *Sonitus celer est, sed lūx celerior est.* — 4. *Lūx celerior est quam sonitus. Lūx celerior sonitū est.* — 5. *Argentum ūtile est, sed ferrum ūtilius est.* — 6. *Argentum nōn est ūtilius quam ferrum. Argentum ferrō ūtilius nōn est.* — 7. *Iūra amicitiae sāncta sunt, sed iūra patriae sānctiōra sunt.* — 8. *Iūra patriae sānctiōra sunt quam iūra amicitiae. Iūra patriae sānctiōra sunt iūribus amicitiae.* — 9. *Italia calidior est quam nostrae regiōnēs. Italia calidior est nostris regiōnibus.* — 10. *Cōnsilia senum et patrum sapientiōra sunt quam cōnsilia iuvenum. Cōnsilia senum et patrum sapientiōra cōsilīs iuvenum sunt.* — 11. *Aurum gravius est quam argentum. Aurum gravius argentō est.* — 12. *Argentum levius est quam aurum. Argentum levius est aurō.* — 13. *Nihil est lūce celerius.* — 14. *Parentibus amīcōs fidēliōrēs nōn habēs.* — 15. *Hominēs in rēbus adversis saepe cautiōrēs sunt quam in rēbus secundis.* — 16. *Ōrātōrēs Graeci clāriōrēs fuērunt quam ōrātōrēs Rōmāni [clāriōrēs ōrātōribus Rōmānis fuērunt].* — 17. *Nihil rei pūblicae Rōmānae perniciōsius fuit quam bella cīvilia [perniciōsius bellis cīvilibus fuit].* — 18. *Dīvitēs saepe miseriōrēs sunt quam pauperēs.* — 19. *Periclēs potentior fuit multis regi-bus et tyrannīs.* — 20. *Praeclāra exempla ūtiliōra sunt quam praecepta.* — 21. *Pauci hominēs divitiōrēs erant rēge Croesō, multī beātiōrēs.* — 22. *Certior aure est oculus.* — 23. *Lūdī puerīs pigrīs iūcundiōrēs sunt quam librī.* — 24. *Equī ācriōre audītū praeditī sunt quam hominēs.* — 25. *Elephantī crassiōres pedēs habent et graviōra onera portant quam equī.* — 26. *Nihil militī virtūte pulchrius, nihil fugā turpius est.* — 27. *Aurum ferrō nocentius (* nocentījus) est.* — 28. *Cicerōnī lūce clāriōra erant omnia nefāria cōnsilia Catilīnae.* — 29. *Aestās in frīgidiōre regiōne, hiems in calidiōre iūcundior est.* — 30. *Equus pulchrior camēlō est, quī equō celerior est. (Equus pulchrior est quam camēlus, quī celerior est quam equus.)* — 31. *Aestāte diēs*

sunt longiōrēs et noctēs breviōrēs quam hieme. — 32. Nihil mortī simīlius est somnō. — 33. Vīta multōrum animālium longior est quam vīta hominum. — 34. Infirmiōrum cum validiōre societās rārō est ūtilis. — 35. Nullum proelium atrōcius fuit quam proelium Cannēse. — 36. Hōrā mortis nihil incertius. — 37. Superstitiōne nihil nocentius est. — 38. Āēr aquā levior est. — 39. Puerīs aqua pūra vīnō salūbrior est. — 40. Amīcītia hominum prūdentium firmior et tūtior est quam hominum levium. — 41. Vīta dīvitum saepe vitā pauperum miserior est. Vīta dīvitum saepe miserior est quam vitā pauperum. — 42. Italia multō longior difficilia negōtia peragimus quam senīlī. — 44. Cōnsiliō prūdentīōrum virōrum, adulēscentēs, pārēte! — 45. Oculī avidiōrēs sunt quam venter.

(Vyhleďte všechny komparativy v této úloze a určete jejich pozitiv!)

[Vyhleďte všechny celkové genitivy v této úloze! Jak se přeloží?]

[Vyhleďte srovnávací ablativy v této úloze! Jak se přeloží?]

Číselná příslovce násobná. II.

Adverbia numerālia multiplicātiva.

(Viz str. 8!)

100 stokrát	== centiēs;
101 stojedenkrát	== centiēs semel;
102 stodvkrát	== centiēs bis;
200 dvěstěkrát	== ducentiēs;
300 třistakrát	== trecentiēs;
400 čtyřistakrát	== quadringentiēs;
500 pětsetkrát	== quingentiēs;
600 šestsetkrát	== sescentiēs;
700 sedmsetkrát	== septingentiēs;
800 osmsetkrát	== octingentiēs;
900 devětsetkrát	== nōngentiēs;

1.000	tisíkrát	=	<i>mīliēs</i> ;
2.000	dvoutisíkrát	=	<i>bis mīliēs</i> ;
3.000	třítisíkrát	=	<i>ter mīliēs</i> ;
10.000	desettisíkrát	=	<i>deciēs mīliēs</i> ;
100.000	stotisíkrát	=	<i>centiēs mīliēs</i> ;
1.000.000	milionkrát	=	<i>deciēs centiēs mīliēs</i> ;
2.000.000	dvoumilionkrát	=	<i>vīciēs centiēs mīliēs</i> .

3. HODINA.

Ukazovací zájmeno:

hic, haec, hoc = tento, tato, toto.

Singulár.

N.	hic (* <i>hik</i>)	haec (* <i>hék</i>)	hōc (* <i>hok</i>)	tento	tato	toto	
G.	huius (* <i>huj-jus</i>)	huius	huius	tohoto	této	tohoto	
D.	huic (* <i>hujk</i> , jednoslabičně)	huic	huic	tomuto	této	tomuto	
Ak.	hunc (* <i>hunk</i>)	hanc (* <i>hank</i>)	hōc (* <i>hok</i>)	{tohoto (<i>živ.</i>) tento (<i>neživ.</i>) }		tuto	toto
V.	—	—	—	—	—	—	
Abl.	hōc (* <i>hók</i>)	hāc (* <i>hák</i>)	hōc (* <i>hók</i>)	tímto	touto	tímto	

Plurál.

N.	hī (* <i>hí</i>)	hae (* <i>hé</i>)	haec (* <i>hék</i>)	{tito (<i>živ.</i>) tyto (<i>neživ.</i>) }		tyto	tato
G.	hōrum (* <i>hórum</i>)	hārum (* <i>hárum</i>)	hōrum (* <i>hórum</i>)	těchto	těchto	těchto	
D.	hīs (* <i>hís</i>)	hīs (* <i>hís</i>)	hīs (* <i>hís</i>)	těmto	těmto	těmto	
Ak.	hōs (* <i>hós</i>)	hās (* <i>hás</i>)	haec (* <i>hék</i>)	tyto	tyto	tato	
V.	—	—	—	—	—	—	
Abl.	hīs (* <i>hís</i>)	hīs (* <i>hís</i>)	hīs (* <i>hís</i>)	těmito	těmito	těmito	

**Pravidelné srovnávací stupňování adjektiv:
Superlativ.**

I.

Superlativ většiny adjektiv utvoříme tím způsobem, že k **základu** adjektiva přidáme

pro mužský rod příponu **-issimus,**
 pro ženský rod příponu **-issima,**
 pro střední rod příponu **-issimum.**

Takto utvořený superlativ se skloňuje podle »*bonus, bona, bonum*« (I, str. 112, 113).

<i>Positiv:</i>	<i>Základ:</i>	<i>Superlativ:</i>
longus (I, 124)	<i>long-</i>	<i>longissimus, longissima, longissimum, nejdelší;</i>
brevis (I, 434)	<i>brev-</i>	<i>brevissimus, brevissima, brevissimum, nejkratší;</i>
audāx (I, 459)	<i>audāc-</i>	<i>audācissimus, audācissima, audācissimum, nejodvážnější;</i>
dīves (I, 474)	<i>dīvit-</i>	<i>dīvitissimus, dīvitissima, dīvitissimum, nejbohatší;</i>
sapiēns (I, 458)	<i>sapient-</i>	<i>sapientissimus, sapientissima, sapientissimum, nej-moudřejší;</i>
clārus (I, 110)	<i>clār-</i>	<i>clārissimus, clārissima, clārissimum, nejslavnější;</i>
prūdēns (I, 457)	<i>prūdent-</i>	<i>prūdentissimus, prūdentissima, prūdentissimum, nej-opatrnější.</i>

II.

Superlativ adjektiv zakončených v nominativu singuláru pozitivu:

- v »-er, -era, -erum« (I, str. 134, 135),
 v »-er, -ra, -rum« (I, str. 161, 162),
 v »-er, -eris, -ere« (I, str. 383),
 v »-er, -ris, -re« (I, str. 383, 384),

utvoříme tím způsobem, že k **nominativu** singuláru **ma s k u l i n a** pozitivu přidáme

pro mužský rod příponu **-rimus**,
 pro ženský rod příponu **-rima**,
 pro střední rod příponu **-rimum**.

Takto utvořený superlativ se skloňuje podle »*bonus, bona, bonum*« (I, str. 112, 113).

<i>Positiv:</i>	<i>Superlativ:</i>
pulcher (I, 162)	<i>pulcherrimus, pulcherrima, pulcherrimum</i> , nejkrásnější;
liber (I, 135)	<i>liberrimus, liberrima, liberrimum</i> , nejsvobodnější;
acer (I, 383)	<i>acerrimus, acerrima, acerrimum</i> , nejostřejší;
pauper (I, 475)	<i>pauperrimus, pauperrima, pauperrimum</i> , nejchudší;
piger (I, 162)	<i>pigerrimus, pigerrima, pigerrimum</i> , nejlínější.

Tvořte komparativ a superlativ těchto přídavných jmen!

aeger (*aegrior, aegerrimus*); **crēber** (*crēbrior, crēberimus*); **celer** (*celerrior, celerrimus*); **miser** (*miserrior, miserimus*); **asper** (*asperrior, asperrimus*); **salūber** (*salūbrior, salūberrimus*); **celeber** (*celebrior, celeberrimus*); **alacer** (*alacrior*; pravidelného superlativu nevytvoruje).

Genitiv celkový.
Genitivus partitivus.

Genitiv celkový značí **c e l e k**, z něhož se bere nějaký díl, vyjádřený slovem, na němž tento genitiv závisí.

Latinský genitiv celkový bývá u komparativu a superlativu přídavných jmen a překládá se tu do češtiny předložkovým pádem (předložky »z, ze, mezi«).

Ale také v latině někdy místo celkového genitivu u superlativu celek bývá vyjádřen předložkovým pádem (předložky »ē, ex, dě« s ablativem, »inter« s akusativem).

Příklady:

Aristides, nejspravedlivější ze všech Athéňanů (mezi všemi Athéňany).

Topol, nejvyšší ze všech stromů (mezi všemi stromy).

Nejudatnější vojn ze všech.

Homér, nejznamenitější ze všech básníků.

Aristīdēs, iūstissimus omnium Athēniēnsium.

Pōpulus, altissima omnium arborum (ex omnibus arboribus, dě omnibus arboribus, inter omnēs arborēs).

Mīles fortissimus omnium.

Mīles fortissimus ex omnibus (dě omnibus).

Homērus, praestantissimus omnium poētārum.

Slovník (3.—4. úloha).

Antiochia, *Antiochiāe*, f., Antiochie, hlavní město syrské.

Apellēs, *Apellis*, m. (III.), Apelles, vynikající řecký malíř z Kolofonu v Malé Asii, vrstevník Alexandra Velikého; hlavní činnost jeho spadá do let 340 až 310 př. Kr.

Arabs, *Arabīs*, m., (III.), Arab; **Arabēs**, *Arabum*, m., Arabové, africký národ

Belgae, *ārum*, m. (I.), Belgové, obyvatelé severovýchodní části Gallie, zvané »belgická«, mezi řekami Sekvanou, Matronou, Mosellou a Rýnem

condiscipulus, *ī*, m. (II.),
spolužák; (* *kondyscipu-
lus*)

coniungō, *is, ere, 3.*, spo-
jiti, sloučiti; připojiti; (*
konjungere)

ēloquēns, 1., (gen. sing.:)
ēloquentis, (III.), výmluv-
ný (*na základě cviku a
teorie řečnické*)

longē, a) daleko; b) dlouho;
c) zcela, docela

meritō, právem, zaslouženě

mītis, *e*, 2., (III.), a) jem-
ný, měkký; b) mírný,
klidný

obstō, *ās, āre, obstiti*, 1.,
státi v cestě, překážeti

Orgetoxix, *Orgetorīgis*, m.
(III.), Orgetorix, nejmo-
cnější helvetský šlechtic;
navrhl svému lidu, aby se
vystěhoval ze svého úze-
mí; sám pracoval o to,
aby se stal samovládce-
m; byv prozrazen pokusil se
o vzpouru a zahynul asi
samovraždou; o Orgetori-
govi vypravuje Gaius Ju-
lius Caesar v první knize
svých »Pamětí o válce
gallské«.

pictor, *ōris*, m. (III.), malíř

Piraeus, *Piraei*, m. (II.),
Pireus (Peiraieus), město
a přístav athénský, váleč-

ný i obchodní, ležící při
mořském břehu asi 5 km
od Athén

Pompeius, *Pompeī*, m. (II.),
Pompeius, jméno plebej-
ského rodu římského; z
tohoto rodu byl *Gnaeus
Pompeius Magnus*, trium-
vir a sok Caesarův, nar. r.
106 př. Kr., jenž po bitvě
u Farsalu r. 48 př. Kr.,
v níž zvítězil nad ním
Gaius Julius Caesar, u-
prchl do Egypta, kdež
hned po příchodu byl za-
vražděn návodem poruč-
níků mladičského krále;
(* *Pom-pej-jus, Pom-pej-
ji*)

putō, *ās, āre, āvī*, 1., a) po-
kládati, považovati; b)
míniti, mysliti, domnívati
se, míti za to, souditi,
uznávati; c) (v myslí) u-
važovati, představovati
si; d) ceniti, odhadovati;
vážiti si; (s vazbou dvojí-
ho akusativu:) *aliquem
putāre fēlicem*, pokládati
někoho za šťastna, za
šťastného; *vitam putāre
cāriōrem*, život pokládati,
míti za dražší

similitūdō, *similitūdinis*, f.
(III.), podobnost

sōlum, pouze, toliko, jen

tūtus *ab aliquā rē*, (I, 464), jistý před něčím; bezpečný před něčím, proti něčemu

vīlis, *e*, 2., (III.), laciný, malé ceny, bezcenný; chatrný; všední, obyčejný, skrovný, prostý, chudobný

Zeuxis, *Zeuxidis* nebo *Zeuxis*, m. (III.), (akus. *Zeuxidem*, *Zeuxim*), (vok. *Zeuxi!*), (abl. *Zeuxide*), Zeuxis, slavný řecký malíř z Herakleie, činný v 2. polovici V. století a na počátku IV. století př. Kr. v Athénách, na dvoře makedonského krále Archelaa a v Efesu

3. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 41!)

1. *Omnium poētārum Graecōrum Homērus clārissimus fuit; sapientissimus omnium Graecōrum Sōcratēs fuit.* —
2. *Mors omnium rērum certissima est, sed hōra mortis incertissima est.* — 3. *Iūs gentium sānctissimum est.* —
4. *Adulātōrēs iucundissima solum hominibus dīcunt.* — 5. *Ňi nōbis cārissimī sunt, quibuscum mōrum similitūdō nōs coniungit.* — 6. *Apud Helvētiōs nōbilissimus fuit Orgetorix.* — 7. *Mors patris acerbissima ūberis est.* — 8. *Līberī bonī parentum ōrnāmentum pretiōsissimum sunt.* —
9. *Urbēs, quārum incolae probī et indūstrii sunt, ā calamitātibus tūtiōrēs sunt quam eae, quae moenia altissima et firmissima habent.* — 10. *Longē fēlicissimus is est, cuius vīta simplicissima est.* — 11. *Autumnō noctēs breviorēs sunt quam hieme, aestāte brevissimae sunt; diēs hieme brevissimī sunt.* — 12. *Flūmina alta sunt, lacūs altiōrēs, maria altissima.* — 13. *Omnium Gallōrum fortissimī et bellicōsissimī erant Belgae.* — 14. *Epistulae vestrae, cārissimī amīcī, nōbis semper iucundissimae erunt.* — 15. *Caesar ēloquentior Pompeiō fuit; ēloquentissimus omnium Rōmānōrum M. Tullius Cicerō fuit, quī clārissimus Rōmānōrum ōrātor erat.* — 16. *Nōnnūllī scriptōrēs Graeci et*

*Rōmānī Sōcratem omnium hominum sapientissimum apel-
lābant. — 17. Victōria Graecōrum apud Plataeās illūstris-
sima fuit. — 18. Rōmānī omnium antiquōrum pōpulōrum
bellī perītissimī erant. — 19. Cīvibus bonīs patria cārissima
est. — 20. Cīvitās crēscit, si ā virīs prūdentissimīs regitur.
— 21. Antiquīssimīs temporibus civitātī Athēniēnsium
rēgēs praefuērunt. — 22. Cicerō senātum Rōmānum sānc-
tissimum gravissimumque cōsiliū orbis terrārū nōmi-
nāvit. — 23. Portae urbis ā fortissimīs iuvenibus cūstōdiē-
bantur. — 24. Ā vōbis, magistrī, litterīs et artibus nōbis
ūtilissimīs erūdīmur. — 25. Omnia metalla pretiōsa sunt,
sed pretium eōrum varium est. Aurum pretiōsius est quam
argentum; aurum omnium metallōrum pretiōsissimum est.
— 26. Italiae caelum mītius, iucundius, salūbrius est quam
caelum patriae nostrae, nam Alpēs, altissimī Eurōpae mon-
tēs, asperiōribus ventīs obstant. Italia omnium Eurōpae
regiōnum amoenissima est.*

[Vyhledejte všechny superlativy v této úloze a utvořte pozitiv a komparativ příslušného přídavného jména!]

4. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 43!)

1. *Flūmen est celere, ventus celerior, lūx celerrima. —*
2. *Cervi celeritāte crūrū equōs celerrimōs superant. —*
3. *Multae bēstiae celeriorēs homine (= quam homō) sunt.*
— 4. *Arabum equī pulcherrimī et celerrimī sunt. — 5. Pul-
cherrimum puellārū ōrnāmentum est modestia et indū-
stria. — 6. Dīvitissimōrum hominū vīta saepe miserrima
est. — 7. Hominēs pauperrimī saepe miserrimī nōn sunt.*
— 8. *Mulierēs vestem pulchriōrem induunt quam virī. —*
9. *Hominēs pauperrimī saepe fēliciōrēs sunt quam dīvi-
tissimī. — 10. Pulcherrima rārissima. — 11. Rosa pulcher-
rima herba est. — 12. Aquila ācerimōs oculōs omnium
avium habet. — 13. Omnium Graecārū urbium pulcher-
rima urbs Syrācūsae erant; Athēnae, Corinthus, Syrā-*

cūsae pulcherrimae Graecōrum urbēs fuērunt. — 14. *Antiochia omnium Graecārum urbium (ex omnibus Graecis urbibus) celeberrima fuit.* — 15. *Miserrima est servitūs; patribus nostrīs nihil miseriūs et acerbius servitūte fuit.* — 16. *Miserrimōs meritō putāmus eōs, quōs nēmō dīligit.* — 17. *Urbs Rōma celeberrima et amplīssima et pulcherrima omnium Italiae urbium fuit.* — 18. *Aqua salūbrior dulcissimīs vīnīs (= quam dulcīssima vīna) est.* — 19. *Piraeus celeberrimus fuit portuum Athēnārum.* — 20. *Graecōrum pictōrum celeberrimī Zeuxis et Apellēs fuērunt.* — 21. *Cibī simplicīssimī salūberrimī sunt.* — 22. *Vīlius est argentum aurō, virtūtibus aurum.* — 23. *Quis mē beātior?* — 24. *Caesar mīlitum vītā cāriōrem suā salūte (= quam suam salūtem) putāvit.* — 25. *Sōle clārīor, melle dulcior.* — 26. *Frāter meus condiscipulōrum dīligentīssimus est.*

[Vyhleďte komparativy a superlativy přídavných jmen v této úloze a povězte nominativ singuláru maskulina, feminina a neutra pozitivu, komparativu a superlativu příslušného přídavného jména!]

[Vyhleďte v této úloze: a) celkové genitivity, b) srovnávací ablativy! Jak se přeloží?]

[Vyhleďte vazbu dvojího akusativu v 3. a 4. úloze! Příklady a jejich překlad!]

[Vyhleďte časové ablativy v 1., 2. a 3. úloze!]

Číslovky podílné. I. Numerālia distribūtiva.

Číslovky podílné od 1 do 999 se kladou na otázku »*po kolika?* = *quotēni, quotēnae, quotēna?*«
Jsou to vesměs trojvýchodná přídavná jména v množném čísle, zakončená v »-ī, -ae, -a«
(podle vzoru »*bonī, bonae, bona*«).

1	singulī, ae, a = po jednom; vždy jeden (-a, -o);
2	bīnī, ae, a = po dvou; vždy dva (dvě);
3	ternī, ae, a } = po třech; vždy tři;
4	quaternī, ae, a = po čtyřech; vždy čtyři;

- 5 | **quīni**, *ae, a* = po pěti; vždy pět;
 6 | **sēni**, *ae, a* = po šesti; vždy šest;
 7 | **septēni**, *ae, a* = po sedmi; vždy sedm;
 8 | **octōni**, *ae, a* = po osmi; vždy osm;
 9 | **novēni**, *ae, a* = po devíti; vždy devět;
 10 | **dēni**, *ae, a* = po desíti; vždy deset;
 11 | **undēni**, *ae, a* = po jedenácti; vždy jedenáct;
 12 | **duodēni**, *ae, a* = po dvanácti; vždy dvanáct;
 13 | **terni dēni**, = po třinácti; vždy třináct;
 ternae dēnae, terna dēna
 14 | **quaterni dēni**, = po čtrnácti; vždy čtrnáct;
 quaternae dēnae, quaterna dēna,
 15 | **quīni dēni** = po patnácti; vždy patnáct;
 quīnae dēnae, quīna dēna,
 16 | **sēni dēni**, = po šestnácti; vždy šestnáct;
 sēnae dēnae, sēna dēna,
 17 | **septēni dēni**, = po sedmnácti; vždy sedmnáct;
 septēnae dēnae, septēna dēna,
 18 | **duodēvicēni**, *ae, a* = po osmnácti; vždy osmnáct;
 19 | **undēvicēni**, *ae, a* = po devatenácti; vždy devatenáct;
 20 | **vicēni**, *ae, a* = po dvaceti; vždy dvacet.

4. HODINA.

**Kolikery je časový poměr
děje vedlejší věty k ději řídicí věty?**

V latině v indikativních vedlejších větách (t. j. ve vedlejších větách, v nichž určité sloveso je v indikativu) slovesné časy bývají položeny:

a) jednak *samostatně*, t. j. bez všeho zření k slovesnému času určitého slovesa řídicí věty, bez všeho zření k době, do které spadá děj vyjádřený určitým slovesem řídicí věty,

b) většinou však *vztažně*, t. j. přihlíží se k časovému poměru děje vedlejší věty k ději řídicí věty a dbá se tu určitých pravidel, kdy kterého slovesného času se má užítí ve vedlejší, případně i v hlavní větě.

Tento časový poměr děje vedlejší věty k ději řídicí věty jest trojí:

a) Děj vedlejší věty jest **současný** s dějem řídicí věty; na př.:

Chválíme občany, kteří konají svou povinnost. (Vedlejší věta »kteří... povinnost« vyslovuje děj současný v přítomnosti s přítomným dějem řídicí věty; chválíme občany v **téže** době, kdy konají svou povinnost.)

Na jaře radostně jsme vítali ptáky, kteří se k nám vraceli z jižních krajů. (Vedlejší věta vztažná »kteří... krajů« vyslovuje děj současný v minulosti s minulým dějem řídicí věty; ptáci byli námi vítáni v **téže** době, kdy se vraceli.)

Šťasten bude státník, jehož občané budou ctíti. (Vedlejší věta vztažná »jehož... ctíti« vyslovuje děj současný v budoucnosti s budoucím děje řídicí věty; státník bude šťasten v **téže** době, kdy bude ctěn občany.)

b) Děj vedlejší věty jest **předčasný** před dějem řídicí věty; na př.:

Činím, co jsi mi poručil. (Vedlejší věta vztažná »co... poručil« vyslovuje předčasný děj před přítomným dějem řídicí věty; **dříve** »jsi poručil«, teprve potom »já činím«.)

Vojín, který udatně bojoval za vlast, byl po svém návratu domů vyznamenán. (Vedlejší věta vztažná »který... vlast« vyslovuje předčasný děj před minulým dějem řídicí věty; vojin **dříve** udatně bojoval, teprve potom byl vyznamenán.)

Až přijdu domů, napiši ti dopis. (Vedlejší věta časová »až... domů« vyslovuje předčasný děj před budoucím dějem řídicí věty; **dříve** přijdu domů, teprve potom napiši dopis.)

c) Děj vedlejší věty časově následuje po ději řídicí věty, je tedy **následný**; na př.:

Rolník prodal řepu dříve, než ji sklídl. (Vedlejší věta »než ji sklídl« vyslovuje děj, který následoval po minulém ději řídicí věty, tedy děj následný; rolník dříve řepu prodal, teprve **potom** ji sklídl.)

Než přijede vlak, naobědváme se. (Vedlejší věta »než... vlak« vyslovuje děj, který bude následovati po budoucím ději řídicí věty, tedy děj následný; dříve se naobědváme, teprve **potom** přijede vlak.)

Jest tedy trojí časový poměr děje vedlejší věty k ději řídicí věty:

a) současnost, b) předčasnost, c) následnost.

Plusquamperfectum.

(Předminulý čas.)

Indicativus plusquamperfecti activi.

Plusquamperfectum vyjadřuje děj minulý, v minulosti dovršený **před** jiným dějem minulým. Plusquamperfectum se v latině nejčastěji vyskytuje ve větách **v e d l e j š í c h**. Je-li tedy *minulý* děj indikativní věty vedlejší **předčasný** před *minulým* dějem věty řídicí, t. j. stal-li se *minulý* děj věty vedlejší dříve, než se stal *minulý* děj věty řídicí, vyjádří se *minulý* děj indikativní **v e d l e j š í** věty v latině indikativem *plusquamperfecta*.

Indikativ aktivního plusquamperfecta utvoříte, přidáte-li k *perfektnímu* kmeni slovesnému tyto přípony:

Singulár:

1. **-eram**
2. **-erās**
3. **-erat**

Plurál:

1. **-erāmus**
2. **-erātis**
3. **-erant**

Latinský aktivní indikativ plusquamperfecta překládá se do češtiny dokonavým činným slovesným tvarem minulým (t. j. *týmž způsobem*, jako aktivní indikativ perfecta), někdy (zejména v učebnicích) složeným tvarem »*byl jsem + přičestí minulé činné dokonavého slovesa*«.

Až dosud jsem mluvil o kladení indikativu plusquamperfecta v indikativních větách **v e d l e j š í c h**.

V **h l a v n í c h** větách se indikativ plusquamperfecta vyskytuje celkem jen v malém počtu případů, o nichž se níže zmíním.

Zde uvedu pouze tyto dva příklady, z nichž v jednom se plusquamperfectum nesmí dáti, v druhém se musí dáti.

Vojevůdce svedl boj, přemohl nepřátele a zpustošil jejich město.

Imperātor proelium commisit, hostēs superāvit, oppidum eōrum vāstāvit.

Ačkoli děj první věty je předčasný před dějem druhé věty a děj druhé věty je předčasný před dějem třetí věty, nesmí se v žádné z těchto vět dáti plusquamperfektum, neboť jsou to hlavní věty, které vyslovují děje, jak jdou za sebou v časovém pořadí. Tyto děje jsou tu vyjádřeny indikativem perfekta příslušných sloves.

Jinak tomu jest v tomto příkladu:

<p>Dnes jsem byl v městě; v tomto městě nikdy jsem nebyl (= před tím, dříve jsem nebyl).</p>	<p><i>Hodiē in urbe fuī; in hāc urbe numquam fueram.</i></p>
--	--

V daném příkladu v druhé hlavní větě, jež vyslovuje předčasný minulý děj před minulým dějem první hlavní věty, jest položen indikativ plusquamperfekta »**fueram**« k vyznačení té skutečnosti, že minulý děj druhé hlavní věty spadá do doby, jež předcházela před dobou, do které spadá minulý děj první hlavní věty.

Latinský aktivní indikativ plusquamperfekta je společný pro všechny tři mluvnické rody, mužský, ženský a střední.

Příklady (*plqupf.* = plusquamperfektum):

laudō; kmen perf.: »*laudāv-*«;
indik. aktiv. *plqupf.*: **laudāv-eram**, pochválil jsem, pochválila jsem, pochválilo jsem; byl jsem pochválil, byla jsem pochválila, bylo jsem pochválilo;

vocō; kmen perf.: »*vocāv-*«;
indik. aktiv. *plqupf.*: **vocāv-eram**, zavolal, -a, -o jsem; byl (-a, -o) jsem zavolal (-a, -o);

rēgnō; kmen perf.: »*rēgnāv-*«;
indik. aktiv. *plqupf.*: **rēgnāv-eram**, kraloval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem kraloval (-a, -o);

esse; kmen perf.: »*fu-*«;
indik. *plqupf.*: **fu-eram**, byl (-a, -o) jsem (*ve smyslu*);

dávno předtím, dříve jsem byl, než se stalo něco jiného).

Utvořte aktivní indikativ plusquamperfekta těchto sloves: *dōnāre, expugnāre, servāre, liberāre, superāre, vulnerāre, necāre, putāre, occupāre, spectāre, administrāre, pugnāre!* Přeložte tento indikativ do češtiny! (V závorce jest připojen perfektní kmen.)

dōnāre; (*dōnāv-*); *dōnāveram*, obdaroval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem daroval (-a, -o);

expugnāre; (*expugnāv-*); *expugnāveram*, dobyl (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem dobyl (-a, -o);

servāre; (*servāv-*); *servāveram*, zachoval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem zachoval (-a, -o);

liberāre; (*liberāv-*); *liberāveram*, osvobodil, zbavil (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem osvobodil, zbavil (-a, -o);

superāre; (*superāv-*); *superāveram*, převýšil, přemohl (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem převýšil, přemohl (-a, -o);

vulnerāre; (*vulnerāv-*); *vulnerāveram*, poranil (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem poranil (-a, -o);

necāre; (*necāv-*); *necāveram*, usmrtil, zabil (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem usmrtil, zabil (-a, -o);

putāre; (*putāv-*); *putāveram*, domníval, usoudil, myslil (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem usoudil, se domníval, myslil (-a, -o);

occupāre; (*occupāv-*); *occupāveram*, obsadil (-a, -o) jsem; zmocnil (-a, -o) jsem se; byl (-a, -o) jsem obsadil (-a, -o); byl (-a, -o) jsem se zmocnil (-a, -o);

spectāre; (*spectāv-*); *spectāveram*, zpozoroval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem zpozoroval;

administrāre; (*administrāv-*); *administrāveram*, spravoval, obstaral (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem spravoval, obstaral (-a, -o);

pugnāre; (*pugnāv-*); *pugnāveram*, bojoval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem bojoval (-a, -o).

PRVNÍ KONJUGACE.
Indicativus plusquamperfecti activi.

Singulár:

1. laudāv-eram	{ pochválil (-a, -o) jsem,
byl (-a, -o) jsem pochválil (-a, -o) ;
2. laudāv-erās	{ pochválil (-a, -o) jsi,
byl (-a, -o) jsi pochválil (-a, -o) ;
3. laudāv-erat	{ pochválil (-a, -o),
byl (-a, -o) pochválil (-a, -o) ;

Plurál:

1. laudāv-erāmus	{ pochválili (-y, -a) jsme,
byli (-y, -a) jsme pochválili (-y, -a) ;
2. laudāv-erātis	{ pochválili (-y, -a) jste,
byli (-y, -a) jste pochválili (-y, -a) ;
3. laudāv-erant	{ pochválili (-y, -a),
byli (-y, -a) pochválili (-y, -a).

Časujte aktivní indikativ plusquamperfekta jiných sloves!

Servāre; Sg. 1. *servāveram*, 2. *servāverās*, 3. *servāverat*;
Pl. 1. *servāverāmus*, 2. *servāverātis*, 3. *servāverant*.

administrāre; Sg. 1. *administrāveram*, 2. *administrāverās*, 3. *administrāverat*;
Pl. 1. *administrāverāmus*, 2. *administrāverātis*, 3. *administrāverant*;

expugnāre; Sg. 1. *expugnāveram*, 2. *expugnāverās*, 3. *expugnāverat*;
Pl. 1. *expugnāverāmus*, 2. *expugnāverātis*, 3. *expugnāverant*;

superāre; Sg. 1. *superāveram*, 2. *superāverās*, 3. *superāverat*;
Pl. 1. *superāverāmus*, 2. *superāverātis*, 3. *superāverant*;

necāre; Sg. 1. *necāveram*, 2. *necāverās*, 3. *necāverat*;
Pl. 1. *necāverāmus*, 2. *necāverātis*, 3. *necāverant*.

Časující dbejte správného přízvuku! Polotučně vytištěná samohláška v jednotlivých slovesných tvarech ukazuje, na které slabice je slovný přízvuk.

**Indicativus plusquamperfecti
slovesa »esse = býti«.**

Sing. 1. **fu-eram**

2. **fu-erās**

3. **fu-erat**

Plur. 1. **fu-erāmus**

2. **fu-erātis**

3. **fu-erant**

Do češtiny se »*fueram*« přeloží; *byl jsem* (ve smyslu: dávno, kdysi, předtím, dříve jsem byl, než nastal děj vyjádřený slovesem řídící věty).

Indikativ plqpf. složenin slovesa »esse«:

adesse (I, 316); kmen perf.: »*adfu-*, *affu-*«; indik. plqpf.: *adfueram*, *affueram*; *adfuerās*, *affuerās*; *adfuerat*, *affuerat*; *adfuerāmus*, *affuerāmus*; *adfuerātis*, *affuerātis*, *adfuerant*, *affuerant*; byl jsem tu, přítomen; pomohl jsem, přispěl jsem (ve smyslu: dávno, kdysi, předtím, dříve . . . než nastal děj vyjádřený slovesem řídící věty);

abesse (I, 250); kmen perf.: »*āfu-*«; indik. plqpf.: *āfueram*; *āfuerās* atd.; byl jsem nepřítomen, vzdálen; nezúčastnil jsem se (ve smyslu: dávno, kdysi, předtím, dříve . . . než nastal děj vyjádřený slovesem řídící věty);

dēesse (I, 246); kmen perf.: »*dēfu-*«; indik. plqpf.: *dēfueram* atd.;

praesse (I, 374); kmen perf.: »*praefu-*«; indik. plqpf.: *praefueram* atd.;

obesse (I, 246); kmen perf.: »*obfu-*, *offu-*«; indik. plqpf.: *obfueram*, *offueram* atd.

**Číslovky podílné. II.
Numerālia distribūtiva.**

(Viz str. 25 a 56!)

Číslovky podílné od 1 do 999 jsou vesměs trojvýchodná jména v množném čísle, zakončená v »-i, -ae, -a«. Z úsporných důvodů uvádím některé dále pouze v mužském rodě a ponechávám čtenářům utvořiti ženský a střední rod.

21	po jedenadvaceti, vždy jedenadvacet }	==	{ <i>singulī et vicēnī,</i> <i>vicēnī singulī;</i>
22	po dvaadvaceti, vždy dvaadvacet }	==	{ <i>binī et vicēnī,</i> <i>vicēnī binī;</i>
23	po třiadvaceti, vždy třiadvacet }	==	{ <i>ternī et vicēnī,</i> <i>vicēnī ternī;</i>
28	po osmadvaceti, vždy dvacet osm }	==	<i>duodētrīcēnī, ae, a;</i>
29	po devětadvaceti, vždy dvacet devět }	==	<i>undētrīcēnī, ae, a;</i>
30	po třiceti vždy třicet }	==	tricēnī, ae, a;
40	po čtyřiceti, vždy čtyřicet }	==	quadrāgēnī, ae, a;
50	po padesáti, vždy padesát }	==	quīnquāgēnī, ae, a;
60	po šedesáti, vždy šedesát }	==	sexāgēnī, ae, a;
70	po sedmdesáti, vždy sedmdesát }	==	septuāgēnī, ae, a;
80	po osmdesáti, vždy osmdesát }	==	octōgēnī, ae, a;
90	po devadesáti, vždy devadesát }	==	nōnāgēnī, ae, a;
100	po (jednom) stu vždy (jedno) sto }	==	centēnī, ae, a.

Základní číslovky.

Numerālia cardinālia.

(Viz I. díl, str. 205—207, 224, 257—258!)

2.000 == **duo mīlia**

gen. { *(duōrum)*
duum } *mīlium, dat. duōbus mīlibus, atd.*

3.000 == **tria mīlia**

gen. *trium mīlium, dat. tribus mīlibus, atd.*

4.000 = quattor mīliagen. *quattuor mīlium*, dat. *quattuor mīlibus*, atd.

5.000 = <i>quīnque mīlia</i>	20.000 = <i>vīginti mīlia</i>
6.000 = <i>sex mīlia</i>	30.000 = <i>trīgintā mīlia</i>
7.000 = <i>septem mīlia</i>	50.000 = <i>quīnquāgintā mīlia</i>
8.000 = <i>octō mīlia</i>	100.000 = <i>centum mīlia</i>
9.000 = <i>novem mīlia</i>	200.000 = <i>ducenta mīlia</i>
10.000 = <i>decem mīlia</i>	500.000 = <i>quīngenta mīlia</i>
11.000 = <i>undecim mīlia</i>	1,000.000 = <i>deciēs centēna mīlia</i>
18.000 = <i>duodēvīginti mīlia</i>	2,000.000 = <i>viciēs centēna mīlia</i>
19.000 = <i>undēvīginti mīlia</i>	10,000.000 = <i>centiēs centēna mīlia</i>

K první deklinaci: Řecká jména.

Jména »*Aenēās*« a »*Anchīsēs*«, původem řecká, skloňují se pravidelně podle první deklinace; někdy však i v latině mají původní řecké sklonění.

N. <i>Aenēās</i> (* <i>Ēnéás</i>)	<i>Anchīsēs</i>
G. <i>Aenēae</i> (* <i>Ē-né-é</i>)	<i>Anchīsae</i>
D. <i>Aenēae</i>	<i>Anchīsae</i>
Ak. <i>Aenēām</i> , <i>Aenēān</i>	<i>Anchīsam</i> , <i>Anchīsēn</i>
V. <i>Aenēā!</i> (* <i>Ē-né-á</i>)	<i>Anchīsā!</i> <i>Anchīsē!</i>
Abl. <i>Aenēā</i>	<i>Anchīsā</i> , <i>Anchīsē</i>

K DRUHÉ DEKLINACI:

Substantiva v »-ius, -āius, -eius, -ium«.

Substantiva druhé deklinace končící se v nomin. sing. v »-ius, -āius, -eius, -ium« často tvoří genitiv singuláru starší koncovkou »-ī«; vedle tohoto tvaru genitivu sing. se vyskytuje ovšem i tvar gen. sing. v »-īi«. Tak na př.: *fīlius*, syn — gen. sing. *fīlī*; *Tullius* — gen. sing. *Tullī*; *Gāius* (* *Gájus*) — gen. sing. *Gāī* (* *Gájí*); *Pompeius* (* *Pom-pej-jus*) — gen. sing. *Pompēī* (* *Pom-pej-jí*); *cōnsilium*, rada — gen. sing. *cōnsilī*, též *cōnsilū*.

Viz též: I, str. 104, 105, 118, 119!

»*Darius* (I, 425)« má ve vok. sing. tvar »*Darie!*«; »*Cynthius*, *Laertius*«, vok. sing. »*Cynthie! Laërtie!*«

K TŘETÍ DEKLINACI:

1. Některá substantiva III. deklinace mají v některých pádech druhotvary podle V. deklinace; na př.:

famēs, *famis*, f. (III.), hlad; abl. sing. *famē*; (I, 364);

plēbs, *plēbis*, f. (III.), lid; skloňuje se podle III. deklinace: N. *plēbs*, G. *plēbis*, D. *plēbī*, Ak. *plēbem*, Abl. *plēbe*; vedle toho jsou tvary: N. *plēbēs*, G. *plēbeī* a *plēbī*; známá jsou spojení: *tribūnus plēbī*, tribun lidu; *plēbī scītum*, usnesení lidu; (I, 427);

quiēs, *quiētis*, f. (III.), klid, odpočinek; druhotvar v abl. sing. *quiē* (podle V. dekl.); (I, 393);

requiēs, *requiētis*, f. (III.), klid, odpočinek; druhotvary podle V. dekl. v gen. sing. *requieī*, v akus. sing. *requiem*, v abl. sing. *requiē*.

2. Druhotvary v některých pádech podle jiné deklinace mají tato substantiva třetí deklinace:

vās, *vāsis*, n. (III.), nádoba; singulár se skloňuje podle III. deklinace, plurál (*vāsa*, *vāsōrum*, n.) se skloňuje jen podle II. deklinace; (I, 346);

ancīle, *ancīlis*, n. (III.), štít; gen. plur. »*ancīlium*« (podle III. dekl.), častěji »*ancīliōrum*« (podle II. dekl.); (v ostatních pádech tvary podle vzoru »*mare*«); (I, 355, 356);

jména náboženských slavností, na př. *Bacchānālia* (**Bak-chá-ná-li-ja*), *Compitālia*, *Sāturnālia*, *Lupercālia*, *Liberālia* a j., jež se skloňují podle plurálu vzoru III. deklinace »*mare*« (I, 355, 356), mají genitiv plurálu podle II. deklinace: *Bacchānāliōrum*, *Compitāliōrum*, *Sāturnāliōrum*, *Lupercāliōrum* atd.; dat. plur. ovšem podle III. deklinace: *Bacchānālibus*, *Compitālibus*, *Sāturnālibus*, *Lupercālibus* atd.

Ukazovací zájmeno:
ille, illa, illud = onen, ona, ono.

Singulár.

<i>N.</i>	ille	illa	illud	onen	ona	ono
<i>G.</i>	illius	illius	illius	onoho	oné	onoho
		(* <i>il-lí-jus</i>)				
<i>D.</i>	illi	illi	illi	onomu	oné	onomu
<i>Ak.</i>	illum	illam	illud	{ onoho (<i>živ.</i>) onen (<i>neživ.</i>) }	onu	ono
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	illō	illā	illō	oním	onou	oním

Plurál.

<i>N.</i>	illi	illae	illa	{ oni (<i>živ.</i>) ony (<i>neživ.</i>) }	ony	ona
<i>G.</i>	illōrum	illārum	illōrum	oněch	oněch	oněch
<i>D.</i>	illis	illis	illis	oněm	oněm	oněm
<i>Ak.</i>	illōs	illās	illa	ony	ony	ona
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	illis	illis	illis	oněmi	oněmi	oněmi

VAZBA DVOJÍHO NOMINATIVU.

Latinská slovesa znamenající »*pokládati, uznávati, míti* (někoho za něco); *nalézati, shledávati* (někoho nějakým); *jmenovati, nazývati, voliti, ustanoviti, prohlásiti* (někoho za něco, za nějakého), *činiti, dělati* (někoho něčím, nějakým)« mají, jsou-li v aktivu (činném rodě), v latině předmět i doplněk v akusativu; tomuto spojení říkáme »**vazba dvojího akusativu**« (I, 131, 132).

Táž slovesa, jsou-li v passivu (trpném rodě), mají v latině podmět i doplněk v nominativu; tomuto spojení nominativu podmětného a nominativu doplňkového říkáme »**vazba dvojího nominativu**«.

Do češtiny se ve vazbě dvojího nominativu překládá:

a) latinský podmětný nominativ českým nominativem;

b) latinský doplňkový nominativ buď českým nominativem, jindy českým instrumentálem, někdy předložkovým pádem.

Ukazovací zájmeno:
ipse, ipsa, ipsum = sám, sama, samo.

Singulár.

<i>N.</i>	ipse	ipsa	ipsum	sám	sama	samo
<i>G.</i>	ipsius	ipsius	ipsius	samého	samé	samého
		(* <i>i-psi-jus</i>)				
<i>D.</i>	ipsi	ipsi	ipsi	samému	samé	samému
<i>Ak.</i>	ipsum	ipsam	ipsum	{ sama, samého (<i>živ.</i>) sám (<i>neživ.</i>) }	samu	samo
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	ipsō	ipsā	ipsō	samým	samou	samým

Plurál.

<i>N.</i>	ipsi	ipsae	ipsa	{ sami (<i>živ.</i>) samy (<i>neživ.</i>) }	samy	sama
<i>G.</i>	ipsōrum	ipsārum	ipsōrum	samých	samých	samých
<i>D.</i>	ipsis	ipsis	ipsis	samým	samým	samým
<i>Ak.</i>	ipsōs	ipsās	ipsa	samy	samy	sama
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	ipsis	ipsis	ipsis	samými	samými	samými

VAZBA DVOJÍHO NOMINATIVU.

Vedle výše uvedených sloves v passivu:

»býti pokládán, býti uznáván (za někoho, za něco, za nějakého),
existimāri, putāri, iudicāri, dūci, habēri«,

»býti nalézán, shledáván (něčím, nějakým, jako nějaký),
reperiri«,

»býti poznáván (nějakým, jako někdo, jako něco, jako nějaký),
cōgnōscī«,

»býti nazýván, jmenován (někým, něčím),
nōmināri, vocāri, dīci, appellāri«,

»(někým, něčím, za někoho:) býti volen,
creāri, legi, ēligi, dēligi;
 býti volen na příští rok,
dēsīgnāri; býti prohlášován,
dēclārāri«,

vazbu dvojího nominativu, podmětného a doplňkového, mají ještě tato slovesa:

»býti, esse; stávati se, fieri, evādere, existere; zdáti se, vidēri; zůstávati, manēre« a j.

Cvičení:

Bratr (*podmět, 1. pád*) jest vojínem (*doplňk, 7. p.*).

Kroisos (*podmět, 1. p.*) jest pokládán za nejbohatšího krále (*doplňk v předložkovém pádě*).

Aristides byl nazýván od Athēňanů spravedlivým (*doplňk v 7. p.*).

Syn a dcera byli pokládáni za zbožné (*doplňk v předložkovém pádě*).

Forum se zdá malým (*doplňk v 7. p.*).

Juppiter je nazýván otcem (*dopl. v 7. p.*) lidí.

Frāter (nomin.) *miles* (nomin.) *est*.

Croesus (nomin.) *rēx divitissimus* (doplňk v nomin.) *putatur*.

Aristidēs ab Athēniēnsibus iustus (doplňk v nomin.) *appellābatur*.

Filius et filia pii (doplňk v nom. maskul.) *habebantur*.

Forum parvum (doplňk v nomin.) *vidētur*.

Iuppiter dicitur pater (dopl. v nomin.) *hominum*.

Vyhleďte v prvním díle této učebnice (»*Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky*«) vazbu dvojího nominativu v těchto větách (číslo věty jest uvedeno v závorce vedle čísla strany): str. 340 (27, 42); 377 (1); 379 (2, 4); 381 (11, 13); 394 (3); 396 (7, 10, 27); 398 (39, 51); 400 (66); 411 (19); 429 (1, 2, 11, 13); 431 (25, 26, 36, 37, 43); 466 (16); 468 (29, 33); 478 (22); v člancích na str. 261!

Vyhleďte v tomto druhém díle této učebnice vazbu dvojího nominativu v těchto větách: 1. úloha (v. 4, 16); 3. úloha (v. 8, 15); 4. úloha (v. 5); 5. úloha (v. 1, 10); 6. úloha (v. 3, 21, 26)!

1. úloha. — Překlad. — (Viz str. 7!)

1. Tebe baví hry, mne knihy. — 2. Zpěv ptáků obveseluje (těší) nás i vás. — 3. Jestliže jsi (jsi-li) zdrav, jest dobře; já jsem zdrav. — 4. Já ti budu průvodcem (*v lat. 1. pád*) na cestě. — 5. Mně i tobě, nám i vám od rodičů dobrodiní jsou prokazována. — 6. Dnes mně, zítra tobě. — 7. Na mně, na tobě a na nás všech naděje vlastní spo-

čivá. — 8. Pokoj s tebou a se mnou (budiž)! — 9. Pán s vámi! — 10. Nám všechny věci (vše) s vámi, přátelé, jsou společné (jest společné). — 11. Mně nic, přátelům mnoho! — 12. Chléb náš (každodenní (= vezdejší) dej nám dnes! — 13. Mnozí z nás jsou nešťastní. — 14. Málokterí z vás jsou spokojeni. — 15. Nikdo z nás není prost chyb. — 16. Vlast jest společnou rodičkou (matkou) [v lat. 1. pád.] všech nás. — 17. Nikdo z nás všech není bez viny. — 18. Kdo z vás mne obžaluje? — 19. Stát a život vás všech, občané, dnešního dne jsem zachránil. — 20. Ne mnozí z nás naplní (dokončí) osmdesát let. — 21. Otec je pamětliv mne, tebe a nás. Otec je pamětliv všech nás. — 22. Upomínka na vás vždy jest mi milá. — 23. V nebezpečí, rodiče, byli jsme pamětlivi vás a vaši starosti. — 24. Budu pamětliv tebe, jestliže budeš (budeš-li) pamětliv mne. — 25. Nikdo není nás více pamětliv než rodiče, kteří nás živi, šatí a vychovávají; kdo z nás nebude milovati rodičů (v češt. gen. zápor., v lat. akus.)? — 26. Protože jsme vás zachránili, budete vždy pamětlivi nás. — 27. Ode mne (mnou) a od nás (námi), rodiče, budete ctěni a [budete] milováni. — 28. Od tebe, můj Bože, máme život. — 29. Kráčeť se mnou! — 30. Miluji tě a s tebou nejraději (velmi rád) žiji. — 31. V nebezpečnosti Bůh bude s námi. — 32. V krátkém čase buď mne uvidíte nebo mnoho o mně uslyšíte. — 33. Pravda jest nám i vám milá. — 34. Vypravujeme ti smutné věci. — 35. Učitelé vás pečlivě vzdělávají ve vědách a uměních. — 36. Vám, přátelé, povinni jsme vděčností, protože nás dobře hájíte (chráníte). — 37. Jestliže ty jsi (jsi-li ty) se mnou, můj příteli, jsem dosti bezpečen; jestliže já budu (budu-li já) s tebou, budeš dosti bezpečen. — 38. Vy jste nás zbavili všeho podezření; nikdy nebudeme, přátelé, nepamětlivi vás a vašich dobrodiní.

2. úloha. — Překlad. — (Viz str. 16!)

1. Vlk jest odvážný (smělý), lev jest odvážnější (smělejší). — 2. Lev jest odvážnější než vlk. Lev jest odvážnější vlka. — 3. Zvuk je rychlý, ale světlo je rychlejší. — 4. Světlo je rychlejší než zvuk. Světlo je rychlejší zvuku. — 5. Stříbro jest užitečné, ale železo je užitečnější. — 6. Stříbro není užitečnější než železo. Stříbro není užitečnější železa. — 7. Práva přátelství jsou svatá, ale práva vlasti jsou světejší. — 8. Práva vlasti jsou světejší než práva přátelství. Práva vlasti jsou světejší práv přátelství. — 9. Itálie je teplejší než naše krajiny. Itálie je teplejší nad naše krajiny. — 10. Rady starců a otců jsou moudřejší než rady jinochů. Rady starců a otců

jsou moudřejší rad jinochů. — 11. Zlato jest těžší stříbra (než stříbro). — 12. Stříbro je lehčí zlata (než zlato). — 13. Nic není rychlejší světla (než světlo, nad světlo). — 14. Nad rodiče nemáš věrnějších přátel (= v češt. *gen. zápor.*, v *lat. akus.*). — 15. Lidé v neštěstí často bývají opatrnější než ve štěstí. — 16. Řeční řečníci byli slavnější než římská řečníci (byli slavnější římských řečníků). — 17. Nic nebylo obci římské (římskému státu) zhoubnější nad občanské války. — 18. Boháči často jsou bídňější (= nešťastnější) než chudáci [chudáků]. — 19. Perikles byl mocnější mnohých králů a tyranů (než mnozí králové a tyranové). — 20. Skvělé příklady jsou prospěšnější než nařízení. — 21. Málokterí lidé byli bohatší (málo lidí bylo bohatších) než král Kroisos, mnozí byli šťastnější (mnoho bylo šťastnějších). — 22. Nad ucho (= nad sluch) jest jistější (= spolehlivější) oko (= zrak). — 23. Líným hochům hry jsou příjemnější než knihy. — 24. Koně jsou nadáni bystřejším sluchem než lidé! — 25. Sloni mají tlustší nohy a nosí těžší břemena než koně. — 26. Nad mužnost nic není vojínovi (= pro vojína) krásnější(ho), nad útěk nic není potupnější(ho). — 27. Zlato je škodlivější železa [než železo]. — 28. Nad světlo jasnější byly Ciceronovi všechny zločinné záměry Katilinovy. — 29. Léto je příjemnější ve studnější krajině, zima v teplejší (krajině). — 30. Kůň je krásnější než velbloud, který jest rychlejší koně (než kůň). — 31. V létě dny jsou delší a noci kratší než v zimě. — 32. Nad spánek není nic podobnějšího smrti. — 33. Život mnohých živočichů je delší než život lidský. — 34. Zřídka je prospěšný spolek slabších se silnějším (mocnějším). — 35. Nad bitvu kanenskou (= u Kanen) nebylo krvavější bitvy; [žádná bitva nebyla krvavější nad bitvu u Kanen]. — 36. Nic není nejistější než hodina smrti. — 37. Nad pověrčivost není nic škodlivějšího. — 38. Vzduch je lehčí vody (než voda). — 39. Dětem jest čistá voda zdravější než víno. — 40. Přátelství rozvážných lidí je pevnější a jistější než (přátelství) lehkomyšlných (lehkovážných) lidí. — 41. Život boháčů často bývá bídňější než život chuděšů. — 42. Itálie jest mnohem delší než širší. — 43. V jinošském věku nesnadné práce vykonáváme s čilejší myslí než v stařeckém (věku). — 44. Poslouchejte (buďte poslušni), mladíci, rady rozvážnějších mužů! — 45. Oči jsou chtivější než žaludek.

[*audāx* — *audācior*, *audācius*; *celer* — *celerior*, *celerius*; *ūtilis* — *ūtilior*, *ūtilius*; *sānctus* — *sānctior*, *sānctius* (* *sānkcijor*, *sānkcijus*); *calidus* — *calidior*, *calidius*; *sapiēns* — *sapientior*, *sapientius* (* *sapijencijor*, *sapijencijus*); *gravis* — *gravior*, *gravius*; *levis* — *levior*, *levius*;

fidēlis — *fidēlior, fidēlius*; *cautus* — *cautior, cautius* (* *kaucijor, kaucijus*); *clārus* — *clārior, clārius*; *perniciōsus* — *perniciōsior, perniciōsius* (* *pernicijózijor, pernicijózijus*); *miser* — *miserior, miserius*; *potēns* — *potentior, potentius* (* *potencijor, potencijus*); *dives* — *divitior, divitius*; *certus* — *certior, certius* (* *cercijor, cercijus*); *iucundus* — *iucundior, iucundius*; *ācer* — *ācrior, ācrius*; *crassus* — *crassior, crassius*; *pulcher* — *pulchrior, pulchrius*; *turpis* — *turpior, turpius*; *nocēns* — *nocentior, nocentius* (* *nocencijor, nocencijus*); *frīgidus* — *frīgidior, frīgidius*; *longus* — *longior, longius*; *brevis* — *brevior, brevius*; *similis* — *similior, similius*; *īfirmus* — *īfirmior, īfirmius*; *validus* — *validior, validius*; *atrōx* — *atrōcior, atrōcius*; *incertus* — *incertior, incertius*; *salūber* — *salūbrior, salūbrius*; *firmus* — *fīrmior, fīrmior*; *tūtus* — *tūtior, tūtius* (* *tūcijor, tūcijus*); *alacer* — *alacrior, alacrius*; *prūdēns* — *prūdentior, prūdentius*; *avidus* — *avidior, avidius*.]

3. úloha. — Překlad. — (Viz str. 23!)

1. Ze všech řeckých básníků nejslavnější byl Homér; nejmoudřejší ze všech Řeků byl Sokrates. — 2. Ze všech věcí nejjistější je smrt, ale hodina smrti je nejnejistější (= nejméně jistá). — 3. Mezinárodní právo jest nejsvětější (nejposvátnější). — 4. Lichotníci říkají lidem toliko nepříjemnější věci. — 5. Ti nám jsou nejdražší (nejmilejší), s nimiž nás spojuje podobnost (mravů =) povahy. — 6. U Helvetiů (* *Helveciů*) nejvznešenější byl Orgetorix. — 7. Otcova smrt nejtrpčí (nejžalostnější) je dětem. — 8. Dobré (řádné) děti jsou nejčennější (nejdrahocennější) ozdobou (*v lat. 1. pád*) rodiny. — 9. Města, jejichž obyvatelé jsou řádní a příčinniví, jsou bezpečnější proti pohromám než ta (města), která mají nejvyšší (velmi vysoké, převysoké) a nejpevnější (velmi pevné) hradby. — 10. Daleko nejšťastnější jest ten, jehož život je nejprostší (nejjednodušší). — 11. Na podzim noci jsou kratší než v zimě, v létě jsou nejkratší; dny v zimě jsou nejkratší. — 12. Řeky jsou hluboké, jezera (jsou) hlubší, moře (jsou) nejhlubší. — 13. Ze všech Gallů nejstatečnější a nejbojovnější (nejbojechtivější) byli

Belgové). — 14. Vaše dopisy, nejmilejší přátelé, budou nám vždy nejpříjemnější (velmi příjemné). — 15. Caesar byl výmluvnější Pompeia (= než Pompeius); nejmýmluvnější ze všech Římanů byl Markus Tullius Cicero, který byl nejslavnějším řečníkem (*v lat. 1. pád*) římským. — 16. Někteří řeční a římsší spisovatelé nazývali Sokrata nejmoudřejším (*v latině vazba dvojího akusativu; viz I, str. 131, 132, 180*) ze všech lidí. — 17. Vítězství Řeků u Plataj bylo nejslavnější (velmi slavné). — 18. Ze všech starověkých národů nejzkušenější ve válce byli Římané. — 19. Dobrým (řádným) občanům vlast jest nejdražší. — 20. Obec roste (se rozmáhá), jestliže jest (je-li) řízena nejrozvážnějšími muži. — 21. Za nejstarších časů (dob) obci athénské byli v čele (obec athénskou spravovali, obci athénské vládli) králové. — 22. Cicero nazval římský senát nejposvátnější a nejváženější radou (nejposvátnějším a nejváženějším shromážděním) [*v lat. vazba 2 akus.*] světa. — 23. Brány města byly střeženy od nejstatečnějších (nejudatnějších) jinochů (nejstatečnějšími jinochy). — 24. Od vás, učitelé, jsme vzděláváni ve vědách a uměních nám nejprospěšnějších. — 25. Všechny kovy jsou cenné, ale jejich cena jest rozmanitá. Zlato jest (draho)cennější než stříbro, protože jest ze všech kovů nejcennější. — 26. Podnebí Italie jest mírnější, příjemnější a zdravější než podnebí naší vlasti, neboť Alpy, nejvyšší (Evropy =) evropské hory, stojí v cestě drsnějším větrům. Italie je nejpůvabnější ze všech evropských krajin.

[Superlativ — positiv, komparativ: *clārissimus* — *clārus*; *clārior*; *sapientissimus* — *sapiēns*; *sapientior*; *certissimus* — *certus*; *certior*; *incertissimus* — *incertus*; *incertior*; *sānctissimus* — *sānctus*; *sānctior*; *iūcundissimus* — *iūcundus*; *iūcundior*; *cārissimus* — *cārus*; *cārior*; *nōbilissimus* — *nōbilis*; *nōbilior*; *acerbissimus* — *acerbus*; *acerbior*; *pretiōsissimus* — *pretiōsus*; *pretiōsior*; *altissimus* — *altus*; *altior*; *fīrmissimus* — *fīrmus*; *fīrmior*; *fēlicissimus* — *fēlix*; *fēlicior*; *simplicissimus* — *simplex*; *simplicior*; *brevissimus* — *brevis*; *brevior*; *fortissimus* — *fortis*; *fortior*; *bellicōsissimus* — *bellicōsus*; *bellicōsior*; *ēloquentissimus* — *ēloquēns*; *ēloquentior*; *illūstrissimus* — *illūstris*; *illūstrior*; *perītissimus* — *perītus*; *perītior*; *prūdētissimus* — *prūdēns*; *prūdētior*; *antīquissimus* — *antīquus*; *gravissimus* — *gravis*; *gravior*; *ūtilissimus* —

ūtilis; ūtilior; mīfissimus — mītis; mītiior, mītius; amoenissimus — amoenus; amoenior.]

[*Genitivy celkové v této úloze:* 1. omnium poētārum; omnium Graecōrum; 2. omnium rērum; 13. omnium Gallōrum; 15. omnium Rōmānōrum; 16. omnium hominum; 18. omnium antiquōrum populōrum; 25. omnium metallōrum; 26. omnium regiōnum.]

[*Ablativ srovnávací v této úloze:* 15. Pompēiō.]

4. úloha. — Překlad. — (Viz str. 24!)

1. Řeka jest rychlá, vítr (jest) rychlejší, světlo (jest) nejrychlejší. — 2. Jeleni rychlostí noh (běhů) převyšují nejrychlejší koně (vynikají nad nejrychlejšími koni). — 3. Mnohá zvířata jsou rychlejší člověka (= než člověk). 4. (Arabů =) arabští koně jsou nejkrásnější a nejrychlejší. — 5. Nejkrásnější ozdobou (*v lat. 1. pád*) divek jest skromnost a příčinlivost. — 6. Život nejbohatších lidí (= největších boháčů) často bývá nejubožejší (nejbidnější). — 7. Nejchudší lidé (= největší chudáci) často nebyvají nejbídnější (nejubožejší). — 8. Ženy oblékají (= berou na sebe) krásnější šat než mužové. — 9. Nejchudší lidé často jsou šťastnější než nejbohatší lidé. — 10. Nejkrásnější věci [bývají] nejjídnější (= nejvzácnější) (*v lat. neutr. plur.; I, 496*). — 11. Růže jest nejkrásnější rostlina. 12. Orel má nejbystřejší oči (= nejbystřejší zrak) ze všech ptáků (mezi všemi ptáky). — 13. Nejkrásnější město ze všech řeckých měst byly Syrakusy; Athény, Korint a Syrakusy byly nejkrásnější (Řeků =) řecká města. — 14. Antiochia byla nejslavnější (nejhlučnější, nejlidnatější) ze všech řeckých měst. — 15. Nejbidnější jest otroctví; nad otroctví našim otcům nic nebylo bidnější(ho) a trpětiho (žalostnějšího). — 16. Za nejbídnější (nejubožejší) právem pokládáme ty (*v lat. vazba 2 akus.; I, 131, 132*), kterých (*gen. zápor., v lat. akus.*) nikdo nemá rád. — 17. Město Řím bylo nejhlučnější (nejhojněji navštěvované), nejvelkolepější a nejkrásnější ze všech italských měst. — 18. Voda jest zdravější než (nad) nejsladší vína. — 19. Pireus byl nejproslulejší z athénských přístavů. — 20. Nejslavnější (nejproslulejší) z řeckých malířů byli Zeuxis a Apelles. — 21. Nejprostší (nejjednodušší) pokrmy bývají nejzdravější. — 22. Stříbro je lacinější (méně cenné) zlata (= než

zlato), zlato [je lacinější (méně cenné)] ctností (= než ctnosti). — 23. Kdo (jest) blaženější (šťastnější) mne (nade mne, než já)? — 24. Caesar pokládal život vojinů za dražší svého blaha (= než své blaho). — 25. Nad slunce jasnější, nad med sladší. — 26. Můj bratr jest nejpielnější ze spolužáků (mezi spolužáky).

[Maskulinum positivu, komparativu a superlativu přídavných jmen — (femininum a neutrum utvořte sami!) — v této úloze: **celer**, *celerior*, *celerrimus*; **pulcher**, *pulchrior*, *pulcherrimus*; **dīves**, *dītior*, *dīvitissimus* nebo *dītissimus*; **miser**, *miserior*, *miserrimus*; **pauper**, *pauperior*, *pauperrimus*; **fēlix**, *fēlicior*, *fēlicissimus*; **rārus**, *rārrior*, *rārissimus*; **ācer**, *ācrior*, *ācerrimus*; **celeber**, *celebrior*, *celeberrimus*; **acerbus**, *acerbior*, *acerbissimus*; **amplus**, *amplissimus*; **salūber**, *salūbrior*, *salūberrimus*; **dulcis**, *dulcior*, *dulcissimus*; **simplex**, *simplicior*, *simplicissimus*; **vīlis**, *vīlior*, *vīlissimus*; **beātus**, *beātior*, *beātissimus*; *cārus*, *cārrior*, *cārissimus*; **dīligēns**, *dīligentior*, *dīligentissimus*.]

[*Genitivy celkové v této úloze*: 12. omnium avium; 13. 14. omnium Graecārum urbium; 17. omnium Italiae urbium; 19. portuum; 20. Graecōrum pictōrum; 26. discipulōrum.]

[*Ablativy srovnávací v této úloze*: 3. homine; 15. servitūte; 18. dulcissimīs vīnīs; 22. aurō, virtūtibus; 23. mē; 24. suā salūte; 25. sōle, melle.]

[*Vazba dvojího akusativu v 3. úloze*: 22. senātum nōmināvit sānttissimum gravissimumque cōnsilium; 16. Sōcratem appellābant sapientissimum; *ve 4. úloze*: 16. eōs putāmus miserrimōs; 24. vītam militum putāvit cārīorem.]

[*Ablativy časové v 1. úloze*: 19. hodiernō diē; *v 2. úloze*: 31. aestāte, hieme; 43. iuvenīli aetāte, senīli (aetāte); *v 3. úloze*: 11. autumnō, hieme, aestāte; 21. antīquissimīs temporibus.]

Dē dīs Rōmānōrum.

Antīquī Rōmānī nōn ūnum Deum, sed multōs deōs deāsque colēbant. Rēx omnium deōrum Rōmānōrum Iūppiter erat, dominus caelī et terrae, procellārum et imbrīum. Iovis frātrēs erant Neptūnus, deus maris, et Plūtō, deus inferōrum. Auxiliō frātrum Iūppiter tōtum mundum gubernābat, sub eius imperiō erant omnēs caelestēs. Sēdēs Iovis erat in altō Olympō; ibi cēterīs quoque caelestibus splendidāe erant sēdēs a Volcānō, quī praecīlārus erat faber, aedificātae. Iovī, summō deōrum, ante quem aureā aetāte Sātūrnus, Iovis pater, rēgnāverat, Rōmānī templum in Capitōliō aedicāverunt. Neptūnum, quī aquis et fluvīs imperābat, adōrābant nautae et dominī nāvium et lintrium, praecipuē sī nāvēs et lintrēs mercis variae plēnae erant. Iovis uxor erat Iūnō, deōrum rēgīna, cuius pāvō superbū sacer erat.

Praetercā Rōmānī Martem, deum bellī, et Mercurium, nūntium deōrum patrōnumque mercātōrum, et Vulcānum, ignis deum, et Bacchum, vīnī deum, et Minervam, sapientiae et bonārum artium deam, et Cererem, agricultūrae deam, et Vestam, deam focī, et aliōs deōs colēbant. In magnō honōre erant Apollō, Iovis filius, Apollinisque soror Dīāna, dea vēnātiōnis. — (Viz str. 55!)

*

adōrāre, 1., prositi, vzyvati (o pomoc někoho), modliti se (k někomu); **aedificātus**, (I. 217), vystavěný; **bonae artēs**, (I. 348), krásná umění; **auxiliō alicuius**, (I. 460), s něčí pomocí; **Bacchus**, ī, m., Bakchus, syn Jovův a Semelin, bůh vína a nadšenosti; **caelestis**, e, nebeský, božský; **caelestēs**, ium, m., nebešťané, bohové; **Cerēs**, *Cereris*, f., Ceres, staroitalská bohyně orby a úrody, sestra Jovova, matka Proserpinina; **dominus nāvis**, vlastník, držitel, pán lodí; **faber**, *fabri*, m., řemeslník, (výtvarný) umělec; **focus**, ī, m., krb, pec, ohniště; **gubernāre**, 1., kormidlovati, říditi loď; (něco) říditi, spravovati; **inferus**, a, um, dolní, spodní, podzemní; **inferī**, orum, m. plur., podsvětí (místo i jeho obyvatelé); **apud inferōs**, v podsvětí; **ab Inferīs**, z podsvětí; **Minerva**, ae, f., Minerva, bohyně moudrosti a umění; k její počtě byla slavena slavnost *Quinquātrūs* (I. 292); **Neptūnus**, ī, m., Neptun, bůh moře a vládce všeho vodstva; **Olympus**,

ī, m., Olymp, hora na hranicích thesalsko-makedonských, mytické sídlo bohů řeckých; (odtud později metonymií:) nebe; **PIŮTŮ, ōnis**, m., Pluto, Pluton, bratr Jovův a Neptunův, vládce podsvětí; **praetereā**, mimoto, nadto, kromě toho; ostatně, jinak; **sacer**, *sacra*, *sacrum*, (nějakému božstvu) posvěcený, posvátný; prokletý, zlořečený; **sacer alicuius** (*genit. přivlastňovací*), zasvěcený někomu (v češt. dativ); **uxor, ōris**, f., manželka, choť, žena; **vĕnĕtiŃ, iŃnis**, f., lov, hon, honba; štvance (v cirku a amfiteatru); lov, kořist; **Vesta, ae**, f., Vesta, bohyně domácího krbu a ohně v domácím krbu; **Vulcĕnus (Volcĕnus)**, ī, m., Vulkanus, Vulkán, bůh ohně.

ANNUS, MĒNSIS, DIĒS.

Antiquissimīs temporibus apud RŃmĕnŃs fuit annus decem mĕnsium. NŃmina mĕnsium RŃmĕnae sunt originis. Sed iam sub rĕgibus annus RŃmĕnŃrum duodecim mĕnsĕs habĕbat.

NŃmina duodecim mĕnsium sunt: Iĕnuĕrius, Februĕrius, Mĕrtius, Aprĕlis, Maius, Iŭnius, Iŭlius, Augustus, Septem-ber, OctŃber, November, December.

Apud RŃmĕnŃs initiŃ Mĕrtius prĕmus annĕ mĕnsis erat, Aprĕlis secundus, Maius tertius, Iŭnius quĕrtus, Quĕntĕlis quĕntus, Sextĕlis sextus, September septimus, OctŃber octĕvus, November nŃnus, December decimus mĕnsis erat. Quĕntĕli, quĕntŃ mĕnsĕ, postĕĕ nŃmen erat Iŭlius, nam C. Iŭlius Caesar imperĕtor hŃc mĕnse nĕtus erat. Sextĕlis, sextus mĕnsis, ex imperĕtŃre AugustŃ Augustus nŃminĕtus est.

PrĕmŃ mĕnsis diĕi nŃmen erat Kalendae. SeptimŃ diĕi mĕnsium Mĕrtĕ, Maiĕ, Iŭlĕ, OctŃbris nŃmen erat NŃnae; quĕntŃ decimŃ diĕi eŃrundem mĕnsium nŃmen erat Idŭs.

Mĕnsibus IĕnuĕriŃ, FebruĕriŃ, Aprĕli, IŭniŃ, AugustŃ, Septembrĕ, Novembrĕ, Decembrĕ NŃnae erant quĕntŃ diĕi mĕnsis, Idŭs erant tertiŃ decimŃ diĕi mĕnsis.

Diĕs est tempus vĕginti quattuor hŃrĕrum. Mĕnsis trĕgintĕ diĕs vel trĕgintĕ ũnum habet; sŃlus mĕnsis Februĕrius duodĕtrĕgintĕ diĕs habet; annŃ intercalĕriŃ mĕnsis Februĕrius undĕtrĕgintĕ diĕs habet. Annus est tempus tre-

centōrum sexāgintā quīnque vel trecentōrum sexāgintā sex diērum.

Mēnsis duodecima pars annī est. Diēs trecentēsima sexāgēsima quīnta pars annī est.

Mēnse Mārtiō initium vēris, Iūniō aestātis, Septembrī autumnī, Decembrī hiemis est.

Mēnse Aprīlī caelum modo serēnum, modo pluvium est.

Quōtō annō p. Chr. n. (= post Chrīstum nātum) vivimus? Vivimus annō p. Chr. n. mīllēsīmō nōngentēsīmō trīcēsīmō sextō.

Rōmānī annōs numerābant ab annō Urbis conditae, quī annus fuit a. Chr. n. (= ante Chrīstum nātum) septingentēsīmus quīnquāgēsīmus tertius. — (Viz str. 97!)

*

a. Chr. n. = *ante Chrīstum nātum*, (před Kristovým narozením), před Kristem; **intercalārius**, *a, um*, vkladný, přestupný; **Kalendae**, *ārum*, f. pl., Kalendy, (viz níže); **alicui (dativ) est nōmen**, někomu jest jméno = někdo má jméno, někdo se jmenuje, sluje; **nōminātus sum ex aliquō**, byl jsem nazván, pojmenován podle někoho, po někom; **Nōnae**, *ārum*, f. pl., Nony, (viz níže); **p. Chr. n.** = *post Chrīstum nātum*, (po Kristově narození), po Kristu; **quotus, a, um**, kolikátý; **quotō annō**, (*abl. čas.*), kolikátého roku, kterého roku; **sub rēgibus**, (I, str. 182), pod králi, pod vládou králů, za králů; **urbs condita, a)** založené město, **b)** založení města.

V římském kalendáři se rok dělil na 12 měsíců. Jednotlivé dni nepočítali Římané od prvního dne měsíce do posledního dne, jak tomu je u nás, nýbrž vycházeli při datování jednotlivých dní od tří hlavních dní každého měsíce. Tyto tři hlavní dny v měsíci byly:

- 1. den v měsíci *Kalendae*, kalendy,
- 5. (7.) den v měsíci *Nōnae*, nony,
- 13. (15.) den v měsíci *Idūs*, idy.

V měsících březnu, květnu, červenci a říjnu *Nōnae* připadaly na 7. den v měsíci, v ostatních měsících na 5. den v měsíci; v týchž měsících připadly idy na 15. den v měsíci, v ostatních měsících na 13. den v měsíci. Značilo tedy jméno *Kalendae* vždy 1. den v měsíci, jméno *Nōnae* vždy 5. (nebo 7.) den v měsíci, *Idūs* vždy 13. (nebo 15.) den v měsíci.

❁

Primum colloquium. První rozhovor.

Poznámka: Čech jedné osobě tyká nebo vyká, Latiník jen tyká. Proto v rozhovorech české »vy« se slovesem v 2. osobě plurálu nutno do latiny přeložiti latinským »tū« se slovesem ve 2. osobě singuláru.

Jak dloho již se učíš latinsky?

Mluvíš latinsky?

Pohovořme si spolu latinsky!

Nuže tedy!

Ale já rozumím jen málo latinský.

Kde jsi byl, Karle, v létě se svými druhy?

Byl jsem nedaleko malé vesnice u Vltavy.

Kolik vás bylo hochů?

Bylo nás dvacet hochů.

Kde jste bydleli?

Pod stany jsme bydleli jako v táboře; stany jsme si rozbili v hustém lese.

Odkud jste si nosili jídlo a vodu?

Jídlo jsme si nosili z vesnice, vodu z řeky.

Proč jste bydleli v lese a ne ve vesnici?

V lese jsme měli mnoho příhodných míst pro rozmanité hry.

Ex quō tempore tū Latīnē discis? (Ex quō tempore litterīs Latīnīs operam dās?)

Loqueris-ne linguā Latīnā?

Age sis (= sī vīs) Latīnē colloquāmur!

Age sānē!

Sed ego haud multum Latīnē (linguam Latīnam) sciō.

Ubi aestāte cum amicīs tuīs fuistī, Carole?

Prope vicum parvum ad Vultavam situm fuī.

Quot puerī fuistis?

Vigintī puerī fuimus.

Ubi habitābātis?

Sub tentōriis velut in castrīs habitābāmus; tentōria in silvā dēnsa cellocāverāmus.

Unde cibōs et aquam apportābātis?

Cibōs ē vicō, aquam ē fluvio apportābāmus.

Cūr in silvā, nōn in vicō habitābātis?

In silvā multa et ad variōs idōnea loca erant.

3. Předsedou zkušební komise je zemský školní inspektor nebo jeho zástupce. Jejimi členy jsou ředitel příslušné střední školy, třídní VIII. třídy a dva profesori příslušné střední školy, aprobovaní z jazyka latinského (příp. z jazyka řeckého, jde-li o zkoušku z řečtiny). Zkoušející členy zkušební komise ze členů sboru příslušného ústavu určí předseda zkušební komise po návrhu ředitelství ústavu, a to především z učitelů jazyka latinského (řeckého), vyučujících v běžném roce ve třídě VIII.

Je-li třídní VIII. třídy examinátorem nebo je-li ředitel sám examinátorem nebo konečně předsedá-li zkušební komisi v zastoupení zemského školního inspektora, určí jejich zástupce ze členů sboru téhož ústavu předseda zkušební komise sám.

Přihlásí-li se v některém období k doplňovací zkoušce dospělosti u téže zkušební komise víc než 50 kandidátů, zřídí se na téže škole pobočná zkušební komise, v níž ředitel a třídní mohou být zastoupeni jinými členy profesorského sboru, které po návrhu ředitelství ústavu určí předseda zkušební komise.

Při doplňovací zkoušce dospělosti zkouší každý odborník polovinu přihlášených kandidátů, při čemž druhý odborník je svědkem a zapisovatelem. Předseda má právo příležitostnými otázkami se přesvědčovati o vědomostech kandidátů, při čemž náležitě šetří autority zkoušejícího profesora.

V kterých obdobích lze konati doplňovací zkoušky dospělosti?

Období, v nichž se konají doplňovací zkoušky dospělosti, jsou:

1. letní období (červnové),
2. podzimní období (zářijové),
3. zimní období (únorové).

Žádost za připuštění k doplňovací zkoušce dospělosti.

Žádosti za připuštění k doplňovací zkoušce dospělosti, svědčící z zemské školní radě (Č., M.-Slez.), případně referátu (na Slovensku) ministerstva školství a nár. osvěty, odevzdají kandidáti ředitelství příslušné střední školy *nejpozději tři měsíce před počátkem každého období*, v němž se koná doplňovací zkouška dospělosti, t. j. do konce února (pro období červnové), případně do konce května (pro období zářijové), případně do konce října (pro období únorové).

K žádosti za připuštění k doplňovací zkoušce dospělosti kandidáti přiloží:

- a) křestní nebo rodní list,
- b) osvědčení o státním československém občanství,
- c) vysvědčení zachovalosti, ne starší jednoho měsíce,
- d) průkaz totožnosti (občanskou nebo státně-zaměstnaneckou legitimaci s podobenkou nebo pas),
- e) stručné vyličení života (curriculum vitae), v němž je zejména uvést, jak a kde se kandidát připravoval na zkoušku a za jakým účelem chce se podrobiti doplňovací zkoušce dospělosti,
- f) vysvědčení o vykonané zkoušce dospělosti na jiné střední škole, jež jest vždy předložiti v originále,
- g) výkaz absolvované četby z latiny (případně z řečtiny, jde-li o zkoušku z řečtiny).

Žádosti přezkoumá třídní VIII. třídy, a uzná-li odborný examinator předložený soupis četby za vyhovující, předloží ředitelství ústavu všechny žádosti zemské školní radě, resp. referátu ministerstva školství a národní osvěty souborným podáním nejpozději do konce března (jde-li o období červnové), resp. do konce července (jde-li o období zářijové), resp. do konce prosince (jde-li o období únorové) k rozhodnutí.

Za připuštění k doplňovací zkoušce dospělosti jako zkoušce mimořádné jest zaplatiti předepsanou dávku za úřední výkon (t. č. 50 Kč).

Připuštění platí jen pro jedno období.

Výkon zkoušky.

Doplňovací zkouška dospělosti se skládá zpravidla:

- a) ze zkoušky předběžné,
- b) ze zkoušky písemné,
- c) ze zkoušky ústní.

Abiturienti reformních reálných gymnasií, kteří chtějí nabýti oprávnění, jehož poskytuje vysvědčení dospělosti z reálných gymnasií, konají z jazyka latinského jen zkoušku ústní.

(Dokončení na obálce 3. sešitu.)

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 2.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

KLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

Rod podstatných jmen.

Maskulina (mužského rodu) jsou ve všech deklinacích bez rozdílu, jak jest podstatné jméno zakončeno v nominativu a genitivu singuláru,

- a) jména mužů a národů,
- b) většina jmen řek (jména řek jsou proto maskulina, že se asi při tom mysliło na bohy řek),
- c) jména měsíců a větrů.

Příklady:

Vir bonus, dobrý muž; *poëta clārus*, slavný básník; *Scythae saevi*, krutí Skytové;

Albis altus, hluboké Labe; *Tiberis nōtus*, známý Tiber;

Octōber pluvius, deštivý říjen; *aquilō frigidus*, studený severní vítr; *eurus aquōsus*, dešt'onosný jihovýchodní vítr.

Feminina (ženského rodu) jsou ve všech deklinacích bez rozdílu, jak jest podstatné jméno zakončeno v nominativu a genitivu singuláru,

- a) jména žen,
 - b) jména stromů (viz níže při II. deklinaci!),
 - c) jména zemí a malých ostrovů (viz níže při II. deklinaci!),
 - d) jména měst, která jsou singularia a pluralia první deklinace, rovněž která jsou singularia druhé deklinace (zakončená v nominativu sing. v »-us«, v gen. sing. v »-ī«), (viz níže při II. deklinaci!).
- O rodu jmen ostatních měst rozhoduje buď koncovka nebo rod jména města v řeči, z níž jméno bylo do latiny převzato; (viz níže při II. deklinaci!).

Příklady:

Femina labōriōsa, pracovitá žena; *mulier bona*, dobrá žena (provdaná); *virgō proba*, šlechtná panna (dívka neprovdaná, svobodná); *puella grāta*, vděčné děvče; *coniūnx bona*, dobrá, hodná manželka; *Cornēlia superba*, hrdá Kornelie;

mea Glycerium, má malá Glykera (řecké dívčí jméno).

Neutra (středního rodu) jsou všechna jména nesklonná, na př.: *fās*, (božské) právo; (božský, mravní) zákon; osud, úděl; *nefās*, zločin, hřích, bezprávi, bezbožnost, hanebnost.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

5. HODINA.

5. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 91!)

1. *Omnium deōrum Rōmānōrum rēx fuit Iūppiter, dominus caelī et terrae. Ante Iovem aureā aetāte Sātūrnus, Iovis pater, rēgnāverat; in eius honōrem mense Decembrī suamā cum laetitiā iuvenum ac senum, pauperum ac divitum, līberōrum ac servōrum Sātūrnālia celebrābantur.* —
2. *Themistoclēs Magnēsiae habitābat, namque hanc urbem ei rēx Persārum dōnāverat.* — 3. *Graecī decimō annō Trōiam, quam novem annōs oppugnāverant, expugnāvērunt et vāstāvērunt.* — 4. *Darēus, rēx Persārum, ingentem contrā Graecōs exercitum comparāvit, quod Athēniēnsēs Scīdēs, magnum Asiae oppidum, expugnāverant.* — 5. *Aenēūs Anchīsam (Anchīsēn) patrem cum simulācrīs Penātium, quae ē flammīs altae arcis Trōiae servāverat, umerīs ex urbe multā nocte portāvit; etiam Iūlum (* trojsl. bičně: I-jū-lum) Ascanium filiolum ē mortis periculō*

servāvit. — 6. *Exitus Arminū, quī Germāniam liberāverat, miserrimus fuit.* — 7. *Corōna cīvica tribuēbātur eī cīvī, quī cīvem Rōmānum in pugnā servāverat.* — 8. *Graeci Rōmānōs, quī illōs armīs superāverant, litterīs et artibus superāvērunt.* — 9. *Codrum, Athēniēnsium rēgem, necāvit mīles quīdam, quem rēx vulnerāverat.* — 10. *M. Tullius Cicerō pater patriae appellābātur, quod patriam servāverat.* — 11. *Adrāstus in sepulchrō Cŷrī filiū, cui nōmen erat Atys, quem necāverat, sē ipse necāvit.* — 12. *In urbe plūrēs diēs fuī, quam putāveram.* — 13. *Lacedaemōniū, quī Thermopylārum angustiās occupāverant, postea semper in magnō honōre apud Graecōs erant.* — 14. *Cervus, quī in purā rīvī aquā imāginem suam spectāverat, pulchritūdinem et magnitūdinem cornuum suōrum laudābat, longitūdinem et tenuitātem crūrū valdē vituperābat.* — 15. *Graeci Ulixis prūdentīā Trōiam expugnāverant; Ulixī igitur Graeci victōriam debuērunt ob eamque rem (= et ob eam rem) Achillis armīs eum dōnāvērunt.* — 16. *Senātus Rōmānus ex virīs honestīs cōstābat, quī magistrātūs administrāverant; senātus dē multīs rēbus cōsultābat et saepe ab initiō diēi ūsque ad merīdiem vel ad vesperum dēliberābat.* — 17. *Dux hostium sē ipse necāvit, quod dē exitū rērum dēspērāverat.* — 18. *Rōmānī Cicerōnem, quī patriam interitū liberāverat, patrem patriae appellāvērunt.* — 19. *Athēniēnsēs pūblicē laudāvērunt eōs, quī in proeliō fortissimē pugnāverant.*

[Určete časový poměr děje každé věty, v níž jest indikativ plusquamperfekta, k ději řídící věty (případně předcházející věty)! Slovesné tvary v indikativu plusquamperfekta jsou celé vysazeny polotučně. Příklad: (18.) Cicero dříve zbavil vlast záhuby, teprve potom byl nazván otcem vlasti; proto »zbavil« jest v plusquamperfektu. — (9.) Kodrus dříve poranil vojina, teprve potom tento vojin ho zabil; proto »poranil« je v plqpf. — (15.) Řekové dříve dobyli Troje zásluhou Ulixovou, teprve potom Ulixes mohl býti obdarován; proto »dobyli« je v plqpf. Určete takto plqpf. v ostatních větách!]

Slovník (5.—6. úloha).

- ad**, (I, 438, 182); *ad meridiem*, (až) do poledne; (zde:) *ad vesperum*, (až) do večera
- administrāre magistrātum**, (I, 319), spravovati úřad
- Adrāstus**, ī, m. (II.), Adrastus, (muž, který zabil syna Kyrova)
- Aenēās**, *Aeneae*, m. (I.), (viz str. 34 a 75), Aeneas, (Aineias), podle pověsti syn Trojana Anchisa a bohyně Afrodity, otec Iula-Askania; uprchnuv z Troje dobyté Řeky plavbou dospěl do Itálie a usadil se v území krále Latina, jehož dceru Lavinii pojal za choť. Jeho potomci byli králi města Alby Longy. Tak se stal Aeneas praotcem římského národa, zejména rodu Juliů, z něhož byli Gajus Julius Caesar a císař Augustus. Aeneas jest hrdinou epické básně řím. básníka Publia Vergilia Marona, jež nadepsána »Aeneis«.
- ager**, (I, 69); *agrī, ōrum*, m. pl., role, pole, polnosti; dědiny
- alta arx**, (I, 348), vyšehrad, (akropolis)
- āmittō**, is, ere, 3., **a)** pustiti mimo sebe, propásti, promeškati; **b)** ztratiti, pozbyti, přijíti (o něco)
- Anchisēs**, ae, m. (I.), (viz str. 34), Anchises, mytický vládce v Dardanu, otec Aeneův
- angustiae**, *angustiārum*, f. (I.), (*pomnož.*), **a)** úžina, úžlabina, soutěsky, průsmyk; **b)** tíseň; nedostatek; nouze, chudoba; **c)** nesnáž, soužení; **d)** omezenost, malichernost, úzkoprsost; **e)** omezenost, krátkost (*času*)
- annus**, (I, 242); *decimō annō*, (abl. čas.), desátého roku, v desátém roce
- arcēre**, (I, 421), zameziti, zabrániti, překaziti, odvrátiti
- Ascanius**, īi, m. (II.), Ascanius, též Iulus zvaný, syn Aeneův, praotec rodu Juliů, zakladatel města Alby Longy
- asinus**, ī, m. (II.), osel
- Atys**, (řecký gen.:) *Atyos*, m. (III.), Atys, syn Kyrův
- causā**, (jest to ablativus instrumenti, u něhož stojí, zpravidla napřed, genitivus explicativus, genitiv vysvětlovací), *pro* (někoho, něco), *k vůli* (někomu), *za příčinou* (něčeho); **amīci causā**, pro přítele, k vůli příteli; **honōris causā**, za příčinou pocty, k poctě; **lūdōrum causā**, za příčinou her, pro hry; (*amīcī, honōris, lūdōrum* jsou vysvětlovací genitivy)
- cīvicus**, a, um, občanský; *corōna cīvica*, občanský věnec, dubový věnec; (bylo to vojenské vyznamenání, jež bylo uděleno tomu vojínovi, jež zachránil v boji římského občana)

clémenter, a) mírně, shovívavě, laskavě, milostivě; b) mírně, povlovně

Codrus, ī, m. (II.), Kodrus, poslední athénský král

comparāre exercitum, (I, 487), sbíratí, sebratí vojsko

conciiliō, ās, āre, āvī, 1., (I, 131), a) spojovati, sblížovati; naklonovati, činiti přítelem; získávati, připoutati; b) doporučeti; c) způsobiti, zjednati, poríditi; vytvořiti; d) získati, opatřiti; *amicitiām conciliāre*, sjednati, uzavřítí přátelství

cōnsiderō, ās, āre, āvī, 1., a) pozorovati (zevrubně); b) v myslí přemítati, rozvažovati, uvažovati

cōnsultō, ās, āre, āvī, 1., a) (často, zrale) raditi se, rokovati, rozvažovati, uvažovati; b) pečovati, starati se (o něco); c) tázati se o radu (někoho)

crūs, *crūris*, n., (I, 372); *crūra cervī*, běhy jelena

dēbēre victōriam, (I, 372), býti zavázán, býti povinen vděčností za vítězství; děkovati za vítězství

dēliberō, ās, āre, āvī, 1., a) uvažovati, rozvažovati, přemýšletí; raditi se, tázati se o radu; b) ustanoviti se, rozhodnouti se

dēspērō, ās, āre, āvī, 1., (*dē aliquō, dē aliquā rē*), nemítí naděje, vzdávati se naděje, ztráceti naději, nedoufati (v někoho, v něco); zoufati (nad někým, nad něčím)

dōnāre aliquem (akus. osoby) *aliquā rē* (abl. věci), obdarovati někoho (4. pád) něčím (7. p.); darovati, dáti, dáti darem někomu (3. p.) něco (4. p.); (povšimněte si rozdílu mezi vazbou českou a latinskou!); (I, 78, 391)

ēgregius, (I, 141, 440)

Etruscī, *ōrum*, m. (II.), Etruskové, obyvatelé Etrurie; též *Tusci*, *ōrum*, m.; **Etrūria**, ae, f., Etrurie, starověká část střední Itálie severně od Říma (asi dnešní Toskana)

excūsātiō, *iōnis*, f. (III.), omluva

exitus, (I, 373); **rēs**, (I, 299); *exitus rērum*, výsledek (věcí =) boje

expugnāre aliquid (akus.), (I, 402), a) dobýti něčeho (2. p.), ztéci, přemoci, podrobiti si, podmaniti si něco (4. p.); b) dobýti, domoci se něčeho (2. pád); vynutiti, vymoci něco (4. pád)

fāma, ae, f. (I.), a) pověst, zvěst; podání, tradice, řeč; b) pověst, úsudek, veřejné mínění, hlas lidu; *bona fāma*, dobrá pověst, dobré jméno, čest, sláva

filiōlus, ī, m. (II.), synáček; (* *filiolus*)

fortasse, snad, možná, pravděpodobně, jak se zdá, podle všeho, nejspíše; (*při určení číselném:*) asi

fortiter, silně, statně, statečně, mužně, zmužile, udatně; (*superlativ:*) **fortissimē**, nejstatečněji, nejjudatněji *atd.*; velmi statečně, velmi udatně *atd.*

grātiam habēre *alicui*, (I, 271),
a) někomu projevovati přizeň;
b)ti uznalý; b) někomu býti
vděčen; někomu vzdávati
dik(y), děkovati

ignōscō, *is, ere, 3.*, odpustiti, pro-
minouti

Iūlus, *ī, m.* (II.), (* I-jū-lus),
I(j)ulus, I(j)ulos, syn Aeneův,
též zvaný Askanius, mythický
praotec rolu Juliů, zakladatel
města Alby Longy

liberāre patriam (akus.) *interitū*
(abl.), (I, 241), osvoboditi
vlast od záhuby, od zkázy

Magnēsia, *ae, f.* (I.), Magnesia,
maloasijské město; *Magnēsiae*,
v Magnesii

maiōra (*komparativ, neutr.*
plur.), (I, 496), větší věci, dů-
ležitější věci; (*viz str. 111, 112*)

mandāre, (I, 92, 93, 487, 152);
litterae, (I, 141); *litteris man-*
dāre, (svěřiti papiru =) za-
znamenati

memoriā tenēre, (I, 272)

mēnse Decembrī, (I, 501, 499),
(*abl. čas.*), v měsíci prosinci

multus, (I, 172); *multā nocte* =
pozdě v noci; když noc již
značně pokročila; *multō ma-*
gis, mnohem více, mnohem
spíše

namque = *nam*, neboť, totiž;
vždyť

negō, *ās, āre, āvī, 1.*, a) praviti,
že ne....; říkati, že ne....;
b) popírati, zapírati (něco);
c) odepřiti (něco), nepopřáti
(něčeho)

nōsmet, (zsilžený tvar *nōs*), (*viz*
str. 4.)

nūbilus, *a, um, a*) zamračený;
b) tmavý; zachmuřený; c) ne-
příznivý, smutný

[**paucus**, *a, um*, (I, 170, 171, 172),
skrovný počtem, nečetný, málo-
který]; **pauci**, *paucae, pauca*,
málokterí, několik málo,
několik; *paucis diēbus*, (*abl.*
čas.), v několika (několika má-
lo) dnech

peccātum, *ī, n.* (II.), provinění,
prohřešení; hřích; přečin; chy-
ba, poklesek

portāre aliquem umeris (*abl.*) *ex*
urbe, (I, 56), někoho na ra-
menou vynésti z města

probitās, ātis, *f.* (III.), poctivost,
svědomitost, bezúhonnost, šle-
chetnost

proximus, *a, um, a*) nejbližší;
b) (nejbliže následující =)
nejbližší, následující, příští; c)
(nejbliže, právě) minulý, pře-
dešlý; d) (*ve styku lidí* :)
blízký, důvěrný; e) = bližní

prūdentia, *ae, f.* (I.), a) znalost,
zkušenost, zběhlost; b) prozí-
ravost, bystrost, důvtip, dů-
mysl; c) rozumnost, obezře-
lost, opatrnost, chytrost

pūblicē, (I, 336) z usnesení obce,
z rozkazu obce; úředně (*viz*
str. 106.)

— **que**, (I, 106); *ob eamque rem*
= *et ob eam rem*, (povšimně-
te si, kam jest připiata spojka
— *que*), a pro tu věc; a proto

quīdam, quiddam, kdosi, cosi

quīdam, quaedam, quoddam, kte-
rýsi, kterási, kteréši; jakýsi,
jakási, jakési

rēgnō, *ās, āre, āvī, 1.*, býti krá-

lem, kralovati; vládnouti, panovati; ovládati

Sardēs, *Sardium*, f. pl. (III.), Sardy, hlavní město starověké Lydie v Malé Asii

Sāturnālia, (gen. podle II. dekl.): *Sāturnāliōrum*, n. (III.), (viz str. 35.), saturnalie, (slavnost ku počtě boha Saturna, slavná každoročně v prosinci po 7 dni za všeobecného veselí; tato slavnost měla připomínati zlatý věk za panování boha Saturna, a proto v ty dni byla dopřávána volnost i otrokům, otroci byli bráni ke společným hostinám, kdež je páni obsluhovali, aby se tak naznačilo, že si všichni lidé (podle mythu) za vlády Saturnovy byli rovni. O saturnaliích se nepracovalo a neprodávalo, soudnice i školy byly zavřeny.

Sāturnus, ī, m. (II.), Saturnus, staroitalský bůh rolnictví, ochránce všeho rolnictva; když řeckým vlivem splynul s řeckým bohem Kronem, bájilo se o něm, že byl otcem boha Jova a panoval za zlatého věku; byv synem Jovem zbaven vlády, utekl se pryč do Latia, kdež se skrýval; byv přijat od Jana (potomního boha Jana) na Janikulu, usadil se u vrchu Kapitolského (mělť Saturnus svatyni na úpatí Kapitolia) a učil lidi sítí obilí a pěstovati stromy i révu; byl vyobrazován se žabkou, t. j. zahnutým nožem k ořezávání stromů, v ruce.

sicut, sicuti, tak jako; jak, jako, jakož, jakoby; jako na příklad; tak jak

simulācrum, ī, n. (II.), a) obraz, socha; podobizna; umělecké dílo; **b)** obraz ve snu, přelud, podoba, stín, duch; **c)** zdání; napodobenina; charakteristika

sōlus, a, um, (I, 323), a) jediný, pouhý, samojediný, sám (= samojediný); **b)** osamělý, opuštěný; **c)** (*často lze přeložiti příslovcem:*) pouze, toliko, jen

summā cum laetitiā, (I, 322, 130), se svrchovanou, s největší veselostí; se svrchovaným, s největším veselím; (*povšimněte si postavení předložky »cum« v tomto ablativu způsobovém; podobně:*) **magnā cum offēnsiōne civium**, za veliké nevole, k veliké nevoli (spolu)občanů; **magnō cum strepitū**, s velikým rykem; a j.

tenuitās, tenuitātis, f. (III.), a) tenkost, útlost, hubenost; **b)** těsnost, řídkost, vzdušnost; **c)** jemnost, přesnost; **d)** skrovnost, prostota, jednoduchost; chudoba, nuznost

Thermopylae, ārum, f. pl. (I.), Thermopyly (= Brána u teplých vřidel), průsmyk v Lokridě v Řecku mezi pohořím Oitou a zálivem Malijským, důležitý přechod ze severního Řecká do středního Řecká, památný hrdinským bojem spartského krále Leonidy, který tu bojuje proti přesile Peršanů padl r. 480 př. Kr.; *Ther-*

mopylārum angustiae, soutěsky thermopylské, průsmyk thermopylský

Ulixēs, Ulixis, m. (III.), Ulixes či Odysseus, král na ostrově Ithace, syn Laertův, manžel Penelopin, otec Telemachův, řecký hrdina, který se účastnil výpravy proti Troji; pro-

slul svou chytrostí a svými osudy při návratu do vlasti, což jest vyličeeno v homérských básních »Iliadě« a »Odysseji«.

umerus, humerus, ī, m. (II.), horní část paže), rameno; *plurál*: pece, ramena
vōsmet, (zesílený tvar *vōs*), (viz str. 4.)

*

O římských bozích. Vypracování. — (Viz str. 45!)

Starověcí Římané ctili nikoli jediného Boha, nýbrž mnoho bohů a bohyň. Králem všech římských bohů byl Jupiter, pán (vládce) nebe a země, bouří a deště. Jovovi bratři byli Neptun, bůh moře, a Pluto (Pluton), bůh podsvětí. S pomocí bratří Jupiter spravoval celý svět, pod jeho vládou byli všichni nebešťané. Sídlo (bydliště) Jovovo bylo na vysokém Olympu; tam také ostatní nebešťané (bohové) měli skvělá sídla vystavěná od Vulkána, který byl proslulý umělec; Jovovi, nejvyššímu z bohů, před nímž za zlatého věku kraloval Saturnus, Jovův otec, Římané vystavěli na Kapitoliu (na Kapitolském vrchu) chrám. Neptuna, který vládl vodám a tokům, vzývali plavci a vlastníci lodí a člunů, zejména jestliže lodí a čluny byly plny rozmanitého zboží. Jovovou manželkou byla Juno, královna bohů, již (*v lat. gen., v češt. dativ*) byl zasvěcen pyšný páv.

Mimoto Římané ctili Marta, boha války, Merkuria, posla bohů a ochránce kupců, Vulkana, boha ohně, Bakcha, boha vína, Minervu, bohyni moudrosti a krásných umění, Cereru, bohyni rolnictví, Vestu, bohyni krbu a jiné bohy. Ve veliké úctě byli Apollo, Jovův syn, a Apollinova sestra Diana, bohyně lovu.

Číslovky podílné. III. Numerālia distribūtiva. (Viz str. 25 a str. 32!)

Číslovky podílné od 1 do 999 jsou vesměs trojvýchodná přídavná jména v množném čísle, zakončená v »-ī, -ae, -a«. Z úsporných dů-

vodů uvádím některé pouze v maskulinu a ponechávám čtenářům utvořití femininum a neutrum.

100	po stu; vždy sto	= centēnī, ae, a;
200	po dvou stech; vždy dvě stě	= ducēnī, ae, a;
300	po třech stech; vždy tři sta	= trecēnī, ae, a;
400	po čtyřech stech; vždy čtyři sta	= quadringēnī, ae, a;
500	po pěti stech; vždy pět set	= quīngēnī, ae, a;
600	po šesti stech; vždy šest set	= sescēnī, ae, a;
700	po sedmi stech; vždy sedm set	= septingēnī, ae, a;
800	po osmi stech; vždy osm set	= octingēnī, ae, a;
900	po devíti stech; vždy devět set	= nōngēnī, ae, a;
1000	po (jednom) tisíci; vždy jeden tisíc	= singula mīlia.

Podílné číslovky, vyjadřující tisíce, skládají se z číslovky »mīlia« (neutr. plur.), k níž přistupují jiné podílné číslovky (rovněž v neutru plur.); k podílným číslovkám, vyjadřujícím miliony, přistupují nadto ještě nesklonná číselná příslovce násobná.

1.000	po (jednom) tisíci; } vždy (jeden) tisíc }	= singula mīlia;
2.000	po dvou tisících; vždy dva tisíce	= bīna mīlia;
3.000	po třech tisících; vždy tři tisíce	= terna mīlia;
10.000	po deseti tisících; vždy deset tisíc	= dēna mīlia;
20.000	po dvaceti tisících; } vždy dvacet tisíc }	= vīcēna mīlia;
49.000	po čtyřiceti devíti tisících, } vždy čtyřicet devět tisíc }	= undēquīnquāgēna mīlia;
100.000	po sto tisících; vždy sto tisíc	= centēna mīlia;
1,000.000	po jednom milionu, } vždy jeden milion }	= deciēs centēna mīlia;
2,000.000	po dvou milionech, } vždy dva miliony }	= vīciēs centēna mīlia;
10,000.000	po deseti milionech, } vždy deset milionů }	= centiēs centēna mīlia.

6. HODINA.

Futūrum I. Současnost v budoucnosti.

V latině jsou dva časy budoucí: *futūrum I.* (*primum*) a *futūrum II.* (*exāctum* či *secundum*).

O *futuru I.* viz I, 172 a násl.! K tomu připojuji dále toto:

V indikativní vedlejší větě děj v budoucnosti **současný** s **budoucím** dějem věty řídící se vyjádří indikativem *future I.*

Ten bude vůdcem, jehož všichni *budou poslouchati*, jehož všichni *budou uznávati*, který *bude* nejstatečnější.

Budete-li milovati ctnost, všichni dobří vás budou milovati.

Budeš-li bez viny (= nevinný), nebudeš trestán; nevinní lidé od našich soudců nikdy nejsou trestáni.

Is dux erit, cui (dativ!) *omnēs, p̄ a r ē b u n t, quem omnēs probābunt, quī fortissimū erit.*

Sī virtūtem amābitis, omnēs bonī vōs amābunt.

Sī innocēns eris, nōn pūniēris; ā iūdicibus nostrīs nunquam innocentēs pūniuntur.

Futūrum II. (*secundum* či *exāctum*). (Druhý budoucí či budoucně skonalý čas.)

Futurum II. (*futūrum secundum* či *exāctum*, druhé futurum, druhý budoucí čas, budoucně skonalý čas) vyskytuje se — mimo několik málo určitých případů — zpravidla jen ve *vedlejších* větách, kdež vyslovuje *budoucí* děj **předčasný** před *budoucím* dějem řídící věty (t. j. budoucí děj, který nastane před budoucím dějem řídící věty).

Futurum II. se tedy klade většinou vztažně (viz str. 26 a 27). Je-li *budoucí* děj *indikativní* věty *vedlejší předčasné* před *budoucím* dějem věty *řídící*, t. j. stane-li se (nastane-li) *budoucí* děj věty *vedlejší dříve*, než se stane *budoucí* děj věty *řídící*, vyjádří se *budoucí* děj *indikativní vedlejší věty* v latině indikativem *futura II.*

Indicātīvus futūrī II. āctīvī.

Oznamovací způsob futura II.
(druhého budoucího či budoucně
skonaleho času) rodu činného.

Indikativ aktivního futura II. utvoříte, přidáte-li k *perfektnímu* kmeni slovesnému tyto přípony:

<i>Singular:</i>		<i>Plural:</i>
1. -erō		1. -erimus
2. -eris		2. -eritis
3. -erit		3. -erint

Latinský aktivní indikativ futura II. se překládá do češtiny dokonavým slovesným tvarem významu budoucího; je společný pro všechny tři mluvnické rody, mužský, ženský a střední.

V příkladech, jež uvádím, připojuji k slovesnému tvaru spojky »*cum* = až«, »*sī* = jestliže, -li«; (*fut. II* = futurum II.). Příklady:

laudō; kmen perf.: »*laudāv-*«;
indik. aktiv. fut. II.: **laudāv-erō**;
(*cum*) *laudāverō* = (až) pochválím;

vocō; kmen perf.: »*vocāv-*«;
indik. aktiv. fut. II.: **vocāv-erō**;
(*cum*) *vocāverō* = (až) zavolám;

esse; kmen perf.: »*fu-*«;
indik. aktiv. fut. II.: **fu-erō**;

(*sī*) *fuero* = (jestliže) budu (t. j. dříve, předtím budu, než bude budoucí děj řídicí věty).

Utvořte aktivní indikativ futura II. těchto sloves: *dōnāre*, *expugnāre*, *liberāre*, *necāre*, *occupāre*, *putāre*, *servāre*, *spectāre*, *superāre*, *vulnerāre*! Přeložte tento indikativ do češtiny! (V závorce je připojen perfektní kmen.)

- dōnāre**; [*dōnāv-*]; (*cum*) *dōnāverō*, (až) obdaruji;
expugnāre; [*expugnāv-*]; (*sī*) *expugnāverō*, (jestliže) dobudu;
liberāre; [*liberāv-*]; (*cum*) *liberāverō*, (až) osvobodím;
necāre; [*necāv-*]; (*sī*) *necāverō*, (jestliže) usmrtím;
occupāre; [*occupāv-*]; (*cum*) *occupāverō*, (až) obsadím, (až) se zmocním;
putāre; [*putāv-*]; (*sī*) *putāverō*, (jestliže) usoudím, uznám; (usoudím-li, uznám-li);
servāre; [*servāv-*]; (*sī*) *servāverō*, (jestliže) zachovám, (zachovám-li);
spectāre; [*spectāv-*]; (*sī*) *spectāverō*; (jestliže) zpozoruji, (zpozoruji-li);
superāre; [*superāv-*]; (*cum*) *superāverō*, (až) převýším, překonám, přemohu;
vulnerāre; [*vulnerāv-*]; (*sī*) *vulnerāverō*, (jestliže) poráním, (poráním-li).

Indicātīvus futūrī II.
slovesa »esse = býti«.

Singulár:

1. **fu-erō** (* *fuero*)
2. **fu-eris** (* *fuero*)
3. **fu-erit** (* *fuero*)

Plurál:

1. **fu-erimus** (* *fu-erimus*)
2. **fu-eritis** (* *fu-eritis*)
3. **fu-erint** (* *fu-erint*)

Indikativ futura II. složenin slovesa »esse« (v závorce perfektní kmen):

adesse (I, 316); [»*adfu-*, *affu-*«]; indik. fut. II.: (*cum*) *adfuerō*, *affuerō*; *adfueris*, *affueris*; *adfuerit*, *affuerit*; *adfuerimus*, *affuerimus*; *adfueritis*, *affueritis*; *adfuerint*, *affuerint*; (až) budu tu, přítomen; (až) pomohu, přispěji (*ve smyslu*: předtím, dříve... než nastane děj vyjádřený slovesem řídící věty);

abesse, (I, 250); [»*āfu-*«]; indik. fut. II.: (*cum*) *āfuerō*, *āfueris* atd.; (až) budu nepřítomen, vzdálen (*ve smyslu*: předtím, dříve... než se stane děj, vyjádřený slovesem řídící věty);

dēesse, (I, 246); [»*dēfu-*«]; indik. fut. II.: (*cum*) *dēfuerō*, *dēfueris* atd.;

obesse, (I, 246); [»*obfu-*, *offu-*«]; indik. fut. II.: (*cum*) *obfuerō*, *offuerō* atd.

<p>První konjugace. Indicātīvus futūrī II. āctīvī.</p>
--

Singulár:

1. (<i>cum</i>) laudāv-erō
(* <i>laudáveró</i>)	(až) pochválím
2. (<i>cum</i>) laudāv-eris
(* <i>laudáveris</i>)	(až) pochválíš
3. (<i>cum</i>) laudāv-erit
(* <i>laudáverit</i>)	(až) pochválí

Plurál:

1. (<i>cum</i>) laudāv-erimus
(* <i>laudáverimus</i>)	(až) pochválíme
2. (<i>cum</i>) laudāv-eritis
(* <i>laudáveritis</i>)	(až) pochválíte
3. (<i>cum</i>) laudāv-erint
(* <i>laudáverint</i>)	(až) pochválí

Časujte aktivní indikativ futura II. jiných sloves!

expugnāre; Sg. 1. *expugnāverō*, 2. *expugnāveris*, 3. *expugnāverit*; Pl. 1. *expugnāverimus*, 2. *expugnāveritis*, 3. *expugnāverint*;

servāre; Sg. 1. *servāverō*, 2. *servāveris*, 3. *servāverit*; Pl. 1. *servāverimus*, 2. *servāveritis*, 3. *servāverint*;

superāre; Sg. 1. *superāverō*, 2. *superāveris*, 3. *superāverit*; Pl. 1. *superāverimus*, 2. *superāveritis*, 3. *superāverint*.

Časující dbejte správného přízvuku! Polotučně vytištěná samohláska v jednotlivých slovesných tvarech ukazuje, na které slabice je slovný přízvuk.

Ukazovací zájmeno:
iste, ista, istud = tenhle, tahle, tohle.

Singulár:

<i>N.</i>	iste	ista	istud	tenhle	tahle	tohle
<i>G.</i>	istius	istius	istius	tohohle	téhle	tohohle
		(* <i>istýjus</i>)				
<i>D.</i>	istī	istī	istī	tomuhle	téhle	tomuhle
<i>Ak.</i>	istum	istam	istud	{ tohohle (<i>živ.</i>) tenhle (<i>neživ.</i>) }	tuhle	tohle
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	istō	istā	istō	tímhle	toughle	tímhle

Plurál:

<i>N.</i>	istī	istae	ista	{ tihle (<i>živ.</i>) tyhle (<i>neživ.</i>) }	tyhle	tahle
<i>G.</i>	istōrum	istārum	istōrum	těchhle	těchhle	těchhle
<i>D.</i>	istīs	istīs	istīs	těmhle	těmhle	těmhle
<i>Ak.</i>	istōs	istās	ista	tyhle	tyhle	tahle
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	istīs	istīs	istīs	těmihle	těmihle	těmihle

Ukazovací zájmeno:
īdem, eadem, idem,
 týž, táž, též; tentýž, tatáž, totěž.

		<i>Singulár:</i>		
		<i>m.</i>	<i>f.</i>	<i>n.</i>
<i>N.</i>	{	īdem (* <i>īdem</i>)	eadem (* <i>e-a-dem</i>)	idem (* <i>īdem</i>)
		týž, tentýž	táž, tatáž	totěž
<i>G.</i>	{	eiusdem (* <i>ej-jus-dem</i>)	eiusdem	eiusdem
		téhož	téže, tétěž	téhož
<i>D.</i>	{	eidem (eidem) (* <i>ej-dem</i> , dvojslabičně)	eidem (eīdem)	eidem (eidem)
		témuž	téže, tétěž	témuž
<i>Ak.</i>	{	eundem (* <i>eundem</i>)	eandem (* <i>eandem</i>)	idem (* <i>īdem</i>)
		téhož (<i>živ.</i>) týž, tentýž (<i>neživ.</i>)	touž, tutěž	těž, totěž
<i>V.</i>		—	—	—
<i>Abl.</i>	{	eōdem (* <i>e-ō-dem</i>)	eādem (* <i>e-ā-dem</i>)	eōdem (* <i>e-ō-dem</i>)
		týmž	touž	týmž

6. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 92!)

1. *Satis dīvitēs eritis, sī in rēbus adversīs bonam fāmam et probitātem servāveritis.* — 2. *Eum, quī aequam mentem in rēbus adversīs servāverit, virum fortem appellābimus.* — 3. *Nōn erit excūsātiō peccātī, sī amīcī causā peccāveris.* — 4. *Cum omnia bene considerāverimus, agēmus.* — 5. *Rēs gestae, nisi eās litterīs mandāverimus, memōriā nōn tenēbuntur.* — 6. *Parva nisi servāveris, maiōra āmittēs.* — 7. *Sī hanc regiōnem expugnāveritis, mīlitēs, agrōs fertilīssi-*

Ukazovací zájmeno:
idem, eadem, idem,
 týž, táž, též; tentýž, tatáž, totéž.

		Plurál:		
		m.	f.	n.
N.	{	iidem, idem, (eidem) (* i-ji-dem, i-dem, e-ji-dem)	eaedem (* e-é-dem)	eadem (* e-a-dem)
		tíž, titíž (<i>živ.</i>); tytéž	tytéž	táž, tatáž
G.	{	eōrundem (* e-ó-run-dem)	eārundem (* e-á-run-dem)	eōrundem (* é-ó-run-dem)
		týchž	týchž	týchž
D.	{	iisdem, isdem, (eisdem) [<i>pro všechny tři rody</i>] (* i-jis-dem, is-dem, e-jis-dem)		
		týmž		
Ak.	{	eōsdem (* e-ós-dem)	eāsdem (* e-ás-dem)	eadem (* e-a-dem)
		tytéž	tytéž	táž, tatáž
V.	{	—		
Abl.	{	iisdem, isdem, (eisdem) [<i>pro všechny tři rody</i>] (* i-jis-dem, is-dem, e-jis-dem)		
		týmiž		

6. úloha. — (Viz str. 92!)

mōs habēbitis. — 8. *Nēmō laudābit hominem, quī miseris auxilium negāverit.* — 9. *Dōnec eris fēlix, multōs numerābis amīcōs; tempora sī fuerint nūbila, sōlus eris.*

10. *Stultī modō hoc, modō illud laudant amantque.* — 11. *Nōbilissimī antiquitātis pōpulī erant Graecī et Rōmānī; illī in artibus et litterīs, hī in laude bellicā ēgregiū erant.* — 12. *Huic virō patria cārior est ipsā vitā.* — 13. *Magister mihi fābulam dē asinō, quī suā sorte*

contentus nōn fuit, narrāvit. Scīs-ne, cārissime amīce, hanc fābulam? Cum eam audiēs, dēlectāberis. Scīre eam fābulam fortasse ūtile erit. — 14. In illō monte, quem vidēs, antiqua urbs Etruscōrum fuit; orīgō illius urbis clārae nōbis nōta nōn est. — 15. Nōn pulchrum est hoc prōverbium: Homō hominī lupus. Multō magis illud vōbis placēbit: Homō hominī deus. — 16. Haec domus mea est; ille hortus vester est. — 17. Memor-ne es illius diēi, Carōle, quō fidam amīcitiam conciliāvimus? Habēs-ne grātiam illi hōrae, quā tē ē periculō servāvī et magnum illud periculum arcuī? — 18. Magister Carolum laudāvit; is cārus amīcus meus est, eius amīcitia semper mihi sāncta erit, eum semper amābō, ei magnam grātiam habēbō. — 19. Hae spēs fallācēs sunt. — 20. Haec maria periculōsa sunt. — 21. Haec tempora, hī mōrēs rei pūblicae periculum magnum sunt. — 22. Ipse Alexander mediae aciēi praefuit. — 23. Ego mihi ipsi proximus sum. — 24. Dilige prōximum tuum sicut tē ipsum! — 25. Nōn tibi ipsi, mī fili, sed patriae et parentibus et amīcis vīvis. — 26. Homō avārus ipse causa est miseriae suae. — 27. Praeclārum erat praeceptum orāculi Delphicī: Nōsce tē ipsum! — 28. Nōscite vōsmet ipsōs! — 29. Tū tē ipsum diligis, nōn mē; tū tuī ipsius memor es, nōn mēi; tū tibi ipsi vīvis. — 30. Nōsmet ipsi nōbis saepe ignōscimus. — 31. Sī diī nōbis clēmēter adfuerint (affuerint) ventīque secundī fuerint, paucīs diēbus fēlicēs erimus.

*

Určete časový poměr děje každé věty, v níž jest indikativ futura II.; k ději řídící věty! Slovesné tvary v indikativu futura II. jsou celé vysazeny polotučně. Příklad: (v. 2.) **Dříve** zachováš klidnou mysl v neštěstí, **potom** teprve budeš nazván (nazýván) statečným mužem. (v. 4.) **Dříve** věc uvážíme, **potom** teprve ji vykonáme. Proto se tvary: »zachová«, »uvážíme« přeloží latinským indikativem futura II.

7. HODINA.

Participia.

Participium jest slovesný výraz.

V češtině k participiím náleží:

- a) přechodník přítomný (nesa, nesouc, nesouc; nesouce);
- b) přechodník minulý (nes, nesši, nesši; nesše);
- c) přičestí přítomné (vědom, -a, -o);
- d) přičestí minulé činné (nesl, nesla, neslo) a trpné (nesen, nesena, neseno).

(Latinský výraz »*participium*« zahrnuje v sobě: český přechodník, české přičestí a české adjektivum utvořené z přechodníku nebo z přičestí.)

V latině jsou tři participia:

a) aktivní (činné) *participium přítomného času* (*participium praesentis activi*), na př.: *laudāns*, chvále, chválíc, chválíc; chválící; *dēlēns*, niče, -íc, -íc; ničící; *legēns*, čta, čtouc, čtouc; čtoucí; *capiēns*, chytaje, -jíc, -jíc; chytající; *audiēns*, slyše, -íc, -íc; slyšící;

b) passivní (trpné) *participium perfektní* (*participium perfecti passivi*), na př.: *laudātus*, *laudāta*, *laudātum*, pochválen, -a, -o; byv pochválen, byvši pochválena, byvši pochváleno; pochválený, -á, -é; *dēlētus*, *a*, *um*, zničen, -a, -o; byv zničen, byvši zničena, byvši zničeno; zničený, -á, -é; *carptus*, *a*, *um*, [byv] utržen, [byši] utržena, [byvši] utrženo; utržený, -á, -é; *audītus*, *a*, *um*, [byv] uslyšen, [byvši] uslyšena, [byvši] uslyšeno; uslyšený, -á, -é;

c) aktivní (činné) *participium budoucího času* (*participium futuri activi*), na př.: *laudātūrus*, *laudātūra*, *laudātūrum*, hodlaje (hodlajíc, hodlajíc) chváliti; *dēlētūrus*, hodlaje ničiti; *carptūrus*, hodlaje trhati; *audītūrus*, hodlaje slyšeti; *ventūrus*, příští, budoucí; *futūrus*, budoucí.

Latina nemá: a) *passivního* přítomného participia, b) *aktivního* dokonavého participia.

Svých participií užívá latina mnohem hojněji než čeština a někdy nakupí jich ve větě tolik, že, kdybychom chtěli latinské participium přeložit vždy zase českým přechodníkem, vznikaly by v češtině nemožné věty, už také proto, že se v češtině užívá přechodníků čím dále méně. Nutno tudíž často sáhnouti k jiným způsobům překladu latinského participia do češtiny, o čemž promluvíme v několika příštích hodinách.

Latinské participium jest ve větě

buď přívlastkem, <i>v tom případě se překládá do češtiny:</i>	nebo doplňkem, <i>v tom případě se překládá do češtiny:</i>
a) určitým přídavným jménem, utvořeným z přechodníku, případně z příčestí,	a) přechodníkem, případně příčestím,
b) českou větou relativní (= vztažnou).	b) určitým přídavným jménem, utvořeným z přechodníku, případně z příčestí,
	c) českou větou příslovecnou (časovou, důvodovou, podmínkovou, přípustkovou),
	d) předložkovým výrazem.

Ať je participium ve větě přívlastkem či doplňkem, shoduje se se svým substantivem nebo s podmětem (případně s předmětem) v pádě, čísle a rodě.

*

České příklady, v nichž participium v latině je přívlastkem: Nadějná mládež je podobna *kvetoucímu stromu*. Jakému stromu? Buď pamětliv dobrodini *prokázaných* ti od rodičů. Zákon je nařízen *přikazující* dobré, *zakazující* zlé.

České příklady, v nichž participium v latině je doplňkem: Mnozí lidé pohodlněji píší *sedíce* než *stojíce*. Pompeius, *byv přemožen* v bitvě u Farsalu, hledal spásu v útěku. Řecký bajkař Aisopos uvádí zvířata vespolek *rozmlouvající*.

**Aktivní participium
přítomného času.**

Participium praesentis activi.

Aktivní přítomné participium (*participium praesentis activi*) utvoříte, přidáte-li k **základu** slovesa koncovku:

v I. konjugaci »-āns«, v druhé konjugaci »-ēns«, v III. konjugaci u sloves podle vzoru »*carpō, carpere*« koncovku »-ēns«, u sloves podle vzoru »*capīō, capere*« koncovku »-iēns«, ve IV. konjugaci koncovku »-iēns«. Viz připojenou tabulku!

Participium praesentis activi.

Konjugace:	Vzor:	Základ:	Koncovka aktivního přítomného participia		Aktivní přítomné participium:
			nomin. sg.	genit. sg.	nomin. a genit. sing.
I.	laudō laudāre	laud-	-āns	-āntis	laudāns, laudantis
II.	moneō monēre	mon-	-ēns	-ēntis	monēns, monentis
III.	carpō carpere	carp-	-ēns	-ēntis	carpēns, carpentis
	capīō capere	cap-	-iēns	-iēntis	capīēns, capientis
IV.	audiō audire	aud-	-iēns	-iēntis	audiēns, audientis

Jak lze přeložit aktivní přítomné participium do češtiny? — Příklady:

laudāns = 1.) chvále, chválíc, chválíc; 2.) chválící;
arbor flōrēns = 1.) kvetoucí strom; 2.) strom, který
 kvete; **videō virum scribentem** = 1.) vidím písícího muže;
 2.) vidím muže, který píše; 3.) vidím muže, an píše.

*

S počátku vyskytnou se v cvičeních a úlohách příklady, v nichž přeložte latinské aktivní přítomné participium některým z uvedených zde způsobů překladu; až budou zde vykládány latinské participiální vazby, naučíte se překládati tyto vazby i jinými způsoby (na př. českou větou příslovečnou, předložkovým výrazem a pod.).

*

Aktivní přítomné participium se skloňuje jako je d n o v ý c h o d n á přídavná jména třetí deklinace podle vzoru »*prūdēns*« (I. díl, str. 455), avšak v ablativu singuláru má koncovku »-e«, jest-li ve významu participia (t. j. má-li pravou povahu slovesnou, nikoli adjektivní) nebo jest-li v platnosti substantivní; koncovku »-i« má v ablativu singuláru, je-li v platnosti adjektivní; v genitivu plurálu všech tří rodů má aktivní přítomné participium koncovku »-ium«, v nominativu plurálu neutra má koncovku »-ia«.

(Upozornění: Aktivní přítomné participium má v nominativu sing. společný tvar pro všechny tři rody, i jest tedy jednovýchodné.)

*

Participium je v ablativu a má pravou povahu slovesnou nebo je v platnosti substantivní:

praesente populō, za přítomnosti lidu

ārdente domō, an (když) hoří dům

ā sapiente, od mudrce

Participium jest v ablativu a jest v platnosti adjektivní:

in praesentī periculō, v přítomném nebezpečí

ārdentī studiō, horoucím úsilím

ā sapientī virō, od moudrého muže

in continentī (t. j. *terrā*), na pevnině

Slovník (7.—10. úloha).

amor patriae (*genit. předmětný*), láska k vlasti

adveniō, *is, ire, 4.*, **a**) přicházeti, blížiti se, přibližovati se; dostavovati se; **b**) připadnouti, dostávati se (někomu)

animus, *ī, m.*, (I, 130), **a**) duch, duše (*jako princip života*); život; **b**) [*duch myslící*], smysl, rozum; **c**) pozornost; vědomí; přesvědčení, mínění; **d**) [*duch citící*], cit, srdce, povaha, nálada, smýšlení; **e**) sebevědomí; pýcha, zpupnost, vzdor; **f**) odvaha; **g**) hněv; vášeň; nadšení; **h**) [*duch žádající*], přání, touha; vůle; účel; úmysl; rozhodnutí; **ch**) chut; náklonnost; chtíč

arātor, *ōris, m.* (III.), **a**) oráč; rolník, (hospodář); **b**) *arātōrēs*, nájemci státních pozemků

ārdeō, *ēs, ēre, 2.*, **a**) hořeti; planouti; **b**) planouti, zářiti, blýskati se

ascendo, (*adscendō*), *is, ere, 3.*, **a**) vystoupiti (nahoru), vzlézt, jíti vzhůru; **b**) povznésti se, vyvýšiti se; **c**) *montem ascendere*, vystoupiti na horu, zlésti horu; **d**) dosíci, dojiti

auxiliō alique[m] vocāre, někoho volati ku pomoci; (I, 460)

bibere, (I, 421)

cadō, *is, ere, 3.*, **a**) padat, dopadat, zapadat; **b**) klesati; (mrtev) padnouti; klesnouti v prach; **c**) podléhati, ochaňovati; **d**) [*do něčeho*] upa-

dati, dostati se, přicházeti; **e**) (*v něčím moc*) připadat, dostávati se; **f**) přihoditi se, udáti se; dopadnouti

caedō, *is, ere, 3.*, **a**) tlouci, bít, tepati; **b**) bičovati, mrskati; **c**) porážeti, káceti; **d**) pobíjeti, zabíjeti, vražditi, usmrčovati; (*vojsko:*) potřít, porazit; **e**) (*žertvu:*) zabít, obětovati

Cincinnātus, viz *Quinctius*

clāmor, *ōris, m.* (III.), **a**) křik, pokřik; **b**) válečný pokřik; **c**) radostný pokřik; jásot; výskot; **d**) bolestný křik, nářek; **e**) křik, nevole, hluk; **f**) hluk, hukot; ohlas

contingō, *is, ere, 3.*, **a**) dotýkati se; **b**) dostihnouti; dostati se, proniknouti; dospěti, dojiti; *cursū contingere mētam*, během dospěti k cíli = doběhnouti k cíli

Critiās, *ae, m.* (I.), Kritiās, náčelník t. zv. »třiceti tyranů« v Athénách (r. 404 př. Kr.), básník, řečník, státník

Dēmostenēs, (I, 233)

dēnsus, *a, um*, (I, 141), **a**) hustý, (těsně při sobě, v hustých řadách, semknutý); **b**) hustě obalený, hustě porostlý; **c**) hustý, častý; *fūmus dēnsus*, hustý kouř

dīmīcō, *ās, āre, āvī, ātum, 1.*, **a**) potýkati se, zápasiti, bojovati, bít se; **b**) namáhati se,

usilovati; *proeliō dimicāre*, utkati se bojem, v boji
dissipō, *ās, āre, āvī, ātum*, 1., (viz I, 461), rozmetati (na všechny strany)
doleō, *ēs, ēre*, 2., **a)** cítiti bolest, trpěti; **b)** rmoutiti se, býti zarmoucen, truchletí, želetí, litovati, soužiti se; bolestně, těžce nésti; **c)** býti rozčilen, mrzeti se, hněvati se; *aliquā rē dolēre*, nad něčím se rmoutiti; *dolēns*, truchlící, zarmoucený
domō, *ās, āre, uī, itum*, 1., **a)** krotiti; **b)** přemáhati, překonávati, zdolávati; podmaňovati, podrobovati; pokořovati, potříti; *incendium domāre*, zdolati, uhasiti oheň, požár
ecclesiā, *ae*, f. (I.), kostel
ēmicō, *āre, ēmicuī*, 1., **a)** vyšlehnouti, kmitnouti se, zablesknouti se; **b)** vytrysknouti; vyraziti, vyskočiti; **c)** objeviti se; **d)** vyniknouti, významenati se; (*o plamenech*:) šlehati, vyšlehovati
ēn! hle! hled! viz! vida!
errō, *āre, āvī, ātum*, **a)** sem tam choditi, pobíhati; tékati, potloukati se; **b)** blouditi; zablouditi; **c)** mýliti se, býti na omylu; **d)** chybovati, hřešiti
etiāmsi, i když; i... -li; (*s konjunktivem*;) i kdyby; i jestliže by; byť i; třeba i
excitō, *āre, āvī, ātum*, 1. (I, 122), **a)** vyplašiti, vyburcovati; **b)** [*ze spánku*] buditi, vzbuditi, probuditi; **c)** (nechatí vzniknouti), vyvoditi,

vzbuditi; nechati vzplanouti; **d)** (*někoho*) popuditi, povzbuditi, podrážditi, rozhniti, ponuknouti; **e)** povzbuditi na mysli, dodatí ducha, vzmuziti
exturbō, *āre, āvī, ātum*, 1., násilně vyhnati; vypuditi; *spem exturbāre*, zmařiti naději
faciō, *is, ere*, 3., (I, 493), (*v 8. úl.*;) líčiti; *aliquem faciō disputantem*, líčím někoho rozmlouvajícího, an rozmlouvá, jak rozmlouvá
facile, (*příslovce*), snadno; lehce; ochotně, rád
finitimī, *ōrum*, m. (II.), (I, 293), sousedé (*o obcích a státech*)
flagrō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 456), **a)** hořeti, planouti, pláti, plápolati; *videō domum flagrantem*, vidím dům (hořící =) v plamenech; **b)** zářiti, třpytiti se; **c)** býti zanícen, rozohněn
frequentō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** plniti, zalidňovati; v hojném počtu navštěvovati, četně provázeti, obklopovati; hojně se účastniti; **b)** často navštěvovati; **c)** často dělati, opětovati; *scholam frequentāre*, choditi do školy
furō, *is, ere*, 3., řáditi, zuřiti, bouřiti, vztekati se
Gallia, (I, 441), souborný název zemí Gally obydlených od řeky Rýna až po Pyreneje, jakož i severní Italie; část, rozkládající se na západ od Alp na jižním pobřeží dnešní Francie při Středozemním moři až po Cevenny, horní Rhónu a

jezero Ženevské, slula **Gallia** **průvina** nebo jen **průvina** (provincií byla od r. 118 př. Kr.); z tohoto názvu je dnešní jméno Provence

gallus, *ī*, m. (II.), kohout

heri, včera

heus! hle! hej! pozor! slyš!

Quintus Horatius Flaccus, (I, 151), Quintus Horatius Flakus, římský básník, syn propuštěnce, (naroz. r. 65 př. Kr. ve Venusii, zemřel r. 8 př. Kr.). Otec jeho měl stateček ve Venusii (na hranicích Apulie a Lukanie); první vzdělání se Horatiovi dostalo v rodišti, dalšího vzdělání v Římě, kam se otec přestěhoval. K dovršení vzdělání Horatius odešel r. 45 do Athén, kde se pěstovala zvláště filosofická studia. Tam pobyl na studiích do podzimu r. 44, kdy se dal do vojska Marka Junia Bruta, jednoho z vrahů Caesarových, který sbíral vojsko proti Antoniovi na osvobození vlasti. R. 42 se účastnil bitvy u Filip, v níž republikánská strana byla poražena. Zachrániv se útekem vrátil se Horatius do Itálie, uživ amnestie poskytnuté stoupencům Brutovým, kteří by se smířili s novým stavem věcí. Zatím Horatiovi zemřel otec, jmění jeho z největší části bylo zabaveno; i stal se kvestorským písařem (*scriba quaestorius*), aby si opatřil výživu. V tu dobu připadají jeho první básně. Získav svý-

mi básněmi pozornost mocného příznivce Gaia Cilnia Maecenata (r. 38), záhy poté se stal jedním z předních členů jeho literárního kroužku. Maecenas daroval mu statek v Sabinu. Prostřednictvím Maecenatovým se seznámil s Oktaviánem Augustem. Básnické sbírky Horatiovy: *Epódy*, útočné verše skládané podle vzoru Archilochova. Satiry (*Saturae* či *Sermones*), moralisující obrázky ze života, v nichž chce Horatius podle vzoru Luciliova »ridentem dicere verum«, t. j. s veselou tváří ukazovati nepříjemnou pravdu a kárati zvrácenosti lidské. *Ódy*, lyrické básně reflexivního rázu ve 4 knihách. *Epistolae* o 2 knihách, básnické listy, podobné obsahem satirám, ale spíše literárního obsahu. Nejznámější z listů je estetický traktát ve verších o básnickém umění »Ars poetica« či »Epistola ad Pisones«. »*Carmen saeculare*«, příležitostná báseň složená jako text k písni pro saeculární slavnost v Římě r. 17 př. Kr.; je to hymnus ku počtě božstev vzývaných o tom svátku, zvláště Apollína a Diany.

horribilis, *e*, 2., strašný, hrozný, děsný

hostia, *ae*, f. (I.), dobytče obětní; žertva

iaceo, *ēs, ēre*, 2., a) ležeti; b) ležeti, rozkládati se, prostírat se

imminēre *alicui rei*, (I, 500), hroziti něčemu, ohrožovati něco

immortālītās, *ātis*, f. (III.), nesmrtnost

improbus, (I, 141), nepoctivý, nešlechtný

incommodum, *ī*, n. (II.), nevhodnost, nepohodlí; nehoda, neštěstí

invādō, *is, ere, 3.*, **a)** vtrhnouti, vniknouti; **b)** učiniti útok, napadnouti; **c)** napadnouti slovy, obořiti se; **d)** (*o duševních stavech*;) napadnouti, přepadnouti, dolehnouti

invidēō, *ēs, ēre, 2.*, (závistivě pohlížeti), záviděti

irā incitāre, (I, 407), hněvem podnítiti, roznititi

ita est, (*v odpovědech*;) (tak jest =) ano; *nōn ita*, ne, nikoli; *ita vērō, ita profectō*, ano, zajisté

itaque, (I, 251), a tak (= *et ita*); tedy, tudíž, proto

iūrō, *āre, āvi, ātum, 1.*, přísahati, složitii přísahu; odpřisáhnouti

labōrō, *āre, āvi, ātum, 1.*, (I, 201), **a)** pracovati, namáhati se, snažiti se, usilovati; **b)** trápiti se, trpěti, strádati; **c)** býti v tísní, v nesnázi, v nouzi, v nebezpečí; **d)** bráti škodu, býti poškozen; **e)** (*o churavosti*;) stonati

lātrō, *āre, āvi, ātum, 1.*, štěkati

melior, *melius*, (komparativ k adjekt. *bonus*), lepší; (= zdatnější, svěžejší; čerstvější; zvučnější, obratnější, udatněj-

ší, počestnější, hodnější, větší vlastenec, laskavější, milostnější a j.); (viz str. 111, 112)

mēta, *ae, f. (I.)*, **a)** hranice, konec, cíl; **b)** mezník; meta (*na zvodišti*)

mox, brzo, brzy; brzy nato

multa aqua, hojně vody, proudy vody

narrō, *āre, āvi, ātum, 1.*, (*aliquid*), vypravovati (něco, o něčem), (I, 392)

ne — quidem, (I, 499), ani

neglegere (*aliquem, aliquid*), nevěšmatii si (někoho, něčeho), (I, 481)

occidō, *is, ere, 3.*, **a)** padati, zapadati; **b)** padnouti, zemřiti, zajíti; **c)** zaniknouti; *sōle occidente*, při západu slunce; (I, 498)

optō, *āre, āvi, ātum, 1.*, (*aliquid*, akus.), **a)** přátii si, žádatii (si) (něčeho, genit.); **b)** vybrati si, zvoliti si; **optātus**, *a, um*, vytoužený, vitaný, milý

pateō, *ēs, ēre, 2.*, **a)** býti otevřen; býti přístupný, volný; **b)** prostírati se, rozkládatii se, táhnoutii se, sahati; **c)** býti odkryt, nepokryt; nebýti kryt; **d)** býti na jevě, na bíle dni; jeviti se; býti zjevný, zřejmý, patrný, známý; ukazovati se

pecus, *oris, n. (III.)*, (plur. *pecora, um*), **a)** brav, drobný dobytek, (ovce, kozy, vepři); **b)** dobytek, dobytčata, stádo

pecus, udīs, *f. (III.)*, ovce; dobytče (domáci); (plur. :) dobytek, zvířata, stádo, stáda

placidus, *a, um*, **a**) klidný, tichý, pokojný; **b**) lahodný, líbezný, jemný; **c**) laskavý, přívětivý, mírný, vlídný; milostivý

porta, *ae, f. (I.), (I, 120)*, **a**) brána; **b**) vrata, dveře (budov); **c**) průchod, vchod, východ, otvor; *porta triumphālis*, vítězný oblouk (na Martově poli v Římě)

puer, *erī, m. (II.), (I, 69)*, **a**) dítě; **b**) hoch, chlapec; **c**) jinoch, mladík; **d**) syn, synek; **e**) sluha, služebník, otrok; (plur.:) *puerī*, děti (*proti dospělým lidem*); hoši, chlapani

quantus, *a, um*, jak veliký; jaký; jak četný; jak značný; jak významný

quārē? proč?

quārē, (*relativ.*), pročez; a proto
quia, (*spojka důvod.*), protože, poněvadž, ježto

quid multa verba? proč mnoho slov? k čemu, nač mnoho slov? *quid tacēs?* proč mlčíš? *quid igitur est?* jak se to tedy má? *quid rei est?* co je? co se stalo?

quidem, viz: *ne — quidem*

Lūcius Quīnctius Cīncinnātus, státník a vojevůdce římský (naroz. kolem r. 520 př. Kr.), vynikající udatností a energií; požíval veliké důvěry mezi patricii i mezi plebejci; v něm byl ve starověku spatřován nejdokonalejší představitel římské »virtūs«, jež jej krášlila jak v chudobě, tak i v době, kdy spravoval nejvyšší státní

úřady. Všeobecné úcty si získal tím, že byl od pluhu povolán k nejvyšší hodnosti ve státě, k diktatuře za války proti Aekvům. Vypravovalo se, že si sám strouhal řepu k večeři, když přišli k němu poslové senátu, oznamující mu jeho zvolení za diktátora.

revocō, *āre, āvī, ātum, 1.*, **a**) zpět zavolati, zpět povolati, odvolati; **b**) povolati z vyhnanství; **c**) zpět obrátiti, odvrátiti; **d**) znova volati, vyvolati, znova zavést, obnoviti

rideō, *ēs, ēre, 2.*, **a**) smáti se, usmívati se; **b**) posmívati se, vysmívati se; (I, 486)

Rubicō, *ōnis, m. (III.)*, Rubiko, Rubikon, říčka v severní Itálii na východním pobřeží; za starověku tvořila hranici mezi Gallií Předalpskou a Itálií; jest proslulá tím, že přechodem přes ni Caesar r. 49 př. Kr. zahájil občanskou válku; soudí se, že Rubikon je totožný s horním tokem dnešní řeky Pisciatello

ruīna, (I, 273)

rutilus, *a, um*, zlatožlutý, červenavě žlutý, rusý; (rudý)

sacrificō, *āre, āvī, ātum, 1.*, obět konati, obětovati

scamnum, *ī, n. (II.)*, lavice

schola, *ae, f. (I.)*, **a**) přednáška, učená rozprava; **b**) škola; **c**) škola = stoupenci (některého vynikajícího učitele, filosofa atd.)

senātor, *ōris, m. (III.)*, senátor, (člen římského senátu)

sēparō, *āre, āvī, ātum*, 1., oddělití, odloučítí

spērō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 56),
a) doufati, kojiti se nadějí;
b) skládati naději (*v někoho*);
c) očekávati (*nepříznivou věc*), báti se (*něčeho*); **spērā-tus**, *a, um*, kýžený, očekávaný

stabulum, *ī, n.* (II.), **a)** stanoviště, bydlíště; **b)** stáj, chlív, ohrada; **c)** obydlí (*pastýřů*); **d)** dvůr; **e)** hospoda

sūdō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** potiti se; býti vlhký; **b)** potiti se, namáhati se

super, (*předl. s abl.*) nad (něčím), na (něčem); (*předl. s akus.*) nad, přes (něco); *super ruínās stāre*, státi nad zříceninami, na zříceninách

tēctum, *ī, n.* (II.), **a)** kryt, střecha; krov; půda (*v domě pod střechou*); strop; **b)** světnice, pokoj, komnata, síň; **c)** budova, dům, byt, příbytek, obydlí; **d)** přístřeší, úkryt

Thrasýbūlus, *ī, m.* (II.), Thrasýbulos, slavný vojevůdce athénský; ke konci peloponneské války byl předním vůdcem demokratů a uchýlil se po pádu Athén před oligarchy do Theb; shromáždil kolem sebe zástup odhodlaných bojovníků, zmocnil se v zimě r. 403 pomezí pevnosti Fyly a zahájil úspěšný boj s oligarchy vládnoucími v Athénách; v bojích těch padl vůdce oligarchů Kritias. Poté se Thrasýbulos vrátil do vlasti. Byl

zabit za války boiotsko - korintské.

turbō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** rozházeti, rozmetati; rozehnati, zahnatí, zaplašiti; **b)** uváděti v nepořádek, ve zmatek; másti; působiti nepořádek, zmatek; rádití; působiti poplach; **c)** náhle přepadnouti, napadnouti, překvapiti; **d)** bouřiti, rozbouřiti, vzbouřiti; **e)** kaliti (*vodu*); čeriti (*moře*); **f)** pobuřovati, působiti rozbroj, působiti převrat, sváděti k odboji; **g)** vysušiti, rozrušiti, rozčiliti; znepokojevati, strašiti, děsiti; **h)** jitřiti, hněvati

Tyrus (*Tyros*), *ī, f.* (II.), Tyrus, přímořské město ve Foinikii, proslulé obchodem a v průmyslu; jeho osadou bylo Kartthago

vae! (*vyjadřuje žalost, leknutí, rozhořčení a pod.*), ach! běda!

vērō, **a)** vpravdě, opravdu; věru, vskutku, skutečně; **b)** však, docela, dokonce pak, zvláště pak

vicinus, *a, um*, sousední, v sousedství, ze sousedství; blízký; okolní; (I, 151)

virēō, *ēs, ēre*, 2., **a)** zelenati se, býti zelený; **b)** býti svěží, mlád, zdrav, silný; *virēns*, zelenající se, zelený

Xenophōn, *ōntis*, *m.* (III.), Xenofon, (naroz. kol r. 434 př. Kr. ze zámožné rodiny v dému Ercheii v Athénách, zemřel kol r. 355 v Korintě), spiso-

vatel spisů historických, filozofických, politických a odborných, žák Sokratův, který se osvědčil také ve vojenství jako vůdce Řeků, vracejících se z výpravy Kyra Mladšího proti perskému králi Artaxerovi; dějepisná díla Xenofontova jsou: *Κύρου ἀνάβασις* (* Kýrů anabasis), o výpravě Kyra Mladšího proti Artaxerovi a o zpátečním pochodu

řeckého vojska po bitvě u Kunax; * *Ἑλληνικά* (* Hellénika), dílo o 7 knihách líčící řecké dějiny v letech 411—362 př. Kr.; *Κίρου παιδεία* (* Kýrů pajdeja), dílo vypravující v 8 knihách o výchově a životě Kyra Staršího.

Zama, ae, f. (I.), Zama, severo-africké město, u něhož Scipio r. 202 př. Kr. zvítězil nad Hannibalem

K první deklinaci.

Řecká jména v nom. sing. v »-ās«, v gen. sing. v »-ae« skloňují se v latině podle první deklinace; někdy však, zvláště v singuláru v některém pádě, mají původní řecké koncovky, plurál bývá pravidelný. — (Viz str. 34!)

N. **Aenēās, Critiās,**
 G. **Aenēae, Critiae,**
 D. **Aenēae, Critiae,**
 Ak. { **Aenēam, Critiam,**
 Aenēān,
 V. **Aenēā! Critiā!**
 Abl. **Aenēā, Critiā.**

7. úloha. — (Viz str. 93!)

A) Utvořte aktivní přítomné participium sloves: »*monēre, vocāre, fugere, dormīre, cupere, ambulāre*« a přeložte je do češtiny!

B) Tvořte aktivní přítomné participium jiných vám známých sloves a přeložte je do češtiny!

C) Přeložte tato aktivní přítomné participia českým přechodníkem a českým určitým přídavným jménem, utvořeným z činného přítomného přechodníku, a určete

1. osobu sing. aktivního přítomného indikativu a aktivní přítomný infinitiv příslušného slovesa:

cadēns, caedēns, cēdēns, crēdēns;
iacentēs, iacientēs;
invādēns, invīdēns.

8. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 93!)

1. *Aquam bibimus sitientēs.* — 2. *Tumultus exercituum furentibus maris fluctibus similis est.* — 3. *Multitūdō fugientium omnēs viās implēbat.* — 4. *Vidēbātis-ne in hāc regiōne altissimōrum montium cacūmina sōle occidente ārdentia et vallēs placidās et lacūs pulcherrimōs?* — 5. *Canem fugientem neglegimus, etiāmsī lātrat.* — 6. *Viātōrēs montem ascendentēs magnum lūmen in valle conspiciunt.* — 7. *Multa cupientibus dēsunt multa.* — 8. *Rōmānōrum sacerdotēs sacrificantēs hostiās corōnīs ornābant.* — 9. *Nōnnūllae avēs volantēs cantant.* — 10. *Errantibus viam mōnstrābimus.* — 11. *Xenophōn facit Sōcratem disputantem dē animī immortalitāte.* — 12. *Rubicō fuit parvus fluvius sēparāns Galliam prōvinciam ab Italiā.* — 13. *Militēs Thrasybūli Critiam tyrannum fortissimē pugnāntem necāvērunt.* — 14. *Magna erit glōria virōrum fortiter prō patriā pugnantium.* — 15. *Virī fortēs ne imminētia quidem perīcula timent.* — 16. *Dēmostenis orātiōnēs omnium audientium aurēs et animōs dēlectābant.* — 17. *Hostēs militēs nostrōs castra mūnientēs terrēbant.* — 18. *Militēs mortem metuentēs nunquam hostēs fugābunt.* — 19. *Quintī Horātū Flaccī carmina legentēs semper dēlectāmur.* — 20. *Agricolae prāta virentia irrigant.* — 21. *Facilius est suādenti (* svādentý) pārēre quam alterī (I, 323) suādēre.* — 22. *Peccantem monēte!* — 23. *Audī, puer, verba patris tē monentis.* — 24. *Vae tibi ridentī, quia mox post gaudia flēbis!* — 25. *Pulchritūdine arbōris flōrentis dēlectāmur; vidēte illās flōrentēs arbōrēs!* — 26. *Dolentī solācium praebēte!* — 27. *Scīpiō flēns stābat super ruīnās Carthāginis, opulentissimāe urbis*

Áfricae. — 28. Vōx gallōrum cantantium diem appropinquantem nūntiat. — 29. Puella lacrimāns incommodum suum matrī narrāvit. — 30. Homini nihil agentī diēs est longus; hominibus nihil agentibus diēs est longus. — 31. Quanta est sapientia Deī omnia regentis! — 32. Omnia crēdentēs ab hominibus facile fallēmini. — 33. Imprōbīs hominibus etiam iūrantibus nōn crēditur.

*

Uřete slovesa, která se vyskytují v jednotlivých větách této úlohy v tvaru aktivního přítomného participia!

**Řadové číslovky.
Numerālia ōrdinālia.**

(Viz I. díl, str. 158, 159, 160, 189, 190, 235, 236, 244, 245!)

1.000	tisící	==	mīllēsīmus, a, um;
2.000	dvoutisící	==	bis mīllēsīmus, a, um;
3.000	třítisící	==	ter mīllēsīmus, a, um;
10.000	desetitisící	==	decīēs mīllēsīmus, a, um;
50.000	padesátitisící	==	quīnquāgiēs mīllēsīmus, a, um;
100.000	stotisící	==	centīēs mīllēsīmus, a, um;
1,000.000	miliónť	==	decīēs centīēs mīllēsīmus, a, um;
2,000.000	dvoumiliónť	==	vīciēs centīēs mīllēsīmus, a, um.

O tvoření řadových číslovek 21.—27., 31.—37. atd. jsem se zmínil v I. díle na str. 244. Kladou-li se jednotky před desítky, vkládá se mezi ně spojka »et«, stojí-li desítka před jednotkami, neklade se mezi ně spojka.

V řadových číslovkách od 13. do 17. se vždy kladou jednotky před desítku, a to beze spojky; 13. *tertius decimus*; 14. *quārtus decimus*; 15. *quīntus decimus*; 16. *sextus decimus*; 17. *septimus decimus*.

Tento slovosled u řadových číslovek od 13. do 17. se nemění ani ve složení s vyššími čísly; na př.:

Rok 117.		<i>Annus centēsīmus septīmus decīmus.</i>
Rok 1914 (tisící devítistý čtrnáctý).		<i>Annus mīllēsīmus nōngentēsīmus quārtus decīmus.</i>

9. úloha. — (Viz str. 95!)

Přeložte tuto úlohu do latiny! Výrazy vytištěné kursivním písmem přeložte latinským aktivním přítentním participiem!

Ve vsi hoří!

1.

A. Hle, příteli, nebe je rudé. Vesnice hoří. Zdali vidíš hustý kouř, příteli?

B. Vidím; vidím také veliký dvorec, z jehož střechy šlehaají plameny.

A. K čemu mnoho slov? Spěchej se mnou k požáru! Plamenů se nebojím.

B. Již spěchám. Dvorec, stáje i zvířata jsou v nebezpečí.

A. Viz, příteli, vrata stájí jsou otevřena. Rolníci násilně vyhánějí koně, skot a brav.

B. Plameny ohrožují i kostel a sousední stavení.

A. Hle, rolníci usilují uhasiti požár dvorce a stájí proudy vody!

2.

Včera jsem spatřil vesnici *v plamenech*. *Hořící* vesnice poskytovala strašný pohled. Obyvatelé *hořící* vesnice povolali sousedy ku pomoci. V *hořící* vesnici dobytek sem tam pobíhal *s křikem*. Křik *plačících* a *bojících se* žen a dětí byl veliký; také strach zvířat sem tam *pobíhajících* byl veliký. Vítr rozmetával *hořící* obilí (na všechny strany). Marně usilovali rolníci zachrániti *hořící* dvorec a *hořící* stavení; a tak mužové stáli *mlčky*, nic *nekonajíce*. Ani pomoc *přicházejících* sousedů nebyla prospěšná¹.

¹ Poznámky k překladu: »Ve vsi hoří!« přeložte: »O hořící vesnici!« — Proudny vod = mnohá, hojná voda. — Spatřil jsem = *vidi* (indik. perf. aktiv.). - Sem tam pobíhati = *errāre*.

8. HODINA.

Kterým základním slovesným tvarům se u každého slovesa naučíte, abyste uměli vytvořit kterýkoli slovesný tvar?

Abyste uměli vytvořit kterýkoli slovesný tvar, naučte se u každého slovesa těmito čtyřem slovesným tvarům:

1.) první osobě singuláru aktivního **indikativu** přítomného, (na př. *laudō, dělěō, carpō, capiō, audiō*),

2.) aktivnímu přítomnému **infinitivu**, podle něhož poznáte, do které konjugace latinské sloveso náleží, (na př. *laudāre, dělěre, carpere, capere, audire*), (viz I. díl, str. 46),

3.) první osobě singuláru aktivního **indikativu** **perfekta**, abyste znali perfektní kmen každého slovesa, (na př. *laudāvī, laudāv-; dělěvī, dělěv-; carpsī, carps-; cēpī, cēp-; audīvī, audīv-*), (viz I. díl, str. 213, 214),

4.) **supinum**.

Supinum.

Zopakujte si, co víte o českém supinu!

Supinum je v češtině tvar vyhynulý. Zbytky supina v češtině jsou »*spat*«, »*soudit*«. České supinum svým původem je ustrnulý **akusativ** singuláru dějového podstatného jména, a to akusativ významu cílového. Proto se českého supina užívalo po slovesech pohybu nebo po slovesech znamenajících příčinu pohybu k označení účelu, pro který se pohyb děje. (»*Král šel spat. Kristus přijde soudit živých i mrtvých.*«) Dnes se supinum nahrazuje infinitivem.

V latině je dvojí supinum:

a) supinum zakončené v »-um, (-tum, -sum)«,

b) supinum zakončené v »-ū (-tū, -sū)«.

V dnešní hodině promluvíme pouze o supinu, zakončeném v »-um, (-tum, -sum)«.

Latinské supinum zakončené v »-um (-tum, -sum)« jest ustrnulý akusativ nedochovaného podstatného jména slovesného, které se skloňovalo podle IV. deklinace; v latině bývá při slovesech, znamenajících pohyb nebo příčinu pohybu, *k označení účelu*, pro který se pohyb děje. Taková slovesa jsou: *venire* = přicházeti, *ire* = jíti, *redire* = vraceti se, *mittere* = posílati, *reducere* = uvésti, zavésti a j.

Latinské supinum se do češtiny překládá: a) infinitivem, b) větou účelovou, c) předložkovým pádem.

V připojených příkladech je latinské supinum vytištěno polotučně, jeho český překlad je vytištěn proloženým písmem.

Venimus ludos spectatum.

Přicházíme podívat se na hry. Přicházíme, abychom se podívali na hry.

Dux exercitum in castra hiematum reducit.

Vůdce zavádí vojsko do tábora přezimovat (= aby tu přezimovalo).

Legati pacem petitem mittuntur.

Vyslanci jsou posíláni požádat za mír.

Eo cubitum.

Jdu spát.

Veniō oratum.

Přicházím prosit.

Veniō auxilium postulatum.

Přicházím požádat za pomoc.

Dux legionem castra munium praemittit.

Vůdce předesílá (napřed posílá) legii opevnit tábor (= aby opevnila tábor).

Agri nostri vastati sunt, itaque legatos ad Caesarem questum mittimus.

Naše pole byla zničena, proto posíláme vyslance k Caesarovi stěžovat si.

Consules ad plebem nuntium miserunt colloquium petitem.

Konsulové poslali posla k lidu požádat za rozmluvu.

(Supinum má jediný tvar neproměnný; ani se neskloňuje ani se nečasuje; nemá ani singuláru ani plurálu.)

V latinsko-českých slovnících slovesa bývají uváděna tak, že tu jest vytištěna:

- a) 1. osoba sing. aktivního přítomného indikativu,
- b) koncovka aktivního přítomného infinitivu,
- c) koncovka 1. osoby sing. aktivního dokonavého indikativu u pravidelných sloves; u nepravidelných sloves bývá vytištěn plný tvar 1. osoby sing. aktivního dokonavého indikativu;
- d) má-li sloveso supinum, koncovka supina u pravidelných sloves; u nepravidelných sloves bývá vytištěn plný tvar supina.

Příklady:

Píše se! Tiskne se!	Čte se! Vyslovuje se!
laudō, āre, āvī, ātum, 1.	laudō, laudāre, laudāvī, laudātum; první konjugace
moneō, ēre, uī, itum, 2.	moneō, monēre, monu(j)ī, monytum; druhá konjugace
(Nepravidelná:)	
cubō, āre, buī, bitum, 1.	kubō, kubāre, kubu(j)ī, kubitum; první konjugace
nebo	
cubō, āre, cubuī, cubitum, 1.	mikō, mikāre, miku(j)ī; nemá supinum; první konjugace
micō, āre, micuī, —, 1.	

U každého slovesa vtiskněte do své paměti vždy 1. osobu aktivního indikativu perfekta, a má-li sloveso supinum, vtiskněte do své paměti také supinum slovesa!

První konjugace. — Supinum.

Supinum *pravidelných* sloves první konjugace utvoříme, přidáme-li k základu koncovku »-ātum«; na př.:

laudō, āre, 1.	<i>Základ:</i>	<i>Supinum:</i>
amō, āre, 1.	laud-	laud-ātum
ōrnō, āre, 1.	am-	am-ātum
ēducō, āre, 1.	ōrn-	ōrn-ātum
	ēduc-	ēduc-ātum

Jiné příklady tvoření supina :

vocāre — **vocātum**; *spērāre* — **spērātum**; *interrogāre* — **interrogātum**; *incitāre* — **incitātum**; *pugnāre* — **pugnātum**; *castīgāre* — **castīgātum**; *parāre* — **parātum**.

Participium perfecti passivi.

(Participium minulého času
rodu trpného či passivního perfekta.)

Participium perfecti passivi, passivní perfektní participium, tvoříme

ze **supina**

tím způsobem, že od supina odepneme příponu »-um« a místo ní k supinovému kmeni přidáme příponu »-us, -a, -um«. — (Viz str. 65!)

Povím-li vám tedy supinum slovesa, ihned budete uměti utvořiti passivní perfektní participium tohoto slovesa. Pokuste se naučiti na těchto příkladech tvořiti participium perfecti passivi!

	<i>Supinum:</i>	<i>Participium perfecti passivi:</i>
laudāre , 1.	— <i>laudātum</i>	— <i>laudātus, a, um</i>
monēre , 2.	— <i>monitum</i>	— <i>monitus, a, um</i>
carpere , 3.	— <i>carptum</i>	— <i>carptus, a, um</i>
capere , 3.	— <i>captum</i>	— <i>captus, a, um</i>
audire , 4.	— <i>audītum</i>	— <i>audītus, a, um</i>
dělēre , 2.	— <i>dēlētum</i>	— <i>dēlētus, a, um</i>
vehere , 3.	— <i>vectum</i>	— <i>vectus, a, um</i>
laedere , 3.	— <i>laesum</i>	— <i>laesus, a, um</i>
dividere , 3.	— <i>divisum</i>	— <i>divisus, a, um</i>
figere , 3.	— <i>fixum</i>	— <i>fixus, a, um</i>
premere , 3.	— <i>pressum</i>	— <i>pressus, a, um</i>
saepire , 4.	— <i>saeptum</i>	— <i>saeptus, a, um</i>

Passivní perfektní participium má tvar adjektivní a skloňuje se podle vzoru »*bonus, bona, bonum*« (viz I. díl, str. 112, 113).

Do češtiny se passivní perfektní participium překládá:

a) českým minulým přechodníkem trpným, na př.: *laudātus, laudāta, laudātum* = byv pochválen, byvši pochválena, byvši pochváleno;

b) českým minulým přičestím trpným, na př.: *laudātus, a, um* = pochválen, -a, -o;

c) českým přídavným jménem utvořeným z minulého přičestí trpného sloves dokonavých, na př.: *laudātus, a, um*, pochválený, -á, -é;

d) jiným způsobem, o němž se stala již zmínka na str. 66 a o němž ještě promluvíme níže.

Cvičení.

Procvičte překlad passivního perfektního participia níže uvedených sloves způsobem uvedeným pod lit. a), b), c)!

laudāre; supinum: *laudātum*; particip. perf. passiv.: *laudātus, laudāta, laudātum*, a) byv pochválen, byvši pochválena, byvši pochváleno; (*plur.:*) byvše pochváleni, byvše pochváleny, byvše pochválena; b) pochválen, pochválena, pochváleno; (*plur.:*) pochváleni, pochváleny, pochválena; c) pochválený, pochválená, pochválené; (*plur.:*) pochválení, pochválené, pochválená;

vocāre; supinum: *vocātum*; particip. perf. passiv.: *vocātus, -a, -um*, a) byv zavolán, byvši zavolána, byvši zavoláno; b) zavolán, -a, -o; c) zavolaný, -á, -é;

ēducāre; supinum: *ēducātum*; particip. perf. passiv.: *ēducātus, -a, -um*, a) byv vychován, byvši vychována, byvši vychováno; b) vychován, -a, -o; c) vychovaný, -á, -é;

amāre; supinum: *amātum*; particip. perf. passiv.: **amātus**, -a, -um, **a**) byv milován atd.; **b**) milován, -a, -o; **c**) milovaný, -á, -é.

10. úloha. — (Viz str. 95, 96!)

Utvořte supinum a participium perfecti passivi těchto sloves: *castigare, expugnare, expectare, interrogare, oppugnare!*

Přeložte participium perfecti passivi právě uvedených sloves do češtiny!

*

Přeložte do češtiny tyto věty:

1. *Rōmulus irā vehementī incitātus frātre m infēlicem necāvit.* — 2. *Dominus ē somnō excitātus servum vocāvit.* — 3. *Domina ē somnō excitāta ancillam vocāvit.* — 4. *Certa pāx melior est quam spērāta victōria.* — 5. *Vinculīs liberātī vērītātī serviēmus.* — 6. *Hannibal ā senātū Carthāginiēnsium in Africam revocātus proeliō apud Zamam cum Scīpiōne dimicāvit.* — 7. *Alexander Tyrum urbem diū frustrā oppugnātam tandem expugnāvit.* — 8. *Rem publicam ā improbis turbātam bonī civēs cōfirmant.* — 9. *Abdērītae multitudīne rānārum et mūrīum vexātī domō migrāvērunt.* — 10. *Puer, quā studet optātam cursū contingere mētam, multum sūdāvit et labōrāvit.* —

11. Římané dobyli Kartaga a Korintu téhož roku¹. — 12. Činí-li dva totěž, není (to) totěž. — 13. Mnozí lidé často v tůmž dni¹ o týchž věcech nesmýšlejí totěž². — 14. Budeš-li lenivý, sobě samému³ budeš obtížný. Budete-li leniví, sobě samým⁴ budete obtížní. — 15. Lucius Quinc-

¹ V lat. abl. časový. — ² V lat. plur. neutr. — ³ = tobě samému. — ⁴ = vám samým. — * = z týchž věcí (v lat. prostý abl.). — ^o = nad týmiž věci, (v lat. prostý abl.). — ⁷ = týž duch je v nich.

tius (* Kvinkcius) Cincinnatus, římský senátor, svá pole sám jako ostatní starodávni Římané orál; jak veliká vpravdě byla láska k vlasti onoho oráče! — 16. Scipio a Hannibal byli nejslavnějšími vojevůdci oné doby, onen Římanů, tento Kartaginských. — 17. Můj a tvůj bratr jsou přáteli. Proč jsou tak věrnými přáteli? Narodili se téhož dne¹ téhož roku. Chodí do téže školy. Sedí v téže lavici. Z téhož² se radují, nad týmž³ se rmoutí. Mají totéž smýšlení⁴; osud jejich jest týž.

Ablativ časový. Ablātivus temporis.

Dobu (čas) lze vyjádřiti jednak substantivy, která mají časový význam (t. j. znamenají dobu, čas), jednak také jinými substantivy, jejichž vlastní význam není časový.

Časový význam mají:

diēs, mēnsis, annus; hōra, vigilia; nox; tempus; Kalendae, Nōnae, Idūs; vēr, aestās, autumnus, hiems; initium, principium, triduum a j.

Časového významu nemají, ale kladou se v časovém ablativu:

Jména svátků a slavných národních (náboženských) her [viz níže pod **b)**!];

substantiva: příchod, odchod, návrat, narození, východ a západ slunce a pod.;

substantiva znamenající nějakou událost, stav, poměry, za nichž se větou vyslovený děj dál, děje, bude diti [viz níže pod **d)**].

a) Má-li býti vyjádřena doba (čas), »*kdy?* (*kterého roku? v které době? za jakou dobu? za jaký čas?*)« se děj, větou vyslovený, stal nebo děje nebo bude diti, substantivem, které má časový význam, vyjádří se prostým ablativem (t. j. ablativem bez předložky) tohoto substantiva. Tento ablativ sluje »*ablativ časový, ablātivus temporis*«.

Příklady:

paucis diēbus, v několika dnech;

his paucis diēbus, právě v těchto několika dnech; (II, 53);

posterō diē, druhého dne, příštího dne, den potom; (I, 374);

suprēmō vitae diē, (v) poslední den života, posledního dne života; (I, 322);

hodiernō diē māne, dnes ráno; *primō vespere*, k večeru, na večer, za soumraku;

mēse Aprīli, v měsíci dubnu; *mēnsibus Novembri et Decembri*; *mēse Mārtiō*; *mēse Maiō*, (I, 501);

extrēmō mēse cōsulātus Cicerōnis, v posledním měsíci Ciceronova konsulátu; (I, 353);

hōc annō, v tomto roce; *extrēmō annō*, na konci roku; *sextō decimō aetātis annō*, (I, 438);

decimā hōrā, o desáté hodině, v deset hodin; (I, 250);

hōris mātūtīnis, (I, 250); *eādem hōrā, quā...*, v touž hodinu, v kterou (kdy); v (o) téže hodině, ve (o) které (kdy) ...;

quotā hōrā? o kolikáté hodině? v kolik hodin?

quartā vigiliā, o čtvrté noční hlídce;

hōc triduō, (v těchto =) posledních třech dnech;

diēbus fēstis, *diēbus calidīs*, (I, 320);

diē comitiōrum, v den voleb; (*diē*) *nātālī*, o narozeninách; (I, 501);

multō māne, velmi časně ráno; *nocte*, v noci; (I, 426);

primā nocte, na počátku noci; *multā nocte*, (II, 53);

vesperi, (*vespere*), večer;

vēre, na jaře; (I, 337);

primō vēre, počátkem, na počátku jara;

aestate, v létě; (I, 319);

autumnō, na podzim; (I, 179)

hieme, v zimě; (I, 294);

extrēmā hieme, na konci zimy;

Kalendīs Iānuāriis, o lednových kalendách = dne 1. ledna; (I, 17);

Nōnis Iūliis, o červencových nonách = dne 7. července;

Idibus Mārtiis, o březnových idách = dne 15. března; (I, 291);

antiquis temporibus, za starých, dávných, starodávných časů; ve (za) starověku; (I, 242, 243);

omni tempore, (I, 436); *tempore nocturnō*, (I, 444); *omnibus temporibus anni*, (I, 464);

Caesaris temporibus, za časů Caesarových; (*v takovémto sřojení vždy plurál*);

rei pūblicae temporibus, za času (časů) republiky;

extrēmīs rei pūblicae tempo-

ribus, ve svrchované tísní, nouzi obce; za svrchované tísně, nouze obce;

prīmō quōque tempore, co nejdříve;

brevī (tempore), v krátké době, v krátkém čase;

tempore, suō tempore, v pravý čas;

initiō, na počátku, s počátku; (I, 441); [viz též níže pod *g*]!];

prīncipiō, na počátku, s počátku; (I, 179); [viz též níže pod *g*]!].

Na otázku » *kterého roku? kdy?* « klade se prostý časový ablativ »*annō*« s příslušnou řadovou číslovkou; na př.:

roku tisícího devítistého třicátého pátého; v roce tisícím devítistém třicátém pátém.

annō millēsīmō nōngentēsīmō tricēsīmō quīntō.

b) Má-li býti vyjádřena doba (čas) »*kdy?*« se děj, větou vyslovený, stal nebo děje nebo bude dítí, substantivy, která znamenají »*svátky, slavnosti*«, »(slavné) *národní nebo náboženské hry*« a »*shromáždění, sněm*«, vyjádří se prostým ablativem (t. j. ablativem bez předložky) časovým těchto substantiv; na př.:

Sātūrnālībūs, o saturnaliích, (o slavnosti ku počtě boha Saturna); (II, 54);

Latīnīs (fēriīs), o (za) slavnosti latinského spolku; o latinské spolkové slavnosti;

lūdīs, v čas her, o hrách; (I, 151); *lūdīs públicīs*, o národních, státních hrách; *lūdīs Apollīnāribūs*, o hrách Apollinových (=

konaných k počtě boha Apollina);

gladiātōribūs, o (při) zápasích gladiátorských;

comitiīs, v čas komicí, za komicí, o volbách;

comitiīs cōsulāribūs, o volbách konsulských, za voleb konsulů (v komicích centuriálních);

proximō senātū, v (o) nejbližším zasedání senátu.

c) Má-li býti vyjádřena doba (čas), »*kdy*« se děj, větou vyslovený, stal nebo děje nebo bude dítí, substantivy IV. deklinace, znamenajícími »*příchod, odchod, návrat, narození, východ slunce, západ slunce*« a pod., vyjádří se prostým ablativem (t. j. ablativem bez předložky) časovým; na př.:

adventū, při příchodu, v době příchodu; (*častěji ve významu:*) po příchodu; (I, 372);

prīmō adventū, hned po příchodu;

discessū, při odchodu; (*častěji*

ve významu:) po odchodu;
adspectū, (*aspectū*), při pohledu; (I, 315);

primō ortū, hned při, po narození;

ortū solis, při východu slunce;
occāsū solis, při západu slunce;

reditū, při návratu; (I, 375);
primō concursū, při první srážce.

d) Doba (čas) může být vyjádřena též mnohými substantivy, znamenajícími »p o m ě r y, s t a v v ě c í, u d á l o s t«, třebaže tato substantiva sama o sobě jinak časového významu nemají; takováto substantiva na př. jsou: »*bellum*, válka, (I, 70); *proelium*, bitva, boj, (I, 218); *pāx*, mír, (I, 219); *pueritia*, dětství, chlapecký věk, mládí; *iuventūs*, mládí, mladý věk, jinošství, (I, 391); *senectūs*, stáří, vysoký věk, (I., 315); *lūx*, světlo (denní); *caelum*, nebe, počasí, (I, 389); *silentium*, ticho; *tumultus*, hřmot, bouře, vzpoura, (I, 377); *annōna*, drahota; *cōsulātus*, konsulát« a pod.

Tato substantiva, vyjadřují-li dobu (čas), se kladou v prostém časovém ablativu (t. j. v ablativu bez předložky), m a j í - l i u s e b e p ř í v l a s t e k ; nemají-li u sebe přívlastku, kladou se v ablativu s předložkou »in«.

Příklady (prostý časový ablativ bez předložky; ablativ má přívlastek):

secundō bellō Pūnicō, za druhé punské války; v druhé punské válce;

bellis Persicis, za perských válek;

primō bellō Persārum, za první války s Peršany, perské;

extrēmō bellō Peloponnēsiō, ke konci peloponéské války;

equestrī proeliō, za jízdeckého boje, v jízdeckém boji;

pāce Cimōnis, za míru Kimonova;

primā pueritiā, na počátku

mládí, hned v mládí; *extrēmā pueritiā*, na konci mládí;

extrēmā senectūte, na konci stáří;

primā lūce, za svitání;

caelō serēnō, za jasného nebe, za jasného počasí;

silentiō noctis, za nočního ticha, v nočním tichu;

hāc annōnā, za (této =) nyníjší drahoty;

tumultū servili, za vzbourení, vzpoury otroků.

Příklady (ablativ s předložkou »in«; ablativ nemá přívlastku):

in bellō, ve válce, za války;

in proeliō, v boji, (za boje);

in pāce, za míru, v čas míru, v míru;

in vitā, co živ, jaktěživ, (po dobu života);

in omnī vitā, po celý život;

in senectūte, ve stáří;

in pueritiā, v (za) chlapectví;
v (za) mládí;
in praesentiā, pro přítomnost,
pro nynějšek, na ten čas, pro
okamžik, prozatím, teď, nyní,
právě;
in tumultū, v hluku, nepokoji,
rozbroji;

in rēbus secundis, ve štěstí;
in rēbus adversis, v neštěstí;
in rēbus dubiis, v povážlivém,
kritickém postavení; v nebez-
pečenství; v nebezpečných do-
bách;
in rē trepidā, v trapném posta-
vení.

e) Při udání doby, v jejímž průběhu se něco děje vícekrát, klade se časový ablativ příslušného substantiva, vyjadřujícího dobu (čas), s předložkou »in«; na př.:

ter in annō, třikrát do roka;
bis in mēse, dvakrát do měsíce;
quater in diē, čtyřikrát za den;

semel in annō, jednou v roce;
in singulis annis, každoročně;
trēs in annō statī diēs, za rok, ročně tři pevně stanovené dni.

f) Časový ablativ s předložkou »in« se klade, vyjadřujeme-li spíše okolnosti a poměry než dobu děje; v tom případě substantivum »tempus = stav, poměry, potřeba«; na př.:

in hōc tempore, za těchto okolností;
in tāli tempore, za tak vážného stavu, za tak vážné doby;
hōc in tempore, v této náhlé potřebě.

g) Ablativ časový s předložkou »in« se někdy vyskytuje v těchto rčenicích: *in initiō*, *in principiō*, (hned) na počátku; *in omni aetāte*, za každého věku; *in illā aetāte*, v oné době, za oné doby; *in omnibus saeculis*, ve všech věcích, stoletích; *in civili bellō*, v občanské válce (= po celou dobu, po kterou občanská válka trvala); (*in tempore venire*) [lépe:] *tempore venire*, přijít včas.

h) Časový ablativ prostý (t. j. bez předložky) se klade, má-li se vysloviti, »za který čas, za kterou dobu« se děj (událost) stal nebo stane; na př.: *decem annis urbem capere*, dobýti města za deset let.

Jak se přeloží latinský časový ablativ (prostý i s předložkou) do češtiny?

Jak jste v uvedených příkladech poznali, latinský časový ablativ se přeloží do češtiny rozmanitým způsobem, na př. (v záorce jest vždy uveden příklad):

- a) časovým genitivem; (roku čtyřicátého čtvrtého př. Kr.);
- b) předložkou »v, ve« s lokálem; (v těchto dnech);
- c) předložkou »na« s lokálem; (na počátku);
- d) předložkou »o« s lokálem; (o druhé hodině);
- e) předložkou »za« s genitivem; (za časů Caesarových);
- f) předložkou »při« s lokálem; (při narození);
- g) jinými ještě způsoby, o čemž rozhodne jazykový cit; (ke konci války, v čas míru, jaktžživ, po celý život, pro přítomnost a j.).

Skupiny slov. — I.

1. Příbuzenstvo:

proavus, *m.*, praděd; (předek, praotec); **proavia**, *f.*, prabába; **avus**, *m.*, děd; (předek, praděd); **avia**, *f.*, bába, babička; **pater**, *m.*, otec; **māter**, *f.*, matka; **liberi**, *ōrum*, *m. pl.*, děti, dívky (*vzhledem k rodičům*); **puerī**, *ōrum*, *m. pl.*, děti, dívky (proti dospělým lidem); **parentēs**, *um*, *m. pl.*, rodiče; **filius**, *m.*, syn; **filia**, *f.*, dcera; **filiolus**, *m.*, synáček; **filiola**, *f.*, dceruška; **frāter**, *tris*, *m.*, bratr; **frāter patruelis**, *m.*, (bratr po strýci =) bratranec; **frāterculus**, *m.*, bratříček; **soror**, *f.*, sestra; **soror patruelis**, *f.*, sestřenice; **nepōs**, *ōtis*, *m.*, vnuk; **neptis**, *is*, *f.*, vnučka; **māternus avus**, *m.*, děd se strany matčiny, (matčín otec); **amita**, *f.*, teta, (sestra otcova); **mātertera**, *f.*, teta, (sestra matčína); **patruus**, *m.*, strýc, (otcův bratr); **avunculus**, *m.*, ujec, strýc, (matčín bratr); **magnus avunculus**, *m.*, matčín ujec, bratr babiččín, praujec; **frātris filius**, **sorōris filius**, synovec; **frātris filia**, **sorōris filia**, neť; **marītus**, *m.*, manžel, choť; (snoubenec, ženich); **marīta**, *f.*, manželka, choť; **maritī**, *ōrum*, *m.*, manželé; **coniūnx**, *iugis*, *m.*, *f.*, choť, manžel; choť, manželka; (snoubenka, nevěsta); **uxor**, *f.*, manželka, choť; **socer**, *erī*, *m.*, tchán; **socrus**, *ūs*, *f.*, tchyně; **socerī**, *ōrum*, *m.*, tchán a tchyně; **gener**, *erī*, *m.*, zeť; **prōgener**, *m.*, manžel vnuččín; **prōsocer**, manželčín děd, pratchán; **pronepōs**, *m.*, pravnuk; **proneptis**, *f.*, pravnučka; **nurus**, *ūs*, *f.*, snacha; **prōnurus**, *f.*, manželka vnučkova, prasnacha; (**frāter**) **germānus**, *m.*, vlastní bratr; (**soror**) **germāna**, *f.*, vlastní sestra; **vītricus**, *m.*, otčím, nevlastní otec; **noverca**, *f.*, macecha; **frāter ex novercā susceptus**, nevlastní bratr; **soror ex novercā suscepta**, nevlastní sestra; (**genitor**, *m.*, ploditel, otec); (**prōgenitor**, *m.*, předek, praotec); **propinquus**, *m.*, příbuzný; **propinqua**, *f.*, příbuzná; **affinis**, *m.*, (sňatkem příbuzný), sešvakřený; svak, švakr; **cōgnātī et affīnēs**, pokrevní přátelé a příbuzní; **cōgnātus**, *m.*, (pokrevní) příbuzný; **maritī frāter**, **uxōris frāter**, **marītus sorōris**, švakr; **soror uxōris**, **uxor frātris**, švekruše; **familia**, *f.*, rodina, příbuzenstvo, rod.

5. úloha. — Překlad. — (Viz str. 49!)

1. Králem (v lat. 1. pád) všech římských bohů byl Jupiter, pán (vládce) nebe a země; před Jovem za zlatého věku *kraloval* (byl *králem*) Saturnus, otec Jovův; k jeho počtě (na jeho počest) v měsíci prosinci byly slaveny Saturnalie se svrchovanou veselostí jinochů i starců, boháčů i chudšů, svobodných (občanů) i otroků. — 2. Themistokles bydlil v Magnesii, neboť toto město mu (byl) *daroval* perský král.

3. Řekové desátého roku dobyli a zpusťovali Troji, kterou devět let (byli) *obléhali* [které devět let *byli dobývali*]. — 4. Perský král Dareus sebral ohromné vojsko proti Řekům, protože Athéňané (byli) *dobyli* Sard, velikého asijského města. — 5. Aeneas na ramenou pozdě v noci vynesl z města otce Anchisa se sochami penátů (domácích bůžků), jež (byl) *zachránil* z plamenů trojského vyšehradu; také synáčka Iula (* I-ju-la) Askania zachránil z nebezpečnosti smrti. — 6. Smrt (konec života) Arminia, který (byl) *osvobodil* Germanii, byl (nejbídnejší) velmi bídný. — 7. (Občanský věnec, t. j.) dubový věnec byl udělován tomu občanovi, který (byl) *zachránil* římského občana v boji. — 8. Řekové překonali vědami a umění (ve vědách a uměních) Řimany, kteří ony přemohli zbraní (= v boji). — 9. Athénského krále Kodra usmrtil kterýsi voják, jež král (byl *předtím*) *poranil*. — 10. Markus Tullius Cicero byl nazýván otcem vlasti (v lat. *vazba dvojího nominativu, v češtině jest doplněk v 7. pádě*), protože (byl) *zachránil* vlast. — 11. Adrastus sám se usmrtil na mohyle Kyrova syna, jemuž bylo jméno Atys (= jenž slul Atys), jež (byl *předtím*) *zabil*. — 12. Byl jsem v městě více dní, než jsem (byl) *myslil*. — 13. Lakedaimonští, kteří (byli *kdysi*) *obsadili* soutěsky thermopylské, vždy byli potom ve velké úctě u Řeků. — 14. Jelen, který (byl) *spatřil* svůj obraz v čisté vodě potoka, chválil krásu a velikost svých parohů, velice haněl délku a tenkost (svých) běhů. — 15. Řekové Troje *dobyli* Ulixovou chytrostí; Ulixovi tudíž Řekové (*potom*) *děkovali* za vítězství (byli *zavázáni* za své vítězství) a proto (jej *obdarovali* Achillovou zbrojí) mu dali darem Achillovu zbroj. — 16. Římský senát se skládal ze vznešených mužů, kteří (*dříve, předtím byli*) *spravovali* úřady; senát rokoval o mnohých věcech a často se radil od počátku dne až do poledne nebo do večera. — 17. Nepřátelský vůdce sám se usmrtil, protože (byl) *zoufal* nad výsledkem (věci) boje. — 18. Římané nazvali Cicerona, jenž (byl) *osvobodil* vlast

od zkázy, otcem vlasti (*v lat. vazba 2 akus., v češt. doplněk v 7. pádě*). — 19. Athéňané z usnesení obce pochválili ty, kteří (*byli*) bojovali nejudatněji v boji.

6. úloha. — Překlad. — (Viz str. 62 a 63!)

1. Budete dosti bohati, *zachováte-li* v neštěstí dobrou pověst a poctivost. — 2. Toho, kdo *zachová* klidnou mysl v neštěstí, nazveme (budeme nazývati) statečným mužem. — 3. Nebude omluvou (*v lat. nomin.*) poklesku, *pochybiš-li* k vůli příteli. — 4. Až vše dobře *uvážíme*, budeme jednati. — 5. Činy, jestliže jich (*v češt. gen. záporový*) nezaznamenáme, v paměti nebudou uchovány. — 6. Jestliže *neochrániš* (*nezachováš*) malých věcí (*v češt. gen. zápor.*), větší věci ztratiš (přijdeš o větší věci). — 7. *Dobudete-li*, vojínové, této krajiny (*v lat. akus., v češt. 2. p.*), budete mítí (nejúrodnější (=) velmi úrodné polnosti. — 8. Nikdo nebude chváliti (nepochválí) člověka, který *odepře* pomoc ubohým lidem. — 9. Pokud budeš šťasten, budeš počítati (= budeš mítí) mnoho přátel; jestliže poměry *budou* (budou-li poměry) nepříznivé, budeš sám.

10. Pošetilí (zpozdilí) lidé chválí a mají rádi brzy toto, brzy ono. — 11. Nejslavnější národové starověku byli Řekové a Římané; oni(no) byli znamenití v uměních a vědách, tito v slávě válečné. — 12. Tomuto muži vlast jest dražší nad sám život (*v lat. abl. srovn.*). — 13. Učitel mně vypravoval bajku o oslu, který nebyl spokojen svým osudem. Zda, nejmilejší příteli, znáš tuto bajku? Až ji budeš slyšeti, budeš se baviti (budeš mítí požitek). Znáti tu bajku snad bude prospěšné. — 14. Na oné hoře, kterou vidíš, bylo starobylé město Etrusků; původ (vznik) onoho slavného města nám není znám. — 15. Není pěkné toto přísloví: Člověk člověku (jest) vlkem. Mnohem více se vám bude líbiti ono (přísloví): Člověk člověku (budiž) bohem. — 16. Tento dům jest můj; ona zahrada jest vaše. — 17. Zdaž jsi pamětliv, Karle, onoho dne, kterého (v kterém) (*v lat. abl. čas.*) jsme sjednali (uzavřeli) věrné přátelství? Zdaž děkuješ opě hodině, v které (*v lat. abl. čas.*) jsem zachránil tebe z nebezpečnství a odvrátil ono veliké nebezpečí? — 18. Učitel pochválil Karla; (ten =) to jest můj drahý přítel, jeho přátelství vždy mně bude svaté, jej vždy budu mítí rád, jemu budu projevovati velikou přízeň (jemu budu velice vděčen). — 19. Tyto naděje jsou klamně. — 20. Tato moře jsou nebezpečná. — 21. Tyto doby (poměry), tyto mravy jsou velikým nebezpečím (*v lat. nomin.*) státu (= pro stát). — 22. Sám Alexander byl v čele (velel) šiku

(voji). — 23. Já jsem (mně samému =) s o b ě samému nejbližší.
 — 24. Miluj bližního (tvého =) s v ě h o jako (tebe =) s e b e sama! — 25. Žiješ nikoli (tobě =) s o b ě samému, můj (milý) synu, nýbrž vlasti, rodičům a přátelům. (Jsi živ, milý synu, nikoli pro sebe sama, ale pro vlast, rodiče a přátele.) — 26. Lakomec je sám příčinou (v *lat. nomin.*) s v ě b i d y (svého utrpení). — 27. Proslulá byla rada delfské věštírny: Poznej (tebe =) s e b e sama! — 28. Poznejte (vás =) s e b e samy! — 29. Ty miluješ (tebe =) s e b e sama, nikoli mne; ty jsi pamětliv (tebe =) s e b e samého, nikoli mne; ty žiješ (tobě =) s o b ě samému [ty žiješ pro s e b e sama]. — 30. My sami (nám =) s o b ě často odpouštíme. — 31. Jestliže nám bohové milostvě *přispějí* (*pomohou*) a větry *budou* příznivé, v několika (v několika málo) dnech budeme šťastni.

7. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 75!)

A.) **monēns**, *entis*, napomínaje, -jíc, -jíc; napomínající; který (která, které) napomíná; an (když) napomíná; **vocāns**, *antis*, volaje, -jíc, -jíc; volající; který (-á, -é) volá; an (když) volá; **fugiēns**, *ientis*, utíkaje, -jíc, -jíc; utíkající; který (-á, -é) utíká; an (když) utíká; **dormiēns**, *ientis*, spě, spíc; spící; **cupiēns**, *ientis*, baže, -íc, -íc; bažící; který (an, když) baží; **ambulāns**, *antis*, procházeje se; procházející se; který (an, když) se prochází.

C.) (*cadō*, *is*, *ere*, 3.); padaje, -íc, -íc; padající; (*caedō*, *is*, *ere*, 3.); poráżeje, -íc, -íc; porážejí; (*cēdō*, *is*, *ere*, 3., viz I, 460); ustupuje, -íc, -íc); ustupující; (*crēdō*, *is*, *ere*, 3., viz I, 335); věře, -íc, -íc; věřící; (*iaceō*, *ēs*, *ēre*, 2.); ležice (plur.); ležící (plur.); (*iaciō*, *is*, *ere*, 3., viz I, 490); házejíce (plur.); házející (plur.); (*invādō*, *is*, *ere*, 3.); vpadaje, -íc, -íc; vpadající; (*invideō*, *ēs*, *ēre*, 2.); závidě, -íc, -íc; závidící.

8. úloha. — Překlad. — (Viz str. 76!)

1. Žíznice pijeme vodu. — 2. Vřava (ryk) vojsk jest podoben vztekajícím se mořským vlnám. — 3. Množství prchajících naplňovalo všechny cesty. — 4. Zda jste viděli v této krajině vrcholy nejvyšších hor, zářící při západu slunce, tichá údolí a překrásná jezera? — 5. Utíkajícího psa si nevšímáme, i když štěká. — 6. Pocestní (cestovatelé) vystupující na horu (zlézající horu) spatřují veliké světlo (velikou zář) v údolí. — 7. [Li-

dem] bažícím po mnohých věcech (žádajícím si mnohých věcí, toužícím, dychtícím...) mnohé věci scházejí (mnoho věcí schází, se nedostává). Těm, kteří baží po mnohých věcech, mnoho věcí se nedostává. — 8. Římští kněží obětuji (konajíce oběti) zdobí zertvy věnci. — 9. Někteří ptáci zpívají litajíce (za letu). — 10. Bloudicím ukážeme cestu. (Těm, kteří bloudí...) — 11. Xenofon líčí Sokrata rozmlouvajícího [an rozmlouvá] (jak rozmlouvá] o nesmrtelnosti duše. — 12. Rubiko byl (malá řeka =) říčka, oddělující provincii Gallii od Itálie. — 13. Thrasybulovi vojíní usmrtili tyrana Kritiu velmi udatně bojujícího. — 14. Veliká bude sláva mužů udatně bojujících za vlast. — 15. (Udatní mužové =) hrdinové nebojí se ani hrozcích nebezpečí [ani nebezpečenství, která hrozí]. — 16. Řeči Demosthenovy bavily sluch i ducha [všech je slyšících =] všech, kteří je slyšeli. — 17. Neprátele zastrašovali naše vojiny opevňující tábor [vojiny, kteří opevňovali tábor]. — 18. Vojínové obávající se smrti [kteří se bojí smrti] nikdy neobráti na útěk nepřátele. — 19. Vždy se bavíme čtouce [(když čteme), (čteme-li)] básně Quinta Horatia Flakka. — 20. Rolníci zavodňují zelenající se (zelené) louky. — 21. Snazší jest poslouchati radícího (v lat. dativ!) než raditi jinému. (Snazší jest poslouchati toho, jenž radí...) — 22. Chybujícího [= toho, jenž chybuje] napomeňte! — 23. Poslouchej, hochu, slova otce tebe napominajícího [otce, který tě napomíná]! — 24. Běda tobě směřujícímu se [tobě, jenž se směješ], protože brzy po radostech budeš plakati! — 25. Těšíme se z krásy kvetoucího stromu; vizte ony kvetoucí stromy! — 26. Truchlícímu (zarmoucenému) poskytněte útěchy! — 27. Scipio pláče [s pláčem, plačky] stál na zříceninách Kartaga, nejzámožnějšího to města afrického (v Africe). — 28. Zpěv kokrhajících kohoutů ohlašuje bližící se (nastávající) den. — 29. Dívka slzíc [(roníc slzy), (v slzách)] vypravovala matce o své nehodě. — 30. Člověku nic nedělajícímu den jest dlouhý; lidem nic nedělající den jest dlouhý; [Člověku, který nic nedělá, ...; lidem, kteří nic nedělají, ...]; [člověku, nedělá-li nic, ...; lidem, nedělají-li nic ...]. — 31. Jak veliká jest moudrost Boha řídícího vše [Boha, jenž vše řídí]! — 32. Všemmu věřice (= budete-li všemu věřiti) snadno budete od lidí oklamáni. — 33. Nepoctivým lidem (i přísahajícím =) i když přísahají, se nevěří.

Slovesa, která se vyskytují v jednotlivých větách této úlohy v tvaru aktivního přítomného participia:

sitiō, ire, 4., (I, 367); *sitiēns, ientis*; furō, is, furere, 3.; *furēns*; fugiō, is, ere, 3., (I, 490); *fugiēns, ientis*; occidō, is, ere, 3.; *occidēns* (* okcidēns); ārdeō, ēs, ēre, 2.; *ārdēns*; ascendō, is, ere, 3.; *ascen-*

dēns; *cupiō*, is, ere, 3., (I, 489); *cupiēns*; *sacrificō*, āre, 1.; *sacrificāns*; *volāre*, 1., (I, 445); *volāns*; *errāre*, 1., (I, 284); *errāns*; *disputāre*, 1., (I, 55); *disputāns*; *sēparō*, ās, āre, 1.; *sēparāns*; *pugnāre*, 1., (I, 56); *pugnāns*; *imminēre*, 2., (I, 500); *imminēns*; *audire*, 4., (I, 366); *audiēns*, *ientis*; *mūnire*, 4., (I, 366); *mūniēns*, *ientis*; *metuō*, is, ere, 3., (I, 318); *metuēns*; *legere*, 3., (I, 318); *legēns*; *vireō*, ēs, ēre, 2.; *virēns*; *suādēre*, 2., (I, 272); *suādēns*; *peccāre*, 1., (I, 421); *peccāns*; *monēre*, 2., (I, 271); *monēns*; *rīdēō*, ēs, ēre, 2.; *rīdēns*; *flōrēre*, 2., (I, 271); *flōrēns*; *doleō*, ēs, ēre, 2.; *dolēns*; *flēre*, 2., (I, 271); *flēns*; *cantāre*, 1., (I, 61); *cantāns*; *appropinquāre*, 1., (I, 77); *appropinquāns*; *lacrimāre*, 1., (I, 103); *lacrimāns*; *agere*, 3., (I, 333); *agēns*; *regere*, 3., (I, 306); *regēns*; *crēdere*, 3., (I, 336); *crēdēns*; *iūrō*, ās, āre, 1.; *iūrāns*.

9. úloha. — (Překlad.) — (Viz str. 78!)

De vicō ārdentī.

1. A. Heus tū, amice, caelum rutilum est. Vicus ārdet. Vidēs-ne fūmum dēnsū? B. Videō! (Ita est!) Videō etiam magnam villam, ex cuius tectō flammae ēmicant. A. Quid multa verba? Mēcum ad incendium properā! Flammās nōn timeō. B. Iam properō. Villa et stabula et bēstiae in periculō sunt. A. Vidē, amice, stabulōrum portae patent. Agricolae equōs, bovēs, pecora exturbant. B. Flammae etiam ecclēsiae et aedificiīs vicinīs imminent. A. Ěn, agricolae multā aquā incendium villae et stabulōrum domāre student!

2. Herī vicum ārdentem vīdī. Vicus ārdēns horribilem adspectum praebēbat. Incolae vīcī ārdentis finitimōs auxiliō vocāvērunt. In vīcō ārdentī bovēs clāmantēs errābant. Clāmor mulierum et puerōrum flentium et timentium magnus erat; etiam metus bēstiārū errantium magnus erat. Frūmentum flagrāns ventus dissipābat. Frūstrā agricolae villam flagrantem et aedificia flagrantia servāre studēbant; itaque virī stābant tacentēs, nihil agentēs. Ne auxilium finitimōrum advenientium quidem ūtile erat.

10. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 84!)

castīgāre; sup.: *castīgātum*; part. perf. passiv.: *castīgātus*, -a, -um, byv (po)kárán, byvši (po)kárána, byvši (po)káráno; (po)kárán, -a, -o; (po)káráný, -á, -é;

expugnāre; sup.: *expugnātum*; part. perf. passiv.: **expugnātus**, -a, -um, byv dobyt, byvší dobyta, byvší dobyto; dobyt, -a, -o; dobytý, -á, -é;

expectāre; sup.: *expectātum*; partic. perf. pasiv.: **expectātus**, -a, -um, [byv] očekáván, [byvší] očekávána, [byvší] očekáváno; očekáváný, -á, -é;

interrogāre; sup.: *interrogātum*; part. perf. passiv.: **interrogātus**, -a, -um, [byv] otázán (tázán), [byvší] otázána (tázána), [byvší] otázáno (tázáno); (o)tázáný, -á, -é;

oppugnāre; sup.: *oppugnātum*; partic. perf. passiv.: **oppugnātus**, -a, -um, [byv] dobýván, obléhán atd.; dobývaný, obléhaný, -á, -é.

*

1. Romulus *podnicen* prudkým hněvem zabil nešťastného bratra. — 2. Hospodář, *byv probuzen* ze spánku, zavolal otroka. — 3. Hospodyně, *byvší probuzena* ze spánku, zavolala služku. — 4. Lepší jest jistý mír než kýžené (= očekávané) vítězství. — 5. Zbaveni pout (*v lat. ablativ*) budeme sloužiti (budeme oddáni) pravdě. — 6. Hannibal, *byv zpět povolán* od kartaginského senátu do Afriky, utkal se v boji u Zamy se Scipionem. — 7. Alexander dlouhou marně obléhaného města Tyru konečně dobyl. — 8. Řádní občané upevňují (zabezpečují) obec ve zmatek uvedenou od nešlechtných (občanů). — 9. Abdérané, sužování (usoužení) množstvím žab a myší, vystěhovali se z domova. — 10. Hoch, který se snaží doběhnouti k vy-touženému cíli, mnoho se namáhal a nalopotil.

11. *Rōmāni Carthāginem et Corinthum eōdem annō expugnāvērunt.* — 12. *Sī duo faciunt idem, nōn est idem.* — 13. *Multi hominēs saepe eōdem diē dē ūsdem rēbus nōn eādem sentiunt.* — 14. *Sī piger eris, molestus tibi ipsi eris. Sī piger eritis, molesti vōbis ipsi eritis.* — 15. *L. Quinctius Cincinnātus, senātor Rōmānus, agrōs suōs ipse, ut ceteri Rōmāni antiqui, arābat; quantus vērō fuit illius arātōris amor patriae!* — 16. *Scipiō et Hannibal clārissimī imperātōrēs illius temporis fuērunt, ille Rōmānōrum, hic Carthāginiēnsium.* — 17. *Frāter meus et tuus amīci sunt. Quārē tam fidī amīci sunt? Eōdem diē eiusdem annī nāti sunt. Eandem scholam frequentant. In eōdem scamnō sedent. Iisdem rēbus gaudent, ūsdem rēbus dolent. Idem animus in ūs est; eōrum fortuna eādem est.*

*

Slova, která se kladou v platnosti podstatných jmen, ač nejsou podstatnými jmény, pokládají se za neutra; na př.:

Je-li infinitiv podmětem, přísudkové adjektivum se klade do neutra singuláru. — *Dulce et decōrum est prō patriā morī.* Sladké a čestné jest zemřítí za vlast.

Ultimum vale! Poslední s Bohem!

Jména písmen jsou neutra. *Longum* »a«. Dlouhé »a«.

Obojrodá, commūnia.

Substantiva, označující osobu, která mají týž tvar pro rod mužský i ženský, slovou »obojrodá, commūnia«; značí-li muže, jsou maskulina, značí-li ženu, jsou feminina.

Příklady:

Artifex clārus, m., slavný umělec; *artifex clāra*, f., slavná umělkyně; (I, 438);

auctor nōtus, m., známý původce; *auctor nōta*, f., známá původkyně;

civis bonus, m., dobrý občan; *civis bona*, f., dobrá občanka; (I, 334, 350);

comes fidus, m., věrný průvodce; *comes fida*, f., věrná průvodkyně (I, 390);

coniunx bonus, m., dobrý manžel; *coniunx bona*, f., dobrá manželka;

cūstōs fidus, m., věrný strážce; *cūstōs fida*, f., věrná strážkyně; (I, 251);

dux praeclārus, m., přeslavný vůdce; *dux praeclāra*, f., přeslavná vůdkyně; (I, 218);

hērēs nōtus, m., známý dědic; *hērēs nōta*, f., známá dědička; (I, 233);

hostis captus, m., zajatý cizinec, nepřítel; *hostis capta*, f., zajatá cizinka; (I, 350);

incola, m., obyvatel; *incola* f., obyvatelka; (I, 42);

parēns, m., otec; *parēns*, f., rodička, matka; (I, 463);

sacerdōs pius, m., zbožný kněz; *sacerdōs pia*, f., zbožná kněžka; (I, 394);

testis meus, m., můj svědek; *testis mea*, f., má svědkyně;

vātēs clārus, m., slavný věstec; *vātēs clāra*, f., slavná věštčynie; (I, 353);

vindex, m., osvoboditel, spasitel; mstitel; *vindex*, f., osvoboditelka, mstitelka.

Přechylná, mōbilia.

Substantiva, která mají společný kmen pro mužský i pro ženský rod, avšak jinou koncovku pro mužský rod, jinou koncovku pro ženský rod, slovou »*přechylná, mōbilia*«. Jsou to jména osob i zvířat.

Příklady:

Magister bonus, m., dobrý učitel; *magistra bona*, f., dobrá učitelka; (I, 69, 42);

rēx iūstus, m., spravedlivý král; *rēgīna iūsta*, f., spravedlivá královna; (I, 194, 36);

amicus, m., přítel; *amica*, f., přítelkyně; (I, 494, 102);

avus, m., děd; *avia*, f., babička; (I, 130, 120);

nūntius, m., posel; *nūntia*, f., poselkyně; (I, 320);

adiūtor, m., pomocník; *adiūtrix*, f., pomocnice;

victor, m., vítěz (muž); *victrix*, f., vítěz (žena); (I, 366);

servus, m., otrok; *serva*, f., otrokyně; (I, 68), 42);

dominus, m., pán, hospodář, vládce, vladař, panovník; *domīna*, f., paní, hospodyně, vládkyně; žena, dáma; (I, 69, 77).

Poznámka. Ze starších učebnic — před 50 lety — se kdysi studenti učili rodovým pravidlům ve verších. Pro zajímavost otiskují zde některé z těchto veršovaných rodových pravidel.

»*Mušského* jsou *vždycky* rodu
jména mužův i národů,
jako jsou vždy k němu čtena
městců, řek, větrů jména.

Ženy, města, země, stromy
»*ženská* jsou, jakož i ostrovy.

Co se nedá skloňovati,
k »*středním*« hleď počítati.

Čím se značí muž i žena,
to »*commūne*« podle jména.

(Pokračování na obálce 4. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1936. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácet se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hyberská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7, Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

ANGlicky

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

★

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 3.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

Předběžná zkouška.

Předběžná zkouška z příslušného jazyka (z latiny, resp. z řečtiny), po případě též z úvodu do filosofie, koná se před vlastní zkouškou dospělosti.

Předběžnou zkoušku jest vykonati hned po vyřízení kandidátové žádosti za připuštění ke zkoušce, nejdéle však *do týdne před písemnou zkouškou dospělosti*.

Účelem předběžné zkoušky jest zjistiti kandidátovu znalost mluvnice příslušného jazyka (latiny, resp. řečtiny) a schopnost přeložiti snazší tekst cizojazyčný (latinský, resp. řecký) do jazyka vyučovacího.

Nadto jest v jazyce latinském (jde-li o doplňovací zkoušku dospělosti z jazyka latinského) kandidátovi uložiti překlad z jazyka vyučovacího do jazyka latinského.

Pokud se týká úvodu do filosofie, jest předběžnou zkouškou, byla-li kandidátovi uložena, zjistiti znalost tohoto předmětu.

Nevyhoví-li zkoušenec při předběžné zkoušce z jazyka latinského (resp. řeckého) požadavkům zkušebního řádu, budiž z dalšího výkonu zkoušky pro příslušné období vyloučen.

Nevyhoví-li zkoušenec při předběžné zkoušce z úvodu do filosofie, budiž připuštěn k dalším zkouškám a k vykonání opravné zkoušky z úvodu do filosofie budiž mu povolena lhůta dvou měsíců po vykonání ústní zkoušky dospělosti.

Předběžná zkouška vykonaná s úspěchem platí pro písemné a ústní zkoušky dospělosti nejdéle po dobu jednoho roku.

Nepodrobí-li se kandidáti písemné a ústní zkoušce dospělosti nejdéle do jednoho roku po zkoušce předběžné, pozbývá předběžná zkouška platnosti.

Písemné zkoušky.

Písemné zkoušky dospělosti se konají v rozsahu, předepsaném pro interní žáky ústavu, a to v letním období zpravidla v dubnu současně s písemnými zkouškami ostatních abiturientů příslušné střední školy, v druhých dvou obdobích nejpozději týden před ústavními zkouškami.

O písemné zkoušce se sepíše protokol.

Nedostatečný výsledek písemné zkoušky dospělosti z jazyka latinského (resp. řeckého) nebrání, aby kandidát byl připuštěn k ústní zkoušce dospělosti z tohoto jazyka v témž období.

Latinsky ^{V 1000} SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

9. HODINA.

Rok, měsíc, den.
Vypracování. — (Viz str. 46!)

Rok, měsíc, den. — (Viz str. 46!) — Za nejstarších dob u Římanů byl rok (deseti měsíců =) desetiměsíční. Jména měsíců jsou římského původu. Ale již za králů římský rok měl dvanáct měsíců. Jména dvanácti měsíců jsou: Ianuarius (= leden), Februarius (= únor), Martius (= březen), Aprilis (= duben), Maius (= květen), Iunius (= červen), Iulius (= červenec), Augustus (= srpen), September (= září), October (= říjen), November (= listopad) a December (= prosinec).

U Římanů s počátku březen byl první měsíc roku, duben byl druhý měsíc, květen třetí, červen čtvrtý, kvintilis pátý, sextilis šestý, září sedmý, říjen osmý, listopad devátý a prosinec desátý (měsíc). Kvintilis, pátý měsíc, později slul Julius, neboť vojevůdce Gaius Iulius Caesar se narodil v tomto měsíci. Sextilis, šestý měsíc, byl podle císaře Augusta nazván Augustus.

První den měsíce se jmenoval Kalendy. Sedmý den měsíců března, května, července a října slul Nony; patnáctý den týchž měsíců se jmenoval idy.

V měsících lednu, únoru, dubnu, červnu, srpnu, září, listopadu

a prosinci nony byly pátého dne měsíce, idy byly třináctého dne měsíce.

Den jest doba dvaceti čtyř (čtyřadvaceti) hodin. Měsíc má třicet nebo jedenatřicet dní (třicet jeden den); jedině měsíc únor má dvacet osm (osmadvacet) dní; v přestupném roce má měsíc únor dvacet devět (devěadvacet) dní. Rok jest doba tři set šedesáti pěti nebo tři set šedesáti šesti dní.

Měsíc jest dvanáctá část roku. Den jest třístá šedesátá pátá část roku.

V měsíci březnu jest počátek jara, v červnu (je počátek) léta, v září (je počátek) podzimu, v prosinci (je počátek) zimy.

V měsíci dubnu počasí je brzy jasné, brzy deštivé.

V kterém roce po Kr. žijeme? Žijeme v roce 1936 po Kr.

Římané roky počítali od roku založení města (Říma), kterýžto rok byl před Kr. 753 (sedmistý padesátý třetí).

Poznámka:

Gaius Iulius Caesar, který provedl opravu kalendáře, učinil prvním měsícem roku měsíc leden — (do té doby byl prvním měsícem březen) — protože římsí konsulové již od roku 153 př. Kr. nastupovali na úřad dne 1. ledna. Již za živobytí Caesarova r. 44 př. Kr. k návrhu M. Antonia bylo usneseno, aby se měsíc *Quintilis* napříště k počtě Caesarově jmenoval *Iulius*. Když pak se později i císař Augustus zasloužil o úpravu kalendáře, usnesením senátu bylo dáno měsíci, dotud zvanému *Sextilis*, jméno *Augustus*, takže jména obou reformátorů kalendáře dále žijí v jejich díle.

Passivní perfektum.

Passivní plusquamperfektum.

Passivní futurum II. (*exāctum*).

Passivní perfektum (minulý čas v rodě trpném) se skládá z passivního perfektního participia a z přítomných tvarů slovesa »*sum, esse*«.

Passivní plusquamperfektum (předminulý čas v rodě trpném) se skládá z passivního perfektního participia a z imperfektních tvarů slovesa »*sum, esse*«.

Passivní futurum II. (*exāctum*) (druhý budoucí čas, budoucně skonaleý čas v rodě trpném) se

skládá z pasivního *perfektního* participia a z budoucích tvarů slovesa »*sum, esse*«.

Indicātivus perfectī passivī.

Oznamovací způsob času minulého
rodu trpného.

Indicātivus perfectī passivī (oznamovací způsob času minulého rodu trpného) se skládá z pasivního perfektního participia a z přítomného indikativu pomocného slovesa »*sum, es, est, sumus, estis, sunt*«.

Zopakujte, co bylo pověděno o perfektu v I. díle na str. 208, 210, 211!

Do češtiny se passivní perfektní indikativ překládá minulým časem sloves dokonavých v rodě trpném. Někdy ovšem nelze v češtině k *trvacímu* slovesu utvořit příslušné dokonavé sloveso; tu si při překladu počínejte obdobně, jak bylo pověděno v I. díle na str. 210!

Příklady pasivního perfektního indikativu pravidelných sloves první konjugace s českým překladem:

laudāre :	<i>laudātus sum,</i> <i>laudāta sum,</i> <i>laudātum sum,</i>)))	{ { {	byl jsem pochválen, byla jsem pochválena, bylo jsem pochváleno,
ēducāre :	<i>ēducātus sum,</i> <i>ēducāta sum,</i> <i>ēducātum sum,</i>)))	{ { {	byl jsem vychován, byla jsem vychována, bylo jsem vychováno,
ōrnāre :	<i>ōrnātus sum,</i> <i>ōrnāta sum,</i> <i>ōrnātum sum,</i>)))	{ { {	byl jsem ozdoben, byla jsem ozdobena, bylo jsem ozdobeno,
celebrāre :	<i>celebrātus sum,</i> <i>celebrāta sum,</i> <i>celebrātum sum,</i>)))	{ { {	byl jsem veleben, byla jsem velebena, bylo jsem velebeno.

Časujte ve všech osobách passivní perfektní indikativ slovesa »*laudāre*« latinsky a česky!

Singulár:

1. laudātus, a, um sum	byl (-a, -o) jsem	} pochválen, (-a, -o)
2. laudātus, a, um es	byl (-a, -o) jsi	
3. laudātus, a, um est	byl (-a, -o)	

Plurál:

1. laudāti, ae, a sumus	byli (-y, -a) jsme	} pochváleni, (-y, -a)
2. laudāti, ae, a estis	byli (-y, -a) jste	
3. laudāti, ae, a sunt	byli (-y, -a)	

V tomto spojení se passivní perfektní participium vždy shoduje s podmětem věty v rodě, čísle a pádě. Ve větách bezpodmětných jest slovesný tvar ve 3. osobě singuláru, passivní perfektní participium jest v singuláru neutra, na př. *pugnatum est* = bylo bojováno.

Časujte latinsky a česky passivní perfektní indikativ:

ēducātus, a, um sum, byl jsem vychován;

ōrnātus, a, um sum, byl jsem ozdoben;

celebrātus, a, um sum, byl jsem veleben.

Slovník (11.—16. úloha).

accūsō, āre, āvī, ātum, 1., a) žalovati, obžalovati; **b)** vésti si stížnost, obviňovati, činiti výtky; tupiti; *aliquem prōditiōnis accūsāre*, obžalovati někoho ze zrahy, z velezrahy
ācriter, a) ostře, bystře; **b)** prudce, rázně, horlivě, důtklivě; **c)** prudce, přísně, naruživě, divoce
adōrō, āre, āvī, ātum, 1., prositi, (o pomoc) vzývati; modliti se (*aliquem*, k někomu); klaněti se
adūlātiō, iōnis, f. (III.), lichocení, pochlebování, patolízalství
adulēscētia, ae, f. (I.), mladost, mládí, jinošství, jinošský věk

(věk asi od 17 do 30 let); (* adulēscēncija)

aestimō, āre, āvī, ātum, 1., a) odhadovati; **b)** ceniti, vážiti, posuzovati; **c)** vážiti si; **d)** pokládati (za něco), souditi
agere (I. 500); tempus agere, trávit čas

Āgēsilaus, -lāi, m. (II.), Agesilaos, (r. 442—357 př. Kr.), slavný král spartský; r. 394 př. Kr. porazil u Koroneie spojené Thebany a Argejské a po uzavření míru snažil se udržeti převahu Sparty v Řecku. Agesilaos spravoval Spartu za doby největší její slávy, ale i největšího jejího ponížení; řídil obranu Sparty, ohro-

- žené vpádem thebského vojska vedeného Epameinondou, jehož útok odrazil. Žil a šatil se skromně; ještě za doby Plutarchovy se s úctou ukazovalo ve Spartě jeho prosté kopí.
- alligō**, *āre, āvī, ātum*, 1., přivazovati, uvazovati; svázati, poutati, vázati; zavázati; obvazovati
- Anacharsis**, *Anacharsidis*, m. (III.), Anacharsis, skytský kníže, jenž za časů Solonových cestoval po Řecku; býval někdy počítán mezi sedm mudrců
- apud**, (předložka s akus.), *u* (něčeho), *při* (něčem, někom)
- Arabia**, *Arabiae*, f. (I.), Arabie (jihoasijský poloostrov)
- Attica**, *ae*, f. (I.), Attika (Atika), (krajina ve východním středním Řecku s hlavním městem Athénami)
- Austrália**, *ae*, f. (I.), Austrálie, (pátý díl světa)
- bonum**, *ī*, n. (II.), (viz I, str. 495), statek, majetek, jmění, bohatství
- capiō**, *ere*, 3., (I, str. 488); *ēmolumentum capere*, bráti, míti užitek, zisk, prospěch
- castellum**, *ī*, n. (II.), (malá) tvrz, pevnost, pevnůstka, bašta, srub
- circumsistō**, *is, ere*, 3., obstupovati, obstoupiti, obklíčiti, sevřítí
- conkursō**, *āre, āvī, ātum*, 1., **a**) sbíhati se; **b**) (ve vojenství:) dorážeti, harcovati; **c**) sem tam běhati, pobíhati
- coniūrō**, *āre, āvī, ātum*, 1., **a**) společně přísahati; konati přísahu společně při praporu; **b**) přísahou se zavázati, spojití se (k boji); **c**) *spiknouti se*; (z) *osnovati spiknutí*, srotiti se, vzbouřiti se; *coniūrātus*, přísahav(ší); spiklý; *coniūrāti, ōrum*, m. (II.), spiklenci
- cōstantia**, *ae*, f. (I.), **a**) pevnost, stálost, souhlasnost, důslednost; **b**) pevnost, vytrvalost, odhodlanost, neohroženost
- corōna** (I, 61); *corōna cívica* (viz str. 51); *corōna nāvālis* (viz *nāvālis*, str. 104)
- Corōnēa**, *Corōnēae*, f. (I.), Koroneia, Koronea, město v Boiotii ve středním Řecku, jihozápad. od Kopajského jezera, památné dvěma bitvami; r. 447 př. Kr. porazili tu Boiotové Athéňany, r. 394 zvitězili tu Agesilaos nad spojenými Thebany a Argejskými
- cupiō**, *ere*, (I, 489); *aliquid* (akus.) *cupere*, žádati si (něčeho), přátí si (něčeho), toužiti (po něčem), bažiti, dychtiti (po něčem)
- cūria**, *ae*, f. (I.), kurie, radnice, (budova, v níž se římský senát scházel k poradám); (Caesar byl zabit v radnici, zvané *curia Pompeia*, jež byla v Římě na poli Martově)
- damnō**, *āre, āvī, ātum*, 1., odsuzovati, odsouditi
- Dānuvius**, *Dānuvii*, m. (II.), Dunaj; (v lat. název horního a

- středního toku řeky Dunaje; dolní tok v lat. sluje *Hister*, *Ister*)
- dēbēre** (viz str. 6); *beneficia dēbēre*, býti povinen vděčnosti, děkovati za dobrodiní
- dēdicō**, *āre, āvi, ātum*, 1., (ohlašovati dar božstvu), zasvěcovati
- dērivō**, *āre, āvi, ātum*, 1., **a**) odvodňovati, odváděti (vodu); **b**) sváděti, svalovati (*na př. vinu*)
- dētrimentum**, *i*, n. (II.) ujma, škoda; *ztráta, pohroma*; (*ve válce*:) válečná nehoda, porážka; *dētrimentum capere*, bráti, vzíti, utrpěti ztrátu, škodu
- dīmidium**, *dīmidii*, n. (II.), polovice, polovička, polovina, půle; *dīmidio* (abl.) *minor*, o polovici menší
- dīrimō**, *is, ere, 3.*, **a**) rozdělovati, oddělovati, rozdvojovati, rozlučovati, odlučovati, roztrhávati, odtrhávati, rozváděti; **b**) rozhodovati, rozsuzovati; (rozhodnutím něco) končiti; **c**) mařiti, rušiti; přerušovati
- dīūturnus**, *a, um, 3.*, dlouho-trvající, dlouhý; trvalý, trvanlivý
- dō**, *dāre, dēdi, dātum*, dáti, dávat; *lēgēs dare*, zákony dávat (= stanoviti, určovati)
- doleō**, *ēs, ēre, 2.*, (*aliquid*, akus.), (viz str. 70), cítiti bolest (nad něčím, pro něco), trpěti bolest; rmoutiti se, býti zamroucen, truchleti (nad něčím, pro něco); želeťi, litovati (něčeho); bolestně, těžce nésti (něco)
- dolus**, *i*, m. (II.), **a**) lest; úskok, podvod, klam; **b**) úklad, nástraha; *per dolum*, listivě, podvodně
- dominātiō**, *iōnis*, f., **a**) panování, vláda, nadvláda; panství; **b**) neobmezená vláda, absolutní vláda, samovláda, despotismus, násilná vláda
- dōnāre aliquem praemiō**, (I, str. 140, 391), někoho odměnou obdarovati = někoho odměniti
- ē, ex**, (I, str. 132, 133); *aliquem ex aliquā rē appellāre*, někoho nazývati, nazvati podle něčeho
- ēligō**, *is, ere, 3.*, vybírati; voliti, vyvoliti
- ēmolumentum**, *i*, n. (II.); [výtěžek z mletí]; užitek, zisk, prospěch; *ēmolumentum capere*, bráti, míti užitek, zisk, prospěch
- excellō**, *is, ere, 3.*, vynikati, předčiti, převyšovati; vyznamenávati se
- existimō**, *āre, āvi, ātum*, 1., **a**) ceniti, oceňovati; **b**) souditi, mysliti, míniti, *d o m n í v a t i s e*; **c**) *p o k l á d a t i*, míti (někoho za něco); **d**) (o někom, o něčem) utvořiti si úsudek, souditi; (něco) posuzovati; *aliquem* (předmět) *bonum* (doplněk) *existimāre*, (vazba 2 akus.), někoho pokládati za dobrého; *vir* (podmět) *existimātur bonus* (doplněk, (vazba 2 nomin.), muž jest pokládán za dobrého

exsilium decem annōrum (gen. qualitatis), desetileté vyhnanství

frūgālītās, ātis, f. (III.), **a)** řádnost, pořádnost, poctivost, dobrota; **b)** hospodárnost; šetrnost, střídmost

generōsus, a, um, 3., a) urozený; **b)** (o zvířatech a rostlinách:) ušlechtilý, čistokrevný, vzácný, výborný; **c)** (o duchu a jednání:) šlechtyný, velkomyslný, ušlechtilý

graviter, těžce; pádně, silně, prudce; vážně; přísně; důstojně, důrazně

Hibernia, ae, f. (I.), Irsko

Hispania, ae, f. (I.), Hispanie (dnešní Španělsko a Portugalsko, t. j. poloostrov Pyrenejský)

illud = onen výrok, ona výpověď, ona myšlenka, ono mínění; *praeclearum illud Solōnis*, onen slavný výrok Solonův

in, (I, 61, 74, 75); bonus in aliquem, dobrý k někomu, na někoho

indoctus, a, um, 3., a) neučený, nevyškolený, nevyučovaný; **b)** nevzdělaný, nezkušený

interrogāre aliquid, (I, 56), tázati se, dotazovati se na něco

intrā, (předložka s akus.), a) (o místě:) uvnitř (něčeho); dovnitř (něčeho); **b)** (o čase:) v, za, po, během (nějaké doby); **c)** (o počtu:) pod, méně než

invidus, a, um, 3., závistivý; *invidus, i, m.,* závistník

liberāre aliquem aliquā rē, osvoboditi někoho od něčeho; *liberāre aliquem ab aliquō,* osvoboditi někoho od někoho; zbavit, zprostiti (někoho něčeho, někoho); (viz str. 53)

C. Marius, (I, 442), Gaius Marius, římský vojevůdce a státník, syn nádeníkův z Cereat blíže Arpina; (156—86 př. Kr.). Přes svůj nízký původ přízní *optimata* Quinta Caecilia Metella postoupil záhy k vyšším hodnostem, ba dosáhl i konsulátu, ač byl *homo novus*; po sedmé byl zvolen za konsula na r. 86, ale zemřel několik dní po nastoupení na úřad, prý rozčilením a následkem nemírného pití.

mendācium, mendāciū, n. (II.), **a)** (úmyslná nepravda), lež; **b)** klam, šálení

meritum, i, n. (II.), zásluha; **a)** (čeho si kdo zaslouží:) zásluha, mzda, odplata, trest; **b)** (záslužný čin:) zásluha, dobrodíní; **c)** zavinění, vina

metus futūri malī, (I, str. 276, 495), strach, obava z budoucího zla

mirābilis, e, 2., podivuhodný, podivný, neobyčejný

modus, i, m., (I, str. 438), a) míra; pravá míra, náležitá míra, mez, umírněnost; **b)** způsob; **c)** pravidlo; **d)** takt, rytmus, melodie, nápěv, píseň

montānus, i, m. (II.), horal; (I, str. 313)

multō, āre, āvī, -ātum, 1., pokutovati, (po)trestati

multō, (*příslovce*), mnohem, daleko; *nōn multō post*, nedlouho potom; (viz str. 53)

nāvālis, *e*, 2., lodní, námořní; *corōna nāvālis*, lodní věnec, t. j. věnec znázorňující lodní zobrazení, jehož se dostávalo vítězi v námořní bitvě

nōmināre aliquem (předmět) *sapientissimum* (doplněk), [I., 501; vazba 2 akus.], jmenovat, nazývat někoho nejmoudřejším; *vir nōminātur sapientissimus*, [vazba 2 nomin.], muž jest nazýván nejmoudřejším; (viz str. 36)

Numidia, *Numīdiae*, f. (I.), Numidie, starověká země v sev. Africe, zvaná podle Numidů, kočovného národa

occidere, (str. 72); *sōl occidēs*, zapadající slunce

odium, *odiū*, n. (II.), a) nenávisť, zášť, nelibost; b) protivné, odporné chování; c) nenáviděná osoba

oriēs sōl, vycházející slunce; (I, str. 498)

origō Phrygia, (I, 320), původ fryžský, z Frygie

pars (I, 348, 481); *maior pars*, větší část = většina; *pars orbis terrārum*, díl světa

Parus, (I, 260)

Pelopidas, *ae*, m. (I.), Pelopidas, státník a vojevůdce thebský; za oligarchického převratu v Thebách utekl se r. 382 do Athén a pomocí Athéňanů osvobodil Theby r. 379/378. Potom stál v čele thebské politiky spolu s Epameinondou;

zřídil t. zv. „svatou četou“; r. 371 zasloužil se o vítězství nad Spartány u Leukter; padl r. 364 u Kynoskefal jako vůdce thesalského vojska proti Alexandrovi, tyranovi ve Férách.

Peloponnēsiacus, *a*, *um*, 3., peloponneský; *bellō Peloponnēsiacō*, za peloponneské války; (válka trvala od r. 433 do r. 404)

per multōs annōs, (I, 420); *per ducentōs annōs*, po dvě stě let

percipiō, *is*, *ere*, 3., a) uchopiti, chytiti; (do sebe) přijímati, pojímati; b) přijímati, dostávat, obdržeti, nabývat, získávat; c) vnímati, znamenati, cítiti, pociťovati, zažítí; d) chápati, pochopovati; osvojujete si, učiti se, poznávati

perditus, *a*, *um*, 3., a) zahubený, ztracený; b) zničený, nešťastný, ubohý, neblahý, zmořený; c) ničemný, špatný, daremný, zkažený

pestis, *is*, f. (III.), a) nakažlivá nemoc, nákaza, mor; morová rána, epidemie; b) zkáza, zhouba, záhuba, neštěstí; c) (*o osobách a zvířatech*;) přišera, ohava, netvor, hlíza

Fharsālus, *i*, f. (II.), Farsalos, město v Thessalii v sev. Řecku; v okolí Farsalu svedl Caesar 8. srpna 49 př. Kr. rozhodnou bitvu s Pompeiem, v níž byl Pompeius poražen.

Phrygius *a*, *um*, 3., (* *frygijus*), fryžský, (z Frygie); *Phrygia*, *ae*, f., Frygie, název dvou ze-

mi v Malé Asii; Malá Frygie byla na březích Hellespontu. Velká Frygie byla na východ od Lydie a byla původně samostatný stát; postupně se dostala pod vládu lydskou, perskou, makedonskou a pergamskou; konečně se stala římskou provincií.

Pisistratus, *i*, m. (II.), *Peisistratos*, athénský tyran (s dvojitým přerušením od r. 560—528/7); vládl mírně, pečoval o blahobyt venkovského občanstva, stavební činností zvelebil Athény; ústavu Solónovu ponechal v platnosti, ale dbal toho, aby nejvyšší úřady byly obsazeny jeho příbuznými a přívrženci; vládu zůstavil synům Hippiovi a Hipparchovi.

Poenus, *i*, m. (II.), Pun, Kartaginán; *Poeni*, Punové, (zvaní tak jako potomci Foiničanů); Kartago (Karthago) byl název města a starověkého státu v severní Africe (v dnešním Tunisu); Římané vedli s Kartaginci tři války, zv. „punské války“, z nich 1. byla v letech 264—241 př. Kr., 2. válka r. 218—201 př. Kr., 3. válka r. 149—146 př. Kr.; pádem Kartaga zanikla říše kartaginská, z jejího území Římané zřídili novou provincii, jež nazvána Africa, s hlavním městem Utikou.

Pompōnius, *Pompōniū*, m. (II.), jméno plebejského rodu římského; z tohoto rodu vynikl zejména *Titus Pomponius At-*

ticus, římský dějepisec, finančník a nakladatel, (r. 109—32 př. K.), důvěrný přítel M. Tullia Cicerona a Kornelia Nepota; význam pro literaturu měla jeho činnost nakladatelská; knihy jím vydávané byly rozmnožovány jeho otroky opisováním.

praemium, (I, 140); *praemiō dōnāre*, odměniti

primō, (*o čase*:) s počátku, nejprve, nejdříve, zprvu; (*o místě*:) vpředu, na kraji

procul, **a**) daleko, vdáli, opodál, stranou; **b**) zdaleka, zdálky, povzdálečí; **c**) vzdálen; *nōn procul ab aliquā rē*, nedaleko od něčeho

prōditio, *iōnis*, f. (II.), zrada, vyzrazení, prozrazení; zrádnost, zrádcovství

propinquus, *a, um*, 3., (* *propinkvus*), **a**) (*o místě*:) blízký; **b**) (*o čase*:) blízký, brzký, nastávající

propinquus, *i*, m., příbuzný

pūblicā, (I, 336), veřejně, jménem obce, z usnesení obce, z rozkazu obce; úředně; v zájmu obce; nákladem obce, na státní útraty; (viz str. 53.)

Pūnicus, *a, um*, 3., (starší tvar *Poenicus*), (někdy též *Pūnicus*), punský (= kartaginský); (viz *Poeni*!); (protože Foiničané vynalezli nach, odtud též:) *pūnicus* = purpurový, nachový; **Pūnicō bellō**, (*abl. čas.*), za punské války

putāre, (str. 22); *aliquem* (předmět) *periculōsum* (doplněk)

- putāre*, (vazba 2 akus.), něko-
ho pokládati za nebepečného;
vir (podmět) *putatur fēlix*
(doplňěk), (vazba 2 nomin.),
muž jest pokládán za šťast-
ného
- quantō**, o kolik, oč; *quantō* —
tantō, o kolik, oč — o tolik;
čím — tím
- quō**, (*tázací:*) kam? nač? k če-
mu? (*neurčitě:*) někam, kam;
(*vztažně:*) kam; (*vztaž. spo-
jovací:*) = a tam
- quō**, čímž; a tím; (*při kompa-
rativu:*) čím; **quō** — **eō**, čím
— tím
- renovō**, *āre, āvī, ātum*, 1., obno-
viti; občerstviti, osvěžiti; (*o
řeči:*) opakovati
- repugnō**, *āre, āvī, ātum*, 1., od-
porovati, protiviti se; nesou-
hlasiti, vzpírati se
- Salaminius**, *a, um*, 3., salamin-
ský; (viz I, 443)
- sānus**, *a, um*, 3., **a** (*tělesně:*)
zdravý; **b** (*duševně:*) zdra-
vý; rozumný, rozvážný, mou-
drý; **c** (*o řeči:*) zdravý, při-
rozený
- servus origine Phrygiā**, (*abl.
qualitatis*), otrok fryžského
původu, původem z Frygie
- simulātiō**, *iōnis*, f. (III.), **a** pře-
tvářka, licoměrnost, pokryt-
ství; **b** předstírání, záminka
- Solō** neb **Solōn**, *ōnis*, m. (III.),
Solón, athénský státník, zá-
konodárce a básník, (kol r.
624—560/59 př. Kr.); pochá-
zel z královského rodu, ale z
rodiny nepřilíš zámožné; byv
zvolen na r. 594/3 archontem,
provedl reformu ústavy v
Athénách. Jako básník sklá-
dal elegie, iamby, básně při-
ležitostné i mravoučné.
- Spartāni**, *ōrum*, m. (II.), Spar-
tané; (též:) *Spartiātae, ārum*,
m. (I.)
- superbus**, *a, um*, 3., (I, 142), **a**
(nad jiné) vyvýšený, vysoko
se pnoucí, vztyčený; **b**) pyš-
ný, hrdý, zpupný, na-
dutý; **c**) vynikající, vznešený,
nádherný, skvostný
- superō**, *āre, āvī, ātum*, 1., **a**)
vynikati, čniti, strměti; **b**)
vynikati, předčiti, (z)vítěziti,
miti vrch, nabýti vrchu; **c**)
vyskytovat se, býti v nadbyt-
ku, v hojnosti; **d**) zbývati; **e**)
překročiti, přejíti, přestou-
piti, proniknouti; **f**) překonati,
přemoci; přestáti, přetrpěti;
sněsti
- talentum**, *ī*, (II.), (genit. plur.
obyčejně *talentūm*), talent,
(řecká jednotka váhy, 20 až
40 kg podle rozličných států;
atický talent činil 26 kg; po-
zději byl talent početní jed-
notkou měny; nebyla to mince,
nýbrž slovo to značilo hod-
notu množství stříbra, váží-
cího 1 talent; v Attice talent
značil váhu 26 kg stříbra;
základní jednotkou attické
měny byla stříbrná drachma;
1 talent = 6000 drachem; v
5. století př. Kr. stačilo
skromné rodně k denní obživě
půl drachmy)
- tamen**, přece; ale přece, přece
však, nicméně; však; (*po větě
připustkové*)

tantō, o tolik, o to, tím; (viz *quantō*)

terrestris, *e*, 2. (III.), zemský pozemský, pozemní

Thēbānī, *ōrum*, m. (II.), Thebané, (obyvatelé města Theb); (I, 178)

vacō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 241); *culpā* (abl.) *vacāre*, býti prost viny, nemíti viny, býti bez viny

vallum, *ī*, n. (II.), **a)** srub, násep, val; **b)** ohrada; **c)** hradba, záštita, ochrana

velut, **velutī**, jako, jakoby

vendō, *is, ere*, 3., **a)** prodávati, prodati; **b)** pronajímati; **c)** prodávati v dražbě, dávati do dražby; **d)** nečestně prodávati, zaprodávati; **e)** obchodovati, kupčiti, kramařiti; **f)** doporučovati ke koupi, dělati reklamu, vychvalovati

verberō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** šlehati, mrskati (metlou, bičem, důtkami), bičovati, bítí; **b)** týrati, trápiti, napadati; **c)** bítí, tepati, tlouci, udeřiti

vetustus, *a, um*, 3., starý, starodávný, starobylý; starožitný; starosvětský

vetus (I, 475); komparativ *vetustior*, *vetustius* (* *vetustijor*, *vetustijus*); superlativ *veterrimus*, *a, um*

vexō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** sužovati, trápiti, trýzniti, utiskovati, tísňiti, svíráti; znepokojovati; **b)** pleniti, pustošiti, řáďiti; **c)** (*slovy:*) dotíráti, napadati; (I, str. 445)

vocō, *āre, āvī, ātum*, (I, 287); *in summum periculum vocāre*, uváděti, přiváděti do nejvyššího, svrchovaného nebezpečství

11. úloha. — (Viz str. 139!)

Přeložte do češtiny!

1. *Quod sēdulus erās, ā magistrō laudātus es. Puer sēdulus ā magistrō laudātus est. Puella sēdula ā magistrā laudāta est. Puerī sēdulī ā magistrīs laudātī sunt. Puellae sēdulae ā magistrā laudātae sunt.*

2. *Terra nostra ab hostibus ferrō ignīque vāstāta est. Oppidum vestrum ab hostibus vāstātum est. Agrī nostrī ab hostibus vāstātī sunt.*

3. *Cūr ā tē accusātus sum? Cūr ā vōbis accusātī sumus?*
— 4. *Parvā scintillā saepe magnum incendium excitātum est, magna incendia saepe excitāta sunt.* — 5. *Puella ex somnō excitāta est; puellae ex somnō excitātae sunt;*

liberī ex somnō *excitātī sunt*. — 6. Ignōsce ei, ā quō *violātus es*. Ignōscite eis, ā quibus *violātī estis*. — 7. Miltiadēs, quī Athēnās tōtamque Graeciam Persārum dominātiōne liberāverat, ā cīvibus suis prōditionis *accūsātus et damnātus est*. — 8. Cicerō pater patriae *appellātus est*, quod urbem Rōmam interitū liberāverat. — 9. Multī militēs pugnantes in proeliō *vulnerātī sunt*; victōria militum fortiter pugnantium *celebrāta est*; hostēs vulnerātī aut in pugnā aut in fugā ā nostris militibus *necātī sunt*. — 10. Rei pūblīcae Athēniēnsium ā Solōne lēgēs *dātae sunt*. — 11. Dūcis virtūte ex magnō periculō *servātī estis*, cīvēs! — 12. Virtūs ex virō *appellāta est*. — 13. Prīmus diēs mēnsis *nōminātus est* Kalendae. — 14. Alexandria, nōbilissima Aegyptī frūgīferae urbs, ex nōmine rēgis Alexandrī Magnī *appellāta est*. — 15. Ad ea, quae *interrogātī estis*, respondēte! — 16. Cervus celeritāte crūrum gracilium ex magnō periculō *servātus est*. — 17. Cīvēs, quī novīs lēgibus repugnāverant, gravibus poenīs *multātī sunt*. — 18. Dux in proeliō graviter vulnerātus nōn procul ab eō locō, quō animum efflāverat, *humātus est*. — 19. Urbs hostium *expugnāta est*. — 20. Cōpia hostium *fugātae sunt*. — 21. Cūrā duōrum Arpīnātium, Marii et Cicerōnis, rēs pūblica Rōmāna *servāta est*. —

22. In Hispāniā per ducentōs annōs *dīmicitum est*. — 23. Apud Thermopylās diū ācritēr *pugnātum est*. —

24. Aristīdēs, vir omnium iūstissimus, quamquam excellēbat abstinentiā, tamen ab Athēniēnsibus exsiliō decem annōrum *multātus est*. — 25. Dēmostenēs et Cicerō ā doctīs prīncipēs orātōrum *existimātī sunt*. — 26. Caesar ā coniūrātis in cūriā *necātus est*. — 27. Aesōpī nōmen certē multis vestrum nōtum est; praeclārus hic poēta fuit Graecus servus origine Phrygiā, sed ā dominō propter ingenium suum *liberātus est*. — 28. Rōmānō propter ingentia merita velut pater *amātus est*. — 29. Morte rēgis Codrī Athēnae magnō periculō *liberātae sunt*. — 30. Meritō frūgālitās māter bonae valetūdinis *appellāta est*.

*

Vyhleďte ve větách 11. úlohy slovesné tvary v indikativu plusquamperfekta a určete dějový poměr věty vedlejší k větě hlavní!

Vyhleďte a určete ve větách 11. úlohy participia! Vyhleďte ve větách 11. úlohy vazbu dvojího nominativu, celkový genitiv, ablativ vlastnosti! Vyhleďte bezpodmětné věty a určete jejich určité sloveso!

Zopakujte vazbu sloves *liberāre* (věty 7., 29), *accūsāre* (v. 7.), *appellāre* (v. 12, 14), *interrogāre* (v. 15.)!

*

Poznámka: Vyskytnou-li se ve větě dva určité passivní tvary perfektní (nebo více určitých passivních tvarů perfektních), jež se vztahují k témuž podmětu, klade Latiník — podobně jako Čech — tvar pomocného slovesa »esse« jen jednou.

Byl jsi pochválen a odměněn.

Sokrates byl obžalován, odsouzen a smrtí potrestán.

Laudātus et praemiō dōnātus es.

Sōcratēs accūsātus (et) damnātus (et) morte multātus est.

Totéž platí i o passivním plusquamperfektu a passivním futuru II.

Jiný příklad viz v 11. úloze (věta 7.)!

12. úloha. — (Viz str. 141!)

Přeložte do češtiny!

1. *Asinus ā servō verberātur, verberābātur, verberātus est, verberābitur.* — 2. *Templum vāstātum renovātur, renovātum est, renovābitur.* — 3. *Equi ā servīs alligantur, alligābantur, alligātī sunt, alligābuntur.* — 4. *Avi morbus propinquīs nūntiātur, nūntiātus est, nūntiābitur.* — 5. *Post pugnam mortuī Germānī cremābantur et humābantur. Post pugnam mortuī Germānī cremātī et humātī sunt.* — 6. *Cōstantiā diūturnae quoque molestiae superantur, superābantur, superātae sunt, superābuntur.* — 7. *Aqua ā Rōmānīs ex rivis saltuum propinquōrum in oppida dērīvābātur, dērīvāta est.*

8. Pelopidas osvobodil Theby; Theby byly osvobozeny od Pelopidy. — 9. Agesilaos obrátil Thebany u Koroneie na útěk. — 10. Alexander Veliký dlouho obléhal (*perf.*) foinické město Tyros a konečně (ho) dobyl. Foinické město Tyros dlouho bylo obléháno (*perf.*) od Alexandra Velikého a konečně (od něho) bylo dobyto. — 11. Caesarovi vojínové dobyli mnoho galských měst; mnoho galských měst bylo dobyto Caesarovými vojiny. — 12. Pompeius byl zahánán na útěk od Caesara u Farsálu; mnoho Caesarových vojínů bylo poraněno v boji. — 13. Sparťané obžalovali a odsoudili Pausaniu. Pausanias byl obžalován a odsouzen od Sparťanů. — 14. Lakedaimonští za peloponneské války zpusťořili Attiku. Za peloponneské války Attika byla zpusťořena od Lakedaimonských. — 15. Římané zbudovali na Kapitolském vrchu veliký chrám. Veliký chrám byl Římany zbudován na Kapitolském vrchu.

10. HODINA.

Nepravidelné stupňování.

(Viz str. 10, 12, 19, 20!)

Několik adjektiv tvoří jednotlivé stupně od různých kmenů. Jsou to adjektiva: »*bonus, malus, magnus, parvus, multus*«.

<i>Positiv:</i>	<i>Komparativ:</i>	<i>Superlativ:</i>
bonus, bona, <i>bonum,</i> dobrý	melior, melius, lepší (viz str. 72)	optimus, optima, <i>optimum,</i> nejlepší
malus, mala, <i>malum,</i> zlý, špatný	peior, peius, (* <i>pej-jor, pej-jus</i>) horší	pessimus, pessima, <i>pessimum,</i> nejhorší
magnus, magna, <i>magnum,</i> veliký	maior, maius, (* <i>maj-jor, maj-jus</i>) větší	māximus, māxima, <i>māximum,</i> největší

parvus, parva,
parvum,
malý

multus, multa,
multum,
mnohý

minor, minus,
menší

(*singulár:*)

plūs = více;

(*plurál:*)

plūrēs, plūra,
více, četnější

minimus, minima,
minimum,
nejmenší

(*singulár:*)

plūrimum —

nejvíce;

(*plurál:*)

plūrimī, ae, a,
nejvíce, nejčetnější

Skloňujte tyto komparativy!

Singulár:

- N. { *melior, peior, maior, minor, —,*
melius, peius, maius, minus, plūs;
- G. *melioris, peioris, maioris, minoris, plūris;*
- D. *meliorī, peiorī, maiorī, minorī, —;*
- Ak. { *melīorem, peiōrem, maiōrem, minōrem, —,*
melius, peius, maius, minus, plūs;
- Abl. *melīore, peiōre, maiōre, minōre, —.*

Plurál:

- N. { *meliorēs, peiorēs, maiorēs, minorēs, plūrēs,*
melīora, peiōra, maiōra, minōra, plūra;
- G. *melīorum, peiōrum, maiōrum, minōrum, plūrium;*
- D. *melīoribus, peiōribus, maiōribus, minōribus, plūribus;*
- Ak. = Nom.
- Abl. = Dat.

13. úloha. — (Přeložte do češtiny!) — (Viz str. 141!)

1. *Bona valētūdō melior est quam magnae dīvitiae; optimum bonum est mēns sāna in corpore sānō.* — 2. *Turpis fuga peior est quam honesta mors (peior est honestā morte).* — 3. *Cimōn Athēniēnsis maiōrem partem Cypri insulae occupāvit.* — 4. *Themistoclis glōria nōn minor in pāce quam in bellō fuit.* — 5. *Nihil virtūte melius.* — 6.

Falsō amīcō nihil peius est. — 7. Librī bonī discipulō diligēti maius gaudium parant quam lūdi pulcherrimī. — 8. Ex duōbus malīs minus malum ēlige! — 9. Canēs optimī magnōrum gregum cūstōdēs sunt. — 10. Hominēs perditissimī, civēs pessimī contrā civitātem coniūrāvērunt. — 11. Mithridātēs māximās classēs aedificāvit māximāsque (= et māximās) cōpiās contrā populum Rōmānum parāvit. — 12. Rēs pūblica Rōmāna primō minima, postēā māxima fuit. — 13. Legimus Cicerōnis librum »Dē optimō genere orātōrum«. — 14. Nōtum est illud sapientis Anacharsidis: »Et optima et pessima pars corporis est lingua.« — 15. Pessimum genus inimicōrum sunt laudantēs. — 16. Simulātiō amōris peior est odiō. — 17. In amīcitiā nūlla pestis adūlātiōne maior; (in amīcitiā nūlla pestis maior est quam adūlātiō). — 18. Maiōra ēmolumenta quam dētrimenta ā bēstiīs hominēs capiunt. — 19. Vacāre culpā māximum est sōlācium. — 20. Maior pars saepe meliōrem vincit.

14. úloha. — (Přeložte do latiny!) — (Viz str. 142!)

1. Dobré příklady jsou lepší než naučení, neboť dobrými příklady mravy i nejhorších lidí často se napravují. — 2. Ve všech věcech nejlepší jest míra. — 3. Nad lež nic není horší(ho), nic potupnější(ho). — 4. Špatné knihy jsou nejhoršími společníky mladíků. — 5. Slunce jest mnohem větší než země. — 6. Sicilie je největší ze všech italských ostrovů. — 7. Irsko jest o polovici menší než Británie. — 8. Dunaj, Labe a Vltava jsou československé řeky; z těchto tří řek Vltava je nejmenší řeka. — 9. Řím jest menší než Neapol; Neapol jest největší ze všech italských měst. — 10. Titus Pomponius Attikus byl nejlepším přítelem Ciceronovým. — 11. Obava z budoucího zla jest horší než přítomné zlo. — 12. Slunce jest větší než země, měsíc jest menší než země; země jest větší než měsíc a menší než slunce. — 13. Vino čím jest starší, tím jest lepší. — 14. Zdraví jest největší statek ze všeho ostatního. — 15. Lakomec na nikoho (k nikomu) není dobrý, na sebe (k sobě) jest nejhorší. — 16. Dobré knihy jsou nejlepšími a nejvěrnějšími společníky hochů.

— 17. Slon jest největší ze všech pozemských živočichů; slon jest největší pozemský živočich. — 18. Duch, lepší část nás (našeho »já«), jest nesmrtelný. — 19. O méně závažných (= menších) věcech u Germánů se radili náčelníci, o důležitějších (= větších) věcech všichni. — 20. Afrika jest větší než Evropa, ale menší jest než Asie, která jest ze všech dílů světa největší; nejmenší ze všech dílů světa jest Austrálie.

11. HODINA.

Indicativus plusquamperfecti passivi.
Oznamovací způsob času předminulého
rodu trpného.

I n d i c ā t i v u s p l u s q u a m p e r f e c t i p a s s i v i (oznamovací způsob času předminulého rodu trpného) skládá se z passivního perfektního participia a z imperfektního tvaru pomocného slovesa »*eram, erās, erat, erāmus, erātis, erant*«.

Zopakujte, co bylo pověděno o plusquamperfektu v této knize na str. 28 až 32, na str. 50!

Do češtiny se passivní indikativ plusquamperfekta (předminulého času) překládá minulým časem sloves dokonavých v rodě trpném, k němuž někdy připojíme příslovce »*dříve, dávno, předtím* a pod.«, které ukazuje, že se děj věty, vyjádřený plusquamperfektem, stal dříve, než jiný děj minulý, vyslovený buď větou řídicí nebo jinou sousední větou, a to ať imperfektem ať perfektem. Byl-li passivní indikativ plusquamperfekta přeložen do češtiny tímž způsobem, kterým by byl do češtiny přeložen passivní indikativ perfekta daného slovesa, Čech vždy dobře vycítí, že tento tvar vyjadřuje nejen ukončený děj minulý, ale i předčasný minulý děj, který se stal dříve, než se stal minulý děj věty řídicí nebo jiné sousední věty.

Příklady passivního indikativu plusquamperfekta pravidelných sloves první konjugace s českým překladem:

		(<i>dávno, dříve, předtím</i>)
laudāre:	<i>laudātus eram,</i> <i>laudāta eram,</i> <i>laudātum eram,</i>	{ byl jsem pochválen, byla jsem pochválena, bylo jsem pochváleno, (<i>než se stal děj věty řídicí nebo některé sousední věty</i>),
ēducāre:	<i>ēducātus eram,</i> <i>ēducāta eram,</i> <i>ēducātum eram,</i>	{ byl jsem vychován, byla jsem vychována, bylo jsem vychováno.

Časujte ve všech osobách passivní indikativ plusquam-perfekta slovesa »*laudāre*« latinsky a česky!

<i>Singulár:</i>		
1. laudātus, a, um eram	byl (-a, -o) jsem	} pochválen, (-a, -o) [<i>dříve, předtím,</i> <i>než se stal děj</i> <i>věty řídicí nebo</i> <i>věty sousední</i>]
2. laudātus, a, um erās	byl (-a, -o) jsi	
3. laudātus, a, um erat	byl (-a, -o)	
<i>Plurál:</i>		
1. laudāti, ae, a erāmus	byli (-y, -a) jsme	} pochválení, (-y, -a) [<i>dříve, předtím,</i> <i>než se stal děj</i> <i>věty řídicí nebo</i> <i>věty sousední</i>]
2. laudāti, ae, a erātis	byli (-y, -a) jste	
3. laudāti, ae, a erant	byli (-y, -a)	

V tomto spojení se passivní perfektní participium ve větě vždy shoduje s podmětem v rodě, čísle a pádě. Ve větách bezpodmětných je slovesný tvar ve 3. osobě singuláru, passivní perfektní participium jest v singuláru neutra obdobně jako tomu je v passiv. perfektu, viz str. 100).

Časujte latinsky a česky passivní indikativ plusquam-perfekta:

ēducātus, a, um eram,
ōrnātus, a, um eram,
celebrātus, a, um eram.

15. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 143!)

1. *Miltiadēs Athēniēnsis, cuius cōnsiliō annō quadringentēsimō nōnāgēsimō a. Chr. n. ingēns Persārum exercitus ā Graecis in campō Marathōniō fugātus erat, nōn multō post ā cīvibus suis accūsātus (est) et quīnquāgintā talentis multātus est, quod Parum, īnsulam opulentissimam, nōn expugnāverat, cuius incolae in exercitū Persārum fuerant; Athēniēnses, quī ā Pīsistratō tyrannō eiusque filiis per multōs annōs vexātī erant, Miltiadem rei pūblicae periculōsum putābant.* — 2. *Cūr nōn respondēbātis, puellae, ad ea, quae¹ interrogātae erātis?* — 3. *Ab Athēniēnsibus pūblicē laudābantur īi, quī in proeliō necātī erant.* — 4. *Bellō Pūnicō secundō Hannibal, quī ab exercitū Poenōrum imperātor creātus erat, Rōmānōs summum in periculū vocāvit.* — 5. *Capitōlium ornātum erat superbō templō, quod Iovī, Iūnōnī, Minervae dēdicātum erat.* — 6. *Sōcratēs, quī Apollinis orāculō sapientissimus nōminātus erat, morte ab ingrātis cīvibus multātus est.* — 7. *Apud Rōmānōs corōnā cīvicā is dōnātus est, cuius virtūte vīta cīvis Rōmānī servāta erat, corōnā nāvālī īi dōnātī sunt, ā quibus nāvis hostium expugnāta erat.* — 8. *Trōia, quae ā Graecis frūstrā novem annōs oppugnāta erat, decimō annō dolō expugnāta est.*

*

Určete dějový poměr těchto sloves ve větách právě uvedených:
1. *fugātus erat: accūsātus est, multātus est: expugnāverat: fuerant;*
1. *vexātī erant: putābant;* 2. *interrogātae erātis: respondēbātis;*
3. *necātī erant: laudābantur;* 4. *creātus est: vocāvit;* 6. *nōminātus erat: multātus est;* 7. *servāta erat: dōnātus est; expugnāta erat: dōnātī sunt;* 8. *oppugnāta erat: expugnāta est.*

¹ = akus. plur. neutr. vztažného zájmena.

Cvičení. — (Viz I, str. 170, 171!)

Mnoho lidí (= mnozí lidé).
Mnoho lidí pracuje na polích (= mnozí lidé pracují na polích).
Vídíme mnoho lidí (= mnohé lidi).
S mnoha lidmi (= s mnohými lidmi).
Více lidí (= četnější lidé).
V městech jest více lidí než ve vesnicích (= jsou četnější lidé...).
Jest mnoho bohatých, ale více jest chudých (= mnozí jsou bohatí, ale četnější jsou chudí).
Mnoho slov (= mnohá slova).
Více dobrého než zlého (= četnější dobré než zlé věci).
Mnoho podivného (= mnohé podivné věci).
Málo zvířat (= nečetná zvířata).
Jinošství má mnohem více případů smrti (= mnohem četnější případy smrti) než stáří.
Vidím více mužů (= četnější muže).
S více muži (= s četnějšími muži).
Nejvíce lidí (= nejčetnější lidé).
Vidím nejvíce (přemnoho) mužů (= nejčetnější muže).
S nejvíce muži (= s nejčetnějšími muži).
Mnoho = mnoho věci.
Více = více věcí.
Nejvíce = nejvíce věcí.
Více odvahy.

Multī hominēs.
Multī hominēs in agrīs laborant.
Multōs hominēs vidēō.
Cum multīs hominibus.
Plūrēs hominēs.
In urbibus plūrēs hominēs sunt quam in vicīs.
Multī sunt divitēs, sed plūrēs sunt pauperēs.
Multa verba.
Plūra bona quam mala (neutr. plur.).
Multa mirabilia (neutr. plur.).
Paucae bēstiae.
Adulēscētia multō plūrēs mortis cāsūs quam senectūs habet.
Vidēō plūrēs virōs.
Cum plūribus virīs.
Plūrimī hominēs.
Vidēō plūrimōs virōs.
Cum plūrimīs virīs.
Multa (neutr. plur.).
Plūra (neutr. plur.).
Plūrima (neutr. plur.).
Plūs audāciae (gen. sing.).

Multi militēs necātī sunt, plūrēs vulnerātī sunt, plūrimī fugae sē mandāvērunt.

Plūrēs paucōs circumstēbant.

Multa cupientibus dēsunt multa; quō plūra cupiēmus, eō minor ex iis rēbus, quās habēmus, voluptās percipiētur.

[Mnozí vojínové byli zabiti, četnější byli poranění, nejčetnější se dali na útek.]

Mnoho vojínů bylo zabito, více (jich, vojínů) bylo poraněno, nejvíce (jich, vojínů) se dalo na útek.

[Četnější málokteré obklíčovali.]
Více lidí obklíčovalo málo lidí.

Lidem přejícím si (žádajícím si) mnohých věcí nedostává se mnohých věcí; čím více si budeme přát, tím menší rozkoš bude pocítována z těch věcí, které máme.

1. Z uvedených příkladů vysvítá, že se české »mnoho, více (= větší část), nejvíce (= největší část)« ve spojení s plurálem substantiv nebo adjektiv do latiny překládá přídavnými jmény »multi, plūrēs, plūrimī«, která se v latině shodují se svým podstatným i přídavným jménem v čísle, rodě i pádě.

Také si povšimněte rozdílů v gramatickém čísle určitého slovesa v českých větách, v nichž jest podmětem singulár »mnoho, více, nejvíce«, a v latinských větách, v nichž jest podmětem plurál »multi, -ae, -a«, »plūrēs, plūra«, »plūrimī, -ae, -a«. (Zopakujte látku z I. dílu, str. 170, 171, 172, 365, 496!)

2. Stojí-li u českého »mnoho, více, nejvíce« substantivum nebo adjektivum v singuláru, klade se i v latině toto substantivum (adjektivum) do genitivu singuláru; na př.:

mnoho práce = multum labōris;

více dobrého než zlého = plūs bonī quam malī.

3. Komparativ »plūs« (= více, větší část, větší množství) jest substantivum středního rodu, které se vyskytuje pouze ve třech pádech singuláru: v nominativu a akusativu siguláru (*plūs*) a v genitivu singuláru (*plūris*); na př.:

plūs aurī = více zlata;

plūs possum, plūs valeō = více (z)mohu;

plūris aestimāre = více, výše ceniti; více si vážiti;

plūris esse = míti větší cenu, váhu, vážnost, důležitost;

plūris vendere = dražže prodati;

plūs temporis = více času.

4. Plurál komparativu »*plūrēs, plūra*« (= více, četnější) se skloňuje jako dvojvýchodná adjektiva třetí deklinace a má všechny pády; (gen. *plūrium*, dat. *plūribus* atd.).

6. Superlativ »*plūrimum*« (= nejvíce, největší část, největší množství) je substantivum rodu středního, které se zpravidla vyskytuje jen v nominativu, genitivu a akusativu singuláru; na př.:

plūrimum aurī = nejvíce zlata;

plūrimum possum, plūrimum valeō = nejvíce (z)mohu;

plūrimī aestimāre = nejvíce, nejvýše ceniti; nejvíce si vážiti;

plūrimī esse = míti největší cenu, vážnost, váhu, důležitost;

plūrimī vendere = nejdráže prodati;

plūrimum temporis = nejvíce času.

6. Komparativ »*plūrēs, plūra*« má v genitivu plurálu koncovku »-ium«, tedy »*plūrium*«; avšak komparativy »*melior, peior, maior, minor*« mají jako všechny ostatní komparativy v genitivu plur. koncovku »-um«, tedy »*meliorum, peiorum, maiorum, minorum*«.

16. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 119!)

1. *Multī sunt doctī, plūrimī sunt indoctī.* — 2. *Paucī sunt sapientēs, plūrēs sunt stultī.* — 3. *Vērī amīcī sunt paucī, adūlātōrēs multī, invidī plūrimī.* — 4. *Multa sunt beneficia amīcōrum, plūra parentum, plūrima Deī.* —

5. *In exercitū Rōmānō plūrēs peditēs quam equitēs erant.* — 6. *Hominēs pauperēs sunt multō plūrēs quam dīvitēs.* — 7. *In rēbus secundis homō plūrēs inimīcōs habet quam in rēbus adversīs.* — 8. *Hostēs magnā sagittārum multitūdine multōs mīlitēs necāvērunt, plūrēs vulnerāvērunt.* — 9. *Parentēs liberīs plūra beneficia tribuunt quam cēteri hominēs.* — 10. *In Numidiā plūrimī leōnēs erant; in Arabiā optimī equī erant.* —

11. *In pugnā Salamīniā plūrēs erant Persae quam Graecī; Graecī multō minōrem numerum nāvium longārum habebant quam Persae.* — 12. *In pugnā imperium plūrium pernīcīōsissimum est.* —

13. *Quō plūrēs hostēs erunt, eō maior erit nostra glōria, eō splendidior victōria.* — 14. *Quō generōsior es, eō plūri-*

7. Vedle tvarů »*plūrēs, plūra*« a »*plūrimī, -ae, -a*«, které mají význam srovnávací, jsou v latině tvary, které nemají srovnávacího významu:

complūrēs, complūra, (gen. plur. *complūrium*), několik pospolu (t. j. dosti mnoho téhož druhu); nemálo, několik, dosti mnoho; *complūrēs librī*, několik (dosti mnoho) knih;

plērique, plēraeque, plēraque, většina, skoro všichni; velmi mnozí; přemnozí (* *plērīkve, plērēkve, plērakve*).

16. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 118!)

1. (Mnozí jsou učení lidé, nejčetnější jsou nevzdělaní) *mnoho jest učených lidí, nejvíce je nevzdělaných*. (Pozorujte rozdíl mezi latinou a češtinou!) — 2. (Málokterí jsou moudří, četnější jsou pošetilí) *málo jest moudrých, více jest pošetilých*. (Pozorujte rozdíl mezi latinou a češtinou!) — 3. (Praví přátelé jsou nečetní, lichotníci jsou mnozí, závistiví jsou nejčetnější) *pravých přátel jest málo, lichotníků jest mnoho, závistníků jest nejvíce*. (Pozorujte rozdíl mezi latinou a češtinou!) — 4. Mnohá (četná) jsou dobrodíní přátel, četnější [jsou dobrodíní] rodičů, boží dobrodíní však jsou nejčetnější. *Dobrodíní přátel jest mnoho, více [jest dobrodíní] rodičů, nejvíce však jest božích dobrodíní*.

5. (V římském vojstě byli pěšáci četnější než jezdcí) *v římském vojstě bylo více pěších než jezdců*. — 6. (Lidé chudí jsou mnohem četnější než bohatí) *chudých lidí jest mnohem více než bohatých*. — 7. *Ve štěstí člověk má (četnější nepřátele) více nepřátel než v neštěstí*. — 8. *Nepřátelé usmrtili (mnohé, četné vojiny) mnoho vojinů velikým množstvím šípů, více [vojinů] poranili*. — 9. *Rodiče prokazují dětem (četnější dobrodíní) více dobrodíní než ostatní lidé*. — 10. *V Numidii (byli nejčetnější lvi) bylo nejvíce lvů; v Arabii byli nejlepši koně*.

11. *V salaminské bitvě (Peršané byli četnější než Řekové) bylo více Peršanů než Řeků; Řekové měli mnohem menší počet válečných lodí než Peršané*. — 12. *V boji velení více mužů bývá nejškodlivější (= velmi škodlivé)*.

13. *(Čím nepřátelé budou četnější) čím více nepřátel bude, tím větší bude naše sláva, tím skvělejší [bude] vítězství*. — 14. *Čím ušlechtilější jsi, tím (četnějším lidem) více lidem se líbíš*;

bus placēs; studē autem placēre nōn plūribus, sed meliōribus! — 15. *Quō plūra discis, eō plūra scis.* — 16. *Plūrēs adōrant sōlem orientem quam occidentem.* — 17. *Plūra faciunt hominēs ē cōnsuētūdine (* kónsvētúdyne) quam ē ratiōne.* — 18. *Procella quantō plūs habet vīrium, tantō minus temporis.* — 19. *Hominēs quō plūra habent, eō ampliōra cupiunt.* — 20. *Multi hominēs plūs temporis in ōtiō quam in negōtiō agunt.* — 21. *Cui plūra beneficia dēbēmus quam Deō?* —

22. *Montānī pauciōrēs concursābant.* — 23. *Complūra sunt genera avium.* — 24. *Mīlitēs complūrium ducum mortem dolēbant; complūrēs ducēs in pugnā necātī sunt.* — 25. *Plērīque vītam servāverunt.* — 26. *Memoria interitūs complūrium oppidōrum, quae ōlim in nostrā terrā erant, renovātur.* — 27. *Urbs Rōma in complūribus collibus montibusque aedificāta erat, quā forō dīrimēbantur.* — 28. *Castellum complūribus vallīs fossisque cōfirmābātur; intrā valla erant domicilia mīlitum, ex quibus complūra nunc sunt renovāta.* —

12. HODINA.

Slovník (17.—22. úloha).

adiungō, is, ere, 3., a) připřahovati, přivazovati; přidávati; **b)** připojovati, přidružovati; *sē adiungere*, připojiti se, přidružiti se

adiuvō, āre, adiūvi, adiūtum, [aliquem, akus.], podporovati (někoho), pomáhati, poskytovati pomoci, přispívati (někomu, *dativ*); posilovati, povzbuzovati, utvrzovati (někoho); býti na prospěch

adversārius, a, um, 3., protivný, nepřátelský

adversārius, -ārii, m. (II.), protivník, odpůrce; nepřítel (*politický, válečný, na soudě*)

aliēnus, a, um, 3., a) cizí (= nikoli svůj vlastní); **b)** cizí (= nikoli příbuzný); **c)** cizí, cizokrajný, cizozemský; **d)** cizí (= smýšlením, náklonností odcižený), nepřiznivý, nepřející, nepřátelský; **e)** cizí, nepřiměřený, nepřislušný, nepřistojný, nepřihodný, nevhodný

animadvertō, is, ere, 3. [animum advertō], (aliquid, akus.), a)

snaž se však libiti nikoli (četnějším =) více lidem, nýbrž lepším [lidem]! — 15. (Čím četnějším věcem se učíš =) čím více se učíš, tím (četnější věci =) více víš. — 16. (Četnější lidé =) více lidí o pomoc prosí vycházející slunce než zapadající slunce. — 17. Lidé činí více věcí ze zvyku než z rozvahy. — 18. Bouře čím více sil má, tím méně času [má]. (Smysl: Bouře čím je prudší, tím je kratší.) — 19. Lidé čím více mají, tím skvělejších věcí si přejí. — 20. (Mnozí lidé =) mnoho lidí ztráví více času v klidu než v práci. — 21. Komu děkujeme (jsme povinni vděčnosti) za četnější (více) dobrodění než Bohu?

22. Horalé (méně četní =) v menším počtu (v menších tlupách) se sbíhali. — 23. Jest několik (dosti mnoho) druhů ptáků. (Pozorujte rozdíl mezi latinou a češtinou!) — 24. Vojínové truchleli nad smrtí několika vůdců; několik vůdců v boji bylo zabito. — 25. Přemnozí vojínové zachránili (svůj) život. (Většina vojinů zachránila svůj život.) — 26. Vzpomínka na zánik (zkázu) několika (dosti mnoho) měst, která kdysi byla v naší zemi, jest obnovována (se obnovuje). — 27. Město Řím bylo vystavěno na několika vrších a horách, které forem (náměstím) byly (od sebe) oddělovány. — 28. Pevnost několik náspů (valy) a příkopy byla zabezpečována (opevňována); uvnitř náspů byla obydlí vojinů, z nichž několik nyní jest obnoveno.

mysl, pozornost obraceti (k něčemu); míti, dáti pozor (na něco); všímati si (něčeho); **b)** zpozorovati, znamenati, viděti, spatřiti (něco); **c)** *in aliquem animadvertere*, kárati, trestati, pokutovati (někoho); zakročiti proti někomu
antequam, dříve než; dokud ne
aspectus, ús, m., = *adspectus* (I, 315)
attentus, *a, um*, 3., **a)** napjatý (pozornosti); pozorný; **b)** dbalý (ze šetrnosti), šetrný, skoupý; **attentē**, napjatě, pozorně, bedlivě
bona, *orum*, n. pl. (II.), (viz I, str. 496), **a)** dobro, dobré věci; blaho; **b)** jmění, statky, bohat-

ství; **c)** [duševní] dobro; nadání, přednost
compleō, *ēs, ēre*, 2., **a)** plniti, naplňovati; vyplňovati; doplňovati; **b)** naplniti, hustě obsaditi, zabrati; **c)** vyplniti, dokončiti, vykonati; **d)** (o čase:) naplniti, dovršiti, dokonati, prožiti
confidō, *is, ere*, 3., (*alicui*, dat.), důvěrovati (někomu), bezpečiti se, spoléhati (na někoho); pevně věřiti, pevně doufati, svou věc býti jist
dēliberāre, (str. 52), (*cum aliquō dē aliquā rē*), (s někým o něčem) se raditi
dissimilis, *e*, (viz str. 133)
dūrō, *āre, āvi, ātum*, 1., [pře-

chodné:] **a)** činiti tvrdým, tužití; **b)** tužití, otužovati, zesilovati; **c)** vydržeti, snéstí (něco); [*nepřechodné:*] **d)** býti tvrdý, tvrdnouti; býti zatvrzelý; zatvrditi se; **e)** býti trvanlivý, vytrvávati, setrvávati, vydržeti, trvati, prodlévati, přetrvati

efficiō, is, ere, 3., a) způsobiti, vykonati, učiniti, udělati, provésti, vytvořiti; **b)** (*o rozměru, míře, výnosu, zisku a pod.:*) činiti, obsahovati, obnášeti, vynéstí; **c)** dokázati, dovoditi; **efficitur** = následuje, plyne, vyplývá; [trpný rod:] *efficior, eris, effici;* [imperat.] *effice! efficite!*

ēmendō, āre, āvī, ātum, 1., opravití, napravití, zdokonaliti

ēnuntiō, āre, āvī, ātum, 1., a) vyzraditi; **b)** vysloviti, pronéstí (něco), vypovídati

exiguus, exigua, exiguum, 3., a) těsný, úzký; **b)** nepatrný (= malých rozměrů, malý), omezený; **c)** (*počtem, časem:*) nepatrný, krátký; **d)** nepatrný (*jakostí, účinností*), skrovný; chatrný, slabý

facilis, e, (viz str. 132)

fer! nes! — *ferre!* neste!

ferō, nesu; ferre, nésti

fugiō, is, ere, 3., [viz I, 490], (*aliquid, akus.*), utíkatí, prchatí (před něčím); unikati (něčemu); stříci se, varovati se (něčeho); vyhýbati se (něčemu)

gerō mē, geris tē, sē gerere, 3., chovati se, vésti si (*nějak*),

počínati si (*nějak*); *sē prō cive gerere*, vésti si jako občan; *bene sē gerere*, dobře se držeti, si vésti (v bitvě)

gracilis, e, (viz str. 133)

humilis, e, (viz str. 133)

iānuā, ae, f. (I.), dveře; vchod

inimīca, ae, f. (I.), nepřítelkyně

inter, (předložka s akus.), (*o místě:*) mezi (někým, něčím); (*o čase:*) mezi, za, v, průběhem; **inter cēnam,** mezi večeří, při večeří; (*přeneseně:*) mezi, u; **inter omnēs cōnstat,** všem je známo; (*o vespolnosti:*) **inter nōs, inter vōs, inter sē,** vespolek, navzájem; *amāmus inter nōs,* milujeme se vespolek; *obsidēs inter sē dare,* dáti si navzájem rukojmí; *monētis inter vōs,* napomináte, povzbuzujete se vespolek, mezi sebou, jeden druhého; (pozorujte rozdíl: *frātrēs sē amant,* bratři se milují, t. j. každý bratr miluje jen sebe; *frātrēs inter sē amant,* bratři se milují vespolek, t. j. bratři milují jeden druhého); (neříká se však: *frātrēs sē inter sē amant, ducēs sibi inter sē obsidēs dant,* nýbrž říká se jen: *frātrēs inter sē amant, ducēs inter sē obsidēs dant*); **inter deōs et hominēs interest,** jest rozdíl mezi bohy a lidmi

iūdicō, āre, āvī, ātum, 1., a) (*v soudnictví:*) souditi, rozsuzovati, pronášeti rozsudek; odsouditi; **b)** (*o úsudku, mínění:*) pronášeti úsudek; posuzovati, oceňovati (*někoho, něco*); sou-

diti (o někom, o něčem); **c)** prohlásiti (někoho za někoho, něčím), uznati (někoho za nějakého, něčím)

laudābilis, e, 2., chvalitebný, chvályhodný, chvalný; slavný

mandātum, ī, n. (II.), úkol; rozkaz, nařízení; vzkaz, zpráva

maneō, ēs, ēre, 2., **a)** zůstávati, trvati; **b)** zůstat; potrvati, dochovati se; **c)** čekati (na někoho), očekávati (někoho)

meō, meāre, meāvī, meātum, 1., jít, chodit

miser, era, erum, 3., bídný, ubohý, nešťastný; (o věcech:) chudý, nepatrný, špatný, smutný

misericors, cordis, 1., milosrdný, útrpný

nātus sum, **a)** narodil jsem se; **b)** jsem zrozen; jsem stvořen (k něčemu); jsem určen (k něčemu); jsem utvářen; **c)** vyrůstal jsem; **d)** (při udání věku:) jsem stár (kolik let?); jsem (kolika)letý; jest mi (kolik?) let; *decem annōs nātus sum*, (jsem stár deset let =) je mi deset let; *quot annōs nātus es?* (kolik let jsi stár =) kolik je ti let? *puer maior novem annōs nātus*, hoch, jemuž je (více než =) přes devět let; *puer minor novem annōs nātus*, hoch mladší než devět let; hoch, jemuž není ještě devět let

nē, (spojka ve větách záporných rozkazovacích), ne! ať ne!

nēve, (připojuje zápornou rozkazovací nebo práci větu k před-

cházející záporné rozkazovací větě, uvedené spojkou »nē«), ani ne! **nē sepelitō nēve ūritō**, nepohřbi(ž) ani nespál!

neque, (připojuje zápornou rozkazovací větu k předcházející kladné rozkazovací větě), (připojuje zápornou rozkazovací větu k předcházející záporné rozkazovací větě, uvedené imperativy »nōlī, nōlīte«), a ne! **nōlī fugere neque mortem timēre**, neprchej a neboj se smrti (ani se neboj smrti)!

nōscō, is, ere, 3., poznávati, znamenati

observō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** pozorovati, dávat pozor; číhati (na něco); **b)** hlídati; **c)** dbáti (něčeho), šetřiti (něčeho), bedlivě plniti, zachovávat (něco); **d)** ctít, vážit si; **e)** hlídati

parcō, is, ere, 3., (*alicui reī*, dativ), **a)** šetřiti (něčeho); spořít, hospodařiti (něčím); **b)** šetřiti, neubližovati, ušetřiti, smilovati se; **c)** zdržovati se (něčeho), nechávati (něčeho), ustávati (od něčeho); vyhýbati se (něčemu)

patefaciō, is, ere, 3., (passiv.: *patefiō*, *patefis*, *patefierī*), (imperat. *patefac*, *patefacite*), **a)** otvírati, činiti přístupným, odkrývati; činiti schůdným; **b)** činiti něco přístupným zraku, odkrývati, odhalovati, objevovati, ukazovati; **c)** vyjevovati, přiváděti na světlo, oznamovati

perficiō, is, ere, 3., (passiv.: *perficior*, *eris*, *ī*), (imperat.: *per-*

fice, perficite), **a**) udělati, zhotoviti, vytvořiti; vystavěti, zbudovati; **b**) (úplně) provésti, vykonnati, vyříditi, uskutečniti; **c**) dokončiti, dokonati, skončiti, dovršiti; dodělati; do- stavěti; **d**) dokázati, vymoci, způsobiti

petō, is, ere, 3.,

a) směřovati (k něčemu), jíti, ubíratí se, spěchatí, hnáti se (*někam*); táhnouti, plouti, plaviti se, tihnouti (*někam*); **b**) sahati, mířiti (*na něco*), chápati se (*něčeho*);

c) dorážeti, napadati, útočiti, stíhati, pronásledovati, hroziti; **d**) jíti pro něco, získávati, nabývati, vyhledávati;

e) *petere aliquid*, žádati si, přátí si (*něčeho*), toužiti, bažiti, dychtiti (*po něčem*);

f) *petere aliquid ab aliquō*, žádati něčeho od někoho, na někom; žádati za něco, o něco někoho; vyžadovati, požadovati, prositi;

g) ucházeti se (o něco); vyžadovati, vymáhati;

h) vymáhati soudně; žalovati; **i**) *petere hostem*, hnáti útokem, útočiti, udeřiti na nepřítele, napadnouti nepřítele; *petere urbem*, ubíratí se do města; hnáti se na město; útočiti na město; *petere magistratum*, ucházeti se o úřad; *petere viam, iter*, vydati se na cestu; *petere fugam*, dáti se na útěk, prchati; *petere exemplum ab aliquō, ex aliquā re*, jíti pro příklad k někomu,

bráti (si) příklad z někoho, z něčeho; *petere aliquem bellō*, válkou někomu hroziti, někoho napadnouti; *ab aliquō pacem petere*, někoho za mír prositi, žádati; *fidem alicuius petere*, hledati ochrany něčí, u někoho; *petere medicinam ab aliquō*, hledati léku, úlevy u někoho

plácō, āre, āvī, ātum, 1., **a**) urovnati, uhladiti; **b**) uklidňovati, uspokojovati, tišiti, mírniti, konejšiti, chlácholiti; **c**) udobřovati, usmiřovati; nakloňovati (si), získávati (si); *deōs plácāre*, bohy si nakloňovati, uctívati

praecipio, is, ere, 3., **a**) nařizovati, rozkazovati, příkazovati, předpisovati, povzbuzovati, napomínati; varovati; **b**) poučovati, učiti, dávati naučení

rēctus, a, um, 3., **a**) rovný, přímý; **b**) správný; **c**) dobrý, spravedlivý, poctivý; *rēctā viā*, přímou cestou, přímo

reprehendō, is, ere, 3., **a**) ucho- pítí, zadržeti; **b**) kárati

reputō, āre, āvī, ātum, 1., **a**) vy- počítati; **b**) *sēcum reputāre*, uvážiti, rozvážiti, promyslití u sebe, v duchu

reus, reī, m. (II.), obžalovaný, vinník

sempiternus, a, um, 3., trvalý, stálý, ustavičný, nepřetržitý, věčný

servāre sē rēbus secundīs (dativ), (I, str. 122), uchrániti se pro příznivé poměry, pro lepší časy

símia, *ae*, f. (I.), opice
sodális, *is*, m. (III.), druh, sou-
druh, kamarád, společník
tangō, *is*, *ere*, 3., (*aliquid*), **a**)
dotýkati se (*něčeho*), zasáh-
nouti; **b**) obestříti, obklopiti;
c) stýkati se, sahati až k (*ně-
čemu*), sousediti, hraničiti; **d**)
dojítí, dostoupiti, dostatí se (k
něčemu), vstoupiti, vkročiti;
e) řečí se dotknouti, zmíniti se;
f) jímati, dojmouti, pohnouti;
zachrániti, zasáhnouti
tantum, **a**) tak velice, tolik; tak
daleko, tou měrou; **b**) toliko,
jenom, jediné
ūrō, *ūris*, *ūrere*, 3., **a**) páliťi; za-
palovati, zažihati; spalovati;
b) (*duševně*:) páliťi vášní, mu-
čiti, rozněcovati žár (*vášně*);
c) trápiťi, sužovati, tížiti, tis-
niti
valēre, (I, 172); *valē!* buď zdráv!
buď s Bohem! (při loučení);
valēte! buďte zdrávi! buďte
s Bohem!; (v dopisech:) *S.V.B.*
E. E. V. = si valēs, bene est,

ego valeō, jsi-li zdráv, jest do-
bře, já jsem zdráv; *S. V. V.*
*G. E. V. = si vōs valētis, gau-
deō, ego valeō*, jste-li zdrávi,
mám radost, já jsem zdráv
venia, *ae*, f. (I.), **a**) milost, vděk,
přízeň; laskavost, vldnost; **b**)
dovolení, svolení, volnost; **c**)
odpuštění, prominutí; **veniam**
dare, **a**) dáti dovolení, dovoliti,
svoliti, povoliti; **b**) dáti odpuš-
tění, přijmouti na milost, od-
pustiti; **c**) dáti, udělití, pro-
kázati milost; **d**) býti po vůli,
vyhověti, popřáti sluchu
vespa, *ae*, f. (I.), vosa
Vesta (str. 46); *Vestālis*, *e*, 2.,
Vestín, vestálský
virgō Vestālis, *virginis Vestālis*,
(nebo jen: *Vestālis*, *is*, f.), pa-
nenská kněžka Vestina (bo-
hyně Vesty), Vestálka; (Ve-
stálky, jichž bylo šest, bydlely
ve svatyni bohyně Vesty v Ří-
mě a dbaly o to, aby nikdy ne-
vyhasl posvátný oheň na stát-
ním krbu ve svatyni Vestině)

Indicātīvus futūrī II. (exāctī) passivī.

Oznamovací způsob druhého budoucího
či budoucně skonaleho času rodu trpného.

Indicātīvus futūrī II. (exāctī) passivī
(oznamovací způsob druhého budoucího času či budoucně
skonaleho času rodu trpného) skládá se z passivního *per-
fektního* participia a z budoucího tvaru pomocného slovesa
»esse«: »erō, eris, erit, erimus, eritis, erunt«.

Zopakujte, co bylo pověděno o futuru II. v této knize na
str. 57 až 61, 64!

Do češtiny se passivní indikativ futura II. překládá bu-

doucím časem sloves dokonavých v rodě trpném. Není tedy často rozdílů v překladu passivního indikativu futura I. a passivního indikativu futura II., ale Čech vždy dobře vycítí, že český tvar, kterým bylo vyjádřeno v češtině latinské futurum II., vyslovuje nejen dokonavý děj budoucí, ale i předčasný děj budoucí, který nastane (se stane) dříve, než se stane budoucí děj věty řídící nebo jiné sousední věty.

V případech, jež uvádím, připojuji k slovesnému tvaru spojky »cum = až«, »sī = jestliže, -li«.

Příklady:

laudāre:	(cum) laudātus erō,	}	}	(až) budu pochválen,
	(cum) laudāta erō,			(až) budu pochválena,
	(cum) laudātum erō,			(až) budu pochváleno,
				(t. j. dříve budu pochválen, potom teprve se stane, co vyslovuje věta řídící neb jiná sousední věta)
ornāre:	(cum) ornātus erō,	}	}	(až) budu ozdoben,
	(cum) ornāta erō,			(až) budu ozdobena,
	(cum) ornātum erō,			(až) budu ozdobeno,
ēducāre:	(cum) educātus erō,	}	}	(až) budu vychován,
	(cum) educāta erō,			(až) budu vychována,
	(cum) educātum erō,			(až) budu vychováno.

Časujte ve všech osobách passivní indikativu futura II. slovesa »laudāre« latinsky a česky!

Singulár:

1. (cum) laudātus, a, um erō	(až) budu	}	pochválen, -a, -o [t. j. dříve pochválen, -a, -o, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední]
2. (cum) laudātus, a, um eris	(až) budeš		
3. (cum) laudātus, a, um erit	(až) bude		

Plurál:

1. (cum) laudāti, ae, a erimus	(až) budeme	}	pochválení, -y, -a
2. (cum) laudāti, ae, a eritis	(až) budete		
3. (cum) laudāti, ae, a erunt	(až) budou		

V tomto spojení se passivní perfektní participium ve větě vždy shoduje s podmětem v rodě, čísle a pádě. Ve větách bezpodmětých je slovesný tvar ve 3. osobě singuláru, passivní perfektní participium jest v singuláru neutra (obdobně jako tomu je v passiv. perf., viz str. 100).

Časujte latinsky a česky passivní indikativ futura II.:

(*sī*) *ēducātus, a, um erō*, (jestliže) budu vychován, -a, -o,
(*sī*) *ōrnātus, a, um erō*, (jestliže) budu ozdoben, -a, -o.

17. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 144!)

1. *Magna praemia militibus tribuentur, cum exercitus hostium superātus erit.* — 2. *Nēmō iudicābitur, antequam accūsātus erit.* — 3. *Neglegentēs discipulā, ā quibus praecepta parentum et magistrōrum observāta nōn erunt, pūnientur.* — 4. *Eius ducis virtūs laudābitur, ā quō hostēs prōfligātī erunt.* — 5. *Sī hostēs patriae fugātī erunt, omnēs domūs et viae flōribus ōrnābuntur, nam nōs omnēs timōre liberābimur.* — 6. *Vituperābiminī, sī cōnsilia nostra adversāriūs nostrīs ā vōbis ēnūtiāta erunt.* —

*

Určete časový poměr děje každé věty, v níž jest indikativ futura II., k ději řídící věty! Slovesné tvary v indikativu futura II. jsou celé vysazeny polotučně. Počínajte si obdobně, jako jste určovali časový poměr děje každé věty, v níž jest indikativ futura II., k ději řídící věty na str. 64!

13. HODINA.

Zvratné osobní zájmeno. Prōnōmen persōnāle reflexivum.

Zvratné osobní zájmeno v latině je bezrodé (= užívá se ho bez rozdílu pro všechny tři mluvnické rody), má společný tvar pro jednotlivé pády singuláru a plurálu a nemá ani nominativu ani vokativu — tak jako tomu je v češtině. Skloňuje se:

<i>Sing. a plur.:</i>	<i>Zvratné osobní zájmeno s předložkou:</i>
N. — —	ā sē (abl.) == od sebe (<i>gen.</i>)
G. sui sebe	dē sē (abl.) == o sobě (<i>lok.</i>)
D. sibi (sibi) sobě, si	in sē (abl.) == v sobě (<i>lok.</i>)
Ak. sē sebe, se	ad sē (akus.) == k sobě (<i>dat.</i>)
V. — —	contrā sē (akus.) == proti sobě (<i>dat.</i>)
Abl. sē sebou	sēcum (abl.) == s sebou (<i>instr.</i>)

Zvratným osobním zájmenem se označuje předmět, který je zároveň podměttem děje.

Rozdíl v užívání zvratného osobního zájmena »*sui, sibi, sē, sē*« v latině a zvratného osobního zájmena »*sebe; sobě, si; sebe, se; sobě; sebou*« v češtině:

<i>V češtině</i>	<i>V latině</i>
klademe zvratné osobní zájmeno při podmětu vyjádřeném <i>kteřoukoliv</i> mluvnickou osobou (první nebo druhou nebo třetí singuláru i plurálu).	klademe zvratné osobní zájmeno jen při podmětu ve <i>třetí</i> osobě, kdežto při podmětu v první osobě položíme příslušný pád osobního zájmena <i>první</i> osoby (<i>ego, nōs</i>), při podmětu ve druhé osobě položíme příslušný pád osobního zájmena <i>druhé</i> osoby (<i>tū, vōs</i>).
<i>Bavím se (já).</i>	<i>Dēlectō mē (akus.).</i>
<i>Baviš se (ty).</i>	<i>Dēlectās tē (akus.).</i>
<i>Baví se (on, ona, ono).</i>	<i>Dēlectat sē (akus.).</i>
<i>Bavíme se (my).</i>	<i>Dēlectāmus nōs (akus.).</i>
<i>Bavíte se (vy).</i>	<i>Dēlectātis vōs (akus.).</i>
<i>Baví se (oni, ony, ona).</i>	<i>Dēlectant sē (akus.).</i>
(Já) jsem pamětliv <i>sebe.</i> }	<i>Memor sum mei (gen.).</i>
(Já) jsem pamětliva <i>sebe.</i> }	
(Ty) jsi pamětliv <i>sebe.</i> }	<i>Memor es tui (gen.).</i>
(Ty) jsi pamětliva <i>sebe.</i> }	
(On) jest pamětliv <i>sebe.</i> }	<i>Memor est sui (gen.).</i>
(Ona) jest pamětliva <i>sebe.</i> }	

(My) jsme pamětlivi <i>sebe</i> .	}	<i>Memorēs sumus nostrī</i> (gen.).
(My) jsme pamětlivy <i>sebe</i> .		
(Vy) jste pamětlivi <i>sebe</i> .		
(Vy) jste pamětlivy <i>sebe</i> .		
(Oni) jsou pamětlivi <i>sebe</i> .	}	<i>Memorēs sunt suī</i> (gen.).
(Ony) jsou pamětlivy <i>sebe</i> .		
Škodím <i>sobě, si</i> (já).		<i>Noceō mihi</i> (dat.).
Škodíš <i>sobě, si</i> (ty).		<i>Nocēs tibi</i> (dat.).
(On, ona) škodí <i>sobě, si</i> .		<i>Nocet sibi</i> (dat.).
Škodíme <i>sobě, si</i> (my).		<i>Nocēmus nōbis</i> (dat.).
Škodíte <i>sobě, si</i> (vy).		<i>Nocētis vōbis</i> (dat.).
(Oni, ony) škodí <i>sobě, si</i> .		<i>Nocent sibi</i> (dat.).
Uvažuji <i>u sebe</i> (já).		<i>Reputō mēcum</i> (abl.).
Uvažuješ <i>u sebe</i> (ty).		<i>Reputās tēcum</i> (abl.).
(On, ona) uvažuje <i>u sebe</i> .		<i>Reputat sēcum</i> (abl.).
Uvažujeme <i>u sebe</i> (my).		<i>Reputāmus nōbiscum</i> (abl.).
Uvažujete <i>u sebe</i> (vy).		<i>Reputātis vōbiscum</i> (abl.).
(Oni, ony) uvažují <i>u sebe</i> .		<i>Reputant sēcum</i> (abl.).

Také zvrtná osobní zájmena — podobně jako osobní zájmena (viz str. 4) — se někdy zesilují (mimo gen. sg.), a to:

a) příklonkou »-met«, na př.: »sibimet, sēmet«; (viz na př.: 18. úloha, věta 13., 14.!);

b) zdvojením, na př.: »sēsē«.

Tyto zesílené zájmenné tvary se do češtiny překládají týmiž tvary jako nezesílené zájmenné tvary, avšak mnohdy buď při výslovnosti klademe na ně důraz nebo vhodným slovosledem vytkneme jejich postavení ve větě. Zesíleného tvaru »sēsē« místo akusativu »sē« rádi užívají latinští spisovatelé na př. v tak zvané vazbě akusativu s infinitivem, což připomenu níže.

Genitiv zvrtného osobního zájmena »suī« jest předmětný, nikoli přivlastňovací; na př.:

potentia suī = vláda nad sebou;

vir suī potēns est = muž je mocen sebe, jest pánem nad sebou.

Přeložka »cum« se zakládá za ablativ zvratného osobního zájmena a tvoří s ním jedno slovo: »*sēcum* = *s sebou*«.

Cvičení.

1. *Fortiter sē*¹ (akus.)
gerere.

Fortiter mē gerō.

Fortiter tē geris.

Miles fortiter sē gerit.

Domina fortiter sē gerit.

Fortiter nōs gerimus.

Fortiter vōs geritis.

Militēs fortiter sē gerunt.

Puellae fortiter sē gerunt.

1. Statečně *si* (v češt. dativ) počínati [*si* vésti].

Statečně *si* počínám (*si* vedu).

Statečně *si* počínáš (*si* vedeš).

Vojín *si* počíná (*si* vede) statečně.

Paní *si* počíná (*si* vede) statečně).

Statečně *si* počínáme (si vedeme).

Statečně *si* počínáte (*si* vedete).

Vojínové *si* počínají (*si* vedou) statečně.

Dívky *si* počínají (*si* vedou) statečně.

*

2. *Fugae* (dativ) *sē*
(akus.) *mandāre.*

Fugae mē mandāvī.

Fugae tē mandāvistī.

Fugae sē mandāvit.

Fugae nōs mandāvimus.

Fugae vōs mandāvistis.

Fugae sē mandāvērunt.

2. Dávati *se* na útěk.

Dal (dala) jsem *se* na útěk.

Dal (dala) jsi *se* na útěk.

Dal (dala) *se* na útěk.

Dali (daly) jsme *se* na útěk.

Dali (daly) jste *se* na útěk.

Dali (daly) *se* na útěk.

¹) Latiník v tomto rčení klade zájmeno v akus., v češtině se klade zájmeno v dativu.

3. *Puer piger sibi nocet; pueri pigri sibi nocent; puella pigra sibi nocet; puellae pigrae sibi nocent.*

4. *Miles fortis se defendit; milites fortes se defendunt. Puella coronā se ornabit; puellae coronās se ornāverunt.*

5. *Puer de se narravit; pueri de se narraverunt; puella de se narravit; puellae de se narraverunt.*

6. *Iratus homo sui compos non est; irati homines sui compositi non sunt.*

7. *Tantum sibi vivere turpe est. — Et sibi et scholae unus est discipulus piger.*

3. *Líný hoch sobě (si) škodí; líní hoši sobě (si) škodí; líná dívka sobě (si) škodí; líné dívky sobě (si) škodí.*

4. *Statečný vojin se brání; stateční vojínové se brání. Dívka se ozdobila věncem; dívky se ozdobily věnci.*

5. *Hoch vypravoval o sobě; hoši vypravovali o sobě; dívka vypravovala o sobě; dívky vypravovaly o sobě.*

6. *Zlostný člověk není sebe mocen; zlostní lidé nejsou sebe mocni.*

7. *Žítí toliko sobě jest nečestné. — I sobě i škole bremenem jest lenivý žák.*

18. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 150!)

1. Nejssem zrozen *sobě*, nýbrž vlasti; nejsme zrozeni *sobě*, nýbrž vlasti. — 2. Nikoli učitelé, nýbrž *sobě* škodíte, líní žáci! — 3. Přítel byl pamětliv nejen *sebe*, ale i *tebe*; přátelé byli pamětlivi nejen *sebe*, ale i *vás*. — 4. Naše matka více miluje *nás* než *sebe*. — 5. V neštěstí hledám úlevu u Boha a u *sebe*. — 6. Skromností všem *sebe* doporučuješ; skromností vše *sebe* doporučujete. — 7. Jelen *se* brání parohy; jeleni *se* brání parohy. — 8. Včely a vosy jsou *si* nepřítelkyněmi. — 9. Špatní *se* přidružují k špatným, dobří k dobrým. — 10. Zlostní lidé sami *sobě* nejvíce škodí. — 11. Cizí chyby často přísně káráme, *sobě* však býváme milosrdnými soudci. Cizí chyby často přísně jste kárali, *sobě* však jste byli milosrdnými soudci. — 12. Nesnažíme se líbiti *sobě*, nýbrž dobrým. — 13. Vytřvejte, druhové, a uchráňte *se* pro lepší časy (= pro příznivé poměry)! — 14. Já *sobě* nejvíce škodím prchlivostí. — 15. Právě a věrné přátele *si*, hochu, zjednávej! Právě a věrné přátele *si*, hoši, zjednávejte! — 16. Já jsem

zavola(a) hoch(a) k *sobě*. — 17. Ty jsi zavola(a) hoch(a) k *sobě*. — 18. Otec zavola(a) k *sobě* syna, matka zavola(a) k *sobě* dceru. — 19. My jsme zavola(a) (zavola(a)) hoch(a) k *sobě*. — 20. Vy jste zavola(a) (zavola(a)) hoch(a) k *sobě*. — 21. Otcové zavola(a) k *sobě* syny, matky zavola(a) k *sobě* dcery. — 22. Všechny chyby lidé rádi *sobě* odpouštějí.

14. HODINA.

Stupňování adjektiv zakončených v »-ilis«.

(Viz str. 10, 12, 19, 20!)

Dvojjýchodná adjektiva třetí deklinace, zakončená v pozitivu v nominativu singuláru v »-ilis, -ile«, tvoří komparativ i superlativ pravidelný; (viz str. 10, 12, 19, 20!); na př.:

nōbilis, *nōbile*, 2., vznešený, slavný; (základ:) *nōbil-*; (komparativ:) **nōbilior**, *nōbilius*, (genit. komparativu:) *nōbiliōris*, vznešenější, slavnější; (superlativ:) **nōbilissimus**, *nōbilissima*, *nōbilissimum*, nejvznešenější, nejslavnější;

ūtilis, *e*, 2., užitečný, prospěšný; **ūtilior**, *ūtilius*, užitečnější, prospěšnější; **ūtilissimus**, *ūtilissima*, *ūtilissimum*, nejprospěšnější;

fertilis, *e*, 2., úrodný; **fertilior**, *fertilius*, úrodnější; **fertilissimus**, *fertilissima*, *fertilissimum*, nejúrodnější;

laudābilis, *e*, 2., chvályhodný; **laudābilior**, *laudābilius*, chvályhodnější; (superlativu toto adjektivum netvoří).

Pouze šest adjektiv zakončených v nom. sing. v pozitivu v »-ilis, -ile« odchylně tvoří superlativ (komparativ těchto šesti adjektiv se tvoří pravidelně); jsou to: *facilis*, *difficilis*, *similis*, *dissimilis*, *humilis*, *gracilis*; superlativ těchto šesti adjektiv jest zakončen v »-illimus, -illima, -illimum«.

facilis, *e*, (I. 435), **a)** snadný, lehký; **b)** snadno dosažitelný, přístupný, povolný, náchylný, ochotný; **c)** příznivý, přívětivý, vldný, příjemný, smířlivý; **d)** důvěřivý; lehkomyšlný, lehkovážný;

facilior, *facilius*, snazší, snadnější (atd.);

facillimus, *facillima*, *facillimum*, nejsnadnější (atd.);

difficilis, *e*, (I. 434);

difficilior, *difficilius*, nesnadnější = méně snadný; těžší, namáhavější (atd.);

difficillimus, *difficillima*, *difficillimum*, nejněsnadnější = nejméně snadný; nejtěžší (atd.);

similis, *e*, (I. 436);

similior, *similius*, podobnější;

simillimus, *simillima*, *simillimum*, nejpodobnější;

dissimilis, *e*, (I. 434), nepodobný; rozdílný, odlišný, nestejný, různý, jinaký;

dissimilior, *dissimilius*, nepodobnější = méně podobný (atd.);

dissimillimus, *dissimillima*, *dissimillimum*, nejnepodobnější = nejméně podobný (atd.);

humilis, *e*, **a**) nízký; **b**) nízký (rodem, postavením, způsobem života); prostý, nepatrný; **c**) sprostý; **d**) ponižený, pokorný;

humilior, *humilius*, nižší, prostší;

humillimus, *humillima*, *humillimum*, nejnižší, nejprostší;

gracilis, *e*, (I. 435), **a**) hubený, suchý, vytáhlý; **b**) štíhlý, ztepilý, švižný; **c**) jemný, něžný; **d**) prostý, jednoduchý;

gracilior, *gracilius*, štihlejší (atd.);

gracillimus, *gracillima*, *gracillimum*, nejštihlejší (atd.).

*

19. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 144!)

1. *Somnus mortis simillimus est.* — 2. *Aliorum vitia vituperare facillimum est, sua autem vitia emendare difficillimum est.* — 3. *Ciceronis filius patri dissimillimus fuit.* — 4. *Eloquentia res est omnium difficillima.* — 5. *Facillimae labores non sunt semper gratissimae.* — 6. *Inter omnes bestias similiae hominibus simillimae sunt.* — 7. *Pauperrimi et humillimi homines saepe sunt feliciores quam divitissimi et nobilissimi.* — 8. *Humillimas casas saepe homines felicissimi habitant.* — 9. *Facillima non sunt semper optima.* — 10. *Labor et voluptas res naturae dissimillimae sunt.* — 11. *Saepe nobis difficillimum est, quod aliis facillimum est.* — 12. *Homines saepe dissimillima optant.* —

15. HODINA.

Rozkazovací způsob.

Imperātivus.

Imperātivus futūri.

Rozkaz, daný určité osobě ve 2. osobě singuláru a určitým osobám ve 2. osobě plurálu, se vyjadřuje v latině imperativem (rozkazovacím způsobem). (V připojené tabulce označují tento »imperativ« jako »imperativ I.«.)

Zákaz, daný určité osobě ve 2. osobě singuláru, se vyjadřuje opisem, a to pomocí imperativu »nōlī!« (= nechtěj!), k němuž přistupuje přítomný infinitiv příslušného slovesa; zákaz, daný určitým osobám ve 2. osobě plurálu, se vyjadřuje opisem, a to pomocí imperativu »nōlīte!« (= nechtějte!), k němuž přistupuje přítomný infinitiv příslušného slovesa.

Laudā! Laudāte!

Nōlī laudāre!

Nōlīte laudāre!

Valē! Valēte!

Nōlī mē tangere!

Nōlīte mē tangere!

Chval (*ty*)! Chvalte (*vy*)!

Nechval (*ty*)!

Nechvalte (*vy*)!

Buď zdrav (*ty*)! Buďte
zdrávi (*vy*)!

Nedotýkej se mne (*ty*)!

Nedotýkejte se mne (*vy*)!

Rozkaz, jež jest vykonati v kterékoliv době v budoucnosti, vyslovuje-li se jakýmsi slavnostním způsobem, ve smlouvách, v závětech, v zákonech, v obecných pravidlech životních a pod., často se v latině vyjadřuje »druhým imperativem«, jež slove »imperātivus futūri«; také zákaz vyslovený jakýmsi slavnostním způsobem v zákonech, ve smlouvách, v závětech, obecných pravidlech životních, přísahách a pod., často se v latině vyjadřuje tímto »druhým imperativem« čili »imperativem futura«, k němuž přistupuje záporka »nē«. »Imperativu futura« se užívá ve 2. a 3. osobě singuláru a ve 2. a 3. osobě plurálu. Do češtiny se latinský »imperativ futura« obyčejně překládá tvary rozkazovacího způsobu s příklonkou »-ž«, pokud ovšem jest možno utvořiti takovýto tvar od příslušného slovesa; není-li to možné, překládá se »imperativ futura« do češtiny jednoduchým tvarem rozkazovacího způsobu. (V následujících příkladech imperativ futura je vytištěn polotučně. V připojené tabulce a i jinde označujeme »imperativ futura« jako »imperativ II.«.)

Amātō patriam!
Civis patriam amātō!
Amātōte patriam!
Civēs patriam amantō!
Lēx estō brevis!
Lēgēs nē suntō longae!

*Virginēs Vestālēs ignem
sempiternum cūstōdiuntō!*

Dē mē omnia scītō!
Dē nōbis omnia scītōte!

Milujž vlast (*ty*)!
Občan milujž vlast (*on*)!
Milujtež vlast (*vy*)!
Občané milujtež vlast (*oni*)!
Zákon budiž krátký (*on*)!
Zákony nebudtež dlouhé
(*ony*)!
Panny Vestiny (= Vestálky)
ostříhejtež věčný oheň!
O mně věz vše (*ty*)!
O nás vězte vše (*vy*)!

Aktivní a passivní imperativ I. a II.
utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

Imperativ:	Osoba, číslo:	K o n j u g a c e			
		I.	II.	III.	IV.
Aktivní imperativ I.	Sg. 2. os.	-ā!	-ē!	-ě!	-ī!
	Pl. 2. os.	-āte!	-ēte!	-ite!	-īte!
Aktivní imperativ II.	Sg. 2. os.	-ātō!	-ētō!	-itō!	-ītō!
	Sg. 3. os.	-ātō!	-ētō!	-itō!	-ītō!
	Pl. 2. os.	-ātōte!	-ētōte!	-itōte!	-ītōte!
	Pl. 3. os.	-antō!	-entō!	-untō!	-iuntō!
	Pl. 3. os., vzor <i>capīō, capere</i> :				-iuntō!
Passivní imperativ I.	Sg. 2. os.	-āre	-ēre	-ěre	-īre
	Pl. 2. os.	-āminī	-ēminī	-iminī	-īminī
Passivní imperativ II.	Sg. 2. os.	-ātor	-ētor	-itor	-ītor
	Sg. 3. os.	-ātor	-ētor	-itor	-ītor
	Pl. 2. os.	—	—	—	—
	Pl. 3. os.	-antor	-entor	-untor	-iuntor
	Pl. 3. os., vzor <i>capīō, capere</i> :				-iuntor

Cvičení.

I.

Vocā! Volej (*ty*)!
Vocāte! Volejte (*vy*)!
Vocātō! Volejž (*ty*)!
Vocātō! Volejž (*on, ona, ono*)!
Vocātōte! Volejtež (*vy*)!
Vocantō! Volejtež (*oni, ony, ona*)!
Nōlī vocāre! Nevolej (*ty*)!
Nōlīte vocāre! Nevolejte (*vy*)!

II.

Monē! Napomínej (*ty*)!
Monēte! Napomínejte (*vy*)!
Monētō! Napomínejž (*ty*)!
Monētō! Napomínejž (*on, ona, ono*)!
Monētōte! Napomínejtež (*vy*)!
Monentō! Napomínejtež (*oni, ony, ona*)!
Nōlī monēre! Nenapomínej (*ty*)!
Nōlīte monēre! Nenapomínejte (*vy*)!

III. a.

Carpe! Trhej (*ty*)!
Carpite! Trhejte (*vy*)!
Carpitō! Trhejž (*ty*)!
Carpitō! Trhejž (*on, ona, ono*)!
Carpitōte! Trhejtež (*vy*)!
Carpuntō! Trhejtež (*oni, ony, ona*)!
Nōlī carpere! Netrhej (*ty*)!
Nōlīte carpere! Netrhejte (*vy*)!

III. b.

Capē! Vezmi (*ty*)!
Capite! Vezměte (*vy*)!
Capitō! Vezmiž (*ty*)!
Capitō! Vezmiž (*on, ona, ono*)!

I.

Laudāre! Buď chválen, (-a, -o),
(*ty*)!
Laudāminī! Buďte chváleni,
(-y, -a), (*vy*)!
Laudātor! Budiž chválen, (-a, -o),
(*ty, on, ona, ono*)!
Laudantor! Buďtež chváleni,
(-y, -a), (*oni, ony, ona*)!

II.

Monēre! Buď napomínán, (-a, -o),
(*ty*)!
Monēminī! Buďte napomínáni,
(-y, -a), (*vy*)!
Monētor! Budiž napomínán,
(-a, -o), (*ty, on, ona, ono*)!
Monentor! Buďtež napomínáni,
(-y, -a), (*oni, ony, ona*)!

III. a.

Carpere! Buď trhán, (-a, -o),
(*ty*)!
Carpiminī! Buďte trháni,
(-y, -a), (*vy*)!
Carpitor! Budiž trhán, (-a, -o),
(*ty, on, ona, ono*)!
Carpuntor! Buďtež trháni,
(-y, -a), (*oni, ony, ona*)!

III. b.

Capere! Buď brán, (-a, -o),
(*ty*)!
Capiminī! Buďte bráni,
(-y, -a), (*vy*)!

Capitôte! Vezmětež *(vy)*!
Capiantō! Vezmětež *(oni, ony, ona)*!
Nōli capere! Neber *(ty)*!
Nōlite capere! Neberte *(vy)*!

Capitor! Budiž brán, (-a, -o),
(ty, on, ona, ono)!
Capiantor! Buďtež bráni,
(-y, -a), (oni, ony, ona)!

IV.

Pūni! Trestej *(ty)*!
Pūnite! Trestejte *(vy)*!
Pūnitō! Trestejž *(on, ona, ono)*!
Pūnitōte! Trestejtež *(vy)*!
Pūniuntō! Trestejtež *(oni, ony, ona)*!
Nōli pūnire! Netrestej *(ty)*!
Nōlite pūnire! Netrestejte *(vy)*!

IV.

Pūnire! Buď trestán, (-a, -o),
(ty)!
Pūniminī! Buďte trestáni, (-y, -a),
(vy)!
Pūnitor! Budiž trestán, (-a, -o),
(ty, on, ona, ono)!
Pūniuntor! Buďtež trestáni,
(-y, -a), (oni, ony, ona)!

*

Esse.

Es! Buď *(ty)*!
Estō! Budiž *(ty)*!
Estō! Budiž *(on, ona, ono)*!

Este! Buďte *(vy)*!
Estōte! Buďtež *(vy)*!
Suntō! Buďtež *(oni, ony, ona)*!

Odchyly.

Dīc! Řekni, pověz *(ty)*!
Dūc! Veď *(ty)*!
Fāc! Čiň *(ty)*!
Fer! Nes *(ty)*!
Dā! Dej *(ty)*!
Dātō! Dejž *(ty)*!
Dātō! Dejž *(on, ona, ono)*!

Dīcite! Řekněte, povězte *(vy)*!
Dūcite! Veďte *(vy)*!
Facite! Čiňte *(vy)*!
Ferte! Neste *(vy)*!
Dāte! Dejte *(vy)*!
Dātōte! Dejtež *(vy)*!
Dātō! Dejtež *(oni, ony, ona)*!

Složeniny slovesa »facere«:

Effice! Vykonej *(ty)*!
Perfice! Dokonej *(ty)*!
Patefac iānuam! Otevři dveře!

Efficite! Vykonejte *(vy)*!
Perficite! Dokonejte *(vy)*!
Patefacite iānuam! Otevřte
dveře!

*

20. úloha.— Přeložte do češtiny! — (Viz str. 151!)

1. *Rectā viā meā!* — 2. *Veniam dā mihi miserō!* — 3. *Narrāte mihi, discipulī, ea, quae dē Rōmānīs iam scītis!* — 4. *Lavāte manūs vestrās!* — 5. *Sī rēctē vivis, nōlī cūrāre verba malōrum!* — 6. *Nōlīte dēspērāre, ego vōs adiuvābō.* — 7. *Nōlīte pugnāre inter vōs!* — 8. *Tāle praemium expectātōte, quālis vester labor erit.* — 9. *Praeceptor interrogātō, discipulī respondentō!* — 10. *Liberī parentēs suōs amantō!* — 11. *Militēs prō patriā pugnāntō!* — 12. *Patrem et mātrem, filia, amātō!* — 13. *Patrem et mātrem, filiae, amātōte!* — 14. *Filiae amantō patrem et mātrem!* — 15. *Bellum omnibus viribus parātor!* — 16. *Pater et māter ā liberīs amantor!* —

17. *In omnibus rēbus modum adhibē!* — 18. *Cavē carnem!* — 19. *Civibus bonīs placēre studēte, puerī!* — 20. *Hoc vās flōribus complēte!* — 21. *Nōlī domī manēre!* — 22. *Nōlī flēre, puella!* — 23. *Nōlīte flēre, puellae!* — 24. *Nōlīte timēre illōs hominēs!* — 25. *Nōn poena, sed lēx retinētō vōs, civēs, ab iniuriā!* — 26. *Memoriam cotīdiē exercētōte!* — 27. *Cōsulēs summum iūs habentō, nēmini pārentō!* — 28. *Impiī nē audentō deōrum iram dōnīs plācāre!* — 29. *Memoria cotīdiē exercētor!* —

30. *Nōsce tē ipsum!* *Nōscite vōs ipsōs!* — 31. *Bibe vinum!* *Bibite vinum!* — 32. *Hoc praemium accipe!* *Haec praemia accipite!* — 33. *Diligenter fac, quae praecipio!* — 34. *Diligenter facite, quae praecipimus!* — 35. *Exiguum mūnus, quod amīcus pauper tibi dat, libenter accipitō!* — 36. *Gladiōs vestrōs, iuvenēs, acuite!* — 37. *Sī prō patriā pugnātis, civēs, vitae vestrae nōlīte parcere!* — 38. *Deōs, quī omnia animadvertunt, nōlī offendere!* — 39. *Reō nōlīte crēdere, iūdicēs!* — 40. *Memoria discipulōrum exercitātione acuitō!* — 41. *Epistulae meae ā vōbis attentē leguntor!* —

42. *Vērum dīc, mala fūgē, bona fāc!* — 43. *Omnēs tuōs sociōs ex urbe, Catilīna, ēdūc!* — 44. *Mandāta perficite, militēs!* —

45. *Supplicum precēs exaudī!* — 46. *Nūntium laetum audīte!* — 47. *Castra diligenter, milītēs, cūstōdīte!* — 48. *Iūdicēs pūniuntō imprōbōs!* — 49. *Imprōbī pūniuntor!* — 50. *Hominem mortuum in urbe nē sepeūtō nēve ūritō!* —

51. *Modestus es [estō], mī fili!* — 52. *Discipulus impiger estō!* — 53. *Impigrī estōte, discipulī!* — 54. *Cīvēs indūstriū suntō!* — 55. *Magistrātuum imperia iūsta suntō ūsque cīves pārentō!* — 56. *Salūs reī pūblicaē suprēma lēx estō!*

(Vyhledejte imperativ v každé větě a určete jeho osobu, číslo a rod!)

11. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 107!)

1. Protože jsi byl příčinnivý, *byl jsi pochválen* od učitele. Příčinnivý hoch *byl pochválen* od učitele. Příčinnivá dívka *byla pochválena* od učitelky. Příčinniví hoši *byli pochváleni* od učitelů. Příčinnivé dívky *byly pochváleny* od učitelky.

2. Naše země *byla zpusťošena* mečem a ohněm od nepřátel. Vaše město *bylo zpusťošeno* od nepřátel. Naše pole *byla zpusťošena* od nepřátel.

3. Proč *jsem byl* od tebe *obžalován*? Proč *jsme byli* od vás *obžalováni*? — 4. Malou jiskrou často veliký požár *byl roznícen*, veliké požáry často *byly rozníceny*. — 5. Dívka *byla vzbuzena* ze spánku; dívky *byly vzbuzeny* ze spánku; děti *byly vzbuzeny* ze spánku. — 6. Odpusť tomu, od koho *jsi byl ztýrán (uražen)*. Odpusťte těm, od nichž *jste byli ztýráni (uraženi)*. — 7. Miltiades, jenž (byl) osvobodil Athény a celé Řecko od perské nadvlády, od svých spoluobčanů ze zrady *byl obžalován a odsouzen*. — 8. Cicero *byl nazván otcem vlasti*, protože (byl) vysvobodil město Řím od zkázy. — 9. Mnozí vojínové bojující v bitvě *byli poraněni*; vítězství udatně bojujících vojáků *bylo oslaveno*; nepřátel poranění *byli* od našich vojáků *usmrčeni* buď v boji, buď na útěku. — 10. Athénské obci (athénskému státu) zákony *byly dány* Solónem (od Solónu). — 11. Vůdcovou statečností *byli jste, občané, zachráněni* z velikého nebezpečství. — 12. Mužnost *byla nazvána* podle muže. — 13. První den měsíce *byl nazván* Kalendy. — 14. Alexandrie, nejslavnější město úrodného Egypta, *byla nazvána* podle jména krále

Alexandra Velikého. — 15. Odpovídejte na to, nač (v lat. bezpředložkový akus. plur.) *jste byli otázáni*. — 16. Jelen *byl zachráněn* z velikého nebezpečí rychlostí štíhlých běhů (noh). — 17. Občané, kteří se (byli) zprotivili (vzepřeli) novým zákonům, *byli potrestáni (pokutováni)* těžkými tresty. — 18. Vůdce byv těžce poraněn v bitvě (vůdce v bitvě těžce poraněný) *byl pohřben* nedaleko od toho místa, *na kterém vydechl (vypustil) ducha*. — 19. Nepřátelské město bylo dobyto (= nepřátelského města bylo dobyto). — 20. Nepřátelské (branné) zástupy *byly zahánány* na útek. — 21. Péčí dvou Arpiňanů, Maria a Cicerona, římský stát *byl zachráněn*. —

22. V Hispanii *bylo zápaseno* (bylo bojováno, se zápasilo, se bojovalo) po dvě stě let. — 23. U Thermopyl *bylo* dlouho prudce bojováno (se dlouho prudce bojovalo).

24. Aristides, nejspravedlivější muž ze všech, ačkoliv vynikal nezištností, přece *byl potrestán* od Athéňanů vyhnanstvím (deseti let =) desítiletým. — 25. Demosthenes a Cicero *byli uznáni* od učenců za vůdce (náčelníky, hlavy) řečníků. — 26. Caesar *byl zabit (zavražděn)* v radnici od spiklenců. — 27. Ezopovo jméno jistě mnohým z vás jest známo; tento vynikající básník byl řecký otrok fryžského původu (= původem Fryg, z Frygie), ale od pána (svého) pro své nadání *byl propuštěn* na svobodu. — 28. Romulus *byl milován* od římského národa (římským národem) pro nesmírné zásluhy jako otec. — 29. Smrti krále Kodra Athény *byly zbaveny* velikého nebezpečství. — 30. Právem středmost *byla nazvána* matkou (dobrého zdravotního stavu, dobrého zdraví =) zdraví.

*

Indikativ plusquamperfekta jest ve větě 7. (*liberāverat* — dříve osvobodil, potom teprve byl obžalován a odsouzen), v. 8. (*liberāverat* — dříve vysvobodil, potom teprve byl nazván), v. 17 (*repugnāverant* — dříve se zprotivili, potom teprve byli potrestáni), v. 18. (*efflāverat* — dříve vypustil ducha, potom teprve byl pohřben).

Aktivní přítomný participium: *pugnantēs, pugnantium* (v. 9);
passivní perfektní participium: *vulnerāti, vulnerātus* (v. 9., 18.);
vazba dvojího nomin. (v. 8., 25., 30), celkový genitiv, genitivus partitivus (v. 24., *omnium*; v. 27., *vestrum*), ablativ vlastnosti, ablativus qualitatis (v. 27., *origine Phrygiā*), bezpodmětě věty (v. 22., 23.).

Vazby sloves: *liberāre* (*Athēnās dominātiōne*, v. 7.; *aliquem magnō periculō*, v. 29.); *accūsāre* (*aliquem prōditiōnis*, v. 7.); *appellāre* (v. 12., vazba dvojího nominativu); *interrogāre* (v. 15., *aliquid, tázati se na něco*).

12. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 109!)

1. Osel od otroka jest mrskán, byl mrskán, byl zmrskán, bude (z)mrskán. — 2. Zpustošený chrám jest obnovován (= se obnovuje), byl obnoven, bude obnoven. — 3. Koně od otroků jsou přivazováni, byli přivazováni, byli přivázáni, budou přivázáni. — 4. Dědova nemoc příbuzným jest oznamována (= se oznamuje), byla oznámena, bude oznámena. — 5. Po boji mrtví Germánové byli spalováni a pohřbíváni. Po boji mrtví Germánové byli spáleni a pohřbeni. — 6. Vytrvalostí také dlouho trvající obtíže jsou překonávány (= se překonávají), byly překonávány, byly překonány, budou překoná(vá)ny. — 7. Voda do měst (od Římanů =) Římány byla zaváděna, byla zavedena z potoků blízkých hvozdů. —

8. Pelopidās Thēbās *liberāvit*. Thēbae ā Pelopidā *liberātae sunt*. — 9. Āgēsilaūs Thēbānōs apud Corōnēam *fugāvit*. Thēbānī apud Corōnēam ab Āgēsilaō *fugātī sunt*. — Alexander Magnus diū Tyrum, oppidum Phoenīcae, *oppugnāvit* et tandem *expugnāvit*. Tyrus, Phoenīcae oppidum, diū ab Alexandrō Magnō *oppugnāta* et tandem *expugnāta est*. — 11. Caesaris militēs multa Galliae oppida *expugnāvērunt*; multa Galliae oppida ā militibus Caesaris (ā Caesaris militibus) *expugnāta sunt*. — 12. Pompeius apud Pharsālum ā Caesare *fugātus est*; multī Caesaris militēs in proeliō *vulnerātī sunt*. — 13. Spartānī Pausaniam *accūsāvērunt* et *damnāvērunt*. Pausaniās ā Spartānīs *accūsātus* et *damnātus est*. — 14. Lacedaemoniī bellō Peloponnēsiacō Atticam *vāstāvērunt*. Bellō Peloponnēsiacō Attica ā Lacedaemoniīs *vāstāta est*. — 15. Rōmānī magnum templum in Capitōliō *aedificāvērunt*. Magnum templum in Capitōliō ā Rōmānīs *aedificātum est*.

13. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 111!)

1. Zdraví jest lepší než veliké bohatství; nejlepším statkem jest zdravá mysl ve zdravém těle. — 2. Hanebný útěk jest horší než čestná smrt (čestné smrti). — 3. Kimon athénský (Athénan Kimon) zmocnil se větší části ostrova Kypru. — 4. Themistokleova (The-

mistoklova) sláva byla nemění v míru než ve válce. — 5. Nic lepší(ho) není nad ctnost. — 6. Nic horší(ho) není nad falešného přítele. — 7. Dobré knihy pilnému žákovi způsobují větší radost než nejkrásnější hry. — 8. Ze dvou zel vol menší zlo! — 9. Psi jsou nejlepšími strážci velikých stád. — 10. Nejničemnější lidé, nejhorší občané spikli se proti obci. — 11. Mithridates zbudoval největší loďstva a vystrojil největší branné zástupy proti římskému národu. — 12. Římský stát (římská obec) byl zprvu nejmenší, později (potom) největší. — 13. Čteme Ciceronův spis (= knihu) »O nejlepším druhu řečníků«. — 14. Známy jest onen (výrok) mudrce Anacharsida: »Jazyk je i nejlepší i nejhorší část těla.« — 15. Nejhorší druh (osobních) nepřátel jsou vychvalovači (= chválíci, vychvalující lidé). — 16. Předstírání lásky jest horší než nenávisť. — 17. V přátelství (není žádná nákaza větší =) není větší nákazy [většího vředu] nad pochlebování [patolízalství]. — 18. (Od zvířat lidé berou větší výhody než škody.) Ze zvířat lidé mají větší prospěchy než škody. — 19. Býti prost viny (provinění) jest největším potěšením. — 20. (Větší část =) většina často vítězí nad lepší částí.

14. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 112!)

1. *Bona exempla meliōra sunt praeceptis (= quam praecepta), nam bonis exemplis saepe mōrēs etiam pessimōrum hominum corriguntur.* — 2. *In omnibus rēbus optimus est modus.* — 3. *Nihil mendāciō peius, nihil turpius est.* — 4. *Malī librī pessimī adulēscentium comitēs sunt.* — 5. *Sōl multō maior est terrā (= quam terra).* — 6. *Sicilia māxima omnium Italiae īnsulārum est.* — 7. *Hibernia dimidiō minor est Britanniā (= quam Britānnia).* — 8. *Dānūvius, Albis, Vultava Bohēmoslovēniae flūmina sunt; hōrum trium flūminum Vultava minimum flūmen est.* — 9. *Rōma minor est Neāpoli (= quam Neāpolis); Neāpolis māxima omnium Italiae urbium est.* — 10. *T. Pompōnius Atticus optimus Cicerōnis amīcus fuit.* — 11. *Metus futūri malī peior est praesenti malō (= quam praesens malum).* — 12. *Sōl terrā maior, lūna terrā minor est; (sōl maior est quam terra, lūna minor est quam terra); terra maior est quam lūna et minor quam sōl; (terra maior*

lūnā et minor sōle est). — 13. *Vīnum quō vetustius, eō melius est.* — 14. *Bona valētūdō māximum bonum omnium cēterārum rērum est.* — 15. *Avārus in nēminem bonus, in sē pessimus est.* — 16. *Bonī librī optimī et fīdissimī puerōrum comitēs sunt.* — 17. *Elephantus omnium terrestriū animāliū māximus est; māximum animal terrestre elephantus est.* — 18. *Animus, melior pars nostrī¹, immortālis est.* — 19. *Dē minōribus rēbus apud Germānōs principēs cōsultābant, dē maiōribus rēbus omnēs.* — 20. *África maior est quam Eurōpa, sed minor est quam Asia, quae omnium partium orbis terrārum māxima est; minima omnium partium orbis terrārum Austrālia est.*

15. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 115!)

1. Athéňan Miltiades, jehož dŭmyslem roku čtyřstého devadesátého př. Kr. ohromné perské vojsko *bylo* od Řeků *obráceno na útěk* na rovině Maratonské, nedlouho potom *byl* od svých (spolu)občanů *obžalován a pokutován* padesáti talenty, protože (nebyl dobyl =) nedobyl velmi bohatého ostrova Paru, jehož obyvatelé byli v perském vojsku; Athéňané, kteří *byli utiskováni* po mnoho let od tyrana Peisistrata a jeho synů, pokládali Miltiada za nebezpečného státu (= pro stát). — 2. Proč jste, dívky, neodpovídali na to, nač *jste byly otázaný?* — 3. Od Athéňanů veřejně (jménem obce) byli chváleni ti, kteří *byli usmrceni* v bitvě. — 4. Za druhé punské války Hannibal, který *byl zvolen* punským vojskem za vrchního velitele, uvedl Římany do svrchovaného nebezpečnosti. — 5. Kapitolský vrch byl ozdoben nádherným chrámem, který *byl zasvěcen* Jovovi, Junoně a Minervě. — 6. Sokrates, který *byl nazván* Apollinovou věštírnou nejmoudřejším, byl potrestán smrtí od nevděčných občanů. — 7. U Římanů občanským věncem ten byl obdarován, jehož statečností *byl zachráněn* život římského občana, lodním věncem ti byli obdarováni, od nichž *byla dobytá* nepřátelská loď. — 8. Troja, která *byla marně obléhána* od Řeků devět let, desátého roku lsti byla dobytá.

*

¹ gen. plur. zájm. »nōs«.

Dějový poměr: v. 1. dříve vojsko bylo obráceno na útěk, potom teprve byl obžalován a pokutován; občané dříve byli utiskováni, potom teprve pokládali . . . ; v. 2. dívky dříve byly otázaný, potom teprve mohly dáti odpověď; atd. atd.

17. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 127!)

1. Vojínům budou uděleny (*fut. I.*) veliké odměny, až bude přemoženo (*fut. II.*) nepřátelské (*v lat. gen. plur.*) vojsko. — 2. Nikdo nebude souzen (*fut. I.*), dokud nebude obžalován (*fut. II.*). — 3. Nedbalí žáci, od nichž nebudou bedlivě splněna (*fut. II.*) příkázání rodičů a učitelů, budou (po)trestáni (*fut. I.*). — 4. Statečnost toho vůdce bude (po)chválena (*fut. I.*), od něhož nepřátelé budou na hlavu poraženi (*fut. II.*). — 5. Jestliže nepřátelé vlasti budou na útěk zahnáni (*fut. II.*), všechny domy a cesty budou ozdobeny (*fut. I.*) květy, neboť my všichni budeme zbaveni (*fut. I.*) strachu. — 6. Budete tupeni (kárání) (*fut. I.*), budou-li vyzrazeni (*fut. II.*) od vás naše záměry našim protivníkům.

*

19. úloha. — Překlad. — (Viz str. 133!)

1. Spánek jest nejpodobnější smrti. — 2. Haněti poklesky jiných jest nejsnadnější, avšak napravovati své poklesky jest nejněsnadnější (= nejméně snadné). — 3. Ciceronův syn byl nejpodobnější (= nejméně podoben) otci. — 4. Výmluvnost jest věc ze (všech věcí =) všeho nejsnadnější (= nejméně snadná). — 5. Nejsnazší práce nejsou vždy nejmilejší. — 6. Mezi všemi zvířaty lidem nejpodobnější jsou opice. — 7. Nejchudší a nejprostší lidé často bývají šťastnější než nejbohatší a nejvznešenější. — 8. V nejprostších (nejnutnějších) chýších často bydlí lidé nejšťastnější. — 9. Nejsnazší věci nebývají vždy nejlepší. — 10. Práce a rozkoš jsou věci [svou] přirozeností [sobě] nejpodobnější [= nejméně podobné]. — 11. Často nám bývá nejméně snadné (= nejněsnadnější), co jest jiným velmi snadné (= nejsnazší). — 12. Lidé si často přejí věci nejméně podobných [= nejpodobnějších].

*

Ústní zkoušky.

Pro ústní zkoušky dospělosti platí tytéž požadavky jako pro kandidáty interní s podotčením, že zvláštní otázky z latinské (resp. řecké) mluvnice — z tvarosloví a skladby — jest kandidátovi dávatí jen tehdy, objeví-li se v jeho písemné zkoušce nebo při ústní zkoušce závažnější neznalosti.

Absolventi reformních reálných gymnasií mají při doplňovací zkoušce dospělosti reálně-gymnasijní z latiny prokázati, že rozšířili své vědomosti jak po stránce četby, tak po stránce literárně-historické na rozsah předpsaný osnovami pro reálná gymnasia.

Ústní zkouška jednoho kandidáta trvej půl hodiny.

Odstoupí-li kandidát od doplňovací zkoušky pro nemoc nebo jinou vážnou příčinu, odkáže se k nejbližšímu zkušebnímu období. Odstoupí-li od zkoušky bez vážné příčiny, musí znovu žádati za připuštění ke zkoušce a zaplatiti dávkou za úřední výkon.

Odstoupí-li kandidát při zkoušce, ať písemné, ať ústní, může býti, prokázal-li hrubé nevědomosti, na návrh odborného examinatora na základě usnesení zkušební komise odkázán k nové zkoušce až po roce.

Posudek o výsledku zkoušky.

Při poradě o výsledku ústních zkoušek posoudí examinatori povšechně kandidátův výkon v tom kterém předmětě. Předseda i ostatní členové komise, pokud byli přítomni při zkoušce, mohou k tomu připojiti své poznámky. Předseda učiní tak poslední. Poté navrhne examinator příslušného předmětu známku, přihlížeje k celkové úrovni kandidátových vědomostí.

O návrhu hlasuje ředitel (není-li předsedou), třídní VIII. třídy, examinator a svědek; každý z nich má právo dáti před hlasováním návrh odchýlný.

Návrh, pro který se vyslovila prostá většina, je přijat. Při rovnosti hlasů rozhoduje předseda.

Známky se zapíší ihned do protokolu.

Kandidát, který při ústní zkoušce nevyhověl, smí opakovati zkoušku zpravidla po půl roce (t. j. v období zimním, konala-li se zkouška v období letním nebo podzimním, jinak v období letním).

Prokázal-li kandidát hrubé nevědomosti, smí opakovati zkoušku až po roce.

Doplňovací zkouška dospělosti může býti opakována jen dvakráte.

Vysvědčení o zkoušce.

Vykonal-li kandidát doplňovací zkoušku dospělosti s úspěchem, jest na originále jeho vysvědčení dospělosti připojiti dodatek:

»Poněvadž examinand vykonal před předepsanou zkušební komisí doplňovací zkoušku dospělosti z reálného gymnasia (z gymnasia) podle ministerského výnosu ze dne 31. července 1934, čís. 64.860/II—33, z jazyka latinského (řeckého) s prospěchem (a z úvodu do filosofie s prospěchem), uznává se dospělým k návštěvě vysokých škol v rozsahu vymezeném ministerským nařízením ze dne 29. března 1909, čís. 1907, č. 65 ř. z. (dospělým též k návštěvě universit). Zkouška mu byla povolena výnosem zemské školní rady v (referátu ministerstva školství a národní osvěty v) ze dne čís.«

Tento dodatek budiž opatřen úředním razítkem ústavu a podpisy předsedy zkušební komise, ředitele ústavu a třídního profesora VIII. třídy. Nastal-li by případ uvedený v poslední větě § 5, odst. 4, [t. j. »nevyhoví-li kandidát při předběžné zkoušce z úvodu do filosofie, budiž připuštěn k dalším zkouškám, a k vykonání zkoušky opravné z tohoto předmětu budiž mu povolena lhůta dvou měsíců po vykonání ústní zkoušky dospělosti.«], budiž náležitě vyplněné vysvědčení i s příslušným zkušebním protokolem dodatečně zasláno předsedovi zkušební komise k podpisu.

Doplňovací zkoušky dospělosti absolventů reálek, kteří vykonali úspěšně doplňovací zkoušku dospělosti reformně-reálně-gymnasijní.

O doplňovacích zkouškách dospělosti absolventů reálek, kteří vykonali úspěšně doplňovací zkoušku dospělosti reformně-reálně-gymnasijní, platí i nadále výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 7. dubna 1932, čís. 33.120/II.

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1936. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

Ročník 1936, čís. 4.

KČ 4.-

ANGlicky
FRANCOUZSKY
NĚMECKY
RUSKY
ITALSKY
ŠPANĚLSKY

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 4.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

Jména zvířat.

Jména zvířat jsou buď obojrodá (*commūnia*), buď přechylná (*mōbiā*), buď pospolná (*epicoena*).

Příklady obojrodých jmen zvířat:

bōs, m., býk, vůl; *bōs*, f., kráva; (I, 344);
canis, m., pes; *canis*, f., fena; (I, 351).

Příklady přechylných jmen zvířat:

agnus, m., beránek, jehně; *agna*, f., ovečka; (I, 68);
caper, m., kozel; *capra*, f., koza;
cervus, m., jelen; *cerva*, f., laň; (I, 334);
equus, m., kůň, hřebec; *equa*, f., kobyła, klisna; (I, 69);
gallus, m., kohout; *gallina*, f., slepice;
leō, m., lev; *leaena*, f. lvice; (I, 194);
lupus, m., vlk; *lupa*, f., vlčice; (I, 69, 419).

Příklady pospolných jmen zvířat:

Někdy se užívá pro obě pohlaví zvířat jediného tvaru, který má jediný mluvnický rod, někdy mužský rod, někdy ženský rod; tato jména slovou pospolná (*epicoena*).

anas, *anatis*, (vždy f.), »kačer« i »kachna«;
anser, *eris*, (vždy m.), »houser« i »husa«; (I, 334);
aquila, *ae*, (vždy f.), »orel« i »orlice«; (I, 338);
rāna, *ae*, (vždy f.), »žába« i »žabák«; (I, 140);
vulpēs, *is*, (vždy f.), »lišák« i »liška«; (I, 350);
accipiter, m. (I, 460); *cancer*, m. (I, 69); *cicōnia*, f. (I, 390);
columba, f. (I, 461); *corvus*, m. (I, 391); *elephantus*, m. (I, 391);
formica, f. (I, 140); *grūs*, f. (I, 403); *lepus*, m. (I, 392); *luscinia*, f. (I, 288); *mūs*, m. (I, 354); *passer*, m., vrabec; *pāvō*, m. (I, 463);
tigris, f. (I, 17); *ūrus*, m. (I, 337);
fēlēs nebo *fēlis*, *is*, f., kočka; *vespertiliō*, m., netopýr.

(Má-li se u pospolných jmen zvířat výslovně vyznačiti pohlaví zvířete, připojuje se k pospolnému jménu k označení mužského rodu »*mās* = samec«, k označení ženského rodu »*fēmīna* = samice«; na př. »*vulpēs mās* = lišák«, »*vulpēs fēmīna* = liška«.)

Latinsky $\frac{V\ 1000}{SLOVECH}$

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

16. HODINA.

Zvratné přivlastňovací zájmeno.
Prōnōmen possessivum reflexivum.

Zopakujte přivlastňovací zájmena — viz I. díl, str. 153 až 155 a str. 168 až 169!

České zvratné zájmeno přivlastňovací »*svůj, svá, své*« se klade, přivlastňuje-li se jím něco podmětu vyjádřenému k t e r o u k o l i mluvnickou osobou (první nebo druhou nebo třetí osobou singuláru i plurálu). Na př.:

Já mám svou knihu. Ty máš svou knihu. On má svou knihu. My máme svou knihu. Vy máte svou knihu. Oni mají svou knihu.

Přivlastňuje-li se českým zájmenem přivlastňovacím »*svůj, svá, své*« něco (nějaká věc, nějaká vlastnost a pod.) podmětu, který jest:

v 1. osobě sing., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »**meus, mea, meum**«;

v 2. osobě sing., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »**tuus, tua, tuum**«;

- v 3. osobě sing., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »suus, sua, suum«;
- v 1. osobě plur., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »noster, nostra, nostrum«;
- v 2. osobě plur., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »vester, vestra, vestrum«;
- v 3. osobě plur., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »suus, sua, suum«.

Čech říká:

(Já) mám **svou** knihu; (já) ctím **svého** otce.
 (Ty) máš **svou** knihu; (ty) ctíš **svého** otce.
 (My) máme **svou** knihu; (my) ctíme **svého** otce.
 (Vy) máte **svou** knihu; (vy) ctíte **svého** otce.

Latíník říká:

(Já) mám **mou** knihu; (já) ctím **mého** otce.
 (Ty) máš **tvou** knihu; (ty) ctíš **tvého** otce.
 (My) máme **naši** knihu; (my) ctíme **našeho** otce.
 (Vy) máte **vaši** knihu; (vy) ctíte **vašeho** otce.

České zvrtné přivlastňovací zájmeno »**svůj, svá, své**« se přeloží do latiny přivlastňovacím zájmenem »suus, sua, suum« jen tehdy, přivlastňuje-li se tímto zájmenem něco podmětu vyjádřenému **třetí** osobou singuláru a plurálu.

Já mám *svou* knihu (*své* knihy).

Ty máš *svou* knihu (*své* knihy).

Bratr má *svou* knihu (*své* knihy). (Podmět jest ve 3. osobě.)

Dívka má *svou* knihu (*své* knihy). (Podmět jest ve 3. osobě.)

My máme *svou* knihu (*své* knihy).

Vy máte *svou* knihu (*své* knihy).

Ego habeō meum librum (meōs librōs).

Tū habēs tuum librum (tuōs librōs).

Frāter habet suum librum (suōs librōs).

Puella habet suum librum (suōs librōs).

Nōs habēmus nostrum librum (nostrōs librōs).

Vōs habētis vestrum librum (vestrōs librōs).

Hoši mají svou knihu (své knihy). (Podmět jest ve 3. osobě.)	<i>Pueri habent suum librum (suos librōs).</i>
Dívky mají svou knihu (své knihy). (Podmět jest ve 3. osobě.)	<i>Puellae habent suum librum (suos librōs).</i>

*

Omnia mea mēcum portō.

(Já) vše své (všechny své věci) nosím s sebou.

Omnia tua tēcum portās.

(Ty) vše své (všechny své věci) nosíš s sebou.

Vir sapiēns omnia sua sēcum portat.

Mudrc nosí vše své (všechny své věci) s sebou.

Omnia nostra nōbiscum portāmus.

(My) vše své (všechny své věci) nosíme s sebou.

Omnia vestra vōbiscum portātis.

(Vy) vše své (všechny své věci) nosíte s sebou.

Virī sapientēs omnia sua sēcum portant.

Mudrci nosí vše své (všechny své věci) s sebou.

*

Ego mē dēfendō meā ōrātiōne.

Já se (sebe) hájím svou řečí.

Tū tē dēfendis tuā ōrātiōne.

Ty se (sebe) hájíš svou řečí.

Vir (mulier) sē dēfendit suā ōrātiōne.

Muž (žena) se (sebe) hájí svou řečí.

Nōs nōs dēfendimus nostrā ōrātiōne.

My se (sebe) hájíme svou řečí.

Vōs vōs dēfenditis vestrā ōrātiōne.

Vy se (sebe) hájíte svou řečí.

Virī (mulierēs) sē dēfendunt suā ōrātiōne.

Muži (ženy) se (sebe) hájí svou řečí.

*

17. HODINA.

Opisné stupňování adjektiv.

Adjektiva, která mají v nominativu singuláru pozitivu před koncovkou »-us, -a, -um« samohlásku, na př. *idōne-us*, *ēgregi-us*, *ardu-us*, tvoří komparativ a superlativ k zamezení nelibozvučného styku tří samohlásek opisem, t. j. pomocí příslovci »*magis*« (pro komparativ) a »*māximē*« (pro superlativ), která přistupují k pozitivu.

Komparativ jejich tedy záleží z pozitivu, k němuž se přidá příslovce »*magis*«, superlativ jejich záleží z pozitivu, k němuž se přidá příslovce »*māximē*«.

Tomuto stupňování říkáme »opisné stupňování«.

Příklady:

idōneus, *idōnea*, *idōneum*, vhodný, příhodný, způsobilý, schopný;
(komparativ:) *magis idōneus*, *magis idōnea*, *magis idōneum*, vhodnější, příhodnější, způsobilejší, schopnější;

(superlativ:) *māximē idōneus*, *māximē idōnea*, *māximē idōneum*, nejvhodnější, nejpříhodnější, nejzpůsobilejší, nejschopnější;

pius, *pia*, *pium*, zbožný;

(komparativ:) *magis pius*, *magis pia*, *magis pium*, zbožnější;

(superlativ:) *māximē pius*, *māximē pia*, *māximē pium*, nejzbožnější;

arduus, *ardua*, *arduum*, příkrý, strmý;

(komparativ:) *magis arduus*, příkřejší, strmější;

(superlativ:) *māximē arduus*, nejpříkřejší, nejstrmější;

ēgregius, *ēgregia*, *ēgregium*, výborný, znamenitý;

(komparativ:) *māgis ēgregius*, znamenitější;

(superlativ:) *māximē ēgregius*, nejznamenitější.

Poznámka:

Adjektiva, zakončená v slabiku »-quus, -qua, quum« (* kvus, kva, kvum), nemají ve výslovnosti před koncovkami »-us, -a, -um« samohlásky a stupňují se tedy pravidelně; na př.:

aequus, *aequa, aequum*, rovný, stejný, slušný;

(komparativ:) *aequior, aequius*, (* ékvijor, ékvijus), rovnější, slušnější;

(superlativ:) *aequissimus, aequissima, aequissimum*, nejrovnější, nejslušnější;

antiquus, *antiqua, antiquum*, (I, 124);

(komparativ:) *antiquior, antiquius*, (* antýkvijor, antýkvijus), starší, starobylejší;

(superlativ:) *antiquissimus, antiquissima, antiquissimum*, nejstarší, nejstarobylejší.

Opisné stupňování (pomocí příslovcí »*magis*« a »*māximē*«) mají i ta adjektiva, která nevytvorují pravidelného komparativu a superlativu.

Někdy nalézáme u adjektiv zakončených v »-*ius*, -*eus*, -*uus*« i tvary bez opisu (na př. v církevní mariánské písni »*ō piissima*« místo »*ō māximē pia*«), ale v klasické latině se tyto tvary nevyskytují.

21. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 190!)

1. Rád se radím s vámi o *svých* záležitostech. — 2. Krot' *svůj* hněv! Krot'te *svůj* hněv! — 3. Nikdo není spokojen *svým* osudem. — 4. Sobě a *své* udatnosti důvěrujeme. — 5. Vy chválíte *své* věci, my *své* věci. — 6. Vlastenci (= dobří občané) milují *svou* vlast více než sebe.

7. Příliš chválíš *sebe* a *své* dílo; přílišnou chválou škodíš *sobě* a *svému* dílu. — 8. Hajte se ne tak slovy jako *svým* bezúhonným životem! — 9. Druhové, *svou* nečinností nejvíce *si* (*sobě*) uškodíme. — 10. Svědomitostí a příčinnivostí připravujeme radost *sobě* a *svým* učitelům. — 11. Svědomitostí a příčinnivostí připravujete radost *sobě* a *svým* učitelům. — 12. Děti svědomitostí a příčinnivostí připravují radost *sobě* a *svým* učitelům. — 13. Proč každodenně cvičíte, učitelé, paměť *svých* žáků? Proč každodenně cvičíte, učitelé, paměť *svých* žáků? — 14. Cti otce *svého* i matku *svou*! Cťete otce *svého* i matku *svou*! — 15. Sebe a

své věci statečně braň! Sebe a své věci statečně braňte! — 16. Na svou udatnost nejvíce spolehněte! — 17. Svou vlast, dobrý občane, více miluj než sebe! — 18. Svou vlast, dobří občané, více milujte než sebe! — 19. Dobří občané milujte svou vlast více než sebe! — 20. Přílišnou chválou svého díla sobě i svému dílu nejvíce jste škodili (škodily).

22. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 191!)

1. Pravá ruka k mnohým věcem jest *schopnější* než levá ruka. — 2. Nejlepší lidé bývají *nejzbožnější*. — 3. Nad štěstí nic není *vrtačivější* (ho). — 4. *Nejnepatrnější* věc často bývá nejméně snadná (= nejnepřístupnější). — 5. Železo jest člověku *potřebnější* než zlato a stříbro. — 6. Lidé často bývají *zbožnější* ve štěstí než v neštěstí. — 7. Květiny mají *nejrozmanitější* barvy. — 8. Odměny ne vždy jsou udělovány *nejschopnějším* lidem. — 9. Cvik je *nejznamenitější* učitel. — 10. Zaměstnání mužů jsou *rozmanitější* než žen. — 11. Nad ctnost nic není lepší (ho), nic není *potřebnější* (ho). — 12. Nejchytřejší (velmi chytří) lidé bývají *nejschopnější* (velmi schopní) ke všem zaměstnáním. — 13. Zdali jest vám známo místo, odkud se naskýtá nejkrásnější a *nejskvělejší* pohled na naše město? — 14. Cesty čím jsou *strmější*, tím jsou obtížnější; cesty *nejstrmější* (nejpříkřejší) jsou nejobtížnější. — 15. Železo není nejdražší (nejvzácnější) kov, ale jest *nejpotřebnější*. — 16. Přítomná doba jest *nejvhodnější* ku pomoci.

*

Poznámka: Vypracování 18. úlohy viz str. 174! — Vypracování 20. úlohy viz str. 189!

18. HODINA.

Slovník (23.—30. úloha).

ácerrimus, (str. 20)
admodum, (str. 171, 172)
aequus, (str. 149)
aestimāre, (str. 100); *aliquem ex veste aestimāre*, někoho posuzovati podle šatu

Aetna, *ae*, *f.* (I.), *Etna*, známá sopka a nejvyšší hora na ostrově Sicílii ve východní polovině, vysoká 3279 m, hlavní kráter dosahuje výše asi 3313 metrů; místní název této hory

jest Mongibello, Montagna ; nejstarší ověřená zpráva o výbuchu sopky mluví o výbuchu r. 693 př. Kr., druhý ověřený výbuch byl r. 475 př. Kr.

agere, (I. 500); *decimum annum agō*, jde mi na desátý rok (věku)

Agrigentum, *ī*, n. (II.), Agrigentum, Akragas, jedno z největších měst starého věku na jižním pobřeží sicilském; dle tradice prý bylo založeno r. 582 dorskými osadníky z Gely; (dnešní Girgenti)

altercātiō, *iōnis*, f. (III.), (výměna slov), hádka, váda

altior, *altius*, (str. 12, 13), (I, 109)

angustior, *-ius*; (I, 388)

anima, *ae*, f. (I.), **a)** vání, vánek, vítr; **b)** vzduch (*jako živel*); dech; **c)** dech (*jako podmínka a známka života*); duch, duše; život; **d)** duše (*jako bytost duši opatřená*); **e)** duše zemřelých, stíny mrtvých, mánové

Antōninus, *ī*, m. (II.), Antoninus, (jméno několika římských císařů); *Antōninus Pius*, římský císař r. 138—161 po Kr., naroz. r. 86 po Kr., syn T. Aurelia Fulva, r. 138 adoptován od císaře Hadriana a povýšen za caesara, panovník míru; za něho zlatá doba římského císařství, dbáno spravedlnosti, veliká byla péče jednak o chudinu, jednak o umění a vědy; adoptoval Marka Aurelia Antonina, potomního císaře (r. 161—180 po Kr.);

zemřel r. 161—180 po Kr.; (* *Antō-ný-nus*)

antiquus, (str. 149); (I, 124)

appellāre, *l.*, (I, 131)

appellō, *is, ere*, 3., **a)** přiháněti, přihnati, zahrnati; **b)** (*v loďnické mluvě:*) přiraziti (loď, s lodí ku břehu), přistávat (s lodí)

arduus, (str. 148); (I, 260)

avāritia, *ae*, f. (I.), **a)** dychtílost; **b)** (dychtílost peněz, jmění), *l a k o t a*, zlášťnost, skoupost, hrabivost, lakomost

biennium, *ī*, n. (II.), dvouletí, dvě léta, dva roky

cārissimus, (str. 42, 172); (I, 110)

Catana, *ae*, f. (I.), Katana, Katania, město na ostrově Sicílii skoro uprostřed východního pobřeží; podle tradice založeno ionskými osadníky chalkidskými

Catō, *ōnis*, m. (III.), Kato, (příjmení, cognomen v rodu Porciů, *gēns Porcia*); **M. Porcius Catō Maior** (nebo **Cōnsōrius**), Marcus Porcius Kato Starší (Censorius = bývalý censor, censorem byl r. 184 př. Kr., řídil se tu velmi přísnými zásadami), vojevůdce a spisovatel římský, (nar. r. 234, zemřel r. 149 př. Kr.); po svém konsulátě r. 195 spravoval Hispanii a pro svá tamní vítězství triumfoval r. 194. Byl vzorem starořímské přísnosti mravů a prostoty života a odpůrcem rostoucího vlivu hellenistické kultury v Římě po

stránce duchovní i hmotné. Psal jen latinsky. Jeho jediný nám zachovaný spis »O rolnictví« jest nejstarší zachovaná památka latinské prózy. Z dějepisného díla Katonova »Origines« zachovaly se nám jen zlomky. Kato zemřel (r. 149 př. Kr.) nedočkav se pádu Kartaga (r. 146 př. Kr.), o nějž usiloval vši svou politickou činností. Kato byl první prosaický římský spisovatel, který psal latinským jazykem. »Starší (Maior)« se zove na rozdíl od svého právnuka M. Porcia Katona Uttického. — (M.—Marcus, * Marcus.)

causa, (I, 389); *causa colloquiū*, důvod k rozmluvě

celeberrimus, (str. 20)

celerrimus, (str. 20)

centuria, *ae*, f. (I.), [oddíl obsahující počet sto], (*centum* = sto); (*ve vojenství*.) setnina, centurie, ($\frac{1}{100}$ legie, $\frac{1}{6}$ kohorty, $\frac{1}{2}$ manipulu); (*ve politickém smyslu*.) centurie

centuriō, *iōnis*, m. (III.), velitel centurie (setniny), centurio; (*ve legii bylo 60 centurionů*; *byla to vojenská hodnost mezi vojenským tribunem a poddůstojníky*)

circiter (*o přibližném počtu*.) okolo, kolem, asi

clārissimus (str. 19, 42, 172); (I, 110)

columna, *ae*, f., sloup

conveniō, *is*, *ire*, 4., a) scházeti se, shromažďovati se; přichá-

zeti, dostavovati se; b) (*aliquem c.* =) sejíti se, setkati se (s někým); navštíviti (někoho); mluvíti (s někým); c) (*ve jednání*.) shodnouti se, smluviti se; ujednati, umluvíti (něco); d) přiléhati, hoditi se; e) shodovati se, srovnávati se, snášeti se (s někým); hoditi se (k něčemu, na někoho), příslužeti (k někomu)

cupere pācem, (I, 489; II, 101), žádati si míru

cursum tenēre, (I, 285), zachovávatí směr (cesty, jízdy, plavby)

dīc! (str. 137)

difficillior, *difficillimus*, (str. 133)

dissimillior, *dissimillimus*, (str. 133)

diū, (I, 179), dlouho, dlouhý čas; ještě dlouho; (již) dávno; **diūtius**, *diutius*, déle, delší čas; (*absol.*.) příliš dlouho, dosti dlouho; **diūtissimē**, *diutissimē*, nejdéle; (*absol.*.) velmi dlouho

dominātus, *ūs*, m. (IV.), a) panství, vláda; *d. Syracūsārum*, (*alicuius rei*), panství, vláda nad Syrakusami, (nad někým); b) neobmezená vláda, samovláda, tyranství

dūc! (str. 137)

ēgregius, (str. 148); (I, 141)

Q. Ennius, *iī*, m. (II.), **Quintus Ennius**, římský básník, naroz. r. 239 př. Kr. v Rudících v Kalabrii; r. 204 přivedl jej ze Sardinie M. Porcius Cato do Říma, kde si ho oblíbili Scipionové; r. 184 obdržel občanské právo římské od Quinta,

syna M. Fulvia Nobiliora, jehož tažení do Aitolie Q. Ennius oslavil svými verši; Ennius byl první významný římský básník. Psal podle řeckých vzorů dramata, tragédie i komedie. Jeho slávu založilo historické epos »*Annales*« (Le-topisy), líčící v 18 knihách dějiny římské od příchodu Aeneova, z něhož zachováno asi 600 veršů; nepatrné zlomky se zachovaly z jeho didaktických eposů (*Epicharmus*, *Euhemeros*, *Heduphagetica*, *Protrepticus*), z jeho satir a epi-gramů.

errāre, (str. 70); (I, 284, 486)
estō! (str. 137)

exiguus, (str. 122); *magis exiguus*, *māximē exiguus*, (srv. str. 148)

fac! (str. 137)

facile, (I, 335); *facilius*, snáze, lehčeji; *spīse*; *facillimē*, nejsnáze, nejlehčeji; (*absol.:*) velmi snadno, velmi lehce

facilis, *facilior*, *facillimus*, (str. 132)

fer! (str. 137 a 122)

fidē, věrně, upřímně; (I, 124)

frigidus, *frigidior*, *frigidissimus*; (I, 322)

fulmen, *inis*, n. (III.), blesk

gallīna, *ae*, f. (I.), slepice

grandis, *e*, 2. (III.), **a**) veliký; **b**) vzrostlý, statný; **c**) (*co do věku:*) starý, staříčkový; **d**) (*co do významu:*) důležitý, vážný, významný, znamenitý; **e**) vznešený; **grandis nātū**, starý, staříčkový

gravis, (I, 435); *grave bellum*, krutá válka

Hostilius, *ii*, m. (II.), *Hostilius*, (rodinné jméno římské); *Tullus Hostilius*, římský král, podle dějepisce Tita Livia v řadě římských králů třetí, nástupce Romula a Numy Pompilia

humilis, (str. 133)

idōneus, (str. 149), (I, 181), **a**) vhodný, schopný, příhodný, způsobilý, schopný; **b**) dostatečný, spolehlivý

immodestus, *a*, *um*, 3., neskromný, drzý

impigrē, **a**) bedlivě, pilně; **b**) čile, rázně, statečně, odhodlaně, bez váhání; (I, 162)

incautus, *a*, *um*, 3., **a**) neobezřelý, neopatrný, nemající se na pozoru; **b**) nic netušící; **c**) nechráněný, nezabezpečený

indicō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) udatí, učiniti udání, učiniti výpověď, oznámiti; **b**) ukazovatí, býti důkazem, prozrazovatí; (* *indýkó*)

indicō, *is*, *ere*, 3., **a**) oznámiti, ohlásiti, vyhlásiti; **b**) ohlásiti jako povinnost, uložití; *bellum indicere*, vyhlásiti, vypověděti válku; (* *indýkó*)

initiō, (str. 87)

inscribō, *is*, *ere*, 3., **a**) napsati, vepsati; **b**) opatřiti nápisem, popsati; opatřiti titulem, nadepsati (*knihu*)

instituō, *is*, *ere*, 3., **a**) postavití, vložití (*něco někam*); vystavětí, postavití, zřídítí, vytvořití; **b**) ustanovití, za-

věsti, zaříditi; **c**) podniknouti, začíti, počítati (*s něčím*), dáti se (*do něčeho*); **d**) vzdělávati, vyučovati, poučovati

inūtilis, *e*, 2. (III.), **a**) neužitečný, nepotřebný, nehodící se; **b**) škodlivý, nebezpečný

invidia, *ae*, *f*. (I.), závist, nenávist

irrideō, *ēs*, *ēre*, 2., (*aliquem*), posmívati se, vysmívati se (někomu)

iūcundissimus, (str. 42); (I, 124)

lārva, *ae*, *f*. (I.), **a**) (zlý duch zemřelého), strašidlo; **b**) zakuklení, škraboška, kukla, maska (divadelní)

lātissimus, (str. 172); (I, 124)

longior, *-ius*, (str. 10)

loquāx, *ācis*, 1. (III.), povídavý, hovorný, mnohomluvný; žvastavý, prostořeký; (*o žabách*.) skřehotavý; (*o ptácích*.) švitorný; (*kompar.*.) **loquācior** (str. 171)

Macedō, *onis*, *m*. (III.), Makedon; *Macedonēs*, *um*, *m*. pl. (III.), Makedonové, národ bydlící v starověké Makedonii, sev. od Řecka

magis s pozitivem příd. jména, (str. 148); *magis idōneus*, *magis pius*, *magis arduus*, *magis ēgregius*, (str. 148)

maior (nātū), (str. 200, 201)

manipulus, *ī*, *m*. (II.), **a**) hrst, svazek; **b**) (*ve vojenství*.) ozbrojený oddíl, četa; (*v římské legii*.) manipul (= $\frac{1}{30}$ legie, $\frac{1}{3}$ kohorty)

māximē s pozitivem příd. jména, (str. 148); *māximē idōneus*,

māximē arduus, *māximē ēgregius*, (str. 148)

māximus (nātū), (str. 200, 201)

meritō, dle zásluhy, právem, zaslouženě

Messāna, *ae*, *f*. (I.), Messana (Messina), po Palermu a Katanii největší město a přístav na ostrově Sicílii; podle tradice vznikla prý r. 756 př. Kr. jako řecká osada Zanklé; na začátku 5. stol. př. Kr. nazvána prý Messana

minimus (nātū), (str. 200, 201)

minor (nātū), (str. 200, 201)

mollire, (I, 366); *agrōs mollire*, kypřiti pole, role

mundus, *ī*, *m*. (II.), svět, vesmír

Cn. Naevius, *īi*, *m*. (II.), Gnaeus Naevius, epický a dramatický básník římský, původem Latin z Kampanie; účastnil se I. punské války, pro literární útoky na rod Metellů byl uvězněn, kolem r. 204 opustil Řím, zemřel v africké Utice (r. 201 př. Kr.). Jako dramatik zpracovával řecké tragédie a podle řeckých vzorů skládal i první historická dramata z dějin domácích (*fabulae praetextatae*). Hlavní jeho dílo bylo historické epos »Bellum Punicum«, v němž vylicil saturnským veršem I. punskou válku; z básně později rozdělené v 7 knih se zachovaly jen zlomky. Přes to, že to byla jen veršovaná kronika, má toto dílo význam jako první římské epos z domácích dějin.

[nātus, *ūs*, *m*. (IV.)], (vyskytu-

je se jen v abl. sing.:) **nātū**, rodem, věkem; *nātū maior*, *māximus*, *minor*, *minimus*, (str. 200, 201); *nātū grandis* (viz *grandis*)

nē, a ať ne, kéž ne; **b**) kéž (by) ne; **c**) aby ne; **d**) (*v obavných větách*.) aby ne; že; — (viz str. 123, 135, 166, 167, 168, 184, 185)

necessārius, (I, 181); *māximē necessārius*, (str. 148, 172)

nisi, (str. 186, 188); (I, 481)

nōlī! nōlīte! (str. 134); (imperativ 2. os. sing. a 2. os. plur. slovesa: *nōlō*, *nōlle*, *nōlūi*, nechtíti)

noster, (str. 146); (I, 168)

Numa Pompilius, *Numae Pompiliū*, m., Numa Pompilius, druhý král římský, podle tradice nástupce Romulův

obscūrior, (str. 171); (I, 392)

optimus, (str. 110, 172)

ōra, *ae*, f. (I.), **a**) okraj (něčeho, tvořící hranici); **b**) okraj, hranice světa; **c**) hranice země; území; **d**) hranice souše; pobřeží, břeh; **e**) pás, kraj, krajina

ōtiōsus, *a*, *um*, 3., **a**) nezaměstnaný, nečinný; **b**) zabývající se literární prací, literárně činný; **c**) neúčastníci se politických zápasů, žijící v ústraní; **d**) duševně klidný, bezstarostný; **e**) nudný, zdlouhavý

Panormus, *i*, f. (II.) Panormus, město na sev.-záp. pobřeží Sicílie

pars, *partis*, f. (III.), **a**) díl, část; oddíl; kus; **b**) úděl, po-

díl, částka; **c**) účast, účastenství; — **d**) strana; **e**) stránka, věc; — **f**) kraj, končina, území, (země); **g**) strana, směr; — **h**) způsob, druh; **i**) úloha, role divadelní; **j**) úkol, obor, činnost, úřad, povinnost; — **k**) zápasící strana, (*v plur.*.) sporné, nepřátelské strany (na soudě, v politice)

parum, (kompar. **minus**, superl. **minimē**), málo, jen málo, ne dosti

passus, *ūs*, m. (IV.), **a**) rozkročení, krok; **b**) (*jako délková míra*.) krok, dvojkrok (= 1,48 m = 5 stopám)

paucissimī, *ae*, *a*, (I, 53, *paucus*), velmi málo (lidí), velmi malý počet (lidí)

pauperrimus, (str. 20)

pendeō, *ēs*, *ēre*, 2., **a**) viseti; **b**) čněti nahore, přečnivati; klenouti se; **c**) čněti, trčeti, strměti; **d**) vězeti, tkviti, lpěti; **e**) záviseti, býti závislý, záležeti (na někom); **f**) lpěti (na někom), lnouti (k někomu), býti oddán; **g**) býti v nejistotě, na rozpacích; býti nejistý, nerozhodný; býti na vážkách

pendō, *is*, *ere*, 3., (I, 408)

peragrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., prochoditi, procházeti, projížděti, procestovati, proputovati, protáhnouti, probíhati; choditi, jezdit (po něčem, někudy)

perdives, *-divitis*, 1. (III.), velmi bohatý, veliký boháč

perdoctus, *a*, *um*, 3., dobře vyučený, velmi učený

pergrátus, *a, um, 3.*, velmi milý, velmi příjemný, velmi vítaný
perlúcundus, *a, um, 3.*, velmi příjemný, velmi milý
permodestus, *a, um, 3.*, velmi skromný; velmi umírněný, zcela mírný; velmi ostýchavý, zcela nesmělý
perpetuus, *-petua, -petuum, 3.*, **a)** (*místně:*) nepřetržitý, souvislý; *celistvý*; **b)** (*časově:*) stálý, ustavičný, neustálý, trvalý, věčný, nekonečný
perrárus, *a, um, 3.*, velmi řídký
Philippus, *i, m. (II.)*, (* *Filippus*), Filip(os), (jméno několika makedonských králů; zejména:) Filip II., syn Amyntův, otec Alexandra Velikého, (vládl 359—336 př. Kr.)
pius, *magis pius, máximē pius, (piissima)*, (str. 148, 149)
Plautus, *i, m. (II.)*, Titus Maccius Plautus, (* *Makcius*), nejznamenitější skladatel komedií v Římě, (naroz. kolem r. 251 př. Kr. v Sarsině v Umbrii, zemřel r. 184 př. Kr.); byl z nízkého rodu. Záhy přišel do Říma, kdež nabyl, jsa divadelním sluhou, jakéhosi jmění, jež však ztratil v obchodě, do něhož se odešel z Říma pustil. Znova se vrátil do Říma a z nouze pracoval u kteréhosi mlynáře, konaje tu těžké práce; přitom složil tři divadelní kusy, které došly takového úspěchu, že se mohl oddat jen spisování komedií. Dramatická činnost dopomohla mu k blahobytu. Plautus

vytrval v ní až do smrti. Byl to básník velmi plodný a nadaný. Ve starověku kolovalo pod Plautovým jménem mnoho veseloher, z nichž učený Markus Terentius Varro prohlásil za přesné a pravé 21 veseloheru. Nás došlo 20 kusů, a to více méně úplné, z 21. komedie máme zlomky. Tyto veselohery jsou nejstarší úplné památky, jež máme zachovány z římské literatury. Plautovy komedie jsou více nebo méně volně zpracování řeckých předloh, řeckých komedií řeckých skladatelů komedií Démofila, Difila, Filémona a Menandra.

plūrimus, (str. 111, 116, 117)
Pompilius, *iī, m. (II.)*, Pompilius, (římské rodové jméno příslušníka rodu Pompiliů); *Numa Pompilius* (viz *Numa*)
praecō, *ōnis, m. (III.)*, hlasatel; vyvolavač (*při dražbě*)
praedulcis, *e, 2. (III.)*, přesladký
praepotēns, *-potentis, 1. (III.)*, přemocný, velmi mocný
priscus, *a, um, 3.*, **a)** dřívější, bývalý, starý; *Tarquinius Priscus*, Tarkvinius Starší; **b)** prastarý, dávný, starodávný, starobylý, starožitný
prōlēs, *prōlis, f. (III.)*, **a)** mládež, mláďata, děti; **b)** mladé mužstvo; **c)** dítě, mládě; **d)** potomstvo, děti; *potomek*, dítě (syn, vnuk); **e)** pokolení; **f)** věk
prōrsus, **a)** vpřed, kupředu; **b)** zrovna, přímo, právě; *docela*,

zcela, dokonce, dočista, na-
prosto; velmi, tuze; **c)** (*po
výčtu:*) zkrátka, slovem
prōsum, prōdes, prōdesse, prōfui,
prōfuturus, prospívati, býti
prospěšný; býti platen, pomo-
cen; pomáhati
pugnō, āre, āvī, ātum, 1., a) bo-
jovati; potýkati se, zápasiti;
b) odporovati, vzpírati se, pro-
tívti se; **c)** bojovati (o něco),
usilovati, zasazovati se, sna-
žiti se, namáhati se; *inter sē*
pugnāre, vespolek bojovati;
(str. 122, *inter*)
pulcherrimus, (str. 20)
pullus, ī, m. (II.), mládě; k u -
ř e; (*jako lichotivé oslovení:*)
kuřátko, ptáček
quisque, quidque, (substantivně);
quisque, quaeque, quodque,
(adjektivně), každý
requiēsco, is, ere, 3., a) dojíti kli-
du, odpočinku; odpočinouti
si, zotaviti se; pookřáti; **b)**
odpočívati
rūmor, ōris, m. (III.), a) šumot,
hukot; pokřik, volání; **b)**
zvěst, zpráva, p o v ě s t; **c)**
hlas lidu, veřejné mínění
sacra, sacrōrum, n. (II.), obět,
bohoslužba (I, 182)
saeculum, ī, n. (II.), a) lidský
věk, pokolení, rod; **b)** věk,
doba; **c)** století
sāl, salis, m. (III.), a) sůl; **b)**
(slaná voda), moře; **c)** duševní
bystrost, vtíp; humor; **d)** do-
brý vkus
sapientissimus (str. 42, 172)
satis est, (str. 7), jest dosti, sta-
čí, dostačuje

Servius, īi, m. (II.), Servius,
(římské praenomen, hojně uží-
vané v rodě Sulpiciů a Clo-
diů); *Servius Tullius,* podle
tradice král římský

sī, (spojka podmínková), **a)** jest-
liže, -li; **b)** jestliže by; -li by;
c) kdyby; (str. 186, 188); (I,
180); *sī minus,* ne-li

similior, simillimus, (str. 133,
172); (I, 436)

simplicissimus, (str. 42), (I, 460)
societās, (str. 7), spolek, společ-
nost

spīritus, ūs, m. (IV.), a) vzduch,
vánek; **b)** dech; **c)** vzdech; **d)**
d u c h, život; **e)** nadšení; smě-
lost, odvaha, zmužilost; sebe-
vědomí; **f)** pýcha, hrdost, na-
dutost, zpupnost

suntō! (str. 137)

suus, (str. 146); (I, 153)

Tarquinius Prīscus, Tarkvinius
Starší, (podle tradice pátý král
římský), syn Demarátův; (I,
294)

temporibus, (str. 86)

tenēre, (I, 272); *cursum tenēre,*
zachovávati, dodržovati, po-
držovati směr cesty, (běhu,
jízdy, plavby)

toga virilis, (I, 436, 444), muž-
ská toga. — Jinoch římský
vstupoval 17. rokem věku me-
zi občany; na znamení toho
odložil togu s nachovým le-
mem (*toga praetexta*), kterou
nosil do té doby, a oblekl *muž-
skou togu,* což se dalo za slav-
nostních obřadů o slavno-
sti Liberaliů 17. března. Od
té doby byl povinen vojenskou

službou, která ovšem na konci republiky a za císařství nebyla závaznou; jinoši, zejména ze vznešených rodin, mohli se rozhodnouti buď pro dráhu státnickou nebo vojenskou. Za tím účelem se v tomto životním období jinoši připojovali jednak ke zkušeným právníkům nebo řečníkům, po té odcházeli na vyšší studia filosofická a rétorická do Řecka a jinam, jednak vstupovali do družiny některého vojevůdce a tu se prakticky připravovali pro budoucí své povolání. — Toga byla národní a charakteristický svrchní šat římského občana. Byla hotovena z bílé vlny a měla elipsovitou podobu. Její délka se rovnala asi dvojnásobné šířce. V staré době, kdy v ní chodil Říman i do války, byla oblékána tak, že se jeden konec přehodil přes levé rameno a pak se otočil pevně kolem těla, aby nepřekážel pohybu. Když však Říman do války počal nositi »sagum« a toga se stala oděvem nošeným jen v míru, oblékal ji římský občan tak, že si jeden konec přehodil přes levé rameno dopředu až ke kotníkům, druhý pak konec vedl po zádech a pod pravým ramenem přes prsa a přehodil jej zase přes levé ramě dozadu, takže pravá ruka byla volná a na prsou se utvořil klín. Celé roucho bylo pečlivě skládáno v hojně záhybů a řas.

totiēns (totiēs), (* *totijēns*), tolikrát, tak často

trádō, is, ere, 3., a) odevzdávati, vydávati, podávati, dávati, doručovati; **b)** odváděti, přenechávati, postupovati; **c)** odkazovati, zůstavovati, zanechávati (*jako dědictví*); **d)** odevzdávati, poroučeti (*v ochranu*), svěřovati; **e)** doporučovati, přimlouvati se (za někoho); **f)** vydávati; **g)** svěřiti, pověděti, vypravovati; **z**aznamenati, podávati, udávati; **h)** vykládati, přednáseti, učiti, vyučovati

Tráiānus, i, m. (II.), Marcus Ulpius Traianus, znamenitý římský císař r. 98—117 po Kr., (naroz. r. 53 po Kr. z občanských, prostých římských rodičů v římské kolonii Italice v Hispanii, zemřel r. 117 v Selinuntě), r. 91 se stal konzulem, císař M. Cocceius Nerva ho adoptoval a určil za svého nástupce; byl to první Neital na trůně římském, výtečný panovník, pečující o konání spravedlnosti, zakládal města a přístavy, stavěl mosty, lázně, vodovody a chrámy; pronásledoval křesťany, neboť odpírali božské úcty císařům a tím se zdáli býti státu nebezpečnými; za vlády tohoto císaře římská říše dosáhla největšího rozsahu.

tribūnus, i, m. (II.), (*za doby královské:*) tribun, náčelník tribue; (*náčelník vojska tribue*); (*za doby republiky:*) **tribūnus**

plēbis, tribun lidu. — Tribunové lidu byli vyšší úředníci plebejští, zřízení r. 494 př. Kr. Úkolem jejich bylo chrániti plebejů proti libovůli patricijských úředníků. S počátku byli 2, pak 5 tribunů lidu, před decemvirátem počet jejich stoupl na 10. Tribunové lidu byli voleni ze svobodných plebejů zprvu v komiciích kuriátních, od r. 471 v komiciích tributních. Intercesse při těchto volbách nebyla přípustná. Na úřad nastupovali tribunové lidu 10. prosince. Úřední místnosti byla jim basilika Porciova. Označením jejich byla »*subsellia*«, provázeli je »*viatorēs*« (nikoli liktorové). Úřední moc tribunů lidu byla s počátku skrovná, ale časem nabyla — spíše ovšem cestou faktického užívání než cestou zákonných ustanovení — takového rozsahu, že byla ve skutečnosti nejvyšší mocí ve státě, a proto také jí použili Caesar a Augustus k upevnění svého postavení. — Tribunové lidu po dobu svého úřadování byli nedotknutelní (*sacrosancti*). Jejich činnost průběhem času se vyvíjela, až konečně bylo jejich hlavním úkolem a právem: **a)** chrániti plebejů proti všelikému bezpráví (*iūs auxilii*); **b)** zastavovati vykonání rozsudků a čeliti odporem každému opatření veřejné správy (*iūs intercedendi*); **c)** svoláovati plebeje do sněmu, zv.

comitia tributa, (*iūs cum plēbe agendi*); **d)** účastniti se schůzí senátu, kdež měli právo »*vetata*« proti usnesením, jež se zdála, že poškozují zájmy plebejů (*iūs cum patribus agendi et sententiam dicendi*); **e)** zatknouti toho, kdo by jim bránil v úředním výkonu (*iūs prēnsiōnis*).

tribūtum, *i*, n. (II.), **a)** daň (z majetku); **b)** daň, dávka, poplatek, tribut (podmaněných zemí); **tribūtum pendere**, *plati* daň, tribut

Tullius, *ii*, m. (II.), Tullius, (rodové jméno římské); (za doby královské:) **Servius Tullius**, (podle tradice šestý král římský)

Tullus, *i*, m. (II.), (římské vlastní jméno); *Tullus Hostilius*, (podle tradice třetí král římský)

turpior, (str. 7, *turpis*)

tuus, (str. 145), (I, 153)

utinam, (*spojka přáci*), kéž!; (**utinam**) ně, kéž ne! — (Viz str. 166, 167, 184, 185)

valēre, (I, 272, 377); *auctoritās alicuius apud aliquem aliquid valet*, něčí vážnost, vliv, váha, něco zmůže, něco platí, má nějakou platnost u někoho

veterrimus, viz *vetus* (str. 107)

vester, (str. 146), (I, 168)

victor, (I, 366, 429); *victor exercitus* = vítězné vojsko

victus, *a*, *um*, 3., přemožen(ý), poražen(ý), zdolán, zdolaný

virilis, (I, 436); viz *gola virilis*

Konjunktiv.

Vedle indikativu (oznamovacího způsobu) a imperativu (rozkazovacího způsobu) má latina ještě jeden *určitý* slovesný způsob, jenž slove »**konjunktiv**, *coniunctivus*« (česky: spojovací způsob).

Čeština konjunktivu nemá. Latinskému konjunktivu ve francouzštině odpovídá *conditionnel* i *subjonctif*. Také v němčině je konjunktiv (*Möglichkeitsform*).

Konjunktivem se v latině vyslovuje: možnost, neskutečnost, rozvažování (pochybnost, podivení, nevole), přání, žádost, rozkaz a zákaz, připustka — tedy zpravidla děj, jenž není určitý skutečný. Hlavní úkol však latinskému konjunktivu připadá ve větách *vedlejších*. Ve většině vedlejších vět v latině se klade konjunktiv.

Do češtiny se *latinský konjunktiv* překládá někdy *indikativem*, někdy *kondicionálem*, někdy *imperativem*, někdy *různými opisy*.

Postupně se naučíte vhodně překládati do češtiny latinský konjunktiv v jednotlivých druzích vět.

Pamatujte!

V latině jsou **čtyři konjunktivy**:

- a) **konjunktiv přítomní** (*coniunctivus praesentis*),
(konjunktiv přítomného času),
- b) **konjunktiv imperfekta** (*coniunctivus imperfecti*),
(konjunktiv souminulého času),
- c) **konjunktiv perfektní** (*coniunctivus perfecti*),
(konjunktiv minulého času),
- d) **konjunktiv plusquamperfekta** (*coniunctivus plusquamperfecti*), (konjunktiv předminulého času).

Budoucí časy v latině konjunktivu nevytvorují.

Konjunktiv přítomný (přítomný).
Coniunctivus praesentis.

Présentní konjunktiv sloves první, druhé, třetí a čtvrté konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky (římské číslice v tabulce značí konjugaci):

Présentní konjunktiv. — Činný rod (*actívum*):

	I. (<i>laudāre</i>)	II. (<i>dēlēre</i>)	III. a. (<i>carpere</i>)	III. b. (<i>capere</i>)	IV. (<i>audīre</i>)
Sg. 1.	-em	-eam	-am	-iam	-iam
2.	-ēs	-eās	-ās	-iās	-iās
3.	-et	-eat	-at	-iat	-iat
Pl. 1.	-ēmus	-eāmus	-āmus	-iāmus	-iāmus
2.	-ētis	-eātis	-ātis	-iātis	-iātis
3.	-ent	-eant	-ant	-iant	-iant

Présentní konjunktiv. — Trpný rod (*passívum*):

	I. (<i>laudāre</i>)	II. (<i>dēlēre</i>)	III. a. (<i>carpere</i>)	III. b. (<i>capere</i>)	IV. (<i>audīre</i>)
Sg. 1.	-er	-ear	-ar	-iar	-iar
2.	-ēris	-eāris	-āris	-iāris	-iāris
3.	-ētur	-eātur	-ātur	-iātur	-iātur
Pl. 1.	-ēmur	-eāmur	-āmur	-iāmur	-iāmur
2.	-ēminī	-eāminī	-āminī	-iāminī	-iāminī
3.	-entur	-eantur	-antur	-iantur	-iantur

**Aktivní a passivní přítomný
konjunktiv sloves I.—IV. konjugace.
(Slovesné vzory. — Časujte!)**

I. konjugace:

<p><i>Sg.</i> 1. laud-em ať chválím 2. laud-ēs ať chválíš 3. laud-et ať chválí</p>	<p>laud-er ať jsem laud-ēris ať jsi laud-ētur ať jest</p>	<p>} chválen, (-a, -o)</p>
<p><i>Pl.</i> 1. laud-ēmus ať chválíme 2. laud-ētis ať chválíte 3. laud-ent ať chválí</p>	<p>laud-ēmur ať jsme laud-ēminī ať jste laud-entur ať jsou</p>	<p>} chváleni, (-y, -a)</p>

(Vyslovte: * **laudem**, * **laudēs**, * **laudet**, * **laudēmus**, * **laudētys**, * **laudent.**)

(Vyslovte: * **lauder**, * **laudēris**, * **laudētur**, * **laudēmur**, * **laudēminīj**, * **laudentur.**)

*

II. konjugace:

<p><i>Sg.</i> 1. dēl-eam ať ničím 2. dēl-eās ať ničíš 3. dēl-eat ať ničí</p>	<p>dēl-ear ať jsem dēl-eāris ať jsi dēl-eātur ať jest</p>	<p>} ničěn, (-a, -o)</p>
<p><i>Pl.</i> 1. dēl-eāmus ať ničíme 2. dēl-eātis ať ničíte 3. dēl-eant ať ničí</p>	<p>dēl-eāmur ať jsme dēl-eāminī ať jste dēl-eantur ať jsou</p>	<p>} ničěni, (-y, -a)</p>

(Vyslovte: * **dēleam**, * **dēleās**, * **dēleat**, * **dēleāmus**, * **dēleātys**, * **dēleant.**)

(Vyslovte: * **dēlear**, * **dēleāris**, * **dēleātur**, * **dēleāmur**, * **dēleāminīj**, * **dēleantur.**)

*

III. konjugace. — A:

<p><i>Sg.</i> 1. carp-am ať trhám 2. carp-ās ať trháš 3. carp-at ať trhá</p>	<p>carp-ar ať jsem carp-āris ať jsi carp-ātur ať jest</p>	<p>} trhán, (-a, -o)</p>
<p><i>Pl.</i> 1. carp-āmus ať trháme 2. carp-ātis ať trháte 3. carp-ant ať trhají</p>	<p>carp-āmur ať jsme carp-āminī ať jste carp-antur ať jsou</p>	<p>} trháni, (-y, -a)</p>

(Vyslovte: **karpam**, * **karpás**, * **karpát**, * **karpámus**, * **karpátys**, * **karpant**.)

(Vyslovte: * **karpár**, * **karpáris**, * **karpátur**, * **karpámur**, * **karpáminý**, * **karpantur**.)

*

III. konjugace. — B:

<i>Sg.</i> 1. cap-iam ať beru	cap-iar ať jsem cap-iāris ať jsi cap-iātur ať jest	} brán, (-a, -o)
2. cap-iās ať bereš		
3. cap-iat ať bere		
<i>Pl.</i> 1. cap-iāmus ať bereme	cap-iāmur ať jsme cap-iāminī ať jste cap-iantur ať jsou	} bráni, (-y, -a)
2. cap-iātis ať berete		
3. cap-iant ať berou		

(Vyslovte: * **kapijam**, * **kapijás**, * **kapijat**, * **kapijámus**, * **kapijáty**, * **kapijant**.)

(Vyslovte: * **kapijar**, * **kapijáris**, * **kapijátor**, * **kapijámur**, * **kapijámíný**, * **kapijantur**.)

*

IV. konjugace:

<i>Sg.</i> 1. aud-iam ať slyším	aud-iar ať jsem aud-iāris ať jsi aud-iātur ať jest	} slyšen, (-a, -o)
2. aud-iās ať slyšíš		
3. aud-iat ať slyší		
<i>Pl.</i> 1. aud-iāmus ať slyšíme	aud-iāmur ať jsme aud-iāminī ať jste aud-iantur ať jsou	} slyšeni, (-y, -a)
2. aud-iātis ať slyšíte		
3. aud-iant ať slyší		

(Vyslovte: * **audyjam**, * **audyjás**, * **audyjat**, * **audyjámus**, * **audyjátys**, * **audyjant**.)

(Vyslovte: * **audyjar**, * **audyjáris**, * **audyjátor**, * **audyjámur**, * **audyjámíný**, * **audyjantur**.)

*

Cvičení.

Časujte aktivní a passivní **présentní** konjunktiv těchto sloves:

I. konjugace: *vocāre*, volati; *vituperāre*, kárati;

II. konjugace: *monēre*, napomínati; *exercēre*, cvičiti;

- III. A. konjugace: *dūcere*, vésti; *minuere*, zmenšovati;
 III. B. konjugace: *rapiō*, *rapere*, uchvacovati; *cōnspiciō*,
cōnspicere, spatřovati;
 IV. konjugace: *cūstōdīre*, stříci; *ērudīre*, vzdělávati.

•

Sg. 1. *vocem*, (ať volám); 2. *vocēs*; 3. *vocet*. — Pl. 1. *vocāmus*, (ať voláme; volejme!); 2. *vocātis*, (ať voláte); 3. *vocent*, (ať volají).

Sg. 1. *vocer*, (ať jsem volán, -a, -o); 2. *vocēris*; 3. *vocētur*. — Pl. 1. *vocēmur*, (ať jsme voláni; buďme voláni, -y, -a); 2. *vocēmini*, (ať jste voláni, -y, -a); 3. *vocentur*, (ať jsou voláni, -y, -a).

Sg. 1. *vituperem*, (ať kárám); 2. *vituperēs*; 3. *vituperet*. — Pl. 1. *vituperāmus*, (ať káráme; kárejme!); 2. *vituperātis*; 3. *vituperent*.

Sg. *vituperer*, (ať jsem kárán, -a, -o); 2. *vituperēris*; 3. *vituperētur*. — Pl. 1. *vituperēmur*, (ať jsme káráni; buďme káráni, -y, -a!); 2. *vituperēmini*; 3. *vituperentur*.

Sg. 1. *moneam*, (ať napomínám); 2. *moneās*; 3. *moneat*. — Pl. 1. *moneāmus*, (ať napomínáme; napomínejme!); 2. *moneātis*; 3. *moneant*.

Sg. 1. *monear*, (ať jsem napomínán, -a, -o); 2. *moneāris*, 3. *moneātur*. — Pl. 1. *moneāmur*, (ať jsme napomínáni; buďme napomínáni, -y, -a!); 2. *moneāmini*; 3. *moneantur*.

Sg. 1. *exerceam*, (ať cvičím); 2. *exerceās*; 3. *exerceat*. — Pl. 1. *exerceāmus*, (ať cvičíme; cvičme!); 2. *exerceātis*; 3. *exerceant*.

Sg. 1. *exercear*, (ať jsem cvičen, -a, -o); 2. *exerceāris*; 3. *exerceātur*. — Pl. 1. *exerceāmur*, (ať jsme cvičeni; buďme cvičeni, -y, -a!); 2. *exerceāmini*; 3. *exerceantur*.

Sg. 1. *dūcam*, (ať vedu); 2. *dūcās*; 3. *dūcat*. — Pl. 1. *dūcāmus*, (ať vedeme; veďme!); 2. *dūcātis*; 3. *dūcant*.

Sg. 1. *dūcar*, (ať jsem veden, -a, -o); 2. *dūcāris*; 3. *dūcātur*. — Pl. 1. *dūcāmur*, (ať jsme vedeni; buďme vedeni, -y, -a!); 2. *dūcāmini*; 3. *dūcantur*.

Sg. 1. *minuam*, (ať zmenšuji); 2. *minuās*; 3. *minuat*. — Pl. 1. *minuāmus*, (ať zmenšujeme; zmenšujme!); 2. *minuātis*; 3. *minuant*.

Sg. 1. *minuar*, (ať jsem zmenšován, -a, -o); 2. *minuāris*; 3. *minuātur*. — Pl. 1. *minuāmur*, (ať jsme zmenšováni; buďme zmenšováni, -y, -a); 2. *minuāmini*; 3. *minuantur*.

Sg. 1. *rapiam*, (ať uchvacuji); 2. *rapiās*; 3. *rapiat*. — Pl. 1. *rapiāmus*, (ať uchvacujeme; uchvacujme!); 2. *rapiātis*; 3. *rapiant*.

Sg. 1. *rapiar*, (ať jsem uchvacován, -a, -o); 2. *rapiāris*; 3. *rapiātur*.
 --- Pl. 1. *rapiāmur*, (ať jsme uchvacováni; buďme uchvacováni, -y, -a!); 2. *rapiāminī*; 3. *rapiantur*.

Sg. 1. *cōnspiciam*, (ať spatřuji); 2. *cōnspiciās*; 3. *cōnspiciat*. —
 Pl. 1. *cōnspiciāmus*, (ať spatřujeme; spatřujme!); 2. *cōnspiciātis*; 3. *cōnspiciant*.

Sg. 1. *cōnspiciar*, (ať jsem spatřován, -a, -o); 2. *cōnspiciāris*; 3. *cōnspiciātur*. — Pl. 1. *cōnspiciāmur*, (ať jsme spatřováni; buďme spatřováni, -y, -a!); 2. *cōnspiciāminī*; 3. *cōnspiciantur*.

Sg. 1. *cūstōdiam*, (ať strážím); 2. *cūstōdiās*; 3. *cūstōdiat*. — Pl. 1. *cūstōdiāmus*, (ať strážíme; strážme!); 2. *cūstōdiātis*; 3. *cūstōdiant*.

Sg. 1. *cūstōdiar*, (ať jsem strážěn, -a, -o); 2. *cūstōdiāris*; 3. *cūstōdiātur*. — Pl. 1. *cūstōdiāmur*, (ať jsme stráženi; buďme stráženi, -y, -a!); 2. *cūstōdiāminī*; 3. *cūstōdiantur*.

Sg. 1. *ērudiā*, (ať vzdělávám); 2. *ērudiās*; 3. *ērudiat*. — Pl. 1. *ērudiāmus*, (ať vzděláváme; vzdělávejme); 2. *ērudiātis*; 3. *ērudiant*.

Sg. 1. *ērudiār*, (ať jsem vzděláván, -a, -o); 2. *ērudiāris*; 3. *ērudiātur*. — Pl. 1. *ērudiāmur*, (ať jsme vzděláváni; buďme vzděláváni, -y, -a!); 2. *ērudiāminī*; 3. *ērudiantur*.

**Présentní konjunktiv slovesa »esse«
a jeho složenin.**

Singular:	Plurál:
1. sim (* <i>sim</i>) ať jsem	1. simus (* <i>simus</i>) ať jsme, buďme!
2. sīs (* <i>sīs</i>) ať jsi	2. sītis (* <i>sītis</i>) ať jste
3. sīt (* <i>sīt</i>) ať jest	3. sint (* <i>sint</i>) ať jsou

adesse (I, str. 316). — Sg. 1. *adsim*, (ať jsem přítomen, (-a, -o); ať pomáhám); 2. *adsīs*; 3. *adsit*. — Pl. 1. *adsimur*, (ať jsme přítomni, -y, -a!; ať pomáháme; pomáhejme! pomozme!); 2. *adsītis*; 3. *adsint*.

abesse (I, str. 256). — Sg. 1. *absim*, (ať jsem nepřítomen, vzdálen, -a, -o); 2. *absīs*; 3. *absit*. — Pl. 1. *absimur*, (ať jsme nepřítomni, vzdáleni; buďme nepřítomni, vzdáleni, -y, -a!); 2. *absītis*; 3. *absint*.

dēesse (I, str. 246). — Sg. 1. *dēsīm*, (ať scházím, ať chybím); 2. *dēsīs*; 3. *dēsīt*. — Pl. 1. *dēsīmur*, (ať scházíme; scházejme!); 2. *dēsītis*; 3. *dēsint*.

obesse (I, str. 246). — Sg. 1. *obsim*, (ať škodím); 2. *obsīs*; 3. *obsit*. — Pl. 1. *obsimur*, (ať škodíme; škodme!); 2. *obsītis*; 3. *obsint*.

Jak se překládá do češtiny latinský přítomný konjunktiv?

Latinský přítomný konjunktiv lze přeložit do češtiny rozmanitým způsobem; o tom, jak se tento konjunktiv v daných případech překládá do češtiny, rozhodují tyto okolnosti:

a) co se vyslovuje tímto přítomným konjunktivem (zda přání či rozkaz či zákaz atd. atd.),

b) v jaké větě jest tento přítomný konjunktiv (zda ve větě hlavní či vedlejší, v jaké větě vedlejší a pod.).

V dnešní hodině promluvíme zatím o dvojí platnosti přítomného konjunktivu ve hlavní větě; přítomným konjunktivem se vyslovuje:

I. přání splnitelné či dostižné v přítomnosti; tento konjunktiv slove »přítomný (přítomný) konjunktiv přací« (*coniunctivus optativus potentiālis praesentis*);

II. rozkaz a zákaz.

Přítomný konjunktiv přací. (*Coniunctivus optativus praesentis.*)

Utinam laudem!	Kěž chválím!
Utinam nē laudem! }	Kěž nechválím!
Nē laudem! }	
Utinam lauder!	Kěž jsem chválen, (-a, -o)!
Utinam nē lauder! }	Kěž nejsem chválen, (-a, -o)!
Nē lauder! }	
Utinam sim!	Kěž jsem!
Utinam nē sim! }	Kěž nejsem!
Nē sim! }	
Nē sis!	{ Kěž nejsi! Ať nejsi!
	{ Nebuď! Nebuď!

Přítomným konjunktivem se vyslovuje přání, a to přání *splnitelné (dostižné) v přítomnosti*. Odtud je název tohoto konjunktivu »k o n j u n k t i v p ř á c í (*coniunctivus optativus*)«. --- (Viz str. 216 až 218!)

Konjunktiv práci se často opírá o částice »utinam == kéž!«, »utinam nē == kéž ne!«, »nē == kéž ne!«.

Klade-li se u konjunktivu práciho záporka, klade se záporka »nē«.

Do češtiny se tento konjunktiv obyčejně překládá českým přítomným indikativem slovesa, k němuž přistupuje částice »kéž!« (při záporu: »kéž ne!«).

Rozkaz a zákaz vyjádřený přesentním konjunktivem.

1. Rozkaz a zákaz, daný určité druhé osobě, se vyslovuje *imperativem*.

Všeobecný (všeobecně platný) pak rozkaz a zákaz, daný druhé osobě, se vyslovuje **přesentním konjunktivem**. Klade-li se záporka, klade se záporka »nē«. Do češtiny se tento konjunktiv překládá buď imperativem, buď indikativem, který se opírá o částice »ať! nechť!«.

Imperativ. <i>Rozkaz, zákaz daný určité osobě:</i>	Přesentní konjunktiv. <i>Rozkaz, zákaz všeobecně platný:</i>
Laudā! Chval!	Laudēs! Chval! Nechť (ať) chválíš!
Laudāte! Chvalte!	Laudētis! Chvalte! Nechť (ať) chválíte!
Nōli laudāre! Nechval!	Nē laudēs! Nechval! Nechť (ať) nechválíš!
Nōlite laudāre! Nechvalte!	Nē laudētis! Nechvalte! Nechť (ať) nechválíte!
Es (estō) cīvis bonus! Buď (budiž) dobrým občanem!	Sīs bonus cīvis! Buď dobrým občanem! (Rozkaz všeobecně platný; = lidé, buďte dobrými občany!)

*

2. Rozkaz a zákaz, daný více osobám v první osobě plurálu, se v latině vysloví **prézentním konjunktivem**; (latina nemá první osoby plurálu imperativu). Tento rozkaz (zákaz) má zpravidla význam vybídky a proto se tento konjunktiv nazývá »**k o n j u n k t i v v y b í z e c í**« (*coniunctivus hortativus*). Klade-li se tu zápornka, klade se zápornka »**nē**«.

Laudēmus bonōs civēs!

Amēmus patriam!

Nē laudēmus malum hominem!

Chvalme dobré občany!

Milujme vlast!

Nechvalme zlého člověka!

*

3. Mírný rozkaz (zákaz), daný jedné osobě ve třetí osobě singuláru, více osobám ve třetí osobě plurálu, vyjádří se v latině **prézentním konjunktivem**, jež překládáme do češtiny indikativem, k němuž přidáme částice »**ať! nechť!**« a j.

Klade-li se tu zápornka, klade se zápornka »**nē**«.

Magister laudet bonōs pueros!

Bonī civēs malōs civēs nē laudent!

Ať (nechť) učitel chválí dobré hochy!

Ať (nechť) dobří občané nechválí špatných občanů!¹

[Konjunktiv, vyslovující rozkaz, slove »**k o n j u n k t i v r o z k a z o v a c í**« (*coniunctivus iussivus*); konjunktiv, vyslovující zákaz, slove »**k o n j u n k t i v z a b r a ň o v a c í**« (*coniunctivus prohibitivus*).] (Viz str. 134 a násl.; str. 218, 219!)

23. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 192!)

I. — 1. Vivat, crēscat, flōreat patria nostra! — 2. Dī tibi dent, quod optās. — 3. Dīs sacra nostra placeant! — 4. Concordia nostra perpetua sit! — 5. Hodiē, Lūcī, togā virilī induēris; dī tibi, mī fili, semper faveant! — 6. Re-

¹ V lat. akus., v češt. genit. zápor.

quiēscat in pāce! Requiēscant in pāce! — 7. Dī nōbis in hōc periculō adsint!

8. Utinam memoriā tuā cotīdiē exerceās! — 9. Utinam dī tē, animae dīmīdium meae, servent! — 10. Discipulī utinam parentibus et magistrīs obtemperent! — 11. Utinam sociī nōbis auxiliā mittant! — 12. Utinam, Gāi, dux sapiēns sis! — 13. Utinam omnia scelera pūnianur!

II. — *14. Ōrāmus; ōrēmus! — 15. Ōrēmus et labōrēmus! — 16. Laudēmus optimōs! — 17. Hominēs nē ex veste aestimēmus! — 18. Pugnēmus nōn inter nōs, sed cum hostibus patriae nostrae! — 19. Miserōs adiuvēmus! — 20. Amēmus patriam! — 21. Nē diūtius maneāmus! — 22. Impiī nē plācāre audeant dōnīs deōs! — 23. Gaudēāmus igitur, iuvenēs dum sumus, post iūcundam iuventūtem, post molestam senectūtem nōs habēbit humus. — 24. Virīs bonīs placēre studeāmus! — 25. Pārēāmus magistrātibus et lēgibus, quās magistrātūs rei pūblicae dedērunt. — 26. Exercitū victōri grātiās agāmus! — 27. Urbem condāmus, sacra et lēgēs instituāmus! — 28. Nē vānīs rūmōribus crēdāmus! — 28. Nē idem totiēns dicāmus! — 30. Teneāmus cursum neque ea sīgna audiāmus, quae receptū canunt. — 31. Nē difficilia optēmus! — 32. Amīcī sumus; amīcī sīmus! Amīcīs semper adsīmus! — 33. Nē sīmus ōtiōsī! — 34. Errantī viam monstrēmus! — 35. In rēbus secundīs superbiam fugiāmus!*

*

Časujte aktivní, kde to možno i passivní présentní konjunktiv sloves, která se v těchto větách vyskytují v présentním konjunktivu! Jsou to: *vivere*, 3.; *crēscere*, 3.; *flōrēre*, 2., *dare*, 1.; *placēre*, 2.; *esse*; *favēre*, 2.; *requiēscere*, 3.; *adesse*; *exercēre*, 2.; *servāre*, 1.; *obtemperāre*, 1.; *mittere*, 3.; *pūnire*, 3.; *ōrāre*, 1.; *labōrāre*, 1.; *aestimāre*, 1., *pugnāre*, 1.; *adiuvāre*, 1.; *amāre*, 1.; *manēre*, 2.; *audēre*, 2.; *gaudēre*, 2., *studēre*, 2.; *pārēre*, 2.; *agere*, 3.; *condere*, 3.; *instituere*, 3.; *crēdere*, 3.; *dicere*, 3.; *tenēre*, 2.; *audiere*, 4.; *optāre*, 1.; *mōnstrāre*, 1.; *fugere*, 3.

*

24. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 204!)

1. Necht' jsou žáci vždy pozorní! — 2. Hoch nebudiž (= ať není) nečinný! — 3. Pokrmy necht' jsou kofeněny (buďte kofeněny) soli! — 4. Necht' se všichni sejdou (shromáždí) a dokončí své práce! — 5. Necht' (ať) se vaše paměť každodenně cvičí (= necht' jest cvičena)! — 6. Ať jsou bedlivě vámi čtena díla starých spisovatelů i řeckých i římských! — 7. Necht' jest vlast hájena občany! — 8. Přemožení necht' platí válečnou daň! — 9. Má-li tvůj bratr důvod k rozmluvě, necht' přijde ke mně! — 10. Ať vyvedou setníci legii z tábora! — 11. Ať jest slyšena (budiž slyšena) také druhá strana! — 12. Necht' žáci čtou užitečné knihy! — 13. Tuto knihu necht' má (mějž) ten, jemuž se bude líbiti. — 14. Každý necht' poznává svou přirozenou povahu (své nadání, své schopnosti)!

25. úloha. — (Viz str. 205!)

Časujte aktivní a passivní indikativ futura I. a aktivní a passivní přítomný konjunktiv těchto sloves třetí a čtvrté konjugace: »*dūcere, rapere, vincere, vincire*«! Povězte, v které osobě je stejný tvar a v kterých osobách se liší indikativ futura I. od přítomného konjunktivu sloves třetí a čtvrté konjugace!

19. HODINA.

Absolutní komparativ.

Latinský komparativ někdy jest položen bez zřejmého přirovnání k označení větší míry některé vlastnosti než tomu jest obyčejně. Tento komparativ — (po němž nenásleduje ani ablativ srovnávací ani spojka *quam*) — slove »**absolutní** (*naprostý*) *k o m p a r a t i v*« a překládá se do češtiny *positivem* *přídavného jména* s příslovci »**příliš, nadmíru, poněkud, trochu, tuze**« a j.

Příklady:

<i>Senectūs loquācior</i>	≡ příliš hovorné stáří;
<i>mōns altior</i>	≡ příliš vysoká hora;
<i>sermō longior</i>	≡ příliš obširná řeč;
<i>angustiōrēs finēs habēre</i>	≡ míti příliš úzké území;
<i>hiems frigidior</i>	≡ zima příliš, nadmíru studená;
<i>maior altercātiō</i>	≡ nadmíru veliká, zuřivá hádka;
<i>locus obscurior</i>	≡ značně nejasné, značně nerozumitelné místo;
turpior <i>vīta</i>	≡ příliš potupný, příliš necudný život;
clārior	≡ příliš, nadmíru slavný; dosti proslulý.

Jak se vyjádří v latině velmi vysoký stupeň vlastnosti?

Velmi vysoký stupeň vlastnosti se vyjádří:

- positivem adjektiva, k němuž přistoupí předpony »per-«, »prae-«,
- positivem adjektiva s příslovci: »**admodum**, nadmíru, velmi, tuze; **valdē**, velmi, tuze; **magnopere**, velmi, velice; **plānē**, úplně, zcela; **prōrsus**, přímo, docela; **mīrē**, podivuhodně, nápadně; **mīrificē**, podivuhodně, neobyčejně« a j.;
- elativem (*viz dále!*).

Příklady:

pergrātus, velmi milý; *perdoctus*, velmi učený; *perdives*, velmi bohatý, veliký boháč; *periūcundus*, velmi příjemný; *permodestus*, velmi skromný; *perrārus*, velmi řídký; *praeclārus*, velmi slavný, přeslavný; *praedulcis*, přesladký; *praepotēns*, velmi mocný, přemocný; a j.

Elativ.

Latinský superlativ někdy jest absolutní (naprostý), t. j. jest položen bez zřejmého přirovnání a neznačí *nejvyšší* stupeň vlastnosti, nýbrž pouze *velmi vysoký* stupeň vlastnosti. Tento superlativ slove **elativ** a do češtiny se překládá:

a) positivem adjektiva, k ně-
muž přistoupí předpony »pře-«,
»roz-«, »pra-«, »vele-«.

b) positivem adjektiva s pří-
slovci »velmi, velice, náramně,
nanejvýše, zcela« a j.

Vir sapientissimus { = 1. nejmoudřejší muž;
= 2. a) velemoudrý, přemoudrý
muž;
= 2. b) velmi moudrý muž;

Amicus carissimus { = 1. nejdražší přítel.
= 2. a) předrahý, roznmilý přítel;
= 2. b) velmi drahý, velmi milý
přítel;

Flūmen lātissimum = 1. nejširší řeka; 2. b) velmi široká
řeka.

Tempora veterrima = 1. nejstarší časy; 2. a) prastaré
časy, pradávne doby.

Homō tuī simillimus = 1. člověk nejpodobnější tobě; 2. b)
člověk tobě velmi, velice, náramně, zcela podobný.

Opera clārissima = 1. nejslavnější díla; 2. a) přeslavná,
veleslavná díla; 2. b) velmi slavná díla.

Dux optimus = 1. nejlepší vůdce; 2. b) velmi dobrý vůdce.

Rēs māximē necessāria = 1. nejpotřebnější věc; 2. b) vel-
mi potřebná věc.

U některých adjektiv elativ nelze vyjádřiti superlativním tvarem,
nýbrž positivem s příslovcem »admodum«; na př.: velmi mladý =
admodum adulēscēns.

26. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 206!)

1. *Respōnsū tuū brevius fuit.* — 2. *Cacūmina altiō-
rum arborum fulmine saepe tanguntur.* — 3. *Vita hominum
brevior est.* — 4. *Mors hominum fēliciōrum nōn semper
beāta est.* — 5. *Adulēscētēs interdum immodestiōrēs sunt.*
6. *Frātris epistula brevior erat.* — 7. *Puerī saepe incau-
tiorēs sunt.* — 8. *Hiems asperior erat.*

27. úloha. — (Viz str. 206, 207!)

Určete, kolikery a který tvar jsou tato slova: »**educant, educunt, educunt; indicamus, indicemus; pendent; appellatur; duci**«!

Je-li zde uvedené slovo jmenný tvar, stanovte pád a číslo a připojte nominativ singuláru! Je-li zde uvedené slovo slovesný tvar, stanovte způsob, čas, rod, po případě osobu a číslo, a připojte aktivní přítomný infinitiv tohoto slovesa s označením konjugace! Dlouhé samohlásky označte znamením délky a slovo správně vyslovte! Připojte, pokud možno, český překlad!

Přečtěte správně tyto věty (označte samohlásky znamením délky) a přeložte je do češtiny:

1. *Multa mala de hac arbore pendent.* — 2. *Hostes tributum a nobis postulatum non pendent.* — 3. *Hostibus bellum indicemus.* — 4. *Proditionem magistratibus indicemus!* — 5. *Etiam bestiae prolem suam educant; quam diligenter gallinae pullos educunt!* — 6. *Centuriones milites ex castris educant.* — 7. *Dux noster pater patriae appelletur.* — 8. *Classis tempestate ad oras vestras appelletur.*

28. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 208!)

1. *Hiems frigidissima erat.* — 2. *Hortus tuī patris pulcherrimus est.* — 3. *Somnus mortī simillimus est.* — 4. *Aetna mōns altissimus est.* — 5. *Dux cum paucissimīs militibus vitam celerrimā fugā servāvit.* — 6. *Plūrimae avēs hieme āvolant.* — 7. *Maiōrum opera plūrima et celeberrima sunt.* — 8. *Plūrimae Graeciae civitātēs liberāe erant.* — 9. *Aquilae celeritāte et ācerrimō sēnsū oculōrum omnēs avēs superant.* — 10. *Incolae multārum regiōnum pauperimī et infēlicissimī sunt.* — 11. *Liberī parentibus saepe dissimillimī sunt.* — 12. *Maiōrēs nostrī māximē pū erant.* — 13. *Minima rēs saepe est causa māximōrum malōrum.* —

14. *Hominum mōrēs ōlim simplicissimī erant.* — 15. *Lūx vēritātis hominibus probis cārissima est.* — 16. *Mōns, in quō milītēs castra mūniēbant, altissimus et māximē arduus erat.* — 17. *Elephantus minimōs oculōs, sed aurēs maiōrēs habet quam plūrimae bēstiae.* — 18. *Color flōrum pulcher-
rimus et māximē varius est.* — 19. *Amīcītia bonōrum vi-
rōrum firmissima est.* — 20. *Vīta hūmāna flōribus simil-
lima est.*

*

18. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 131!)

1. Nōn *mihi*, sed patriae nātus sum; nōn *nōbis*, sed patriae nātī sumus. — 2. Nōn magistrō, sed *vōbis* nocētis, discipulī pigri. — 3. Amīcus nōn solum *suī*, sed etiam *tuī* memor erat; amīcī nōn solum *suī*, sed etiam *vestri* memorēs erant. — 4. Māter nostra magis *nōs* quam *sē* amat. — 5. In rēbus adversis medicīnam petō ā Deō et ā *mē*. — 6. Modestiā omnibus *tē* commendās; modestiā omnibus *vōs* commendātis. — 7. Cervus cornibus *sē* dēfendit; cervī cornibus *sē* dēfendunt. — 8. Apēs *sē* vespae *sibi* inimīcae sunt. — 9. Malī ad malōs, bonī ad bonōs *sē* adiungunt. — 10. Hominēs irātī *sibi* ipsī māximē nocent. — 11. Aliēna vitia saepe graviter reprehendimus, *nōbis* autem iūdicēs misericordēs sumus. — Aliēna vitia saepe graviter reprehendēbātis, *vōbis* autem iūdicēs misericordēs erātis. — 12. Nōn *nōbis*, sed bonīs placēre studēmus. — 13. Dūrāte, sociī, et *vōsmet* rēbus secundis servāte! — 14. Egomet *mihi* māximē irācundiā noceō. — 15. Vērōs fidōsque amīcōs *tibi*, puer, parā! Vērōs fidōsque amīcōs *vōbis*, puerī, parāte! — 16. Ego puerum ad *mē* vocāvī. — 17. Tū puerum ad *tē* vocāvisti. — 18. Pater filium ad *sē* vocāvit, māter filiam ad *sē* vocāvit. — 19. Nōs puerum ad *nōs* vocāvimus. — 20. Vōs puerum ad *vōs* vocāvistis. — 21. Patrēs filiōs ad *sē* vocāvērunt, mātēr filiās ad *sē* vocāvērunt. — 22. Hominēs *sibi* omnia vitia libenter ignōscunt.

*

20. HODINA.

Konjunktiv imperfekta.
Coniunctivus imperfecti.

Konjunktiv imperfekta sloves první, druhé, třetí a čtvrté konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky (římské číslice v tabulce značí konjugaci):

Konjunktiv imperfekta. — Činný rod (*activum*):

	I. <i>(laudāre)</i>	II. <i>(dēlēre)</i>	III. <i>(carpere)</i> <i>(capere)</i>	IV. <i>(audire)</i>
<i>Sg.</i> 1.	-ārem	-ērem	-ěrem	-īrem
2.	-ārēs	-ērēs	-ěrēs	-īrēs
3.	-āret	-ēret	-ěret	-īret
<i>Pl.</i> 1.	-ārēmus	-ērēmus	-ěrēmus	-īrēmus
2.	-ārētis	-ērētis	-ěrētis	-īrētis
3.	-ārent	-ērent	-ěrent	-īrent

Konjunktiv imperfekta. — Trpný rod (*passivum*):

	I. <i>(laudāre)</i>	II. <i>(dēlēre)</i>	III. <i>(carpere)</i> <i>(capere)</i>	IV. <i>(audire)</i>
<i>Sg.</i> 1.	-ārer	-ērer	-ěrer	-īrer
2.	-ārēris	-ērēris	-ěrēris	-īrēris
3.	-ārētur	-ērētur	-ěrētur	-īrētur
<i>Pl.</i> 1.	-ārēmur	-ērēmur	-ěrēmur	-īrēmur
2.	-ārēminī	-ērēminī	-ěrēminī	-īrēminī
3.	-ārentur	-ērentur	-ěrentur	-īrentur

Poznámka: Mechanicky utvoříte 1. osobu singuláru *aktivního* konjunktivu imperfekta latinských sloves, přidáte-li k *aktivnímu* přítomnému infinitivu příponu »-m«; na př.: *laudāre* + *m* = *laudārem*.

Mechanicky utvoříte 1. osobu singuláru *passivního* konjunktivu imperfekta latinských sloves, přidáte-li k *aktivnímu* přítomnému infinitivu příponu »-r«; na př.: *laudāre* + *r* = *laudārer*.

Aktivní a passivní konjunktiv imperfekta sloves I.—IV. konjugace.

I. konjugace; (*laudō, ās, āre*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. laud-ārem chválil (-a, -o) bych	laud-ārer byl (-a, -o) bych chválen (-a, -o)
2. laud-ārēs chválil (-a, -o) bys	laud-ārēris byl (-a, -o) bys chválen (-a, -o)
3. laud-āret chválil (-a, -o) by	laud-ārētur byl (-a, -o) by chválen (-a, -o)
Pl. 1. laud-ārēmus chválili (-y, -a) bychom	laud-ārēmur byli (-y, -a) bychom chváleni (-y, -a)
2. laud-ārētis chválili (-y, -a) byste	laud-ārēmini byli (-y, -a) byste chváleni (-y, -a)
3. laud-ārent chválili (-y, -a) by	laud-ārentur byli (-y, -a) by chváleni (-y, -a)

(Výslovnost: * *laudārem*, * *laudārēs*, * *laudāret*, * *laudārēmus*, * *laudārētys*, * *laudārent*;

* *laudārer*, * *laudārēris*, * *laudārētur*, * *laudārēmur*, * *laudārēminj*, * *laudārentur*.)

*

Cvičení. Časujte aktivní i pasivní konjunktiv imperfekta těchto sloves I. konjugace: *amāre*, *milovati*; *vocāre*, *volati*!

Sg. 1. *amārem*, *miloval* (-a, -o) bych; 2. *amārēs*; 3. *amāret*. -
Pl. 1. *amārēmus*; 2. *amārētis*; 3. *amārent*.

Sg. 1. *amārer*, byl (byla, bylo) bych milován (-a, -o); 2. *amārēris*; 3. *amārētur*. — Pl. 1. *amārēmur*; 2. *amārēmini*; 3. *amārentur*.

Sg. 1. *vocārem*, volal (-a, -o) bych; 2. *vocārēs*; 3. *vocāret*. — Pl. 1. *vocārēmus*; 2. *vocārētis*; 3. *vocārent*.

Sg. 1. *vocārer*, byl (byla, bylo) bych volán (-a, -o); 2. *vocārēris*; 3. *vocārētur*. — Pl. 1. *vocārēmur*; 2. *vocārēmini*; 3. *vocārentur*.

Sg. 1. *si amārem*, kdybych miloval (-a, -o); 2. *si amārēs*, kdybys miloval (-a, -o); 3. *si amāret*, kdyby miloval (-a, -o). — Pl. 1. *si amārēmus*, kdybychom milovali (-y, -a); 2. *si amārētis*, kdybyste milovali (-y, -a); 3. *si amārent*, kdyby milovali (-y, -a).

Sg. 1. *si amārer*, kdybych byl (byla, bylo) milován (-a, -o); 2. *si amārēris*, kdybys byl (-a, -o) milován (-a, -o); 3. *si amārētur*, kdyby byl (-a, -o) milován (-a, -o). — Pl. 1. *si amārēmur*, kdybychom byli (-y, -a) milováni (-y, -a); 2. *si amārēmini*, kdybyste byli (-y, -a) milováni (-y, -a); 3. *si amārentur*, kdyby byli (-y, -a) milováni (-y, -a).

Sg. 1. *nisi amārem*, kdybych nemiloval (-a, -o); 2. *nisi amārēs*, kdybys nemiloval (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi amārer*, kdybych nebyl (-a, -o) milován (-a, -o); 2. *nisi amārēris*, kdybys nebyl (-a, -o) milován (-a, -o), atd.

*

II. konjugace; (*dēleō, ēs, ēre*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. dēl-ērem ničil (-a, -o) bych	dēl-ērer byl (-a, -o) bych ničěn (-a, -o)
2. dēl-ērēs ničil (-a, -o) bys	dēl-ērēris byl (-a, -o) bys ničěn (-a, -o)
3. dēl-ēret ničil (-a, -o) by	dēl-ērētur byl (-a, -o) by ničěn (-a, -o)
Pl. 1. dēl-ērēmus ničili (-y, -a) bychom	dēl-ērēmur byli (-y, -a) bychom ničěni (-y, -a)
2. dēl-ērētis ničili (-y, -a) byste	dēl-ērēmini byli (-y, -a) byste ničěni (-y, -a)
3. dēl-ērent ničili (-y, -a) by	dēl-ērentur byli (-y, -a) by ničěni (-y, -a)

(Výslovnost: * *délórem*, * *délórés*, * *délóret*, * *délórómus*, * *délórétys*, * *délórent*;

* *délórer*, * *délórérís*, * *délórétur*, * *délórémur*, * *délórémíný*, * *délórentur*.)

*

Cvičení. Časujte aktivní i passivní konjunktiv imperfekta těchto sloves II. konjugace: *monēre*, napomínati; *exercēre*, cvičiti!

Sg. 1. *monērem*, napomínal (-a, -o) bych; 2. *monērēs*; 3. *monēret*. — Pl. 1. *monērēmus*; 2. *monērētis*; 3. *monērent*.

Sg. 1. *monērer*, byl (byla, bylo) bych napomínán (-a, -o); 2. *monērēris*; 3. *monērētur*. — Pl. 1. *monērēmur*; 2. *monērēminī*; 3. *monērentur*.

Sg. 1. *exercērem*, cvičil (-a, -o) bych; 2. *exercērēs*; 3. *exercēret*. — Pl. 1. *exercērēmus*; 2. *exercērētis*; 3. *exercērent*.

Sg. 1. *exercērer*, byl (byla, bylo) bych cvičen (-a, -o); 2. *exercērēris*; 3. *exercērētur*. — Pl. 1. *exercērēmur*; 2. *exercērēminī*; 3. *exercērentur*.

Sg. 1. *sī monērem*, kdybych napomínal (-a, -o); 2. *sī monērēs*, kdybys napomínal (-a, -o); 3. *sī monēret*, kdyby napomínal (-a, -o). — Pl. 1. *sī monērēmus*, kdybychom napomínali (-y, -a); 2. *sī monērētis*, kdybyste napomínali (-y, -a); 3. *sī monērent*, kdyby napomínali (-y, -a).

Sg. 1. *sī monērer*, kdybych byl (byla, bylo) napomínán (-a, -o); 2. *sī monērēris*, kdybys byl (-a, -o) napomínán (-a, -o); 3. *sī monērētur*, kdyby byl (-a, -o) napomínán (-a, -o). — Pl. 1. *sī monērēmur*, kdybychom byli (-y, -a) napomínáni (-y, -a); 2. *sī monērēminī*, kdybyste byli (-y, -a) napomínáni (-y, -a); 3. *sī monērentur*, kdyby byli (-y, -a) napomínáni (-y, -a).

Sg. 1. *nisi monērem*, kdybych nenapomínal (-a, -o); *nisi monērēs*, kdybys nenapomínal (-a, -o), atd.

- Sg. 1. *nisi monērer*, kdybych nebyl (-a, -o) napominán (-a, -o);
 2. *nisi monērēris*, kdybys nebyl (-a, -o) napominán (-a, -o), atd.

*

III. konjugace, A; (*carpō, is, ere*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. carp-erem trhal (-a, -o) bych	carp-erer byl (-a, -o) bych trhán (-a, -o)
2. carp-erēs trhal (-a, -o) bys	carp-erēris byl (-a, -o) bys trhán (-a, -o)
3. carp-eret trhal (-a, -o) by	carp-erētur byl (-a, -o) by trhán (-a, -o)
Pl. 1. carp-erēmus trhali (-y, -a) bychom	carp-erēmur byli (-y, -a) bychom trháni (-y, -a)
2. carp-erētis trhali (-y, -a) byste	carp-erēminī byli (-y, -a) byste trháni (-y, -a)
3. carp-erent trhali (-y, -a) by	carp-erentur byli (-y, -a) by trháni (-y, -a)

(Výslovnost: * *karperem*, * *karperēs*, * *karperet*, * *karperēmus*, * *karperētys*, * *karperent*;

* *karperer*, * *karperēris*, * *karperētur*, * *karperēmur*, * *karperēminī*, * *karperentur*.)

*

Cvičení. Časujte aktivní i passivní konjunktiv imperfekta těchto sloves III. konjugace: *dūcere*, věsti; *tribuere*, udělovati!

Sg. 1. *dūcerem*, vedl (-a, -o) bych; 2. *dūcerēs*; 3. *dūceret*. — Pl. 1. *dūcerēmus*; 2. *dūcerētis*; 3. *dūcerent*.

Sg. 1. *dūcerer*, byl (byla, bylo) bych veden (-a, -o); 2. *dūcerēris*; 3. *dūcerētur*. — Pl. 1. *dūcerēmur*; 2. *dūcerēminī*; 3. *dūcerentur*.

Sg. 1. *tribuerem*, uděloval (-a, -o) bych; 2. *tribuerēs*; 3. *tribueret*. — Pl. 1. *tribuerēmus*; 2. *tribuerētis*; 3. *tribuere-*
rent.

Sg. 1. *tribuerer*, byl (byla, bylo) bych udělován (-a, -o); 2. *tribuerēris*; 3. *tribuerētur*. — Pl. 1. *tribuerēmur*; 2. *tribuerēmini*; 3. *tribuerentur*.

Sg. 1. *sī dūcerem*, kdybych vedl (-a, -o); 2. *sī dūcerēs*, kdybys vedl (-a, -o); 3. *sī dūceret*, kdyby vedl (-a, -o). — Pl. 1. *sī dūcerēmus*, kdybychom vedli (-y, -a); 2. *sī dūcerētis*, kdybyste vedli (-y, -a); 3. *sī dūcerent*, kdyby vedli (-y, -a).

Sg. 1. *sī dūcerer*, kdybych byl (byla, bylo) veden (-a, -o); 2. *sī dūcerēris*, kdybys byl (-a, -o) veden (-a, -o); 3. *sī dūcerētur*, kdyby byl (-a, -o) veden (-a, -o). — Pl. 1. *sī dūcerēmur*, kdybychom byli (-y, -a) vedeni (-y, -a); 2. *sī dūcerēmini*, kdybyste byli (-y, -a) vedeni (-y, -a); 3. *sī dūcerentur*, kdyby byli (-y, -a) vedeni (-y, -a).

Sg. 1. *nisi dūcerem*, kdybych nevedl (-a, -o); 2. *nisi dūcerēs*, kdybys nevedl (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi dūcerer*, kdybych nebyl (-a, -o) veden (-a, -o); 2. *nisi dūcerēris*, kdybys nebyl (-a, -o) veden (-a, -o), atd.

*

III. konjugace, B; (*capiō, is, ere*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. cap-erem chytal (-a, -o) bych	cap-erer byl (-a, -o) bych chytán (-a, -o)
2. cap-erēs chytal (-a, -o) bys	cap-erēris byl (-a, -o) bys chytán (-a, -o)
3. cap-eret chytal (-a, -o) by	cap-erētur byl (-a, -o) by chytán (-a, -o)
Pl. 1. cap-erēmus chytali (-y, -a) bychom	cap-erēmur byli (-y, -a) bychom chytáni (-y, -a)
2. cap-erētis chytali (-y, -a) byste	cap-erēmini byli (-y, -a) byste chytáni (-y, -a)
3. cap-erent chytali (-y, -a) by	cap-erentur byli (-y, -a) by chytáni (-y, -a)

(Výslovnost: * *kaperem*, * *kaperés*, * *kaperet*, * *kaperémus*, * *kaperétys*, * *kaperent*;

* *kaperer*, * *kaperéris*, * *kaperétur*, * *kaperémur*, * *kaperéminy*, * *kaperentur*.)

*

Cvičení. Časujte aktivní konjunktiv imperfekta těchto sloves III. konjugace: *fugiō*, *fugere*, utíkati; *cupiō*, *cupere*, přát si! Časujte passivní konjunktiv imperfekta těchto sloves III. konjugace: *rapiō*, *rapere*, uchvacovati; *interficiō*, *interficere*, zabíjeti; *cōspiciō*, *cōspicere*, spatřovati!

Sg. 1. *fūgerem*, utíkal (-a, -o) bych; 2. *fūgerēs*, 3. *fūgeret*. — Pl. *fūgerēmus*; 2. *fūgerētis*; 3. *fūgerent*.

Sg. 1. *raperer*, byl (-a, -o) bych uchvacován (-a, -o); 2. *raperēris*; 3. *raperētur*. — Pl. 1. *raperēmur*; 2. *raperēminī*; 3. *raperentur*.

Sg. 1. *cuperem*, přál (-a, -o) bych si; 2. *cuperēs*, přál (-a, -o) by sis; 3. *cuperet*, přál (-a, -o) by si. — Pl. 1. *cuperēmus*, přáli (-y, -a) bychom si; 2. *cuperētis*, přáli (-y, -a) byste si; 3. *cuperent*, přáli (-y, -a) by si.

Sg. 1. *interficerer*, byl (-a, -o) bych zabíjen (-a, -o), zabit (-a, -o); 2. *interficerēris*; 3. *interficerētur*. — Pl. 1. *interficerēmur*; 2. *interficerēminī*; 3. *interficerentur*.

Sg. 1. *sī cuperem*, kdybych si přál (-a, -o); 2. *sī cuperēs*, kdyby sis přál (-a, -o), atd.

Sg. 1. *sī cōspicerer*, kdybych byl spatřován (byla spatřována, bylo spatřováno); 2. *sī cōspicerēris*, atd.

Sg. 1. *nisi cuperem*, kdybych si nepřál (-a, -o); 2. *nisi cuperēs*, kdyby sis nepřál (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi cōspicerer*, kdybych nebyl (-a, -o) spatřován (-a, -o); 2. *nisi cōspicerēris*, kdybys nebyl (-a, -o) spatřován (-a, -o), atd.

*

IV. konjugace; (*audiō, īs, īre*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. aud-irem slyšel (-a, -o) bych	aud-irer byl (-a, -o) bych slyšen (-a, -o)
2. aud-irēs slyšel (-a, -o) bys	aud-irēris byl (-a, -o) bys slyšen (-a, -o)
3. aud-iret slyšel (-a, -o) by	aud-irētur byl (-a, -o) by slyšen (-a, -o)
Pl. 1. aud-irēmus slyšeli (-y, -a) bychom	aud-irēmur byli (-y, -a) bychom slyšeni (-y, -a)
2. aud-irētis slyšeli (-y, -a) byste	aud-irēmini byli (-y, -a) byste slyšeni (-y, -a)
3. aud-irent slyšeli (-y, -a) by	aud-irentur byli (-y, -a) by slyšeni (-y, -a)

(Výslovnost: * *audýrem*, * *audýrés*, * *audýret*, * *audýrémus*, * *audýrētys*, * *audýrent*;
* *audýrer*, * *audýrēris*, * *audýrētur*, * *audýrémur*,
* *audýrēminý*, * *audýrentur*.)

Cvičení. Časujte aktivní i passivní konjunktiv imperfekta těchto sloves IV. konjugace: *cūstōdīre*, *stříci*; *ērudīre*, *vzdělávati*!

Sg. 1. *cūstōdīrem*, střežil (-a, -o) bych; 2. *cūstōdīrēs*; 3. *cūstōdīret*. — Pl. 1. *cūstōdīrēmus*; 2. *cūstōdīrētis*; 3. *cūstōdīrent*.

Sg. 1. *cūstōdīrer*, byl (-a, -o) bych střežen (-a, -o); 2. *cūstōdīrēris*; 3. *cūstōdīrētur*. — Pl. 1. *cūstōdīrēmur*; 2. *cūstōdīrēmini*; 3. *cūstōdīrentur*.

Sg. 1. *ērudīrem*, vzdělával (-a, -o) bych; 2. *ērudīrēs*; 3. *ērudīret*. — Pl. 1. *ērudīrēmus*; 2. *ērudīrētis*; 3. *ērudīrent*.

Sg. 1. *ērudīrer*, byl (-a, -o) bych vzděláván (-a, -o); 2. *ērudīrēris*; 3. *ērudīrētur*. — Pl. 1. *ērudīrēmur*; 2. *ērudīrēmini*; 3. *ērudīrentur*.

Sg. 1. *nisi ērudīrem*, kdybych nevzdělával (-a, -o); 2. *nisi ērudīrēs*, kdybys nevzdělával (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi ērudīrer*, kdybych nebyl (-a, -o) vzděláván (-a, -o); 2. *nisi ērudīrēris*, kdybys nebyl (-a, -o) vzděláván (-a, -o), atd.

**Konjunktiv imperfekta
slovesa »esse«.**

Coniunctivus imperfecti:

<i>Singulár:</i>	<i>Plurál:</i>
1. essem byl (-a, -o) bych	1. essēmus byli (-y, -a) bychom
2. essēs byl (-a, -o) bys	2. essētis byli (-y, -a) byste
3. esset byl (-a, -o) by	3. essent byli (-y, -a) by

Konjunktiv imperfekta složenin:

adesse (I, 316): Sg. 1. *adessem*, byl bych přítomen, byla bych přítomna, bylo bych přítomno; pomáhal (-a, -o) bych; 2. *adessēs*; 3. *adesset*. — Pl. 1. *adessēmus*; 2. *adessētis*; 3. *adessent*.

abesse (I, 246): Sg. 1. *abessem*, byl bych nepřítomen, vzdálen (byla bych nepřítomna, vzdálena; bylo bych nepřítomno, vzdáleno); 2. *abessēs*; 3. *abesset*. — Pl. 1. *abessēmus*; 2. *abessētis*; 3. *abessent*.

dēesse (I, 246): Sg. 1. *dēessem*, scházel, chyběl (-a, -o) bych; 2. *dēessēs*; 3. *dēesset*. — Pl. 1. *dēessēmus*; 2. *dēessētis*; 3. *dēessent*.

prōdesse, prospívati: Sg. 1. *prōdessem*, prospíval (-a, -o) bych; 2. *prōdessēs*; 3. *prōdesset*. — Pl. 1. *prōdessēmus*; 2. *prōdessētis*; 3. *prōdessent*.

obesse (I, 246): Sg. 1. *obessem*, škodil (-a, -o) bych; 2. *obessēs*; 3. *obesset*. — Pl. 1. *obessēmus*; 2. *obessētis*; 3. *obessent*.

Sg. 1. *sī essem*, kdybych byl (-a, -o); 2. *sī essēs*, kdybys byl (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi essem*, kdybych nebyl (-a, -o); *nisi essēs*, kdybys nebyl (-a, -o), atd.

*

21. HODINA.

Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv imperfekta?

Latinský konjunktiv imperfekta lze přeložiti do češtiny rozmanitým způsobem; o tom, jak se konjunktiv imperfekta v tom kterém případě přeloží do češtiny, rozhodují tyto okolnosti:

a) co se vyslovuje konjunktivem imperfekta (zda přání či neskutečnost či možnost a j.),

b) v jaké větě jest tento konjunktiv imperfekta (zda ve větě hlavní či vedlejší, v jaké větě vedlejší a j.).

V dnešní hodině promluvím o dvojí platnosti konjunktivu imperfekta ve hlavní větě a o konjunktivu imperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (či v irrealné periodě hypothetické).

*

1. Konjunktiv imperfekta vyslovuje přání nedostižné v přítomnosti.

Konjunktiv imperfekta *ve hlavní větě* vyslovuje **přání nesplnitelné** či **nedostižné v přítomnosti** (tento konjunktiv slove »*konjunktiv přáci, coniunctivus optativus irrealis imperfecti*«). — (Viz str. 227!)

Tento konjunktiv přáci často se opírá o částice:

»*utinam!*« = »*kéž!*« (o kladném přání);

»*utinam nē!*«
»*nē!*« } = »*kéž ne!*« (o záporném přání).

Do češtiny se přáci konjunktiv imperfekta překládá **přítomným kondicionálem** příslušného slovesa, k němuž přistupuje částice »*kéž!*« (je-li záporný, částice »*kéž ne!*«)

Utinam laudārem!		Kěž bych chválil (-a, -o)!
Utinam nē laudārem! }		Kěž bych nechválil, (-a, -o)!
Nē laudārem!		
Utinam laudārer!		{ Kěž bych byl (-a, -o) chválen (-a, -o)!
Utinam nē laudārer! }		
Nē laudārer!		Kěž bych nebyl (-a, -o) chválen (-a, -o)!
Utinam essem!		Kěž bych byl (-a, -o)!
Utinam nē essem! }		Kěž bych nebyl (-a, -o)!
Nē essem!		

2. Konjunktiv imperfekta vyslovuje neskutečný děj v přítomnosti.

Konjunktiv imperfekta *ve hlavní větě* vyslovuje **neskutečný děj v přítomnosti**; tento konjunktiv sluje »*konjunktiv neskutečnosti, coniunctivus irreālis imperfecti*«. Do češtiny se překládá přítomným kondicionálem. Je-li záporný, přistupuje k němu zápornka »*nōn*«. — (Viz str. 229!)

Dārem = *dal bych* (kdybych totiž měl, ale já nemám a proto nedám), *dala bych, dalo bych*.

Nōn darem = *nedal bych, nedala bych, nedalo bych*.

Essem = *byl bych, byla bych, bylo bych*.

Nōn essem = *nebyl bych, nebyla bych, nebylo bych*.

Sine amicis vīta trīstis esset. *Bez přátel život byl by smutný.*

**Podmínkové souvětí.
Hypothetická perioda.**

Podmínkové souvětí:

Vedlejší věta podmínková:

Jestliže tomu věříš,

Hlavní věta:

mýlíš se.

(Poznámka: *Perioda* = souvětí; *hypothetický* = podmínkový; *reálný* = skutečný; *irreálný* = neskutečný; *potenciální* = možný.)

Podmínkové souvětí (hypothetická perioda) se skládá z vedlejší věty podmínkové a z hlavní věty.

Vedlejší věta podmínková vyslovuje podmínku, na jejímž splnění závisela nebo závisí nebo bude záviseti platnost toho, co jest obsahem hlavní (řídící) věty. Vedlejší věta podmínková vyslovuje podmínku, hlavní (řídící) věta vyslovuje její následek. Podmínka jde *před* následkem. Proto vedlejší větu podmínkovou nazýváme též *předvětim*, hlavní (řídící) větu *zavětím*. Předvěti a zavětí dohromady tvoří podmínkové souvětí čili hypothetickou periodu.

Vedlejší věta podmínková bývá uvedena:

a) v češtině nejčastěji spojkami »*jestliže*«, »*-li*«, »*jestli*«, »*kdyby*«, (někdy také spojkou »*když* = *jestliže*«); záporná vedlejší věta podmínková jest uvedena spojkami »*jestliže ne*«, »*-li ne*«, »*jestli ne*«, »*kdyby ne*«;

b) v latině v kladné větě spojkou »*sī*«, v záporné větě spojkou »*nisi*«, zřídka spojkou »*sī nōn*«.

Podle té okolnosti, je-li podmínka **skutečná**, či **možná**, či **neskutečná**, a je-li následek **skutečný**, či **možný**, či **neskutečný**, jest trojí druh podmínkového souvětí (hypothetické periody), a to:

a) podmínkové souvětí *skutečnosti* (či hypothetická perioda **reálná**),

b) podmínkové souvětí *možnosti* (či hypothetická perioda **potenciální**),

c) podmínkové souvětí *neskutečnosti* (či hypothetická perioda **irreálná**).

<p>Podmínkové souvětí skutečnosti. <i>Hypothetická perioda reálná.</i></p>

V podmínkovém souvětí **skutečnosti** (hypothetické periody **reálné**) podmínka jest *skutečná*, následek je také *skutečný*. I ve vedlejší větě podmínkové i v hlavní (řídící) větě jest slovesný tvar v **indikativu** všech časů.

Spojky: »*sī* = *jestli*, *jestliže*, *-li*«;

»*nisi* = *jestli ne*, *jestliže ne*, *ne-li*«.

Předvěti:
Si id crēdis,
(*indikativ*)
Jestliže tomu věříš,
Věříš-li tomu,

Závěti:
errās.
(*indikativ*)
mýlíš se.
mýlíš se.

Si id crēdebās (*indik. imperf.*), **errābās** (*indik. impf.*).
Jestliže jsi tomu věřil (-a, -o), mýlil (-a, -o) jsi se. —
Věřil-li (věřila-li, věřilo-li) jsi tomu, mýlil (-a, -o) jsi se.

Si magister puerum laudāverat (*indik. plusquperf.*), **puer gaudēbat** (*indik. imperf.*). Jestliže učitel hocha pochválil, hoch se radoval. — (Výklad: Učitel dříve musil hocha pochváliti, aby se hoch potom mohl radovati.)

Podmínkové souvětí neskutečnosti.
Hypothetická perioda irrealná. — II.
(Viz str. 230!)

V podmínkovém souvětí **neskutečnosti** (*hypothetické periodě irrealné*) podmínka jest *neskutečná*, následek je také *neskutečný*. I ve vedlejší větě podmínkové i v hlavní (řídící) větě je slovesný tvar:

a) v latině v **konjunktivu imperfekta** o neskutečnosti *přítomné*, v češtině jest *kondicionál přítomný* příslušného slovesa,

b) v latině v **konjunktivu plusquamperfekta** o neskutečnosti *minulé*, v češtině je *kondicionál minulý* příslušného slovesa.

Spojky: »**si** = *kdyby*«;
»**nisi** = *kdyby ne*«.

Předvěti:
Si id crēderēs,
(*konjunktiv imperfekta*)
Kdybys tomu věřil,
Kdybys tomu věřila,
Kdybys tomu věřilo,

Závěti:
errārēs.
(*konjunktiv imperfekta*)
mýlil by ses.
mýlila by ses.
mýlilo by ses.

V dnešní hodině věnujeme pozornost jen takovým vedlejším větám podmínkovým, v nichž slovesný tvar jest v konjunktivu imperfekta

fekta (o neskutečné podmínce v přítomnosti); latinská spojka »si« s konjunktivem imperfekta se do češtiny přeloží českou spojkou »kdyby« s českým přítomným kondicionálem (»nisi« = »kdyby ne«).

Si laudārem = kdybych chválil (-a, -o); chválil-li bych, chválila-li bych, chválilo-li bych.

Nisi laudārem = kdybych nechválil (-a, -o); nechválil-li bych, nechválila-li bych, nechválilo-li bych.

Si laudārer = kdybych byl (-a, -o) chválen (-a, -o); byl-li bych chválen, byla-li bych chválena, bylo-li bych chváleno.

Nisi laudārer = kdybych nebyl (-a, -o) chválen (-a, -o); nebyl-li bych chválen, nebyla-li bych chválena, nebylo-li bych chváleno.

Si essem = kdybych byl (-a, -o); byl-li bych, byla-li bych, bylo-li bych.

Nisi essem = kdybych nebyl (-a, -o); nebyl-li bych, nebyla-li bych, nebylo-li bych.

*

Příklady:

1. **Si puer sēdulus esset, magister eum laudāret.** —
2. **Avārī essētis, sī dīvitiās nimis amārētis.** — 3. **Si parum discerēs, piger appellārēris.** — 4. **Si tibi ipse imperārēs, liber essēs.** — 5. **Si tū aliīs nocēres, aliū tibi nocērent.** — 6. **Nisi hominēs voluptātēs nimis quaerent, cūrae eōrum minuerentur.** — 7. **Si tempus habērem, multa ad tē scriberem.** — 8. **Nōs omnēs nihil ferē scīrēmus, nisi aliū nōs docērent.** — 9.

1. *Kdyby* hoch *byl* příčinnivý, učitel *by* ho *chválil*. —
2. *Byli byste* lakomci, *kdybyste* příliš *milovali* bohatství. — 3. *Kdyby* ses málo *učil*, *byl* *bys* *nazýván* lenivým. — 4. *Kdybys* sám *sobě vládl*, *byl* *bys* *svoboden*. — 5. *Kdybys* ty *škodil* jiným, *jiní by* *škodili* tobě. — 6. *Kdyby* lidé příliš *nevyhledávali* rozkoší, jejich starosti *by se* *menšily*. — 7. *Kdybych* měl čas, mnoho *bych* ti *psal*. — 8. *My všichni bychom* *nevěděli* téměř nic, *kdyby* nás *jiní nepoučovali*. — 9. *Kdybychom* za-

Si nostra officia neglegeremus, meritō moneremur et puniremur. — 10. Si militēs fortēs essent, molestiūs itineris nōn deterrerentur.

nedbávali svých povinností, právem bychom byli napomináni a trestáni. — 10. Kdyby vojínové byli stateční, nedali by se odstrašiti (= nebyli by odstrašováni) nesnázei pochodu.

20. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 138!)

1. Jdi přímou cestou (přimo)! — 2. Odpusť mně nešťastnému! —
3. Žáci, vypravujte mně to, co (*v lat. plur.*) již víte o Římanech! —
4. Umyjte své ruce! (Umyjte si ruce!) — 5. Žiješ-li správně, nedbej slov špatných lidí! — 6. Nezoufejte, já vám pomohu. — 7. Nebojujte proti sobě vespolek! — 8. Očekávejte(ž) takovou odměnu, jaká bude vaše práce. — 9. Učitel se taž, žáci odpovídejtež! — 10. Děti milujtež (*3. osoba*) své rodiče! — 11. Vojínové bojujtež (*3. osoba*) za vlast! — 12. Dcero, miluj(ž) (*2. osoba*) otce a matku! — 13. Dcery, milujte(ž) (*2. osoba*) otce a matku! — 14. Dcery milujte(ž) (*3. osoba*) otce a matku! — 15. Válka budíž připravována (*3. os.*) všemi silami! — 16. Otec a matka buďtež milováni (*3. os.*) od děti! — 17. Zachovávej míru ve všech věcech! — 18. Stráž se psa! (Měj se na pozoru před psem! Pozor, zlý pes!) — 19. Hoši, snažte se líbiti dobrým občanům! — 20. Naplňte tuto vázu květinami! — 21. Nezástávej doma! — 22. Dívko, neplač! — 23. Dívky, neplačte! — 24. Nebojte se oněch lidí (*v češt. genit., v lat. akus.*)! — 25. Nikoli trest, nýbrž zákon vás, občané, zdržujž (*3. osoba*) od bezpráví! — 26. Cvičte(ž) (*2. osoba*) každodenně pamět! — 27. Konsulové mějtež (*3. osoba*) svrchované právo, nikomu nebudtež poddáni! — 28. Bezbožníci neopovažujte(ž) se (*3. osoba*) dary usmířovati hněv bohů! — 29. Pamět budíž cvičena každodenně! —
30. Poznávej sebe sama! Poznávejte sebe samy! — 31. Pij víno (napij se vína)! Pijte víno (napijte se vína)! — 32. Přijmi tuto odměnu! Přijměte tyto odměny! — 33. Pečlivě vykonej, co nařizují.
34. Pečlivě vykonejte, co nařizujeme. — 35. Rád přijmi(ž) (*2. os.*) skrovný dar, jež ti dává chudý přítel. — 36. Ostřete (bruste) své meče, jinoši! — 37. Bojujete-li za vlast, občané, svého života (*v češt. genit., v lat. dativ*) nešetřte! — 38. Neurážej bohů (*v češt. gen.*)

zápor., v lat. akus.), kteří vše vidí (spatřují). -- 39. Nevěřte, soudcové, obžalovanému! -- 40. Paměť záků budiž bystřena (3. osoba) cvikem! -- 41. Mé dopisy buďtež vámi čteny (3. os.) pozorně! --

42. Mluv pravdu, varuj se zla (utíkej před zlem) a čiň dobro! -- 43. Vyved' (2. os.) z města, Katilino, všechny své soudruhy! -- 44. Vojínové, vykonejte rozkazy!

45. Vyslyš prosby prosebníků! -- 46. Slyšte veselou (radostnou) zprávu! -- 47. Vojínové, obezřele střežte (2. os.) tábora (v lat. akus.)! -- 48. Soudcové trestejtež (3. os.) nešlechetníky! -- 49. Nešlechetníci buďtež trestáni (3. os.)! -- 50. Mrtvého člověka (mrtvoly) v městě nepohřbívejž (3. os.) ani nespalujž (3. os.)! (Římský předpis.)

51. (Můj synu ==) milý synu, buď [budiž] skromný! -- 52. Žák budiž (3. os.) čilý! -- 53. Žáci, buďtež (2. os.) čili! -- 54. Občané buďtež (3. os.) příčinliví! -- 55. Nařízení úradů buďtež (3. os.) spravedlivá a občané jich (*iisque = et iis, v češt. genit., v lat. dativ*) poslouchejtež (3. os.)! -- 56. Blaho státu budiž (3. os.) nejvyšším zákonem!

Imperativní slovesný tvar jest ve 2. osobě, vztahuje-li se k osobě, vyjádřené zájmem 2. osoby (ty, vy) nebo vokativem substantiva; vokativ jest oddělen od ostatních větných členů čárkou.

Imperativní slovesný tvar jest ve 3. osobě, vztahuje-li se k třetí osobě vyjádřené nominativem; nominativ není tu oddělen od ostatních větných členů čárkou.

*

21. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 149!)

1. *Libenter vōbiscum dē rēbus meis dēliberō.* — 2. *Iram (* iram) tuam coērcē!* *Iram (* iram) vestram coērcēte!* — 3. *Nēmō suā sorte contentus est.* — 4. *Nōbis et nostrae fortitūdini cōfidimus.* — 5. *Vōs laudātis vestra, nōs laudāmus nostra.* — 6. *Bonī civēs patriam suam magis amant quam sē.*

7. *Nimis tē tuumque opus laudās; nimiā laude tibi tuōque operī nocēs.* — 8. *Dēfendite vōs nōn tam verbīs*

quam integrā vitā *vestrā!* — 9. *Inertiā nostrā nōbis* māximē nocēbimus, sodālēs! — 10. Diligentīā et indūstriā laetitiam *nōbis* et *nostrīs* magistrīs parāmus. — 11. Diligentīā et indūstriā laetitiam *vōbis* et *vestrīs* magistrīs parātis. — 12. Puerī diligentīā et indūstriā laetitiam *sibi* et *suīs* magistrīs parant. — 13. Cūr cotīdiē discipulōrum *tuōrum* memoriā exercēs, magister? Cūr cotīdiē discipulōrum *vestrōrum* memoriā exercētis, magistrī? — 14. Cole patrem *tuum* et mātrem *tuam!* Colite patrem *vestrum* et mātrem *vestram!* — 15. *Tē tuaque* fortiter dēfende! *Vōs vestraque* fortiter dēfendite! — 16. Fortitūdini *vestrae* māximē cōfidite! — 17. Patriam *tuam*, bone cīvis, magis quam *tē* amā! — 18. Patriam *vestram*, bonī cīvēs, magis quam *vōs* amāte! — 19. Bonī cīvēs patriam *suam* magis quam *sē* amantō! — 20. Nimiā laude operis *vestrī* māximē *vōbis* *vestrōque* operī nocēbātis.

*

22. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 150!)

1. Manus dextra ad multās rēs *magis idōnea* est quam sinistra. — 2. Optimī hominēs *māximē pīi* sunt. — 3. Nihil *magis dubium* fortūnā (= quam fortūnā) est. — 4. Rēs *māximē exigua* saepe difficillima est. — 5. Ferrum hominī *magis necessārium* est aurō et argentō (= quam aurum et argentum). — 6. Hominēs saepe *magis pīi* in rēbus adversis sunt quam in rēbus secundis. — 7. Flōrēs *māximē variōs* colōrēs habent. — 8. Praemia nōn semper hominibus *māximē idōneis* tribuuntur. — 9. Ūsus magister *māximē ēgregius* est. — 10. Negōtia virōrum *magis varia* sunt quam negōtia mulierum. — 11. Virtūte nihil melius, nihil *magis necessārium* est. — 12. Hominēs prūdentissimī ad omnia negōtia *māximē idōneī* sunt. — 13. Est-ne vōbis nōtus locus, unde pulcherrimus et *māximē ēgregius* āspectus nostrae urbis praebētur? — 14. Viae quō *magis arduae* sunt, eō molestiōrēs sunt; viae *māximē arduae* molestissi-

mae sunt. — 15. Ferrum metallum nōn pretiōsissimum, sed *māximē necessariū* est. — 16. Praesēns tempus ad auxiliū *māximē idōneū* est.

*

23. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 168!)

I. — 1. Necht' (at') žije, necht' (at') roste, necht' (at') kvete naše vlast! — 2. Necht' (at') ti bohové dají, čeho (*v lat. akus.*) si přeješ. — 3. Necht' se bohům líbí naše oběti! (Necht' jsou bohům naše oběti příjemné!) — 4. Necht' jest naše svornost stálá (trvalá)! — 5. Dnes budeš, Lucie, oděn do mužské togy; necht' jsou ti, (můj =) milý synu, bohové milostivi! — 6. Necht' (at') odpočívá v pokoji! [Odpočívej v pokoji!] Necht' (at') odpočívají v pokoji! [Odpočívejte v pokoji!] — 7. Necht' nám bohové pomáhají (pomohou) v tomto nebezpečí!

8. Kéž každodenně cvičíš svou pamět! — 9. Kéž bohové chrání tebe, polovičko mé duše! (Básník Q. Horatius Flaccus v 3. básni první knihy Ód nazývá svého přítele, básníka P. Vergilia Marona, »polovinou své duše«.) — 10. Kéž žáci poslouchají (jsou poslušni) rodičů a učitelů! — 11. Kéž nám spojenci pošlou pomocné voje! — 12. Kéž jsi, Gaie, moudrým vůdcem! — 13. Kéž všechny zločiny jsou trestány!

II. — 14. Prosíme; prosme! — 15. Modleme se a pracujme! — 16. Chvalme nejlepší (muže)! — 17. Neposuzujme lidi podle šatu! — 18. Bojujme nikoli vespolek, nýbrž s nepřáteli naši (své) vlasti! — 19. Pomáhejme nešťastným (*v lat. akus.*)! — 20. Milujme vlast! — 21. Déle nečekejme! — 22. Necht' se bezbožní neopovažují bohy usmířovati dary! — 23. Radujme se tedy, pokud jsme mládí; země nás bude míti (chovati, jímati) po příjemném mládí, po nepříjemném stáří. — 24. Snažme se líbiti dobrým (řádným) mužům! — 25. Poslouchejme (buďme poslušni) úřadů a zákonů, jež úřady daly obci. — 26. Vzdejme dík vítěznému vojsku! — 27. Založme město, ustanovme oběti a zákony! — 28. Nevěfme lichým pověstem! — 29. Neříkejme tolikrát totéž! — 30. Zachovejme směr a neposlouchejme těch znamení, která troubí k ústupu! — 31. Nepřejsme si nesnadných věcí (*v lat. akus.*)! — 32. Jsme přáteli (*v lat. nomin.*); buďme přáteli! Přátelům vždy pomáhejme! — 33. Nebuďme nečinní! — 34. Bloudícímu (chybujícímu) ukažme cestu! — 35. Ve štěstí varujme se pýchy (hrdosti, zpupnosti)!

Pamatujte mluvnický rod těchto jmen zvířat:

ariēs, m., beran (I, 388); *apis*, f., včela (I, 353); *avis*, f., pták (I, 389); *ovis*, f., ovce (I, 350); *pecū*, n., dobytek, brav (I, 303); *pecus*, *pecoris*, n., brav (ovce, kozy, vepří), dobytek stádo; *pecus*, *pecudis*, f., ovce, dobytče; *piscis*, m., ryba (I, 350); *taurus*, m., tur, býk (I, 336); *volucris*, f., (zřídka m.), pták (I, 353).

I. deklinace.

Substantiva první deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-a«, v genitivu singuláru v »-ae«, jsou převážnou většinou feminina (ženského rodu). — (I, str. 34—41, 43, 50—52, 105, 106, 107, 154.)

Rodové výjimky z tohoto pravidla:

Maskulina (mužského rodu) jsou — jak už dříve bylo pověděno —

- a) jména mužů a národů první deklinace,
- b) většina jmen řek první deklinace.

Příklady:

Agricola labōriōsus, m., pracovitý rolník; *auriga callidus*, m., obratný vozataj; *incola bonus*, m., dobrý obyvatel; *nauta peritus*, m., zkušený lodník, plavec; *poēta clārus*, m., slavný básník;

Abdēritae stulti, m., zpozdili, hloupí Abdeřané, (I, 438); *Belgae*, m., Belgové; *Numidae*, m., Numidové (národ v sever. Africe); *Persae bellicōsi*, m., bojovní Peršané, (I, 365); *Pirūstae*, m., Pirustové (ilyrský kmen); *Spartiātae probi*, m., poctiví Spartané, (I, 365); *Scythae bellicōsi*, m., bojovní Skytové (kočovný národ bydlicí v krajinách dnešního jižního Ruska); *Volcae*, m., Volkové (keltský kmen);

Axona, m., říčka Axona (levý přítok řeky Isary); *Garumna*, m., dnešní řeka Garonne (ve Francii); *Mōsa*, m., dnešní řeka Maasa; *Mosella*, m., Mosela, přítok řeky Rýna; *Sēquana*, m., dnešní řeka Seine (ve Francii), (*Sēquana rapidus*, prudká Sekvana).

Odchylkou feminina (ženského rodu) jsou tato jména řek: *Vul-tava*, f., Vltava, řeka v zemi České; *Mātrona*, f., dnešní řeka Marne (ve Francii); *Allia*, f., dnešní říčka Aja, přítok řeky Tiberu v Itálii; *Albula*, f., staré jméno řeky Tiberu.

Maskulinum (mužského rodu) je substantivum »*Hadria*, ae, m., Adriatické moře«.

II. deklinace.

1.

Substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-us«, v genitivu singuláru v »-i«, jsou zpravidla *maskulína* (mužského rodu).

Substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-er« a v »-ir«, jsou vesměs *maskulína* (mužského rodu).

(Viz I. díl, str. 65—71, 81—90, 104—107, 118—119, 154—155, 182—184!)

Rodové výjimky z tohoto pravidla:

1. *Feminína* (ženského rodu) jsou jména zemí, měst a malých ostrovů, která jsou singularia (t. j. mají pouze jednotné číslo) a náležejí do druhé deklinace, jsouce zakončena v nominativu singuláru v »-us«, v genitivu singuláru v »-i«.

Příklady:

Aegyptus fecunda, f., úrodný Egypt, (I, 184);

Corinthus opulenta, f., bohatý Korint, (I, 184); *Ephesus clāra, f.*, slavný Efesus (I, 184); *Paphus nōta, f.*, známý Pafos, (I, 184);

Cyprus frūgifera, f., úrodný Kypr (ostrov), (I, 184); *Dēlus clāra, f.*, slavný Delos (ostrov), (I, 184); *Naxus magna, f.*, veliký Naxos (ostrov), (I, 184); *Parus parva, f.*, malý Parus, Paros (ostrov), (I, 260); *Pharus nōta, f.*, známý Farus (ostrůvek), (I, 443); *Rhodus clāra, f.*, slavný R(h)odus (ostrov), (I, 184); *Samus parva, f.*, malý Samus, Samos (ostrov), (I, 184). — (Jména malých ostrovů a jména měst nebo osad na nich byla těž, proto tato jména byla feminína.)

Maskulína (mužského rodu) jsou jména:

Bosporus, m., Bospor (mořský průliv spojující Černé moře s Marmarou); *Hellēspontus, m.*, Helespont, úžina Dardanelská; *Isthmus, m.*, šíje korintská; *Pontus, m.*, Pontos, země v Malé Asii.

(Pokračování na obálce 5. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1938. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem této firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 5.

SVĚTOVÉ ŘEČI

V 1000 SLOVECH.

D.A.T.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

O mluvnickém rodu jmen měst druhé deklinace, která jsou v nominativu a genitivu singuláru zakončena jinak než v »-us, -i«, rozhoduje buď koncovka nebo mluvnický rod toho jména v té řeči, z níž jméno je vzato; na př.:

Delphī, ōrum, m., Delfy, město a věštitna ve středním Řecku; (je maskulinum vzhledem ke koncovce »-ī, -ōrum«); *Delphī clāri*, slavné Delfy;

Vēī (Vēi), Vētōrum, m., Veje, městečko sev.-záp. od Říma;

Argī, ōrum, m., Argos, krajina a slavné město na Peloponesu v jižním Řecku; (v nom. a akus. sing. někdy bývá neutrum *Argos*).

Leuctra, ōrum, n., Leuktra, řecká osada v Boiotii ve středním Řecku; *Bactra, ōrum*, n., Baktry, hlavní město perské provincie Baktrie; (jsou neutra vzhledem ke koncovce »-a, -ōrum«; v řečtině jsou středního rodu).

Saguntum, ī, n., Sagunt, město na východním pobřeží Hispanie; *Ilium (Ilion), Ilii*, n., Ilion, Troja, maloasijské město známé z řeckých bájí; (jsou neutra vzhledem ke koncovce »-um, -i«; v řečtině jsou rodu středního).

*

2. *Feminina* (ženského rodu) jsou jména stromů (keřů) druhé deklinace, zakončená v nominativu sing. v »-us«, v genitivu sing. v »-i«; (I, str. 183); na př.:

amygdalus pulchra, f., krásná mandloň
buxus, f., zimoztráz
cedrus alta, f., vysoký cedr
cupressus pulchra, f., krásný cypřiš
cytisus tenera, f., mladý jetýlek, vojtěška
fāgus umbrōsa, f., stinný buk
ficus, f., fík, smokvoň
iūniperus, f., jalovec

laurus sacra, f., posvátný vavřík
mālus pulchra, f., krásná jabloň
myrtus nōta, f., známá myrta
pirus pulchra, f., krásná hrušeň
platanus patula, f., košatý platan
pōmus tenera, f., útlý, mladý ovocný strom
pōpulus prōcēra, f., štíhlý topol
prūnus, f., slíva, švestka
taxus alta, f., vysoký tis
ulmus magna, f., velký jilm

*

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

22. HODINA.

Základní číslovky. I. Numerālia cardinālia.

V češtině základní číslovky »jeden, dva, tři, čtyři« jsou číselná jména *přidavná*, ostatní základní číslovky jsou číselná jména *podstatná*.

V latině všechny základní číslovky jsou *přidavná* jména (buď sklonná nebo nesklonná), jen číslovka »*mīlia*« jest jméno *podstatné*.

V češtině:

Číslovky »jeden, jedna, jedno, dva, dvě, tři, čtyři« shodují se se jménem *podstatným* (s počítaným předmětem), u něhož číslovky stojí, v pádě, dilem i v čísle a rodě; na př.: »*jedna ruka, dvě ruce, dvě ryby, tři synové, čtyři dcery*«.

U číslovek od »*pěti*« výše, jež jsou jména *podstatná*, jest počítaný předmět, u něhož číslovky stojí, v genitivu plurálu, je-li celý číselný výraz v nominativu nebo akusativu, na př.:

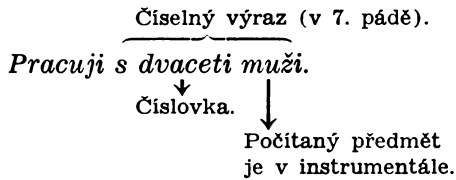
Číselný výraz.

Deset mužů pracuje.

↓
Číslovka.

↓
Počítaný předmět je v genitivu plurálu.

Je-li celý číselný výraz v jiném pádě než nominativu a akusativu, číslovka se vyskytuje v ustrnulém tvaru s koncovkou »-i«, počítaný předmět pak jest v tom pádě, ve kterém má býti číselný výraz; na př.:

V latině:

Každá základní číslovka — mimo číslovku »*mīlia*«—jest v latině přívlastkem podstatného jména (počítaného předmětu), u něhož číslovka stojí, a má ráz přívlastkového přídavného jména.

Pokud jest číslovka sklonná, shoduje se se svým podstatným jménem (počítaným předmětem) v rodě, čísle a pádě; je-li číslovka nesklonná, má ve všech pádech všech rodů stejný tvar.

Číslovka »*mīlia*« (= tisíce) jest jméno podstatné; v latině počítaný předmět u této číslovky vždy jest jen v množném genitivu, a to ať jest číslovka »*mīlia*«, jež se skloňuje jako plurál »*animālia*« (viz I, str. 356), v kterémkoli pádě.

Jeden hoch píše; jedna dívka píše. Dva hoši píší; dvě dívky píší. Mám dva štítý. Mám tři krásné knihy. Vidím tři veliké sochy. Na nebi jest tisíc hvězd. Vidím tisíc hvězd. V knihovně jest dvacet tisíc velikých knih. Ve dvou tisících velikých knih jsou krásné obrazy. V jednom tisíci velikých knih jsou krásné obrazy.

Ūnus puer scribit; ūna puella scribit. Duo pueri scribunt; duae puellae scribunt. Mihi sunt duo scūta. Mihi sunt trēs pulchrī librī. Videō trēs magnās statuās. In caelō sunt mille stellae. In caelō mille stellās videō. In bibliothecā vigintī mīlia magnōrum librōrum sunt. In duōbus mīlibus magnōrum librōrum imāginēs pulchrae sunt. In mille magnīs librīs imāginēs pulchrae sunt.

Zopakujte latinské základní číslovky z I. dílu, str. 205 a 206!

Jak se v latině vyjadřují číslovky 18, 19, 28, 29 . . . 98, 99? (Viz I, str. 206!)

Jak se v latině vyjadřují základní číslovky 21—27, 31—37 . . . 91—97? (Viz I, str. 207!)

Zopakujte latinské základní číslovky z I. dílu, str. 224!

Zopakujte sklonění latinských základních číslovek z I. dílu, str. 257 a 258!

*

Začátečnickům největší obtíže způsobuje překlad české věty bezpodměté, v níž je počítaný předmět s číslovkou a v níž je přísudek v singuláru neutra (na př.: *pět, deset, sto, tisíc bojovníků bylo raněno*), do latiny.

Začátečnickům doporučuji, aby si nejprve upravili českou větu, kterou jest přeložiti do latiny, jako by tam základní číslovky nebylo; taktó upravenou českou větu necht' přeloží do latiny a pak teprve necht' připojí k počítanému předmětu latinskou základní číslovku, a to: je-li číslovka sklonná, v příslušném pádě, čísle a rodě, ve kterém je počítaný předmět; není-li číslovka sklonná, necht' připojí nesklonný její tvar k počítanému předmětu, ať jest počítaný předmět v kterémkoli pádě, rodě a čísle.

Příklad:

a) Deset žáků zpívalo.

b) Žáci zpívali = *discipulī cantābant*.

c) K počítanému předmětu »*discipulī*« připojte nesklonnou číslovku »*decem*«! — *Decem discipulī cantābant* = deset žáků zpívalo.

Jiný příklad:

a) Vidím dvě stě žáků.

b) Vidím žáky = *videō discipulōs*.

c) K počítanému předmětu »*discipulōs*« připojte sklonnou číslovku »*ducentī*«, a to v mužském akusativu plurálu! — *Videō ducentōs discipulōs* = vidím dvě stě žáků.

*

Dobře si zapamatujte, které základní číslovky jsou v latině sklonné; jsou to tyto číslovky:

a) *ūnus, ūna, ūnum; duo, duae, duo; trēs, trēs, tria*; (viz I, str. 257 a 258);

b) stovky: 200 (*ducentī, ducentae, ducenta*); 300 (*trecentī, -ae, -a*); 400 (*quadringentī, -ae, -a*); 500 (*quingentī, -ae, -a*); 600 (*sescentī, -ae, -a*); 700 (*septingentī, -ae, -a*); 800 (*octingentī, -ae, -a*); 900 (*nōngentī, -ae, -a*); (tyto číslovky se skloňují jako plurál »*bonī, bonae, bona*«, viz I, str. 112 a 113);

c) číslovka »*mīlia* = tisíce« (plurál); (skloňuje se jako »*animālia*«, viz I, str. 356).

*

Číslovka »*mīlia* = tisíce« je substantivum a má v latině počítaný předmět u sebe vždy jen v množném genitivu.

Číslovka »*mīlle* = (jeden) tisíc« jest nesklonné adjektivum; o spojení této číslovky s počítaným předmětem platí totéž pravidlo, které jest výše uvedeno o všech základních číslovkách (mimo číslovky »*ūnus, duo, trēs, mīlia*«).

*

Příklady:

ūnus vir, jeden muž; *ūna fēmina*, jedna žena; *ūnum verbum*, jedno slovo;

duo virī, dva muži; *duae fēminae*, dvě ženy; *duo verba*, dvě slova;

trēs virī, tři muži; *trēs fēminae*, tři ženy; *tria verba*, tři slova;

quattuor virī, quattuor fēminae, quattuor verba, čtyři mužové, čtyři ženy, čtyři slova; (*v latině nesklonná číslovka*);

quīnque, decem, centum, mīlle virī, pět, deset, sto (jeden) tisíc mužů; (*v češtině počítaný předmět jest v genitivu, v latině v nominativu; v lat. číslovky nesklonné*);

sex, decem, vigintī, trīgintā, centum, mīlle fēminae, šest, deset, dvacet, třicet, sto, (jeden) tisíc žen; (*v lat. číslovky nesklonné*);

octō, undēvigintī, quinquāgintā, centum, mīlle verba, osm, devatenáct, padesát, sto, (jeden) tisíc slov; (*v lat. číslovky nesklonné*);

ducentī virī, ducentae fēminae, ducenta verba, dvě stě mužů, dvě stě žen, dvě stě slov; (*v lat. číslovky sklonné*);

duo mīlia virōrum, tria mīlia fēminārum, decem mīlia verbōrum, centum mīlia militum, dva tisíce mužů, tři tisíce žen, deset tisíc slov, sto tisíc vojinů; (*v lat. počítaný předmět v genitivu*).

*

Skloňujte!

- N. quinque passūs, trīgintā passūs,**
pět dvojkroků, třicet dvojkroků;
G. quinque passuum, trīgintā passuum,
pěti dvojkroků, třiceti dvojkroků;
D. quinque passibus, trīgintā passibus,
pěti dvojkrokům, třiceti dvojkrokům;
Ak. = N.
V. = N.
Abl. quinque passibus, trīgintā passibus,
pěti dvojkroky, třiceti dvojkroky.

*

N. centum fortēs militēs		= sto	}	statečných vojínů.
G. „ fortium militum		= sta		
D. „ fortibus militibus		= stu		
Ak. „ fortēs militēs		= sto		
V. = N.				
Abl. centum fortibus militibus		= stem		

*

N. mille boni hominēs		= tisíc	}	dobrých lidí.
G. „ bonōrum hominum		= tisíce		
D. „ bonīs hominibus		= tisíci		
Ak. „ bonōs hominēs		= tisíc		
V. = N.				
Abl. mille bonis hominibus		= tisícem		

*

Poznámka: Počítaný předmět u číslovek »sto« a »tisíc« — (v uvedených zde příkladech počítaný předmět jest »vojínů«, »lidí«) — v češtině jest zpravidla v množném genitivu, na př.: »sto lidí, tisíc mužů; ze sta lidí, z tisíce mužů; ke stu lidí, k tisíci mužů; se stem lidí, s tisícem mužů«. — Někdy se skloňuje počítaný předmět; číslovky »sto« a »tisíc« pak zůstávají neskloněny, na př.: »ze sto lidí, ke sto lidem nebo ke stu lidem, ve sto lidech, se sto lidmi, s tisíci lidmi« a pod. Spisovný jazyk žádá náležitěho prvního způsobu, t. j. počítaný předmět jest klásti u těchto dvou číslovek do množného genitivu.

*

N.	duo milia	<i>hominum</i>	= dva tisíce lidí
G.	duorum milium	„	= dvou tisíc lidí
D.	duobus milibus	„	= dvěma tisícům lidí
Ak.	duo milia	„	= dva tisíce lidí
Abl.	duobus milibus	„	= dvěma tisíci lidí

Pozorujte! Číslovky »duo« a »milia« se skloňují, počítaný předmět zůstává v latině vedle číslovky »milia« vždy jen v množném genitivu.

N.	centum milia	<i>rosarum</i>	= sto tisíc růží
G.	„ milium	„	= sta „ „
D.	„ milibus	„	= stu „ „
Ak.	„ milia	„	= sto „ „
Abl.	„ milibus	„	= stem „ „

Poznámka: Ať jest číslovka »milia« v kterémkoli pádě, jest počítaný předmět, který jest bezprostředně vedle číslovky »milia«, vždy v množném genitivu; číslovka »centum« je neskloňná.

*

Cvičení: Skloňujte!

N.	tria milia passuum	= tři tisíce	} dvoj- kroků;
	ducenta milia passuum	= dvě stě tisíc	
	nongenta milia passuum	= devět set tisíc	
G.	trium milium passuum	= tři tisíce	} dvoj- kroků;
	ducentorum milium passuum	= dvou set tisíc	
	nongentorum milium passuum	= devíti set tisíc	
D.	tribus milibus passuum	= třem tisícům	} dvoj- kroků;
	ducentis milibus passuum	= dvěma stům tisíc	
	nongentis milibus passuum	= devíti stům tisíc	
Ak.	= N.		
V.	= N.		
Abl.	tribus milibus passuum	= třemi tisíci	} dvoj- kroků.
	ducentis milibus passuum	= dvěma sty tisíc	
	nongentis milibus passuum	= devíti sty tisíc	

Akusativ příslovečného určení míry prostorové a časové. — (Nātus sum.)

1. Prostý akusativ (bez předložky) bývá jako určení míry prostorové:

a) při výrazech vzdálenosti na otázku »**jak daleko?**«,
b) při adjektivech »*longus, lātus, altus*« na otázku »**jak dlouhý? jak široký? jak hluboký? jak vysoký?**«.

Také v češtině se klade akusativ.

Příklady:

Trajanův sloup byl 128 stop vysoký; sloup Antonina Pia byl 176 stop vysoký; (vyslovte: **Antónýna Pija*).

Athény leží 8.000 (osm tisíc) dvojkroků od moře; naše město jest vzdáleno od jezera 1000 (tisíc) dvojkroků.

Marathonská rovina jest od města Athén vzdálena asi 10.000 (deset tisíc) dvojkroků.

2. Prostý (= bez předložky) akusativ časové míry se klade k vyjádření určení časové míry na otázku »**jak dlouho?**«.

Někdy stává u tohoto akusativu předložka »**per**«, má-li se zdůrazniti nepřetržitě trvání. — Příklady:

Makedonský král Filip kraloval čtyřiadvacet let (dvacet čtyři léta).

Romulus, římský král, kraloval sedmatřicet let; Numa Pompilius kraloval čtyřicet tři léta; Tullus Hostilius kraloval třicet dvě léta (dvaatřicet let).

Columna Trāiānī centum duodētrīgintā pedēs (akus.) alta fuit; columna Antōnīnī Pī centum septuāgintā sex pedēs alta erat.

Athēnae octō mīlia (akus.) passuum ā marī sitae sunt; nostrum oppidum mīlle passūs (akus.) ā lacū abest.

Campus Marathōnius ab urbe Athēnīs circiter decem mīlia (akus.) passuum abest.

Philippus, rēx Macedonum, vīgintī quattuor (quattuor et vīgintī) annōs rēgnāvit.

Rōmulus, rēx Rōmānōrum, trīgintā septem (septem et trīgintā) annōs rēgnāvit; Numa Pompilius quadrāgintā trēs (trēs et quadrāgintā) annōs rēgnāvit; Tullus Hostilius trīgintā duo (duōs) annōs (duo et trīgintā annōs) rēgnāvit.

Prostý akusativ časové míry bývá k označení věku při »nātus, nāta, nātum«. — Příklady:

Quot annōs nātus es?

*Puer decem annōs nātus est,
puella octō annōs nāta
est.*

Puer novem annōs nātus.

Puer maior novem annōs.

Puer minor novem annōs.

Puer decimum annum agit.

{ [Kolik let jsi narozen?]

{ Kolik je ti let?

Hochovi je deset let, dívce
jest osm let.

Hoch devítiletý.

Hoch starší devíti let; hoch,
jemuž je přes devět let;
hoch, jemuž je více než
devět let.

Hoch mladší devíti let;
hoch, jemuž ještě není
devět let.

Hochovi jde na desátý rok.

*

Poznámka: Pozorujte rozdíl mezi češtinou a latinou! Čech říká: *Hochovi* (dativ) *jest deset let*, *dívce* (dativ) *jest osm let*. Latiník říká: *Puer* (nominativ) *decem annōs nātus* (nominativ) *est*, *puella* (nominativ) *octō annōs nāta* (nominativ) *est*. Latiník tedy tuto českou větu vyjadřuje, jako by v češtině bylo: *Hoch je narozen deset let, dívka je narozena osm let*. Povšimněte si tohoto rozdílu mezi latinou a češtinou i v ostatních příkladech, jež následují!

**Komparativy »maior, minor«,
superlativy »māximus, minimus«
k označení lidského věku.**

Zopakujte stupňování adjektiv »magnus« a »parvus«!

Magnus, a, um; komp. *maior, maius*; superl. *māximus, a, um*.

Parvus, a, um; komp. *minor, minus*; superl. *minimus, a, um*.

Komparativů »maior, minor« a superlativů »māximus, minimus« se užívá též k označení lidského věku, při čemž někdy k těmto komparativům a superlativům přistupuje ablativ »nātū = rodem, věkem« (ablativ k neužívanému nominativu substantiva IV. deklinace »nātus, ūs, m.«).

Pamatujte:

- »nātū maior« nebo jen »maior« = starší,
» „ minor« „ „ »minor« == mladší,
» „ m̄aximus« „ „ »m̄aximus« = nejstarší,
» „ minimus« „ „ »minimus« = nejmladší.

*

Zpodstatnělého plurálu maskulina komparativů »maiōrēs, minōrēs« se užívá k označení lidských generací:

maiōrēs, maiōrum, m. plur., předkové;

minōrēs, minōrum, m. plur., mladší generace, potomci.

*

Frāter nātū maior; soror nātū minor.

Frāter nātū m̄aximus; soror nātū minima.

Caesar nātū minor fuit quam Cicerō; Caesar Pompeiō nātū minor fuit; Pompeius bienniō (nātū) maior quam Cicerō fuit.

Cicerō librum suum dē senectūte inscripsit: »Catō Maior dē senectūte.«

Ennius maior nātū quam Plautus et Naevius fuit.

G(āiō) Iūliō Caesarī, imperātōrī Rōmānō, clārī maiōrēs erant.

Civēs bonī maiōrēs clārōs memoriā tenent.

Maior frātrum (gen. celkový); *minor frātrum.*

Grandis nātū.

Starší bratr; mladší sestra.

Nejstarší bratr; nejmladší sestra.

Caesar byl mladší než Cicerō (mladší Cicerona); Caesar byl mladší Pompeia (mladší než Pompeius); Pompeius byl o dvě léta starší než Cicerō.

Cicerō svůj spis (= knihu) o stáří nadepsal: »Kato Starší o stáří (doplň.: rozmlouvá).«

Ennius byl starší než Plautus a Naevius.

Gaius Julius Caesar, římský vojevůdce, měl slavné předky.

Dobří občané v paměti chovají slavné předky.

Starší z bratří; mladší z bratří.

(Věkem) starý, staříčký.

29. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 208!)

1. *Mundus unius Dei opus est.* — 2. *Unō saepe errore tota hominis vita turbatur.* — 3. *Duo amici quasi unus animus in duobus corporibus sunt.* — 4. *Duae sunt manus hominis, dextra et sinistra; homo duas manus habet, dextram et sinistram.* — 5. *Res publica Romana diu a duobus consulibus senatūque administrabatur.* — 6. *Imperator duabus legionibus praefuit.* — 7. *Prope Athenas tres portus erant.* — 8. *Tribus rebus animalium vita conservatur, cibo, potione, spiritu.* — 9. *Dux cum tribus legionibus in Hispaniam properavit.* — 10. *Ad me quattuor amici veniunt; quattuor amicos video.* — 11. *Quattuor magnae staturae porticum ornabant; nota fuit pulchritudo harum quattuor magnarum statuarum. Multi homines in nostrum oppidum veniebant has quattuor magnas statuas spectatum.* — 12. *Sunt quattuor orationes Ciceronis in Catilinam.* — 13. *Quattuor sunt anni tempora: ver, aestas, autumnus, hiems.* — 14. *Nos¹ sumus quinque, vos¹ estis decem.* — 15. *Romae initio quinque erant tribuni plebis, postea erant decem tribuni plebis.* — 16. *Syracusae, Catania, Messana, Panormus, Agrigentum erant quinque opulenta oppida¹ Siciliae.* — 17. *Septem ducēs¹ Thebas oppugnaverunt.* — 18. *Romae septem regēs¹ regnaverunt; primus Romanorum rex fuit Romulus, secundus Numa Pompilius, tertius Tullus Hostilius, quartus Ancus Marcius, quintus Tarquinius Priscus, sextus Servius Tullius, septimus Tarquinius Superbus.* — 19. *Cofidiē septem horas dormire satis est.* — 20. *Graeci Troiam decem annos² oppugnabant.* — 21. *Caesar cum octo legionibus Belgas superavit.* — 22. *Militēs novem aut decem horas² pugnaverunt.* — 23. *Ad sororem viginti amicae¹ veniunt; soror viginti amicas² videt.* — 24. *Thrasylbulus Athenas dominatione triginta virorum liberavit.* — 25. *In*

¹ nominativ; ² akusativ; ³ indik. perf. aktiv., »habere«; habuit = měl, -a, -o.

legiōne Rōmānā cohortēs¹ decem, manipulī¹ trīgintā, centuriae¹ sexāgintā erant. — 26. In nostram urbem quīnquāgintā milītēs¹ veniunt; vidēmus quīnquāgintā milītēs². — 27. Templum Iovis quadrāgintā pulchrae¹ statuae¹ ornābant. — 28. Aquila centum annōs vivit. — 29. Saeculum tempus centum annōrum est. —

30. Duodecim sunt mēnsēs annī. — 31. Alexander Magnus trēdecim annōs rēgnāvit. — 32. Quod sēdulī fūistis, puerī, quīndecim diēs vōbiscum amoenās patriae nostrae regiōnēs peragrābō. — 33. Fossa septendecim pedēs alta, duodēoctōgintā pedēs longa, undetrīgintā pedēs lāta est. — 34. Mūrī illius oppidi duodēvigintī pedēs altī sunt. — 35. Dionysius vigintī quīnque annōs nātus dominātum Syracūsārum habuit.³ — 36. Meus frāter nātū maior trīgintā ūnum annum nātus est. Quotō annō nātus est? Quot annōs nātus est? — 37. Homō sexāgintā annōs nātus iam grandis nātū est. — 38. Rōmānī cum Carthāginiēnsibus gravissima bella gerēbant. — 39. Rēs pūblica Rōmāna veterrimis temporibus minima, temporibus imperātōris Augustī māxima fuit. — 40. Urbem Rōmam ornābant multa et veterrima templa, in quibus plūrimae et pretiōsissimae imāginēs et statuae erant. —

30. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 209!)

1. Avārus appellārēris, si dīvitias nimis amārēs; nōn prōdissent tibi māximae dīvitiae, si avārus essēs. — 2. Utinam memoriam tuam cotīdiē exercērēs! Utinam memoriam vestram cotīdiē exercērētis! — 3. Si dīvitēs essēmus, multōs amīcōs numerārēmus. — 4. Pessimus quīdam imperātor Rōmānus saepe clāmāvit: »Utinam populus Rōmānus ūnam cervicem habēret!« — 5. Hominēs beatiōrēs essent, nisi invidiā et avāritiā vexārentur. — 6. Utinam nē periculō terrērēmini; nōs nōn terrēbimur. — 7. Tibi ipse nocērēs, si imprōbōs magis amārēs quam prōbōs. — 8. Utinam vīta nostra periculīs semper lībera esset! — 9. Si magistrī auctōritās apud vōs, puerī, aliquid valeret,

cōnsiliō, quod magister vōbis dedit, pārērētis. — 10. Utinam nē inūtilia bella gererentur! — 11. Sociū patriam nostram dēfenderent, si hostēs appropinquārent. — 12. Utinam cupiditatēs ratiōne semper regerentur! — 13. Irridērem tē, si lārvās timērēs. — 14. Utinam librōs scriptōrum bonōrum legerētis, pueri! Multa scīrētis, si tālēs librōs legerētis. — 15. Si praeceptis magistrī oboedīrēs, nōn pūnrērīs. — 16. Utinam commoda rei pūblicaē ā civibus fidē cūstōdīrentur! — 17. Aegyptus tam frūgīfera nōn esset, nisi Nīlus agrōs mollīret. — 18. Utinam multītūdō ā prūdentiōribus dūcerētur! — 19. Si praecō in altiore locō stāret, facilius eum audīrēmus. — 20. Utinam iūdicēs omnia scelera pūnrēt! —

21. Si probitātem amābis, ā probis amāberis; numquam autem ā bonīs amābiminī, si malōrum societātem nōn vitābitis. — 22. Si pācem cupitis, arma trādite! — 23. Si patriam dēfendēbātis, ab omnibus laudābāminī. — 24. Si patrī obtemperāveritis, ab eō nōn pūniēmīnī. — 25. Si impigrē labōrābātis, praemium accipiebātis; si impigrē labōrābitis, praemium accipiētis. —

26. Homēri carmina celeberrima sunt. — 27. Aristīdēs, quī iūstissimus omnium Athēniēnsium existimābātur, pauperrimus fuit. — 28. Mūrī urbis Rōmae ōlim humillīmī erant. — 29. Rēs pūblica Rōmāna ōlim māximē exigua fuit. — 30. In Italiā multae urbēs celeberrimae statuīs et aedificiīs pulcherrimis ōrnātae erant.

*

24. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 170!)

1. Discipulī semper attentī sint! — 2. Puer nē sit ōtiōsus! — 3. Cibī sale condiantur! — 4. Omnēs convenient et opera sua finiant! — 5. Memoria vestra cotīdiē exercēatur! — 6. Veterum scriptōrum et Graecōrum et Rōmānōrum opera dīligenter ā vōbis legantur! — 7. Patria ā civibus dēfendātur! — 8. Victī tribūtum pendant! — 9. Si frāter tuus causam colloquīi habet, ad mē veniat! — 10. Centuriōnēs legiōnem ex castrīs edūcant! — 11. Audiātur

etiam altera pars! — 12. Discipulī librōs ūtilēs legant! — 13. Hunc librū is habeat, cui placēbit. — 14. Suū quisque nōscat ingenium!

25. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 170!)

Fut. I.: *dūcam*, povedu, *dūcēs*, *dūcet*, *dūcēmus*, *dūcētis*, *dūcent*.

Prés. konj.: *dūcam*, ať (necht') vedu, *dūcās*, *dūcat*, *dūcāmus*, *dūcātis*, *dūcant*.

Fut. I.: *dūcar*, budu veden (-a, -o), *dūcēris*, *dūcētur*, *dūcēmur*, *dūcēmini*, *dūcentur*.

Prés. konj.: *dūcar*, ať (necht') jsem veden (-a, -o), *dūcāris*, *dūcātur*, *dūcāmur*, *dūcāmini*, *dūcantur*;

dūcam (1. os. sg.) = **a**) povedu (*fut. I.*); **b**) ať vedu (*prés. konj.*);

dūcar (1. os. sg.) = **a**) budu veden (-a, -o) (*fut. I.*); **b**) ať jsem veden (-a, -o) (*prés. konj.*).

Fut. I.: *rapiam*, uchwátím, unesu, *rapiēs*, *rapiet*, *rapiēmus*, *rapiētis*, *rapiēt*.

Prés. konj.: *rapiam*, ať (necht') uchwacuji, ať unáším, *rapiās*, *rapiat*, *rapiāmus*, *rapiātis*, *rapiant*.

Fut. I.: *rapiar*, budu uchwácen, unesen (-a, -o), *rapiēris*, *rapiētur*, *rapiēmur*, *rapiēmini*, *rapiēntur*.

Prés. konj.: *rapiar*, ať (necht') jsem uchwacován, unášen (-a, -o), *rapiāris*, *rapiātur*, *rapiāmur*, *rapiāmini*, *rapiāntur*;

rapiam (1. os. sg.) = **a**) uchwátím, unesu (*fut. I.*); **b**) ať uchwacuji, ať unáším (*prés. konj.*);

rapiar (1. os. sg.) = **a**) budu uchwácen, unesen (-a, -o) (*fut. I.*); **b**) ať jsem uchwacován, unášen (-a, -o) (*prés. konj.*).

Fut. I.: *vincam*, přemohu, zvítězím, *vincēs*, *vincet*, *vincēmus*, *vincētis*, *vincēt*.

Prés. konj.: *vincam*, ať (necht') přemáhám, ať zvítězím, *vincās*, *vincat*, *vincāmus*, *vincātis*, *vincant*.

Fut. I.: *vincar*, budu přemožen, (-a, -o), *vincēris*, *vincētur*, *vincēmur*, *vincēmini*, *vincēntur*.

Prés. konj.: *vincar*, ať jsem přemáhán (-a, -o), *vincāris*, *vincātur*, *vincāmur*, *vincāmini*, *vincāntur*;

vincam (1. os. sg.) = **a**) přemohu, zvítězím (*fut. I.*); **b**) ať přemáhám, ať zvítězím (*prés. konj.*);

vincar (1. os. sg.) = **a**) budu přemožen (-a, -o) (*fut. I.*); **b**) ať jsem přemáhán (-a, -o) (*prés. konj.*).

Fut. I.: **vinciam**, sváží, spoutám, **vinciēs**, **vinciet**, **vinciēmus**, **vinciētis**, **vincient**.

Prés. konj.: **vinciam**, ať váží, ať poutám, **vinciās**, **vinciat**, **vinciāmus**, **vinciātis**, **vinciant**.

Fut. I.: **vinciar**, budu svázán, spoután (-a, -o), **vinciēris**, **vinciētur**, **vinciēmur**, **vinciēmini**, **vincientur**.

Prés. konj.: **vinciar**, ať jsem vázán, poután (-a, -o), **vinciāris**, **vinciātur**, **vinciāmur**, **vinciāmini**, **vinciantur**;

vinciam (1. os. sg.) = **a**) sváží, spoutám (*fut. I.*); **b**) ať váží, ať poutám (*prés. konj.*);

vinciar (1. os. sg.) = **a**) budu svázán, spoután (-a, -o) (*fut. I.*); **b**) ať jsem vázán, poután (-a, -o) (*prés. konj.*).

*

V indikativu futura I. a v přítomném konjunktivu sloves třetí a čtvrté konjugace jest v první osobě singuláru stejný tvar; v ostatních osobách singuláru i plurálu všude tam, kde ve futuro I. jest v koncovce »-e-« nebo »-ē-«, jest v přítomném konjunktivu v koncovce »-a« nebo »-ā-«.

26. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 172!)

1. Tvá odpověď byla *příliš krátká*. — 2. Vrcholky *příliš vysokých* stromů často bývají zasahovány bleskem. — 3. Lidský život jest *příliš krátký*. — 4. Smrt *nadmíru šťastných* lidí nebývá vždy (blažená) šťastná. — 5. Mladíci mnohdy bývají *příliš neskromní*. — 6. Bra-trův dopis byl *tuzé krátký*. — 7. Hoši často bývají *nadmíru neopatrní*. — 8. Zima byla *poněkud drsná*.

27. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 173!)

ēducant, (* **ēdukant**), (oni) vychovávají, (*ēducāre*, 1.); 3. os. plur. aktiv. prés. indik.;

ēducant, (* **ēdukant**), ať (oni) vyvádějí, (*ēducere*, 3.); 3. os. plur. aktiv. prés. konj.;

ēducent, (* *ēducent*), ať (oni) vychovávají, (*ēducāre*, 1.); 3. os. plur. aktiv. prés. konj.;

ēdūcent, (* *ēdūcent*), (oni) budou vyváděti, vyvedou, (*ēdūcere*, 3.); 3. os. plur. aktiv. indik. fut. I.;

ēdūcunt, (* *ēdūkunt*), (oni) vyvádějí, (*ēdūcere*, 3.); 3. os. plur. aktiv. prés. indik.;

indicāmus, (* *in-dy-kā-mus*), oznamujeme, (*indicāre*, 1.); 1. os. plur. aktiv. prés. indik.;

indicāmus, (* *in-dý-kāmus*), ohlašme, vyhlašme! (*indicere*, 3.); 1. os. plur. aktiv. prés. konj.;

indicēmus, (* *in-dy-cēmus*), udejme! oznamme! (*indicāre*, 1.); 1. os. plur. akt. prés. konj.;

indicēmus, (* *in-dý-cēmus*), ohlásíme, vyhlásíme, (*indicere*, 3.); 1. os. plur. akt. indik. fut. I.;

pendent = a) (oni) visí, (*pendeō*, *ēre*, 2.); 3. os. pl. akt. prés. indik.; — b) (oni) budou platiti, zaplatí (*pendō*, *ere*, 3.); 3. os. pl. akt. indik. fut. I.;

appellētur = a) ať (nechť) jest nazýván (-a, -o), (*appellāre*, 1.); 3. os. sing. passiv. prés. konj.; b) bude přihnán, zahrán (-a, -o), (*appellere*, 3.); 3. os. sing. passiv. indik. fut. I.;

dūci, (* *dūci*), býti veden (-a, -o), (*dūcere*, 3.); passiv. infin. prés.;

duci, (* *duci*), vůdci (*komu?*), (*dux*, *ducis*, m.); dativ. sing.

1. *Multa māla dē hāc arbore pendent*. Na tomto stromě visí mnoho jablek. — 2. *Hostēs tribūtum ā nōbis pōstulātum nōn pendent*. Nepřátelé nezaplatí daně námi vyžadované. — 3. *Hostibus bellum indicēmus*. Vypovíme nepřítelům válku. — 4. *Prōditiōnem magistrātibus indicēmus!* Udejme zradu úřadům! — 5. *Etiam bēstiae prōlem suam educant; quam dīligenter gallinae pullōs educunt*. Také zvířata vychovávají svá mláďata; jak pečlivě slepice vyvádějí kuřata! — 6. *Centuriōnēs milītēs ex castris educant!* Nechť setníci vyvádějí vojiny z tábora! — 7. *Dux noster pater patriae appellētur!* Ať (nechť) jest náš vůdce nazýván otcem vlasti! — 8. *Classis tempestāte ad ōras vestrās appellētur*. Loďstvo bude bouří zahráno k vašim břehům.

*

28. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 173!)

1. Zima byla *velmi studená*. — 2. Zahrada tvého otce jest *překrásná (velmi krásná)*. — 3. Spánek jest *velmi podoben* smrti. — 4. Etna jest *velmi vysoká* hora. — 5. Vůdce s *velmi málo* vojiny zachránil život *velmi rychlým* útěkem. — 6. (*Velmi mnozí* ptáci v zimě odlétají.) *Velmi mnoho* ptáků v zimě odlétá. — 7. Díla předků jsou *velmi mnohá (přemnohá)* a *velmi slavná*. — 8. *Přemnohé (velmi mnohé)* řecké obce byly svobodné. (Bylo *přemnoho, velmi mnoho* řeckých obcí svobodných.) — 9. Orlové vynikají nad všechny ptáky rychlostí a *velmi bystrým* (smyslem očí =) zrakem. — 10. Obyvatelé mnohých krajin (mnoha krajin) jsou *velmi chudí a velmi nešťastní*. — 11. Děti často bývají *velmi nepodobny (zcela nepodobny)* rodičům. — 12. Naši předkové byli *velmi zbožní*. — 13. *Pranepatrná (velmi malá)* věc často bývá příčinou (*v lat. nomin.*) *převelikých (velmi velikých)* útrap. — 14. Mravy lidí kdysi byly *velmi prosté*. — 15. Světlo pravdy poctivým lidem jest *velmi milé*. — 16. Hora, na které vojínové opevňovali tábor, byla *velmi vysoká a velmi příkrá*. — 17. Slon má *velmi malé* oči, ale větší uši *než velmi mnohá (přemnohá)* zvířata (než *přemnoho* zvířat). — 18. Barva květin jest *překrásná (velmi krásná)* a *velmi rozmanitá (velmi pestrá)*. — 19. Přátelství dobrých mužů bývá *velmi pevné*. — 20. Lidský život jest *velmi podoben* květům.

29. úloha. — Vypracování.) — (Viz str. 202!)

1. Svět jest dílo jednoho Boha. — 2. Často jediným pochybením (pokleskem) celý život člověka jest zbavován klidu (se znepokojí). — 3. Dva přátelé jsou jakoby jeden duch ve dvou tělech. — 4. Jsou dvě ruce člověka, pravá a levá; člověk má dvě ruce, pravou a levou. — 5. Římský stát byl dlouho spravován od dvou konsulů a senátu (dvěma konsuly a senátem). — 6. Vojevůdce velel dvěma legiím. — 7. Blízko (nedaleko) Athén byly tři přístavy. — 8. Třemi věcmi život živočichů se udržuje (jest udržován), pokrmem, nápojem a dechem. — 9. Vůdce pospíšil se třemi legiemi do Hispanie. — 10. Ke mně přicházejí čtyři přátelé; vidím čtyři přátele. — 11. Čtyři veliké sochy zdobily sloupovou síň; krása těchto čtyř velikých soch byla známa. Mnoho lidí přicházelo do našeho města podívat se na tyto čtyři veliké sochy. — 12. Jsou čtyři Ciceronovy řeči proti Katilinovi. — 13. Jsou čtyři roční doby (počasí): jaro, léto, podzim a zima. —

14. Nás jest pět, vás jest deset. (*Povšimněte si dobře, jak Latinik vyjádří tuto českou větu!*) — 15. V Římě s počátku bylo pět tribunů lidu, později bylo deset tribunů lidu. — 16. Syrakusy, Katana, Messana, Panormus a Agrigentum bylo pět bohatých měst sicilských. — 17. Sedm vůdců oblehlo Theby. — 18. V Římě kralovalo (vládlo) sedm králů; prvním římským králem byl Romulus, druhým Numa Pompilius, třetím Tullus Hostilius, čtvrtým Ankus Marcius, pátým Tarquinius Priskus, šestým Servius Tullius a sedmým Tarquinius Zpupný. — 19. Každodenně spím sedm hodin; spátí sedm hodin dostačuje. — 20. Řekové obléhali Troji deset let. — 21. Caesar s osmi legiemi přemohl Belgy. — 22. Vojínové bojovali devět nebo deset hodin. — 23. K sestře přichází dvacet přítelkyň; sestra vidí dvacet přítelkyň. — 24. Thrasybulus osvobodil Athény od nadvlády třiceti mužů. — 25. V římské legii bylo deset kohort, třicet manipulů a šedesát setnin. — 26. Do našeho města přichází padesát vojinů; vidíme padesát vojinů. — 27. Jovův chrám zdobilo čtyřicet krásných soch. — 28. Orel žije sto let. — 29. Století jest doba sto let. —

30. Jest dvanáct měsíců roku (=rok má dvanáct měsíců). — 31. Alexander Veliký kraloval (vládl) třináct let. — 32. Protože jste byli příčinliví, hoši, patnáct dní s vámi budu cestovati po půvabných krajinách naší vlasti. — 33. Příkop jest sedmnáct stop hluboký, osmasedmdesát stop dlouhý a devětdvacet stop široký. — 34. Zdi (hradby) onoho města jsou osmnáct stop vysoké. — 35. Dionysius maje věku 25 let (ve věku 25 let) měl vládu nad Syrakusami. — 36. Mému staršímu bratrovi (*v češt. dativ, v lat. nominativ*) jest jedenatřicet let. Kolikátého roku se narodil? Kolik let mu je? — 37. Člověk mající 60 let věku (ve věku 60 let) (člověk, jemuž je 60 let) jest již stár (starý). — 38. Římané vedli s Kartaginskými (Kartagiňany) velmi kruté války. — 39. Římský stát byl za nejstarších dob velmi malý, za časů císaře Augusta velmi veliký. — 40. Mnoho prastarých chrámů, v nichž bylo velmi mnoho velmi drahocenných obrazů a soch (v nichž byly velmi mnohé a velmi drahocenné obrazy a sochy), zdobilo město Řím. —

30. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 203!)

1. Lakomcem (*v lat. nomin.*) bys byl nazýván, kdybys příliš miloval bohatství; největší bohatství (*v lat. plur.*) by ti neprosplávalo, kdybys byl lakomý. — 2. Kéž bys denně cvičil svou paměť!

Kéž byste denně cvičili svou pamět! — 3. Kdybychom byli bohatí, počítali bychom (= měli bychom) mnoho přátel. — 4. Kterýsi velmi špatný římský císař často zvolal: »Kéž by římský národ měl jedinou šiji!« — 5. Lidé by byli blaženější (šťastnější), kdyby nebyli trýznění závistí a lakotou. — 6. Kéž byste se nedávali zastrašovati (= kéž byste nebyli zastrašováni) nebezpečenstvím; my se nedáme zastrašiti (= nebudeme zastrašeni); (viz I, str. 484). — 7. Sám sobě bys škodil, kdybys více miloval nešlechtníky než lidi šlechtěné. — 8. Kéž by náš život vždy byl prost nebezpečí! — 9. Kdyby učitelova vážnost u vás, hoši, něco platila (měla nějakou platnost, rozhodovala), poslouchali byste rady, kterou vám učitel dal. — 10. Kéž by nebyly vedeny neúčinné (škodlivé) války! — 11. Spojenci by hájili naši vlasti (*v češt. 2. pád, v lat. akus.*), kdyby se nepřátelé blížili. — 12. Kéž by vášně vždy byly řízeny rozumem! — 13. Vysmál bych se ti, kdyby ses bál strašidel. — 14. Kéž byste četli spisy dobrých spisovatelů, hoši! Mnoho byste věděli, kdybyste četli takové knihy. — 15. Kdybys poslouchal rozkazů (*v lat. dat.*) učitelových, nebyl bys trestán. — 16. Kéž by zájmy obce věrně byly ochraňovány od občanů! — 17. Egypt by nebyl tak úrodný, kdyby

Slovník — (K 23. a 24. hodině.)

accomodō, āre, āvi, ātum, 1., (*ak-komodó), **a)** přizpůsobiti, (vhodně) připojiti, připevniti, připnouti (*něco k něčemu*); **b)** upravit

Agamemnō, Agamemnon, [(gen.:) *Agamemnonis*, (akus.:) *Agamemnonem* nebo *Agamemnona*], Agamemnon, (syn krále Atrea — odtud též »Atreovec« zvaný — bratr spartského krále Menelaia, švagr Heleny, choti Menelaovy, kterou unesi trojský princ Paris), král v Mykenách, vrchní velitel řeckých vojsk před Trojou

alter, era, erum, (viz I, 342), **a)** jeden (*ze dvou*), druhý (*z obou*); (*v platnosti číslov-*

ky:) druhý; **b)** druhý, opačný, protivný; změněný; **c)** druhý, bližší; **alter** — alter, jeden — druhý

arma, ōrum, n. pl., (I, 141), **a)** náčiní, nářadí, (*na př. loďní náčiní, náčiní k úpravě jídla, nástroje a pod.*); **b)** zbroj, zbraň, (*zejména: zbraň ochranná*); **c)** válka, boj; **d)** cvičení ve zbraní, vojenské cvičení; **e)** branná moc, válečná moc, vojsko; **f)** obrana, záštita, prostředky; (*viz níže: superāre*)

commoveō, ēs, ēre, 2., **a)** hýbati, pohybovati; **b)** pohnouti, povzbuditi (*k něčemu*); **c)** rozčilovati, znepokojovati, lekati,

Nil nekypřil roli (*gen. zápor.*). — 18. Kéž by se lid dal vésti (= kéž by byl veden) od rozumnějších (mužů)! — 19. Kdyby hlasatel stál na vyšším místě, snáze bychom ho slyšeli. — 20. Kéž by soudcové trestali všechny zločiny! —

21. Jestliže budeš (budeš-li) milovati poctivost, od poctivých (lidí) budeš milován; nikdy však od dobrých (lidí) [rádných (lidí)] nebudete milováni, nebudete-li se varovati společnosti špatných (lidí). — 22. Jestliže si žádáte (žádáte-li si) míru, vydejte zbraň! — 23. Jestliže jste hájili vlasti, od všech jste byli chváleni. — 24. Uposlechnete-li (*fut. II.*) otce, nebudete od něho potrestáni. — 25. Jestliže jste pilně pracovali, dostávali jste odměnu; budete-li pilně pracovati (*fut. I.*), budete dostávat odměnu. —

26. Homérovy básně jsou *velmi proslulé*. — 27. Aristides, který byl pokládán za nejspravedlivějšího (*vazba 2. nomin.*) ze všech Athénanů (*gen. celkový*), byl *velmi chud.* — 28. Hradby města Říma kdysi byly *velmi nízké*. — 29. Římský stát kdysi byl *pranepatrný*. — 30. V Itálii mnohá *velmi slavná* města byla vyzdobena [mnoho *velmi slavných* měst bylo vyzdobeno] *překrásnými* sochami a budovami. —

děsiti, kormoutiti; **a)** dojímati (*někoho*), pohnouti (*někým*); **e)** pobuřovati, popouzeti, dráždit; naplňovati nevolí, buditi nevolí (*v někom*); **f)** působiti, roznititi; buditi (*cit, náladu*)

comparāre, (I, 487; II, 52); *amicum sibi comparāre*, zjednati si, opatrovati si přítele

dēsum, *dēesse, dēfui, dēfuturus*, **a)** nebýti přítomen, nebýti účasten, *scházeti, chyběti, nedostávat se*; **b)** chyběti svou pomocí, nepřispěti, nepomáhati; **c)** obmeškati, zanedbati; [I, 246; II, 165, 183]

dubitō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** rozpakovati se, býti v rozpacích, nebýti rozhodnut, rozmysleti se; **b)** váhati, meškati, otálet, zdráhati se; **c)** pochybovati,

nemíti jistoty, býti v nejistotě, rozmysleti se; **d)** uvažovati, přemýšleti, zamýšleti

dubitō, *an . . .*, pochybuji, zdali ne . . . = trvám, bezpochyby, asi, snad; **nōn dubitō, quān . . .**, nepochybuji, že . . .; **nōn dubitō** (*s infinitivem*) = nerozmyslím se, nerozpakují se; **nōn dubitō** (*s vazbou akusativu s infinitivem*) = nepochybuji, jsem přesvědčen, že . . .; **dubitor**, pochybuje se o mně; **dubitātur**, pochybuje se, jest pochybnost, není jisto; **id dubitō**, pochybuji o tom; **dē illā rē dubitō**, pochybuji o oné věci **fremō**, *is, ere, 3.*, **a)** hučeti, bouřiti, hřmotiti; šuměti; **b)** ozývati se, zaznívati, zvučeti; **c)** (*o zvířatech:*) řvāti, výti, supati, frkati, rzāti, bzučeti; **d)**

(o *līdzekļos*;) hlučeti, křičeti; soptiti, supati; hlučnē souhlasiti, jāsati; hlučnē odporovati, reptati

immolō, āre, āvī, ātum, 1., obētoвати; v obēš zabīti

īphigenīa, ae, f. (I.), Ifigeneia, (dcera mykenskēho krāle Agamemnona, vrchnīho velitele řeckých vojsk u Troje, která byla unesena bohynī Artemidou z Aulidy do Tauridy, kde se stala kněžkou bohynē Artemidy)

laudandus, a, um, 3., chvályhodný

licet, ēre, 2., jest dovoleno, jest volno, lze; (*jinē jest*: licet, I, 481)

movēre, (I, 463); *sē vestigiō movēre*, hnouti se s místa

nisi, (II, 155), a) (*podmínková spojka*;) jestliže ne; ne-li; kdyby ne; b) (*po záporu*;) leda, ledaže, leč, než

persevērō, āre, āvī, ātum, 1., a) vytrvāvati, setrvāvati, trvati, zůstāvati; b) (*s infinitivem*;) neustāvati [*nēco dēlati*]; bez ustānī, dāle [*nēco dēlati*]

recūsō, āre, āvī, ātum, 1., a) od-mítnouti, odepřiti; b) zpěčova-

ti se (*vzhledem k něčemu*); c) ohraditi se, protestovati

sī (*podmínková spojka*), jestliže, -li; jestliže by, -li by; kdyby; (I, 180; II, 186, 187)

statim, hned na místě; ihned

superāre, (II, 106); *aliquem armis superāre* (*proeliō superāre*), někoho přemoci ve válce, v boji; nad někým zvítěziti v boji

trānsēō, trānsis, trānsire, přechāzeti, přejīti, překročiti, přestupovati; *flūmen trānsire*, přejīti přes řeku

ut, (*spojka s konjunktivem ve větách připouštěcích*), ať; třeba; i kdyby; byť i; (II, 220)

utinam, (*spojka přáci*), kéž, ať; kéž by; **utinam nō**, kéž ne, ať ne; kéž by ne; (II, 166, 167, 184)

Vārus, ī, m. (II.), Varus, (*řimské cognomen*); *P(ublius) Quīntilius Vārus*, konsul r. 13 př. Kr., padl v bitvě s Germāny v Teutoborském lese

vestigium, ī, n. (II.), a) stopa, šlěpěje; b) krok, kročej; c) šlapadlo, chodidlo, (noha); d) stanoviště, místo

Prōverbia. — Přísloví.

1. Ē plūmīs cōgnōscitur avis. — Ēx auribus cōgnōscitur asinus.
2. Melius est praevenire quam praeveniri.
3. Nōn omne est aurum, quod splendet.
4. Inter disparēs sententiās mītiōr vincat!

23. HODINA.

Perfektní konjunktiv.

Coniunctivus perfecti.

(Konjunktiv minulého času.)

A) Činný rod. — *Activum.*

Konjunktiv aktivního perfekta — aktivní perfektní konjunktiv — utvoříte, přidáte-li k *perfektnímu* kmeni slovesnému tyto přípony:

<i>Singulár:</i>		<i>Plurál:</i>
1. -erim		1. -erimus
2. -eris		2. -eritis
3. -erit		3. -erint

I. konjugace. — Vzor »laudāre«.

Perfektní kmen: **laudāv-**.

Coniunctivus perfecti activi.

- Sg. 1. **laudāv-erim** = ať jsem (po) chválil, (-a, -o)
2. **laudāv-eris** = ať jsi (po) chválil, (-a, -o)
3. **laudāv-erit** = ať (po) chválil, (-a, -o)
- Pl. 1. **laudāv-erimus** = ať jsme (po) chválili, (-y, -a)
2. **laudāv-eritis** = ať jste (po) chválili, (-y, -a)
3. **laudāv-erint** = ať (po) chválili, (-y, -a).

[Výslovnost: * *laudāverim, laudāveris, laudāverit, laudāv-erimus, laudāv-eritis, laudāv-erint.*]

Časujte aktivní perfektní konjunktiv jiných sloves!

servāre. — (Perfektní kmen: **servāv-**.) — Sg. 1. *servāverim*, ať jsem zachránil, zachoval, (-a, -o); 2. *servāveris*; 3. *servāverit*. — Pl. 1. *servāverimus*; 2. *servāveritis*; 3. *servāverint*.

superāre. — (Perfektní kmen: **superāv-**.) — Sg. 1. *superāverim*, ať jsem převýšil, (-a, -o); 2. *superāveris*; 3. *superāverit*. — Pl. 1. *superāverimus*; 2. *superāveritis*; 3. *superāverint*.

expugnāre. — (Perfektní kmen: **expugnāv-**.) — Sg. 1. *expugnāverim*, ať jsem dobyl, (-a, -o); 2. *expugnāveris*; 3. *expugnāverit*. — P. 1. *expugnāverimus*; 2. *expugnāveritis*; 3. *expugnāverint*.

[Časujice dbejte správného přízvuku! Polotučně vytištěná samohláska v jednotlivých slovesných tvarech ukazuje, na které slabice je slovný přízvuk.]

Sloveso »**esse**«. — Perfektní kmen: **fu-**

Coniunctivus perfecti activi.

Sg. 1. **fu-erim**

== ať jsem byl, (-a, -o)

2. **fu-eris**

== ať jsi byl, (-a, -o)

3. **fu-erit**

== ať byl, (-a, -o)

Pl. 1. **fu-erimus**

== ať jsme byli, (-y, -a)

2. **fu-eritis**

== ať jste byli, (-y, -a)

3. **fu-erint**

== ať byli, (-y, -a)

[Výslovnost: * *fuerim*, *fueris*, *fuerit*, *fuerimus*, *fueritis*, *fuerint*.]

adesse (I, 316). — Sg. 1. *affuerim* (*adfuerim*), [* *af-fu-e-rim*], ať jsem byl (-a, -o) přítomen, (-a, o); ať jsem pomohl, (-a, -o); 2. *affueris* (*adfueris*), ať jsi byl (-a, -o) přítomen, (-a, -o); ať jsi pomohl, (-a, -o); 3. *affuerit* (*adfuerit*), ať byl (-a, -o) přítomen, (-a, -o); ať pomohl, (-a, -o). — Pl. 1. *affuerimus* (*adfuerimus*), ať jsme byli (-y, -a) přítomni (-y, -a); ať jsme pomohli, (-y, -a); 2. *affueritis* (*adfueritis*), ať jste byli (-y, -a) přítomni, (-y, -a); ať jste pomohli, (-y, -a); 3. *affuerint* (*adfuerint*), ať byli (-y, -a) přítomni, (-y, -a); ať pomohli, (-y, -a).

abesse (I, 246). — Sg. 1. *āfuerim*, [* *á-fu-e-rim*], ať jsem byl (-a, -o) nepřítomen, vzdálen, (-a, -o); atd.

dēesse (I, 246). — Sg. 1. *dēfuerim*, ať jsem scházel, chyběl, (-a, -o); atd.

prōdesse, prospívati. -- Sg. *prōfuerim*, ať jsem prospěl, (-a, -o); atd.

B) Trpný rod. — *Passivum*.

Konjunktiv passivního perfekta — passivní perfektní konjunktiv (*coniūctivus perfecti passivi*) — se skládá z passivního perfektního participia a z přítomného konjunktivu pomocného slovesa »esse«: »*sim, sis, sit, simus, sitis, sint*«.

Rod a číslo (singulár, plurál) passivního perfektního participia se řídí podmětem věty.

I. konjugace. — Vzor »*laudāre*«.

Passivní perfektní participium: *laudātus, a, um*.

Coniūctivus perfecti passivi:

- Sg. 1. *laudātus, a, um sim* =
ať jsem byl (-a, -o) pochválen, (-a, -o);
2. *laudātus, a, um sis* =
ať jsi byl (-a, -o) pochválen, (-a, -o);
3. *laudātus, a, um sit* =
ať byl (-a, -o) pochválen, (-a, -o).

- Pl. 1. *laudāti, ae, a simus* =
ať jsme byli (-y, -a) pochváleni, (-y, -a);
2. *laudāti, ae, a sitis* =
ať jste byli (-y, -a) pochváleni, (-y, -a);
3. *laudāti, ae, a sint* =
ať byli (-y, -a) pochváleni, (-y, -a).

[Výslovnost: *laudātus, laudáta, laudátum sim* atd.; *laudátý, laudáté, laudáta simus* atd.]

Časujte passivní perfektní konjunktiv jiných sloves!

servāre. — (Passivní perfektní participium: *servātus, a, um*.) --

Sg. 1. *servātus (a, um) sim*, ať jsem byl (-a, -o) zachráněn, zachován, (-a, -o); 2. *servātus (a, um) sis*; 3. *servātus (a, um) sit*. — Pl. 1. *servāti (ae, a) simus*; 2. *servāti (ae, a) sitis*; 3. *servāti (ae, a) sint*.

vocāre. (Passivní perfektní participium: **vocātus, a, um.**)
Sg. 1. **vocātus (a, um) sim,** at' jsem byl (-a, -o) zavolán, (-a, -o);
vocātus (a, um) sis; 3. **vocātus (a, um) sit.** — Pl. 1. **vocāti (ae, a)**
simus; 2. **vocāti (ae, a) sitis;** 3. **vocāti (ae, a) sint.**

Jak se překládá do češtiny latinský perfektní konjunktiv?

Latinský perfektní konjunktiv lze přeložiti do češtiny rozmanitým způsobem; o tom, jak se tento konjunktiv v daných případech přeloží do češtiny, rozhodují tyto okolnosti:

a) co se vyslovuje tímto perfektním konjunktivem (zda přání, či rozkaz, či zákaz, či přípustka atd. atd.),

b) v jaké větě jest tento perfektní konjunktiv (zda ve větě hlavní, či vedlejší, v jaké větě vedlejší a pod.).

V dnešní hodině promluvíme o t ě t o platnosti a t ě c h -
t o druzích perfektního konjunktivu:

a) Perfektním konjunktivem se vyslovuje **přání splnitelné či dostižné v minulosti**; tento konjunktiv slove »*konjunktiv přací, coniunctivus optativus potentiālis perfecti*«.

b) Perfektním konjunktivem se vyslovuje **důrazný zákaz**, daný určité osobě ve 2. osobě singuláru (*coniunctivus iussivus, prohibitivus*).

c) Présentním a perfektním konjunktivem se někdy vyslovuje **připustka**; tento druh konjunktivu slove »*konjunktiv připouštěcí či koncesivní, coniunctivus concessivus*«.

1. Perfektní konjunktiv přací.

(*Coniunctivus optativus potentiālis perfecti.*)

Perfektním konjunktivem se vyslovuje **přání splnitelné (dostižné) v minulosti**; tento druh perfektního konjunktivu sluje perfektní konjunktiv přací (*coniunctivus optativus potentiālis perfecti*).

Přání vyslovené perfektním konjunktivem práci je splnitelné či dostižné v minulosti, t. j. mohlo dojít splnění, snad bylo splněno.

Perfektní konjunktiv práci se často opírá o částice »utinam = kéž!«, »utinam nē = kéž ne!«, »nē = kéž ne!«

Klade-li se u konjunktivu práciho záporka, klade se záporka »nē«.

Do češtiny se perfektní konjunktiv práci obyčejně překládá českým minulým indikativem příslušného slovesa, k němuž přistupuje částice »kéž!« (při záporu: »kéž ne!«).

(Viz str. 166, 167!)

Utinam appellāverim	=	kéž jsem nazval, (-a, -o)!
„ <i>appellāveris</i>	=	„ jsi nazval, (-a, -o)!
„ <i>appellāverit</i>	=	„ nazval, (-a, -o)!
„ <i>appellāverimus</i>	=	„ jsme nazvali, (-y, -a)!
„ <i>appellāveritis</i>	=	„ jste nazvali, (-y, -a)!
„ <i>appellāverint</i>	=	„ nazvali, (-y, -a)!

Utinam interrogātus (-a, -um) sim	=	<i>kéž jsem byl (-a, -o) tázán, (-a, -o)!</i>
Utinam interrogātus (-a, -um) sis	=	<i>kéž jsi byl (-a, -o) tázán, (-a, -o)!</i>
Utinam interrogātus (-a, -um) sit	=	<i>kéž byl (-a, -o) tázán, (-a, -o)!</i>
Utinam interrogātī (-ae, -a) simus	=	<i>kéž jsme byli (-y, -a) tázáni (-y, -a)!</i>
Utinam interrogātī (-ae, -a) sītis	=	<i>kéž jste byli (-y, -a) tázáni, (-y, -a)!</i>
Utinam interrogātī (-ae, -a) sint	=	<i>kéž byli (-y, -a) tázáni, (-y, -a)!</i>

(Utinam) nē pugnāverim	=	<i>kéž jsem nebojoval, (-a, -o)!</i>
„ „ <i>pugnāveris</i>	=	„ jsi nebojoval, (-a, -o)!
„ „ <i>pugnāverit</i>	=	„ nebojoval, (-a, -o)!
„ „ <i>pugnāverimus</i>	=	„ jsme nebojovali, (-y, -a)!
„ „ <i>pugnāveritis</i>	=	„ jste nebojovali, (-y, -a)!
„ „ <i>pugnāverint</i>	=	„ nebojovali, (-y, -a)!

Utinam nē castigātus (-a, -um) sim =
 kéž jsem nebyl (-a, -o) [po]kárán, (-o, -o)!
Utinam nē castigātus (-a, -um) sis =
 kéž jsi nebyl (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!
Utinam nē castigātus (-a, -um) sit =
 kéž nebyl (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!
Utinam nē castigātī (-ae, -a) simus =
 kéž jsme nebyli (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!
Utinam nē castigātī (-ae, -a) sitis =
 kéž jste nebyli (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!
Utinam nē castigātī (-ae, -a) sint =
 kéž nebyli (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!

Utinam errāveris!

Kéž jsi se zmýlil! (Výklad: Tvá mýlka byla možná; mohl jsi se zmýliti, ale nemusil.)

Utinam nē errāveris!

Kéž jsi se ne[z]mýlil! (Výklad: Snad jsi se nezmylil, ale možnost tvé mýlky není vyloučena.)

Utinam fidōs amicōs vōbis comparāveritis!

Kéž jste sobě zjednali (opatřili) věrné přátele!

Utinam labor corporī accommodātus sit!

Kéž byla práce přizpůsobena tělu!

Utinam fueritis fēlicēs!

Kéž jste byli šťastni!

Diū pugnātum est; utinam ne nostrī militēs superātī sint!

Dlouho bylo bojováno; kéž naši vojáci nebyli přemoženi!

Vyhleďte v uvedených příkladech perfektní konjunktivy! [»*utinam errāveris, utinam nē errāveris, utinam comparāveritis, utinam accommodātus sit, utinam fueritis, utinam nē superātī sint*«.]

2. Důrazný zákaz vyjádřený perfektním konjunktivem.

Zapovídá-li se v latině, vyjádříme zákaz způsobem uvedeným na str. 134 a násl. a na str. 167 a 168.

Zapovídá-li se v latině něco *důrazně určité* osobě ve 2. osobě singuláru, lze vysloviti takový zákaz také perfektním konjunktivem se zápornou »ně!« (případně »*nihil, nullus, numquam, nusquam*« a j.); tento konjunktiv překládáme do češtiny oznamovacím způsobem přítomného času českých sloves dokonavých, k němuž přistupuje částice »*ať ne!*«, někdy i jinak, jak vysvítá z příkladů zde uvedených.

V příkladech, jež následují, jest perfektní konjunktiv těchto sloves: *dubitāre (dubitāveris)*, *facere (fēceris)*, *trānsire (trānsieris)*, *movēre (mōveris)*, *commovēre (commōtus sis)*. n

Příklady:

1. Id nē dubitāveris! 2. Hoc nē fēceris! 3. Nē trānsieris Ibērum! 4. Nūsquam tē vestigiō mōveris! 5. Misericordiā commōtus nē sis! 6. Nihil grātiaē causā fēceris!	1. <i>Ať toho nevezmeš v pochybnost! Neopovaž se vzíti to v pochybnost! Toho nevezmeš v pochybnost.</i> 2. <i>Ať toho neučiníš! Toho neučiníš! Neopovaž se to učiniti!</i> 3. <i>Ať nepřekročíš (řeky) Ebro! Ebro nepřekročíš! Neopovaž se překročiti (řeku) Ebro!</i> 4. <i>Ať se nikam s místa nehneš!</i> 5. <i>Ať (nejsi pohnut ==) se nedáš pohnouti milosrdenstvím! (I, 484, 485.)</i> 6. <i>Ať nic neučiníš k vůli vděčnosti (pro uznání)!</i>

<p>3. Konjunktiv připouštěcí { prézentní, perfektní.</p>
--

Coniunctivus concessivus.

Prézentní a perfektní konjunktiv někdy vyslovují **přípustku**; mluvící osoba, ač uznává námitky druhé strany, celkem setrvává při svém úsudku.

Tento konjunktiv sluje konjunktiv připouštěcí (*coniunctivus concessivus*).

Vyslovuje-li se příputka v přítomnosti, klade se konjunktiv **prezentní**;

vyslovuje-li se příputka v minulosti, klade se konjunktiv **perfektní**.

Tento připouštěcí čili koncesivní konjunktiv se někdy v latině opírá o spojky: »**ut**«, »**licet**« = »**at**«, »**nechť**«, »**byť i**«, »**třeba i**«, »**i kdyby**« a j.

Neopírá-li se tento konjunktiv o spojky, klad'te jej v čelo věty!

Klade-li se u připouštěcího čili koncesivního konjunktivu záporka, klade se záporka »**ně**«.

Do češtiny se připouštěcí čili koncesivní konjunktiv překládá:

a) někdy **indikativem**, k němuž přistupují částice nebo výrazy »**at**«, »**třeba**«, »**nechť**«, »**dejme tomu, že ...**«,

b) někdy **imperativem**,

c) někdy **kondicionálem**, k němuž přistupují částice: »**i kdyby**«, »**třeba by**«, »**byť i**«.

Příklady:

1. **Fremant omnēs, dicam, quod sentiō.**

1. *At* všichni *reptají*, povím, co smýšlím.

Nechť (třebaže) všichni *reptají*, povím, co smýšlím.

Byť i všichni *reptali*, povím, co smýšlím.

2. **Nē sit summum malum dolor, malum certē est.**

2. *At není* bolest největším zlem (*nechť není* bolest největším zlem, *i když není* bolest největším zlem, *nebudiž* bolest největším zlem), zlem jistě jest.

3. Ut dēsint virēs, tamen est laudanda voluntās. 4. Nē recūsāveris miseris auxiliū, tamen iis nōn affuisti. 5. Peccāverim, tamen in peccātō nōn perseverāvi. 6. Superātī sint Graeci armīs ā Rōmānis, tamen litteris et artibus eōs valde superāvērunt. 7. Nē numerātī sīmus inter optimōs discipulōs, tamen inter impigrōs numerātī sumus.	3. <i>I když (scházejí síly ==) se nedostává síl, přece vůle jest chvályhodná.</i> 4. <i>Ať jsi neodepřel (třeba jsi neodepřel, dejme tomu, že jsi neodepřel) ubožákům pomoci, přece jsi jim nepřispěl.</i> 5. <i>Ať (třebaže) jsem pochybil, přece jen v chybě jsem nesetřval.</i> 6. <i>Ať (třeba) byli Řekové přemoženi v boji od Římanů, přece ve vědách a uměních velice je překonali.</i> 7. <i>Třebaže (dejme tomu, že) jsme nebyli počítáni mezi nejlepší žáky, přece mezi příčinnivé jsme byli čítáni.</i>

Vyhleďte v uvedených příkladech koncesivní konjunktivy! Jak se přeloží?

1. věta: *fremant* (konj. prés.); 2. v.: *nē sit* (konj. prés.); 3. v.: *ut dēsint* (konj. prés.); 4. v.: *recūsāveris* (konj. perf.); 5. v.: *peccāverim* (konj. perf.); 6. v.: *superātī sint* (konj. perf.); 7. v.: *nē numerātī sīmus* (konj. perf.).

24. HODINA.

Konjunktiv plusquamperfecta
(předminulého času).

Coniunctivus plusquamperfecti.

A) Činný rod. — *Activum.*

Aktivní konjunktiv plusquamperfecta utvoříte, přidáte-li k *perfektnímu* kmeni slovesnému tyto přípony:

Singulár:

1. **-issem**
2. **-issēs**
3. **-isset**

Plurál:

1. **-issēmus**
2. **-issētis**
3. **-issent**

I. konjugace. — Vzor: »laudāre«.

Perfektní kmen: **laudāv-**.

Coniunctivus plusquamperfecti activi.

Singulár:

1. **laudāv-issem** = byl (-a, -o) bych (po)chválil, (-a, -o)
2. **laudāv-issēs** = byl (-a -o) bys (po)chválil, (-a, -o)
3. **laudāv-isset** = byl (a, -o) by (po)chválil, (-a, -o)

Plurál:

1. **laudāv-issēmus** = byli (-y, -a) bychom (po)chválili, (-y, a)
2. **laudāv-issētis** = byli (-y, -a) byste (po)chválili, (-y, -a)
3. **laudāv-issent** = byli (-y, -a) by (po)chválili, (-y, -a)

[Výslovnost: * *laudāvissēm, laudāvissēs, laudāvisset, laudāvissēmus, laudāvissētis, laudāvissent.*]

Časujte aktivní konjunktiv plusquamperfekta jiných sloves!

servāre. — (Perfektní kmen: **servāv-**.) — Sg. 1. *servāvissēm*, byl (-a, -o) bych zachránil, zachoval, (-a, -o); 2. *servāvissēs*; 3. *servāvisset*. — Pl. 1. *servāvissēmus*; 2. *servāvissētis*; 3. *servāvissent*.

pugnāre. — (Perfektní kmen: **pugnāv-**.) — Sg. 1. *pugnāvissēm*, byl bych bojoval, (-a, -o); 2. *pugnāvissēs*; 3. *pugnāvisset*. — Pl. 1. *pugnāvissēmus*; 2. *pugnāvissētis*; 3. *pugnāvissent*.

appropinquāre. — (Perfektní kmen: **appropinquāv-**.) — Sg. 1. *appropinquāvissēm*, byl (-a, -o) bych se přiblížil, (-a, -o); 2. *appropinquāvissēs*; 3. *appropinquāvisset*. — Pl. 1. *appropinquāvissēmus*; 2. *appropinquāvissētis*; 3. *appropinquāvissent*.

[Časujice dbejte správného přízvuku! Polotučně vytištěná samohláska v jednotlivých tvarech ukazuje, na které slabice je slovný přízvuk.]

appropinquāre. — Sg. 1. *sī appropinquāvīssēm*, kdybych se byl (-a, -o) přiblížil, (-a, -o); 2. *sī appropinquāvīssēs*, kdyby ses byl (-a, -o) přiblížil, (-a, -o); 3. *sī appropinquāvīssēt*, kdyby se byl (-a, -o) přiblížil, (-a, -o). — Pl. 1. *sī appropinquāvīssēmūs*, kdybychom se byli (-y, -a) přiblížili, (-y, -a); 2. *sī appropinquāvīssētīs*, kdybyste se byli (-y, -a) přiblížili, (-y, -a); 3. *sī appropinquāvīssēt*, kdyby se byli (-y, -a) přiblížili, (-y, -a).

vocāre. — (Perfektní kmen: **vocāv-**.) — Sg. 1. *nīsī vocāvīssēm*, kdybych nebyl (-a, -o) zavolał, (-a, -o); kdybych byl (-a, -o) nezavolał, (-a, -o); 2. *nīsī vocāvīssēs*, kdybys nebyl (-a, -o) zavolał, (-a, -o); kdybys byl (-a, -o) nezavolał, (-a, -o); 3. *nīsī vocāvīssēt*, kdyby nebyl (-a, -o) zavolał, (-a, -o); kdyby byl (-a, -o) nezavolał, (-a, -o). — Pl. 1. *nīsī vocāvīssēmūs*, kdybychom nebyli (-y, -a) zavolałi, (-y, -a); kdybychom byli (-y, -a) nezavolałi, (-y, -a); 2. *nīsī vocāvīssētīs*, kdybyste nebyli (-y, -a) zavolałi, (-y, -a); kdybyste byli (-y, -a) nezavolałi, (-y, -a); 3. *nīsī vocāvīssēt*, kdyby nebyli (-y, -a) zavolałi, (-y, -a); kdyby byli (-y, -a) nezavolałi, (-y, -a).

Sloveso »esse«. — Perfektní kmen: **fu-**

Coniunctivus plusquamperfecti activi.

Sg. 1. **fu-issem** = byl (-a, -o) bych býval, (-a, -o)

2. **fu-issēs** = byl (-a, -o) bys býval, (-a, -o)

3. **fu-isset** = byl (-a, -o) by býval, (-a, -o)

Pl. 1. **fu-issēmūs** = byli (-y, -a) bychom bývali, (-y, -a)

2. **fu-issētīs** = byli (-y, -a) byste bývali, (-y, -a)

3. **fu-issent** = byli (-y, -a) by bývali, (-y, -a).

[Výslovnost: **fu(j)issem*, *fu(j)issēs*, *fu(j)isset*, *fu(j)issēmūs*, *fu(j)issētīs*, *fu(j)issent*.]

adesse (I, 316). — Sg. 1. *affuīssēm* (*adfuīssēm*), [**af-fu-(j)issem*], byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) přítomen (přítomna, přítomno); byl (-a, -o) bych pomohl, (-a, -o); 2. *affuīssēs* (*adfuīssēs*), byl (-a, -o) bys býval (-a, -o) přítomen, (-a, -o); byl (-a, -o) bys pomohl (-a, -o); 3. *affuīssēt* (*adfuīssēt*), byl (-a, -o) by býval (-a, -o) přítomen, (-a, -o); byl (-a, -o) by pomohl, (-a, -o). — Pl. 1. *affuīssēmūs* (*adfuīssēmūs*), byli (-y, -a) bychom bývali (-y, -a) přítomni,

(-y, -a); byli (-y, -a) bychom pomohli, (-y, -a); 2. *affuissētis* (*ad-fuissētis*), byli (-y, -a) byste bývali (-y, -a) přítomni, (-y, -a); byli (-y, -a) byste pomohli, (-y, -a); 3. *affuissent* (*adfuissent*), byli (-y, -a) by bývali (-y, -a) přítomni, (-y, -a); byli (-y, -a) by pomohli (-y, -a).

abesse (I, 246). — Sg. 1. *āfuissem* [** á-fu-(j)is-sem*], byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) nepřítomen, vzdálen, (-a, -o); atd.

dēesse (I, 246). — Sg. 1. *dēfuissem*, byl (-a, -o) bych scházel, chyběl, (-a, -o); atd.

prōdesse, prospivati. — Sg. 1. *prōfuissem*, byl (-a, -o) bych prospěl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *sī fuissem*, kdybych byl (-a, -o) býval (-a, -o); 2. *sī fuissēs*, kdybys byl (-a, -o) býval (-a, -o); 3. *sī fuisset*, kdyby byl (-a, -o) býval, (-a, -o). — Pl. 1. *sī fuissēmus*, kdybychom byli (-y, -a) bývali, (-y, -a); 2. *sī fuissētis*, kdybyste byli (-y, -a) bývali, (-y, -a); 3. *sī fuissent*, kdyby byli (-y, -a) bývali, (-y, -a).

Sg. 1. *sī affuissem*, (*adfuissēm*), kdybych byl (-a, -o) býval (-a, -o) přítomen (přítomna, přítomno); kdybych byl (-a, -o) pomohl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *sī āfuissem*, kdybych byl (-a, -o) býval (-a, -o) nepřítomen, vzdálen, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *sī dēfuissem*, kdybych byl (-a, -o) scházel, chyběl (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi fuissem*, kdybych nebyl (-a, -o) býval, (-a, -o); 2. *nisi fuissēs*, kdybys nebyl (-a, -o) býval, (-a, -o); 3. *nisi fuisset*, kdyby nebyl (-a, -o) býval, (-a, -o). — Pl. 1. *nisi fuissēmus*, kdybychom nebyli (-y, -a) bývali, (-y, -a); 2. *nisi fuissētis*, kdybyste nebyli (-y, -a) bývali, (-y, -a); 3. *nisi fuissent*, kdyby nebyli (-y, -a) bývali, (-y, -a).

Sg. 1. *sī prōfuissem*, kdybych byl (-a, -o) prospěl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi affuissem (adfuissem)*, kdybych nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) přítomen, (-a, -o); kdybych nebyl (-a, -o) pomohl, (-a, -o); kdybych byl (-a, -o) nepomohl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi āfuissem*, kdybych nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) nepřítomen, vzdálen, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi dēfuissem*, kdybych nebyl (-a, -o) scházel, chyběl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi prōfuissem*, kdybych nebyl (-a, -o) prospěl, (-a, -o); atd.

B) Trpný rod. — *Passivum*.

Passivní konjunktiv plusquamperfekta (*coniunctivus plusquamperfecti passivi*) se skládá z passivního perfektního participia a z imperfektního konjunktivu pomocného slovesa »esse«: »*essem, essēs, esset, essēmus, essētis, essent*«.

Rod a číslo (singulár, plurál) passivního perfektního participia se řídí podmětem věty.

I. konjugace. — Vzor »*laudāre*«.

Passivní perfektní participium: **laudātus, a, um**.

Coniunctivus plusquamperfecti passivi:

- Sg. 1. **laudātus, a, um essem** =
byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) pochválen, (-a, -o);
2. **laudātus, a, um essēs** =
byl (-a -o) bys býval (-a, -o) pochválen, (-a, -o);
3. **laudātus, a, um esset** =
byl (-a, -o) by býval (-a, -o) pochválen, (-a, -o).

- Pl. 1. **laudāti, ae, a essēmus** =
byli (-y, -a) bychom bývali (-y, -a) pochváleni, (-y, -a);
2. **laudāti, ae, a essētis** =
byli (-y, -a) byste bývali (-y, -a) pochváleni, (-y, -a);
3. **laudāti, ae, a essent** =
byli (-y, -a) by bývali (-y, -a) pochváleni, (-y, -a).

[Výslovnost: *laudātus, laudāta, laudātum essem* atd.; *laudātý, laudáté, laudāta essēmus* atd.]

Časujte passivní konjunktiv plusquamperfekta jiných sloves!

servāre. — (Passivní perfektní participium: **servātus, a, um.**) —
Sg. 1. *servātus (a, um) essem, byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) zachráněn, zachován, (-a, -o)*; 2. *servātus (a, um) essēs*; 3. *servātus (a, um) esset.* — Pl. 1. *servāti (ae, a) essēmus*; 2. *servāti (ae, a) essētis*; 3. *servāti (ae, a) essent.*

vocāre. — (Passivní perfektní participium: **vocātus, a, um.**) —
Sg. 1. *vocātus (a, um) essem, byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) zvolán, (-a, -o)*; 2. *vocātus (a, um) essēs*; 3. *vocātus (a, um) esset.* — Pl. 1. *vocāti (ae, a) essēmus*; 2. *vocāti (ae, a) essētis*; 3. *vocāti (ae, a) essent.*

Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv plusquamperfekta?

Latinský konjunktiv plusquamperfekta lze přeložiti rozmanitým způsobem; o tom, jak se tento konjunktiv v daných případech přeloží do češtiny, rozhodují tyto okolnosti:

a) co se vyslovuje tímto konjunktivem plusquamperfekta (zda přání či neskutečnost a j.),

b) v jaké větě jest tento konjunktiv plusquamperfekta (zda ve větě hlavní či vedlejší, v jaké větě vedlejší a j.).

V dnešní hodině promluvíme o dvojí platnosti konjunktivu plusquamperfekta ve hlavní větě a o konjunktivu plusquamperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (čili v irrealné periodě hypothetické).

**1. Konjunktiv plusquamperfekta
vyslovuje
přání nedostižné v minulosti.**

Konjunktiv plusquamperfekta ve hlavní větě vyslovuje **přání nesplnitelné** či **nedostižné v minulosti**; (tento konjunktiv slove »*konjunktiv přáci, coniunctivus optativus irreālis plusquamperfecti*«). — (Viz str. 184, 185!)

Tento konjunktiv přáci se často opírá o částice:

»**utinam!**« = »*kěž*« (o kladném přání);
 »**utinam nē!**« } = »*kěž ne!*« (o záporném přání).
 »**nē!**« }

Do češtiny se přáci konjunktiv plusquamperfekta překládá **minulým kondicionálem** příslušného slovesa, k němuž přistupuje částice »*kěž!*«, a je-li záporný, částice »*kěž ne!*«

Příklady:

Utinam laudāvissem!

Kěž bych byl (-a, -o) pochválil, (-a, -o)!

Utinam laudātus essem!

Kěž bych byl býval pochválen!

Utinam nē laudāvissem!

Nē laudāvissem!

Kěž bych nebyl (-a, -o) pochválil, (-a, -o)!

Kěž bych byl (-a, -o) nepochválil, (-a, -o)!

Utinam nē laudātus essem!

Nē laudātus essem!

Kěž bych nebyl býval pochválen!

Utinam fuissem!

Kěž bych byl (-a, -o) býval, (-a, -o)!

Utinam appellāvissem	= <i>kěž bych byl (-a, -o)</i>	}	<i>nazval,</i>	
Utinam appellāvissēs	= „ <i>bys byl (-a, -o)</i>			<i>(-a, -o).</i>
Utinam appellāvisset	= „ <i>by byl (-a, -o)</i>			

Utinam appellāvissemus = kéž bychom byli (-y, -a) } nazvali,
Utinam appellāvissetis = „ byste byli (-y, -a) } (-y, -a).
Utinam appellāvissent = „ by byli (-y, -a)

Utinam interrogātus (-a, -um) essem =

kéž bych byl (-a, -o) býval (-a, -o) [o]tázán, (-a, -o)!

Utinam interrogātus (-a, -um) essēs =

kéž bys byl (-a, -o) býval (-a, -o) [o]tázán, (-a, -o)!

Utinam interrogātus (-a, -um) esset =

kéž by byl (-a, -o) býval (-a, -o) [o]tázán, (-a, -o)!

Utinam interrogātī (-ae, -a) essēmus =

kéž bychom byli (-y, -a) bývali (-y, -a) [o]tázáni, (-y, -a)!

Utinam interrogātī (-ae, -a) essētis =

kéž byste byli (-y, -a) bývali (-y, -a) [o]tázáni, (-y, -a)!

Utinam interrogātī (-ae, -a) essent =

kéž by byli (-y, -a) bývali (-y, -a) [o]tázáni, (-y, -a)!

(Utinam) nē pugnāvissēm =

kéž bych byl (-a, -o) nebojoval, (-a, -o),

kéž bych nebyl (-a, -o) bojoval, (-a, -o)!

(Utinam) nē pugnāvissēs =

kéž bys byl (-a, -o) nebojoval, (-a, -o),

kéž bys nebyl (-a, -o) bojoval, (-a, -o)!

(Utinam) nē pugnāvisset =

kéž by byl (-a, -o) nebojoval, (-a, -o),

kéž by nebyl (-a, -o) bojoval, (-a, -o)!

(Utinam) nē pugnāvissēmus =

kéž bychom byli (-y, -a) nebojovali, (-y, -a),

kéž bychom nebyli (-y, -a) bojovali, (-y, -a)!

(Utinam) nē pugnāvissētis =

kéž byste byli (-y, -a) nebojovali, (-y, -a),

kéž byste nebyli (-y, -a) bojovali, (-y, -a)!

(Utinam) nē pugnāvissent =

kéž by byli (-y, -a) nebojovali, (-y, -a),

kéž by nebyli (-y, -a) bojovali, (-y, -a)!

(Utinam) nē castigātus (-a, um) essem =

kéž bych nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!

(Utinam) nē castigātus (-a, -um) essēs =

kéž bys nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!

- (**Utinam**) **nē castigātus (-a, -um) esset** =
 kéž by nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!
- (**Utinam**) **nē castigātī (-ae, -a) essēmus** =
 kéž bychom nebyli (-y, -a) bývali (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!
- (**Utinam**) **nē castigātī (-ae, -a) essētis** =
 kéž byste nebyli (-y, -a) bývali (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!
- (**Utinam**) **nē castigātī (-ae, -a) essent** =
 kéž by nebyli (-y, -a) bývali (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!

2. Konjunktiv plusquamperfekta vyslovuje neskutečný děj v minulosti.

Konjunktiv plusquamperfekta ve hlavní větě vyslovuje **neskutečný děj v minulosti**; (tento konjunktiv sluje »*konjunktiv neskutečnosti* či *irreální, coniunctivus irreālis plusquamperfecti*). — (Viz str. 185!)

Je-li tento konjunktiv záporný, přistupuje k němu zápornka »*nōn*«.

Do češtiny se tento irreální konjunktiv plusquamperfekta překládá *minulým kondicionálem*.

Příklady:

Edissem = *byl bych dal* (výklad: kdybych totiž byl měl, ale já jsem neměl a proto jsem nedal), *byla bych dala, bylo bych dalo*.

Nōn edissem = *nebyl bych dal, nebyla bych dala, nebylo bych dalo*.

Fēlix fuisset = *byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) šťasten, (-a, -o)*, (výklad: ale vskutku jsem se šťastným nestal, jsem šťasten nebyl).

Contentus nōn fuissēs = *nebyl bys býval spokojen*.

Laudātus essem = *byl bych býval pochválen*, (výklad: ale k pochvale nedošlo).

Castigātī nōn essētis = *nebyli byste bývali pokáráni*, (výklad: ale pokárání jste byli, k pokárání došlo).

Podmínkové souvětí neskutečnosti.
Hypothetická perioda irrealná. — II.
 (Viz str. 187, 188!)

O podmínkovém souvětí neskutečnosti (irreálné periodě hypothetické) bylo vyloženo na str. 186 a 187 a bylo tam pověděno, že i ve vedlejší větě podmínkové i v hlavní (řídící) větě v tomto souvětí jest v latině buď **konjunktiv imperfekta** (o neskutečnosti *přítomné*), buď **konjunktiv plusquamperfekta** (o neskutečnosti *minulé*).

Konjunktiv plusquamperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (v irreálné periodě hypothetické) se do češtiny přeloží **minulým kondicionálem** příslušného slovesa.

Vedlejší věta podmínková v podmínkovém souvětí neskutečnosti (v irreálné periodě hypothetické) jest uvedena spojkami:

»**sī**« = »*kdyby*«,
 »**nisi**« = »*kdyby ne*«.

Předvěti:

Sī id crēdidissēs,

(*konjunktiv plusquamperfekta*)

Kdybys tomu byl (byla, bylo) (u)věřil, (uvěřila, uvěřilo),

Závěti:

errāvissēs.

(*konjunktiv plusquamperfekta*)

byl (byla, bylo) by ses zmýlil, (zmýlila, zmýlilo).

Sī laudāvissem . . . = kdybych byl (-a, -o) pochválil, chválil, (-a, -o) . . .

Nisi laudāvissem . . . = kdybych nebyl (-a, -o) pochválil, chválil, (-a, -o) . . .

Sī laudātus essem . . . = kdybych byl býval (po)chválen . . .

Nisi laudātus essem . . . = kdybych nebyl býval pochválen . . .

Sī fuissem . . . = kdybych byl (-a, -o) býval, (-a, -o) . . .

Nisi fuissem . . . = kdybych nebyl (-a, -o) býval, (-a, -o) . . .

(*Poznámka.* Zopakujte látku na str. 187, 188!)

Cvičení.

1. Nōn errāvissēmus, si *sententiam nostram statim mūtāvissēmus*. — 2. *Capitōlium urbis Rōmae Gallī annō trecentēsīmō undēnōnāgēsīmō a. Chr. n. expugnāvissent, nisi ānserēs clāmōre suō servāvissent*. — 3. *Hī virī miserī nōn essent, si indūstriū et impigrī fuissent*. — 4. *Pater tē nōn castigāvisset, si ei obtemperāvissēs*. — 5. *Si dux noster bellī perītus fuisset, proeliō nōn superātī essēmus*. — 6. *Si vestrae virtūtis memorēs fuissētis, militēs, ab hostibus nōn superātī essētis*. — 7. *Graeci Diānam nōn plācāvissent, nisi Agamemnō Iphigeniām [ífi-ge-ný-(j)am] fīliam im-molāvissent*. — 8. *Rōmānī apud Cannās superātī nōn essent, si cōsul alter alterius cōsulis voluntātī obtemperāvissent*. — 9. *Vārus ab Arminió nōn superātus esset, si cautus fuisset*. — 10. *Sī amīcōs vestrōs amāvissētis, ipsī ab ūs amātī essētis*.

Překlad.

1. *Nebyli bychom chybili, kdybychom byli ihned změ-nili své mínění*. — 2. *Gallové byli by dobyli Kapitolia mě-sta Říma roku třístého osmdesátého devátého př. Kr., kdy-by [ho] husy nebyly zachránily svým křikem*. — 3. *Tito mužové nebyli by ubozí, kdyby byli bývali příčinliví a vy-trvalí*. — 4. *Otec nebyl by tě káral, kdybys ho byl upo-slechl*. — 5. *Kdyby byl býval náš vůdce zkušený války, nebyli bychom bývali přemoženi*. — 6. *Kdybyste byli bý-ovali pamětliví své statečnosti, vojínové, nebyli byste bývali přemoženi od nepřátel*. — 7. *Řekové by nebyli usmířili (bohyni) Dianu, kdyby nebyl Agamemnon obětoval dceru Ifigenii*. — 8. *Římané by nebyli bývali přemoženi u Ka-n(en), kdyby byl jeden konsul uposlechl vůle (rozhodnutí, přání) druhého konsula*. — 9. *Varus nebyl by býval pře-možen od Arminia, kdyby byl býval opatrný (obezřelý)*. — 10. *Kdybyste byli milovali své přátele, sami od nich byste byli bývali milováni*.

25. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — I.

1. *Videō patrem venīre.*
2. *Audīmus frātrēs cantāre.*

Kolikerým způsobem lze přeložiti do češtiny tyto dvě latinské věty? Dvojím způsobem, a to:

1. a) *Vidím otce přicházeti.*
b) *Vidím, že otec přichází.*
2. a) *Slyšíme bratry zpívati.*
b) *Slyšíme, že bratři zpívají.*

Z tohoto dvojího způsobu překladu obou zde uvedených vět vysvitá, že tu latinský infinitiv má dvojí platnost:

a) jednak se rovná svým významem českému infinitivu,
laudāre = chváliti; *laudārī* = býti chválen (-a, -o, -i, -y, -a),

b) jednak zastupuje českou vedlejší větu předmětnou, která jest uvedena spojkou »že...«:

laudāre = že já chválím; že ty chválíš; že on (ona, ono) chválí; že my chválíme; že vy chválíte; že oni (ony, ona) chválí;

laudārī = že já jsem chválen (-a, -o); že ty jsi chválen (-a, -o); že on (ona, ono) jest chválen (-a, -o); že my jsme chváleni (-y, -a); že vy jste chváleni (-y, -a); že oni (ony, ona) jsou chváleni (-y, -a).

V první z uvedených latinských vět přeložil jsem aktivní přítomný infinitiv »*venīre*« takto:

- a) *venīre* = přicházeti,
- b) *venīre* = že [on] přichází.

V druhé z uvedených latinských vět přeložil jsem aktivní přítomný infinitiv »*cantāre*« takto:

- a) **cantāre** = zpívati,
b) **cantāre** = že [oni] zpívají.

Povšimněte si dnes jen **druhého** českého překladu [pod písmenou b)] obou výše uvedených vedlejších vět »že otec přichází« a »že bratři zpívají«!

Který rozdíl mezi češtinou a latinou tu shledáváte?

V latině není vyjádřena česká spojka »že«; (ta jest v uvedených příkladech obsažena ve významu latinského infinitivu).

Podmět české vedlejší věty (»otec«, »bratři«), který jest v češtině v nominativu, jest v latině v **akusativu**.

Určité sloveso české vedlejší věty (»že přichází«, »že zpívají«), které jest v češtině vyjádřeno **indikativem**, jest přeloženo do latiny **infinitivem** (*neurčitým způsobem*).

(*Určité sloveso* vyznačuje gramatickou osobu, číslo, slovesný čas a slovesný rod, kdežto infinitiv čili *neurčitý způsob* vyznačuje pouze slovesný čas a slovesný rod, nevyznačuje však ani gramatické osoby ani gramatického rodu.)

V uvedených příkladech »*patrem venīre*«, »*frātrēs cantāre*« se setkáváme se spojením akusativu (»*patrem*«, »*frātrēs*«) a infinitivu (»*venīre*«, »*cantāre*«) v jeden větný celek.

Toto spojení akusativu s infinitivem, jež lze do češtiny přeložiti českou podmětnou nebo předmětnou větou vedlejší, která jest uvedena spojkou »že«, slove »**vazba akusativu s infinitivem**« (či, jak některé učebnice učí, *vazba infinitivu s akusativem*).

Pravil jsem, že se latinská *vazba akusativu s infinitivem* do češtiny překládá českou *podmětnou* nebo *předmětnou* vedlejší větou, která jest uvedena spojkou »že . . .«.

V češtině jest několik druhů vedlejších vět, které jsou uvedeny spojkou »že . . .«. Určete druh české vedlejší věty v těchto příkladech, abyste se naučili rozlišovati podmětnou a předmětnou vedlejší větu od jiných druhů vedlejších vět!

1. *Jest známo, že Aristeides byl ctěn od svých spoluobčanů pro svou poctivost.* — [Kdo, co jest známo? **Že** . . .] (vedlejší věta

podmětá, protože se na ni tážeme jako na podmět).]. — (Do latiny se tato vedlejší věta podmětá přeloží vazbou akusativu s infinitivem.)

2. *Slyšeli jsme, že Aristeides byl ctěn od svých spoluobčanů pro svou poctivost.* — [Koho, co jsme slyšeli? Že (vedlejší věta předmětá, protože se na ni tážeme jako na předmět).] — (Do latiny se tato vedlejší věta předmětá přeloží vazbou akusativu s infinitivem.)

3. *Aristeides proto byl chválen od svých spoluobčanů, že byl poctivý.* — [Proč, z kterého důvodu byl Aristeides chválen od svých spoluobčanů? Že (vedlejší věta příslovečná důvodová).] — (Do latiny se tato česká vedlejší věta důvodová přeloží latinskou vedlejší větou důvodovou, o níž promluvíme později.)

4. *Aristeides byl tak poctivý, že došel úcty svých spoluobčanů.* — [Jak, jak velice byl Aristeides poctivý? Tak (velice) Že (vedlejší věta příslovečná účinková).] — (Do latiny se tato česká vedlejší věta účinková přeloží vedlejší větou účinkovou, o níž promluvíme později.)

Které tedy české věty, uvedené spojkou »že...«, lze do latiny přeložiti latinskou vazbou akusativu s infinitivem?

1.

Vazbou akusativu s infinitivem lze do latiny přeložiti českou vedlejší větu **přemětnou**, která jest uvedena spojkou »že« a závisí na slovesech a příbuzných výrazech, znamenajících »*vyjadřovati se*« a »*vnímati (svými) smysly*«.

[Slovesa »*vyjadřovati se*« a »*vnímati smysly*« latinsky slovou »*verba dicendī et sentiendī*« (* verba *dýcendý* et *sencijendý*); slýcháme tudíž na gymnasiích pravidlo: vazba akusativu s infinitivem závisí na slovesech či verbech *dicendī et sentiendī*.]

Řekněte:

a) některá *verba dicendī* = slovesa znamenající »*vyjadřovati se*«, (na př. říkati, praviti, mluvíti, tvrditi, prohlašovati, popírati, zapírati, odpovídati, ohlašovati, zvěstovati, vypravovati, líčiti, vykládati, sližovati, přiznávati se a j.),

b) některá *verba sentiendī* = slovesa znamenající »*vnímati (svými smysly*«, (na př. viděti, slyšeti, věděti, cítiti, pociťovati, znamenati, poznati, chápati, domyslití se, mysliti (si), pozorovati, všímati si, dovidati se, pamatovati (si), zapomínati, domnívati se, souditi, usuzovati, tušiti, miniti, doufati, důvěřovati a j.)!

Verba dicendī = slovesa znamenající »*vyjadřovati se*« jsou:

dicere, říkati, praviti, tvrditi, prohlašovati, (I, 306, 310); **negāre**, popírati, zapírati, praviti že ne, tvrditi že ne, (II, 53); **respondere**, odpovídati, odvětiti, (I, 272); **affirmāre**, tvrditi, ubezpečovati; **nūntiāre**, ohlašovati, zvěstovati, dáti zprávu, (I, 374); **narrāre**, vypravovati, líčiti, vykládati, (I, 56); **trādere**, vyprávěti, pověděti, znamenati, (II, 158); **ferre**, vypravovati, zvěstovati; **pollicērī**, nabízetí, slibovati; **fatērī**, přiznávati se, vyznávati, prohlašovati; **iūrāre**, přísahati, (II, 72); **minārī**, hroziti; a j.

Verba sentiendī = slovesa znamenající »*vnímati (svými smysly*« jsou:

videre, viděti, (I, 272); **audire**, slyšeti, (I, 366); **scire**, věděti, (I, 367); **nescire**, nevěděti, (I, 367); **ignōrāre**, nevěděti, netušiti, (I, 319); **sentire**, (vnímati smysly), cítiti, pociťovati, znamenati, seznati, poznati, (I, 443); **intellegere**, poznávati, chápati, domyslití se, představovati si, mysliti si; **animadvertere**, pozorovati, všímati se, (II, 120); **cōgnōscere**, poznávati, seznávati, dovidati se, (I, 390); **meminisse**, pamatovati, býti pamětliv; **oblīviscī**, zapomínati;

existimāre, domnívati se, mysliti, souditi, (II, 102); **putāre**, domnívati se, mysliti, souditi, (II, 22, 105); **iūdicāre**, souditi, usuzovati, (II, 122); **arbitrārī**, souditi, miniti, domnívati se;

spērāre, doufati, kojiti se nadějí, (I, 56); **cōfidere**, důvěřovati, spoléhati, býti si něčím jist, (II, 121).

2.

Vazbou akusativu s infinitivem lze do latiny přeložiti českou vedlejší větu **podmětnou**, která jest uvedena spojkou »*že*« a závisí na některých neosobných výrazech.

Takovéto neosobné výrazy (neosobná slovesa) jsou:

a) neosobné výrazy znamenající »*vyjadřovati se*« a »*vnímati smysly*« (neosobné výrazy *dicendī et sentiendī*): **cōnstat**, (*-āre*), jest známo, jest jisto; **nōtum est**, jest známo; **appāret**, (*-ēre*), jest

zřejmé, jest najevě, (I, 372); **iuvat**, (-āre), těší; **apertum est**, jest zřejmé, jest patrné, jest na bíle dni; **manifestum est**, jest zřejmé, patrné, nepopíratelné; a j.;

b) *passivní neosobné tvary* (ve 3. osobě sing.) sloves znamenajících »vyjadřovati se« a »vnímati smysly« (sloves *dicendi et sentiendi*): **dicitur**, praví se, říká se, tvrdí se; **narratur**, vypravuje se; **nuntiatur**, oznamuje se, ohlašuje se; **trahitur**, vypravuje se; **intellegitur**, pochopuje se, usuzuje se; **memoriae prōditum est**, vypravuje se; a j.

3.

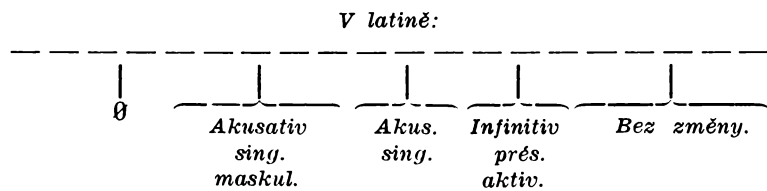
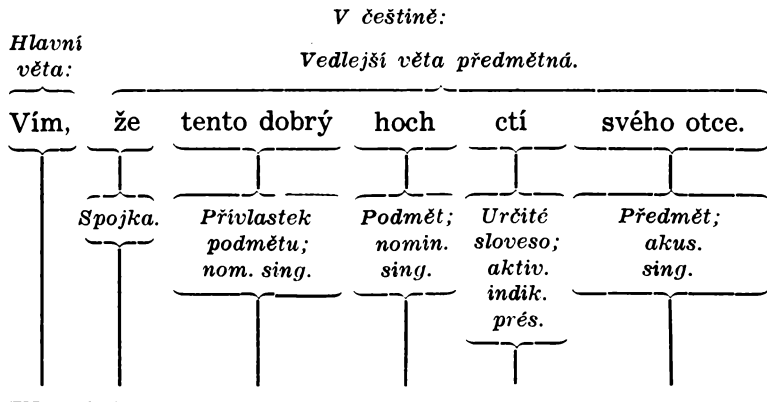
Vazbou akusativu s infinitivem lze do latiny přeložiti českou vedlejší větu podmětnou nebo předmětnou nebo přívlastkovou, která jest uvedena spojkou »že« a závisí na výrazech významem příbuzných s výrazy, znamenajícími »vyjadřovati se«, »vnímati (svými) smysly«; takovéto výrazy jsou:

fāma est, jest pověst, jde, koluje pověst, vypravuje se, mluví se, povídá se; **opiniō est**, jest domněnka, jest mínění, jde pověst (= opírající se o nezaručenou zprávu); **spēs est**, jest naděje;

aliquem certiōrem faciō, někoho zpravuji, někomu podávám zprávu; **(nūntium) afferō**, přináším zprávu, podávám zprávu, zpravuji, oznamuji, zvěstuji; **memoriā tenēre**, chovati v paměti, míti na paměti, pamatovati; **est in epistolā**, jest, stojí v dopise; **est in librō**, jest (stojí) v knize; **est apud Platōnem**, u Platona jest (= čteme); **alicui innātum est**, někomu jest vrozeno; **praestāre**, ručiti, zaručovatí se; **purgāre**, uváděti ke svému opravedlnění; **recipiō**, (ere), zaručuji se; **aliquem testor**, (ārī), někoho si беру za svědka, se dovolávám jako svědka; **vincere**, dokazovati; **suspiciō est**, jest podezření; **mentiō facta est**, stala se zmínka; **cōgere, conclūdere**, (logicky) uzavíratí, usouditi, činiti závěrek, dokazovati, dovozovati; **dēfendere**, (před soudem) tvrditi, uváděti na obranu, hájiti se tím (že...); **efficiō**, (-ere), dokazují, dovozují, (II, 122); **prae mē ferō**, dávám najevo, zjevně (zřejmě, veřejně) ukazují, jevim, nezatajují, vyhlašují, hlásám; **interpretārī**, vykládati, vysvětlovati; **ad aliquem mittere**, někomu vzkázati; **perseverō**, (āre), neustávám tvrditi, trvám při svém tvrzení (II, 212); **pōnere**, tvrditi, vysloviti mínění, vysloviti zásadu, uznávati, souditi; a j.

Vazba akusativu s infinitivem. — II. A.
Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny?

{ **Sciō** *hunc bonum puerum colere suum patrem.*
 { *Hunc bonum puerum suum patrem colere sciō.*

*

Máme-li přeložiti z češtiny do latiny vedlejší větu podmětnou nebo předmětnou, která jest uvedena spojkou »že« a která závisí na výraze *dīcendī* nebo *sentiendī*, počínáme si takto:

- a) Spojka »že« se do latiny nepřeloží.
- b) *Podmět* vedlejší věty podmětné nebo předmětné se v latině dá do *akusativu* příslušného čísla. (*Podmět* musí vždy býti vyjádřen; není-li v češtině vysloven podstatným

jménem nebo jiným druhem slov, vyjádří se akusativem osobního zájmena »*eum, eam, id, eōs, eās, ea*«, v určitých případech akusativem zvrátého zájmena »*sē*«. (O tom viz dále na str. 267, 268, 269, 270!)

c) *Přívlastkové přídavné jméno a zájmeno*, stojící u podmětu české vedlejší věty podmětne nebo předmětne, se v latině dá do *akusativu* a uvede se ve shodu co do gramatického rodu a čísla s podmětem, který jest v latině vyjádřen akusativem. — Také *přístavek* podmětneho akusativu ve vazbě akusativu s infinitivem se dá do akusativu příslušného rodu a čísla.

d) *Určité sloveso* české vedlejší věty podmětne nebo předmětne se dá v latině do *infinitivu* příslušného slovesného času a slovesného rodu; je-li součástíou infinitivu sklonné *participium*, dá se toto *participium* do akusativu a uvede se ve shodu co do gramatického rodu a čísla s podmětem, který jest v latině vyjádřen akusativem.

e) *Sklonný doplněk*, vztahující se k podmětu vedlejší věty podmětne nebo předmětne, ať jest v češtině v kterémkoli pádě, se dá v latině do akusativu příslušného rodu a čísla, aby byl ve shodě s podmětem věty, který jest v latině vyjádřen akusativem.

f) Ostatní větné členy (předmět, příslovečné určení, přívlastek vztahující se k jinému větnému členu než k podmětu) zůstávají nezměněny.

g) Mezi hlavní (řídící) větou a latinskou vazbou akusativu s infinitivem *se čárka nepíše*, protože vazba akusativu s infinitivem v latině není vedlejší větou, nýbrž jen členem věty hlavní (řídící), jejímž jest podmětem nebo předmětem.

*

Abyste poznali, které větné členy náležejí do vazby akusativu s infinitivem, použijí s počátkem (a i později v méně snadných příkladech) znaménka || (dvě svislé čáry), které vloží mezi větu hlavní (řídící) a vazbu akusativu s infinitivem.

[Upozorňuji, že toto znaménko || bude mně pomůckou

jen v této knize; toto znaménko se ani nepíše ani v žádné knize (učebnici, latinském spise) nikdy netiskne.]

*

b) V latině se velmi často klade výraz (určité sloveso, někdy i celá řídicí věta), na němž vazba akusativu s infinitivem závisí, až na konec souvětí, t. j. za vazbu akusativu s infinitivem.

Vím, že tito dobří hoši ctí svého otce. —

Scio || *hōs bonōs puerōs colere suum patrem.* — *Hōs bonōs puerōs suum patrem colere* || *sciō.* —

Vím, že tato dobrá dívka ctí svou matku. —

Sciō || *hanc bonam puellam colere suam mātrem.* — *Hanc bonam puellam suam mātrem colere* || *sciō.* —

Vím, že tyto dobré dívky ctí svou matku. —

Sciō || *hās bonās puellās colere suam mātrem.* — *Hās bonās puellās suam mātrem colere* || *sciō.* —

*

Bratr praví, že náš otec jest v lese.

	n á š	o t e c	j e s t	v l e s e .
	θ			
	<i>Dej do akus. sing.</i>	<i>Dej do infinitivu prés.!</i>	<i>Zůstane beze změny.</i>	

{ **Frāter dicit** || *patrem nostrum esse in silvā.*
Patrem nostrum in silvā esse || **frāter dicit.**

*

Bratr praví, že vaši přátelé jsou v lese.

	v a š i	p ř á t e l é	j s o u	v l e s e .
	θ			
	<i>Dej do akus. plur.!</i>	<i>Dej do infinitivu prés.!</i>	<i>Zůstane beze změny.</i>	

{ **Frāter dicit** || *amicōs vestrōs esse in silvā.*
Amicōs vestrōs in silvā esse || **frāter dicit.**

Jest známo, že mnoho věcí schází lidem k blahému životu. —

Poslové vypravují, že vůdce nepřátelského vojska není přítomen (jest vzdálen). —

Čteme, že člověku nejvíce prospívá i škodí člověk. —

Víme, že Bůh jest. —

Domníváme se, že tvoji přátelé jsou ve velikém nebezpečení. —

Věz, že lenivost hochům škodí, přičinlivost prospívá. —

Víme, že úřady jsou v čele obce (*dativ*). —

Multa hominibus ad vitam beātam dēesse || cōstat. —

Ducem exercitūs hostium abesse || nūntiū narrant. —

Hominī māximē prōdesse et obesse hominem || legimus. —

Scimus || **Deum** esse. — **Deum** esse || scimus. —

Existimāmus (*putāmus*) || tuōs amicōs esse in magnō periculō. — Tuōs amicōs in magnō periculō esse || existimāmus. —

Scitō || pueris inertiam obesse, indūstriam prōdesse. — Pueris inertiam obesse, indūstriam prōdesse || scitō! —

Scimus || magistrātūs praeesse civitatī. — **Magistrātūs** civitatī praeesse || scimus. —

*

31. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 265!)

Dē pecūniā Rōmānōrum. Antiquissimīs temporibus apud Rōmānōs nōn nummī fuērunt; prō nummīs pecora in ūsū erant, nam illā aetāte Rōmānī agricolae erant. Eā dē causā postea nummīs quoque nōmen »**pecūnia**« erat. Antiquissimus Rōmānōrum nummus erat **as**, cui etiam nōmen **libra** erat. **As** ex aere cōstābat. Duo assēs et sēmīs nōminābantur **sēstertius**, quī notābātur litterīs **HS** (*id est IIS, id est ūnus et ūnus et sēmīs*). Decem assēs (*vel quattuor sēstertiū*) nōminābantur **dēnārius**. **Sēstertius** et **dēnārius** argenteī erant.

*

3. Ženského rodu (*feminina*) jest několik substantiv druhé deklinace jednak latinských, jednak převzatých z řečtiny, zakončených v nominativu sing. v »-us«, v genitivu sing. v »-i«; jsou to:

alvus hūmāna, lidské břicho,
colus longa, dlouhý kužel,
humus arida, vyprahlá země, (I, 184),

dialectus dōrica, dorské nářečí,
diphthongus longa, dlouhá dvojhláská,
paragraphus prima, první paragraf (odstavec),
periodus artificiōsa, umělé souvětí.

*

4. *Neutra* (středního rodu) jsou tři substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu sing v »-us«, v genitivu sing. v »-i«; jsou to:

pelagus tumidum, n., vzduté, rozbouřené moře, (I, 85);
virus mortiferum, n., smrtící jed, (I, 85);
vulgus indoctum, n., nevzdělaný lid, (I, 85).

2.

Substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-um«, v genitivu singuláru v »-i«, jsou *neutra* (středního rodu).

Jména žen druhé deklinace, zakončená v nom. sing v »-um«, v gen. sing. v »-i«, jsou *feminina* (ženského rodu); na př. *mea Glycerium*, f., má malá Glykera.

Jména měst a zemí druhé deklinace

a) *singularia*, zakončená v nom. sing. v »-um«, v gen. sing. v »-i«, jsou *neutra*; na př.: (města:) *Saguntum*, *Ilīum*; (země:) *Lātium*, *Samnīum*.

b) *pluralia*, zakončená v nom. plur. v »-a«, v gen. plur. v »-ōrum«, jsou *neutra*; na př. *Leuctra*, *ōrum*, n.; *Bactra*, *ōrum*, n.

III. deklinace.

K třetí deklinaci náležejí substantiva, jejichž kmen jest zakončen: a) souhláskou, b) samohláskou, a to zejména samohláskou »-i«.

Nominativ singuláru jest utvářen a zakončen velmi různě, genitiv singuláru má vždy koncovku »-is«.

Při sklonění prakticky vystačíme se dvěma společnými vzory, k nimž pak přistoupí četné odchylky.

Pro cvik jsem vložil do prvního dílu několik vzorů a několik substantiv skloňovaných ve všech pádech, kromě toho některé odchylky. Vyhledejte si je!

A) Substantiva:

1. Maskulina:

homō, *hominis*, m., I, 197;
leō, *leōnis*, m., I, 200;
dux, *ducis*, m., I, 197, 198;
rēx, *rēgis*, m. I, 198;
senex, *senis*, m., I, 346;
mīles, *militis*, m., I, 197, 198;
pēs, *pedis*, m., I, 201;

pater, *patris*, m., I, 198;
civis, *civis*, m., I, 350;
hostis, *hostis*, m., I, 350;
cōsul, *cōsulis*, m., I, 201;
bōs, *bovis*, m., I, 345;
Iūppiter, } m., I, 345.
Iovis, }

2. Feminina:

olīvātis, *civitātis*, f., I, 200;
virtūs, *virtūtis*, f., I, 198, 199;
soror, *sorōris*, f., I, 198, 199;
muller, *mulleris*, f., I, 200;
Iūnō, *Iūnōnis*, f., I, 345;

nūbēs, *nūbis*, f., I, 350;
nāvis, *nāvīs*, f., I, 350;
vis, f., I, 355;
opēs, f., I, 355;
sūs, f., I, 344.

3. Neutra:

nōmen, *nōminis*, n., I, 199;
caput, *capitis*, n., I, 199;
iter, *itineris*, n., I, 199, 200;
corpus, *corporis*, n., I, 199, 200;

mare, *maris*, n., I, 355, 356;
animal, *animālis*, n., I, 355, 356;
calcar, *calcāris*, n., I, 355, 356;
vās, *vāsis*, n., I, 346.

Odchylky:

V akusativu sing. jest koncovka »-im« : I, 346, 347;

V ablativu sing. jest koncovka »-i« : I, 347, 348;

V genitivu plur. jest koncovka »-lum« : I, 348, 349, 353, 354;

Jiné odchylky: I, 349, 351, 353; II, 35.

(Pokračování na obálce 6. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1936. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.7617-1927. Pošací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

★

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 6.

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

DAT.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

B) Adjektiva:

1. Trojvýchodná:

acer, ācris, ācre, I, 386; | celer, celeris, celere, I, 386, 387.

2. Dvojvýchodná:

fortis, forte, I, 437.

3. Jednovýchodná:

fēlix, I, 454; | prūdēns, I, 455.

Jiná adjektiva I, 472, 473.

Odchylky I, 473 až 475.

Sklonění komparativu II, 12, 111.

Rod substantiv III. deklinace.

U substantiv III. deklinace jsou zastoupeny všechny tři rody, mužský, ženský a střední.

Pro poznání rodu kteréhokoliv substantiva třetí deklinace byla vytvořena umělá pravidla, která připouštějí četné výjimky. Někteří spisovatelé latinské mluvnice se přidržují těchto umělých pravidel, jiní je odmítají, ale požadují, aby si žák zapamatoval rod substantiv spojením substantiva s takovým adjektivem, na němž se pozná rod substantiva.

Kterou cestu mám volit?

Při své učitelské činnosti jsem se nezřídka přesvědčil, že umělá pravidla o rodu substantiv třetí deklinace mnohdy žákovi velmi přispěla, aby poznal rod substantiva. Zkusím tedy jítí touto cestou.

Především si pamatujte, že:

a) jména *mužů* (vlastní i obecná), jména *bohů*, jména *národů*, jména *měsíců*, jména *řek* (kromě některých výjimek) a jména

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

26. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — II. B.

Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny?

Vím, že dobrý otec jest milován od svých dětí.

ø	<i>Akus. sing.</i>	<i>Infinitiv prés.</i>	<i>Bez změny.</i>	
	<i>maskul.</i>	<i>passiv.</i>		

{ **Sciō** || *bonum patrem amāri* *ā suis liberis.*
{ *Bonum patrem ā suis liberis amāri* || **sciō.**

*

Slyšíme, že města jsou pustošena od nepřátel.

ø	<i>Akus.</i>	<i>Infinitiv. prés.</i>	<i>Bez změny.</i>	
	<i>plur.</i>	<i>passiv.</i>		

{ **Audīmus** || *oppida vāstāri* *ab hostibus.*
{ *Oppida ab hostibus vāstāri* || **audīmus.**

*

Bratr říká, že otec jest očekáván od matky (matkou). —

Slyšíme, že otec a matka jsou očekávání od vás (vámi). —

Víme, že lakomci jsou sužováni (znepokojováni) stálými starostmi. —

Vězte, že svědomití žáci nejsou trápeni žádnou nesnází. — (V latině dej pouze jeden zápor »nullā«; v češtině jsou dva záporny, »žádnou«, »nejsou«.)

Frāter dicit || **patrem ā mātrem exspectāri**. — **Patrem ā mātrem exspectāri** || *frāter dicit*. —

Patrem et mātrem ā vōbis exspectāri || *audimus*. —

Avārōs perpetuīs cūrīs vexāri || *scimus*. — **Scimus** || **avārōs perpetuīs cūrīs vexāri**. —

Diligentēs discipulōs nullā difficultāte fatigāri || *scitōte!* —

*

Vím, že tvůj otec není přítelem lživých lidí.

Ø	Akus. sing. maskul.	Infinitiv prés.	Sklonný doplňk. Akus. sing.	Bez změny.
---	------------------------	--------------------	-----------------------------------	------------

Sciō || *patrem tuum nōn esse amīcum hominum mendācium*.

Patrem tuum amīcum hominum mendācium nōn esse || **sciō**.

*

Domnívám se, že náš přítel jest šťasten.

Ø	Akus. sing. maskul.	Infinitiv prés.	Sklonný doplňk. Akus. sing. maskul.
---	------------------------	--------------------	--

Putō || *amīcum nostrum esse fēlicem*.

Amīcum nostrum fēlicem esse || **putō**.

*

Jest známo, že tento hoch jest příčinlivý. — Jest známo, že tito hoši jsou příčinliví. — Jest známo, že tato dívka jest příčinlivá. — Jest známo, že tyto dívky jsou příčinlivé. —

Myslím, že řečník jest ješitný. — Myslím, že řečníci jsou ješitní. —

Dějepis jest svědkem časů, světlem pravdy, učitelem života, poslem dávnověkosti. — Cicero praví, že dějepis jest svědkem časů, světlem pravdy, učitelem života, zvěstovatelem dávnověkosti. —

Hunc puerum indūstrium esse || cōnstat. — Hōs puerōs indūstriōs esse || cōnstat. — Hanc puellam indūstriam esse || cōnstat. — Hās puellās indūstriās esse || cōnstat. —

Putō || ōrātorem esse glōriōsum. — Putō || ōrātōrēs esse glōriōsōs. —

Historia est testis temporum, lūx vērītātis, magistra vītae, nūntia vetustātis. — Cicerō dicit || historiam esse testem temporum, lūcem vērītātis, magistrā vītae, nūntiam vetustātis.

*

Cvičení.

1. Mnozí živočichové spí (po) celou zimu. — Jest známo, že mnozí živočichové spí (po) celou zimu. —

2. Mnozí ptáci se živí zdechlinami. — Jest známo, že se mnozí ptáci živí zdechlinami. —

3. Občanskými válkami se počet občanů zmenšuje. — Víme, že se občanskými válkami počet občanů zmenšuje. —

4. Itálie jest oslavována básníky. — Jest známo, že Itálie jest oslavována básníky. —

5. Města a pole jsou puštošena válkou. — Kdo ne-

1. Multa animālia per tōtam hiemem dormiunt. — Nōtum est || multa animālia per tōtam hiemem dormire.

2. Multae avēs cadāveribus nūtriuntur. — Multās avēs cadāveribus nūtriri || cōnstat. —

3. Bellīs cīvilibus numerus cīvium minuitur. — Bellīs cīvilibus numerum cīvium minui || scimus. —

4. Italia ā poētis celebrātur. — Italiam ā poētis celebrāri || nōtum est. —

5. Oppida et agrī bellō vāstantur. — Quis ignōrat ||

ví, že města a pole jsou pustošena válkou? —

6. Pracovní rolníci orají pole. — Vidíme, že pracovní rolníci orají pole. —

7. Pole jsou orána od pracovních rolníků. — Vidíme, že pole jsou orána od pracovních rolníků. —

8. Často ten, kdo jest na postrach mnohým, sám mnohých se bojí. — Vězte, že často ten, kdo jest na postrach mnohým, sám mnohých se bojí. —

9. Pravé křídlo našeho vojska jest od nepřátel přemáháno. — Vůdci bylo oznámeno, že pravé křídlo našeho vojska jest od nepřátel přemáháno. —

10. Země se dělí v pět dílů. — Víme, že se země dělí v pět dílů. —

oppida et agrōs bellō vāstārī? —

6. *Labōriōsī agricolae agrōs arant.* — *Labōriōsōs agricolās arāre agrōs* || *vidēmus.* —

7. *Agri ā labōriōsīs agricolīs arantur.* — *Agrōs ā labōriōsīs agricolīs arārī* || *vidēmus.* —

8. *Saepe is, quī ā multīs timētur, ipse multōs timet.* — *Saepe eum,* || *quī ā multīs timētur,* || *ipsum multōs timēre* || *scītōte!* —

9. *Dextrum cornū nostrī exercitūs ab hostibus superātur.* — *Ducī nūntiātum est* || *dextrum cornū nostrī exercitūs ab hostibus superārī.* —

10. *Terra in quīnque partēs dīviditur.* — *Terram in quīnque partēs dīvidī* || *scīmus.* —

32. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 280!)

O pávovi. Páv, (jsa) nespokojen překrásnými barvami svého peří, požádal si Junonu za slavičí zpěv. Tehdy Juno pravila: »Všichni máte určité dary přírody, ty (máš) pestrost a krásu barev, orel (má) sílu, slavík (má) zpěv, havran (má) věštecký dar.« —

Páv, rozkládaje peří jeřábovi, pravil: »Jaká (jak veliká) jest má krása!« — Ale jeřáb letě do výše vece: »Jaká (jak veliká) jest má hbitost!« —

aberrō, āre, āvi, ātum, 1., a) odbočovati, zablouditi; odběhnouti, zaběhnouti se; **b)** odchylovati se, odbočovati, míjeti cíl, míjeti se cíle

acceptus, a, um, a) (particip. perf. passiv. slovesa *accipiō*;) přijatý, obdržení; **b)** vlídně, laskavě přijatý; vitaný, milý, vzácný, oblíbený

accipere iniūriam, viz iniūria

accubō (adcupō), āre, 1., ležeti (při něčem, u něčeho); (*při jídle*) za stolem ležeti, stolo-vati; (*Rimané při jídle leželi na pohovkách*)

adfīrmāre = affīrmāre

adsentātor = assentātor

aegrōtus, a, um, churavý, chorý, nemocný

afferō (nūntium), přináším zprávu, (po)dávám zprávu, ozna-muji, zvěstuji, zpravuji

affirmō, āre, āvi, ātum, 1., a) tvrditi, utvrzovati; **b)** potvrzovati, stvrditi; **c)** tvrditi, jistiti, ujišťovati, ubezpečovati; **d)** do-tvrditi; *aliquid prō certō affīrmāre*, něco vyhlášovati za jisté, za pravdu; *ut adfīrmātur*, jak se tvrdí; *spem adfīrmāre*, v naději utvrzovati, posilovati

aliquantō, o něco, o hodně

alumnus, ī, m. (II.), a) chovane-c; žák; **b)** mladé dobytče

amphitheātrum, ī, n., amfit(h)eatr, kruhové divadlo pro štvanice dravé zvíře a šermířské (gladiátorské) zápasy; nejstarší

amfiteatr stojí v Pompejích (z 1. století př. Kr.); uprostřed amfiteatru byla obyčejně elipsovité arena, pokrytá pískem, kolem bylo značně zvýšené hlediště. Jeho sedadla, stupňovitě kolem dokola v kru-zích vedená, byla rozdělena uličkami, k nimž se vcházelo z chodeb, osvětlených arkádami. Nejnižší sedadla byla pro císaře a úřady, nad nimi pro senátory, nejvýše pro lid, Největší amfiteatr, zvaný Colosseum, založený od císaře Vespasiána, dokončený jeho synem Titem, stojí v Římě; měl 87.000 sedadel a v jeho areně, napouštěné vodou, se odehrávaly i námořní bitvy.

Ancus Mārcius, Ancī Mārcii, m. (II.), Ankus Marcius, čtvrtý král římský, jehož vláda byla kladena do 2. polovice 7. století př. Kr.; vnuk Numy Pompilia; podrobiv Latiny usídlil prý je na Aventinu; opevnil vrch Janikulum na pravém břehu Tiberu, spojil oba břehy kolovým mostem a založil přístav v Ostii.

animus, (str. 69); homō dūri animi, (genitiv vlastnosti, qualitatis), člověk tvrdého, necitelného srdce

ante, (viz Ablativ míry časové, str. 270, 271)

apertum est, (I, 406), jest zjevné, zřejmé, patrné; jest na bílé dni

appāret, *ēre*, 2., (I, 372), jest zřejmé, patrné; vysvítá, jest najevě, jest na bílé dni

apud scriptōrem est, jest u spisovatele = jest ve spisech spisovatelových

aquaeductus, viz *ductus*

argenteus, (I, 388), stříbrný, ze stříbra

armāti, *ōrum*, m., (I, 234), ozbrojenci, vojíni

as, *assis*, m., (I, 349), as (římský peníz). — V nejstarších dobách byl u Římanů výměnný obchod jako u jiných národů, při němž hlavním platidlem byl dobytek, *pecus*; odtud jméno peněz *pecunia*. Pro pohodlí výměnným prostředkem později byly kusy mědi, zprvu neražené a při výměně odvažované, t. zv. *aes rude*; (*pendere* = vážit i platiti). Později byla váha i cena kusu mědi, jenž byl v podobě prutu nebo cihly, zaručena vyražením nějakého znaku (na př. obrazem býka, berana a pod.); to bylo *aes signatum*. První peníze vlastní byly zavedeny za dob decemvirů (kol. r. 450 př. Kr.). Jednotkou měny byl *as*, který vážil římskou libru = 273 g (*as librālis*, peníz měděný s přísadou asi $\frac{1}{8}$ sínu a olova). *As* se dělil na 12 uncí (*ūncia*); jeho části byly: *sēmis* = $\frac{1}{2}$ assu či 6 uncí, *triēns* = $\frac{1}{3}$ assu či 4 uncie, *quadrāns* = $\frac{1}{4}$ assu či 3 uncie, *sextāns* = $\frac{1}{6}$ assu či 2 uncie. Při počítání byl *as* označován obyčejně genitivem *gravis*

aeris nebo jen *aeris*; na př. *decem milia gravis aeris* = 10.000 assů. Váha i cena assu stále klesaly, zejména zavedením stříbrné měny asi z r. 269 př. Kr. Od té doby byly tyto stříbrné mince: **dōnārius** = 10 assům, později 16 lehkým assům; **quīnārius** = 5 assům, později 8 lehkým assům; **sēstertius** = $2\frac{1}{2}$ assům, později 4 lehkým assům. — *Sēstertius* (*nummus*) byl nejběžnější peníz, podle něhož se počítaly všechny peněžité částky; obecně byl zván slovem *nummus* (peníz) a označován **IIIS**, t. j. *duo assēs et sēmis* = $2\frac{1}{2}$ assu, později označován **HS**. Podle něho se počítaly i větší částky peněz, při stech tisících a milionech vynecháno i *centēna milia*, ježto se to ze smyslu vyrozumělo. — Základem římské váhy byla *libra*; stará libra, na níž se zakládala váha peněz a objemových měr, vážila 273 g; asi v době, kdy se začaly raziti stříbrné peníze, byla zavedena nová libra (327.45 g), jež měla 12 uncí (*ūncia* = 27.28 g).

assentātor, *ōris*, m. (III.), (poddlý) lichotník, pochlebník, patolízal

assuēsco (*adsuēsco*), *is*, *ere*, 3., [* *as-své-skó*], **a**) zvykati (si), přivykati (si) (něčemu); **b**) zvyknouti (někomu), oblíbiti si (někoho); **c**) [*zřídka přechodné* :] navykati, zvykati (někoho něčemu)

at, (*spojka*), **a**) než, n a p r o t i t o m u, a l e, a v š a k, z a t o v š a k; **b**) [*uvádí námitku, kterou mluvící sám vyslovuje:*] než (= než někdo namítne, řekne snad někdo); **c**) [*uvádí námitku, kterou mluvící vyvrací:*] ale (= ano, ale já namítám, já zase pravím); **d**) [*při přechodu k novému odstavci, má-li se vyjádřiti údiv, nevole a pod.:*] n e ž, a v š a k, a l e

auctōritās, (I, 319); (viz *obtemperāre*)

audītōrium, *ī*, n., **a**) posluchárna; **b**;) posluchačstvo

augurium, *ī*, n. (II.), **a**) pozorování a výklad znamení z letu ptáků, ptakopravectví, ptakověštba; **b**) věštné znamení dané letem ptáků; (*vābec:*) věštné znamení, předzvěst; **c**) věštění, předpověď, věštba; tušení, předtucha; **d**) umění věštecké, dar věštecký

Aurēliānus, *ī*, m., Aurelián (Aurēliānus Lūcius Domitius), římský císař v l. 270—275 po Kr., poctěný od senátu titulem *restitutor orbis* (obnovitel říše); náleží mezi nejznamenítejší římské císaře

aureus, (I, 389), **a**) zlatý, (ze zlata); **b**) zlatem zdobený, pozlacený; **c**) zlatý, zlatobarvý, z l a t o ž l u t ý, zlatoskvoucí; **d**) zlatý, drahocenný, výtečný, znamenitý; půvabný, luzný, milostný

balneum, (*balineum*), *ī*, n., **a**) koupelna; **b**) koupel, lázeň;

balnea, *ōrum*, n., nebo: **balneae**, *ārum*, f., lázně (místo zařízené ke koupání)

bellō, (str. 88); *primō bellō Pūnicō*, (str. 88), (I, 443), (vedena v l. 264—241 př. Kr.)

benignē, (*přislovce*), **a**) dobrotivě, laskavě, ochotně, blahovolně; **b**) dobročinně, hojně, štědrě

bibliothēca, *ae*, f. (I.), knihovna **cardinālia** (*numerālia*), n. plur. (III.), základní číslovky

certus, *a, um*, **a**) ustanovený, rozhodnutý; jistý, určitý, (přesně určený); **b**) (*o osobách:*) jistý, bezpečný, spolehlivý, hodnověrný; **c**) jist (*něčím*), dobře zpraven (*o něčem*); **d**) (*o věcech:*) jistý, bezpečný, patrný, zřejmý, nepochybný, nesporný; **aliquem certiōrem facere** (*dē aliquā rē* nebo *s vāzbou akus. s inf.*), někoho zpravovati, zpravit (o něčem), (že...); někomu (po)dávati zprávu (o něčem), (že . . .); **certum est**, jest jisté, nepochybné, nesporné

Christiānus, *a, um*, křesťanský; *Christiānī, ōrum*, m., křesťané

circumdō, *dare, dedī, datum*, **a**) postaviti, nastavěti kolem (něčeho); obehnati; opásati; **b**) obklopovati, obklíčovati, ohrazovati; *circumdatus sum*, byl jsem obklopen, obklíčen, ohrazen, obehnán, sevřen

circus, *ī*, m. (II.), **a**) kruh; **b**) závodní dráha, závodíště, *circus*, (širá, obdélná plocha, na obou koncích okrouhlá). —

V cirku se konaly jízdní závody. V Římě bylo několik círků; nejslavnější a největší z nich byl *Circus máximus* v údolí mezi Palatinem a Aventinem; zřídil prý jej král Tarquinius Priskus. Jiný cirkus byl zřízen r. 221 př. Kr. v jižní části Martova pole, *circus Flāminius*.

cōgō, *is, ere, 3.*, **a)** sháněti dohromady, *s h r o m a ž d o v a t i*; **b)** sháněti, sbírat, svolávat (k poradě); (peníze) sháněti, vybírat; **c)** spojovati, slučovati; **d)** vháněti (do těsného prostoru), vtlačovati, vecpati, zůžovati, tísňiti; **e)** doháněti, nutiti, donutiti, přinutiti; **f)** uzavírat, souditi

collēgium, *īi, n. (II.)*, **a)** spolupůsobení v úřadě, spoluúřadování; spolupůsobení; **b)** souдруhové, kollegium; *s b o r*; **c)** společenstvo, družstvo, bratrstvo, spolek; cech; politický spolek (klub)

computō, *āre, āvī, ātum, 1.*, vypočísti; sečísti; zúčtovati

conclūdō, *is, ere, 3.*, **a)** zavřítí, uzavřítí; uzavírat; **b)** obsáhnouti, shrnouti; **c)** uzavřítí, skončítí, přivéstí ke konci; **d)** (logicky) uzavíratí (něco z něčeho); souditi; činití závěrek; dokazovati, dovozovati

congregō, *āre, āvī, ātum, 1.*, (spojovati ve stádo), shromažďovati, sháněti, shloučítí; *congregārī*, sdružovati se, spojovati se, shromažďovati se, shlukovati se

cōnstāre *ex aere*, (I, 390), skládati se, býti z mědi

cōnstat, *āre, 1.*, jest ustáleno, jest věc jistá, *j e s t z n á m o*; *inter omnēs cōnstat*, všem jest známo, jest (vše)obecně známo

contendere, (I, 500); *contendō* s přítomným infinitivem, (str. 283, 284)

convīcium, *īi, n. (II.)*, **a)** křik, hluk, povyk, lomoz; **b)** hádka, hašteření; **c)** lání, nadávka, hana, hanlivá slova, potupná slova, rouhání; **d)** domluva, výčitka, důrazné napomenutí

Coriolānus, *a, um*, koriolský; (*Coriolī* bylo město v Latii; podle tohoto města obdržel *Gnaeus Mārcius* příjmi *Coriolānus*); *Coriolānus* (Koriolānus), patricijský hrdina římské legendy, jehož jméno bylo spojeno s dobytím města Koriol prý r. 493 př. Kr. Pro své nepřátelství proti tribunům lidu byl vypuzen z Říma, odešel k Volskům, postavil se jim v čelo a vedl je proti Římu; dal se však uprositi poselstvím římských paní, vedených jeho matkou Veturií a jeho manželkou Volumnií a odtáhl; za tuto zradu na Volscích byl od tamního svého hostitele Attia Tulla zabit; pověst o Koriolānovi zpracoval v tragedii Shakespeare

cum, (t. zv. *inversum*, s indik. perf. a histor. prés.), když tu; když

cupiditās glōriāe, (I, 364), touha po slávě

custōdia, *ae*, f. (I.), **a**) dozor, stráž, ochrana; *ad custōdiam corporis habēre*, míti za životní stráž; **b**) (*plur.*) strážce, hlídka; **c**) stráž, dozor (omezující osobní svobodu), vazba, vězení; **d**) strážnice; vězení, žalář

Dāmoclēs, *Dāmoclīs*, m. (III.), Damokles, (dvořan syrakuského tyrana Dionysia Staršího)

Darēus, (I, 425); *Darēus Codomannus*, Dareios Kodomanos, poslední král říše staroperské, vládl kol r. 336—330 př. Kr.; byl poražen Alexandrem Velikým u Issu r. 333 a u Gaugamel r. 331, byl zajat a na ústupu zavražděn od satrapy baktrijského Bessa

dē, (I, 74, 75), (*o příčině*;) pro, z, ze; *eā dē causā*, z té příčiny, proto

dēfendō, *is, ere, 3.*, (I, 335), **a**) odrážeti; odrážeti útoky, klásti odpor; stavěti se na obranu; **b**) (*d. aliquem* nebo *aliquid ab aliquo* nebo *contrā aliquem* nebo *adversus aliquem*), brániti, hájiti, chrániti (někoho od někoho, proti někomu, před někým); *urbem d.*, chrániti, hájiti města; **c**) hájiti (před soudem); **d**) (před soudem) tvrditi, uváděti na obranu; hájiti se tím, že...

dēfēnsiō, *iōnis*, f. (III.), **a**) hájení, obrana; **b**) hájení (před soudem), obrana (před sou-

dem); **c**) obhajovací řeč; **d**) důvod k obraně

dēnārius, *ii*, m. (II.), (gen. plur. *dēnārium*), (*dēnārius nummus*), denár, stříbrný římský peníz; původně se rovnal 10 assům; (viz *as*); původně vážil 4.55 g, později 3.9 g, Nero snížil jeho váhu na 3.41 g.

dēsistō, *is, ere, 3.*, ustávám, přestávám, upouštím (od něčeho), nechávám (něčeho); (viz str. 284)

dēterrēre, (I, 481, 484); *ab officio dēterreor*, dávám se odstrašovati, odvracetí od povinnosti; upouštím od povinnosti

deus, (I, 106, 107); *aurei dii*, (zlatí bůžkové), zlaté sochy bohů

dīmiciō, *āre, āvi, ātum, 1.*, **a**) potýkati se, zápasiti, bítí se; **b**) bojovati, zápasiti; **c**) namáhati se, usilovati; *dīmiciāre dē aliquā rē*, (*dē imperiō*), bojovati o něco (= k dosažení něčeho), (o nadvládu); *dīmiciāre prō aliquā rē*, bojovati za něco, pro něco (= k ochránění něčeho)

Dioclētianus, *i*, m. (II.), Dioklecián, (Gāius Aurēlius Valerius Dioclētianus, žil v l. asi 243—316 nebo 313, římský císař v l. 284—305); narodil se jako syn illyrského propuštěnce, postupoval ve vojenských hodnostech od piky až na velitele císařské tělesné stráže; po zavraždění císaře Numeriána byl u Nikomédie zvolen od vojska císařem.

dīruō, *is, ere, 3.*, **a)** zbořiti, rozbořiti; **b)** bourati, strhnouti; zničiti

dividō, *is, ere, 3.*, **a)** oddělovati, odlučovati; **b)** odlišovati, rozlišovati, dělati rozdíl; **c)** rozdělovati, děliti; **d)** tříditi, rozvrhnouti, uspořádati; **e)** rozdvojovati, rozštěpovati; **f)** rozděleti, rozdávati, rozdělovati, podělovati; (* **dývidó**, *dývidere*)

ductus, *ūs, m.*, (IV.), **a)** tažení; **b)** vedení; **c)** vedení, vůdcovství, velení; *aquae ductus*, (vedení vody =) vodovod

dum, (*spojka*), **a)** zatím; mezitím; **b)** [tak dlouho...] pokud; dokud; **c)** [do té doby...] až; až konečně; dokud ne; **d)** až by; dokud by ne; aby zatím; **e)** jen když; jen jestliže; jen aby; jen ať

ē, ex, (I, 132, 133), (*těž o času, k označení začátku nebo trvání:*) **od**; *ex Augusti aetate*, od doby Augustovy; *ex eo tempore*, od toho času; *ex longō*, odedávna

eburneus, *a, um*, **a)** ze slonoviny; *diī eburnei*, sochy bohů ze slonoviny; **b)** bělostný jako slonovina; **c)** sloní, slonu patřící

ēmp̄tor, *ōris, m.* (III.), kupec

ēnumerō, *āre, āvi, ātum, 1.*, **a)** vypočítati; **b)** řadou uvéstí, v řadě za sebou uvéstí

ēvolō, *āre, āvi, ātum, 1.*, **a)** vyléti, vzletěti (do výše), letěti do výše; **b)** vylítnouti, vy-

padnouti, vyřítiti se, vyraziti, **c)** povznéstí se (vzhůru); **d)** ujíti, uniknouti; *rūs ex urbe ēvolāre*, učiniti, podniknouti výlet z města na venkov

expēndō, *is, ere, 3.*, vypláceti (o penězích); **expēnsus**, *a, um*, vyplacený

explicō, *āre, āvi, ātum*, (u básníků též perf. *explicui*, supinum *explicitum*), **a)** rozvínouti (*něco na plocho*), rozložití, rozestřítí; **b)** (*ve vojensství jednotlivé oddily:*) rozvínouti, rozestaviti; **c)** vyplésti, vyprostíti (*někoho z něčeho*); **d)** uvéstí v pořádek, spořádati; **e)** usnadniti; **f)** (*z překážek, z nebezpečství:*) vyprostíti, zachrániti; **g)** (*odstraněním překážek něco:*) provéstí, uvéstí ve skutek, vykonati; **h)** (*slovem, písmem:*) vyložiti, vysvětliti, objasniti; rozluštití, rozřešiti

explōrātor, (I, 320); *explōrātōrēs, um, m.*, výzvědné hlídky, (jízdní čety vojenské, určené ke zkoumání krajiny a podávání zpráv o nepříteli; rozvědky)

facere iniūriam, viz *iniūria*

facere iter, viz *iter*

fāma, *ae, f.* (I.), **a)** pověst, vypravování, zpráva, podání, tradice; **b)** pověst, úsudek, veřejné mínění, (hlas lidu); **c)** dobrá pověst, dobré jméno, čest, sláva; *fāma alicuius rei*, *fāma dē rē*, pověst o něčem; *fāma est*, jest, jde pověst; vypravuje se, mluví se, povídá se

fatigō, āre, āvī, ātum, 1., a) proháňeti, štváti, uhnati; **b)** u a v o v a t i, trudití, utrmáćeti, mořiti, vysiliti, oslabovati; **c)** naléhati, dotírati (na někoho), doléhati, obtěžovati; překonávati, zdolávati; **d)** mořiti, t r á p i t i, týrati, s o u ž i t i, pronásledovati; znepokojovati; těžce doléhati

facile iter, (str. 132), pohodlná cesta

fortūna bellī, (I, 122), válečné štěstí

fulgurat, āre, āvit, 1., blýská se
glóriōsus, (I, 220), ješitný

gnārus, a, um, a) znalý, vědomý (něčeho); **b)** (s vazbou akus. s inf.:) věda, že...; **c)** zkušený; **d)** známý

habēre, (I, 271); *aliquid sapientis habetur*, něco se pokládá za věc, znak, vlastnost moudrého člověka; něco prozrazuje moudrého člověka, (*viz genitiv přivlastňovací, str. 261*)

Helvétii, ōrum, m., (I, 288)

Hērodotus, ī, m. (II.), Herodotos (z Halikarnassu, slavný řecký dějepisec, žil v l. 484 až 404 př. Kr.); napsal řecky dějepisné dílo „Historiai“, jež později bylo rozděleno na 9 knih; vypravuje tu o válkách asijskoevropských od mytických dob až po dobytí města Séstu (r. 477 př. Kr.) a do vypravování vkládá výklady o dějinách a poměrech jiných národů ve formě episod.

historia Graecōrum, (I, 150), řecké dějiny

Hortēnsius, īi, m. (II.), jméno římského rodu; *Quintus Hortēnsius Hortalus*, římský řečník, proslulý vrstevník a sok řečníka Marka Tullia Cicero-na, konsul r. 60 př. Kr., hlavní zástupce umělkovaného a pathetického řečnického slohu asijského v Římě; žil v l. 114—50 př. Kr.; z jeho děl se nezachovalo nic.

humilis, (II, 133); *vir humilis*, muž nízkého původu, nízký rodem

iactō, āre, āvī, ātum, 1., a) házeti, metati; pohazovati; zmítati (*něčím*), pohybovati (*něčím*), potřásati; **b)** (řeči něco) přetřásati; stále, často mluvíti (*o někom, o něčem*); **convicia in aliquem iactāre**, pronášeti, hlasitě vykřikovati hanlivá, potupná slova, nářávky proti někomu

ignōrāre, (I, 319); *nōn ignōrō*, ne nevím = dobře vím; ne neznám = dobře znám

illic, ihned, v tom okamžiku

ille, (str. 36); (*zájmenem »ille« se označuje osoba nebo věc všeobecně známá, proslavená; v tom případě se toto zájmeno zpravidla klade za substantivum; je-li substantivum opatřeno adjektivním přivlastkem, klade se toto zájmeno mezi adjektivum a substantivum; význam:)* = o n e n s l a v n ý, z n á m ý, p o v ě s t n ý; **Sōcratēs ille** = (onen) slavný Sokrates; **praecīlārum illud Solōnis**, onen slavný výrok Solo-

nův; **illud Hēsiodēum**, proslulá výpověď Hesiidova
illecebra, *ae*, f. (I.), nástraha, vnaidlo, vnaida, lakadlo; **illecebra peccandī**, lakadlo ke hřešení, ke hřichu
imperium, (I, 140), nadvláda
impūnitās, *ātis*, f. (III.), bez-trestnost, jistota před trestem in, (viz *iactāre*)
incendō, *is*, *ere*, 3., a) zapalova-ti, zapáliti, spáliti; b) osvětlo-vati, ozařovati; c) roznécovati, podnécovati; roznítiti, vznítiti
Indicus, *a*, *um*, indický
iniūra, *ae*, f. (I.), [* *in-jū-ri-(j)a*], a) bezprávi, křivda, při-koří; b) urážka; c) věc nabytá neprávem; d) pomsta za bez-právi; e) porušení; *iniūriam accipere*, (u)trpěti křivdu, bez-právi; *iniūriam facere* (*infer-re, impōnere*), (u)činit křivdu, bezprávi
innātus, *a*, *um*, vrozený; *alicui innātum est*, někomu jest vro-zeno
insula, *ae*, f., (I, 42), a) ostrov; b) (v *Syrakusách*;) městská čtvrť, ležící na ostrově; c) (v *Římě*;) komplex budov, blok nájemních domů nebo jeden nájemní dům, stojící o sa-motě; »ve starém Římě slul tak o samotě stojící komplex několika budov, nebo (a to obyčejně) dům obsahující byty nájemné a oddělený ulicemi od ostatních stavení. O činžov-ních domech v Římě činí se zmínka již r. 456 př. Kr. Jest zřejmé, že majice poskytovati

obydli mnohými rodinám a jednotlivým osobám byly jinak stavěny než domy rodinné, v nichž majetník sám s rodinou a služebnictvem přebýval. Zdvihaly se do výše několika pater, zvláště když na počátku doby císařské hrnulo se obyvatelstvo ze všech konců do Říma, takže císařové Augustus a Traianus uznali za dobré omeziti jejich výšku zvláštním nařízením na 70 a 60 stop (stopa = 0.296 m). Nemažice svrchního světla byly opatřeny okny a do jednotlivých pater často vedly schody přímo z ulice. Mnohdy byly tyto domy stavěny s neobyčejnou povrchností a lehko-vážností, takže zřícení domů v Římě nebylo nic neobyčejného; kromě toho řádily časté požáry a proto podnikatelé hleděli stavěti co nejlaciněji a brali nájemné co nejvyšší, aby se pojistili proti možným ztrátám.« (O. S. N.)

intelligō, *is*, *ere*, 3., a) vnímati rozumem, poznávati, pochopi-ti, domyslití se, dovtípití se, usouditi; b) rozuměti, poroz-uměti; c) mysliti si, předsta-viti si; *intelligitur*, pochopuje se, usuzuje se

interficiō, *is*, *ere*, 3., usmrtiti, za-vraždití, zabítí; utratiti, sko-liti; (*o věcech*;) zničití

inivius, *a*, *um*, neschůdný; nepří-stupný

Issus, *ī*, f. (II.), Issos, přímořské město asijské na hranici Kili-

kie a Syrie, proslulé vítězstvím krále Alexandra Velikého nad perským králem Dareiem r. 333 př. Kr.

iter, (I, 219); *iter per prövinciam facere*, konati pochod, táhnouti provincií; (viz: *per*)

iuvat, *äre*, 1., těší, líbí se; *iuvat mē ire*, rádu jdu

lacus, *ūs*, m., (I, 295), **a**) jezero; **b**) močál, stojatá voda; **c**) (*vūbec*;) voda, pramen, zdroj, proud, rybník *a pod.*; **d**) nádržka; kašna; **e**) kád'

lateó, *ēs*, *ēre*, 2., **a**) býti skryt, ukryt, schován; skryvati se, ukrývati se, schovávati se; tajiti se; **b**) býti, žiti v ústraní; **c**) býti nepozorován, neznám, tajný; *aliquid mē latet*, něco jest mi neznámo, tajno

levitās, *ātis*, f. (III.), **a**) lehkost; hbitost, pohyblivost; **b**) nepatrnost, malichernost, nezávažnost, bezvýznamnost; **c**) povrchnost; **d**) lehkovážnost, lehkomyšlnost; **e**) vrtkavost, nestálost, tékavost

libra, *ae*, f. (I.), **a**) dvouramenné váhy; **b**) libra (= jednotka váhy v Itálii a na Sicilii); v nejstarších dobách *libra*, na niž se zakládala váha peněz (*as librālis* = *libra*), vážila našich 273 g; od dob, kdy se začaly raziti stříbrné peníze, 1 *libra* = 327.45 g

Lūcullus, *ī*, m. (II.), rodinné jméno v rodě Liciniů; »Licinius« bylo jméno plebejského římského rodu, jenž pocházel z Etrurie; náležely k němu ro-

diny: Calvī, Vārī, Crassī, Marcī, Lūcullī, Mūrēnae, Nervae, Sacerdōtēs; pověstný svým bohatstvím a labužnictvím byl *Lūcius Licinius Lūcullus*, konsul r. 74 př. Kr., vítěz ve válkách s králem Mithridatem, protivník Pompejův; byl to muž nesmírně bohatý, jenž žil podle toho; odtud příslovečný výraz »lukullské hody«

lūna plēna est, (I, 241, 141), jest úplněk, měsíc je v úplňku

lūstrō, *äre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) očišťovati; posvěcovati; **b**) konati přehlídku vojska, přehlížeti; **c**) prohlížeti, pozorovati, dohlížeti, hleděti, zírati (na něco); **d**) procházeti; *vītam animō lūstrāre*, přehlížeti, zkoumati v duchu život, uvažovati v duchu o životě

maiestās, *ātis*, f. (III.), **a**) velikost, vznešenost, důstojnost; **b**) svrchovanost

manifestus, *a*, *um*, **a**) při činu dopadený, postižený, usvědčený; **b**) makavý, zřejmý, patrný, nepopíratelný; *manifestum est*, jest zřejmé, patrné, nepopíratelné

Mārcius, jméno římského rodu; *Ancus Mārcius*, dle pověsti čtvrtý král římský; *Cn. Mārcius Coriolānus*

marmoreus, *a*, *um*, **a**) mramorový, z mramoru; **b**) jako mramor lesklý, bělostný

mātūrō, *äre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) činiti zralým, k zralosti přiváděti; **b**) urychlití, uspíšiti; **c**) jednatí včas; (*mātūrō ve*

spojení s přítomným infinitivem, viz str. 283, 284)

memoriae prōditum est, (paměti jest odevzdáno =) připomíná se, vypravuje se, jest zaznamenáno; **memoriā prōditum est**, jest zachováno (ústním) podáním, v podání; jest, zachovalo se ústní podání

mentiō, iōnis, f. (III.), zmínka; *mentiōnem alicuius rei facere*, učiniti zmínku, zmíniti se o něčem; *mentiō facta est*, zmínka byla učiněna, se stala

mercennārius, mercēnārius, a, um, a) námezdný, najatý; **b)** podplacený, koupěný, zaplacený; *mercennārius, ii, m.*, najatý člověk; nádeník; námezdník; (námezdný vojn)

metrum, i, n., metr (*naše míra*)

ministrāre cibōs, (I, 392), podávat pokrm

mittere ad aliquem, (I, 336), poslati zprávu, vzkaz, dotaz (*a pod.*) někomu; někomu vzkázati

mōbilis, e, 2., **a)** pohyblivý; **b)** nestálý, měnlivý, vrtkavý

monumentum, i, n., (I, 463), **a)** památka, pomník; **b)** socha; *monumenta equitum*, jizdecké sochy; **c)** znak, známka, důkaz; **d)** památka, dokument, paměti

moveor precibus, (I, 463, 485, 486), dávám se dojmouti, poohnouti prosbami

mūrus, i, m., (I, 217), **a)** zeď (*vůbec*); hradební zeď; *mūrī*, hradební zdi, hradby; **b)** násep; **c)** záštita, ochrana

nātālī diō (I, 501), (II, 86)
nec tamen = a přece ne
neque tamen = a přece ne
nōmen, (I, 219); *alicui nōmen est* někomu jest jméno, někdo se jmenuje

nōmināre aliquem beātissimum, (I, 501), (*vazba 2 akus.*, viz II, str. 105), někoho nazvati nejšťastnějším

notō, āre, āvi, ātum, 1., **a)** označovati, poznamenávati; znamenati, psāti, značiti; **b)** vnímati, pozorovati, viděti; **c)** udělití důtku (censorskou); pokárati

nōtum est, jest známo

noxius, a, um, a) škodlivý, škodu působící; **b)** vinný, provinilý, trestný; *noxii, noxiōrum, m.*, vinníci, provinilci

numerāle, n., číslovka; *numerālia cardinālia*, základní číslovky; *numerālia ordinālia*, řadové číslovky

nummus, i, m. (II.), (gen. plur. *nummum*), **a)** peníz, mince; (*plur.:*) peníze; **b)** stříbrný římský peníz *sestercius*

nūtrire, (I, 367); *nūtriri*, býti živěn, živiti se; býti vychováván

observāre praecepta medicī, dbāti, šetřiti lékařských předpisů; zachovávat, plniti lékařovy předpisy; (str. 123)

obsideō, ēs, ēre, 2., **a)** obklíčiti, obléhati, oblehnouti; **b)** míti obsazeno, zaujímati; **c)** uváděti v tiseň, tísňiti, svírat; **d)** číhati (na něco)

obtemperāre, (I, 62); *auctōritāti alicuius obtemperāre*, podlé-

hati, podrobovati se něčí vážnosti, něčimu vlivu

oportet, *ēre*, 2., (*neosobně sluveso*), sluší se, jest slušno, jest žádoucí, má se, dlužno, jest vhodné; **oportet ēligere**, dlužno, jest vhodné, má se voliti, (*podmětný infinitiv*); **lēgem brevem esse oportet**, (*vazba akus. s inf.*), jest žádoucí, aby zákon byl krátký; zákon má býti krátký; **mē ipsum amēs oportet**, (*věta konjunktivní*), sluší se, abys miloval mne samého; máš milovati mne samého

ōrdinālia (numerālia), řadové číslovky

pārēre necessitāti, (I, 271), podávati se, podrobovati se nutnosti, nevyhnutelnosti

parō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** připravovati, strojiti, chystati, hotoviti; konati přípravy; *iussa parāre*, prováděti rozkaz; **b)** připravovati se, strojiti se (k něčemu); **c)** chystati se, zamýšleti, obmýšleti; **d)** hodlati, chtítí, odhodlati se; **e)** chystati, zaříditi, stanoviti; **f)** opatřovati, zjednávatí (si), získávatí (si), nabývatí; **parātus**, *a, um*, 1. připravený, získaný, nabytý; 2. uchystaný, jsoucí při ruce; 3. ochotný, oddaný; 4. přichystaný, odhodlaný, rozhodnutý, hotový; 5. vypravený, vystrojený, vyzbrojený; 6. hotový k boji; **parātus sum**, jsem odhodlán

pars urbis, (I, 348), část města; městská čtvrť

peccāre, (I, 421); *illecebra peccandī*, (*viz illecebra*)

pecūnia, *ae, f.* (I, 77, 78, 436), [*pecū* = dobytče, dobytek], **a)** jmění, majetek; **b)** peníze; **c)** (*někdy*:) mince, peníz; **d)** (*zosobněni*:) Mamon

per, (I, 182, 420); *per tōtam hiemem*, po celou zimu; *iter per plānitiem*, cesta po rovině; (*viz výše »iter«*)

pēs, pedis, *m.*, (I, 194), **a)** noha; **b)** krok, chůze, běh; **c)** stopa (= 29.6 cm = $\frac{1}{8}$ dvojkroku, *passus*); **d)** (*v lodnictví*:) plachetní lana (u spodních cípů plachty); **e)** (*v metrice*:) stopa, takt; rozměr, míra, rytmus

Plataeōnsis, *e*, 2., platajský; *Plataeēnsēs, ium*, *m.* (III.), Platajané, Platajští, (obyvatelé městečka Plataj v jižní Boiotii ve středním Řecku; I. 464); (protože Platajští pomáhali Athéňanům v bitvě u Marathonu r. 490 př. Kr., Peršané r. 480 spálili Plataje; r. 479 Řekové vedení Pausaniou porazili u Plataj Peršany vedené Mardoniem)

pluit, *ere*, 3., prší

plānitiēs, plānitiēi, *f.* (V.), rovina, pláň, planina; rovná plocha; (* *plānycijēs, plānycijēji*)

pōnō, *is, ere*, 3., **a)** klásti, ukládati, pokládati, rozkládati předkládati, skládati); usazovati, posazovati; stavěti, (postaviti, rozestaviti), umístiti; **b)** stanoviti; ustanovovati; určiti; **c)** usaditi, utišiti, uspořádati, urovnati; zaříditi; **d)** ve-

řejně vystaviti, vydati, vyhlásiti, vyložiti; **e)** stavěti, vystavěti, budovati, zřizovati, zařizovati, zakládati; **f)** klásti, pokládati, počítati (za něco); **g)** tvrditi, vyjádřiti se, vysloviti mínění, zásadu, uznávati, souditi

portendō, is, ere, 3., věštiti, předpovídati, býti předzvěstí, býti znamením; (znamením, ze znamení) ohlašovati, hlásati, ukazovati

possideō, ēre, 2., a) míti v držení; býti v držení (něčeho); držeti, míti; **b)** míti v moci, ovládati, vládnouti (něčím); míti

post, (příslovce), potom, později; přistě, budoucně, (viz též *Ablativ míry časové, str. 270, 271*)

posteā, (I, 443), potom, poté, později

posteritās, ātis, f. (III.), a) budoucnost, budoucí doba, budoucí čas; **b)** potomstvo, potomci

prae, (předložka s abl.), a) (místně:) před; **b)** (v přirovnání:) proti, vůči; **c)** (o překážce:) pro, při; (rčení:) **prae mē ferō, dávám najevo; zjevně (zřejmě, veřejně), ukazují, jeví, nezatajují; vyhlašují, hlásám; stavím na odiv, chlubím se**

praeclārus, a, um, skvělý, znamenitý, vynikající, výborný, výtečný; přeslavný, velmi slavný, proslavený, proslulý; památný

praestat, (I, 367)

praestō, āre, praestiti, praestā-

tūrus, 1., (viz I, 375), ručiti, zaručiti se, býti odpovědný

praesum, praeesse, praefui, praefutūrus, (alicui), a) býti v čele, veleťi (někomu), míti velení (nad někým); **b)** (alicui rei) býti v čele (něčemu), fidiťi, spravovati (něco), vládnouti (něčemu, nad něčím); **c)** chrániti, ochraňovati

Praga, ae, f. (I.), Praha, hlavní město Československé republiky

primum — deinde — tum — denique, nejprve — potom — potom — konečně

prō nummis, (I, 336), místo peněz; jako peníze; za peníze

psalmus, i, m. (II.), žalm

pūblicus, a, um, a) národní, obecní, státní, veřejný, úřední; **b)** od obce, jménem obce, z usnesení obce, z rozkazu obce; nákladem obce; v zájmu obce; **c)** obecný, veřejný, všeobecný, všem přístupný, společný; **d)** obyčejný, všední

Pyrrhus, i, m. (II.), Pyrrhus, král v Epeiru, (307—272 př. Kr.), známý svými boji s Římany (r. 282—272 př. Kr.); Římany porazil u Hérakleie r. 280 př. Kr. a u Auskulla r. 279 př. Kr., což ho stálo takovou ztrátu na vojsku, že se prý vyjádřil: »Ještě jedno takové vítězství a je po nás ve-ta.« Odtud rčení »Pyrrhovo vítězství«. Ztratil život v pouličním boji v Argu r. 227.

quidem, 1. (jistíci, zesilující:) za-jisté, jisté, věru, právě; 2. (o-

mezováci;) aspoň, ovšem; 3. však; 4. (*připouštěcí*;) sice; 5. (*vysvětlovací*;) totiž, a to, a sice; 6. (*často se přeloží příklonným -ť nebo -ž, mnohdy se do češtiny vůbec nepřeloží*)

recipiō, *is, ere, 3.*, a) vzíti zpět; zpět dostati; vysvoboditi, zachrániti; b) přijmouti, vzíti; c) dostati ve svou moc, dobýti; d) přijmouti v ochranu; e) vzíti na se, převzít; f) zaručiti se; *sē recipere* = a) odebrati se; b) ustoupiti; c) sebrati se, zotaviti se

recūsāre, (str. 212), a) odmítnouti, odepřít; b) zpěčovati se; c) ohraditi se, protestovati

regiō, *iōnis, f. (III.)*, a) směr; b) hraniční čára, hranice; c) světová strana; d) krajina; země, kraj; e) obor; f) (*v Římě*;) městský okres, městská čtvrt

rēs, (I, 299); *domina rērum*, paní, vládkyně světa

respondeō, *ēre, 2.*, a) navzájem slíbiti, dáti; b) odpovídati, odvětiti (*slovy*); c) odpovídati, souhlasiti, shodovati se, býti přiměřený; (I, 272)

Rhēnus, *ī, m.*, Rýn, pohraniční řeka mezi Gallii a Germanii, vzniká ve švýcarských Alpách, ústí do Severního moře; Gaius Iulius Caesar přešel přes Rýn r. 55 a 53 př. Kr. po mostech mezi Bonnem a Koblenzem, po druhé o něco jižněji než po první; tím se začaly římské výboje za Rýn.

Scythae, *ārum, m.*, Skyt(h)ové (souhrnný název kočovných národů na stepích jihoruských a středoasijských, původu zčásti iránského, zčásti snad mongolského; v užším smyslu název iránských kočovníků, žijících v území od dolního Dunaje na sev.-východ až k řece Donu, kteří se sami nazývali Skoloty

sēmīs, *sēmīssis, m. (III.)*, a) půl assu, (*sēmi-as*); b) polovice; c) *sēmīssēs* = 6 procent (úroku ročně, t. j. půl assu měsíčně); (viz *as*)

servīre glōriae, (I, 367), sloužiti slávě, snažiti se o zjednání slávy

sēstertius, *ī, m. (II.)*, gen. pl. **sēstertium**, (vzniklo ze *semis tertius*), sestercius, (stříbrná mince římská, jež do r. 117 platila 2½ assu, pak 4 assy); značka HS (viz *as*, str. 246); při základních číslovkách do 1000 stává nomin. *sēstertii*, při tisících genit. *sēstertium*; z gen. plur. *sēstertium* vzniklo substantivum střed. rodu, které označovalo »1000 sesterciů«, ale samo o sobě nebylo v užívání (decem sēstertia = 10.000 sesterciů); (sestercius byl ražen od r. 269 př. Kr., ale jen občas, ze stříbra, v době císařské až asi do r. 260 po Kr. z mosazi, ale se stále klesající příměsí zinku a stoupajícím podílem cínu)

simulātīō, *iōnis, f. (III.)*, a) přetvářka, licoměrnost, pokryt-

- ství; **b)** předstírání, záminka; *amōris simulatiō*, předstírání lásky; předstíraná, strojená láska
- simulō**, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** napodobiti; **b)** přetvářkou dávatí najevo; přetvářeti se, tvářiti se; předstírati
- situs**, *ūs*, m. (IV.), **a)** poloha, položení; **b)** stavba, výstavnost; **c)** plíseň, špína, rez, ztuchlina; **d)** nečinnost, nečiné ležení
- soleō**, *ēre, solitus sum*, 2., mítí ve zvyku, často konati; (*bývá ve spojení s přítomným infinitivem sloves, překládá se tu příslovcem »obyčejně«, infinitiv pak se překládá určitým tvarem slovesným; nebo se sloveso soleō s infinitivem překládá opětovacím slovesem, viz str. 283*); **dīcere solet**, říkává, obyčejně říká; **dīcere solēbat**, říkával, obyčejně říkal; **soleō laudāre**, chválívám, obyčejně chválím
- spectō**, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** dívati se, pohlížeti (*na něco*); pozorovati (*něco*), spatřiti; **b)** hleděti, mítí zření (*k něčemu*), ohlížeti se (*na něco*), dbáti (*něčeho*); **c)** zkoumati, zkoušeti; **d)** hleděti dosíci (*něčeho*), mysliti (*na něco*), vyhledávati (*něco*); **e)** cílití, mířiti, vztahovati se; **f)** směřovati, býti obrácen (*k něčemu*)
- spēs impūnitātis**, (I, 299), (*genit. předmětný*), naděje na, v beztrčnost
- studium litterārum**, *studiū litterārum*, (I, 141), studium, vědecká činnost, vědecké zaměstnání
- subiectus**, *a, um*, **a)** (pod něčím ležící); sousední; **b)** podrobený, poddaný
- sum magnā auctōritāte**, (*ablativ vlastnosti, qualitatis*), jsem (ve) veliké vážnosti = požívám veliké vážnosti; mám veliký vliv; mám velikou váhu, moc; (I, 319)
- summa**, *ae*, f. (I.), **a)** nejvyšší místo, hlavní bod, hlavní věc, jádro; **b)** hlavní obsah, podstata, úhrn; **c)** souhrn; úhrn, součet; počet, množství
- suprā**, (*předložka s akus.*), **a)** (*místně:*) nad (*něco*), nad (*něčím*); **b)** (*časově:*) před; **c)** (*o míře:*) nad, přes
- suspiciō est**, (str. 7), jest podezření
- tantopere**, tak velice, tou měrou, tolik; (tak horlivě, tak dobře *a pod.*)
- temeritās**, *ātis*, f. (III.), **a)** náhoda (slepá), nahodilost, námátka; **b)** nerozvážnost, lehkomyšlnost, zaslepenost, nerozumnost; unáhlenost, zbrkllost; **c)** zaslepená odvážlivost, nerozvážná smělost
- temptāre fortunam**, (I, 201), zkusiti štěstí
- tempus**, (str. 86, 87); *eōdem tempore*, v téže době, v témž čase
- testis**, *is*, m. (III.), (gen. plur. *-ium*), svědek; *testis*, f., svědkyně; *testis alicuius rei*, svě-

dek něčeho, o něčem; *aliquem testem adhibere, facere*, někoho si brát za svědka

thermae, arum, f. (I.), [*thermae aquae*], lázně (s horkou vodou), *thermy*

Thersitēs, ae, m. (I.), (akus. *Thersitēn*), Thersites, Rek, účastník výpravy proti Troji, proslulý svou ošklivostí a drzostí; za to, že se odvážil odporovati Agamemnonovi a raditi k přerušení trojské války, ztrestal jej Odysseus berlou; když pohaněl Achillea za to, že povolil čestný pohřeb Penthesileii, zabil jej Achilleus pěstí.

timēre, (I, 272); *ā multis timeor*, jsem na postrach mnohým; lekám, děším mnohé; budím strach u (v) mnohých

timidus, a, um, (I, 142), a) bázlivý, bojácný, nesmělý, ostýchavý, plachý; b) zbabělý; c) úzkostlivý, opatrný, prozřetelný

totidem, tolikéž, právě tolik, zrovna tolik

trādere, (str. 158); *trāditur*, vypravuje se

trāsportō, āre, āvī, ātum, 1., převážeti, přepravovati, přeplavovati; dovážeti, dopravovati; *nāve t.*, přepravit, převézt na loď, po loď; dopravit po loď

triennium, ii, n. (II.), tříletí, tři léta, doba tři let

ubique, všude

ūsus, (I, 286); *in ūsū esse*, býti v užívání, býti užíván, (-a, -o)

varietās, ietātis, f. (III.), a) pestrost, rozmanitost, rozličnost; b) různost, nestejnost; c) proměnlivost, nestálost, vrtkavost, kolísání; d) střídání

vēndō, is, ere, 3., a) prodávati, prodati; b) prodávati v dražbě, dávati do dražby; (dražbou) pronajímati; c) zaprodávati, zrazovati; d) obchodovati, kupčiti, kramařiti; e) doporučovati (ke koupi); činiti reklamu, vychvalovati

venēnum, ī, n. (II.), a) kouzelná šťáva, kouzelný nápoj, (nápoj lásky), kouzlo; b) (uměle připravená šťáva), jed; c) otrávení, otrava, travičství; d) otrava, nákaza, zkáza; e) barvivo, barva

vērūm dīcere, (I, 321), mluvit pravdu; *vērūm audīre*, slyšeti, slyšhati pravdu

villa, ae, f. (I.), (I, 36), letohrádek

vīncō, is, ere, 3., (I, 319), a) (*aliquem*), zvítěziti (*nad někým*), býti vítězem, vyhráti, nabýti vrchu; přemáhati, přemoci, překonávati, porážeti, poraziti; zmoci, udolati; b) (*na soudě*) vyhráti; c) převyšovati, předstihovati, předčiti, vynikati; d) potlačiti, zapuditi, zahnati, zmařiti; e) zmoci, ovládnouti, opanovati; f) (*duševně:*) zmoci, pohnouti, obměkčiti, získati; g) dokázati, dovésti, provésti; (str. 17)

*

33. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 273!)

1. Jest známo, že člověk často bývá člověku vlkem. — 2. Dobře víme (= ne nevíme), že přátelé jsou nás pamětlivi. — 3. Věz, že tvůj dopis vždy jest nám milý. — 4. Učitel praví, že dbalý žák (*podmět*) není břemenem (*sklonný doplněk*) škole. — 5. Myslíme, že dobří lidé jsou spokojeni svým osudem. — 6. Věz, že vlast je mi dražší nad můj život. — 7. Jest známo, že rozzlobený člověk nebývá sebe mocen. — 8. Slýcháme, že nic není pochybnějšího než válečné štěstí. — 9. Vězte, že zdraví jest lepší než veliké bohatství a že nejlepším statkem jest zdravá mysl ve zdravém těle. — 10. Domnívám se, že nejsnažší práce nejsou vždy nejmilejší. —

11. Vidíme, že sníh jest bílý. — 12. Pociťujeme, že med jest sladký. — 13. Peršané věřili, že slunce jest bůh. — 14. Ten, kdo se domnívá, že dávatí jest snadná věc, se mýlí. — 15. Císař Dioklecián říkával, že nic není méně snadné (= nesnadnější) než dobře vládnouti. — 16. Jest jisté, že ctnosti žádná cesta není neschůdná. — 17. Víme, že básně Publia Ovidia Nasona jsou proslulé. — 18. Jest známo, že děti bývají zcela nepodobny rodičům. — 19. Víme, že africký slon jest menší než indický. — 20. Kdo neví, že světlo, vzduch a voda jsou základem (*v lat. plur.*) života? —

21. Víme, že stromy na jaře kvetou. — 22. Sokrates se domníval, že člověk mnoho (věcí) neví. — 23. Víme, že se často v nejkrásnějších květech skrývá (jest skryt) zhoubný jed. — 24. Víme, že Herodot(os) vypravuje dějiny řecké, perské a skytské. — 25. Ono znamení jest předzvěstí, že bohové chrání našeho města. —

26. Čteme, že města a vesnice jsou ničeny a bořeny od nepřátel. — 27. Křesťané věří, že svět jest řízen Bohem. — 28. Cicero praví, že mladíci bývají podněcováni ke studiu (= k vědecké činnosti) touhou po slávě. — 29. Vojínové se domnívají, že nepřátelské město marně jest obléháno. — 30. Výzvědné hlídky vypravují, že mladíci jsou od nepřátel zajímáni, starci usmrcováni a města zapalována. — 31. Víme, že se člověk tvrdého srdce nedává pohnouti (= není dojímán) prosbami. — 32. Jest známo, že se bolesti časem zmenšují a zmirňují. — 33. Čteme, že dva přátelé jsou jakoby jeden duch ve dvou tělech. — 34. Jest známo, že živočichové jsou na zemi, v moři, ve vzduchu, všude. — 35. Víme, že blaho státu jest prvním zákonem občanů. — 36. Kdo neví, že hodina jest dvacátá čtvrtá (čtyřia-dvacátá) část dne? — 37. Věz, že květiny nemají vždy touž barvu (= že květinám není vždy táž barva). — 38. Jest známo, že plody týčň stromů nejsou vždy tytéž. — 39. Učitel říká, že štěstěna,

vládce světa, jest vrtkavá, že pošelili lidé vše své jí svěřují, ale že moudří mužové nevyhledávají její přízně. — 40. Dobře víme, že i trestající otec miluje své děti. —

Genitiv přivlastňovací doplnkem. Genitīvus possessīvus.

Genitiv přivlastňovací, jenž označuje vlastníka v nejširším slova smyslu, bývá doplnkem při slovesech: *esse* = býti, *facere* = činiti, *vidēri* = zdáti se, *fiēri* = stávat se, *putāre, existimāre* = domnívati se, *habēre* = míti, pokládati, *cōgnōscere* = shledávati a j.

V češtině tento genitiv vyjadřujeme:

1. doslova,

2. doplňujeme k němu česká substantiva: *majetek, vlastnost, povinnost, věc, úkol, znak* a pod.;

3. volně překládáme těmito výrazy: (někomu) *sluší, náleží, patří; svědčí* (o něčem) a pod.

Kterého z těchto tří způsobů při překladu použijeme, o tom rozhodne smysl nebo duch českého jazyka.

Je-li vlastník vyjádřen nikoli přivlastňovacím genitivem, nýbrž přivlastňovacím zájmenem, počínáme si při překladu do češtiny obdobným způsobem, jak vysvitne z příkladů dále uvedených.

Příklady:

Haec domus est Cicerōnis.

Tento dům jest Ciceronův. —
Tento dům jest *majetkem* Ciceronovým.

Omnia victōris fiunt.

Vše se stává vítězovým. — Vše se stává *majetkem* vítězovým. — Vše *připadá* vítězi.

Temporī cēdere semper sapientis habētur.

Ustupovati okolnostem vždy se pokládá za *vlastnost, za znak* moudrého člověka.

Est virī bonī lēgibus pārēre.

Poslouchati zákonů jest *vlastností, znakem, povinností* řádného muže; poslouchati zákonů prozrazuje, vyznačuje řádného muže, svědčí o řádném muži.

Haec domus est mea.

Tento dům jest můj. — Tento dům jest mým *vlastnictvím*.

Meum est magistrō oboedire.

Haec dicere stultitiae videtur.

Haec dicere stulti videtur.

Mou *povinnosti* jest poslouchati učitele. — Mně *sluší* (*přisluší, náleží*) poslouchati učitele.

Zdá se, že toto (takto) mluvíti *svědčí* o pošetilosti (*prozrazuje* pošetilost).

Zdá se, že toto (takto) mluvíti *prozrazuje* pošetilého člověka; *jest znakem* pošetilého člověka; *jest vlastnosti* pošetilého člověka.

27. HODINA.

Základní číslovky. II.

(Viz str. 193 a násl. a str. 275 a násl. !)

Všechny základní číslovky až do 1000 (*mille*), jsou souřadnými přívlasky, shodují se s počítaným předmětem, pokud jsou sklonné, v rodě, čísle a pádě.

N.	<i>mille</i>	sescentī	<i>octō</i>	equitēs
G.	„	sescentōrum	„	equitum
D.	„	sescentīs	„	equitibus
Ak.	„	sescentōs	„	equitēs
Abl.	„	sescentīs	„	equitibus

*

N.	{	osmnáct hochů, devatenáct dívek	
	{	<i>duodēvigintī puerī, undēvigintī puellae</i>	
G.	„	<i>puerōrum,</i>	„ <i>puellārum</i>
D.	„	<i>puerīs,</i>	„ <i>puellīs</i>
Ak.	„	<i>puerōs,</i>	„ <i>puellās</i>
Abl.	„	<i>puerīs,</i>	„ <i>puellīs</i>

V uvedených příkladech sklonná číslovka »*sescentī*« shoduje se s počítaným předmětem »*equitēs*« v rodě, čísle a pádě.

Nesklonné číslovky »*mille*«, »*octō*«, »*duodēvigintī*« podržují nesklonný tvar, ať jest počítaný předmět, k němuž jsou tyto základní číslovky připojeny, v kterémkoli pádě.

V následujících dvou příkladech si všimněte sklonných číslovek »trecenti« a »ducenti«!

Rōmulus trecentōs armātōs ad custōdiam corporis nōn solum in bellō, sed etiam in pāce habēbat.

Romulus měl tři sta ozbrojenců za tělesnou stráž nejen ve válce, ale i v míru.

Collēgium ducentōrum alumnōrum in nostrō auditoriō psalmōs nocturnōs cantat.

Sbor dvou set chovanců pje noční žalmy v naší posluchárně.

Při spojování číslovek od 21 do 27, od 31 do 37..., od 91 do 99 (viz I, str. 205, 206, 207) buď se jednotky kladou před desítky, a pak se mezi jednotky a desítky vkládá spojka »et«, nebo se jednotky kladou za desítky, avšak bez spojky »et«. Jest tomu v latině jako v češtině. Latinská číslovka, ať sklonná či nesklonná, jest pří-
v l a s t k e m substantiva, které vyjadřuje počítaný předmět.

Příklady:

		Povšimněte si postavení a pádu počítaného předmětu v latině!
Jedenadvacet hochů. }	{	<i>Pueri vīginti ūnus.</i>
Dvacet jeden hoch. }	{	<i>Ūnus et vīginti pueri.</i>
Dvaatřicet dívek. }	{	<i>Puellae trīgintā duae.</i>
Třicet dvě dívky. }	{	<i>Duae et trīgintā puellae.</i>
Třiačtyřicet lodí. }	{	<i>Quadrāgintā trēs nāves.</i>
Čtyřicet tři lodi. }	{	<i>(Nāvēs quadrāgintā trēs.)</i> <i>Trēs et quadrāgintā nāvēs.</i>
Vidím jedenadvacet hochů.		<i>Videō puerōs vīginti ūnum.</i> <i>Videō ūnum et vīginti puerōs.</i>
Vidím jedenapadesát dívek.		<i>Videō puellās quīnquāgintā ūnam.</i> <i>Videō ūnam et quīnquāgintā puellās.</i>
Jedenadvacet lidí.		<i>Ūnus et vīginti hominēs.</i> <i>Hominēs vīginti ūnus.</i>
Jedenadvacet legií.		<i>Ūna et vīginti legiōnēs.</i> <i>Legiōnēs vīginti ūna.</i>

34. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 285!)

1. Pět žáků¹ čte⁷ Homérovu básně. — 2. Dbalost pěti žáků² jest chvályhodná. — 3. Učitel uděluje odměny pěti žákům³; chválí pět žáků⁴; prochází se s pěti žáky; jest ctěn od pěti žáků.

4. Tisíc Platajských¹ bylo⁷ spojenci Athéňanů u Marathona. — 5. Pomoc tisíce Platajských² byla Athéňanům milá. — 6. Dějepisci vzdávají chválu tisíci Platajských³. — 7. Athéňané s tisícem Platajských⁶ přemohli Peršany. 8. Malé návrší od Caesarova tábora bylo vzdáleno tisíc dvojkroků.⁴ — 9. Vše jest podrobeno tisíci⁵ náhod³. — 10. Kolik let⁴ po Kr. počítáme? Počítáme tisíc devět set třicet let po Kr. — 11. Naše krajina jest pustošena od tisíce vojínů⁶ (tisícem vojínů). Naše krajina jest pustošena od dvou tisíců⁶ vojínů² (dvěma tisíci vojínů).

12. Proč podléháte vlivu jediného muže²? — 13. Římané zápasili o nadvládu v Itálii se dvěma muži, s Pyrrhem a Hannibalem. — 14. Králů¹ římských bylo⁷ sedm: Romulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius, Ankus Marcius, Tarquinius Priskus, Servius Tullius a Tarquinius Suberbus. — 15. Člověk má dvě uši, dvě oči, ale (jen) jedna ústa. — 16. Nebezpečnými¹ nepřáteli¹ římského národa byli Kartaři, jež Římané přemohli (ve) třech⁶ krutých válkách. — 17. Římský senát byl poslušen jednoho diktátora.³ — 18. V Římě byli každoročně od národa (národem) voleni dva konsulové. — 19. Svoboda mnohých často bývá chráněna (zachovávána) obezřelostí jednoho (jediného) muže. — 20. Tři věci jsou člověku velmi potřebné (= nejpotřebnější), víra, naděje a láska. — 21. Co jest přátelství? Jeden duch ve dvou tělech. — 22. Za doby Augustovy bylo⁷ v Římě sedm vodovodů¹; později bylo⁷ (jich) mnohem více. — 23. Na Kapitolu (Kapitolském vrchu) byla sva-

V latině: ¹ nominativ; ² genitiv; ³ dativ; ⁴ akusativ; ⁵ ablativ; ⁷ plurál. — ⁸ Latiník k označení neurčitého velikého čísla hyperbolicky klade číslovku »*sescenti*«, někdy číslovku »*mille*«.

tyně tří bohů, neboť s Jovem byly tam vzývány dvě bohyňe, Juno a Minerva. — 24. Den se dělí ve dvacet čtyři hodiny. — 25. Tribui¹ římského národa bylo⁷ třicet pět. — 26. Od doby Augustovy město Řím se dělilo ve čtyřadvacet okresů. —

27. Praha, hlavní město československé, leží na pravém a na levém břehu řeky Vltavy; řekou jest rozdělována ve dvě části. Kolik městských čtvrtí¹ jest⁷ na pravém břehu Vltavy? Kolik městských čtvrtí¹ jest⁷ na levém břehu Vltavy? Na pravém břehu řeky Vltavy leží⁷ dvanáct městských čtvrtí¹, na levém břehu leží⁷ sedm městských čtvrtí¹.

Římské peníze.

HSX	=	sēstertii decem	=	deset sesterciů;
HSC	=	sēstertii centum	=	sto sesterciů;
HSX̄	=	sēstertium decem mīlia	=	10.000 sesterciů;
HS X̄ 	=	sēstertium deciēs centēna mīlia	}	= 1 milion sesterciů
	=	sēstertium deciēs¹¹		
HS C̄ 	=	sēstertium centiēs centēna mīlia	}	= 10 milionů sesterciů
	=	sēstertium centiēs¹¹		
HSX̄	=	sēstertia decem	=	10.000 sesterciů
HSC̄	=	sēstertia centum	=	100.000 sesterciů

31. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 240!)

O římských penězích. Za nejstarších časů u Římanů (nebyly peníze =) nebylo peněz³; místo peněz se užívalo dobytčat (dobytka), neboť v oné době Římané byli rolníky. Z té příčiny (= proto) se později také peníze jmenovaly »pecunia⁹«. Nejstarší římský peněz byl as, jenž se jmenoval také libra. As byl z mědi. Dva a půl assu se jmenovaly sestercius, který se označoval písmeny HS [t. j. II S, t. j. jeden a jeden a půl assu (S = sēmis = půl assu)]. Deset assů (čili čtyři sestercie) se jmenovaly denár. Sestercius a denár byly ze stříbra.

³ t. j. ani kovových ani jinakých. — ⁹ Z »pecū« = pecus, dobytče.

¹¹ s vynecháním slov »centēna mīlia«.

28. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — III.

V češtině podmět není vyjádřen.

Jak si vedeme při překladu takové české věty podmětné a předmětné, uvedené spojkou »že«, do latiny, v níž v češtině **není podmět** výslovně **uveden** (jest zamlčen) ?

Příklady :

Věříme, že nic bez příčiny nekonáš. — (*Kdo nekonáš? Ty.*)

Uslyšíš, že vše konáme. — (*Kdo konáš? My.*)

Boha nevidíme a přece věříme, že jest. — (*Kdo jest? On.*)

Zda jest pravda, že jste každodenně kárání a že se přece nelepšíte? — (*Kdo jest kárán? Vy.*)

Slyším, že jste voláni od otce. — (*Kdo jest volán? Vy.*)

Jest zřejmé, že nemáme od nesmrtelných bohů nic sladšího nad přátelství. — (*Kdo nemá? My.*)

Oznamuji ti, Korioláne, že jsi žalován tribuny lidu ze zrady.

Nešlechetní mužové byli odsouzeni; soudce praví, že jsou provinilci.

Slyším, hoši, že čtete Homérovy básně.

Crēdimus || *tē nihil sine causā agere.*

Audiēs || *nōs omnia facere.*

Deum nōn vidēmus et tamen crēdimus || *eum esse.*

Est-ne vērum || *vōs cotīdiē vituperārī nec tamen ēmendārī?*

Vōs ā patre vocārī || *audiō.*

Apertum est || *nōs ā dīs immortalībus nihil amicitīā (abl. srovn.) dulcius habēre.*

Nūntiō tibi, Coriolāne, || *tē ā tribūnīs plēbis prōditiōnis accūsārī.*

Virī improbī damnātī sunt; iūdex || *eōs esse noxiōs* || *dicit.*

*

Uvedl jsem několik příkladů, v nichž v češtině ve vedlejší větě podmět není vysloven (jest zamlčen). V češtině jest to možné.

Ale v latině ve vazbě akusativu s infinitivem akusativu podmětný (t. j. akusativ, kterým jest v latině ve vazbě akusativu s infinitivem vyjádřen podmět české vedlejší věty) **vždy** musí býti položen.

Je-li v češtině ve vedlejší větě podmětné nebo předmětné, kterou do latiny přeložíme vazbou akusativu s infinitivem, podmět nevyjádřen (zamlčen), v latině se vyjádří, a to akusativem osobního zájmena (*mē; tē; eum, eam, id; nōs; vōs; eōs, eās, ea*). I jest:

V češtině:		V latině:	
že [já] +	indikativ	= mē +	infinitiv;
že [ty] +	„	= tē +	„ ;
že [on, ona, ono] +	„	= eum, eam, id +	„ ;
že [my] +	„	= nōs +	„ ;
že [vy] +	„	= vōs +	„ ;
že [oni, ony, ona] +	„	= eōs, eās, ea . +	„ .

*

Příklady:

Hoch praví: »Otec ví, že jsem pilen.« — (... že já jsem ...)	<i>Puer dicit: »Pater scit mē esse indūstrium.« —</i>
Otec ví, hochu, že jsi pilen. — (... že ty jsi ...)	<i>Pater scit, puer, tē esse indūstrium. —</i>
Dívka praví: »Otec ví, že jsem pilna.« — (... že já jsem ...)	<i>Puella dicit: »Pater scit mē esse indūstriam.« —</i>
Otec ví, dívko, že jsi pilna. — (... že ty jsi ...)	<i>Pater scit, puella, tē esse indūstriam. —</i>
Hoši praví: »Otec ví, že jsme pilni.« — (... že my jsme ...)	<i>Pueri dicunt: »Pater scit nōs esse indūstriōs.« —</i>

Dívky praví: »Otec ví, že jsme pilny.« — (... že my jsme ...)

Otec ví, hoši, že jste pilni. — (... že vy jste ...)

Otec ví, dívky, že jste pilny. — (... že vy jste ...)

Otec chválí syna; domnívá se, že jest pilen. — (... že on jest ...)

Matka chválí dceru; domnívá se, že jest pilna. — (... že ona jest ...)

Hoch jest doma; slyším, že zpívá. — (... že on zpívá ...)

Dívka jest doma; slyším, že zpívá. — (... že ona zpívá ...)

Hoši jsou doma; slyším, že zpívají. — (... že oni zpívají ...)

Dívky jsou doma; slyším, že zpívají. — (... že ony zpívají ...)

Města jsou od nepřátel ničena; slyším, že jsou také pálena. — (... že ona jsou pálena ...)

Puellae dicunt: »Pater scit || nōs esse indūstriās.« -

Pater scit, puerī, || vōs esse indūstriōs. —

Pater scit, puellae, || vōs esse indūstriās. —

Pater filiū laudat; existimat || eum esse indūstriū. —

Māter filiā laudat; existimat || eam esse indūstriā. —

Puer est domī; audiō || eum cantāre. —

Puella est domī; audiō || eam cantāre. —

Puerī sunt domī; audiō || eōs cantāre. —

Puellae sunt domī; audiō || eās cantāre. —

Oppida ab hostibus dē-lentur; audiō || ea etiam incendī. —

Vazba akusativu s infinitivem. — IV.

Podmětný akusativ jest zastoupen akusativem zvratného osobního zájmena »sě«.

Mají-li věta hlavní (řídící) a věta vedlejší, kterou jest do latiny přeložiti vazbou akusativu s infinitivem, **týž** podmět ve **3. osobě** singuláru nebo plurálu a je-li tento

podmět ve vedlejší větě **buď** zamlčen nebo zastoupen zájmenem třetí osoby (*on, ona, ono, oni, ony, ona*), vyjádří se v latinské vazbě akusativu s infinitivem tento podmět akusativem zvrátneho osobního zájmena »*sē*« v singuláru i v plurálu pro všechny rody, nikoli zájmeným akusativem »*eum, eam, id, eōs, eās, ea*«).

Akusativ zvrátneho osobního zájmena »*sē*« se tedy v zastoupení podmětu ve vazbě akusativu s infinitivem klade za těchto tři podmínek:

a) je-li ve větě hlavní (řídící) i ve větě vedlejší, která se do latiny přeloží vazbou akusativu s infinitivem, *týž* podmět,

b) je-li tento podmět ve 3. osobě singuláru nebo plurálu,

c) je-li ve větě vedlejší tento podmět buď vysloven, a to některým ze zájmených tvarů »*on, ona, ono, ani, ony, ona*«, nebo jest zamlčen, ale lze jej snadno doplniti některým ze zájmených tvarů právě zde uvedených.

Akusativ »*sē*« se klade, ať jest podmět v kterémkoli rodě a kterémkoli čísle.

Příklad:

Bratr praví, že jest pilen.

Kdo praví? Bratr. — Kdo jest pilen? Bratr. — Ve větě hlavní »*bratr praví*« i v předmětné větě vedlejší »*že jest pilen*«, která se do latiny přeloží vazbou akusativu s infinitivem, jest *týž* podmět ve 3. osobě: »*bratr*«. V české vedlejší větě není podmět vyjádřen (jest zamlčen); kdybychom chtěli podmět vyjádřiti, doplníme: »že *on* jest pilen«. V latině však ve vazbě akusativu s infinitivem podmět **musí** býti vyjádřen; nutno tu položití akusativ zájmena. Kdyby nebyl v obou větách *týž* podmět, položili bychom zde ve vazbě akus. s inf. akusativ zájmena »*eum*«. Protože však je podmět věty řídící i věty vedlejší *týž* a je ve 3. osobě, položíme akusativ zvrátneho zájmena »*sē*«. I přeložíme danou větu:

Frāter dicit || sē esse indūstrium.

Podejte obdobný výklad v těchto příkladech:

Bratři praví, že jsou pilni. — (*Kdo praví? Kdo jsou pilní? Bratři. Týž podmět.*)

Sestra praví, že jest pilna.

Sestry praví, že jsou pilny.

Žák soudí, že jest právem chválen od učitele.

Žáci soudí, že jsou právem chváleni od učitele.

Frātrēs dīcunt || *sē esse indūstriōs.*

Soror dīcit || *sē esse indūstriam.*

Sororēs dīcunt || *sē esse indūstriās.*

Discipulus iūdicat || *sē iūre ā magistrō laudārī.*

Discipulī iūdicant || *sē iūre ā magistrō laudārī.*

Ablativ míry časové.

Ablativem se vyjadřuje míra časová při příslovcích **ante** a **post** na otázku: »o jak dlouho dříve? o kolik dříve? o jak dlouho později? o kolik později?« se něco stalo, stává, stane. Příslovce **ante** a **post** se kladou za ablativ nebo za číselný výraz ablativu. V těchto výrazech se užívá číslovky základní nebo řadové.

Před třemi lety ==
o tři léta dříve ==
tribus annīs ante,
tribus ante annīs,
tertiō ante annō,
trienniō ante.

Po třech letech ==
o tři léta později ==
tribus annīs post,
tribus post annīs,
tertiō post annō,
trienniō post.

Před mnoha lety.

Multīs annīs ante; multīs ante annīs.

Před třemi lety.

Ante trēs annōs.

Po třech letech.

Post trēs annōs.

Otec zemřel před třemi lety
(= jsou tomu tři léta, co otec zemřel).

Pater ante trēs annōs (abhinc trēs annōs) mortuus est.

Matka zemřela tři léta po smrti otcově.	<i>Māter dē vitā dēcessit tribus annīs post mortem patris (tertiō annō post mortem patris).</i>																				
Matka žila ještě tři léta po smrti otcově.	<i>Māter vixit trēs annōs post mortem patris.</i>																				
Tři dny po odchodu Caesarově =	<table border="0"> <tr> <td style="font-size: 3em; vertical-align: middle;">}</td> <td style="vertical-align: middle;">tribus diēbus post,</td> <td style="vertical-align: middle;">quam Caesar profectus erat.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="vertical-align: middle;">tertiō diē post,</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="vertical-align: middle;">post trēs diēs,</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="vertical-align: middle;">tertium post diem,</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> <td style="vertical-align: middle;">"</td> </tr> </table>	}	tribus diēbus post,	quam Caesar profectus erat.				tertiō diē post,	"	"	"		post trēs diēs,	"	"	"		tertium post diem,	"	"	"
}	tribus diēbus post,	quam Caesar profectus erat.																			
	tertiō diē post,	"	"	"																	
	post trēs diēs,	"	"	"																	
	tertium post diem,	"	"	"																	
Několik dní po smrti.	<i>Paucīs diēbus post mortem Scipiōnis.</i>																				
O šest let dříve; o devět dní později; nedlouho potom; krátce předtím; o hodně dříve (předtím); po šesti měsících (= o šest měsíců později).	<i>Sex annīs ante (sextō annō ante); novem diēbus post (nōnō post diē); nōn multō post; paulō ante (brevī ante); aliquantō ante; sex mēnsibus post (sex post mēnsibus; sextō mēnse post; sextō post mēnse).</i>																				
Homér žil (= byl) mnoho let před Romulem.	<i>Homērus multīs annīs ante Rōmulum fuit.</i>																				

Z některých právě uvedených příkladů jest patrno, že k »ante (post)«, založenému za ablativ, může přistoupiti ještě akusativ, který se klade u předložek *ante (post)*.

Stojí-li »ante (post)« před udáním časovým, následuje po nich akusativ; na př.:

Přišel po třech dnech. | *Post trēs diēs vēnit.*

35. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 277!)

1. Obžalovaný praví, že jest nevinen; obžalovaní říkají, že jsou nevinni. — 2. Hoch předstírá, že jest churav; hoši předstírají, že jsou churavi. — 3. Dívka předstírá, že jest churava; dívky předstírají, že jsou churavy. — 4. Vojín praví, že se nedává ničím odvracetí¹ od povinnosti; vojínové praví, že se ničím nedávají odvracetí¹ od povinností. — 5. Přítel myslí, že si svou nerozvážností velice škodí; přátelé myslí, že si svou nerozvážností velice škodí. — 6. Vojínové se domnívají, že neobléhají marně nepřátelského města. — 7. Žák praví, že nečte knihy²; žáci praví, že nečtou knih². — 8. Otec praví, že se bojí nebezpečství³; hoši říkají, že se bojí nebezpečství³. — 9. Děti vědí, že jsou dobře vychovávány od rodičů. — 10. Občané přísahají, že milují vlast, poslouchají zákonů a slouží slávě potomstva. —

11. Slýcháme, že lidé často říkají: »Kéž bychom byli známi budoucnosti!« — 12. Za první punské války Římané vystavěli převeliké (velmi velké) loďstvo. — 13. Miltiades požíval převeliké vážnosti u všech řeckých obcí. — 14. Kdyby lidem scházел rozum, byli by podobní zvířatům. — 15. Ať vedou jiní války, vy zachovávejte mír! — 16. Voda jest člověku velmi potřebná. — 17. Sobě samým bychom škodili, kdybychom byli nepřítomni mezitím, co se o nás pronášel³ soud (co se o nás činilo³ rozhodnutí). — 18. Mnoho lidí ještě za našich časů žije ve velmi trpkém a velmi potupném otroctví. — 19. Kéž byste neškodili svému zdraví přílišnými vášněmi (chtíči, náruživostmi)! — 20. Za nejstarších dob (časů) cesty byly velmi neschůdné. — 21. Cesta po rovině jest velmi pohodlná. — 22. Kdyby byl býval úplněk (měsíc v úplňku), naše koně nebyli by bývali v lese plaší. — 23. Nemoc by tě, hochu, netrápila, kdybys byl šetřil lékařových předpisů. — 24. Quintus Hortensius Hortalus, římský řečník, byl muž velmi výmluvný. — 25. V přemnohých věcech (ve velmi mnohých věcech) obezřelost jest lepší než síla. —

¹ Viz I, str. 485, 486! — ² V lat. akus., v čest. gen. — ³ Přeložte přítomným indikativem! — ⁴ V čest. gen. zápor., v lat. akus.

33. úloha. — Vypravování: — (Viz str. 260!)

1. *Hominem saepe hominī lupum esse* || *cōnstat.* — 2. *Nōn ignōrāmus* || *amicōs nostrī memorēs esse.* — 3. *Tuam epistolam nōbis semper grātam esse* || *scītō!* *Tuās litterās nōbis semper grātās esse* || *scītō!* — 4. *Magister dicit dīligentem discipulum scholae onus¹ nōn esse.* — 5. *Bonōs hominēs sorte suā contentōs esse* || *exīstimāmus.* — 6. *Patriam mihi multō cāriōrem esse vitā meā* || *scītō!* — 7. *Hominem irātum suī nōn esse compotem* || *cōnstat.* — 8. *Audīmus* || *nihil esse magis dubium¹ quam bellī fortunam.* — 9. *Bonam valētūdinem meliōrem esse quam magnās divitiās et optimum bonum¹ esse mentem sānam in corpore sānō* || *scītōte!* — 10. *Facillimōs labōrēs nōn semper grātissimōs esse* || *exīstimō.*

11. *Nivem esse albam* || *vidēmus.* — 12. *Sentīmus* || *mel esse dulce.* — 13. *Persae crēdēbant* || *sōlem esse deum.* — 14. *Is, quī existimat* || *dōnāre esse facilem rem,* || *errat.* — 15. *Imperātor Diocletīānus dicere solēbat* || *nihil esse difficilius quam bene imperāre.* — 16. *Certum est* || *virtūtī nullam viam esse inviam.* — 17. *Scīmus carmina P(ublīi) Ovidīi Nāsōnis praeclāra esse.* — 18. *Liberōs parentibus dissimillimōs esse* || *cōnstat.* — 19. *Scīmus* || *elephantum Āfricānum minōrem esse quam Indicum.* — 20. *Quis nescit* || *lūcem, āera², aquam fundāmenta vitae esse?*

21. *Vēre arborēs flōrere* || *scīmus.* — 22. *Sōcratēs putābat* || *hominem multa nescire.* — 23. *Saepe in pulcherrimīs flōribus perniciozum venēnum latere* || *scīmus.* — 24. *Scīmus* || *Hērodotum narrāre historiam Graecōrum, Persārum, Scythārum.* — 25. *Illud signum portendit* || *deōs urbem nostram dēfendere.*

26. *Oppida et vicōs ab hostibus dēlērī et diruī* || *legimus.* — 27. *Christiānī crēdunt* || *mundum ā Deō administrārī.* — 28. *Cicerō dicit* || *adulēscentēs ad studium litterārum glō-*

¹ = Akusativ. ² Viz I, 406!

riae cupiditate incendī. — 29. Militēs existimant || urbem hostium frūstrā obsidēri. — 30. Explōrātōrēs narrant || ab hostibus adulēscentēs capī, senēs interficī, urbēs incendī. — 31. Scīmus || hominem dūrī animī precibus nōn movērī. — 32. Nōtum est || tempore dolōrēs minuī et mollīrī. — 33. Duōs amīcōs esse quasi ūnum animum in duōbus corporibus || legimus. — 34. In terrā, in marī, in āere, ubīque animālia esse || cōstat. — 35. Salūtem reī pūblicaē primam lēgem cīvium esse || scīmus. — 36. Quis ignōrat || hōram vicēsīmam quārtam partem diēi esse? — 37. Nōn eundem semper flōribus colōrem esse || scītō! — 38. Nōtum est || frūctūs eārundem arborum nōn semper eōsdem esse. — 39. Magister dicit || fortunam, rērum dominam, mōbilem esse, hominēs stultōs sua omnia ei committere, sed virōs sapientēs eius grātiā nōn quaerere. — 40. Patrem etiam pūnientem liberōs suōs amāre || nōn ignōrāmus.

29. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — V.

Dva akusativy ve vazbě akusativu s infinitivem.

Setkají-li se ve vazbě akusativu s infinitivem dva akusativy, z nichž jeden akusativ jest **podmětem** aktivního slovesného děje, vyjádřeného v latině aktivním infinitivem, druhý akusativ pak jeho **předmětem**, může v mnohých případech vzniknouti dvojsmysl.

Uvažte, jak lze přeložiti tyto latinské věty do češtiny!

Audiō || patrem filiū laudāre.

Překlad:

1. Slyším, že otec chválí syna.

2. Slyším, že syn chválí otce.

V prvním případě pokládáme akusativ »patrem« za podmět věty, vyjádřený v latině vazbou akusativu s infinitivem, v druhém případě za předmět. — V prvním případě pokládáme akusativ »filiū« za

předmět věty, vyjádřené v latině vazbou akusativu s infinitivem, v druhém případě za podmět. — Latinská věta připouští obojí překlad.

<i>Rōmānōs Carthāginiēnsēs vincere</i> <i>legimus.</i>	a) Čteme, že Římané přemáhají Kartaginské. — b) Čteme, že Kartaginští přemáhají Římany.
---	---

Abychom odstranili dvojsmysl, českou *aktivní* vedlejší větu, kterou nutno do latiny přeložiti vazbou akusativu s infinitivem, proměňme ve větu *passivní* a takto upravenou větu přeložíme do latiny!

Slyším, že otec chválí syna = slyším, že syn jest chválen od otce.	<i>Audiō</i> <i>fīlium ā patre laudārī.</i>
--	--

Čteme, že Římané přemáhají Kartaginské = čteme, že Kartaginští jsou přemáháni od Římanů.	<i>Carthāginiēnsēs ā Rōmānīs vincī</i> <i>legimus.</i>
--	---

Máte-li přeložiti do češtiny latinskou vazbu akusativu s infinitivem, v níž jest *passivní* infinitiv, uvažujte vždy, nedá-li se *passivní* latinská věta do češtiny přeložiti *aktivní* českou větou! Je-li to možné, přeložte ji do češtiny větou *aktivní*!

Základní číslovky. III. (Viz str. 193 a násl. a str. 262 a násl.!)
--

V číselných výrazech od 101 výše klade se zpravidla vyšší číslovka před nižší číslovku, při čemž obě číslovky buď spojíme spojkou »et« nebo nespojíme. V číselném výrazu však smíme klásti spojku »et«, chceme-li ji položit, jen jednou, a to za nejvyšší číslovkou.

Příklady :

546 mužů	=	{	<i>quingentī quadrāgintā sex virī,</i> <i>quingentī et quadrāgintā sex virī;</i>
1435 žen	=	{	<i>mille et quadringentae trīgintā quīnque</i> <i>fēminae,</i> <i>mille quadringentae trīgintā quīnque</i> <i>fēminae.</i>

Jest-li v číselném výrazu spojena číslovka »mīlia = tisíce« ještě s jinou adjektivní číslovkou nižšího řádu, počítaný předmět a) buď je těsně připojen k číslovce »mīlia«, a tu jest v ždy jen v množném genitivu,

b) nebo jest oddělen od číslovky »mīlia« a připojen k adjektivní číslovce, a tu se shoduje v pádě s touto číslovkou nižšího řádu.

4600 lidí	=	{	<i>quattuor mīlia hominum et sescentī,</i> <i>quattuor mīlia et sescentī hominēs,</i> <i>quattuor mīlia sescentī hominēs;</i>
9700 vojinů	=	{	<i>novem mīlia mīlitum et septingentī,</i> <i>novem mīlia et septingentī mīlitēs,</i> <i>novem mīlia septingentī mīlitēs.</i>

Jak se váže v latině přísudek se základní číslovkou ?

Jsou-li předměty počítané *dva* (nebo *vice*) podmětem věty, přísudek se shoduje s podmětem.

Mezi latinou a češtinou jest tu rozdíl. Pozorujte tento rozdíl mezi latinou a češtinou na příkladu!

Čtyři tisíce pět set vojinů bylo zajato.

Quattuor mīlia quingentī mīlitēs captī sunt.

Mīlitum quattuor mīlia quingentī captī sunt.

Quattuor mīlia mīlitum (et) quingentī captī sunt.

V uvedeném příkladě přísudek se řídí počítaným předmětem »mīlitēs«, kdežto v češtině jest věta bezpodmětá a přísudek je v jednotném čísle středního rodu. Čeština se řídí těmito pravidly:

a) Jsou-li předměty počítané »jeden« až »čtyři«, mluví se o nich v češtině větou s podmětem a přísudek se shoduje s podmětem. (Na př.: *Jeden žák byl pochválen. Dva, tři, čtyři žáci byli pochváleni.*)

Tímto pravidlem se řídí latina všeobecně; přísudek se vždy řídí počítaným předmětem, který jest ve větě podmětem.

b) Mluví-li se o »*pěti*« a více počítaných předmětech, mluví se o nich v češtině bezpodmětou větou a přísudek je v singuláru neutra. (Na př.: *Pět, deset, sto, tisíc bojovníků bylo raněno.*)

Jak si máte počínati při překladu takovýchto vět z češtiny do latiny, bylo již výše pověděno. Latina se tu liší od češtiny.

35. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 272!)

1. Reus dicit || *sē innocentem esse*; rei dicunt || *sē innocentēs esse*. — [Reus || *sē innocentem esse* || dicit; rei || *sē innocentēs esse* || dicunt.] —

2. Puer simulat || *sē aegrōtum esse*; pueri simulant || *sē aegrōtōs esse*. — 3. Puella simulat || *sē aegrōtam esse*; puellae simulant || *sē aegrōtās esse*. — 4. Miles dicit || *sē nullā rē¹ ab officiō dēterrēri*; militēs dicunt || *sē nullā rē¹ ab officiūs dēterrēri*. — 5. Amicus existimat || *sē temeritāte suā sibi valdē nocēre*; amīci existimant || *sē temeritāte suā sibi valdē nocēre*. — 6. Militēs putant || *sē nōn frūstrā hostium urbem obsidēre*. — 7. Discipulus negat || *sē librum legere*; discipulī negant || *sē librōs legere*. — 8. Pater dicit || *sē periculum timēre*; pueri dicunt || *sē periculum timēre*. — 9. Liberī sciunt || *sē ā parentibus bene educāri*. — 10. Civēs iūrant || *sē patriam amāre, lēgibus pārēre, posteritātis glōriae servīre*. —

11. Audimus || *hominēs saepe dicere*: »*Utinam temporis futūri gnārī essēmus!*« — 12. *Prīmō bellō Pūnicō Rōmānī māximam classem aedificāvērunt*. — 13. *Miltiadēs māximā auctōritāte apud omnēs civitātēs Graecās fuit*. — 14. *Sī hominibus ratiō dēesset, bestīis simīlēs essent*. — 15. *Bella gerant aliī, vōs pācem servāte!* — 16. *Aqua hominī māximē necessariā est*. — 17. *Nōbis ipsīs obessēmus, sī, dum dē nōbis iūdicātur, abessēmus*. — 18. *Multī hominēs etiam*

¹ Viz I, 344!

nostris temporibus in acerbissimā et turpissimā servitūte vivunt. — 19. Utinam nē valētudinē vestrae nimīs cupiditātibus nocērētis! — 20. Itinera antiquissimīs temporibus difficillima erant. — 21. Facillimum est iter per plānitium. — 22. Sī lūna plēna fuisset, equī nostrī in silvā timidī nōn fuissent. — 23. Morbus tē nōn vexāret, puer, sī praecepta medicī observāvissēs. — 24. Q. Hortēnsius Hortalus, orātor Rōmānus, vir eloquentissimus fuit. — 25. In plūrimīs rēbus prūdentia melior est quam rōbur (melior est rōbore). —

36. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 286!)

111 jezdců; 222 města; 333 koně; 444 slova; 555 žáků; 666 stromů; 777 svědků; 888 topolů; 999 stop; 86 vesnic; 892 lodi; 1.278 řad; 3.681 lidí; 2.040 mužů; 3.000 ptáků; s 1000 (= tisícem) vojinů; se 2.000 (= dvěma tisíci) vojinů; se 3.300 (= třemi tisíci třemi sty) vojinů; mám 1.351 (= tisíc tři sta jedenapadesát) assů; mám 2.500 (= dva tisíce pět set) assů.

37. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 287!)

1. *In hōc parvō vicō sunt centum quīnquāgintā duo virī, centum octōgintā duae fēminae, ducentī sagittārii, trecentī quadrāgintā quīnque puerī; in illō hortō sunt septingentae septuāgintā septem rosae. — 2. In oppidō sunt mille virī et mille fēminae. — 3. In nostrā regiōne sunt duo milia virōrum, tria milia fēminārum, quattuor milia puellārum, quīnque milia puerōrum.*

4. *Videō centum quīnquāgintā duōs virōs, centum octōgintā duās fēminās, ducentōs sagittāriōs, trecentōs quadrāgintā quīnque puerōs, septingentās septuāgintā septem rosās. — 5. Videō mille virōs et mille fēminās. — 6. Videō duo milia virōrum, tria milia fēminārum, quattuor milia puellārum, quīnque milia puerōrum. — 7. In exercitū Darēi Codomannī trīgintā milia mercennāriōrum Graecōrum*

apud Issum contrā Alexandrum pugnāvērunt. — 8. Apud Thermopylās trecenti Spartiātae et quīnque milia Graecorum ex aliis civitatibus fortiter cum Persis dimicāvērunt. — 9. Quattuor milia peditum et mille ducenti equitēs viginti nāvibus in Siciliam trānsportābantur. — 10. Undēsexāgintā milia equitum et nōnāgintā milia nōngenti duodēquadrāgintā peditēs in armīs sunt.

11. *Enumerāte numerālia Latīna, cardinālia et ordinālia, quae vōbis iam nōta sunt!*

12. *Ducentis sexāgintā annīs post mortem imperātōris Augusti urbs Rōma ab imperātōre Aurēliānō novis moenibus circumdata est. Mūrus, quī urbem tum circumdabat, circiter duodecim pedēs vel quattuor metra lātus, duodēquīnquāgintā pedēs vel sēdecim metra altus erat.*

13. *Quārtō p. Chr. n. saeculō Rōmae erant octō pontēs, undecim fora, totidem thermae, undēviginti aquaeductūs, duodētrīgintā bibliothēcae, duo circi, duo amphitheātra, tria theātra, viginti duo monumenta equitum, dū aurēi octōgintā, dū eburnei duodēoctōgintā, arcūs marmorei trīgintā sex, quadrāgintā sex milia sescentae duae insulae, mille septingentae nōnāgintā domūs dīvitum, octingenta quīnquāgintā sex balnea pūblica, mille trecenti quīnquāgintā trēs lacūs.*

14. *Mercātor quīdam variās mercēs quīnque emptōribus vēndit. Ā primō emptōre accipit centum septendecim sēstertiōs, ā secundō ducentōs vīginti quattuor, ā tertiō trecentōs trīgintā septem, ā quārtō quadringentōs undēquadrāgintā, ā quīntō quīngentōs quīnquāgintā quīnque. Si duo assēs et sēmis nōminantur sēstertius, si decem assēs nōminantur dēnārius, quanta est summa dēnāriōrum ab eō acceptōrum? — (Quadringenti duodēviginti dēnārū.)*

15. *Alius mercātor mercēs emit et pendit primum sescentōs sexāgintā sex sēstertiōs, deinde septingentōs septuāgintā trēs, tum octingentōs octōgintā unum, deinde nōngentōs nōnāgintā quattuor, dēnique mille sescentōs duōs. Quanta est summa dēnāriōrum ab eō expēnsōrum? — (Mille ducenti undētrīgintā dēnārū.)*

38. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 288!)

O Damoklovi. Damokles, jeden z pochlebníků (lichotníků) syrakuského tyrana Dionysia, kdysi jej v řeči pro svrchovanost vlády a bohatství nazval nejšťastnějším ze všech lidí.

Tu Dionysius pravil: »Jsi tedy odhodlán sám zkusiti mé štěstí, jež jsi tolik vychválil?«

To onen známý pochlebník ihned potvrdil. Tehdy otroci podali na tyranův rozkaz Damoklovi, ležícímu za stolem na zlatém lehátku, výborné pokrmy a velmi lahodná vína.

Již Damokles vychvaloval své štěstí, když tu spatřil nad (svou) hlavou břitký meč; tohoto pohledu on(en) nesnesl a hned odmítl býti šťastným. —

39. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 288!)

Colloquium.

Magister et Carolus.

M. *Quot assēs possidēs, Carole?*

C. *Hodiē quadrāgintā sex (sex et quadrāgintā) assēs possideō; diē nātālī accipiam ā patre assēs quīnquāgintā ūnum (ūnum et quīnquāgintā assēs), ā mātře octōgintā trēs (trēs et octōgintā) assēs, ab avō duodēseptuāgintā assēs, ab aviā centum duōs assēs.*

M. *Quot assēs possidēbis, Carole?*

C. *Trecentōs quīnquāgintā assēs possidēbō.*

M. *Sī decem assēs nōminantur dēnārius, quot dēnāriōs possidēbis, Carole? Bene computā!*

C. *Trīgintā quīnque (quīnque et trīgintā) dēnāriōs possidēbō.*

32. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 244!)

Dě pāvōne. Pāvō, pulcherrimīs pennārum suārum colōribus nōn contentus, ā Iūnōne cantum luscinae sibi postulāvit. Tum Iūnō: »*Vōbis omnibus,*« inquit, »*certa sunt dōna nātūrae, tibi varietās et pulchritūdo colōrum, aquilae vīrēs, luscinae cantus, corvō augurium.*« — —

Pāvō, pennās explicāns grūī, »*Quanta*,« inquit, »*mea est pulchritūdo!*« — At grūs ēvolāns, »*Quanta*,« inquit, »*est mea levitās!*« — —

30. HODINA.

Infinitiv.

Kdežto v češtině jest pouze jeden aktivní infinitivní tvar (na př. *nésti, chváliti, volati* a j.) a jeden passivní infinitivní tvar (na př. *býti nesen, býti chválen, býti volán* a j.), má latina u většiny sloves:

- A.) 1. přítomný (přesentní) infinitiv činný,
īnfīnītīvus praesentis activi;
2. minulý (perfektní) infinitiv činný,
īnfīnītīvus perfecti activi;
3. budoucí infinitiv činný,
īnfīnītīvus futūrī activi;
- B.) 1. přítomný (přesentní) infinitiv trpný,
īnfīnītīvus praesentis passivi;
2. minulý (perfektní) infinitiv trpný,
īnfīnītīvus perfecti passivi;
3. budoucí infinitiv trpný,
īnfīnītīvus futūrī passivi.

Pamatujte, že v latině infinitiv nevyjadřuje *dobu (čas)*, třebaže říkáme »přesentní, perfektní, futurální infinitiv«, nýbrž jen *děj*.

Infinitiv	je-li položen samostatně, bez zření k jinému slovesnému ději, vyslovuje děj:	je-li položen závisle, se zřením k jinému slovesnému ději, vyslovuje děj:
přesentní (přítomný),	trvací,	současný s dějem řídicího slovesa,
perfektní (minulý),	dokonaný,	předčasný před dějem řídicího slovesa,
futurální (budoucí),	nastávající;	následný po ději řídicího slovesa.

**Présentní infinitiv;
infinitivus praesentis.
Jak se překládá do češtiny?**

Infinitiv présentní (přítomný) jest aktivní (činný) a passivní (trpný). V jednotlivých konjugacích jest zakončen:

<i>Konjugace:</i>	<i>Aktivní infinitiv:</i>	<i>Passivní infinitiv:</i>
I.	-āre <i>laud-āre</i> , chváliti	-ārī <i>laud-ārī</i> , býti chválen, (-a, -o), (-i, -y, -a)
II.	-ēre <i>dēl-ēre</i> , ničiti	-ērī <i>dēl-ērī</i> , býti ničěn, (-a, -o), (-i, -y, -a)
III.	-ere <i>carp-ere</i> , trhati,	-ī <i>carp-ī</i> , býti trhán, (-a, -o), (-i, -y, -a)
IV.	-īre <i>aud-īre</i> , slyšeti	-īrī <i>aud-īrī</i> , býti slyšěn (-a, -o), (-i, -y, -a)

Do češtiny se latinský présentní infinitiv (aktivní, passivní) překládá:

1. českým infinitivem (činným, trpným); na př.:

laudāre = chváliti (chválit); **monēre** = napomínati (napomínat); **carpere** = trhati (trhat); **capere** = chytati (chytat); **audire** = slyšeti (slyšet);

laudārī = býti chválen, (-a, -o; -i, -y, -a); **monērī** = býti napomínán, (-a, -o; -i, -y, -a); **carpī** = býti trhán, (-a, -o; -i, -y, -a); **capī** = býti chytán, (-a, -o; -i, -y, -a); **audīrī** = býti slyšěn, (-a, -o; -i, -y, -a);

2. ve vazbě akusativu s infinitivem se překládá českou vedlejší větou, která jest uvedena spojkou »že« a v níž jest určité sloveso v présentním indikativu (činném, trpném); na př.:

vocāre = že [já, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona] volám [voláš, volá, voláme, voláte, volají];

vocāri = že [já, ty on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona] jsem [jsi, jest, jsme, jste, jsou] volán [-a, -o, -i, -y, -a];

audiō || **tē vocāre** = slyším, že (ty) voláš;

audiō || **tē vocāri** = slyším, že (ty) jsi volán (-a, -o);

3. ve vedlejších větách **bezpodmětých**, závislých na slovesech *dīcendī et sentiendī*, se překládá českou vedlejší větou, která jest uvedena spojkou »že« a v níž jest určité sloveso v přítomném indikativu; na př.:

fulgurat = blýská se, (str. 251); *vidēmus fulgurāre* = vidíme, že se blýská;

pluit = prší, (str. 255); *putō pluere* = myslím, že prší;

4. u slovesa »*soleō, solēre* = mám ze zvyku, jsem zvyklý« (str. 258) se překládá různě: buď českým infinitivem; nebo indikativem, při čemž se sloveso *soleō* překládá příslovci »obyčejně, často«; nebo se sloveso *soleō* s infinitivem přeloží českým slovesem opětovacím; na př.:

soleō laudāre = mám ve zvyku chváliti;

„ „ = jsem zvyklý chváliti;

„ „ = obyčejně, často chválím;

„ „ = chválívám;

medicus ad rēgem scribere solēbat = lékař často, pravidelně psal, psával králi;

ut fieri solet = jak tomu bývá; jak se obyčejně děje; jako obyčejně;

minōrēs nōn semper faciunt eadem, quae maiōrēs facere solēbant = potomci nečiní vždy totéž, co (v lat. akus. plur. neutr.) činívali předkové;

clāmor esse solet = křik obyčejně bývá, obyčejně se zdvihá, obyčejně se ozývá;

5. ve spojení i s jinými slovesy, na př. »*mātūrāre* (str. 253), *contendere* (I, 500), *persevērāre* (str. 212), *dēsistere* (str. 249)« se překládá do češtiny českým indikativem, při čemž se příslušný určitý slovesný tvar těchto zde právě uvedených sloves překládá českým příslovcem nebo jiným českým obratem, na př.:

mātūrō, āre, 1., spěchati;
contendō, ere, 3., spěchati, kvapiti;
mātūrō venīre, contendō venīre = kvapně, spěšně,
přícházím; *mātūrō signum dare, kvapně, spěšně, předčasné*
dávám znamení;

persevērō, āre, 1., vytrvati, neustávatí;
persevērō aliquid facere = neustále, bez ustání dělám
něco; dále konám; *persevērō bellāre* = dále válčím, (po-
kračuji ve válce);

dēsistō, ere, 3., ustávám, přestávám;
nōn dēsistō monēre = neustále napomínám; *dēsistite*
pugnāre = nebojujte dále;

6. v některých případech se překládá českým slovesným tvarem
ve spojení se spojkou »**aby**« nebo s jinou spojkou; o těchto přípa-
dech promluvíme níže.

40. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 289!)

1. *Imperāre sibi māximum est imperium.* — 2. *Necessi-
tātī pārēre semper sapientis habētur.* — 3. *Peccāre licet*
nēmīnī. — 4. *Ex duōbus malīs minus eligere oportet.* —
5. *Senātuī placet lēgātōs mittere.* — 6. *Iniūriam accipere*
quam facere praestat. — 7. *Helvētū per prōvinciam Rō-*
mānam iter facere audent. — 8. *Caesar oppidum oppugnā-*
re parāvit. — 9. *Hostēs pugnāre persevērant.* — 10. *As-*
*suēsce (*assvėsce) et dicere vērū et audire!* — 11. *Ā virīs*
sapientibus laudārī pulcherrimum est. — 12. *Vituperāre*
facillimum, emendāre difficillimum est.

13. *Errāre hūmānum est, turpe in errōre persevērāre.* —
14. *Malus est error, peior dēfēnsiō errōris, pessimum men-*
dācium. — 15. *Māxima illecebra peccandī est spēs impūni-*
tātis. — 16. *Parēs cum paribus facillimē congregantur.* —
17. *Adūlātōrēs longē pessimum genus hominum sunt.* —
18. *Amōris simulātiō odiō peior est.* — 19. *Quod nocet,*
saepe docet. — 20. *Quālia sunt opera, tālia sunt praemia.*

Dē lupō. Lupus mortem expectāns et vītam animō lūstrāns, »*Malus quidem fui,*« inquit, »*sed nōn pessimus. Aliquandō ovem, quae ā grege aberrāverat, quam facile fuit dīlacerāre, nōn dīlacerāvī. Eōdem tempore convicia ab aliā ove in mē iactāta benignē tolerāvī.*« — Et vulpēs callida: »*Haec omnia,*« inquit, »*adfīrmō; eōdem enim tempore os illud in faucibus tuīs fuit, quō tē tandem grūs liberāvit.*«

34. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 264!)

1. **Quīque discipulī carmina Homēri legunt.** — 2. **Diligentia quīque discipulōrum laude digna est.** — 3. **Magister quīque discipulīs praemia tribuit; quīque discipulōs laudat; cum quīque discipulīs ambulat; ā quīque discipulīs colitur.** —

4. **Mille Plataeēnsēs** [* Platé-én-zés] **apud Marathōnem Athēniēnsium socii fuērunt.** — 5. **Auxilium mille Plataeēnsium Athēniēnsibus grātum fuit.** — 6. **Rērum scriptōrēs mille Plataeēnsibus laudem tribuunt.** — 7. **Athēniēnsēs cum mille Plataeēnsibus Persās superāvērunt.** — 8. **Parvus collis ā Caesaris castrīs mille passūs** [akus.] **aberat.** — 9. **Omnia mille cāsibus** [dat.] **subiecta sunt.** — 10. **Quot annōs p. Chr. n. numerāmus? Numerāmus annōs mille nōngentōs trīgintā sex p. Chr. n.** — 11. **Nostra regiō ā mille militibus vāstātur. Nostra regiō ā duōbus milibus militum vāstātur.** —

12. **Cūr ūnius viri auctōritātī obtemperātis?** — 13. **Rōmāni cum duōbus viris, cum Pyrrhō et cum Hannibale, in Italiā dē imperiō dīmīcāvērunt.** — 14. **Septem erant Rōmānōrum rēgēs: Rōmulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius, Ancus Mārcius, Tarquinius Prīscus, Servius Tullius, Tarquinius Superbus.** — 15. **Homō duās aurēs, duōs (duo) oculōs, sed ūnum ōs habet. (Homīni sunt duae aurēs, duo oculi, sed ūnum ōs.)** — 16. **Periculōsi hostēs populī Rōmāni fuērunt Carthāginiēnsēs, quōs Rōmāni tribus gravibus bellis superāvērunt.** — 17. **Ūni dictātōri senātus Rōmānus**

obtemperāvit. — 18. *Rōmae quotannis duo consulēs ā populō creābantur.* — 19. *Libertās multōrum saepe prudētiā ūniūs virī servātur.* — 20. *Tria hominī māximē necessāria sunt, fidēs, spēs, amor.* — 21. *Quid est amicitia? Ūnus animus in duōbus corporibus.* — 22. *Augustī aetāte Rōmae septem aquaeductūs fuērunt; postēā erant multō plūrēs.* — 23. *In Capitōliō templum trium deōrum erat, nam cum Iove duae deae, Iūnō et Minerva ibi adorābantur.* —

24. *Diēs in vīginti quattuor (quattuor et vīginti) hōrās dīviditur.* — 25. *Trīgintā quinque erant tribūs populī Rōmānī.* — 26. *Ex Augustī aetāte urbs Rōma in quattuordecim regiōnēs dīvidēbātur.* —

27. *Praga, caput rei pūblicae Bohēmoslāvicāe, in dextrā et in sinistrā rīpā fluvīi Vultavae sita est; fluvīō in duās partēs dīviditur. Quot urbis partēs in dextrā Vultavae rīpā sunt? Quot urbis partēs in sinistrā Vultavae rīpā sunt? In dextrā fluvīi Vultavae rīpā duodecim partēs urbis, in sinistrā rīpā septem partēs urbis sitae sunt.* —

36. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 278!)

Centum undecim equitēs; ducentae (et) vīginti duae urbēs; trecentī (et) trīgintā trēs equī; quadringenta (et) quadrāgintā quattuor verba; quīngentī (et) quīnquāgintā quīnque discipulī; sescentae (et) sexāgintā sex arborēs; septingentī septuāgintā septem testēs; octingentae (et) duodēnōnāgintā pōpulī; nōngentī (et) nōnāgintā novem pedēs; sex et octōgintā vicī, octōgintā sex vicī; octingentae (et) nōnāgintā duae nāvēs; mille (et) ducentī duodēoctōgintā ordinēs; tria mīlia sescentī octōgintā ūnus hominēs; duo mīlia (et) quadrāgintā virī; tria mīlia avium; cum mille mīlitibus; cum duōbus mīlibus mīlitum; cum tribus mīlibus mīlitum et trecentīs, cum tribus mīlibus (et) trecentīs mīlitibus; possideō mille (et) trecentōs quīnquāgintā ūnum assēs; possideō duo mīlia assium et quīngentōs, possideō duo mīlia (et) quīngentōs assēs.

37. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 278!)

1. V této malé vesnici jest sto dvaapadesát (152) mužů, sto dvaosmdesát (182) žen, dvě stě (200) lučištníků a tři sta čtyřicet pět (345) hochů; v oné zahradě jest sedm set sedmdesát sedm (777) růží. — 2. Ve městě jest tisíc (1000 mužů) a tisíc (1000) žen. — 3. V naší krajině žijí (= jsou) dva tisíce (2.000) mužů, tři tisíce (3.000) žen, čtyři tisíce (4.000) dívek a pět tisíc (5.000) hochů.

4. Vidím sto padesát dva muže (sto dvaapadesát mužů), sto osmdesát dvě ženy (sto dvaosmdesát žen), dvě stě lučištníků, tři sta pětáčtyřicet hochů a sedm set sedmdesát sedm růží. — 5. Vidím tisíc mužů, tři tisíce žen, čtyři tisíce dívek a pět tisíc hochů. — 7. Ve vojsku Dareia Kodomanna třicet tisíc (30.000) řeckých námezdníků bojovalo u Issu proti Alexandrovi. — 8. U Thermopyl statečně s Peršany zápasilo (bojovalo) tři sta Spartánů a pět tisíc Řeků z jiných obcí. — 9. Čtyři tisíce pěšáků a tisíc dvě stě jezdců bylo přepravováno (na) dvaceti lodích na Sicílii. — 10. Devětapadesát tisíc jezdců a devadesát tisíc devět set třicet osm pěšáků jest ve zbrani.

11. Uved'te v řadě (za sebou) latinské číslovky, základní a řadové, které již jsou vám známy!

12. Dvě stě šedesát let po smrti císaře Augusta město Řím bylo od císaře Aureliana obeháno novými hradbami. Hradební zeď, která tehdy obkličovala město, byla široká asi (kolem) dvanáct stop čili čtyři metry [a] vysoká čtyřicet osm stop čili šestnáct metrů.

13. Ve čtvrtém století po Kr. v Římě bylo osm mostů, jedenáct náměstí, tolikéž lázni (therem), devatenáct vodovodů, dvacet osm knihoven, dva cirky, dva amfit(h)eatry, tři divadla, dvacet dvě jíздеcké sochy, osmdesát zlatých soch bohů, sedmdesát osm soch bohů ze slonoviny, třicet šest mramorových vítězných oblouků, čtyřicet šest tisíc šest set nájemních domů, tisíc sedm set devadesát domů boháčů, osm set padesát šest lázni veřejných a tisíc tři sta padesát tři kašny.

14. Kterýsi obchodník prodá pěti kupcům (= zákazníkům) rozmanité zboží. Od prvního kupce obdrží 117 sesterciů, od druhého 224 (sestercie), od třetího 337 (sesterciů), od čtvrtého 439 (sesterciů), od pátého 555 (sesterciů). Jestliže dva assy a půl assu se jmenují sestercius, jestliže deset assů se jmenuje denár, jak veliká jest částka denárů od něho přijatých (= jež obchodník přijal) [= kolik činí součet denárů...]? — (418 denárů.)

15. Jiný obchodník koupí zboží a zaplatí nejprve 666 sesterciů, potom 7773 (sestercie), potom 881 (sestercius), potom 994 (sestercie), konečně 1.602 (sestercie). Jak veliká jest částka denárů [= kolik činí součet denárů] od něho vyplacených? — (1.229 denárů.)

38. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 280!).

Dě Dāmocle. Dāmoclēs, ūnus ex adsentātōribus Dionysii, Syracūsānōrum tyrannī, aliquandō in sermōne eum propter maiestatem dominātiōnis et dīvitiās beātissimum omnium hominum nōmināvit.

Tum Dionysius: »Parātus igitur es,« inquit, »ipse fortūnam meam temptāre, quam tantopere laudāvistī?«

Id ille adsentātor ilicō adfirmāvit. Tum servī iussū tyrannī Dāmocli in aureō lectō accubantī optimōs cibōs vīnaque dulcissima ministrāvērunt.

Iam Dāmoclēs fortūnam suam praedicābat, cum suprā caput gladium acūtum spectāvit; hunc adspectum ille nōn tolerāvit et iam fēlix esse recusāvit. —

39. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 280!).

Rozmluva. — Učitel a Karel.

U. Kolik assů máš, Karle?

K. Dnes mám čtyřicet šest (šestačtyřicet) assů; o (svých) narozeninách dostanu od otce padesát jeden as (jedenapadesát assů), od matky osmdesát tři assy (třiaosmdesát assů), od dědečka šedesát osm (osmašedesát) assů a od babičky sto dva assy.

U. Kolik assů budeš mít, Karle?

K. Budu mít tři sta padesát assů.

U. Jestliže se deset assů jmenuje denár, kolik denárů budeš mít, Karle? Spočti (to) dobře!

K. Budu mít třicet pět denárů.

větrů třetí deklinace jsou **maskulina**, ať jsou v nominativu (a v genitivu) singuláru zakončena jakkoli;

b) jména *žen* (vlastní i obecná) a jména *bohůň* třetí deklinace jsou **feminina**, ať jsou zakončena jakkoli;

c) jména *měst* třetí deklinace jsou **feminina**, některá jsou **maskulina**.

U ostatních podstatných jmen zpravidla poznáte rod podle koncovky v nominativu a genitivu singuláru, zejména pak tehdy, zapamatujete-li si odchylky.

V následujícím rozdělil jsem výklad ve dvanáct částí, a to:

1. Jak jsou zpravidla zakončena **maskulina** III. deklinace v nominativu a genitivu singuláru?

2. **Odchylky. I.**

3. Jak jsou zpravidla zakončena **feminina** III. deklinace v nominativu a genitivu singuláru?

4. **Odchylky. II.**

5. Jak jsou zpravidla zakončena **neutra** III. deklinace v nominativu a genitivu singuláru?

6. **Odchylky. III.**

7. Jména *mužů, národů* a *bohů* III. deklinace.

8. Jména *městců* III. deklinace.

9. Jména *větrů* III. deklinace.

10. Jména *řek* III. deklinace.

11. Jména *žen* a *bohůň* III. deklinace.

12. Jména *měst* III. deklinace.

1. Maskulina III. deklinace.

I. Mužského rodu (**maskulina**) jsou podstatná jména III. deklinace, která se končí

v nominativu singuláru
v genitivu singuláru v:

$\frac{-\bar{o}}{-\bar{o}nis}$	$\frac{-\bar{o}}{-inis}$	$\frac{-or}{-\bar{o}ris}$	$\frac{-\bar{o}s}{-\bar{o}ris}$	$\frac{-er}{-eris}$
	$\frac{-er}{-ris}$	$\frac{-is}{-eris}$	$\frac{-is}{-ris}$	

Příklady (každý příklad jest uveden v nominativu singuláru, vedle něho v závorce jest uveden genitiv singuláru nebo koncovka genitivu singuláru) :

-ō, (-ōnis) : *carbō niger, (carbōnis)*, černý uhel; *leō magnus, (leōnis)*, veliký lev; *ligō parvus, (ligōnis)*, malá motyka; *sermō Latinus, (sermōnis)*, latinská řeč; *a j.*;

-ō, (-īnis) : *homō bonus, (hominis)*, dobrý člověk; *Apollō, (Apollinis)*, Apollo(n) (bůh);

-or, (-ōris) : *amor frāternus, (amōris)*, bratrská láska; *calor, (calōris)*, horko, žár; *clāmōr magnus, (clāmōris)*, veliký křik; *color varius, (colōris)*, rozmanitá barva; *dolor magnus, (dolōris)*, veliká bolest; *error malus, (errōris)*, zlý blud, klam; *honor magnus, (honōris)*, veliká čest, pocta; *labor māximus, (labōris)*, největší, převeliká práce, námaha; *maeror, (maerōris)*, zármutek, náfek; *olor pulcher, (olōris)*, krásná labuť; *terror nōn parvus, (terrōris)*, nemalá hrůza, nemalý postrach; *timor summus, (timōris)*, svrchovaný strach, svrchovaná bázeň; *a j.*;

-ōs, (-ōris) : *flōs pulcher, (flōris)*, krásný květ, krásná květina; *honōs magnus, (honōris)*, veliká čest, pocta; *lepōs, (lepōris)*, půvab, duchaplnost; *mōs meus (mōris)*, můj obyčej, zvyk; *bonī mōrēs, (mōris)*, dobré mravy, dobrý mrav; *rōs grātus, (rōris)*, mlá, vítaná rosa; *a j.*;

-er, (-eris) : *carcer, (carceris)*, vězení, žalář; *later magnus, (lateris)*, veliká cihla; *vōmer ferreus, (vōmeris)*, železný pluh; *agger altus, (aggeris)*, vysoký násep; *passer parvus, (passeris)*, malý vrabec; *a j.*;

-er, (-eris) : *accipiter saevus, (accipitris)*, zuřivý jestřáb; *pater bonus, (patris)*, dobrý otec; *frāter meus, (frātris)*, můj bratr; *a j.*;

-ēr, (-eris) : *āēr crassus [čti: á-é-r], (āēris)*, hustý vzduch; *aethēr immēnsus, (aetheris)*, nezměrné, nekonečné nadvzduší;

-is, (-eris) : *cīnis dolōsus, (cīneris)*, šalebný popel; *cucumis parvus, (cucumeris)*, malá okurka; *pulvis niger (pulveris)*, černý prach, popel; *vōmis ferreus, (vōmeris)*, železný pluh, radlice; *a j.*;

(Pokračování na obálce 7. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1936. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem této firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvem pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

ANGlicky

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

★

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 7.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

DAT

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

II. Substantiva, která jsou zakončena v nominativu singuláru v »-es« a v genitivu singuláru jsou nestejnoslabičná (t. j. mají v genitivu singuláru větší počet slabik než v nominativu singuláru), v ě t š i n o u jsou maskulina; z nich uvádím substantiva, která jsou zakončena:

v nom. sing	v	-es	,	-ēs	,	-ēs	:
v gen. sing.		-itis		-etis		-ētis	

caespes pulcher, (*caespitis*), krásný trávník, pažit, drn; *fōmes*, (*fōmitis*), troud; *gurgēs turbidus*, (*gurgitis*), kalný vír; *līmes lātus*, (*līmitis*), široká cesta, stezka, pěšina; *palmēs pulcher*, (*palmitis*), krásná větev, ratolest; *stīpēs praeacūtus*, (*stīpitis*), zředu přirostřený kůl, kyj; *trāmes certus*, (*trāmitis*), jistá, určitá cesta, dráha;

ariēs magnus, (*arietis*), velký beran; *pariēs proximus*, (*parietis*), nejbližší zeď, stěna;

tapēs pulcher, (*tapētis*), krásný koberec, krásná přikrývka; *lebēs magnus*, (*lebētis*), velký kotel, veliké umyvadlo;

jména mužů, zakončená v »-es, (-itis)« jsou maskulina podle základního pravidla o rodě jmen mužů.

III. Ze substantiv III. deklinace, zakončených v »-dō, (-dinis)«, »-gō, (-ginis)«, »-iō, (-iōnis)«, která jsou většinou femina, několik substantiv jest mužského rodu (maskulina); maskulina jsou:

cardō, *ōrdō*,

margō, *harpagō*,

curculiō, *pāpiliō*, *pūgiō*, *scīpiō*, *septentriō*, *vespertiliō*,

jména mužů zakončená v »-iō«, na př. *centuriō*.

(Viz níže v »Odchytkách I.«!)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

31. HODINA.

40. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 284!)

1. (Sobě vládnouti =) ovládati sebe jest (největší =) nejmocnější vláda. — 2. Podrobovati se nutnosti vždy se pokládá za vlastnost (znak, věc) mudrce; (viz str. 261, 262!). — 3. Nikomu není dovoleno hřešiti. (Nikdo nesmí hřešiti.) — 4. Ze dvou zel dlužno voliti menší. — 5. Senát uznává za vhodné poslati vyslance (posly). — 6. Jest lépe křivdu (bezpráví) trpěti než činiti. — 7. Helvetiové se odvažují táhnouti římskou provincií. — 8. Caesar se odhodlal dobývati města (obléhati město). — 9. Nepřátelé (neustávají bojuvati =) neustále bojují (bez ustání bojují, dále bojují). — 10. Zvykni i mluvíti i slýchati pravdu. — 11. Býti chválen od moudrých mužů jest velmi krásné (velmi čestné). — 12. Haněti (kárati, tupiti) jest velmi snadné (velmi lehké), opravovati velmi nesnadné (velmi těžké). —

13. Chybovati (mýliti se) jest lidské, v omylu (bludu) setrvati jest hanebné (jest hanba). — 14. Poklesek (pochybení) jest špatný, horší jest obrana poklesku (pochybení), nejhorší jest lež (úmyslná nepravda). — 15. Největším lakadlem ke hříchu (ke hřešení) jest naděje na beztrestnost. — 16. Rovní s rovnými nejsnáze se spojují (se druží). — 17. Pochlebníci (lichotníci) jsou daleko nejhorší druh (třída) lidí. — 18. Předstírání lásky (= předstíraná, strojená láska) jest horší než nenávisť. — 19. Co škodí, často učí (poučuje) [= Škodou se učíme]. — 20. Jaká jsou díla, takové bývají odměny.

O vlku. Vlk, očekáváje smrt a v duchu zkoumáje (přehlížeje) svůj život, pravil: »Špatný jsem sice byl, ale ne nejhorší. Kdysi jsem nerozsápal ovci, která odběhla (se zaběhla) (*plqupf.*) od stáda, kterou rozsápati bylo snadno. V téže době blahovonně jsem snesl (ztrpěl) hanlivá slova (nadávky) pronesená proti mně.« — A tu zchytralá liška řekla: »Toto vše potvrzují, neboť v téže době byla ve tvém jícnu ona [*z jiné bajky známá*] kost, které tě nakonec zbavil jeřáb.«

Hlavní a vedlejší časy v latině.

Co do doby, do které slovesný děj spadá, v latině rozeznáváme (viz I, str. 90, 91):

a) časy doby **přítomné**: 1. *praesens*; 2. *perfectum praesens* (viz strana 293);

b) časy doby **minulé**: 1. *imperfectum*; 2. *perfectum historicum*; 3. *plusquamperfectum*;

c) časy doby **budoucí**: 1. *futurum I. (primum)*; 2. *futurum II. (secundum, exactum)*.

To, co v latině obvykle sluje »čas«, jsou slovesné »tvary časové«, neboť čas jest pouze trojí: přítomný, minulý, budoucí.

K uvedeným zde latinským »časům« dlužno ještě připojiti:

1. historické *présens (praesens historicum)*, (viz str. 291).
2. *historický infinitiv*, (viz str. 294).

*

Všechny tyto »slovesné časy« dělíme ve dvě skupiny; jedna z nich sluje »**hlavní časy**«, druhá sluje »**vedlejší časy**«.

K **hlavním** časům řadíme: *praesens, futurum I., futurum II.*

K **vedlejším** časům řadíme všechny *minulé* časy; minulým časům se též říká »*historické časy*« nebo »*praeterita*« (* *préterita*).

Praesens historicum (viz str. 291) se obvykle pokládá za **vedlejší** čas, ale vzhledem k svému tvaru mívá někdy platnost též **hlavního** času, zejména když »zpřítomňující život řídící věty přechází ještě do věty závislé«.

Perfectum praesens (viz str. 293) se pokládá za **hlavní**

čas, můžeme-li místo něho položití **présens** jiného souznačného slovesa; jindy se pokládá za **vedlejší čas**.

Historický infinitiv (viz str. 294) se pokládá za **vedlejší čas**.

Konjunktiv perfekta, má-li význam *možnosti* nebo *zabraňování*, se pokládá za **hlavní čas**.

Slovesné časy :	hlavní :	<i>praesens;</i> <i>futurum I.;</i> <i>futurum II.;</i> <i>imperativ;</i> <i>konj. perf.</i> , má-li význam <i>možnosti</i> nebo <i>zabraňování</i> ;	<i>praesens historicum</i> a <i>perfectum praesens.</i>
	vedlejší :	<i>imperfektum;</i> <i>perfektum;</i> <i>plusquamperfectum;</i> <i>historický infinitiv;</i>	

Praesens historicum. Historické présens.

Latiník v živém vypravování rád vyjadřuje **minulý** děj **présentem** (*přítomným časem*), aby děj byl tak oživen, jako by se právě dál před čtenářem nebo posluchačem. Toto **présens** zoveme »**praesens historicum**« (*»historicum«* proto, že se užívá výrazu »historický«, jak výše bylo povéděno, pro »minulé« časy, a historické **présens** zastupuje »minulý« čas).

Do češtiny se historické **présens** (*praesens historicum*) obyčejně překládá *přítomným* časem sloves **dokonavých**; má-li se zdůrazniti delší trvání děje, přeložíme je někdy i **nedokonavými** slovesy. Někteří překladatelé latinských spisů překládají historické **présens** i *minulým* časem českých **dokonavých** sloves. Nevyžaduje-li toho nutná potřeba (na př. za účelem dosažení lepšího porozumění latinskému textu), překládejte historické **présens** *přítomným* časem **dokonavých** sloves!

*Pisidās resistētēs Data-
mēs invādit, primō impetū
pellit, multōs interficit, ca-
stra hostium capit.*

*Hostēs posterō diē castra
movent; idem facit Caesar
equitātumque omnem prae-
mittit.*

*Post tergum hostium re-
pente equitātus noster cer-
nitur; cohortēs aliae appro-
pinquant; hostēs terga ver-
tunt; fugientibus equitēs
occurrunt; fit magna cae-
dēs.*

Datames Pisidy stavějící se na odpor *napadne*, prvním útokem (je) *zažene*, mnoho jich *pobije* a nepřátelského tábora *dobude*.

Neprátele *se hnou* druhého dne táborem; totéž *učiní* Caesar a *napřed* pošle veškeru jízdu.

V týle nepřátel náhle *jest spatřena* naše jízda; jiné kohorty *se přiblíží*; nepřátele *se dají na útěk*; jezdcí *napadnou* utíkající; *nastane* veliké krveprolití.

V uvedených příkladech každé historické přésens [»*invādit, pellit, interficit, capit, movent, facit, cernitur, appropinquant, vertunt, occurrunt, fit*] zpřítomňuje minulý děj [*napadl, zahnal, pobil, dobyl, hnul se, učinil, napřed poslal, byla spatřena, se přiblížily, se dali, napadli, nastalo*]; za účelem živého vyličení děje Latinik zde položil historické přésens — a tak Čech z téhož důvodu položí v těchto příkladech *přítomný* čas, ovšem *přítomný* čas *dokonavých* sloves, aby naznačil, že tu jde o *minulé* události a děje [*napadne, zažene, pobije, dobude, se hnou, učiní, napřed pošle, jest spatřena, se přiblíží, se dají, napadnou, nastane*]. — (Kdyby každé přésens v uvedených příkladech vyslovovalo děj *přítomný*, kdybychom tedy každé toto přésens nepokládali za »*historické*« přésens, přeložili bychom všechny *presentní* tvary, vyskytující se v uvedených zde příkladech, *přítomným* časem českých sloves *nedokonavých*, nikoli *dokonavých*; bylo by tudíž přeložiti: »*napadá, zahání, pobijí, dobývá, hýbají se, činí, napřed posílá, jest spatřována, se přibližuje, se dávají, napadají, stává se*«.)

*

Výše jsem se zmínil o českých slovesech *dokonavých* a *nedokonavých*. K tomu připojuji tento výklad z české mluvnice:

Česká slovesa podle dokonavosti dělíme na »*dokonavá*« a »*nedokonavá*«.

»*Dokonavá*« slovesa jsou ta, která vyjadřují dokonání (vykonání) děje, na př. *hodím, přinesu*. Jsou to jednak všechna slovesa

o k a m ž i t á (*hodím, koupím, padnu, řeknu, seknu* a j.), jednak mnohá slovesa složená s jednou nebo s několika předponami, která, jsou-li prostá nebo ve spojení s předponami, jsou nedokonavá (*na-beru, pře-čtu, u-dělám, vy-házím, po-vy-sko-čím* a j.).

»N e d o k o n a v á« slovesa vyjadřují trvání nebo opětování (opakování) děje a jsou buď prostá či nesložená (*nesu, vezu, nosím, vozím, vracím, dávám* a j.) a složená (*pro-dávám, od-hazuji, vy-vracím* a j.).

Několik příkladů sloves nedokonavých a dokonavých (vždy na prvním místě zde jest sloveso nedokonavé, na druhém místě sloveso dokonavé v čase přítomném):

chválím — pochválím; jdu — přijdu, vyjdu; odcházím — odejdu; napomínám — napomenu; čtu — přečtu; dobývám — dobudu; křičím — vzkřiknu; říkám, pravím — řeknu; mlčím — smlčím; odpovídám — odpovím, a j.

Perfectum praesens.

Kdežto »perfectum historicum« (historické perfektum) vyjadřuje **minulý děj** ukončený — bez zřetele k jeho trvání a k jeho následkům v přítomnosti, —

vyjadřuje »perfectum praesens« obyčejně **přítomný stav**, vzniklý z minulého děje.

Uvedu zde za příklad několik perfektních slovesných tvarů (v závorce jest časován aktivní perfektní indikativ příslušného slovesa), jejichž český význam prozrazuje, že jsou to »přesentní perfekta«; na př:

meminī, (1. *meminī*, 2. *meministī*, 3. *meminit*; plur. 1. *meminimus*, 2. *meministis*, 3. *meminērunt*), pamatuji se (na někoho), pamatuji (něco), jsem pamětliv, jsem pamětníkem; (str. 306);

ōdī, (1. *ōdī*, 2. *ōdistī*, 3. *ōdit*; plur. 1. *ōdimus*, 2. *ōdistis*, 3. *ōđerunt*), nenávidím, mám odpor (k něčemu); (str. 308);

nōvī, (1. *nōvī*, 2. *nōvistī*, 3. *nōvit*; plur. 1. *nōvimus*, 2. *nōvistis*, 3. *nōđerunt*, znám, vím, rozumím; (str. 307);

cōnstitī, (1. *cōnstitī*, 2. *cōnstitistī*, 3. *cōnstitit*; plur. 1. *cōnstitimus*, 2. *cōnstitistis*, 3. *cōnstitērunt*), stojím; (str. 299);

cōnsuēvī, (1. *cōnsuēvī*, 2. *cōnsuēvistī*, 3. *cōnsuēvit*; plur. 1. *cōnsuēvimus*, 2. *cōnsuēvistis*, 3. *cōnsuēvērunt*), [* kónsvéví], jsem zvyklý, mám zvyk, mám v obyčeji; (str. 299);

didicī, (1. *didicī*, 2. *didicistī*, 3. *didicit*; plur. 1. *didicimus*, 2. *didicistis*, 3. *didicērunt*), [* dydyčí], (naučil jsem se =) vím, umím; (str. 301);

perī, (1. *perī*, 2. *perīstī*, 3. *perīit*; plur. 1. *perīimus*, 2. *perīistis*, 3. *perīērunt*), [* per-i(j)í], (zahynul jsem =) jest po mně veta; (str. 309).

*

P o z n á m k a : Někdy »perfectum praesens« vyjadřuje úsudek o minulém ději se stanoviska doby přítomné; toto perfectum praesens zove se »perfectum logicum«.

P ř í k l a d :

Fuimus Trōes = my Trojané už jsme byli = jest po našem bytí = bytí naše náleží již minulosti;
dnešní úsudek o našem bytí jest: *fuimus Trōes*.

Historický infinitiv.

Někdy — a to ojediněle — bývá u latinských spisovatelů ve hlavních větách za účelem živého vylíčení minulé události místo indikativu imperfekta položen *présentní infinitiv*, jež pak překládáme do češtiny minulým časem sloves nedokonavých (t. j. obdobně jako indikativ imperfekta); tento infinitiv zove se »historický infinitiv«.

Příklady z Caesarova spisu »Paměti o válce galské«:

Cotidiē Caesar Haeduōs frūmentum flāgitāre; diem ex diē dūcere Haeduī; frūmentum cōnferrī, comportārī, adesse || (Haeduī) dicere. —

Nihil Sēquanī respondēre, sed in eādem trīstitiā permanēre. —

Caesar denně důtklivě žádal obilí od Haeduů; Haeduové ode dne ke dni průtahy (jej) zdržovali; Haeduové říkali, že se obilí snáší, že se sváží, že již jest tu. —

Sekvanové nic neodpovídali, nýbrž setrvali v téže sklíčenosti. —

*

abdūcō, ere, abdūxī, abductum, 3., **a)** odváděti, odvésti; **b)** násilně odvésti, unášeti; **c)** odvracet, odcizovati, sváděti k odpadnutí; **d)** (od činnosti, od úmyslu, od náklonnosti:) odváděti, odvracet; **e)** snižovati

absolvō, ere, absolvi, absolutum, 3., **a)** vyprošťovati, vybavovati, zprošťovati; **b)** osvoboditi, žaloby zprostiti; **c)** dokončiti, dokonati; **d)** vyložiti

ācer, (I, 383); *ācre proelium,* tuhá, litá bitva; *ācria,* n. pl., ostré, pronikavé věci

addūcō, ere, addūxī, adductum, 3., **a)** přiváděti, dováděti, dověsti (*k někomu*); **b)** uváděti, přiváděti (*v něco, v nějaký stav*); **c)** pohnouti, nakloniti k domnění, (*ut, ně,* str. 329); **d)** přiváděti, naváděti (*někoho k něčemu*); **e)** *addūcor* (s vazbou akus. s infin.), kloním se k přesvědčení, že...; **f)** *vix addūci possum, ut* (vedl. věta účinková), stěží mohu věřiti, že...; nemohu věřiti, že...

adhibēre, (I, 438); *cūram adhibere,* vynakládati, vynaložiti péči

adhortāri viz *hortāri*

admoneō, ēre, admonuī, admonitum, 2., **a)** upamatovati (někoho na něco), připomínati (někomu něco), uváděti na paměť; **b)** napomínati, varovati, dávatí výstrahu; **c)** napomi-

nati, nabádati, pobádati. — (Vazby viz při *moneō,* str. 352, 329.)

adversus, (předložka s akus.), **a)** (*o místě:*) proti (něčemu); **b)** (*metafor.:*) proti (někomu), *k někomu*, (*ve smyslu nepřátelském i přátelském*); *adversus hostēs proficiscor,* táhnu proti nepřátelům; *pietās adversus deōs,* zbožnost, oddanost k bohům; *adversus ea respondere,* odpověděti na to, k tomu; *adversus opiniōnem,* proti, mimo nadání; *fidem adversus aliquem habere,* chovati důvěru k někomu

aegrōtō, āre, āvi, ātum, 1., (I, 103), chřadnouti, churavěti, stonati, býti nemocen

aegrōtus, a, um, churavý, chorý, nemocný; (II, 245); *alterō pede aegrōtus sum,* mám jednu nohu churavou

alacer, (I, 383); *alacri animō,* s odhodlanou myslí

aliquī, aliqua, aliquod, některý, nějaký

aliquid, (I, 93, 170); *aliquid detrimenti,* něco škody, ztráty, pohroma = nějaká škoda, ztráta, pohroma

aliquotiēs (aliquotiēns), několi-krát

alter, era, erum, (sklonění viz I, 342), **a)** jeden (*ze dvou*), druhý (*z obou*); **b)** (*v platnosti číslovky, jde-li o předměty téhož druhu:*) druhý; **c)** (*o vzájemnosti:*) druhý; *alter*

alteri inimicus erat, jeden druhému byl nepřítelem = druh druhu byl nepřítelem, oba si byli navzájem nepřáteli; *frāter alter alteri subsidium ferēbat*, bratří jeden druhému = navzájem si pomáhali; **d)** *ūnus et alter*, a) jeden [a] druhý, některý; b) ten onen, několik; **e)** (na označení podobnosti:) druhý; *alter Hannibal*, druhý Hannibal; *alter ego*, druhé »já«; *Crassus mē sicut alterum parentem diligit*, Krassus mne miluje jako druhého otce; **f)** druhý, opačný, protivný; změněný; **g)** druhý, bližní; **h)** *alterum tantum*, jednou tolik, dvojnásobný počet; *alterō tantō longior*, o jednou tolik, dvakrát delší; *alterō quōque diē*, každé dva dny (= jedenkrát ve dvou dnech); *uterque discipulus alteri obicit*, oba žáci jeden druhému = navzájem si vytýkají;

cōsulum (genit. celkový) *alter exercitum perdidit*, *alter vendidit*, (duo cōsulēs alter... alter...), jeden z konsulů vojsko uvedl v záhubu, druhý zaprodal (zradil); (avšak jen:) *hōrum (quōrum) alter... alter*;

(o dvou stranách:) *alteri — alteri*, jedni — druzi;

annō trecentēsīmō alterō, roku třístého druhého; *alter et vicēsīmus*, *vicēsīmus* alter dvacátý druhý; (číslovka »secundus = druhý« se klade, jde-li předmět jí označený bezprostředně za prvním předmě-

tem, který jest bezpodmínečně druhým za prvním předmětem; v řadových číslovkách 22., 32., 42. atd. se číslovka »druhý« v latině vyjádří »alter«);

alterō pede aegrōtus sum, mám jednu nohu churavou; *alterō pede valeō*, mám jednu nohu zdravou; *alterō oculō caecus sum*, jsem na jedno oko slepý; *maiōrem annī partem rurī agō, alteram* (= reliquam) *in urbe*, větší část roku trávím na venkově, druhou (část roku trávím) v městě

āmittō, *ere*, *āmisī*, *āmissum*, (*aliquid*), 3., **a)** pustiti mimo sebe, propustiti, nepoužití, propásti, promeškati; **b)** ztratiti (něco), pozbyti (něčeho), přijíti (o něco)

āmoveō, *ēre*, *āmōvī*, *āmōtum*, 2., **a)** odkliditi, odstraniti; **b)** odciziti; **c)** vypověděti, vyhostiti; **d)** *bellum ā.*, odvrátiti válku; *sē ā.*, vzdáliti se; *exercitum ā.*, odvésti vojsko; *culpam ab aliquid ā.*, někoho zbaviti viny

anxius, *a*, *um*, **a)** úzkostlivý, starostlivý, znepokojený, sklíčený; **b)** tisnící, tisnivý, znepokojující, mrzutý, trapný

appropinquō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 77), **a)** (*ad aliquid*) nebo (*alicui rei*), blížiti se, přibližovati se (k něčemu); **b)** (o čase:) blížiti se, nastávat; **c)** býti blížek; míti blízko (k něčemu)

apud, (předl. s akus.), **a)** (*u jmen místních:*) **u**, **při**; *pugna apud Plataeās*, bitva u Plataj; *apud Rōmānōs*, u Římanů;

apud Persās, (u Peršanů =) v Persii; **b)** (*u jmen osob:*) **u**, **při**: *esse, sedēre apud aliquem*, býti, seděti u někoho; **c)** *apud aliquem* = u někoho, v něčem přibytku, v něčem bytě; **d)** (o spisovatelích:) *apud aliquem*, u někoho, v něčích spisech; *apud Platōnem legimus*, čteme u Platóna (= ve spisech Platonových, *in Platōnis scriptis*) (nesprávně jest: *in Platōne legimus*); **e)** *apud aliquem* (= *penes aliquem*), u někoho, při někom, v něčí moci; **f)** *apud aliquem* (= *cōram aliquō*), v něčí přítomnosti, před někým, (před něčí tváří); *apud rēgem verba facere*, mluvíti před králem; **g)** *u*, **za** (doby); *apud maiōrēs nostrōs*, u našich předků, za časů našich předků; **h)** *u* (někoho), podle (něčího) soudu (*v mravním smyslu*); *apud aliquem valēre*, u někoho platiti, míti vliv, míti význam, zmoci, rozhodovati; **i)** dějepisec Tacitus klade někdy »*apud*« o místě (místo předl. »*in*«) a o čase (místo předl. »*sub*« s abl.)

apud (= *ad*) *oppidum castra facere*, klásti se táborem u města (před městem); *amicus apud tē cēnāvit*, přítel obědval, stoloval u tebe, ve tvém domě; *apud exercitum esse*, dlíti ve vojtě (v družině vojevůdcově); [*in exercitū esse*, sloužiti, konati vojenskou službu]; *apud populum dicere*, mluvíti před národem, před lidem, k lidu; *apud senātum*

dicere, mluvíti před senátem, k senátu; *apud milītēs contiōnārī*, mluvíti ve shromáždění vojinů, před vojiny, k vojinům **assequor**, *ī*, 3., (viz str. 330)

atque, ac, (I, 218); po výrazech znamenajících stejnost, rovnost, podobnost a toho opak klade se v latině spojka »*ac, atque*« ve významu českého »*jako*« nebo »*než*«; jsou to výrazy: *īdem*, týž, tentýž; *pār*, stejný; *aequus*, stejný; *alius*, jiný; *similis*, podobný; *pariter*, stejně; *aliter*, jinak; a *j.*; *īdem atque tū*, týž jako ty; *alius atque tū*, jiný než ty; *pār atque . . .*, stejný jako . . .

auctōritās, (I, 319; II, 247); *in summā auctōritāte esse*, býti ve svrchované vážnosti

audāx, (I, 459); *audācēs* (*hominēs*), směli, odvážní lidé; smělci, odvážlivci

āvocō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** odvolati; **b)** odvracetí, odraditi

bellum viz *suscipiō* (str. 313)

bonus, (I, 389); *bonum*, (I, 495; II, 101); *bona, ōrum*, n. pl., (II, 121), dobré věci, dobré vlastnosti; *bona discere*, dobrému se učiti

calamitās, (I, 284); *māximae calamitātī esse*, býti k největší škodě, pohromě; býti k největšímu neštěstí

capiō, *ere, cēpi, captum*, 3., (I, 488); (II, 82, 101); *cōnsilium capiō*, pojmám úmysl, odhodlávám se, ustanovuji se; *dētrīmentum capere*, vzíti, utrpěti škodu; *castra capere*, dobýti tábora

castra, (I, 217, 218); *castra movēre* táborem (se) hnouti [= jiti, táhnouti dále]

catulus, ī, m., mládě (zvířecí); (psí mládě =) štěně

cernere, (I, 317, 318), zřítí, viděti, spatřovati

classis (I, 425) **centum nāvium**, (*genit. qualitatis*), loďstvo čítající 100 lodí, loďstvo o stu lodí

cōgitō, āre, āvi, ātum, 1., **a**) mysliti, přemýšletí, přemítati, uvažovati; (*dē aliquā rē*); *Catōnem cogitāre*, mysliti na Katona; *maiōrēs cōgitāre*, míti na paměti předky; *id cōgitāre*, mysliti na to; *nihil cōgitāre*, nemysletí na nic; **b**) představovati si (v myslí něco); **c**) vymýšletí, vymysletí; **d**) pomýšletí (*aliquid*, na něco), zamýšletí, míti v úmyslu, hodlati, obmýšletí; **e**) smýšletí (s někým), chovati smýšlení, míti záměry; **f**) *cōgitō, ut (nē)...*, pomýšlím, zamýšlím, uvažuji, mám na mysli, aby (aby ne)... (str. 330)

cōgnōscere, (I, 390), (*zde*:) rozeznávatí, rozéznati

cōgō, ere, *coēgī* (* ko-é-gi), *co-actum*, 3., (*ut, nē*, str. 329), doháněti, nutiti, donutiti, přinutiti, činiti nátlak, aby (aby ne)...; (II, str. 248)

cohortāri, (II, 329)

commeātus, ūs, m., **a**) (volné přecházení sem tam), styk; **b**) (odpuštění z vojenské služby na čas), dovolená; **c**) doprava, dovoz, převoz (*vojska, vojenských potřeb*);

dovoz špiže; **d**) zásobovací sbor; **e**) [*co se převáží, dováží*.:] dovoz, (dovezená) špiže, potrava; zásoby; válečné potřeby

committō, ere, *commisi*, *commisum*, 3., (I, 406); *praelum, pugnam committere*, počínati boj; sváděti, svéstí boj; dáti se do boje, v boj; bojem, v boji se sraziti, se utkati (s někým); *praelum commisum est*, bitva byla svedena

commonefaciō, ere, *commonefeci*, *commonefactum*, 3., = *commoneō*, (str. 298, 329). — (Vazby: *aliquid*; vazba akus. s inf.; závislá táz. věta; *alicuius rei*; *hoc, illud, id*).

commoneō, ēre, *commonui*, *commonitum*, 2., (někomu něco) připomínati; (někoho na něco upomínati, upamatovávatí. — (Vazby: *aliquem dē aliquā rē*, někdy *aliquem alicuius rei*; zájmeno ve střed. rodě v akus.: *hoc, illud, id*); (*commoneō, ut, nē...*) (str. 329)

commovēre, ut (nē)..., (II, 210, 219), pohnoutí povzbudití, aby (aby ne...) (str. 329)

comparāre sibi aliquid, (I, 487; II, 52, 211), něco si zjednati, si opatřiti, si zaopatřiti

comportō, āre, āvi, ātum, 1., **a**) snáseti; **b**) svážeti, dopravovati

condiciō, iōnis, f., **a**) dohoda, úmluva, smlouva; **b**) nabídka, návrh; **c**) podmínka, požadavek; **d**) (na podmínkách, na úmluvě založený poměr), postavení, stav; okolnosti, po-

měry; *ea condiciōne, ut...*, s tou podmínkou, aby..., (str. 322)

cōnferō, *cōnferre*, snášeti (dohromady)

cōnfirmāre (I, 372) *animōs militum*, posíliti, vzmuzítiti mysl vojinů; povzbudítiti vojiny; ddati mysl, zmuzilosti vojinům

cōnsequor, *ī*, 3., (viz str. 330)

cōnsilium, *ī*, n., (II, 34), **a**) rada, porada; **b**) rada = shromáždění rádců, poradní sbor, rádcové; **c**) státní rada = senát; **d**) rada, shromáždění soudců; **e**) válečná, vojenská rada;

f) (chytrá rada), rozvaha, rozmysl, důmysl, moudrost, důvtip, obratnost, zručnost, věhlas; **g**) důvtip, chytrost, lest, lstivost, podskok;

h) (daná rada), rada, mínění, návrh; **i**) (přijátá, usnesená rada), úrada, usnesení, rozhodnutí, opatření, vůle; *cōnsiliō alicuius*, na něčí radu;

j) (rada v mysli pojatá), předsevzetí, úmysl, záměr, účel; rozhodnutí; *cōnsilium capere*, *inire*, pojímati úmysl, odhodlávati se, ustanovovati se (na něčem); *eō cōnsiliō, ut...*, (str. 322), s tím úmyslem, aby...

cōnsistō, *ere*, *cōnstiti*, 3., **a**) postavit se, stanouti; **b**) mít místo; uváznouti, ulpěti; **c**) státi, záležeti (v něčem); zakládati se, záležeti, záviseti (na něčem); **d**) (*perf. praes.*, str. 293:) **cōnstiti**, stojím;

e) pevně se postaviti, stanouti, zastaviti se; **f**) (někde) se zdržeti, pobýti; **g**) trvale

stanouti, usaditi se; **h**) zastaviti se, váznouti, přestávati; **j**) klidně stanouti, nabýti klidu, nalézt klid, pokoj; **k**) pevně stanouti, setrvati (na něčem), držeti se, obstáti

cōnstiti viz *cōnsistō*

cōnsuēscō, *ere*, *cōnsuēvi*, 3., [* kónsvéskó], **a**) zvykati (si); **b**) zvyknouti důvěrnému obcování, důvěrně obcovati, mít důvěrné styky; **c**) (*perf. praes.*, str. 293, 294:) **cōnsuēvi**, jsem zvyklý, mám zvyk, mám v obyčeji; (*plqpf.*:) **cōnsuēveram**, byl jsem zvyklý, měl jsem zvyk, měl jsem v obyčeji; **d**) *cōnsuēvi* s přítelním infinitivem lze překládati příteltem slovesa opakovacího nebo příteltem slovesa, k němuž přistoupí příslovce »o b y č e j n ě, z p r a v i d l a k; *haec res tribuī cōnsuēvit*, tato věc bývá udělována, zpravidla se uděluje; *accidere cōnsuēvit*, obyčejně se stává

cōnsūmere, (I, 335); *cōnsūmor*, *ī*, (*passiv.*), opotřebovati se, hynouti, zanikati; vyčerpávati se; (u)mořiti se, (u)trápiti se; (*o case.*) ztráviti se, uplynouti; býti (z)mařen

contāminō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (dotykem) znečistiti, poskvřniti

continēns, *entis*, *f.*, pevnina; (*continēns terra*); *in continēti habitāre*, bydlet na pevnině; (II, 68)

convalescō, *ere*, *convālui*, 3., **a**) nabývati síly, mohutněti, vzmáhati se; **b**) (po nemoci:)

nabývati zdraví, p o z d r a v o v a t i s e, zotavovati se, uzdravovati se

corpus, (I, 202); **mortuus**, (I, 365); *corpora mortuorum*, těla mrtvých, mrtvoly

cruur, *ōris*, m., **a)** krev (*tryskající z rány, sseďlá, styďlá*); **b)** krveprolití, vražda; [*sanguis*, krev v těle]

crūs, (I, 372); *crūra cicōniae*, nohy čápa

cupiditās divitiarum (genit. předmětný), (I, 364, 439; II, 249), touha po bohatství

cūra, (I, 122), viz *adhibere*; *cūra rerum hūmānarum* (genit. předmětný), starost, péče o lidské věci, o pozemské věci, o pozemské statky

dare operam, ut . . . , (I, 241), vynaložiti péči, vynasnažiti se, přičiniti se, aby . . . (str. 330); *dare operam alicui rei*, věnovati práci něčemu, zabývati se něčím, pěstovati něco; *alicui operam dare*, prokazovati, konati službu někomu

Datamēs, *is*, m. (III.), Datames, perský vojevůdce a satrapa

decemvir, *ī*, m., decemvir, (člen desetičlenného úředního sboru); *decemvirī lēgibus scribundis*, decemvirové zvolení k sepsání zákonů, (desítka, desetičlenný úřední sbor, zvolený r. 451 př. Kr., aby sepsal zákony, t. zv. zákony dvacíti desk)

dēcipiō, *dēcipere*, *dēcēpi*, *dēceptum*, 3., (I, 492), **a)** klamati, šáliti, podváděti; **b)** (něčí) pozornosti ujíti, (od někoho) ne-

býti pozorován; **c)** *diem dēcipere*, (nepozorovaně trávití, mařiti den), krátiti si čas; **dēcipior**, (I, 485, 486), jsem klamán, šálen, podváděn; klamu se; dávám se klamati, šáliti, podváděti

dēlectārī aliquā rē, (v lat. abl.), (I, 440, 486), těšiti se z něčeho

Dēmocritus, *ī*, m., Demokritos, (filosof z Abder, žil asi r. 460—361 př. Kr.; učil, že svět povstal z atomů)

dēnique, **a)** (*uzavírá výčet*;) konečně, nakonec, posléze; **b)** (*uzavírá a shrnuje*;) vūbec, zkrátka, krátce, slovem; **c)** (*časově*;) konečně, teprve; **d)** (*stupňuje*;) ba, ba i, nadto; **e)** (*omezuje*;) aspoň, konečně, přece; (vyslov: *děnykve*).

Pamatujte! Výčet dvoučlenný: *primum — tum* (nebo *deinde*); výčet trojčlenný: *primum — tum* (nebo *deinde*) — *post*; výčet čtyřčlenný: *primum — deinde — tum — dēnique* (nebo *postrēmō, ad extrēmum*); výčet pětičlenný: *primum — deinde — post — tum — dēnique* (nebo *postrēmō, ad extrēmum*).

dēnūntiō, *āre, āvi, ātum*, 1., (I, str. 461); **a)** oznamovati, ohlašovati, dávati na jevo, zvěstovati; **b)** vyhrožovati; **c)** vyzývati, rozkazovati, vydávati rozkaz; (*ut, nē*, str. 329); **d)** věštiti, prorokovati; **e)** vyzývati k vydání svědectví; **f)** ohlásiti podání žaloby

dēplōrō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)**

(*hořce*) plakati, bédovati, nařikati, hořekovati, (*dē aliqūā rē*, nad něčím); **b**) oplakávati (*věc jako ztracenou*), oželeti (*něco*)

dēscribō, *ere*, *dēscripsi*, *dēscriptum*, 3., **a**) (na)rýsovati, (na)kresliti; **b**) (*pismem*) zobrazovati, napsati, zaznamenati; **c**) popisovati, vypisovati (*slovem, pismem*), líčiti, vyličiti, vyložití, vysvětliti

dēsistere bellō (*abl.*), (II, 249, 284), ustávati, ustati, upustiti od války

discō, *ere*, *didici*, 3., (I, 318); (*perf. praes.*, str. 294:) *didici*, naučil jsem se = vím, umím; *ā patribus didici*, od otců jsem naučen; *ab aliqūō discō*, u někoho se učím, jsem od někoho vyučován; *discite, puer, virtutem ex mē, fortunam ex aliis*, uč se, hochu, statečnosti ode mne, štěstí od jiných (= buď statečný jako já, ale šťastnější mne); *iūs civīle discere*, studovati práva

discordia, *ae*, *f.*, (5, 53); **a**) nesvornost, nesjednocenost; **b**) roztržka, rozbroj; **c**) rozepře, rŕznice, svár, spor; **d**) nepřátelství; **e**) vzpoura, odboj, vzbouřeni

dūcō, *ere*, *dūxi*, *ductum*, 3., (I, 318), (*zde:*) protahovati; průtahy zdržovati, meškati

dūrāre, (II, 121); *dūrāri*, (I, 485, 486), otužovati se; *dūrātus*, otužilý

ēdicō, *ere*, *ēdixi*, *ēdictum*, 3., [*imperat. ēdite!*], **a**) veřejně oznámiti, stanoviti, ohlásiti, vyhlá-

siti; ustanoviti, určití; (*ut, nē*, str. 329); (*akus. s inf.*); **b**) oznámiti, stanoviti, zařiditi, nařiditi, vypověděti, vyhlásiti; *rēx ēdicor*, (*vazba 2 nomin.*), jsem vyhlášován za krále

ēdō, *edere*, *ēdi*, *ēsum*, 3., **a**) jím, jísti; **b**) žrátí; **c**) sžírati, strávití, rozhlodati, zničiti, (*o zubu času, ohni, jedu, rezu*). — Rozlišuj: *ēdō*, *ēdere* = vydávati (I, 407) a *ēdō*, *edere* = jísti!

efficiō, *is*, *efficere*, *effēcī*, *effectum*, 3., **a**) způsobiti, vykonati, učiniti, udělati, provésti, vytvořiti, dokázati; **b**) (*o rozměru, výměře, míře, výnosu, zisku a pod.:*) činiti, obsahovati, obnášeti, vydávati, vynésti; **c**) (*aliquid ab aliquō*), dokázati (něco na někom), dojiti (něčeho); **d**) (*v mluvě filosofické:*) dokázati, dovoditi; **e**) *efficitur*, následuje, plyne, vyplývá; **f**) *efficiō ut . . .*, **a**) způsobuji, aby . . . (účelová věta, str. 330); **b**) způsobuji, že . . . (věta účinková). — (I, 492; II, 122, 137.)

efflāgitō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) důtklivě vyžadovati, požadovati; **b**) prosbami vymáhati; doprošovati se (něčeho); (*aliquid ab aliquō*)

egeō, *ēre*, *egui*, 2., **a**) míti, trpěti nedostatek, nouzi; býti v nedostatku; **b**) potřebovati (*něčeho*), míti nedostatek (*něčeho*), (*aliquā rē*, v *lat. ablat.*); **c**) žádati, vyžadovati (*něčeho*), přát si

ēmendāre mōrēs, (II, 122), oprá-

viti, napravití mravy (špatné mravy)

eō, ut . . ., (*ve význ. účel.*), proto, aby . . .; s tím úmyslem, za tím účelem, aby . . ., (str. 322)

et — et, i — i; jednak — jednak; jak — tak; (I, 78)

Euphrātēs, is, m. (III.), (akus. *Euphrātēs*, abl. *Euphrātē*), Eufrates, řeka v Mesopotamii

excitāre, 1., (I, str. 122; II, str. 70); *excitāre, ut (nē)* . . ., (str. 329), povzbuditi, rozohniti, ponuknouti, aby (aby ne) . . .

excolō, ere, excolūt, excultum, 3., pečlivě vzdělávati, pěstiti; zušlechtiti, zdokonaliti, zjemniti, vzdělati

exitus, (I, 373), východ, odchod, (možnost vyjítí); konec, zakončení; (II, 52)

exōrāre (aliquid), (I, 481), vprositi, prosbami dosíci, uprositi, prosbami pohnouti

faciō, ere, fēcī, factum, 3., (viz *faciō*, str. 349); (I, 492; II, 70, 137, 250, 252, 253); *honestā facere*, konati čestné, počestné věci, činy, skutky; (viz *fīō, fierī*, str. 302)

familia, ae, f., (I, 122; II, 90), **a)** domácínost, dům, rodina (= rodina v nejširším smyslu, všechny osoby a všechny věci, jež náležely pod právní moc hlavy rodiny, hospodáře); **b)** rodina, příbuzenstvo, rod, (*jako celek hospodářský, politický a náboženský*); **c)** otroci, čeleď, čeládka; **d)** (*o gladiátorech*;) tlupa, oddíl. — Slovo »familia« má v genit. sing. vedle pravi-

delného tvaru »familiae« též tvar »familiās«; tento druhotvar se vyskytuje ve spojeních: »pater familiūs« = hlava rodiny, hospodář, pán (= pán domu); »māter familiās« = hospodyně, paní (= paní domu)

fēstinō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** spěchati, pospíchatí, pospíšiti si, spěti, chvátati, kvapiti, míti na spěch; **b)** (*něco*) spěšně konati, urychlití, uspíšiti; *fugam fēstināre*, rychle se dáti na útěk; *cūcta parāre fēstināreque*, všechny přípravy spěšně vykonati

fīō, fierī, factus sum, a) stávati se, povstávati, vznikati, dítí se; **b)** (viz str. 350), jsem konán, činěn; *via vī fit*, cesta jest (u)dělána násilím; *grātulātiō fit*, (blahopřání jest konáno=) jest blahopřání; *caedēs fit*, krveprolití nastává, se stane, nastane (*praes. histor.*)

fodiō, erē, fōdī, fossum, 3., **a)** bodati, píchatí; **b)** kopati, okopávati, překopávati, vykopávati, vykopati; rýpati

forte, a) náhodou; **b)** zrovna, právě; **c)** maně, nazdařbůh, naslepo, slepě; **d)** (ve spojení s »nē, sī, nisi, sin«:) snad; *nē forte*, aby snad ne; [*forte* jest abl. sing. k »fors, náhoda, osud« ve významu příslovce]

fugāre, (I, 319), *superāre et fugāre*, poraziti a zahrnati na útěk = úplně, na hlavu poraziti

fūstis, is, m., (abl. sing. *fūste*

i *fūsti*), (kus dřeva), klacek, kyj, hůl (*k bití, k zabítí*)

Gádés, ium, f. plur., Gady, Cadix, slavné obchodní město na jihozápad. pobřeží Hispanie; **Gādītānus, a, um**; gaditánský; **Gādītānus, ī, m.**, Gaditán, gaditánský občan, muž z Gad

Haeduī, Haeduōrum, m., Haeduové, (podle římské výslovnosti; jinak se zvali *Aeduī* = ohniví); byl to mocný keltský kmen, sídlící mezi Ligerem (= řeka Loire) a Ararem (= řeka Saône) v Gallii

honestus, (I, 220), viz: *facere; petere*

hōra, ae, f., (I, 250), **a)** (určitá) doba; **b)** hodina; **c)** čas, čas denní, čas roční. — (Římané počítali hodiny od východu slunce; v době rovnodennosti *hōra prima* byla naše ranní hodina 6.—7., *hōra undecima*, 11. hodina = poslední hodina před západem slunce.) — *quota hōra est?* kolik jest hodin?

Quīntus Hortēnsius Hortalus, řečník a básník římský, vrstevník a sok Ciceronův, (žil v l. 144—50 př. Kr.), často vystupoval v týchž procesech jako Cicero, jsa buď jeho pomocníkem nebo obhájcem protivné strany

hortor, hortārī, viz str. 329

idcirco, a) proto, z té příčiny; **b)** proto, za tím účelem, (*aby...*)

ideo, proto; (str. 322)

ille, (II, 251); *celebris illa pugna Salaminia*, (ona) slavná bitva salaminská

immortālis, e, (I, 435); *immortālia*, n. plur., nesmrtelné věci, nesmrtelnost

impetrō, āre, āvī, ātum, 1., dosahovati, dosáhnouti, docházeti, dojiti = dosíci; (str. 320)

impetus, (I, 285); *impetum in aliquem facere*, učiniti útok na někoho

implōrō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** s pláčem volati, dovolávati se, plačky prositi; **b)** snažně prositi, plačky žádati. — Vazby: *implōrāre aliquid; aliquem; auxiliū; misericordiam alicuius; lēgēs; deōs; partēs; aliquid ab aliquō; auxiliū ā populō Rōmānō = auxiliū populī Romāni*; (jen velmi zřídka: *aliquem aliquid*)

impugnō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** útočiti, útokem hnāti (na něco); **b)** útočiti (na něco, *aliquid*), napadati (něco), bojuvati (proti něčemu, *aliquid*)

in, (předložka s akus. a s ablativem):

A) s akusativem: **a)** do, na, (o místě na otázku: kam?); **b)** na (o čase na otázku: do kdy? na kdy?) *in praesens*, na ten čas, pro přítomnost; *vivere in diem*, žítí ze dne na den; *in diēs*, den ode dne (= čím dále tím více); **c)** na, (o způsobu); *mīrum in modum*, podivuhodně; **d)** k, proti, (o poměru přátelském i nepřátelském); *amor in patriam*, láska k vlasti; *ōrātiō in Catilinam*, řeč proti Katilinovi; *mea in te beneficia*, má dobrodini tobě prokázaná; *bonō animō*

esse in aliquem, dobře smýšletí s někým, **e**) n a, (o účelu); *pecūniam dare in rem militārem*, dáti peníze na vojsko; *aliquid in contumēliam dicere*, něco říci na potupu; *hoc in rem est*, to vede k cíli; *in fugam dare*, obrátiti na útěk;

B) s ablativem: **a**) v, v e, n a, (o místě na otázku kde?); **b**) z a, v, v e. (o čase); *in tāli tempore*, za tak vážné doby; *in tempore*, v pravý čas; *in his annis*, za těchto let; *bis in diē*, dvakrát za den; *in pāce*, v míru, za míru, v čas míru; **c**) v, v e, p ř i, n a, (o poměrech, okolnostech, stavu); *in magnā paupertāte dē vitā dēcedere*, zemřiti ve veliké chudobě; *magnō in aere aliēnō*, při velikých dlužích; *rēbus in arduis*, za nepřiznivých poměrů, v neštěstí; **d**) v, v e, m e z i (k označení celku nebo množství, do něhož něco náleží); *in hoc numerō*, v počtu těchto, mezi těmito; *in numerō hostium habēri*, býti kladen, počítán mezi nepřátele;

in tē hoc laudō, toto při tobě, u tebe, na tobě chválím; *in eō est, ut aliquid faciam*, jest na tom, abych něco učinil;

(v lat. kde?, v češ. kam?): *aliquem in cubitū collocāre*, někoho položit do lože; *anulum in mari abicere*, hoditi prsten do moře;

exercitum in hostem dūcere, vésti vojsko na nepřítele, proti nepříteli

incitāre, 1., (I, str. 407); *incitāre, ut (nē) . . .*, (str. 329), pobídnouti, podrážditi, ponuknouti, podnititi, poštvati, aby (aby ne) . . . ; (II, 72, 82)

indūcō, *ere, indūxi, inductum*, 3., **a**) táhnouti, vésti (něco na něčem, přes něco); potáhnouti; **b**) natáhnouti, obléci, na se vzíti; **c**) rozprostřiti; **d**) vymazati, zrušiti; **e**) uvéstí, zavéstí; **f**) předváděti, dávati vystoupiti (*na jevišti, na zápasiště*); uvéstí jako mluvící osobu; **g**) navéstí, pohnouti, zlákatí, svéstí, (*ut, nē*, str. 329); **h**) zavéstí (*mrav, novoty a j.*); **i**) (*in*) *animum inducere*, předsevziti si (něco), odhodlati se (k něčemu)

ineō, *inire, a*) vcházeti, vejíti; **b**) počínati, míti začátek; *consilium inire*, pojmuti záměr, odhodlávati se, ustanovovati se; **c**) začítí, počítí (něco), přistoupiti (k něčemu), nastoupiti (něco); **d**) zjednávatí (něco), vcházeti (v něco), uzavíratí (něco)

inferus, (II, 45); *dī inferi*, podzemní bohové

initiō, (II, 87), na počátku, s počátku

inspiciō, *ere, inspēxi, inspectum*, 3., **a**) (*do něčeho*) hleděti, nahlížeti, nahlédnouti (*libros*, do knih); **b**) pohlížeti (*na něco*), pozorovati, zpytovatí, zkoumati (*něco*)

instituere (II, 153) **nāvēs**, vystavěti lodi

interficiō, *ere, interfēcī, interfectum*, 3., (II, 252), zabítí,

pobíti, utratiti; (*o věcech:*)
 zničiti
intersum, interesse, interfui, a)
 býti mezi (něčím); rozkládati
 se, ležeti; **b)** (*alicui rei, dativ:*)
 býti při (něčem), býti
 přítomen (něčemu), býti ú-
 časten (něčeho), účastniti se
 (něčeho); (též *in aliquā rē*);
interest, a) jest rozdíl; **b)** zá-
 leží (na něčem), jest důležité;
 (II, 122)
inveniō, ire, invēni, inventum, 4.,
a) přijíti (na něco), naléztí
 (něco), vynaléztí; **b)** najíti,
 shledati; dovědětí se; **c)** vy-
 hledati, vymysletí si, vynaléztí
iterum, a) po druhé; **b)** opět,
 zase; ještě jednou; **c)** opět a
 opět, několikrát; **d)** (*při vý-
 čtu:*) zadruhé; **e)** (*při opaku:*)
 naproti tomu; **f)** *ut... sic ite-
 rum*, jako ... tak zase
Titus Attius Labiēnus, tribun li-
du r. 63 př. Kr., legát (pod-
velitel) Caesarův v Gallii, za
Caesarovy nepřítomnosti i ve-
litel římského vojska (*lēgātus*
***pro praetōre*); v občanské**
válce přestoupil k Pompeiovi;
padl v bitvě u Mundy r. 45
př. Kr.
labōrāre, ut (ně) . . . , (II, 72),
 namáhati se, přičiňovati se,
 usilovati, snažití se, aby (aby
 ne) . . . (str. 330)
Lacaena, ae, f., (*Lacaena mu-*
***lier*), lakonská, spartská žena;**
 Lakonka, Spartanka
laetus, a, um, a) (*o dobytku:*)
 tučný, vykrmený, vypasený;
b) (*o půdě:*) úrodný, žirný;
c) (*o osení:*) bujný;

d) veselý, radující se, po-
 těšený; šťastný; **e)** veselý,
 veselost působící, radost půso-
 bící, radostný, utěšený,
 rozkošný, příjemný, šťastný;
f) (*o znameních:*) šťastný,
 příznivý;

laeta, n. plur., radostné věci
levō, are, āvi, ātum, 1., (I, 122,
374), a) činíti lehkým, uleh-
 čovati; **b)** zmenšovati (*něco*
tiživého), zmírňovati, zeslabo-
 vati; **c)** uleviti, pomáhati, u-
 snadňovati; těšiti, posilovati,
 podporovati; **d)** ulehčiti, zba-
 vovati, zprostiti; **e)** polehčiti,
 prospěti, zotaviti, posíliti; ob-
 veseliti; **f)** nadlehčovati; opi-
 rati, zdvihati, vznášeti;

calamitātem alicuius levāre,
 někomu pomáhati v nehodě,
 v neštěstí

lēx, (I, 315); eā lēge, ut . . . ,
 s (pod) tou podmínkou, aby
 . . . ; *lēx est*, jest ustanovení,
 předpis, zákon; *lēgēs duodecim*
tabulārum, zákony dvanácti
 desk, dvanáctideskové; (záko-
 ny dvanáctideskové byly se-
 psány r. 450 a 451 př. Kr.; byl
 to první římský zákoník, jenž
 obsahoval *iūs publicum, iūs*
sacrum, iūs privātum).— (Zá-
 kony dvanáctideskové byly se-
 psány sborem úředníků zv.
„decemviri lēgibus scribundis“.
 Až do r. 451 př. Kr. nebylo
 v Římě psaných zákonů, čímž
 římstí občané, zejména plebe-
 jové, byli vydáni libovůli úřed-
 níků. Proto r. 451 př. Kr. tri-
 bun lidu Terentilius Harsa vy-
 mohl, aby bylo zvoleno na je-

den rok 10 mužů (*decemviri*), kteří by sepsali zákony a přitom vedli po celý rok neomezeně správu státu. Decemvirové toho roku sepsali 10 desk zákonů. Aby se doplnily nedostatky, byli zvoleni noví decemvirové na r. 450, kteří přidali ještě 2 desky zákonů. Celé dílo slulo *lĕgĕs duodecim tabulārum*. Když pak se decemvirové pokusili protizákonně vládnouti i r. 449 př. Kr., donutili svými ukrutnostmi plebeje vystěhovati se z Říma po druhé, čímž přivodili svůj pád. Decemvirové sluli »*decemviri lĕgibus scribundis*«.)

liberāre patriam ab hostibus, zbaviti vlast nepřátel, osvoboditi vlast od nepřátel; *dominātiōne sĕ liberāre*, zbaviti se nadvlády; (II, 53, 103)

Lingonĕs, *um*, m. (III.), Lingonové, keltský kmen při pramenech Matrony a Mosy

locō, āre, āvi, ātum, 1., a) umístiti, vykázati místo; klásti, stavĕti, usazovati, usídliti: *castra locāre*, rozbíti tábor, rozložití tábor, polem se položití; b) (*o penĕzích*;) ukládati (na úrok), půjčovati; c) (*o pozemcích*;) pronajímati. dávati do nájmu; d) (*o pracích*;) zadávati, dávati (podnikateli něco dělati)

longinquus, *longinqua*, *longinquum*, a) daleký, vzdálený; b) v dáli bydlící; cizí; c) dlouho trvající, trvalý, dlouhý; d) zdouhavý

Lýdí, ōrum, m., Lydové, obyva-

telé Lydie, pobřežní krajiny v Malé Asii; hlavním městem byly Sardy; povĕstný svým bohatstvím byl lydský král Croesus (Kroisos) v 6. století př. Kr.

magis, více; spíše; raději

mala, n. plur., (I, 496), zlé vĕci, špatnosti, vady; nehody, utrpení, útrapy; zlé vlastnosti

mandō, āre, āvi, ātum, 1., (II, 53), a) odevzdati, svĕřiti, (*aliquid alicui*); b) uložití, naříditi, (*aliquid alicui*), (*ut, nĕ*); (velmi zřídka na »*mandō*« závisí infinitiv), (str. 329)

memini, meminisse, (perf. praesens, str. 293), a) pamatuji se (*na něco*), jsem pamĕtliv (*nĕčeho*); pamatuji (*nĕkoho, něco*); (v latinĕ má při sobĕ: genitiv osoby, genitiv nebo akusativ věci; akus. s inf.; větu s *ut*; závislou tázací větu); b) *aliquem memini*, pamatuji někoho = jsem pamĕtníkem někoho, pamatuji se na někoho; c) činím zmínku (o někom)

memoria viz *servāre*; (I, 92, II, 254)

mĕns, (I, 462); *eā mente, ut...*, s tím úmyslem, aby... (str. 322)

metuō, ere, metuī, 3., (I, 318); *mortem metuere*, báti se smrti; *metuere dĕ suā vitā*, báti se o svůj život, (míti obavu stran života); *alicui reī metuere*, báti se o něco; *metuō* s infin., ostýchám se, rozpakuji se; *metuō aliquid ab aliquō*, bojím se něčeho od někoho; *me-*

tuō aliquid alicui, bojím se něčeho pro někoho, vzhledem k někomu; *metuō, ut ... (vēta obavná)*, *metuō, nē nōn...* (*vēta obavná*), bojím se, že ne..., (*ve smyslu: přeji si, aby se věc stala*); *metuō, nē ... (vēta obavná)*, bojím se, že..., (*ve smyslu: přeji si, aby se věc nestala*)

Minerva, *ae, f.*, Minerva, bohyně moudrosti a umění, (řecky: Pallas Athene)

miscēō, ēre, miscuī, mixtum neb *místum*, 2., **a)** mísiti, směšovati; **b)** pojiti, spojovati; **c)** družiti, přidružovati, řaditi; **c)** ve zmatek uváděti, plášiti, bouřiti; **d)** spojením, smíšením vytvořiti; *miscēri, mísiti se*

mittere (II, 254) *litterās ad amicum*, poslati dopis příteli; *columbās ē sinū mittere*, vysílati, vypouštěti holuby z klína

mōbillis, e, (II, 254), pomíjející

mūnitiō, iōnis, f., **a)** opevňování, stavba; **b)** opevnění; hradba

mūnus (I, 320); *mūnus est*, (II, 329), jest povinností, úkolem; vyžaduje se

natō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** plovati; **b)** téci, prouditi; přetékat; **c)** kolísati se, býti nejistý

nāvīgō, āre, āvī ātum, 1., (I, 501) **a)** plaviti se, plouti; odplouti, vyplouti, (*o člověku, o lodi*); **b)** plaviti se (*po něčem*), přeplaviti (*něco*)

nē, (II, 123), a) at' ne; kéž ne; kéž by ne; **b)** třeba ne; **c)** aby ne; **d)** (*v obavných vě-*

tách:) aby ne; že; **nē — aut**, aby ne — a ne; **nē aut — aut**, aby ani ne — ani ne; **nē — nēve**, aby ne — a aby ne; **nē quandō, nē quis, nē quid, nē quisquam, nē quod bellum, nē ūllus, nē umquam, viz str. 323!**

nēcubi, (= nē alicubi), aby někde ne

nēcunde, aby odněkud ne

neu = nēve

nēve, (II, 123), a aby ne; **neu — neu**, aby ani — ani ... ne

nimius, nimia, nimium, neobyčejně veliký; nesmírný; přílišný; (*o zvuku:*) příliš silný, příliš ostrý; (*o světle:*) příliš ostrý

nisi, a) (*v podmínkově vedlejší větě:*) jestliže ne, ne-li, kdyby ne; **b)** (*po záporu:*) leda, ledaže, leč, než; *nihil aliud nisi*, nic jiné(ho) než; *amicitia esse nōn potest nisi in bonis*, přátelství nemůže býti leč mezi dobrými = přátelství může býti jen mezi dobrými

nōscō, ere, nōvī, nōtum, 3., poznávat; (*perf. praes.:*) **nōvī, nōvisse**, znám, vim, rozumím, umím; **nōveram**, znal jsem, věděl jsem, rozuměl jsem, uměl jsem; (str. 293)

nōvī, nōvisse, viz **nōscō**

nūgae, ārum, f. plur., hlouposti, třeťy, malichernosti

obsecrō, āre, āvī, ātum, 1., zapřísahati, prositi. — (Vazby: *aliquem; aliquem aliquid; ut; nē.*) — (Vložka jako výraz zdvořilosti: *obsecrō tě, »prosím«.*) — (Str. 329.)

obtestor, āri, obtestātus sum, 1., **a)** bráti za svědka, dokládati

se jako svědkem, dovolávati se; **b)** zapřisahati, snažně prositi. — (Str. 329.)

occidō, ere, occidī, occisum, 3., zabítí, usmrtiti, pobíjeti, pobítí

occupātus, a, um, (I, 336), zaměstnaný

occurrō, occurrere, occurri, occursum, 3., a) naproti, vsříc běžeti, spěchati (*alicui*, někomu); potkati (někoho, *alicui*); (*o vĕcech*;) naskytnouti se, objeviti se; **b)** (*ve smyslu nepřátelském*;) napadnouti (někoho, *alicui*), udeřiti (na někoho, *alicui*); naraziti (na něco); **c)** namanouti se (k něčemu), býti přítomen (něčemu), dostati se (k něčemu); **d)** postavití se na odpor, odporovati; **e)** předejítí (něco), zameziti (něco), odpomoci (něčemu); **f)** objeviti se, vyvstati

Ōceanus, ī, m., okeán, (podle představy starověkých lidí moře obtékající celou zemi)

ōdī, ōdisse, (perf. praes., str. 293), mám odpor (k něčemu, *aliquid*), nenávidím (něco)

odium, odiī, n., (II, 104), a) odpor, nenávisť, zášť, (k, proti někomu, něčemu, *alicuius, alicuius rei, in aliquem, adversus aliquem*); nelibost (nad něčím); hnus; **b)** protivné, odporné chování

omnīnō, a) celkem; vůbec; vůbec jen; **b)** úplně, zcela; dočista, nadobro; **c)** výslovně

onerō, āre, āvī, ātum, 1., a) obtížití, obtěžkati; *aliquid aliquā rē onerāre*, obtížití něco něčím, naložití na něco něco; *aliquem*

aliquā rē onerāre, zahrnouti někoho něčím; **b)** ztížití, učiniti těžším

onus, oneris, n., (I, 442), a) břímě, náklad; **b)** tíže; **c)** obtíž; **d)** břímě, tíha povinnosti; *grave onus*, těžké břímě; *nimum onus*, přílišný náklad; *omnia onera*, všechna břemena, celý náklad

opera, ae, f., (I, 241), a) práce, námaha, činnost; přičinění; **b)** (práce pro jiného), služba, pomoc; **c)** čas, pokdy (k něčemu); **d)** pracovník, dělník, nádeník; **e)** pomocník, náhončí; *operam dare viz dare*, str. 300

opēs, opum, f. plur., (I, 355, 426), bohatství, jmění, poklady

opportūnus, a, um, příležitostný, příznivý, vhodný, příhodný

optō, āre, āvī, ātum, 1., (II, str. 72), a) vybrati, vyhlédnouti, zvoliti; **b)** přáti si, žádati (*něčeho*). — (Vazby: *aliquid; aliquid dē aliquō; aliquid ab alicui aliquid*); (na slovese *optāre* závisí vedlejší věta účelová žádací; spojky *ut, nē*, str. 329; nesprávná jest vazba: *optō* s infin.; ojedinelá jest vazba: *optō* s vazbou akus. s infin.)

opus, operis, n., (I, 202); opera animī, díla ducha

pābulātiō, iōnis, f., picování, (shledávání a svážení píce pro dobytek, zejména ve vojensství); *pābulātiōnēs*, výpravy pro píci

pactiscor, ī, pactus sum, 3., a) učiniti smlouvu, smluviti se, ujednati se, shodnouti se; **b)**

smlouvou zajistiti, slíbiti, zaručiti; smlouvou se zavázati; uvoliti se (k něčemu); **e)** smlouvou si zajistiti, vymíniti si, vyhraditi si, vyjednati si; (str. 329)

pār, (I, 458); *atque*, (I, 218); *pār atque*..., stejný, rovný jako...; *parī studiō*, se stejnou horlivostí

parāre (II, 255) *laetitiam*, připravovati, zjednávati radost

pater familiās viz familia

patrimōnium, ū, n., **a)** otcovský majetek, otcovské jmění; **b)** dědičné jmění, dědictví; **c)** majetek, jmění

pedester, pedestris, pedestre, (I, 384), **a)** pěší; **b)** náležející pěchotě; **c)** (*konaný*) na pevnině, na suché zemi, na suchu, na souši; **d)** prosaický, psaný prosou; **e)** obyčejný, všední, nevzletný

pellō, ere, pepulī, pulsum, 3., **a)** tlačiti, puditi, poháněti, strkatí; **b)** odháněti, odpuzovati, odstrkovati; **c)** vyháněti, vypuzovati, zaháněti, zapuzovati; **d)** odstraňovati, odklizovati; **e)** vyhnati z vlasti, vyobcovati, vypovídati; **f)** (*ve vojenství*;) zaháněti na útěk, odrážeti; přemáhati, porážeti;

g) tepati, tlouci, bítí, (do něčeho, *aliquid*); vrážeti (do něčeho);

h) *animum alicuius pellere*, dojímati něčí mysl; dotýkati se, vzrušiti někoho; působiti na někoho

perdō, ere, perdidi, perditum, 3.,

a) zahubiti, zmařiti, zničiti, zkaziti; **b)** přivesti do zkázy, přivesti na mizinu; **c)** (*o životě*;) zabiti, utratiti, usmrtiti; **d)** (*o jmění*;) plýtvati, promarniti, mařiti; **e)** (o čase:) *tempus aliquā rē perdere*, mařiti, utratiti, promarniti čas něčím; **f)** ztratiti (něco), pozbyti; přijiti (o něco)

pereō, perire, perii, peritūrus, **a)** hynouti, zahynouti, vzíti za své, zaniknouti, zajiti, býti zničen; (*o člověku*;) mřiti, zemřiti, zmirati; **b)** hynouti, zmirati láskou; **c)** přicházeti na zmar, v nivec; býti zmařen; **d)** zanikati, ztráceti se, mizeti; **perii** = 1. zahynul jsem; 2. jest po mně veta; (str. 294)

perficiō, is, perficere, perfēcī, perfectum, 3., (I, 493; II, 123, 137); *perficere, ut*..., **a)** dokázati, vymoci, způsobiti, aby..., (*věta účelová*, str. 330); **b)** dokázati, vymoci, způsobiti, že..., (*věta účinková*); [*passivum: perficior, perficī, perfectus sum*]

periculum, ī, n., (I, 70), **a)** zkouška, pokus; zkušenost; **b)** nebezpečnost, nebezpečí; **c)** nebezpečná zkouška, nebezpečný pokus (podnik, stav); povážlivý stav; **d)** pohroma, zkáza, zhouba; **e)** (*ve vojenství*;) porážka; boj; **f)** (*v soudnictví*;) nebezpečná pře, soud, proces, soudní stíhání, žaloba; rozsudek, soudní protokol;

pericula rei publicae, nebezpečné doby státu

permaneō, ēre, permānsi, per-

- mānsūrus*, 2., **a**) zůstávati, se-
trvati, vytrvati, přetrvati, vy-
držeti; **b**) trvati, potrvati
- permittō**, *ere*, *permīsī*, *permis-
sum*, **a**) pustiti, vypustiti, me-
tati, vrhati; **b**) přepustiti, po-
pustiti, přenechati, nechati,
dāti na vůli, nechati na vůli;
c) odevzdati, svěřiti, vzněsti
(na někoho), uložit; **d**) dāti,
odevzdati v (něčí) ochranu;
e) dopustiti, připustiti, dovo-
liti, povolit, svěřiti, dāti dovo-
lení, (*ut, nē*, str. 329), (*s infin.*,
*má-li při sobě osobní předmět
v dativu*); **f**) odpustiti
- permovēō**, *ēre*, *permōvī*, *permō-
tum*, 2., **a**) pohnouti, poháněti,
dojmouti, uchvátiti, otrásti,
vzrušiti; **b**) pohnouti, povzbuditi,
přiměti, pobídnouti; (*ut,
nē*, str. 329); **c**) překvapiti,
znepokojiti, rozjitřiti, rozhoř-
čiti, roztrpčiti
- piger**, *pigra*, *pigrum*, (I, 162;
II, 11, 20), **a**) líný, lenivý; **b**)
liknavý, chabý; nestatečný,
zbabělý; **c**) líně se vlekoucí;
zdlouhavý; **d**) tuhý, ztuhlý, ne-
hybný; **e**) tuhý (= tuhým či-
nicí); *pigra frigora*, tuhé mra-
zy
- Pisidae**, *ārum*, m., Pisidové, oby-
vatelé Pisidie, hornaté krajiny
v jihozápadní Malé Asii
- placēre**, (I, 271); *senātū placet*,
ut..., senát schvaluje, se u-
snáší, ustanovuje, nařizuje,
aby... (*věta účelová*)
- plūma**, *ae*, f., **a**) pírko; **b**) (*plur.
i sing.*:) peří; **c**) chmýří, pýří
(první vousy)
- [**posterus**, *a, um*], potomní, ná-
sledující, příští, druhý; *posterō
diē*, druhého, příštího dne; den
potom; *posterī, ōrum*, m., po-
tomci, potomstvo; (II, 86)
- pōtō**, *āre*, *āvī*, *pōtum*, 1., píti; po-
píjeti; vpíjeti, ssáti; *pōtus, a,
um*, **a**) napitý; **b**) opilý; **c**)
vypitý
- praecipio**, *ere*, *praecēpī*, *praecēp-
tum*, 3., **a**) napřed (si) bráti,
napřed se chápati; **b**) napřed
(duševně) pojímati; napřed si
představovati; napřed pocito-
vati; **c**) nařizovati, roz-
kazovati, prikazovati, před-
pisovati; raditi, povzbuditi, na-
pomínati, varovati; (*alicui ali-
quid*); (*ut, nē*, str. 329), (velmi
zřídka na *praecipio* v tomto
významu závisí *infin.*); **d**) po-
učovati, učiti, dávat naučení;
(II, 124)
- praedicō**, *ere*, *praedīxī*, *praedic-
tum*, **a**) napřed říkati, napřed
oznamovati; napřed se zmíni-
ti; **b**) předpovídati, věštiti; **c**)
(napřed) ustanoviti, určiti;
nařizovati, prikazovati, porou-
četi; (*ut, nē*, str. 329); **d**) ra-
diti, napomínati, varovati
- praemittō**, *ere*, *praemīsī*, *prae-
missum*, 3., napřed posílati,
předesílati
- praescribō**, *ere*, *praescripsī*, *prae-
scriptum*, 3., **a**) nadpisovati,
v čele něčeho psáti; **b**) bráti
(si) za záminku, předstírat; **c**)
předpisovati, nařizovati, po-
roučeti, rozkazovati, určovati;
(*alicui aliquid; dē aliquā rē*;
ut, nē, str. 329); **d**) ukazovati,
udávati, naznačovati
- praesēns**, (I, 457); *praesentia*,

(neutr. plur.), (I, 472), přítomné věci (události a pod.), přítomnost

precor, arī, precātus sum, 1., a) prositi; vyprošovati si, doprošovati se; prosebně vzývati; **b)** modliti se; **c)** přáti si; **d)** přáti. — (Str. 329.)

princeps, (I, 498), vládce, vladař
prius, dřive, napřed, předtím; decem annis prius, o deset let dřive

prohibeō, ēre, prohibuī, prohibitum, a) odvracetí, odlučovati, oddělovati, nepřipouštěti; odepřiti; **b)** překážeti, brániti, zabráňovati; **c)** nepřipouštěti, nedovolovati, zakazovati; **d)** vzdalovati, zdržovati, odvracetí, odrážeti; **e)** hájiti, brániti, chrániti, ochraňovati;

aliquem pābulātiōne prohibēre, někomu brániti v picování; hostēs itinere prohibeō, bráním nepřátelům v pochodu; prohibeō iter, zdržuji pochod; prohibeō civēs ā calamitāte, odvracím pohromu od občanů; prohibeō tē venīre, bráním ti přijiti; prohibeō mē ab iniūriā, zdržuji se od bezpráví; prohibeō dolōre, jest mi bráněno, brání se mi bolestí = bolest mi brání, překáží, nedá; dā prohibeant, nedejtež bohové; aliquem servitiō prohibēre, uchrániti někoho (od) otroctví; prohibeō aditum, zabraňuji v přístupu; prohibeō equitātum, bráním, překážím jizdě; prohibeō exīre, brání se mi vyjiti; commeātū prohibeō, jest

mi bráněno, brání se mi, překáží se mi v dovozu špiže

prōmoveō, ēre, prōmovī, prōmōtum, 2., a) pohybovati kupředu; vpřed hnouti, posunovati, postrkovati, dopravovati, vésti; **b)** rozšiřovati, zvětšovati; **c)** povyšovati, povýšiti

prōspiciō, prōspicere, prōspēxī, prōspectum, 3., a) vpřed hleděti, divati se, pohlížeti, vyhlížeti, zírati, rozhlížeti se; **b)** *prōspicere alicui, alicui rei,* pečovati, starati se (o někoho, o něco); míti na péči (něco); činiti opatření (stran něčeho); mysliti, pomýšleti (na někoho, na něco); **c)** *prōspicere aliquid,* předvídati (něco); **d)** viděti, spatřiti zdaleka, v dálce (něco před sebou); **e)** *alicui aliquid prōspicere,* někomu něco vyhlížeti, opatrovati; někomu se o něco postarati. — (Str. 330.)

prōvideō, ēre, vidī, vīsum, 2., a) viděti vpředu, zahlédnouti; **b)** předvídati; býti prozíravý, opatrný; **c)** činiti opatření, starati se, (*alicui, o někoho; alicui rei, o něco; ut, aby; nē, aby ne, str. 330;* **d)** *prōvidēre, nē...*, předejiti, zameziti, aby ne...; **e)** *prōvidēre aliquid (alicui),* opatrovati, obstarávati něco (někomu, pro někoho); připravovati, chystati něco (někomu, pro někoho)

quaesō, prošim; quaesumus, prošíme; (quaesō ā tē, ut...); (str. 329); (dic quaesō); (quis quaesō dubitet?)

recēns, (I, 457); recēntia, (neutr. plur.), nové věci

recūsāre (II, 212, 257) **auxilium**, odmítnouti, odepřítí pomoc
rēiciō, *ere*, *rēiēcī*, *rēiectum*, 3., (* ré-i-cijó, ré-jé-cí, ré-jek-tum), **a**) zpět házeti, metati; **b**) odhoditi; odložití; **c**) zpět zahrati; **d**) odvrátiti; **e**) odmítnouti; **f**) odkázati; **g**) odložití; *tēlum in aliquem rēicere*, metati střelu, kopí, oštěp na někoho
repente, náhle, nenadále, znenadání, najednou
repudiō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., odmítati, zamítati
rēs, (I, 375; II, 52, 89, 257); *rēs hūmānae*, **a**) pozemské věci, pozemské statky; lidské osudy; *cūra rērum hūmānarum*, starost, péče o lidské věci, o pozemské statky; *rēs dubia*, pochybná pře; *rēs gestae*, činy
resistō, *ere*, *restitī*, 3., **a**) zastavit se, stanouti; **b**) zůstávatí vzadu; zůstati; **c**) opět se postavití; povstati; **d**) (nepřátelsky se postaviti proti někomu), na odpor se stavěti, postaviti; odporovati; *alicui resistitur*, někomu se klade odpor; *verba resistunt*, slova váznou
reus, *reī*, *m.*, obžalovaný, obviněný; *aliquem reum facere*, obžalovati někoho
sacrōsāctus, *a*, *um*, (svátosti chráněný), nedotknutelný
Salamis, *inis*, *f.*, (I, 443); *apud Salamīna*, (t. zv. řecký akus. sing.), u Salaminý; *pugna Salamīnia*, (II, 106), bitva salaminská, (svedená r. 480 př. Kr.)

saucius, *saucia*, *saucium*, raněný, poraněný
scelus, *sceleris*, *n.*, (I, 285), **a**) zločin, hanebnost, bohaprázdny čin; **b**) zločinnost; bohaprázdnost; **c**) ohava, zlosyn
Sēquanī, *ōrum*, *m.*, Sekvanové, galský kmen sídlící mezi řekami Rhodanem a Rýnem a pohorími Jurou a Vogesami
servō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 122), **a**) hlídati; **b**) pozorovati (*nēco*), dávatí pozor (*na něco*); **c**) míti pozor; **d**) zachovávatí; **e**) chrániti, zachrániti; **f**) uchraňovati, chovati; **g**) neopouštěti nějaké místo, zdržovati se, obývatí; *memoriam vestri servō*, zachovávám vzpomínku na vás; *libertātem suam servāre*, zachovati svou svobodu
Sibyllīnus, (I, 293); *libri Sibyllīni*, sibylské knihy
simul, zároveň, najednou, spolu, současně; *simul* — *simul*, jednak — jednak; právě tak — jako; jak — tak
sinus, *ūs*, *m.*, **a**) záhyb, ohyb, oblouk; zakřivení, zákrut; **b**) záliv, zátoka; **c**) záhyb oděvu; záhadří, záhyb togy na prsou; **d**) prsa, náručí; **e**) klín, lúno; **f**) řasnaté roucho; **g**) náručí = ochrana, útočiště
situs, (I, 220); *sepulcra sita sunt*, náhrobky jsou postaveny, položeny
sollicitō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) uváděti v pohyb, hýbati; **b**) znepokojovati, rušiti, působiti starost; **c**) rozčiliti, popuditi, popíchnouti; naléhati (na ně-

koho, vybízeti; (*ut, ně, str. 329*)

sollicitūdō, dīnis, f., rozčilení, nepokoj, neklid, starost

spatium, (I, 321); temporis spatium, délka času, trvání doby; doba, čas

spērāre aliquid, (II, 74), a) v něco doufati; **b)** něco očekávati; něčeho se báti, obávati

struthiocamēlus, ī, m., pštros

studiōsus, a, um, a) horlivý, snaživý, pečlivý; **b)** dbalý (*něčeho*), dychtivý (*něčeho*), vyhledávající (*něco*); milovný (*něčeho*); věří studiōsus, dbalý pravdy, pravdymilovný; **c)** chtivý vědění, učený; **d)** (*někomu*) nakloněný, oddaný, přející

studium philosophiae, (I, 141, 464; 374), (II, 258), studium filosofie, filosofická studia; *parī studiō,* se stejnou horlivostí

suādēre (I, 272); alicui aliquid suādēre, někomu raditi k něčemu; *suādēre fugam,* raditi k útěku; *suādēre lēgem,* doporučovati zákon; *suādeō dē pāce,* podávám návrh týkající se míru; *suādeō, ut (ně) . . . , (str. 329),* (jen ojedinele *suādeō* s *infin.*), radím, vybízím, pobádám, přemlouvám, aby (*aby ne*) . . . ; *sibi suādēre,* nabýti přesvědčení, že . . . ; *presvědčiti se, že . . .*

subigō, ere, subēgī, subāctum, 3., a) (hnáti pod něco), vzhůru hnáti; **b)** doháněti, nutiti, (*ad aliquid,* k něčemu); donutiti, přinutiti, čí-

niti nátlak, (*ut, ně, str. 329*); **c)** podrobiti, ujařmiti; **d)** pracovati, vzdělávati

sublevō, āre, āvī, ātum, 1., a) pozvednouti, nadzvednouti, nadlehčiti, zdvihnouti; **b)** polehčiti, zmírniti, usnadniti; **c)** podporovati; dodati ducha

superāre (II, 106, 212) et fugāre, poraziti a zahrnati na útěk = úplně, na hlavu poraziti

superbē, pyšnē, hrdē, zpupnē

superbia, ae, f., pýcha, hrdost, zpupnost

[*superus, a, um,*] **a)** horní, vrchní; nadzemský; (*dī*) *superī, ōrum,* m., nebešťané, bohové; **b)** pozemský (*v protivě k:* podzemní)

suscipiō, suscipere, suscēpī, susceptum, 3., a) chytiti zespu, chytiti, podchytiti, zachytiti; **b)** vzíti k sobě, přijmouti, ujmouti se (*někoho*); **c)** vzíti na se, podstoupiti, podniknouti; **d)** převzíti (*něco*), podrobiti se, podvoliti se (*něčemu*); *bellum suscipiō,* podnikám válku

suus, (I, 153); suī, suōrum, m. plur., svoji lidé, svoji druzi, svoji přátelé, svoji krajané, svoji vojínové (*a pod.*); (I, 495)

tēlum, ī, n., a) zbraň (*házeč*); kopí, oštěp; šíp; **b)** (*vābec každá útočná*) zbraň (*na př. meč, dýka, sekýra, luk*); vrazedný nástroj

tempus, (II, 86); nostris temporibus, za našich časů

tergum, ī, n., a) záda, zadek, hřbet; **b)** záda, týl; zadní stra-

na; *post tergum*, vzađu za sebou; za zády, v týle; *terga vertere*, obrátiti se zády, (*ve wojenství*;) dáti se na utěk

terreō, *ēre, terruī, territum*, 2., (I, 272), **a**) strašiti, děsiti, poděsiti, vyděsiti, lekati, naháněti strachu; **b**) zastrašovati, odstrašovati; **c**) zaplašovati, zaháněti; *terreor*, jsem děšen, strašen; děším se, lekám se; dávám se děsiti; (I, 484)

tristia, neutr. plur., (I, 436, 496), smutné věci

trucidō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a**) porážeti (*na př. dobytek na jatkách*); **b**) vražditi, povražditi, pobíjeti, zabíjeti; **c**) ničiti, uváděti do záhuby, uváděti ve zkázu; **d**) hanobiti slovy

ūllus, *a, um*, (gen. sg. m., f., n.: *ūllus*; dat. sg. m., f., n.: *ūllī*), některý, nějaký; (*neurčitě*;) který, jaký; (*subst. maskul.*;) některý, někdo; (*klade se obyčejně ve výrazech záporných nebo majících záporný smysl*); **haud ūllus**, žádný; **neque ūllus**, a žádný; *sine ūllā spē*, beze vši naděje; *sine ūllā dubitātiōne*, bez váhání, neprodleně, rozhodně, přímo; (*plurál »ūllī« nahrazuje plurál zájmena »quisquam«*); [*zřídka bývá neutr.*:] **ūllum** = něco, (*při záporu* = nic); (*v klasické latině* =) **ūlla rēs**; **nē ūllus** = aby vůbec žádný ne... (str. 323)

umquam, unquam, někdy, (*při záporu*: nikdy); **nē umquam**, aby vůbec nikdy ne... (str. 323)

ūnā, spolu, zároveň; společně, pospolu; *ūnā cum aliquā rē*, spolu, společně s něčím

ut, (spojka účelová, str. 323), aby; (*zápor*: **nē**, někdy: **ut nē**, aby ne); *ut nē quis, ut nē quid*, (str. 324); *ut nōn solum . . . sed etiam*, aby nejen . . . ale i, (str. 324)

valeō, *ēre, valui, valitūrus*, 2., (I, 272, 377; II, 117, 118, 125, 159); *alterō pede valeō*, (jsem zdráv jednou nohou =) mám jednu nohu zdravou

vēnālis, *e*, **a**) prodejný, (kupný, co lze koupiti, jsoucí na prodej); **b**) prodajný, (ten, jehož lze zakoupiti =) úplatný, porušitelný

verberō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a**) šlehati, mrskati (metlou, bičem, důtkami); *b i c h o v a t i*, bít; **b**) (*vůbec*;) bít, tepati, tlouci, udeřiti; **c**) napadati (*někoho*); *týrati, trápiti, kárat*

vetus, (I, 475, 496; II, 107); *vetera*, (neutr. plur.), staré věci, (I, 496)

vexāre, (II, 107); *cūris vexāre*, trápiti, svírat, znepokojovali starostmi; *ab aliquō vexārī*, od někoho, někým býti sužován, trápen, trýzněn, utiskován, svírán, znepokojován, stíhán, pronásledován; *morbo vexāre*, trápiti nemocí; *vexor*, jsem trápen = trápím se

vix, sotva, stěží; skoro ne, skoro ani ne

vultur (voltur), *uris*, m., sup **Xerxēs, Xerxis**, (akus. *Xerxēs*), m., Xerxes, jméno dvou per-

ských králů; (obyčejně se rozumí tím jménem nejstarší syn Dareia Xerxes I., jenž pano-

val r. 486—465 př. Kr. a podnikl válečnou výpravu proti Řekům)

*

41. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 337!)

1. Bohatého lakomce máme (= pokládáme) za chudáka, neboť lakomec vždy má nedostatek; víme, že se lakomec (= lakomcův duch) trápí touhou po bohatství. — 2. Život boháče nebývá vždy tak krásný, jako život chudáka. — 3. Kéž by ctnost se stejnou horlivostí byla ctěna od vladaře a boháče jako od člověka nízkého a chudého. — 4. Řecké obce asijské (= které byly v Asii) se snažily zachovati svoji svobodu a zbaviti se nadvlády perského krále Dareia s pomocí Řeků, kteří bydleli na pevnině a na ostrovech.

5. Jest známo, že od starců staré věci obyčejně bývají příliš chváleny, nové věci bývají haněny. — 6. Dobří lidé pozorují dobré vlastnosti jiných lidí, zlí lidé toliko zlé vlastnosti. — 7. Smutné věci se mísí s radostnými. — 8. Pečujte o přítomnost (= o přítomné věci)! — 9. Dobří lidé chválí dobré (dobré věci), zlí zlé; rozeznati dobro a zlo vždy není snadné. Od dobrých se uč dobrému! — 10. Proč nezachraňuješ nic ze svých statků? — 11. Pronikavé (= ostré) věci nejsou příjemné smyslům; příliš silný zvuk jest nebezpečný sluchu, příliš ostré světlo jest nebezpečné zraku. — 12. Přátelům vše jest společné. — 13. Lidé mnoho vynaleznou, ale stěží vše budou znáti. — 14. Bezbožným lidem vše jest prodejné. — 15. Práce vše přemáhá. — 16. Hoši, buďtež vždy dbali pravdy! — 17. Pozemské statky (věci) jsou pomijející. — 18. Všecky věci užíváním se opotřebují (*t. j. hynou, zanikají*), ale díla ducha tak jako duch sám jsou nesmrtelná.

19. Voda jest člověku *velmi potřebná*. — 20. Pověřivost jest *velmi škodlivá*. — 21. Vlk a pes jsou (si) *velmi podobní*. — 22. Nohy čápů jsou *velmi štíhlé*. — 23. Výsledek boje jest *velmi pochybný a velmi nejistý*. — 24. *Velmi snadná* jest cesta rovinou (po rovině). — 25. Haněti jest *velmi snadné*, napravovati jest *velmi nesnadné*. — 26. Obyvatelé našeho města jsou *velmi přičinliví* a jsou zaměstnání přemnohými (*velmi mnohými*), *velmi rozmanitými* pracemi. — 27. Začátky mnohých věcí bývají *velmi nesnadné*. — 28. Jest známo, že ještě za našich časů mnoho lidí žije ve *velmi trudném a velmi potupném* otroctví. — 29. Víš-li, že v *přemnohých* (velmi

mnohých) věcech obezřelost jest lepší než síla? — 30. Cesty za *pradávných* (= nejstarších) dob byly *velmi neschůdné* (= velmi nesnadné). — 31. Chyše (chatrče) jsou *velmi nízká* stavení. — 32. *Velmi slavní* mužové často bývají v nebezpečí *velmi úzkostliví*. — 33. *Převeliký* byl odpor všech řádných občanů proti Katilinovi. — 34. Hortensius byl *velmi výmluvný* řečník.

35. Naše vojsko svádí boj se 2.000 (= dvěma tisíci) nepřátelských vojnů a se 3.300 (= třemi tisíci třemi sty) jezdci. — 36. Slavné zákony dvanáctideskové (= dvanácti desek) byly u Římanů ve svrchované vážnosti. — 37. Kolik jest pět a pět? (5+5=?) Odpovězte! Deset (10). — 38. Můj otec měl jednu nohu zdravou, druhou měl churavou.

Přeložte do češtiny:

Dē pugnā Marathōniā et Salamīniā. — *Persae Athēniēnsium hostēs fuērunt; itaque aliquotiēns cum magnā classe nāvium longārum contra eōs in Graeciam nāvīgāvērunt. Ex variīs pugnis imprīmīs nōta est pugna Salamīnia, quā Graecī māximam glōriam sibi parāvērunt. Pugna Marathōnia decem annīs prius fuit, quam celeberrima illa¹ pugna Salamīnia.*

Apud Salamīna Graecī, quamquam iis neque multae nāvēs neque magnae cōpiae erant, tamen audāciā Persārum classem superāvērunt et fugāvērunt. Cunctae Persārum nāvēs in fugā erant. Ipse Xerxēs, rēx Persārum, fuit testis eius clādis. Victōria Salamīnia Themistoclis meritum fuit; quārē civēs ei grātiam habēbant. Sed postea ne id quidem meritum eum servāvit. Civium ingrātī animī exsilīi Themistoclis causā fuērunt.

Etiam campus Marathōnius celeberrimus est semperque celeberrimus erit et gravī clāde Persārum et insignī victōriā Graecōrum. Decem milia Athēniēnsium et mille Plataeēnsēs alacrī animō Persās impugnāvērunt; ita Graecī centum milia hostium superāvērunt ac fugāvērunt, quamquam initio Persae mediam Graecōrum aciem iam prōflīgāverant. Hoc proelium ācre Persīs perniciosum fuit. Celerī fugā pedestrēs Persārum cōpiae vitam servāre studēbant. Multa et illūstria Persārum arma erant praedā

Graecōrum, ex quā Athēniēnsēs post victōriam aēneum simulācrum Minervae dēdicāverunt. Dē celebrī eā victōriā, cui victōria Salamīnia similis erat, Multiadis fuit ingēns meritum.

Proelium Marathōnium commissum est annō quadringentēsimō nōnāgēsimō a. Chr. n., pugna Salamīnia commissa est annō quadringentēsimō octōgēsimō a. Chr. n. —

Poznámky k latinskému článku:

¹ Adjektivní přívlastky, vyslovující u vlastních jmen *chválu* nebo *hanu*, vyjadřují se v latině obvykle superlativem, spojeným se vhodným jménem obecným; toto jméno obecné se superlativem připojujeme k vlastnímu jménu ve formě přístavku. Na př.:

Crassus, vir divitissimus, bohatý (boháč) Krassus; *Plautus, scriptor clarissimus*, slavný spisovatel Plautus.

Místo obecného jména klade se tu někdy zájmeno »*ille, illa, illud*«, jež v tom případě označuje osobu (někdy i věc) známou, proslavenou. Zájmeno *ille* se tu klade za substantivum; je-li substantivum opatřeno adjektivním přívlastkem, klade se zájmeno *ille* mezi substantivum a adjektivum. Na př.:

Sōcratēs ille, slavný Sokrates; *Medēa illa*, známá (z tragédie) Medea; *Plautus, clarissimus ille scriptor*, slavný spisovatel Plautus; *praeclarum illud Solōnis*, [onen] slavný výrok Solonův; *vir ille*, onen slavný muž; *celeberrima illa pugna Salamīnia*, [ona] slavná bitva salaminská; *Sōcratēs ille sapientissimus*, moudrý Sokrates; *praeclarum illud Apollinis*, slavný výrok Apollinův, slavná věštba Apollinova.

32. HODINA.

Účelové věty:

1. Přísloučné vedlejší věty účelové.

»*Ut* = aby«. — »*Nē* = aby ne«.

»*Máme oči, abychom viděli; uši máme, abychom slyšeli.*«

»*Chválíte nás, abyste byli od nás (po)chváleni.*«

»*Občané proto jsou služebníky zákonů, aby byli svobodni.*«

Uvedené tři příklady jsou podřadná souvětí; sestávají z věty hlavní a z věty vedlejší.

Hlavní věty jsou: »*máme oči*«, »*uši máme*«, »*chválíte nás*«, »*občané proto jsou služebníky zákonů*«.

Vedlejší věty jsou: »*abychom viděli*«, »*abychom slyšeli*«, »*abyste byli od nás (po)chváleni*«, »*aby byli svobodní*«.

Kterého druhu jsou tyto vedlejší věty? Otažte se na ně! »*Proč, za jakým účelem máme oči, máme uši?*« — »*Proč, za jakým účelem nás chválíte?*« — »*Proč, za jakým účelem občané jsou služebníky zákonů?*«

Vedlejší příslovečná věta uvedená spojkou »*aby*«, na niž se lze tázati tázacími výrazy »*proč? za jakým účelem?*«, slove »*příslovečná věta účelová*«.

Vedlejší věty v příkladech zde právě uvedených jsou vedlejší příslovečné věty účelové.¹

Kterou spojkou jsou uvedeny tyto vedlejší příslovečné věty účelové? Jsou uvedeny spojkou »*aby*« (*abych já; abys ty; aby on, ona, ono; bychom my; byste vy, aby oni, ony, ona*).

*

Jak si vedeme při překladu české vedlejší účelové věty do latiny?

1. Spojka »*aby* [*abych (já); abys (ty); aby (on, ona, ono); bychom (my); byste (vy); aby (oni, ony, ona)*]« se do latiny přeloží »*ut*«, jež v latině zůstává beze změny.

[Kdežto v češtině gramatická osoba slovesa vedlejší věty účelové jest patrná na spojce, která se podle toho svým tvarem mění (*abych, abys, aby, bychom, byste, aby*), v latině gramatická osoba slovesa věty účelové jest patrná přímo jen na slovesném tvaru, zatím co se spojka »*ut*« nemění.]

¹ P o z n á m k a : Otázkou »*proč?*« se lze tázati na vedlejší věty účelové, ale též na vedlejší věty důvodové. Lze-li tázací »*proč?*« nahraditi tázacím výrazem »*za kterým, jakým účelem?*« a je-li věta, kterou se odpovídá na danou otázku, uvedena spojkou »*aby*«, jest vedlejší věta, na niž se tážeme, »*účelová*«. Lze-li však tázací »*proč?*« nahraditi tázacím výrazem »*z kterého důvodu? z které příčiny?*« a je-li věta, kterou se odpovídá na danou otázku, uvedena spojkami »*protože, poněvadž, ježto, jelikož, (proto)že*«, jest vedlejší věta, na niž se tážeme, »*důvodová*«.

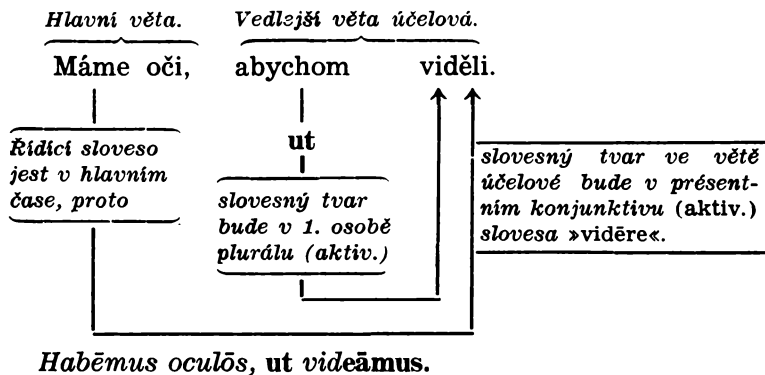
Záporná spojka »**aby ne** [abych (já) ne; abys (ty) ne; aby (on, ona, ono) ne; abychom (my) ne; abyste (vy) ne; aby (oni, ony, ona) ne]« se přeloží do latiny »**nē**«.

2. Určité sloveso české vedlejší věty účelové přeloží se do latiny **vždy jen konjunktivem**, a to:

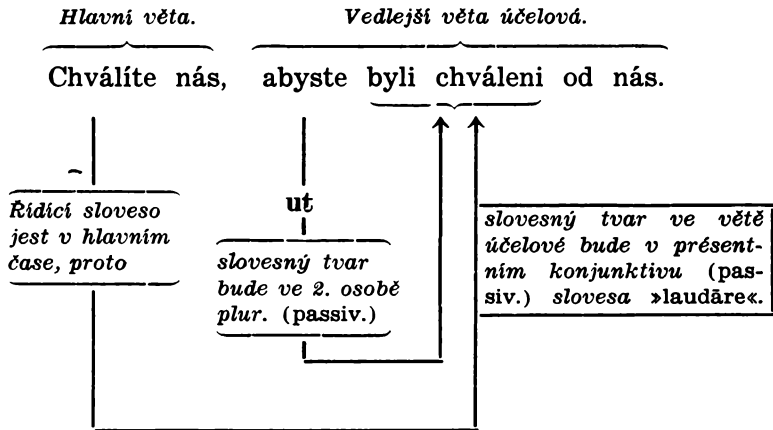
a) je-li řídicí sloveso ve větě hlavní (ve větě řídicí) v **hlavním**² čase, jest určité sloveso latinské vedlejší věty účelové v konjunktivu **présentním**,

b) je-li řídicí sloveso ve větě hlavní (ve větě řídicí) ve **vedlejší**² čase, jest určité sloveso v latinské vedlejší větě účelové v konjunktivu **imperfekta**.

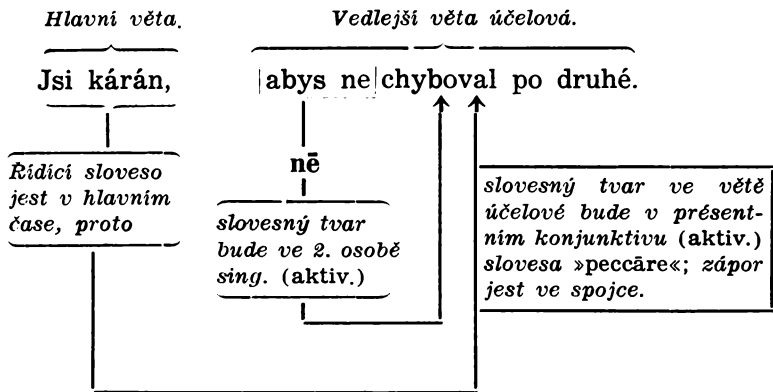
Majíce tedy přeložiti českou vedlejší větu účelovou do latiny, nejprve stanovte, v kterém čase jest řídicí sloveso ve větě hlavní (ve větě řídicí), a potom teprve podle pravidla právě uvedeného stanovte, konjunktivem kterého času přeložíte určité sloveso vedlejší věty účelové, zda konjunktivem **présentním** či konjunktivem **imperfekta**.

² Které časy jsou »hlavní« a které časy jsou »vedlejší«, viz na str. 290!

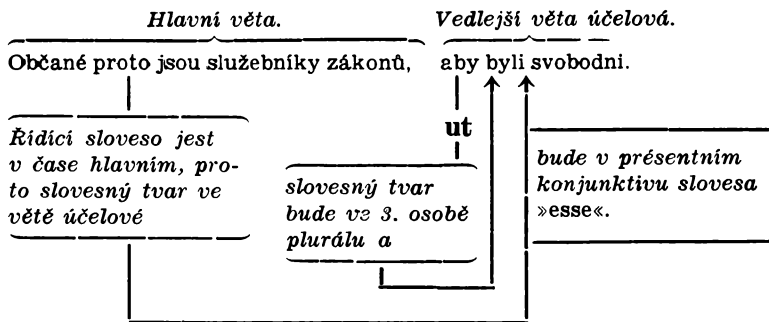

Laudātis nōs, ut laudēmini ā nōbīs.

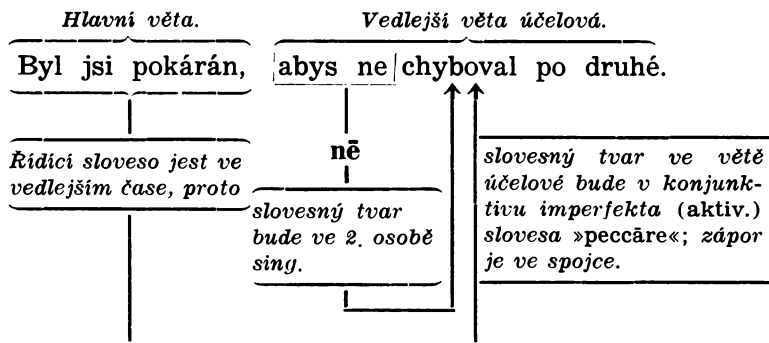

Vituperāris, nē peccēs iterum.

Civēs idcirco lēgum servī sunt, ut liberī sint.

Vituperātus es, nē peccārēs iterum.

Příklady.

1. *Jíme* (řídící sloveso, hlavní čas), *abychom žili* (proto konj. prés.), *nežijeme* (říd. slov., hlavní čas), *abychom jedli* (proto konj. prés.). —

1. *Edimus, ut vivāmus, nōn vivimus, ut edāmus.* —

2. *Jedli jsme* (říd. slov., čas vedlejší), *abychom žili* (proto konj. imperf.), *nežili jsme* (říd. slov., čas vedl.), *abychom jedli* (proto konj. imperf.). —

2. *Edēbāmus, ut vīverēmus, nōn vīvēbāmus, ut ederēmus.* —

P o z n á m k a : Pozorujte, že v češtině vedlejší věty účelové »*abychom žili*«, »*abychom jedli*« jsou v obou příkladech stejné; rozdíl v obou příkladech jest pouze ve slovesném čase řídicích sloves — v prvním příkladu jest čas přítomný (»*jíme, nežijeme*«), v druhém příkladu jest čas minulý (»*jedli jsme, nežili jsme*«). Do latiny jsou vedlejší věty účelové »*abychom žili, abychom jedli*« přeloženy v prvním příkladu »*ut vīvāmus, ut edāmus*«, v druhém příkladu »*ut vīverēmus, ut ederēmus*«. V latině jest rozdíl v obou příkladech i ve větách účelových, neboť v prvním příkladu ve větě účelové jest konjunktiv přítomný, v druhém příkladu ve větě účelové jest konjunktiv imperfekta. Tento rozdíl v latině jest způsoben časem řídicího slovesa věty hlavní, — (viz výše uvedené pravidlo, str. 318, 319) — jež jest v prvním příkladu v čase *hlavním*, v druhém příkladu v čase *vedlejší*.

Vštipíte si do paměti tuto tabulku:

Je-li řídicí sloveso v hlavní (řídicí) větě	jest slovesný tvar ve vedlejší větě účelové
v hlavním čase,	v konjunktivu přítomném .
ve vedlejší čase,	v konjunktivu imperfekta .

P o z n á m k a : Ve větě hlavní (řídicí), na níž závisí vedlejší příslovečná věta účelová, bývají výrazy:

eō = proto, s tím úmyslem, za tím účelem (*aby...*); *ideō* = proto; *idcirco* = proto, za tím účelem; *eā mente, eō cōnsiliō* = s tím úmyslem (*aby...*); *eā condiōne* = s tou podmínkou (*aby...*).

**Kterými spojkami a výrazy
bývají uvedeny vedlejší věty účelové?**

- »ut« (»uti«) = aby;
 »ně« = aby ne-;
 »něve« }
 »neu« } = a aby ne-;
 »ně ... něve« = aby ne- ...
 a (aby) ne-;
 »ně ... aut« = aby ne- ...
 ani ne-;
 »ně . . . aut . . . aut« = aby . . . ani ne- . . . ani ne- . . .

Záporná vedlejší věta účelová se připojuje k předcházející vedlejší větě účelové pomocí spojky »něve« (»neu«), (někdy »aut«, »et«, »atque«).

V latinských *záporných* vedlejších větách účelových zápor se přenáší na spojku a česká záporná zájmena »nikdo, nic«, české záporné příd. jm. »žádný«, česká záporná příslovce »nikde, nikam, nikdy, nijak a j.« se do latiny překládají neurčitými zájmeny, případně příslovci významu kladného, jak vysvítá z připojených příkladů. — (Ve vedlejších větách účinkových jest tomu jinak.)

Obráceně zase — při překladu z latiny do češtiny — latinská neurčitá zájmena a příslovce významu kladného, následující po záporné spojce účelové »ně«, do češtiny přeložte zájmeny a příslovci významu záporného. — Příklady:

- aby nikdo ne- . . .* = »ně quis . . .«;
aby nic ne- . . . = »ně quid . . .«;
aby žádná válka ne- . . . = »ně quod bellum . . .«;
aby (vůbec) nikdo ne- . . . = »ně quisquam . . .«;
aby (vůbec) žádný ne- . . . = »ně ůllus . . .«;
aby nikdy ne- . . . = »ně quandō . . .«;
aby (vůbec) nikdy ne- . . . = »ně umquam . . .«;
aby snad ne- . . . = »ně forte . . .«;
 »něcubi . . .« = aby někde ne- . . .;
 »něcunde . . .« = aby odněkud ne- . . .;

*

V záporných vedlejších větách účelových se někdy místo spojky »ně« klade pro vyjádření obzvláštního důrazu spojka »ut ně« = »aby ne«.

Tak bývá někdy: »ut nē quis« = »aby nikdo ne...«;
»ut nē quid« = »aby nic ne...«.

Nenásleduje-li zápornka »nē« v tomto spojení hned za spojkou »ut«, jest nutno položit zápornku »nē« přímo před určité sloveso vedlejší věty účelové.

P o z n á m k y :

Náleží-li ve vedlejší větě účelové zápor jen k jednotlivému slovu, klade se tu spojka »ut«, za níž následuje u příslušného slova zápornka »nōn«. Zejména pamatujte:

»aby nejen..., ale i...« = »ut nōn solum... sed etiam...«

2. Místo spojky »nēve (neu) = a aby ne« někdy bývá — zejména předchází-li spojka »ut« — spojka »neque (nec)«.

3. Ojediněle se vyskytují spojení:

»nē... et nē« = »aby ne... a aby ne...«;

»nē... et«; »nē... ac« = »aby ne... a ne«;

»ut... et nē« = »aby... a (aby) ne«.

4. Ojediněle se vyskytují spojení: »ut nēve... nēve«; »nē neque... neque«; »nē nēve... nēve«; »ut neque... neque«; »nē et... et«.

Cvičení A.

1. Jsme posíláni (*řídící slov., hlav. čas*) do školy, nikoli abychom mařili (*proto konj. prés.*) čas malichernostmi, nýbrž abychom byli vzděláváni (*proto konj. prés.*) ve vědách a uměních. —

2. Byli jsme posíláni (*říd. slov., vedl. čas*) do školy, nikoli abychom mařili (*proto konj. imperf.*) čas malichernostmi, nýbrž abychom byli vzděláváni (*proto konj. imperf.*) ve vědách a uměních. —

1. *In scholam mittimur, nōn ut nūgīs tempus perdāmus, sed ut litterīs et artibus ērudiāmur. —*

(Poznámka: Latiník rád klade určité sloveso na konec věty. Pověšimněte si proto v latinských větách v tomto cvičení slovosiedu!) —

2. *In scholam mittēbāmur, nōn ut nūgīs tempus perde-rēmus, sed ut litterīs et artibus ērudirēmur. —*

3. Chváľíte (*říd. slov., hlav. čas*) nás, abyste byli od nás chváľeni [abyste byli chváľeni — *proto konj. prés. passiv.*] —

4. Chváľili jste nás (*říd. slov., vedl. čas*), abyste byli od nás chváľeni [abyste byli chváľeni — *proto konj. imperf.*] —

5. Občané proto byli (*říd. slov., vedl. čas*) služebníky (*v lat. nomin.*) zákonů, aby byli (*proto konj. imperf. slovesa »esse«*) svobodni. —

6. Lovec vychovává (*říd. slov., hlav. čas*) štěňata, aby je vyváděl (*proto konj. prés.*) na kance. —

7. Lovec vychovával (*říd. slov., vedl. čas*) štěňata, aby je vyváděl (*proto konj. imperf.*) na kance. —

8. Demokritos daroval (*říd. slov., vedl. čas*) své otcovské jmění vlasti, aby nebyl odvracen (*proto konj. imperf.*) od filosofických studií starostí o věci pozemské.

9. Naši vojínové statečně bojují (*říd. slov., hlav. čas*), nejen aby byli (po)chváľeni (*proto konj. prés.*), ale také aby vlast byla zbavena (*proto konj. prés.*) nepřátel. —

10. Naši vojínové statečně bojovali (*říd. slov., vedl. čas*), nejen aby byli (po)chváľeni (*proto konj. imperf.*), ale také aby vlast byla zbavena (*proto konj. imperf.*) nepřátel. —

3. *Laudātis nōs, ut ā nōbīs laudēminī.* —

4. *Laudābātis nōs, ut a nōbīs laudārēminī.* —

5. *Cīwēs idcirco lēgum servī erant, ut līberī essent.*

6. *Vēnātor catulōs ēducat* (indik. prés. slovesa »*educāre*«), **ut eōs in aprōs ēducāt** (konj. prés. slovesa »*ēducere*«). —

7. *Vēnātor catulōs ēducābat* (indik. imperf. slovesa »*educāre*«), **ut eōs in aprōs ēduceret** (konj. imperf. slovesa »*ēducere*«). —

8. *Dēmocritus patrimōnium suum patriae dōnāvit, nē ā studiō philosophiae cūrā rērum hūmānarum āvocārētur.* —

9. *Nostrī mīlitēs fortiter pugnānt, nōn solum ut laudentur, sed etiam ut patria ab hostibus līberētur.* —

10. *Nostrī mīlitēs fortiter pugnābant, nōn solum ut laudārentur, sed etiam ut patria ab hostibus līberārētur.* —

11. Otec tě **kárá** [proč? za jakým účelem?], **abys** napravil své mravy. — Otec tě **pokáral**, **abys** napravil své mravy. —

12. Kterýsi gaditanský (občan) **přesídlil** do Říma, **aby** uviděl Tita Livia. —

13. Války **jsou** často proto **podnikány**, **abychom** žili v pokojném míru. —

14. Cvičte paměť každodenně, hoši, **aby** se **nezmenšovala** (= nebyla zmenšována)! —

15. Zákony **buďtež** krátké, **aby** také od nezkoušených (lidí) v paměti **byly** chovány. —

16. Římané **odvedli** Cincinnata od pluhu s tím úmyslem, **aby** byl diktátorem. —

17. Statečně **bojujme**, **abychom** od nepřátel **nebyli** přemoženi. — Statečně **jsme** bojovali, **abychom** od nepřátel **nebyli** přemoženi. —

18. Vojevůdce **vzmužil** mysl (plur.) vojínů řečí, **aby** se nepoděsili (= nebyli poděšeni) útokem nepřátel. —

[Z k r a t k y : říd. slov. = řídicí sloveso; konj. prés. = konjunktiv přítomného času; konj. imperf. = konjunktiv imperfekta.]

11. *Pater tē vituperat, ut mōrēs tuōs ēmendēs.* — *Patet tē vituperāvit, ut mōrēs tuōs ēmendārēs.* —

12. *Gādītānus quīdam Rōmam migrāvit, ut T. (= Titum) Livium vidēret.* —

13. *Bella saepe idcirco suscipiuntur, ut in pāce tranquillā vivāmus.* —

14. *Memoriam cotīdiē exercēte, puerī, nē minuātur.* —

15. *Lēgēs brevēs suntō, ut etiam ab imperītis memoriā teneantur.* —

16. *Rōmānī Cincinnātum eō cōnsiliō ab arātrō abdūxērunt¹, ut dictātor esset.*

17. *Fortiter pugnēmus, nē ab hostibus superēmur (vincāmur).* — *Fortiter pugnābāmus, nē ab hostibus superārēmur (vincerēmur).* —

18. *Imperātor animōs mīlitum orātiōne cōfirmāvit, nē impetū hostium terrērentur.* —

¹ Indik. aktiv. perf. slovesa „abdūcere“.

Zopakujte si vše, co bylo pověděno o konjunktivu přítomným na str. 160—163 a o konjunktivu imperfekta na str. 175—183!

42. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 339!)

1. Mnozí jiné chválí (budou chváliti), aby sami od nich byli chváleni. Mnozí jiné chválili, aby sami od nich bylo chválení. — 2. Buvoli se blíží k jezeru, aby pili vodu. — 3. Přicházím, abych ti pomohl. Přijďte, abyste nám prospěli. Pospíšili jste, abyste nám pomohli. — 4. Učíme se, aby duch byl vzděláván. — 5. Arabové zabíjejí pštrosy kyji (klacky), aby jejich peří nebylo znečištěno (poskvrněno) krví. — 6. Miluj přátele, abys od nich byl milován! Miloval jsi přátele, abys od nich byl milován. — 7. Buďtež příčinní, jinoši, abyste prospěli i sobě i vlasti! Byli jste příčinní, abyste prospěli i sobě i vlasti. — 8. Spěchejte, vojínové, abyste osvobodili vlast. Vojínové, spěchali jste, abyste osvobodili vlast. — 9. Občané, varujte se rozbrojů, aby se moc státu nezmenšila (neoslabila)! — 10. Vojínové, držte tyto obsazené kopce, aby bylo zabráněno nepřátelům v picování! — 11. Ukaž mi, hochu, cestu, abych marně nespěchal! — 12. Poslouchejme jiných, aby také nás jiní poslouchali. — 13. Budiž (on) povýšen, aby byl odstraněn. — 14. Nastrojíme úklady nepříteli, aby konečně byl přemožen. — 15. Opevníme město a přístav, aby nám nebylo bráněno v dovozu špiže (aby nám nebyl zamezen dovoz špiže). — 16. Caesar pošle posly k Lingonům, aby nepodporovali Helvetie obilím ani jinou věcí. — 17. Staří národové obětovali žerty, aby usmířili hněv bohů. — 18. Rodiče nás posílali do školy, abychom byli vzděláváni ve vědách a uměních. — 19. Hosté (cizinci) často přicházeli k lydskému králi Kroisovi, aby se podívali na jeho bohatství. — 20. Náhrobky byly postaveny u cest, aby pocestní čtli jména¹ a v paměti [je] chovali (pamatovali si je). — 21. Za starých (starodávných) časů města byla zakládána na návrších, aby nebyla dobytá od nepřátel. — 22. Lakonští (spartští) hoši každoročně byli bičováni u oltáře Dianina, aby se otužovali (= byli otužováni). — 23. Ženy Germánů se účastnily bitev, aby přispěly raněným. — 24. Caesar oblehl město, aby žádného nepřítele za sebou nezanechal. — 25. Za doby Augustovy římská říše byla ohraničována okeánem a řekami Rýnem, Dunajem a Eufratem; aby Římané obyvatele tak vzdálených krajů drželi na uzdě, usadili na mnoha místech vojenské pluky (legie). —

¹ t. j. jména zemřelých.

Přeložte do češtiny!

Dē Lacedaemoniis. — *Nihil apud Lacedaemoniōs turpius erat quam in proeliō scūtum āmittere. Mulier igitur Lacæna filiō in bellum properantī scūtum hīs verbīs dōnāvit:* »Aut cum hōc, aut in hōc!« —

Persa quādam, ut Lacedaemoniōs terrēret, dīxit²: »Sōlem prae multitudīne sagittārum nōn vidēbitis.« — *Tum ūnus ex Lacedaemoniīs,* »In umbrā igitur,« *inquit,* »pugnābimus.« —

33. HODINA.

Účelové věty:

Podstatné vedlejší věty účelové.

V latině k vedlejším větám účelovým řadí se ještě tyto *podstatné* vedlejší věty:

- a) vedlejší věty **žádací** (= věty přací a rozkazovací),
- b) vedlejší věty **snahové,**
- c) „ „ **zabraňovací,**
- d) „ „ **obavné.**

Všechny tyto čtyři druhy vedlejších vět účelových slují »*podstatné věty*«, protože se jimi vyjadřuje »*podmět*« nebo »*předmět*« řídicího slovesa věty hlavní (věty řídicí).

Proč se řadí k účelovým větám? Čeho si žádám, oč se snažím, čemu bráním, jest účel^m mého jednání.

Účelové věty:

2. Vedlejší věty žádací a snahové.

Spojky: »*ut*«, »*nē*«.

A.

Vedlejší věty **žádací** jsou jednak věty **přací**, jednak věty **rozkazovací**.

² = pravil, (indik. akt. perf. »*dīcere*«).

Vedlejší věty **žá d a c í** závisí na slovesech a výrazech znamenajících: »*žádati, prositi, přát si, rozkazovati, ustanoviti, raditi, napominati, vybizeti, přiměti, nutiti, pohnouti, dojmouti, dovoliti*« a některých jiných výrazech.

Tato zde uvedená slovesa shrnujeme ve dvě skupiny, »slovesa znamenající *žádati a poroučeti*«, »*verba postulandi et imperandi*«.

Příklady. — Slovesa znamenající :

žádati: *petere* (str. 355); *postulāre* (str. 355); *flāgitāre* (str. 350); *efflāgitāre* (str. 301); a j.;

prositi: *orāre* (str. 353); *exorāre* (I, str. 481); *rogāre* (str. 358); *precārī* = *prositi*; *implōrāre* (str. 303); *quaesō* (str. 311); *obsecrāre* (str. 307); *obtestārī* = *zapřisahati, prositi* (str. 307); a j.;

přát si: *optāre* (str. 308); a j.;

rozkazovati: *imperāre* (str. 352); *mandāre* (str. 306); *praecipō*, (*-ere*), (str. 310); *praescribere* (str. 310); *ēdicere* (str. 301); *praedicere* (str. 310); *dēnūntiāre* (str. 300); a j.;

ustanoviti: *statuere* (str. 359); *cōstituere* (str. 345); *dēcernere* (str. 348); *paciscor*, (*-ī*) = *vymíniti si, vyhraditi si* (str. 308); *cēnsēre* (str. 344); a j.;

raditi: *suādēre* (str. 313); *persuādēre* (str. 354, 355); a j.;

napominati, vybizeti: *monēre* (str. 352); *admonēre* (str. 295); *commōnēre* (str. 298); *commonefacere* (str. 298); *hortārī, adhortārī* = *povzbuzovati, pobizeti, vybizeti, nabádati, ponoukati; cohortārī* = *důrazně ponoukati, povzbuzovati, vybizeti, podněcovati*; a j.;

přiměti, nutiti: *impellere* (str. 352); *compellere* (str. 344); *incitāre* (str. 304); *excitāre* (str. 302); *sollicitāre* (str. 312); *cōgere* (str. 298); *subigere* (str. 313); a j.;

pohnouti, dojmouti: *movēre* (str. 353); *commovēre* (str. 298); *permovēre* (str. 310); *addūcere* (str. 295); *indūcere* (str. 304); a j.;

dovoliti: *concēdere* (str. 344); *permittere* (str. 310); a j.;

některé jiné výrazy: *lēx est* = *jest ustanovení, předpis, zákon*; *mīnus est* = *jest povinnost, jest úkolem, vyžaduje se*; *auctor sum* = *radím, naléhám, zasazuji se*; *cōsiliū capiō* (*capere*), *pojímám úmysl, odhodlávám se, ustanovuji se (na něčem)* = *cōsiliū ineō* (*inīre*); a j.

Verba dicendi: Také na slovesech znamenajících »*mluviti*« (na verbech *dicendi*, viz. str. 235), mají-li tato slovesa v sobě význam »*žádati, rozkazovati, vybizeti* a pod.«, aby se něco stalo nebo nestalo, závisí vedlejší věta účelová (žádací), uvedená spojkou »*ut*«, je-li kladná, (spojkou »*nē*«, je-li záporná).

Bývají to slovesa: *dicere* (II, str. 235); *nūntiāre* (II, str. 235); *respondēre* (II, str. 235); *scribere* (I, str. 319); a j.

[Mají-li tato verba dicendī v sobě význam »oznamovati, podávati zprávu, jistiti, tvrditi«, závisí na nich v latině vazba akusativu s infinitivem, v češtině vedlejší věta uvedená spojkou »že«.]

B.

Vedlejší věty *s n a h o v é* závisí na slovesech a výrazech, znamenajících »*pečovati, starati se, přičiňovati se, usilovati, obmysletí, dosáhnouti, dojíti, provésti, způsobiti, stříci se* a pod.«.

Tato zde uvedená slovesa shrnujeme ve dvě skupiny, »slovesa znamenající *pečovati* a *jednatik*«, »*verba cūrāndī et agendī*«.

Příklady: — Slovesa znamenající:

pečovati, starati se, dbáti, hleděti: *cūrāre* (str. 346); *vidēre* (str. 360); *prōvidēre* (str. 311); *prōspicere* (str. 311); a j.;

přičiňovati se, usilovati: *dare operam* (str. 300); *contendere* (str. 346); *labōrāre* (str. 305); a j.;

obmysletí: *id agere* (str. 342); *id agitur* (str. 342); *cōgitāre* (str. 298); a j.;

dosáhnouti, dojíti, aby . . .: *impetrāre* (str. 303); *id spectāre* (str. 359); *assequor*, (*-ī*) = dojíti, dosíci, dosáhnouti = *cōsequor*, (*-ī*); a j.;

provésti, způsobiti, aby . . .: *facere* (str. 349); *efficere* (str. 301); *perficere* (str. 309); a j.;

stříci se: *cavēre* (str. 343).

Vedlejší věty *žádací* a *snahové* jsou uvedeny týmiž spojkami (a výrazy), kterými jsou uvedeny příslovečné vedlejší věty účelové; viz str. 323!

Určité sloveso v latinských vedlejších větách *žadacích* a *snahových* jest:

a) v **präsentním** konjunktivu, je-li řídicí sloveso ve větě hlavní (ve větě řídicí) v **hlavním** čase nebo v imperativu,

b) v konjunktivu **imperfekta**, je-li řídicí sloveso ve větě hlavní (ve větě řídicí) ve **vedlejším** čase.

(O konjunktivu tedy platí zde totéž pravidlo, které platí o příslovečných větách účelových; viz str. 319 a násl.!)

Při překladu české podstatné vedlejší věty *žadací* a *snahové* si ved'te stejně jako při překladu příslovečné vedlejší věty účelové; viz str. 318 a násl.

Cvičení B.

1. *Petō* (hlav. čas) *ā tē, ut ad nōs veniās* (proto konj. prés.). —

2. *Petēbam* (vedl. čas) *ā tē, ut ad nōs venirēs* (proto konj. imperf.). —

3. *Postulō, ut tua vitia ēmendēs.* — *Postulābam, ut tua vitia ēmendārēs.* —

4. *Quis postulat, nē miserōs sublevētis?* —

5. *Vōs, iūdicēs, orō atque obsecrō, ut attentē verba mea audiātis.* —

6. *Militēs orābant duces, ut pūniret noxiōs, cēterīs militibus ignōsceret, exercitum in hostem dūceret.* —

7. *Amicum rogō, ut apud nōs cēnet.* — *Amicum rogāvī, ut apud nōs cēnāret.* —

8. *Obsecrō tē, nē quid gravius in frātre statuās.* — *Obsecrābam tē, nē quid gravius in frātre statuerēs.* —

9. *Militēs imperātorem frūstrā obsecrāvērunt, nē hosti cēderet nēve bellō dēsiseret.* —

1. Žádám tě, abys k nám přišel. —

2. Žádal jsem tě, abys k nám přišel. —

3. Žádám (vyžaduji), abys napravil své chyby. — Žádal jsem (vyžadoval jsem), abys napravil své chyby. —

4. Kdo žádá, abyste nepodporovali nešťastných? —

5. Prosím a zapřisahám vás, soudcové, abyste pozorně vyslechli má slova. —

6. Vojínové prosili vůdce, aby potrestal vinníky, (aby) odpustil ostatním vojínům a (aby) vedl vojsko proti nepříteli. —

7. Prosím přítele, aby u nás obědval (poobědval). — Poprosil jsem přítele, aby u nás obědval (poobědval). —

8. Zapřisahám tě, abys nic příliš krutého proti bratrovi neustanovoval. — Zapřisahal jsem tě, abys nic příliš krutého proti bratrovi neustanovoval. —

9. Vojínové marně zapřisáhli vojevůdce, aby neustupoval před nepřitelem a neustal od války. —

10. *Optāmus, ut fortissimus vir dux noster creētur* (konj. prés.). — *Optābāmus, ut fortissimus vir dux noster creārētur* (konj. imperf.). —

11. *Omnēs Rōmānī optābant, ut Numa Pompilius rēx ēdicerētur.* —

12. *Pater optat, nē filiū pigri sint.* — *Pater optābat, nē filiū pigri essent.* —

13. *Pater nōs ā fluviō revocat et imperat, nē in aquā frigidā natēmus.* — *Pater nōs ā fluviō revocāvit et imperāvit, nē in aquā frigidā natārēmus.* —

14. *Nātūra ipsa imperat, ut frāter frātre[m] amet.* —

15. *Lēgātus mīlitibus, quī extrā mūnitiōnēs erant, imperāvit, nē in hostēs impetum facerent.* —

16. *Catilīna cōstituit, ut duodecim simul opportūna loca urbis incenderentur.* —

17. *Persuādeō tibi, ut mihi crēdās.* —

18. *Themistoclēs persuāsit¹ civibus, ut classem centum nāvium aedificārent.* —

10. Přejeme si, aby nejstatečnější muž byl zvolen za našeho vůdce. — Přáli jsme si, aby nejstatečnější muž byl zvolen za našeho vůdce. —

11. Všichni Římané si přáli, aby Numa Pompilius byl vyhlášen za krále. —

12. Otec si přeje, aby synové nebyli leniví. — Otec si přál, aby synové nebyli leniví. —

13. Otec povolává nás od řeky a poroučí, abychom neplovali ve studené vodě. — Otec povolal nás od řeky a poručil, abychom neplovali ve studené vodě. —

14. Sama přirozenost poroučí, aby bratr miloval bratra. —

15. Podvelitel poručil vojínům, kteří byli vně opevnění, aby nečinili útoku na nepřátele. —

16. Katilina ustanovil, aby současně dvanáct vhodných míst (města =) v městě bylo zapáleno. —

17. Přemlouvám tě, abys mi věřil. —

18. Themistokles přemluvil občany, aby vystavěli loďstvo o stu lodí. —

¹ *persuādere*; zde indik. perf. act.; (* *persvázit*).

19. *Concedō, ut litterās ad amicum mittās.* —

20. *Prima lēx amicitiae est, ut ab amicis honesta petāmus et amicōrum causā honesta faciāmus.* —

21. *Patrēs familiās, quī erant in theātrō vel in circō, unde exitūs hōra erat incerta, columbās ē sinū mittēbant cum litteris, nē familia in sollicitūdine esset.*

22. *Caesar Labiēnō scribit (praes. histor.), ut nāvēs instituat (konj. prés., viz str. 290.).* —

23. *Primum mūnus iūsticiae est, nē cui quis noceat.* —

19. Dovoluji, abys poslal dopis příteli. —

20. Prvním zákonem přátelství jest, abychom vyžadovali od přátel věcí počestných a (abychom) k vůli přátelům konali [jen] počestné věci. —

21. Otcové rodin, kteří byli v divadle nebo v cirku, odkud doba odchodu byla neurčitá, vysílali z klína holuby s dopisem, aby rodina nebyla ve starosti. —

22. Caesar napíše Labienovi, aby vystavěl lodí. —

23. Prvním úkolem spravedlnosti jest, aby nikomu nikdo neškodil. —

Cvičení C.

1. *Cūrō* (hlav. čas), **ut valeās** (proto konj. prés.). —

2. *Cūrābās* (vedl. čas), **ut valērēs** (proto konj. imperf.). —

3. *Cūrābis* (hlav. čas), **ut valeās** (proto konj. prés.). —

4. *Cūrā* (imper., hlav. čas), **ut valeās** (proto konj. prés.). —

1. Pečuji, abys byl (—a, —o) zdrav (—a, —o). —

2. Pečoval (—a, —o) jsi, abys byl (—a, —o) zdrav (—a, —o). —

3. Budeš pečovati, abys byl (—a, —o) zdrav (—a, —o). —

4. Pečuj, abys byl (—a, —o) zdrav (—a, —o). —

5. *Cūrāte, ut ā bonīs amē-
minī.* —

6. *Cūrāmus, ut bonīs si-
milēs simus.* — *Cūrābāmus,
ut bonīs similēs essēmus.* —

7. *Utinam cūrētis, ut reī
pūblicae prōsītis!* —

8. *Cūrēmus, amīcī, nē
urbs nostra dēleātur.* —

9. *Cūr nōn cūrābās, nē ā
cīvibus tuīs vituperārēris?*

10. *Medicus omnem cū-
ram adhibēbit, ut aegrōtus
homō convalēscat.* —

11. *Videant cōsulēs, nē
quid dētrimentī rēs pūblica
capiat.* —

12. *Date operam, amīcī,
ut diū memoriā vestri
servēmus.* —

13. *Dux monet mīlites, ut
fortiter prō patriā pugnent.*
— *Dux monēbat mīlitēs, ut
fortiter prō patriā pugnā-
rent.* —

14. *A virīs sapientibus
monēmur, nē mortem me-
tuāmus.* —

5. Pečujte, abyste od do-
brých byli milováni (byly
milovány). —

6. Pečujeme, abychom by-
li podobni (byly podobny)
dobrým. — Pečovali (pečo-
valy) jsme, abychom byli
podobni (byly podobny) do-
brým. —

7. Kěž dbáte, abyste pro-
spívali státu! —

8. Starejme se [o to],
přátelé, aby naše město ne-
bylo zničeno. —

9. Proč jsi si nehleděl
[toho], abys nebyl tupen od
svých spoluobčanů? —

10. Lékař vynaloží vše-
chnu péči, aby se nemocný
člověk uzdravil. —

11. Nechť konsulové hle-
dí (= dbají, starají se), aby
stát neutrpěl žádné škody
(pohromy). —

12. Snažte se, přátelé,
abychom (si) dlouho zacho-
vali vzpomínku na vás. —

13. Vůdce napomíná voji-
ny, aby statečně bojovali za
vlast. — Vůdce napomínal
vojiny, aby statečně bojo-
vali za vlast. —

14. Od moudrých mužů
(mudrců) jsme napomínáni
(varováni), abychom se ne-
báli smrti. —

43. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 340!)

1. Žádám od vás, soudcové, abyste se postavili na odpor zločinnosti smělců a podporovali nevinné v neštěstí (= v pohromě). — 2. Požadují, občané, abyste byli poslušni zákonů a úřadů. Požadoval jsem, občané, abyste byli poslušni zákonů a úřadů. — 3. Ženy prosily bohy, aby Řím nebyl dobyt ani zničen. — 4. Zapřisahám bohy nebeské i podzemní, aby mně přispěli. Zapřisáhl jsem bohy nebeské i podzemní, aby mně přispěli. — 5. Přejeme si, aby se rolníci těšili z bujného osení. — 6. Caesar poručí, aby vojínové opevnili tábor náspem a příkopem. — 7. Caesar svým lidem, vojínům) poručil, aby vůbec žádné střely na nepřátele nemetali. — 8. Tribunové lidu se dožadovali, aby byli pokládáni za nedotknutelné. — 9. U Římanů byl zákon, aby úředníci každoročně byli voleni. — 10. Přejeme si, aby soudce v pochybné při obžalovaného raději osvobodil než odsoudil. —

11. Kato se dožadoval v senátu, aby se Římané vystrojili k válce proti Karthaginským. — 12. Prosim tě, abys neoznamoval svého příchodu svým přátelům. Prosil jsem tě, abys neoznamoval svého příchodu svým přátelům. — 13. Vždy jsme si přáli, aby činy našich předků správně byly vyličený. — 14. U Římanů byl zákon, aby mrtvoly (= těla mrtvých) nebyly pohřbívány v městě.

*

Přeložte do češtiny!

Dē equō et asinō. — *Asinus, quī gravī onere onerātus erat, equum ōrāvit, ut aliquam partem oneris portāret. Sed equus asinī precēs superbē repudiāvit et auxilium recūsāvit. Asinus, quī nimīo onere fatigātus erat, in viā periit.¹ Tum equus nōn solum omnibus oneribus, sed etiam pelle asinī onerātus est. Dē superbīā suā dēplōrāns, »Recūsāvī,« inquit, »partem oneris portāre; nunc omnia onera ūnā cum pelle comitis mei portō.« —*

¹ = pošel; (* **perjít**); perf. slovesa »*perire*«.

44. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 341!)

1. Řádné děti pečují (o to), aby připravovali rodičům a učitelům radost svou dbalostí. — 2. Římané zjednali si velmi veliké bohatství válkami; rozbíjejíce tábor dbali vždy toho, aby byl vykopán hluboký příkop, aby tábor od nepřátel nebyl dobyt (aby nebylo dobyté tábora od nepřátel). — 3. Matka se stará (o to), aby děti nestonaly a (aby) nebyly trápeny nemocí. — 4. Matka pečovala (o to), aby děti nestonaly a (aby) nebyly trápeny nemocí. — 5. V nebezpečných dobách římského státu konsulové hleděli (toho), aby stát nevzal (= neutrpěl) žádné škody. — 6. Rok a hodina upomínají, abys nedoufal v nesmrtelné věci (= nesmrtelnost). — 7. Často jste byli napomínáni (varováni), abyste nevěřili všem. — 8. O nic jiného jsem se nepřičiňoval, než abys nebyl trápen starostmi. — 9. Senát se usnáší, aby decemvirové nahlédli do knih sibiylských. — 10. Strážte se (varujte se), abyste nebyli klamáni od zlých lidí, neboť nezkušení lidé snadno se dávají (o)klamati. —

*

Přeložte do češtiny!

Dē accipitre et columbīs. — *Columbae perpetuō ā vultūre vexātae accipitrem ōrāvērunt, ut illum fūgāret. Id ab accipitre facile impetrāvērunt eumque ad sē invitāvērunt. Accipiter autem columbīs māximae fuit calamitātī, nam ūnō diē trucidāvit plūrēs columbās, quam vultur per longum temporis spatium potuerat.*¹ —

Skupiny slov. — II.

2. Zvířectvo. — Ssavci:

animal, *ālis*, n., živočich, tvor, zvíře; **bēstia**, *ae*, f., zvíře (*proti člověku*); dravé zvíře, šelma; **fera bēstia**, šelma; **pecus**, *oris*, n., brav, ovce; (*těž*: kozy, vepří); dobytek, dobytčata, stálo; **pecora atque iūmenta**, drobný a hrubý dobytek; **pecus**, *udis*, f., ovce; dobytče, (domácí) zvíře; **pecudēs**, f. plur., brav, dobytek, zvířata, stádo; **catulus**, *ī*, m., zvířecí mládě; **pullus**, *ī*, m., zvířecí mládě.

¹ = byl mohl; dříve, předtím mohl; (aktiv. indik. plupf. slov. »*posse*«).

Cardō cuneātus, (*cardinis*), klinovitý čep (dveř); *ōrdō senātōrius*, (*ōrdinis*), senátorský stav;

margō extrēmus, (*marginis*), nejzazší kraj, okraj; *harpagō ferreus*, (*harpagōnis*), železný hák;

curculiō, (*-iōnis*), pilous; *pāpiliō pulcher*, (*pāpiliōnis*), krásný motýl; *pūgiō cruentus*, (*pūgiōnis*), zkrvavená dýka; *septentriō*, (*-iōnis*), obyčejně v plur.: *septentriōnēs geliādi*, ledový sever; *scīpiō eburneus*, (*scīpiōnis*), berla ze slonové kosti; *vespertiliō foedus*, (*vespertiliōnis*), ohydný netopýr.

IV. Ze substantiv III. deklinace, zakončených v nominativu singuláru v »-as«, tato substantiva jsou maskulina: *adamās*, *as*, *elephās*.

Adamās, (*adamantis*), m., ocel;

as, (*assis*), m., as (římský peníz);

elephās, (*elephantis*), m., slon, slonovina.

V. Mužského rodu (maskulina) jsou substantiva III. deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-cis«, »guis«, »quis«. — (Viz též v »Odchytkách II.«!)

Příklady (v závorce jest genit. sing.):

fascis collēctus, (*fascis*), sebraná otep; *novi fascēs*, nové svazky prutů (= odznaky nových, nově zvolených konsultů); *piscis marinus*, (*piscis*), mořská ryba;

sanguis ruber (*sanguinis*), červená krev, (* *sanguis*); *unguis praesectus*, (*unguis*), ořezaný nehet, (* *unguis*); (nesprávná výslovnost jest *sankvis*, *unkvis*);

torquis aureus, (*torquis*), zlatý náhrdelník.

VI. Mužského rodu (maskulina) jsou substantiva III. deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-allis«, »-ollis«, »-mis«, »-nis«. — (Viz též v »Odchytkách II.«!)

Příklady (v závorce jest genit. sing.):

annālis, (*annālis*), obyčejné plurál: *annālēs*, (*annālium*), letopisy, anály, [*annālis liber*]; *canālis*, (*canālis*), truba, žlab, stoka; *canālis arundineus*, rákosová trubka; *nātālis*, (*nātālis*), [*nātālis diēs*], narozeniny;

collis parvus, (*collis*), malý pahorek;

vermis parvus, (*vermis*), malý červ; *vōmis' ferreus*, (*vōmeris*), železný pluh;

amnis rapidus, (*amnis*), prudká řeka; *crinis niger* (*crinis*), černý vlas; *finis certus*, (*finis*), jistý konec; *angustī finēs*, těsné, omezené, skrovné území; *fūnis laxus*, (*fūnis*), volný provaz; *ignis clārus*, (*ignis*), jasný oheň; *pānis candidus*, (*pānis*), bílý chléb; *cinis' niger*, černý prach, popel; (*fūnis* ve starší latině bylo někdy femininum).

VII. Substantiva »*orbis*, *glis*, *lapis*, *cassis*, *ēnsis*, *mēnsis*, *fūstis*, *postis*, *vectis*, *pulvis*, *axis*« jsou maskulina; substantivum »*callis*« někdy jest maskulinum, někdy femininum; (v následujícím jest u každého substantiva v závorce genitiv singularu). — (Viz též v »Odchytkách II.«!)

Orbis lacteus, (*orbis*), mléčná dráha; *universus orbis terrarum*, veškeren okresek zemský; *glis parvus*, (*gliris*), malá krysa; *lapis albus*, (*lapidis*), bílý kámen, bílá kamenná deska z laciného mramoru; *cassis*, (*cassis*), obyčejně v plur.: *cassēs*, (*cassium*), síť, tenata; *ēnsis aureus*, (*ēnsis*), zlatý meč; *tertius mēnsis*, (*mēnsis*), třetí měsíc; *fūstis magnus*, (*fūstis*), veliký klacek; *postis*, (*postis*), obyčejně v plur.: *postēs āgnei*, (*postium*), dřevěné veřeje; *vectis longus* (*vectis*), dlouhá páka; *pulvis' niger* (*pulveris*), černý prach; *axis ferreus*, (*axis*), železná osa; *callis*, (*callis*), stezka, stráž; *callēs nūdae* (*nūdi*), holé stráž.

¹⁾ Viz výše pod čís. I., -is, -eris!

Pokračování na obálce 8. sešitu.

ANGlický

FRANCOUZSKÝ

NĚMECKÝ

RUSKÝ

ITALSKÝ

ŠPANĚLSKÝ

★

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 8.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

VIII. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-ex}{-icis}$, $\frac{-ex}{-ēcis}$, $\frac{-ex}{-egis}$, maskulina jsou: *cōdex*, *culex*, *mūrex*, *vervex*, *grex*. — (Viz též v »Odchyčkách II.«!)

Cōdex antiquus, (*cōdicis*), staré zápisky, stará kniha; *culex parvus*, (*culicis*), malý komár; *mūrex*, (*mūricis*), jedlý nachový hlemýžď; *vervex saginātus*, (*vervēcis*), vykrmený skopec; *grex opimus*, (*gregis*), tučné stádo.

IX. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-ix}{-icis}$, $\frac{-ix}{-īcis}$, maskulina jsou: *calix*, *fornix*, *phoenix*. — (Viz též v »Odchyčkách II.«!)

Calix aureus, (*calicis*), zlatý pohár; *fornix obscurus*, (*fornicis*), tmavá klenba; *phoenix fābulōsus*, (*phoenicis*), báječný (pohádkový) ohniváč, (báječný egyptský pták, který se prý vždy po pětistiletém žití ve svém hnízdě spálil, ale z popelu vzlétl znovu omlazen).

X. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-s}{-tis}$, tato jsou maskulina:

dēns, *fōns*, *mōns*, *pōns*,
oriēns, *occidēns*, *torrēns*, *rudēns*;

dēns acūtus, (*dentis*), ostrý zub; *fōns calidus*, (*fontis*), teplý pramen; *mōns altus*, (*montis*), vysoká hora; *pōns sublicius*, (*pontis*), kolový most; *oriēns*, (*orientis*), [*oriēns sōl*], východ; *occidēns*, (*occidentis*), [*occidēns sōl*], západ; *torrēns rapidus*, (*torrentis*), dravá bystřina; *rudēns longus*, (*rudentis*), dlouhé lano.

(Viz též v »Odchyčkách II.«!)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

34. HODINA.

41. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 315!)

1. *Divitem avārum habēmus prō paupere, nam avārus semper eget; avārī animum cupiditāte dīvitiārum vexārī || scimus.* — 2. *Dīvitis vīta nōn semper tam pulchra est quam pauperis vīta.* — 3. *Utinam virtūs parī studiō ā prīncipe et dīvite atque ab humilī et paupere colerētur!* — 4. *Cīvitatēs Graecae, quae in Asiā erant, libertātem suam servāre sēque (= et sē) dominātiōne Darēi, rēgis Persārum, auxiliō Graecōrum, quī in continentī et in insulīs habitābant, liberāre studēbant.* —

5. *Vetera ā senībus plērumque nimis laudārī, recentia vituperārī cōstat.* — 6. *Bonī aliōrum bona, malī tantum mala aliōrum spectant.* — 7. *Miscentur trīstia laetis.* — 8. *Cūrāte praesentia!* — 9. *Bonī bona, malī mala laudant; bonum et malum cōgnōscere nōn semper facile est. Bona ā bonīs discite!* — 10. *Cūr nihil dē bonīs tuis servās?* — 11. *Sēnsibus ācria iūcunda nōn sunt; nimius sonitus auditū periculōsus est, nimia lūx visuī periculōsa est.* — 12. *Amīcīs omnia sunt commūnia.* — 13. *Hominēs multa invenient,*

sed vix omnia scient. — 14. Impiūs omnia vĕnālia sunt. — 15. Labor omnia vincit. — 16. Vĕri semper studiōsī estōte, puerī! — 17. Rĕs hūmānae mōbilēs sunt. (Hūmana mōbilia sunt.) — 18. Omnēs rĕs ūsū cōnsūmuntur, sed opera animī sicut animus ipse immortālia sunt. —

19. Aqua hominī māximē necessāria est. — 20. Superstitiō māximē noxia est. — 21. Lupus et canis simillimī sunt. — 22. Cicōniārū crūra gracillima sunt. — 23. Éventus pugnae māximē dubius et incertissimus est. — 24. Facillimum est iter per plānitē. — 25. Vituperāre facillimum, ěmendāre difficillimum est. — 26. Incolae nostrae urbis māximē variūs negōtūs occupātī sunt. — 27. Principia multārū rĕrū difficillima sunt. — 28. Etiam nostrīs temporibus multōs hominēs in servitūte acerbissimā et turpissimā vīvere || cōstat. — 29. Scīsne || in plūrimīs rĕbus prūdentiam meliōrem esse quam rōbur? — 30. Itinera antiq̄uissimīs temporibus difficillima erant. — 31. Casae sunt aedificia humillima. — 32. Viri celeberrimī in periculō saepe māximē anxī sunt. — 33. Māximum fuit odium omnium bonōrū civium adversus Catilinam. — 34. Hortĕnsius ōrātor ěloquentissimus fuit. — 35. Noster exercitus cum MM mīlitum¹ hostium et cum MMMCCC equitibus² proelium committit. — 36. Clārae lĕgēs XII tabulārū³ apud Rōmānōs in summā auctōritāte erant. — 37. Quot sunt quinque et quinque? Respondĕte! Decem. — 38. Pater meus alterō pede valēbat, alterō aegrōtus erat. —

O bitvě marathonské a salaminské. — Peršané byli nepřáteli Athéňanů; proto několikrát s velikým loďstvem válečných lodí proti nim do Řecka vypluli. Z různých bitev obzvláště známá jest bitva salaminská (= u Salaminy), již si Řekové zjednali převelikou slávu. Bitva marathonská (= u Marathona, na rovině marathonské) byla o deset let dříve, než slavná bitva salaminská.

U Salaminy Řekové, ačkoli neměli ani mnoho lodí ani veliké vojenské zástupy, přece odvahou porazili a zahnali na útěk perské loďstvo. Všechny perské lodí byly na útěku. Sám perský král

¹ = duobus milibus militum — ² = tribus milibus trecentis equitibus — ³ = duodecim tabularum . . .

Xerxes byl svědkem té porážky. Salaminské vítězství (= vítězství u Salaminy) bylo zásluhou Themistokleovou. A proto občané mu byli vděční. Ale později ani ta zásluha ho nezachránila. (Nevděčné myslí občanů =) nevděční občané byli příčinou Themistokleova vyhnanství.

Také rovina marathonská jest proslulá a vždy bude proslulá jak těžkou porážkou Peršanů, tak skvělým vítězstvím Řeků. Deset tisíc Athéňanů a tisíc Platajských s odhodlanou myslí útočilo na Peršany; tak Řekové přemohli a na útěk zahnali sto tisíc nepřátel, ačkoli s počátku Peršané střední voj řecký již (byli) porazili. Tato litá bitva byla Peršanům (= pro Peršany) záhubná. Pěší branné zástupy perské rychlým útokem snažily se zachrániti život. Mnoho skvělých zbraní perských bylo kořistí Řeků, z nich Athéňané po vítězství zasvětili bronzovou sochu (bohyni) Athéně. Převeliká byla Miltiadova zásluha o to vítězství, jemuž vítězství salaminské (= u Salaminy) bylo podobné.

Bitva marathonská byla svedena roku čtyřstého devadesátého př. Kr., bitva salaminská byla svedena roku čtyřstého osmdesátého př. Kr. --

42. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 327!)

1. *Multī aliōs laudant (laudābunt), ut ipsī ab ūs laudentur. Multī aliōs laudābant, ut ipsī ab ūs laudārentur.* — 2. *Ūrī lacuī appropinquant, ut aquam pōtent.* — 3. *Veniō, ut tibi adsim. Venīte, ut nōbīs prōsītis. Properāvistis, ut nōbīs adessētis.* — 4. *Discimus, ut animus excolātur.* — 5. *Arabēs struthiocamēlōs fūstibus occidunt, nē eōrum plūmae cruōre contāminentur.* — 6. *Amicōs amā, ut ab ūs amārēris. Amicōs amābās, ut ab ūs amārēris.* — 7. *Estōte sēdulī, iuvenēs, ut et vōbīs et patriae prōsītis. Sēdulī erātis, iuvenēs, ut et vōbīs et patriae prōdessētis.* — 8. *Properāte, mīlitēs, ut patriam liberētis. Properābātis, mīlitēs, ut patriam liberārētis.* — 9. *Discordiās vitāte, civēs, nē potentia reī pūblicae minuātur.* — 10. *Hōs collēs occupātōs tenēte, mīlitēs, ut hostēs pābulātiōne prohibeantur.* — 11. *Viam mihi mōnstrā, puer, nē frūstrā festīnem.* — 12. *Oboediāmus aliīs, ut nōbīs quōque aliī oboediant.* — 13. *Prōmoveātur, ut āmoveātur.* — 14. *Hostī insidiās parābimus,*

ut dēnique vincātur. — 15. Urbem et portum mūniēmus, nē commeātū prohibeāmur. — 16. Caesar ad Lingonēs nūntios mittit¹, nē Helvētiōs frūmentō nēve aliā rē iuvent. — 17. Veterēs gentēs immolābant hostiās, ut iram deōrum placērent. — 18. Parentēs nōs in scholam mittēbant, ut litterīs et artibus ērudirēmur. — 19. Hospitēs saepe ad Croesum, rēgem Lydōrum, veniēbant, ut opēs eius spectārent. — 20. Sepulcra ad viās sita erant, ut viātōrēs nōmina legerent et memoriā tenērent. — 21. Antīquīs temporibus oppida in collibus condēbantur, nē ab hostibus caperentur. — 22. Lacedaemoniōrum pueri quotannis ad āram Diānae verberābantur, ut dūrārentur. — 23. Germanōrum mulierēs proeliīs intererant, ut sauciūs adessent. — 24. Caesar, nē quem hostem post sē relinqueret, urbem oppugnāvit. — 25. Augusti aetate imperium Rōmānum Óceanō et fluvius Rhēno, Dānuviō, Euphrāte terminābātur; Rōmāni, ut incolās tam longinquārum regiōnum coercērent, in multīs locis legiōnēs collocāvērunt. —

*

O Spartanech.² — U Spartānů² nebylo nic potupnější[ho] než pozbyti štítu v bitvě. Lakonská žena tudíž synovi spěchajícímú do války dala štít s těmito slovy: »Bud' s tímto, nebo na tomto!¹« —

Kterýsi Peršan, aby postrašil Spartāny, pravil: »Pro množství střel nevidíte slunce.« — Tu jeden ze Spartānů vece: »Budeme tedy bojovati v stínu.« —

43. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 335!)

1. *Petō ā vōbīs, iūdicēs, ut audācium scelerī resistātis et innocentium calamitātem levētis. — 2. Postulō, civēs, ut lēgibus et magistrātibus pāreātis. Postulābam, civēs, ut lēgibus et magistrātibus pārērētis. — 3. Mulierēs deōs*

¹ praesens historicum, viz str. 291!

² = *Lacedaemoniū, ōrum.*

³ t. j. bud' se vrátíš z boje se štítem jako vítěz, nebo nalezneš v boji smrt, statečně bojuje za vlast, a druhové přinesou tě domů mrtvého na tvém štítě.

ōrābant, nē Rōma expugnārētur aut dēlērētur. — 4. Deōs superōs et īferōs obsecrāvī, ut mihi adessent. — 5. Optāmus, ut agricolae laetā segete dēlectentur. — 6. Caesar imperat (praes. histor.), ut milītēs castra vallō et fossā mūniant. — 7. Caesar suīs imperāvit, nē quod omnīnō tēlum in hostēs reicerent. — 8. Tribūnī plēbis postulābant, ut sacrōsānctī habērentur. — 9. Apud Rōmānōs lēx erat, ut magistrātūs quotannis creārentur. — 10. Optāmus, ut iūdex reum in rē dubiā magis absolvat quam damnet. —

11. Catō in senātū postulābat, ut Rōmānī bellum Carthāginiēnsibus parārent. — 12. Órō tē, nē amīcis tuīs adventum tuum indicēs. Órābam tē, nē amīcis tuīs adventum tuum indicārēs. — 13. Semper optābāmus, ut rēs gestae maiōrum nostrōrum rēctē dēscrīberentur. — 14. Apud Rōmānōs lēx erat, nē corpora mortuōrum in urbe sepelīrentur. —

Kůň a osel. — Osel, který byl obtížen těžkým břemenem, poprosil koně, aby nesl nějakou část břemene. Ale kůň pyšně zamítl oslovu prosby a odepřel pomoc. Osel, který byl vysílen přílišným nákladem, posel na cestě. Tehdy kůň byl obtížen nejen všemi břemeny (celým nákladem), ale i oslí koží. Běduje nad svou pýchou pravil: »Odepřel jsem nésti část nákladu; nyní nesu celý náklad spolu s koží svého druha.« —

44. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 336!)

1. Līberī probī cūrānt, ut parentibus et magistrīs diligentiā suā laetitiam parent. — 2. Rōmānī bellīs māximās opēs sibi comparāvērunt; castra locantēs id semper cūrābant, ut alta fossa foderētur, nē castra ab hostibus capeantur. — 3. Māter cūrāt, nē līberī aegrōtent nēve morbō vexentur. — 4. Māter cūrābat, nē līberī aegrotārent nēve morbō vexārentur. — 5. In perīculīs rei pūblicae Rōmānae cōsulēs operam dabant, nē quid dētrimentī rēs pūblica caperet. — 6. Immortālia nē spērēs, monet annus et hōra. — 7. Saepe monēbāminī, nē omnibus crēderētis. — 8. Nihil aliud labōrābam, nisi nē cūrīs vexēris. — 9. Senātūi placet,

ut decemvirī librōs Sibyllinōs inspiciant. — 10. *Cavēte, nē ā malis hominibus dēcipiāminī, nam hominēs imperitī facile dēcipiuntur.* —

Jestřáb a holubi. — Holubi, ustavičně pronásledováni od supa, poprosili jestřába, aby onoho zahnal. Dosáhli toho od jestřába snadno a pozvali jej k sobě. Jestřáb však byl holubům k největší škodě, neboť v jediném dni povraždil více holubů, než sup předtím mohl [povražditi] za dlouhou dobu. —

Dodatek k slovníku k 31.—33. hod. (Viz str. 295 a násl.!)

agō, ere, ēgī, āctum, 3., (I, 333; II, 100, 200):

I. **a)** p o h á n ě t i, vléci, vésti; **b)** odháněti; štváti, stihati, hnáti, pronásledovati; **c)** v p o h y b u v á d ě t i, puditi, vésti, řídit; **d)** posouvati; **e)** pobizeti, podněcovati; hnáti, dohnati; **f)** soudně stihati, žalovati; (*toto sloveso se vyskytuje v různých rčeních, jež se různě překládají do češtiny*);

II. **a)** tráviti, žiti, býti; **b)** prodlévati;

III. **a)** činiti, konati, vykonávati; obirati se, zanáseti se (*něčím*); **b)** vyříditi, poříditi; **c)** (*o slavnostech, svátcích*;) slaviti, světit; **d)** (*o herci, řečníkovi*;) hráti kus, úlohu; přednáseti; **e)** jednati, rokovati, vyjednávat; **f)** býti činný, jednati; **g)** jednati, vésti si, počínati si (*nějak*); zacházeti (*s někým nějak*), nakládati (*s někým nějak*);

IV. (*o žalobci*;) soudně jednati (*s někým*), poháněti, žalovati (*někoho*); (*o obhájci*;) vésti právní jednání;

V. *sē agere* = **a)** pohybovati se, přicházeti, spěchat, říti se; **b)** vésti si, počínati si, chovati se;

VI. *id agō, ut (nē) ...*, (str. 330), to obmýšlim, aby (aby ne) ...; *id agitur, ut (nē) ...*, (str. 330), o to se jedná, o to jde, o to běží, aby (aby ne) ...;

VII. *aliquid agitur*, něco se děje; *quid agis?* co děláš? jak se máš? *grātiās agere* vzdávat díky, děkovati; *causam agere*, vésti při, žalovati, zastávat žalobu; souditi se.

auctor, ōris, m., a) (*ten, kdo hodnověrnost zesiluje*;) rukojmí, ručitel; zpravodaj, svědek; **b)** vzor, příklad, předchůdce, osobnost; učitel; autorita; **c)** (*o spisovatelích*;) svědek, zpravodaj, pramen, autorita, dějepisec; spisovatel;

d) (*ten, kdo jest původcem nebo podporovatelem děje:*) rádce, navrhovatel, doporučovatel, návodce; schvalovatel; strůjce; původce; **e)** zakladatel; vynálezce; praotec (*rodu*);

f) (*v právní mluvě:*) zástupce, poručník, kurátor; **g)** zástupce jmění, statku (*při koupi*); prodavač;

auctor sum alicuius rei, radím k něčemu, schvaluji něco, naléhám na něco, zasazuji se o něco, (viz str. 329).

caveō, ēre, cāvī, cautum est, 3., (I, 295, 486):

a) *cavēre aliquem*, (též *ab aliquō*), varovati se někoho, míti se na pozoru před někým; *cavēre aliquid*, též *ab aliquā rē*, stržici se něčeho, varovati se něčeho, míti se na pozoru před něčím, vystřihati se něčeho, býti na strážii před něčím; *cavēre canem*, varovati se psa; *cavēre ab homīne nefāriō*, stržici se, varovati se zločinného, bohaprázdného člověka; *cavēre honōris cupiditātem, pericula*, stržici se, varovati se ctižádosti, nebezpečenství; *cavēre ab insidiīs*, stržici se, varovati se úkladů; *cavē!* střež se, varuj se! pozor! *id cavēre*, toho se vystřici, uvarovati; *mahum cavēre*, vystřici se zla, vyhnouti se zlu; *numquam hominī* (dativ původový) *satis cautum est*, (nikdy od člověka není dosti vystřiháno =) člověk se nikdy nemůže dosti míti na pozoru, člověku nikdy se nelze dosti vystřici;

b) *caveō, nē . . .*, (str. 330), chráním se, mám se na pozoru, aby ne . . .

c) *cavēre alicui*, býti na strážii ve prospěch někoho; míti péči, pečovati o někoho, opatrovati, chrániti někoho (od něčeho = *ab aliquā rē*); *cavēre veterānis*, postarati se o vysloužilce; *mihi cavētur ab invidiā*, jsem chráněn od nenávisti;

d) pomáhati při zabezpečení na soudě právníckou radou; **e)** (někomu) dáti jistotu; ručiti, zaručovati se (někomu za něco); dáti si zaručiti (něco od někoho), vyhraditi si jistotu;

f) (*zákonem, smlouvou, závětí:*) vyhraditi, stanoviti, nařiditi, (*ut, aby; nē, aby ne; str. 330*);

g) imperativu *cavē* s konj. prés. nebo perf. se užívá k vyjádření zákazu přísnějšího rázu; *cavē ignōscās*, střež se, abys odpouštěl = neodpouštěj! *cavē tē frātris misereat*, střež se míti slitování s bratrem = neměj slitování s bratrem! *cavē crēdidēris*, střež se uvěřiti = neuvěř!

h) [*cavēre* s inf. v lat. jen zcela ojedinele; nikdy »*cavēre, ut nē*«, jen »*cavēre, nē*«]; *cautus, a, um* = zajištěný, zabezpečený, (*in aliquā rē*; neklasické jsou vazby s předložk. *ad, adversus, contrā, ergā*); ostrážitý, opatrný, obezřelý.

cēnsēō, *ēre, cēnsuī, cēnsūm*, 2., **a)** počítati; **b)** odhadovati jmění římského občana a zapsati jej do seznamu občanstva; **c)** přihlásiti jmění k odhadu; **d)** odhadovati, určovati cenu, ceniti, vážit si; **e)** (v myslí odhadovati), míti za to, domnívati se, souditi, pokládati, uznávati (za dobré, za slušné); **f)** činiti návrh, navrhopati; **g)** hlasovati (pro něco), býti (pro něco); raditi (k něčemu); **h)** (*o senātu:*) usnášeti se (na něčem), učiniti nález, ustanoviti, usouditi, rozhodnouti, naříditi; **i)** přiřknouti, udělit;

cēnsēō (s vazbou akus. s infin.), mám za to, myslím, domnívám se, soudím, že . . . ; *nōn cēnsēō* (s vazbou akus. s inf.), mám za to, myslím, domnívám se, soudím, že ne . . . ;

cēnsēō (s infin.), uznávám za dobré, za slušné;

cēnsēō, ut (nē) . . ., (str. 329), navrhuji, hlasuji, usnáším se, aby (aby ne) . . . ;

cēnsēō (s vazbou akus. s infin. passiv. opisného časování), ustanovuji, usnáším se, aby . . . ;

dēditiōnem cēnsēō, radím ke vzdání;

senātus cēnsuit, ut lēgātī mitterentur = *senātus cēnsuit lēgātōs mittendōs esse*, senát se usnesl, aby vyslanci byli posláni;

quem ardōrem studiū cēnsētis fuisse in Archimēde? jaký vědecký zápal že byl, že planul v Archimedovi, soudíte? jaký a si vědecký zápal planul v Archimedovi?

compellō, *ere, compulī, compulsūm* 3., **a)** sháněti, vhněti; **b)** zaháněti, zatačovat, tisknouti; **c)** vhněti, přiváděti do tísně; **d)** nutiti, donucovat, doháněti, přinutiti;

hominem ex domesticis insidiis in castrēse latrōcinium compellere, vyhnati člověka z domácích nástrah do polního lupičství; *aliquem ad dēditiōnem compellere*, někoho přinutiti ke vzdání, vzdáti se; *rabiē compellor*, dávám se strhnouti vztekem;

compellō, ut (nē) . . ., (str. 329), nutím, donucuji, doháním, přinucuji, aby (aby ne) . . .

concedō, *ere, concessī, concessūm*, 3., **a)** ustupovati, odcházeti (*odněkud*); **b)** odebirati se, odcházeti (*někam*); **c)** přejíti (*v jiný stav, poměr*); **d)** přistupovati na mínění (*něčí*), podvoliti se, poddati se, podrobiti se; povoliti (*někomu*); **e)** (*někomu*) ustoupiti, postoupiti místo, dáti přednost; nevyrovnati se, býti za někým; **f)** odpustiti, prominouti, darovati;

g) postoupiti (*někomu něco*), odstoupiti, přepustiti, ponechati; **h)** povoliti, dovoliti, dopřáti, propůjčiti, poskytnouti, (*ut, nē, str. 329*); (*s infin., má-li při sobě osobní předmět v dativu*);

i) připouštím (že . . . , v *lat. vazba akus. s infin.*);
concedō, ut veniās, dovoluji, abys přišel; *concedō id esse vērum*,
připouštím, že jest to pravda; *concedō tibi abire*, dovoluji ti
odejítí.

cōnstituō, cōnstituīs, cōnstituere, cōnstituī, cōnstitutum, 3., a) [spo-
lečně, zároveň, spolu] stavěti, postavit; usídliti, vykázati sídla;
b) ustanoviti (*někoho něčím*), (*o hodnoti*); **c)** postavit, vystavěti,
zříditi; **d)** ustaviti, založiti, zříditi, zjednati, získati; **e)** stanoviti,
ustanoviti, smluviti, určití, dohodnouti se; **f)** soudně stanoviti,
rozhodovati, činiti nález; **g)** ustanoviti (u sebe), usouditi, usta-
noviti se (na něčem), rozhodnouti se, umíniti si; **h)** pevně stano-
viti, zaříditi, urovnati, spořádati, uspořádati;

cōnstituere (s *infin.*), viz: *statuere* s *infin.*; *cōnstituere, ut (nē)*
. . . , viz: *statuere, ut (nē)* . . . ; *cōnstituere* (s vazbou akus. s *infin.*
passiv. opisného časování), viz *statuere*;

cōnstituere (aliquid cum aliquō); *cōnstituere (dē aliquā rē)*;
cōnstituere, (ut . . . ; nē . . .), (str. 329); *cōnstituere* (s vazbou
akus. s *infin. passiv. opisného časování*), stanoviti, ustanoviti,
smluviti, určití; *diem conciliō cōnstituere*, určití den ke schůzi, ke
shromáždění; *iter cōnstituere*, určití pochod, smluviti se o pocho-
du; *finēs cōnstituere*, stanoviti, určití hranice; *cōnstituere, ut . . .*,
ustanoviti, aby . . . ;

cōnstituere aliquid in aliquā rē (abl. místní s předl., viz *statuō*),
postavit něco někde; *cōnstituere aliquem in agris*, někoho usa-
diti, někomu sídla vykázati na venkově;

aliquem cōnstituere rēgem, (vazba 2 akus.), někoho ustanoviti
králem, za krále;

oppidum cōnstituere, zbudovati, založiti město; *spem in aliquō*
cōnstituere, skládati naději v někoho;

auctōritātem sibi cōnstituere, zjednati si vážnost; *victōria*
cōnstitutā est, vítězství jest zjednáno, rozhodnuto;

cōnstituere dē iūre, (soudně) stanoviti, rozhodovati o právu;

cōnstituere (aliquid), ustanoviti se (*na něčem*), rozhodnouti se;
umíniti si (*něco*);

Chersonēsūm cōnstituere, uspořádati Chersones, urovnati stav
věcí na Chersonesu; *rem públicam cōnstituere*, (u)spořádati obec,
stát;

sacra cōnstituere, zavésti bohoslužbu; *rēs cōnstituere*, uspořá-
dati poměry; *domiciliūm cōnstituere*, zakládati obydlí, bydliště;
imperium cōnstituō, zakládám panství; *nummōs cōnstituere*, za-
váděti peníze; *civitatē cōnstituō*, ustavuji obec, dávám obci
ústavu.

contendō, ēre, contendī, contentum, 3., (I, 500; II, 283, 284):

- a)** srovnávat, přirovnávat, (*cum aliquā rē, k něčemu*);
- b)** (*cum aliquō*), (s někým) se měřiti, pouštěti se v boj, v zápas; bojovat, zápasit, zápolit;
- c)** (*slovy*) se měřiti, hádat se, přiti se;
- d)** napínat; naměřiti, (*o luku a pod.*);
- e)** napínat své síly, napínat se, namáhat se, usilovat; (*ut, nē, str. 330*);
- f)** usilovat (*o něco*), usilovně se domáhat, zasazovat se (*o něco*), naléhat, důtklivě žádat; (*aliquid ab aliquō*); (*ut, aby, nē, aby ne, str. 329*);
- g)** mířiti, spěchat, pospíšiti, kvapit, chvátat; kvapně, chvatně táhnouti;
- h)** (usilovat o něco tvrzením =) důrazně tvrdit, jistit, stát na svém.

cūrō, āre, āvī, ātum, 1., a) pečovat, mít péči, starat se, (*aliquem, aliquid, o někoho, o něco*); dbát, hledět si, všimati si, (*aliquid, něčeho*); mít na péči (něco);

- b)** *cūrō, ut (nē) . . .*, pečuji, starám se, dbám, hledím, aby (aby ne) . . . (*str. 330*);
- c)** obstarávat, opatrovat, ošetřovat; (*o úřadě:*) spravovat, řídit;
- d)** léčit, hojit;
- e)** (*o penězích:*) opatřit, zapravit, zaplatit;
- f)** *bellum cūrō, řídím válku; exercitum cūrō, velím vojsku.*

dē, (předl. s abl.):

- a)** (*o směru shora dolů:*) **s, se; dē montibus cadere**, padat s hor; *dē equō cadere*, spadnout s koně; *stella dē caelō cecidit*, hvězda spadla s nebe; *dē mūrō sē dēicere*, svrhnout se se zdi, s hradeb;
- b)** (*o vzdalování se odněkud:*) **z, ze; dē finibus suis exire**, vyjít, odejít ze svého území; *dē vitā dēcēdere*, (odejít ze života =) zemřít; *arma cadunt dē manibus*, zbraň padá z ruky;
- c)** (*o původu:*) **z, ze; homō dē plēbe**, muž z lidu;
- d)** (*o celku, z něhož se část vyjímá:*) **z, ze; alter dē duōbus**, jeden ze dvou; *pauci dē nostris*, málokterí, několik z našich (vojínů); *mulier ūna dē tot milibus*, jediná žena z tolika tisíc;
- e)** (*o látce, z níž jest něco vyrobeno:*) **z, ze; ultima aetās est dē dūrō ferrō**, poslední věk jest z tvrdého železa; *pōnere templum dē marmore*, zbudovat chrám z mramoru, mramorový chrám;
- f)** (*o době, jejíž část uplynula:*) (ještě) **za, o**; (hned) **po**; *dē tertiā vigiliā*, o třetí noční hlídce; *multā dē nocte, za čiré noci; dē mediā*

nocte, s pŭlnoci; *diem dē diē prōspectāre*, vyhlížeti, očekávati den po dni, ode dne ke dni;

g) (*o příčině:*) **pro, z, ze, za, od**; *hāc dē causā*, z této příčiny; *quā dē causā, quā dē rē*, z kteréžto příčiny, pročež; *gravī dē causā*, z důležité příčiny;

h) (*o způsobu:*) **podle**; *dē cōnsiliō*, po radě, podle rady; *dē mōre*, podle zvyku; *dē imprōvisō*, z nenadání, neočekávaně, nenadále; *dē industriā*, z úmyslu, úmyslně, horlivě: *dē integrō*, znova, opětovně; *dē sententiā*, podle mínění;

i) (*o vztahu:*) **o, co do . . ., vzhledem k . . ., ve příčině (něčeho), stran (něčeho), co se týče**; *lēgātōs dē pāce mittere*, poslati posly stran míru, o mír; *dīcere, scribere, cōgitāre dē aliquā rē*, mluvit, psát, uvažovat o něčem; *aliquid facere dē rēbus suis*, něco činit vzhledem ke svému stavu, postavení, ve příčině svých poměrů; nějak si počínat ve svém postavení; *dē rē timēre*, mít obavu stran věci, o věc; *satisfacere dē iniūriis*, zadost učiniti za bezpráví = nahraditi škodu;

j) *dē aliquā rē certāre*, zápasiti, závoditi o něco; *dē aliquā rē contendere*, bojovati, zápasiti o něco; *dīmiciāre dē aliquā rē*, zápasiti, bojovati za něco, pro něco (= k ochranění něčeho); zápasiti, bojovati o něco (*za účelem dosažení něčeho*);

dē hāc rē dubitō, pochybuji o této věci; (**avšak:**) *id dubitō*, pochybuji o tom;

o tom nebudu mlčeti = *dē eā rē nōn tacēbō*, (**avšak:**) *id, hoc nōn tacēbō*;

o tom tě přesvědčuji = *dē eā rē tibi persuādeō*, (**avšak:**) *id, hoc tibi persuādeō*;

audire dē aliquō aliquid, a) slyším o někom něco; b) slyším od někoho něco;

iūdicāre dē aliquō suspiciōnibus, pouze na základě podezření pronášeti soud o někom;

cōgnōscere dē rē, dověděti se, zvědět o věci; *cōgnōscere rem*, poznati, seznati věc;

nūntiāre dē rē, dáti zprávu o věci; *nūntiāre rem*, zvěstovati, oznámiti věc;

commemorāre dē rē, zmiňovati se o věci; *commemorāre rem*, připomínati věc;

cōnfitēri dē rē, vyznati se, vyzpovídati se z věci; *cōnfitēri rem*, vyznati, doznati něco;

dē aliquō supplicium sūmere, trest smrti, popravu na někom vykonati; *dē aliquō triumphāre*, nad někým triumfovati, slaviti triumf; *bene merēri dē rē públicā*, zjednati si zásluhy o stát;

optimē dē aliquō merērī, znamenitě se zasloužiti o někoho, někomu prokázati znamenité služby; *dē mē āctum est*, jest veta po mně; *dē imperiō āctum est*, nadvláda jest ta tam.

děcernō, *ere*, *děcrēvī*, *děcrētum*, 3.,

a) (o úřední osobě, o korporaci:) rozhodovati, činiti rozhodnutí, činiti usnesení; (rozhodnutím) ustanoviti, naříditi, prohlásiti; (o soudci:) rozsuzovati; (**vazby** tohoto slovesa: *aliquid*; akus. s infin.; vedl. účel. věta s *ut*, *nē*, str. 329);

b) (usnesením) povolit, přifknouti, přisouditi; (*alicui aliquid*);

c) (o jednotlivci:) rozhodovati se (*pro něco*);

d) navrhovati, činiti návrh; hlasovati (*pro něco*);

e) rozhodnouti se (u sebe), umíniti si, ustanoviti se (*na něčem*); (**vazby** tohoto slovesa: s vedl. větou účelovou s *ut*, *nē* . . ., str. 329); (s infin. nebo s vazbou akus. s infin. passiv. opisného časování jako *statuō*);

f) rozhodovati bojem, sváděti rozhodný boj; (slovy) rozhodovati, zápolit, zápasiti.

ē, **ex**, (*předl. s abl.*), (*ē* jen před souhláskou, *ex* před samohláskou i souhláskou):

a) (místně, *odkud?*) **z**, **ze**; *ex urbe ēgredi*, vyjiti, vykročiti z města; *ex Italiā, ē finibus suis exire*, odejiti, vyjiti z Italie, ze svého území;

b) (o východisku pohybu směrem dolů nebo nahoru:) **s**, **se**; *ex equō dēsilire*, seskočiti s koně; *pendēre ex arbore*, viseti (se stromu =) na stromě; *ex locō superiōre*, s vyššího místa; *ex montibus in vallēs dēcurrere*, s hor seběhnouti do údolí;

c) (k označení vlasti, původu osob:) **z**, **ze**; *ex Hispāniā quīdam*, kdosi z Hispanie, kterýsi Hispan;

d) (k označení celku nebo množství, z něhož se část vytýká:) **z**, **mezi**; *ūnus ex multis*, jeden ze mnohých;

e) (k označení příčinné závislosti, původu, důvodu, příčiny, podmínky, podmínky i překážky:) **z**, **ze**, **na**, **následkem**, **pro** a j.; *ex aliquō pendēre*, záviseti na někom; *pecūnia ex metallis redit*, peníze plynou z dolů; *ex opportunitāte loci*, pro příhodnou polohu místa;

f) (o vztahu:) **vzhledem k**, **dle**, **podle**, **po**, **z**, **ze**; *ex senātūs cōsultō*, podle usnesení senátu; *ex foedere*, podle smlouvy, úmluvy;

g) (o čase, k označení začátku nebo trvání:) **od**; *ex eō tempore*, od toho času;

h) (o čase, k označení bezprostředního následku, jenž hned ná-

sleduje:) **hned po; po; ex ipsā caede**, hned po vraždě; *ex cōsulātū*, hned po konsulátě;

i) (k označení pořadu:) *diem ex diē*, den ze dne, ode dne ke dni;

j) (o látce:) *statua ex aere facta*, socha vyrobená z bronzu;

k) *audiō, accipiō, cōgnōscō, comperiō, intelligō, sciō aliquid ex aliquō*, slyším něco, doslychám se, dovidám se něčeho (o něčem) od někoho, vím něco od někoho;

cōgnōscō, intelligō, animadvertō, sentiō aliquid ex aliquā rē, poznávám, znamenám něco z něčeho, podle něčeho, po něčem;

mētiōr, aestimō, iūdicō aliquid ex aliquā rē, posuzuji něco podle něčeho;

ex animī sententiā, podle nejlepšího přesvědčení; *ex sententiā*, podle přání, podle vůle; *ex senātūs sententiā*, podle usnesení senátu; (*dē sententiā amicōrum*, na radu přátel);

magnā ex parte, z veliké části; *ē contrāriō*, proti tomu, naopak; *ex occultō*, tajně, potaji; *ex usū alicuius*, k něčemu prospěchu, užitku;

ex itinere, hned z pochodu, na pochodě; *ex fugā*, přímo z útěku, na útěku.

extrā, (*předl. s akus.*, na otázku *kde? i kam?*), *m i m o*, *k r o m ě*; (*místně:*) *extrā prōvinciam*, vně provincie, mimo provincií; *extrā mūnitiōnēs prōcēdere*, vyjítí, vytrhnouti ven z opevnění; (*v přeneseném smyslu:*) *extrā cōnsuetūdinem*, proti obyčeji; *extrā ōrdinem*, (mimo pořádek =) mimořádně; *extrā vitia*, bez chyb.

faciō, *facere, fēcī, factum*, 3., (I, 493; II, 70):

a) dělati, robiti, hotoviti; stavěti, tvořiti; zpracovati;

b) získávati, sháněti, opatřovati;

c) konati, vykonávati, prováděti; spáchati, provésti; dopustiti se (něčeho);

d) (*sacrificium*) *facere*, konati obět, obětovati;

e) činiti, působiti, zjednávati, vzbuditi, roznítiti, připravit;

f) činiti (něco někomu), dělati (něco s někým); (*alicui, dē aliquō*);

g) dávat, poskytovat;

h) *faciō, ut . . .*, a) způsobuji, aby . . . (*věta účelová*, str. 330);

b) způsobuji, že . . . (*věta účinková*);

i) (*s vazbou dvojího akus.:*) činiti, dělati, ustanovovati, voliti (někoho něčím); (II, str. 247);

j) ceniti, vážiti si;

k) zobrazovati, líčiti, uváděti;

- l) býti činný, jednati, dělati, činiti;
 m) počínati, vésti si, chovati se, jednati;
 n) (passivum:) **fiō, fieri, factus, sum**, býti konán, stávati se, povstávati, vznikati, dít se;
 o) různá rčení, v nichž se vyskytuje sloveso *facere* (zkratka *f.* = *facere*): *aes alienum f.*, dělati dluhy; *bellum f.*, a) způsobiti válku, dáti podnět k válce; b) počítí, zdvihnouti válku (*alicui*, proti někomu); *damnum f.*, míti, utrpěti škodu; *fugam f.*, a) zahnatí na útěk; b) dáti se na útěk; *locum f.*, dávatí příležitost, podnět; *lūdōs f.*, vystrojiti hry; *metum f.*, nahnati strachu; *pecūniam sibi f.*, vydělávati si peníze; *periculum f.*, uvéstí do nebezpečnosti; *pontem in flūmine f.*, (vy)stavěti most přes řeku; *praedam f.*, kořistiti; *f. deōs testēs*, brátí (si) bohy za svědky; *verba f.*, míti, konati, prosloviti, promluvití řeč = řečniti; *versus f.*, skládatí verše; *faciō mē locuplētē*, vydávám se za bohatého; *sacrificium f.*, konati obět, obětovati; *verba facta*, slova (nově) utvořená; *nātūrā factus*, přírodou, od přírody stvořený, uzpůsobený.

flāgitō, āre, āvi, ātum, 1., a) požadovati, vyžadovati; důtklivě (důrazně, úsilně) žádati; (*ab aliquō aliquid*, někdy též *aliquid*, od někoho, na někomu něčeho; někoho o něco); b) doléhati, naléhati, vymáhati, domáhati se, dožadovati se.

habēō, ēre, habuī, habitum, 2., (I, 263), (*aliquid*):

- a) držeti, chovati; v sobě chovati; jímati; b) nakládati (*s někým*), zacházeti, jednati; c) chovati (*o dobytku*);
 d) míti v moci; míti (*něco jako majetek*), vládnouti (*něčím*); ovládati (*něco*);
 e) obdržeti, dostati; *sibi habēre*, podržeti si, nechati si;
 f) míti za sídlo, za bydliště; obývatí;
 g) míti; h) míti v duchu, na mysli; i) obsahovati; býti příčinou (*něčeho*), (*něco*) míti za následek, (*s něčím*) býti spojen;
 j) moci, uměti, věděti; k) (*o povinnosti*;) musiti, míti;
 l) míti, pokládati (*s vazbou 2 akus.*); *aliquem habēō sacrōsanctum*, někoho mám, pokládám za nedotknutelného; m) ceniti, vážiti si; n) míti za to, souditi;
satis aetātis habēre, býti dosti stár; *dilēctum habēre*, konati odvod; *dimidium facti habēre*, polovice práce míti vykonáno; *epistula nihil habet*, dopis neobsahuje nic; *fidem alicui habēre*, míti důvěru k někomu, někomu věřiti; *alicui grātiam habēre*, vděčnost chovati k někomu, býti uznalý vůči někomu; *aliquid in grātiam habēre*, zavděk přijmouti něčím; *alicui honōrem habēre*,

někomu prokazovati poctu; *invidiam habēre*, buditi závist, ne-
 návist; *orātiōnem habēre*, míti, pronášeti řeč; *potestātem alicuius*
rei habēre, míti přístup k něčemu, míti možnost něco vykonati;
prōpositum habēre, míti v úmyslu; *rationem alicuius rei habēre*,
 míti zření k něčemu; *rationem habēre cum aliquō*, účtovat s ně-
 kým; *rēs fidem habet*, věc dochází viry; *senātum habēre*, konati
 schůzi senátu; *verba habēre*, mluvíti, řečniti; *verba cum aliquō*
habēre, domlouvati se; *sē habēre* = *habēri*, býti (ve stavu); *bene*
sē habēre, býti v dobrém stavu; *graviter sē habēre*, býti těžce
 nemocen; *ego mē bene habeō*, vede se mi dobře; *sic sē rēs habet*,
 tak tomu jest; *rēs hūmānae ita sē habent*, takový jest světa běh;

auctoritās alicuius magni habētur, něčí vážnost mnoho platí;
aliquid honōri habēre, něco si klásti za čest;

amor habendī, lakota, hrabivost;

aliquem prō hoste habēre, mám pokládám někoho za nepřítel
 = *aliquem in numerō hostium habeō*; (sloveso »habeō« s vazbou
 dvojího akusativu obyčejně mívá do sebe význam »skutečně ně-
 koho míti někým«; na př.: *habeō tē amicum*, mám tě přítelem,
 (t. j. ty jsi vskutku mým přítelem); znamená-li »habeō = míti,
pokládati někoho za někoho«, vyjadřuje se doplněk »za někoho«
 v latině předložkovým pádem: *prō* s ablativem; *in* s ablativem,
 nebo výrazy: *locō alicuius*, *in locō alicuius*, *numerō alicuius*, *in*
numerō alicuius; na př.: *habeō tē prō amīcō*, (*in*) *locō amīci*, (*in*)
numerō amīcōrum, pokládám tě za přítele, (t. j. myslím si, že jsi
 mým přítelem);

(totéž platí i o passivu »habeor« s vazbou dvojího nominativu;
habeor prō amīcō, (*in*) *locō amīci*, (*in*) *numerō amīcōrum*, jsem
 pokládán za přítele);

aliquem habeō prō paupere, někoho mám, pokládám za chu-
 dáka; *prō nihilō habēre*, za nic nepokládati; *aliquem (in) numerō*
servōrum, (*in*) *locō servōrum habeō*, pokládám někoho za otroka;

habēre = do sebe míti, v sobě držeti, obsahovati; *haec orātiō*
habet trēs partēs, tato řeč má (obsahuje) tři části; *Asia habet*
multās urbēs = *in Asiā sunt multae urbēs*, v Asii jsou mnohá
 města;

habeō plūrēs librōs quam amīcus = *plūrēs mihi librī sunt quam*
amīcō, mám více knih než přítel;

habeō aliquid religiōni, dělám si z něčeho svědomí; —

sloveso *habēre* s participiem passivního perfekta vyslovuje
 trvalý stav vzešlý z minulého děje; *rem cōgnitam habeō*, ze-
 vrubně znám věc; *persuāsum habeō*, jsem převědčen;

habeō, quod (s konj.), mám důvod, proč . . ., mám důvod (s inf.);

nōn habeō, quod (s konj.), nemám důvodu, proč . . . ; nemám důvodu (s inf.); (místo *quod* lze klásti též vedlejší tázací větu, uvedenou částicemi *cūr* nebo *quārē*); *nihil habeō, quod incūsem senectūtem*, nemám důvodu, proč bych vinil stáří; nemám důvodu viniti stáří;

nōn habeō, quod scribam, nemám proč psáti; *nōn habeō, quid scribam*, nemám co psáti;

in animō habēre, (míti v úmyslu), pomýšleti, zamýšleti; *satis habēre*, přestatí na něčem; *parum habēre*, nepřestatí na něčem.

impellō, *ere, impulī, impulsū*, 3., **a)** udeřiti, tepati, bítí (do něčeho); **b)** v pohyb uvéstí; **c)** přiměti k ústupu (*o voji*); **d)** pohnouti, poháněti, pobádati, popouzeti, podněcovati; **e)** dáti poslední ránu, dorazití;

impellere, ut (nē) . . ., (str. 329), přiměti, pohnouti, pobídnouti, podnititi, aby (aby ne); (*impellere* s infin. ojedinele jako *monēre*);

impellere aliquid, tepati, bítí, udeřiti do něčeho; v pohyb uvéstí něco; *impellere aliquem*, někoho přiměti k ústupu; *in fugam impellere*, obrátiti na útěk; *impellere in fraudem, ad scelus*, podněcovati k podvodu, ke zločinu.

imperō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, str. 55); vazby:

a) *imperō alicui, ut (nē) . . .*, (str. 329), někomu poručím, rozkazuji, aby (aby ne) . . . ;

[závisí-li na »*imperō* = poručím, rozkazuji« vedl. věta, jejíž sloveso jest v passivu nebo jest to sloveso deponentní, překládá se tato vedlejší věta do latiny *někdy* i vazbou akus. s infin.;]

»mně jest poručeno, se poručí, aby . . .« = *míhi imperātur, ut . . .* (str. 329);

b) *alicui imperāre* = někomu vládnouti, někoho ovládati; někomu veleti; mítí velení nad někým; býti vladařem někomu, nad někým;

c) *alicui aliquid imperāre*, někomu něco určití, uložití (*jako dávkou, jako daň*):

Caesar civitātibus obsidēs imperāvit, Caesar uložil obcím rukojmí; *frūmentum imperāvit*, uložil (obilí =) dodatí obilí; *militēs imperāvit*, uložil (vojáky =) postaviti vojáky.

moneō, *ēre, monuī, monitum*, 2., (I, 271):

monēre (aliquem dē aliquā rē, v pozdější latině *aliquem alicuius rei*), (akus. zájmena střed. rodu), (s vazbou akus. s infin.), (se

závislou táz. větou), upomenouti, připamatovati (někoho na něco), upozorniti (někoho na něco);

hoc tē moneō, admoneō = *dē hāc rē tē moneō*, toto ti připomínám, na to tē upomínám; *hoc moneor, admoneor*, na toto jsem upomínán, toto se mně připomíná;

moneō, admoneō (s vazbou akus. s infin.), připomínám, uvádím na paměť, že...; *rēctē admonēs*, dobře připomínáš; *aeris aliēni admonēre*, upomínati z dluhu;

multa horrenda monēre, předpovídati mnoho strašlivého; *aliquem monēre*, někoho napomínati, vyzývatí, varovati; někomu domlouvati;

moneō, admonēō, ut (nē)..., napomínám, vyzývám, varuji, domlouvám, nabádám, pobádám, aby (aby ne)..., (str. 329);

moneō s infin. bývá zřídka, a tu zase jen ve větách obecně platných, v nichž není osobního předmětu a podmět jest věcný; *aliō properāre tempus monet*, doba nabádá spěchati jinam; *ratio ipsa monet amicitias comparāre*, sám rozum nabádá zjednávatí přátelství.

moveō, ēre, mōvi, mōtum, 2., (I, str. 463; II, str. 212, 254);

movēre, ut (nē)..., (str. 329), pohnouti, dojmouti, přiměti, dohnati, aby (aby ne)...

castra movēre, hnouti tábořem (= táhnouti dále); *arma movēre*, chopiti se zbraně; *urnam movēre*, potřásati osudim; *sē movēre* = *movērī*, hýbatí se, míti se k dílu; *caudam movēre*, vrtěti ohonem;

senātū movēre, vyloučiti ze senátu;

civitas movētur, obec se bouří; *bellum alicui movēre*, dáti se do války s někým; *odium movēre*, vzbuditi nenávisť.

orō, āre, āvi, ātum, 1., a) mluvití, přednášeti; b) prositi, prosebně žádati;

(o vazbách slovesa *orāre* platí totéž, co jest pověděno o slovese *rogāre* = prositi, žádati); (str. 329);

orāre aliquem; aliquid;

někoho prosím za toto jediné = *aliquem orō hoc unum*; někoho prosím za pomoc = *aliquem orō, ut mihi auxilium ferat*.

per, (předl. s akus.), (I, 182; II, 104, 255):

a) (místně: *kudy? po čem? přes co?*), **skrže, přes, po**; do češt. se lat. předložkový pád s *per* překládá často prostým bezpředložk. instrumentálem; *per finēs ire*, jíti skrže území, územím; *militēs per agrōs dimittere*, rozeslati vojiny po dědinách; *per mediām urbem*, středem města; *per mare*, přes moře, po moři; *per cor-*

pora trānsire, přejiti přes těla, po tělech; *fortūna potēns per omnia hūmāna*, štěstěna mocná ve všech lidských věcech, v celém lidském žiti;

b) (časově: *po kterou dobu se něco děje? kdy se něco děje?*), **po, za, v**; *per decem annōs*, po deset let; *per tempus colloquii*, po celou dobu rozmluvy; *per lūdōs*, za her, v čas her; *per somnum*, ve spaní; *per occāsiōnem*, při (za) příležitosti; *per ambiōnēnem*, po dobu ucházení (se o úřad); *per idem tempus*, touž dobou;

c) (o prostřednictví:): **skrze** (někoho); **po** (někom); něčím; *per lēgātōs*, skrze posly, po poslech; *per litterās*, písemně;

d) (při jménech osob, bohů, jichž se dovoláváme v přísaze, prosbě a pod.): **pro, skrze, u, při**; *iūrāre per deōs*, přísahati při božích; *per fortūnās*, pro všechno na světě, probůh!

e) (o způsobu:): **z, v, za**; *per vim*, mocí, násilím, násilně; *per virtūtem*, statečně; *per iram*, v hněvu, z hněvu;

f) (o příčině, zejména o překážce; o osobě neb věci, pro kterou se něco státi může nebo nemůže:): *per aetātem arma ferre nōn possum*, pro věk nemohu se chopiti zbraně, vytáhnouti do pole; *id per mē fieri licet*, co se mne týče, pokud na mně záleží, to se může státi; *nāvēs factae per Caesarem*, lodi vystavěné k rozkazu Caesarovu; *per invidiam*, z nenávisi;

g) *per sē* = 1. sám od sebe, sám o své ujmě, dobrovolně, na svůj vrub, sám; 2. sám sebou, sám o sobě; k vůli sobě;

h) *per manūs trādere*, vydati, odevzdati z ruky do ruky;

per plānitium, po rovině, rovinou; *per longum temporis spatium*, za dlouhou dobu, v dlouhé době.

persuādeō, ēre, persuāsi, persuāsum, 2.:

a) (*alicui, ut . . .*), (str. 329), přemluvití, přiměti, pohnouti, svéstí, (někoho, aby . . .); *persuādēsō tibi, ut discās*, přemlouvám tě, aby ses učil; *persuādeō tibi, nē huic virō crēdās*, přemlouvám tě, abys nevěřil tomuto muži; (ve významu »přemluvití atd.« jest u slovesa »*persuādēre*« osobní předmět v dativu; na slovese »*persuādēre*« v tomto významu závisí vedl. věta účelová žádací, uvedená spojkou »*ut*«, při záporu »*nē*«, viz str. 329);

b) (*alicui s následující vazbou akus. s inf.*): přesvědčiti (někoho, že . . .); *persuādeō tibi hoc esse verum*, přesvědčuji tě, že toto jest pravda; *persuādeō patri mē discere*, přesvědčuji otce, že (já) se učím;

persuādeō tibi dē hāc rē, přesvědčuji tě o této věci, o tomto; (je-li věcný předmět vyjádřen zájmenem středního rodu nebo adjektivní číslovkou rodu středního, klade se do akus.): *persuādeō tibi hoc*, přesvědčuji tě o tomto;

c) *mihi persuādeō* = nabývám přesvědčení, uznávám, věřím; *tibi persuādē*, buď přesvědčen, (= *velim tibi persuādeās*); *quis hoc sibi persuādēret?* kdo by se toho domýšlel? *persuāsum habeō*, mám za uznané, za jisté; jsem přesvědčen;

d) (v passivu:) *mihi persuādētur*, (*neosobní vazba*), dávám se přesvědčiti, nabývám přesvědčení; *mihi persuāsum est, ut . . .*, (str. 329), jsem rozhodnut, odhodlán, aby . . .; *mihi persuāsum est, ut . . .*, (str. 329), dal jsem se přemluvíti, aby . . .; *mihi persuāsum est* (*s následující vazbou akus. s inf.*), nabyl jsem přesvědčení, jsem přesvědčen, mám za to, (že . . .); *persuāsum tibi est loci opportunitāte*, příhodnosti místa dal jsi se svěsti = příhodnost místa tě (k tomu) přiměla.

petō, *ere, petivī (petiī), petitum*, 3., (II, 124):

a) *petō, ut (nē) . . .*, žádám si, toužím, bažím, dychtím, přeji si, aby (aby ne) . . ., (str. 329); (nesprávná jest vazba *petō* s *infin.*);

b) *petō aliquid ab aliquō* (řídčeji *ex aliquō*), žádám něčeho od někoho, na někom; žádám někoho za něco, o něco; *alicui*, pro někoho;

c) někdo byl požádán = *ab aliquō petitum est*.

post, (předl. s akus.), a) (*o místě:*) **za** (něčím); *post tergum*, za zády, v týle; *post sēsē aliquid vidēre*, viděti něco za sebou; b) (*o čase:*) **po** (něčem), **od** (něčeho); *post centum annōs*, po stu let, za sto let; *post annum quārtum, quam . . .*, čtvrtý rok potom, co (kdy) . . .; *post illud*, potom, od té doby; *post hominum memoriam*, za (od) paměti lidské, pokud pamět lidská sahá, (co svět světem stojí); *post urbem conditam*, po (od) založení města; (I, 259; II, 104, 220, 270, 271).

postulō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 427):

postulō aliquid ab aliquō, žádati něčeho na někom, od někoho; žádati někoho o něco, za něco; *nōlī postulāre ab amicis, quod rēctum nōn sit*, nežádej od přátel, na přátelích, co není správné; *postulō aliquid* jest vazba básnická.

Závisi-li na *postulō* passivní infinitiv nebo *infin. deponentního slovesa*, závisi na *postulō* někdy i vazba akus. s tímto infinitivem.

Co do významu nejslabší jest »*petere*«, silnější jest »*postulāre*«, nejsilnější jest »*flāgitāre*«.

prae, (předl. s ablat.), a) (*místně*, zřídka, obyčejně jen ve rčeních:) **před**; *praedam prae sē agere*, hnáti kořist před sebou; *prae sē ferre*, 1., před sebou nositi (držeti); 2.) stavěti na odív, chlubit se; 3.) dávat na jevo, zjevně (zřejmē, veřejně) ukazovati, ne-

zatajovati; vyhašovati, hlásati; **b)** (v přirovnání, o poměru:) **proti, vůči, vedle**; *prae magnitudīne corporum*, vedle velikosti těl; *beātus es prae ceteris*, proti ostatním (t. j. srovnáváš-li se s ostatními) jsi šťasten; [*praeter ceteros beātus es*, jsi šťasten před ostatními, nad ostatní (t. j. více než ostatní)]; *nēminem prae sē hominem putat*, nikoho proti sobě, vedle sebe nepokládá za člověka; **c)** (o překážce, ve větech záporných:) **pro, při**; *prae lacrimis loquī nōn possum*, nemohu mluvit pro slzy, pro pláč; *prae metu (oblītū)*, ze samého strachu.

prō, (předl. s ablat.), (I, 218):

a) (o místě:) **před** (něčím, je-li kdo obrácen zády k předmětu; je-li kdo obrácen k předmětu obličejem, klade se předložka *ante*); *prō contiōne*, před shromážděním, před shromážděným vojskem; *exercitum prō castris collocāre*, postavit vojsko před táborem; *prō castris cōpiās prōducere*, vyvésti branné zástupy před tábor; **b)** »vpředu, zpředu na něčem, v něčem, u něčeho«; *prō tectis aedificiōrum (saxa mittunt)*, vpředu na střeších stavení stojíce = se střech (balvany metají, házejí); *prō opere militēs sunt*, vojínové jsou (vpředu) na opevnění; *prō portis esse in statiōne*, býti na stráží před branami (t. j. stráž jest obrácena zády k branám); [*Hannibal ante portās*, Hannibal před branami];

c) ve prospěch (něčí), **pro, za, o** (někoho); *prō patriā pugnāre*, bojovati za vlast; *Cicerōnis orātiō prō Milōne*, Ciceronova řeč za Milona;

d) (o zastupování:) **za, místo** (někoho); *innocentēs prō nocentibus poenās pendunt*, nevinní trpí trest, jsou trestáni místo vinníků, za vinníky; *lēgātus prō praetōre*, velitelův zástupce; *prō cōsule, prō praetōre in provinciā profectus est*, odešel do provincie jako (místokonsul, místopřetor) prokonsul, propřetor;

e) (o odměně, náhradě a odplatě:) **za**; *prō meritis grātiam referre*, za zásluhy se odvděčiti; *ulciscor hostēs prō iniūriis*, mstím se nepřátelům, nad nepřáteli za křivdy;

f) (o způsobu a přiměřenosti:) **dle, podle, vedle**; (někdy lze přeložit celou větou); *vivere prō dignitate*, žítí podle své důstojnosti; *bellum parāre prō magnitudīne periculī*, strojiti se k válce podle velikosti nebezpečení, jak toho velikost nebezpečení vyžaduje; *Caesar prō suā clementiā hostēs cōservāvit*, Caesar přijal na milost nepřátele podle své laskavosti, jak se bylo lze nadíti do jeho laskavosti; *Helvetiū prō multitudine hominum angustōs finēs habēbant*, Helvetiové měli vzhledem k lidnatosti, na lidnatost skrovné území; *prō sē quisque*, každý podle svých sil, seč jest, podle možnosti, se své strany;

prō tempore et prō rē, podle času a okolnosti; *prō loci nātūrā*, podle polohy místa, vzhledem k poloze místa; *prō rei necessitatē*, v nouzi;

g) jako; jakoby;

prō certō aliquid affirmāre, na jisto tvrditi něco; *prō visō renūntiāre*, něco oznámiti jako věc spatřenou; *aliquid prō testimōniō dicere*, něco vypověděti jako svědek; *aliquid habēre prō disciplinā et praeceptis*, něco míti jako naučení a výstrahu, naučením a výstrahou;

aliquid prō nihilo putāre, habēre, něco nepokládati za nic; *aliquid prō testimōniō afferre*, něco uváděti jako důkaz; *aliquem prō paupere habēre*, někoho míti, pokládati za chudáka.

quandō? (*táz.*), v které době? kdy? **quandō**, (*vztažné*), kdy; **quandō**, (*časové*), kdy, když; **quandō**, (*neurčité*, = *aliquandō*), někdy; **quandō**, (*příčinné*), když, ježto; **nē quandō**, aby nikdy ne...

quī, quae, quod, (*tázací*.) jaký, který; (*vztažné*.) který, jenž, kdo, co; **is, quī**, ten, který; ten, jenž; ten, kdo; **id, quod**, to, které; to, jež; to, co; (*neurčité*.) nějaký, některý; [**quī (quis), qua, quod** v platnosti neurčitého zájmena se klade po: *nē* = aby ne, *sī, nisi, num*, po vztažných adverbích *quō, quantō*; bývá též při potenciálním konjunktivu]; *nē quod bellum*, aby žádná válka ne... (str. 323).

quis, quid, (*tázací*.) kdo? co?; (*při substantivu*.) který? jaký? **quis (quī), quid**, (*neurčité*.) někdo, něco, (ně)kdo, (ně)co; (klade se obdobně jako neurčité zájmeno *quī*, viz str. 357); **nē quis, ut nē quis**, aby nikdo ne; **nē quid, ut nē quid**, aby nic ne;

(*tázací*.) *quid censēs?* co soudíš? *quid igitur est?* jak se to tedy má? *quid ergō?* což tedy? *quid?* co? jak? proč? *quid tacēs?* proč mlčíš? *quid plūra dicam?* nač, k čemu bych mluvil více? *quid rei est?* co jest? co se stalo?

quisquam, quaequam (velmi řídký tvar), **quidquam** nebo **quicquam**, (*neurčité zájmeno*), někdo, něco; (*při substantivu*.) nějaký;

(*po záporce*.) nikdo, nic; *neque quisquam*, a nikdo; *neque quidquam (quicquam)*, a nic; *negō quemquam venire*, pravím, tvrdím, že nikdo nepřichází; *nōndum quisquam*, ještě nikdo ne; *vix quisquam*, sotva kdo;

(*quisquam, quidquam* se klade zpravidla v záporných větách, kde již jest jiný záporný výraz, a v řečnických otázkách, majících záporný smysl); *an quisquam Croesō divitior fuit?* či snad vůbec někdo byl bohatší než Kroisos? [*ve smyslu*: nikdo nebyl...];

(srovnejte:) *nōn habeo aliquid*, nemám něčeho; *nōn habeo quicquam*, nemám ničeho;

[v češtině bývá vedle záporného přísudku více jiných záporných výrazů, kdežto v latině dostačí položit jen jediný záporný výraz; v tom případě vedle záporného výrazu klademe v latině kladné výrazy, na př. *quisquam*, *ullus*, *unquam* (*unquam*), *usquam*, *quodquam*, jichž se užívá v záporných (záporný smysl majících) větách a jež se překládají do češtiny zápornými výrazy; na př.:]

nikdo nikomu nikdy neřekl = *nēmō cuiquam unquam dixit*; spravedlnost nikdo nikomu neškodí = *iūstitia nunquam nocet cuiquam*;

(v kladných větách se *quisquam* klade, obsahují-li myšlenku smyslu záporného; bývá to zejména v podmíněčných větách a ve větách s *quam* po předcházejícím komparativu); *sī quisquam*, *certē Sōcratēs sapiēns fuit*, jestliže vůbec (někdo, jistě Sokrates byl moudrý (= nikdo nebyl moudřejší než Sokrates); *Croesus divitiōr fuit quam quisquam superiōrum regum*, Kroisos byl bohatší než kterýkoli z dřívějších králů (= nikdo z dřívějších králů nebyl tak bohatý jako Kroisos).

revocō, āre, āvī, ātum, 1., a) zpět zavolati, povolati, odvolati; **b)** povolati z vyhnanství; **c)** zpět obrátiti, odvrátiti; **d)** odvolati (= učiniti neplatným); **e)** znova volati, vyvolati, (*o herci, o řečníkovi*); **f)** znova povolati, (o vojínech); **g)** znova zavésti; obnoviti; zase uvésti;

h) vzájemně volati; zváti, pozvati;

i) poukazovati, odvolávat se (*na něco*), vztahovati (*něco k něčemu*), posuzovati (*podle něčeho*); **j)** přivésti, dovésti (*něco někam*); nechati dojít (*k něčemu*).

rogō, āre, āvī, ātum, 1., a) prositi, žádati; **b)** tázati se; **c)** úředně se tázati (v senátě, ve shromáždění lidu, při volbě);

a) *rogāre* = prositi, žádati; v a z b y: akus. o s o b y, kterou prosíme, *žádáme*; akusativ v ě c i, za kterou prosíme, *žádáme; aliqum; aliquid*; jsou-li současně uvedeny i osoba i věc, klademe akus. o s o b y a věc vyjádříme vedl. větou účelovou *žádací*, spojky *ut, nē*, str. 329;

vedle akus. osoby stojí současně akus. věci jen tehdy, je-li věcný předmět vyjádřen zájmenem nebo adjektivem středního rodu:

o (za) to jediné tě prosím = *id ūnum tē rogō*; o (za) to jediné jsem byl požádán = *id ūnum rogātus sum; faciam illud, quod rogātus sum*, učiním ono, zač jsem byl požádán; (avšak:)

prosím, žádám tě za pomoc = *rogō tē, ut mihi auxilium ferās*
(= abys mi poskytl pomoci);

b) *rogāre* = tázati se; vazby: táži se někoho na něco = *rogō aliquem dē aliquā rē*; akus. osoby a akus. věci kladou se u slovesa »*rogāre* = tázati se« jen tehdy, je-li věc vyjádřena zájmenem nebo adjektivem střed. rodu:

na to se tě táži = *id tē rogō*, jinak: *dē eā rē tē rogō*;

quid mē istud rogās? proč se mne tážeš na tohle? *quid multa mē rogās dē rēbus insuāvibus?* proč se mne tážeš mnoho o věcech nepřijemných?

c) při hlasování v senátě nebo ve shromážděních lidu se užívalo rčení:

senātōrem sententiam rogō, táži se senátora o (na) jeho mínění; *senātor sententiam rogātur*, senátor jest tázán na mínění; (avšak:)

»někoho se táži na jeho mínění« [(dotaz jest neúřední) se přeloží:] *rogō aliquem, quid sentiat* (závislá táz. věta).

spectō, āre, āvī, ātum, 1., (I, 250; II, 59, 258), **a)** (*aliquid*), dívati se, pohlížeti (*na něco*); přihlížeti (*něčemu*); **b)** hleděti, míti zření (*k něčemu*), ohlížeti se (*na něco*), dbáti (*něčeho*); **c)** zkoumati, zkoušeti; **d)** cílití, mířiti, vztahovati se (*k něčemu*); **e)** směřovati, býti obrácen (*k něčemu*); **f)** *id spectō, ut (nē) . . .*, (str. 330), toho hledím dosíci, k tomu mířím, k tomu cílím, na to pomýšlím, to vyhledávám, aby (aby ne) . . .

statuō, statuīs, statuere, statuī, statūtum, 3., **a)** postaviti, vystavěti, zříditi; **b)** ustanoviti, stanoviti, určiti, naříditi; **c)** stanoviti u sebe, souditi, představovati si; **d)** ustanoviti se, odhodlati se, umíniti si;

statuere tigna, postaviti, zaraziti trámy, klády; *aliquid gravius in aliquem statuere*, něco krutějšího (přilíš krutého) ustanoviti proti někomu; přilíš kruté nastoupiti na někoho, zakročiti proti někomu; *statuere dē aliquō*, rozhodnouti o někom; *tempus colloquiō* (dat.) *statuere*, ustanoviti, určiti dobu k rozmluvě; *amicum dignum* (vazba 2 akus.) *aliquā rē statuō*, mám přítele za hodna něčeho; *apud animum suum statuere*, v duchu si umíniti; *rēgnum statuere*, založiti království; *aliquem statuere rēgem*, někoho dosaditi na trůn;

statuere [s infin. (při témž podmětu)], odhodlati se, hodlati, umíniti se, ustanoviti se; *Caesar Rhēnum trānsire statuit*, Caesar umínil si, ustanovil se, odhodlal se, rozhodl se přejíti přes Rýn; (na *statuere* v tomto významu závisí též vazba akusativu s infinitivem passivního opisného časování, zejména je-li ve vedl. větě obsažena povinnost nebo nutnost);

statuere, ut (nē)..., (str. 329), ustanoviti, stanoviti, určití, naříditi, aby (aby ne) ...;

statuere (s vazbou akus. s infin.), pokládati za věc jistou, že ...; míti za to, že ...; souditi, že ...; představovati si, že ...;

statuere aliquid in aliquā rē, postavití něco v něčem, na něčem, (*ale též:*) někam, do něčeho, v lat. místní ablativ s předložkou *in* na otázku *kde?*; v češt. akus. s předl. *do* na otázku *kam?*)

vertō, ere, vertī, versum, 3., a) točiti, otáčeti, vrtěti; **b)** obracetí; zatáčeti; **c)** (*určítým směrem*) obracetí, namiřiti, zaměřiti; **d)** obracetí, převáděti, přenášeti, vznášeti; **e)** svalovati, uvalovati; **f)** uváděti (*v nějaký stav*); **g)** uváděti (*v souvislost*), zařadovati, vztahovati, vykládati; **h)** měniti; proměňiti; **i)** překládati (*z jazyka jednoho do druhého*), převáděti; **j)** (*v češt. zvrtné sloveso:*) udáti se, skončiti se, dopadnouti; **k)** převraceti, obracetí, vyvracetí, podvracetí; zvrátiti, uvěsti ve zkázu, zničiti);

sē vertere, a) = *terga vertere*, obrátiti se zády, (*ve vojenství:*) dáti se na útěk; **b)** proměňovati se, přecházeti;

aliquid ad sē vertere, něco si přivlastniti; *aliquid in superbiam vertere*, něco vykládati za pýchu; *aliquid in suam contumēliam vertere*, něco pokládati za urážku; *aliquid vitiō vertere*, něco počítati za chybu, míti za zlé; *solum vertere*, změňiti půdu = jinam se obrátiti, odstěhovati se, přestěhovati se; *vēra in contrārium vertere*, překrucovati pravdu v opak; *Platōnem vertere*, překládati Platona; *quod bene vertat*, kéž se to dobře skončí; kéž to jest se zdarem, k dobrému; *terram vertere*, zorávati zemi, půdu; *civitatē vertere*, obec zvrátiti, uvěsti ve zkázu, zničiti);

vector, a) otáčím se; **b)** *vector in aliquā rē*, otáčím se na něčem, kolem něčeho, v rozsahu něčeho; s něčím souvisím, jsem spojen; na něčem záležím, závisím; **c)** pohybuji se, pobývám, dlím, zdržuji se; **d)** *vector ad caedem*, dávám se, pouštím se do vraždění; **e)** věnuji, oddávám se (něčemu); **f)** *vector* = *vertō iter*, obracím se, dávám se cestou, rozběhnu se (někam).

videō, ēre, vidī, visum, 2., (I, 272):

a) viděti, zírati, hleděti, patrīti, dívati se; (II, str. 235);

b) býti svědkem něčeho, zažiti, dočkati se, dožiti se;

c) (*duševně:*) viděti, znamenati, pozorovati;

d) poznávati, věděti, rozuměti;

e) pozorovati (něco); hleděti, přihlížeti (k něčemu); uvažovati, mysliti, přemýšleti (o něčem);

f) hleděti, dbáti, starati se; (*ut, nē*, str. 329);

g) *vidēre aliquid*, vyhlédnouti, obstarati něco, postarati se o něco.

Účelové věty: 3. Vedlejší věty zabraňovací.

A.

Spojky »nē«, »quōminus«.

Vedlejší věty uvedené spojkou »nē« nebo »quōminus«, které závisí na slovesech znamenajících

»zabraňovati, brániti, překážeti, státi v cestě, odstrašovati, zpěčovati se, zdráhati se«,

slovou věty z a b r a ň o v a c í. — Slovesa právě zde uvedená zveme »*verba impediendī*« (t. j. slovesa znamenající »z a b r a ň o v a t i«).

Slovesa a výrazy v latině znamenající »z a b r a ň o v a t i atd.« jsou:

impedirē, (str. 371), překážeti, brániti, zamezovati, znemožňovati; **terrēre**, (str. 314), zastrášovati, odstrašovati; **dēterrēre**, (str. 371); **impedimentō esse**, (str. 371); **obsistere**, (str. 373), stavěti se v cestu, na odpor; **resistere**, (str. 312), stavěti se na odpor, odporovati, klásti odpor; **obstāre**, (str. 22), státi v cestě, překážeti, stavěti se na odpor; **officere**, (str. 373), stavěti se (proti něčemu), překážeti; **retinēre**, (str. 374); **repugnāre**, (str. 106), odporovati, vzpírati se; **recūsāre**, (str. 257, 367, 368), zpěčovati se, zdráhati se; **intercōdere**, (str. 372), zakročovati, odporovati, (klásti »veto«); **per aliquem stat**, (str. 374); a j.

Latinské vedlejší věty z a b r a ň o v a c í řadíme k vedlejším větám účelovým; jsou příbuzné s větami s n a h o v ý m i (str. 328), neboť »z a b r a ň o v á n í« jest opačná »s n a h a«.

V latinských vedlejších větách zabraňovacích se vždy klade konjunktiv podle pravidla o konjunktivu ve vedlejších větách účelových (viz str. 318 a 319), t. j. určité sloveso v latinské vedlejší větě zabraňovací jest:

a) v **presentním** konjunktivu, je-li řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící) v čase hlavním (str. 290) nebo v imperativu,

b) v konjunktivu **imperfekta**, je-li řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící) v čase vedlejším (str. 290).

Viz tabulku na str. 321!

Vedlejší věty zabraňovací jsou v latině uvedeny spojkou »ně«, někdy spojkou »quōminus«.

(Na některých z á p o r n ý c h výrazech, znamenajících »z a b r a ň o v a t i atd.«, závisí vedlejší věta zabraňovací uvedená spojkou »quīn«; o nich viz dále na str. 368!)

(*Quōminus* = *ut eō minus* = aby tím méně. — V platnosti spojky ve vedl. větě zabraňovací »*quōminus* = *aby ne*«.)

Do češtiny se latinské spojky »ně« a »quōminus«, jež uvádějí vedlejší větu z a b r a ň o v a c í, překládají:

a)		b)
spojkou » <i>aby ne</i> « s příslušným českým slovesným tvarem,		někdy pouhým českým kladným infinitivem.

P ř í k l a d y:

<i>Impediō (tē), nē scribās.</i>	} {	a) Bráním (překážím) ti, abys nepsal.
<i>Impediō (tē), quōminus scribās.</i>		b) Bráním (překážím) ti psáti.

<i>Impediēbam (tē), nē scriberēs.</i>	} {	a) Bránil (překážel) jsem ti, abys nepsal.
<i>Impediēbam (tē), quōminus scriberēs.</i>		b) Bránil (překážel) jsem ti psáti.

<i>Nihil mē impedit</i> (hlavní čas), <i>quōminus iūs vestrum dēfendam</i> (proto konjunktiv přítomný).	} {	a) Nic mi nebrání, abych nehájil vašeho práva.
		b) Nic mi nebrání hájiti vašeho práva.

<i>Nihil mē impediēbat</i> (čas vedlejší), <i>quōminus iūs vestrum dēfenderem</i> (proto konjunktiv imperfektní).	} {	a) Nic mi nebránilo, abych nehájil vašeho práva.
		b) Nic mi nebránilo hájiti vašeho práva.

Při překladu z latiny do češtiny přeložte spojku »ně (*quōminus*)« ve vedlejší větě zabraňovací s konjunktivem slovesa do češtiny zápornou spojkou »*aby ne*« (»abych ne, abys ne, aby ne, abychom ne, abyste ne, aby ne«) s příslušným českým slovesným tvarem, někdy pouze kladným infinitivem příslušného slovesa.

Při překladu z češtiny do latiny dbejte toho, abyste český kladný infinitiv, závislý na slovesech znamenajících »zabraňovati atd.«, do latiny přeložili spojkou »*nē (quōminus)*« s příslušným konjunktivem latinského slovesa.

Nesnáze při překladu způsobuje tu ta okolnost, že jsme zvyklí v lidové mluvě — a odtud často přechází tato chyba i do spisovné mluvy — klásti po slovesech znamenajících »brániti, zabraňovati« **kladnou** vedlejší větu, jež jest uvedena **kladnou** spojkou »*aby*« (abych, abys atd.). Nedejte se při překladu z češtiny do latiny svésti touto českou chybou k nesprávnému překladu!

V latině infinitiv může záviseti na slovese, znamenajícím »brániti«, jen tehdy, použije-li se pro překlad z češtiny do latiny slovesa »*prohibere*«, na němž v latině častěji závisí pouhý infinitiv, ač někdy i na tomto slovese závisí vedlejší věta zabraňovací, uvedená spojkou »*nē (quōminus)*«.

Cvičení D.

1. *Lēgēs hominēs malōs impediunt, nē (quōminus) bonīs hominibus obsint.* —

2. *Superstitiō obstat, quōminus multī ad vēram rērum cōgnitiōnem perveniant.* —

3. *Phōcēnsibus religiō nōn fuit, quōminus opēs templī Delphicī diriperent.* —

4. *Isocratēs infirmitāte vōcis impediēbātur, nē (quōminus) in pūblicō diceret.* —

5. *Athēniēnsēs ā Lacedaemoniūs impediēbantur, quōminus urbem mūnirent.* —

1. Zákony brání zlým lidem, *aby neškodili* dobrým lidem. — Zákony brání zlým lidem *škoditi* dobrým lidem. —

2. Pověra stojí v cestě (se staví v cestu, brání), *aby* mnozí *nedospěli* k pravému poznání věcí. — Pověra stojí v cestě (brání) mnohým *dospěti* k pravému poznání věcí. —

3. Fokové se nerozpakovali *vypleniti* poklady delfského chrámu. —

4. Isokrates byl zdržován slabostí hlasu, *aby neřečnil* na veřejnosti = slabý hlas bránil Isokratovi veřejně *řečniti*. —

5. Athéňané byli zdržováni od Lakonských, *aby neopevnili* města. — Athéňanům bylo bráněno Lakonskými *opevniti* město (= Lakonští bránili Athéňanům *opevniti* město). —

6. *Alexander nullō impedimentō dēterrēbātur, nē ad flūmen Indum penetrāret.* —

6. Alexander (nebyl odstrašován ⇒) se nedával odstrašovati žádnou překážkou, *aby nepronikl* k řece Indu. —

*

7. Chudoba nikdy nikomu nebránila *býti* počestným a poctivým mužem. — Chudoba nikdy nikomu nebránila, *aby nebyl* počestným a poctivým mužem. —

7. *Paupertās nēminem umquam* (viz I. str. 480) *impediēbat, nē (quōminus) vir honestus probusque esset.* —

8. Kartažinští bránili Hannibalovi *bojovati* v Itálii. —

8. *Carthāginiēnsēs Hannibalem impediēbant, nē (quōminus) in Italiā pugnāret.* —

Carthāginiēnsēs Hannibalem in Italiā pugnāre prohibēbant. —

9. Věk (nám) nebrání *chovati* vědecké snahy až do poslední doby stáří. — Věk (nám) nebrání, *abychom nechovali* vědeckých snah až do poslední doby stáří. —

9. *Aetās nōn impedit, quōminus litterārum studia tenēamus usque ad ultimum tempus senectūtis.* —

10. Občanům od nikoho (nikým) nebylo bráněno *hájiti* města. — Občanům od nikoho (nikým) nebylo bráněno, *aby nehájili* města. —

10. *Civēs ā nullō impediēbantur, quōminus urbem dēfenderent.* —

11. Histiaios Miletský se postavil na odpor¹, *aby nebyl stržen* most vystavěný přes řeku Hister. —

11. *Histiaeus Milēsius restitit, nē (quōminus) pōns in Histrō flūmine factus rescinderētur.* —

12. Nemoc mi bránila² *přijiti* k vám. —

12. *Morbō impediēbar, nē (quōminus) ad vōs venirem.* —

¹ = *restitit*; (indik. perf. aktiv. slovesa »*resistere* = stavěti se na odpor«). ² Přeložte do latiny passivní větou!

13. Smrt, která hrozí všem, neodstrašuje moudrého člověka starati se (= aby se nestaral) po všechen čas o stát a o své. —

14. Mne chabé zdraví zdrželo³, že jsem nepřišel na hry. —

15. Bolest mně brání² více ti napsati.

16. Nebylo vinou Římanů, že nebylo trvalého přátelství (v *lat. nomin.*) se Samnity. —

17. Nebylo v moci ostatních odpověděti (= aby neodpověděli). — Ostatním nebylo možno odpověděti. —

13. *Mors, quae omnibus imminet, sapientem nōn dēterret, quōminus rei pūblīcae et suīs in omne tempus cōsulat.* —

14. *Mē infirmitās valētūdinis tenuit, quōminus ad lūdōs venīrem.* —

15. *Dolōre interclūdor, quōminus plūra ad tē scribam.* —

16. *Per Rōmānōs nōn stetit, quōminus perpetua amicitia cum Samnītibus esset.* —

17. *Per cēterōs nōn stetit, quōminus respondērent.* —

Poznámky.

1. U slovesa »*impedire*« se v latině nezřídka vynechává osobní předmět, byl-li by vyjádřen akusativem osobních zájmen »*mē, tē, nōs, vōs*«.

Aetās nōn impedit, quōminus agrī colendī studia teneāmus ad ultimum tempus senectūtis. —

Quid impedit, nē (quōminus) vērum dīcās? —

Quid impediēbat, nē (quōminus) vērum dīcerēs? —

Věk nám nebrání udržeti (podržeti) [= abychom neudrželi, nepodrželi] zájem pro rolnictví do poslední doby stáří. —

Co ti brání (překáží), abys nemluvil pravdu? —
Co ti brání (překáží) mluvíti pravdu? —

Co ti bránilo (překázelo) mluvíti pravdu (= abys nemluvil pravdu)? —

³ = *tenuit*; (indik. perf. aktiv. slovesa »*tenēre*«).

<p><i>Lacrimae tuae [mē] impediunt, nē (quōminus) plūra dicam. —</i></p>	<p>Tvé slzy mi brání pověděti (= abych neřekl) více. —</p>
--	---

*

2. Sloveso »*impedire*« má v *passivu* v latině vazbu osobní, jež se do češtiny překládá vazbou neosobní; na př.:

impedior == (jsem zdržován), brání se mi, zabraňuje se mi;

puer impeditur == hochovi se brání, zabraňuje;

impedimur == (jsme zdržováni), brání se nám, zabraňuje se nám;

puerī impediuntur == (hoši jsou zdržováni), hochům se brání, zabraňuje.

Mnohdy se přeloží, je-li u *passiva* »*impedior*« atd. vyjádřen původce děje, latinská *passivní* věta českou aktivní větou (viz cvičení D, věty 5., 12., str. 363, 364).

*

3. Na slovese »*prohibere* = překážeti, brániti, zabraňovati« v latině obyčejně závisí infinitiv nebo akusativ osobního předmětu a infinitiv, řidčeji vedlejší věta zabraňovací uvedená spojkou »*nē*« nebo »*quōminus*«.

Bráním ti psáti.

Bráním ti, abys nepsal.

Prohibeō tē scribere.

Vojínové statečně bránili nepřátelskému vojsku vniknouti do tábora (= aby nevniklo do tábora.) —

<p><i>Militēs fortiter exercitum hostium in castra intrāre prohibēbant. —</i></p>

Sloveso »*prohibere*« v *passivu* v latině má osobní vazbu, kterou do češtiny překládáme neosobní vazbou; na př.:

Mně jest bráněno (se brání) napsati dopis (= abych nenapsal dopisu). —

<p><i>Epistulam scribere prohibeor. — Impedior, nē (quōminus) epistulam scribam. —</i></p>
--

Tobě bylo bráněno mně pomáhati. —

<p><i>Iuvāre mē prohibēbāris. — Impediēbāris, nē (quōminus) mē iuvārēs. —</i></p>

Bratrovi jest nemocí bráněno přijíti k vám = nemoc brání bratrovi přijíti k vám.

Nám se brání (se zabraňuje, jest bráněno) od otce (otcem) zpívati. —

Vám, vojínové, vůdcem jest bráněno (se brání, se zabraňuje) strhnouti most.

Vojínům se brání (jest bráněno, se zabraňuje) svěsti bitvu. —

Bolest mi brání přijíti k tobě; (*přeložte passivem!*). —

Vojínům jen stěží bylo bráněno, aby neusmrcovali zajatců. —

Ať jest mi bráněno prospívati vám, přece nikdy vám nebudu škoditi. —

Frāter morbō prohibētur ad vōs venire. — *Frāter morbō impeditur, nē (quōminus) ad vōs veniat.* —

Cantāre ā patre prohibēmur. — *Nē (quōminus) cantēmus, ā patre impedimur.* —

Vōs ā duce pontem rescindere prohibēminī, milītēs! — *Nē (quōminus) pontem rescindātis, ā duce impedimī, milītēs!* —

Milītēs proelium committere prohibentur. — *Milītēs impediuntur, nē (quōminus) proelium committant.* —

Ad tē venire dolōre prohibeor. — *Dolōre impedor, nē (quōminus) ad tē veniam.* —

Milītēs aegrē prohibēbantur captivōs occidere [= *nē, quōminus captivōs occiderent*]. —

Prōdesse vōbīs prohibear, tamen nunquam vōbīs oberō. —

*

4. Na k l a d n ě m slovese »*recūsāre* = *zpečovati se, zdráhati se*« v latině zpravidla závisí vedlejší věta zabraňovací uvedená spojkou »*nē*«; tuto latinskou vedlejší větu zabraňovací překládáme do češtiny obyčejně jen českým kladným infinitivem. Proto při překladu z češtiny do latiny buďte pamětlivi toho, že se český infinitiv, závislý na slovese »*zdráhati se, zpečovati se*«, přeloží do latiny latinskou vedlejší větou zabraňovací.

Na z á p o r n ě m slovese »*nōn recūsāre* = *nezpečovati se, nezdráhati se*« v latině zpravidla závisí vedlejší věta zabraňovací uvedená spojkou »*nē*« nebo spojkou »*quōminus*«, někdy spojkou »*quīn*«.

(Pořidku se vyskytují v latině i příklady, v nichž také na záporném slovese »*nōn recūsō*« závisí pouhý infinitiv.)

Zpěčuji se (zdráhám se) *pronēsti* [své] mínění. —

Zpěčoval jsem se (zdráhal jsem se) *pronēsti* [své] mínění. —

Nezdráhám se (nezpěčuji se) *pronēsti* [své] mínění. —

Nezpěčoval jsem se k vám *přijíti*. —

Regulus se zdráhal (se zpěčoval) *pronēsti* [své] mínění. —

Epameinondas se nezdráhal *uposlechnouti* zákonů vlasti. —

Recūsō, nē sententiam dīcam. —

Recūsābam, nē sententiam dīcerem. —

Nōn recūsō, quōminus sententiam dīcam. —

Nōn recūsāvī, quōminus (nē) ad vōs venīrem. —

Rēgulus, nē sententiam dīceret, recūsāvit. —

Epamīnōndās nōn recūsāvit, quōminus patriae lēgibus pārēret. —

*

5. Jiné výrazy a spoje, jimiž může býti uvedena vedlejší věta zabraňovací, viz na str. 322! —

[6. Příklady, v nichž na slovesech »*impedire*« a »*dēterrēre*« závisí pouhý latinský infinitiv, nikoli vedlejší věta uvedená spojkou »*nē (quōminus)*«, jsou velmi řídké.] —

*

B.

S p o j k a »*quīn* = *aby ne*«.

Spojka »*quīn* = *aby ne*« uvádí větu smyslem účelovou po záporných výrazech znamenajících »*brániti, zdržovati, opomíjeti, zpěčovati se, zdráhati se, odstrašovati*«; bývá po těchto latinských výrazech:

vix mē contineō, quīn . . ., (str. 370), stěží se zdržuji, *aby(ch) ne . . .*;

vix mē retineō, quīn . . ., (str. 374), stěží se zdržuji, *aby(ch) ne . . .*;

retinērī nōn possum, quīn . . ., (str. 374), nemohu se zdržeti, *aby(ch) ne . . .*;

aegrē retineor, quīn . . ., (str. 374), stěží se dávám zdržeti, *aby(ch) ne . . .*;

mihi nōn temperō, quīn . . ., (str. 374), nezdržuji se, aby(ch) ne . . . ;
temperāre mihi nōn possum, quīn . . ., (str. 374), nemohu se zdržeti,
aby(ch) ne . . . ;

nihil praetermittō, quīn . . ., (str. 373), ničeho neopomím, aby(ch)
ne . . . ;

nōn recūsō, quīn . . ., (str. 257), nezpěčuji se, nezdráhám se (s čes-
kým infinitivem);

nōn dēterreor, quīn . . ., (str. 361, 371), nedávám se odstrašovati,
aby(ch) ne . . .

Ve vedlejší větě, uvedené spojkou »**quīn** = *aby ne*« a závislé na záporných výrazech právě zde uvedených, klade se určité sloveso v konjunktivu přítomném a v konjunktivu imperfekta podle pravidla o konjunktivu ve větách účelových (viz str. 319 a 322).

Povšimněte si, že se tu v některých případech latinská spojka »**quīn**« s konjunktivem do češtiny přeloží pouhým českým infinitivem.

Vojínové jen stěží se mohli zdržeti, *aby nevtrhli* do města. —

Cicero ničeho neopomenul, *aby neodvracel* Pompeia od spolku s Caesarem. —

Hektor se nedal zdržeti slzami rodičů, *aby se nepostavil* proti Achilleovi. —

Caesar se ničím nedal odstrašiti, *aby se nesnažil* proniknouti do Britannie. —

Nic nebránilo, *aby nepřátelé nepřešli* přes řeku Tiber, aby dobyli Říma. —

Germánové se nemohli udržeti (zdržeti), *aby nemetal* střel na naše vojiny. —

Militēs vix continērī poterant, quīn in oppidum irrumperent. —

Cicerō nihil praetermisit, quīn Pompeiū ā Caesaris coniūctiōne āvocāret. —

Hector lacrimīs parentum nōn retentus est, quīn Achillē obsisteret. —

Caesar nullā rē dēterritus est, quīn in Britanniam penetrāre studēret. —

Nihil impediēbat, quīn hostēs Tiberim flūmen trānsirent, ut Rōmam caperent. —

Germānī retinērī nōn poterant, quīn in nostrōs militēs tēla conicerent. —

Vojevůdce nepropásl žádně doby ani denní ani noč-ní, *aby neuvažoval* o svobodě římského národa. —

Germánové se nezpěčují (se nezdráhají) *podstoupiti* boj, jsou-li znepokojováni. —

Imperātor nullum tempus dimisit neque diurnum neque nocturnum, quin dē libertāte populī Rōmānī cōgitāret. —

Germānī nōn recūsant, quin proeliō contendant, si lacessuntur. —

Slovník k 34. a 35. hodině.

ad, (I, 182, 438); *ad lūdōs venire*, přijíti na hry

adscribō, ascribō, ere, adscripsī, ascripsī, adscriptum, ascriptum, 3., **a)** připsati, připojiti, přidati; **b)** připsati (do seznamu, do stavu nějakého), zapsati, přijmouti, zaznamenati; **c)** přijmouti, zařaditi, (za)počísti (někoho někam); (*alicui*); *discipulis adscribī*, (býti zapsán do seznamu žáků), býti přijat mezi žáky; **d)** (písemným pořizením) ustanovovati, zřizovati; **e)** připisovati, přičítati, připočítati, přivlastňovati

Āfrānius, ūi, m., Afranius, (římské rodové jméno); *Lūcius Āfrānius*, legát a stoupenec Caesarův

ascribere viz *adscribere*

classis, (I, 425), (*ve škole*;) třída

coactus, a, um, [partic. perf. passiv. *slovesa cōgere*], **a)** donhán, nucen, přinucen, donu-

cen; **b)** vynucený, nucený; **c)** lichý, líčený, předstíraný

cōgnitiō, iōnis, f., **a)** poznávání; poznání, seznání; seznámení se (s někým), známost (s někým); **b)** poznávání (rozumem); vědomost, znalost, poznatek, představa, pojem; **c)** soudní vyšetřování

cōsulō, ere, cōsului, cōsultum, 3., (I, 318); *suīs* (dat.) *cōsulere*, starati se, pečovati o své (*lidi, přátele atd.*, viz II, 313)

contineō, ēre, continui, 2., **a)** pohromadě držeti; spojovati; **b)** udržovati, zachovávat; **c)** omezovati, obkličovati, objímat; zaujímat, zabírat; ohraničovati; **d)** svírat (nepřátelsky); **e)** v sobě držeti, chovati, obsahovati; býti jádrem (něčeho), vztahovati se (k něčemu); **f)** zadržovati, zdržovati, udržovati; **g)** držeti v mezích, na uzdě; ovládat; **h)**

zdržovati (někoho od něčeho, *aliquem ab aliquā rē; quōminus; quīn*); *vix mē contineō* (str. 368)

cūra, *ae, f.*, (I, 122), **a**) péče, starost (o něco); **b**) pečlivost; dbalost (něčeho); horlivost; pozornost; **c**) vědecká péče, vědecká práce; výplod vědecké práce, práce, spis, dílo; **d**) péče, opatrování, ošetřování, pěstění; **e**) (předmět něžné péče =) chránělec, miláček; **f**) opatrování, obstarávání, dohled, dozor; **g**) starost, starostlivost, úzkostlivost, obava, svízel, strast; **h**) útrapa lásky, trýzeň, láska; **i**) (*metonym.:*) láska, milenka;

mihī est cūra (str. 376); *cūram iniciō* (str. 376, 372)

dēterreō, *ēre, dēterruī, dēterritum*, 2., odstrašovati, (strachem) odvracet; odrazovati (od něčeho); brániti (něčemu); *dēterreō, nē (quōminus)* (str. 361); *dēterreor*, dávám se odstrašiti; upouštím (od něčeho); *nōn dēterreor, quīn* (str. 369); (I, 481, 484; II, 249)

dimicāre (str. 69, 249) **proeliō**, bojem se utkati, sváděti bitvu

diripiō, *diripere, diripuī, diriptum*, 3., **a**) roztrhávati, rváti, sápati; **b**) rozchvacovati; **plēniti**, popleniti, vyplnění; **c**) odtrhávati, strhávati; **d**) uchvacovati, bráti, zabráti; ukořistiti

facere (str. 350) **pontem in flūmine**, vystavěti most přes řeku;

pōns factus in Histrō flūmine, most vystavěný přes řeku Hister

factus, viz *facere*

Hister (**Ister**), *Histrī*, m. Hister, (dnešní řeka Dunaj na dolním svém toku)

Histiaeus Milēsius, Histaios Miletský, (tyran miletský, na jehož podnět Aristagoras rozničil povstání maloasijských Řeků; byl ukřižován r. 494 př. Kr.)

horreō, *ēre, horruī*, 2., (I, 486), **a**) ježiti se, vzhůru státi, trčeti, býti drsný; **b**) děsiti se (*aliquem, aliquid*, někoho, něčeho), chvěti se (před něčím), báti se

impedimentum, *i, n.*, **a**) překážka, závada; *impedimentō esse*, býti k překážce, na překážku; býti závadou, na závadu (str. 361); **b**) (plur. *impedimenta*, (ve vojenství:) zavazadla; místo, kde byla zavazadla složená; vozatajstvo, záškodníci

impediō, *ire, impediū* (*impediū*), *impeditum*, 2., **a**) poutati, zaplésti, zamotati; **b**) činiti neschůdným, nepřístupným; **b**) (*aliquem; aliquid*;) překážeti (někomu, něčemu), brániti, znemožňovati (něco), zamezovati (něco), zdržovati, mařiti, ztěžovati, překaziti; (*aliquā rē impediō* (viz str. 366); *impediō, nē (quōminus)* (viz str. 361, 362, 365); *aetās impedit*, věk jest na závadu, vadí; *cōsulēs impediuntur lēge*, (konsulové jsou zdržováni zá-

konem ==) zákon brání konsulům
in, (str. 303, 304); *in omne tempus*, po všechen čas
incēdō, *ere, incessi, incessum*, 3.,
a) kráčet, vykračovat (si);
b) (ve vojenství:) táhnouti, konati pochod; vytrhnouti; **c)** (o čase:) přicházeti, nastávat; **d)** (o zprávě:) docházeti, šířiti se; **e)** (o duševním stavu:) vzejiti, šířiti se, vzníknouti; **f)** kráčet (po něčem), vkročiti (do něčeho); **g)** (někoho) zachvacovat, zmocňovat se, pojímat, jímati; *timor mē incēdit* (str. 376)
incidō, *ere, incidī*, 3., (I, 407), **a)** padnouti (na něco, do něčeho), dopadnouti; **b)** (o čase:) padnouti, připadnouti; **c)** vpadnouti, upadnouti (někam, do něčeho, mezi něco); **d)** (o řeči:) vpadnouti, ůstiti; **e)** (o nemoci, duševním stavu:) upadnouti, dostati se (do něčeho); *in morbum incidere*, upadnouti do nemoci; *metus mihi incidit* (str. 376); **f)** státi se, vyskytnouti se, padnouti (o slově); **g)** *incidit, ut...*, stalo se, že... (účinková věta)
Indus, *ī, m.*, Indus, (řeka v Indii)
infirmitās, *ātis, f.*, **a)** slabost; bezmocnost; **b)** slabost (duševní, mravní); *infirmitās vōcis*, slabost hlasu; *infirmitās valētūdinis*, (slabost zdraví ==) chabé zdraví
iniciō, *inicere, iniēcī, iniectum*, 3.,
 [* in-i-cijó, in-jé-cí, in-jek-

tum], (I, 492), **a)** vházovati; házet (do něčeho, na něco); naházeti; **b)** (o citu:) vzbuditi, způsobiti, nahnati; **c)** (v řeči:) prohoditi, nadhoditi; **d)** *sē inicere*, vrhnouti se, pustiti se (do něčeho, na něco);

e) *manum alicui inicere*, vložit ruku na někoho; prohlásiti za svůj majetek; pohnati před soud; zatknouti

cūram, metum inicere (str. 376, 371)

intercēdō, *ere, intercessi, intercessum*, **a)** vstoupiti (mezi něco); kráčet (mezi něčím); **b)** ležeti, rozkládati se (mezi něčím); **c)** uplynouti (mezi něčím, časově); **d)** připadnouti; **e)** (o poměrech:) bývati, trvati; **f)** (o osobách, ve smyslu příznivém:) zakročiti (*prō aliquō*, v zájmu někoho), zaručiti se; **g)** (v nepřiznivém smyslu:) zakročiti, odporovati, položit »veto«; **h)** stavěti se (proti něčemu)

interclūdō, *ere, interclūsi, interclūsum*, 3., **a)** uzavřiti, zameziti, překaziti; **b)** odloučiti, odríznouti, oddělit; **c)** uzavřiti, obklíčiti; *dolōre interclūdō* == bolest mi brání, znemožňuje

Isocratēs, *īs, m.*, (akus. -em a -ēn), Isokrates, slavný athénský učitel výmluvnosti a skladatel řečí, (r. 436—338 př. Kr.)

metuere, (II, 306, 376); *metuere* s infin. (viz str. 306)

Milēsius, *a, um*, miletský; (Milētus bylo hlavní město Ionie, krajiny v Malé Asii)

nē, (str. 377), (uvádí větu obav-
nou), (str. 376 a násl.); **nē nōn**
(str. 377), (v obav. větě, viz
str. 376 a násl.)

obsistō, *ere, obstiti*, 3., **a**) posta-
viti se v cestu, zastoupiti cestu;
b) protiviti se, postavití se na
odpor

officiō, *officere, offēci, offectum*,
3., **a**) postaviti se proti (něče-
mu), vstoupiti do cesty, zame-
ziti cestu, překážeti; **b**) ško-
diti, vaditi, činiti ujmu

pavidus, *a, um*, chvějící se, tře-
soucí se strachem, strachující
se; zastrašený, ustrašený, po-
lekáný, zděšený; *pavidus sum*
(str. 376)

pavor, *ōris*, m., **a**) chvění, strach,
zděšení, hrůza, leknutí; **b**)
bázlivost, bázeň, plachost,
úžas; *pavor mē capit* (str. 376)

penetrō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a**)
vnikati, proniknouti (*ad ali-*
quid, až k něčemu); **b**) vrážeti,
prorážeti, vdíratí se, prodíratí
se

per aliquem stat, viz *stāre*

periculum, *i, n.*, **a**) zkouška, po-
kus, zkušenost; **b**) nebezpečná
zkouška; **n e b e z p e č e n -**
s t v í, nebezpečí; **c**) nebezpeč-
ný pokus (podnik, stav); po-
vážlivý stav; **d**) pohroma, zká-
za, zhouba; **e**) (*ve vojenství*:)
porážka; boj; **f**) (*v soudnic-*
tví:) nebezpečná pře, soud,
proces, soudní stíhání, žaloba,
půhon; **g**) rozsudek, zápis
(o soudním, úředním jednání),
protokol; *periculum est* (str.
376)

perveniō, *ire, pervēni, perventum*,
4., **a**) dostatí se, dojítí, přijítí,
dorazití, dospětí; (*o vojsku*:)
přítáhnoutí; **b**) přijítí (k ně-
čemu), nabytí, dosíci něče-
ho); **c**) dojítí k sluchu, do-
néstí se k sluchu; **d**) dostatí
se, připadnoutí (někomu v ma-
jetek, za úkol)

Phōcēnsēs, *ium*, m., Fokové,
(obyvatelé Fokidy, krajiny ve
středním Řecku)

possum, (str. 368, 369), mohu;
poterant, (str. 369), (*3. os. pl.*
indik. imperf.), (oni) mohli

postulāre auxiliū ab amicis,
(str. 355), žádatí, dožadovatí
se pomoci od přátel, na přáte-
lích

praetermittō, *ere, praetermisi*,
praetermissum, 3., **a**) pouštím
(mimo); **b**) pomíjeti, opomi-
noutí; zanechávati, nechávati,
vynechávati; **c**) zanedbávati,
nedbati, zameškávati; **d**)
zdržovatí se; **e**) (*ve výkladu*:)
přecházeti, pomíjeti (mlče-
ním), zamlčovati, pomlčeti, ne-
uvádětí, nezmiňovatí se, nedo-
tknoutí se; **f**) zameškati, pro-
meškati, přehlédnoutí; *nihil*
praetemitto, quin (str. 369)

prohibeō, (str. 311, 363, 366);
prohibeor (str. 311, 366, 367)

pūblicum, *i, n.*, (str. 256), **a**) obec-
ní jmění, obecní pozemek; **b**)
obecní, státní pokladna; **c**)
obecní důchody; obecní pod-
nik; **d**) obec, stát; **e**) veřejné
místo; veřejnost; *in pūblicō*
dicere, na veřejnosti, veřejně
řečniti

quīn, (str. 362, 368 a násl.)
quōminus, (str. 362 a násl.)
recūsāre, (str. 257, 312), (str. 361, 367, 368)

religiō, *iōnis*, f., **a)** rozpak, pochybnost, vrtoch; **b)** pověrečná pochybnost, pověrečný strach; **c)** úzkostlivost, svědomitost; **d)** závazek, povinnost; **e)** přísaha, slib; **e)** vědomí viny, vina;

(se vztahem k božstvu:) **f)** náboženský cit, náboženská úzkostlivost, víra, náboženství; **g)** (vnější) uctívání božstva, náboženské obřady, bohoslužba; **h)** předmět božské úcty; **svátost**, posvátnost
religiō mihi nōn est, nūlla est mihi religiō, quōminus . . .
nerozpakuji se (s infin.)

rescindō, *ere, rescidī, rescissum*, 3., **a)** strhnouti (*pontem*, most); **b)** učiniti neplatným

retineō, *ēre, retinui, retentum*, 2., **a)** zadržeti; **b)** podržeti, udržeti; **c)** zdržovati, zadržovati; *retinēri nōn possum, aegrē retineor, vix mē retineō* (str. 361, 368)

scribō, *ere, scripsi, scriptum*, 3., **a)** rýti, vyrýti (*do vosku, do kamene, do kovu*); **b)** psáti; **c)** sepsati, složiti; **d)** vypsati, popsat, vylíčiti; *ad aliquem dē aliquā rē scribere*, někomu psáti, napsati o něčem

sollicitus, *a, um*, **a)** vzbouřený, rozvlněný; **b)** neklidný, úzkostlivý, znepokojený, mající starost, zkormoucený; **c)** působící neklid, starost; **d)** znepokojící; *sollicitus sum* (str. 376)

stō, *stāre, steti, statūrus*, 1., **a)** státi, stojím; **b)** (*ve vojenství*;) státi v řadě, státi ve zbrani; **c)** (*o lodích*;) státi na kotvách, býti zakotven; **d)** (*o ceně*;) státi zač, býti zač; **e)** státi při někom, býti stoupencem někoho; **f)** klidně státi, zastaviti se, uváznouti; **g)** státi pevně; **h)** trvati neporušen; **i)** trvati v platnosti, v síle; **j)** při něčem trvati, setrvati; **k)** býti rozhodnut, ustanoven, určen;

j) *per aliquem stat, nē (quōminus) . . .*, na někom záleží, závisí, spočívá, aby ne . . . ; jest něčí vinou, že ne . . . ; někomu jest možno, jest v něčí moci, aby ne . . . ; někdo jest tím viněn, že ne . . . ; *per Afranium stetit, quōminus proeliō dīmīcārētur*, na Afraniovi záleželo, v moci Afraniově bylo, aby se nesvedl boj; **svedení bitvy** záleželo na Afraniovi, bylo v moci Afraniově

studia litterārum, (str. 258), vědecké snahy; *studia agrī colendī*, zájem pro rolnictví

superior, *superius*, (komparativ), **a)** (*místně*;) vyšší, hořejší; **b)** (*časově*;) dřívější, předěšlý, minulý, poslední; **c)** mocnější, silnější, vyšší (postavením); *superior classis*, vyšší třída

temperō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** mísiti, spojovati, slučovati, skládati; **b)** rozředovati, rozpouštěti, změkčovati, činiti poddajným; **c)** zmírňovati, mírniti, upokojovati, tišiti, kro-

titi, držeti na uzdě; **d**) řídití, ovládati, spravovati, pořádati; **e**) zachovávatí míru, mírniti se, ovládati se, krotiti se, (*alicui reī, v něčem, při něčem*); **f**) *temperāre (sibi) ab rē, zdržovatí se (od) něčeho*; **g**) *temperāre alicui reī, šetrítí něčeho*; **h**) *mihi nōn temperō, temperāre mihi nōn posum, quīn . . .* (str. 369)

teneō, ēre, tenuī, (tentum), 2., a) držeti; **b**) držeti se (něčeho, *aliquid*); **c**) držeti (místo), zaujímatí, míti obsazeno; bydliti, obývatí, sídliti; usaditi se (někde); **d**) dospěti, doraziti (k místu); (*o lodích*;) přistáti, zakotviti; **e**) míti (*o jméně*); obdržeti, dostati, dosáhnouti, dojítí; **f**) míti v moci, spravovati, řídití; ovládati; **g**) poutati, vázati; jímati, zaujmouti; uchvacovati, zachvacovati; **h**) obsahovati, zasaňovati, týkati se;

i) zdržovatí, zadržovatí, zastavovatí, potlačovatí; **j**) překážeti, zabraňovatí;

k) stále pevně držeti; zachovávatí, vytrvatí (v něčem), udržovatí;

l) (*nepřechodné*;) držeti se, udržeti se, trvatí;

studia agrī colendī tenēre, udržeti, podržeti zájem pro rolnictví

timeō, ēre, timuī, 2., (I, 272,

487), **a**) báti se, obávati se, (*aliquem; aliquid, někoho, něčeho*; v lat. akus., v češt. genit.); míti strach, míti obavu, býti starostliv; **b**) *timēre alicui, (alicui reī), báti se o někoho, (o něco)*; **c**) *timēre, ně (ně nōn, ut) . . .* (věta obavná), (str. 376 a násl.); **a**) *timēre (s infinit.)*, báti se, ostýchatí se, rozpakovatí se, váhatí, neodvažovatí se, nechtíti (s infin.)

timor, ōris, m., (I, 395), a) bázeň, obava, strach, úzkost, hrůza; **b**) (co budí strach =) postrach, hrůza; *timor est, timor mē incēdit* (str. 376)

ut, (uvádí větu obavnou), (str. 377)

vereor, verēri, veritus sum, 2., a) ohlížeti se, dbáti (něčeho); **b**) báti se, obávati se (*aliquid, něčeho*), strachovatí se; míti obavu; varovatí se, stříci se; *verēri, ně nōn (ut) . . .* (věta obavná), (str. 376 a násl.); **c**) *vereor (s infinit.)*, báti se, rozpakovatí se, ostýchatí se, stydětí se; **d**) ctíti, míti v úctě, míti ve vážnosti, vážití si; **e**) *vereor, ně sit turpe timēre* = snad jest hanba se báti

vērus, a, um, a) pravý; pravdivý; skutečný; opravdový; **b**) pravdivý, pravdomluvný; **c**) upřímný, poctivý, spravedlivý; **d**) správný, náležitý, slušný; (str. 259)

35. HODINA.

Účelové věty:

4. Vedlejší věty obavné.

S p o j k y: »*nē*«, »*nē nōn*«, »*ut*«.

Vedlejší věty o b a v n é závisí na slovesech a výrazech znamenajících »*báti se, obávati se*«; tato slovesa zveve »*verba timendī*« (= slovesa znamenající »*báti se*«). — Vedlejší věty obavné jsou příbuzné s vedlejšími větami žádacími, neboť v každé obavě jest skryto přání, aby se něco stalo nebo nestalo.

Taková slovesa a výrazy znamenající »*báti se*« jsou:

timēre, (I, 272; II, 375), *báti se, obávati se, strachovati se, míti strach, míti obavu; metuere*, (II, 306), *báti se, strachovati se; verēri*, (II, 375), *báti se, obávati se, míti obavu, strachovati se, varovati se, stříci se; horrēre*, (II, 371), *děsiti se, báti se; anxius sum*, (II, 296), *jsem v úzkostech; pavidus sum*, (II, 373), *třesu se strachem, jsem polekán, jsem zděšen; sollicitus sum*, (II, 374), *mám starost, mám úzkost; metus est*, (I, 276), *jest strach, jest obava; metus mihi incidit*, (II, 372), *strach padá na mne, strach mne (po)jímá; in metu sum*, *jsem ve strachu, mám stroch; timor est*, (II, 375), *jest strach, obava; timor mē incidit*, *bázeň, strach mne (po)jímá, zachvacuje, se zmocňuje (II, 372); pavor mē capit*, (II, 373), *jímá mne strach, zděšení, hrůza; periculum est*, (II, 373), *nebezpečnost, jest, hrozí; mihi est cūra*, (II, 371), *mám starost, obavu; cūram inicere*, (II, 372), *buditi, způsobovati starost, obavu; a j.* --

Bojím se, že¹ otec přijde =

Timeō, nē pater veniat.

Bál jsem se, že¹ otec přijde =

Timēbam, nē pater veniret.

Bojím se, že² otec nepřijde =

Timeō, nē nōn (= ut) pater veniat.

Bál jsem se, že² otec nepřijde =

Timēbam, nē nōn (= ut) pater veniret.

¹ = přeji si (přál jsem si), aby otec nepřišel.

² = přeji si (přál jsem si), aby otec přišel.

Nebojím, že otec nepřijde =
Nōn timeō, nē nōn pater veniat.

Nebál jsem se, že otec nepřijde =
Nōn timēbam, nē nōn pater veniret.

Vedlejší obavné věty jsou uvedeny spojkami:

»nē« = { »že« (s kladným slovesným tvarem);
»aby ne« ...;

»nē nōn« = { »že ne« ...;
»aby« (s kladným slovesným tvarem).

Místo spojky »nē nōn« — zejména po k l a d n ý c h vý-
razech obavy — vedlejší obavná věta může být uvedena
spojkou:

»ut« = { »že ne« ...;
»aby« (s kladným slovesným tvarem).

Avšak po z á p o r n ý c h výrazech obavy českou spojkou
»že ne« [= »aby«] do latiny přeložte zpravidla jen spoj-
kou »nē nōn«!

<i>Nebojíme se, že nebudeme brzy přijati mezi žáky vyšší třídy.</i>		<i>Nōn metuimus, nē nōn³ mox discipulis superiōris classis adscribāmur.</i>
---	--	--

Náleží-li záporka »nōn« pouze k jednomu slovu vedlejší
obavné věty, — nikoli k celé větě, — uveďte vedlejší obav-
nou větu spojkou »nē = že«.

<i>Bojím se, že uposlechneš ne rád, nýbrž z donucení (= donucen).</i>		<i>Metuō, nē nōn⁴ libenter, sed coactus pāreūs.</i>
---	--	--

»Bojím se, že ... a (že) ...« =

»timeō (*metuō, vereor*), nē ... nec (*neque*) ...«;

» „ „ „ „ „ nē ... aut ... «;

» „ „ „ „ „ nē ... et ... «;

zřídka se klade:

[»timeō (*metuō, vereor*), nē ... nēve (*neu*) ... «.]

³ Nesmí se dáti spojka »ut«.

⁴ Záporka se vztahuje pouze ke slovu »libenter«, nikoli ke slovesu,
proto jest spojka »nē«.

P o z n á m k a :

Spojka se řídí přáním podmětu hlavní (řídící) věty:

Bojí-li se podmět hlavní (řídící) věty, **že** se něco stane, tedy si přeje, **aby** se to **nestalo**, [v latině spojka »**nē**«].

Bojí-li se podmět hlavní (řídící) věty, **že** se něco **nestane**, tedy si přeje, **aby** se to stalo, [v latině spojka »**nē nōn**«, »**ut**«].

Děj vedlejší věty obavné zpravidla formou jest současný s dějem věty hlavní (řídící), avšak smyslem spadá do budoucnosti, t. j. do doby **následující** po ději slovesa věty hlavní (řídící); na př.: »*Bojím se, že otec přichází (přijde). Báł jsem se, že otec přijde. Bojím se, že otec umírá, že otec zemře, aby otec nezemřel. Báł jsem se, že otec zemře, aby otec nezemřel.*«

Předmět obavy však může spadatí též do doby **předcházející** před dějem slovesa věty hlavní (řídící); to bývá tehdy, nevím-li, jak věc dopadla. Na př.: »*Bojím se, že otec přišel. Báł jsem se, že otec přišel. Bojím se, že naši nevyhráli.*«

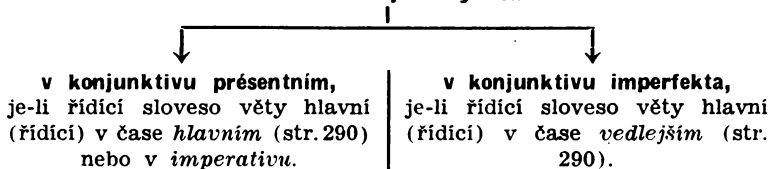

Určité sloveso vedlejší věty obavné, jak jste poznali v příkladech uvedených na str. 376 a 377, jest vždy **v konjunktivu**, a to:

A.

Spadá-li smyslem děj vedlejší věty obavné do doby **následující** po ději slovesa věty hlavní (řídící), jest

určité sloveso vedlejší věty obavné:

P ř í k l a d y :

Bojím se, že se budeš marně dožadovati pomoci od přátel. —

Báł jsem se, že se budeš marně dožadovati pomoci od přátel. —

Timeō, nē frūstrā auxiliū ab amicīs postulēs. —

Timēbam, nē frūstrā auxiliū ab amicīs postulārēs. —

Bojím se, že naše vojsko bude na hlavu poraženo od nepřátel (= aby nebylo na hlavu poraženo). —

Bál jsem se, že naše vojsko bude na hlavu poraženo od nepřátel (= aby nebylo na hlavu poraženo).

Proč se, děti, bojíte, že se otcův hněv nezmírní vašimi slzami?

Nebáli jsme se, že se naši přátelé nedají snadno uprositi našimi prosbami. —

Timeō, nē exercitus noster ab hostibus superētur et fugētur. —

Timēbam, nē exercitus noster ab hostibus superārētur et fugārētur.

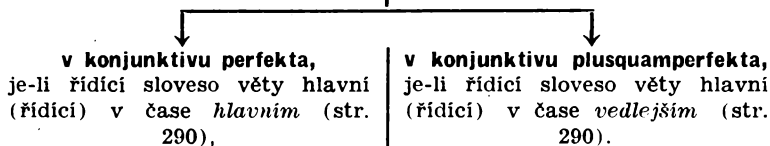
Cūr timētis, liberī, nē nōn patris ira lacrimis vestris lēniātur?

Nōn timēbāmus, nē amīcī nostrī precibus nostrīs facile nōn exōrārentur. —

B.

Spadá-li smyslem děj vedlejší věty obavné do doby předcházející před dějem slovesa věty hlavní (řídící), jest

určité sloveso vedlejší věty obavné:

P ř í k l a d y:

Bojím se, že jsi se marně dožadoval pomoci od přátel (= aby ses byl marně nedožadoval . . .).

Bál jsem se, že jsi se marně dožadoval pomoci od přátel (aby ses byl marně nedožadoval . . .).

Timeō, nē frustra auxiliū ab amīcīs postulāveris.

Timēbam, nē frustrā auxiliū ab amīcīs postulāvissēs.

Bud'te vždy pamětlivi toho, že se nikdy v latině ve vedlejší větě obavné určité sloveso nevyskytne ve futuro, jako tomu jest v češti-

ně; v latině určité sloveso smí býti jen v konjunktivu, jak jest uvedena na str. 378 a 379. Při překladu z češtiny do latiny nedejte se svéstí budoucím tvarem určitého slovesa české vedlejší věty obavné — [*bojím se, že otec přijde*; *bojím se že otec nepřijde*] — k chybě, již byste se dopustili, kdybyste dali také v latinské vedlejší větě obavné určité sloveso do futura; v latinské vedlejší větě obavné smí býti jen **konjunktiv** podle výše uvedených dvou pravidel. —

Bojím se, že nebude přšeti.

Nebojím se, že nebude přšeti — jistě bude přšeti.

{ *Timeō, nē nōn pluat*
(konj. prés.).
{ *Timeō, ut pluat.*
Nōn timeō, nē nōn pluat.

Pozorujte rozdíl!

Timeō, nē quis veniat.

Timeō, nē nēmō veniat.

*Pericūlum erat, nē nēmō
nōs adiuvāret.*

*Nōn metuēbam, nē quis tē
dēciperet.*

*Timēbam, nē quid malī tibi
accideret.*

Bojím se, že někdo přijde¹.
Bojím se, že nikdo nepřijde².
Bylo nebezpečí, že nám nikdo
nepomůže.
Neobával jsem se, že tě někdo
ošálí (šálí).
Bál jsem se, že se ti stane
(přihodí) něco zlého (= aby se ti nepřihodilo nic
zlého).

45. úloha. — Přeložte! — (Vypracování na str. 398.)

1. Bojím se, že řekneš (říkáš) pravdu. — 2. Bojím se, že neřekneš (neříkáš) pravdu. — 3. Bál jsem se, že řekneš (říkáš) pravdu. — 4. Bál jsem se, že neřekneš (neříkáš) pravdu. — 5. Nešlechtní lidé se vždy *bojí*, že budou trestáni (aby nebyli trestáni). Nešlechtní lidé se vždy *báli*, že bu-

¹ = aby nikdo nepřišel; (přeji si, aby nikdo nepřišel); viz str. 323!

² = (přeji si, aby někdo přišel).

dou trestáni (aby nebyli trestáni). — 6. Strach jímá vojiny, aby vůdcova rána nebyla smrtící. — 7. Dareus se bál, že návrat do Asie bude Peršanům zamezen od Řeků (aby návrat nebyl zamezen). — 8. Nebojím se, že se otec neuzdraví. — 9. Hrozí¹ nebezpečností, že nepřátelé neustanou² obléhati město a (že) občané budou silou příliš slabí k boji. — 10. Vidím, že podstupuješ všechny námahy; bojím se, že (jich) nesneseš; [bojím se, abys (je) snesl]. —

11. *Metuō, nē hiems dūra sit.* — 12. *Rōmānī timēbant, nē Scipiō ad Ticinum tempestivē nōn veniret.* — 13. *Timeō, nē in morbum incidās.* — 14. *Timēbātis, nē quid malī vōbīs accideret.* — 15. *Nōlite timēre, nē quid malī vōbīs accidat.* — 16. *Marius timēbat, nē milītēs Rōmānī Germānōrum cōspectum nōn sustinērent.* — 17. *Nōn timeō, nē tua virtūs opīniōnī homīnum nōn respondeat.* — 18. *Post clādem Salamīniam Xerxēs, rēx Persārum, timēbat, nē pōns in Hellēspontō factus ab hostibus rescinderētur.* — 19. *Nōn timeō, nē vir bonus atque honestus umquam voluptātibus serviāt.* — 20. *Timeō³, nē etiam in rēbus facillīmīs errāveritis.* — 21. *Paucī amīcī tibi sunt; semper timēbam³, nē nunquam ūs prōfuissēs.* —

22. Parmenion se snaží zabrániti, aby Alexander nevyopil léku připraveného Filipem. — 23. Spousta (množství) dešťů bránila, aby rolníci nesklidili obilí. Spousta (množství) dešťů bránila rolníkům skliditi obilí. — 24. Co stojí v cestě (překáží), aby bůh nebyl blažený? — 25. Rodiče pečují a vždy budou pečovati, aby děti byly dobře vychovávány a vzdělávány. — 26. Rodiče pečovali, aby děti byly dobře vychovávány. — 27. Kato říkával (*str.* 283): »Před stáří jsem pečoval (o to), abych byl dobře živ, v stáří pečuji (o to), abych dobře zemřel.« — 28. Necht' úředové

¹ Viz. *str.* 376! — ² Viz *persevērō*, *str.* 284! —

³ = hlavní čas, proto v obavné větě konj. perf.; předmět obavy spadá do minulosti. — ⁴ hleděti, dbáti = *vidēre*. — ⁵ vynasnažovati se = *operam dare*. — ⁶ starati se, býti prozíravý = *prōvidēre*. — ⁷ míti se na pozoru, stríci se, varovati se = *cavēre*.

⁸ = vedlejší čas, proto v obavné větě konj. plusquamperf.; předmět obavy spadá do minulosti.

hledí' (dbají), aby obec nebyla zničena (= nebyla vyvrácena) nesvorností občanů. — 29. Vůdce se vynasnažoval³, aby průtahy meškal (zdržoval). — 30. Často jsem tě nabádal (= napomínal), aby ses pilně učil, ale doslýchám se, že se učíš špatně. — 31. Starej se (= buď prozíravý)⁴, aby tvá štědrost nebyla větší než tvé prostředky (= jmění). — 32. Moudří mužové se mají⁷ na pozoru (= se střehou, se varují), aby se nedali uchvátiti chtiči. — 33. Themistokles usiloval, aby chyby jinošství napravil ctnostmi. —

34. *Iūdicēs iūstitiae custōdēs esse || cōnstat; iūdicēs cūrant, ut lēgēs observentur.* — 35. *Sapientium et bonōrum hominum animī nullius improbitātis cōnsciū sunt.* — 36. *Malī autem hominēs lēgēs nōn cūrant ob eamque causam (= et ob eam causam) ā iūdicibus pūniuntur, ut ad officium revocentur.* —

37. *Canēs et equōs animālia fidēlia esse || cōnstat.* — 38. *Pāstōrēs cūrant, ut canēs fidēlēs magnōrum gregum ovium custōdes sint; pāstōrēs semper optābant, ut fidēlium canum vigilantia magna esset.* — 39. *Scitis - ne || lupōs et canēs inter sē simillimōs esse?* —

Participium futūri āctivī.

Participium budoucího času
rodu činného.

Při výčtu latinských participií na str. 65 jsem poznamenal, že v latině jsou tři participia.

O přítomném aktivním participiu jsem pojednal na str. 67 a násl., o perfektním passivním participiu jsem pojednal na str. 82 a násl. a v dnešní hodině pojednám o aktivním budoucím participiu, o němž se již stala zmínka na str. 65.

Participium futūri āctivī (činné budoucí participium) tvoříme

ze supina

tím způsobem, že od supina odepneme příponu »-um« a místo ní k supinovému kmeni přidáme příponu »-ūrus, -ūra, -ūrum«. — (Viz str. 65!)

Povím-li vám tedy supinum slovesa, ihned budete uměti utvořit aktivní budoucí participium tohoto slovesa.

V latině však jsou také slovesa, jak záhy poznáte, která nemají supina. Z těch mnohá tvoří samostatně aktivní budoucí participium, — což v mluvnici a slovníku vždy bývá výslovně uvedeno, — jiná pak nevytvorují tohoto participia.

Pokuste se naučit na těchto příkladech tvořit participium futūri āctīvi (aktivní budoucí participium)!

	<i>Supinum:</i>	<i>Participium futūri āctīvi:</i>
laudāre,	1. — <i>laudātum</i>	<i>laudātūrus,</i> <i>laudātūra,</i> <i>laudātūrum;</i>
monēre,	2. — <i>monitum</i>	<i>monit-ūrus, -ūra, -ūrum;</i>
carpere,	3. — <i>carptum</i>	<i>carpt-ūrus, -ūra, -ūrum;</i>
capere,	3. — <i>captum</i>	<i>capt-ūrus, -ūra, -ūrum;</i>
audīre,	4. — <i>audītum</i>	<i>audīt-ūrus, -ūra, -ūrum.</i>

Aktivní budoucí participium má tvar adjektivní a skloňuje se podle vzoru »*bonus, bona, bonum*« (viz I, str. 112, 113).

Do češtiny se aktivní budoucí participium překládá:

a) přechodníkem »*hodlaje, hodlajíc, hodlajíc*, plur. *hodlajice*« s českým infinitivem příslušného slovesa;

laudātūrus, ūra, ūrum == *hodlaje chváliti (m.), hodlajíc chváliti (f., n.); hodlajice chváliti (plur. m., f., n.);*

monitūrus, ūra, ūrum == *hodlaje napomínati (m.), hodlajíc napomínati (f., n.); hodlajice napomínati (plur. m., f., n.);*

b) českým přídavným jménem, utvořeným z tohoto přechodníku pod a) uvedeného, s českým infinitivem příslušného slovesa;

laudātūrus, ūra, ūrum == *hodlající chváliti;*

monitūrus, ūra, ūrum == *hodlající napomínati;*

dēlētūrus, ūra, ūrum == *hodlající ničiti;*

c) větou vztaznou »(*ten,)* **jenž hodlá**« s českým infinitivem příslušného slovesa;

magister laudātūrus discipulum ==

1. učitel *hodlaje chváliti žáka;*

2. učitel *hodlající chváliti žáka;*

3. učitel, **jenž hodlá chváliti žáka;**

d) různými jinými obraty, jež bývají uvedeny v latinsko-českých slovnících; na př.:

venīre, 4., přicházeti; (*particip. fut. act.:*) **ventūrus**;
exspectō amicum ventūrum =

očekávám přítele majícího přijíti;

očekávám přítele, který má přijíti;

pereō, *perire*, hynouti; (*partic. fut. act.:*) **peritūrus**;
succurrō amico periturō = pomáhám příteli majícímu zahynouti;

e) někdy po slovesech chůze a posílání lze přeložiti aktivní budoucí participium do češtiny větou účelovou;

veniō tē monitūrus =

1. přicházím hodlaje tě napomenouti;

2. přicházím, abych tě napomenul;

f) samostatně se kladou jen dvě aktivní budoucí participia: »*futūrus*« a »*ventūrus*«;

futūrus, *ūra*, *ūrum*, (aktivní budoucí participium jednak ke slovesu »*esse* = *býti*«, jednak ke slovesu »*fieri* = *stávati se*«) = **budoucí, příští, nastávající**; (I, 141);

ventūrus, *ūra*, *ūrum*, (aktivní budoucí participium ke slovesu »*venire* = *přicházeti*«) = **mající přijíti; příští, nastávající, budoucí, blízký**.

Výše jsem řekl, že jsou v latině mnohá slovesa, která sice supina nemají, přesto však mají samostatný tvar aktivního budoucího participia. Učíte se tvarům takovýchto sloves naučte se z paměti tvaru jejich aktivního budoucího participia! V seznamu nepravidelných sloves naleznete, která to jsou slovesa, jež — ač netvoří supina — mají samostatný tvar aktivního budoucího participia. Několik příkladů zde uvedu:

ardeō, *ēre*, *arsī*, **arsūrus**, = hořeti;

maneō, *ēre*, *mānsī*, **mānsūrus**, = zůstávati;

parcō, *ere*, *pepercī*, **parsūrus**, = šetřiti;

cadō, *ere*, *cecidī*, **cāsūrus**, = padati.

XI. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-l}{-lis}$, tato dvě jsou maskulina: *sāl, sōl*. — (Viz též v »Odchylkách III.«!)

Sāl necessārius, (salis), potřebná sůl; *sōl splendidus, (sōlis)*, zářící slunce.

Maskulina jsou tato jména mužů:

cōnsul (cōnsulīs), konsul; *exsul, (exsulīs)*, vyhnanec.

XII. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-us}{-oris}$, $\frac{-ūs}{-ūris}$, $\frac{-ūs}{-odis}$, $\frac{-ur}{-uris}$, jsou tato maskulina: *lepus, mūs, tripūs, turtur, vultur*. — (Viz též v »Odchylkách III.«!)

lepus timidus, (leporis), bojácný zajíc; *mūs parvus, (mūris)*, malá myš; *tripūs sacer, (tripodīs)*, posvátná třínožka; *turtur parvus, (turturis)*, posvátná hrdlička; *vultur magnus, (vulturis)*, velký sup.

XIII. Ze jmen zvířat, náležejících skloněním do III. deklinace, tato jsou maskulina: *accipiter, (-tris)*, jestřáb; *ānser, (-eris)*, husa; *ariēs, (-etis)*, beran; *būbō, (-ōnis)*, vúr; *būfō, (-ōnis)*, žába ropucha; *castor, (-ōris)*, bobr; *crābō, (-ōnis)*, sršeň; *culex, (cūlicis)*, komár; *curculiō, (-iōnis)*, pilous; *delphīn, (-inis)*, plískavice (ryba); *elephās, (elephantis)*, slon; *grȳps, (grȳpis)*, báječný pták noh; *leō, (leōnis)*, lev; *lepus, (leporis)*, zajíc; *mūrex, (mūricis)*, jedlý nachový hlemýžď; *mūs, (mūris)*, myš; *olor, (olōris)*, labuť; *passer, (-eris)*, vrabec; drozd; *pāvō, (-ōnis)*, pāv; *piscis, (piscis)*, ryba; *turtur, (turturis)*, hrdlička; *verrēs, (verris)*, kanec, vepř; *vervex, (vervēcis)*, skopec; *vultur, (vulturis)*, sup.

Jako obojrodá uvádějí slovníky tato jména zvířat, náležející skloněním do III. deklinace, jež jsou buď mužského, buď ženského rodu (podle pohlaví):

bōs, (bovis), m. býk, vůl; f. kráva; *canis, (canis)*, m. pes; f. fena; *mūs, (mūris)*, m., f. myš; *sūs, (suis)*, m. vepř, kanec, f. svině; *serpēs, (-entis)*, f., m., had; *anguis, (anguis)*, m., f. had.

BÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

ročník 1937, čís. 6.

KČ 4.-

ANGlicky

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

★

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 9.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

DAT

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

3. Feminina jsou tato podstatná jména *třetí* deklinace, zakončená v nominativu sing.
v genitivu sing.

v	<u>-ter</u>	<u>-es</u>	<u>-es</u>	<u>-ēs</u>	<u>-ēs</u>	<u>-ēs</u>
	<u>-tris</u>	<u>-etis</u>	<u>-itis</u>	<u>-ētis</u>	<u>-edis</u>	<u>-ēdis</u>

linter, seges, teges, merges, quiēs, requiēs, compēs, mercēs;
linter parva, (gen. *linteris*), malý člun;

seges mātūra, (gen. *segetis*), zralé osení; *teges picta*, (gen. *tegetis*), vyšívaná pokrývka;

merges plēna, (gen. *mergitis*), plný snop;

quiēs placida, (gen. *quiētis*), lahodný klid; *requiēs nocturna*, (gen. *requiētis*), noční odpočinek;

(*compēs, compedis*, obvyčejně jen v plur.!) *compedēs ferreae*, (gen. *compedum*), železná pouta;

mercēs magna, (gen. *mercēdis*), veliká mzda.

4. Neutra (středního rodu) jsou tato podstatná jména *třetí* deklinace, zakončená v nomin. sing. v *-or* a *-er*:

aequor, ador, marmor, cor;

cadāver, iter, papāver, pīper, spinther, tūber, ūber, vēr, verber;

-or: *aequor tumidum*, (gen. *aequoris*), rozbouřené moře; *aequora tumida*, rozbouřená moře; *ador pūrum*, (jen v nom. a akus. sing.), čistá špalda, samopše; *marmor Parium*, (gen. *marmoris*), paraký mramor; *cor hūmānum*, (gen. *cordis*), lidské srdce, [*sūrsum corda!* vzhůru srdce!];

-er: *cadāver cruentum*, (gen. *cadāveris*), zkrvavená mrtvola; *iter longum*, (gen. *itineris*), dlouhá cesta, dlouhý pochod; *papāver rubrum*, (gen. *papāveris*), červený mák; *pīper nigrum*, (gen. *pīperis*), černý pepř; *spinther aureum*, (gen. *spintheris*), zlatý náramek; *tūber camēlinus*, (gen. *tūberis*), velbloudí hrb; *ūber*, (gen. *ūberis*), výmě; *vēr amoenum*, (gen. *vēris*), půvabné jaro; [*verber, verberis*, obvyčejně v plur.:] *verbera molesta*, (gen. *verberum*), bolestné bítí.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

36. HODINA.

Infinitiv. (Neurčitý způsob.)

Zopakujte, co bylo vyloženo o infinitivu na str. 281 a násl.!

Kolik infinitivů má latina? Kolik infinitivů má čeština? Jak se překládá latinský přítomný infinitiv do češtiny?

Jak se překládá latinský přítomný infinitiv, je-li ve spojení se slovesy »*soleō, mātūrō, contendō, perseverō, dēsistō, consuēvi*«? — (Str. 283, 284, 299.)

Jak se překládá latinský t. zv. historický infinitiv? — (Str. 294.)

Jak se přeloží infinitiv při překladu vazby akusativu s infinitivem do češtiny? — (Str. 232 a násl.; str. 401 a násl.)

Jak se do češtiny překládá aktivní perfektní infinitiv? — (Str. 387 a násl.)

Jak se do češtiny překládá passivní perfektní infinitiv? — (Str. 390 a násl.)

Latina má samostatný jednoduchý tvar pro:

a) aktivní přítomný (přítomný) infinitiv, (*laudāre*, chváliti; atd., viz str. 282);

b) passivní přítomný (přítomný) infinitiv, (*laudārī*, býti chválen, —a, —o, —i, —y, —a); (str. 282);

c) aktivní minulý (perfektní) infinitiv, (*laudāvīsse, meminisse, odīsse, nōvisse*; atd., viz str. 387 a násl.);

Tři infinitivy jsou výrazy složené:

- a) **passivní minulý (perfektní) infinitiv** (viz str. 390 a násl.),
- b) **aktivní budoucí infinitiv** (viz str. 413 a násl.),
- c) **passivní budoucí infinitiv** (viz str. 419 a násl.).

Latinský infinitiv nevyjadřuje **dobu**, nýbrž pouze **děj**. **Dobu děje**, vysloveného infinitivem, vyznačuje **určitý tvar slovesný**, k němuž infinitiv náleží či na němž infinitiv závisí.

Slovesný děj, vyjádřený infinitivem, posuzujeme

- a) buď sám o sobě,
- b) buď vzhledem k ději vyjádřenému určitým slovesem téže věty, k němuž infinitiv náleží.

Posuzujeme-li slovesný děj, vyjádřený infinitivem, sám o sobě, — t. j. bez zřetele k ději vyjádřenému určitým slovesem téže věty, k němuž infinitiv náleží či na němž infinitiv závisí, — shledáváme, že:

- a) latinský **přítomný infinitiv** (*infinitivus praesentis*) vyjadřuje děj **trvací**,
- b) latinský **minulý infinitiv** (*infinitivus perfecti*) vyjadřuje děj **dokonaný**,
- c) latinský **budoucí infinitiv** (*infinitivus futuri*) vyjadřuje děj **na-stávající**.

Posuzujeme-li slovesný děj, vyjádřený infinitivem, vzhledem k ději, vyjádřenému určitým slovesem téže věty, v níž jest infinitiv, shledáváme, že:

- a) latinský **přítomný infinitiv** (*infinitivus praesentis*) vyslovuje děj **současný** s dějem určitého slovesa téže věty,
- b) latinský **minulý infinitiv** (*infinitivus perfecti*) vyslovuje děj **předčasný** před dějem určitého slovesa téže věty,
- c) latinský **budoucí infinitiv** (*infinitivus futuri*) vyslovuje děj **následný** po ději určitého slovesa téže věty.

Minulý (perfektní) infinitiv;
infinitivus perfecti.

V latině jest nejen samostatný tvar přítomného infinitivu, ale i samostatný tvar minulého infinitivu, jehož čeština nemá.

V latině jest:

- a) činný minulý infinitiv (aktivní perfektní infinitiv, *infinitivus perfecti activi*),

b) trpný minulý infinitiv (passivní perfektní infinitiv, *infinitivus perfecti passivi*).

Infinitivus perfecti activi. *Činný minulý infinitiv.*

Činný minulý infinitiv (aktivní perfektní infinitiv) se utvoří, přidá-li se k perfektnímu kmeni koncovka »-isse«.

Čeština nemá činného minulého infinitivu.

V latině se aktivní perfektní infinitiv nejčastěji vyskytuje ve vazbě akusativu s infinitivem. Proto se na otázku: »*Jak se překládá aktivní perfektní infinitiv do češtiny?*« zpravidla odpovídá:

»*Aktivní perfektní infinitiv* ve vazbě akusativu s infinitivem se do češtiny překládá **aktivním indikativem** minulého času slovesa **trvácího** nebo **dokonavého**, k němuž přidáme spojku »**že**«, nebo některým ze způsobů překladu uvedených na str. 401 a násl.

P ř í k l a d :

laudāre, c h v á l i t i ; perfektní kmen: **laudāv-**, (viz I, 213) ;
aktivní perfektní infinitiv: **laudāv-isse** (* *laudāvisse*) ---

že já jsem	}	chválil (<i>nebo:</i>) pochválil, (-a, -o) ;
že ty jsi		
že on (ona, ono)		
že my jsme	}	chválili (<i>nebo:</i>) pochválili, (-y, -a).
že vy jste		
že oni (ony, ona)		

O tom, kterou gramatickou **osobou** se do češtiny přeloží latinský aktivní perfektní infinitiv, rozhoduje podmět, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem — viz str. 233, 237 — v akusativu.

P ř í k l a d y :

Sciō || **mē laudāvisse** . . .

Sciō || **tē laudāvisse** . . .

Sciō || **eum laudāvisse** . . .

Víš, že [**já**] jsem chválil
(*nebo:*) pochválil, (-a, -o).

Vím, že [**ty**] jsi chválil (*nebo:*)
pochválil, (-a, -o).

Vím, že [**on**] chválil (*nebo:*)
pochválil.

<i>Sciō</i> eam <i>laudāvisse</i> . . .	Vím, že [ona] chválila (<i>nebo:</i>) pochválila.
<i>Scītis</i> nōs <i>laudāvisse</i> . . .	Víte, že [my] jsme chválili (<i>nebo:</i>) pochválili, (-y, -a).
<i>Sciō</i> vōs <i>laudāvisse</i> . . .	Víte, že [vy] jste chválili (<i>nebo:</i>) pochválily, (-y, -a).
<i>Sciō</i> eōs <i>laudāvisse</i> . . .	Vím, že [oni] chválili (<i>nebo:</i>) pochválili.
<i>Sciō</i> eās <i>laudāvisse</i> . . .	Vím, že [ony] chválily (<i>nebo:</i>) pochválily.

V uvedených příkladech akusativy »*mē, tē, eum, eam, nōs, vōs, eōs, eās*« vyznačují podmět vedlejší věty, která jest v latině ve tvaru vazby akusativu s infinitivem, v češtině pak to jest vedlejší věta předmětná, která jest uvedena spojkou »že«.

Úloha. — Utvořte aktivní perfektní infinitiv sloves: »*vocāre, appellāre, narrāre, cantāre, expugnāre, vāstāre, esse*«, přidejte k utvořenému aktivnímu perfektnímu infinitivu nějaký podmětný akusativ, aby vznikla vazba akusativu s infinitivem, a přeložte do češtiny!

vocāre, volati; kmen perf.: *vocāv-*;

aktiv. perf. infinitiv: **vocāvisse** (* *voká-vis-se*);

sciō || *patrem vocāvisse*, vím, že otec volal, zavolal;

sciō || *mātrē vocāvisse*, vím, že matka volala, zavolala;

appellāre, nazývati; kmen perf.: *appellāv-*;

aktiv. perf. infin.: **appellāvisse** (* *appellá-vis-se*);

scimus || *Rōmānōs appellāvisse*, víme, že Římané nazývali, nazvali;

narrāre, vypravovati; kmen perf.: *narrāv-*;

aktiv. perf. infin.: **narrāvisse** (* *narrá-vis-se*);

audiō || *parentēs narrāvisse*, slyším, že rodiče vypravovali;

cantāre, zpívati; kmen perf.: *cantāv-*;

aktiv. perf. infin.: **cantāvisse** (* *kantá-vis-se*);

sciō || *puellam cantāvisse*, vím, že dívka zpívala;

sciō || *puerōs cantāvisse*, vím, že hoši zpívali;

expugnāre, dobýti; kmen perf.: *expugnāv-*;

aktiv. perf. infin.: **expugnāvisse** (* *expugná-vis-se*);

legimus || *imperātōrem expugnāvisse*, čteme, že vojevůdce dobyl;

vāstāre, p u s t o š i t i; kmen perf.: *vāstāv-*;
 aktiv. perf. infin.: **vāstāvisse** (* *vāstā-vis-se*);
legimus || *exercitum vāstāvisse*, čteme, že vojsko pustošilo, zpustošilo;

esse, b ý t i; kmen perf.: *fu-*;
 aktiv. perf. infin.: **fuisse** [* *fu-(i)is-se*].

<i>Sciō</i> mē fuisse <i>in silvā.</i>	Víš, že (já) <i>jsem byl</i> v lese.
<i>Sciō</i> tē fuisse <i>industriūm.</i>	Vím, že (ty) <i>jsi byl</i> příčinnivý.
<i>Sciō</i> eum fuisse <i>in urbe.</i>	Vím, že (on) <i>byl</i> v městě.
<i>Sciō</i> eam fuisse <i>in hortō.</i>	Vím, že (ona) <i>byla</i> v zahradě.
<i>Sciō</i> nōs fuisse <i>domī.</i>	Víš, že (my) <i>jsme byli</i> doma.
<i>Sciō</i> vōs fuisse <i>rūrī.</i>	Vím, že (vy) <i>jste byli</i> na venkově.
<i>Sciō</i> eōs fuisse <i>Rōmae.</i>	Vím, že (oni) <i>byli</i> v Římě.
<i>Sciōmus</i> eās fuisse <i>trīstēs.</i>	Víme, že (ony) <i>byly</i> smutné.
<i>Sciōmus</i> multa Italiae oppida fuisse <i>celebria.</i>	Víme, že mnohá italská města <i>byla</i> slavná.

P o z n á k a: V příkladech právě uvedených podmět každé věty vedlejší jest vytištěn polotučně (*mē, tē, eum, eam, nōs, vōs, eōs, eās, oppida*); podmět vždy tu jest v akusativu, protože vedlejší věta v latině jest tu ve tvaru vazby akusativu s infinitivem. Povšimněte si, jak jest perfektní infinitiv »*fuisse*« v každém příkladě přeložen do češtiny!

Présentní perfekta »*memini, odi, novi, cōstiti, cōsuēvi, didici, perii*« tvoří perfektní infinitiv, jež do češtiny překládáme týmž způsobem, kterým překládáme aktivní présentní infinitiv jiných sloves; (str. 293, 294); (str. 401 a násl.); příklady:

meminisse = pamatovati se (na někoho); pamatovati (něco); býti pamětliv, býti pamětníkem;

odisse = nenáviděti, míti odpor;

nōvisse = znáti, (věděti, rozuměti);

cōstitisse = státi;

cōnsuēvisse = býti zvyklý, míti zvyk, míti v obyčeji;

didicisse = věděti, uměti;

perisse = býti veta (po...); býti mrtev.

Sciō || **tē meminisse.**

Vím, že se pamatuješ (že pamatuješ; že jsi pamětliv, -a, -o; že jsi pamětníkem).

Sciō || **vōs ōdisse.**

Vím, že nenávidíte.

Sciō || **amīcum nōvisse.**

Vím, že přítel zná.

Sciō || **tē disputāre cōnsuēvisse.**

Vím, že jsi zvyklý (máš ve zvyku, v obyčeji) rozprávěti = vím, že rozpráváš.

Infinitivus perfecti passivi. *Trpný minulý infinitiv.*

Trpný minulý infinitiv (passivní perfektní infinitiv) jest tvar složený; skládá se z **akusativu** passivního perfektního **participia** (singuláru i plurálu maskulina, feminina a neutra) a z infinitivu pomocného slovesa »**esse**«.

Čeština nemá trpného minulého infinitivu.

V latině se passivní perfektní infinitiv nejčastěji vyskytuje ve vazbě akusativu s infinitivem. Proto se na otázku: »*Jak se překládá passivní perfektní infinitiv do češtiny?*« zpravidla odpovídá:

»*Passivní perfektní infinitiv* ve vazbě akusativu s infinitivem se do češtiny překládá **passivním indikativem** minulého času slovesa **trvácího** nebo **dokonavého**, k němuž přidáme spojku »**že**«, nebo některým ze způsobů překladu uvedených na str. 401 a násl.

Příklad:

laudāre, chváliti;

trpné minulé participium (passivní perfektní participium): (sing.:) *laudātus, laudāta, laudātum*; (plur.:) *laudātī, laudātae, laudāta*;

trpný minulý infinitiv (passivní perfektní infinitiv):

laudātum esse, (<i>sing. m.</i>)	}	že (já) jsem byl (-a, -o)	}	(po)chválen. (-a, -o)
laudātam esse, (<i>sing. f.</i>)		že (ty) jsi byl (-a, -o)		
laudātum esse, (<i>sing. n.</i>)		že (on, ona, ono) byl (-a, -o)		
laudātōs esse, (<i>plur. m.</i>)	}	že (my) jsme byli (-y, -a)	}	(po)chváleni. (-y, -a)
laudātās esse, (<i>plur. f.</i>)		že (vy) jste byli (-y, -a)		
laudāta esse, (<i>plur. n.</i>)		že (oni, ony, ona) byli (-y, -a)		

O tom, kterou gramatickou **osobou** se do češtiny přeloží latinský passivní perfektní infinitiv, rozhoduje podmět, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

Pamatujte, že **participium**, které jest části latinského passivního perfektního infinitivu, jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu a že se shoduje i v rodě i v čísle s podmětem, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

Příklady:

Scīs mē (<i>podmět</i>) laudātum esse (<i>inf. perf. passiv.</i>), (<i>particip. je v muž. rodě</i>). —	Víš, že (já) [<i>o muži, hochovi, starci a p.</i>] jsem byl chválen (<i>nebo:</i>) pochválen. —
Scīs mē (<i>podmět</i>) laudātam esse (<i>inf. perf. passiv.</i>), (<i>particip. je v žen. rodě</i>). —	Víš, že (já) [<i>o ženě, dívce a p.</i>] jsem byla chválena (<i>nebo:</i>) pochválena. —
Sciō tē (<i>podmět</i>) laudātum esse (<i>inf. perf. passiv.</i>). —	Vím, že (ty) [<i>o muži, hochovi a p.</i>] jsi byl chválen (<i>nebo:</i>) pochválen. —
Sciō tē (<i>podmět</i>) laudātam esse (<i>inf. perf. passiv.</i>). —	Vím, že (ty) [<i>o ženě, dívce a p.</i>] jsi byla chválena (<i>nebo:</i>) pochválena. —
Sciō eum (<i>podmět</i>) laudātum esse (<i>inf. perf. passiv.</i>). —	Vím, že (on) [<i>t. j. muž, hoch a p.</i>] byl chválen (<i>nebo:</i>) pochválen. —

Sciō || **eam** (*podmět*) **laudā-**
tam esse (*inf. perf. pas-*
siv.). —

Sciō || **nōs** (*podmět v akus.*)
laudātōs esse (*inf. perf.*
passiv.), (*particip. je v*
plur. muž. rodu). —

Sciō || **nōs** (*podmět v akus.*)
laudātās esse (*inf. perf.*
passiv.), (*particip. je v*
plur. žen. rodu). —

Sciō || **vōs** (*podmět v akus.*)
laudātōs esse (*inf. perf.*
passiv.), (*particip. je v*
plur. muž. rodu). —

Sciō || **vōs** (*podmět v akus.*)
laudātās esse (*inf. perf.*
passiv.), (*particip. je v*
plur. žen. rodu). —

Sciō || **eōs** (*podmět*) **laudā-**
tōs esse (*inf. perf. pas-*
siv.), (*partic. je v plur.*
mužského rodu jako pod-
mět). —

Sciō || **eās** (*podmět*) **laudā-**
tās esse (*inf. perf. pas-*
siv.), (*partic. je v plur.*
žen. rodu jako podmět). —

Vím, že (**ona**) [*t. j. žena,*
dívka a p.] byla chválena
(*nebo:*) pochválena. —

Vím, že (**my**) [*o mužích,*
hoších a p.] jsme byli
chváleni (*nebo:*) pochvá-
leni. —

Víš, že (**my**) [*o ženách, dív-*
kách a p.] jsme byly
chváleny (*nebo:*) pochvá-
leny. —

Vím, že (**vy**) [*o mužích, ho-*
ších a p.] jste byli chvá-
leni (*nebo:*) pochváleni. —

Vím, že (**vy**) [*o ženách,*
dívkách a p.] jste byly
chváleny (*nebo:*) po-
chváleny. —

Vím, že (**oni**) [*t. j. muži,*
hoši a p.] byli chváleni
(*nebo:*) pochváleni. —

Vím, že (**ony**) [*t. j. ženy,*
dívky a p.] byly chváleny
(*nebo:*) pochváleny. —

P o z n á m k a: Passivní perfektní infinitiv se stručně píše (na
př. slovesa »laudāre«) takto:

»laudātum, am, um, ōs, ās, a esse«, což značí: »laudātum, laudā-
tam, laudātum, laudātōs, laudātās, laudāta esse«;

mělo by se správně vysloviti: *laudātum esse, laudātam esse* atd.,
t. j. připojení infinitiv »esse« ke každému tvaru passivního perfekt-
ního participia, avšak pro stručnost klademe infinitiv »esse«
jen jednou, a to na konec za všemi participiálními tvary.

Úloha. — Utvořte passivní perfektní infinitiv sloves:
»*vocāre, amāre, appellāre, educāre*«!

vocāre, v o l a t i; participium perfecti passivi: *vocātus, vocāta, vocātum*; infin. perf. passiv.: *vocātum, -am, -um, -ōs, -ās, -a esse* = že jsem byl (za)volán, že jsem byla (za)volána, že jsem bylo (za)volána; že jsi byl (byla, bylo) zavolán, (-a, -o); atd.;

amāre, m i l o v a t i; passivní perfektní participium: *amātus, amāta, amātum*; passivní perfektní infinitiv: *amātum, amātam, amātum, amātōs, amātās, amāta esse* = že jsem byl (byla, bylo) milován (-a, -o); že jsi byl (byla, bylo) milován, (-a, -o); atd. . . . že (oni, ony, ona) byli (byly, byla) milováni, (-y, -a);

appellāre, n a z ý v a t i; passiv. perf. particip.: *appellātus, a, um*; passiv. perf. infin.: *appellātum (-am, -um, -ōs, -ās, -a) esse* = že jsem byl (-a, -o) nazván (*nebo:*) nazýván, (-a, -o); atd.;

educāre, v y c h o v á v a t i; passiv. perf. particip.: *educātus, a, um*; passiv. perf. infin.: *educātum (-am, -um, -ōs, -ās, -a) esse* = že jsem byl (byla, bylo) vychováván (*nebo:*) vychován, (-a, -o); že jsi byl (-a, -o) vychováván (*nebo:*) vychován, (-a, -o); atd. . . . že (oni, ony, ona) byli (byly, byla) vychováváni (*nebo:*) vychováni, vychovávány (*nebo:*) vychováni, vychovávána (*nebo:*) vychována.

Slovník k 45.—47. úloze.

accidō, ere, accidī, 3., a) dopadati, spadati; **b)** připadati na mysl; **c)** státi se, udáti se, přihoditi se, nastati; **d)** dopadnouti, vypadnouti, skončiti se; *aliquid malī mihi accidit*, něco zlého se mi stává, přihází

aciēs oculōrum, (I, 298), bystrost očí

[**altāre, n., altāria, altārium, n. pl., a)** hořejší část oltáře; **b)** oltář (*k obětem zápalným*)

appellāre (I, 131) aliquid ex suō nōmine, něco nazvati podle svého jména

ārēscō, ere, ārūi, 3., usychati, schnouti, uschnouti; prahnouti
aspectus, (adspectus), ūs, m., a) hledění, patření; pohled (*na někoho, na něco*); *a. hostium,* pohled na nepřátele; **b)** obhled, dohled; obzor; **c)** hled, zrak; **d)** zjev, vzezření, podoba

benignitās, ātis, f., a) dobrota, laskavost; **b)** dobročinnost, štědrost

cadō, ere, cecidī, cāsūrus, 3., (II, 69), opadati

capiō, (II, 82, 101, 297); voluptātibus capior, dávám se uchva-

covati, zvábiti, poutati, zaslepiti chtiči, (I, 484)

colligō, ere, collēgi, collēctum, 3., (I, 439) **a)** sbíratí, snášeti (na hromadu), shledávati; (*o obilí:*) sklíditi; **b)** sbíratí, shromazďovati, hromaditi; **c)** těsněji stahovati, stlačovati, zužovati; **d)** sestavovati, shrnovati, vypočítávati, počítati; **e)** (sbíratí v mysli), souditi, usuzovati, uzavíratí; **f)** získati (si), opatřiti (si), dojítí, dosíci, nabýti; **g)** *sē colligere*, vzpamatovati se; vzmůžovati se; nabývati srdce, myslí

concitāre (I, 481) **tumultum**, ztropiti poplach

conditus, a, um, [particip. perf. passiv. ke *condere*], založený; *urbs condita* = **a)** založené město; **b)** založení města, (II, 47)

cōnsciūs, a, um, **a)** spoluvědomý, vědomý (*o něčem spolu s někým*), zasvěcený (do něčeho); **b)** vědom sobě (*něčeho*), vědomý (*něčeho*); **c)** vědomý své síly, sebevědomý; **d)** vědom(ý) (si) viny, provinění; *cōnsciūs sum improbitātis*, jsem si vědom nepoctivosti

cōnstituere legiōnēs, (II, 345), postavití legie

cūrāre (II, 346) **lēgēs**, hleděti si, všímati si, dbáti zákonů

dēcēdō, ere, dēcēssī, dēcēssum, 3., **a)** odcházeti, vzdalovati se, ubíratí se; odebíratí se (s místa); **b)** (*o vojsku:*) odtáhnouti; **c)** ustupovati (s cesty), vyhýbatí se; **d)** ustupovati, od-

cházetí, zacházeti, pomíjetí, mizeti; **e)** ustupovati (od něčeho), vzdávati se; **f)** ustupovati (někomu), nebýti roven, nevyrovnávati se; **g)** *dē vitā dēcēdere* (nebo jen:) *dēcēdere*, sejítí se světa, zemřítí

doceō, ēre, docuī, doctum, 2., **a)** učítí, vyučovati; naučítí, poučovati; **b)** vykládatí, vysvětlovati; **c)** dokazovati, dokázati; ukazovati, ukázati; líčiti; **d)** dávatí zprávu, zpravití; vypravovati, oznamovati; **e)** dokazovati, dovoditi, odůvodnití; **doctus, a, um**, naučený, vyučený, vzdělaný, znalý, schopný, obratný, zručný, učený, vzdělaný, důmyslný, moudrý

dūcere (tempus), (II, 301)

dūrus, a, um, (I, 110), **a)** tvrdý; **b)** tuhý, drsný, obtížný, těžký, trudný; krušný, nebezpečný, krutý, zlý; **c)** otužilý, silný; **d)** zatvrzelý, tvrdošijný, nepoddajný, neústupný; umíněný; přísný; **e)** necitelný, nelitostný, nemilosrdný; krutý, surový, hrubý, příkrý; **f)** nevrhlý, mrzutý; **g)** tvrdý (*k někomu*); drzý, nestoudný; **h)** drsný, kostrbatý, hrubý, neobratný; tupý; *hiems dūra*, tuhá, krutá zima

ēlabōrō, āre, āvi, ātum, 1., **a)** pracovati; usilovati, namáhati se; **b)** pracovati se zdarem, dopracovati se; **c)** pracně provozovati, vypracovati, provéstí

ēvādō, ere, ēvāsī, ēvāsum, 3., **a)** vyjítí, odejítí; **b)** šťastně vyjítí, ujítí, uniknoutí, vyváz-

nouti, zachrániti se, (*ē periculō*, z nebezpečnosti); **c)** vyjítí nahoru, vyléztí, vystoupiti; **d)** vyjítí (v něco), dopadnouti; skončítí, vzítí konec; **e)** vyvinouti se (v něco), v něco; státi se (něčím); vzejítí, vyspěti; objeviti se (nějakým), ukázati se (nějakým);

(*ve význ. přechodného slovesa:*) projítí (něco), přejítí, ujítí, urazití (*o cestě*); vystoupiti (vzhůru); uniknouti (něčemu), ujiti (něčemu)

ēvertō, *ere, ēvertī, ēversum*, 3., **a)** vyvrátiti, zbořiti; **b)** skáceti, převrhnouti, překotiti; **c)** podvrátiti, podkopati; zvrátiti, zničiti; **d)** k pádu, na mizinu přivéstí

facultās, ātis, f., **a)** možnost, přítelost (*k něčemu*); **b)** schopnost, dovednost, obratnost, umění; **c)** dostatek, hojnost, zásoba; (*plur.:*) **facultātēs**, *um*, prostředky, jmění, majetek, peníze

fīrmāre, 1., (I, 178), otužovati [**frūx, frūgis**, f.], **frūgēs, frūgum**, f., **a)** obilí; úroda; plody, ovoce; **b)** ovoce, výsledek, prospěch, užitek; **c)** užitečnost, řádnost

Hellēspontus, *ī*, m., Helespont, (moře Hellino, dnes úžina Dardanellská)

horreum, horrei, n., stodola, sýpka; zásobárna; *horreum frumentī*, obilní sýpka

humilis, *e*, (II, 133), nízký rodem, původem; (člověk) nízkého rodu, původu

imbellis, *e*, **a)** neválečný, nebojovný; **b)** zbabělý; **c)** klidný, pokojný

imbuō, *ere, imbuī, imbūtum*, 3., **a)** navlhčovati, kropiti, svlažovati; **b)** naplňovati; *metū i.*, naplňovati strachem; **c)** poskvřniti, nakaziti; **d)** uváděti, zasněčovati (*někoho v něco*); seznamovati (*někoho s něčím*); poučovati, vzdělávati; **e)** zasněčovati = počínati, zahájiti

impār, 1., (gen. *imparis*), **a)** nerovný, nestejný; **b)** lichý (*o počtu*); **c)** nejsoucí s něco; slabší než...; nižší (*rodem, postavením*); *ad pugnam nimis impār sum viribus*, jsem silou k boji příliš slab, slabý

impūne, **a)** beztrestně, nepotrestán, bez trestu; **b)** bez nebezpečí, beze škody; bez závady

improbitās, ātis, f., nehodnost, špatnost; nepoctivost

indulgeō, ēre, indulsi, 2., **a)** hovětí, býti shovívavý, shovívavati, promijeti; **b)** (*přílišně, horlivě*) se oddávati (*něčemu*); *somnō i.*, oddávati se spánku; **c)** povoliti, obětovati (*něco*)

iūdicāre dē rēbus futūris, (II, 122), pronášeti úsudek, souditi o budoucích věcech

iugulō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** proříznouti hrdlo, zapichnouti, probodnouti, zabítí; **b)** zákeřně sprovoditi se světa; utratiti křivým nálezenem, nespravedlivě odsouditi, zničití

latrō, ōnis, m., **a)** najatý voják, námezdník, žoldněř; **b)** voják (t. j. gurka ve vojenské ša-

chové hře); **c)** loupežník, lupič; zákeřník, padouch
medicamentum, *i*, n., (I, 442); **a)** léčebný prostředek, lék; **b)** jed; **e)** kouzelný prostředek; **d)** ličidlo; **e)** lék = odpomoc
mittere epistulam ad aliquem, (II, 307), někomu poslati dopis
mixtus, *a, um*, [*miscēre*], smíšený, smíšením připravený; (*o léku:*) připravený
mōtus (I, 286) **stellārum**, pohyb, oběh hvězd
nātālis, *e*, (týkající se narození), rodný; *nātāle solum*, rodná země, půda; (I, 498)
nemus, *oris*, n., háj, les; háj (*zasvěcený některému z bohů*)
noctū, v noci, za noci
noctua, *ae, f.*, sova
ob eam rem, ob eam causam, proto, (I, 182), (II, 53, *-que*)
observāre lēgēs, (II, 123, 254), zachovávat, (bedlivě) plnit zákony
Orpheus, *Orpheī*, m., Orfeus, mytický pěvec thracký, syn boha Apollona a Musy Kalliopy; manželka jeho slula Eurydike
parāre sibi cēnam, (I, 78), připraviti si, (vy)strojiti si oběd
perdere hōrās vitāe, (II, 309), mařiti hodiny života
petere (II, 124, 355) **alimentum** (I, 388), vyhledávat potravu
Philippus, *i*, m., Filip, lékař krále Alexandra Velikého
prōcēdō, *ere, prōcessī, prōcessum*, **a)** vycházeti vpřed, předstoupovati, vystupovati; **b)** (*o vojsku:*) vytrhnouti, vyraziti; (*o lodích:*) vyplouti; **c)** obje-

vovati se, ukazovati se; (*na jevišti:*) vystoupiti;

d) postupovati, jíti vpřed, popojiti, pokročiti; popojeti; zajiti; (*o vojsku:*) táhnouti; **e)** (*o čase:*) pokročiti, minouti, uplynouti;

f) pokračovati, postupovati (v něčem); se zdarem pokračovati, prospívati, míti zdar, míti štěstí, míti úspěch (v něčem); **g)** prospívati, dařiti se;

h) postoupiti, dojiti, dostoupiti (*až po nějakou míru*); **i)** nepřetržitě postupovati, trvati, dítí se

prōpulsō, *āre, āvī, ātum*, 1., odražeti, odraziti, odvracetí

prōvideō, *ēre, prōvidī, prōvisum*, 2., **a)** viděti vpředu; (zdaleka) zahlédnouti; **b)** předvídati; **c)** býti prozíravý; býti opatrný; **d)** činiti opatření, starati se, (*alicui*, o někoho; *dē aliquā rē*, o něco, stran něčeho; *ut; nē*, II, 330); **e)** opatřovati, obstarávati, (*aliquid alicui*, něco někomu, pro někoho), připravovati, chystati, starati se; **prōvidēns**, *entis*, prozíravý, opatrný

pugnāre (II, 157) **māximā fortitudīne**, bojovati s největší statečností

rēgnum, *i*, n., **a)** řízení, nejvyšší moc, vláda; **b)** královská vláda, královská moc; **c)** královská koruna, královský trůn; **d)** královské sídlo, královský dům; **e)** k r á l o v s t v í, říše; **f)** (*ve špatném smyslu:*) krutovláda, tyranie, absolutní vláda; **g)** (*v přeneseném smyslu:*)

majetek, vlastnictví; **h**) *rēgnī avidus*, žádostiv(ý) královské moci, královské vlády, královské důstojnosti

repudiāre precēs, (II, 312), zamítnouti prosby

respondeō, *ēre, respondi, respōsum*, 2., (I, 272; II, 257), **a**) navzájem slíbiti, navzájem dáti; **b**) (*slovy*:) odpovídati, odvětiti; **c**) (*věcně*:) odpovídati, souhlasiti, shodovati se; býti podoben, přiměřený; vyrovnati se; **d**) (*o místech*:) naproti ležeti; *opiniōnī r.*, shodovati se, souhlasiti s míněním

revocō, *āre, āvi, ātum*, 1., (II, 73), **a**) zpět zavolati, povolati, odvolati; **b**) povolati z vyhnanství; **c**) zpět obrátiti; odvrátiti; **d**) znova volati, vyvolati; **e**) znova zavésti, obnoviti; zase uvésti; **f**) vzájemně volati, zváti, pozvati; **g**) poukazovati, odvolávati se (*na něco*); vztahovati (*něco k něčemu*); posuzovati (*podle něčeho*); *ad officium revocāre*, upamatovali na povinnost

rūs, *rūris*, n., **a**) venkovský statek, pole; **b**) venkov (*naproti městu*); **c**) venkovská prostota, neohrabanost; **rūrī** (*lokativ*), na venkově; **rūs**, (*kam?*), na venkov; **rūre**, (*odkud?*), z venkova

sānctae virginēs Vestae, ctihodné panny (bohyně Vesty =) Vestiny [t. j. Vestálky]; *sānctum nemus*, posvátný háj; (I, 182)

speciēs, *speciēi*, f. (V.), **a**) pohled, vzezření, vzhled; **b**) (vnějš-

ší) zjev, vnějšek, podoba, postava; **c**) krásný zjev, krása; **d**) klamný zjev, přelud, vidina; **e**) zdání; **f**) záminka; **g**) představa, pojem, idea; **i**) ideál, vzor; **j**) druh (*protějšek rodu*); *mira speciēs*, podivný zjev

spectāre (II, 258) **lūdōs**, dívati se na hry

studia inūtīlia, (I, 141; 464; II, 154), neužitečné, neplodné snahy

suscipere (II, 313) **labōrēs**, podstupovati námahy

suspiciō avāritiae, (II, 7), podezření (z) lakoty, (z) lakomosti

sustineō, *ēre, sustinūi, sustentum*, 2., (I, 395) **a**) vzhůru držeti, udržeti, podpírati, nésti; **b**) (*v pohybu*:) zadržovati, zdržovati, zastaviti; **c**) (nenechati klesnouti), udržovati, podporovati, chrániti; **d**) vydržovati, žíviti; **e**) snésti, vydržeti (*něco*); odolávati (*něčemu*); **f**) vzíti na se, podstoupiti, podrobiti se; *labōrēs s.*, vydržeti, snésti námahy, odolati námahám; *cōnspectum s.*, snésti, vydržeti pohled, odolati pohledu

tempestivē, v (pravý) čas, včas, ně, vhod

tergum, (II, 313); *post tergum*, **a**) za zády; **b**) vzadu na zádech; *ā tergō*, **a**) zezadu; **b**) za zády

Thersitēs, *ae, m.*, (akus. *Thersitēn*), Thersites, Řek v řeckém vojsku před Trojou, známý

z Homérovy Iliady svou oškli-
vostí a prostorekostí
Ticinus, ī, m., Ticinus (Ticino),
řeka v předalpské Galii, pří-
tok Padu na levém břehu

veniō, īre, vēni, ventum, 4., (I,
367), (o vojsku:) přijiti, při-
táhnouti

vis (I, 355) **imbrium**, množství,
spousta dešťů

45. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 380!)

1. *Timeō, nē vērum dīcās.* — 2. *Timeō, nē vērum nōn dīcās.* (*Timeō, ut vērum dīcās.*) — 3. *Timēbam, nē vērum dīcerēs.* — 4. *Timēbam, nē vērum nōn dīcerēs.* (*Timēbam, ut vērum dīcerēs.*) — 5. *Improbī semper timent, nē pūniantur. Improbī semper timēbant, nē pūnīrentur.* — 6. *Pavor capit mīlitēs, nē ducis vulnus mortiferum sit.* — 7. *Darēus metuēbat, nē reditus in Asiam Persīs ā Graecīs interclūderētur.* — 8. *Nōn metuō, nē pater nōn convalēscat.* — 9. *Periculum est, nē hostēs urbem oppugnāre persevērent et civēs ad pugnam vīribus nimīs imparēs sint.* — 10. *Omnēs labōrēs tē suscipere || videō; timeō, ut sustīneās.* —

11. Bojím se, že zima bude tuhá. — 12. Římané se obávali, že Scipio nepřijde v pravý čas k Ticinu. — 13. Bojím se, že upadneš do nemoci (abys neupadl do nemoci). — 14. Báli jste se, že se vám přihodí něco zlého (aby se vám nic zlého nepřihodilo). — 15. Nebojte se, že se vám přihodí něco zlého. — 16. Marius se obával, že římsí vojinové nesnesou pohledu na Germány. — 17. Nebojím se, že se tvá zdatnost nebude shodovati s míněním lidí. — 18. Po salaminské porážce perský král Xerxes se obával, že bude most, vystavěný přes Hellespont, stržen od nepřátel (aby most nebyl stržen). — 19. Nebojím se, že dobrý a počestný muž někdy bude otročiti rozkoším. — 20. Bojím se, že jste pochybili i v nejsnadnějších věcech. — 21. Máš málo přátel; vždy jsem se obával, že jsi jim nikdy neprospěl. —

22. *Parmeniō impedire studet, quōminus Alexander medicāmentum ā Philippō mixtum bibat.* — *Parmeniō Alexandrum prohibēre studet medicāmentum ā Philippō mixtum bibere.* —

23. *Vis imbrium impediēbat, quōminus agricolae frūgēs colligerent.* — *Vis imbrium agricolās prohibēbat frūgēs*

colligere. — 24. *Quid obstat, quōminus deus sit beātus?* —

25. *Parentēs cūrānt semperque cūrābunt, ut liberī bene ēducentur et ērudiantur.* — 26. *Parentēs cūrābant, ut liberī bene ēducārentur.* — 27. *Catō dīcere solēbat: »Ante senectūtem cūrābam, ut bene vīverem, in senectūte cūrō, ut bene dē vitā dēcēdam.«* — 28. *Videant magistrātūs, nē rēs pūblica discordiā civium ēvertātur.* — 29. *Dux dabat operam, ut tempus dūceret.* — 30. *Saepe tē monēbam, ut dīlīgenter dīcerēs, sed audiō || tē male dīcere.* — 31. *Prōvidē, nē maior sit benignitās tua quam facultātēs.* — 32. *Virī sapientēs cavent, nē voluptātibus capiantur.* — 33. *Themistoclēs ēlabōrābat, ut vitia adulēscēntiae virtūtibus ēmendāret.* —

34. Jest známo, že soudcové jsou strážci spravedlnosti; soudcové pečují (o to), aby zákony byly zachovávány. — 35. Moudří a dobří lidé nejsou si vědomi žádné nepoctivosti. — 36. Zlí lidé však zákonů nedbají a proto jsou od soudců trestáni, aby byli upamatováni na povinnost. —

37. Jest známo, že psi a koně jsou věrná zvířata. — 38. Pastýři pečují, aby psi byli věrnými strážci velikých stád ovcí; pastýři vždy si přáli, aby ostražitost věrných psů byla veliká. — 39. Víte-li, že vlci a psi jsou si vespolek (str. 122, *inter*) velmi podobní? —

P o z n á m k a k v ě t ě 3 5 .

¹ = duchové moudrých a dobrých lidí. — V latině často klademe věcná jména, označující tělo (a jeho části) a duši (a její stránky i snahy) tam, kde se v češtině spokojujeme s jednoduchým výrazem; zmíněná latinská věcná jména v něm jsou nezřídka v češtině vyjádřena jen zvratným zájmenem; na př.: *animus mūtāre* = m ě n ě t i s e; *corpus lavāre* = k o u p a t i s e, m ý t i s e; *animus reficiō* = z o t a v u j i s e; *mōrēs suōs ēmendāre* = n a p r a v o v a t i s e; *animus pueri excolere* = v z d ě l á v a t i h o c h a; *mōrēs iuvenum corrigere* = n a p r a v o v a t i m l á d e ž; *animōs militibus addere* = p o v z b u d ě t i v o j ě n y; *terga vertere* = d á t i s e n a ú t ě k; *animōs militum cōfirmāre* = v z m u ž ě t i v o j ě n y; *Galli imperiō Rōmānōrum sē subiēcērunt* = G a l l o v é s e p o d r o b ě l i Ř í m a n ů m; *rēs Carthāginiēnsium superior erat* = K a r t a g i n š t í n a b ý v a l i v r c h u; *studia civium conciliāre* = z ě s k a t i s i o b č a n y; *voluntātem amici ā sē abalienāre* = o d c ě z ě t i s i p ř ě t e l e; *liber ad nostram memoriam mānsit* = k n i h a n á s d o š l a, k n i h a s e n á m z a c h o v a l a. — (Viz cvič. 41, věta 1., str. 315! Viz str. 336, řádek 3. a 4. shora!)

46. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 431!)

1. *Nōn ignōrās* || *mē hanc fābulam tibi narrāvisse*. — 2. *Amīcus mihi dīcit* || *tē herī domī cantāvisse*. — 3. *Narrātur* || *Graecōs Trōiam novem annōs oppugnātam decimō annō expugnāvisse*. — 4. *Victōrem urbem expugnātam vāstāvisse* || *audīmus*. — 5. *Amīcus noster fidus est; scīmus* || *eum numquam nōbīs auxiliū recūsāvisse*. — 6. *Rōmulum annōs trīgintā septem rēgnāvisse* || *legīmus*. — 7. *In fābulīs legīmus* || *ovēs aliquandō cum lupīs bellāvisse*. — 8. *Amīca nostra larga est; crēdimus* || *eam suspiciōnem avāritiae vitāvisse*. — 9. *Spērō* || *amicōs nostrōs precēs vestrās nōn repudiāvisse*. — 10. *Tullum Hostilium, tertium Rōmānōrum rēgem¹, trīgintā duōs annōs rēgnāvisse* || *rērum scriptōrēs narrant*. — 11. *Vōs rem bene cōsiderāvisse* || *existimāmus*. — 12. *Cicerōnem annō sexāgēsimo tertio a. Chr. n. cōsulem Rōmānum fuisse* || *cōnstat*. — 13. *Aristotelēs docet* || *Orpheum poētam nunquam fuisse*. — 14. *Rōmulum urbem conditam ex suō nōmine Rōmam appellāvisse* || *cōnstat*. — 15. *Dīcis* || *tē multum dē stellīs eārumque mōtū et dē mundi terrārumque magnitudīne disputāvisse*. — 16. *Maiōrēs nostrōs mortem imperātōris Carolī IV. (= quārti), patris patriae, diū dēplōrāvisse* || *legīmus*. — 17. *Nūntiū narrant* || *hostēs superātōs fugae sē mandāvisse*. — 18. *In urbem saepe properant agricolae lūdōs spectātum*. — 19. *Ex omnībus regiōnibus nōbilēs virī cum hominibus armātis in urbem bellātum cum hoste properant*. — 20. *Hominēs nōbilēs et divitēs autumnō in urbem migrant habitātum*. —

Přeložte do latiny!

Pastýři a vlk. — Pastýři kdysi zapíchli ovci a vystrojili si večeri. Vlk, který to náhodou zezadu (byl) zpozoroval², přibližuje se (k nim), pokáral je asi³ těmito slovy: »Jak veliký poplach byli byste ztropili,

¹ = přístavek, náležející k podmětnému akusativu; proto je v akusativu.

kdybych já byl pohltil nejmenšího vašeho beránka. Že vy jste bez-
trestně zapichli nejlepší ovci, dobře vím.«

Tu jeden z pastýřů vece: »Ať jsme zapichli ovci, naše byla! Ale
ty-li se pokusíš pohltili některou ovci, bude život tvůj v nebezpečení-
ství.«

37. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — VI.

Jak si počínáme při překladu z latiny
do češtiny?

V uvedených příkladech a větách až dosud jsem překládal latin-
skou vazbu akusativu s infinitivem vedlejší větou indikativní, jež
jest uvedena spojkou »že«.

Latinskou vazbu akusativu s infinitivem však lze v češtině vy-
jádřiti rozličnými obraty, jak vysvitne z těchto příkladů.

Militēs nostrōs oppidum hostium expugnāvisse || dicunt.

- a) Říkají, že naši vojinové dobyli nepřátelského města.
- b) Naši vojinové, jak (lidé) říkají, dobyli nepřátelského města.
- c) O našich vojinech (lidé) říkají, že dobyli nepřátelského města.

**Cicerōnem annō sexāgēsīmō tertiō a. Chr. n. cōsulem
fuisse || cōstat.**

- a) Jest známo, že Cicero byl konsulem roku šedesátého třetího
př. Kr.
- b) O Ciceronovi jest známo, že byl konsulem r. 63 př. Kr.
- c) Cicero, jak jest známo, byl konsulem r. 63 př. Kr.

Amicum meum prūdentem fuisse || existimō.

- a) Domnívám se, že můj přítel byl opatrný.
- b) Můj přítel, jak se domnívám, byl opatrný.
- c) O svém příteli se domnívám, že byl opatrný.
- d) Můj přítel podle mého domnění byl opatrný.

Laudō amicum, quem prūdentem esse sciō.

Vazba akus. s inf.: *quem esse prūdentem.*

- a) Chválím přítele, který že jest opatrný, vím.

² Indik. plupřf. — ³ Zakládá se; položte za slovo »těmito«!

⁴ Konj. perf. — ⁵ Indik. fut. II.

- b) Chválím přítele, který, jak vím, jest opatrný.
- c) Chválím přítele, o němž vím, že jest opatrný.

Laudō puerōs, quōrum prūdentiam esse magnam appāret.

Vazba akus. s inf.: *quōrum prūdentiam esse magnam.*

- a) Chválím hochy, jejichž opatrnost *že* jest veliká, *jest patrné.*
- b) Chválím hochy, jejichž opatrnost, *jak jest patrné,* jest veliká.

Quō animō fuisse Carthāginiēnsēs ā Rōmānīs superatōs || putātis?

- a) Jaké myslí *že* byli Kartaginští, od Římanů přemožení, *myslíte?*
- b) Jaké myslí byli *podle vašeho domněni* Kartaginští, přemožení od Římanů?
- c) Jaké *asi* myslí byli Kartaginští, přemožení od Římanů?

Při překladu latinské vazby akusativu s infinitivem do češtiny si veďte takto:

1. *Vyhleďte »podmětný akusativ«* (t. j. latinský akusativ, který jest podmětem té věty vedlejší, která jest vyjádřena v latině vazbou akusativu s infinitivem, v češtině pak některým z právě uvedených způsobů překladu) *a přeložte jej českým nominativem!*
2. *Vyhleďte příslušný latinský infinitiv a přeložte jej českým indikativem* — a to indikativem toho času a toho slovesného rodu, ve kterém jest latinský infinitiv; gramatickou osobu a gramatické číslo slovesa české vedlejší věty určí vám podmět — *a k indikativu přidejte spojku »že«!*
3. Přívlastkové přídavné jméno náležející k podmětu, přístavek podmětu a sklonný doplněk, náležející k podmětu vedlejší věty, uveďte ve shodu s podmětem podle pravidel známých z české skladby!
4. Někdy lze latinskou *řídící větu* do češtiny přeložiti *vloženou větou* [*narrant* = jak vypravují; *putō* = myslím, tuším; *cōnstat* = jak jest známo; a j.];
v tom případě se latinská vazba akusativu s infinitivem do češtiny přeloží českou samostatnou, nezávislou větou (bez spojky »že«).
5. Někdy lze latinskou řídící větu do češtiny přeložiti předložkovými výrazy; na př.:
rērum scriptōrēs narrant = podle vypravování dějepisců;
putō = podle mého mínění;
putāmus = podle našeho mínění;

někdy lze přeložit sloveso »putō« českým příslovcem »asi«;
v takovýchto případech se pak latinská vazba akusativu s infinitivem do češtiny přeloží českou samostatnou, nezávislou větou (bez spojky »že«).

6. Někdy lze při překladu do češtiny vyjmouti podmětný akusativ latinský z vedlejší věty a vložit jej do řídicí věty, ovšem v příslušném pádě, jak si toho vyžaduje české určité sloveso řídicí věty;

(viz v uvedených příkladech: »o našich vojnech říkají, že . . .«;
»o Ciceronovi jest známo, že . . .«; »domnívám se o svém příteli, že . . .«;)

v tomto případě vazbu akusativu s infinitivem do češtiny přeložíme českou vedlejší větou, kterou uvedeme spojkou »že«.

P o z n á m k a: Připomínám, že nelze vždy užítí všech zde uvedených způsobů překladu latinské vazby akusativu s infinitivem do češtiny. Při překladu latinské vazby akusativu s infinitivem do češtiny se vždy rozhodněte pro ten způsob překladu, který v daném případě jest nejvhodnější v duchu českého jazyka!

Pro cvičení připojuji ještě několik příkladů, na nichž vyzkoušejte, zdali jste dobře porozuměli návodu k překladu latinské vazby akusativu s infinitivem do češtiny.

Cvičení.

1. *Sōcratem omnium Athēniēnsium sapientissimum fuisse* || *existimō*.

Myslím, že Sokrates byl nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

O Sokratovi myslím (se domnívám), že byl nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

Sokrates byl, myslím, nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

Sokrates byl, jak se domnívám, nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

Podle mého mínění Sokrates byl nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

2. *Latrōnēs iūrāvērunt* || *sē nunquam in illā regiōne fuisse*.

Lupiči přísáhli, že nikdy nebyli v oné krajině.

Lupiči, jak přísáhli, nikdy nebyli v oné krajině.

Podle vlastní přísahy lupiči nikdy nebyli v oné krajině.

3. *Philippum, Macedonum rēgem, rēbus gestis et glōriā* || *scīmus* || *ā filiō suō superātum esse*.

Víme, že makedonský král Filip byl překonán od svého syna činy a slávou.

Makedonský král Filip byl, jak víme, od svého syna překonán činy a slávou.

O makedonském králi Filipovi víme, že byl překonán od svého syna činy a slávou.

4. **Tē iisdem rēbus, quibus mē ipsum commovēri** || *existimō.*

Domnívám se, že se ty dáváš dojmouti týmiž věcmi, kterými já sám [se dávám dojmouti].

Ty se, myslím, dáváš dojmouti týmiž věcmi, kterými já sám.

Ty se podle mého mínění dáváš dojmouti týmiž věcmi, kterými já sám.

5. *Cicerō nōn dubitat dīcere* || **Pompeium rēgnī nōn minus avidum fuisse quam Caesarem.**

Cicero neváhá říci, že Pompeius byl neméně žádostiv královské moci než Caesar.

Pompeius byl, jak Cicero neváhá říci, neméně žádostiv královské moci než Caesar.

47. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 446!)

1. *Persārum cōpiās pugnā Salamīniā et Plataeēnsī ab Athēniēnsibus et plūrimīs Graeciae civitatibus superātās esse* || *scīmus.* — 2. *Quis ignōrat* || *Athēniēnsium civitatem ā Pericle, virō sapientissimō, administrātam esse?* — 3. *Themistoclē vir ēloquentissimus perītissimusque bellī fuit; eum in pugnā Salamīniā Athēniēnsium ducem fuisse* || *cōstat.* — 4. *Bellī glōriam Alexandrī, rēgis Macedonum, māximam fuisse* || *legimus.* — 5. *Hērodotus narrat* || *māximōs exercitūs ā Xerxe, rēge Persārum, ex Asiā in Eurōpam trānsportātōs esse.* — 16. *Thersitēn, virum humillimum, hominem pessimum, fuisse militem ignāvissimum* || *Homērus dicit.* — 7. *Magister narrābat* || *Lūcullum, virum divitissimum, villās pulcherrimās in amoenissimīs partibus Campāniae sibi aedificāvisse.* — 8. *Scītis - ne* || *situm urbis Praegae pulcherrimum esse, pulchriorem quam situm ceterārum ferē omnium urbium Eurōpae?* — 9. *Nōlī dīcere* || *ēventum pugnae māximē dubium et incertissimum*

esse! — 10. *Germānī putābant* || **Rhēnum et Dānuvium omnium fluviōrum lātissimōs esse.** — 11. *Nōlīte existimāre* || **pulcherrima semper esse rārissima.** — 12. *Utinam scīrētis* || **prīncipia multārum rērum saepe difficillima esse.** —

13. *Virtūtem ex virō appellātam esse scīmus.* — 14. *Nūntiū narrant multōs milītēs in proeliō vulneratōs esse.* — 15. *Est-ne vērum ā maiōribus māximā fortitūdine pugnātum esse, ut patria libera esset?* — 16. *Scītis-ne, milītēs, vōs ducis virtūte ex magnō periculō servātōs esse?* — 17. *Fābula narrat cervum celeritāte crūrū gracilium ex periculō servātum esse.* — 18. *Incendia magna saepe parvā scintillā excitāta esse cōstat.* — 19. *Alexandriām, oppidum Aegypti frūgiferā, ex nōmine Alexandri, rēgis Macedonum, appellātam esse scīmus.* — 20. *Mortem imperātōris Caroli IV. (= quārti), patris patriae, ā maiōribus nostris diū dēplōrātam esse legimus.* — 21. *Nūntiātum est ducem in proeliō graviter vulnerātum nōn procul ab eō locō, quō animam efflāverat, humātum esse.* — 22. *Ducēs exercitūs nostrī dōnis magnīs ā senātū dōnatōs esse nōtum est.* — 23. *Rōmulum et Rēmum ā pāstōribus ēducātōs esse apud Līvium legimus.* — 24. *Multa oppida bellis vāstāta esse scīmus.* — 25. *Precēs vestrās ab amīcīs (meīs) nōn repudiātās esse spērō.* — 26. *Impetum hostium ā cōpiīs nostrīs prōpulsātum esse civēs existimant.* —

Přeložte do latiny!

1. Římské legie přitáhnou¹ až k Labi a přemohou¹ Germány. — 2. Jsme zdraví, otužujeme-li se². — 3. Kéž by vojínové vyvázli vůdcovou ostražitostí z nebezpečení! — 4. Budete-li zanedbávat vědy a umění, sami sobě uškodíte (budete škoditi). — 5. Na podzim květy stromů uschnou³ a opadnou³. — 6. Zítra ti⁴ pošlu³ dopis, ježž piši. — 7. Římští konzulové vystupovali na fóru s dvanácti liktory. —

Poznámky k překladu do latiny:

1.) Praesens historicum (str. 291); ve smyslu: »přitáhli«, »přemohli«, »postavil«. — 2.) = svá těla (str. 399). — 3.) Futurum I. — 4.) = k tobě. — 5.) *inutilis, e.* — 6.) V lat. je vazba 2 akus.

8. Jest známo, že pošetilec (pošetilý člověk) často maří krátké hodiny života neplodnými⁸ snahami. — 9. Kéž vždy dobří občané slouží vlasti, která jest společnou rodičkou nás všech! — 10. Ctihodné panny (bohyňe) Vesty a římsí rytíři v divadle seděli v prvních řadách čestných sedadel. — 11. V posvátném háji byly tři oltáře. — 12. Vojevůdce postaví čtyři legie dvě stě (dvoj)kroků od města. — 13. Ostrov Sicílie byl úrodný; a proto Kato Sicílii⁹ nazval obilní⁶ sýpkou⁶ Římanů. — 14. Láska⁷ k vlasti⁸ byla pokládána od starověkých národů za⁷ nejvyšší ctnost⁷. — 15. Souditi o budoucích věcech jest nesnadné. — 16. Velmi těžké (nesnadné) jest snášeti žízeň. — 17. Rodná země [jest] drahá¹⁰. — 18. Kdybys byl nevinen, nebyl bys trestán. — 19. Sova jest pták podivného zjevu¹¹; denní¹² světlo jest očím sovy nepřijemné, ale v noci bystrost jejich očí jest veliká; a proto se sova ve dne oddává spánku, v noci vyhledává potravu. — 20. Pohled na nepřátele⁸ naplňuje strachem zbabělé vojiny¹³. —

**Jak vhodně někdy lze přeložiti
latinský superlativ se substantivem
do češtiny.**

Homō doctissimus { = (nejučenější, velmi učený muž).
= veliký učenec.

Homō mendācissimus { = (nejlživější člověk).
= veliký lhář.

Rēs adversissimae { = (nejnepříznivější věci, okolnosti).
= největší neštěstí.

Maecenātī (dat.) amicissimus = největší přítel Maecenatův.

Rōmānīs (dat.) inimicissimus = nejhorší nepřítel Římanů.

Ůnus omnium stultissimus = (jediný ze všech nejpošetilejší) = největší bloud na světě.

Ne secundissimis quidem rēbus (abl.) = ani v největším štěstí.

(I, 131, 132; II, 36). — 7.) V lat. je vazba 2 nomin. (II, 36, 37, 38).
8.) V lat. je genit. předmětný, *obiectivus*. — 9.) *solum*, *i*, *n*. — 10.) = sladká. — 11.) Ablativ vlastnosti, *abl. qualitatis*. — 12.) Genit. *sg.*
— 13.) = myslí zbabělých vojínů (str. 399).

**Stupňování přídavných jmen:
Odchylky.
Nepravidelné stupňování.**

1. Složená adjektiva končící se v »-dicus, -ficus, -volus« tvoří komparativ a superlativ tak, jako by se končila v »-dicēns, -ficēns, -volēns«; na př.:

maledicus, a, um, zločinný, utrhačný, pomlouvačný;
maledicentior, maledicentius, zločinnější; (maledycencijor);*
maledicentissimus, maledicentissima, maledicentissimum, nejzločinnější;

magnificus, a, um, velkolepý, skvělý;
magnificentior, magnificentius, skvělejší;
*magnificentissimus, magnificentissima, magnificentissimum, nej-
skvělejší;*

benevolus, a, um, laskavý, dobromyslný, oddaný, příznivý;
benevolentior, benevolentius, laskavější;
*benevolentissimus, benevolentissima, benevolentissimum, nej-
laskavější.*

2. Adjektiva *egēnus* a *prōvidus* tvoří komparativ a superlativ takto:

egēnus, a, um, nuzný, trpící nedostatek;
egentior, egentius, nuznější;
egentissimus, egentissima, egentissimum, nejnuznější;

prōvidus, a, um, prozíravý, starostlivý, pečlivý, opatrný;
prōvidentior, prōvidentius, prozíravější;
*prōvidentissimus, prōvidentissima, prōvidentissimum, nejprozíra-
vější.*

3. Dvě v pozitivu nesklonná adjektiva *frūgī* a *nēquam* tvoří komparativ a superlativ takto:

frūgī = řádný, -á, -é; hodný, poctivý, hospodárný, šetrný;
frūgālior, frūgālius, řádnější;
frūgāliissimus, frūgāliissima, frūgāliissimum, nejřádnější;

nēquam = ničemný, -á, -é; špatný; (v pozitivu nesklonné);
nēquior, nēquius, ničemnější, špatnější;
*nēquiissimus, nēquiissima, nēquiissimum, nejšpatnější, nejničem-
nější.*

Slovník k 48. — 50. úloze.

aedificium, *iī*, n., (I, 424), stave-
ní, budova; *dvūr*, *dvorec*

aestimō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)**
odhadovati, ceniti; **b)** ceniti,
vážiti; souditi, posuzovati; **c)**
vážiti si (něčeho), uznávati
(něco); **d)** pokládati (za ně-
co), souditi; *amīcitiām ex com-
modō aestimāre*, ceniti, posu-
zovati přátelství podle prospě-
chu

alligō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** při-
vazovati, uvazovati; **b)** (*o rá-
ně:*) obvazovati; **c)** svázati,
spoutati; **d)** vázati, poutati;
zavázati; upoutati (*zákony*,
slībem, *mravní povinnosti*)

arduus, (I, 260; II, 148); *rēs ar-
duae*, neštěstí

beneficus, *a*, *um*, dobročinný, ú-
služný, ochotný; (*beneficēn-
tior*, *beneficētissimus*); (II,
407)

benevolus, *a*, *um*, (II, 407)

būs; dat. a abl. plur. *būbus*, (I,
344, 345)

canō, *ere*, *cecini*, *cantātum*, 3.,
(I, 334); (*o věštbách:*) pěti,
prorokovati, věštiti

certus (I, 334) *alicuius rei*, (jsa)
jist něčím; jsa přesvědčen o
něčem; dobře zpraven o něčem

Comenius, *iī*, m., Jan Amos Ko-
menský, biskup Jednoty česko-
bratrské, (naroz. 20. března
1592, zemřel 15. listopadu 1670
v Naardenu). Komenský v dě-
jinách lidstva zastupuje čestně
náš národ jako největší syn

v 17. století a jako světlý zjev
snah míru a vědy uprostřed
hlomozného ryku třicetileté
války. Jeho vychovatelské ná-
zory daleko předstihují svou
dobu, jsou červánkem století
budoucích a jeho vševědné ná-
zory ukazují ideál, ke kterému
lidstvo vždy směřovalo a bude
směřovati. Na půldruhého sta
jeho velikých děl i menších
spisků ukazuje, že Komenský
byl pracovník neúporný a ne-
únavný.

commentārius, *iī*, m., **a)** zápisek,
záznam, náčrt, deník; proto-
kol; **b)** (*plur.:*) písemné zá-
znamy, paměti, zápisky. —
Gaius Julius Caesar sepsal
Commentariū dē bellō Gallicō
v 7 knihách r. 51 př. Kr., (Pa-
měti o válce galské, Paměti
o válce s Gally), v nichž líčí
události let 58 až 52 př. Kr.
v Gallii za vojenského tažení,
které podnikl do Gallie, Bri-
tannie a Germanie.

conciliāre, (II, 52); *societātem
conciliāre*, sjednati, uzavřítí
spolek

condemnō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)**
(*na soudě:*) odsouditi, uznati
vinným, shledati vinným; **b)**
způsobiti, přivoditi odsouzení
obžalovaného; **c)** (*všeobecně*):
odsuzovati, viniti; (*aliquem
alicuius rei condemnāre*); (*cī-
vem capitis condemnāre*, obča-
na odsouditi hrdla, k smrti)

condimentum, *ī*, n., koření
cōnsidō, *ere*, *cōnsēdi*, 3., a) posazovati se, usazovati se, usedati; b) zasednouti na soud; c) (*o vojsku*;) usaditi se, (polem) se položit, zastaviti; d) (trvale) se usaditi, usídliti se; e) sesazovati se, slehati se, tratiti se, propadat se; f) usazovati se, ochabovati, ulevovati, ustávati
continuō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., a) přiřadovati, družiti, spojovati; b) činiti nepřetržitým, dále konati; pokračovati (*v něčem*); *iter c.*, pokračovati v cestě
Corinthii, *Corinthiōrum*, m., Korintčané, Korintští, (obyvatelé města Korinta; I, 391)
dēfatigō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., unaviti, utrmácti; *dēfatigātus*, unaven(ý), umdlelý, vysílen(ý)
dēserō, *ere*, *dēseruī*, *dēsertum*, 3., a) opouštěti (řadu); (zrádně) opouštěti, zůstavovati, vydávati v šanc, zrazovati; b) (*ve vojenství*;) zběhnouti (od vojska); c) opouštěti, zanechávati, opomenouti, zanedbávati;
officium d., zpronevěřiti se, nedostáti povinnosti; *nōn dēserere sēsē*, neopouštěti sebe, nepozbývati myslí, nezoufati sám nad sebou
dīmīcāre proeliō, (II, 69); *dē aliquā rē d.*, bojovati o něco (t. j. za dosažení něčeho); *prō aliquā rē d.*, bojovati za něco, pro něco (t. j. k ochranění něčeho)
dīūturnus, *a*, *um*, (*dīūturnus*),

dlouho trvající, dlouhý; trvalý, trvanlivý
fātum, *ī*, n., a) výrok boží; předpověď, věštba; b) boží ustanovení, dopuštění; vřle, příkaz; c) (nezměnitelný) o s u d, s u d b a; světový řád; d) úděl, určení, povolání; e) úděl života; věk, život; f) konec života, smrt; g) neblahý osud, nešťastný osud, zlý osud; neštěstí, bída, záhuba, zkáza
flāgitiōsus, *a*, *um*, chlipný; neřestný; hanebný, ohavný, mrzký, ničemný, nestoudný; potupný
foedus, *eris*, n., a) smlouva, úmluva; b) spolek, svazek; c) podmínka (*smlouvy, svazku*); d) ustanovení, stanovy, nařízení, rozkaz, řád
frīgus, *oris*, n., a) zima, mráz, chladno, chlad; b) chládek; c) ochlazení (přílišného nadšení); d) studenost (= nečinnost, malátnost); e) chladné přijetí; chladnost
Herculēs, *Herculis*, m., Herkules.
— V římském bájesloví nejrozšířenější pověst byla o jakémsi rekovi, jež — podle řeckého hrdiny Heraklea — nazývali Herkulem. Byl to domácí genius, jenž přemáhal obludy, ochraňoval přírodu a dával požehnání a bohatství. Když byl ztotožněn s řeckým hrdinou Heraklem, byly o něm vypravovány tytéž pověsti jako o Herakleovi. Řecký hrdina, heros Herakles byl pokládán za syna Zevova (v římském bájesloví Jovova) a Alkmény,

dcery mykenského krále Elektryona. Po celý život Herakles trpěl hněvem bohyně Hery (= Junony), manželky Zeovy. Na rozkaz Eurysthea, krále v Mykenách, Herakles vykonal 12 slavných prací: 1. přemohl nemejského lva; 2. usmrtil lernejskou laň; 3. přinesl erymantského kance do Mykén; 4. přinesl kerynejskou laň do Mykén; 5. pobil a zahnal stymfalské ptáky; 6. vyčistil stáje elidského krále Augeie; 7. přivedl krétského býka do Mykén; 8. zkroutil Diomedovy koně; 9. přinesl do Mykén pás Hippolyty, královny Amazonek; 10. zabil obra Geryona a přivedl do vlasti jeho stáda skotu; 11. přinesl zlatá jablka ze zahrady Hesperidek; 12. přinesl z podsvětí trojhlavého psa Kerbera. Vykonav tyto práce, stal se v pověsti lidu největším hrdinou, jehož duše byla přijata všemi nebesťany na Olymp, kdež se s Heraklem smířila i bohyně Hera a dala mu za choť spanilou Hebu. Při této svatbě Herakles po prvé požil ambrosie, stal se nesmrtelným a věčně jsa mlád žije v nebeských rozkoších.

imprōvidus, a, um, a) nepředvídací, netušící; **b)** neprozíravý; **c)** neopatrný, nestarající se (o někoho, o něco); bezstarostný

incendō, ere, incendi, incensum, a) zapáliti, spáliti; **b)** osvětlovati, ozařovati; **c)** (o vášních:)

roznítiti, vznítiti; **d)** (passiv.:) *incedor, ī* = vzplanouti

iterum atque iterum, (II, 305), opět a opět, opětovně

Iūstinus, ī, m., Marcus Junianus Justinus, (žil asi v r. 150—200 po Kr.), pořídil výtah z Všeobecných dějin Pompeia Troga »Historiae Philippicae« (tyto dějiny byly vypsány ve 44 knihách); z tohoto velikého díla máme pouze suchopárný výtah Justinův.

luxuriōsus, a, um, a) bujný; **b)** nemírný, přílišný, nezřízený; **c)** marnotratný, rozmařilý, rozkošnický, zhýralý, prostopášný; **d)** přepychu milovný, nádhery milovný; **e)** (o věcech:) nádherný

magnificus, a, um, (I, 293; II, 407)

maledicus, a, um, (II, 407)

malevolus, a, um, zlovolný, nepřívznivý, zlomyslný; (malevolentior, malevolentissimus); (II, 407)

mancipium, ī, n., a) formální koupě; **b)** právo majetku; **c)** (předmět nabytý formální koupí), otroci, dobytek

medius, (I, 374); mediā nocte, o půlnoci

mūnificus, a, um, dobročinný, štědrý; (mūnificentior, mūnificentissimus); (II, 407)

nēquam, (nesklonné), (II, 407)

nēquitia, ae, f., a) ničemnost, špatnost; **b)** lehkomyšlnost, marnotratnost; **c)** bujnost, zhýralost; (druhotvar podle V. deklinace: *nēquitiēs, nēquitiē, f.*)

nox, (I, 320); *mediā nocte*, o půlnoci

omen, *ōminis*, n., a) znamení, předzvěst; b) zlé, neblahé, nepříznivé znamení; c) příznivé proroctví, blahopřání

per, (II, 354); *per nūntiōs nūntiāre*, oznámiti po poslech

Pisō, *ōnis*, m., Piso, (římské cognomen v rodě Kalpurniů); z rodu Kalpurniů (*gēns Calpurnia*) byli nejznámější: *C. Calpurnius Pisō*, konsul r. 180 př. Kr., navrhovatel zákona o nezákonném ucházení se o úřady (*lēs Calpurnia dē ambitū*); tribun lidu r. 149 př. Kr. *L. Calpurnius Pisō Frūgī*, jenž navrhl zákon o vydírání peněz (*lēs Calpurnia dē repetundīs*); tchán Gaia Julia Caesara *L. Calpurnius Pisō Caesōnius*, jehož dcera Kalpurnia byla Caesarovou manželkou

praetor, *ōris*, m., (I, 321), praetor. — R. 367 př. Kr. vymohli tribunové lidu Licius Stolo a Sextius Lateranus po desetiletém boji na patricích zákon, jímž byl zjednán plebejům přístup ke konsulátu; za to byla konsulská moc oslabena odloučením soudnictví ve věcech sporných; soukromoprávní iurisdikce byla svěřena novému patricijskému úředníkovi, jenž byl nazván *praetor*. Již po 30 letech se praetura stala přístupnou také plebejům. R. 242 př. Kr. byla zřízena druhá praetura; dosavadnímu praetorovi (*praetor urbānus*) po-

nechány jen spory občanů, nově volenému druhému praetorovi přikázána soukromoprávní iurisdikce ve sporech, v nichž byli účastní neobčané (spory mezi neobčané, spory mezi občanem a neobčanem); druhý praetor nazván »*praetor, quī inter civēs et peregrinōs iūs dicit*« nebo »*praetor peregrinus*«. Když Římané získali území ležící mimo Itálii, ukázala se další potřeba zříditi praetury, aby praetori ovládali a spravovali získané území. Snad r. 227 byl rozmnožen počet praetorů o 2 (jednomu dána správa provincie Sicílie, druhému správa Sardinie a Korsiky), po 2. punské válce přibýly 2 praetury (praetor pro provincii Přední Hispanii, praetor pro Zadní Hispanii); Sulla zvýšil r. 81 př. Kr. počet praetur na 8, za císařství byl počet praetur 12 až 18. — Praetori nastupující na úřad vydávali edikt, v němž vyslovili právní zásady, jimiž se chtějí řídit při soudech. — Ve sporech praetor věc vyšetřil, vynesení rozsudku přenesl obyčejně na stálé soudce, ale vnesený rozsudek praetor uváděl v platnost. — Když se r. 149 př. Kr. počaly zřizovati stálé soudní dvory, bylo řízení jich svěřeno praetorům.

privātus, *a, um*, a) soukromý; b) náležející soukromníkovi, jednotlivci; c) osobní; domácí; rodinný; d) všední, obyčejný

prōpulsō, *āre, āvi, ātum*, 1., od-
rážeti, odvracetí; (*o hladu*.)
zaháněti

reconciliō, *āre, āvi, ātum*, 1., a)
opět zjednati; obnoviti; b)
opět získati; smířiti, nakloniti
si

rudēns, *entis*, m., silný provaz,
lano

sacrificō, *āre, āvi, ātum*, 1., obět
konati; obětovati (někomu ně-
co, *alicui alicuā rē*)

societātem (II, 7) **cum aliquō fa-
ciō**, činím, uzavírám spolek
s někým; spolčuji se s někým
sūs; dat. a abl. plur. *subus*, (I,
344, 345)

Thēbāni, *ōrum*, m., Thebané,
Thebští, (obyvatelé města
Theb; I, 178)

Titus, *i*, m., Titus, syn Tita Fla-
via Vespasiana, římský císař
v r. 79 až 81, na vládu nastou-
pil po svém otci; jako císař
byl dobrotivý a velikomyslný;
(*amor et deliciae generis hu-
mani*)

tribūnal, *ālis*, n., a) tribunál, tri-
buna, (u Římanů vyvýšený,
stupňovitý výstupek podoby
čtverhrané nebo obloukovité,
zhotovený z kamene nebo dře-
va, na kterém seděli na kurul-
ských křeslech soudní úřední-
ci, zvláště praetorové, při vy-
konávání svého úřadu. V Římě
původně byl jediný tribunál
na koncilii; se vzrůstem soud-
nictví tribunálů přibývalo. Ve-
směs stály na foru pod širým
nebem. Toliko za nepříznivého

počasi (od doby Caesarovy
i jindy) soudy se uchýlovaly
do basilik, v nichž za tím úče-
lem byly zřizovány tribunály,
a to buď v apsidách nebo, ne-
bylo-li jich, na jednom nebo
obou koncích těchto budov; b)
tribunál. (jako místo soudu),
soud; c) (*ve voj. táboře*.) tri-
bunál = řečníště a úřední mí-
sto vojevůdcovo; (bylo zřízeno
z drnu na levé straně praeto-
ria, s něhož vojevůdce řečnil
k vojínům, konal soudy a udě-
loval odměny; zvalo se též
»*suggestus*«); d) čestné místo
v divadelní orchestře, na němž
seděl úředník pořádající hry

Tyros, *i*, f., Tyros, přímořské
město ve Foinikii, proslulé ob-
chodem; pověstný byl tyrský
červcový nach, jímž byly bar-
veny látky; podle pověsti Kar-
tago bylo osadou tyrskou

Verrēs, *is*, m., Verres, (římské
cognomen v rodě Korneliů);
nejznámější byl *C. Cornēlius
Verrēs*, propraetor na Sicilii r.
73—71 př. Kr.; po skončení
úřední činnosti byl od provin-
ciálů obžalován z vyděračství;
zachovány jsou Ciceronovy
soudní řeči proti Verrovi; Ver-
res byv odsouzen odešel do
vyhnanství, kdež zemřel r. 43
př. Kr.

Zama, *ae*, f., Zama, město v se-
verní Africe, u něhož Scipio
zvítězil nad Hannibalem r. 202
př. Kr.

38. HODINA.

Infinitivus futūrī. *Budoucí infinitiv.*

V latině jest:

a) činný budoucí infinitiv (aktivní futurální infinitiv, *infinitivus futūrī activī*),

b) trpný budoucí infinitiv (passivní futurální infinitiv, *infinitivus futūrī passivī*).

Činný i trpný budoucí infinitiv jsou tvary složené.
Čeština těchto tvarů nemá.

Infinitivus futūrī activī. *Činný budoucí infinitiv.*

Činný budoucí infinitiv (*infinitivus futūrī activī*) jest tvar složený; skládá se z **akusativu** aktivního budoucího **participia** (singuláru i plurálu maskulina, feminina a neutra) a z infinitivu pomocného slovesa »esse«.

V latině se činný budoucí infinitiv nejčastěji vyskytuje ve vazbě akusativu s infinitivem. Proto se na otázku: »*Jak se překládá činný budoucí infinitiv do češtiny?*« zpravidla odpovídá:

»*Činný budoucí infinitiv (infinitivus futūrī activī) ve vazbě akusativu s infinitivem se do češtiny překládá aktivním indikativem budoucího času českého slovesa t r v a c í h o nebo d o k o n a v é h o, k němuž přidáme spojku »že«, nebo některým ze způsobů překladu uvedených na str. 401 a násl.*

P ř í k l a d :

laudāre, chváliti;

činné budoucí participium (*participium futūrī activī*):
(sing. :) *laudātūrus, laudātūra, laudātūrum*; (plur. :)
laudātūrī, laudātūrae, laudātūra;

činný budoucí infinitiv (*infinitivus futūrī activī*):

laudātūrum esse, (sing. m.)	}	že (já) budu chváliti; že (ty) budeš chváliti; že (on, ona, ono) bude chváliti,
laudātūram esse, (sing. f.)		nebo
laudātūrum esse, (sing. n.)	}	že (já) pochválím; že (ty) pochválíš; že (on, ona, ono) pochválí;
laudātūrōs esse, (plur. m.)		že (my) budeme chváliti; že (vy) budete chváliti; že (oni, ony, ona) budou chváliti,
laudātūrās esse, (plur. f.)	}	nebo
laudātūra esse, (plur. n.)		že (my) pochválíme; že (vy) pochválíte; že (oni, ony, ona) pochválí.

O tom, kterou gramatickou osobou se do češtiny přeloží latinský aktivní budoucí infinitiv, rozhoduje podmět, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

Pamatujte, že participium, které jest částí latinského činného budoucího infinitivu, jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu a že se shoduje i v rodě i v čísle s podmětem, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

P ř í k l a d y:

Sciō mē (podmět) laudātūrum esse (inf. fut. activ.), (particip. je v muž. rodě). —	Víš, že (já) [o muži, hochovi, starci a p.] budu chváliti, (nebo:) že (já) pochválím. —
Sciō mē (podmět) laudātūram esse (inf. fut. activ.), (particip. je v ženském rodě). —	Víš, že (já) [o ženě, dívce a p.] budu chváliti, (nebo:) že (já) pochválím. —
Sciō tē (podmět) laudātūrum esse (inf. fut. activ.), (particip. je v muž. rodě). —	Vím, že (ty) [o muži, hochovi, starci a p.] budeš chváliti, (nebo:) že (ty) pochválíš. —
Sciō tē (podmět) laudātūram esse (inf. fut. act.), (particip. je v ženském rodě). —	Vím, že (ty) [o ženě, dívce a p.] budeš chváliti, (nebo:) že (ty) pochválíš. —

Sciō || **eum** (*podmět*) **laudātūrum esse** (*inf. fut. act.*). —

Sciō || **eam** (*podmět*) **laudātūram esse** (*inf. fut. act.*). —

Sciō || **nōs** (*podmět*) **laudātūrōs esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v muž. rodě*). —

Sciō || **nōs** (*podmět*) **laudātūrās esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v ženském rodě*). —

Sciō || **vōs** (*podmět*) **laudātūrōs esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v mužském rodě*). —

Sciō || **vōs** (*podmět*) **laudātūrās esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v ženském rodě*). —

Sciō || **eōs** (*podmět*) **laudātūrōs esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v plur. muž. rodu jako podmět*). —

Sciō || **eās** (*podmět*) **laudātūrās esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v plur. žen. rodu jako podmět*). —

Vím, že (**on**) [*t. j. muž, hoch a p.*] bude chváliti, (*nebo:*) že (**on**) pochválí. —

Vím, že (**ona**) [*t. j. žena, dívka a p.*] bude chváliti, (*nebo:*) že (**ona**) pochválí. —

Vím, že (**my**) [*o mužích, hoších a p.*] budeme chváliti, (*nebo:*) že (**my**) pochválíme. —

Vím, že (**my**) [*o ženách, dívkách a p.*] budeme chváliti, (*nebo:*) že (**my**) pochválíme. —

Vím, že (**vy**) [*o mužích, hoších a p.*] budete chváliti, (*nebo:*) že (**vy**) pochválíte. —

Vím, že (**vy**) [*o ženách, dívkách a p.*] budete chváliti, (*nebo:*) že (**vy**) pochválíte. —

Vím, že (**oni**) [*t. j. muži, hoši a p.*] budou chváliti, (*nebo:*) že (**oni**) pochválí. —

Vím, že (**ony**) [*t. j. ženy, dívky a p.*] budou chváliti, (*nebo:*) že (**ony**) pochválí. —

P o z n á m k a: Činný budoucí infinitiv se stručně píše (na př. slovesa »laudāre«) takto:

»laudātūrum, ūram, ūrum, ūrōs, ūrās, ūra esse«,

správně pak vysloviti by se mělo: »laudātūrum esse, laudātūram esse, laudātūrum esse, laudātūrōs esse, laudātūrās esse, laudātūra

esse«, t. j. v písmě i při vyslovování měl by se připojiti infinitiv »esse« ke každému tvaru činného budoucího infinitivu; pro stručnost však i v písmě i při vyslovování klademe infinitiv »esse« jen jednou, a to na konec za všemi participiálními tvary.

Úloha. — Utvořte činný budoucí infinitiv sloves: »*vocāre, amāre, appellāre, educāre*«!

vocāre, v o l a t i; particip. fut. act.: *vocātūrus, vocātūra, vocātūrum*; inf. fut. activ.: **vocātūrum, ūram, ūrum, ūrōs, ūrās, ūra esse** = že budu volati, že zavolám; že budeš volati, že zavoláš; atd.;

amāre, m i l o v a t i; particip. fut. act.: *amātūrus, amātūra, amātūrum*; inf. fut. activ.: **amātūrum, ūram, ūrum, ūrōs, ūrās, ūra esse** = že budu milovati; že budeš milovati; atd.;

appellāre, n a z ý v a t i; particip. fut. act.: *appellātūrus, appellātūra, appellātūrum*; inf. fut. activ.: **appellātūrum, appellātūram, appellātūrōs, appellātūrās, appellātūra esse** = že budu nazývati, že nazvu; že budeš nazývati, že nazveš; atd.;

educāre, v y c h o v á v a t i; particip. fut. activ.: *educātūrus, educātūra, educātūrum*; inf. fut. activ.: **educātūrum, ūram, ūrum, ūrōs, ūrās, ūra esse** = že budu vychovávati, že vychovám; že budeš vychovávati, že vychováš; že bude vychovávati, že vychová; atd.

Sloveso »*sum, esse* = *jsem, býti*«: particip. fut. act.: *futūrus, futūra, futūrum*;

inf. fut. act.: »*futūrum esse, futūram esse, futūrum esse, futūrōs esse, futūrās esse, futūra esse* = že budu, že budeš, že bude, že budete, že budou«.

Scīs || **mē futūrum esse in-dustrium.** —

Scīs || **mē futūram esse in-dustriam.** —

Scīmus || **nostrum exercitum futūrum esse fortem.** —

Sciō || **rērum adversārum memoriā in rēbus secundīs interdum iucundam futūram esse.** —

Víš, že (já) budu přičinlivý; (o muži, hochovi a p.). —

Víš, že (já) budu přičinlivá; (o ženě, dívce a p.). —

Víme, že naše vojsko bude statečné. —

Vím, že vzpomínka na neštěstí ve štěstí časem bude příjemná. —

Existimō || **itinerā in regiōne asperā hieme difficiliōra quam aestate futūra esse.**

Parentēs liberōs amant ; sciō || **eōs liberōrum semper memorēs futūrōs esse.**

Putō || **litterās tuās nōbīs semper grātās futūrās esse.** —

Myslím, že cesty v nerovné krajině v zimě budou (ne- snadnější=) méně schůdné než v létě. —

Rodiče milují děti; vím, že (oni) vždy budou pamětlivi dětí. —

Domnívám se, že tvůj dopis vždy nám bude milý. —

48. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str 448!)

1. *Dux victōriam dē hostibus reportābit.* — **Ducem victōriam dē hostibus reportātūrū esse || spērāmus.** —
2. *Militēs nostrī fortiter pugnābunt.* — *Civēs spērant* || **militēs nostrōs fortiter pugnātūrōs esse, ut patriā nostrā libera sit.** — 3. *Vōs hodiē iter vestrum, amīcī, propter frīgus nōn continuābitis.* — *Spērāmus* || **vōs hodiē iter vestrum propter frīgus nōn continuātūrōs esse, amīcī!** — 4. *Rērum scrīptōrēs narrant* || **Rōmānōs cum Hannibale septendecim annōs graviter dimicāvisse; Rōmānī nōn putābant** || **sē tam diū cum Hannibale dimicātūrōs esse.** — 5. *Optō, ut aequam mentem in rēbus arduīs servētis, amīcī, et spērō* || **vōs aequam mentem in rēbus arduīs servātūrōs esse.** — 6. *Sci-mus* || **vōs superbiam vitātūrōs esse, nē superbī appellēmini.** — *Sciēbāmus* || **vōs superbiam vitātūrōs esse, nē superbī appellārēmini.** — 7. *Amīcī amīcitiām ex commodō aestimantēs vōbīs grātī nōn erunt.* — **Amīcōs amīcitiām ex commodō aestimantēs vōbīs grātōs futūrōs esse || nōn putō.** — 8. *Discipulī in errōre nōn persevērābunt.* — **Magister spērāt** || **discipulōs in errōre nōn persevērātūrōs esse.** — 9. *Rōmānī diū dēnūntiābant* || **sē Carthāginem expugnā-**

tūrōs esse. — 10. *Sciō || nihil tibi et nōbīs omnibus cārius futūrum esse quam patriam.* —

11. *C. (= Gāiō) Iūliō Caesarī futūra caedēs multīs ōmīnibus dēnūntiāta est.* — 12. *Helvētīū ē finibus suis migrātūrī oppida omnia, vicōs reliquaue aedificia prīvāta incendunt.* — 13. *Praetor Rōmānus iūdicātūrus in tribūnālī cōnsidēbat.* — 14. *Lacedaemoniū dē imperiō cum Athēniēnsibus dīmīcātūrī cum Corinthiīs et Thēbānīs societātem faciunt.* — 15. *Mēns hūmāna fātī sortisque futūrae nescia est.* — 16. *Cicōniae in calidiōrēs terrās āvolātūrae in ūnum locum congregantur.* —

17. *Amīcī precēs vestrās nōn repudiābunt.* — *Amīcōs precēs vestrās nōn repudiātūrōs esse || spērō.* — 18. *Exercitus noster impetum hostium prōpulsābit.* — *Omnēs bonī cīvēs crēdunt || exercitum nostrum impetum hostium prōpulsātūrum esse.* —

19. *Optimī virī nostrī dabant operam, ut nōbīs libertās reconciliārētur.* — 20. *Hoc ūnum vōs ōrō, nē in periculō mē dēserātis.* — 21. *Avus imperāvit, ut puerī parvam lintrem rudentī (ablat.) ad rīpam alligārent.* — 22. *Liberī Christiānōrum Deum ōrant, ut parentēs servet; Deum ōrābant, ut parentēs servāret.* — 23. *Sciō || tē semper optāvisse, ut ā bonīs laudārēris et amārēris; optās-ne etiamnunc, ut ā bonīs laudēris et amēris? Sī bonus essēs, ā bonīs laudārēris et amārēris.* — 24. *Nōbīs persuāsum est || vōs semper cūrātūrōs esse, ut patria nostra potēns et clāra sit.* —

25. *Mulier quaedam ancillās dormientēs ad opus excitābat, cum¹ cantum gallī audīverat. Ancillae diuturnō labōre defatigātae gallum necāvērunt. Tum autem sors eārum miserrima erat. Domina enim nōn certa temporis saepe iam mediā nocte eās excitābat.* —

¹ = kdykoli.

39. HODINA.

Īnfīnītīvus futūrī passīvī. Trpný budoucí infinitiv.

Trpný budoucí infinitiv (*īnfīnītīvus futūrī passīvī*) jest tvar složený; skládá se z nesklonného *supīna* a z passivního infinitivu »*īrī*«.

(P o z n á m k a: Infinitiv »*īrī*« jest passivní přítomný infinitiv slovesa »*eō, īre*« = »jdu, jiti«.)

Čeština nemá trpného budoucího infinitivu.

V latině se trpný budoucí infinitiv vyskytuje ve vazbě akusativu s infinitivem.

»*Jak se překládá trpný budoucí infinitiv?*«

»*Trpný budoucí infinitiv* ve vazbě akusativu s infinitivem se do češtiny překládá trpným **indikativem** budoucího času slovesa *trvacího* nebo *dokonavého*, k němuž přidáme spojku »*že*«, nebo některým ze způsobů překladu uvedených na str. 401 a násl.

P ř í k l a d :

laudāre, chváliti; *supīnum*: *laudātum*;
trpný budoucí infinitiv: **laudātum īrī** =

že (já) budu }
že (ty) budeš } (p o) chválen, -a, -o,
že (on, ona, ono) bude }

že (my) budeme }
že (vy) budete } (p o) chválení, -y, -a.
že (oni, ony, ona) budou }

O tom, kterou gramatickou **osobou** se do češtiny přeloží latinský trpný budoucí infinitiv, rozhoduje podmět, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

Pamatujte, že *supīnum*, které jest součástí trpného budoucího infinitivu, jest tvar **nesklonný**.

Úloha. — Utvóřte trpný budoucí infinitiv (*īnfīnītīvus futūrī passīvī*) sloves: »*vocāre, amāre, appellāre, educāre*«!

vocāre, v o l a t i; supinum: *vocātum*;

infinitiv fut. passiv.: **vocātum irī** = že (já) budu volán, (-a, -o) [nebo:] zavolán, (-a, -o); že (ty) budeš volán, (-a, -o) [nebo:] zavolán, (-a, -o); atd.;

amāre, m i l o v a t i; supinum: *amātum*;

inf. fut. passiv.: **amātum irī** = že (já) budu milován, (-a, o-); že (ty) budeš milován, (-a, o-); atd. . . . že (oni, ony, ona) budou milováni, (-y, -a);

appellāre, n a z ý v a t i; supinum: *appellātum*;

inf. fut. passiv.: **appellātum irī** = že (já) budu nazýván, (-a, -o) [nebo:] nazván, (-a, -o); že (ty) budeš nazýván, (-a, -o) [nebo:] nazván, (-a, -o); atd. . . . že (oni, ony, ona) budou nazývání, (-y, -a) [nebo:] nazváni, (-y, -a);

ēducāre, v y c h o v á v a t i; supinum: *ēducātum*;

inf. fut. passiv.: **ēducātum irī** = že (já) budu vychováván, (-a, -o) [nebo:] vychován, (-a, -o); že (ty) budeš vychováván, (-a, -o) [nebo:] vychován, (-a, -o); atd. . . . že (oni, ony, ona) budou vychovávání, (-y, -a) [nebo:] vychováni, (-y, -a). —

P ř í k l a d y:

Putō mē (<i>podmět</i>) vocā-tum irī (<i>inf. fut. pas-siv.</i>). —	Myslím, že (já) budu volán, (volána, voláno) (zavolán, zavolána, zavoláno). —
Putō tē (<i>podmět</i>) vocātum irī . —	Myslím, že (ty) budeš volán, (volána, voláno). —
Putō eum (<i>podmět</i>) vocā-tum irī . —	Myslím, že (on) bude vo-lán (zavolán). —
Putō eam (<i>podmět</i>) vocā-tum irī . —	Myslím, že (ona) bude vo-lána (zavolána). —
Putō nōs (<i>podmět</i>) vocā-tum irī . —	Myslím, že (my) budeme voláni, (volány, volána). —
Putō vōs (<i>podmět</i>) vocā-tum irī . —	Myslím, že (vy) budete vo-láni, (volány, volána). —
Putō eōs (<i>podmět</i>) vocā-tum irī . —	Myslím, že (oni) budou vo-láni (zavoláni). —
Putō eās (<i>podmět</i>) vocā-tum irī . —	Myslím, že (ony) budou vo-lány (zavolány). —

49. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 449!)

1. *Omnēs hominēs post mortem ab iūdice iūstissimō iūdicābuntur.* — *Christiānī crēdunt || omnēs hominēs post mortem ab iūdice iūstissimō iūdicātum iri.* — 2. *Libertās populī nostrī servābitur.* — *Libertātem populī nostrī servātum iri || spērāmus.* — 3. *Amicitia probitāte comparābitur.* — *Amicitiam probitāte comparātum iri || scitō!* — 4. *Sociū Catilīnae ā senātū condemnābuntur.* — *Sociū Catilīnae nōn ignōrābant || sē ā senātū Rōmānō condemnātum iri.* — 5. *Tū, Coriolāne, ā tribūnīs plēbis prōditiōnis accūsāberis.* — *Nūntiō tibi, Coriolāne, tē ā tribūnīs plēbis prōditiōnis accūsātum iri.* — 6. *Comenius, vir clārissimus, canēbat || patriam nostram post longam annōrum seriem liberātum iri.* — 7. *Rōmānī persuāsūm habēbant || omnēs gentēs ā sē superātum iri.* — 8. *C. Iūlius Caesar nōn putābat || sē in cūriā ā coniūrātīs necātum iri.* — 9. *Dux spērat || hostēs prōfligātum iri et in urbe magnum gaudium futūrum esse.* — 10. *Nē hominēs ingrātī lēge iūdicāti sint, tamen omnibus bonīs hominibus persuāsūm est || illōs vōce populī iūdicātum iri.* — 11. *Themistoclēš spērābat || victōriā suā nōn solum Athēnās, sed etiam tōtam Graeciam dominātiōne Persarum liberātum iri.* —

50. úloha. — (Viz. str. 455!)

Úloha A: Přeložte tyto hlavní věty a změňte je ve věty závislé na některém slovese (výraze) »*dīcendī*« nebo »*sentiendī*« (str. 234, 235, 236); v závislosti se každá zde uvedená věta změní ve vazbu akusativu s infinitivem. — (Slovesa *dīcendī et sentiendī*: *narrō, spērō, nōn ignōrō, constat* a j.)

1. *Tū vir fortis eris, amīce!* — 2. *Vōs virī fortēs eritis, amīcī!* — 3. *Mulier quaedam Pyrrhum rēgem magnō lapide necāvit.* — 4. *Hae puellae filiae meae comitēs erunt.* — 5. *Rōmānī dīs subus, būbus, ovibus sacrificāverunt.* — 6. *Iup-*

piter būbus immolātis plācātur. — 7. Herculēs Iovis filius fuit; eius vīta labōrum plēna fuit. — 8. Mulierēs bene educātae etiam liberōs bene educābunt. — 9. Cībī condīmentum famēs, pōtiōnis sitis est. — 10. Pāx bellō parātur et parābitur. —

11. Hannibal ā senātū Carthāginiēnsium in Āfricam revocātus apud Zamam cum Scīpiōne proeliō dīmīcāvit. — 12. Galliae gentēs cum Rōmānīs dē salūte et dē libertāte dīmīcātūrae societātem conciliāverunt. — 13. Simulāta vultū probitās nēquitia est duplex. — 14. Tyrum urbem diū frūstrā oppugnātam Alexander tandem expugnāvit. — 15. Rēs pūblica semper ab optimīs cīvibus administrābitur. —

Úloha B: Přeložte tyto věty do latiny!

16. Dareus oznámil Skytům po poslech, že zpusťoší jejich území. — Dareus oznámil Skytům po poslech, že jejich území od něho (*t. j.* od Darea) bude zpusťošeno. — 17. Věříme, že spravedlivý muž chybujícím (lidem) ukáže cestu (k) ctnosti. — Věříme, že cesta (k) ctnosti bude ukázána chybujícím (lidem) od spravedlivého muže. — 18. Lucius Mummus, jak jest známo, zpusťoší velmi zámožné a velmi slavné řecké město Korint. — Velmi zámožné a velmi slavné řecké město Korint, jak jest známo, bylo zpusťošeno od Lucia Mummia. — 19. Podle vypravování Kornelia Nepota Athéňané nazvali Aristida přímím Spravedlivý. (Athéňané nazvali Aristida, jak vypravuje Kornelius Nepos, přímím Spravedlivý.) — Podle vypravování Kornelia Nepota Aristides byl nazván od Athéňanů přímím Spravedlivý. (Aristides byl od Athéňanů nazván, jak vypravuje Kornelius Nepos, přímím Spravedlivý.) (Kornelius Nepos vypravuje, že Aristides . . .)

20. Neopatrný přítel někdy ti více škodí než nejzlomyslnější (osobní) nepřítel. — 21. Chudí často bývají štědrější než boháči (*v lat. abl. srovn., str. 13—15*). — 22. Nejbohatší lidé nebývají vždy nejdobročinnější a nejlaskavější. — 23. Z římských císařů nejdobročinnější byl Titus. — 24. Žádní přátelé (k) hochům nejsou laskavější nad rodiče a učitele. — 25. Nic není skvělejší[ho] nad nebeskou klenbu. — 26. Nejhorší lidé bývají velmi zlolažní (= nejzlolažnější). — 27. Kupuješ ničemné otroky. — 28. Nad Pisona nikdo nebyl zýralejší, nikdo ničemnější. — 29. Quintus Hortensius Hortalus hájí Verra, neřestného a velmi ničemného člověka. — 30. Katilinovi dru-

hové byli ničemní; Katilina byl ze všech nejničemnější. — 31. Zraditi přítele jest (vlastností) dokonalého ničemy. — 32. Cicero pravi: „Jupiter jest nazýván od našich předků »Optimus¹ Maximus²«, a to »Optimus«, t. j. nejdobročinnější, pro dobrodini, »Maximus« pro moc.“ — Chrám Jova Optima Maxima byl na Kapitolu. —

40. HODINA.

Stupnice latinských sloves.

V mluvniciích latinského jazyka jsou uvedeny »stupnice« latinských sloves; ve »stupnici« latinského slovesa bývají uvedeny tyto slovesné tvary:

- a) 1. osoba singuláru aktivního přítentního indikativu, [na př. »laudō«],
- b) aktivní přítentní infinitiv, [na př. »laudāre«],
- c) 1. osoba singuláru aktivního perfektního indikativu, [na př. »laudāvī«],
- d) supinum, [na př. »laudātum«],
- e) po případě aktivní budoucí participium, nemá-li sloveso supina, nebo je-li u slovesa samostatný tvar tohoto participia, lišíci se od aktivního budoucího participia jiných sloves, [na př. »caritūrus«, »arsūrus«].

Místo supina v některých mluvniciích latinského jazyka (a v některých slovnících) bývá někdy uvedeno passivní perfektní participium.

Stupnice sloves, jejichž některé slovesné tvary se tvoří stejně, bývají v mluvniciích latinského jazyka sestaveny ve skupiny, ve skupině pak jest uvedena stupnice jednohokaždého slovesa.

Je-li takových stejně se časujících sloves více, — jako tomu jest na př. v první konjugaci, v níž se většina sloves ve všech slovesných »časích« a slovesných »způsobech« časuje stejně jako sloveso »laudāre« — v mluvnici jest uvedena stupnice jen jednoho slovesa, které se stává »vzorem« časování pro slovesa stejně se časující, u nichž pak bývá vždy jen odkaz k slovesnému vzoru.

Slovesným »stupnicím« naučte se z paměti! Jediné tak si lehce

¹ = Nejlepší; ² = Největší, Nejmocnější.

utvořte kterýkoliv slovesný tvar každého slovesa (ve všech slovesných časech a slovesných způsobech).

Proto také v této učebnici uvedu stupnice sloves, a to tímto způsobem:

a) u sloves, pro jejichž časování lze stanovit jeden slovesný vzor, odkazem k tomuto slovesnému vzoru, (na př. v I. konjugaci odkazem k slovesnému vzoru »*laudāre*«, ve IV. konjugaci odkazem k slovesnému vzoru »*audīre*«),

b) u sloves, která některé slovesné tvary tvoří různě, takže nelze některé jediné sloveso uvést za vzor pro jejich časování, **vytčením celé slovesné stupnice** jednogokaždého slovesa.

Ze stupnice každého zde uvedeného slovesa seznáte:

a) do které konjugace sloveso náleží — (podle koncovky přítomného infinitivu),

b) perfektní kmen — (oddělíte-li koncovku »-i« od aktivního perfektního indikativu, uvedeného ve stupnici),

c) supinum — (z něhož si utvoříte jednak passivní perfektní participium, jež potřebujete znáti, abyste si utvořili mnohé passivní tvary, na př. passivní perfektní atd., jednak aktivní budoucí participium).

K tomu ještě připomínám:

1. Některá slovesa mají *i* aktivní perfektní (a tím i všechny tvary, k jejichž utvoření jest potřebí perfektního kmene) *i* supinum *i* aktivní budoucí participium.

2. Některá slovesa mají *jen* aktivní perfektní a aktivní budoucí participium, avšak supina nemají (nelze tudíž utvořit z nich ty slovesné tvary, k jejichž utvoření jest potřebí supina).

3. Některá slovesa mají *jen* aktivní perfektní, avšak nemají ani supina ani budoucího aktivního participia.

4. Některé sloveso má *jen* supinum, ale nemá aktivního perfekta; (na př. *quatiō*).

5. Některé sloveso nemá ani aktivního perfekta ani supina (nelze tudíž utvořit z něho ani slovesné tvary, k jejichž utvoření jest potřebí perfektního kmene, ani slovesné tvary, k jejichž utvoření jest potřebí supina).

Kde některý ze základních slovesných tvarů stupnice není, vyznačují to ve stupnici krátkou vodorovnou čárkou.

U každého slovesa uvádím jen ten český význam, který jest u tohoto slovesa nejobvyklejší, po případě odkazem k příslušné straně I. nebo II. dílu této učebnice umožňuji žákovi, aby si sám doplnil jiné významy tohoto slovesa ze slovníku v této učebnici.

**Slovesa I. konjugace.
Stupnice sloves. — Vzor »laudō«.**

Pro většinu sloves první konjugace vzorem jest sloveso »laudāre«, jehož stupnice jest:

laudō, laudāre, laudāvī, laudātum, 1., chváliti.

U většiny sloves první konjugace se všechny slovesné tvary tvoří stejně jako u slovesa »laudāre«. Kdo z vás umí časovati sloveso »laudāre« ve všech slovesných »časech« a slovesných »způsobech«, umí časovati většinu sloves první konjugace ve všech slovesných časech a slovesných způsobech.

Sloveso »laudāre« jest vzorem časování pro většinu sloves první konjugace ve všech slovesných »časech« a »způsobech«.

Jen u několika málo sloves první konjugace se některé slovesné tvary tvoří jinak, než tomu jest u vzoru »laudāre«. Tato slovesa uvedu dále v samostatném článku (viz str. 427 a násl.).

Pro většinu sloves první konjugace zapamatujte si tuto tabulku:

Slovesný tvar se končí:			
<i>v 1. osobě sing. indik. prés. aktiv. v:</i>	<i>v infin. prés. aktiv. v:</i>	<i>v 1. os. sing. indik. perf. aktiv. v:</i>	<i>v supinu v:</i>
-ō	-āre	-āvī	-ātum

laudō, laudāre, laudāvī, laudātum, 1., chváliti.

Ze sloves první konjugace, která jsem až dosud uvedl v I. a II. díle této učebnice »*Latinsky v 1000 slovech*« a která se časují ve všech slovesných »časech« a »způsobech« podle slovesa »laudāre«, které je vzorem časování sloves první konjugace, sem náležejí tato:

aberrāre, abundāre, accomodāre, accūsāre, adfirmāre, administrāre, adnumerāre, adōrāre, advocāre, aedificāre, aegrōtāre, aequāre, aequiperāre, aestimāre, affectāre, affirmāre, afflictāre, allectāre, alligāre, amāre, ambulāre, appellāre, apportāre, appropinquāre, arāre, avocāre, avolāre;

bellāre;

cantăre, *castigăre, cavăre, celebrăre, cĕnăre, clămăre, cōgităre, collocăre, commendăre, comparăre, comportăre, computăre, conciliăre, concităre, concursăre, cōnfirmăre, cōnformăre, congregăre, coniuăre, cōservăre, cōsiderăre, cōnsultăre, contăminăre, corōnăre, creăre, cremăre, cūrăre;*

damnăre, *dĕbilităre, dĕclărăre, dĕdicăre, dĕlectăre, dĕliberăre, dĕnūntiăre, dĕplōrăre, dĕrivăre, dĕsiderăre, dĕsignăre, dĕspĕrăre, dĕvăstăre, dĕvorăre, dĕlăcerăre, dĕmicăre, disputăre, dissipăre, dōnăre, dubităre, dūrăre;*

ĕducăre, *efflăgităre, efflăre, ĕlabōrăre, ĕmendăre, ĕnumerăre, ĕnūntiăre, errăre, ĕvolăre, ĕcĕtăre, ĕexistimăre, ĕxoptăre, ĕxōrăre, ĕxōrnăre, ĕxpugnăre, ĕxturbăre;*

fatigăre, *festinăre, firmăre, flăgităre, flagrăre, flăre, formăre, frequentăre, fugăre, fulgurăre;*

gubernăre;

habităre, *honōrăre, humăre;*

iactăre, *ignōrăre, immolăre, imperăre, impetrăre, implōrăre, ĩportăre, ĩmpugnăre, ĩncităre, ĩndicăre, ĩnflămmăre, ĩnterrogăre, ĩnrăre, ĩmundăre, ĩnvităre, ĩrrigăre, ĩudicăre, ĩugulăre, ĩurăre;*

labōrăre, *lacrimăre, lătrăre, laudăre, levăre, liberăre, locăre, lăstrăre;*

mandăre, *mătūrăre, migrăre, ministrăre, mĕtigăre, mōnstrăre, multăre, murmurăre, mūtăre;*

narrăre, *natăre, năvigăre, necăre, negăre, nōbilităre, nōminăre, notăre, numerăre, nūntiăre;*

obsōrăre, *obsecrăre, observăre, obtemperăre, occupăre, onerăre, oppugnăre, optăre, ōrăre, ōrnăre;*

parăre, *peccăre, penetrăre, peragrăre, permănăre, pernoctăre, perseverăre, plăcăre, plantăre, portăre, postulăre, probăre, prōcreăre, prōfligăre, properăre, prōpulsăre, pugnăre, purgăre, putăre;*

recităre, *recreăre, rĕgnăre, renovăre, reportăre, repudiăre, repugnăre, reputăre, resalūtăre, revocăre, rogăre;*

salūtăre, *sĕparăre, servăre, sĕgnificăre, simulăre, sollicităre, spectăre, spĕrăre, sublevăre, sūdăre, superăre, sustentăre;*

temperăre, *temptăre, terminăre, tolerăre, tractăre, trănsnăre, trănsportăre, trucidăre, turbăre;*

ĕsurpăre;

vacăre, *văstăre, verberăre, vexăre, violăre, vĕsităre, vĕtăre, vituperăre, vocăre, volăre, vulnerăre.*

**Slovesa první konjugace,
která se v některých tvarech
odchylují od vzoru »l a u d ā r e«.**

Odchylné *supinum* má sloveso »**põtāre**«.

Jednoduché perfektem s prodlouženou kmenovou samohláskou mají slovesa »**iuvāre, lavāre**« a jejich složeniny.

V 1. osobě sing. aktivního indikativu perfekta koncovku »-uī« mají slovesa (a jejich složeniny): »**crepāre, cubāre, domāre, vetāre, secāre, fricāre, micāre, sonāre, tonāre, plicāre**«.

Zdvojené čili reduplikované perfektem má sloveso »**stāre**«. Složeniny slovesa »**stāre**« s dvojslabičnou předponou mají v 1. os. sing. indik. aktiv. perfekta »**steti**«, s jednoslabičnou předponou mají »**stiti**«.

Zdvojka čili **reduplikace** záleží ve zdvojení náslovné souhlásky, při čemž k první zdvojené souhlásce přidáme samohlásku »-e-«, na př.:

tendo, te-tendī,

pellō, pe-pulī;

nebo záleží ve zdvojení náslovné souhlásky, při čemž k první zdvojené souhlásce přidáme *t u t ě ž* samohlásku, která následuje za *d r u h o u* zdvojenou souhláskou, na př.:

currō, cu-currī.

Ve složeninách často zdvojka mizí.

Stupnice:

1. **põtō, põtāre, põtāvī, põtum, pīti**; /
2. **iuvō, iuvāre, iūvī, iūtum, iuvātūrus, podporovati, pomáhati**;
máhati;
3. *a d i u v ō, adiuvāre, adiūvī, adiūtum, podporovati, pomáhati*;
4. **lavō, lavāre, lāvī, lautum (lōtum, lavātum), mýti**;
5. **crepō, crepāre, crepūī, (crepītum), chřestiti, hlučně mluvíti**;
6. *i n c r e p ō, āre, increpūī, increpītum, zaznívati, plísňiti*;
7. *d i s c r e p ō, āre, discrepāvī, (básnicky též discrepūī), —, různiti se*;

8. **cubō, cubāre, cubuī, cubitum**, ležeti;
9. *ex cubō, āre, excubuī, excubitum*, býti na stráži;
10. **domō, domāre, domuī, domitum**, krotiti;
11. *per domō, āre, perdomuī, perdomitum*, pokořiti, podrobiti;
12. **vetō, vetāre, vetuī, vetitum**, zakazovati, zapovídati;
13. **secō, secāre, secuī, sectum, (secātūrus)**, sekati, řezati;
14. *d ē s e c ō, āre, dēsecuī, dēsectum*, usekávati, uřezávati;
15. **fricō, fricāre, fricuī, frictum i fricātum**, tříti;
16. **micō, micāre, micuī, —**, míhati se, třpytiti se;
17. *ē m i c ō, āre, ēmicuī, ēmicātūrus*, vyšlehovati, vyrážeti;
18. *d i m i c ō, āre, d i m i c ā v i, d i m i c ā t u m*, potýkati se, zápasiti;
19. **sonō, sonāre, sonuī, (sonitum, sonātūrus)**, zníti, zvučeti;
20. *personō, āre, personuī, —*, zaznívati, rozléhati se;
21. *resonō, āre, resonāvi, —*, ozývati se ozvěnou, zvučeti, zaznívati;
22. **tonō, tonāre, tonuī, —**, hřmíti;
23. **plicō, plicāre, plicuī, plicātum**, svinovati, stáčeti;
24. *applicō, āre, applicāvi, applicātum*, pozdější tvary: *applicuī, applicitum*, připojovati;
25. *explicō, āre, explicāvi, explicātum*, pozdější tvary: *explicuī, explicitum*, rozkládati, vykládati;
26. *implicō, āre, implicāvi, implicātum*, pozdější tvary: *implicuī, implicitum*, zaplétati;
27. *supplicō, āre, supplicāvi, supplicātum*, snažně prositi;
28. **stō, stāre, stēti, —, stātūrus, stāti**;
29. *antistō, (antestō), antistāre, antistetī, —*, předčítati, vynikati;
30. *circumstō, āre, circumsteti, —*, státi kolem, obstupovati;
31. *cōnstō, āre, cōnstiti, —, cōnstātūrus*, pevně státi; skládati se;
32. *instō, āre, institi, —, instātūrus*, státi na něčem, doléhati, naléhati;
33. *obstō, āre, obstiti, —, obstātūrus*, státi v cestě, překážeti;
34. *perstō, āre, perstiti, —, (perstātūrus)*, vytrvávati;

35. *praestō, āre, praestiti, —, praestātūrus, předčiti, vyni-
kati;*
36. *restō, āre, restiti, —, zbývati;*
37. *distō, distāre, —, —, býti vzdálen;*
38. *exstō, exstāre, —, —, vyčnívati, býti patrný.*

**Stupnice slovesa »dāre«
a jeho složenin.**

Sloveso »**dō, dāre**« se v přítomnosti, imperfektu a prvním budoucím časuje podle vzoru »*laudō, laudāre*«, ale kmenová samohláska »-ā-« se zkracuje všude mimo 2. os. sg. indik. prés. aktiv. [*dās*], 2. os. sing. imperat. aktiv. [*dā*] a nom. sing. aktivního přítomného participia [*dāns*]. Časování:

Activum:

Indicat. praes.: *dō, dās, dāt, dāmus, dātis, dānt.*

Coniunct. praes.: *dem, dēs, det, dēmus, dētis, dent.* — (Viz II, str. 162!)

Indicat. imperf.: *dābam, dābās, dābat, dābāmus, dābātis, dābant.*

Coniunct. imperf.: *dārem, dārēs, dāret, dārēmus, dārētis, dārent.* — (Viz II, str. 176!)

Indicat. fut. I.: *dābō, dābis, dābit, dābimus, dābitis, dābunt.*

Imperat. I.: *dā! dāte!*

Imperat. II.: *dātō! dātō! dātōte! dāntō!* — (II, 135.)

Infin. praes.: *dāre.* — (II, 282.)

Particip. praes.: *dāns, gen. dāntis.* — (II, 67.)

Passivum:

Indicat. praes.: *dor, dāris, dātur, dāmur, dāminī, dāntur.*

Coniunct. praes.: *der, dēris, dētur, dēmur, dēminī, dentur.* — (Viz II, str. 162!)

Indicat. imperf.: *dābār, dābāris, dābātur, dābāmur, dābāminī, dābāntur.*

Coniunct. imperf.: *dārēr, dārēris, dārētur, dārēmur, dārēminī, dārēntur.* — (Viz II, str. 176!)

Indicat. fut. I.: *dābor, dābēris, dābitur, dābimur, dābiminī, dābuntur.*

Infin. praes.: *dāri.* — (II, 282.)

Perfektní kmen: ded-.

Aktivní indikativ perfekta, plusquamperfekta a futura II.,
aktivní konjunktiv perfekta a plusquamperfekta a

aktivní infinitiv perfekta se tvoří od kmene perfektního způsobem, jak jest uvedeno v I. díle na str. 213, 214, v II. díle na str. 28, 58, 213, 221, 222, 387.

Āctīvum.

Indicat. perf.: *dēdī, dēdisti, dēdit, dēdimus, dēdistis, dēderunt*. — (I, 213, 214.)

Coniunct. perf.: *dēderim, dēderis, dēderit, dēderimus, dēderitis, dēderint*. — (II, 213.)

Indicat. plqpf.: *dēderam, dēderās, dēderat, dēderāmus, dēderātis, dēderant*. — (II, 28.)

Coniunct. plqpf.: *dēdissem, dēdisēs, dēdisset, dēdissemus, dēdissetis, dēdisserent*. — (II, 222.)

Indicat. fut. II.: *dēderō, dēderis, dēderit, dēderimus, dēderitis, dēderint*. — (II, 58.)

Inf. perf.: *dēdisse*. — (II, 387.)

Supinum: datum.

Ze supina (II, 79 a násl.) utvořte passivní perfektní participium (*dātus, dāta, dātum*) (II, 82) a aktivní budoucí participium (*dātūrus, dātūra, dātūrum*).

Passivum:

Indicat. perf.: *dātus, (-a, -um) sum*, atd.; (II, 98 a násl.).

Coniunct. perf.: *datus, (-a, -um) sim*, atd.; (II, 215).

Indicat. plqpf.: *datus, (-a, -um) eram*, atd.; (II, 113, 114).

Coniunct. plqpf.: *datus, (-a, -um) essem*, atd.; (II, 225, 226).

Indicat. fut. II.: *datus, (-a, -um) erō*, atd.; (II, 125, 126).

Inf. perf.: *datum, (-am, -um, -ōs, -ās, -a) esse*. — (II, 390, 391).

Inf. fut.: *datum iri*. — (II, 419).

Āctīvum:

Particip. fut.: *dātūrus, (-ūra, -ūrum)*. — (II, 382, 383.)

Inf. fut.: *dātūrum, (-ūram, -ūrum, -ūrōs, -ūrās, -ūra) esse*. — (II, 413, 414.)

Stupnice slovesa »dare«:

39. **dō, dāre, dēdī, dātum, dāti;**

(*pessum dō* nebo *pessumdō, pessumdāre, pessumdēdī, pessumdātum, zahubiti, zničiti*).

Ze složenin slovesa »dō, dāre« se časuje stejně jako jednoduché sloveso jenom »circumdō«; ostatní složeniny slovesa »dāre« se časují podle třetí konjugace. Stupnice:

40. **circumdō**, *circumdāre*, *circumdedī*, *circumdātum*,
obklopovati, obháněti;
41. **abdō**, *abdere*, *abdidī*, *abditum*, 3., skrývati;
42. **addō**, *addere*, *addidī*, *additum*, 3., přidávati;
43. **condō**, *condere*, *condidī*, *conditum*, 3., zakládati, uklá-
dati;
44. **crēdō**, *crēdere*, *crēdidī*, *crēditum*, 3., věřiti;
45. **dēdō**, *dēdere*, *dēdidī*, *dēditum*, 3., vydávati, vzdávati;
46. **ēdō**, *ēdere*, *ēdidī*, *ēditum*, 3., vydávati;
47. **prōdō**, *prōdere*, *prōdidī*, *prōditum*, 3., zrazovati;
48. **reddō**, *reddere*, *reddidī*, *redditum*, 3., vraceti;
49. **trādō**, *trādere*, *trādidī*, *trāditum*, 3., odevzdávati;
50. **perdō**, *perdere*, *perdidī*, *perditus*, 3., ničiti, hubiti;
(jako passiva se užívá slovesa *pereō*, *perīre* = hynouti,
býti huben);
51. **vēndō**, *vēndere*, *vēndidī*, *vēnditus*, 3., prodávati;
(*vēndō* jest z *vēnum dō*); (jako passiva se užívá slo-
vesa *vēneō*, *vēnīre* = *vēnum īre*, býti na prodej).

46. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 400!)

1. Dobře víš, že [já] jsem ti vypravoval tuto bajku. — 2. Přítel mi říká, že (ty) jsi včera zpíval. — 3. Vypravuje se, že Řekové desátého roku dobyli Troje¹, devět let obléhané¹. — 4. Slyšíme, že vítěz zpusťošil dobyté město. — 5. Náš přítel jest věrný; víme, že [on] nám nikdy neodepřel pomoci. — 6. Čteme, že Romulus kraloval třicet sedm let. — 7. V bajkách čteme, že ovce kdysi válčily s vlky. — 8. Naše přítelkyně jest štědrá; věříme, že [ona] se vyvarovala podezření¹ lakotnosti. — 9. Doufám, že naši přátelé nezamítli vašich proseb¹. — 10. Dějepisci vypravují, že Tullus Hostilius, třetí král římský, kraloval třicet dvě léta. — 11. Domníváme se, že [vy] jste věc dobře uvážili. — 12. Jest známo, že Cicero byl římským² konsulem² roku šedesátého třetího před Kr(istem). — 13. Aristoteles dokazuje, že básník Orfeus nikdy nežil (= nebyl). — 14. Jest známo, že Romulus založené město nazval podle svého jména Řím. — 15. Praviš, že jsi mnoho rozprávěl o hvězdách a jejich oběhu a o velikosti světa a země. — 16. Čteme, že naši před-

¹ V lat. akus., v češt. gen. — ² V lat. akus.

kové dlouho oplakávali smrt císaře Karla Čtvrtého, otce vlasti. — 17. Poslové připravují, že se poražení nepřátelé dali na útek. — 18. Do (hlavniho) města často rolníci spěchají podívat se (*v lat. supinum*) na hry. — 19. Ze všech krajů vznešení mužové s ozbrojenými lidmi spěchají do (hlavniho) města válčit (*v lat. supinum*) s nepřitelem. — 20. Vznešení a bohatí lidé se na podzim stěhují bydlet (*v lat. supinum*) do (hlavniho) města. —

Dē pāstōribus et lupō. — *Pāstōrēs quondam ovem iugulāverunt et cēnam sibi parāvērunt. Lupus, quī id forte ā tergō spectāverat, appropinquāns hīs fere verbīs eōs castigāvit: »Quantum tumultum concitāvissētis, si ego minimum agnum vestrum dēvorāvissem. Vōs impūne ovem optimam iugulāvisse nōn ignōrō.«*

Tum ūnus ē pāstōribus, »Iugulāverimus ovem,« inquit, »nostra fuit! Sed sī quam ovem nostram tū dēvorāre temptāveris, vīta tua in perīculō erit.«

Skupiny slov. — III. — (Viz str. 336!)

2. Zvířectvo. — Ssavci:

agnus, *ī*, m., beránek, jehně; **agna**, *ae*, f., ovečka; **aper**, *aprī*, m., kanec, divoký vepř; **ariēs**, *etis*, m., beran; **asinus**, *ī*, m., osel; **bōs**, *bovis*, m., f., hovězí dobytče, býk, vůl, kráva; **bovēs**, plur., skot, dobytek; **būcula**, *ae*, f., jalovička, jalůvka;

canis, *is*, m., f., pes, fena; **canis vĕnāticus**, lovecký, honicí pes; **canis pāstōrālis**, ovčácký pes; **catulus**, *ī*, m., štĕně (psi); **vĕnāticus catulus**, mladý myslivecký, honicí pes; **canthĕrius**, *ī*, m., valach; **caballus**, *ī*, m., kůň, herka; **caper**, *prī*, m., kozel; **capra**, *ae*, f., koza; **capella**, *ae*, f., kozička; **capreus**, *ī*, m., srnec; **caprea**, *caprae*, f., divoká koza, srna, srnka; **capreolus**, *ī*, m., mladý srnec, srnčí kolouch; **cervus**, *ī*, m., jelen; **cerva**, *ae*, f., laň; **cuniculus**, *ī*, m., králik; **equus**, *equī*, m., kůň, oř; závodní kůň; hřebec; **equus mās**, hřebec; **equa**, *ae*, f., kobyla, klisna; **equuleus**, *ī*, m., (*eculeus*), hřibě; **equus niger**, vraný kůň, vraník.

**5. Neutra jsou tato tři podstatná jména třetí deklinace:
os, ōs, aes;**

os firmum, (gen. sing. *ossis*; nom. pl. *ossa*; gen. pl. *ossium*),
pevná kost;

ōs formōsum, (gen. sing. *ōris*; nom. pl. *ōra*; gen. pl. *ōrum*), sličná
tvář, sličný obličej;

aes flexum, (gen. sing. *aeris*; nom. pl. *aera*), ohnutý kov.

*

Ve starších českých mluvnicích latinského jazyka na-
leznete rodová pravidla zde uvedená ve verších, jež pro
zajímavost připojuji.

1. *O, or, os* a rovněž *er*
k mužskému vždy rodu ber;
k témuž se i *e-s* zná,
syllaby jež přibírá.
2. Však jména na *dō, gō, iō*
jsou ženská vyjma *harpagō*
a *marginō, cardō, pūgtō,*
septentriō, pāpiliō
a *ōrdō, vespertiliō*.
Též *carō, carnis*, jak se ví,
vždy ženského je pohlaví.
3. Čtyři neutra jsou v *or*:
aequor, ador, marmor, cor;
jedno *arbor, arboris*,
femininí generis.
4. Tři jsou feminina v *os*:
ēōs totiž, *cōs* a *dōs*;
střední dvě jen: *os* a *ōs*.
5. V *er* jsou střední: *vēr, cadāver,*
iter, verber a *papāver*,
rovněž *piper, ūber, spinther,*
tūber. Ženské jest jen *linter*.
6. Z nerovných jest na *e-s*
jedno střední, totiž *aes*;
ženská: *compēs, mercēs, merges, seges,*
quiēs, requiēs a *teges*.

3. Feminina III. deklinace.

I. Ženského rodu (fēminīna) jsou zpravidla podstatná jména třetí deklinace, která se končí

v nominativu singuláru				
v genitivu singuláru				
-s	-s	-s	-s	-aus
-bis	-pis	-dis	-tis	-audis
-ās	-ūs	-ūs	-x	-x
-ātis	-ūdis	-ūtis	-cis	-gis
{ stejnoslabičná v: }				
{ -is -ēs }				
{ -is -is }				

(Odchyly od tohoto pravidla viz v odstavcích »Odchyly. I. II. III.«!)

Příklady:

-s (-bis): *urbs magna*, (*urbis*), veliké město; *plēbs Rōmāna*, (*plēbis*), římský lid; *trabs longa*, (*trabis*), dlouhá kláda;

-s, (-pis): *daps oblgāta*, (*dapis*), povinná slavnostní hostina (obětní); (obyčejně plur.!) *dapēs*, (*dapum*), jídlo, krmě, pokrm; hostina, hody, kvas; *stirps*, (*stirpis*), (I, 349);

-s, (-dis): *frōns*, (*frondis*), (I, 348); *glāns*, (*glandis*), žalud; *tūglāns*, (*tūglandis*), vlašský ořech;

-s, (-tis): *ars*, (*artis*), (I, 348); *cohors*, (*cohortis*), (I, 425); *mors*, (*mortis*), (I, 219); *pars*, (*partis*), (I, 348); *sors*, (*sortis*), (I, 427); *frōns*, (*frontis*), (I, 348); *gēns*, (*gentis*), (I, 348); *mēns*, (*mentis*), (I, 462); *puls*, (*pultis*), kaše;

(Pokračování na obálce 10. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1937. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

Kč 4.-

ANGlicky
FRANCOUZSKY
NĚMECKY
RUSKY
ITALSKY
ŠPANĚLSKY

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 10.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

-aus, (-audis): *laus aeterna*, (*laudis*), nesmrtelná sláva; *fraus*, (*fraudis*), podvod, úskok;

-ās, (-ātis): *aestās*, (*aestātis*), (I, 319); *aetās*, (I, 388); *aeternitās*, (*aeternitātis*), věčnost, nesmrtelnost; *antiquitās*, (*antiquitātis*), dávnověkost, starobylost, starověk; *asperitās*, (*asperitātis*), drsnost, příkrost, hrubost, trudnost, trpkost; *auctōritās*, (I, 319); *brevitās*, (*brevitātis*), krátkost, stručnost, nepatrnost; *calamitās*, (I, 284); *calliditās*, (I, 487); *celeritās*, (I, 439); *civitās*, (I, 218); *crūdēlitās*, (*crūdēlitātis*), krutost; *cupiditās*, (I, 364); *dēformitās*, (*dēformitātis*), ohyzdnost; *difficultās*, (I, 320); *dignitās*, (I, 440); *egestās*, (*egestātis*), nuznost, bída; *fēlicitās*, (I, 259); *fertilitās*, (I, 461); *fragilitās*, (*fragilitātis*), křehkost; *gracilitās*, (*gracilitātis*), štihllost, hubenost; *hērēditās*, (*hērēditātis*), dědictví; *lēvitās*, (*lēvitātis*), hladkost; *lēvitās*, (*lēvitātis*), lehkost; *libertās*, (I, 219); *necessitās*, (I, 481); *nōbilitās*, (*nōbilitātis*), proslulost, šlechtictví, vznešenost, výtečnost, šlechta; *paupertās*, (I, 482); *pietās*, (I, 259); *posteritās*, (II, 256); *potestās*, (I, 321); *probitās*, (II, 53); *societās*, (II, 157); *temeritās*, (II, 258); *tempestās*, (I, 464); *tenuitās*, (II, 54); *varietās*, (II, 259); *vēritās*, (I, 464); *vetustās*, (I, 280); *voluntās*, (I, 366); *voluptās*, (I, 203);

-as, (-atis): *anas*, (*anatis*), kachna;

-ūs, (-ūdis): *palūs*, (*palūdis*), bažina, močál; *incūs*, (*incūdis*), kovadlina; *subseūs*, (*subscūdis*), svora;

-ūs, (-ūtis): *iuventūs*, (*iuventūtis*), (I, 391); *salūs*, (*salūtis*), (I, 220); *senectūs*, (*senectūtis*), (I, 315); *servitūs*, (*servitūtis*), (I, 260); *virtūs*, (*virtūtis*), (I, 203);

-x, (-cis): *arx*, (*arcis*), (I, 348); *fax*, (*falcis*), srp, kosa; *merx*, (*mercis*), (I, 348);

pāx, (*pācis*), (I, 219); *fornāx*, (*fornācis*), pec, výheň;

fax, (*fācis*), pochodeň;

faex, (*faecis*), kvasnice;

faux, (*faucis*), (plur.:) *faucēs*, (*faucium*), jícen, chřtán, hrdlo. (I, 354);

prex, (*precis*), (plur.:) *precēs*, (*precum*), prosba, (I, 365); *nex*, (*necis*), vražda;

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

41. HODINA.

Slovník k 51.—52. úloze.

accubō, *āre*, —, 1., (II, 245)

Admētus, *ī*, m., Admetus, král ferský v Thessalii, manžel Alkestin; (Alkestis obětovala se za svého manžela, odhodlavši se zemřít za něho)

aetās, (I, 388; II, 89); *aetāte imperātōrum*, za doby císařů, za císařské doby

Āfricānus, *a, um*, africký; (příjmení dvou Scipionů, vítězů nad Kartagiňany)

aliquandō, (I, 334), **a)** jednou, po drahném čase; **b)** kdysi; **c)** konečně jednou, konečně; **d)** časem, mnohdy, leckdy

ante, (předl. s akus.), **a)** před, (*místně*); [*ante*, p ř e d, t. j. obličejem obrácen k předmětu; *prō*, p ř e d, t. j. zády obrácen k předmětu]; **b)** před, (*o*

čase); **c)** před, nad, (*o přednosti*); **ante pectus** = vpředu na prsou, na hrudi

applicō, (*ad - plicō*), *āre, āvī, ātum*, (v pozdější lat. *applicuī, applicitum*), 1., **a)** připínati, p ř i p o j o v a t i, příkládati, přibližovati; přitisknouti; přiháněti; **b)** (s lodí) přiraziti k pevnině, přistati; **c)** přidružovati, připojovati, přidávati; příkláněti; *sē ad aliquem applicāre*, přidružení se k někomu; přilnouti k někomu; *sē ad societātem applicāre*, přidružení se, přidati se ke spolk; *sē ad philosophiam applicāre*, oddati se filosofii

Arvernī, *ōrum*, m., Arvernové, jeden z nejmocnějších kmenů

v keltské Gallii, (v dnešním Auvergne)

Atticus, *a, um*, attický; (Attika byla krajina ve východním cípu středního Řecka s hlavním městem Athénami); [*Titus Pompónius Atticus*, krátce zvaný *Atticus*, byl vzdělaný, bohatý Říman, přítel Marka Tullia Cicerona a Cornelia Nepota, (žil 109—32 př. Kr.), jenž dostal příjmi *Atticus* pro svůj dlouhý pobyt v Athénách a pro svou nesmírnou lásku k řecké kultuře.]

attonō, *āre, uī, itum*, 1., (*ad-tonō*), **a**) zahřmíti; **b**) ohromiti, omráčiti, omámiti; *attonitus*, **a**) omámený hromem; **b**) ohromený, omráčený, omámený, vyděšený, užaslý, vyjevený; **c**) nadšený, u vytržení (jsoucí)

audiō, *īre, audīvi i audīi, auditum*, 4., (I, 366), **a**) slyšeti, míti sluch; **b**) slyšeti, doslyšati, zaslechnouti; **c**) slyšeti = dovídati se, zvídati; **d**) poslouchati (= slyšeti), naslouchati; **e**) vyslyšati, vyslyšeti; **f**) (slyšeti a schvalovati =) přisvědčovati, připouštěti; **g**) poslouchati, uposlechnouti, býti poslušný, na slovo dáti; **h**) (slyšeti své jméno), býti jmenován, vzýván, nazýván; **i**) slyšeti o sobě; platiti (za něco), býti pokládán (za něco), slouti (nějakým); *verba audire*, naslouchati slovům; *bene audire*, míti dobré jméno, dobrou pověst

augeō, *ēre, auxi, auctum*, 2., (I, 272); *laetitia augētur*, (veselost, radost se zvětšuje, roste), veselosti přibývá

bene, dobře; *melius*, lépe; *optimē*, nejlépe, výborně, znamenitě

Brūtus, *ī*, m., Brutus, příjmení rodu Juniova; *Lūcius Iūnius Brūtus* vypudil z Říma královský rod

calamitās Leucrica, (I, 284), porážka leukterská, u Leukter

capīō cibum, (II, 297), (přijímám potravu, požívám pokrm), snídám

celer, (I, 384); *riui celerēs*, rychlé, rychle tekoucí, ruče tekoucí potoky

cēna, *ae, f.*, (hlavní jídlo u Římanů, II, 445, 511); oběd, hostina; *ad cēnam venire*, přijíti na hostinu

cēnō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a**) obědvati, jísti; stolovati, hodovati; **b**) (něco) jísti, pojídati, pojísti, strávit; *cēnātus, a, um*, naobědvav se, naobědvavši se; ten, jenž se naobědval, jenž pojedl; najedený

circā, (*předl. s akus.*), **a**) kolem (někoho, něčeho), (*o místě*); **b**) okolo, na blízkou; **c**) vúkol po (něčem); **d**) (*o čase, o počtu*;) okolo, asi

circumstō, *āre, -steti*, 1., **a**) státi kolem (někoho, něčeho); **b**) obkličovati, obstupovati

clādēs, *is, f.*, (I, 353), **a**) poškozování, škoda, ztráta; **b**) nehoda, úraz, neštěstí, pohroma, zkáza, záhuba; **c**) válečná pohroma,

porážka; *clādes Cannēnsis*, kanenská porážka, porážka u Kan(en), (II, 6)

Clōdius, (*Claudius*), římské rodové jméno. — Z tohoto rodu byl: *Publius Clōdius Pulcher*, pověstný římský demagog, protivník Ciceronův; byl zavražděn od Milona r. 52 př. Kr.

coctus, *a, um*, [*coquere*], (o ovoci:) (přivedený k zralosti), vyspělý, zralý

cōgitāre fugam, (II, 298), mysliti, pomýšleti na útěk

complūrēs, (II, 119)

cōsentiō, *cōsentiire, cōsēnsi, cōsēnsūm*, 4., **a)** stejné smýšletí, býti stejného smýšlení; **b)** souhlasiti, shodovati se, srovnávati se, býti za jedno; sjednotiti se; **c)** souhlasně usnášeti; usnášeti se; **d)** spolčiti se, srozuměti se; umluviti se, spiknouti se; *rē c.*, v podstatě souhlasiti

conviva, *ae*, m., soustolovník, spuluhodovník; host

coquus, *coquī*, m., kuchař

crepō, *āre, uī*, 1., **a)** chřestiti, břínkati; (za)řinčeti; praskati; tleskotem zazvučeti; **b)** hlučně, hlasitě mluvit; žvástati, tlachati, krápati, pleskati

cubō, *āre, uī, itum*, 1., **a)** odpočívati, ležeti; spáti; **b)** ležeti při stole, (při hostině); jísti, hodovati; **c)** ležeti (nemocen); **d)** (*o místě:*) (býti sklonitý), skláněti se, svažovati se

dare alicui fidem, (II, 102), **a)** (věnovati viru někomu), spo-

lěhati na někoho; **b)** dáti připověď, čestné slovo, slib; sliбити

dēcidō, *ere, dēcidi*, 3., (*dē, cade-re*), **a)** padati (shora dolů), spadnouti (s něčeho); sletěti; *dē arbore dēcidere*, spadnouti se stromu; **b)** spadnouti, sklesnouti, zapadnouti; zemřítí; **c)** padnouti, klesnouti, podlehnouti; přijítí k pádu; **d)** potkati se s nezdarem; **e)** přijítí na zmar; (rozlišujte *dēcidō* od *dēcidō!*)

dērīsor, *ōris*, m., posměvač, posměváček; čtverák, šprýmař

dēsecō, *āre, uī, dēsectum*, 1., odříznouti, useknouti, utítí; (*o trávě a p.*:) požítí, pokositi

dīmīcāre cum aliquō, bojem, v boji se utkati s někým; (II, 69, 409)

discrepō, *āre, āvī*, (básn. i *discrepuī*), 1., **a)** různě znítí, nesouhlasiti; **b)** nesouhlasiti, neshodovati se, nesrovnávati se; **c)** uchylovati se, lišiti se, různiti se; *verbis d.*, slovy, ve slovech se lišiti

dissimulō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** zastíratí, zakrývati, tajiti, zatajovati; zamlčovati; **b)** neznati se (k něčemu); **c)** nevšímati si, nedbati, ignorovati; **d)** přetvařovati se

distō, *āre*, —, 1., **a)** býti vzdálen, býti daleko; býti daleký, býti odlehlý; **b)** rozcházetí se, lišiti se, různiti se, neshodovati se

domāre, (II, 70); (*nātiōnēs*) *armīs domāre*, zbrání, bojem přemoci, potřítí (národy); *Āfricam domāre*, pokořiti, po-

- drobiti Afriku; *famē domāre*, zdolati hladem
- dominus convīvii**, hostitel; (I, 69; II, 45)
- ē, ex**, (II, 348); *statim ē somnō*, hned po spánku, hned po probuzení
- ēnecō**, *āre, uī, ēnectus*, 1., **a)** usmrtiti; **b)** vyčerpati, vysiliti, utýrati, umořiti
- Epaminōndās**, *ae, m.*, Epameinondas, slavný vojevůdce a státník thebský, (*Thēbae*, I, 178), žil kol r. 418—362, padl v bitvě u Mantinie
- ēripiō**, *ere, ēripiū, ēreptum*, 3., **a)** vyrvati, urvati, vytrhnouti; **b)** vzíti (násilím), odníti, odnímati, uchvátiti; **c)** osvoboditi, zachrániti; *sē ēriperere*, vyprostiti se, vymknouti se, vyvážnouti; (I, 492)
- ēvolvō**, *ere, ēvolvī, ēvolūtum*, 3., **a)** vyvaliti, vykuliti, odvaliti, svaliti; vylévati; vytlačiti, vypuditi; **b)** rozvinouti, rozbaliti; **c)** (rozvinouti něco před duševním zrakem), představití, vylíčiti, vyložiti; objasniti, vysvětliti; *vitam versibus ēvolvere*, vylíčiti život ve verších
- exanimō**, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** omámiti, děsiti; zbaviti smyslu; **b)** vzíti život (někomu, *aliquem*), zbaviti života, usmrtiti; *gaudiō exanimātus sum*, radostí, z radosti jsem vypustil ducha, jsem skončil
- excubō**, *āre, uī, itum*, 1., **a)** venku ležeti, venku spáti; **b)** býti na stráži, hlídati; **c)** bděti, (pečovatí)
- explicāre** *volūmen super mēnsam*, (II, 250), svitek (spis, knihu) rozložiti (nahoře, navrchu) na stole
- exuō**, *ere, exuī, exūtum*, 3., **a)** svléci, odložiti; *soleās exuere*, odložiti, zouti střevíce; **b)** odložiti, vzdáti se (něčeho), zbaviti se, zřici se; **c)** svléci, odníti; obrati, oloupiti
- faenile**, *is, n.* (III.), seník
- faenum**, *ī, n.*, seno
- fānum**, *ī, n.*, **a)** posvátná půda, posvátné místo; **b)** svatyně, chrám
- fidēs**, (I, 299, 407); *in fidē stāre*, státi v slovu, dostáti svému slovu; *fidem praestāre*, **a)** dostáti slovu, státi v slovu; **b)** dokázati, osvědčiti věrnost (k někomu, *alicui*)
- finis**, (I, 425); *lātī finēs*, širé kraje
- fricō**, *āre, uī, frictum, fricātum*, 1., tříti, natíratí
- frūstum**, *ī, n.*, úlomek, kousek; sousto, drobet, drobeček
- fugiō**, *ere, fūgī, (fugitūrus)*, 3., **a)** utíkati, ubíhati, unikati, prchati; **b)** utíkati ze země, jíti do vyhnanství; **c)** prchati, hnáti se, běžeti, kvapiti, letěti; **d)** unikati, zanikati, ztráceti se, mizeti; (*o case:*) pomíjeti, uplyvati; **e)** *fugere (aliquem, aliquid)*, (někomu, něčemu) unikati, vyhýbatí se; (někoho, něčeho) stříci se, straniti se, chrániti se, varovati se, štítiti se, lekati se; (někoho, něco) opouštěti; (I, 490; II, 122)
- Gergovia**, *ae, f.*, Gergovia, město

Arvernů v Akvitanii (v jihozápadní Francii)

gladiátor, *ōris*, m., šermíř, gladiátor; (gladiátoři bývali bráni ze zajatců nebo otroků nebo odsouzených k smrti a byli pak cvičeni ve zvláštních školách, vydržovaných od obcí nebo soukromých podnikatelů, od učitelů v šermířských zápasech; šermířské zápasy se dostaly do Říma z Kampanie ve 3. století př. Kr. a byly pořádány nejprve soukromě, teprve koncem republiky veřejně. Rozkvět gladiátorských zápasů nastal v době císařské. Na zaměstnání gladiátorů vždy lpěla společenská příhana; odtud *gladiátor* jako nadávka = úkladný vrah, bandita.)

gravis, (I, 435; II, 153); *gravis causa*, vážná příčina

herba, *ae*, f., (I, 120), **a)** bylina, zelina, rostlina; tráva; zelenina; **b)** trávník drn; **c)** kouzelná bylina; **d)** stéblo, stonek byliny

hōra, *ae*, f., **a)** (určitá doba), hodina; (II, 86); **b)** čas, čas denní, čas roční

hordeum, *hordeī*, n., ječmen

implicō, *āre, āvī, ātum*, (též *implicūi, implicitum*), 1., **a)** vplésti, zaplésti; **b)** másti, ve zmatek uvést; **c)** oplétati, ovíjeti; *litibus implicāre*, zaplésti do sporů, soudů; *aliquā rē implicitus*, zapletený do něčeho; *periculūs implicāre*, zaplésti, uvést do nebezpečení;

stvi; *morbō implicāri*, upadnouti do nemoci

increpō, *āre, uī, itum*, 1., **a)** zazníti, zařinčeti, zazvučeti; **b)** rozezvučeti (něco); **c)** (*aliquem*;) obořiti se (na někoho), láti, vyčítati (někomu); hanlivými, trpkými slovy se dotýkati, vyčítavě mluvit; (vy)plísňiti (někoho)

inflammō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** zapáliti, rozžehnouti, zažehnouti; **b)** vznítiti, roznititi, vzbuditi; podněcovati

inspērātus, *a, um*, neočekávaný, netušený

institūtum, *i, n.*, **a)** zřízení, zařízení, zvyklost, mrav, obyčej; *institūta maiōrum*, zvyky předků; **b)** zařatý podnik, zámer, plán; **c)** poučka, zásada

interrogāre aliquem dē aliquā rē, tázati se někoho na něco; *id tē interrogō*, na to se tě táži, (osoba i věc jest v akus., je-li věc vyjádřena zájmenem střed. rodu); (II, 103)

invītō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** zvát, pozvat; **b)** pohostiti; **c)** (někoho k něčemu) vyzývat, zvát; vábiti, lákati; (I, 131)

itaque, **a)** (= *et ita*), a tak; **b)** (spojka výsledková;) a tak; tak tedy; t e d y; tudíž; proto; a proto

iuvencus, *i, m.*, mladý býk, býček; mladík, jinoch, junák

iuvō, *āre, iūvī, iūtum, iuvātūrus*, 1., **a)** (*aliquem*), podporovati (někoho); pomáhati, přispěti (někomu); *iūtus*, podporován; **b)** obveselovati, těšiti, činiti

radost, působiti požitek; (neosobně:) *iuvat*, těší; líbí se

Lacedaemōn, *ōnis*, f., Lakedaimon (t. j. město Sparta i země Lakonsko); *Lacedaemone*, **a**) ve Spartě; **b**) ze Sparty

lavō, *āre, lāvī, lautum (lōtum, lavātum)*, **a**) mýti, umývati, omývati; oplachovati, koupati; **b**) smáčeti, skrápěti, svlažovati, zbrotniti;

lavāre corpus, (u) mýti si tělo = (u) mýti se, (str. 399); *lavāre manūs*, (u) mýti si ruce; *lavāri*, mýti se, koupati se; *lautus*, umyt(ý), umyv se

lectus, *ī*, m., lože, lůžko; postel; pohovka, lehátko; (*lectus convivālis*, hodovní, stolní lehátko; byla to široká pohovka obyčejně pro 3 osoby, jež ležice se opíraly levicí o podložené polštáře a pravicí si braly pokrmy)

Leuctricus, *a, um*, leukterský; (*Leuctra*, I, 181; r. 371 př. Kr. vítězství Epameinondovo u Leukter nad Spartany)

līs, litis, f., (I, 354), **a**) spor, rozepře, pře; hádka, ržnice, svár; **b**) (právní) spor, soud, proces; **c**) sporná věc, předmět sporu

locus, (I, 462); *eōdem locō*, na témž místě. — Určení místa na otázku *kde?* bývá vyjádřeno prostým ablativem u substantiva *locus*, je-li spojeno s adjektivním přívlaskem (*ūnō locō*, na jednom místě; *multis locis*, na mnohých místech); je-li *locus* ve spojení se zá-

jmeny *hic, is, qui* a j., klade se ablat. s předl. *in* (*in his locis; quō in locō*)

mātūrus, *a, um, a*) zralý; **b**) zralý (věkem, časem); **c**) včasný; **d**) časný, předčasný

melius viz *bene*

mēnsa, *ae, f.*, **a**) stůl; **b**) jídlo

ministerium, *īi, n.*, **a**) služba, (úřad); **b**) služebnictvo

Molōn, *ōnis*, m., příjmení řečníka Apollonia ze Rhodu, učitele Ciceronova

mūtāre, (I, 131, 486); *in peius mūtāri*, (z)měniti se v horší, zhoršiti se

Neptūnus, *ī*, m., Neptun, mořský bůh, syn Saturnův, bratr Jovův; (u Řeků: Poseidon)

nisi, (II, 307); *nihil nisi...*, nic leč = jen (s kladným výrazem); *amicitia esse nōn potest nisi in bonis*, přátelství (nemůže býti leč mezi dobrými =) může býti *jen* mezi dobrými

noviēs, devětkrát; *noviēs decem*, devětkrát deset = 90

nympha, *ae, f.*, **a**) dívka, nevěsta, mladá paní; **b**) nymfa, víla, (bohyně pramenů, řek, stromů, lesů, hor)

obstō, *āre, obstiti, obstātūrus*, 1., státi v cestě; překážeti; stavěti se v cestu; (za)brániti

oculus, (I, 140); *aliquid in oculis habeō*, mám něco před očima; *in oculis, ante oculōs alicuius*, před něčíma očima, před něčím zrakem, u přítomnosti někoho

odium, (II, 308); *odium Hannibalīs*, **a**) Hannibalovo zášti,

(*genit. subiectivus*); **b**) nená-
vist, zášti proti Hannibalovi,
(*gen. obiectivus*); *odium hos-*
tium, nenávisť proti nepřáte-
lům
oleum, olei, n., olej (olivový);
(užívalo se ho jako svítiva, po-
traviny a masti)
optimē viz bene
paene, skoro, téměř, bezmála,
málem; *paene dixi*, (o mož-
nosti minulé, v lat. indik., v
češt. kondicionál), málem
bych byl řekl; *paene obli-*
tus sum, málem bych byl za-
pomněl
pallidus, a, um, a) bledý; b) žlu-
tavý, zažloutlý, šedý, špinavý,
sešlý
passim, a) [kde?]: daleko širo-
ko, tu a tam, různě, porůznu;
na všech stranách, všude; **b)**
[kam?]: na rozličné strany,
sem (a) tam; **c)** bez pořádku,
v nepořádku; napořád, bez roz-
dílu; **d)** hromadně, houfně,
četně
paulātim, (paullātim), pomalu,
znenáhla, ponenáhlu
per, (II, 353); per mare remeāre,
vraceti se po moři; *per servum*
invitāre, zvāti, pozvati skrze
otroka, po otrokovi
perdomō, āre, uī, itum, 1., zkroti-
ti; úplně přemoci, zdolávati,
zdolati, podrobiti, pokořiti
personō, āre, uī, 1., a) zaznívati,
zníti, hlaholiti, hlučeti, rozlé-
hati se; **b)** naplňovati (zpě-
vem, zvukem, křikem, hlu-
kem); **c)** hlučně volati, křiče-
ti; povykovati, hřmotiti, bou-

řiti; *aliquid clamōre personat*,
něco se rozléhá, zaznívá kří-
kem, jásotem = v něčem za-
znívá, se rozléhá křik, jásot
philosophus, ī, m., filosof, (muž
obírající se filosofii)
plōrātus, ūs, m., pláč, nářek, ho-
řekování, bědování, kvílení
pōmum, ī, n., a) ovocný plod,
ovoce; **b)** ovocný strom
postquam = postquam (II, 439)
postquam, (čas. spojka), když,
jakmile; [má u sebe slovesný
tvar: **a)** v indik. perf. histor.
o ději minulém ojedinelém, o
jednotlivých událostech; **b)** v
indik. imperf. o ději součas-
ném, trvacím nebo opětovacím;
c) v indik. plqupf. o ději oje-
dinelém předčasném, zejména
při udání časového rozdílu, ne-
bo o stavu, vzniklém v minu-
losti; **d)** v indik. praes. histor.;
e) v indik. praes., v tom pří-
padě »*postquam*« = »od té do-
by, co«, »potom, co«; **f)** v ne-
přímé řeči v konjunktivu]
pōtum = napít se, (supinum),
(viz *pōtare*, II, 310)
praestō, āre, praestiti, praestātū-
rus, 1., a) předčiti, vynikati
(*alicui aliquā rē*, nad někoho
něčím, v něčem), převyšovati,
míti přednost, býti přednější;
b) poskytovati, dávati, popřá-
vati, propůjčovati, odevzdáva-
ti; **c)** prokazovati, věnovati
(někomu něco), činiti (něco
pro někoho); **d)** vykonávati,
konati, plniti, zastávati, za-
chovávati, dosti činiti; **e)** dá-
vati na jevo, projevovati, pro-

kazovati, dokazovati, osvědčovatí; **f**) státi jako rukojmí, státi (za něco), ručiti, zaručiti se, býti odpovědný; **g**) ručiti (za někoho, za něco); slíbiti (něco), ujistiti (něčím); **h**) (ručiti, že se něco nestane), zabrániti (něčemu); **i**) *sē praestāre* (s vazbou 2 akus.), osvědčiti se (nějakým);

alicui officium p., prokázati někomu službu; *fidem praestāre*, **a**) dostáti slovu, státi v slovu; **b**) osvědčiti věrnost (k) někomu; *sē prōpugnātōrem p.*, osvědčiti se obráncem, obhájcem; *sē praestāre liberālem, probum, honestum*, osvědčovatí se štědrým, poctivým, ušlechtilým

prior, *prius*, [gen. *priōris*; plur. *priōrēs, priōra, priōrum* atd.], (komparativ), **a**) (*místem*;) přednější, přední, bližší; **b**) (*časem, pořadím*;) dřívější; **c**) (*cenou, důstojností*;) přednější, vzácnější, významnější, důležitější, lepší; *priōribus temporibus*, (abl. čas.), za dřívějších dob

prius, dřívě; *prius... quam*, dřívě... než; *priusquam*, (spojka časová), dřívě než

prō, (II, 356); *prō castris*, před táborem

prōcēdere ad negōtia, (II, 396), jíti za zaměstnáním, za svými záležitostmi

prōpugnātor, *ōris*, m., obránce, obhájce; bojovník

pulsō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a**) tlouci, tepati, bítí, klepati, udeřiti,

šlehati, (*aliquid*, do něčeho); *tabernās p.*, tlouci, klepati na chyše; **b**) bítí, tlouci (někoho), týrati, trýzniti; **c**) vrážeti (do něčeho), dotýkati se (něčeho); **d**) hýbati něčím, puditi, hnáti; **e**) vzrušovati, zachvívatí

ratiō, (I, 408); *ratiōnem alicuius rei habēre*, míti zření k něčemu, ohled na něco; dbáti něčeho

remeō, *āre, āvi, ātum*, 1., jíti zpět, vraceti se

replētus, *a, um*, [*replēre*], naplněný

repōnō, *ere, reposui, repositum*, 3., **a**) zpět klásti, ukládati, uschovati; **b**) odložití; **c**) zpět položití na totéž místo; **d**) opět položití, vložití; **e**) znova zříditi; nahraditi **f**) položití, postaviti, složití, uložití (něco někam); **g**) počítati, klásti (někoho někam); *aliquid in faenili repōnere*, složití, uložití něco v seníku, na seník

rēs viz cōsentire

resonō, *āre, āvi*, 1., ozývati se, zvučeti (*ohlasem, ozvěnou*); zaznívati; *clāmōre r.*, ozývati se jásotem; *cantū lūcōs r.*, naplňovati háje zpěvem

rhētor, *oris*, m., **a**) učitel řečnictví, výmluvnosti; **b**) řečník, krasořečník

saccus, *saccī*, m., pytel, vak, měch; (*na obilí, na peníze*)

saltō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a**) tančiti; **b**) tancem představovati (něco), tancem doprovázeti

Scipiō, *ōnis*, m., Scipio, (příjmení v rodě Korneliů); *Publius Cor-*

nēlius Scipiō, konsul r. 218 př. Kr., padl v boji s Kartagiňany r. 212; *Publius Cornēlius Scipiō Africānus Maior*, (235—183 př. Kr.), syn předešlého; Scipio Starší v Hispanii zvítězil r. 202 př. Kr. u Naraggar (u Zamy) a skončil 2. punskou válku; odměnou mu byl triumf a přijmí »*Africanus* (Africký)«. Jeho dcera byla *Cornelia*, matka obou Grakchů; *Publius Cornēlius Scipiō Aemiliānus Africānus Minor* (185/4—129), dobytím Kartaga skončil III. válku punskou, začez poctěn příjmím *Africanus*; r. 133 Scipio Mladší dobyl Numantie a byl poctěn příjmím »*Numantinus*«.

secō, āre, uī, sectum, (secātūrus), 1., **a)** sekati, řezati; kositi, síci, žiti; krájeti, stříhati, tesati; rozřezati, rozkrájeti; *carnem in plūrēs partēs s.*, rozkrájeti maso ve více kusů; *faenum s.*, posekati seno; **b)** poraniti, poškoditi; **c)** projíti, proběhnouti, proletěti, proplouti; **d)** dělití, roztínati; **e)** rozhodovati

secūrus, a, um, a) bezstarostný, klidný, nestarající se, nemající starosti (o něco); *futūri* (gen.) *secūrus*, nestarající se o budoucnost; **b)** bezstarostný, veselý, klidný; **c)** bezpečný, jistý, bez nebezpečí

siccō, āre, āvī, ātum, 1., a) sušiti, vysušiti; osušiti; **b)** prázdniiti; *siccāvī*, (u)sušiti se

siccus, a, um, a) suchý, vyschlý, usušený, vysušený, vyprahlý;

b) střízlivý; (o řeči:) prostý, nehledaný; **c)** žiznivý
societās Athēniēnsium, (II, 7), athénský spolek

solea, soleae, f., střevíc, sandál; (Římané střevíce při stole při jídle odkládali); (*soleae* byly sandály, t. j. podešve řeménky k noze připevněné; byly nošeny jen doma); *dēmere soleās* = zasednouti k stolu; *poscere soleās* = vstáti od stolu, chtítí odejítí. — (Venku, kdy Říman byl oděn v togu, slušelo se choditi jen ve střevících, jež sluly *calcei*; tyto kryly celou nohu, často i kotníky až k lýtkům. Střevíce mužské obyčejně bývaly barvy černé, střevíce ženské barvy červené, bílé i jiné. Střevíce mužů se řídily důstojností mužů.)

sonō, āre, uī, itum, (sonātūrus), 1., **a)** vydávati zvuk, zvučeti, zníti; rozléhati se, ozývati se; **b)** (o různém zvuku:) řičeti, drnčeti, syčeti, duněti, hlaholiti, šuměti a pod.; **c)** opěvati, hlásati, oslavovati; **d)** znamenati; *plōrātū, cantū sonāre*, nářkem, zpěvem se ozývati

stāre, (II, 374); *in primis stāre*, státi mezi prvními, v první řadě; *in fidē stāre*, státi v slovu, dostáti svému slovu

subitō, náhle, nenadále; (o řeči:) bez přípravy, s patra; (I, 395)

Sulmō, ōnis, m., Sulmo, město v Itálii, (dnes Sulmona), východně od jezera Fucinského v území někdejších Pelignů, rodiště básníka Ovidia

super, (předl. s akus. a abl.), **a)** (*s akus., kde? kam?:*) nad (něčím), přes (něco), nad (něco); (viz *explicare*); **b)** (*s abl., místně:*) nad (něčím), na (něčem); (*časově:*) za; (*vztahově:*) stran (něčeho)

taberna, *ae, f.*, **a)** chatrč, chyše; barák; **b)** dílna, krám, sklad, skladiště; **c)** krčma, hospoda, hostinec; **d)** (*v cirku:*) podloubí (pavlače) pro diváky

taciturnitās, *ātis, f.*, **a)** mlčelivost, zamlklost, nemluvnost, málomluvnost; **b)** mlčení

tonō, *āre, ūi*, hřmítí, hřmátí; *tonat*, hřmí; *tonuit*, zahřmelo

triclinium, *ii, n.*, **a)** (*jidelni, stolní*) lehátko, pohovka; **b)** (*jídelni*) stůl (*se třemi lehátky*); **c)** jídelna

tum, **a)** (*o čase:*) tu, tehdy; **b)** (*o ději následněm:*) pak, potom, tehdy; **c)** (*ve výčtu a při postupu myšlenek:*) pak, potom; **d)** *tum — tum*, (o střídání), *tu — tu, hned — hned*; **e)** *cum — tum*, (srovnávací), *ja k — ta k zvláště* (obzvláště, především, nejvíce)

turris, *is, f.*, (akus. *-im*, též *-em*; abl. *-i*, též *-e*; gen. pl. *-ium*), **a)** hrad, palác; **b)** věž (zejména ve vojenství k ochraně hradeb, mostu a p.); **c)** obléhací věž; **d)** holubník; (I, 347)

vacuus, *vacua, vacuum*, **a)** prázdný; (opuštěný, neobsazený, nekrytý, volný); pustý; **b)** volný, širý, prostorný, otevřený; **c)** nerušený, klidný, tichý; **d)**

uprázdněný, nezadaný, volný; **e)** přístupný, otevřený (někomu); **f)** prostý (něčeho), zproštěný, uvolněný, volný, zbavený, nemající (něčeho); bez (něčeho) [*vacuus rē* nebo *ab rē*]; **g)** prostý zaměstnání, nezaměstnaný, volný; bezstarostný, klidný; *voluptate vacuus*, prost(ý) rozkoše, bez rozkoše

valeō, *ēre, valui, valiturus*, 2., **a)** býti silný, při síle; mítí sílu; **b)** býti zdráv; **c)** býti silný, mocný, mohutný; mítí sílu, moc, platnost, váhu, vliv, význam; *plati ti*, vážití, zmocí; vynikati; **d)** poříditi, účinkovati, býti platen; mítí úspěch, dařiti se; **e)** mítí platnost, napomáhati, přispívati, prospívati, hoditi se, sloužití, býti (k něčemu); **f)** mítí sílu, moci, zmocí, dovésti; **g)** směřovati, mířiti, vztahovati se; mítí účel, mítí význam; **h)** (*o mincích:*) platiti; **i)** (*o slovech:*) znamenati, mítí význam, mítí smysl; *plūs valēre*, **a)** více (z)mocí, více platiti; mítí větší moc, platnost, vliv; **b)** mítí převahu, rozhodovati, předčítí

vehementer, **a)** prudce, náhle, u-náhleně, prchlivě; **b)** rázně, rozhodně, důrazně, přísně; **c)** úsilně, usilovně; **d)** silně, mocně; **e)** tuze, velice, velmi, náramně

vertere, (II, 360)

vestimentum, *i, n.*, šat, roucho; (*plur.:*) oděv, oblek

virtūs, (I, 203); *cum virtūte vivere*, žítí ctnostně

vítāre aliq̄uem, (I, 337, 487), vyhýbati se někomu; varovati se, stříci se někoho

vitium, *ii*, n., (I, 151, 259), **a)** chyba, vada, kaz; skvrna, zkaženost; úhona, závada, nedostatek; náказа; **b)** (*mravní:*) chyba, špatná vlastnost, vada, nectnost, nepravost, úhona; hřích, neřest, špatnost; **c)** chyba, pochybení, poklesek, nedopatření; **d)** vina; **e)** závada, překážka

volūmen, *inis*, n., **a)** závit; vinutí, točení; víření; kroužení; **b)** kotouč; **c)** svitek (popsaného papýru); (*v našem smyslu:*) kniha, spis; **d)** kniha, svazek (*jako díl většího spisu*). — Papír (*papīrus*), na nějž se psalo, byl zhotovován v Egyptě z cevnaté dřeviny papyru, nilské rostliny; proužky papýrové byly ve vrstvách nakladeny na sebe a slepeny. Do obchodu přicházel papír v pruzích 10 až 30 cm širokých a 1 až 5 m dlouhých. Psalo se jen po jedné straně papíru v kolmých sloupcích zšíři asi hexametru. Sloupce byly pokládány za strany. Cena knihy se řídila podle počtu stran a řádků (veršů). Popsané pruhy papíru

byly navijeny na hůlky, upevněné na obou koncích listu, a to tak, že poslední sloupec byl navinut nejdříve, první sloupec pak přišel navrch. Tento závit slul »*volūmen*«. Čtenář četl spis tím způsobem, že rozvíjel závit (*volūmen*); počátek spisu nalezl na levém okraji závitů. Pokračuje ve čtení zavíjel přečtenou část levou rukou a další část rozvíjel pravou rukou. Odtud: *čísti* = *librum evolvere*. Hotový závit byl zavázán a uzel byl zapečetěn. Volūmen bylo na hřbetě opatřeno štítkem, na němž byl název díla a spisovatelovo jméno, a uloženo buď do pouzdra (*capsa*) nebo do skříně (*scrinium*, *cista*). Na papír se psalo rákosem (*calamus*), namočeným v inkoustě (*ātramentum*).

Zēnō (*Zēnōn*), *ōnis*, m., **a)** Zenon, řecký filosof z Eleje (kol 490—430 př. Kr.), znamenitý dialektik; **b)** zakladatel filosofické školy stoické Zenon z Kittia na Kypru (kol 336—264 př. Kr.); **c)** Zenon ze Sidonu, filosof epikurské školy, jejímž vůdcem byl v letech 100—70 př. Kr. v Athénách, kdež jeho posluchačem byl i M. Tullius Cicero.

51. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 508!)

1. *Iure laudāris, quod cōsiliō et ope civitātem adiūvistī.*
— 2. *C. Iūlius Caesar in omnibus rēbus nōn minus prū-*
dentīā quam fēlicitāte adiūtus est. — 3. *Utinam miserōs*

adiūvissētis! — 4. *Cicerō in insulā Rhodō ad Molōnem rhē-
torem sē applicāvit.* — 5. *Post pugnam Plataeēnsē omnēs
ferē Graeciae civitatēs ad societatem Athēniēnsium sē ap-
plicuērunt.* — 6. *Nimia audācia etiam fortissimōs virōs
saepe nimīs periculīs implicuit.* — 7. *Pater meus gravī
morbō implicātus est (implicitus est).* — 8. *Hominem mul-
tīs litibus implicitum fugiāmus!* — 9. *Ulixem per mare in
patriam remeantem ā Neptūnō variūs periculīs implicitum
esse poētae antiqūi narrant.* — 10. *Post clādem Cannēnsē
māter quaedam, inspērātō filiū reditū attonita, repente
gaudiō exanimāta est.* — 11. *Is est malus miles, quī fugam
cōgitat, postquam arma crepuērunt.* — 12. *Aestāte cubui-
mus in umbrā patulae fāgī.* — 13. *Militēs undique in agrīs
hordeum et herbās dēsecuērunt.* — 14. *Miltiadēs exiguis
cōpiīs apud Marathōnem cum Persīs dimicāvit.* — 15. *Zēnō
cum Aristotele et aliīs philosophīs rē cōnsentiēbat, verbīs
discrepāvit.* — 16. *P. Ovidius Nāsō, poēta Rōmānus, scri-
bit: »Sulmō mihi patria est, mīlia quī noviēs distat ab urbe
decem.«* — 17. *Cūr tuās cupiditatēs nōn domuisti?* — 18. *Rōmāni multās gentēs armīs domuērunt.* — 19. *Scipiō
Maior, quod Āfricam domuerat, Āfricānus appellātus est.*
— 20. *Gergovia, oppidum Arvernōrum, a Caesare famē do-
mita est.* — 21. *Māximās nātiōnēs ā Caesare domitās esse
legimus.* — 22. *Verrēs Siciliam prōvinciam paene ēnequit.*
— 23. *Duae semper cohortēs prō castrīs excubuērunt.* —
24. *Nōtum est gladiātōrēs corpora sua ante certāmen oleō
fricuisse.* — 25. *Imperātor fortēs militēs laudāvit, ignāvōs
increpuit.* — 26. *Iuvā mē! Sī mē iūveris, postea ego tē iu-
vābō. Iūtus ā tē sēcūrus erō.* — 27. *Caesar multās civitatēs
frūmentō iūvit.* — 28. *Veterēs Germāni statim ē somnō la-
vābantur; lautī cibum capiēbant, tum ad negōtia prōcēdē-
bant armātī.* — 29. *Nōī prius cēnāre, quam manūs lāveris!*
— 30. *Male corpus lāvisti; melius lautus in scholam venī!*
— 31. *Rōmāni omnēs gentēs tōtius ferē orbis terrārum
continuīs bellīs perdomuērunt.* — 32. *Post pugnam omnēs
viae clāmōre victōrum personuērunt.* — 33. *Ad fontem pō-
tum saepe ipsi veniunt iuvenci.* — 34. *Zeuxis et Apellēs ce-
teris Graecōrum pictōribus arte praestitērunt.* — 35. *Cice-*

rōnem omnibus Rōmānīs ēloquentiā praestitisse cōstat. — 36. Praestēmus nōs semper probōs atque honestōs! — 37. Brūtus sē ācerrimum prōpugnātōrem commūnis liber-tātis praestitit. — 38. Atticus multa officia amīcīs in urbe praestitit. — 39. Rēx Admētus Themistoclē fidem praesti-tit. — 40. Vergilius narrat Aenēae sociōs corpora cervōrum in frūsta secuisse. — 41. Faenum cum secuieris, ad sōlem verte, ut bene siccētur, deinde bene siccum in faenī repō-nitō! — 42. Silvae quondam nymphārum cantū sonuērunt. — 43. Ante calamitātem Leuctricam Lacedaemone in Her-culis fāno arma sonuisse narrātur. — 44. In oppidō ex-pugnātō omnia plōrātibus mulierum et puerōrum sonuē-runt. — 45. Heri subitō vehementer tonuit. — 46. Epamī-nōndās in pugnā semper in primīs stetit. — 47. Nihil ēripit fortūna, quod nōn dedit; virtūtem autem nōn dedit, ideō nōn ēripit. — 48. Stant montēs eōdem locō, quō steterunt ante multa saecula. — 49. Nē nimiam dederis fidem for-tūnae; nam quī ei fidem dederit, facile fallētur. — 50. Deus hominī animam immortālem dedit, quam quasi vestimentō corpore circumdedit. —

O římských hostinách. — 1. Římské hostiny za císařské doby byly nádhernější než za dřívějších dob, neboť zvyky předků byly jednodušší a mravy jejich byly přísnější. Ale mravy starých Římanů se ponenáhlu zhoršily (= *změnily v horší*). —

2. Počet soustolovníků zpravidla ani nebyl menší než tři ani větší než devět; mužové hodující leželi¹ na lehátkách, ženy hodovaly v křeslech. — 3. Tři mužové leželi¹ na prostředním lehátku, stejný počet na pravém i levém lehátku. —

4. Římané vystrojili hostinu (= oběd) obyčejně mezi 3. a 4. hodinou odpoledne našeho času (= *kolem deváté denní hodiny*). — 5. Otroci vstupující hosti (= *spoluhodovníky*)

¹ cubāre; ² circumstāre; ³ exuere; ⁴ lavāre; ⁵ obstāre; ⁶ in fidē stāre; ⁷ secāre; ⁸ iuvāre, adiuvāre; ⁹ fidem praestāre; ¹⁰ explicāre; ¹¹ ēvolvere; ¹² ēmicāre; ¹³ resonāre; ¹⁴ sē applicāre; ¹⁵ sē praestāre. —

obstoupili², zuli³ jim střevíce a omyli⁴ jejich nohy. — 6. Jednomu z přátel vážnější příčina zabránila⁵ přijíti na hostinu; všichni ostatní dostáli⁶ svému slovu. —

7. V jídelně, která byla okrášlena pestrými květinami, byla tři velmi skvostná lehátka, na nichž hosté ležice hodovali¹ (= *leželi*). — 8. Kuchaři znamenitě připravili pokrmy a otroci rozkrájeli⁷ maso na více kusů. — 9. Otroci přispěli⁸ hostiteli svou službou a osvědčili⁹ mu (svou) věrnost. —

10. Jeden ze spolutodovníků rozložil¹⁰ svůj svitek na stole a vylíčil¹¹ v mnoha verších hostitelův život. — 11. Básníková sláva převelice vynikla¹². —

12. Na všech stranách vše se ozývalo¹³ zpěvem a jásotem (= *pokřiky*) žen a mužů. — 13. Otrokyně tančily, aby přibývalo veselosti spolutodovníků. — 14. Někteří ze spolutodovníků se oddali¹⁴ filosofii. — 15. Po hostině se hostitel osvědčil¹⁵ štědrým a daroval spolutodovníkům drahocenné dary. —

47. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 404!)

1. Víme, že branné zástupy perské byly přemoženy v bitvě salaminské (u Salaminy) a platajské (u Plataj) od Athéňanů a přemnoha řeckých obcí. — 2. Kdo neví, že athénská obec byla spravována (řízena) od velmi moudrého Periklea? — 3. Themistokles byl muž velmi výmluvný a velmi zkušený ve válce¹; jest známo, že byl vůdcem Athéňanů v salaminské bitvě. — 4. Čteme, že převeliká byla válečná sláva makedonského krále Alexandra. — 5. Herodotos vypravuje, že převeliká (velmi veliká) vojska byla přepravena perským králem Xerxem z Asie do Evropy. — 6. Homér praví, že Thersites, muž velmi nízkého původu, člověk prašpatný, byl velmi zbabělým vojínem. — 7. Učitel vypravoval, že si veliký² boháč Lukullus vystavěl překrásné letohrádky v nejrozkošnějších krajích (= částech) Kampanie. — 8. Zdaž víte, že poloha města Prahy jest překrásná, krásnější než poloha skoro všech ostatních evropských

¹ V latině genitiv. — ² = velmi bohatý (superlativ) muž.

³ Participium perf. passiv. v lat.; v češt. minulý trpný přechodník.

— ⁴ *ab eō locō, quō*... — ⁵ Indik. plupf. — ⁶ Genit. plur.

měst? — 9. Neříkej, že výsledek boje jest velmi pochybný a velmi nejistý! — 10. Germánové se domnívali, že Rýn a Dunaj jsou nejširší ze všech řek. — 11. Nedomnívejte se, že překrásné (velmi krásné) věci (*v lat. akus. plur. neutr.*) vždy bývají velmi vzácné! — 12. Kéž byste věděli, že počátky mnohých věcí často bývají velmi nesnadné! —

13. Víme, že mužnost byla nazvána podle muže. — 14. Poslové vypravují, že mnozí vojínové byli poraněni v bitvě = že mnoho vojinů bylo poraněno v bitvě. — 15. Zdali jest pravda (= jest-li pravda? jest pravda?), že od předků bylo bojováno s největší statečností, aby vlast byla svobodna? — 16. Víte-li (= zda víte?), vojínové, že [*vy*] jste byli zachráněni vůdcovou statečností z velikého nebezpečství? — 17. Bajka vypravuje, že jelen byl zachráněn (= se zachránil) z nebezpečství rychlostí štíhlých běhů (= noh). — 18. Jest známo, že často malou jiskrou byly vzníceny (založeny) veliké požáry. — 19. Víme, že Alexandrie, město úrodného Egypta, bylo nazváno podle jména makedonského krále Alexandra. — 20. Čteme, že smrt císaře Karla Čtvrtého, otce vlasti, dlouho byla oplakávána od našich předků. — 21. Bylo zvěstováno, že vůdce těžce *byv poraněn*³ v bitvě, byl pohřben nedaleko od toho místa, na kterém⁴ vypustil⁵ ducha. — 22. Jest známo, že vůdcové našeho vojska byli obdarováni od senátu velikými dary. — 23. U Livia (*t. j. ve spisech Liviových*) čteme, že Romulus a Remus byli vychováni od pastýřů. — 24. Víme, že mnohá města válkami byla zpustošena = že mnoho měst bylo zpustošeno válkami. — 25. Doufám, že vaše prosby nebyly zamítnuty od mých přátel (mými přáteli). — 26. Občané se domnívají, že nepřátelský⁶ útok byl odražen našimi vojenskými sbory (od našich vojenských sborů). —

1. *Legiōnēs Rōmānae ūsque ad Albim veniunt et Germānōs vincunt.* — 2. *Valēmus, si corpora nostra firmāmus.* — 3. *Utinam milītēs vigilantīā ducis ē periculō ēvāderent!* — 4. *Sī litterās et artēs negligētis, vōbīs ipsī nocēbitis.* — 5. *Autumnō flōrēs arborum ārēscēt et cadent.* — 6. *Epistulam, quam scribō, crās ad tē mittam.* — 7. *Cōsulēs Rōmānī in forō cum duodecim lictoribus prōcēdēbant.* — 8. *Stultum brevēs vitae hōrās inūtilibus studiis perdere cōstat.* — 9. *Utinam bonī civēs semper serviant patriae, quae est commūnis parēs omnium nostrum.* — 10. *Sānctae virginēs Vestae et equitēs Rōmānī in primis ordinibus sē-*

dālium honōrāriōrum in theātrō sedēbant. — 11. In sāctō nemore tria altāria erant. — 12. Imperātor quattuor legiōnēs ducentōs passūs ab urbe cōstituit. — 13. Insula Sicilia fēcunda erat; itaque Catō Siciliam (předmět) horreum (doplňk) frūmentī Rōmānōrum vocāvit. — 14. Amor patriae ab antiqūis nātiōnibus summa virtūs putābātur. — 15. Dē rēbus futūris iūdicāre difficile est. — 16. Difficillimum est sitim tolerāre. — 17. Nātāle solum dulce. — 18. Sī innocēns essēs, nōn pūnirēris. — 19. Noctua avis mirā speciē est; lūx diēi oculis noctuae ingrāta est, sed noctū aciēs oculōrum eius magna est; itaque noctua interdū somnō indulget, noctū alimentum petit. — 20. Hostium aspectus animōs mīlitum imbellium metū imbuit. —

48. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 417!)

1. Vůdce dobude vítězství na nepřátelích (zvitězí nad nepřáteli). — Doufáme, že vůdce dobude vítězství na nepřátelích (zvitězí nad nepřáteli). — 2. Naši vojínové udatně budou bojovat. — Občané doufají, že naši vojínové budou udatně bojovat, aby naše vlast byla svobodna. — 3. Vy dnes, přátelé, pro mráz nebudete pokračovat ve své cestě. — Doufáme, přátelé, že dnes pro mráz nebudete pokračovat ve své cestě. — 4. Dějepisci vypravují, že Římané těžce bojovali s Hannibalem sedmáct let; Římané netušili, že tak dlouho budou bojovat (zápasiti) s Hannibalem. — 5. Přeji si, přátelé, abyste zachovali klidnou mysl v neštěstí, a doufám, že zachováte klidnou mysl v neštěstí. — 6. Víme, že se budete varovat zpupnosti, abyste nebyli nazýváni zpupnými. Věděli jsme, že se budete varovat zpupnosti, abyste nebyli nazýváni zpupnými. — 7. Přátelé, cenící (= kteří cení) přátelství podle prospěchu, nebudou vám milí. — Myslím, že přátelé, cenící (= kteří cení) přátelství podle prospěchu, nebudou vám milí. — 8. Žáci nesetrvají v omylu. — Učitel doufá, že žáci nesetrvají v omylu. — 9. Římané dlouho ohlašovali (vyhrožovali), že dobudou Kartaga. — 10. Vím, že nic tobě a nám všem nebude dražší[ho] než vlast (nad vlast). —

11. Gaiu Juliu Caesarovi přišti zavraždění bylo ohlašováno mnohými neblahými znameními. — 12. Helvetiové, hodlající se vystěhovat (majíce v úmyslu se vystěhovat, chtějice se vystěhovat) ze svého území, spálí (*praes. histor.*) všechna města, vesnice a ostatní sou-

kromě dvorce. — 13. Římský praetor **hodlaje souditi** (chtěje souditi, maje v úmyslu souditi, chystaje se souditi) zasedl na soud na tribunále. — 14. Lakedaimonští (Spartané) **hodlajíce zápasiti** (chtějíce zápasiti, majíce v úmyslu zápasiti, chystajíce se zápasiti) o nadvládu s Athéňany uzavrou (*praes. histor.*, str. 291) spolek s Korintňany a Thebany. — 15. Lidská mysl jest neznalá osudu a **budoucího** životního údělu. — 16. Čápi, **hodlajíce odletěti** (chtějíce odletěti, chystajíce se odletěti) do teplejších zemí, shromažďují se na jedno místo (na jednom místě). —

17. Přátelé neodmítnou vašich proseb. — Doufám, že přátelé neodmítnou vašich proseb. — 18. Naše vojsko odrazi nepřátelský útok. — Všichni dobří občané (= vlastenci) věří, že naše vojsko odrazi nepřátelský útok. —

19. Naši nejlepší mužové se vynasnažovali, aby nám svoboda byla opět zjednána. — 20. Za toto jediné vás prosím, abyste mne nepouštěli v nebezpečnosti. — 21. Děd poručil, aby hoši lanem přivázali malý člun k břehu. — 22. Křesťanské děti prosí Boha, aby chránil rodiče; prosily Boha, aby chránil rodiče. — 23. Vim, že jsi si vždy přál, abys byl chválen a milován od dobrých; přeješ-li si (zdali si přeješ) ještě nyní, abys byl chválen a milován od dobrých? Kdybys byl dobrý, byl bys chválen a milován od dobrých. — 24. Jsme přesvědčeni (máme za to), že vždy budete pečovati [o to], aby naše vlast byla mocná a slavná. —

25. Kterási žena budila (ze spánku) spící služky k práci, kdykoli uslyšela kohoutí kokrhání. Služky unavené dlouhou prací zabily kohouta. Tehdy však osud jejich byl přeubohý. Paní totiž, nejsou si jista časem (nemajíc jistoty o čase), často již o půl noci je budila. —

49. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 421!)

1. Všichni lidé budou souzeni po smrti od nejspravedlivějšího soudce. — Křesťané věří, že všichni lidé budou souzeni po smrti od nejspravedlivějšího soudce. — 2. Svoboda našeho národa bude zachována. — Doufáme, že svoboda našeho národa bude zachována. — 3. Přátelství bude zjednááno (zjednáno) poctivostí. — Věz, že přátelství bude zjednááno (zjednáno) poctivostí. — 4. Druhové Katilinovi budou odsouzeni od senátu. — Druhové Katilinovi dobře věděli, že budou odsouzeni od římského senátu. — 5. Ty, Korioláne, budeš obžalován ze zrady od tribunů lidu. — Oznamuj ti, Korioláne, že budeš obžalován ze zrady od tri-

bunů lidu. — 6. Komenský, velmi slavný muž, věstil, že naše vlast bude osvobozena po dlouhé řadě let. — 7. Římané byli přesvědčeni, že všichni národové od nich (t. j. od Římanů) budou přemoženi. — 8. Gaius Julius Caesar netušil, že bude zabit v radnici od spiklenců. — 9. Vůdce doufá, že nepřátelé budou poraženi a že v městě bude veliká radost. — 10. Ať nevděční lidé nebyli odsouzeni podle zákona, přece všichni dobří lidé jsou přesvědčeni, že (oni) budou odsouzeni hlasem lidu. — 11. Themistokles doufal, že jeho vítězstvím nejen Athény, ale i celé Řecko bude osvobozeno od perské nadvlády. —

Publius Ovidius Nāsō.

Publius Ovidius Naso, římský básník, naroz. 20. března r. 43 př. Kr. v Sulmoně ze staré rytířské rodiny, byl v chlapeckém věku poslán s bratrem, který byl právě o rok starší, na rhetorské školy do Říma, aby se vzdělali na státníky. Za učitele měli slavné rhetory Marka Porcia Latrona a Arrelia Fuska. Kdežto starší syn se s chutí oddal studiu, mladší Ovidius se učil, jen aby vyhověl naléhání otce, neboť více lnul k básnictví. Když starší bratr ve 20. roce věku zemřel, zastával Ovidius dva úřady (byl nejprve *triumvir capitālis*, t. j. členem tříčlenného sboru, zařízeného již od r. 289 ku podpoře vyšších úředníků v soudnictví, zvláště trestním — [úkolem tohoto tříčlenného sboru bylo přijímání udání zločinů, zavádění pátrání po zločincích, zatýkání je, předběžně vyšetřování, dozírání na vězení, vésti provádění rozsudku smrti, samostatně souditi cizince a otroky]; — poté byl *decemvir stilitibus iudicandis*, t. j. členem desetičlenného sboru soudců, jejichž úkolem bylo rozhodovati v přích svěřených od tribunů v případech intercesse a v přích přenechaných jim k rozsouzení konsulem nebo praetorem. — Ovidius, nabyv přesvědčení, že se nehodí k tomuto zaměstnání, neucházel se dále o úřad a oddal se úplně básnictví, k němuž jej pudilo nadání. Za účelem studií podnikl cestu po Řecku, Malé Asii a Sicilii, načež se usadil v Římě. Ovidius byl třikráte ženat, ale ani první ani druhé manželství nebylo šťastné, takže se po obakráte vždy záhy s manželkou rozešel. Teprve s třetí chotí Fabii, blízkou to příbuznou rodiny Augustovy, žil spokojený život v Římě až do r. r. 8 po Kr., kdy byl náhle Augustem z Říma vypověděn do Tom u Černého moře. (Toto vypovězení bylo »*relegatio*«, t. j. vyhnanství do vzdáleného kraje bez ztráty majetku. Starověké Tomy se dnes ztotožňují s malým rumunským městem Konstancou, kdež proto byl r. 1886 na náměstí básni-

kovi zřízen pomník.) Za příčiny tohoto trestu básník sám uvádí »*carmen et error*«; básní se myslí snad *Ars amandī*, jejímž obsahem prý básník způsobil pohoršení. Které však bylo skutečné básnikovo provinění (*error*), nelze již zjistiti. V Tomech básník trávil mezi Gety a Sarmaty trudný život, snášeje jej ne dosti mužně a stále se doprošuje Augusta i Tiberia, aby se směl vrátiti do Říma. Avšak všechny jeho prosby o slitování byly marné. A tak zemřel v Tomech po devítiletém vyhnanství r. 17 po Kr. nedosáhnuv odpuštění ani od Augusta ani od Tiberia. »Ovidius byl rozmařilý Říman, ditko své doby; přitom však měl tak bohaté nadání básnické a čilou fantasii, že skládal básně s lehkostí jako žádný jeho vrstevník. Verše jeho jsou uhlazené, plynné a duchaplné; protože však nevěnoval dosti pile jejich vytrřbení, nevyrovnal se básníkům Quintu Horatiuvi Flakkovi a Publiu Vergiliovu Maronovi, kteří nadto předčili nad něho étickou vahou svých děl, zatím co Ovidiovou snahou bylo jen pobaviti.« (V. Kubelka.) — »Ovidius je duchaplný a dosti půvabný básník, postrádá však oné opravdovosti, vroucnosti a hloubky citové, která čtenáře dojmá a uchvacuje. Všechny jeho básně proniká smyslnost a požitek, a i bol, který ho trápí ve vyhnanství, pochází pouze z toho, že byl vytržen ze zhýralého života tehdejší římské společnosti. Duchaplnost, lehkost, s jakou tvořil, a bujná fantasie, které nedovedl krotiti, sváděly jej k mnohým chybám, jako že: nemístně vtipkuje a ironisuje, užívá planých hříček, příliš rozvádí a obměňuje myšlenky, jež se mu zdály podařenými. Největší význam Ovidiův spočívá v milostné elegii, pro niž má ten význam, jež Vergilius pro epos. Formální lahoda veršů i mluvy jeho vždy byla slavena. Mluva plyne hladce, je plna překvapujících obrátů, vtipných antithes a případných sentencí. Pro tuto formální lahodu a lehký obsah stal se Ovidius hned za Augusta oblíbenou četbou těch Římanů, kteří dbali jen zábavy a nikoli poučení.« (G. Šuran.) —

Ovidiovy básně jsou četné; jsou to:

1. Tragedie »*Medea*«; Ovidius složil ji v mládí; došla značného uznání; nezachovala se nám.

2. Milostné básně, sepsané v mladém věku rozměrem elegickým:

a) *Heroides (epistulae)*, básnické dopisy žen a dívek herojského věku vzdáleným manželům nebo milencům (na př. Penelope píše Ulixovi, Briseis Achillovi, Medea Jasonovi, Dido Aeneovi a j.); tento nový druh básnický Ovidius po prvé uvedl do římské literatury. Sbírka obsahuje 21 dopis, z nich 6 posledních se asi nepřevem přičítá Ovidiovi; jsou to tři dvojice dopisů (Paris a Helena, Leander a Hero, Acontius a Cydippa), na dopis vždy následuje odpověď.

b) *Amorum libri III*, tři knihy milostných elegií; básník tu opěvá smyšlenou milenkou Corinnu.

c) *Ars amatoria (ars amandī)*, básnické poučení ve 3 knihách, jak lásku získati a udržeti.

d) *Remedia amoris*, báseň o 1 knize, v níž se vypočítávají léky proti zhrzené lásce.

e) *Medicamina faciei*, báseň vykládající, jak pěstovati tělesnou krásu, (zachovalo se z ní 50 distich).

3. Básně věku dospělejšího:

a) *Metamorfosy* či *Proměny (Metamorphoseon libri XV)*, rozsáhlá epická báseň, kterou básník napsal před odchodem do vyhnanství, avšak už nemohl přepracovati. I spálil svůj rukopis, ale báseň se přece jen zachovala z opisů dříve pořizených. »Metamorfosy« obsahují asi půl třetího sta rozmanitých bájí od stvoření světa až do apotheosy Gaia Julia Caesara, který se proměnil ve vlasatici. Jsou tu báje, v nichž se vypravuje o proměnách lidí ve zvířata, stromy a pod. V prvních 13 knihách jsou uvedeny báje řecké, ve 14. a 15. knize báje italské a římské.

b) *Fasti* v 6 knihách; jest to básnický výklad slavností a svátků v římském kalendáři od ledna do června, o původu slavností a svátků, jakož i o náboženských obřadech, které se při nich konaly. Každý měsíc tvoří knihu o sobě. Odchod do vyhnanství způsobil, že *Fasti* zůstaly nedokončeny; obsahují jen kalendář prvních šesti měsíců.

4. Básně napsané ve vyhnanství:

a) *Tristia*, sbírka elegií v 5 knihách. Ve všech básních ozývá se žal nad vyhnanstvím a touha po domově, v druhé knize jest dopis Augustovi s obranou a prosbou, aby mu bylo určeno jiné místo za nucený pobyt.

b) *Epistulae ex Ponto*, sbírka elegií ve 4 knihách téhož asi obsahu jako *Tristia*: stesk na trudný pobyt v nevlidné zemi, kam byl básník poslán do vyhnanství a prosba o přimluvu, aby se básník směl vrátiti. Kdežto elegie v *Tristiích* jsou adresovány ženě, dceři a nejmenovaným přátelům, dopisy ve sbírce *ex Ponto* jsou adresovány určitým jmenovaným přátelům.

5. Menší básně: *Ibis*; *Halieutica* (zachovány zlomky); dvě básně na počest Augustovu (latinská na jeho smrt, getská na Augusta a jeho rodinu).

42. HODINA.

Slovesa druhé konjugace.

Indikativ aktivního perfekta.

Perfektní kmen.

Zopakujte, co bylo pověděno o perfektním kmene a o tvoření indikativu aktivního perfekta v I. díle této učebnice na str. 212 až 217! Zopakujte koncovky indikativu aktivního perfekta!

Perfektní kmen sloves **druhé** konjugace — a tím také indikativ aktivního perfekta sloves **druhé** konjugace — jeví daleko větší rozmanitost než tomu jest u sloves **první** konjugace, jichž většina se časuje podle vzoru »*laudō, āre, āvī, ātum*«.

Abyste znali perfektní kmen každého slovesa **druhé** konjugace a tak si snadno vytvořili kterýkoli z těch slovesných tvarů, které se tvoří od perfektního kmene, naučte se 1. osobě singuláru indikativu aktivního perfekta každého slovesa druhé konjugace z paměti! Toho nejsnáze docílíte, naučíte-li se z paměti stupnicím sloves druhé konjugace, uvedeným na str. 457 a násl.

V tomto článku jen povšechně ukáží, v kolik skupin lze podle tvaru perfektního kmene rozdělit slovesa **druhé** konjugace. (Do poslední skupiny zařadil jsem slovesa, která nevytvorují perfekta.)

U všech příkladů uvádím přítomný aktivní infinitiv, 1. osobu sing. aktivního indikativu perfekta a perfektní kmen.

Číslo, připojené v závorce ke každému slovesu, jest číslo slovesa v pořadí sloves, uvedených na str. 457 a násl.

*

1. skupina: Perfektum se znakem »-v-«;

(-ēvī, -ēvistī, -ēvit, -ēvimus, -ēvistis, -ēvērunt).

abolēre (55), *complēre* (54), *dēflēre* (53), *dēlēre* (52), *explēre* (54), *flēre* (53), *implēre* (54), *replēre* (54), *supplēre* (54); na př.:

dēlēre — *dēlēvī* — *dēlēv-*;

flēre — *flēvī* — *flēv-*;

complēre — *complēvī* — *complēv-*.

*

2. skupina: Perfektum na »-uī«;

(-uī, -uistī, -uit, -uimus, -uistis, -uērunt).

abstinēre (91), *adhibēre* (57), *admonēre* (58), *appārēre* (88), *arcēre* (63), [*ārere* (54)], *calēre* (84), *carēre* (85), *cēnsēre* (94), *coercēre* (63), *commonēre* (58), *continēre* (91), *dēbēre* (57), *dēterrēre* (62), *displīcēre* (60), *docēre* (90), *dolēre* (86), *ēdocēre* (90), *egēre* (65), *ēminēre* (71), *exercēre* (63), *flōrēre* (66), *habēre* (57), *horrēre* (67), *iacēre* (87), *imminēre* (71), *indīgēre* (65), *latēre* (68), *licēre* (82), *madēre* (69), *merēre* (70), *miscēre* (92), *monēre* (58), *nitēre* (72), *nocēre* (59), *obtinēre* (91), *olēre* (73), *oportēre* (83), *pārēre* (88), *patēre* (74), *perterrēre* (62), *pertinēre* (91), *placēre* (60), *praebēre* (57), *prohibēre* (57), *recēnsēre* (94), *retinēre* (91), *silēre* (75), *sorbēre* (76), *studēre* (77), *stupēre* (78), *suc-cēnsēre* (94), *sustinēre* (91), *tacēre* (61), *tenēre* (91), *terrēre* (62), *timēre* (79), *torrēre* (93), *valēre* (89), *vigēre* (80), *virēre* (81);
na př.:

monēre — *monuī* — *monu-*;

habēre — *habuī* — *habu-*;

tenēre — *tenuī* — *tenu-*;

cēnsēre — *cēnsuī* — *cēnsu-*;

docēre — *docuī* — *docu-*;

tacēre — *tacuī* — *tacu-*;

pārēre — *pāruī* — *pāru-*.

*

3. skupina: Jednoduché perfektum,

při němž nepřistupuje ke kmeni perfektnímu žádný odvozovací prvek; tento kmen je roven přítomnému kmeni nebo kmenová samohláska jest i změněna.

(-ī, -istī, -it, -imus, -istis, -ērunt.)

admōvēre (100), *āmōvēre* (100), *cavēre* (97), *commōvēre* (100), *dēvōvēre* (101), *favēre* (98), *fovēre* (99), *movēre* (100), *permōvēre* (100), *prōmōvēre* (100), *remōvēre* (100), *vōvēre* (101);

assidēre (102), *circumsedēre* (102), *dissidēre* (102), *invidēre* (103), *obsidēre* (102), *possidēre* (102), *prōvidēre* (103), *sedēre* (102), *vidēre* (103); na př.:

prandēre — *prandī* — *prand-*;

sedēre — *sēdī* — *sēd-*;

vidēre — *vīdī* — *vīd-*;

movēre — *mōvī* — *mōv-*;
possidēre — *possēdī* — *possēd-*.

*

4. skupina: Reduplikované (zdvojené)
perfektum.

mordēre — *momordī* — *momord-*, (104);
pendēre — *pependī* — *pepend-*, (107);
spendēre — *spopondī* — *spopond-*, (105);
tondēre — *totondī* — *totond-*, (106).

Složená slovesa *dēspondeō* (105), *respondeō* (105) pozbývají re-
duplikace.

*

5. skupina: Perfektum se znakem »-s«.

abstergēre (120), *algēre* (112), *fulgēre* (113), *indulgēre* (111),
mulgēre (109), *tergēre* (120), *urgēre* (116), *torquēre* (110);
mulcēre (117), *permulcēre* (117);
augēre (108), *lūgēre* (115), *lūcēre* (114);
ārdēre (121), *arrīdēre* (118), *dēridēre* (118), *dissuādēre* (119),
irridēre (118), *persuādēre* (119), *ridēre* (118), *suādēre* (119);
manēre (122), *haerēre* (123);
iubēre (124); na př.:

fulgēre — *fulsī* — *fuls-*;
mulcēre — *mulsī* — *muls-*;
torquēre — *torsī* — *tors-*;
augēre — *auxī* — *aux-*;
lūgēre — *lūxī* — *lūx-*;
lūcēre — *lūxī* — *lūx-*;
ārdēre — *ārsī* — *ārs-*;
manēre — *mānsī* — *māns-*;
haerēre — *haesī* — *haes-*;
iubēre — *iussī* (* *jus-sī*) — *iuss-*.

*

6. skupina: Porůzná.

cieō, *ciēre* — *cīvī* — *cīv-*, (56);
concieō, *conciēre* — *conciūvī* — *conciūv-*, (56);
ferveō, *fervēre* — *ferbuī* — *ferbu-*, (96).

*

7. skupina: Slovesa bez perfekta.

ārere (64), *avēre* (125), *frīgēre* (126), *impēdere* (107), *maerēre* (127), *pollēre* (128), *splēdere* (129).

*

Slovesa II. konjugace.

Supinum.

Aktivní budoucí participium.

Supinum (a tudíž i passivní perfektní participium) sloves dr u h é konjugace se tvoří několikerým způsobem:

1. Supinum se končí v »-tum«, jež přistupuje k přítomnému kmeni. — (Přítomný kmen obdržíme, odepneme-li od aktivního přítomného infinitivu příponu »-re«.) — Na př.

complēre -- *complētum*; *dēflēre* — *dēflētum*; *dēlēre* — *dēlētum*; *explēre* — *explētum*; *flēre* — *flētum*; *implēre* — *implētum*; *replēre* — *replētum*; *supplēre* — *supplētum*.

*

2. Supinum se končí v »-itum«, jež přistupuje ke kmeni zakončenému souhláskou. Na př.:

abolēre -- *abolitum*; *adhibēre* — *adhibitum*; *admonēre* — *admonitum*; *ciēre* — *citum*; *coērcēre* — *coērcitum*; *commonēre* — *commonitum*; *dēbēre* — *dēbitum*; *dētērrēre* — *dētērritum*; *displicēre* — *displicitum*; *habēre* — *habitum*; *monēre* — *monitum*; *nocēre* — *nocitum*; *perterrēre* — *perterritum*; *placēre* — *placitum*; *praebēre* — *praebitum*; *prohibēre* — *prohibitum*; *tacēre* — *tacitum*; *terrēre* — *territum*.

*

3. Supinum se končí v »-tum«; u některých sloves dochází ke změně v slovesném kmeni. Na př.:

admōvēre — *admōtum*; *āmōvēre* — *āmōtum*; *cavēre* — *cautum*; *commōvēre* — *commōtum*; *dēvōvēre* — *dēvōtum*; *favēre* — *fautum*; *fovēre* — *fōtum*; *mōvēre* — *mōtum*; *permōvēre* — *permōtum*; *remōvēre* — *remōtum*; *vōvēre* — *vōtum*;

augēre — *auctum*; *docēre* — *doctum*; *miscēre* — *mixtum*; *mulgēre* — *mulctum*; *torquēre* — *tortum*; *torrēre* — *tōstum*;

tenēre — *tentum* (ve složeninách); *obtinēre* — *obtentum*; *retinēre* — *retentum*.

*

4. Supinum se končí v »-sum«; u sloves dochází ke změně v slovesném kmeni. Na př.:

abstergere — *abstersum*; **mordere** — *morsum*; **mulcere** — *mulsum*;
permulcere — *permulsum*; **tergere** — *tersum*;

invidere — *invisum*; **prövidere** — *prövísium*; **respondere** — *respöns-
sum*; **spondere** — *spönsum*, **tondere** — *tönsum*; **videre** — *vísium*;

censere — *censum*; **dëridere** — *dërisum*; **irridere** — *irrisum*; **re-
cönsere** — *recönsum*; **ridere** — *risum*; **suädere** — *suäsium*; **dissuädere**
— *dissuäsium*; **persuädere** — *persuäsium*.

*

5. Supinum se končí v »-ssum« při určité změně sloves-
ného kmene. Na př.:

sedere — *sessum*; **circumsedere** — *circumsessum*; **assidere** —
assessum; **obsidere** — *obsessum*; **possidere** — *possessum*;

iubere — *iussum*.

*

6. Mnohá slovesa nemají supina; jsou to na př. tato
slovesa:

*abstinere, algere, arcere, arere, arridere, avere, continere, dissi-
dere, egere, eminare, florere, frigere, fulgere, horrere, imminere,
impendere, indigere, indulgere, latere, lucere, lugere, madere, mae-
rere, nitere, olere, patere, pendere, pertinere, pollere, prominere,
silere, sorbere, splendere, studere, stupere, succensere, sustinere,
timere, urgere, vigere, vivere a j.*

*

7. Některá slovesa sice supina n e m a j í, ale mají činné
budoucí participium (*participium futuri activi*); jsou to
na př. tato slovesa:

calere — *caliturus*; **carere** — *cariturus*; **dolere** — *doliturus*; **iacere**
— *iaciturus*; **päere** — *päiturus*; **valere** — *valiturus*;

ardere — *arsurus*; **haerere** — *haesurus*; **manere** — *mänsurus*.

Slovesa II. konjugace.

Stupnice sloves.

Slovesa druhé konjugace jsou zde rozdělena v několik skupin,
a to jednak podle tvaru 1. osoby singuláru aktivního
perfekta, jednak podle tvaru supina.

Ačkoli slovesa **druhé** konjugace jsou zde uvedena v samostatném oddíle, pokračují v označování sloves pořadovým číslem, navazují na slovesa **první** konjugace (viz str. 431).

1. skupina:

(Perfektum se znakem **-v-**.)

52. **děleō, dělēre, dělēvī, dělētum**, ničiti;
53. **fleō, flēre, flēvī, flētum**, plakati;
děfleō, ēre, děflēvī, děflētum, oplakávati;
54. **compleō, complēre, complēvī, complētum**, naplňovati;
impleō, ēre, implēvī, implētum, naplňovati,
vyplňovati;
expleō, ēre, explēvī, explētum, naplňovati,
vyplňovati;
repleō, ēre, replēvī, replētum, naplňovati,
vyplňovati;
suppleō, ēre, supplēvī, supplētum, doplňovati;
55. **aboleō, abolēre, abolēvī, abolitum**, ničiti, vyhlazovati;
56. **cieō, ciēre, cīvī, citum**, povzbuzovati, povolávati;
concieō, ēre, concīvī, concitum, pobouřiti, popuditi.

2. skupina.

(Perfektum v »-uī«, — Supinum v »-itum«; některá slovesa nemají supina, některá tvoří aktivní budoucí participium v »-itūrus«.)

57. **habeō, habēre, habuī, habitum**, míti;
adhibeō, ēre, adhibuī, adhibitum, přičiňovati,
užívati;
dēbeō, ēre, dēbuī dēbitum, býti povinen, dlužen;
(dēbeō z dē-habeō);
praebeō, ēre, praebuī, praebitum, poskytovat;
(praebeō z prae-habeō);
prohibeō, ēre, prohibuī, prohibitum, zdržovati,
zabraňovati;

58. **moneō**, *monēre*, *monuī*, *monitum*, napomínati;
admoneō, *ēre*, *admonuī*, *admonitum*, připomínati;
commoneō, *ēre*, *commonuī*, *commonitum*,
připomínati;
59. **noceō**, *nocēre*, *nocuī*, *nocitum*, škoditi;
60. **placeō**, *placēre*, *placuī*, *placitum*, líbiti se;
displiceō, *ēre*, *displicuī*, *displicitum*, nelíbiti se;
61. **taceō**, *tacēre*, *tacuī*, *tacitum*, mlčeti;
62. **terreō**, *terrēre*, *terruī*, *territum*, děsiti, lekati;
dēterreō, *dēterrēre*, *dēterruī*, *dēterritum*,
odstrašovati;
perterreō, *perterrēre*, *perterruī*, *perterritum*,
přestrašovati;

*

63. **arceō**, *arcēre*, *arcuī*, —, ohrazovati, zabraňovati;
coërceō, *coërcēre*, *coërcuī*, *coërcitum*, držeti na
uzdě, krotiti;
exerceō, *exercēre*, *exercuī*, —, uváděti v pohyb,
cvičiti; (particip. :) *exercitus* = týrán,
sužován; *exercitatus* = cvičen;
64. **āreō**, *ārēre*, (*āruī*), —, býti suchý;
65. **egeō**, *egēre*, *eguī*, —, míti nouzi, nedostatek;
indigeō, *ēre*, *indiguī*, —, strádati, potřebovati;
66. **flōreō**, *flōrēre*, *flōruī*, —, kvěsti;
67. **horreō**, *horrēre*, *horruī*, —, děsiti se;
68. **lateō**, *latēre*, *latuī*, —, skrývati se;
69. **madeō**, *madēre*, *maduī*, —, býti vlhký, mokrý;
70. **mereō**, *merēre*, *meruī*, —, zasluhovati;
71. **ēmineō**, *ēminēre*, *ēminuī*, —, vyčňivati, vynikati;
immineō, *ēre*, —, —, strměti, hroziti;
prōmineō, *ēre*, —, —, vyčňivati, vybíhati;
72. **niteō**, *nitēre*, *nituī*, —, lesknouti se;
73. **oleō**, *olēre*, *oluī*, —, páchnouti, voněti;
74. **pateō**, *patēre*, *patuī*, —, býti otevřen;

75. **sileō**, *silēre*, *siluī*, —, mlčeti;
 76. **sorbeō**, *sorbēre*, *sorbuī*, —, srkati;
 77. **studeō**, *studēre*, *studuī*, —, usilovati;
 78. **stupeō**, *stupēre*, *stupuī*, —, žasnouti;
 79. **timeō**, *timēre*, *timuī*, —, báti se;
 80. **vigeō**, *vigēre*, *viguī*, —, býti svěží, zdráv;
 81. **vireō**, *virēre*, *viruī*, —, býti zelený;
 82. **licet**, *licēre*, *licuit* (*licitum est*), —, jest dovoleno, lze;
 83. **oportet**, *oportēre*, *oportuit*, —, sluší se; jest slušno, dlužno; má se;
 84. **caleō**, *calēre*, *caluī*, —, *calitūrus*, býti teplý;
 85. **careō**, *carēre*, *caruī*, —, *caritūrus*, býti prost (něčeho), nemíti;
 86. **doleō**, *dolēre*, *doluī*, —, *dolitūrus*, míti bolest;
 87. **iaceō**, *iacēre*, *iacuī*, —, *iacitūrus*, ležeti;
 88. **pāreō**, *pārēre*, *pāruī*, —, *pāritūrus*, poslouchati, býti poslušen;
appāreō, *appārēre*, *appāruī*, —, *appāritūrus*, jeviti se;
 89. **valeō**, *valēre*, *valuī*, —, *valitūrus*, býti zdráv;
praevalēō, *praevalēre*, *praevaluī*, býti velmi silný.

3. skupina.

(Perfektum v »-uī«; supinum v »-tum«;
 supinum v »-sum«.)

90. **doceō**, *docēre*, *docuī*, *doctum*, vyučovati;
doctus (příd. jm.), učený;
ēdoceō, *ēre*, *ēdocuī*, *ēdoctum*, důkladně poučovati;
 91. **teneō**, *tenēre*, *tenuī*, [-*tentum*], držeti;
abstineō, *ēre*, *abstinuī*, —, zdržovati se;
contineō, *ēre*, *continūī*, —, držeti pohromadě;
 [*contentus* = spokojený];
pertineō, *ēre*, *pertinuī*, —, směřovati, vztahovati se,
 (někam) dosahovati;

sustineō, ēre, sustinūi, —, udržovati, vydržeti;
obtaineō, ēre, obtinūi, obtentum, zaujímati,
podržovati;

retineō, ēre, retinūi, retentum, zadržovati;

92. **miscēō, miscēre, miscūi, mixtum, mísiti;**

93. **torreō, torrēre, torruī, tōstum, sušiti, pražiti;**

*

94. **cēseō, cēnsēre, cēnsūi, cēnsūm, odhadovati;**

recēseō, ēre, recēnsūi, recēnsūm, přehlížeti;

succēseō, ēre, succēnsūi, —, nevražiti.

4. skupina.

(Perfektum v »-i« jednak se změnou kmenové samohlásky, jednak s prodlouženou kmenovou samohláskou.)

95. **prandeō, prandēre, prandī, prānsūm, snídati;**

96. **ferveō, fervēre, ferbuī, —, vřítí, býti vřelý;**

*

97. **caveō, cavēre, cāvī, cautum, stříci se; cautus, zabezpečený, ostrážitý, opatrný;**

98. **faveō, favēre, fāvī, fautum, přátí, býti přízniv;**

99. **foveō, fovēre, fōvī, fōtum, zahřívati, ošetřovati;**

100. **moveō, movēre, mōvī, mōtum, hýbati;**

admoveō, ēre, admōvī, admōtum, přibližovati;

āmoveō, ēre, āmōvī, āmōtum, odklizovati;

commoveō, ēre, commōvī, commōtum, povzbuzovati, dojímati;

permoveō, ēre, permōvī, permōtum, dojímati, povzbuzovati;

prōmoveō, ēre, prōmōvī, prōmōtum, posunovati (vpřed), poháněti, povyšovati;

removeō, ēre, remōvī, remōtum, odstraňovati;

101. **voveō, vovēre, vōvī, vōtum, slibovati;**

dēvoveō, ēre, dēvōvī, dēvōtum, zaslibovati, zaslěcovati;

*

102. **sedeō**, *sedēre, sēdī, sessum*, seděti;
circumsedeō, *ēre, circumsēdī, circumssessum*, oblě-
 hati;
assideō, *ēre, assēdī, assessum*, (u někoho) dlíti,
 ošěťrovati;
dissideō, *ēre, dissēdī*, —, býti vzdálen, neshodovati
 se;
obsideō, *ēre, obsēdī, obsessum*, oblěhati;
possideō, *ēre, possēdī, possessum*, držěti, míti;
103. **videō**, *vidēre, vidī, vīsum*, viděti;
videor, *vidērī, vīsus sum*, zdáti se;
invideō, *ēre, invīdī, invīsum*, záviděti; *invīsus*, ne-
 náviděný;
prōvideō, *ēre, prōvidī, prōvīsum*, předviděti, opa-
 třovati.

5. skupina.

(Reduplikované perfektum v »-ī«.)

104. **mordeō**, *mordēre, momordī, morsum*, kousati;
 105. **spondeō**, *spondēre, spondī, spōnsum*, slibovati, za-
 slibovati;
dēspondeō, *ēre, dēspondī, dēsponsum*, zaslibovati,
 přislibovati;
respondeō, *ēre, respondī, respōnsum*, odpovídati;
 106. **tondeō**, *tondēre, totondī, tōnsum*, stríhati;
 107. **pendeō**, *pendēre, pependī*, —, viseti;
impendeō, *ēre*, —, —, viseti (nad něčím).

6. skupina.

(Perfektum se znakem »-s-«.)

108. **augeō**, *augēre, auxī, auctum*, rozmnožovati;
 109. **mulgeō**, *mulgēre, mulsī, mulctum*, dojiti;
 110. **torqueō**, *torquēre, torsi, tortum*, točěti, mučěti;
 111. **indulgeō**, *indulgēre, indulsī, indultūrus*, shovívati;

*

112. **algeō**, *algēre*, *alsī*, —, mrznouti;
 113. **fulgeō**, *fulgēre*, *fulsī*, —, blýskati se, třpytiti se;
 114. **lūceō**, *lūcēre*, *lūxī*, —, svítiti;
 115. **lūgeō**, *lūgēre*, *lūxī*, —, truchliti;
 116. **urgeō**, *urgēre*, *ursī*, —, tísni, naléhati;
 *
117. **mulceō**, *mulcēre*, *mulsī*, *mulsum*, hladiti;
 permulceō, *ēre*, *permulsī*, *permulsum*, hladiti, ko-
 nejšiti;
118. **rīdeō**, *rīdēre*, *rīsī*, *rīsum*, smáti se;
 arrīdeō, *ēre*, *arrīsī*, *arrīsum*, usmívati se;
 dērīdeō, *ēre*, *dērīsī*, *dērīsum*, vysmívati se;
 irrīdeō, *ēre*, *irrīsī*, *irrīsum*, vysmívati se;
 119. **suādeō**, *suādēre*, *suāsī*, *suāsum*, raditi;
 dissuādeō, *ēre*, *dissuāsī*, *dissuāsum*, odrazovati;
 persuādeō, *ēre*, *persuāsī*, *persuāsum*, přemlouvati,
 přesvědčovati;
120. **tergeō**, *tergēre*, *tersī*, *tersum*, utírati;
 abstergeō, *ēre*, *abstersī*, *abstersum*, stírati;
121. **ārdeō**, *ārdēre*, *ārsī*, —, *ārsūrus*, hořeti;
 112. **maneō**, *manēre*, *mānsī*, —, *mānsūrus*, zůstávati;
 123. **haereō**, *haerēre*, *haesī*, —, *haesūrus*, vĕzeti, tkvíti;
 *
124. **iubeō**, *iubēre*, *iussī*, *iussum*, rozkazovati.

7. skupina.

(Bez perfekta a bez supina.)

125. **aveō**, *avēre*, —, —, dychtiti;
 126. **frīgeō**, *frīgēre*, —, —, býti studený;
 127. **maereō**, *maerēre*, —, —, truchletí;
 128. **polleō**, *pollēre*, —, —, býti mocný;
 129. **splendeō**, *splendēre*, —, —, lesknouti se.

Časování sloves druhé konjugace.

Vzory:

dēlēō, ēs, ēre, dēlēvī, dēlētum;
moneō, ēs, ēre, monuī, monitum.

Aktivní a passivní
perfektum, plusquamperfektum,
futurum II.

V tomto článku budu časovati tvary sloves druhé konjugace »*dēlēre, monēre*«, které se tvoří z perfektního kmene a ze supína.

Z perfektního kmene se tvoří: *a*) aktivní indikativ perfekta, plusquamperfekta, futura II.; *b*) aktivní konjunktiv perfekta a plusquamperfekta; *c*) aktivní infinitiv perfektní.

Ze supína se tvoří passivní perfektní participium a aktivní budoucí participium.

Passivní indikativ a konjunktiv perfekta, plusquamperfekta a futura II. se skládá s passivního perfektního participia a příslušných tvarů slovesa »*esse*«, jak jest uvedeno na str. 99, 113, 125, 215, 225.

Passivní perfektní infinitiv se skládá z passivního perfektního participia a infinitivu slovesa »*esse*« (str. 390).

Aktivní budoucí infinitiv se skládá z aktivního budoucího participia a infinitivu slovesa »*esse*« (str. 413).

Passivní budoucí infinitiv se skládá ze supína a passivního infinitivu »*iri*«.

<i>Perfektní kmen:</i>	<i>Supinum:</i>
dēlēv-, monu-.	dēlētum, monitum.

Indicātivus perfecti āctivī: *dēlēvī*, zničil, -a, -o jsem; *monuī*, napomenul, -a, -o jsem.

Sg. 1. <i>dēlēvī, monuī;</i>	(-ī)
2. <i>dēlēvistī, monuistī;</i>	(-istī)
3. <i>dēlēvit, monuit;</i>	(-it)
Pl. 1. <i>dēlēvimus, monuimus;</i>	(-imus)
2. <i>dēlēvistis, monuistis;</i>	(-istis)
3. <i>dēlēvērunt, monuērunt.</i>	(-ērunt)

Indicātivus plusquamperfectī āctivī (str. 28): *dēlēvēram*, byl (-a, -o) jsem zničil, (-a, -o); *monueram*, byl (-a, -o) jsem napomenul, (-a, -o).

Sg. 1. <i>dēlēvēram, monueram;</i>		(-eram)
2. <i>dēlēvērās, monuerās;</i>		(-erās)
3. <i>dēlēvērat, monuerat;</i>		(-erat)
Pl. 1. <i>dēlēvērāmus, monuerāmus;</i>		(-erāmus)
2. <i>dēlēvērātis, monuerātis;</i>		(-erātis)
3. <i>dēlēvērant, monuerant.</i>		(-erant)

*

Indicātivus futūrī II. āctivī (str. 57) [*cum*] *dēlēvērō*, [až] zničím; [*cum*] *monuerō*, [až] napomenu.

Sg. 1. <i>dēlēvērō, monuerō;</i>		(-erō)
2. <i>dēlēvēris, monueris;</i>		(-eris)
3. <i>dēlēvērit, monuerit;</i>		(-erit)
Pl. 1. <i>dēlēvērimus, monuerimus;</i>		(-erimus)
2. <i>dēlēvēritis, monueritis;</i>		(-eritis)
3. <i>dēlēvērint, monuerint.</i>		(-erint)

*

Coniūctivus perfectī āctivī (str. 213): *dēlēvērim*, ať jsem zničil, -a, -o; *monuerim*, ať jsem napomenul, -a, -o.

Sg. 1. <i>dēlēvērim, monuerim;</i>		(-erim)
2. <i>dēlēvēris, monueris;</i>		(-eris)
3. <i>dēlēvērit, monuerit;</i>		(-erit)
Pl. 1. <i>dēlēvērimus, monuerimus;</i>		(-erimus)
2. <i>dēlēvēritis, monueritis;</i>		(-eritis)
3. <i>dēlēvērint, monuerint.</i>		(-erint)

*

Coniūctivus plusquamperfectī āctivī (str. 222): *dēlēvišsem*, byl (-a, -o) bych zničil, (-a, -o); *monuišsem*, byl (-a, -o) bych napomenul, (-a, -o).

Sg. 1. <i>dēlēvišsem, monuišsem;</i>		(-išsem)
2. <i>dēlēvišsēs, monuišsēs;</i>		(-išsēs)
3. <i>dēlēvišset, monuišset;</i>		(-išset)
Pl. 1. <i>dēlēvišsēmus, monuišsēmus;</i>		(-išsēmus)
2. <i>dēlēvišsētis, monuišsētis;</i>		(-išsētis)
3. <i>dēlēvišsent, monuišsent.</i>		(-išsent)

Infinitivus perfecti activi (str. 387): (-isse).

dēlēvisse = že jsem zničil, -a, -o; že jsi zničil, -a, -o; že (on, ona, ono) zničil, -a, -o; atd.;

monuisse = že jsem napomenul, -a, -o; atd.

Supinum (str. 79): dēlētum, monitum.

Participium perfecti passivi (str. 82):

dēlētus, dēlēta, dēlētum, zničen, -a, -o; zničený, -á, -é; byv zničen, byvši zničena, byvši zničeno;

monitus, monita, monitum, napomenut, -a, -o; napomenutý, -á, -é; byv napomenut, byvši napomenuta, byvši napomenuto.

Indicativus perfecti passivi (str. 100): dē-

lētus (-a, -um) sum, byl (-a, -o) jsem zničen, (-a, -o);

monitus (-a, -um) sum, byl (-a, -o) jsem napomenut, (-a, -o).

Sg. 1. *dēlētus, a, um sum*; *monitus, a, um sum*;

2. *dēlētus, a, um es*; *monitus, a, um es*;

3. *dēlētus, a, um est*; *monitus, a, um est*;

Pl. 1. *dēlētī, ae, a sumus*; *monitī, ae, a sumus*;

2. *dēlētī, ae, a estis*; *monitī, ae, a estis*;

3. *dēlētī, ae, a sunt*; *monitī, ae, a sunt*.

Indicativus plusquamperfecti passivi (str. 114):

dēlētus, a, um eram, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um eram*, str. 114); byl (-a, -o) jsem zničen, (-a, -o) [*dříve, předtím, než se stal děj věty řídicí nebo věty sousední*];

monitus, a, um eram, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um eram*, str. 114); byl (-a, -o) jsem napomenut, (-a, -o) [*dříve, předtím, než se stal děj věty řídicí nebo věty sousední*].

Indicātivus futūrī II. passivī (str. 126):

[cum] **dēlētus, a, um erō**, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um erō*, str. 126); [až] budu zničen, -a, -o, [t. j. dříve budu zničen, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední];

[cum] **monitus, a, um erō**, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um erō*, str. 126); [až] budu napomenut, -a, -o, [t. j. dříve budu napomenut, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední].

Coniūctivus perfectī passivī (str. 215):

monitus, a, um sim, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um, sim*, str. 215); ať jsem byl (-a, -o) zničen, (-a, -o);

monitus, a, um sim, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sim*, str. 215); ať jsem byl (-a, -o) napomenut, (-a, -o).

Coniūctivus plūsquamperfectī passivī: (str. 225):

dēlētus, a, um essem, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225); byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) zničen, (-a, -o);

monitus, a, um essem, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225); byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) napomenut, (-a, -o).

Infīnitivus perfectī passivī (str. 391):

dēlētum (dēlētam, dēlētum) esse, } = že jsem byl (-a, -o) zničen,
dēlētōs (dēlētās, dēlēta) esse, } = (-a, -o); atd.;

monitum (monitam, monitum) esse, } = že jsem byl (-a, -o)
monitōs (monitās, monita) esse, } = napomenut, (-a, -o), atd.

Participium futūrī āctivī (str. 383):

dēlētūrus, -ūra, -ūrum,

hodlaje, -ic, -ic

v úmyslu maje, -ic, -ic

chtěje, -ic, -ic

hodlající, mající v úmyslu, chtějící

} (z)ničiti;

monitūrus, -ūra, -ūrum, hodlaje (maje v úmyslu, chtěje, hodlající, mající v úmyslu, chtějící) napominati, napomenouti; atd.

Infinitivus futūri activi (str. 413, 414):

dēlētūrum (-ūram, ūrum) esse, } = že budu ničiti, že zničim; atd.;
dēlētūrōs (-ūrās, -ūra) esse, }
monitūrum (-ūram, -ūrum) esse, } = že budu napominati, že
monitūrōs (-ūrās, -ūra) esse, } = napomenu; atd.

Infinitivus futūri passivi (str. 419):

dēlētum iri, že budu (z)ničen, (-a, -o); atd.;
monitum iri, že budu napominán, napomenut, (-a, -o); atd.

52. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 510!)

1. *Iuppiter hominī duōs saccōs dōnāvit. Hōrum alterum, suīs vitīs replētum, homō post tergum habet, alter, quī aliōrum vitia continet, ante pectus pendet. Itaque homō alterius vitia optimē vidēns libenter vituperat, suōrum autem vitiōrum ratiōnem nōn habet, quod ea nōn videt.*

Aliēna vitia in oculīs habēmus, ā tergō nostra.

2. *Mārcus Pīsō, ōrātor Rōmānus, servīs suīs taciturnitātem imperāverat.*

»Nihil,« *inquit*, »narrāte, nisi quod ipse vōs interrogāverō!«

Mārcus Pīsō aliquandō complūrēs amīcōs, in hīs etiam Clōdium, per servum ad cēnam invitāverat. Hōra cēnae affuit. Convivae iam accubābant. Clōdium sōlus āfuit. Omnēs hāc morā iam irātī erant, cum¹ Pīsō tandem servum interrogāvit:

»Nōn invitāvistī Clōdium?«

Ille: »Invitāvī, *inquit*.

Pīsō: »Cūr igitur Clōdium nōn adest?« *interrogāvit.*

»Quia aeger est,« *servus respondet*².

Tum Pīsō: »Cūr id nōn statim nūntiāvistī?«

Et servus: »Quia id mē nōn interrogāvistī.«

Pozn. k lat. článkům: ¹ = když tu; ² praesens historicum.

Přeložte do latiny!

1. Praha, hlavní město našeho státu, jak jest známo, bývala sídlem mnoha knížat a králů. — 2. O synech Sparťanů vám učitel vypravoval, že byli podněcováni příkazy matek k svrchované nenávisti proti nepřátelům. — 3. Jest známo, že sláva¹ hrdinných vojinů vždy byla oslavována a jest oslavována krásnými básněmi znamenitých básníků. — 4. Širými kraji naší vlasti do moří spěje veliké množství převalických² řek; komu není známo³, že naše vlast jest zavlažována a kráslena mnohými ruče tekoucími potoky? — 5. Je-li ovoce zralé a vyspělé, spadne⁴ se stromů. — 6. Jestliže jsi změnil své mínění, proč (to) zatajuješ? — 7. Pečuji, abych upevnil své zdraví. — 8. Římané pečovali (o to), aby se synové více cvičili ve zbrani než ve vědách a uměních. — 9. Učitelka vás, dívky, napomíná, abyste nebyly pyšné; také vaše matka vás vždy napomínala, abyste nebyly pyšné. — 10. Střež se, abys nic ani neřekl ani nevykonal pošetile! — 11. Věz, že mnoho jest přátel boháčů, málo jest přátel chudáků. — 12. Nespravedlivý jest soudce, u něhož více platí prosby prosebníků než právo a spravedlnost. — 13. Bledá smrt spravedlivou nohou tluče na chyše chudáků i na paláce⁵ králů. — 14. Znamenití umělci, jak víte, vyzdobili nádherné příbytky římských boháčů krásnými sochami. — 15. Přál jsi si, abys byl chválen a milován od dobrých; kdybys byl býval dobrý, byl bys býval od dobrých (po)chválen a milován. — 16. U Římanů byl zákon, aby římský občan nebyl spoutáván. — 17. Senát se usnese⁶, aby byli vysláni poslové k Caesarovi. — 18. Marně jsem se dožadoval, abyste pozorně naslouchali mým slovům. — 19. U Římanů byl zákon, aby jeden ze dvou konsultů byl volen z lidu. — 20. Vůdce poručil vojinům, aby vystavěli most přes řeku. —

21. Pavel přináší své⁷ knihy. Karel jest Pavlův přítel; Pavel přináší také jeho knihy. — 22. Julie přinesla své⁸ knihy. Lucie jest Juliina přítelkyně; Julie přinesla také její¹⁰ knihy. — 23. Pavel a Karel přinesou své knihy; také otec přinese jejich knihy. — 24. Julie a Lucie přinášejí své knihy; také matka přinese jejich knihy. — 25. Bohatý jest ten, jemuž dostačuje to, co má.¹¹ —

26. Kdo žije dobře? Ten žije dobře, kdo žije ctnostně. — 27. Kdo bude chváliti sebe sama, (ten) posměváčka rychle nalezne. — 28.

¹ = chvála; ² *ingēns, entis*; ³ = jest neznámo; *ignōtus, a, um*; ⁴ *praesens*; ⁵ = věže; ⁶ *praesens historicum*; ⁷ t. j. Pavlovy knihy; ⁸ t. j. Karlovy knihy; ⁹ t. j. Juliiny knihy; ¹⁰ t. j. Luciny knihy; ¹¹ = to (plur.), co (plur.) jemu jest; ¹² = nebývá prost; ¹³ *nōnne*; ¹⁴ v lat. akus.

Dobré svědomí bývá útěchou chudása, jehož život nebývá vždy bez¹² všeliké rozkoše. — 29. Zda¹³ nemyslíte, že nic není smrti tak podobno jako spánek? — 30. Pochlebníci říkají lidem toliko příjemné věci; strážte se jich¹⁴, jinoši, ačkoli se vám líbí jejich slova, neboť od nich budete oklamáni. —

53. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 513!)

1. *Tertiō bellō Pūnicō P. Cornēlius Scīpiō Āfricānus Carthāginem, quam expugnāverat, incendiō dēlēvit. Corinthum Rōmānī eōdem annō, quō Carthāginem, dēlēvērunt. Annō centēsīmō quadrāgēsīmō sextō a. Chr. n. Rōmānōs duās potentēs et flōrentēs urbēs, Carthāginem et Corinthum dēlēvisse cōstat.* — 2. *Dē cāsū rēgis Tarquinii Superbī eiusque coniuge ac liberis, quī exsulēs prōnūntiātī erant, virī patriae amantēs nōn flēvērunt.* — 3. *Soror Horātii Coclitis mortem frātris dēflēvit.* — 4. *Pauci hominēs centum annōs complēvērunt.* — 5. *P. Cornēlius Scīpiō appellātus est Āfricānus, quod Carthāginem dēlēverat.* — 6. *Fūfii Geminī māter necāta est, quod mortem filiū dēflēverat.* — 7. *M. Porcius Catō haec ferē in senātū dicere solēbat: »Nisi Carthāginiēnsium opēs dēlēverimus, Rōma semper in periculō erit.«* — 8. *Tōtus ferē exercitus Ariovisti ā Rōmānīs dēlētus est.* — 9. *Multa et illūstria opera animī hūmāni inīquitāte temporum dēlēta esse et dēlētum iri || scīmus.* — 10. *Eōdem diē, quō Mardonii cōpiae apud Plataeās dēlētae sunt, etiam sub monte Mycalē adversus Persās proeliō nāvālī dīmicitum est.* — 11. *Patris mors ab omnibus dēflēta est.* — 12. *Post clādem Cannēnsē urbs Rōma clāmōre mulierum lūgentium et flentium complēta est.* — 13. *Tuum vōtum ā Deō explētum est.* — 14. *Duās urbēs imperiō Rōmānō infestissimās, Carthāginem et Numantiam, ā Scīpiōne dēlētās esse || cōstat.* — 15. *Mortem Caroli quārti diū ā maiōribus nostris dēflētam esse || scīmus.* — 16. *Imperātor Tiberius deōrum aedēs vetustāte aut igni abolitās coeptāsque ab Augustō dēdicāvit Liberō, Liberae alūsque diīs.* — 17. *Apollō Croesō, rēgi*

Lydōrum, ōrāculō respondit || eum magnum rēgnum dēlētūrum esse; itaque Croesus spērāvit || sē rēgnum Cŷrī dēlētūrum esse; nōs autem scīmus || eum a Cŷrō proeliō superātum esse. — 18. In eā parte urbis Rōmae, quae incendiō dēlēta erat, imperātor Nerō domum ingentem aedificāvit, quam »domum auream« nōmināvit; in hāc domō erant multa aedificia, longae porticūs, lacūs, hortus complētus omnī genere ferārum. — 19. Quot mīlia filiōrum, quōrum flōrēns vita atrōcibus bellīs dēlēta erat, ā mātribus iam dēflēta sunt et dēflēbuntur! — 20. Domūs nōbīlium Rōmānōrum artificīis complētae erant. —

21. Rōmulus trecentōs armātōs ad custōdiam corporis nōn solum in bellō, sed etiam in pāce habuit. — 22. Lēgātī Rhodiōrum auxiliūm ōrantēs longam ōrātiōnem in senātū Rōmānō habuērunt. — 23. Saepe celer et facilis exitus fuit rērum, quae difficillima initia habuerant. — 24. Mīlītēs Rōmānī fortēs fuērunt, ab ūs patria saepe servāta est; post victōriam senātus eōs praemiīs dōnāvit, ūs pecūniā et frūmentum praebuit. — 25. Rōmulus, quī in pāce rēx clēmēns ac sapiēns fuit, in bellō ducem fortem ac cōstantem sē praebuit. — 26. C. Marius, dux Rōmānōrum, Cimbrōs Teutonōsque ab Italiā prohibuit atque apud Aquās Sextiās superāvit. — 27. Caesar suōs ante proeliūm monuit, nē Gallōs timērent. — 28. Ut primum imperātor mīlītēs pristinae virtūtis commonuit, sīgnum impetūs datum est. — 29. Temeritāte tuā valdē tibi nocuistī. — 30. Nēmō umquam omnibus placuit. — 31. Graecōrum mōrēs multīs Rōmānīs displicuērunt. — 31. Verba tua mihi nōn placuērunt. — 32. Quod in tempore nōn tacuistis, nōbīs displicuistis. — 33. Quī tacuērunt, rārō nocuērunt. — 34. Secundō bellō Pūnicō Hannibal adventū suō in Italiā Rōmānōs valdē terruit. — 35. Hannibal Alpēs superātūrus graviter mīlītēs monuit. — 36. Fortissimī civēs vim hostiūm prohibuērunt. — 37. Rōmānī Germānōs multīs proeliīs ā provinciā prohibuērunt. — 38. Rōmānīs bella cīvīlia magis nocuērunt quam māximī hostiūm exercitūs. — 39. Aliquandō leōnī placuit ūnā cum asinō ferās in silvā terrere et captāre. — 40. Rānīs quondam libertās displicuit. — 41.

Vulpem terruērunt vestigia, quod omnia adversus specum leōnis spectābant, nūlla retrōrsūm. — 42. Quōs sociōs dolōrum habuerāmus, amīcōs retinuimus. — 43. Quamquam vōs, puerī, monuerāmus, tamen prūdētēs nōn fuistis; imprūdentiā vestrā vōbīs māximē nocuistis. — 44. Quod neglegentia tua mihi displicuerat, monuī tē. — 45. Quod nōn tacuerās, multīs displicuistī. — 46. Sī malīs placueris, nunquam ā bonīs amāberis. — 47. Qui tē rēctē monuerit, ei obtemperābis. — 48. Sī hostēs omnī commeātū prohibueritis, urbem eōrum expugnābitis. — 49. Quī nōbīs beneficium praebuerit, ei semper grātī erimus. — 50. Cum omnibus bonīs placueris, etiam eōs tibi plācābis, quibus temeritāte tuā nocuistī. —

*

Přeložtè do latiny!

1. Naše jízda málem¹ by byla zničila (*dělère*, aktiv. ind. perf.) nepřátele již poražené (*superāre*, passiv. partic. pf.) a prchající (*fugere*, partic. prés.) do města. — 2. Kéz by byli Řekové mečem a ohněm nezničili (*akt. konj. plqupf.*) dobyté Troje (*akus.!*)! — 3. Jest známo, že se Isokratův učitel Gorgias dožil (*complère*, akt. inf. perf.) jednoho sta sedmi let. — 4. Mnozí římsí občané, bolestně nesouce (*dolère*, akt. partic. prés.) náhlý násilný skon² Gaia Julia Caesara, plakali (*flère*, akt. ind. pf.) [na] všech místech a naplnili (*complère*, akt. ind. pf.) vše velikým smutkem. — 5. Theby byly zničeny (*dělère*, passiv. ind. pf.) Alexandrem Velikým r. 334 př. Kr. — 6. Vime, že Korint byl zničen (*passiv. inf. pf.*) od Mummia, Karthago od Scipiona. — 7. Moře jest naplněno (*replère*, passiv. ind. pf.) nejrozmanitějšími živočichy. — 8. Často malou jiskrou veliký požár byl roznicen a překrásná města byla zničena (*passiv. ind. pf.*). — 9. Korint byl zničen téhož roku, kdy (= ve kterém) Scipio dobyl (*expugnāre*, akt. ind. plqupf.) Kartaga. — 10. Jest známo, že se velmi málo lidí dožije (*complère*, akt. inf. fut.) osmdesáti nebo devadesáti let věku. —

*

¹ Při »*paene, prope* = skoro, málem« se klade v lat. indikativu perfekta, jež překládáme do češtiny minulým kondicionálem; na př.: *paene dixi* = skoro, málem bych byl řekl; *prope oblītus sum* = málem bych byl zapomněl;

² *interitus, ūs, m.*

54. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 516!)

1. *Caesar militēs in cōntiōnem convocātōs monuit, ut ab iniūrīs sē prohibērent.* — 2. *Nē Iuppiter quidem omnibus placuit.* — 3. *Magnopere nōs terruistī.* — 4. *Divitiae iam multīs hominibus nocuērunt.* — 5. *Alexander Aristotelem philosophum magistrum habuit.* — 6. *In ōrātiōne, quam habuit prō Archiā poēta, Cicerō Catōnem nōminat virum doctissimum.* — 7. *Catilīna ā nullō scelere abhorruit.* — 8. *Mihi placuit ōrātiō, quam M. Tullius Cicerō, clārissimus Rōmānōrum ōrātor, prō Sextō Rōsciō Amerinō habuerat.* — 9. *Prīmam ōrātiōnem in Catilīnam Cicerō in senātū, alteram in forō habuit.* — 10. *Dux milites, quī sē fortēs praebuerant, laudāvit.* — 11. *Sī pater tē monuerit, statim pārēbis verbīs eius.* — 12. *Utinam nē nōbīs istā tuā audāciā nocuēs!* — 13. *Utinam nē nōbīs istā tuā audāciā nocērēs!* — 14. *Utinam nē nōbīs istā tuā audāciā nocuissēs!* — 15. *Utinam tibi, pater, filius tuus dēbitam grātiām habēret!* — 16. *Utinam tibi, māter, filia tua dēbitam grātiām habuisset!* — 17. *Militēs, sī imperātor eōs admonuisset, glōriae nōminis Rōmānī memorēs fuissent.* — 18. *Parentibus placuissētis, sī praeceptis eōrum pāruiissētis.* — 19. *Pater dicit || sē periculum timuisse; etiam puerī dīcunt || sē periculum timuisse.* — 20. *Amīcus existimat || sē temeritāte suā sibi valdē nocuisse; amīcī existimant || sē temeritāte suā sibi valdē nocuisse.* — 21. *Luxuriam et avāritiam multīs mārīmē nocuisse nōtum est.* — 22. *M(ārcum) Tullium Cicerōnem quattuor ōrātiōnēs in Catilīnam habuisse || cōstat.* — 23. *Venimus vōs admonitum, nē postea vestrō damnō moneāminī.* — 24. *Imperātor equitēs mittit prohibētum hostēs rapinīs.* — 25. *Multae ōrātiōnēs ā Cicerōne habitae sunt.* — 26. *Discipulī monitī sunt, ut diligentiōrēs essent.* — 27. *Militēs Caesaris Germānōrum speciē territī sunt.* — 28. *Iūre Hannibal ēgregius dux habitus est, nam ab Hannibale Rōmānī saepe fugātī sunt.* — 29. *Equitēs Caesaris ab hostibus, quī parvum collem prope flūmen tenēbant, pābulā-*

tiōne prohibiti sunt. — 28. Ab iniuriā timōre poenae, nōn nātūrā dēterritus es. — 29. Adulēscentēs stultī ā senibus moniti sint, tamen perīculum non vitāvērunt. — 30. Omnēs difficultātēs superāvissētis, nisi ignāviā ā prōpositō vestrō dēterriti essētis. — 31. Si ā mātře tuā monita eris, puella, obtemperā! Quis enim nōn obtemperābit, si ā parentibus monitus erit? — 32. Cicerō ōrātiōnem prō Milōne habitūrus multitudine mīlitum, quī forum circumstābant, territus est. — 33. Caesar in Commentārūs dē bellō Gallicō narrat || mīlitēs Rōmānōs Germānōrum speciē vehementer perterritōs esse. — 34. Explōrātōrēs narrant || perterritōs mīlitēs facile prōfligātōs esse. — 35. Virōs fortēs subitō periculō nōn perterritum iri || spērāmus. — 36. Amīcōs dē calamitāte vestrā tacitūrōs esse || sciō. — 37. Mulierēs Graecās ad convīvia nōn adhibitās esse || cōstat. — 38. Vōs mox occāsionem pugnandī habitūrōs esse || spērō. — 39. Si classiārū hostium aditum portūs nostrī occupāvissent, nōs commeātū prohibiti essēmus. — 40. Amīcōs amīcitiām ex commodō aestimantēs vōbīs displicitūrōs esse || existimāmus. —

*

Přeložte do latiny!

1. Mnohým se má slova (z)nelibila, tvá se libila (*perf.*). — 2. Napomínáme hochy, aby měli své učitele v lásce; napomenuli jsme hochy, aby měli své učitele v lásce. — 3. Proč jsi nezkrotil hněvivosti? — 4. Rozmařilost a lakota velmi mnoho uškodily římskému státu. — 5. Římané po prvé uviděli slony za války s králem Pyrrhem a nazvali [je] lukanskými býky, protože se po prvé ukázali (*plqupf.*) v Lukanii. — 6. Bůh naplnil svět všim dobrým (*plur.*). — 7. Demosthenes vybidl Athénany k válce (doporučil Athénanům válku). — 8. Předčasnou smrt¹ Alexandra Velikého oželeli právě tak [= neméně] Peršané jako [= než] Makedonové. — 9. Udržte-li své vášně na uzdě, budete šťastní.² — 10. Nebál by ses trestu, kdybys ho nebyl zasloužil. — 11. Zalíbili se (*inf. perf.*) řádným mužům není

¹ *interitus, ūs, m.*; ² *beātus*; ³ *genit. qualitātis*; ⁴ *adiuvāre, conj. plqupf.*; ⁵ *poslali; mittere, indik. perf.*; ⁶ *habēre, perf.*; ⁷ *vazba 2 nomin.*; ⁸ *grātia*; ⁹ *t. j. shledávání a svázení pice pro dobytek*; ¹⁰ *t. j. dne 15. března (r. 44 př. Kr.), kdy byl Caesar zavražděn*; ¹¹ *vetāre (str. 428 čís. 12).*

nejmenší sláva. — 12. Zelené lučiny a kvetoucí stromy ohlašují příchod jara. — 13. Regulus nebyl by býval umučen od Kartagin-
ských, kdyby byl Římanům neporadil (nedoporučil), aby jim ne-
vrátili zajatce. — 14. Víme, že císař Augustus přál (byl přízniv)
mnohým učencům a básníkům. — 15. Památka mužů, kteří se za-
světili smrti za blaho vlasti, vždy se uchová [= bude trvat]. —
16. Mnohá díla starověkých Řeků se uchovála až na naše časy [=
až do našeho věku]. — 17. Neschválil vždy římský národ, co kon-
sulové slavně slíbili (*plqurf.*) nepřátelům. — 18. Alkibiades v chla-
peckém věku [= hoch] v zápase uhryzl protivníkovu ruku. — 19.
Hoši byli kousnuti od psa, kterého dráždili [= měli ve zvyku
drážditi]. — 20. Perský král Darius vystrojil loďstvo o³ pěti stech
lodí, aby potrestal Řeky, protože (prý) Ionům poskytli pomoci⁴.
V tom nebezpečí Athéňané nebyli podporováni (*perf.*) žádnou jinou
obcí leč Platajskými, kteří poslali tisíc vojinů. — 21. Počet všech
vojinů, kteří stáli (*perf.*) v bitevním šiku, byl padesát tisíc (*genit.*).
— 22. Naši předkové vynikli válečnou statečností nad ostatní ná-
rody. — 23. Vojínové osvědčili velikou statečnost v boji. — 24. An-
kus Marcius rozšířil město a obehnal [je] novými hradbami. — 25.
Můj bratr v boji [= bojuje] byl by vždy stál v první řadě [= mezi
prvními], kdyby nebyl býval těžce poraněn. — 26. Brutus se osvěd-
čil nejráznějším obráncem společné svobody. — 27. Nevděční lidé
jsou podobni hadovi, který uštkl rolníka byv od něho zachráněn. —
28. Podrobení vítězům slavně slíbili věrnost (zavázali se věrností).
— 29. Pastýř ostříhal ovce. — 30. Damoklovi visel nad šíjí meč za-
věšený na koňské žíně. — 31. Demosthenes a Cicero byli pokládáni⁶
za nejslavnější řečníky starověku. — 32. Dočítáme se, že se v Athé-
nách mnohým znamenitým mužům nedostalo zaslouženého uznání⁷
[= nebylo vzdáno⁸ zasloužené uznání]. — 33. Nepřátelští jezdci
majíce v úmyslu brániti (hodlajíce brániti) našim vojinům v pico-
vání⁹ byli zahnáni od legionářů (od řadových vojáků). — 34. Kdyby
byli bývali vojinové napomenuti od vůdce, byli by se statečně po-
týkali s nepřáteli a byli by obrátili jejich vojsko na útěk. — 35.
Caesar napomenul postrašené vojíny, aby byli pamětlivi bývalé sta-
tečnosti. — 36. Dočítáme se, že klusijský král Porsenna byl postra-
šen Muciovou odvahou. — 37. Nedomnívejte se, že já pomlčím [=
budu mlčeti] o tak důležitých věcech. — 38. Marně byl Caesar za-
staván od (své) manželky, aby se střežil březnových id¹⁰. — 39. Za-
strašení (přestrašení) vojinové snadno bývají přemáháni. — 40.
Zaslouhovali jste (*perf.*) trestu, protože jste neuposlechli (*plqurf.*)
tolikrát byvše napomenuti od učitele. — 41. Množství našich váleč-
ných lodí zastraší nepřátele. Množství našich válečných lodí, jak

doufáme, zastraší nepřítele. Doufáme, že nepřátelé budou zastrašeni množstvím našich válečných lodí. — 42. Budete-li napomenuti a neuposlechnete, hoši, budete potrestáni [= drženi na uzdě] trestem. — 43. Athéňané se nedali zastrašiti hrozbami perského krále Dareia. — 44. Myslíme, že se zpozdlí lidé nikdy nedají varovati cizí nehodou. — 45. Jest známo, že Hispanie byla poslední ze všech provincií pokořena. — 46. Nevarují se lidé všeho, co bylo zapovězeno¹¹. — 47. Bylo viděti [= byly spatřeny] v době noční pochodně a zář na nebi. — 48. Vážíme si poctivosti jak při těch, jichž jsme nikdy neviděli, tak, což jest (věc) významnější, i u nepřítele. — 49. Athéňan Fokion se prý jen zřídka zasmál [= říkají, že Athéňan Fokion...]. — 50. Vypravuje se, že Damon naučil Sokrata hudbě. — 51. Jakmile Cimbrové a Teutonové obrátili na útěk Římany v Noriku u Noreie, vnikli do Gallie a Italie a zničili mnoho měst. — 52. Mezi městy (= v počtu měst), která Římané zničili, Kartago bylo největší. — 53. Jest známo, že Scipio dobyl Kartaga a požárem [je] zničil. — 54. Mardonius po druhé vyplenil Athény, které Xerxes (byl) zničil. — 55. Sám Scipio zaplakal nad přenešťastným osudem (= oplakal přenešťastný osud) Kartaga, jež jím samým bylo zničeno. —

50. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 421!)

Úloha A: 1. Ty budeš statečným mužem, příteli! — 2. Vy budete statečnými muži, přátelé! — 3. Kterási žena zabila krále Pyrrha velikým kamenem. — 4. Tyto dívky budou družkami mé dcery. — 5. Římané obětovali bohům vepře, skot a ovce. (*Poznámka:* Krvavé oběti se u Římanů přinášely bohům usmrcením zvířete; jako obětní zvířata se připomínají býk, kráva, skopec, ovce, kozel, vepř, svině, kůň, pes, kanec.) — 6. Jupiter jest usmiřován obětovanými býky. — 7. Herkules (Herakles) byl Jovův syn; jeho život byl plný námah (prací). — 8. Dobře vychované ženy také dobře budou vychovávatí děti. — 9. Kořením pokrmu jest hlad, (kořením) nápoje jest žízeň. — 10. Mír jest zjednáván a bude zjednáván (se zjednává a bude se zjednávati) válkou. —

11. Hannibal byv zpět povolán do Afriky od kartaginského senátu bojem se utkal u Zamy se Scipionem. — 12. Gallští kmenové, hodlající bojovati s Římany o záchranu a o svobodu, uzavřeli spolek. — 13. Tvář předstíraná poctivost jest dvojí (dvojnásobná) špatnost. — 14. Dlouho marně obléhaného města Tyru Alexander konečně dobyl. (Alexander, dlouho marně obléhav město Tyros, konečně ho dobyl.) — 15. Stát vždy bude řízen od nejlepších mužů. —

*

1. *Tē virum fortem futurum esse, amīce, spērō.* — 2. *Vōs virōs fortēs futurōs esse, amīcī, spērāmus.* — 3. *Iūstinus narrat mulierem quandam Pyrrhum rēgem magnō lapide necāvisse;* (aby byl vyloučen dvojsmyslný překlad této věty, jest lépe dáti vazbu akusativu s passivním infinitivem:.) *Iūstinus narrat Pyrrhum rēgem ā muliere quādam magnō lapide necātum esse.* — 4. *Hās puellās comitēs (akus.) filiae meae futurās esse putō.* — 5. *Rōmānōs dīs subus, būbus, ovibus sacrificāvisse cōstat.* — 6. *Iovem būbus immolātis plācārī antiquī Romānī existimābant.* — 7. *Herculem Iovis filiū fuisse cōstat; antiquī scriptōrēs narrant eius vitam plēnam fuisse labōrum.* — 8. *Mulierēs bene educātās etiam liberōs bene educātūrās esse putāmus.* — 9. *Sōcratēs dicēbat cibī condimentum (akus.) esse famem, pōtīōnis sitim.* — 10. *Virī bellī peritī dicunt pācem bellō parārī et parātum irī.* —

11. *Cornēlius Nepōs narrat Hannibalem ā senātū Carthāginiēnsium in Africam revocātum apud Zamam cum Scīpiōne proeliō dīmīcāvisse.* — 12. *C. Iūlius Caesar in suis Commentārīs dē bellō Gallicō narrat Galliae gentēs (akus.) cum Rōmānīs dē salūte et dē libertāte dīmīcātūrās (akus. plur. partic. fut. act.) inter sē societātem conciliāvisse.* — 13. *Simulātam vultū probitātem nēquitiam esse duplicem dicunt.* — 14. *Legimus Alexandrum Tyrum urbem diū frūstrā oppugnātam tandem expugnāvisse.* — 15. *Putātis-ne rem pūblicam semper ab optimīs civibus administrātum irī?* —

P ř e k l a d: 1. Doufám, přáteli, že budeš . . . — 2. Doufáme, přátelé, že budete . . . — 3. Justinus vypravuje, že kterási žena zabila krále Pyrrha velikým kamenem. (Justinus vypravuje, že král Pyrrhus byl zabit od kterési ženy velikým kamenem.) — 4. Myslím, že tyto dívky . . . — 5. Jest známo, že Římané . . . (Římané, jak jest známo, obětovali . . .) — 6. Staří Římané se domnívali, že Jupiter . . . — 7. Jest známo, že Herkules . . .; starověcí spisovatelé vypravují, že jeho život . . . (Herkules, jak jest známo, byl . . .; jeho život, jak vypravují starověcí spisovatelé, byl . . .) — 8. Domníváme se, že dobře vychované ženy . . . — 9. Sokrates říkal, že kořením . . . (Ko-

řením pokrmu, jak Sokrates říkal, jest ...) — 10. Mužové zkušeni ve válce říkají, že mir ... (Mir, jak říkají mužové zkušeni ve válce, jest ...) — 11. Kornelius Nepos vypravuje, že Hannibal ... (O Hannibalovi Kornelius Nepos vypravuje, že byv zpět povolán ...) — 12. Gaius Julius Caesar vypravuje ve svých Pamětech o válce s Gally, že gallští kmenové ... — 13. (Lidé) říkají, že tváří předstíraná poctivost ... (Tváří předstíraná poctivost, jak lidé říkají, ...) — 14. Čtete, že Alexander ... — 15. Zdali se domníváte, že stát ...? —

16. *Darēus Scythīs per nūntiōs nūntiāvit || sē finēs eōrum vāstātūrū esse. — Darēus Scythīs per nūntiōs nūntiāvit || fines eōrum ā sē vāstātū irī.* — 17. *Iūstum virū peccantibus viam virtūtis mōnstrātūrū esse || crēdimus. — Crēdimus || ā virō iūstō peccantibus viam virtūtis mōnstrātū irī.* — 18. *L(ūcium) Mummiū Corinthū, opulentissimā atque celeberrimā Graeciae urbem, vāstāvisse || cōstat. — Corinthū, opulentissimā atque celeberrimā Graeciae urbem, ā L(ūciō) Mummiō vāstātā esse || cōstat.* — 19. *Cornēlius Nepōs narrat || Athēniēsēs Aristīdem cōgnōmine Iūstum appellāvisse. — Cornēlius Nepōs narrat || Aristīdem ab Athēniēsibus cōgnōmine Iūstum appellātū esse. —*

20. *Amīcus imprōvidus nōnumquam tibi magis nocet quam inimīci malevolentissimī.* — 21. *Pauperēs saepe mūnificentiorēs divitibus sunt.* — 22. *Hominēs divitissimī nōn semper sunt beneficentissimī et benevolentissimī.* — 23. *Imperātōrū Rōmānōrū benevolentissimus fuit Titus.* — 24. *Parentibus et magistrīs (abl. srovn., str. 13—15) nūllī amīci puerīs (dativ) benevolentiorēs sunt.* — 25. *Nihil caelō magnificentius est.* — 26. *Pessimī hominēs maledicentissimī sunt (esse solent).* — 27. *Mancīpia nēquam emis.* — 28. *Pīsōne nēmō erat luxuriōsior, nēmō nēquior.* — 29. *Q. Hortēsius Hortalus Verrem, hominē flāgitiōsum nēquissimumque, dēfendit.* — 30. *Catilīnae sociū hominēs nēquam fuērunt; Catilīna omnium nēquissimus fuit.* — 31. *Prōdere amīcum nēquissimī hominis¹ est.* — 32. *Cicerō dicit: »Iuppiter ā maiōribus nostrīs Optimus Māxi-*

¹ Genit. possessivus, viz str. 261!

mus dicitur; et quidem Optimus, id est beneficentissimus, propter beneficia, Māximus propter vim.» — Templum Iovis Optimī Māximī in Capitoliō fuit. —

Vazba akusativu s infinitivem. — VII.

V latině někdy v *řídící větě*, na níž závisí vazba akusativu s infinitivem, určité sloveso bývá záporné a infinitiv ve vazbě akusativu s infinitivem bývá kladný, zatím co v českém překladu takového souvětí v *řídící větě* raději klademe kladné sloveso určité a zápor přidáváme k slovesu věty *vedlejší*. Na př.:

Magister negat || Carthāginiēnsēs tam bellicōsōs fuisse quam Rōmānōs.

Nōn putāmus || vōs esse nostrōs bonōs amicōs.

Aristotelēs negat || Orpheum poētam umquam fuisse.

Učitel **praví** (tvrdí), že Kartaginští **nebyli** tak bojovní jako Římané.

Domníváme se, že nejste našimi dobrými přáteli.

Aristoteles **tvrdí**, že básník Orfeus **nikdy nežil** (= nebyl).

V těchto případech bývají v latině v *řídící větě* tato slovesa:

negō, āre, 1., (s následující vazbou akus. s kladným inf.) = *pravím, že ne . . . ; tvrdím, že ne . . . ;*

nōn putō, āre, 1., (s následující vazbou akus. s kladným inf.) = *myslím, že ne . . . ; domnívám se, že ne . . . ;*

dissimulō, āre, 1., (s následující vazbou akus. s kladným inf.) = *dělám se, stavím se, že ne . . . ; dělám se, stavím se, jako bych ne . . .*

Na slovese »**meminī**« = »*pamatuji se, jsem pamětliv*« závisí vazba akusativu s *présentním* infinitivem i o minulém ději, rozpominám-li se na to, co jsem osobně viděl, slyšel atd. Jde-li však o zřetelnost, bývá někdy i v tomto případě *perfektní* infinitiv.

Rozpominám-li se na věc, při které jsem nebyl, bývá tu *perfektní* infinitiv.

Meminī || Catōnem mihi dīcere.

Pamatuji se, že mi Kato říkával.

2. Zvířectvo. — Ssavci a ptáci:

fēlēs, fēlis, f., (nebo **fēlis, is**) kočka; **fēlis mās**, kocour; **catulus fēlis**, kotě; **fera, ae, f.**, (*ferus, ī, m.*), divoké zvíře, šelma; **forda, ae, f.**, (stelná) kráva; **hinuuleus, (innuleus), ī, m.**, jelínek, kolouch; laňka; **iūmentum, ī, n.**, dobytek, tažné dobytce; **iuencus, ī, m.**, mladý býk, býček; **iuvenca, ae, f.**, mladá kráva, jalovice;

lepus, oris, m., zajíc; **mannus, ī, m.**, malý koník galský; **mūlus, ī, m.**, mezek; **mūs, mūris, m.**, myš; **mūsculus, ī, m.**, myška; **ovis, is, f.**, ovce; **porcus, ī, m.**, prase, vepř; **porca, ae, f.**, svině, sviňka; **porculus, ī, m.**, podsvinče; **equī pullus**, (koňské mládě =) hříbě; **sūs, suis, f., m.**, svině, prase, vepř; **sūs māsculus**, kanec; **taurus, ī, m.**, tur, býk, vůl; **vacca, ae, f.**, kráva; **vaccula, ae, f.**, kravička, kravka; **verrēs, is, m.**, kanec, vepř; **vervex, ēcis, m.**, skopec; **vitulus, ī, m.**, mládě, tele; **vitula, ae, f.**, tele, jalůvka, (mladá) kráva; **vitulus caprae**, (mladé) srnče;

alcōs, is, f., los; **castor, oris, m.**, bobr; **elephās, antis, m.**, (*elephantus, ī, m.*), slon; **leō, ōnis, m.**, lev; **lea, leae, (leaena, ae, f.)**, lvice; **catulus leaenae**, lvíče; **lupus, ī, m.**, vlk; **lupa, ae, f.**, vlčice; **mustēla (mustella), ae, f.**, lasička; **panthēra, ae, f.**, panther, pardál, levhart; **phōca, ae, f.**, tuleň; **talpa, ae, f.**, krtek; **tigris, is, m.**, tygr; **ursus, ī, m.**, medvěd; **ursa, ae, f.**, medvědice; **ūrus, ī, m.**, tur, buvol, zubr; **vitulus marīnus**, tulení mládě; **vulpēs, is, f.**, liška, lišák; **vulpēcula, ae, f.**, liška, lištička; **camēlus, ī, m.**, velbloud; **lynx, lyncis, m., f.**, rys; **sorex, icis, m.**, sysel.

avis, is, f., pták; **avēs, ium, f. plur.**, ptáci, ptactvo; **avēs aestivae**, tažní, stěhovaví ptáci; **altīlēs (avēs), ium, f.**, krmená drůbež; **bēstiae volātīlēs**, okřídlení, ptactvo;

accipiter, tris, m., jestřáb; sokol; **alauda, ae, f.**, skřivan, (chocholouš); **anas, anatis (anatis), f.**, kachna; **ānsēr, eris, m.**, husa; **aquila, ae, f.**, orel; **būbō, ōnis, m.**, výr; **cicōnia, ae, f.**, čáp; **columba, ae, f.**, (*columbus, ī, m.*), holubice, holub; **cornīx, icis, f.**, vrána; **coturnīx, icis, f.**, křepelka; **cucūlus, ī, m.**, kukačka; **cynus, ī, m.**, labuť; **fringilla, ae, f.**, pěnkava; **gallus, ī, m.**, kohout; **gallus gallīnāceus**, kohout domácí; **gallīna, ae, f.**, slepice; **gallīnāceus pullus**, kuře; **grȳps, grȳpis, m.**, noh (báječný čtyřnohý pták); **hirundō, dinis, f.**, vlaštovka; **luscīnia, ae, f.**, slavík; **merula, ae, f.**, kos; **mīluus (mīlvus), ī, m.**, luňák, (ostříž, jestřáb); **monēdula, ae, f.**, kavka; **noctua, ae, f.**, sova; **olor, ōris, m.**, labuť; **passer, eris, m.**, vrabec, vrabcák.

pix, (*picis*), smůla; *salix*, (*salicis*), vrba; *vārix*, (*vāricis*), křečová žíla, městka;

cervix, (*cervicis*), (plur.:) *cervicēs*, (*cervicum*), šíje, týl, vaz, (I, 425); *cicātrix*, (*cicātricis*), jízva; *cornix*, (*cornicis*), vrána; *perdix*, (*perdicis*), koroptev; *rādix*, (*rādicis*), kořen, (I, 393);

adiūtrix, (*adiūtricis*), pomocnice; *nūtrix*, (*nūtricis*), kojná, chůva; *victrix*, (*victricis*), vítězitelka;

vōx, (*vōcis*), (I, 409);

crux, (*crucis*), kříž; *nux*, (*nūctis*), ořech; *dux*, (*ducis*), f., vůdkyně, (I, 218);

lux, (*lūcis*), světlo;

-x, (-gis): [*frūx*, (*frūgis*)], (plur..) *frūgēs*, (*frūgum*), obilí, plod, ovoce; *lēx*, (*lēgis*), (I, 315);

-s, -x, } (genit. různý): *hiems*, (*hiemis*), (I, 294); *coniūnx*, (*coniūgis*), choť, manželka; *nix*, (*nivis*), sníh (I, 344); *nox*, (*noctis*), noc, (I, 320); *supellex*, (*supellectilis*), nářadí, nábytek;

-is, (genit. stejnoslabičný v **-is**): *aedis* nebo *aedēs*, (*aedis*), chrám, (I, 350); *apis*, (I, 353); *auris*, (I, 350); *avis*, (I, 389); *classis*, (I, 425); *clāvis*, (*clāvis*), klíč; *febris*, (I, 347); *messis*, (*messis*), žeň, sklizeň; *nāvis* (I, 347); *Neāpolis*, (I, 347); *ovis*, (I, 350); *pellis*, (I, 427); *puppis*, (I, 347); *rāvis*, (*rāvis*), chrapot; *restis*, (*restis*), provaz; *secūris*, (I, 347); *sitis*, (I, 347); *trirēmis*, (I, 498); *turris*, (I, 347), *tussis*, (I, 347); *vallis* nebo *vallēs*, (I, 428); *vestis*, (I, 428); *vītis*, (*vītis*), vinná réva; *volucris*, (I, 353);

některá obojrodá (*commūnia*) podstatná jména, na př.: *aequālis*, (*aequālis*), f., vrstevnice, družka; *canis*, (*canis*), f., fena; *civis*, (*civis*), f., občanka; *testis*, (*testis*), f., svědkyně;

-ēs, (genitiv stejnoslabičný v **-is**): *aedēs*, (I, 350); *caedēs*, (I, 424); *clādēs*, (I, 353); *famēs*, (I, 364); *fēlēs*, (I, 425); *nūbēs*, (I, 350); *rūpēs*, (I, 427); *sēdēs*, (I, 315); *vallēs* nebo *vallis*, (I, 428); *vulpēs*, (I, 350); [obojrodé:] *vātēs* (*vātis*), f., věštkyně.

*

II. Podstatná jména *třetí* deklinace, která se končí v nominativu singuláru

v genitivu singuláru

v $\frac{-dō}{-dinis}$, $\frac{-gō}{-ginis}$, $\frac{-iō}{-iōnis}$,

jsou *feminina* mimo několik substantiv; (maskulina jsou »*cardō*, *curculiō*, *harpagō*, *margō*, *ōrdō*, *pāpiliō*, *pūgiō*, *scīpiō*, *septentriō*, *vespertiliō*« a jména mužů zakončená v

»iō«).— Viz »Maskulina III. deklinace« (2. a 3. str. obálky 7. sešitu) a »Odchyly. I.« (4. str. obálky 8. sešitu)!

*

III. Feminina (ženského rodu) jsou tato substantiva *třetí* deklinace zakončená v nomin. sing. v »-ō, -or, -ōs« (viz »Odchyly. I.«, 4. str. obálky 8. sešitu):

carō; arbor; cōs, dōs, ēōs;

také obojrodá substantiva »*custōs, sacerdōs*« jsou feminina, značí-li ženy;

custōs fida, (I, 251); *sacerdōs*, (I, 394).

*

IV. Ženského rodu jest těchto několik substantiv *třetí* deklinace zakončených v nomin. sing. v »-er, -es, -ēs« (viz »Odchyly. I.«, 2. str. obálky 9. sešitu):

linter (lintris); seges, (segetis); teges, (tegetis); merges, (mergitis); abiēs, (abietis), jedle; *quiēs, (quiētis); requiēs, (requiētis)*; [*compēs, compedis*; plur.:] *compedēs, (compedum); mercēs, (mercēdis)*.

*

V. Ženského rodu jsou porůzná substantiva *třetí* deklinace; z nich pamatujte:

Cerēs, (Cereris), Ceres (bohyně);

Iliās, (Iliadis), *a*) Trojanka; *b*) Homérovo epos Ilias;

cassis, (cassidis), kovová přilba; *cuspis, (cuspidis)*, hrot, bodec;

[*ops*], (*opis*); plur.: *opēs, (opum)*, (I, 355);

lūs, (lūtis), (I, 354); *vis*, (I, 355);

grūs, (gruis), (I, 403); *pecus, (pecudis)*, (II, 72); *sūs,*

(*suis*), svině; *tellūs, (tellūris)*, země; *Tellūs, (Tellūris)*,

Země (bohyně); *venus, (veneris)*, půvab, krása; *Venus,*

(*Veneris*), Venuše (bohyně).

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. Den a rok vydání 18. listopadu 1937. — Předplatné na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebrání lze zrušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1927. Dohládací poštovní úřad Praha 7.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

Kč 4.-

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 11.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Abecední seznam latinských sloves první konjugace, jejichž stupnice jsou uvedeny na str. 427 až 429, složenin slovesa „*dare*“, jejichž stupnice jsou uvedeny na str. 430—431, a sloves druhé konjugace, jejichž stupnice jsou uvedeny na str. 457—463.

P o z n á m k a: Číslo u sloves značí pořadové číslo slovesa v příslušné skupině sloves.

První konjugace.

(Sešit 9., str. 427—429.)

adiuvāre, 3
(*antestāre*, 29)
antistāre, 29
applicāre, 24
circumstāre, 30
cōnstāre, 31
crepāre, 5
cubāre, 8
dēsecāre, 14
dīmīcāre, 18
discrepāre, 7
distāre, 37
domāre, 10

ēmīcāre, 17
excubāre, 9
explicāre, 25
exstāre, 38
fricāre, 15
implicāre, 26
increpāre, 6
instāre, 32
iuuāre, 2
lavāre, 4
mīcāre, 16
obstāre, 33
perdomāre, 11

personāre, 20
perstāre, 34
plicāre, 23
pōtāre, 1
praestāre, 35
resonāre, 21
restāre, 36
secāre, 13
sonāre, 19
• *stāre*, 28
supplicāre, 27
tonāre, 22
vetāre, 12

Sloveso „*dare*“ a jeho složeniny.

(Sešit 9., str. 430—431.)

abdere, 41
addere, 42
circumdare, 40
condere, 43

crēdere, 44
dare, 39
dēdere, 45
ēdere, 46
perdere, 50

prōdere, 47
reddere, 48
trādere, 49
vēdere, 51

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

43. HODINA.

Slovník k 53. — 56. úloze.

aboleō, *ēre, abolēvi, abolitum*, 2.,

a) ničiti, zničiti, (z)mařiti, vyhlazovati, odstraňovati; **b)** odstraniti, smazati, vypuditi z paměti; *abolitus*, zničený

abolitus, viz *abolēre*

abstineō, *ēre, abstinui*, 2., **a)** zdržovati, zdržovati, oddalovati, (*aliquem aliquā rē*, někoho od něčeho); *exercitum proeliō abstineēre*, zdržeti vojsko od boje; **b)** zdržovati se (něčeho, *aliquā rē*)

ad, (I, 438; II, 51, 370); *necessarius ad usum nāvium*, nezbytný pro loďní potřebu

adhibeō, *ēre, adhibui, adhibitum*, 2., (I, 438); *ad convivium adhibēre*, přibírat, zváti na hostinu; *medicum adhibēre*, povolati lékaře; *cūram ad aliquid ad-*

hibēre, vynaložiti starost, péči na něco; *modum adhibēre*, dbáti míry, umírněnosti; zachovávatí míru, umírněnost

aditus, *ūs*, m., **a)** příchod, přistoupení, přístup; **b)** právo přístupu, možnost přístupu, příležitost přístupu, přístup; **c)** přístup k osobě, slyšení, (audience); **d)** přístup, vchod; vstup (*l. něčemu*), krok (*k něčemu*), **e)** cesta, prostředek, příležitost (*k něčemu*);

aditus ad aliquem, přístup k někomu; *aditus portūs*, přístup k přístavu, vchod do přístavu

adiuvāre aliquem, (II, 120); *Iōnēs adiuuāre*, poskytovatí pomoci Ioncům; *ab aliquō adiuvor*, jsem podporován od někoho, někým

admisceō, ēre, admiscuī, admixtum, 2., a) přiměšovati (něco k něčemu, *aliquid alicui rei*); přidávati, připojuvati, přičiňovati; **b)** směšovati, mísiti (něco s něčím, *aliquid aliquā rē*); **c)** zaplétati (něco do něčeho);

ūtile dulci admixtum est, užitečné jest přimíšeno k příjmemu

admonēre, 2., (II, 295); aliquem alicuius rei (pristināe virtūtis) admonēre, někoho upamatovati, upomenouti na něco (na bývalou statečnost); někomu připomenouti něco (bývalou statečnost)

adversus, (předl. s akus.), (II, 295), proti, vůči (*někomu*); k (*někomu*); směrem k (*někomu*)

aestimāre (aliquid ex aliquā rē), (II, 408), ceniti, oceňovati, posuzovati (něco podle něčeho)

Alcibiadēs, is, m., Alkibiades, athénský státník a vojevůdce v 2. polovici 5. století př. Kr., naroz. kol r. 452 př. Kr., syn boháče Kleinia, spřízněn s Perikleem; vynikal bohatstvím, krásou tělesnou a dary ducha, ale i nezkrocenou ctížádostí; již v mládí se stal pověstným svými četnými rozpustilými kousky; byl žákem Sokratovým; byl zavražděn r. 404 př. Kr.

amāre, 1., (I, 55); vir patriae amāns, vlastenec; *civēs amantēs patriae,* občané vlastenci,

vlastenečtí občané; *ab aliquo amāri,* býti milován od někoho, někým = býti v lásce u někoho

ambulāre, 1., (I, 120); ambulāns, antis, procházející se

Amerīnus, a, um, amerijský; z Amerie; *Ameria* byla starobylé město v Umbrii ve starověké Italii, (dnešní Amelia)

amplificō, āre, āvi, ātum, 1., a) rozšířiti, zvětšiti; **b)** zvětšiti, rozmnožiti, rozhojnit; **c)** zvětšiti, zvýšiti, zvelebiti

anguis, is, m., f., had

anteā, předtím, dříve

antiquus, (I, 124); antiquī, starodávni, starověcí (lidé); *antiquissimīs temporibus,* (II, 86), za nejstarších, pradávných dob

appāreō (adpāreō), ēre, appāruī, appāritūrus, 2., a) objeviti se, ukázati se; **b)** jeviti se, ukazovati se, býti zjevný, býti patrný; **c)** býti k službám, býti ve službách, přísluhovati; **appāret,** jest zřejmé, patrné, vysvitá, jest na jevě, jest na bíle dni; (I, 372; II, 246)

appellāre, 1., (I, 131, 180); elephantōs appellāre bovēs Lucānōs, slony nazývati lukanskými býky; (slonům říkati »lukanskší býci«)

aptus, a, um, 1. a) zavěšený, visící (*aliquā rē,* na něčem); **b)** visící, závislý (na něčem); **c)** sloučený, scelený, spojitý, souvislý; **d)** (náležitě) připravený, opatřený, vystrojený;

2. vhodný, případný, způsobilý, schopný, přiměřený; vni-mavý; úslužný; (I, 424);

gladius saetā equinā aptus, meč zavěšený, visící na koňské žini

aqua, (I, 42); *aquae*, (I, 500); *Aquae Sextiae*, f. pl., Sextiovy Teplice, (dnešní Aix v Pro-venci), město ve starověké Gallii narbonské, u něhož r. 102 př. Kr. Gaius Marius dobyl slavného vítězství nad Teuto-ny. — »*Aquae*« byly u Říma-nů nazývány lázně, minerální a léčivé prameny, které byly pokládány ve starověku za po-sváté; toto jméno přešlo po-tom na lázeňská a léčebná mí-sta, jež se někdy uvádějí s ně-jakým příjmením, někdy pro-stě »*Aquae*« nebo i jménem »*ad Aquas*«.

Aquae Sextiae viz *aqua* (II, str. 482)

Archias, *ae*, m., (*řecké mužské jméno*), Aulus Licinius Archias, básník a důvěrný přítel Marka Tullia Cicerona. R. 62 př. Kr. byl obžalován od jakéhosi Gratia, že si neprávem osvojuje římské občanství. Cice-ro hájil Archiu před soudem a svou řečí »*Prō Archiā poē-tā*«, jež se zachovala, docílil, že Archias byl uznán za ne-vinného. Archias byl nadaný básník, který za svého mládí řeckým jazykem složil epické básně o válce s Cimbrý a o vál-ce s Mithridatem. Z básní je-ho se nezachovalo nic.

ārdēre, 2., (II, 69, 384); *ārdēns, entis*, hořící

ārdor, *ōris*, m., a) žár, vedro, úpal, požár; b) lesk, jiskření; záře; *ārdor caelī*, záře na ne-bi; c) zanicení, roznícenost, zápal, horoucí nadšení, vášeň, horoucnost, vroucnost; d) žár lásky, horoucí láska; e) (před-mět lásky), láska, milenka, milka

Ariovistus, *i*, m., vévoda germán-ského kmene Suevů; byv od gallských kmenů Sekvanů a Arvernů povolán, přišel jim pomoci asi r. 71 př. Kr. proti Haeduům. Haeduy přemohl a trvale se usadil v území Gallů v dnešním severním Alsasku. Od římského senátu byl r. 59 vyznamenán titulem krále a přítele římského národa. Ale již r. 58 (přý na žádost Gallů) se proti němu obrátil Gaius Julius Caesar, porazil ho u Ve-sontiona (dnešní Besançon) a zahnal za Rýn, kde Ariovistus před r. 54 př. Kr. zemřel.

asper, *a, um*, (I, 135); *asperum odium*, krutá nenávisť

Athēnae, (I, 178); *Athēnis*, a) v Athénách (*kde?*); b) z Athén (*odkud?*)

auctor, (II, 342); *Rēgulō auctō-re*, na radu Regulovu

bellicus, *a, um*, (I, 260); *bellica virtūs*, válečná statečnost; *ars bellica*, válečné umění, váleč-nictví

bellum, (I, 70); *bellum Pyrrhī rēgis*, válka s králem Pyrrhem

bonus, (I, 389); *boni civēs*, řádní občané, vlastenci

captō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** chytati, lapati; (*o zvěři*.) honiti; **b)** honiti se, pachtiti se (*po něčem, za něčím*); číhati (*na něco*); státi (*o něco*); dychtiti (*po něčem*); **c)** hleděti polapiti; podskočiti (*někoho*); číhati (*na někoho*)

careō, *ēre, carui, caritūrus*, 2., (*aliquā rē*, ablativ), **a)** býti prost (*něčeho*); býti bez (*něčeho*); nemíti (*něčeho*); *cūris careō*, jsem bez starosti, nemám starosti; **b)** obejíti se bez (*něčeho*); zdržeti se, neužívati (*něčeho*); odrčeti si (*něco*); **c)** míti nedostatek (*něčeho*), nedostávati se, postrádati, pohřešovati; **d)** nebýti účasten

cautum est viz *cavēre*

cavēre, 2., (II, 343); *cautum est, ut...*, jest postaráno (o to), aby...

cēnsēre, 2., (II, 344); *senātus cēnsēt*, senát se usnáší, ustanovuje, rozhoduje, nařizuje; *patrēs cēnsuērunt*, otcové, senátoři se usnesli

cervix, *cervicis*, (obyčejně plur.:) **cervicēs**, *cervicum*, f., **a)** šíje, týl, vaz, krk; **b)** síla, odvaha, statečnost (*k podniku, vydržeti jej*)

Cimbri, *ōrum*, m., Cimbrové (Kimbrové), starogermánský kmen; opustivše svá původní sídla na poloostrově jutském vytáhli kol r. 120 př. Kr. na jih. Byvše odrazení od Bojů na západní hranici jejich sídel v

dnešních Čechách — (nejstarší to historicky zjištěná událost z dějin naší země) — vnikli přes Dunaj do alpských zemí, kde r. 113 př. Kr. u Noreie v Noriku porazili konsula Gnaea Papiria Carbona; obrátivše se pak na západ přišli přes Rýn a Juru do jižní Gallie, kdež byl od nich (r. 109 př. Kr.) poražen římský konsul Marcus Junius Silanus. Nejstrašnější porážku od Cimbrů Římané utrpěli r. 105 př. Kr. u Arausionu (dnešní Orange) na levém břehu dolního Rhodanu. Poté se Cimbrové obrátili do Hispanie, kterou poplenili až po řeku Ebro. Byvše odrazení Keltibery Cimbrové se vrátili r. 103 do Gallie, kdež se s nimi spojil germánský kmen Teutonové, vedený králem Teutobodem. Spojené zástupy napadly Itálii; Teutonové byli poraženi od Gaia Maria u Aquae Sextiae r. 102. Cimbrové u Vercell (v horní Itálii) r. 101 př. Kr.

circumdō, *-dare, -dedi, -datum*, 1., **a)** kolem nastavěti, kolem zříditi; **b)** postaviti, nastavití kolem (*něčeho*); obehnati (*něco něčím, na př. zdi*); obejmouti (*na př. šíji*); **c)** obklopovati, obklíčovati, ohrazovati; *urbem moenibus circumdare*, obehnati město hradbami; (I, 406)

circumsedeō, *ēre, -sēdi, -sessum*, 2., obléhati, obklíčovati

circumstāre, 1., (II, 434); *forum*

c., obstupovati, obkličovati forum

civilis, (I, 434); *bella civilia*, občanské války

clāmor, (II, 69); *clāmor mulierum*, nářek žen

classiarius, *a, um*, příslušný k loďstvu, loďní; **classiarii**, *orum*, m., **a)** loďní vojáci, námořní vojsko; **b)** loďníci, námořníci

classis, (II, 298); *classis quingentarum (ducentarum) navium*, loďstvo o pěti stech (o dvou stech) lodí; loďstvo čítající pět set (dvě stě) lodí

Clūsini, *orum*, m., Klusijští, obyvatelé města Klusia; *Clusium* bylo jedno ze 12 etrurských měst ve východní Etrurii při ústí řeky Klanis do Klusinského jezera (dnešní město Chiusi), bylo residencí krále Poršenny.

coeptus, *a, um*, (particip. perf. passiv. ke slovesu *coepi, coepisse*), začatý, započatý podniknutý; *aedēs ab Augustō coepitae*, chrámy začaté od Augusta = chrámy, jež Augustus začal stavěti; chrámy, jejichž stavbu Augustus začal

coërceō, *ere, coërcui, coërcitum*, 2., **a)** svíratí, držeti pohromadě; zahrazovati, těsniti, obmezovati; **b)** držeti na uzdě, držeti v mezích, obmezovati, krotiti; **c)** přiváděti k pořádku, kárati, trestati; (I, 270);
militēs c., držeti v mezích, na uzdě vojiny; *cupiditatēs c.* (z)krotiti vášně; *poenā c.*,

trestem držeti na uzdě, potrestati

cohibeō, *ere, cohibui, cohibitum*, 2., **a)** držeti pohromadě, spínati; **b)** pevně držeti, svíratí; **c)** v sobě chovati, obsahovati; **d)** zadržovati, zadržovati, na uzdě držeti; **e)** tlumiti, (z)krotiti

commodum, *i, n.*, **a)** pohodlí, pohodlnost; **b)** výhoda; (osobní) prospěch; (osobní) zájem; zisk, užitek; **c)** přednost, výsada; (I, 364)

commonēre aliquem alicuius rei, (II, 298), důtklivě upamovatí někoho na něco

commoveō, *ere, commōvi, commōtum*, 2., **a)** uváděti v pohyb, pohybovati; **b)** pohnouti, povzbuditi (*k něčemu*); **c)** rozčilovati, znepokojovati, lekati, děsiti, kormoutiti; **d)** dojmouti, pohnouti (*někým v mysli, v srdci*); **e)** pobuřovati, popouzetí, drážditi, buditi nevoli, naplňovati nevoli;
commōtus, a, um, (jsa, byv) pohnut, dojat, zkormoucen, polekán, zaražen, znepokojen, postrašen, zděšen;
prōmissis commoveor, dávám se pohnouti sliby

comparāre (I, 487; II, 52, 298)

classem, vystrojiti loďstvo

compleō, *ere, complēvi, complētum*, **a)** plniti, naplňovati, vyplňovati, doplňovati; **b)** naplniti, hustě obsaditi, zabrati; **c)** vyplniti, dokončiti, vykonati; **d)** naplniti, dovršiti, dokonati, prožiti;

omnia luctū complēre, vše naplniti smutkem; *centum annōs complēre*, dožiti se sta let; *complētus*, naplněný

complētus, *a, um*, viz *complēre*

cōnfirmāre, 1., (I, 372; II, 299); potvrditi, schváliti; *aliquem orātiōne cōnfirmāre*, řeči někoho posilniti, povzbuditi, uklidniti; někomu řeči dodati mysli

cōnstāns, *antis*, 1., **a)** stálý, pevný, trvalý; jednotejný, souhlasný; **b)** odhodlaný, vytrvalý, důsledný; pevných zásad; **r o z v á ž n ý**, rozumný

cōnsulere, 3., (I, 318; II, 370); *cōnsulere Apollinem*, tázati se o radu Apollina

continēns, *entis*, *f.*, (*terra continēns*), pevnina, (I, 497; II, 68, 299)

continēre, 2., (II, 370); *militēs castris continēre*, pohromadě držeti vojiny v táboře; *continēre cupiditātēs*, (u)držeti na uždě, ovládati vášně

cōntiō, *cōntiōnis*, *f.*, **a)** schůze, shromáždění; (*hromada vojska* nebo *lidu*, *v* níž *lid* *toliko* *poslouchal*, *ale* *nehlasoval*); **b)** shromáždění = shromážděný lid

convocō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., svolávat, povolávat, shromažďovati, sezvati

crābrō, *ōnis*, *m.*, sršeň

Daedalus, *ī*, *m.*, **D a i d a l o s**, podle řecké báje nejstarší řecký umělec, o němž ve starověku byly rozšířeny pověsti po Kretě, Attice, Itálii a Sicílii. Podle

attického podání narodil se prý v Athénách. Kretskému králi Minoovi zhotovil krávu pro jeho manželku Pasifau a labyrint, budovu to nesmírně složitého půdorysu, pro Minotaura. Daidalův učeň *Talōs*, syn Perdiky, Daidalovy sestry, byl tak dovedný a obratný, že by byl málem předstihl i svého mistra; proto prý jej Daidalos svrhl s vyšehradu a uprchl na Kretu ke králi Minoovi, když byl pro tento zločin odsouzen od athénského areopagu. Avšak záhy popudil proti sobě i Minoa a proto sobě i svému synu Ikarovi zhotovil umělá křídla, voskem spleaná z perí, aby mohli společně přchnouti přes moře. Daidalovi se podařilo doletěti na Sicílii (či do Itálie), kde byl přijat králem Kókalem. Ikaros však se při letu přiblížil příliš k slunci, vosk jeho křídel roztál a Ikaros spadl do moře, jež po něm nazváno Ikarským (část Egejského moře u jihozápad. pobřeží Malé Asie). — (Podle nejstarších bájí Daidalos je kosmický demiurg, později vůbec umělec, sochař, který první uvolnit ztrnulost starších soch, dokonce i stavitel.)

Dāmōn, *ōnis*, *m.*, **D a m o n**, slavný athénský hudebník a hudební teoretik za doby Perikleovy; byl prý učitelem Perikleovým a Sokratovým.

dēbeō, *ēre*, *dēbui*, *dēbitum*, 2., **a)** býti dlužen, dluhovati, býti

dlužníkem; **b)** býti povinen, býti zavázán; **c)** (*s inf.:*) býti povinován, míti, musiti; (*se záporem:*) nemíti, nesmėti; **d)** (*osudem, přírodním zákonem:*) býti povinen, býti určen, býti usouzen, býti vyvolen; **e)** býti povinován, býti zavázán, míti děkovati (*někomu za něco*), býti povinen vděčností;

dēbēri, slušeti, náležeti, patřiti; *dēbēmur mortī*, propadáme smrti; *pretium dēbētur*, odměna náleží; *Aenēās caelō dēbētur*, Aeneas náleží nebi, Aeneovi jest souzeno nebe;

dēbitus, *a*, *um*, **a)** dlužný, povinný; **b)** (*sudbou:*) povinný, určený, usouzený, propadlý; — (I, 270, 372; II, 6, 102, 52)

dēbitus, *a*, *um*, viz *dēbēre*

dēesse viz *dēsūm*

dēfēnsor, *ōris*, *m.*, obhájce, obránce, ochránce; odvratitel, zbranitel; obhájce (*před soudem*)

dēflēō, *ēre*, *ēvī*, *ētum*, 2., (*aliquem, aliquid*), oplakávati (*někoho, něco*); plakati (*pro někoho, nad někým; nad něčím*); *trīstem sortem dēflēre*, oplakávati, oplakati nešťastný osud; zaplakati nad nešťastným osudem

Dēmōsthenēs, (I, 233)

dēmum, **a)** teprve, konečně (*t. j. později, než se očekávalo*); **b)** teprve, dokonce; *tum dēmum*, teprve tehdy

dēsūm, *dēesse*, *dēfui*, *dēfutūrus*, **a)** scházeti, chyběti, nedostávati se; nebyti účasten, přito-

men; **b)** (chyběti svou pomocí) odepřiti pomoc, vzdalovati se (*něčeho*), nepřispěti, nepomáhati; obmeškati, zanedbati; (I, 246; II, 60, 32, 211, 214, 224)

dēterrēre (I, 481; II, 249, 371) *ab officiis*, odstrašovati, odvracetí od povinností; *d. ab inceptō*, odstrašiti, odvrátiti od úmyslu; *dēterreor ab aliquā rē*, jsem odvracen, dávám se odvracetí, dávám se odstrašiti od něčeho; *dēterreor ā prōpositō*, dávám se odraditi od předsevzetí; (I, 484; II, 369)

dētineō, *ēre*, *dētīnui*, *dētentum*, 2., **a)** zdržovati, zdržeti (*někoho od něčeho, aliquem ab aliquā rē*); **b)** zdržovati, zadržovati (*někoho*); **c)** (*něčím*) zadržovati, zabavovati, zaměstnávatí, poutati; **d)** (*o čase:*) ztráviti; **e)** *sē dētīnēre*, držeti se na živu; **e)** zadržovati (*někomu něco, na př. peníze*)

dēvoveō, *ēre*, *dēvōvī*, *dēvōtum*, 2., **a)** zaslibovati, zasvěcovati (*božstvu*); **b)** zaslibovati podzemním bohům (*na usmířenou*); **c)** proklínati, klnouti; **d)** zaslibovati, zasvěcovati; věnovati;

sē dēvovēre prō patriā, za vlast se zasvětiti smrti; *sē diīs dēvovēre*, bohům se zaslibovati v obět; *artēs suās dēvovēre*, proklíti své umění

dīcō, *ere*, *dīxī*, *dictum*, 3., **a)** říkati, praviti, pověděti, díti, prohlašovati, tvrditi, jistiti; **b)** mluvíti (*ve shromáždění*); řeč-

niti (*veřejně*); míti řeč; **c)** (*s vazbou 2 akus.:*) jmenovati, nazývati, zvatí; **d)** (*passiv., s vazbou 2 nomin.:*) slouti; **e)** (slovy) líčiti, popisovati, vypravovati; **f)** (*o věštbě:*) prorokovati; **g)** (*o básníku:*) opěvovati, velebiti, oslavovati; skládati (*verše*); **h)** ustanoviti,, určití; umluviti, slíbiti; **i)** (*s vazbou 2 akus.:*) jmenovati, voliti (*někoho někým*); **j)** (*ve vsutých větách:*) míním; totiž;

versus ex tempore dicere,
přednáseti verše s patra

diligentiā, ae, f., a) pečlivost, dbalost, bedlivost, svědomitost, pílě; **b)** přesnost, správnost, důkladnost (*v něčem*); **c)** pozornost, obezřetlost, ostražitost, opatrnost; **d)** sporivost, šetrnost; **e)** příčinlivost; *magnā diligentiā,* s velikou pílí

diligō, ere, dilēxi, dilēctum, 3., a) vybíratí, voliti; **b)** oblíbiti si, lnouti (*k někomu*); vážití si, míti v úctě, míti rád, milovati, (*aliquem, aliquid*)

dīmīcare proeliō nāvālī, (II, 249, 371), bojovati v námořní bitvě, námořním bojem; utkati se námořní bitvou, v námořní bitvě; svěstí námořní bitvu

displicēō, ēre, displicui, displicitum, 2., nelíbiti se, nezalíbiti se, nezlíbiti se; nebýti milý; nebýti po chuti; znelíbiti se; býti odporň mysli; býti nemilý, býti odporň; *aliquid mihi displicet,* nejsem něčím spokojen, s něčím nesouhlasím; *aliquid*

mihi in aliquō displicet, něco se mi při někom, na někom, do někoho nelíbí; *mihi displicet,* není mi dobře; nejsem v dobré míře; nejsem svůj; jsem mrzut, omrzělý

distineō, ēre, distinui, distentum, 2., a) držeti od sebe, oddělovati; **b)** držeti na různých místech; zabavovati na různých místech; nedopouštětí spojení; **c)** rozvádětí, rozptylovati; **d)** rozdělovati, rozdvojovati; **e)** zaměstnávatí, zabavovati, zaneprázdniti, zdržovati, vázati; **f)** zdržovati, protahovati

dixit viz *dicere*

docēre, (II, 394); *aliquem aliquid (multās artēs, musicam) docēre,* někoho (na)učiti něčemu (mnohým uměním, hudbě); *aliquem dē aliquā rē docēre,* někoho zpravití o něčem, někomu dávatí zprávu o něčem; *dē aliquā rē* nebo *aliquid ab aliquō docēri,* od někoho se o něčem dovědětí

doleō, ēre, uī, dolitūrus, 2., (II, 70, 102); dolēre interitum alīcuius, bolestně, těžce néstí něčí násilný skon

domī — militiae viz *militia*

domicilium, (I, 407); *apium domicilia,* včelí úly

domō, āre, uī, itum, 1., a) krotiti; **b)** přemáhati, překonávati, zdolávati, podmaňovati, podrobovati; pokorovati; potřítí, zkrusiti; držeti na uzdě; **c)** zpracovati; **d)** (*o dobytku:*) chovati, pěstovati

domus, (I, 291); *domus ingēns*, ohromný palác

dōnāre, (I, 391; II, 52); *alicui aliquid dōnāre* nebo *aliquem aliquā rē dōnāre*, darovati, dáti někomu něco, obdarovati někoho něčím; *aliquem praemiō dōnāre*, někomu dáti odměnu

ēdoceō, *ēre, ēdocuī, ēdoctum*, 2., důkladně poučiti, zevrubně vyučiti; *aliquem dē aliquā rē ēdoceere (per aliquem)*, někoho zpraviti o něčem (skrze, prostřednictvím někoho); *ēdoctus*, důkladně poučený, znalý (*něčeho*); zevrubně zpravený (*o něčem*)

egēns viz *egēre*

egēre, (II, 301), (předmět je v ablativu); *aliquā rē egēre*, **a**) míti nedostatek něčeho; **b**) prostrádati něčeho; **c**) potřebovati něčeho; *auxiliō egēre*, potřebovati pomoci; *egēns, egen-tis*, potřebný, nuzný, chudý

ēmineō, *ēre, uī*, 2., **a**) vyčnívati, vynikati, trčeti, strměti, vypínati se; **b**) býti patrný, vynikati, vystupovati; **c**) (*nad někoho*) vynikati, předčítí; převyšovati (*někoho*)

equinus, *a, um*, koňský

exerceō, *ēre, exercuī, exercitum*, 2., **a**) cvičiti; *exercēri* nebo *sē exercēre*, cvičiti se; *exerceor currendō et luctandō*, cvičím se v běhu a v zápase; **b**) provozovati, konati (*něco*), zabývati se (*něčím*), zacházeti (*s něčím*), pěstovati (*něco*) (*aliquid*); *agricultūram exercēre*, zabývati se rolnictvím; **c**) (*o*

pūdē.) orati, vzdělávati; **d**) zaměstnávati (*někoho něčím*); dávati práci; proháněti, honiti; **e**) znepokojoovati sužovati, trápiti, trýzniti; *corpora cūris exercita*, těla sklíčená, sužovaná starostmi; **exercitus**, *a, um*, trápený, sužovaný, znepokojoovaný; zabavený prací, námahou; zmožený námahou

exercitus, *a, um*, viz *exerceō*

explēō, *ēre, explēvi, explētum*, 2., **a**) vyplniti, naplniti; **b**) doplniti; nahraditi nedostatek, ztrátu (*něčeho*); dosaditi; učiniti (*něco*) úplným; **c**) dožiti se, dosíci (*o letech věku*); **d**) vyplniti, splniti (*povinnost, závazek, rozkaz, slib a j.*); učiniti zadost (*něčemu*); **e**) (*o hnutích mysli a vášních* :) splniti, ukojiti, nasytiti;

vōtum explēre, **a**) splniti slib; **b**) vyplniti, splniti přání, žádost, touhu

exsul, *exsulis*, **m.**, vyhnanec, vypověděnec, vyhoštěnec; **f.**, vyhnanekyně, žena - vyhnanec; (starší tvar: *exul*)

factiō, *ōnis, f.*, **a**) stranění, stranictví (*politické nebo stavovské*), sdružování, spolčování; **b**) srocování, bouření, rozkol; **c**) (*politická*) strana; *Gnaeus Pompeiāna*, Pompeiova politická strana; (*Gnaeus Pompeius Magnus, triumvir a sok Caesarův*)

faveō, *ēre, fāvi, fautum*, 2., (I, 461); *dū alicui favent*, bohové přejí, projevují přízeň, jsou

milostivi někomu; *factiōnī fa-
vĕre*, straniti politické straně;
býti přívržencem, příznivcem
politické strany; býti při (po-
litické) straně

fax, *facis*, f., a) pochodeň; sva-
tební pochodeň, pohřební po-
chodeň; b) oheň, plamen, svět-
lo; c) pochodeň, plamen =
podnět, původ, původce

fera, *ae*, f., divoké zvíře, šelma;
plur.: divoká zvířata, šelmy,
zvěř; (I, 120)

firmāre (I, 178, 373) *urbem prae-
sidiō*, zabezpečiti, silně obsa-
diti město posádkou

flĕō, *ĕre*, *flĕvī*, *flĕtum*, 2., pla-
k a t i (nad někým, nad ně-
čím, *dĕ aliquō*, *dĕ aliquā rē*);
o p l a k á v a t i; (u básníků a
v pozdější latině: *aliquem*)

flōrĕns, *entis*, 1., a) kvetoucí,
květný; b) svěží, čerstvý; c)
šťastný, mocný, silný, slavný,
skvoucí, skvělý, zářící, slynou-
cí, vynikající; (viz *flōrĕre*)

flōrĕō, *ĕre*, *uī*, 2., a) kvěsti; b)
býti v květu, v rozkvětu; býti
na vrcholu, na výsluní (*moci*,
slāvy, *štĕsti*); býti šťasten;
býti mocný, silný, slavný; sly-
nouti, vynikati, vyznamenáva-
ti se; zářiti, skviti se; (viz
flōrĕns); *litteris (laude) flō-
rĕre*, slynouti vědami (slávou)

foveō, *ĕre*, *fōvī*, *fōtum*, 2., a) za-
hrívati, hráti, ohřáti; *anguem
fovĕre*, ohřáti hada; b) ošetřo-
vati, léčiti, občerstvovati, osvě-
žiti; c) k sobě tisknouti, ob-
jímati, chovati, hýčkat; d)
(*nĕkde*) stále seděti, býti,

skrývati se; e) podporovati,
pomáhati; prospívati, posilo-
vati; ujímati se (*nĕkoho*), býti
při (*nĕkom*), cítiti (*s někým*),
přáti (*nĕkomu*); f) býti útĕ-
chou, radostí (*nĕkomu*); tě-
šiti (*nĕkoho*)

frīgus, (II, 409); *noctium frīgo-
ra*, noční mrazy

C. Fufius Geminus, konsul r. 29
po Kr.; byv r. 31 obžalován
z velezrady, skončil život sebe-
vraždou

Gorgiās, *ae*, m., Gorgias, řecký
sofista z Leontin na Sicilii, žák
filosofa Empedoklea, učitel vý-
mluvnosti; žil asi v l. 483—375
př. Kr. R. 427 přišel do Athén
s poselstvem, aby vyžádal kra-
janům pomoci proti Syrakusa-
nům; řeči veřejně pronesené
vydával písemně v attickém
nářečí. Gorgias učil, že pozná-
ní není možné.

grātia, (I, 53, 271; II, II, 53),
přízeň, uznání

graviter (II, 103) *monĕre*, důraz-
ně, důtklivě napomenouti

habĕre (II, 350) *spem in Deō*,
míti naději v Bohu; *armātōs
ad custōdiam corporis habĕre*
(II, 249), mítí ozbrojence za
tělesnou stráž; *ōrātiōnem ha-
bĕre*, mítí, pronášeti, pronéstí,
prosloviti řeč; řečniti; *ōrātiō
in Catilinam habita*, řeč pro-
nesená proti Katilinovi; *grā-
tiam habĕre* (II, 53); *alicui
merita grātia habĕtur*, něko-
mu se dostává zaslouženého
uznání; *aliquem cārum habĕō*,
mám někoho (za drahého, mi-

lého =) v lásce; *aliquem habeo socium dolōrum*, mám někoho za společníka v žalostech; *aliquem habeo magistrum*, mám někoho za učitele, (I, 131, 132); *dux egregius habeor*, jsem pokládán za znamenitého vůdce (II, 37); *aliquis habetur orator*, někdo jest pokládán za řečníka

habitus, *a, um*, viz *habere*
humilis, (II, 133, 395); *humillimī*, nejprostší (lidé)

iaceo, *ēre, iacui, iacitūrus*, 2., **a)** ležeti; **b)** ležeti u stolu; ležeti nemocen; ležeti přemožen, zničen, ztroskotán; ležeti mrtev; **c)** (o věcech:) ležeti, rozkládati se; **d)** býti pohřben (v něčem); **e)** býti bez vlivu, bez významu; ležeti bez užitku, ladem a j.

Icarus, *ī, m.*, (* Ikarus), Ikaros, syn Daidalův; (viz *Daedalus*)
ille, (II, 251); *antiquus ille poeta*, známý, slavný starověký básník

immātūrus, *a, um*, **a)** nezralý; nedospělý; **b)** předčasný; nevhodný, nevhodný

immineo, *ēre, —, —, 2.*, **a)** vyčnívati, přečnívati; skláněti se (nad něco); strměti, čniti (nad něčím); **b)** hraničiti (s něčím); býti vedle, blízko (něčeho); **c)** tísňiti, ohrožovati (něco); doléhati, útočiti; **d)** usilovati (o něco), číhati (na něco); **e)** (časově:) blížit se, hroziti; [*imminere alicui, alicui rei*, v latině předmět v dativu]; *imminens, entis*, hrozící

immisceo, *ēre, immiscui, immixtum*, 2., (*aliquem alicui rei*), vmísiti, přimísiti, připojiti (někoho k něčemu, do něčeho); zařaditi; *elephantos aciei immiscere*, zařaditi slony do bitevního šiku

imperium Rōmānum, (I, 232), římská říše, římské panství

impleo, *ēre, implēvi, implētum*, 2., **a)** naplniti; **b)** nasytiti; ukojiti; **c)** doplniti, vyplniti; **d)** splniti; učiniti zadost, provést; **e)** (o věku, životě:) dokončiti, skončiti

imprudentia, *ae, f.*, neprozíravost; **b)** neopatrnost, neúmyslnost; **c)** nevědomost, neznalost; nerozumnost

in, (II, 303); viz *habere*; *in hoste*, na nepříteli, u nepřítele

indigēns viz *indigere*

indigeo, *ēre, ui, 2.*, **a)** míti nedostatek, míti nouzi; býti v nouzi; **b)** potřebovati, míti potřebu (něčeho); **c)** toužiti (po něčem); *indigens homo*, nuzný člověk, chudák

Inferus, (II, 45); *di inferi*, podzemní, podsvětní bohové

infestus, *a, um*, **a)** nejistý, ohrožený; **b)** znepokojující, nepřátelský; **c)** k útoku připravený, k boji hotový

ingēns, (I, 457); *ingentia corpora*, obrovská, převeliká těla; *ingens laus*, ohromná, nesmírná, preveliká sláva

ingrātus, *ī, m.*, (I, 365), nevděčník

iniquitās, *ātis, f.*, **a)** nerovnost, nestejnost půdy; **b)** obtížnost,

nepřiznivost, nepřízeň; *iniquitas temporum*, nepřízeň časů; **c)** nespravedlivost, bezprávi

iniūria, (II, 252); (opravte si na str. 252 slovo »iniūra«, má být »iniūria«)

interitus, *ūs*, m., zánik, záhuba, zkáza; násilný skon, smrt

intrō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** vstoupiti, vejíti, vniknouti (*někam*); vniknouti (*do něčeho*); **b)** vstoupiti (*na něco, do něčeho*), vejíti; **c)** (*o duševních stavech*;) vluzovati se, napadati; *Galliam intrāre*, vniknouti do Gallie

invidēō, *ēre, invīdī, invīsum*, 2., (*alicui*), záviděti; *glōriae alicuius invīdēre*, záviděti něčí slávě; někomu záviděti slávu; *alicui invīdētur*, někomu se závidí

involō, *āre, āvi*, 1., **a)** vlétnouti; **b)** vpadnouti (*do něčeho*), napadnouti (*něco*), (*aliquid*)

Iōnēs, *Iōnum*, m., I o n o v é, (* i-jó-nés, i-jó-no-vé), starý řecký kmen, sídlící původně v Attice, na Euboi, na Kykladských ostrovech a ve střední části západního pobřeží Malé Asie; od 8. stol. př. Kr. se kolonizační rozšířili na břehy moře Egejského a Černého, na Sicilii, do jižní Itálie, ba až na břehy gallské a hispanské

irritō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** popuzovati k hněvu; **b)** dráždit; pobízeti, popouzetí (*k něčemu*); **c)** vzbuditi, způsobiti

Laelius, *ī*, m., G a i u s L a e l i u s, přijímám »*Sapiēns*«, římský řečník a přítel Scipiona Mladšího; věnoval se horlivě studiu filosofie a, jsa milovníkem řecké kultury, i studiu řecké literatury; odtud zván *Sapiēns*. Za 3. punské války provázel Scipiona Mladšího na výpravě proti Kartagu (r. 146); jako vojenský legát se účastnil r. 145 př. Kr. války vedené s Viriathem v Hispanii. R. 140 byl konsulem. Jako řečník zaujímal přední místo v Římě. Jest hlavní osobou Ciceronova spisu »*De amicitia*«. — (Laeliové byli římský rod plebejský, původem z Tiburu.)

legiōnārius, *ī*, m., legionář, řádový vojn

legō, *ere, lēgī, lēctum*, 3., **a)** sbíratí; vybíratí (si), voliti; *aliquem in senātum legere*, někoho přijmouti, přibrati do senátu; *aliquem ducem legere*, někoho zvoliti za vůdce; **b)** čísti; dočítati se; (předčítati); **c)** sestaviti (na př. *senāt*)

Liber, *Liberī*, m., L i b e r, staroitalský bůh zemské úrody, vzrůstu a zdaru rostlin i živočišstva; na počátku 5. století př. Kr. byl ztotožněn s řeckým Dionysem, bohem a ochráncem vína a vinic, a od té doby uctíván jako bůh vína a vinné úrody. — K počtě boha Libera a bohyně Libery byl slaven svátek *Liberālia* 17. března. V tento den dospěli jinoši obyčejně oblékali mužskou togu.

Libera, *ae*, *f.*, **Libera**, staroitalská bohyně zemské úrody, od 5. století př. Kr. ztotožněna s řeckou Persefonou

Lūcānia, *ae*, *f.*, **Lukanie**, krajina v starověké jižní Itálii mezi Tyrrenským mořem a Tarentským zálivem; nazvána podle Lukanů, kteří sem přišli asi v 5. stol. př. Kr. a krajinu si podmanili; Lukanové, pověstní svou loupeživostí, byli za 2. samnitské války spojenci Římanů.

Lūcānus, *a*, *um*, **lukanský**; **Lūcāni**, *ōrum*, *m.*, **Lukanové**, obyvatelé Lukanie, krajiny v starověké jižní Itálii

lūceō, *ēre*, *lūxi*, *2.*, **a**) svítiti; třpytiti se, skvíti se; *sōl lūcet*, slunce svítí; *lūcet*, jest denní světlo, jest bílý den; **b**) prosvítati, jeviti se; **c**) vysvítati, býti jasný, býti zřejmý

lūgeō, *ēre*, *lūxi*, *2.*, (*aliquem*), truchletí (*pro někoho*); želeť (*někoho*); nositi smutek, smuteční šat (po někom, *aliquem*); *mortem lūgēre*, ozeletí smrt, želeť nad smrtí

maneō, *ēre*, *mānsi*, *mānsūrus*, *2.*, (*II*, 123); dohovati se, uchovati se

Mardonius, *iī*, *m.*, **Mardonios**, perský vojevůdce, synovec a zeť perského krále Dareia I. Byl vrchním velitelem první výpravy perské proti Řekům, jež se neslavně skončila ztroskotáním loďstva bouří u mysu Athoského (r. 492 př. Kr.). Znovu se Mardonius účastnil

Xerxovy výpravy proti Řekům r. 480 a s Řeky svedl rozhodný boj u Plataj r. 479 př. Kr., v němž Peršané byli poraženi a Mardonios padl.

memoria, (*I*, 92), pamět, upomínka, památka

mereō, *ēre*, *ui*, *2.*, (*I*, 374), **a**) **z a s l u h o v a t i**, zasloužiti (*si*) (něčeho, *aliquid*); *poenam merēre*, zasluhovati, zasloužiti (*si*) trestu; **b**) **z j e d n a t i s i z á s l u h y**; *bene merēre dē patriā*, velice se zasloužiti o vlast, zjednati si o vlast veliké zásluhy; **c**) **k o n a t i** vojenskou službu, sloužiti za žold; **meritus**, *a*, *um*, **a**) zasloužilý (= ten, jenž si něčeho zasloužil, jenž má zásluhy o něco); **b**) zasloužený; **c**) **k o n a v š í** vojenskou službu, slouživší

meritus, *a*, *um*, viz *merēre*

mīlitia, *ae*, *f.*, (*I*, 392), **a**) vojenská služba, vojna; **b**) válka; **c**) vojenský stav, vojsko; *domi* — *mīlitiae*, doma — v poli; v míru — ve válce

minae, *ārum*, *f.* plur., hrozby, vyhrůžky; (*původně*: vyčnívající cimbuří hradeb)

minus, méně; *nōn minus* — *quam*, neméně — než; právě tak — jako; (viz *parum*, *II*, 155)

miscēre, *2.*, (*II*, 307); *vinum nōn mixtum*, nesmíšené víno; *vinum aquā miscēre*, mísiti víno s vodou; *vinum aquā mixtum*, víno smíšené s vodou

monēre, *2.*, (*II*, 353); **napomínati**, vyzývati; vyzvati, varo-

vati (*někoho*); domlouvati, domluviti (*někomu, aliquem*)

mōns, *montis*, m., (I, 348), **a)** hora, pohoří; *mōns Mycalē*, předhoří, mys Mykale; **b)** balvan, kámen; **c)** nahromaděné spousty

mordeō, *ēre, momordī, morsum*, 2., kousati, kousnouti, hrýzti, hlodati; *manum mordēre*, uhrýzti ruku; (*o hadu* :) uštknouti

mortālis, (I, 435); **mortālis**, *is*, m., smrtelník, člověk; *plur. mortālēs, ium*, smrtelníci, lidé

movēre, 2., (II, 353); *aliquem movēre* někoho dojmati; dojmouti; učiniti dojem na někoho; *castra movēre*, hnouti (se) táborem (= dále táhnouti, jíti); *bellum alicui movēre*, dáváti se, pouštěti se do války s někým; *aliquā rē moveor*, dávám se něčím pohnouti, dojmati, dojmouti, (II, 254)

Mūcius, *ii*, m., (jméno římského rodu, původně plebejského); Gaius Mucius Cordus Scaevola, vnikl podle pověsti do tábora Porsenny, vládce v etruském městě Klusiu, a chtěl zabít nepřitele své vlasti Porsennu; nepodařilo se mu to. Byl chycen a nucen, aby prozradil své spoluspiklence. Když odmítl je vyzraditi, bylo mu vyhrožováno mukami; aby dokázal svou lhostejnost k mukám, vložil pravici do ohně, až si ji upálil. Porsenna vida, jak neohrožené nepřátele má v Římě, upustil od dalšího obléhá-

ni Říma. Římský hrdina dostal odtud příjmi Scaevola = *Levičák*, jež se v rodě udrželo; (*scaevus*, řecky *skaios* = levý).

mulceō, *ēre, mulsi, mulsum*, 2., **a)** hladiti; **b)** uklidňovati, mírniti, chlácholiti; krotiti; **c)** těšiti, obveselovati;

cantū mulcēre, krotiti zpěvem; *zephyri mulcent flōrēs*, mírné větry, mírní vánkové ovívají květy

Mummius, (I, 403)

mūsica, *ae, f.*, hudba

Mycalē, *ēs, f.*, (řecké sklonění), Mykale, mys na západ. pobřeží Malé Asie naproti ostrovu Samu. V týž den, kdy svedli Řekové vítěznou bitvu s Peršany u Plataj, utkalo se loďstvo spojených Řeků pod spartským králem Leotychidem a Athéňanem Xanthippem s Peršany v námořní bitvě u mysu Mykale (r. 479 př. Kr.); Peršané byli poraženi na hlavu a loďstvo jejich bylo spáleno.

nāvālis, (II, 104); *proelium nāvāle*, námořní bitva, boj

neglegentia, *ae, f.*, **a)** nedbalost; **b)** zanedbávání (*něčeho*)

nēmō (I, 481) **mortālium**, nikdo ze smrtelníků, z lidí

nisi, (II, 307); *nūllus alius . . . nisi*, žádný jiný . . . leč; (*nebo kladně*:) jen . . .

noceō, *ēre, nocui, nocitum*, 2., **a)** škoditi, uškoditi; **b)** proviniti se; **c)** způsobiti škodu; *mihi nocētur*, mně se způsobuje

škoda; mně se děje křivda
nocturnus, (I, 392); *nocturno tempore*, v noční době
nōmen, *nōminis*, n., (I, 219), **a**) jméno, pojmenování, název; **b**) rodové jméno (předejmení); **c**) rod, kmen, národ; *nōmen Rōmānum* = římský národ (= všichni, kdož se jmenují Římané); **d**) jméno dlužníka v dlužní knize; dluh, dlužní položka; dlužník; **e**) slavné jméno, dobré jméno; **f**) příčina, záminka; důvod
nōmināre aliquem virum doctissimum, (II, 254), nazývati někoho velmi učeným mužem
Nōrēia, *ae*, f., *Nōreia*, (*Nórēja), hlavní město Noriků (Taurisků) v alpské zemi Noriku, snad dnešní Neumarkt ve Štyrsku
Nōricum, *i*, n., *Nōrikum* (Noricko), ve starověku země mezi řekami Dunajem, Drávou a Innem a horstvem Vídeňským lesem (asi dnešní Štyrsko a Korutansko); Noricum bylo za doby Gaia Julia Caesara královstvím, od r. 15 př. Kr. římskou provincií
nūper, **a**) nedávno; **b**) kdysi, před delším časem
ob, (I, 182); *quam ob rem*, proč; a proto
obsessus, *a*, *um*, viz *obsēdere*
obsideō, *ēre*, *obsēdi*, *obsessum*, 2., **a**) oblehnouti, obklíčiti; *urbs obsessa*, obléhané, obležené město; **b**) (*něco*) míti obsazeno, zaujímati; **c**) uváděti v tiseň, tísňiti, svírat; **d**) číhati (*na*

něco); **obsessus**, *a*, *um*, obležený, obklíčený, sevřený; držení v zajetí; omezený, zúžený
occāsio, *ōnis*, f., příležitost (*allicuius rei*, k něčemu); *occāsio pugnantī*, příležitost k bojování, k boji; příležitost bojovati
ōrāre auxiliūm, (II, 353), prositi za pomoc
paene dēlēvī, (indik. perf.), (II, 439), málem bych byl zničil, (*v češt. minulý kondicionál*)
pāreō, *ēre*, *uī*, *pāritūrus*, 2., **a**) poslouchati, uposlechnouti, býti poslušen (*allicui*, někoho); **b**) býti poddán, podroben (*někomu*); záviseti (*na někom*); *rēgibus pārere*, býti poddán králům; **c**) poddávati se (*něčemu*), říditi se, spravovati se (*něčím*); [**d**] = *appāreere*, objevovati se, ukazovati se, býti viditelný
pater, (I, 194); *patrēs*, *um*, m., **a**) otcové; **b**) předkové; **c**) senátoři, senát; **d**) patriociové, šlechta
pauci, *ae*, *a*, (I, 170, 171); *paucissimī*, (II, 155, 53), velmi málo lidí
pendeō, *ēre*, *pependī*, 2., **a**) viseti; (býti zavěšen, pověšen); **b**) přechnívati, klenouti se; **c**) čniti, trčeti, strměti; **d**) vznášeti se; **e**) vězeti, tkviti; prodlévati, dlíti; **f**) záviseti, býti závislý (*na někom*), záležeti (*na někom*); **g**) lpěti (*na někom*), lnouti (*k někomu*), býti od dán; **h**) býti v nejistotě, na rozpacích; býti nejistý, neroz-

hodný; býti na vážkách, býti nerozhodnut

per, (II, 104; 354c); *per tōtam noctem*, po celou noc; *per centum annōs*, po sto let; *per explorātōrēs*, skrze výzvědné hlídky

permōtus, *a, um*, viz *permovēre*

permovēre, 2., (II, 310); *cōnsiliō permōtus*, povzbuzen radou = na radu

perniciēs (I, 299); *aliquid alicui est perniciēs*, něco jest někomu k záhubě, ke zkáze; něco někomu připravuje záhubu, zhoubu, zkázu, zmar, pád

perterreō, *ēre, perterrui, perterritum*, (I, 374); *perterreor*, dávám se postrašiti, přestrašiti, zastrašiti, poděsiti, polekati, poplašiti; *perterritus, a, um*, postrašený, přestrašený, zastrašený, poděšený, polekaný, poplašený

Phōciōn, *ōnis*, m., Fokion (* Fókijón), athénský vojevůdce a státník, vrstevník a odpůrce Demosthenův; r. 318 př. Kr. byl odsouzen a donucen vypít číši jedu.

placēre, 2., (I, 271; II, 310); *sacra diis placent*, oběti jsou bohům milé, příjemné

plūrimum, nejvíce, velmi mnoho; (II, 118)

Porsenna, (*Porsina*), *ae, m.*, Porsenna, vladař v etruském městě Klusiu, který asi r. 507 př. Kr. udeřil na Řím, zmocnil se ho a nějaký čas jej měl ve svém poddanství. Svou tehdejší porážku Římané se

snažili zastřítí pověstmi o hrdinských činech některých Římanů (Horatius Cocles, Mucius Scaevola). (Viz »*Clusium*«, »*Mucius*«!)

possideō, *ēre, possēdi, possessum*, 2., **a)** míti v držení, býti v držení (*něčeho*); (*něco*) držeti, míti; **b)** míti v moci, ovládati, míti; *finēs possidēre*, míti v moci, v držení území; *divitiās possidēre*, míti bohatství; (II, 256); (*aliquid*)

postrēmus, *a, um*, **a)** nejzadnější, nejposlednější, **p o s l e d n í**

praebēō, *ēre, ui, itum*, 2., **a)** nastavovati, vystavovati; *aurēs praebēre*, nastavovati sluch = dopřáti sluchu, vyslechnouti; **b)** dokazovati, prokazovati, projevovati, osvědčovati; *sē fortem praebēre*, ukazovati se, osvědčovati se rázným, statečným; **c)** podávati, poskytovati, dávati, propůjčovati, prokazovati; (*alicui aliquid*); *victum praebēre*, poskytovati stravu; *beneficium praebēre*, prokazovati dobrotu; *pecūniam praebēre*, poskytnouti, dávati peníze

praestāre, 1., (II, 439); *glōriā alicui praestāre*, vynikati slávou nad někoho; převyšovati někoho slávou; *virtūtem praestāre*, osvědčiti statečnost; *sē ācerimum dēfēnsōrem praestāre*, osvědčiti se nejráznějším obráncem

praevalēō, *ēre, ui*, **a)** býti velmi silný, míti velikou sílu; **b)** mnoho zmoci, míti převahu,

převládnutí, opanovati, zví-
těziti, n a b ý t i v r c h u

primum, **a**) nejprve, nejdříve; **b**)
(*ve výčtu:*) za prvé; předně;
c) po prvé, ponejprv; *omnium*
primum, ze všeho nejdříve =
především; *ut primum*, jakmile;
quam primum, co nejdříve;
(II, 256)

prohibere, 2., (II, 311); *aliquem*
aliquā rē (rapinīs, commeātū)
prohibeō, bráním, zabra-
ň u j i, p ř e k á ž í m n ě k o m u
(*v češt. dativ, v latině*
akusativ předmětný) v n ě -
č e m (*v kořistění, v dovozu*
špiže) (*v lat. ablativ, v češt.*
předložkový pád); z a m e z u -
j i někomu něco (kořistění, do-
voz špiže); *prohibeor aliquā*
rē (pābulātiōne, vēnātiōne),
jest mi bráněno, zabraňováno,
brání se mi, překáží se mi
v něčem; jsem zdržován v ně-
čem (*v picování, v lovu*); *mī-*
litēs commeātū prohibiti, vo-
jínové odříznutí od zásobova-
cího oddílu; vojínové, jimž by-
lo zabráněno v dovozu špiže:
vojínové, jimž byl zamezen do-
voz špiže; *vim hostium prohi-*
bere, odraziti nepřátelský ú-
tok; *aliquem ab Italiā (ā prō-*
vinciā) prohibere, někoho od-
raziti od Itálie (od provincie)

promissum, *i*, n., slíbená věc;
slib, přívěd'

pronūtiō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a**)
vyhlašovati, prohlašovati, ohla-
šovati, provolávatí, vyvoláva-
ti; **b**) vypovídati, hlásiti, ozna-
movati, vypravovati; **c**) vy-

náseti nález, pronášeti roz-
hodnutí, rozhodovati; **d**) dáti
hlasovati (*o návrhu*); **e**) pro-
hlásiti (*něčí svolení*), prohlá-
siti (*přijetí návrhu*); **f**) vyhlá-
siti, dáti rozkaz (*vojsku*); **g**)
připovídati, slibovati; **h**) před-
náseti, deklamovati, recitovati;

aliquem exsulem pronūtiā-
re, někoho prohlásiti za vy-
hnance; *aliquis pronūtiatur*
hostis patriae, někdo jest pro-
hlašován za nepřítele vlasti

propositum, *i*, n., **a**) předsevzetí,
úmysl; **b**) úkol; **c**) látka, té-
ma; (hlavní) věc; **d**) (*v dra-*
matě:) děj; **e**) (*při úsudku:*)
návěst

providere, 2., (II, 311); *providē-*
re alicui rei (senectūti), sta-
rati se, postarati se o něco
(o stáří)

quam ob rem, pročez; a proto

quantus, *a, um*, jak veliký, jaký;
jak četný, jak značný, jak vý-
znamný atp.; **quantum**, jak
mnoho, kolik

quia, (II, 73), protože, poněvadž
quotiēns, kolikrát

rapina, *ae, f.*, **a**) loupež, loupe-
žení, kořistění; **b**) lup, kořist

reddō, *ere, raddidī, redditum*, 3.,
a) vraceti, vrátiti, dáti zpět;
b) vrátiti dlužnou věc; zapla-
titi dluh, dlužný peníz; **c**)
(*o plodech:*) nésti, vydávati;
d) navzájem dáti; (*o hlase:*)
odpovídati;

e) dáti, ustanoviti; vzdávati,
prokazovati; vydávati (*počet*);
udávati (*důvod*); splniti (*slib*);
odevzdati, doručiti (*dopis*) a j.

Régulus, *i*, m., *Marcus Atilius Rēgulus*, konsul r. 267 a r. 256, porazil r. 256 u mysu Eknomu na jižním pobřeží Sicílie kartaginské loďstvo, ale sám byl poražen r. 255 od punského vojska, v jehož čele byl Spart'an Xanthippos, u Tunet (západně od Kartaga) a zajat. Když punské vojsko, vedené Hasdrubalem, bylo poraženo u Panormu od konsula Caecilia Metella r. 251, vyslali Kartaginští poselství do Říma s žádostí za mír. V poselství tom byl i Atilius Regulus, který měl přemluvit Římany k míru, začež mu byla slíbena svoboda. Ale Regulus, přišed do Říma, radil senátu ve shromáždění, aby neuzavírali s Puny míru, nýbrž pokračovali v boji, že jich nemine plné vítězství. Vyjednávání tudíž zastaveno a poselstvo se vrátilo do Kartaga i s Regulem, který se ničím nedal pohnouti a přemluvíti, aby zrušil dané slovo a zůstal v Římě. Za to prý byl helidsky umučen od Punů. Byl prý zabedněn do sudu, do něhož byly naráženy hřeby, a sud s ním válen po městě, až konečně skulen do moře. Podle jiného podání žil prý dále v Kartagu i s rodinou a ta prý se udržela potomstvem až do zničení Kartaga (r. 146). Při známé ukrutnosti punské bude asi první podání pravděpodobnější. Jest jisté, že Regulus zemřel v zajetí.

removeō, *ēre, remōvi, remōtum*, 2., odstaviti, odstraniti, vzdáliti, odkliditi; *aliquem ē scholā removēre*, někoho vyloučiti ze školy

repleō, *ēre, replēvi, replētum*, 2., a) opět naplniti, doplniti; b) naplniti, vyplniti; *repletus* (II, 440)

reportō, *āre, āvi, ātum*, 1., a) zpět nésti, vézti, převézt, přepraviti; b) odnésti z boje; *victōriam dē (ex) aliquō reportāre*, dobytí vítězství na někom; vyhráti bitvu na někom; c) přinést zprávu, hlásiti

rēs; *novae rēs*, (I, 376)

retineō, *ēre, retinui, retentum*, 2., a) zadržeti, zdržeti, udržeti; b) podržeti, udržeti; c) držeti, míti; *arma retinēre*, podržeti zbraň; *aliquem retinēre amicum*, podržeti (si) někoho za přítele

retrōrsus, *retrōrsus, retrōversus*, a) zpět, nazpět; b) obráceně

Rhodiī, *Rhodiōrum*, m., Rhodané, obyvatelé ostrova R(h)odu, ležícího při jihozápad. pobřeží Malé Asie; (I, 184)

rīdeō, *ēre, rīsi, rīsum*, 2., a) smáti se, zasmáti se, usmívati se; b) smáti se, posmívati se, vysmívati se

rīsus, *ūs*, m., a) smích; b) předmět smíchu, látka smíchu; c) výsměch, posměch

Sextus Roscius Amerinus, *Sextus Roscius* z Amerie v Umbrii byl r. 280 př. Kr. na

podnět chráněnce Sullova Chrysogona, který se chtěl zmocnit jeho statků, obžalován z otcovraždy. Marcus Tullius Cicero ujal se ho před soudem obhajovací řečí „*Pro Sex. Rosciō Amerinō*“, jež se nám zachovala. Sextus Roscius byl uznán nevinným.

sacra, sacrōrum, n., (II, 157), a) oběti, posvátný úkon, bohoslužba; b) posvátné věci (nádob, obětní předměty); posvátné místo, svatyně; posvátný zpěv

saeta (sēta), ae, f., žíně, štětina; dlouhá zvířecí srst

Sallustius, ů, m., (I, 118, 119), Gaius Sallustius Crispus, římský dějepisec, narodil se r. 86 př. Kr. v Amiternu v Sabinsku. Léta jeho dětství spadala do doby krvavých bojů mezi Mariem a Sullou a Sullovy diktatury. R. 59 byl quaestorem, r. 52 tribunem lidu. Když byl r. 50 censorem Appiem Claudiem Pulchrem vyloučen ze senátu pro prostopášný život, odešel do Gallie k Caesarovi. Druhé občanské války se účastnil činně jsa na straně Gaia Julia Caesara, který ho přijal opět do senátu a po bitvě u Thapsu r. 46 světil mu ke správě nejúrodnější část Numidie, jež nazvána Africa nova. Tam Sallustius vydíral peníze takovou měrou, že vrátiv se po roce z provincie do Říma byl obžalován z vydírání peněz a jen moc-

ným zakročením Caesarovým vyvázl bez pohromy. Po smrti Caesarové (r. 44) ustoupil z politického života a věnoval se dějepiscectví. Zemřel r. 35 př. Kr. Jeho spisy:

a) monografie o válce s Katilinou »*Bellum Catilināe*«; ve spise vykládá o spiknutí, jež r. 63 za konsulátu Ciceronova bylo zosnováno Luciem Sergiem Katilinou a jeho druhy a r. 62 bitvou u Pistorie v Etrurii od Gaia Antonia bylo zcela potlačeno;

b) monografie o válce s Jugurthou »*Bellum Iugurthinum*«; ve spise vypisuje válku, kterou římský národ vedl r. 111 až 105 př. Kr. s numidským králem Jugurthou;

c) dějepisné dílo »*Historiae*«, ličící v 5 knihách dějiny 12 let, od r. 78 př. Kr. (od Sullovy smrti) až do r. 67 (do doby, kdy byl schválen Gabiniův návrh, jímž Pompeius nabyt neobyčejné moci); toto dílo se nám nedochovalo celé; kromě zlomků jsou z něho zachovány pouze 4 řeči a 2 dopisy.

salūs patriae, (I, 220), spása, záchrana vlasti

scelus, (II, 312), nepravost

signum impetūs (genit.), (I, 376), znamení k útoku

speciēs Germānōrum, (II, 397), vzezření Germánů

spectāre, 1., (II, 359), mířiti, směřovati (k něčemu)

spondeō, ēre, spondō, spōnsum,

2., **a**) slavně slíbiti; připověděti (*něco*); zavázati se (*něčím*); **b**) zaručiti se (*prō aliquō*, za někoho); **c**) zaslíbiti, zasnoubiti (*đceru, syna*); **d**) slibovati = předpovídati, nechati očekávati; *fidem spondēre*, slavně slíbiti věrnost, zavázati se věrností

stāre, 1., (II, 374); *in primis stāre*, státi mezi prvními, v první řadě; *in acie stāre*, státi v bitevním říku

statim, **a**) hned na místě; hned, ihned; **b**) (*předklasické*;) pevně, stále

status, *ūs*, m., **a**) postoj, postavení, postava těla; **b**) stav, poměry, okolnosti, položení; **c**) příznivý stav, blahobyť; *status rerum urbánarum*, stav městských záležitostí, stav věcí v městě

studeō, *ēre, studui*, 2., (*alicui rei*), **a**) usilovati (*o něco*); hleděti dosíci (*něčeho*); snažiti se (*o něco*); vyhledávati (*něčeho*); vynasnažiti se; *novis rebus studēre*, usilovati o převrat; **b**) zabývati se (*něčím*); věnovati píli, pozornost (*něčemu*); pilně vykonávati (*něco*); horlivě se oddávati (*něčemu*); *agricultūrae studēre*, oddávati se orbě; *linguae Latinae studēre*, oddati se (horlivě) latinskému jazyku, studiu latinského jazyka; **c**) býti na straně (*něči*); býti přívržencem (*něko*); přát (*někomu*); býti zaujat; **d**) studovati; (I, 376)

stultus, *a, um*, pošetilý, zpozdilý, hloupý, na hlavu padlý; **stultus**, *i, m.*, pošetilec, bloud, hlupák, blázen

suādeō, *ēre, suāsī, suāsum*, 2., (vyslov: *svādeō, svāzī, svāzum*), (II, 313); *bellum suādēre*, vybízeti k válce, doporučovati válku

subāctus, *a, um*, (viz *subigere*, II, 313), podrobený, ujařmený

succēseō, *suscēseō, ēre, -cēnsui*, 2., (*alicui*), zanevřiti, nevrážiti, horšiti se (*na někoho*)

superāre, 1., (I, 201; II, 106, 212); *difficultātēs superāre*, překonávati, překonati, přestáti, přemoci nesnáze; *Alpēs superāre*, překročiti Alpy

sustinēre, 2., (II, 397); *impetum s.*, sněsti, vydržeti útok; odolávati, odolat útok

taceō, *ēre, uī, itum*, 2., **a**) mlčeti, nemluvíti; **b**) (*aliquid* nebo *dē aliquā rē*), smlčeti (*něco*), pomlčeti (*o něčem*), zamlčeti (*něco*)

tempus, *oris, n.*, **a**) čas, doba; **b**) (určený, potřebný čas), lhůta; **c**) pravý, vhodný čas; příhodná (svá) doba, chvíle; přiležitost; pravý okamžik; **d**) doba, okolnost(i), poměr(y); stav, postavení; osud; **e**) zlá doba, zlý stav; tíseň; nesnáze; nebezpečenství; **f**) roční počasí; **g**) počasí, pohoda; **h**) čas života, věk, život;

in hōc tempore, in tālī tempore, hōc in tempore (II, 89); *antiquis temporibus, omnī tempore, tempore nocturnō*,

omnibus temporibus anni, Caesaris temporibus, rei publicae temporibus, extrēmīs rei publicae temporibus (II, 86); *primō quōque tempore, brevī tempore* (II, 87);

īsdem temporibus, v týchž dobách, časech; *ad tempus*, na čas, pro okamžik; na chvilku, dočasně, prozatím; pokud čas dovoluje, podle okolností; *ante tempus*, předčasně; *in tempore*, včas, v pravý čas, v pravý okamžik; vhod; *ex tempore* = a) na místě, bez přípravy, s patra; b) podle okolností (= *prō tempore*); *suō tempore*, v zákonité (předepsané) době; *īd temporis*, v té době

tenēre, 2., (II, 375); *iram t.*, ovládati, potlačovati, potlačití hněv; *agrōs t.*, míti v držení polnosti; *collem t.*, kopec míti v moci, míti obsazený; *risum t.*, zdržeti se smíchu, potlačití smích

terrēre, 2., (II, 314); *terreor*, dá v á m se zastrašovati, zastrašiti, poděsiti, vyděsiti

Teutonī, *ōrum*, m., Teutonové, germánský kmen, který spolu s Cimbrý vpadl do Itálie, ale byl r. 102 př. Kr. od Gaia Maria u Aque Sextiae (u Sextiových Teplic) poražen; (gen. pl. *Teutonōrum*, též *Teutonum*); (viz *Cimbrī*)

Thūcýdidēs, *is*, m., Thukýdides, slavný řecký dějepisec, žil asi v l. 460—400 př. Kr.; napsal historické dílo o peloponneské válce, jež bylo od po-

zdějších gramatiků rozděleno v 8 knih

timēre, 2., (II, 375); *poenam timēre*, báti se trestu; *timēri*, býti na postrach; *ab aliquō timeor*, jsem někomu na postrach

timor (II, 375) *poenae*, (genit. *předmět.*), strach z trestu; **timor populī**, (genit. *podmět.*), strach lidu

tondeō, *ēre, totondī, tōnsum*, 2., a) stríhati; ostříhávati; stríhati (vlasy, vousy); holiti; b) (o stromech:) ořezávati, osekávati, oklešťovati; (o věnci:) přistříhávati; c) kositi, požínati; d) okusovati, oškubávati, spásati; e) trhati, škubati

torqueō, *ēre, torsī, tortum*, 2., a) točiti, kroučiti, stáčetí, otáčeti; ohýbati, zakřivovati; b) otáčením pohybovati, valiti, zvedati, vířiti, čeřiti; c) otáčeti, obracetí; d) zatočiti, mávnouti, vymrštití; metati, házeti; e) stočiti, zkriviti;

f) mučiti, natahovati na skřípec; g) trápiti, trýzniti, týrati, znepokojevati; soužiti, trudití;

h) (důkladně) zkoumati, zkoušeti

tortus, *a, um*, viz *torquēre*

tribuō, *ere, tribuī, tribūtum*, 3., a) dělití, rozdělovati; b) rozdíletí, rozdělovati, rozdávatí;

c) udělovati, poskytovati, propůjčovati, dávatí;

d) věnovati, vynakládatí; e) činiti (pro někoho, k vůli někomu); f) povolovati, vyhovo-

vati; **g**) přičítati, přepisovati, příkládati, přiřknouti; **h**) dáti (*na něco*), dbáti (*něčeho*), vážiti si, ceniti; zakládati si (*na něčem*); **i**) vykládati si (*něco něčím*); **j**) přičítati za vinu, vytýkati;

alicui laus tribuitur, chvála jest udělována, vzdávána někomu, chvály se dostává někomu; *honōrem tribuere*, vzdávati, prokazovati poctu, čest; (I, 336)

trīstis, *e*, 2., (I, 436); (*o osudu*;) nešťastný, hrozný

Umbria, *ae*, *f*., **Umbrie**, krajina v starověké severovýchod. Itálii na obou svazích Apenin mezi řekami Tiberem, Aesem, Rubikonem a mořem Adriatickým; z měst jsou známá: Ariminium (Rimini), Sena Gallica (Sinigaglia), Sarsina (rodiště Plautovo), Urbinum, Sentinum, Spoletium, Interamna (rodiště Tacitovo), Terni.

ūsq̄ue ad (*s akus.*), až do (*něčeho*), až po (*něco*)

ūsus, (I, 286; II, 259); *ūsus oleī*, užívání oleje; *ūsus nāvium*, lodní potřeba

ut, ut primum, (*časová spojka s indik. perf.*), jak, jakmile, když

valēre, 2., (II, 442); *apud aliquem auctōritāte plurimum valēre*, velmi mnoho zmoci, platiti u někoho vážností, vlivem

vēnātiō, *ōnis*, *f*., **a**) lov, hon, honba; **b**) štvanice (*v cirku a p.*);

c) kořist (*nabytá při lovu*), lov, zvěř, zvěřina

vērūm - ne est? (II, 375), zdali jest to pravda? je-li to pravda?

vetō, *āre*, *vetuī*, *vetitum*, 1., zakazovati, zapovídati; nedovolovati, nepřipouštěti; brániti, zabraňovati, překážeti; *vetor*, zapovídá se mi, zakazuje se mi, dostávám zákaz, nesmím

vexāre, 1., (II, 314); *frigore vexor*, jsem sužován, trápen mrazem = trpím mrazem

vīctus, *ūs*, *m*., **a**) živobyti, způsob života, žití, život; **b**) výživa, potrava, strava, jídlo, pokrm

videō, *ēre*, *vidī*, *visum*, 2., **a**) viděti, zírati, hleděti, patřiti, dívat se; uviděti, spatřiti;

b) navštívit; **c**) býti svědkem, zažiti, zkusiti, dočkati se, dožiti se; **d**) **z n a m e n a t i**, (**z**) pozorovati, poznávati, znáti, věděti, rozuměti; **e**) pozorovati, hleděti, přihlížeti (*k něčemu*), uvažovati, mysliti, přemýšleti; **f**) hleděti si (*něčeho*), dbáti, starati se, postarati se;

aliquid vidētur, něco jest viděno, spatřováno = něco jest viděti, se jeví, se ukazuje

virtūs, (I, 203); *vērae virtūtēs*, pravé přednosti

vis, (I, 355); *vis hostium*, útok nepřátel

vītāre, 1., (I, 337, 487; II, 443); *periculum vītāre*, (**u**)varovati se nebezpečenství; *Idūs Mār-*

tiās vitāre, strīci se březno-
vých id (= dne 15. března);
omnia vitāre, varovati se vše-
ho

vōtum, i, n., a) věc slibená
(bohům); slibený dar; b) sli b
(= závazné prohlášení toho,
co člověk dá božstvu, bude-li
vyslyšen, i toho, zač člověk

božstvo žádá); modlitba;
c) přání; žádost, snaha, tou-
ha; d) předmět přání; touha

voveō, ēre, vōvī, vōtum, 2., a)
(bohům) zaslibovati, slibovati,
zaslibiti, připovídati; templum
vovēre, zaslibiti chrám; b) či-
niti sli b; c) přáti si, žádati si
(něčeho), (aliquid)

55. úloha — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 533!)

1. *Sī cupiditatēs tuās coērcuissēs, omnibus grātus fuissēs.* — 2. *Exercitūs nostrī iam veniunt hostium superbiam coērcitum.* — 3. *Dux militēs coērcitūrus sē ipsum prius coērceat.* — 4. *Iam primī hominēs agricultūram exercue- rant.* — 5. *Utinam memoriam tuam cotīdiē exercuissētis!* — 6. *Cornēlius Nepōs scribit Epaminōndam currendō et luctandō exercitum esse.* — 7. *Somnus corpora cūris exer- cita occupat.* — 8. *Antiquissimīs temporibus agricultūram ab ipsīs rēgibus exercitam esse scīmus.* — 9. *Apud Grae- cōs et Rōmānōs ēloquentia valdē flōruit.* — 10. *Hērodotus et Thūcýdidēs, rērum scriptōrēs, ūsdem ferē temporibus laude ingentī flōruērunt.* — 11. *Saepe ea, quae (per) cen- tum et plūrēs annōs flōruerant, proelium ūnius diēi dēlēvit.* — 12. *In Graeciā Athēnās, in Aegyptō Alexandriam arti- bus et litterīs māximē flōruisse cōstat.* — 13. *Hostēs in silvīs latuisse et māximē necessāriis rēbus eguisse nōn ignōrābāmus.* — 14. *Vestrā virtūte māximam laudem meruistis.* — 15. *Monuimus vōs, sed nōn pāruistis, quam ob rem poenam meruistis.* — 16. *Multi putant Homērum sō- lum poētā appellārī meruisse.* — 17. *Virīs, quī dē patriā bene meruerant, Athēnīs victus cotīdiānus públicē prae- bēbātur.* — 18. *Laudem meruissētis, sī parentibus pāruis- sētis.* — 19. *Poena tē nōn terruisset, nisi eam meruissēs.* — 20. *Merita laus tibi tribuitur.* — 21. *Athēnīs artēs et litte- rae magis flōruērunt quam Rōmae; nam Rōmānī magis*

studuerunt agriculturae et arti bellicae. — 22. Multis placere, nisi omnibus placere studuissent. — 23. Urbs expugnata vix vastata esset, si civis victoribus parere studuissent neque arma retinuissent. — 24. Sallustius scribit Catilinam novis rebus studuisse. — 25. Prudentibus displicebitis, si stultis placere studueritis. — 26. Hannibal diu a Romanis timebatur. — 27. Amari maior laus est quam timeri. — 28. »Si umquam consilio, nunquam opera nostra nec domi nec militiae Scipio eguit,« dixit Laelius. — 29. Eguerimus rebus necessariis, in Deo spem habuimus et Deus nos servavit. — 30. Certum vobis non defuissimus, si nostro auxilio egressi essetis. — 31. Cum appaerint et eminerint verae virtutes vestrae, tum demum iuste iudicabuntur. — 32. Aditus ad Miltiadem etiam humillimis semper patuit. — 33. Magnam diligentiam linguae Latinae studuistis. — 34. Inopia homines multas artes docuit. — 35. Verumne est Atheniensis usum olei ceteros homines docuisse? — 36. Hostes, qui per exploratores de nostris consiliis edocti erant, postero die urbem praesidio firmaverunt. — 37. Vix iram tenui. — 38. Caesar agris, quos Germani tenuerant, Gallis donavit. — 39. Tibi parere studui; cur igitur mihi succensuisti? — 40. Senatus censuit, ut Catilina hostis patriae pronuntiaretur. — 41. Patrem multis negotiis in urbe retentum iri puto. — 42. Caesar copias hostium non profugavisset, nisi distentae essent. — 43. Nostrum exercitum impetum hostium sustinuisse et victoriam reportavisse audimus. — 44. Ne nostri milites primum impetum hostium sustinuerint, tamen victoriam reportaverunt. — 45. Si homines cupiditatem suam continuerint, multa scelera vitabunt. — 46. Caesar milites castris aliquamdiu continuit, quod ingentia corpora Germanorum timebant, et pristinae virtutis admonuit. — 47. Quod risum non teneratis, amici, a magistrato moniti estis; si risum tenuissetis, non moniti essetis. — 48. Classis tempestate in portu detenta est, quam ob rem imperator exercitum proelio abstulit. — 49. Regulo auctore captivi Romae retenti sunt. — 50. Patres prioribus bellis docti censuerunt, ut bellum renovaretur. —

Přeložte do latiny!

1. Nedávno naše včely byly poplašeny (*perterrere*, passiv. ind. pf.), neboť několik¹ sršňů vpadlo² do včelích úlů³. — 2. Kolik (starostí) a jak veliké starosti byly vynaloženy (*adhibere*, passiv. ind. pf.) od rodičů k vašemu blahu! — 3. Věz, že jsi právem zasloužil (*merere*, aktiv. inf. pf.) trestu, neboť jsi neuposlechl (*pāre*, akt. ind. pf.), ačkoli jsi byl napomenut (*monere*, passiv. ind. plqpf.). — 4. V zimě nuzní (*egere*, partic. prés.) lidé trpěli⁴ mrazem; mnozí jen stěží by byli zachránili život, kdyby byli bohatí občané neposkytli (*praebere*, akt. konj. plqpf.) chudákům (*indigere*, partic. prés.) výživy. — 5. Římští vojínové, postrašení (*terrere*, passiv. partic. pf.) vzezřením Germánů, byli uklidněni (*cōfirmare*, passiv. ind. pf.) řečí, která Caesarem byla pronesena (*habere*, passiv. ind. plqpf.) v táboře. — 6. Vězte, že se přísní soudcové ničím nedají odstrašiti (= že nebudou odstrašeni) (*dēterrere*, passiv. inf. fut.) od povinností. — 7. Kdyby byla bývala vždy od tebe, hochu, zachována (*adhibere*, passiv. konj. plqpf.) umírněnost, nebyl bys býval tolikrát napomenut (*admonere*, passiv. konj. plqpf.). — 8. Dočítáme se, že dlouhá sloupová v Athénách poskytovala (*praebere*, akt. inf. pf.) stínu procházejícím se (*ambulare*, partic. prés.). — 9. Ať byli římsí vojínové ustrašení (*perterrere*, passiv. konj. pf.) strašným vzezřením Germánů, přece je potom porazili. — 10. Jsou čtyři řeči Ciceronem pronesené (*habere*, passiv. partic. pf.) proti Katilinovi. — 11. Naši vojínové byvše odříznuti (*prohibere*, passiv. partic. pf.) od zásobovacího oddílu, byli od nepřátelského vojska poraženi. — 12. Zdaž myslíte, že lovcům bude v lovu zabráněno (*prohibere*, passiv. inf. fut.) hrozící bouří? — 13. Kdybych měl dobré přátele, pomohli by mně v nebezpečnosti. Kdybych byl měl (*habere*, akt. konj. plqpf.) dobré přátele, byli by mně pomohli (*iuvare*, akt. konj. plqpf.) v nebezpečnosti. — 14. Kéž byste nebyli uškodili (*nocere*, akt. konj. plqpf.) svému zdraví přílišnými náruživostmi! — 15. Domníváme se, že naše oběti byly bohům milé (= že se líbily) (*placere*, akt. inf. pf.). — 16. Lenivý žák věděl, že uškodil (*nocere*, akt. inf. pf.) nikoli učiteli, nýbrž sobě. — 17. Kéž byste nebyli dali odstrašiti (=kéž byste nebyli bývali odstrašeni) (*dēterrere*, passiv. konj. plqpf.) od úmyslu. — 18. Byli bychom povolali (*adhibere*, akt. konj. plqpf.) lékaře, kdyby byla bývala (*esse*, konj. plqpf.) nemoc těžká. — 19. Kdybys byl mlčel (*tacere*, akt. konj. plqpf.), nebyl by sis uškodil (*nocere*, akt. konj. plqpf.).

¹ *complūrēs*; ² *involāre (in)*; ³ *domicilium*; ⁴ = byli sužováni (*vexāre*).

— 20. Děd říká, že noční mrazy uškodily (*nocēre*, akt. inf. pf.) kvetoucím (*flōrēre*, partic. prés.) stromům. —

44. HODINA.

56. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 536!)

1. *Medicī antīquī monēbant, ut vīnum aquā miscerētur; vīnum aquā mixtum convivīs minus nocet quam vīnum nōn mixtum.* — 2. *Quī ūtilibus rēbus iūcunda admiscuerit, ab omnibus laudābitur.* — 3. *Nōbīs placuērunt carmina, in quibus ūtile dulcī admixtum erat.* — 4. *Rōmānī elephantīs, quōs Pyrrhus aciēi immiscuerat, perterritī sunt.* — 5. *Nē dū quidem bellīs proeliisque caruērunt.* — 6. *Frātre[m] in hortō sub altā platanō iacuisse audiō.* — 7. *Cūr mātrī tuae nōn paruistī, puella?* — 8. *Multi nisi poenam timuissent, lēgibus nōn paruissent.* — 9. *Sī lēgibus nōn pārueritis, pūniēminī.* — 10. *Rōmānōs antiquissimīs temporibus rēgibus paruisse legimus.* — 11. *Civēs lēgibus semper paritūrōs esse spērāmus.* — 12. *Quī ipse quondam bene nōn pāruerat, aliīs bene nōn imperābat.* — 13. *Magnae hostium cōpiae appropinquābant; pulvis niger procul appāruit.* — 14. *Tum dēmum ēminēbit vēra virtūs, cum periculum appāruerit.* — 15. *Themistoclēs apud Athēniēnsēs auctōritāte plūrimum valuit.* — 16. *Sī auctōritās mea apud tē aliquid valuisset, cōnsiliō, quod tibi dederam, paruissēs.* — 17. *Cūr hoc periculum nōn cāvistī, amice?* — 18. *Lēgibus cautum est, nē cui¹ quis¹ noceat.* — 19. *Imperātor Augustus poētīs et artificibus fāvit.* — 20. *M(ārcum) Tullium Cicerōnem orātōrem factiōnī Pompeiānae fāvisse cōstat.*

¹ V latině po záporné spojce následuje kladné neurčité zájmeno »quis«, jež se ovšem do češtiny přeloží záporným zájmenem »nikdo«, protože věta je záporná; — ² otázal se o radu (*cōsulere*, akt. indik. perf.).

— 21. *Numa Pompilius prōvidēbat deōs sibi fautūrōs esse.*
 — 22. *Quī ingrātum iūverat, anguem suō pectore fōvit.* —
 23. *Catilinam neque timor populī, neque odium omnium bonōrum cīvium, neque ōra vultūsque senātōrum mōvērunt.* — 24. *Explōrātōrēs Caesari nūntiāvērunt Helvētiōs castra mōvisse.* — 25. *Croesus bellum Cýrō mōtūrus Apollinem cōsultuit*². — 26. *Calamitatē patriae valdē commōtī sumus.* — 27. *Sallustium senātū mōtum esse scīmus.* — 28. *Utinam miserā illōrum virōrum mōtī essētis!* — 29. *Discipulī, quōrum malī mōrēs cēterīs discipulīs nocuerant, ē scholā remōtī sunt.* — 30. *Athēniēsēs Themistoclis sōliū cōsiliō permōtōs classem ducentārum nāvium aedificāvisse legimus.* — 31. *Tē aspera odia verbis tuīs mōtūrum esse putō.* — 32. *Tē amīcōrum prōmissīs commōtum irī, ut eōs adiuvēs, sciō.* — 33. *Orpheus, antīquus ille poēta, cantū suō ferās mulsit.* — 34. *Cōsul propter victōriam templum dīis vōvit.* — 35. *Templa dīis ā multis imperātōribus in proeliīs prō salutē patriae vōta esse legimus.* — 36. *Daedalus mortem Icarī filū magnopere dēflēvit et artēs suās, quae illī perniciēi fuerant, dēvōvit.* — 37. *Nōtum est apud Rōmānōs civēs patriae amantēs prō salutē patriae dīis inferis sē dēvōvisse.* — 38. *Per tōtam noctem in hortō sēdimus.* — 39. *Est-ne vērūm vōs per tōtam noctem in hortō sēdisse?* — 40. *Caesar oppidum Gergoviam magnō exercitū obsēdit.* — 41. *Graeci Trōiam decem annōs obsessam expugnāvērunt et incendiō dēlēvērunt.* — 42. *Cōsulēs Rōmānī in Umbriam cum exercitū properāvērunt hostium cōpiās circumsessum.* — 43. *Helvētīū ex iīs finibus, quōs antea multōs annōs possēderant, migrāvērunt.* — 44. *Nēmīnem mortālium maiōrēs divitiās possēdisse quam Croesum antīquī putābant.* — 45. *Vidī frātre tuum in urbe.* — 46. *Hostium exercitum vidissēmus, si sōl luxisset.* — 47. *Pater huius rēgis domicilium Rōmae habēbat atque ibi saepe visus est.* — 48. *Themistocles Miltiadis glōriae invīdit.* — 49. *Caesar omnia, quae ad ūsum nāvium necessāria erant, prōvidit.* — 50. *Legiōnāriōrum glōriae multōs invīdisse putāmus; semper enim iīs invīsum est, quī glōriā aliīs praestitērunt.* — 51. *Sciēbāmus flammam ārdentis*

lūci ē terrā continentī vīsū irī. — 52. Tē vīsūrus crās venīam Rōmam. — 53. Quod tribūnī plēbis viderant sententiam inimicōrum Caesaris in urbe praevaluisse, statim eum dē statū rērum urbānārum docuērunt. — 54. Cicerō dicit: »Quotiēns ego Archiam poētam vidī magnum numerum versuum dīcere ex tempore!« — 55. Utinam in iuventūte senectūtī prōvidissētis! Senēs cūrīs carērētis. —

51. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 443!)

1. Právem jsi chválen, protože jsi přispěl (*adiuvāre*) obci radou a pomocí. — 2. Gaius Julius Caesar byl podporován (*adiuvāre*) neméně prozíravostí než štěstím. — 3. Kéž byste byli pomohli (*adiuvāre*) nešťastným! — 4. Cicero se přidružil na ostrově Rhodu k učitelci řečnictví Molonovi. — 5. Po bitvě platajské se skoro všechny řecké obce přidaly (*sē applicāre*) k athénskému spolku. — 6. Přílišná odvaha často i nejstatečnější muže zapletla (uvedla) (*implicāre*) do přílišných nebezpečností. — 7. Můj otec upadl (*implicāri*) do těžké nemoci. — 8. Střezme se člověka zapleteného (*implicāre*) do sporů (do soudů). — 9. Starověcí básníci vypravují, že Odysseus vracaje se po moři do vlasti byl od Neptuna (= Poseidona) zapleten (uveden) (*implicāre*) do rozmanitých nebezpečností. — 10. Po porážce u Kan(en) kterási matka, ohromena neočekávaným návratem synovým, náhle z radosti skonala. — 11. Ten voják jest špatný, který myslí na útěk, jakmile zbraň zařinčela (*crepāre*). — 12. V létě jsme leželi (odpočívali) (*cubāre*) ve stínu košatého buku. — 13. Vojínové všude na polích požali (*dēsecāre*) ječmen a travu. — 14. Miltiades (s) nepatrnými brannými zástupy utkal se (*dīmīcāre*) u Marathona s Peršany v boji. — 15. Zenon s Aristotelem a s ostatními filozofy v podstatě souhlasil, (avšak) ve slovech se lišil (neshodl) (*discrepāre*). — 16. Publius Ovidius Naso, římský básník, píše: »Vlasti (= rodištěm) jest mi (město) Sulmo, které jest vzdáleno od města (Říma) devětkrát deset tisíc (= 90.000) [dvojkroků].« — 17. Proč jsi nepřemohl (*domāre*) svých náruživostí? — 18. Římané potřeli (*domāre*) mnoho národů bojem (= zbraní). — 19. Scipio Starší, protože (byl) pokořil (*domāre*) Afriku, byl nazván »Africānus« (= Africký). — 20. Gergovia, arvernské město, bylo od Caesara zdoláno (*domāre*) hladem. — 21. Čteme, že velmi velicí národové od Caesara byli přemoženi (potřeni) (*domāre*). — 22. Verres byl by málem vyčerpal (*ēnecāre*) provincii Sicílii. — 23. Vždy dvě kohorty před táborem byly na stráž (excubāre). — 24. Jest známo, že šer-

mířl natírali (třeli) (*fricāre*) svá těla před zápasem olejem. — 25. Statečné vojíny vojevůdce pochválil, zbabělé vyplisnil. — 26. Pomoz mi! Pomůžeš-li (*iuvāre*, fut. II.) mi, potom pomohu já tobě. Podporován (*iuvāre*) tebou, budu bezstarostný. — 27. Caesar přispěl (*iuvāre*) mnoha obcím obilím. — 28. Staří Germáni se myli hned po probuzení (= po spánku); umyvše se snídali, potom ozbrojení šli (*prōcedere*) za svými záležitostmi. — 29. Neobědvej (nejez) dřive, než si umyješ (fut. II.) ruce! — 30. Špatně jsi se (= své tělo) umyl; přicházej do školy lépe umyt! — 31. Římané pokořili (*perdomāre*) všechny národy téměř celého okrsku zemského ustavičnými válkami. — 32. Po bitvě se všechny cesty rozléhaly (*personāre*) jásosem vítězů. — 33. K prameni se napít často přicházejí sami býčkové. — 34. Zeuxis a Apelles uměním vynikli (*praestāre*) nad ostatní řecké malíře. — 35. Jest známo, že Cicero vynikl výmluvností nad všechny Římany. — 36. Osvědčujme se vždy poctivými a ušlechtilými! — 37. Brutus se osvědčil (*sē praestāre*) velmi rázným obráncem společné svobody. — 38. Attikus prokázal (*praestāre*) přátelům v městě mnoho služeb. — 39. Král Admetus stál (*praestāre*) v slovu Themistokleovi. — 40. Vergilius vypravuje, že Aeneovi druhové těla jelenů rozřezali (*secāre*) na kousky. — 41. Až posečeš (*secāre*, fut. II.) seno, obrať (je) k slunci, aby se dobře usušilo, potom dobře usušené ulož v seníku! — 42. Lesy se kdysi ozývaly (*sonāre*) zpěvem vil. — 43. Před leukterskou porážkou ve Spartě v Herkulově svatyni, jak se vypravuje, zařinčela (*sonāre*) zbroj. — 44. V dobytém městě vše se ozývalo (*sonāre*) nářky žen a dětí. — 45. Včera náhle silně zahřmělo (*tonāre*). — 46. Epameinondas vždy stál v boji mezi prvními (v první řadě). — 47. Štěstěna neodnímá ničeho, čeho nedala; statečnosti pak nedala, proto (ji) neodnímá. — 48. Hory stojí na témž místě, na kterém stály před mnoha stoletími. — 49. (Nevěnuj přílišnou víru štěstěně =) nespolehni (konj. perf., zabraňovací) příliš na štěstěnu; neboť kdo na ni spolehne (fut. II.), snadno (bude oklamán =) se zklame. — 50. Bůh dal člověku nesmrtelnou duši, kterou obklopil tělem jakoby šatem. —

Dē Rōmānōrum convīviis¹. — 1. *Rōmānōrum convīvia aetate imperātōrum splendidiōra erant quam priōribus temporibus, nam maiōrum institūta simpliciōra mōrēsque eōrum sevēriōrēs erant. Sed priscōrum Rōmānōrum mōrēs paulātim in peius mūtātī sunt.* —

¹ Viz: Dr. J. Čapek, Cvičebnice jaz. lat. I. str. 88. —

2. Numerus convivārum plērumque neque minor erat quam trēs, neque maior quam novem; viri in lectis cubābant, fēminae in sellis cēnabant. — 3. Trēs viri in mediō lectō cubābant, pār numerus in dextrō et in sinistro lectō. —

4. Rōmānī circā hōram diēi nōnam plērumque cēnam parāvērunt. — 5. Servi convivās intrantēs circumstetērunt, soleās iis exuērunt, pedēs eōrum lāvērunt. — 6. Gravior causa ūnī amīcōrum obstitit, quōminus ad cēnam venīret; ceteri omnēs in fidē stetērunt. —

7. In tricliniō, quod flōribus variis ōrnātum erat, trēs lecti splendidissimī erant, in quibus convivae cubuērunt. — 8. Coqui cibōs optimē parāvērunt et servi carnem in plūrēs partēs secuērunt. — 9. Servi dominum convivū ministeriō suō adiuvērunt et fidem ei praestitērunt. —

10. Convivārum ūnus super mēnsam volūmen suum explicāvit (explicuit) et vītam dominī convivū multīs verbis ēvolvit. — 11. Poetae glōria māximē ēmicuit. —

12. Omnia passim mulierum virōrumque cantū et clāmōribus resonuērunt. — 13. Servae saltāvērunt, ut laetitia convivārum augerētur. — 14. Nōnnūllī convivarum (gen. celkový) sē ad philosophiam applicāvērunt (applicuērunt). — 15. Post cēnam dominus convivū sē liberālem praestitit et convivis pretiōsa dōna dōnavit. —

52. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 468!)

1. Jupiter daroval člověku dva pytle. Z těchto jeden (pytel), naplněný svými chybami, člověk má vzadu na zádech, druhý (pytel), který obsahuje chyby jiných, má vpředu na prsou. A proto člověk, nejlépe vida chyby bližního, rád (je) kárá, svých chyb však nedbá, protože jich nevidí.

Cizí chyby máme před očima, své (chyby) máme za zády.

*

2. Markus Piso, římský řečník, uložil (plqurf.) svým otrokům mlčení.

»Nevypravujte nic¹,« pravil, »leč nač se vás sám otáží².«

Jednou Markus Piso po otrokovi pozval přemnoho přátel k hostině³, mezi těmito také Klodia. Přiblížila se hodina hostiny. Hosté již leželi za stolem. Toliko Klodius scházal. Všichni již byli rozhněváni tímto zpožděním, když tu Piso konečně se otázel otroka.

»Nepozval jsi Klodia?«

Onen vece: »Pozval jsem.«

Piso se otázel: »Proč tedy Klodius tu (ještě) není?«

»Protože jest churav,« odpoví otrok.

Tedy Piso (dí): »Proč jsi to hned neoznámil?«

A otrok (odvěti): »Protože jsi se mne na to neotázal.«

Poznámky:

1.) = »Vypravujte,« pravil, »jen nač se vás sám otáží.« — 2.) Indik. fut. II. akt. — 3.) *Cēna* bylo jídlo společně podávané (kol 15. —16. hodiny našeho času) v hlavní místnosti obydlí. Při jídle se zprvu sedělo, ale ne kolem jednoho stolu. Přední a nejlepší místo náleželo pánu domu (*pater familiās*), čeled' zasedala u krbu. Rozvoj městského života přivodil změny; pro pány se upravovala zvláštní jídelna (*cēnāculum*) a pro slavnostní příležitosti bylo *triclinium*. U mužů se stalo obyčejem p ř i j í d l e l e ž e t i, kdežto ženy seděly. Děti i za císařství jedly po starém obyčeji zvlášť. Obuv se při jídle odkládala. Misky s jídlem se stavěly na stůl a každý stolovník si svou misku vzal do levé ruky, o niž byl opřen, a pravou rukou podával pokrm do úst, užívaje podle druhu pokrmu prstů nebo lžice. Před jídlem a mezi ním otrok podával umyvadlo na opláchnutí rukou a ručník (*mantele*). Ubrousky (*mappae*) pro jednotlivé stolovníky sloužily jednak k témuž účelu, jako dnes, jednak i k tomu, aby si hodovníci v nich odnášeli výslužku (*apophoretum*). (Groh, Život v starém Římě.) —

1. **Pragam, caput rei pūblicaē nostrae, sēdem multōrum princīpum et rēgum fuisse** || *cōstat.* — 2. **Magister narrābat** || *Lacedaemoniōrum filiōs praeceptīs mātrum ad summum odium hostium inflammātōs esse.* — 3. **Laudem fortium mīlitum semper pulchris illūstrium poetārum carminibus celebrātam esse et celebrārī** || *nōtum est.* — 4. **Per finēs lātōs patriae nostrae magna multitudō flū-**

minum ingentium in maria properat; cui ignōtum est || patriam nostram multis rivis celeribus irrigārī ornārique? — 5. Pōma, si mātūra et cocta sunt, dē arboribus dēcidunt. — 6. Sī sententiam mūtāvistī, cūr dissimulās? — 7. Cūrō, ut valetūdinem meam cōfirmem. — 8. Rōmānī cūrābant, ut filiū magis in armīs quam in litterīs et artibus exercērentur. — 9. Magistra vōs monet, puellae, nē superbae sītis; etiam māter vestra semper vōs monēbat, nē superbae essētis. — 10. Cavē, nē quid aut dicās aut faciās stultē! — 11. Multōs esse dīvitum amīcōs, pauperum paucōs || scītō! — 12. Iniūstus est iūdex, apud quem plūs valent supplicum precēs quam iūs et iūstitia. — 13. Pallida mors aequō pulsat pede pauperum tabernās rēgumque turrēs. — 14. Artificēs illūstrēs magnificās dīvitum domōs statuīs pulchrīs exōrnāvisse || scītis. — 15. Optābās, ut ā bonīs laudārēris et amārēris; sī bonus fuissēs, ā bonīs laudātus [essēs] et amātus essēs. — 16. Apud Rōmānōs lēx erat, nē civis Rōmānus vincirētur. — 17. Senātus cēnset, ut lēgātī ad Caesarem mittantur. — 18. Frūstrā postulāvī, ut attentē verba mea audirētis. — 19. Apud Rōmānōs lēx fuit, ut alter cōsul ex plēbe creārētur. — 20. Dux militibus imperāvit, ut in flūmine pontem facerent. —

21. Paulus librōs suōs apportat. Carolus Paulī amīcus est; Paulus etiam librōs eius apportat. — 22. Iūlia librōs suōs apportāvit. Lūcia Iūliae amīca est; Lūcia etiam eius librōs apportāvit. — 23. Paulus et Carolus librōs suōs apportābunt; etiam pater librōs eōrum apportābit. — 24. Iūlia et Lūcia librōs suōs apportant; etiam māter librōs eārum apportābit. — 25. Dives est is, cui satis sunt ea, quae ei sunt; [... cui satis est id, quod ei est]. —

26. Quis bene vivit? Is bene vivit, quī cum virtūte vivit. — 27. Quī sē ipsum laudābit, citō dērisōrem inveniet. — 28. Bona cōscientia sōlācium pauperis est, cuius vīta nōn semper omnī voluptāte vacua est. — 29. Nōne putātis nihil esse mortī tam simile quam somnum? — 30. Adulātōrēs hominibus tantum iūcunda dicunt; vītate eōs, iuvenēs, quamquam eōrum verba vōbīs placent, nam ab iīs fallēminī. —

53. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 470!)

1. V třetí punské válce (za třetí punské války) Publius Kornelius Scipio Africký zničil (*dēlĕre*, aktiv. indik. perf.) požárem Kartago, jehož (byl) dobyl (*plqupf.*). Korint zničili Římané téhož roku, kdy (v kterém, *abl. čas.*) Kartago. Jest známo, že r. 146 (stého čtyřicátého šestého) př. Kr. Římané zničili (*dēlĕre*, aktiv. infin. perf.) dvě mocná a kvetoucí (*flōrĕre*, partic. prés.) města, Kartago a Korint. — 2. Nad pádem krále Tarquinia Zpupného a nad jeho chotí a dětmi, které byly prohlášeny za vyhnance, vlastenci neplakali (*flĕre*, aktiv. indik. perf.). — 3. Sestra Horatia Kokiita oplakala (*dēflĕre*, akt. indik. pf.) bratrovu smrt. — 4. Málo lidí se dožilo (*complĕre*, plur. aktiv. indik. pf.) sta let. — 5. Publius Kornelius Scipio byl nazván »Africkým«, protože zničil (*dēlĕre*, akt. indik. plqupf.) Kartago. — 6. Matka Fufia Gemina byla usmrcena, protože oplakala (*dēflĕre*, akt. ind. plqupf.) synovu smrt. — 7. Markus Porcius Kato říkával (= měl v obyčeji říkati) asi toto v senátě. »Nezničíme-li (*dēlĕre*, akt. indik. fut. II.) moc Kartaginských, Řím vždy bude v nebezpečství.« — 8. Skoro celé Ariovistovo vojsko bylo zničeno (*dēlĕre*, passiv. indik. pf.) od Římanů. — 9. Víme, že mnoho znamenitých děl lidského ducha bylo zničeno (*passiv. inf. pf.*) a bude zničeno (*passiv. inf. fut.*) nepřízní časů. — 10. Téhož dne, kdy (= v kterém) Mardoniovy branné zástupy byly zničeny (*passiv. ind. pf.*) u Plataj, bylo bojováno (*dāmicāre*, passiv. ind. pf.) proti Peršanům také v námořní bitvě pod předhořím Mykale. — 11. Otcova smrt byla oplakávána (*dēflĕre*, passiv. ind. pf.) od všech. — 12. Po porážce u Kan(en) město Řím bylo naplněno (*complĕre*, passiv. ind. pf.) nářkem truchlících a plačících (particip. prés., *lūgĕre*, *flĕre*) žen. — 13. Tvé přání bylo splněno (*explĕre*, passiv. ind. pf.) od Boha. — 14. Jest známo, že dvě města, velmi nepřátelská římskému panství, Kartago a Numantia, byla zničena (*passiv. inf. pf.*) od Scipiona. — 15. Víme, že smrt Karla IV. dlouho byla oplakávána (*dēflĕre*, passiv. inf. pf.) od našich předků. — 16. Císař Tiberius zsvětíl chrám bohů, zničené (*abolĕre*, passiv. partic. pf.) stářím neb ohněm a začaté (*coeptus*, *a*, *um*) od Augusta, Liberovi, Libeře a ostatním bohům. — 17. Apollon odpověděl (*respondĕre*, akt. ind. pf.) věštbou lydskému králi Kroisovi, že [on, t. j. Kroisos] zničí (*dēlĕre*, akt. inf. fut.) velikou říši; a proto Kroisos doufal, že [on, t. j. Kroisos] zničí Kyrovu říši; my však víme, že [on, t. j. Kroisos] byl přemožen (*superāre*, passiv.

inf. pf.) v boji od Kyra. — 18. V té čtvrti (= části) města Říma, která byla zničena (*dēlĕre*, passiv. ind. plqpf.) požárem, císař Nero vystavěl ohromný palác (= dům), jež nazval »zlatým domem«; v tomto paláci bylo mnoho budov, dlouhá sloupová, kašny a zahrada naplněná (*complĕre*, passiv. partic. fut.) všelikým druhem šelem. — 19. Kolik tisíc synů, jejichž kvetoucí život byl zničen (*passiv. ind. plqpf.*) strašnými válkami, již od matek bylo oplakáváno (*dēflĕre*, passiv. ind. pf.) a ještě bude oplakáno (*passiv. ind. fut. I.*)! — 20. Příbytky vznešených Římanů byly naplněny (*complĕre*, passiv. ind. plqpf.) uměleckými díly. —

21. Romulus měl (*habĕre*, akt. ind. pf.) nejen ve válce, ale i v míru tři sta ozbrojenců za tělesnou stráž. — 22. Vyslanci Rhodských prosíce (*ōrĕre*, partic. prés.) za pomoc měli (*habĕre*, akt. ind. pf.) dlouhou řeč v římském senátu. — 23. Rychlý a snadný často byl konec věcí, které měly (*habĕre*, akt. ind. plqpf.) velmi nesnadné začátky. — 24. Římští vojínové byli stateční, jimi (= od nich) vlast často byla zachráněna; po vítězství jim senát dal (*dōnĕre*, akt. ind. pf.) odměny (a) poskytl (*praebĕre*, akt. ind. pf.) jim peníze a obilí. — 25. Romulus, který byl v míru mírným a moudrým králem (*v lat. nomin.*!), ve válce se osvědčil (*sĕ praebĕre*, akt. ind. pf.) rázným a rozvázným vůdcem (*v lat. vazba 2 akus.*). — 26. Gaius Marius, římský vůdce, odrazil (*prohibĕre*, akt. ind. pf.) Cimbry a Teutony od Italie a porazil je u Sextiových Teplic (= Aquae Sextiae). — 27. Caesar před bitvou napomenul (*monĕre*, akt. ind. pf.) své (vojáky, lidi), aby se nebáli Gallů. — 28. Jakmile vojevůdce důtklivě upamatoval (*commonĕre*, akt. ind. pf.) na bývalou statečnost, bylo dáno (*dare*, passiv. ind. pf.) znamení k útoku. — 29. Svou nerozvážností velice jsi si uškodil (*nocĕre*, akt. ind. pf.). — 30. Nikdo se nikdy všem nezalíbil (*placĕre*, akt. ind. pf.); (*pozor*, jak se v latině vyjádří trojí český zápor: *nikdo — nikdy — se nezalíbil!*). — 31. Řecké mravy se mnohým Římanům nelíbily (*displicĕre*, akt. ind. pf.). — 32. Protože jste nemlčeli (*tacĕre*, akt. ind. pf.) včas, (z)nelíbili jste se (*displicĕre*, akt. ind. pf.) nám. — 33. Kdo (*plur.*) mlčeli (*tacĕre*, akt. ind. pf.), zřídka uškodili (*nocĕre*, akt. ind. pf.). — 34. Za druhé punské války (*abl. čas.*) Hannibal velice poděsil (*terrĕre*, akt. ind. pf.) Římany svým příchodem do Italie. — 35. Hannibal chystaje se (hodlaje) překročiti (*superĕre*, akt. fut. partic.) Alpy, důtklivě napomenul vojíny. — 36. Nejstatečnější (velmi stateční) občané odrazili (*prohibĕre*, akt. ind. pf.) nepřátelský útok. — 37. Římané odrazili (*prohibĕre*) Germány četnými boji od provincie. — 38. Občanské války uškodily (*nocĕre*, akt. ind. pf.) Římanům

vice než převeliká nepřátelská vojska. — 39. Jednou (= kdysi) se lvovi zlíbilo (*placēre*, akt. ind. pf.) děsiti a honiti zvěř v lese spolu s oslem. — 40. Žabám se kdysi znelíbila (*displicēre*, akt. ind. pf.) svoboda. — 41. Lišku postrašily (*terrēre*, akt. ind. pf.) stopy, protože všechny směřovaly směrem ke lví sluji, žádné nazpět. — 42. Koho (= které lidi) jsme měli (*habēre*, akt. ind. plqupf.) za společníky v žalostech (*vazba 2 akus.*), [toho, ty] jsme si podrželi (*retinēre*, akt. ind. pf.) za přátele (*vazba 2 akus.*). — 43. Ačkoli jsme vás, hoši, varovali (*monēre*, akt. ind. plqupf.), přece jste nebyli prozíraví; svou neprozíravostí převelice jste si uškodili (*nocēre*). — 44. Protože se mně tvá nedbalost znelíbila (*displicēre*, akt. ind. plqupf.), napomenul jsem tě. — 45. Protože jsi nemlčel (*tacēre*, akt. ind. plqupf.), mnohým jsi se znelíbil (*displicēre*, akt. ind. pf.). — 46. Zalíbíš-li se (*placēre*, akt. ind. fut. II.) zlým, nikdy nebudeš v lásce u dobrých (= nebudeš milován od dobrých). — 47. Kdo tě správně napomene (*monēre*, akt. ind. fut. II.), toho (*v lat. dativ!*) budeš poslušen. — 48. Zabráňte-li (*prohibēre*, akt. ind. fut. II.) nepřátelům ve všem dovozu špiže (zamezíte-li nepřátelům veškeren dovoz špiže), dobudete jejich města. — 49. Kdo nám prokáže (*prae-bēre*, akt. ind. fut. II.) dobrodiní, tomu budeme vždy vděční. — 50. Až se zalíbíš (*placēre*, akt. ind. fut. II.) všem dobrým, usmíříš si také ty, jimž jsi uškodil (*nocēre*, akt. ind. pf.) svou nerozvážností. —

*

1. *Hostēs iam superātōs et in urbem fugientēs equitātus noster paene dēlēvit.* — 2. *Utinam nē Graeci Trōiam expugnātam ferrō ignīque dēlēvissent!* — 3. *Gorgiam, Isōcratis magistrum, centum et septem annōs complēvisse cōstat.* — 4. *Multi cīvēs Rōmānī, subitum interitum C. Iūlii Caesaris dolentēs, omnibus locīs flēvērunt et omnia magnō lūctū complēvērunt.* — 5. *Thēbae annō trecentēsimō tricēsimō quārtō a. Chr. n. ab Alexandrō Magnō dēlētae sunt.* — 6. *Corinthum ā Mummiō, Carthāginem ā Scipiōne dēlētās esse || scimus.* — 7. *Mare animālibus māximē variūs replētum est.* — 8. *Saepe parvā scintillā magnum incendium excitātum est et pulcherrima oppida dēlēta sunt.* — 9. *Corinthus dēlēta est eōdem annō, quō Scipiō Carthāginem expugnāverat.* — 10. *Paucissimōs hominēs octōgintā aut nōnāgintā aetātis annōs complētūrōs esse cōstat.* —

*

54. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 473!)

1. Caesar vyzval (*monēre*, akt. ind. pf.) vojiny svolané¹ do shromáždění, aby se zdržovali bezpráví. — 2. Ani Jupiter se všem nezalíbil (*placēre*, akt. ind. pf.). — 3. Velice jsi nás postrašil (*terrēre*, akt. ind. pf.). — 4. Bohatství již mnohým lidem uškodilo (*nocēre*, akt. ind. pf.). — 5. Alexander měl filosofa Aristotela za učitele (*habēre* s vazbou 2 akus., akt. ind. pf.). — 6. Markus Tullius Cicero v řeči, kterou pronesl (= měl) (*habēre*, akt. ind. pf.) za básníka Archiu, nazývá Katona velmi učeným mužem (*vazba 2 akus.*). — 7. Katilina se neštítil (*abhorrēre*, akt. ind. pf.) žádného zločinu. — 8. Mně se (za)líbila řeč, kterou nejslavnější římský řečník Markus Tullius Cicero pronesl (= měl) (*habēre*, akt. ind. plqpf.) za Sexta Roscia z Amerie. — 9. První řeč proti Katilinovi Cicero pronesl (= měl) (*akt. ind. pf.*) v senátě, druhou na fóru. — 10. Vůdce pochválil vojiny, kteří se osvědčili (*sē praebēre*, akt. ind. plqpf.) statečnými. — 11. Napomene-li (*monēre*, akt. ind. fut. II.) tě otec, ihned uposlechněš jeho slov. — 12. Kéž nám neškodíš touhle svou smělostí! Kéž jsi nám neškodil (*nocēre*, akt. konj. pf.) touhle svou smělostí! — 13. Kéž bys nám neškodil touhle svou smělostí! Kéž bys nám byl neškodil (*nocēre*, akt. konj. plqpf.) touhle svou smělostí! — 14. Kéž by ti, otče, tvůj syn vzdával povinný dík! Kéž by ti, matko, tvá dcera byla vzdala (projevila) (*habēre*, akt. konj. plqpf.) povinný dík! — 15. Vojínové byli by bývali (*esse*, konj. plqpf.) pamětlivi slávy římského národa, kdyby je byl vojevůdce napomenul (*admonēre*, akt. konj. plqpf.). — 16. Byli byste bývali milí (= byli byste se zalíbili) (*placēre*, akt. konj. plqpf.) rodičům, kdybyste byli uposlechnli (*pārēre*, akt. konj. plqpf.) jejich nařízení. — 17. Otec říká, že se bál (*timēre*, akt. inf. pf.) nebezpečství; také hoši říkají, že se báli nebezpečství. — 18. Přítel se domnívá, že si velice uškodil (*nocēre*, akt. inf. pf.) svou nerozvážností; přátelé se domnívají, že si velice uškodili svou nerozvážností. — 19. Jest známo, že rozmařilost a hrabivost mnohým převelice uškodily (*akt. inf. pf.*). — 20. Jest známo, že Markus Tullius Cicero pronesl (= měl) (*habēre*, akt. inf. pf.) čtyři řeči proti Katilinovi. — 21. Přicházíme vás varovat (*monēre*, supinum), abyste později nebyli varováni svou škodou. — 22. Vojevůdce posílá jezdce zabránit (*prohibēre*, supinum) nepřátelům v kořistění (*plur.*). — 23. Od Cicerona bylo proneseno (*habēre*,

¹ Lze též přeložit: »svolav [je] do shromáždění«.

passiv. ind. pf.) mnoho řečí. — 24. Žáci byli napomenuti (*monēre*, passiv. ind. pf.), aby byli pilnější. — 25. Caesarovi vojínové byli postrašeni (*terrēre*, passiv. ind. pf.) vzezřením Germánů. — 26. Hannibal právem byl pokládán (*habēre*, passiv. ind. pf.) za znamenitého vůdce (*vazba 2 nomin.*), neboť od Hannibala Římané často byli obráćeni na útěk (*fugāre*, passiv. ind. pf.). — 27. Caesarovi jezdci byli zdrženi (*prohibēre*, passiv. ind. pf.) v picování od nepřátel, kteří měli obsazený malý pahorek blízko řeky. Caesarovým jezcům bylo zabráněno (*v lat. vazba osobní, v češt. vazba neosobní*) v picování od nepřátel. . . — 28. Od bezpráví dal jsi se odvrátiti (= byl jsi odvrácen) (*dēterrēre*, passiv. ind. pf.) strachem z t. estu, nikoli (svou) přirozenou povahou. — 29. Ať byli varováni (*passiv. konj. pf.*) zpozřili mladíci od starců, přece se neuvarovali nebezpečenství. — 30. Všechny nesnáze byste byli překonali, kdybyste se nebyli dali odraditi (*dēterrēre*, passiv. konj. pf.) od svého předsevzetí zbabělosti. — 31. Budeš-li, dívko, od své matky napomenuta (*monēre*, passiv. ind. fut. II.), uposlechni! Neboť kdo nebude poslušen, bude-li napomenut (*passiv. ind. fut. II.*) od rodičů? — 32. Cicero, hodlaje pronésti (*habēre*, akt. partic. fut.) řeč za Milona, dal se zastrašiti (= byl zastrašen) (*terrēre*, passiv. ind. pf.) množstvím vojínů, kteří ohklíčovali forum. — 33. Caesar vypravuje v Zápiscích o gallské válce, že římští vojínové velice byli zastrašeni (*perterrēre*, passiv. inf. pf.) vzezřením Germánů. — 34. Výzvědné hlídki vypravuji, že přestrašení (*perterrēre*, passiv. partic. pf.) vojínové byli poraženi (*prōflgāre*, passiv. inf. pf.). — 35. Doufáme, že se udatní mužové nedají zastrašiti (= že nebudou zastrašeni) (*perterrēre*, passiv. inf. fut.) nenadálým nebezpečenstvím. — 36. Vím, že přátelé pomlčí (= budou mlčeti) (*tacēre*, akt. inf. fut.) o vaší nehodě. — 37. Jest známo, že řecké ženy nebyly zvány (*adhibēre*, passiv. inf. pf.) na hostiny. — 38. Doufám, že brzy budete mítí (*akt. inf. fut.*) příležitost bojovati. — 39. Kdyby bylo nepřátelské námořní vojsko obsadilo přístup k našemu přístavu (vchod do našeho přístavu), bylo by nám bývalo zabráněno (*prohibēre*, passiv. konj. plqupf.) v dovozu špíže. — 40. Domníváme se, že vám přátelé, oceňující přátelství podle osobního prospěchu, nebudou milí (= že se nebudou líbiti) (*displicēre*, akt. inf. fut.) —

*

1. *Multis mea verba displicuerunt, tua placuerunt.* —
 2. *Pueros admonemus, ut praeceptorēs suos cārōs habent; pueros admonuimus, ut praeceptorēs suos cārōs haberent.* — 3. *Cūr iracundiam nōn cohibuisti?* — 4. *Luxuria*

et avāritia plūrimum civitatī Rōmānae nocuerunt. — 5. Elephantōs Rōmānī primum vidērunt Pyrrhī rēgis bellō et bovēs Lūcānōs appellāverunt, quia in Lūcāniā primum appāuerant. — 6. Deus mundum omnibus bonīs implēvit. — 7. Dēmōsthenēs Athēniēnsibus bellum suāsit (svá-zit). — 8. Interitum Alexandrī Magnī immātūrum nōn minus Persae quam Macedonēs lūxērunt. — 9. Sī cupiditātēs vestrās coērcueritis, beātī eritis. — 10. Poenam nōn timērēs, nisi meruissēs. — 11. Bonīs virīs placuisse nōn minima laus est. — 12. Prāta virentia et arborēs flōrentēs vērīs adventum nūntiant. — 13. Rēgulus ā Carthāginiēnsibus nōn tortus esset, nisi Rōmānis suāsisset (* svá-zisset), nē captivōs iis redderent. — 14. Scimus imperātōrem Augustum multīs virīs doctīs et poētīs fāvisse. — 15. Memoria virōrum, quī prō patriae salūte sē dēvōvērunt, semper manēbit. — 16. Multa antiquōrū Graecōrum opera usque ad nostram aetātem mānsērunt. — 17. Nōn semper, quae cōsulēs hostibus spoponderant, populus Rōmānus cōnfirmāvit. — 18. Alcibiadēs puer in certāmine manum adversārū momordit. — 19. Puerī ā cane, quem irritāre solēbant, morsī sunt. — 20. Dārēus, rēx Persārum, ut Graecōs pūniret, quod Iōnēs audiūvissent, classem quīngentārum nāvium comparāvit. Athēniēnsēs in eō periculō ā nullā aliā civitate adiūtī sunt nisi ā Plataeēnsibus, quī mille milītēs misērunt. — 21. Numerus omnium milītum, quī in aciē stetērunt, fuit quīnquāgintā milium. — 22. Maiōrēs nostrī virtūte bellicā cēterīs gentibus praestitērunt. — 23. Milītēs in proeliō magnam virtūtem praestitērunt. — 24. Ancus Mārcius urbem amplificāvit novisque moenibus circumdedit. — 25. Frāter meus dīmiciāns semper in primīs stētisset, nisi graviter vulnerātus esset. — 26. Brūtus sē ācerrimum dēfēnsōrem commūnis libertātis praestitit. — 27. Ingrātī hominēs similes sunt anguī, quae momordit agricolam ab eō servāta. — 28. Subāctī fidem victōribus spopondērunt. — 29. Pāstor ovēs totondit. — 30. Dāmoclī pependit super cervicēs gladius saetā equinā aptus. — 31. Dēmōsthenēs et Cicero clārissimī orātōrēs*

antīquitātis habitī sunt. — 32. Multīs et ēgregiūs virīs Athēnis meritam grātiā nōn esse habitam legimus. — 33. Equitēs hostium militēs nostrōs pābulātiōne prohibētūrī ā legiōnāriīs fugātī sunt. — 34. Sī militēs ā duce monitī essent, fortiter cum hostibus dīmīcāvissent eōrumque exercitum fugāvissent. — 35. Caesar perterritōs militēs monuit, ut pristinae virtūtis memorēs essent. — 36. Mūciū audāciā Porsennam, Clūsīnōrum rēgem, territum esse legimus. — 37. Mē dē tantīs rēbus tacitūrum esse nōlīte existimāre! — 38. Caesar ab uxōre frūstrā monitus est, ut Idūs Mārtiās vitāret. — 39. Perterritī militēs facile vincuntur. — 40. Poenam meruistis, quod nōn pāruerātis totiēns ā magistrō monitī. — 41. Multitūdō nostrārum nāvium longārum hostēs terrēbit. Spērāmus multitūdinem nostrārum nāvium longārum hostēs territūram esse. Spērāmus multitūdine nostrārum nāvium longārum hostēs territorum irī. — 42. Sī monitī eritis neque pārueritis, puerī, poenā coercēbiminī. — 43. Athēniēsēs minīs Dārēi, rēgis Persārum, nōn perterritī sunt. — 44. Stultōs aliēnā calamitāte nunquam monitum irī putāmus. — 45. Hispāniā postrēmam omnium prōvinciārum domitam esse cōstat. — 46. Nōn omnia, quae vetita sunt, hominēs vitant. — 47. Visae sunt nocturnō tempore facēs ārdorque caelī. — 48. Probitātem vel in iīs, quōs nunquam vīdimus, vel, quod maius est, in hoste etiam dīligimus. — 49. Phōciōnem Athēniēsēm rārō rīsisse dīcunt. — 50. Narrātur Dāmōnem Sōcratem mūsicam docuisse. — 51. Cimbrī Teutonīque postquam in Nōricō ad Nōreiam Rōmānōs fugāvērunt, Galliam atque Italiā intrāvērunt multaque oppida dēlēvērunt. — 52. In numerō urbium, quās Rōmānī dēlēvērunt, māxima fuit Carthāgō. — 53. Scīpiōnem Carthāginem expugnāvisse et incendiō dēlēvisse cōstat. — 54. Mardonius Athēnās, quās Xerxēs incendiō dēlēverat, iterum dēvāstāvit. — 55. Scīpiō ipse tristissimam sortem Carthāginis, quae ab eō ipsō dēlēta erat, dēflēvit. —

*

45. HODINA.

Řadové číslovky.

Zopakujte z I. dílu této učebnice »Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.« latinské řadové číslovky:

I., str. 158, 159, 160; (řadové číslovky 1.—20., 30., 40., 50., 60., 70., 80., 90., 100.);

I., str. 189, 190; (řadové číslovky 100., 200., 300., 400., 500., 600., 700., 800., 900., 1000.);

I., str. 235, 236; (řadové číslovky 18., 19., 28., 29., 38., 39., 48., 49., 58., 59., 68., 69., 78., 79., 88., 89., 98., 99.);

I., str. 244, 245; (21., 22., 23., 24., 25., 26., 27.).

1. V řadových číslovkách počínajíc od 101. (= stý první) se kladou **vyšší** řadové číslovky **před** nižší řadové číslovky **bez** spojky »et«, (tisíce před sta, sta před desítky), takže pořad číslovek jest: tisíce, sta, desítky, jednotky. —

Rok 1932. (tisící devítistý třicátý druhý) = *annus millēsimus nōngentēsimus tricēsimus alter.* —

2. V řadových číslovkách od 13. do 17., jak jest patrné z číslovek uvedených v I. díle na str. 159 a 160, kladou se jednotky **vždy** před desítku, a to bez spojky »et«; tento pořad se nemění, ani setkají-li se tyto číslovky s vyššími číslovkami. —

Rok 1914. (tisící devítistý čtrnáctý) = *annus millēsimus nōngentēsimus quārtus decimus.* —

3. Letopočty a časová udání na otázku »kdy?« latina vyjadřuje a **blativem** s řadovou číslovkou; (*ablātivus temporis*, ablativ časový; viz str. 85!). V češtině klademe buď genitiv, buď předložkový pád. —

Roku 1848 (tisícího osmistého čtyřicátého osmého) = *annō millēsimō octingentēsimō duodēquīnquāgēsimo.* —

4. Odchylně od češtiny se užívá v latině řadových číslovek při udání počtu hodin. —

V latině:	(doslovně:)	V češtině:
<i>Quota hōra est?</i>	(Kolikátá jest hodina?)	správný překlad: <i>Kolik jest hodin?</i>
<i>Tertia hōra est.</i>	(Jest třetí hodina.)	<i>Jsou tři hodiny.</i>
<i>Quotā hōrā?</i>	(O kolikáté hodině?)	<i>V kolik hodin?</i>
<i>Nōnā hōrā.</i>	(O deváté hodině.)	<i>V devět hodin.</i>

5. Řadovými číslovkami se vyjadřují v latině i zlomky tím způsobem, že řadová číslovka vyslovuje jmenovatele zlomku, zatím co čitatele zlomku, je-li čítel 1 (jednička), nahrazuje substantivum »pars«.

$\frac{1}{2}$ = <i>dīmidia pars</i> ;	$\frac{1}{5}$ = <i>quīnta pars</i> ;
$\frac{1}{3}$ = <i>tertia pars</i> ;	$\frac{1}{10}$ = <i>decima pars</i> ;
$\frac{1}{4}$ = <i>quārta pars</i> ;	$\frac{1}{20}$ = <i>vīcēsima pars</i> .

Je-li čitatelem číslo větší než 1, čítel určuje základní číslovka, při čemž plurál substantiva »partēs« se vypouští a řadová číslovka, kterou se určuje jmenovatel, se dá do plurálu a uvede se ve shodu s vypuštěným substantivem »partēs«.

$\frac{2}{5}$ = <i>duae quīntae</i> (domysli si: <i>partēs</i>);	$\frac{5}{12}$ = <i>quīnque duodecimae</i> ;
$\frac{3}{7}$ = <i>trēs septimae</i> ;	$\frac{15}{20}$ = <i>quīndecim vīcēsimae</i> .
$\frac{4}{9}$ = <i>quattuor nōnae</i> ;	

Je-li jmenovatel větší než čítel pouze o jednu 1, udává se zpravidla jen čítel, kdežto jmenovatel se nahradí plurálem substantiva »partēs«.

$\frac{2}{3}$ = <i>duae partēs</i> ;	$\frac{4}{5}$ = <i>quattuor partēs</i> ;
$\frac{3}{4}$ = <i>trēs partēs</i> ;	$\frac{9}{10}$ = <i>novem partēs</i> .

6. Řadové číslovky 1000. — 1,000.000.

1000. (tisící)	:= <i>mīllēsīmus, a, um</i> ,
2000. (dvoutisící)	:= <i>bis mīllēsīmus, a, um</i> ,
3000. (třítisící)	:= <i>ter mīllēsīmus, a, um</i> ,
4000. (čtyřtisící)	= <i>quater mīllēsīmus, a, um</i> ,
5000. (pětitisící)	:= <i>quīnquiēs mīllēsīmus, a, um</i> ,

6000. (šestitisíci)	=	<i>sexiēs mīllēsīmus, a, um,</i>
7000. (sedmitisíci)	=	<i>septiēs mīllēsīmus, a, um,</i>
8000. (osmitisíci)	=	<i>octiēs mīllēsīmus, a, um,</i>
9000. (devítisíci)	=	<i>noviēs mīllēsīmus, a, um,</i>
10.000. (desetitisíci)	=	<i>deciēs mīllēsīmus, a, um,</i>
100 000. (stotisíci)	=	<i>centiēs mīllēsīmus, a, um,</i>
1,000.000. (miliontý)	=	<i>deciēs centiēs mīllēsīmus, a, um.</i>

Radové číslovky nad 1000 tvoří se v latině tím způsobem, že před radovou číslovku »*mīllēsīmus, a, um*« přidáme příslušné číselné příslovce násobné:

2000. (dvoutisíci)	=	v latině: dvakrát tisíci;
3000. (třítisíci)	=	„ „ třikrát tisíci;
100.000. (stotisíci)	=	„ „ stokrát tisíci;
1,000.000. (miliontý)	=	„ „ desetkrát stokrát tisíci.

Vedlejší věty časové.

»Cum« *temporāle.*

»Cum« *historicum.*

Příslovečná vedlejší věta časová vyslovuje příslovečné určení času své věty řídicí. Tázeme se na ni otázkami »*kdy? do kdy? od kdy? jak dlouho?*«

*

»Když se ptáci na jaře k nám vracejí, radostně je vítáme.«

Řídící věta: Radostně je vítáme.

Vedlejší věta časová: Když se ptáci na jaře k nám vracejí.

Otázka: Kdy radostně vítáme ptáky?

Odpověď: Když se ptáci na jaře k nám vracejí. — Jest vedlejší věta časová.

*

Časové věty vedlejší bývají uvedeny časovými spojkami: »*když, až, jak, jakmile, jak dlouho, sotva, sotvaže, dříve než, než, zatím co, jen co, co, dokud, pokud, kdykoli, an*« a j.

*

Uvažujte o časovém poměru děje vedlejší věty časové k ději její věty řídicí!

a) »*Když se ptáci na jaře k nám vracejí, radostně je vítáme.*« — Přítomný děj vedlejší věty časové (*»když se ptáci na jaře k nám*

vracejí») jest **současný** s přítomným dějem věty řídící (*»radostně je vítáme«*), t. j. děj vedlejší věty časové se děje v **téže** době, kdy se děje děj věty řídící. — V **téže** době, kdy se ptáci vracejí, radostně je vítáme. — (S o u č a s n o s t v p ř í t o m n o s t i.) —

»Když se ptáci na jaře k nám vraceli, radostně jsme je vítali.« — Minulý děj vedlejší věty časové (*»když se ptáci na jaře k nám vraceli«*) jest **současný** s minulým dějem věty řídící (*»radostně jsme je vítali«*), t. j. děj vedlejší věty časové se dál v **téže** době, kdy se dál děj věty řídící. — V **téže** době, kdy se ptáci vraceli, radostně jsme je vítali. — (S o u č a s n o s t v m i n u l o s t i.) —

»Až se ptáci na jaře k nám budou vraceti, budeme je radostně vítati.« — Budoucí děj vedlejší věty časové (*»až se ptáci na jaře k nám budou vraceti«*) je **současný** s budoucím dějem věty řídící (*»budeme je radostně vítati«*), t. j. děj vedlejší věty časové se bude díti v **téže** době, kdy se bude dít děj věty řídící. — V **téže** době budeme radostně vítati ptáky, kdy se budou vraceti. — (S o u č a s n o s t v b u d o u c n o s t i.) —

b) »Když nepřátelé spatřili římské vojsko, dali se na útěk.« — Minulý děj věty časové (*»když nepřátelé spatřili římské vojsko«*) jest **předčasný** před minulým dějem věty řídící (*»dali se na útěk«*), t. j. děj vedlejší věty časové se stal **dříve**, než se stal (se dál) děj věty řídící. — **Dříve** nepřátelé spatřili římské vojsko, potom teprve se dali na útěk. — (P ř e d č a s n o s t v m i n u l o s t i.) —

»Až tě opustí štěstí, také mnozí přátelé tě opustí.« — Budoucí děj vedlejší věty časové (*»až tě opustí štěstí«*) jest **předčasný** před budoucím dějem věty řídící (*»také mnozí přátelé tě opustí«*), t. j. děj vedlejší věty časové se musí státi (se stane) **dříve**, než nastane (se stane) děj věty řídící. — **Dříve** tě musí opustiti (opustí) štěstí, potom teprve tě opustí mnozí přátelé. — (P ř e d č a s n o s t v b u d o u c n o s t i.)

c) »Rolník prodal řepu, dříve než ji sklídl.« — Minulý děj vedlejší věty časové (*»dříve než ji sklídl«*) je **následný** po minulém ději věty řídící (*»rolník prodal řepu«*), t. j. děj vedlejší věty časové se stal **později**, než se stal děj věty řídící. — Rolník sklídl řepu, ale už předtím ji prodal. —

Příklady:

a) Děj vedlejší věty časové jest **současný** s dějem věty řídící, t. j. děj vedlejší věty časové

se děje
se dál
se bude díti

 } v téže

době, kdy $\left\{ \begin{array}{l} \text{se děje} \\ \text{se dál} \\ \text{se bude dít} \end{array} \right\}$ děj věty řídící.

»Když dva činí totéž, není to totéž«, — (současnost v přítomnosti). — »Když Sicílie slyнула bohatstvím, byla na tom ostrově slavná umělecká díla«, — (současnost v minulosti). — »Když budeš jednatí hanebně, tvář tě zradí«, — (současnost v budoucnosti). — »Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají«, — (současnost v přítomnosti). — »Když se nepřátelé přibližovali k římskému táboru, vojévůdce poručil vojínům v táboře, aby se připravili k útoku«, — (současnost v minulosti). — »Probudil jsem se, když vycházelo slunce«, — (současnost v minulosti). — »Až budeš čísti můj dopis, budu již daleko od vlasti«, — (současnost v budoucnosti). —

b) Děj vedlejší věty časové jest předčasný před dějem věty řídící, t. j. děj vedlejší věty časové $\left\{ \begin{array}{l} \text{se stal} \\ \text{se stane} \end{array} \right\}$ dříve, než $\left\{ \begin{array}{l} \text{nastal} \\ \text{nastane} \end{array} \right\}$ děj věty řídící.

»Když se nepřátelé přiblížili k římskému táboru, vojini vyrazili z tábora«, — (předčasnost v minulosti). — »Až nepřátelé budou zahnaní na útěk, naši vojínové se vrátí domů«, — (předčasnost v budoucnosti). — »Když liška zpozorovala lvovu lest, zachránila se útekem«, — (předčasnost v minulosti). — »Vaše pravé přednosti teprve tehdy budou spravedlivě oceněny, až se objeví a vyniknou«, — (předčasnost v budoucnosti, dříve se objeví a vyniknou, pak teprve budou oceněny). —

c) Děj vedlejší věty časové jest následný po ději věty řídící, t. j. děj vedlejší věty časové $\left\{ \begin{array}{l} \text{se stal} \\ \text{se stane} \end{array} \right\}$ teprve potom, když $\left\{ \begin{array}{l} \text{se stal} \\ \text{nastane} \end{array} \right\}$ děj věty řídící.

»Rolník prodal obilí dříve, než je sklídl. Rolník prodal obilí, dříve než je sklídl«, — (následnost v minulosti). — »Než přijede vlak, naobědváme se«, — (následnost v budoucnosti). —

Vedlejší věty časové, uvedené spojkou »cum = když, až«.

V latinských větách č a s o v ý c h, uvedených spojkou

»cum«, určité sloveso jest jednak v indikativu, jednak v konjunktivu. Zatím pamatujte si toto:

I.

Uvádí-li spojka »cum = když, až« vedlejší větu čistě časovou, t. j. takovou vedlejší větu časovou, která vyslovuje toliko dobu (datum), kdy se děj řídící věty dál, děje nebo bude dít, určité sloveso ve vedlejší větě časové bývá v indikativu všech časů; zkráceně říkáme, že v takové vedlejší větě časové klademe »spojku cum s indikativem«. Tuto čistě časovou spojku »cum s indikativem« nazýváme »cum temporále (cum čistě časové)«.

II.

Uvádí-li spojka »cum = když« vedlejší větu časovou, jejíž děj spadá do minulosti a jež vyslovuje nejen dobu (datum), kdy se děj řídící věty vyvíjel nebo stal, nýbrž i příčinnou okolnost, za které se děj řídící věty vyvíjel nebo stal, určité sloveso ve vedlejší větě časové jest v konjunktivu, a to jednak v konjunktivu imperfekta, — (je-li děj vedlejší věty časové současný s dějem věty řídící), — jednak v konjunktivu plusquamperfekta, — (je-li děj vedlejší věty časové předčasný před dějem věty řídící).

Konjunktivem ve vedlejší větě časové se dává na jevo, že děj vedlejší věty časové jest ve větší nebo v menší souvislosti s hlavní událostí, obsaženou v řídící větě. V takovéto vedlejší větě časové totiž se ličí, za jakých okolností (příčin, překážek, podnětů a pod.) se děj řídící věty vyvíjel nebo nastal.

Protože se této časové spojky »cum« užívá v časové větě, v níž je slovesný děj minulý čili historický, tato časová spojka »cum s konjunktivem imperfekta nebo s konjunktivem plusquamperfekta« se nazývá »cum historicum« (cum historické).

Příklady.

1.

»Cum« s presentním indikativem.

1. Když dva činí totéž, není (to) totéž. — 2. Všichni, když jsme zdraví, snadno dáváme dobré rady nemocným. — 3. Pravá mužnost se objevuje zejména tehdy,

1. Cum duo faciunt idem, nōn est idem. — 2. Facile cōmnēs, cum valēmus, rēcta cōnsilia aegrōtīs damus. — 3. Tum imprīmīs appāret vēra virtūs, cum periculum

když se blíží nebezpečí. — 4. Boj se končí (= má konec), když nepřítel leží přemožen. — 5. Kdo nebrání křivdě (neodvrací bezprávi), když může, jedná nespravedlivě. — 6. Zlý člověk tehdy jest nejhorší, když předstírá přátelství. — 7. Nebezpečení přichází rychleji, když je zlehčováno. —

appropinquat. — 4. *Pugna finem habet, cum iacet hostis.* — 5. *Qui nōn dēfendit iniūriam, cum potest, iniūstē facit.* — 6. *Homō malus tum pessimus est, cum amīcitiā simulat.* — 7. *Citius periculum venit, cum contemnitur.* —

[Časová spojka »cum = když« se pojí s přítomným indikativem (t. j. určité sloveso vedlejší věty časové jest v přítomném indikativu), je-li v češtině ve vedlejší větě časové, uvedené spojkou »když«, indikativ přítomného času.]

2.

»Cum« s indikativem futura I.

1. Onoho dne budeme nejšťastnější, když vaše skutky budou prospěšny vlasti. — 2. Když budeš trpěti v létě žízni, straň se (*viz str. 167!*) studené vody! — 3. Tvář tě zradí, když budeš jednati hanebně. — 4. Ciceró pravil v senátu: »Katilino, když válkou pleněna bude Itálie, když města budou týrána, když příbytky budou páleny, nedomníváš se, že tehdy i ty zářem nenávisti přijdeš na zmar?« —

1. *Illō diē fēlicissimī erimus, cum vestra facta patriae prōderunt.* — 2. *Cum aestāte siti labōrābis, frigidā aquā abstineās!* — 3. *Tē prōdet faciēs, turpiter cum faciēs.* — 4. *Cicerō in senātū dixit: »Cum bellō vāstābitur Italia, cum urbēs vexābuntur, cum tēcta ārdēbunt, tum etiā tē nōn existimās invidiae incediō cōnflagrātūrum esse?«* —

[Časová spojka »cum = když, až« se pojí s indikativem futura I. (t. j. určité sloveso vedlejší věty časové jest v indikativu futura I.), je-li v češtině ve vedlejší větě časové, uvedené spojkou »když«, indikativ budoucího času slovesa *trvacího* a je-li děj časové věty vedlejší současný v budoucnosti s budou-

cím dějem její věty řídicí.] — [V řídicí větě zpravidla bývá určité sloveso v budoucím čase; někdy místo indikativu futura I. bývá tu imperativ nebo rozkazovací či zakazovací konjunktiv.]

3.

»Cum« s indikativem futura II.
(futura exakta).

1. Až se zalíbíš všem dobrým, usmíš také ty, jimž jsi uškodil svou lehkomyšlností. — 2. Až dobře uvážíme věc, dobře budeme souditi. — 3. Až tihle lidé ukojí svou lakotu, tvým zájmům nebudou překážeti. — 4. Méně se budeš rmoutiti, až zkrotíš hněv. — 5. Až se objeví a vyniknou právě vaše přednosti, teprve tehdy spravedlivě budou oceněny. — 6. Až budou přemoženy nepřátelské branné zástupy, vojínové budou obdarováni velikými odměnami. — 7. Až bude válka odražena od našich krajín, obyvatelé měst budou oslavovati vítězné vojsko, jež je zbavilo válečných obtíží. —

1. *Cum omnibus bonis placueris, etiam eos placabis, quibus temeritate tua nocuisti.* — 2. *Cum rem bene consideraverimus, bene iudicabimus.* — 3. *Isti homines cum avaritiam suam explerint, commodis tuis non obstabunt.* — 4. *Minus doleris, cum iram coerueris.* — 5. *Cum apparuerint verae virtutes vestrae, tum demum iuste aestimabuntur.* — 6. *Cum copiae hostium superatae erunt, milites magnis praemiis donabuntur.* — 7. *Cum bellum a nostris regionibus propulsatum erit, incolae oppidorum celebrabunt victorem exercitum, qui eos belli difficultatibus liberavit.* —

[Časová spojka »cum = když, až« se pojí s indikativem futura II. (t. j. určité sloveso vedlejší věty časové jest v indikativu futura II.), je-li děj časové věty vedlejší předčasný v budoucnosti před budoucím dějem věty řídicí; v češtině v takové vedlejší větě časové, uvedené spojkou »když«, bývá zpravidla dokonavý tvar slovesný významu budoucího.]

Pozorujte rozdíl v překladu z latiny do češtiny: *cum laudabō*, když, až budu chváliti; *cum laudaverō*, až pochválím; *cum monēbō*, když, až budu napomínati; *cum monuerō*, až napomenu; *cum carpam*, když, až budu trhati;

cum carpserō, až utrhnu; *cum audiam*, když, až budu slyšet; *cum audiverō*, až uslyším.

4.

»Cum« (*temporāle*) s i n d i k a t i v e m
m i n u l ý c h č a s ů.

Cum (*temporāle*) « = »když, kdy« s i n d i k a t i v e m m i n u l ý c h č a s ů v y s l o v u j e t o l i k o d o b u (datum), kdy se děj řídicí věty vyvíjel nebo stal.

1. Když [= *tehdy, kdy...*; *bylo to r. 58 př. Kr.*; *vedlejší věta časová určuje datum Caesarova příchodu do Gallie*] Caesar přišel do Gallie, náčelníky jedné politické strany byli Haeduové, druhé (politické strany) Sekvanové.

2. Tehdy, kdy (ž) Sicilie slynila bohatstvím, byla veliká umělecká díla na tom ostrově.—3. V zimě, kdy (ž) jsme mohli, vypomohli jsme vám obilím.—4. Cicero praví: »Šest knih o státu napsal jsem tehdy, kdy (ž) jsem řídil otěže státu.« — 5. Přítel byl u mne, když jsem psal tento dopis.—6. Stát tehdy nebyl v naší moci, když zákony v něm nic neplatily, když soudy byly bezmocné a když mravnost od předků zděděná poklesla.—7. Ligarius tehdy uposlechl, kdy (ž) bylo nutno poslouchati senátu.—

1. *Cum Caesar in Galliam vēnit* (indik. perf. akt. slovesa »venire«), *alterius factiōnis principēs erant Haeduī, alterius Sēquanī.* —

2. *Tum, cum Sicilia opibus florēbat, magna artificia in eā insulā fuērunt.* — 3. *Hieme, cum potuimus* (indik. perf. akt.), *frumentō vōs adiūvimus.* — 4. *Cicerō dicit: »Sex librōs dē rē pūblicā tum scripsī, cum gubernācula rei pūblīcae tenēbam.«* — 5. *Amīcus erat apud mē, cum hanc epistulam scribēbam.* — 6. *Tum rēs pūblica nostra nōn erat, cum lēgēs in eā nihil valēbant, cum iūdicia iacēbant mōrēsque patriū occiderant* (indik. plupf. akt. slovesa »occidere«). — 7. *Ligārius eō tempore pāruiť, cum senātūi pārēre necesse erat.* —

Druhá konjugace.

(Sešit 10., str. 457—463.)

abolère, 55
abstergère, 120
abstinère, 91
adhibère, 57
admonère, 58
admovère, 100
algère, 112
āmovère, 100
appārère, 88
arcère, 63
ārdère, 121
ārère, 64
arridère, 118
assidère, 102
augère, 108
avère, 125

calère, 84
cārère, 85
cavère, 97
cēnsère, 94
cière, 56
circumsedère, 102
coārcère, 63
commonère, 58
commovère, 100
complère, 54
conclère, 56
continère, 91

dēbère, 57
dēflère, 53
dēlère, 52
dēridère, 118
dēspondère, 105
dētterrère, 62
dēvouère, 101
displcère, 60
disidère, 102

dissuādère, 119
docère, 90
dolère, 86

ēdocère, 90
egère, 65
ēminère, 71
exercère, 63
explère, 54

favère, 98
servère, 96
flère, 53
flōrère, 66
fovère, 99
frigère, 128
fulgère, 113

habère, 57
haerère, 123
horrère, 67

iacère, 87
immnère, 71
impendère, 107
implère, 54
indigère, 65
indulgère, 111
invidère, 103
irridère, 118
iubère, 124

latère, 68
lccère, 82
lucère, 114
lūgère, 115

madère, 69
maerère, 127
manère, 122
mērère, 70

miscère, 92
monère, 58
mondère, 104
movère, 100
mulcère, 117
mulgère, 109

nitère, 72
nocère, 59

obsidère, 102
obtinère, 91
olère, 73
oportère, 83

pārère, 88
patère, 74
pendère, 107
permovère, 100
permuloère, 117
persuādère, 119
perterrère, 62
pertinère, 91
placère, 60
pollère, 128
possidère, 102
praebère, 57
praevalère, 89
prandère, 95
prohābère, 57
prōminère, 71
prōmovère, 100
providère, 103

recensère, 94
removère, 100
replère, 54
respondère, 105
retinère, 91
ridère, 118

seděre, 102
 silěre, 75
 sorběre, 76
 splenděre, 129
 sponděre, 105
 studěre, 77
 stupěre, 78
 suďďěre, 119
 succěnsěre, 94

supplěre, 54
 suscěnsěre, 94
 sustiněre, 91
 tacěre, 61
 teněre, 91
 tergěre, 120
 terrěre, 62
 timěre, 79
 tonděre, 106

torquěre, 110
 torrěre, 93
 urgěre, 116
 valěre, 89
 viděre, 103
 viděři, 103
 vigěre, 80
 vověre, 101

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování. — Viz obálka seš. 10!)

4. Odchylky. II.

1. Odchylky: substantiva zakončená

v $\frac{-s}{-bis}$, $\frac{-s}{-pis}$, $\frac{-s}{-dis}$, $\frac{-s}{-tis}$:

a) Mužského rodu (**maskulina**) jest většina substantiv, která jsou zakončena v nominativu singuláru v »-es« a »-ēs« a v genitivu singuláru jsou nestejnoslabičná (t. j. mají v genitivu singuláru větší počet slabik než v nominativu singuláru); k maskulinům počítáme zejména tato substantiva, jež jsou zakončena

v nominativu singuláru $\frac{-es}{-itis}$, $\frac{-ēs}{-etis}$, $\frac{-ēs}{-ētis}$
 v genitivu singuláru

Jména mužů, zakončená v $\frac{-es}{-itis}$, jsou m a s k u l i n a podle základního pravidla o gramatickém rodě jmen mužů. — Některá substantiva jsou o b o j r o d á.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 13. Tiskne Tempo v Praze. Den a rok vydání 18. prosince 1937. — Předplatné na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebírání lze srušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 87.761/7-1937. Dobídací poštovní úřad Praha 7.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUK

KČ 4'

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 12.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

Pat.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování. — Viz 4. strana obálky 11. sešitu!)

Příklady maskulin:

caespes, fōmes, gorges, limes (I, 392), *palmas, stīpes, trāmes*;
ariēs (I, 388), *pariēs* (I, 392);
tapēs, lebēs;
comes, (comitis), (I, 390); *eques, (equitis)*, (I, 218); *hospes, (hospitis)*, (I, 365); *mīles, (mīlitis)*, (I, 194); *pedes, (peditis)*, (I, 219); *superstes, (superstitis)*, (I, 475).

Příklady obojrodých:

antistes, (antistitis), (*m.*) představený chrámu, (*f.*) představená chrámu; *satelles, (satellitīs)*, (*m.*) stráž, průvodce, (*f.*) průvodkyně; *interpres, (interpretis)*, (*m.*) zprostředkovatel, tlumočník, (*f.*) zprostředkovatelka; *obses, (obsidīs)*, (*m. f.*) rukojmí; *praeses, (praesidīs)*, (*m.*) ochránce, správce, vládce, (*f.*) ochránkyně, vládkyně, paní.

(Viz »Maskulina III. deklinace«! Na obálce 7. sešitu, 2. str.)

b) Příklady maskulin zakončených v $\frac{s-}{-pis}$, $\frac{s-}{-dis}$, $\frac{s-}{-tis}$:

-s, (-pis): *auceps, (aucupis)*, ptáčník, (I, 406);
-s, (-dis): *pēs, (pedīs)*, noha, (I, 194); *praes, praedīs*, ručitel, rukojmí;
-s, (-tis): *nepōs, (nepōtis)*, vnuk, (I, 233); *adulēscēns, (adulēscētīs)*, mladík, jinoch, (I, 348);
-s, (-tis): *dēns, (I, 348)*; *fōns, (I, 348)*; *mōns, (I, 348)*; *pōns, (I, 348)*; *occidēns, (I, 498)*; *oriēns, (I, 498)*; *torrēns*; *rudēns*; (viz »Maskulina III. deklinace«, na obálce 8. sešitu, 2. str.).

c) Příklady obojrodých zakončených v $\frac{-s}{-dis}$, $\frac{s-}{-tis}$:

-s, (-dis): *hērēs, (hērēdis)*, (*m.*) dědic; (*f.*) dědička, (I, 233); *custōs, (custōdis)*, (*m.*) strážce, (*f.*) strážkyně, (I, 251);
-s, (-tis): *infāns, (infantis)*, (I, 498); *sacerdōs, (sacerdōtis)*, (I, 394); *serpēns, (serpentis)*, (*m., f.*), had;

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

46. HODINA.

Vedlejší věty časové.
„Cum“ *historicum*.

5.

»Cum« (*historicum*) s konjunktivem
imperfekta a plusquamperfekta.

A.

Je-li v české vedlejší časové větě sloveso v indikativu času minulého,

je-li děj této vedlejší časové věty **současný** s minulým dějem její věty řídicí a

vyslovuje-li tato vedlejší časová věta nejen dobu, kdy se děj její řídicí věty vyvíjel nebo stal, ale i příčinnou okolnost, za které se děj řídicí věty vyvíjel nebo stal,

jest určité sloveso této vedlejší časové věty, uvedené spojkou »cum = *když*«, v latině v **konjunktivu imperfekta**.

Konjunktiv imperfekta v latinské vedlejší větě časové historické, uvedené spojkou »cum = *když*«, se do češtiny přeloží českým indikativem minulého času slovesa trvacího.

Přeložte připojené věty do latiny! V každém souvětí určete dějový poměr vedlejší časové věty k její větě řídicí a podle toho stanovte, kterého času konjunktiv bude ve vedlejší časové větě!

1. Když nepřátelé **obléhali** město, naši spojenci se blížili. — 2. Když Germáné **válčili** s Římany, děsili je svým hrozným vzezřením. — 3. Když ti, kteří bydleli na Delu, **viděli** Apollinovu svatyni vyloupenou, těžce se rmoutili. — 4. Caesar, když [toho] okolnosti vyžadovaly, za nic nepokládal svůj život. — 5. Když Antigonos **bojoval** v bitvě proti Seleukovi a Lysimachovi, byl zabit. — 6. Když Epameinondas **obléhal** Spartu a město bylo bez hradeb, Lakedaimonští byli zbaveni nebezpečenství statečností a důmyslem Agesilaovým. — 7. Když Římané **vedli** válku proti Mithridatovi, požádali spojence za lodí. — 8. Když Lakedaimoňan Foibidas **vedl** vojsko do Thrakie a **táhl** Thebami, obsadil městský hrad, který se jmenoval Kadmea. —

9. Když **se** žáci **zdržovali** smíchu, nebyli napomínáni od učitele. — 10. Když Athénanům hrozila válka s Lakonskými (= se Spartany), Miltiadův syn Cimon, byv povolán z vyhnanství do vlasti, mezi oněmi dvěma obcemi **zjednal** mír. —

1. *Cum hostēs oppidum oppugnārent, nostrī militēs appropinquābant.* — 2. *Cum Germānī cum Rōmānīs bellārent, suā horribilī speciē eōs terrēbant.* — 3. *Cum ū, quī Dēlum incolēbant, Apollīnis fānum spoliātum vidērent, graviter dolēbant.* — 4. *Caesar cum tempus posceret, vitam suam prō nihilō putābat.* — 5. *Antigonos cum in proeliō adversus Seleucum et Lysimachum dimicāret, necātus est.* — 6. *Cum Epaminōndās Spartam oppugnāret essetque (= et esset) urbs sine mūrīs, Lacedaemoniū virtūte et cōsiliō Agēsilāi periculō liberātī sunt.* — 7. *Rōmānī cum contrā Mithridātem bellum gererent, ā sociīs nāvēs postulāvērunt.* — 8. *Phoebidās Lacedaemonius cum exercitum in Thrāciam dūceret iterque (= et iter) per Thēbās faceret, arcem oppidī, quae Cadmēa nōminābātur, occupāvit.* — 9. *Amīcī cum rīsum tenērent, ā magistrō nōn monēbantur.* — 10. *Cum Athēniēnsibus bellum Lacedaemoniōrum imminēret, Cimon, Miltiadis filius, in patriam revocātus, pācem inter duās illās civitātēs conciliāvit.* —

B.

Je-li v české vedlejší časové větě sloveso v indikativu času minulého,

je-li děj této vedlejší časové věty **předčasný** před minulým dějem její věty řídící a

vyslovuje-li tato vedlejší časová věta nejen dobu, kdy se děj její řídící věty vyvíjel nebo stal, ale i příčinnou okolnost, za které se děj řídící věty vyvíjel nebo stal,

jest určité sloveso této vedlejší časové věty, uvedené spojkou »cum = když«, v latině v **konjunktivu plusquamperfekta**.

K o n j u n k t i v plusquamperfekta v latinské vedlejší větě časové historické, uvedené spojkou »cum = když«, se do češtiny přeloží i n d i k a t i v e m minulého času slovesa d o k o n a v é h o.

Přeložte připojené věty do latiny! V každém souvětí určete dějový poměr vedlejší časové věty k její větě řídící a podle toho stanovte, kterého času konjunktiv bude ve vedlejší časové větě!

1. Když se přiblížili nepřátelé k městu, občané se vyřítili z bran, zahnali nepřátele a zmocnili se jejich tábora. — 2. Když Kyros Mladší uviděl bratra Artaxerxa uprostřed šiku, vykřikl: »Vidím onoho muže.« — 3. Když byl uslyšen Caesarův hlas ve shluku vojínů, všichni polekáni ihned mlčeli. —

4. Když bylo oznámeno, že nepřátelé byli poraženi, byla v městě veliká radost. —

5. Když Pyrrhovi slonové poděsili římské vojáky, jejich řady byly uvedeny ve zmatek. — 6. Když si Římané podmanili celou Itálii,

☛

1. Cum hostēs ad oppidum appropinquāvissent, civēs ē portis evolāvērunt, hostēs prōpulsāvērunt, castra eōrum occupāvērunt.—

2. Cýrus Minor cum Artaxerxem frātre in mediā aciē vīdisset, exclāmavit :

»Videō illum virum.« — 3. Cum Caesaris vōx in tumultū militum audīta esset, omnēs perterriti statim tacuērunt. —

4. Cum nūntiātum esset || hostēs prōfligātōs esse, magnum gaudium in urbe erat. — 5. Cum elephantī Pyrrhī militēs Rōmānōs perterruissent, eōrum ōrdinēs turbāti sunt. — 6. Rōmānī cum tōtam Italiam

strojili se k válce s Kartagiňany. —

7. Když se makedonský král Alexander Veliký vykoupal (= umyl tělo) v řece Kýdnu, upadl do těžké nemoci; ale lékař Filip pomohl mu silným lékem. — 9. Když Alexander Veliký dobyl Theb, rozkázal svým vojnům: »Nezničte (viz str. 219!) ohněm domu básníka Pindara!« — 9. Když se Markus Minucius Rufus, velitel jízdy Quinta Fabia Kunktatora (= Loudy), nedosti měl na pozoru před Hannibalovými nástrahami, byl v soutěskách od tohoto obklíčen. — 10. Když se nepřítel zmocnil města, potrestal občany, kteří odporovali (= odporující občany), smrtí. — 11. Když Pubius Kornelius Scipio přepravil vojiny do Afriky, dobyl Kartaga a zničil [je]. — 12. Když byla do Říma oznámena porážka u Kan(en), město se naplnilo (passiv.) žalem a nářkem. —

domuissent, bellum cum Carthāginiēnsibus parābant (parāvērunt). —

7. *Alexander Magnus, rēx Macedonum, cum in Cydnō flūmine corpus lāvisset, gravī morbō implicitus est; sed Philippus medicus strēnuō remediō eum adiūvit.* — 8. *Alexander Magnus cum Thēbās expugnāvisset, militibus suis imperāvit: »Pindarī poētae domum incendiō nē dēlēveritis!«* — 9. *M. Minūcius Rūfus, magister equitum Q. Fabii Cūnctātōris, cum insidiās Hannibalis parum cāvisset, ab hōc in angustīs obsessus est.* — 10. *Hostis cum oppidum occupāvisset, civēs repugnantes morte multāvit.* — 11. *P. Cornēlius Scipiō cum militēs in Africam reportāvisset, Carthāginem expugnāvit et dēlēvit.* — 12. *Cum clādēs Cannēnsis Rōmam nūntiāta esset, urbs luctū et plōrātū complēta est.* —

[Proč jest v uvedených latinských vedlejších časových větách konjunktiv plusquamperfekta sloves: 1. *appropinquāre* — *appropinquāvisset*; 2. *vidēre* — *vidisset*; 3. *audire* — *audita esset*; 4. *nūntiāre* — *nūntiātum esset*; 5. *perterrere* — *perterrūissent*; 6. *domāre* — *domuissent*; 7. *lavāre* — *lāvisset*; 8. *expugnāre* — *expugnāvisset*; 9. *cavēre* — *cāvisset*; 10. *occupāre* — *occupāvisset*; 11. *re-*

portāre — *reportāvisset*; 12. *nūntiāre* — *nūntiāta esset*? Co vyslo-
vuje tento konjunktiv plusquamperfekta?]

55. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 503!)

1. Kdybys byl zkrotil (*coërcēre*, akt. konj. plqupf.) své vášně, byl bys býval (*esse*, konj. plqupf.) všem milý. — 2. Naše vojska již přicházejí zkrotit (*coërcēre*, supinum) zpupnost nepřátel. — 3. Vůdce, hodlaje (maje v úmyslu) držeti v mezích (*coërcēre*, akt. partic. fut.) vojiny, necht' drží v mezích sebe sama! — 4. Již první lidé se zabývali (*exercēre*, akt. ind. plqupf. o dávném ději) rolnictvím. — 5. Kéž byste byli denně cvičili (*exercēre*, akt. konj. plqupf.) svou paměť! — 6. Kornelius Nepos píše, že se Epaminondas cvičil (*exercēre*, passiv. inf. pf.) v běhu a zápase. — 7. Spánek pojímá těla sklíčená (*exercēre*, passiv. partic. pf.) starostmi. — 8. Víme, že za pradávných dob rolnictví bylo provozováno (*exercēre*, passiv. inf. pf.) samými králi. — 9. Výmluvnost velice byla v rozkvětu (*flōrēre*, akt. ind. pf.) u Řeků a Římanů. — 10. Dějepisci Herodot(os) a Thukydides skoro v týchž dobách slyнули (*flōrēre*, akt. ind. pf.) nesmírnou slávou. — 11. Často to [ty věci], co [které, v *lat. plur. neutr.*] kvetlo [kvetly] (*flōrēre*, akt. ind. plqupf.) [po] sto a více let, zničila (*dēlēre*, akt. ind. pf.) bitva jediného dne (= trvající jeden den; jednodenní). — 12. Jest známo, že v Řecku Athény, v Egyptě Alexandrie převelice slynulý (*flōrēre*, akt. inf. pf.) uměními a vědami. — 13. [Ne nevěděli jsme =] dobře jsme věděli, že se nepřátelé skryli (*latēre*, akt. inf. pf.) v lesích a že měli nedostatek (*egēre*, akt. inf. pf.) nejpotřebnějších věcí. — 14. Svou statečností jste si zasloužili (*merēre*, akt. ind. pf.) největší chvály (v *lat. akus.!*). — 15. Napomenuli jsme (*monēre*, akt. ind. pf.) vás, ale neuposlechli jste (*pārēre*, akt. ind. pf.), protože [= a proto] jste si zasloužili trestu. — 16. Mnozí se domnívají, že jediný Homér zasluhoval (*merēre*, akt. inf. pf.) býti nazýván básníkem. — 17. Mužům, kteří se velice zasloužili (*merēre*, akt. ind. plqupf.) o vlast, v Athénách byla poskytována každodenní strava na státní útraty (na náklad obce). — 18. Byli byste zasluhovali (*merēre*, akt. konj. plqupf.) pochvaly, kdybyste byli uposlechli (*pārēre*, akt. konj. plqupf.) rodičů (v *lat. dat.!*) — 19. Trest by tě byl nezastrašil (*terrēre*, akt. konj. plqupf.), kdybys ho nebyl zasluhoval (*merēre*, akt. konj. plqupf.). — 20. Zasloužená (*merēre*, passiv. partic. pf.) chvála jest ti udělována (= dostává se ti zasloužené chvály. — 21. V Athénách umění a vědy více kvetly (*flōrēre*, akt. ind. pf.) než v Římě, neboť Římané více

[raději] se oddávali (*studēre*, akt. ind. pf.) orbě a válečnictví. — 22. Líbil by ses (*placēre*, akt. konj. impf.) mnohým, kdybys nebyl usiloval (*studēre*, akt. konj. plqpf.) všem se líbiti. — 23. Dobyté (*expugnāre*, passiv. partic. pf.) město sotva by bylo bývalo zpuštěno (*vāstāre*, passiv. konj. plqpf.), kdyby se byli občané snažili (*studēre*, akt. konj. plqpf.) poslouchati vítězů (*v lat. dat.!*) a nebyli podrželi (*retinēre*, akt. konj. plqpf.) zbraní (*v lat. akus.!*). — 24. Sallustius píše, že Katilina usiloval (*studēre*, akt. inf. pf.) o převrat. — 25. Rozumným se nebudete líbiti, vynasnažíte-li se (*studēre*, akt. ind. fut. II.) líbiti se hlupákům. — 26. Hannibal dlouho byl na postrach (*timēre*, passiv. ind. impf.) Římanům. — 27. Větší chválou jest býti v lásce než býti na postrach. — 28. Laelius pravil: »Jestliže Scipio někdy postrádal (*egēre*, akt. ind. pf.) [naší] rady, nikdy ani doma ani v poli [nepostrádal] naší pomoci.« — 29. Ať jsme měli nedostatek (*egēre*, akt. konj. pf.) potřebných věcí, v Bohu jsme měli (*habēre*, akt. ind. pf.) naději a Bůh nás zachoval. — 30. Jistě bychom vám nebyli scházeli (*dēesse*, konj. plqpf.), kdybyste byli potřebovali (*egēre*, akt. konj. plqpf.) naší pomoci. — 31. Až se objeví a vyniknou (*appārēre*, *ēminēre*, akt. ind. fut. II.) vaše pravé přednosti, teprve tehdy spravedlivě budou posouzeny. — 32. Přístup k Miltiádovi i nejprostším (lidem) vzdal byl volný (*patēre*, akt. ind. pf.). — 33. S velikou pílí jste se oddali (*studēre*, akt. ind. pf.) studiu latinského jazyka [= jazyku latinskému]. — 34. Nouze naučila (*docēre*, akt. ind. pf.) lidi mnohým uměním. — 35. Je-li (to) pravda, že Athéňané naučili (*docēre*, akt. inf. pf.) ostatní lidi užívání oleje? — 36. Nepřátelé, kteří byli zpraveni (*ēdocēre*, passiv. ind. plqpf.) o našich záměrech skrze výzvědné hlídky, druhého dne město silně obsadili (*firmāre*, akt. ind. pf.) posádkou. — 37. Jen stěžl jsem potlačil (*tenēre*, akt. ind. pf.) hněv. — 38. Caesar daroval polnosti, které Germánové (byli) měli v držení (*tenēre*, akt. ind. plqpf.), Gallům. — 39. Vynasnažil jsem se (*studēre*, akt. ind. pf.) býti tebe poslušen; proč tedy jsi na mne zavěfěl (*succēseō*, akt. ind. pf.)? — 40. Senát se usnesl (*cēseō*, akt. ind. pf.), aby Katilina byl prohlášen za nepřitele vlasti. — 41. Domnívám se, že otec bude zdržen (*retinēre*, passiv. inf. fut.) v městě mnohými záležitostmi. — 42. Caesar by byl neporazil (*prōfligāre*, akt. konj. plqpf.) branné zástupy nepřátel, kdyby nebyly bývaly zabaveny (*distinēre*, passiv. konj. plqpf.) na různých místech. — 43. Doslýcháme se, že naše vojsko odolalo (*sustinēre*, akt. inf. pf.) útoku nepřátel a dobylo (*reportāre*, akt. inf. pf.) vítězství. — 44. Ať [třebas] naši vojínové neodolali (*sustinēre*, akt. konj. pf.) prvnímu nepřátelskému útoku, přece dobyli vítězství. — 45. Udržel

(*continēre*, akt. ind. fut. II.) lidé na uzdě své vášně, uvarují se mnohých nepravostí. — 46. Caesar podržel pohromadě (*continēre*, akt. ind. pf.) vojiny dlouhý čas [v] táboře, protože se báli obrovských těl Germánů, a připomenul (*admonēre*, akt. ind. pf.) [jim] bývalou statečnost. — 47. Protože jste nepotlačili (*tenēre*, akt. ind. plupf.) smích [protože jste se nezdrželi smíchu], přátelé, byli jste napomenuti (*monēre*, passiv. ind. pf.) od učitele; kdybyste byli potlačili smích [kdybyste se byli zdrželi smíchu] (*tenēre*, akt. konj. plupf.), nebyli byste bývali napomenuti (*monēre*, passiv. konj. plupf.). — 48. Loďstvo bylo zdrženo (*dētīnēre*, passiv. ind. pf.) v přístavu bouří, pročež vojevůdce zdržel (*abstīnēre*, akt. ind. pf.) vojsko od boje. — 49. Na radu Regulovu zajatci byli zadrženi (*retīnēre*, passiv. ind. pf.) v Římě. — 50. Otcové (= senátoři), poučení (*docēre*, partic. perf. passiv.) dřívějšími válkami, se usnesli [rozhodli] (*cēnsēre*, akt. ind. pf.), aby válka byla obnovena. —

*

1. *Nūper apēs nostrae perterritae sunt, nam complūrēs crābrōnēs in domicilia apīum involāvērunt.* — 2. *Quot et quantae cūrae ā parentibus ad salūtem vestram adhibitae sunt!* — 3. *Tē poenam iūre meruisse || scītō; nam nōn pārūistī, quamquam monitus erās.* — 4. *Hieme hominēs egentēs frīgore vexābantur; multī vix vitam servāvissent, nisi cīvēs locuplētēs indigentibus victum praebuissent.* — 5. *Militēs Rōmānī, Germānōrum speciē territī, ōrātiōne, quae ā Caesare in castris habita erat, cōfirmātī sunt.* — 6. *Sevērōs iūdicēs nullā rē ab officiis dēterritum irī || scītōte!* — 7. *Sī ā tē, puer, semper modus adhibitus esset, totiēns nōn admonitus essēs.* — 8. *Longās porticus Athēnīs ambulantiibus umbram praebuisse || legimus.* — 9. *Perterritī sint militēs Rōmānī horribilī speciē Germānōrum, tamen eōs postea prōflāgāvērunt.* — 10. *Quattuor sunt ōrātiōnēs ā Cicerōne in Catilinam habitae. Multās ōrātiōnēs ā Dēmōsthene in cōntiōne Athēniēnsium habitās esse || scīmus.* — 11. *Militēs nostrī commeātū prohibiti ab exercitū hostium superāti sunt.* — 12. *Putātis-ne || vēnātōrēs imminenti tempestate vēnātiōne prohibitum irī?* — 13. *Sī amicōs bonōs habērem, in periculō mē iuvārent. Sī amicōs bonōs habuissem, in periculō mē iūvisent.* — 14. *Utinam nē valētudinī vestrae nimīs cupiditātibus nocuis-*

sētis! — 15. *Dūs sacra nostra placuisse || putāmus.* — 16. *Discipulus piger sciēbat || sē nōn magistrō, sed sibi nocuisse.* — 17. *Nē metū ab inceptō dēterriti essētis!* — 18. *Medicum adhibuissēmus, si morbus gravis fuisset.* — 19. *Si tacuissēs, tibi nōn nocuissēs.* — 20. *Arboribus flōrentibus noctium frīgora nocuisse || avus dicit.* —

56. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 506!)

1. Starověcí lékaři napomínali, aby se víno mísilo s vodou; víno smíšené (*miscēre*, particip. perf. passiv.) s vodou méně škodí hodovníkům než víno nesmíšené. — 2. Kdo připojí (*admiscēre*, aktiv. indik. fut. II.) příjemné věci k užitečným věcem, od všech bude chválen. — 3. Nám se zalíbily (*placēre*, aktiv. indik. perf.) básně, v nichž užitečné bylo přimíšeno (*admiscēre*, passiv. indik. plqupf.) k příjemnému. — 4. Římané se dali postrašiti slony, které Pyrrhus zařadil (*immiscēre*, aktiv. indik. plqupf.) do bitevního šiku. — 5. Ani bohové nebyli (*carēre*, aktiv. indik. perf.) bez válek a bojů. — 6. Slyším, že bratr ležel (*iacēre*, aktiv. inf. perf.) v zahradě pod vysokým platanem. — 7. Proč jsi, dívko, neuposlechla (*pārēre*, aktiv. indik. perf.) své matky? — 8. Kdyby se mnozí nebyli báli (*timēre*, aktiv. konj. plqupf.) trestu, nebyli by uposlechli (*pārēre*, akt. konj. plqupf.) zákonů. — 9. Neuposlechnete-li (*pārēre*, akt. ind. fut. II.) zákonů, budete trestáni. — 10. Čteme, že nejstarší (pradávní) Římané byli poddáni (*pārēre*, akt. infin. perf.) králům. — 11. Doufáme, že občané vždy budou poslušni (*pārēre*, akt. inf. fut.) zákonů (*v lat. dat.!*). — 12. Kdo sám kdysi dobře neposlouchal (*pārēre*, akt. ind. plqupf.), jiným dobře nevládl. — 13. Veliké zástupy nepřátel se blížily; černý kotouč prachu se ukázal (*appārēre*, akt. ind. perf.) vdáli. — 14. Teprve tehdy vynikne (bude patrná) pravá statečnost, až se objeví (*appārēre*, akt. ind. fut. II.) nebezpečství. — 15. Themistokles velmi mnoho zmohl (platil) (*valēre*, akt. ind. pf.) vážností u Athénanů. — 16. Kdyby byl můj vliv u tebe něco zmohl (pořídil) (*valēre*, akt. konj. plqupf.), byl bys uposlechl (*pārēre*, akt. konj. plqupf.) rady, kterou jsem ti dal (*dare*, akt. ind. plqupf.). — 17. Proč jsi se, příteli, nevaroval (*cavēre*, akt. ind. pf.) tohoto nebezpečství? — 18. Zákony (o to) jest postaráno (*cavēre*, passiv. ind. pf.), aby nikdo nikomu neškodil. — 19. Císař Augustus přál (byl přízniv) (*favēre*, akt. ind. pf.) básníkům a umělcům. — 20. Jest známo, že řečník Markus Tullius Cicero stranil politické

straně Pompeiově (byl příznivcem, přívržencem politické strany Pompeiovy) (*favēre*, akt. inf. pf.). — 21. Numa Pompilius předvídal, že bohové mu budou milostivi (*favēre*, akt. infin. fut.). — 22. Kdo pomohl (*iuvāre*, akt. ind. plqupf.) nevědčnicku, svými prsy ohřál (*fovēre*, akt. ind. pf.) hada. — 23. Katilinu nedořaly (*movēre*, akt. ind. pf.) ani strach lidu, ani nenávisť všech řádných občanů (= vlastenců), ani obličeje a tváře senátorů. — 24. Výzvědné hlídky oznámily Caesarovi, že se Helvetiové hnuli (*movēre*, akt. inf. pf.) tábořem. — 25. Kroisos, hodlaje se pustiti (maje v úmyslu se pustiti) (*movēre*, akt. partic. fut.) do války s Kyrem, otázal se o radu Apollína. — 26. Pohromou vlasti velice jsme byli dojatí (*commovēre*, passiv. ind. pf.). — 27. Víme, že Sallustius byl vyloučen (*movēre*, passiv. inf. pf.) ze senátu. — 28. Kéž byste byli bývali pohnuti (kéž byste se byli dali pohnouti) (*movēre*, passiv. konj. plqupf.) utrpením oněch mužů! — 29. Žáci, jejichž špatné mravy (byly) uškodily (*nocēre*, akt. ind. plqupf.) ostatním žákům, byli vyloučeni (*removēre*, passiv. ind. pf.) ze školy. — 30. Čteme, že Athéňané, (byvše) povzbuzeni (*permovēre*, passiv. partic. pf.) radou samojediného Themistoklea, vystavěli loďstvo o dvou stech lodí. — 31. Myslím, že vzbudíš (*movēre*, akt. inf. fut.) krutou nenávisť svými slovy. — 32. Víím, že se dáš pohnouti (že budeš pohnut) (*commovēre*, passiv. inf. fut.) sliby přátel, abys jim pomohl (konj. prés.). — 33. Orfeus, známý starověký básník, svým zpěvem zkrotil (*mulcēre*, akt. ind. pf.) šelmy. — 34. Konsul zaslíbil (*vovēre*, akt. ind. pf.) bohům chrám pro vítězství. — 35. Dočítáme se, že od mnohých vojevůdců v bitvách byly zaslíbeny (*vovēre*, passiv. inf. pf.) chrámy bohům za spásu vlasti. — 36. Daidalos hořce oplakal (*dēflēre*, akt. ind. pf.) smrt syna Ikaru a proklel (*dēvovēre*, akt. ind. pf.) své umění, které bylo (*esse*, ind. plqupf.) onomu (*t. j. Ikarovi*) k záhubě. — 37. Jest známo, že se u Římanů vlastenci zaslíbili v obět (*sē dēvovēre*, akt. inf. pf.) podzemním bohům za blaho vlasti. — 38. Po celou noc jsme seděli (*sedēre*, aktiv. ind. pf.) v zahradě. — 39. Zdali jest pravda, že jste seděli (*sedēre*, akt. inf. pf.) po celou noc v zahradě? — 40. Caesar oblehl (*obsidēre*, akt. ind. pf.) město Gergovii velikým vojskem. — 41. Řekové dobyli (*expugnāre*, akt. ind. pf.) a zničili (*dēlēre*, akt. ind. pf.) požárem Troji obléhanou (*obsidēre*, passiv. partic. pf.) deset let. — 42. Římští konsulové pospíšili s vojskem do Umbrie obklíčit (*circumsedēre*, supinum) nepřátelské branné zástupy. — 43. Helvetiové se vystěhovali z toho území, které předtím měli v moci (měli v držení) (*possidēre*, akt. ind. plqupf.) po mnoho let. — 44. Starodávni (starověcí lidé) se domnívali, že nikdo ze smrtelníků neměl (*possidēre*, akt. inf. pf.)

většího bohatství než Kroisos. — 45. Viděl jsem (uviděl, spatřil jsem) (*vidēre*, akt. ind. pf.) tvého bratra v městě. — 46. Byli bychom viděli (akt. konj. plqupf.) nepřátelské vojsko, kdyby bylo slunce svítilo (*lucēre*, akt. konj. plqupf.). — 47. Otec tohoto krále měl obydlí v Římě a často tam byl spatřen (*vidēre*, passiv. ind. pf.). — 48. Themistokles záviděl (*invidēre*, akt. ind. pf.) Miltiadově slávě (záviděl slávu Miltiadovi). — 49. Caesar se postaral (*prōvidēre*, akt. ind. pf.) o vše, co bylo nezbytné pro loďní potřebu. — 50. Domníváme se, že mnozí záviděli (*invidēre*, aktiv. inf. fut.) legionářům slávu; vždy totiž se závidělo (passiv. indik. pf.) těm, kteří vynikli (*praestāre*, akt. ind. pf.) slávou nad jiné. — 51. Věděli jsme, že oheň hořícího háje bude viděn (*vidēre*, passiv. inf. fut.) s pevniny. — 52. Hodlaje tě viděti (maje v úmyslu tě viděti) (*vidēre*, akt. partic. fut.) přijdu zítra do Říma. — 53. Protože tribunové lidu viděli (zpozorovali, uznamenali) (*vidēre*, akt. ind. plqupf.), že mínění Caesarových nepřátel nabylo vrchu (*praevalēre*, akt. inf. pf.), ihned ho zpravili (*docēre*, akt. ind. pf.) o stavu městských záležitostí. — 54. Cicero praví: »Kolikrát já jsem spatřil (*vidēre*, akt. ind. pf.) básníka Archiu přednáseti (= že, jak básník Archias přednáší) veliký počet veršů spatra!« — 55. Kéž byste se byli postarali (*prōvidēre*, akt. konj. plqupf.) v mládí o stáří! (Jsouce starci =) ve stáří byste byli (*carēre*, akt. konj. impf.) bez starostí. —

*

Slovesa II. konjugace.

Stupnice sloves. — Dodatky.

(Ke str. 463.)

I.

- (54.) **oppleō**, *ēre*, *opplēvī*, *opplētum*, naplniti;
 (56.) **percieō**, *ēre*, —, *percitus*, pobouřiti;
 (57.) **exhibeō**, *ēre*, *exhibuī*, *exhibitum*, opatřiti, prokazovati;
 — **perhibeō**, *ēre*, *perhibuī*, *perhibitum*, podávati; uváděti, říci;
 — **posthabeō**, *ēre*, *posthabuī*, *posthabitum*, nevážiti si;
 — **redhibeō**, *ēre*, *redhibuī*, *redhibitum*, vrátiti (koupnou věc);
 — **cohibeō**, *ēre*, *cohibuī*, *cohibitum*, držeti pohromadě;
 — **diribeō**, *ēre*, *diribuī*, *diribitum*, třiditi;
 (58.) **praemoneō**, *ēre*, *praemonuī*, *praemonitum*, (napřed) připomínati;
 — **prōmoneō**, *ēre*, *prōmonuī*, *prōmonitum*, varovati;

- (61.) **reticeō**, *ēre, reticuī*, —, odmlčeti se;
- (62.) **absterreō**, *ēre, absterruī, absterritum*, odstrašovati;
*conterrere, poděsiti; exterrere, vyplašiti; prōterrere, za-
plašiti;*
- (67.) **abhorreō**, *ēre, abhorruī*, —, hroziti se, míti v ošklivosti;
— **inhorreō**, *ēre, (inhorruī)*, —, čniti, trčeti;
- (70.) **ēmereō**, *ēre, ēmeruī, ēmeritum*, zasloužiti si, vysloužiti si;
*dēmerere, získati si, zavázati si; prōmerere, zasluhovati;
commerere, zaviniti, proviniti se;*
- (72.) **ēniteō**, *ēre, ēnituī*, —, skvíti se, vynikati; *internitēre*, pro-
kmitávatí, prosvítati; *praenitēre*, skvíti se, lesknouti se;
- (73.) **adoleō**, *ēre, adolēvi*, —, přinášeti zápalnou obětí;
— **redoleō**, *ēre, redoluī*, —, šířiti vůni, voněti;
- (76.) **absorbeō**, *ēre, absorbuī*, —, spolknouti, pohltiti; *exsorbere*,
vysrknouti, vssáti;
- (80.) **pervigeō**, *ēre, perviguī*, —, silně bujeti;
- (87.) **obiaceō**, *ēre, obiacuī*, —, ležeti (před něčím);
- (88.) **compāreō**, *ēre, compāruī*, —, ukazovati se;
- (90.) **perdoceō**, *ēre, perdocuī, perdoctum*, (dokonale) naučiti, vy-
učiti; *praedocere*, napřed učiti;
- (91.) **attineō**, *ēre, attinuī*, —, držeti, zadržovati; *dētīnere*, zdržo-
vati, zadržovati; *distīnere*, oddělovati;
- (92.) **admisceō**, *ēre, admiscuī, admixtum*, přiměšovati, přidávati;
commiscere, smísiti, smíchati; *immiscere*, přimísiti; *inter-
miscere*, přimísiti, vmísiti; *permiscere*, smíchati; *remi-
scere*, smísiti;
- (94.) **accēnsēō**, *ēre*, —, *accēnsus*, přidělovati;
— **percēnsēō**, *ēre, percēnsuī*, —, přehlížeti;
- (97.) **praecaveō**, *ēre, praecāvī, praecautum*, chrániti, stříci;
- (99.) **refoveō**, *ēre, refōvī, refōtum*, opět zahřáti;
- (100.) **dēmoveō**, *ēre, dēmōvī, dēmōtum*, odháněti, odstraňovati; *dā-
movere*, rozdělovati; *ēmovere*, odstraniti; *sēmovere*, vzdá-
liti, odloučiti; *submovere*, vzdáliti, odstraniti; *trāsmovere*,
přesaditi, přeložiti;
- (102.) **dēsideō**, *ēre, dēsēdī*, —, nečinně seděti, býti nečinný;
— **īnsideō**, *ēre, insēdī, insessum*, seděti, pevně tkviti;
— **persedeō**, *ēre, persēdī, persessum*, nepřetržitě seděti;
— **praesideō**, *ēre, praesēdī, praessum*, chrániti;
— **resideō**, *ēre, resēdī*, —, zůstatí seděti;

- (103.) **pervideō**, *ēre*, *pervidi*, *pervisum*, prohlížeti, *praevidēre*, dříve viděti;
 — **subinvideō**, *ēre*, —, *subinvisus*, poněkud záviděti;
- (104.) **admordeō**, *ēre*, (*admomordi*), *admorsum*, nahryznouti, nahlodati;
 — **remordeō**, *ēre*, —, *remorsurus*, navzájem kousnouti; znepokojovati;
- (106.) **dētondeō**, *ēre*, *dētondi*, *dētōnsum*, ostříhati;
 — **attondeō**, *ēre*, *attondi*, *attonsum*, přistřihovati;
- (107.) **praependeō**, *ēre*, *praependi*, —, vpředu dolů viseti;
 — **prōpendeō**, *ēre*, *prōpendi*, (*prōpēnsum*), míti převahu;
- (107.) **adaugeō**, *ēre*, *adauxi*, *adauctum*, zveličovati, rozmnožovati;
- (110.) **contorqueō**, *ēre*, *contorsi*, *contortum*, otáčeti, obraceti; *dētorquēre*, otáčeti, odvraceti; *dīstorquēre*, kroutiti, točiti; *extorquēre*, vykroučiti; *īntorquēre*, vtočiti, vplésti; *obtorquēre*, zakroučiti; *retorquēre*, zpět otočiti, obrátiti;
- (113.) **affulgeō**, *ēre*, *affulsi*, —, zazářiti; *effulgēre*, zablesknouti se, zaskvíti se; *offulgēre*, vstříc zasvitnouti; *praefulgēre*, trpýtití se; *refulgēre*, lesknouti se, trpýtití se;
- (114.) **ēlūceō**, *ēre*, *ēlūxi*, —, zasvitnouti, zářiti; *interlūcēre*, prosvítati; *perlūcēre*, prosvítati; *praelūcēre*, svítiti vpřed; *relūcēre*, zářiti, svítiti; *sublūcēre*, skvíti se;
- (115.) **ēlūgeō**, *ēre*, *ēlūxi*, — dotruchliti, odložití smutek;
- (117.) **remulceō**, *ēre*, *remulsi*, *remulsum*, schlípti;
- (118.) **subrideō**, *ēre*, *subrisi*, —, usmívati se;
- (120.) **dētergeō**, *ēre*, *dētersi*, *dētersum*, stíratí, utíratí; *extergēre*, vytřítí; *pertergēre*, utřítí, otřítí;
- (122.) **permaneō**, *ēre*, *permānsi*, *permānsurus*, setrvati;
- (123.) **adhaereō**, *ēre*, *adhaesi*, *adhaesum*, viseti, lpěti;
 — **cohaereō**, *ēre*, *cohaesi*, —, souviseti;
- (128.) **praepolleō**, *ēre*, *praepolui*, —, býti přemocný.

II.

130. **aceō**, *ēre*, (*acui*), —, býti kyselý;
131. **audeō**, *ēre*, *ausus sum*, odvažovati se;
132. **calleō**, *ēre*, *calui*, —, býti zkušený;
133. **candeō**, *ēre*, *candui*, —, skvíti se;
134. **cāneō**, *ēre*, *cānuī*, —, býti bělošedý, bělavý, šedý;

135. *decet, ēre, decuit*, —, sluší se, hodí se;
 136. *dēdecet, ēre, dēdecuit*, —, nesluší se;
 137. *dēseō, ēre*, —, (*dēnsētus*), zhušťovati;
 138. *gaudeō, ēre, gāvīsus sum*, radovati se;
 — *pergaudeō, ēre, pergāvīsus sum*, velice se radovati;
 139. *languēō, languēre, languī*, —, býti malátný;
 140. *libet, ēre, libuit, libitum est*, líbí se, jest libo;
 — *collibet, ēre, collibuit, collibitum est*, líbí se, jest libo;
 141. *liqueō, ēre, liquī* nebo *licuī*, —, býti průhledný, jasný;
 — *lubet = libet*;
 142. *marceō, ēre, marcuī*, —, býti zvadlý, ochablý;
 143. *neō, nēre, nēvī, nētum*, přísti;
 144. *paenitet, ēre, paenituit*, želeti, pykati;
 145. *palleō, ēre, palluī*, —, býti bledý;
 146. *paveō, ēre, pāvī*, —, strachovati se;
 147. *piget mē, ēre, piguit*, —, mrzí mě;
 148. *pudet mē, ēre, puduit, (puditum est)*, stydím se;
 149. *pūteō, ēre, putuī*, —, páchnouti;
 150. *rigeō, ēre, riguī*, —, býti tuhý, ztuhlý;
 151. *scateō, ēre, scatuī*, —, vyvírati, prýštiti;
 152. *soleō, ēre, solitus sum*, míti ve zvyku;
 153. *sordeō, ēre, sorduī*, —, býti špinavý;
 154. *strideō, ēre, strīdī*, —, syčeti, svištěti;
 155. *taedet mē, ēre, taedit, (pertaesum est)*, hnuší se mi;
 — *pertaedet, ēre, partaesum est*, hnuší se mi;
 156. *tureō, ēre, tursī*, —, býti naduřelý;
 157. *vireō, ēre, viruī*, —, zelenati se, býti zelený.

III. Bez perfekta a bez supina:

(116.) *adurgēre*, přitisknouti; (78.) *āstupēre*, žasnouti; (110.) *attorquēre*, točiti, mávati; (87.) *circumiacēre*, ležeti kolem, vůkol;
 (114.) *collūcēre*, se všech stran zářiti, svítiti; (90.) *dēdocēre*, odna-
 učovati; (117.) *dēmulcēre*, hladiti; (107.) *dēpendēre*, viseti, splývati;
 (114.) *dīlūcēre*, býti jasný, býti najevě; (108.) *exaugēre*, značně roz-

množiti; (87.) *interiacēre*, ležeti (mezi něčím); (54.) [*pleō*, *plēre*, plniti]; (90.) *prōdocēre*, hlásati, kázati; (96.) *refervēre*, vřítí, kypětí; (76.) *resorbēre*, opět pohlcovati, polykati; (79.) *subtimēre*, trochu se báti; (116.) *suburgēre*, těsně přihnati;

158. *albēre*, býti bílý; 159. *clārēre*, zářiti, skvíti se; 160. *claudēre*, kulhati; 161. *cluēre*, slouti, míti dobrou pověst; 162. *flaccēre*, býti ochablý; 163. *flāvēre*, býti žlutý, žlutavý; 164. *foetēre*, páchnouti; 165. *frondēre*, míti listí, zelenati se; 166. *hebēre*, býti tupý; 167. *hūmēre*, býti vlhký; 168. *infrendēre*, zaskřipětí; 169. *lactēre*, ssáti, chovati v sobě mléko, mizu; 170. *macēre*, býti hubený; 171. *nigrēre*, býti černý; 172. *renūdēre*, skvíti se; 173. *rubēre*, býti červený, rdítí se; 174. *squalēre*, býti drsný, špinavý; 175. *tābēre*, mokvati, chřadnouti; 176. *tepēre*, býti teplý, vlahý; 177. *tumēre*, dmouti se; 178. *vēgēre*, uváděti v pohyb.

47. HODINA.

Slovesa třetí konjugace.

Kmen perfektní.

Kmen supinový.

Zopakujte, co bylo pověděno o perfektním kmeni a o tvoření indikativu aktivního perfekta v I. díle této učebnice na str. 212 až 217, v tomto II. díle této učebnice na str. 424 a 453 a násl.,

o supinu v tomto II. díle této učebnice na str. 79 až 84 a na str. 456 a násl.,

o indikativu plusquamperfekta v tomto II. díle této učebnice na str. 28 až 31, 50, 113 až 114,

o indikativu futura II. v tomto II. díle této učebnice na str. 57 až 59, 64, 125 až 127,

o konjunktivu perfekta v tomto II. díle této učebnice na str. 213 až 221,

o konjunktivu plusquamperfekta na str. 221 až 230,

o aktivním budoucím participiu na str. 382 až 384,

o aktivním a passivním perfektním infinitivu na str. 387 až 392,

o aktivním a passivním budoucím infinitivu na str. 413 až 420!

V tomto úvodním článku jen povšechně vždy několika příklady ukáží, v kolik skupin lze rozdělití slovesa třetí konjugace podle tvaru perfektního kmene a v kolik skupin podle tvaru supina.

V této učebnici jsou sestavena slovesa třetí konjugace podle tvaru perfektního kmene v tyto skupiny:

Kmen perfektní.

1. skupina: Perfektum se znakem »-s-«.

2. skupina: Jednoduché perfektum. Perfektní kmen buď je roven přítomnému kmeni nezměněnému nebo přítomnému kmeni, jehož kmenová samohláska jest prodloužena, nebo přítomnému kmeni, jehož kmenová samohláska jest změněna.

3. skupina: Perfektum se znakem »-v-«.

4. skupina: Perfektum (1. osoba sing. aktiv. indik. perf.) v »-ul-«.

5. skupina: Zdvojené (reduplikované) perfektum.

6. skupina: Do samostatné skupiny jsem zařadil slovesa v »-iō, -ere« (podle vzoru »*capīō, capere*«), třebaže tato slovesa podle tvaru perfektního kmene měla býti zařaděna do některé z předcházejících skupin.

Mimo tyto skupiny jsem položil t. zv. »slovesa počínavá (*verba incohātīva*)«. Jsou to slovesa třetí konjugace, která označují počátek děje (a potom jeho průběh) a jsou vyznačena v tvarech přítomného systému vloženou skupinou »-sc-« před koncovkou; na př.: *inveterāscō, horrēscō, obdormiscō, evānēscō* a j.

1. skupina. Perfektum se znakem »-s-«.

-o + s = x; *dīc-ere* — (*dīc-s-ī*) **dīx-ī** — perf. kmen *dīx-*;

-g + s = x; *reg-ere* — (*rēg-s-ī*) **rēx-ī** — perf. kmen *rēx-*;

-qu + s = x; *coqu-ere* — (*coqu-s-ī*) **cox-ī** — perf. kmen *cox-*;

-h + s = x; *trah-ere* — (*trāh-s-ī*) **trāx-ī** — perf. kmen *trāx-*;

-b + s = ps; *scrib-ere* — (*scrib-s-ī*) **scrips-ī** — perf. kmen *scrips-*;

-p + s = ps; *carp-ere* — (*carp-s-ī*) **carps-ī** — perf. kmen *carps-*;

-d + s = s; *laed-ere* — (*laed-s-ī*) **laes-ī** — perf. kmen *laes-*;

-d + s = ss; *cēd-ere* — (*ced-s-ī*) **cess-ī** — perf. kmen *cess-*;

-t + s = ss; -g + s = s; a j.

2. skupina. Jednoduché perfektum.

Aktivní přítomný infinitiv:	Přítomný kmen:	Aktivní dokonavý indikativ:	Dokonavý kmen:
dēfendere	<i>dēfend-</i>	dēfend-ī;	<i>dēfend-</i>
minuere	<i>minu-</i>	minu-ī;	<i>minu-</i>
legere	<i>leg-</i>	lēg-ī;	<i>lēg-</i>
agere	<i>ag-</i>	āg-ī;	<i>āg-</i>

3. skupina. Perfektum se znakem »-v-«.

orāscō, ere — indik. perf. **orāvī** — perf. kmen *orāv-*;
petō, ere — indik. perf. **petīvī** — perf. kmen *petīv-*;
sinō, ere — indik. perf. **sivī** — perf. kmen *siv-*;
spernō, ere — indik. perf. **sprāvī** — perf. kmen *sprāv-*.

4. skupina. Perfektum v »-uī«.

colō, ere — indik. perf. **coluī** — perf. kmen *colu-*;
cōnsulō, ere — indik. perf. **cōnsuluī** — perf. kmen *cōnsulu-*.

5. skupina. Reduplikované perfektum.

Aktiv. prés. infinitiv:	Aktiv. indik. perfekta:	Reduplikovaný perf. kmen:
tendere	<i>tetendī</i>	te-tend-;
currere	<i>cucurrī</i>	cu-curr-;
pungere	<i>pupugī</i>	pu-pug-;
poscere	<i>poposcī</i>	po-poso-;
discere	<i>didici</i>	di-dio-;
pendere	<i>pependī</i>	pe-pend-;

složená slovesa obyčejně pozbývají reduplikace (zdvojký), na př.:

contendere	<i>contendī</i>	con-tend-;
dēcidere	<i>dēcidī</i>	dē-cid-;
impellere	<i>impulī</i>	im-pul-;

ale některá složená slovesa buď podržují reduplikaci (zdvojký), nebo mají oba tvary, reduplikovaný (zdvojený) tvar i nereduplikovaný (nezdvojený) tvar; na př.:

accurrere	<i>accurrī</i>	<i>ac-cu-curr-</i> ,
	<i>accurrī</i>	<i>ac-curr-</i> ;
exposcere	<i>exposcī</i>	<i>ex-po-posc-</i> .

6. skupina. Slovesa v »-iō, -ere«.

faciō, ere — perf. indik. **fēcī** — perf. kmen *fēc-*;
cōnspiciō, ere — perf. indik. **cōnspēxī** — perf. kmen *cōn-spēx-*;
cupiō, ere — perf. indik. **cupīvī** — perf. kmen *cupīv-*;
rapiō, ere — perf. indik. **rapūī** — perf. kmen *rapū-*.

Supinum. — Aktivní budoucí participium.

Supinum sloves třetí konjugace se končí v:

- tum**, na př.: *carpere* — *carptum*; *scribere* — *scriptum*; *legere* — *lētum*; *trahere* — *tractum*; *coquere* — *coctum*; *dicere* — *dictum*;
- sum**, na př.: *laedere* — *laesum*; *figere* — *fixum* (vzniklo z *fig-sum*); *spargere* — *sparsum*; *pellere* — *pulsum*;
- itum**, na př.: *gignere* — *genitum*; *pōnere* — *positum*; *incumbere* — *incubitum*.

*

Některá slovesa třetí konjugace sice supina nemají, ale mají činné budoucí participium (*participium futūri activi*); jsou to na př. tato slovesa:

parcere — <i>parsūrus</i> ;	vivere — <i>victūrus</i> ;
cadere — <i>cāsūrus</i> ;	quiēscere — <i>quiētūrus</i> .

Sloveso »*pariō, parere*« má vedle supina »*partum*« aktivní budoucí participium »*paritūrus*«.

*

Mnoho sloves třetí konjugace nemá supina, jak zvíte ze stupnic sloves dále uvedených; tak na př.: *fugiō, arguō, metuō, adnuō, ruō, spuō, scandō, visō, canō, fallō, poscō, discō* a j.

Některá slovesa třetí konjugace nevytvorují ani perfekta ani supina, na př.: *angere, furere, plectere, vergere* a j.

Některá slovesa nevytvorují tvarů, jež tvoříme z perfektního kmene, protože jsou bez perfektního kmene; na př.: *metere, pectere, verrere, ēverrere*.

**Časování sloves třetí konjugace.
Perfektum, plusquamperfektum,
futurum II.**

Vzory: carpō, ere; capiō, ere.

Vzor:	Perfektní kmen:	Supinum:
carpō, ere; capiō, ere;	carps- cēp-	carptum; captum.

Indicātivus perfecti activi: **carpsī** = utrl, -a, -o jsem; **cēpī** = vzal, -a, -o jsem; dobyl, -a, -o jsem.

Sg. 1. <i>carpsī, cēpī;</i>		(-i)
2. <i>carpsistī, cēpistī;</i>		(-istī)
3. <i>carpsit, cēpit;</i>		(-it)
Pl. 1. <i>carpsimus, cēpimus;</i>		(-imus)
2. <i>carpsistis, cēpistis;</i>		(-istis)
3. <i>carpsērunt, cēpērunt.</i>		(-ērunt)

Indicātivus plusquamperfecti activi (str. 28, 31): **carpseram** = byl (a, -o) jsem utrl, (-a, -o); **cēperam** = byl (-a, -a) jsem vzal, (-a, -o); byl (-a, -o) jsem dobyl, (-a, -o).

Sg. 1. <i>carpseram, cēperam;</i>		(-eram)
2. <i>carpserās, cēperās;</i>		(-erās)
3. <i>carpserat, cēperat;</i>		(-erat)
Pl. 1. <i>carpserāmus, cēperāmus;</i>		(-erāmus)
2. <i>carpserātis, cēperātis;</i>		(-erātis)
3. <i>carpserant, cēperant.</i>		(-erant)

Indicātivus futuri II. activi (str. 57, 60): [cum] **carpserō** = [až] utrhnu; [cum] **cēperō** = [až] vezmu, [až] dobudu.

Sg. 1. <i>carpserō, cēperō;</i>		(-erō)
2. <i>carpseris, cēperis;</i>		(-eris)
3. <i>carpserit, cēperit;</i>		(-erit)
Pl. 1. <i>carpserimus, cēperimus;</i>		(-erimus)
2. <i>carpseritis, cēperitis;</i>		(-eritis)
3. <i>carpserint, cēperint.</i>		(-erint)

Coniunctivus perfecti activi (str. 213):
carpserim = at jsem utrhl, -a, -o; *cēperim* = at jsem vzal,
 -a, -o; at jsem dobyl, -a, -o.

Sg. 1. <i>carpserim, cēperim;</i>		(-erim)
2. <i>carpseris, cēperis;</i>		(-eris)
3. <i>carpserit, cēperit;</i>		(-erit)
Pl. 1. <i>carpserimus, cēperimus;</i>		(-erimus)
2. <i>carpseritis, cēperitis;</i>		(-eritis)
3. <i>carpserint, cēperint.</i>		(-erint)

Coniunctivus plusquamperfecti activi
 (str. 222): *carpsissem* = byl (-a, -o) bych utrhl, (-a, -o);
cēpissem = byl (-a, -o) bych vzal, (-a, -o); byl (-a, -o)
 bych dobyl, (-a, -o).

Sg. 1. <i>carpsissem, cēpissem;</i>		(-issem)
2. <i>carpsissēs, cēpissēs;</i>		(-issēs)
3. <i>carpsisset, cēpisset;</i>		(-isset)
Pl. 1. <i>carpsissēmus, cēpissēmus;</i>		(-issēmus)
2. <i>carpsissētis, cēpissētis;</i>		(-issētis)
3. <i>carpsissent, cēpissent.</i>		(-issent)

Infinitivus perfecti activi (str. 387):
 (-isse).

carpsisse = že jsem utrhl, -a, -o; že jsi utrhl, -a, -o; *atd.*;
 (viz str. 387);
cēpisse = že jsem vzal, dobyl, -a, -o; že jsi vzal, dobyl, -a, -o; *atd.*;
 (viz str. 387).

Participium perfecti passivi (str. 82):

carptus, carpta, carptum = utržen, -a, -o; utržený, -á, -é; byv utržen, byvši utržena, byvši utrženo;
captus, capta, captum = vzat, dobyt, -a, -o; vzatý, dobytý, -á, -é; byv vzat, dobyt; byvši vzata, dobytá; byvši vzato, dobyto.

Indicativus perfecti passivi (str. 100):

carptus, a, um sum, atd.; [časujte jako: *laudatus, (-a, -um) sum*, str. 99, 100]; = byl (-a, -o) jsem utržen, (-a, -o);
captus, a, um sum, atd.; [časujte jako: *laudatus, (-a, -um) sum*, str. 99, 100] = byl (-a, -o) jsem vzat, dobyt, (-a, -o).

Indicativus plusquamperfecti passivi (str. 114):

carptus, a, um eram, atd.; [časujte jako: *laudatus, (-a, -um) eram*, str. 114]; = byl (-a, -o) jsem utržen, (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídicí nebo věty sousední];
captus, a, um eram, atd.; [časujte jako: *laudatus, (-a, -um) eram*, str. 114]; = byl (-a, -o) jsem vzat, dobyt, (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídicí nebo věty sousední].

Indicativus futuri II. passivi (str. 126):

[cum] **carptus, a, um erō, atd.**; [časujte jako: *laudatus, (-a, -um) erō*, str. 126]; = [až] budu utržen, -a, -o, [t. j. budu utržen dříve, než se stane, co vyslovuje věta řídicí nebo jiná věta sousední];
[cum] **captus, a, um erō, atd.**; [časujte jako: *laudatus, (-a, -um) erō*, str. 126]; = [až] budu vzat, dobyt, -a, -o, [t. j. budu vzat, dobyt dříve, než se stane, co vyslovuje věta řídicí nebo jiná věta sousední].

Coniunctivus perfecti passivi (str. 215):

carptus, a, um sim, atd.; [časujte jako: *laudatus, (-a, -um) sim*, str. 215]; = ať jsem byl (-a, -o) utržen, (-a, -o);
captus, a, um sim, atd.; [časujte jako: *laudatus, (-a, -um) sim*, str. 215]; = ať jsem byl (-a, -o) vzat, dobyt, (-a, -o).

Coniunctivus plūsquamperfectī passivī
(str. 225):

carptus, *a, um essem*, atd.; [časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225]; = byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) utržen, (-a, -o);

captus, *a, um essem*, atd.; [časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225]; = byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) vzat, dobyt, (-a, -o).

Infinitivus perfectī passivī (str. 391):

carptum (*carptam, carptum*) **esse**, } = že jsem byl (-a, -o) utržen,
carptōs (*carptās, carpta*) **esse**, } (-a, -o); atd.;

captum (*captam, captum*) **esse**, } = že jsem byl (-a, -o) vzat,
captōs (*captās, capta*) **esse**, } dobyt, (-a, -o); atd.

Participium futūrī āctivī (str. 383):

carptūrus, *-ūra, -ūrum*,
hodlaje, *-īc, -īc*
v úmyslu maje, *-īc, -īc*
chtěje, *-īc, -īc*
hodlající, mající v úmyslu,
chtějící } trhati,
utrhnouti;

captūrus, *-ūra, -ūrum* = hodlaje (maje v úmyslu, chtěje, hodlající, mající v úmyslu, chtějící) vzíti, dobytí, atd.

Infinitivus futūrī āctivī (str. 413, 414):

carptūrum (*-ūram, -ūrum*) **esse**, } = že budu trhati; že utrhu; atd.;

carptūrōs (*-ūrās, -ūra*) **esse**, }
captūrum (*-ūram, -ūrum*) **esse**, } = že budu bráti; že vezmu;
captūrōs (*-ūrās, -ūra*) **esse**, } že dobudu; atd.

Infinitivus futūrī passivī (str. 419):

carptum irī = že budu trhán, utržen, (-a, -o), že budeš trhán, utržen, (-a, -o), atd.;

captum irī = že budu vzat, dobyt, (-a, -o), že budeš vzat, dobyt, (-a, -o), atd.

48. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

První skupina:

Perfektum se znákem »-s-«.

179. **carpō, carpere, carpsī, carptum**, trhati;
dēcerpō, ere, dēcerpsī, dēcerptum, utrhnouti;
discerpō, ere, discerpsī, discerptum, roztrhávatí;
excerpō, ere, excerpsī, excerptum, vynímáti, vybírati;
concerpere, roztrhati; *praecerpere*, napřed trhati,
ubíratí;
180. **clepō, clepere, clepsī, cleptum**, krásti;
181. **nūbō, nūbere, nūpsī, nūptum**, vdávati se;
innūbō, ere, innūpsī, innūptum, provdati se;
obnūbō, ere, obnūpsī, obnūptum, zahaliti, pokrýti;
dēnūbere, provdávati se; *ēnūbere*, vyvdati se;
182. **rēpō, rēpere, rēpsī, (rēptum)**, lézti;
ērēpō, ere, ērēpsī, ērēptum, vylézati;
irrēpō, ere, irrēpsī, irrēpturus, vléztí;
obrēpō, ere, obrēpsī, (obrēptum), vplížiti se;
arrēpere, adrēpere (bez supina), přilézati; *corrēpere* (bez sup.), zalézti (někam); *dērēpere* (bez sup.); *prōrēpere* (bez sup.), vylézati; *subrēpere, (surrēpere)* (bez sup.), tajně se vplížiti;
183. **scribō, scribere, scripsī, scriptum**, psáti;
cōnscribō, ere, cōnscripsī, cōnscriptum, sepisovati;
dēscribō, ere, dēscripsī, dēscriptum, popisovati, (vy)líčiti;
inscribō, ere, inscripsī, inscriptum, napsati, vepsati;
perscribō, ere, perscripsī, perscriptum, vypsati, popsati;
praescribō, ere, praescripsī, praescriptum, nadpisovati;
nařizovati;
prōscribō, ere, prōscripsī, prōscriptum, vyhlašovati,
dávati do klatby;
āscribere, adscribere, připsati; *circumscribere*, vymeziti; *exscribere*, opsati; *postscribere*, napsati (pod něco,

na něco); *rescribere*, odepsati, písemně odpověděti; *subscribere*, podepsati, připsati; *transcribere*, přepisovati, opisovati;

184. *sculpō, sculpere, sculpsī, sculptum*, rýti, vydlabávati; *exsculpō, ere, exsculpsi, exsculptum*, vydlabati, vyřezati; *in sculpō, ere, inculpsi, inculptum*, vtesati, vrýti;

185. *serpō, serpere, serpsī*, —, plaziti se;

*

186. *dicō, dīcere, dixī, dictum*, říkati, praviti; *abdīcō, ere, abdixī, abdictum*, odřici, nedovolovati; *condīcō, ere, condixī, condictum*, smluviti; *ēdicō, ere, ēdixī, edictum*, vyhlašovati, nařizovati; *indīcō, ere, indixī, indictum*, oznamovati; *interdicō, ere, interdixī, interdictum*, zapovídati; *ad dīcere*, přiřknouti, přisouditi; *contrādīcere*, mluvíti proti, odporovati; *praedīcere*, předpovídati; *prōdīcere*, určití lhůtu;

187. *dūcō, dūcere, dūxī, ductum*, vésti; *abdūcō, ere, abdūxī, abductum*, odváděti; *addūcō, ere, addūxī, adductum*, přiváděti; *dēdūcō, ere, dēdūxī, dēductum*, sváděti, odváděti; *dīdūcō, ere, dīdūxī, dīductum*, rozváděti; *ēdūcō, ere, ēdūxī, ēductum*, vyváděti; *indūcō, ere, indūxī, inductum*, uvéstí, zavéstí; *obdūcō, ere, obdūxī, obductum*, potáhnouti; *perdūcō, ere, perdūxī, perductum*, dovéstí, přivéstí; *prōdūcō, ere, prōdūxī, prōductum*, vyváděti; *redūcō, ere, redūxī, reductum*, zpět véstí, zavéstí; *trādūcō, ere, trādūxī, trāductum*, převáděti, přepravovati; *circumdūcere*, véstí okolo; *condūcere*, sváděti dohromady; *intrōdūcere*, uvéstí dovnitř; *praedūcere*, véstí (před něčím); *sēdūcere*, odvéstí stranou, odloučiti; *subdūcere*, vytáhnouti (do výše);

*

188. [*flīgō, flīgere, flīxī, flīctum*, udeřiti;] *afflīgō, ere, afflīxī, afflīctum*, tlouci, bítí (do něčeho); *conflīgō, ere, conflīxī, conflīctum*, srážeti se, sváděti boj; *inflīgō, ere, inflīxī, inflīctum*, vraziti, naraziti; *prōflīgō, prōflīgāre, prōflīgāvī, prōflīgātum*, poraziti; (1. konjugace!);

189. *regō, regere, rēxī, rēctum, říditi*;
arrigō, (adrigō), ere, arrēxī, arrēctum, vztyčiti, vzpřímíti;
corrigō, ere, corrēxī, corrēctum, opravovati;
dīrigō, ere, dīrēxī, dīrēctum, říditi, mířiti;
ērigō, ere, ērēxī, ērēctum, vztyčiti, vzpřímíti;
pergō, ere, perrēxī, perrēctum, [pergō z per-regō], pokračo-
čovati;
porrigō, ere, porrēxī, porrēctum, vztahovati;
surgō, ere, surrēxī, surrēctum, [surgō ze sub-regō], vstávati;
assurgō, (adsurgō), ere, assurrēxī, assurrēctum, zdvihati
se, vstávati;
cōnsurgō, ere, cōnsurrēxī, cōnsurrēctum, vstávati; po-
vstati;
exsurgō, ere, exsurrēxī, exsurrēctum, zdvihnouti se, po-
vstati;
exporigō, ere, exporrēxī, exporrēctum, úplně roztáhnouti;
insurgō, ere, insurrēxī, insurrēctum, vztyčiti se, povstati;
resurgō, ere, resurrēxī, resurrēctum, opět povstati;

190. *tegō, tegere, tēxī, tēctum, krýti*;
dētegō, ere, dētēxī, dētēctum, odkrývati;
obtegō, ere, obtēxī, obtēctum, zakrýti, skrýti;
prōtegō, ere, prōtēxī, prōtēctum, zakrývati, chrániti;
contegere, pokrývati; retegere, odkrýti; integere, pokrýti;

*

191. *cingō, cingere, cīnxī, cīnctum, obkličovati, opásavati*;
accingō, ere, accīnxī, accīnctum, opásati, ozbrojiti, opatřiti;
succingō, ere, succīnxī, succīnctum, podpásati, opásati;
incingere, opásati, ovinouti; praecingere, opásati;
recingere rozvázati, uvolniti;

192. *iungō, iungere, iūnxī, iūnctum, spojovati*;
adiungō, ere, adiūnxī, adiūnctum, připojovati;
coniungō, ere, conīūnxī, conīūnctum, spojovati;
disiungō, ere, disiūnxī, disiūnctum, rozdělovati, oddalovati;
seiungō, ere, seiūnxī, seiūnctum, odloučiti;
abiungere, odloučiti; iniungere, připojiti; sub'ungere, při-
pojovati; interiungere, spojití; d'iungere, vypřahati;

193. [*stinguō, stinguere, —, —, uhasiti, zhasiti*];
distinguō, ere, distīnxī, distīnctum, rozlišovati;
extinguō, ere, exstīnxī, exstīnctum, hasiti, uhasiti;
instinguō, ere, instīnxī, instīnctum, podněcovati;
restinguō, ere, restīnxī, restīnctum, uhasiti;

194. **tingō**, *tingere*, *tīnxī*, *tinctum*, namáčetĭ;
intingō, *ere*, *intinxī*, *intinctum*, namočĭti;
195. **ungō**, (*unguō*), *ungere*, (*ungere*), *ūnxī*, *unctum*,
 mastĭti, mazati;
inungō, *ere*, *inūnxī*, *inunctum*, namazati;
perungō, *ere*, *perūnxī*, *perunctum*, namazati, natřĭti;
- *
196. **figō**, *figere*, *fīnxī*, *fictum*, tvořĭti, vymýšleti;
affingō, *ere*, *affīnxī*, *affictum*, přĭbájĭti, vymyslĭti;
effingō, *ere*, *effīnxī*, *effictum*, vytvořĭti, vypodobĭti;
cōnfigere, vymýšleti si; *dēfigere*, vytvářeti, zpotvořo-
 vati; *dīffigere*, přetvořĭti, přeměnitĭ;
197. **pingō**, *pingere*, *pīnxī*, *pictum*, malovati;
dēpingō, *ere*, *dēpīnxī*, *dēpictum*, vymalovati, zobrazĭti;
appingere (*adpingere*), přimalovati; *expingere*, vymalo-
 vati, vyličĭti;
198. **stringō**, *stringere*, *strīnxī*, *strictum*, zlehka se dotýkati,
 strhovati, tasĭti;
dēstringō, *ere*, *dēstrīnxī*, *dēstrictum*, strhovati, odhalovati,
 tasĭti;
obstringō, *ere*, *obstrīnxī*, *obstrictum*, zavazovati, zaplétati;
āstringere (*adstringere*), pevně utahovati, zavazovati;
cōnstringere, svazovati, spoutati; *dīstringere*, roztahovati,
 rozpínati; *perstringere*, zavadĭti, zasáhnoutĭ; *praestringere*,
 zadrhnoutĭ, zavázati; *restringere*, utáhnoutĭ, svázati; *sub-*
stringere, přivázati;
199. **ningit**, *ningere*, *nīnxit*, —, sněžĭ, padá snĭh;
- *
200. **figō**, *figere*, *fīxī*, *fīxum*, upevňovati, přĭbĭjeti;
trānsfīgō, *ere*, *trānsfīxī*, *trānsfīxum*, probodávati;
affigere, přĭbĭjeti, připevňovati; *cōnfigere*, sbĭjeti, pro-
 klátĭ; *dēfigere*, zarážeti; *īnfigere*, vrazĭti; *praefigere*, vpředu
 připevňovati; *refigere*, odtrhnoutĭ, sejmoutĭ; *suffigere*, přĭ-
 bĭtĭ; *superfixus*, nabodnutý;
- *
201. **mergō**, *mergere*, *mersī*, *mersum*, ponořĭti, potopĭti;
dēmergō, *ere*, *dēmersī*, *dēmersum*, potopĭti;
ēmergō, *ere*, *ēmersī*, *ēmersum*, vynořĭti (se);
immergere, *submergere*, ponořĭti, potopĭti;

202. **spargō, spargere, sparsī, sparsum, trousiti, sypati;**
ā s p e r g ō (adspergō), ere, āspersi, āpersum, pokropiti, po-
třisniti;

c ō n s p e r g ō, ere, cōnspersi, cōnspersum, pokropiti;
d i s p e r g ō, ere, dispersi, dispersum, roztrousiti;
e x s p e r g e r e, postřiknouti; i n s p e r g e r e, nasypati, naliti;
r e s p e r g e r e, postřikati, pokropiti;

*

203. **trahō, trahere, trāxī, tractum, táhnouti, vléci;**
a b s t r a h ō, ere, abstrāxī, abstractum, odtáhnouti, odvléci;
a t t r a h ō, (ad-trahō), ere, attrāxī, attractum, přitahovati;
c o n t r a h ō, ere, contrāxī, contractum, stahovati;
d ē t r a h ō, ere, dētrāxī, dētractum, strhovati, stahovati;
d i s t r a h ō, ere, distrāxī, distractum, odtahovati, roztrhávati;
e x t r a h ō, ere, extrāxī, extractum, vytáhnouti;
p e r t r a h e r e, přivléci, dotáhnouti; prōtrahere, vytáhnouti,
vyvléci; retrahere, odvléci, oddáliti; subtrahere, odstraniti,
vzdáliti;

204. **vehō, vehere, vēxī, vectum, vézti;**
v e h o r, vehi, vectus sum, býti vezen, jeti;
a d v e h ō, ere, advēxī, advectum, přivážeti;
ā v e h ō, ere, āvēxī, āvectum, odvážeti;
c i r c u m v e h o r, -vehi, -vectus sum, jeti kolem, objížděti,
obeplouti;
c o n v e h e r e, svážeti, navážeti; dēvehere, svážeti, dopravo-
vati; ēvehere, vyvážeti, vyklizeti; invehere, dovážeti; in-
vehor, vezu se, vjíždím; pervehere, provéztí, převéztí; prae-
tervehor, jedu mimo, pluji mimo; praevehor, jedu napřed,
projíždím, přejíždím; prōvehere, přivážeti; prōvehor, jedu
vpřed, postupuji; revehere, zpět dovéztí, dopraviti; sub-
vehere, zdola nahoru vézti, dovážeti; subvehor, jedu (vzhů-
ru); supervehor, jedu přes (něco), kolem (něčeho); trāns-
vehere (trāvehere), převážeti, přepravovati; trānsvehor,
prejíždím, jedu přes (něco);

205. **coquō, coquere, coxī, coctum, vařiti;**
c o n c o q u ō, ere, concoxī, concoctum, ztrávití, zažiti;
d ē c o q u ō, ere, dēcoxī, dēcoctum, uvařiti; promarniti;
e x c o q u ō, taviti; incoquō, zavářeti; percoquō, uvařiti; re-
coquō, převarařiti;

*

206. **claudō, claudere, clausī, clausum, zavíratí;**
conclūdō, ere, conclūsī, conclūsum, uzavíratí;
exclūdō, ere, exclūsī, exclūsum, vylučovatí, zamezovatí;
interclūdō, ere, interclūsī, interclūsum, uzavřítí, zamezítí;
circumclūdere, sevřítí, obklíčítí; disclūdere, rozlučovatí,
rozdělovatí; inclūdere, uzavřítí; occlūdere, zavřítí; praec-
clūdere, zavřítí, zatarasítí; reclūdere, otevřítí, objevítí, uká-
zátí; séclūdere, uzavřítí, odloučítí;
207. **dividō, dividere, divīsī, divīsum, (čti: dý-vi-dó, dý-vi-**
dere, dý-ví-zí, dý-ví-zum), dělití, rozdělovatí;
208. **laedō, laedere, laesī, laesum, porušovatí, ubližovatí;**
collidō, ere, collīsī, collīsum, srážetí, rozbítí;
ēlidō, ere, ēlīsī, ēlīsum, vyrazítí, rozbítí;
illidō, ere, illīsī, illīsum, vrážetí, narážetí;
allidere, přirážetí, narážetí; oblidere, stisknoutí,
zmáčknoutí;
209. **lūdō, lūdere, lūsī, lūsum, hrátí (si);**
dēlūdō, ere, dēlūsī, dēlūsum, klamatí, šálítí;
ēlūdō, ere, ēlūsī, ēlūsum, a) vysmívátí se; b) oplachovatí,
omyvatí;
illūdō, ere, illūsī, illūsum, tropítí si šašky, žerty;
ablūdō, ere, —, —, neshodovatí se;
allūdō, ere, allūsī, —, laškovatí;
collūdō, ere, collūsī, —, hrátí, býti v tajném srozumění;
prōlūdere, napřed se cvičítí;
210. **plaudō, plaudere, plausī, plausum, tleskatí;**
applaudō, ere, applausī, applausum, (applōdō, ere, applōsī,
applōsum), tleskatí (ku pochvale);
explōdō, ere, explōsī, explōsum, vytleskatí;
displōdere, rozplesknoutí, rozplácnoutí;
211. **rādō, rādere, rāsī, rāsum, škrabatí;**
ērādō, ere, ērāsī, ērāsum, vyškrabatí;
abrādere, odškrabatí;
212. **rōdō, rōdere, rōsī, rōsum, hlodatí;**
arrōdō (adrōdō), ere, arrōsī, arrōsum, ohlodatí;
circumrōdere, ohlodávátí; corrōdere, rozhlodatí;
praerōdere, zpředu ohlodatí, uhlodatí;

213. **trūdō**, *trūdere*, *trūsī*, *trūsum*, tlačiti, strkati;
abstrūdō, *ere*, *abstrūsī*, *abstrūsum*, skrývati;
dētrūdō, *ere*, *dētrūsī*, *dētrūsum*, srážeti;
contrūdere, strkati dohromady, natlačiti; *extrūdere*, vy-
strčiti, vytlačiti; *prōtrūdere*, postrkovati, posunovati; *re-
trūsus*, skrytý;
214. **vādō**, *vādere*, (*vāsī*), —, kráčeti, jíti;
ēvādō, *ere*, *ēvāsī*, *ēvāsum*, vyjíti, vzejíti;
invādō, *ere*, *invāsī*, *invāsum*, vtrhnouti, vniknouti;
circumvadere (*bez supina*), obstupovati, obkličovati;
pervādere, proniknouti, vniknouti;
- *
215. **cēdō**, *cēdere*, *cessī*, *cessum*, kráčeti, ubíratí se, ustupovati;
accēdō, *ere*, *accessī*, *accessum*, přístupovati;
conccēdō, *ere*, *concessī*, *concessum*, ustupovati;
dēccēdō, *ere*, *dēcessī*, *dēcessum*, ustupovati, odcházeti;
discēdō, *ere*, *discessī*, *discessum*, odcházeti, ustoupiti;
incēdō, *ere*, *incessī*, *incessum*, kráčeti;
intercēdō, *ere*, *intercessī*, *intercessum*, zakročiti, uplynouti;
prōccēdō, *ere*, *prōcessī*, *prōcessum*, předstupovati, postupovati;
succēdō, *ere*, *successī*, *successum*, nastupovati, vystřídávati;
abscēdere, odstupovati, odcházeti; *accēdit*, přistupuje (ta okolnost); *antecēdere*, *praecēdere*, předcházeti, předčítí;
excēdere, vyjíti, odejítí; *recēdere*, ustupovati, couvati; *retrocēdere*, zpět ustoupiti; *sēcēdere*, odejítí, ustoupiti;
216. **mittō**, *mittere*, *mīsī*, *missum*, posílati;
admittō, *ere*, *admīsī*, *admissum*, připouštětí;
āmittō, *ere*, *āmīsī*, *āmissum*, ztráceti;
committō, *ere*, *commīsī*, *commisum*, svěřovati; sváděti (bitvu);
dimittō, *ere*, *dīmīsī*, *dīmissum*, rozesílati, odesílati, propouštětí;
permittō, *ere*, *permīsī*, *permissum*, svěřovati, dovolovati;
praemittō, *ere*, *praemīsī*, *praemissum*, posílati napřed;
praetermittō, *ere*, *praetermīsī*, *praetermissum*, pomíjetí;
promittō, *ere*, *prōmīsī*, *prōmissum*, slibovati;
remittō, *ere*, *remīsī*, *remisum*, poslati zpět, propustiti;

circummittere, poslati oklikou, rozeslati; *dēmittere*, spouštěti, sesílati; *ēmittere*, vysílati, vypouštěti; *immittere*, vpustiti; *intermittere*, přerušiti, promeškati; *intrōmittere*, vpustiti; *omittere*, pomijeti; *submittere*, spustiti, skloniti; *trāsmittere*, přepravovati, přepouštěti; *reprōmittere*, navzájem slíbiti; *apprōmittere*, k tomu ještě přislibovati; *comprōmittere*, vzájemně se dohodnouti;

*

217. **flectō, flectere, flexī, flexum**, ohýbati;
dēflectō, ere, dēflexī, dēflexum, shýbati, odchylovati;
īnflectō, ere, īnflexī, īnflexum, zahrnouti;
circumflectere, obraceti, zatáčeti; *reflectere*, otáčeti,
obraceti;

218. **pectō, pectere, [pexi], pexum**, česati;
dēpectō, ere, —, dēpexum, sčesati;

*

219. **struō, struere, strūxī, strūctum**, strojiti, stavěti;
cōnstruō, ere, cōnstrūxī, cōnstrūctum, sestrojiti, vystavěti;
dēstruō, ere, dēstrūxī, dēstrūctum, bourati, bořiti;
exstruō, ere, exstrūxī, exstrūctum, vystavěti, zříditi;
īnstruō, ere, īnstrūxī, īnstrūctum, zříditi, vystrojiti;
obstruō, ere, obstrūxī, obstrūctum, zastavěti, zatarasiti;
āstruere (adstruere), přistavovati; *praestruere*, zastavěti,
zatarasiti; *substruere*, podezdíti; *superstruere*, nahoře, nad
něčím vystavěti;

220. **fluō, fluere, flūxī, (flūxus)**, plynouti, téci;
affluō, ere, afflūxī, —, přitékati;
cōnfluō, ere, cōnflūxī, —, stékati se;
dēfluō, ere, dēflūxī, —, odtékati;
īnfluō, ere, īnflūxī, —, vtékati;
circumfluere, obtékati; *diffluere*, rozplývati se; *effluere*,
vytékati, vypadnouti, vysmeknouti se; *interfluere*, téci mezi
něčím, protékati; *perfluere*, protékati; *praefluere*, téci po-
dél, mimo; *praeterfluere*, téci mimo, uplývati; *prōfluere*,
vytékati; *superfluere*, přetékat;

221. **vivō, vivere, vīxī, —, vīctūrus**, žiti;

*

222. **temnō, temnere, —, —, pohrdati, opovrhovati**;

223. *contemnō, contemnere, contempsī, contemptum*, pohrdati;
 224. *cōmō, cōmere, cōmpsī, cōmptum*, upravovati, zdobiti;
 225. *dēmō, dēmere, dēmpsī, dēmptum*, snímati, odnímati;
 226. *prōmō, prōmere, prōmpsī, prōmptum*, vyjímati;
dēprōmō, ere, dēprōmpsī, dēprōmptum, vyjímati, vybírati;
exprōmō, ere, exprōmpsī, exprōmptum, vyjmouti, projeviti;
 227. *sūmō, sūmere, sūmpsī, sūmptum*, vzíti, bráti;
absūmō, ere, absūmpsī, absūmptum, odnítí, ztrávití, zničítí;
assūmō, ere, assūmpsī, assūmptum, přídružovatí, osobovatí
 sí;
consūmō, ere, consūmpsī, consūmptum, spotřebovatí, ztrá-
 vítí;
desūmere, vybírati sí; *insūmere*, vynaložítí; *praesūmere*,
 napřed požívatí; *praecōnsūmere*, napřed spotřebovatí; *re-
 sūmere*, opět vzítí, znova se chopítí;

*

228. *gerō, gerere, gessī, gestum*, nésti, konati;
aggērō, ere, aggressī, aggestum, přinášetí;
congerō, ere, congressī, congestum, snášetí, vystavětí, zbu-
 dovati;
digerere, roznášetí, pořádatí, třídítí; *egerere*, vynéstí, vy-
 klidítí; *ingerere*, vnéstí, házetí, metatí; *suggerere*, podlo-
 žítí; *regerere*, zpět nésti, házetí;
 229. *ūrō, ūrere, ussī, ustum*, pálítí;
ambūrō, ere, ambussī, ambustum, opálítí;
combūrō, ere, combussī, combustum, spálítí;
adūrere, připalovatí, spalovatí; *dēūrere*, spalovatí; *exūrere*,
 vypálítí, spálítí; *inūrere*, připálítí, vpálítí; *perūrere*, spálítí,
 opálítí; *praeūrere*, zředu opálítí;
 230. *premō, premere, pressī, pressum*, tisknoutí, tlačítí;
comprimō, ere, compressī, compressum, stisknoutí, stlačítí;
dēprimō, ere, dēpressī, dēpressum, stlačítí, ponožítí;
opprimō, ere, oppressī, oppressum, potlačítí;
apprimere (adprimere), přitlačítí, přitisknoutí; *exprimere*,
 vytlačítí; *imprimere*, vtisknoutí, vtlačítí; *perprimere*, stále
 tlačítí; *reprimere*, potlačítí, zadržetí; *supprimere*, zadržetí,
 zastavítí, potopítí.

*

231. **lingō**, *lingere*, *linxī*, *linctum*, lízati;
 232. **mingō**, *mingere*, *minxī*, *minctum*, močiti;
c o m i n g ō, *ere*, pomočiti, pokáleti;
 233. **ēmungō**, *ēmungere*, *ēmūnxī*, *ēmūnctum*, vysmrkati;
 234. **plangō**, *plangere*, *planxī*, *planctum*, tepati, bíti, tlouci;
d ē p l a n g ō, *ere*, *dēplanxī*, *dēplanctum*, bíti se silně v prsa;
 235. **tergō**, *tergere* (novější tvar:) *tergeō*, *ēre*, (2. konjuga-
 gace), *tersī*, *tersum*, utírati, čistiti;
 236. **pinsō**, *pinsere*, *pinsī* a *pinsuī*, *pinsum* (též *pinsitum*,
pistum), *pinsūrus*, rozdupati.

*

Slovník k 57.—58. úloze.

- accēdō**, *ere*, *accessī*, *accessum*, 3.,
a) přikročovati, přistupovati, blížit se, přicházeti (k někomu, něčemu); **b)** s prosbou se obrátiti (na někoho); **c)** nepřátelsky se blížit, přitáhnouti, přitřhnouti; **d)** přikročiti (k dílu), na se vzít; **e)** připojiti se, přidati se, přisvědčiti, schváliti; **f)** družiti se, přibývati, množiti se, vzrůstati; *ad urbem accēdere*, přitřhnouti k městu; *accēdit, quod* (s indik.), k tomu přistupuje ta okolnost, že...
ad Hērāclēam, (I, 438), u Herakleie
adimō, *ere*, *adēmī*, *adēptum*, 3.,
a) odnímati, bráti, zbavovati; **b)** brániti, zabraňovati, překážeti; **c)** (mocí, násilím) odnímati, uchvacovati, vyrvati
ager, *agrī*, m., (I, 69; II, 51), **a)** role, pole; pozemek, plnost, usedlost; **b)** venkov; *plur.* ven-
 kov; venkované; **c)** obvod; území; (obydlený) kraj; okolí
āgmen, *āgminis*, **a)** tažení, tah; postup (vojska), pochod vojska; **b)** zástup, dav, průvod; **c)** vojsko (na pochodě), voj
amārus, *a, um*, **a)** hořký; čpavý, štiplavý; **b)** trpký, odporný; **c)** nepříjemný, smutný; **d)** roztrpčený, nevrlý, mrzutý, popudlivý; **e)** urážlivý, jízlivý, ostrý, prudký
āmittō, *ere*, *āmīsi*, *āmissum*, 3.,
a) pustiti mimo sebe, propásti, nepoužiti, promeškati; **b)** ztratiti, pozbyti, přijíti (o něco)
amplius, **a)** více; **b)** více, dále, déle; **c)** více, větší měrou, ve větší míře; **d)** *amplius* (s *quam* i bez *quam*), více (než...); *amplius (quam) ducenti milites ceciderunt*, padlo více než dvě stě vojinů; *amplius sēde-*

cim annōs bellāre, válčiti více než šestnáct let

antecēdō, *ere, antecessi, antecessum*, 3., **a)** napřed jíti, kráčet, postupovati, táhnouti; **b)** předcházeti, předbíhati, předháněti; **c)** předstihovati, předčít, vynikati; *āgmen antecēdere*, napřed postupovati před vojem = tvořiti přední voj, býti předním vojem

Atreus, *Atrei, m.*, Atreus, syn Pelopův, bratr Thyestův, král mykénský; jeho syny byli Agamemnon a Menelaos; Agamemnon po smrti otcově vládl v Mykénách, Argu a Amyklách, jeho bratr Menelaos vládl ve Spartě; když trojský princ Paris unesl Menelaovu choť Helenu, došlo k válce, jež se zove »trojská válka«; vrchním velitelem řeckých vojsk před Trojou byl Agamemnon.

Atridēs, *ae, m.*, Atreovec (= syn Atreův); *Atridae, ārum, m.*, Atreovci, (tak sluli oba synové Atreovi, Agamemnon a Menelaos)

Biās, *Biantis, m.*, Bias z Prieny v Ionii, jeden ze sedmi mudrců, vrstevník lidského krále Kroisa (6. stol. př. Kr.)

Bōi neb **Bōii**, *Bōiōrum, m.*, Bojové, statečný kmen keltský v Gallii a sev. Itálii; Gaius Julius Caesar usadil je v území keltského kmene Haeduů mezi řekami Ligerem (nyní: Loire) a Elaverem (nyní: Allier)

bona, (I, 496); *omnia bona*, celé jmění

cadō, *ere, cecidi, cāsūrus*, 3., **a)** padati, padnouti, klesati; **b)** (*o hvězdách:*) zapadati, zacházeti; **c)** padnouti, klesnouti (*mrtev*); **d)** pozbývati síly, podléhati, ochabovati; **e)** upadati, dostati se, přijíti (*do něčeho*); **f)** (někomu) připadnouti, dostati se; **g)** hoditi se (*na někoho*), slušeti (*někomu*); **h)** přihoditi se, udáti se, (*nějak*) dopadnouti; **i)** (*o květu:*) opadnouti

Calliās, *ae, m.*, Kallias, bohatý Athénan

Camillus, *i, m.*, Kamillus, příjmení (cognomen) rodu Furiova; *M. Fūrius Camillus* dobyl Vejí r. 396 př. Kr. a Falerii r. 394 př. Kr.; po bitvě u řeky Allie osvobodil Řím od Gallů r. 390 př. Kr. Zemřel r. 364 př. Kr. Jeho syn L. Fūrius Camillus byl diktátorem r. 350 př. Kr.; vítězně bojoval s Gally.

carpō, *ere, carpsi, carptum*, 3., trhati, vytrhávati, utrhnouti; rváti, šhubati

cēra, (I, 487); *cērae*, voskem potažené tabulky, deštičky; voskové tabulky, deštičky; (psací desky, do nichž se písmo rylo rydlem)

certus, (I, 334; II, 408), ustanovený, přesně určený, vytčený, určitý, jistý

charta, *ae f.*, **a)** papyrový list, papír; **b)** (co jest napsáno na papír:) písmo, báseň, kniha, spis

cingō, *ere, cingi, cinctum*, 3., (I, 367), **a)** opásati; podpásati, podkasati; **b)** ovinouti, ověnčiti; **c)** obklopovati, obkličovati, ohraditi; **d)** k ochraně obstoupiti, uzavřítí, osaditi; **e)** nepřátelsky sevřítí, obklíčiti; *ob-sidiōne cingere*, obležením sevřítí, obklíčiti, oblehnouti

Claudius, (vulgární tvar *Clō-dius*), *ii, m.*, římské rodové jméno; *Ti. Claudius Nero*, Tiberius Klaudius Nero, první manžel Livie, pozdější choti Augustovy

claudō, *ere, clausi, clausum*, 3., **a)** zavíratí, uzavřítí; zamykati; **b)** uzavíratí, končítí; **c)** uzavíratí, svíratí, vězniti, obkličovati, obstupovati, obháněti; **d)** zahrazovati, zatarasiti, zamezovati, učiniti nepřístupným; *clausum mare*, moře uzavřené (*plavbě*); *viam claudere*, zameziti, zatarasiti cestu

Collātīnus, *a, um*, kollatijský; *Collātia, ae, f.*, Kollatia, starobylé město sabinské 15 km východně od Říma. — (*Lūcius Tarquinius Collātīnus*, jehož chotí byla Lucretia, dcera Spuria Lucretia Tricipitina, konsula r. 509 př. Kr., kterou zneuctil Sextus Tarquinius, což bylo podnětem k odboji proti královské rodině Tarquiniovců, kteří byli zbaveni trůnu a vypuzeni z Říma.)

collocāre (I, 334) *aliquem in suis finibus*, někoho usídliti, někomu vykázati sídla ve svém území

colōnus, *i, m.*, **a)** rolník, sedlák, hospodář; nájemce; **b)** osadník, přistěhovalec; **c)** (*vābec*;) obyvatel

combūrō, *combūrere, combussi, combustum*, 3., spáliti, zničiti ohněm

concedere (II, 344) *sēdēs*, postoupiti, přepustiti sídla

conclūdō, *ere, conclūsi, conclūsum*, 3., (II, 248), uzavřítí, zahradi

condō, *ere condidi, conditum*, 3., **a)** vystavěti, založiti, zbudovati, zříditi; **b)** skliditi, uložití, uschovati; **c)** (*o mrtvých*;) uložiti, pochovati, pohřbítí; **d)** skrýti, ukrýti, zakrýti; *novās sēdēs condere*, založiti nová sídla, bydliště; (I, 334)

condūcō, *ere, condūxi, conductum*, **a)** dohromady sváděti, shromazďovati; spojovati; **b)** sbíratí za mzdu, najímati, najmouti; *certā mercede aliquem condūcere*, najmouti někoho za přesně určenou, stanovenou mzdu

cōnflīgō, *ere, cōnflīxi, cōnflīctum*, 3., **a)** bojem (v boji) se sraziti, utkati; svěsti boj; **b)** zápoliti, zápasiti; (*aciē*) *cum aliquō cōnfligere*, s někým se utkati bojem, v boji

coniūrātiō, *iōnis, f.*, **a)** společně zavázání se přísahou; společná (vzájemná) přísaha; **b)** přísežné spojení k trestnímu činu; spiknutí, vzpoura; **c)** spiklenci

cōnscrībō, *ere, cōnscrīpsi, cōnscrīptum*, 3., **a)** (zapisovati

jména odvedených na vojnu); na vojnu bráti, sbíratí, odváděti; **b)** zapsati do seznamu občanů; zříditi, ustanoviti; **c)** zapsati do seznamu senátorů; **d)** (o spise, knize a pod. :) spisovati, skládati; *legiōnēs cōscribere*, sbíratí, sebrati legie

cōnsilia (II, 299) **Catilīnae**, Kati-
linovy záměry

cōnstituō, *ere, cōstituī, cōstitutum*, 3., **a)** (společně) stavěti, postaviti; **b)** (v hodnosti :) ustanoviti; **c)** postaviti, vystavěti, zříditi; **d)** založiti, zříditi, zjednatí; **e)** ustanoviti, smluviti, určiti; **f)** (soudně :) stanoviti, rozhodovati, činiti nálež; **g)** (u sebe) ustanoviti, ustanoviti se (na něčem), rozhodnouti se, umíniti si; **h)** pevně stanoviti, zaříditi, urovnati, spořádati; *poenam cōstituere*, ustanoviti trest

cōnsulere (II, 370; I, 318) **ōrāculum**, tázati se o radu věštírny

contrahō, *ere, contrāxī, contractum*, 3., **a)** stahovati, stáhnouti; svrášťovati; **b)** zužovati, zkracovati, zmenšovati; **c)** (mysl:) tísnti, skličovati, soužiti; **d)** shromážditi, sehnati; **e)** (o vojsku :) stáhnouti, shromážditi; (o penězích :) sehnati

corrīgō, *ere, corrēxī, correctum*, 3., (I, 335); *mōrēs corrigere*, napravití, polepšiti mravy; *fāstōs corrigere*, opravití kalendář

corrumpō, *ere, corrupī, corruptum*, 3., (I, 487), **a)** zmařiti,

kaziti, ničiti; poškozovati; **b)** porušiti, hyzditi, znetvoriti; falšovati; **c)** (mravně) zkaziti, porušiti, svěstí; **d)** (penězi, dary) porušiti, uplatiti, podplatiti

dēdō, *dēdere, dēdidī, dēditum*, 3., **a)** vydati; **b)** vydávati (v šanc, na pospas); **c)** věnovati, obětovati, posvětití;
sē dēdere, **a)** vzdávati se (na milost i nemilost), poddávati se, podrobovati se; **b)** odávati se (něčemu), věnovati se, svěřovati se; *sē in potestātem alicuius dēdere*, podrobovati se něčí moci

dēdūcō, *ere, dēdūxī, dēductum*, 3., (I, 440), sváděti; stáhnouti; odvésti

deinde, (II, 256), **a)** (místně :) dále; **b)** (časově :) od té doby, od té chvíle; potom, poté, nato; **c)** nadále, v budoucnosti, budoucně; **d)** (o bezprostřední budoucnosti :) zakrátko, brzy, co nejdříve, co nevidět; **e)** (při výčtu :) potom, dále, za druhé, (II, 256)

dēliberō, *āre, āvī, ātum*, 1., (II, 52); *ad dēliberandum*, na rozmyšlenou

Delphī, *ōrum*, m. pl., Delfy, město v starověkém středním Řecku ve Fokidě na úpatí Parnassu s proslulým chrámem a věštírnou boha Apollona; *Delphōs*, do Delf

dēmergō, *ere, dēmersī, dēmersum*, 3., **a)** potopiti; **b)** pokořovati, ponižovati, svrhovati

dēscribere, (II, 301), psáti z předlohy, opisovati, opsati

dēstringō, ere, dēstringi, dēstringitum, 3., a) strhovati, odhalovati; *gladium dēstringere*, obnažiti, (vy)tasiti meč; **b)** lehce se dotknouti, zavaditi, škrábnouti; lehce raniti

dētegō, ere, dētēxi, dētēctum, 3., a) odkrývati, odhalovati, obnažovati; **b)** odkrýti, vyzraditi; objeviti

dētrūdō, ere, dētrūsī, dētrūsium, 3., a) sraziti, sehnati, svrhnouti; (o nepříteli:) vytisknouti, zatlačiti, vypuditi; **b)** tisknouti (někoho k něčemu), doháněti, nutiti; *dē mūris dētrūdere*, sehnati s hradeb

dīcere (II, 487) aliquīd ex eō, quod . . . , něco nazvati podle toho (odtud), že . . .

dīmīttō, ere, dīmīsi, dīmīssum, 3., a) rozesílati; rozpouštěti; **b)** odesílati, vysílati; **p r o p o u š t ě t i**; **c)** pouštěti z rukou, zanechávati, upouštěti (*od něčeho*), vzdávati se, zřikati se, pustiti s mysli

Dión (Diō), Diōnis, m., Dion, urozený Syrakusan, syn Hipparinův, švagr tyrana Dionysia Staršího; když se znepřátelil s tyranem Dionysiem Mladším, byl od něho vypuzen ze Sicílie. R. 357 př. Kr. podnikl proti tomuto tyranovi vojenskou výpravu, zbavil ho tyranidy a sám se stal tyranem; r. 354 př. Kr. byl zavražděn.

dīrigō, ere, dīrēxi, dīrēctum, 3., a) řídití, (dátí určitý směr), mířiti, zaměřiti; namířiti; **b)**

(ve vojenství:) řaditi, sestaviti, zříditi, seřaditi, spořádati; **c)** řídití, vésti (*něco k něčemu, něco podle něčeho*); **d)** určovati, označovati, měřiti; *cursum ad Siciliam dīrigere*, zaměřiti plavbou k Sicílii, plouti směrem k Sicílii

discēdō, ere, discēssi, discēssum, a) rozcházeti se, rozejíti se; **b)** odcházeti, odejítí, odstupovati; **c)** (ve vojenství:) odtáhnouti, ustoupiti, odraziti; **d)** (*od někuď*) odejítí, odstupovati; **e)** (*od něčeho*) ustoupiti, ustávati; **vzdáti se**; **f)** odchýliti se, uchýliti se, vzdáliti se; **g)** odloučiti se (*od někoho*), odtrhnouti se, oddělití se

discerpō, ere, discerpsi, discerpitum, 3., a) roztrhati, rozsápati; **b)** rozdrobiti, rozkouskovati

dispērgō, ere, dispērsī, dispērsūm, 3., a) roztrousiti, rozprášiti, rozsypati; **b)** rozptylovati; rozháněti; **c)** rozdělovati, dělití; rozrážeti, roztržítiti; **d)** rozdíletí, (*hojně*) rozdávatí

dīvidō, ere, dīvisī, dīvisūm, 3., (II, 250)

domō, (I, 293)

dormiō, ire, dormiwi, dormitum, 4., (I, 366), spátí; *dormiēns, ientis, spící*

dubiae rēs viz rēs

dūcere (II, 301) aliquam in mātīmōnium, vzítí si, pojmoutí někoho za manželku, za ženu; *bellum dūcere*, (I, 318), protahovati válku; *bellum gerere*, véstí válku

ēdicere (II, 301) *lēgem*, vyhlásiti zákon; *ēdicere, ut . . .*, ustanoviti, naříditi, aby . . .

ēducō, *ere, ēdūxī, ēductum*, 3., (I, 373), **a**) vyvésti, odvésti; vytáhnouti; **b**) vychovati, vy-pěstiti; **c**) (*o vojsku:*) vyvésti, vytáhnouti, vytrhnouti; **d**) (*ze soudní mluvy:*) pohnati, vésti před soud; **e**) (*o úřednících:*) vzíti s sebou do provincie; **f**) (*o směru vzhůru:*) zvednouti, vznésti, povznésti, vynášeti; **g**) (*o stavbách:*) vybudovati, zříditi, vystavěti

Elpinicē, *ēs, f.*, Elpinike, sestra Kimonova, (I, 425), dcera Miltiada, vojevůdce athénského a vítěze u Marathonu roku 490 př. Kr.

ēmittō, *ere, ēmīsī, ēmissum*, 3., **a**) vysílati, vypouštěti; *verbum ēmittere*, vypustiti (z úst) slovo; **b**) pustiti, propustiti, nechati padnouti, nechati jíti; **c**) pustiti z vězení na svobodu

Eurystheus, *-stheī, m.*, (akus. *Eurysthen*), Eurystheus, mykénský král, syn Sthenelův, na jehož rozkaz Herakles vykonal svých dvanáct známých prací; (viz *Herculēs*)

excēdō, *ere, excessī, excessum*, 3., vyjítí, odejítí, vzdáliti se; vystěhovati se; vymizeti; *ex proeliō excēdere*, odejítí z boje

excellēns, *entīs*, (II, 102), vynikající, výtečný, výborný, znamenitý

exclūdō, *ere, exclūsī, exclūsum*, 3., **a**) nepustiti, v přístupu zabrániti; **b**) vzdalovati

(*od něčeho*), odstraniti, zdržovati, brániti (*někomu v něčem*); vyloučiti; **c**) (*ve vojenství:*) odříznouti (*někoho od něčeho*), zameziti (*někomu něco*); **d**) (*o ptačích mláďatech:*) vyseděti

existimāre (II, 102) *pecūniam āmissam*, pokládati peníze za ztracené, (*vazba 2 akus.*)

familiāris, *e*, (I, 435, 494), (*alicui*), (*někomu*) nakloněný

fāstus (*diēs*), den označený v kalendáři pontifiků písmenem *F* (t. j. *fās*), t. j. že toho dne smí praetor souditi; byl to tedy »soudní den«, pak vůbec »úřední, jednací«; **fāstī, ōrum, m. pl., **a**) soudní, úřední, jednací dny; **b**) seznam, kalendář soudních dní; **c**) (*vůbec:*) kalendář; **d**) seznam úředníků, (*podle nichž se až do doby Ciceronovy datování*); **e**) letopisy, kronika, dějiny**

favēre (II, 489) *alicui*, býti něčím přívržencem, stoupencem

fiŋgō, *ere, fiŋxī, fictum*, 3., **a**) tvořiti, utvářeti, vytvářeti; dělati, vyráběti; **b**) (*o výtvarných uměních:*) tvořiti, zobrazovati, vypodobniti; (*o řeči:*) skládati; **c**) tvořiti, působiti, připravovati, upravovati, pořádati, rovnati; **d**) mysliti (*si*), představovati (*si*) (*v myslī*); **e**) přetvářeti, předstírati, strojiti, líčiti, padělati; vymýšleti, smyslití, vylihati, lháti

frūmentārius, *a, um*, **a**) obilní; **b**) bohatý na obilí, obilný, úrodný; *rēs frūmentaria* viz *rēs*

fulgeō, ēre, fulsi, —, 2., a) blýskati se, blyštěti se, třpytiti se, lesknouti se, skvíti se, zářiti; **b)** skvíti se nad jiné, vynikati

gerō, gerere, gessi, gestum, 3., (I, 402; II, 122, 130), a) nésti, nositi; **b)** (něco) nositi na sobě, v sobě; míti; **c)** nésti, ploditi (*o zemi*); **d)** míti (nějakou tělesnou nebo duševní vlastnost, smýšlení, cit), chovati, jeviti; **e)** provozovati, konati, prováděti; **f)** (*o úřadech*;) spravovati; *bellum gerere*, (I, 402), vésti válku; *rēs gestae*, činy; *sē gerere* (II, 122, 130)

Hērāolēa, Hērāclēae, f., Heraklea, Herakleia, (= město Herakleovo), tarentská osada v jižní Itálii, v Lukanii, u zálivu Tarentského

Herouīs, Herculis, m., Herkules, (řecky:) Herakles, syn Zevův a Alkmeny, manželky Amfitryonovy. Když se měl naroditi, Zeus ve shromáždění bohu na Olympu ohlásil, že jeho syn z Perseova rodu — mñnil tím Heraklea — bude mocným vladařem v zemi argejské. Tehdy ošemetná bohyně Hera, Zevova choť, vylákala na něm slib, že bude vládnouti ten, který se dříve narodí, a hned způsobila, že se v Argu narodil Eurystheus z rodu Perseova, v jehož poddanství se později dostal Herakles. Otcem Eurystheovým byl Sthenelos, strýc Amfitryonův, matkou byla Nikippe. Eurystheus vládl

po svém otci nad Mykénami, Tirynthem a Mideou. Na rozkaz Eurystheův Herakles vykonal dvanáct slavných prací. (Viz II, str. 409.). Po smrti Herakles byl přijat mezi bohy.

Hesperides, Hesperidum, f. pl., Hesperidky, nymfy, dcery podle jedné pověsti Hespera (Večernice), bratra Fosforova (Jitřenky); podle jiné pověsti byla jejich matkou Hesperis, choť Atlantova; pověst uvádí tři Hesperidky nebo čtyři, nebo dokonce sedm. Spolu s drakem Ladónem hlídaly zahrady na ostrově v Okeanu, kam žádný plavec se nedostane a v nichž rostla zlatá jablka, jež bohyně Gaia darovala bohyni Heře k svatbě. Mezi úkoly Herakleovými (Herkulovými) byl i úkol přiněsti tři zlatá jablka ze zahrady Hesperidek. Herakles především musil zjistiti, kde jest zahrada Hesperidek. To mu prozradil Prometheus. Na radu Prometheovu Herakles vyhledal Atlanta, který drží nebeskou klenbu, a podržel ji za Atlanta, zatím co mu Atlas došel pro zlatá jablka do zahrady Hesperidek. Potom výmluvou, že si připraví podušku pod těžké břímě, oklamal Atlanta, který na chvíli převzal nebeskou klenbu na sebe, a vrátil se do Řeka, kdež odevzdal zlatá jablka Eurystheovi; [*Hesperus, i, m., večernice; Hesperius, a, um, na západě ležící, západní*]

histriō, iōnis, m., herec; herec
(v pantomimu)

horror, horrōris, m., hrůza, děs
lāniculum, ī, n., též: lāniculus,
ī, m., (t. j. *lāniculus mōns*),
Janikul, (římský pahorek na
pravém břehu řeky Tiberu)

incolō, ere, incolūi, incultum, 3.,
obývati (něco), bydleti (ně-
kde), míti sídlo, sídliti; *ex-*
pugnātum oppidum incolere,
bydleti v dobytém městě

indiciū, ū, n., a) udání, výpo-
věd'; **b)** odměna za udání; **c)**
důkaz, známka, úkaz (*svěd-*
čící o něčem)

indiciō, ere, indixī, indictum, 3.,
(II, 153); *bellum indicere* (II,
153)

innūbō, ere, innūpsī, innūptum,
3., provdati se, (*in familiam,*
do rodiny)

inscribō, ere, inscripsī, inscrip-
tum, 3., (II., 153)

insculpō, ere, insculpsī, insculp-
tum, 3., vdlabati, vtesati; vrý-
ti; vštípiti; *in animis insculp-*
tum est, do srdce jest vryto,
vštípeno

interclūdere (II, 372) *commē-*
tum, zameziti dovoz špiže

interdicō, ere, interdixī, inter-
dictum, 3., zapověděti, zaká-
zati; *aliqui aquā et igni inter-*
dicere (I, 441)

invādō, ere, invāsī, invāsum, 3.,
(II, 72); *in urbem invādere,*
vtrhnouti, vniknouti, vpadnou-
ti do města; *in aliquem invā-*
dere, obořiti se na někoho, na-
padnouti někoho

invehō, ere, invēxī, invectum, 3.,
dovážeti

invitus, a, um, nedobrovolný, vy-
nucený; proti vůli, nerad

irrēpō, ere, irrēpsī, —, 3., vléztí,
vplížiti se, (*nepozorovaně,*
lstně) vniknouti, vlouditi se

irrevocābilis, e, a) neodvolatelný,
nezměnitelný; **b)** tvrdošíjný,
umíněný

iungō, ere, iūnxī, iūnctum, 3., a)
poutati ve jho, zapřahati; **b)**
překlenouti mostem; **c)** spo-
jiti manželským svazkem, za-
snoubiti; **d)** spojití; *ami-*
citiām iungere, sjednati přátel-
ství

iūs, (I, 320); iūra, právní zása-
dy, právní ustanovení

iūstē, spravedlivě, správně

laedō, ere, laesī, laesum, (I, 481)

lātē, široko, daleko široko

liber, libri; m., (I, 151), a) lýko,
lýči; **b)** závitke (papíru); kni-
ha, spis, dílo

litterae, (I, 141)

Livia Drusilla, ae, f., Livia Dru-
silla, manželka Tiberia Klau-
dia Nerona, s nímž měla syny
Tiberia, potomního císaře, a
Drusa. Od r. 38 př. Kr. byla
manželkou císaře Augusta.

iūdō, ere, iūsī, iūsum, 3., a) hráti
(si), laškovati, čtveračiti, sko-
tačiti, žertovati, baviti se, ve-
seliti se; **b)** konati něco hra-
vého, pro zábavu; **c)** zahrávati
si; **d)** škádliti, pokoušeti, tro-
piti si smích, posmívati se; **e)**
podváděti, klamati, balamutiti,
oblouditi, šáliti; *pilā iūdere,*
hráti si míčem

Lycūrgus, ī, m., Lykurg(os), zákonodárce spartský

Lýsippus, ī, m., Lysippos ze Sikyonu, města v jižním Řecku na Peloponnesu sev.-záp. od Korinta, slavný řecký kovolijec za doby Alexandra Velikého; pověstná jest jeho kovová socha zv. »Apoxyomenos«.

manēō, ēre, mānsī, mānsūrus, 2., (II, 123)

mātrimōnium, īi, n., manželství; (viz *dūcere*)

Menelāus, *Menelāi*, m., Menelaos, syn Atreův, bratr Agamemnonův, manžel Helenin, král spartský; jako syn Atreův má patronymikon »Atreovec«.

mercennārius (*mercēnārius*), a, um, a) námezdný, najatý; b) podplacený; (*o věcech*:) koupený, zaplacený; *mercēnārius*, *mercennārius*, īi, m., a) námezdný voják; b) najatý člověk, nádeník

mercēs, *mercēdis*, f., a) mzda, plat, odměna; b) vojenský žold; c) úplatek; d) cena; činže, nájemné; výnos; *mercēs certa*, přesně určená, stanovená mzda, žold

merēre, (II, 493); **meritus honor**, (II, 493), zasloužená pocta; (viz *stipendium*)

micō, āre, *micūi*, —, 1., a) míhati se, kmitati se, chvítí se; b) třpytiti se, blýskati se, blyštěti se, mihotati se

mittō, ere, *misī*, *missum*, (II, 254, 307, 396), posílati, poslati; *seslati*; *vysílati*; *aliquem al-*

cui auxiliō (dativ) *mittere*, poslati někoho někomu *ku* pomoci; *fābulam ad amicum mittere*, poslati povídku příteli

multī ex nostris, (II, 117), mnozí z našich, z našichců

nōmen, (II, 495); *nōmine virtutum*, pod jménem dobrých vlastností

nūbō, ere, *nūpsi*, *nūptum*, 3., vdáti se, provdati se; *alicui* (dativ) *nūbere*, provdati se za někoho

obdūcō, ere, *obdūxi*, *obductum*, 3., a) vésti (kolem něčeho, mimo něco); b) potáhnouti; *aurō obdūcere*, (potáhnouti zlatem), pozlatiti

obsidiō, *iōnis*, f., a) obležení, obklíčení; b) tíseň, hrozivé nebezpečí

occupātiō, *iōnis*, f., a) obsazení; b) zaměstnání

occupō, āre, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 463)

Octāvius, īi, m., Oktavius, rodové jméno římské. — Gaius Octavius, prasynovec Gaia Julia Caesara, syn Caesarovy neteře Atie, jež byla dcerou Caesarovy sestry Julie a byla provdána za Gaia Octavia. Gaius Julius Caesar ustanovil prasynovce Gaia Octavia dědicem tři čtvrtin svého majetku a adoptoval jej; Gaius Octavius po adopci slul Gāius Iūlius Caesar Octāviānus.

Octāviānus dověděl se v Apolonii o zavraždění Gaia Julia Caesara, dovedl si štědrými dary získati přízně lidu, zneprátelil se s Markem Antoniem

a přiklonil se k senátu; zúčastnil se výpravy konsulů Hirtia a Pansy proti Antoniovi i bitvy u Mutiny, kde byl Antonius poražen r. 43 př. Kr. Protože oba konzulové Hirtius i Pansa padli v boji, Octáviánus zbyl sám jako velitel vojska, odtáhl k Římu a vynutil si konsulát. Usmířiv se s Markem Antoniem vešel s ním a s Markem Aemiliem Lepidem v druhý triumvirát. Spolu s Antoniem porazil r. 42 v bitvě u Filip republikány, vedené Brutem a Kassiem, kteří se sami usmrtili.

Znepřáteliv se znovu s Antoniem stal se bitvou u Aktia r. 31 př. Kr. samovládcem v římské říši. Roku 27 př. Kr. dostalo se mu od senátu čestného příjmení Augustus; toto příjmení přešlo pak i na ostatní císaře a nabylo významu »veličenstvo«. Císař Augustus zemřel r. 14 po Kr. (I, 232)

opprimō, *ere, oppressi, oppressum*, 3., (I, 482)

optimi (II, 110, 172) **civēs**, dobří, největší vlastenci

pars, (II, 155); *māximam partem*, největším dílem, z největší části, nejvíce; *partēs, ium*, f. pl., (divadelní) úloha, role; *partēs agere (sustinēre)*, provést (divadelní) úlohu, roli

paucae (I, 170) **ferae**, málo zvířat

pecus, (II, 72); *lacte atque pecore vivere*, žít se mlékem a masem

per, (II, 255); *via per pontem*, cesta přes most

perfuga, *ae, m.*, přeběhlík, zběh
permittere, (II, 310), dovoliti

perstringō, *ere, perstrinxī, perstrictum*, 3., **a)** zavaditi (*o něco*), zasáhnouti, dotknouti se; škrábnouti; **b)** otrásti, zachvěti; **c)** nemile (nepříjemně) se dotknouti; **d)** kárati, dávatí důtku, vytýkati; dorážeti, narážeti, útočiti; **e)** řeči se dotknouti, zmíniti se

perterrēri, (II, 496), (po) děsiti se
Phidiās, *ae, m.*, Feidias, vynikající sochař za doby Perikleovy v Athénách (v 5. století př. Kr.). Proslulé sochy Feidiovy: socha Athény zv. »Parthenos« pro chrám Parthenon v Athénách; socha Zeva Olympijského.

pingō, *ere, pinxi, pictum*, 3., **a)** malovati; pomalovati, omalovati; obarviti; **b)** vyšívati; tetovati; **c)** zpestřiti; **d)** krášlití, zdobiti

plaudō (plōdō), *ere, plausi, plausum*, 3., **a)** pleskati, tleskati, tepati, tlouci; **b)** (*pochvalně*) tleskati, vzdávati potleskem pochvalu; **c)** vzdávati pochvalu

praeciārē, (II, 256), skvěle, znamenitě, výborně, výtečně

pretium, (I, 393), cena, výkupné

prōcēdere, (II, 396), vystupovati, objevovati se, ukazovati se

prōmissus viz *prōmittere*

prōmittō, *ere, prōmisi, prōmissum*, 3., **a)** slibovati, příslibovati, připovídati; zaslíbiti; **b)**

předpovědět; **o**) (*o vovsu, vlavsu*;) nechati růsti, nestřihati; *prōmissus, a, um, a*) slíbený, příslibený, (II, 497); **b**) (*o vlavsu, vovsu*;) spuštěný, splývající, dlouhý

prōscribō, ere, prōscripsi, prōscriptum, 3., **a**) vypsati, vyhlásiti, ohlásiti, prohlásiti, uveřejniti; **b**) (*veřejnou vyhláškou*) dáti do prodeje, prodávati, pronajímati; **c**) (*někoho*) prohlásiti za zbavena statků; prohlásiti statky za zabaveny; zabaviti, konfiskovati; **d**) (*někoho*) vyhlásiti za psance, dáti do seznamu psanců, dáti do klatby, proskribovati; *prōscripti, ōrum, m.*, mužové vyhlášení za psance, psanci; (psanci propadli hrdlem, jejich jmění bylo zkonfiskováno státem a prodáno v dražbě)

prōscriptus viz *prōscribō*

Prōtagorás, ae, m., Protagoras z Abder, řecký sofista, vrstevník Sokratův, (Abdery, traché město, sev.-vých. od ústí řeky Nesta), naroz. asi r. 485 př. Kr. Ve věku asi 30 let jal se putovati po Řecku a získal si tu svými přednáškami nejen veliké slávy, ale i jmění. Znal se s Perikleem a konal prý s ním ostrovtipné rozpravy. V Athénách častěji pobyl; ke konci svého života byl v Athénách obžalován pro výrok, jež napsal na počátku svého spisu: »O bozích nevím ani zdali jsou, ani zdali nejsou, neboť mnohé věci jsou na

překážku tomu vědění: temnost otázky té a krátkost lidského života.« Prchaje na ostrov Sicilii utonul prý v moři ve věku asi 70 let.

pūgiō, iōnis, m., bodák, dýka **punotim**, bodmo, bodnou ranou

quiēscō, ere, quiēvi, quiētum, 3., odpočívati; klidně se chovati; dojíti klidu; uklidniti se

rādix, (I, 393); rādīcēs litterārum, (kořeny nauk), základy vědeckého vzdělání

recēdō, ere, recessi, recessum, 3., **a**) ustupovati, ustoupiti, couvati; **b**) odejíti; **c**) oddělit se; zmizeti, uniknouti; vzdáti se (*něčeho*); upustiti (*od něčeho*)

recipiō, ere, recēpi, receptum, 3., (II, 257); *aliquem ad se recipere*, přijmouti, vzíti někoho k sobě

recuperō, āre, āvi, ātum, 1., opět, zase nabýti; dostati nazpět; opět získati; nakloniti si

remittō, ere, remisi, remissum, 3., **a**) zpět poslati, propustiti, vrátiti; **b**) povolití, uvolniti; **c**) prominouti, darovati; *captivōs remittere*, propustiti zajatce

rēs dubiae, (II, 312), nebezpečné doby; **rēs frūmentāria,** špíže, zásobování, dovoz obilí, potrava; *rēs gestae* viz *gerō*

retrahō, ere, retrāxi, retractum, 3., **a**) zpět táhnouti, zpět vléci; **b**) odvléci, odvésti, oddáliti, zdržeti; **c**) znova vléci

Rhodanus, ī, m., Rhodan, nyní řeka Rhône; vytéká z Alp, protéká jezerem Ženevským (*lacus Lēmannus*), přijímá pří-

tok *Arar* (nyní řeka Saône); Rhodanus tvořil hranici starověké Gallie, odděloval provincii (území Allobrogů) od Helvetiů a Segusiavů a pak protékal provincií na jih k moři.

rogāre (II., 358) *auxilium*, žádati, prositi za pomoc

scribere, (II, 374) *légēs*, dáti zákony; *epistulam ad amicum scribere*, napsati list, dopis příteli

sculpō, *ere, sculpsī, sculptum*, 3., rýti; řezati, vyřezávati; vydlabati, vytesati, řezbou vytvořiti; (*o soše:*) vytvořiti; *stilō litterās in cēris sculpare*, rýti písmena písátkem do voskových tabulek, deštiček (*v češt. do čeho? v latině v čem?*)

servāre *aliquid*, (II, 312), chrániti, uchrániti něčeho

socius (I., 130) *vēnātiōnis*, společník na lovu, honu, honbě

sophistēs nebo **sophista**, *ae*, m., a) sofista, (učitel moudrosti a výmluvnosti); b) mudrlant, povrchní mluvka

spectāre, (II, 258); *spectantēs*, (lidé) pozorující, spatřující, přihlížející; diváci

stilus, *i*, m., a) špičatý kolík; b) písátko (ostré, železné nebo kostěné s druhým koncem širokým na uhlazování vosku); d) způsob psaní, sloh

succēdō, *ere, successī, successum*, 3., a) vstoupiti (*pod něco, do něčeho*); b) postupovati, blížit se, táhnouti, přitřhnouti (*k něčemu*); c) (*o směru vzhůru:*) vzhůru stoupati,

vystupovati, vzestupovati; d) následovati, bezprostředně jíti za někým; e) nastoupiti (*po někom, na něčí místo*); f) vystřídati (*někoho*); g) dařiti se

Suebī, *ōrum*, m., (čti: Svěbí), Suebové, (čti: Svébové), bojovný národ germánský, usazený zejména severně od řeky Mohanu; vládli mnohým kmenům; jejich část se usadila v dolním Alsasku; (někdy též: *Suēvī*)

Sulla, *ae*, m., Sulla; *L. Cornēlius Sulla*, diktátor, protivník Gaia Maria, (138—78 př. Kr.)

sūmō, *ere, sūmpsī, sūmptum*; 3., a) vzíti, vzíti si, chopiti se; b) vzíti na se, obléci; c) přimouti, bráti, dostati; d) (*o pokrmech:*) požití; e) (*o práci:*) vynaložití; f) nabyti, osvojití si; g) zvoliti, vybrati si; h) vzíti na se, podniknouti, počítí

supercilium, *ī*, n., a) oční víčko, obočí; b) vyvýšený okraj, vyvýšenina, výšina; c) hrdost, pýcha, domýšlivost; d) vážnost, posupnost, ponurost

sustinēre (II, 397) **partēs**, provésti divadelní roli

Tarentīnī, *ōrum*, m., Tarentáné, Tarentští; **Tarentum**, *i*, n., Tarent, bohaté přístavní a obchodní město v jihoitalské krajině Kalabrii u zálivu Tarentského

trādūcō, *ere, trādūxī, trāductum*, 3., a) převáděti, přepravovati, vésti (*přes něco*); b) přivésti (na svou stranu), získati (pro

něco); **e)** provéstí, prožítí, strávití; **d)** předváděti, ukazovati; *exercitum flūmen trādūcere*, převéstí vojsko přes řeku; *exercitus flūmen trādūcitur*, vojsko jest převáděno přes řeku

trahō, ere, trāxī, tractum, 3., **a)** táhnouti, vléci; vláčeti, smýkati; **b)** (*v mysli*) přemítati, rozvažovati, uvažovati; **c)** s sebou, za sebou táhnouti, vléci; **d)** odvlékati, odnášeti; uchvacovati, zachvacovati, strhovati; **e)** hnáti, doháněti, puditi; *pedēs trahere*, vléci nohy

trānsfīgō, ere, trānsfīxī, trānsfixum, 3., probodnouti, prokláti

trānsmittō, ere, trānsmīsī, trānsmissum, 3., I. **a)** překládati; **b)** přepravovati, převážeti, přenášeti, přeplavovati, převáděti; **c)** předávati, odevzdávati, přenechávati, prepouštěti; II. **a)** přepravovati se, přeplavovati se, přecházeti, přejíti, překročiti; *cum classe t.*, přeplaviti se s loďstvem; **b)** přejíti, vynechati, nevšimnouti si; **c)** prožítí, strávití

Trebātius, īi, m., (římské rodové jméno); *C. Trebātius Testa*, učený právník římský, přítel Ciceronův, později Augustův a Horatiův

tripūs, tripodis, m., **a)** třínohý kotlík; **b)** třínožka (*k seděti*); třínožka (*v delfské věštírně*)

triumphō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** slaviti triumf, triumfovati; **b)** jásatí, plesati

Valerius, īi, m., (římské rodové jméno patricijského rodu Valeriů); (I, 105, 118, 119)

vehō, ere, vēxī, vectum, 3., vézti, voziti; *vehor*, jsem vezen, vezu se, jedu, jezdím; (*na lodí:*) plují, plavím se; (*ve vzduchu:*) letím

Venus, Veneris, f., Venuše, bohyň krásy ženské, lásky a rozkoše, ztotožněná s řeckou bohyní Afroditou; z bájí nejdůležitější Římanům byla ta, že jejich praotec Aeneas byl jejím synem; *Venus Genitrix* byla pokládána za pramáteř římského národa, zvláště pak přímo císařského rodu Juliova; Gaius Julius Caesar odvozoval svůj rod od Iula, syna Aeneova, a Aeneas byl pokládán za syna Venušina.

vitium, īi, n., (II, 443); *vitia*, nečnosti, špatné vlastnosti

vivō, ere, vixī, victūrus, 3., **a)** žítí, býti živ; **b)** býti živ, žíviti se (něčím); **c)** (důvěrně, přátelsky s někým) žítí, stýkati se, obcovati; (*viz pecus*)

57. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 608!)

1. *Herculēs Eurystheī iussū māla aurea in hortīs Hesperidum carpsit.* — 2. *Fuit fāma || Rōmulum ā senātoribus discerptum esse.* — 3. *Flōs, nisi eum carpservis, ipse cadet.*

— 4. *Livia, quam Ti. Claudius Nerō in mātrimōnium dūxerat, postea Octāviānō nūpsit.* — 5. *Venerem Vulcānō nūpsisse narratur.* — 6. *Sorōrem tuam, amice, in familiam nostram nūptūram esse || libenter audiō.* — 7. *Cum filia tua, amice, in familiam nostram innūpsisset, spērāvī || amicitiam nostram firmissimam futūram esse.* — 8. *Vitia, quae nōmine virtūtum in familiam irrēpsērunt, perniciosā sunt.* — 9. *Ū nōbis displicēbunt, in quōrum animōs malae cupiditatēs irrēpsērunt.* — 10. *Lycūrgus et Solōn civitātibus suis lēgēs scrīpsērunt; hic Athēniēnsibus, ille Spartiātīs lēgēs scrīpsit.* — 11. *Iūra nōn dormientibus scrīpta sunt.* — 12. *Cicerō ad Trebātium scrībit: »Scrīpsit mihi Caesar nōndum tē sibi satis esse familiārem propter occupatiōnēs suās, sed certē fore (= futūrum esse).* — 13. *Veterēs aut in chartīs scrīpsisse aut in cēris stilō litterās sculpsisse cōstat.* — 14. *Fābulam ab amīcō cōncrītam cum dēscrīberō, ad tē mittam.* — 15. *Lēgēs ad salutem civiū cōscrīptās esse cōstat.* — 16. *In semulcrō quōdam īnscrīptum erat: »Bene quiēscās. mī fili! Māter tua rogat tē, ut sē ad tē recipiās.«* — 17. *Multōs civēs Rōmānōs, quī Mariō fāverant, Sulla prōscrīpsit; ab eōdem ēdictum est, ut prōscrīptīs omnia bona adimerentur.* — 18. *Phīdiās, artifex Graecōrum clārissimus, multās statuās marmoreās sculpsit.* — 19. *Lacedaemoniī in trinode aureō īnsculpsērunt nōmina civitātum, quae apud Plataeās dīmīcāverant.* — 20. *Omnibus hominibus in animīs quasi īnsculntum est esse Deum.* — 21. *Enamīnōndās pācem bellō parārī dīxit.* — 22. *Pūciō ex eō dictus est, quod eō punctim pugnātur.* — 23. *Catō rādīcēs litterārum amārās esse, frūctūs iūcundōs dīxit.* — 24. *Ab Atreō natre dictī sunt Atrīdae, Agamemnōn et Menelāus.* — 25. *M. Porcius Catō cēnsor multās novās lēgēs ēdīxit, ut lūxuria opprimerētur.* — 26. *Rōmānī Tarentīnīs, quī eōrum lēgātōs violāverant, annō a. Chr. n. ducentēsīmō octōgēsīmō alterō bellum īndīxērunt.* — 27. *Athēniēnsēs saepe optimīs civibus aquā et ignī interdīxērunt.* — 28. *Porsenna, rēx Etrūriae, quī īngentem exercitum ad urbem Rōmam addūxerat, Iāniculum primō im-*

petū expugnāvit. — 29. Cum exercitus ex oppidō ēductus esset, civēs portās clausērunt. — 30. Hostiās coronīs ornātās et cornua eārum aurō obducta esse legimus. — 31. In exercitū Rōmānō militābant militēs mercennārū, quī certā mercēde conductī amplius sēdecim annōs stipendiā merēbant. — 32. Hannibal exercitum Rhodanum trādūxit. Exercitus ab Hannibale Rhodanum trāductus est. — 33. Imperātor cum cōpiās ex urbe ēdūxisset, aciē cum hostibus cōnflāxit. — 34. Pyrrhum cum Rōmānīs ad Hērāclēam oppidum cōnflūxisse et ab eōrum exercitū magnam victōriam reportāvisse cōstat. — 35. C. Iūlius Caesar fāstōs Rōmānōs tempore turbātōs corrēxit. — 36. Aliōrum mōrēs nōn corrigēs, nisi tuōs corrēxeris. — 37. Pyrrhus cum classe et exercitū ad Siciliam cursum dīrēxit, ut ibi fortunam bellī temptāret. — 38. Cicerō perniciosissima Catilīnae cōnsilia dētēxit; Cicerōnis vigilantīā perniciosissima cōnsilia Catilīnae dētēcta sunt. — 39. Magister narrāvit nostrīs temporibus magnōs lacūs in Āfricā ā virīs audācibus dētēctōs esse. — 40. Rōmānī castra sua vallō fossāque cīnxērunt. — 41. Multa oppida patriae nostrae mūrīs cīncta erant. — 42. Alexandrī Magnī imāginem Apellēs pīnxit, Lysippus fīnxit. — 43. Ut primum increpuērunt arma micantēsque fulsērunt gladiū, horror ingēns spectantēs perstrīnxit. — 44. Perfuga in castra retractus est, ut imperātor ei poenam cōstitueret; cum in itinere militibus resisteret, ūnus ex hīs gladium dēstrīnxit et eum trānsfīxit. — 45. In pugnā Salamīniā classis Persārum ā Graecīs dispersa et magna pars nāvium dēmersa est. — 46. Militēs multō labōre fessī vix pedēs trāxērunt. — 47. Supercilia contracta irae atque superbiae indicia sunt, dīducta tristitiae atque benevolentiae. — 48. Triumphantem Camillum albī vēxērunt equī. — 49. Cum dux putāret bellum ductum irī, magnam rei frumentāriae cōpiam in oppida vicīna invēxit. — 50. Cūr amīcōs nostrōs laesistī? Amīcōs ā tē laesōs esse audiō. —

58. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 610!)

1. Jest známo, že Římané roku pětistého osmého př. Kr. opevnili (*firmāre*) posádkou Janikul(um) a uzavřeli (*claudere*, akt. inf. pf.) brány města. — 2. Zahrazená (uzavřená) (*concludere*, pass. partic. pf.) voda se snadno kazí. — 3. Kdyby Horatius Kokles nebyl zamezil (*claudere*, akt. konj. plqpf.) nepřátelům cestu přes most, nepřátelé byli by vpadli (*invādere*, akt. konj. plqpf.) do města. — 4. Plaviti se na širém moři jest mnohem nebezpečnější než na moři uzavřeném (*claudere*, pass. partic. pf.). — 5. Nepřátelé doufali, že město sevřeně (*cingere*, pass. partic. pf.) obležením bude odříznuto (*excūdere*, pass. inf. fut.) od špiže (od zásobování). — 6. Již za prastarých (= nejstarších) dob si hoši hráli (*lūdere*, akt. ind. pf.) míčem; kdo z vás si rád nehrál míčem? — 7. Hercům, kteří své (divadelní) role znamenitě provedli (*sustinēre*, akt. ind. plqpf.), všichni (za) tleskali (*plaudere*, akt. ind. pf.). — 8. Nepřátelé byli by vnikli (*invādere*, akt. konj. plqpf.) do města, kdyby nebyli bývali sehnáni (*dētrūdere*, pass. konj. plqpf.) s hradeb. — 9. Zběh vypravuje, že nepřátelé obklíčili (= obležením sevřeli) (*cingere*, akt. inf. pf.) město, aby naše vojsko odřízli od špiže (aby našemu vojsku zamezili zásobování); doufáme, že naši vojínové ostražitostí velmi zkušeného vůdce přece vyvážnou (*ēvādere*, akt. inf. fut.) z nebezpečnosti. — 10. Roku pětistého osmého př. Kr. nepřátelé přitrhli (*accēdere*, akt. inf. pf.) k samému městu Římu. — 11. Jezdci tvořili přední voj [= postupovali napřed před vojem] (*antecēdere*, akt. ind. pf.). — 12. Caesar dovolil (*concēdere*, akt. ind. pf.) Haeduům, aby vykárali sídla (*collocāre*) Bojům ve svém území. — 13. Aristides zemřel (*dē vitā dēcēdere*, akt. ind. pf.) ve veliké chudobě. — 14. Čteme, že Hannibal odešel (*discēdere*, akt. inf. pf.) z Itálie rozhněván a nerad. — 15. Věz, že zítra odejdeme (*discēdere*, akt. inf. fut.) z domova na venkov a že zůstaneme (*manēre*) na venkově. — 16. Když (*cum historicum*) se přibližovala (*accēdere*) nepřátelská jízda, naši vojínové ustoupili (*recēdere*, akt. ind. pf.) a uzavřeli (*claudere*) brány tábora; nepřátelé potom odtáhli, aby našim zamezili dovoz špiže. — 17. Poranění vojínové odešli (*excēdere*, akt. ind. pf.) z boje a na jejich místo nastoupili (*succēdere*, akt. ind. pf.) jiní, svěží a čerství (neunavení). — 18. Ariovistus pravil: »Sídla, která mám v Gallii, byla mně postoupena (*concēdere*, pass. ind. pf.) od samých Gallů.« — 19. Jest známo, že římsí konsulové vystupovali (objevovali se) (*prōcēdere*, akt. inf. pf.) na fóru s dvanácti liktory. — 20. V nebezpečných dobách Řekové často poslali (*akt. ind. pf.*) posly

do Delf, aby se otázali o radu Apollinovy věštírny. — 21. Vyslanci byli posláni (*pass. ind. pf.*) k nepřátelům vypovědět (*indicere, supinum*) válku. — 22. Čteme, že král poslal (*akt. inf. pf.*) spojencům ku pomoci tisíc dvě stě pěšáků se šesti sty jezdci. — 23. Haeduové poslali vyslance k Caesarovi požádat (*supinum*) za pomoc. — 24. Kéž by byli Kartaginští poslali (*akt. konj. plqpf.*) do Říma nejvznešenější muže obce jako vyslance! — 25. Do krajin obsazených římskými vojínny byli posláni (*pass. ind. pf.*) osadníci, aby buď bydleli v dobytém městě nebo založili nová bydliště (= sídla). — 26. Protože jsi malých věcí (*akus.*) neuchránil (*akt. ind. plqpf.*), ztratil jsi (*āmittere, akt. ind. pf.*) větší věci. — 27. Nepřátelé vedouce válku v Gallii ztratili (*akt. ind. pf.*) mnohé ze svých [lidí, vojáků]. — 28. Chudšas dostal nazpět peníze, které [byl] pokládal za ztracené (*āmittere, pass. partic. pf.; vazba 2 akus.*). — 29. Těm, kdož za vlast ztratí (*akt. ind. fut. II.*) život, zasloužená pocta bude vzdávána též od potomků. — 30. Dion, byv Dionysiem poslán (*pass. partic. pf.*) ke Kartaginským, byl u nich ve veliké úctě. — 31. Římský král se otázal nepřátelských vyslanců: »Zdaž jste vyslanci posláni od lidu kollatijského?« — »Jsme«, [odpověděli]. — »Podrobujete se moci mé a římského národa?« — »Podrobujeme.« — 32. V naší vlasti bylo svedeno (*committtere, pass. ind. pf.*) mnoho bitev. — 33. Když (*cum historicum*) obyvatelé našeho města byli zpraveni (*ēdocere, pass. konj. plqpf.*), že válka byla vypověděna, velice se poděsili (*perterrere, pass. ind. pf.*); očekávali totiž, že bitva bude svedena (*committtere, pass. inf. fut.*) v naší krajině. — 34. Vojevůdce propustil (*dāmittere, akt. ind. pf.*) zajatce bez výkupného. — 35. Slovo, jak(mile) jednou bylo vypuštěno z úst (*ēmittere, pass. ind. pf.*), letí [jsouc] neodvolatelné (nezměnitelné). — 36. Konsulovi bylo dovoleno (*permittere, pass. ind. pf.*), aby sebral dvě legie. — 37. Kimonova sestra Elpinike (při)slíbila (*prōmittere, akt. ind. pf.*), že se provdá (*akt. inf. fut.*) za boháče Kalliu (*dativ.*). — 38. Dovídáme se (= slyšime), že učitel nedal (*akt. inf. pf.*) žákovi slíbenou (*prōmittere, pass. partic. pf.*) odměnu. — 39. Občané očekávají, že vojevůdce propustí (*remitttere, akt. inf. fut.*) zajatce; zajatci očekávají, že budou od vojevůdce propuštěni (*pass. inf. fut.*). — 40. Suebové (čti: Svěbové) živili se (*vivere, akt. ind. pf.*) ne mnoho obilím, nýbrž z největší části mlékem a masem dobytka. — 41. Caesar odpověděl vyslancům, že [si] vezme (*sūmere, akt. inf. fut.*) den na rozmyšlenou. — 42. Římané vedli (*akt. ind. pf.*) mnoho válek; jest známo, že Římané vedli (*akt. inf. pf.*) mnoho válek. Jest jisté, že evropští národové budou vésti (povedou) (*akt. inf. fut.*) mnoho válek. Jest jisté, že mnoho válek bude vedeno (*pass. inf. fut.*)

od evropských národů. — 43. Kornelius Nepos sepsal (*scribere*, akt. ind. pf.) spis o činech (*gerere*, pass. part. pf.) vynikajících vůdců i řeckých i římských; tento spis brzy budete čísti. — 44. Helvetiové spálili (*combūrere*, akt. ind. pf.) všechna města a vesnice. — 45. Jest známo, že Athéňané dali do klatby (*interdicere*, akt. inf. pf.) sofistu Protagoru a veřejně spálili (*akt. inf. pf.*) jeho spisy. — 46. Cicero [jsa] konsulem (Cicero za svého konsulátu) potlačil (*oppri- mere*, akt. ind. pf.) Katilinovo spiknutí; Katilinovo spiknutí bylo potlačeno (*pass. ind. pf.*) konsulem Ciceronem (Ciceronem za jeho konsulátu). — 47. Bias, jeden ze sedmi mudrců, pravil, že nosí všechny své věci s sebou. — 48. Markus Valerius se přeplavil (*trāns- mittere*, akt. ind. pf.) s loďstvem do Afriky a zpusťošil daleko široko nepřátelské území. — 49. Jest známo, že války téměř každoročně byly od Římanů vedeny (*pass. inf. pf.*) a že ty války nebyly všechny spravedlivé. — 50. Když lev, osel a liška sjednali (*iungere*, akt. konj. plqupf.) přátelství proto, aby byli společníky na lovu, málo zvířat vyvázlo (*ēvādere*, akt. ind. pf.) z jejich společných nástrah. Proto (= a tak) jejich kořist byla veliká. Potom lev poručil oslovi, aby ji rozdělil. Když však osel spravedlivě rozdělil (*dīvidere*, akt. konj. plqupf.) kořist ve tři díly, rozhněvaný lev se na něho obořil (ho napadl) (*invādere*, akt. ind. pf.) a roztrhal (rozsápal) jej (*discerpere*, akt. ind. pf.). —

Skupiny slov. — V. — (Viz str. 480!)

Passerculus, *ī*, m., vrabčák; **passer solitarius**, drozd (druh drozdů s modravým peřím; **pāvō**, *ōnis*, m., páv; **perdix**, *icis*, f., koroptev; **phasiānus** (*gallus*), *ī*, m., (fasidský kohout =) bažant; **pīca**, *ae*, f., straka; **psittacus**, *ī*, m., papoušek; **pullus**, *ī*, m., mládě, kuře; **pulli columbini**, holoubata; **turdus**, *ī*, m., drozd; kvičala; **turtur**, *uris*, m., hrdlička; **ulula**, *ae*, f., sýc, kulich; **vultur**, *uris*, m., sup; **aloyōn**, *ōnis*, f., lednáček; **struthiocamēlus**, *ī*, m., pštros; **sturnus**, *ī*, m., špaček.

Piscis, *īs*, m. (III.), ryba; **delphin**, *inis*, m., (*delphinus*, *ī*, m.), plískavice, delfín; **equus bipes**, mořský koníček; **lupus**, *ī*, m., mořský okoun, šlich; **mūrēna** (*mūraena*), *ae*, f., mořský úhoř; **scarus**, *ī*, m., pyskoun (*ryba*, lahůdka Římanů).

Anguis, *is*, m., f., had; **aspis**, *idis*, f., zmije; **laocerta**, *ae*, f., ještěrka; **serpens**, *entis*, m., f., had; **vīpera**, *ae*, f., zmije; had; ještěr, drak; **crocodilus**, *ī*, m., krokodil.

Rāna, *ae*, f., žába; **būfō**, *ōnis*, m. (III.), ropucha.

-a, (-tis): *parēns, (parentis), (f.)* rodička, matka, *(m.)* ploditel, otec; (*avšak v plurálu jest mužského rodu:*) *parentēs, (parentum), (m.)* rodiče.

2. Ze substantiv zakončených v $\frac{-x}{-cis}$, $\frac{-x}{-gis}$: jsou tato

maskulina:

-ex, (-lois): *cōdex, (cōdicis),* kmen, peň, kniha, spis; *culex, (culectis),* komár; *haruspex, (haruspiciis),* (I, 294); *iūdex, (iūdicis),* (I, 365); *supplex, (supplicis),* prosebník, (I, 497); (viz »Maskulina III. deklinace«, na obálce 8. sešitu, 2. str.);

-fex, (-fiois): *artifex, (artificis),* (I, 438); *pontifex, (pontificis),* (I, 501);

-ex, (-sols): *vervex, (vervēctis),* skopec;

-ex, (-egis): *grex, (gregis),* stádo, (I, 365);

-ēx, (-ēgis): *rēx, (rēgis),* (I, 194);

-ex: *senex, (senis),* (I, 344);

-ix, (-lois): *calix, (calicis),* pohár; *formix, (formicis),* klenba; *Cilix, (Cilicis),* plur. *Cilicēs, (Cilicum),* Kilikové;

-ix, (-lois): *phoenix, (phoenicis),* báječný ohniváč; *Phoenix, (Phoenicis),* plur. *Phoenicēs, (Phoenicum),* Foinikové; (viz »Maskulina III. deklinace«, na obálce 8. sešitu, 2. str.);

-ox, (-oais): *Cappadox, (Cappadocis),* Kapadok, obyvatel Kapadokie;

-ux, (-uois): *dux, (ducis), (m.)* vůdce, [(*f.*) vůdkyně], (I, 218);

-ūx, (-ūois): *Pollux, (Pollucis),* Pollux, syn Ledin, bratr Kastorův;

-iūx, (-iugis): *coniūx, (conjugis), (m.)* choť, manžel; [(*f.*) choť, manželka].

3. Ze substantiv, zakončených v nominativu singuláru **-ās** nebo **-as**, a ze substantiv, zakončených v nominativu plurálu **-ātēs**, tato jsou **maskulina:**

Arpīās, (Arpīātis), (I, 354); *nostrātēs, (nostrātium),* naši; *optimātēs, (optimātium),* (I, 354); *Penātēs, (Penātium),* (I, 354);

adamās, (adamantis), ocel; *as, (assis), as, (fímaký peníz),* (I, 349); *elephās, (elephantis),* slon, slonovina; (viz »Maskulina III. deklinace«, na obálce 7. sešitu, 3. str.);

mās, (maris), samec.

4. Mužského rodu (maskulina) jsou některá stejn o-
s labičná substantiva třetí deklinace, zakončená
v nominativu singuláru $\frac{-is}{-is}$ a $\frac{-ēs}{-ēs}$;

v genitivu singuláru $\frac{-is}{-is}$ a $\frac{-is}{-is}$; jsou to zejména:

a) jména znamenající muže, na př.: *affinis*, (I, 498); *hostis*,
(I, 335); *cōsulāris*, (I, 498); *familiāris*, (I, 498);

b) jména řek, na př.: *Albis*, (I, 347); *Liris*, (I, 501); *Tamesis*,
(I, 501); *Tiberis*, (I, 347); *Tigris*, (I, 502); *Visurgis*, (I, 502);

c) jména měsíců: *Aprilis*, (I, 498); *Quintilis*, (I, 498); *Septilis*,
(I, 499);

d) jména kmenů a obyvatel měst, na př.: *Athēniēnsēs*,
(I, 401); *Caenīnēnsēs*, (*Caenīnēnsium*), Caeninští, obyvatelé městečka
Caeniny nedaleko Říma; *Carthāginēnsēs*, (I, 424); *Plataeēnsēs*,
(II, 255); *Thespiēnsēs*, (*Thespiēnsium*), Thespiané; *Chalcidēnsēs*,
(I, 500);

e) zpodstatnělá adjektiva jednak znamenající bytosti
muž. rodu, jednak původně přívlastky podstatných jmen muž. rodu;
na př.:

agrestēs, (*agrestium*), venkované, rolníci; *caelestēs*, (*caelestium*),
nebešťané, bohové;

circēnsēs [lůdi], (*circēnsium*), hry v cirku, (I, 425); *annūis*, (I,
498); *nātūis*, (I, 498);

f) některá obojrodá (*commūnia*) podstatná jména, na př.:
aequālis, (*aequālis*), m., vrstevník, druh, (I, 498); *canis*, (*canis*),
m., pes, (I, 351); *civis*, (*civis*), m., občan, (I, 350); *testis*, (*testis*),
m., svědek, (II, 258); *vātēs*, (*vātis*), m., věštec, (I, 353);

g) porůzná:

amnis, *crinis*, *finis*, *fūnis*, *ignis*, *pānis*,

piscis, *fascis*,

callis, *collis*,

mēnsis, *ēnsis*,

torquis, *unguis*,

axis, *orbis*, *vermis*,

fūstis, *hostis*, *postis*, *vectis*.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 20. září 1938. — Předplatné na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebrání lze zrušit jen písemně. Reklamacе nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1927. Dohládací poštovní úřad Praha 7.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

Kč 4.-

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 13.

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

DST.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

Annis, (I, 406); *axis*, (*axis*), osa, točna, pól; *callis*, (*callis*), stezka; *collis*, (I, 425); *crinis*, (I, 425); *ēnsis*, (*ēnsis*), meč; *fascis*, (*fascis*), svazek, (I, 441); *finis*, (I, 425); *fūnis*, (*fūnis*), provaz, lano; *fūstis*, (*fūstis*), klacek, kyj; *hostis*, (I, 335); *ignis*, (I, 347); *mēnsis*, (I, 353); *orbis*, (I, 426); *pānis*, (I, 353); *piscis*, (I, 350); *postis*, (*postis*), veřeje; *torquis*, (*torquis*), řetěz, náhrdelník; *unguis*, (*unguis*), nehet; *vectis*, (*vectis*), páka; *vermis*, (*vermis*), červ.

5. Z jiných substantiv, zakončených v nominativu singuláru v **-is**, (v genitivu singuláru různě zakončených) k maskulinům náležejí tato substantiva:

cassis, (*cassis*, obyčejně v plur. *cassēs*, *cassium*), síť, tenata; [avšak »*cassis*, *cassidis*, přilbice« jest femininum]; *cinis*, (*cineris*), prach, popel; *cucumis*, *cucumeris*, okurka, meloun; *glīs*, (*glīris*), krysa; *lapis*, (*lapidis*), kámen; *pulvis*, (*pulveris*), prach; *sanguis*, (*sanguinis*), krev; (viz »Maskulina, VII.« na 4. str. obálky 7. sešitu);

feminina jsou:

cassis, (*cassidis*), přilbice; *cuspis*, (*cuspidis*), hrot; *pýramis*, (*pýramidis*), pyramida.

6. Vlastní jména mužů stejnoslabičná, zakončená v nom. sing. v »-ēs«, v gen. sing. v »-is«, podle přirazeného rodu jsou maskulina; na př.:

Achillēs, (I, 438); *Aristidēs*, (I, 424); *Aristotelēs*, (I, 232); *Miltiadēs*, (I, 233); *Mithridātēs*, (I, 426); *Periclēs*, (I, 482); *Sōcratēs*, (I, 483); *Themístoclēs*, (I, 377); *Xerxēs*, (I, 24).

7. Tato substantiva, zakončená v nominativu singuláru v **-us** a **-ūs** jsou **feminina**:

pecus nigra, (*pecudis*) černá ovce, (II, 72);

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor **Josef Bradáč**.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

49. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Druhá skupina:

Jednoduché perfektum.

(Viz str. 543 a 544!)

237. **acuō, acuere, acū, acūtum**, ostržiti, bystržiti;
exacuō, ere, exacuī, exacūtum, vybrousiti, zašpičatiti;
238. **imbuō, imbuere, imbuī, imbūtum**, smáčeti, napouštět;
239. **luō, luere, luī, —, (luitūrus)**, odpykati;
240. **polluō, polluere, pollū, pollūtum**, poskvrňovati;
241. **abluō, abluere, abluī, ablūtum**, smývati;
diluō, ere, diluī, dilūtum, rozpouštět;
colluere, vyplachovati; *ēluere*, vymýt; *perluere*, umýt; *prō-*
luere, naplaviti, odplaviti; *subluere*, podmývati;
[bez supina:] *alluere*, oplachovati;
[bez perf. a bez supina:] *circumluere*, omývati; *prōpolluere*,
poskvrňovati;
242. **minuō, minuere, minuī, minūtum**, zmenšovati;
dēminuō, ere, dēminuī, dēminūtum, zmenšovati;
comminuere, rozdrobiti; *imminuere*, zmenšovati, zkracovati;
diminuō, ere, —, —, rozdrobiti;

243. **statuō**, *statuere*, *statuī*, *statūtum*, postavití, ustanovítí;
cōnstituō, *ere*, *cōstituī*, *cōstitutum*, ustanovítí;
dēstituere, opouštětí; *instituere*, postavití, zařizovatí; *prae-*
stituere, napřed stanovití; *prōstituere*, vrhátí na pospas,
zaprodátí; *restituere*, obnovítí; *substituere*, (pod, za něco)
postavití;
244. **sternuō**, *sternuere*, *sternuī*, —, kýchatí;
245. **suō**, *suere*, *suī*, *sūtum*, šítí;
assuō, *adsuō*, *ere*, *adsuī*, *adsūtum*, přiřívátí;
dissuere, páratí; *insuere*, zašítí; *obsuere*, zašítí; *praesuere*,
obšítí; *subsūtus*, podšítý; *trānsuere*, propíchnoutí;
246. **tribuō**, *tribuere*, *tribuī*, *tribūtum*, udělovátí;
attribuō, *ere*, *attribuī*, *attribūtum*, přidělovátí;
contribuere, připojítí, přispívátí; *distribuere*, rozdělovátí;
retribuere, zpět dátí, vrátítí;
247. **exuō**, *exuere*, *exuī*, *exūtum*, svlékatí;
248. **induō**, *induere*, *induī*, *indūtum*, oblékatí;
249. **arguō**, *arguere*, *arguī*, —, (supinové tvary se nahrazují
slovesem **accūsāre**), vinití;
coarguō, *ere*, *coarguī*, —, (supinové tvary se nahrazují
slovesem *convincere*), usvědčovátí;
redarguō, *ere*, *redarguī*, —, (supinové tvary se nahrazují
slovesem *refutāre*), vyvracetí;
250. **bātuō** (*battuō*), *bātuere*, *bātuī*, —, tloucí, klepatí;
251. **dēlibuō**, *dēlibuere*, *dēlibuī*, *dēlibūtum*, natíratí tekuti-
nou, mazátí (mastí);
252. **futuō**, *futuere*, *futuī*, *futūtum*;
253. [**nuō**, *nuere*, (jen ve složeninách), někomu kynoutí];
abnuō, *abnuere*, *abnuī*, —, (*abnuītūrus*), nesvolovatí,
zamítátí;
adnuō, (*annuō*), *ere*, *adnuī*, —, přiřívovatí, přisvědčovátí;
innuō, *ere*, *innuī*, —, kývnoutí (na někoho);
renuō, *ere*, *renuī*, —, odepřítí, odmítnoutí;
254. **pluīt**, *pluere*, *plūit*, [(starší:) *plūvit*], —, pršetí;
impluīt, *ere*, *impluīt*, —, napršetí, deštěm skropítí;

255. **ruō, ruere, ruī, (rutus), ruitūrus, řítiti se;**
congruō, congruere, congruī, —, shodovati se;
ingruō, ingruere, ingruī, —, vtrhnouti, vraziti;
dīruō, ere, dīruī, dīrutum (dý-ru-tum), bořiti;*
ēruō, ere, ēruī, ērutum, vykopati, vyhrabati;
obruō, ere, obruī, obrutum, zasypati;
prōruō, ere, prōruī, prōrutum, vyřítiti se, povaliti, potřítiti;
sūbruō, ere, subruī, subrutum, podrýti, podkopati;
corruō, ere, corruī, —, sesouti se;
irruō, ere, irruī, —, vřítiti se, vpadnouti;
256. **metuō, metuere, metuī, —, báti se;**
praemetuō, ere, —, —, napřed se obáváti, míti strach;
257. **spuō, spuere, spuī, spūtus, plíti, plivati;**
cōnspuō, ere, —, —, poplítani, poplivati;
dēspuō, ere, —, —, vyplivnouti;
respuō, ere, respuī, —, vyvrhnouti, odmítnouti;
258. **solvō, solvere, solvī, solūtum, uvolňovati, zprošťovati;**
absolvō, ere, absolvi, absolutum, zprošťovati;
dissolvere, rozlučovati, ruřiti; exsolvere, uvolniti, roz-
pojiti; persolvere, platiti, činiti zadost; resolvere, rozvázati,
uvolniti;
259. **volvō, volvere, volvī, volūtum, valiti;**
advolvō, ere, advolvi, advolūtum, přivalovati;
convolvere, stáčetí, svinovati; dēvolvere, váleti (shora
dolů); ēvolvere, vyvaliti; involvere, navaliti, přivaliti; ob-
volvere, zahaliti; pervolvere, rozvinovati; prōvolvere, valiti
vpřed; revolvere, valiti zpět, opakovati;
[bez perf. a bez sup.:] circumvolvere, otáčeti;
260. **cūdō, cūdere, —, —, tepati, raziti;**
excūdō, ere, excūdi, excūsum, tepati, kouti;
[incūdō, ere, —;] incūsus, okřesaný;
prōcūdō, ere, prōcūdi, prōcūsum, vpředu tepati; kouti;
261. **lambō, lambere, lambī, —, lízati, olizovati;**
praelambō, ere, —, —, napřed olizovati;
262. **accendō, accendere, accendī, accēnsun, zapalovati;**
incendō, ere, incendi, incēnsun, zapáliti, spáliti;
succendō, ere, succendi, succēnsun, podpáliti;

263. **dēfendō**, *dēfendere*, *dēfendī*, *dēfēnsūm*, odrážeti, brá-
niti;
offendō, *ere*, *offendī*, *offēnsūm*, urážeti;
264. **prehendō**, *prehendere*, *prehendī*, *prehēnsūm*, chápati,
uchvacovati;
[stažené:] *prēndō*, *ere*, *prēndī*, *prēnsūm*;
comprehendō (*comprēndō*), *ere*, *comprehendī* (*com-
prēndī*), *comprehēnsūm* (*comprēnsūm*), obsáhnouti, chopiti,
chytiti;
reprehendere (*reprēndere*), uchopiti, kárati; *appre-
hendere*, uchopiti; *dēprehendere* (*dēprēndere*), chytiti, před-
stihnouti;
265. **mandō**, *mandere*, *mandī*, *mānsūm*, kousati, žvýkati;
266. **scandō**, *scandere*, *scandī*, *scansūm*, stoupati, vystoupiti;
āscendō (*adscendō*), *ere*, *āscendī*, *āscēnsūm*, vystoupiti;
vyléztí;
cōnscendō, *ere*, *cōnscendī*, *cōnscēnsūm*, vystoupiti, vyléztí;
dēscendō, *ere*, *dēscendī*, *dēscēnsūm*, sestupovati;
ēscendere, vystoupiti; *īscendere*, vystoupiti; *trāscendere*,
přestoupiti, překročiti;
suprāscandō, *ere*, —, —, překročiti;
267. **pandō**, *pandere*, *pandī*, *passūm* (*pānsūm*), prostírati,
rozestírati, rozpínati;
expandō, *ere*, *expandī*, *expassūm*, roztahovati, rozestřítí;
praepandō, *ere*, —, —, zpředu prostírati, rozkládati;
268. **findō**, *findere*, *fidī*, *fissūm*, štípati, rozrážeti;
diffindō, *ere*, *diffidī*, *diffissūm*, rozštěpiti;
infindō, *ere*, *infidī*, *infissūm*, vříznouti;
269. **scindō**, *scindere*, *scidī*, *scissūm*, štípati;
abscindō, *ere*, *abscidī*, *abscissūm*, odtrhnouti;
cōnscindere, roztrhati; *discindere*, roztrhnouti, (náhle)
přerušiti; *exscindere*, vyhladiti, zničiti; *interscindere*, strh-
nouti; *perscindere*, zcela roztrhati; *prōscindere*, orati, bráz-
diti; *rescindere*, strhnouti, zrušiti;
270. **psallō**, *psallere*, *psallī*, —, hráti na strunný nástroj;
271. **vellō**, *vellere*, *vellī*, *vulsum* (starší: *volsum*), škubati,
trhati;
āvellō, *ere*, *āvelli* (*āvulsi*), *āvulsum*, odtrhnouti;

convellō, ere, convelli, convulsum (convolsum), strhnouti,
roztrhnouti;
dēvellō, ere, dēvelli, dēvulsum, strhnouti;
dīvellō, ere, dīvelli (dīvulsi), dīvulsum, (dīvolsum), roz-
trhati;
ēvellō, ere, ēvelli, ēvulsum (ēvolsum), vyrvati, vytrhnouti;
pervellō, ere, pervelli, —, (silně) škubati, otfásati;
revellō, ere, revelli, revulsum (revolsum), vyrvati, vytrh-
nouti;

272. vertō, vertere, vertī, versum, obracetī;

advertō, ere, adverti, adversum, obracetī (k něčemu);
avertere, odvracetī; avertere, předstihnouti; circum-
vertere, obracetī, otáčeti; convertere, obracetī, otáčeti; dē-
vertere, odvracetī se, odbočiti; ēvertere, vyvracetī; inter-
vertere, odciziti; invertere, obrátiti, otočiti; obvertere, obrá-
titi (proti něčemu); pervertere, převrátiti, skáceti; prae-
vertere, předejiti, předstihovati; subvertere, podvrátiti;
animadvertō (= animum advertō), ere, animadverti,
animadversum, obracetī mysl, pozorovati;
dēvertor, dēverti, (perf. vždy aktivní:) dēverti, odvracetī
se, odbočiti; uhostiti se;
praevertor, praeverti, (pf. vždy aktivní:) praeverti, prae-
versum, dříve se obracetī, předejiti, předstihovati;
revertor, reverti, (perf. vždy aktivní:) reverti, (particip.
perf. :) reversus, vrátiti se;

273. vīsō, vīsere, (vīsī), —, navštěvovati;

convīsō, ere, —, —, navštíviti, shlédnouti;
intervīsō, ere, intervīsi, intervīsum, navštíviti, shlédnouti;
invīsō, ere, invīsī, invīsum, nahlédnouti, prohlédnouti si;
revīsō, ere, revīsī, —, opět někam se podívati, opět navští-
viti;

*

274. legō, legere, lēgī, lēctum, sbíratī, čístī;

colligō, ere, collēgī, collēctum, sbíratī, usuzovati, získati
(si);
dēligō, ere, dēlēgī, dēlēctum, vybíratī, vyvoliti (si);
ēligō, ere, ēlēgī, ēlēctum, vyvoliti;
interlegō, ere, —, —, sbíratī (mezi něčím);
perlegō, ere, perlēgī, perlēctum, přehlížeti, přečísti;

praelegō, ere, praelēgī, praelēctum, plouti (podél něčeho);
relegō, ere, relēgī, relēctum, opět sebrati, opět projíti, opět
čísti;

recolligō, ere, recollēgī, recollēctum, sebrati;

sēligō, ere, sēlēgī, sēlēctum, vybrati;

sublegō, ere, sublēgī, sublēctum, dole sbíratí, tajně vyslech-
nouti;

allegō, ere, allēgī, allēctum, (volbou) přibíratí;

275. *diligō, ere, dilēxī, dilēctum*, milovati;

intellegō, ere, intellēxī, intellēctum, rozuměti;

neglegō, ere, neglēxī, neglēctum, zanedbávati;

276. *emō, emere, ēmī, ēmptum*, kupovati;

adimō, ere, adēmī, adēmptum, odnímati;

coēmō, ere, coēmī, coēmptum (* *ko-e-mó, ko-e-mere, ko-é-mí,*
ko-ém-ptum), skoupiti;

dirimō, ere, dirēmī, dirēmptum, rozdělovati, přerušovati;

eximō, ere, exēmī, exēmptum, vybrati, vyjímati;

interimō, ere, interēmī, interēmptum, odstraniti, zahubiti;

perimō, ere, perēmī, perēmptum, zahubiti, usmrtiti;

redimō, ere, redēmī, redēmptum, vykoupiti;

277. *linquō, linquere, līquī, —*, zanechávati, opouštěti;

dēlinquō, ere, dēlīquī, dēlīctum, proviňovati se;

relinquō, ere, relīquī, relictum, zanechatí, zůstavití;

dērelinquō, ere, dērelīquī, dērelictum, zanedbati, opome-
nouti;

278. *vincō, vincere, vīcī, victum*, vítěziti, přemáhati;

convincō, ere, convīcī, convictum, usvědčovati;

dēvincō, ere, dēvīcī, dēvīctum, poraziti na hlavu, přemoci;

ēvincō, ere, ēvīcī, ēvīctum, úplně přemoci, zvítěziti;

pervincō, ere, pervīcī, pervīctum, úplně zvítěziti;

revincō, ere, revīcī, revīctum, přemoci, překonati;

279. *rumpō, rumpere, rūpī, ruptum*, lámati;

corrumpō, ere, corrūpī, corruptum, kaziti;

abrumpere, odtrhovati; *dirumpere* (*dirumpere*), roztrh-
nouti; *ērumpere*, vyraziti, činiti výpad; *interrumpere*, pře-
trhnouti, přervati; *intrōrumpere*, (dovnitř) vraziti; *irrum-*

perere, vpadnouti, vtrhnouti; *perrumpere*, proraziti; *praecor-*

rumpere, napřed porušiti, získati si; *praerumpere*, přetrh-
nouti, přervati; *prōrumpere*, vyraziti, vyfíťiti se;

280. **fundō, fundere, fūdī, fūsum, líti;**
cōnfundō, ere, cōnfūdī, cōnfūsum, stékati se, shlukovati se;
affundere, přilévati, přidávati; circumfundere, oblévati,
obestíratí; dēfundere, odlévati, nalévati; diffundere, rozlé-
vati; effundere, vylévati; infundere, vlíti, nalíti; offundere,
líti (něco proti, něco kolem něčeho); perfundere, políti, za-
lévati; suffundere, podlítí, zalíti; superfundere, (přes něco)
přelíti, vylíti; trānsfundere, přelévati;
281. **strīdō, strīdere, (těž strīdeō, ēre), strīdī, —, syčeti,**
svištěti;

282. **agō, agere, ēgī, āctum, hnāti, konati;**
circumagō, ere, circumēgī, circumāctum, otáčeti, obracetí;
peragō, ere, perēgī, perāctum, doděláti, dokončítí;
praeteragō, ere, praeterēgī, praeterāctum, hnāti (mimo
něco);
- abīgō, ere, abēgī, abāctum, odháněti;*
adigere, přiháněti, přiváděti; exigere, vyhnati, vybíratí,
vymáhati; prōdigere, utratítí, rozplytvati; redigere, zpět
přiváděti; subigere, podrobití, doháněti, nutítí; trānsadigere,
prohnati, prorazítí; trānsigere, prohnati, probodnoutí;
- ambīgō, ere, —, —, pochybovati, míti rozpaky;*
prosubīgō, ere, —, —, rozrývati, rozrýpávati;
cōgō, cōgere, cōēgī (čti: ko-é-gí), cōāctum, sháněti, nutítí;
(vzniklo z co-agō);
dēgō, dēgere, —, —, trávití (čas, život); (vzniklo z dē-agō);
283. **frangō, frangere, frēgī, frāctum, lámati;**
effringō, ere, effrēgī, effrāctum, vylomití, vyrazítí;
confringere, zlomití, zničítí; dēfringere, ulomití, zlomití;
infringere, nalomití, zlomití; perfringere, prolomití; prae-
fringere, zpředu ulomití, urazítí; refringere, vylomití, vy-
páčítí; suffringere (bez perf. a sup.), vespod zlomití, pře-
razítí;
284. **pangō, pangere, viz čís. 347.;**
pangō, ere, pēgī, pāctum, připevnítí;
compingō, ere, compēgī, compāctum, stloukati, spojovati;
impingō, ere, impēgī, impāctum, narážeti, vrážeti; doručítí;

285. **sīdō**, *sīdere*, *sēdī*, *sessum*, posaditi se, sednouti si;
a s s i d ō, *ere*, *assēdī*, —, posazovati se;
c i r c u m s i d ō, *ere*, (*circumsēdī*), —, oblehnouti;
c ō n s i d ō, *ere*, *cōnsēdī*, —, posazovati se, usazovati se;
d ē s i d ō, *ere*, *dēsēdī*, —, ssednouti, slehnouti se;
r e s i d ō, *ere*, *resēdī*, —, posaditi se, usaditi se;
s u b s i d ō, *ere*, *subsēdī*, —, usednouti, posaditi se;
i n s i d ō, *ere*, *īnsēdī*, *īnssum*, posaditi se, usaditi se;
o b s i d ō, *ere*, *obsēdī*, *obsessum*, obsaditi;
p e r s i d ō, *ere*, *persēdī*, *persessum*, usaditi se, přisednouti;
p o s s i d ō, *ere*, *possēdī*, *possessum*, zmocniti se, opanovati;

*

286. [**cellō**, *cellere*,] *perculī*, —;
percellō, *percellere*, *perculī*, *perculsum*, sraziti k zemi,
udeřiti, uhoditi;

*

287. **īcō**, *īcere*, *īcī*, *ictum*, udeřiti, uhoditi.

*

Slovník k 59. — 62. úloze.

a. u. c. = <i>ab urbe conditā</i>; (II, 47, 98) ab urbe conditā = a. u. c., od založení města (Říma); (II, 394; <i>conditus</i>) abdūcere (II, 295); <i>filiam a.</i>, unést dceru abesse viz <i>absum</i> abigō, <i>ere</i>, <i>abēgī</i>, <i>abāctum</i>, 3., odháněti, zaháněti, zaplašovati; odháněti (násilně, loupežně, moci) abluō, <i>ere</i>, <i>abluī</i>, <i>ablūtum</i>, 3., a) smývati, umývati, čistiti; <i>corpus a.</i>, umýti se, (vy)koupati se; b) smývati, odstraňovati abrogō, <i>āre</i>, <i>āvī</i>, <i>ātum</i>, 1., a) požadovati (od někoho něco	zpět); odnímati; <i>imperium a.</i>, odníti vládu, velitelství; b) odstraňovati, rušiti; c) zrušiti platný zákon návrhem, předloženým lidu; d) odstraniti abscindō, <i>ere</i>, <i>abscidī</i>, <i>abscissum</i>, 3., a) odtínati, utínati, odřezávati, přerezávati, přetíti, odtrhnouti, oddělití; b) odnímati absum, <i>abesse</i>, (I, 250; II, 32, 60, 165, 183, 214, 224, 225), býti vzdálen ācer, (I, 383; II, 295), (II, 11); <i>ācris secūris</i>, ostrá sekyra acuō, <i>ere</i>, <i>acuī</i>, —, 3., a) ostřiti, brousiti; b) bystřiti, cvičiti; <i>ingenium a.</i>, brousiti, bystřiti vtip; c) pobádati, podněcovati,

ponoukati, popichovati; **d)** jítřiti, vzněcovati, siliti; (I, 333)

ad Ālliam flūmen, u řeky Allie; (I, 438)

adspiciō (*āspiciō*), *ere*, *adspexi*, *adspēctum*, 3., (I, 492), **a)** pohlížeti, (po)hleděti, patřiti, dívati se, pozorovati; **b)** spatřovati, viděti, uviděti, uzřiti; **c)** dívati se (na něco), prohlížeti si; **d)** přihlídnouti, ohledati, uvážiti, zkoumati, pozorovati

advēhō, *ere*, *advēxi*, *advectum*, 3., přivážeti, dovážeti, dopravovati; *nāvibus a.*, po, na lodích přivážeti

adversus, *a, um*, (I, 321); *cicātrīcēs adversō corpore*, jízvy zpředu na těle

aedēs, *aedis*, *f.*, (I, 350), **a)** místnost, jizba, pokoj, komnata; **b)** obydlí, dům (*kteřý původně záležel z jedné obytné místnosti*); **c)** dům boží, chrám; (*plur.:*) *aedēs*, *aediūm*, *f.*, obydlí, dům (soubor jednotlivých místností obytných), palác

Aegyptius, *a, um*, (I, 26), egyptský

age! **agite!** [*agere*], **a)** nuže, vzhůru!; **b)** buďtež, dobrá, nu dobře; dejme tomu, že...

agere (II, 342); *id agō, ut . . .*, obmyslím to, aby . . .; usiluji o to, aby . . .; *nihil aliud agō quam ut*, neusiluji o nic jiného než aby; *partēs agere*, provésti (divadelní) roli, úlohu; *rādīcēs agere*, zapouštěti kořeny;

āctī labōrēs, **a)** vykonané práce; **b)** přetřpěné strasti

agrārius, *a, um*, polní; pozemkový; *lēx agrāria*, pozemkový zákon (= zákon o rozdělení obecních pozemků chudým občanům římským)

aiō, (sloveso schodné), (viz str. 623), **a)** přitakati, přisvědčovati; říci „ano“; **b)** ujišťovati, tvrditi, praviti, říkati; *quid ais?* co pravíš? cože? *ain* (= *ais-ne*)? (označuje údiv, pokárání), myslíš? opravdu? skutečně? tak?

angustus (I, 388); *angusti finēs*, těsné, skrovné území

animadvertō, *ere*, *animadverti*, *animadversum* 3., (II, 120)

annuus, *annua, annuum*, **a)** roční, jednorochní, jeden rok trvající; celoroční; *duo annuī cōsulēs*, dva konsulové na (jeden) rok; **b)** každoročně se vracející, opakující; výroční

appellāre (II, 482); *sē a. rēgem*, (vazba 2 akus.), nazývati, jmenovati sebe králem

aptus (II, 482); *locus aptus urbī* (dativ), místo vhodné pro město

ārdeō, *ēre*, *ārsi*, *ārsurus*, 2., (II, 69, 384), **a)** hořeti planouti, plápolati; vzplanouti; **b)** zářiti, blyskati se, blyštěti se; **c)** planouti (*hněvem, láskou a p.*)

arrīdeō (*adrīdeō*), *ēre*, *arrisi*, *arrisum*, 2., **a)** smáti se spolu (s někým); *alicui a.*, usmívati se na někoho; *quid arrīdēs?* čemu se směješ? **b)** líbiti se

āscendō (*adscendō*), *ere*, *āscendī*, *āscēnsum*, 3., (II, 69); *moenia scālis āscendere*, po žebřicích vyléztí na hradby, zléztí hradby; *in Capitōlium ā.*, vystoupiti na Kapitól

āspiciō viz *āspiciō*

attigō, *ere*, *attigī*, *attāctum*, 3., (*ad*, *tangere*), **a)** dotýkati se; **b)** dojítí, dorazítí, dostihnoutí; **c)** dotýkati se, hraničítí; **d)** dotknoutí se (myslí, srdce), zasahovati, (po)stihnoutí, potkati; **e)** chápati se (něčeho), zaměstnávatí se (něčím), dávatí se (do něčeho), zabývatí se (něčím); **f)** dotýkati se (slovy), zmiňovati se; krátce líčítí

attribuō, *ere*, *attribuī*, *attribūtum*, 3., **a)** přidělovati, příkazovati, vykazovati, určovati; poukázati; (*o pozemcích, kořisti, penězích a j.*); **b)** podrobovati, podrizovati; **c)** přidělití, svěřítí, dátí (*o úkolu a p.*); ukládatí; **d)** (*za vinu, za zásluhu*) přičítati, klástí; klástí na vrub

auctor (II, 483)

augustus, *a, um*, vznešený, velebný, posvátný; slavnostní, vzácný, skvostný; *Octāviānus Augustus*, první římský císař, (viz heslo »*Octāvius*« na str. 567); čestné příjmení *Augustus* udělil římský senát Oktáviánovi 17. ledna r. 27 př. Kr. Od něho toto příjmení přešlo i na ostatní římské císaře a nabylo významu »císař, Veličenstvo«.

āvehō, *ere*, *āvehī*, *āvectum*, 3.,

a) odvážeti, odvéztí, zavéztí; **b)** odklízeti, odstraňovati; *nāvibus frūmentum ā.*, odvéztí obilí po, na lodích

āvertō, *ere*, *āvertī*, *eversum*, 3.,

a) odvracetí, odvrátítí; **b)** odrážeti, odháněti, zaháněti; **c)** tajně vzítí, odcizítí

bēlua, *ae, f.*, zvíře, veliké zvíře; obluda; (*o lidech* :) netvor, obluda

brevi (tempore) (II, 87); (I, 434)

breviter, (I, 434) **a)** krátce; stručně, úsečně; **b)** na krátkou, malou vzdálenost

caedēs (I, 424); *caedem parāre*, připravití, nastrojítí vraždu

caelestis (I, 45)

captivus, *a, um*, zajatý, chycený; ulovený; (*ve válce* :) ukořistěný, plenem vzatý; (I, 364)

cicātrix, *icis, f.*, **a)** jízva; rána; **b)** vrub, zářez (*na rostlině*)

coēmō, *ere*, *coēmī*, *coēmtum*, 3., (výslovnost na str. 582), skoupiti, nakoupiti

colligere (II 394); *collēcta pecūnia*, nashromážděné peníze

comitia, *ōrum, n. pl.*, (II, 87), shromáždění národa; sněm, sněmování, komitie; (*v užším slova smyslu* :) sněm volební, volby

committere (II, 298); *proelium ad Philippōs commissum*, bitva svedená u Filip

commovēre (II, 485); *commōtus*, *a, um*, **a)** (*pass. partic. p. f.* :) pohnut(ý), rozčilen(ý), znepokojen(ý), polekán, poděšen(ý), zkormoucen(ý), nakvašen(ý), dojat(ý); **b)** (pří-

d a v. j m.): prudce pohnutý, prudký, ohnivý, podrážděný, rozčilený, vášnivý

complūrēs, complūra, (II, 119), (gen. -ium), [několik pospolu, dosti mnoho téhož druhu], nemálo, několik, dosti mnoho, přemnozí, přemnoho; (*complūrēs* nemá komparativního významu)

comprehendō (*comprēndō*), *ere*, *comprehēdi* (*comprēndi*), *comprehēsum* (*comprēsum*), 3., **a)** (vzítí v hromadu), sebrati; zahrnouti, obsáhnouti; **b)** (*slovy, písmem*:) zahrnouti, vypočísti, vylíčiti; **c)** chopiti, chytiti, popadnouti; zajmouti, zatknouti; (*o vinnících*:) postihnouti, přistihnouti, dopadnouti; (*o ohni*:) zachvátiti; *ducem in fugā c.*, dopadnouti vůdce na útěku; **d)** (*myslí*:) pochopiti, postihnouti, porozumětí

congruō, *ere*, *uī*, —, 3., **a)** spadati v jedno, sbíhati se, shodovati se; **b)** přiházeti se v týž čas; **c)** shodovati se; hoditi se; souhlasiti; přisvědčovati; dávati za pravdu

cōnscendō, *ere*, *cōnscēdi*, *cōnscēsum*, 3., [*cum, scandere*], (na něco) vystoupiti, vstoupiti; *nāvem c.*, vstoupiti na loď; *equum c.*, vsednouti na koně; *antemnās c.*, vyléztí na ráhna

cōnsecrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** (bohům) posvěcovati, zasvěcovati, obětovati; **b)** zasvěcovati podsvětním bohům = zasvěcovati záhubě, proklínati, dávati do klatby; **c)** zařaditi

mezi bohy, zbožniti, prohlásiti za boha

cōnsevāre (I, 390); *sē c.*, zachovávati se při životě

cōnsilium, (II, 299), poradní sbor; rada; úmysl, záměr; rozvaha; *cōnsiliō alicuius*, na něčí radu

cōnstituere (II, 345, 394); *urbem c.*, vystavětí město

cōnstō, *āre*, *cōnstiti*, (*cōnstatūrus*), 1., (II, 248)

cōnsulātus, *ūs*, m., konsulát, konsulský úřad, konsulská hodnost

cōnsūmō, *ere*, *cōnsūmpsi*, *cōnsūmptum*, 3., (I, 335; II, 299)

continenter, **a)** nepřetržitě, neustále, ustavičně; **b)** zdrželivě, mírně, střídmě

conventus, *ūs*, m., **a)** schůze, shromáždění; **b)** ujednání, úmluva, smlouva

convertō, *ere*, *converti*, *convertum*, 3., **a)** obracetí; otáčeti; **b)** vynakládati (něco k něčemu); užívatí, věnovatí; **c)** proměnití, změnití, zvrátití, převrátití; **d)** překládati, tlumočiti

corruō, *ere*, *corruī*, —, 3., **a)** se-souti se, sřítití se, sbořiti se; **b)** klesnouti; padnouti; shrou-titi se; **c)** přijítí na mizinu

cremō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 367); *sē in rogō c.*, spáliti se na hranici

creō, *āre*, *creāvī*, *creātum*, 1., (I, 316, 131, 132; II, 37); *senātum c.*, zvoliti, zříditi senát

crocōdīlus, *ī*, m., krokodil

cruciō, āre, āvī, ātum, 1., mučiti, trápati, trýzniti
crūdēlitās, ātis, f., krutost, ukrutnost, ukrutenství; krvelačnost, nemilosrdnost, nelítostnost
crūdēlīter, krutě, ukrutně, nelítostně; (I, 434)
cum, (opětovací, iterativum, časová spojka), k d y k o l i
cum (I, 61, 249); venēnum sēcum habēre, (II, 5, 128), mítí jed u sebe
cuniculus, ī, m., a) králík; b) podzemní průkop, p o d k o p, štola
dare (II, 102) aliquid dōnō (d a t i v ú č e l o v ý), dávatí, dáti něco darem; *fortūnae fidem dare,* dopřáváví víry, důvěry štěstěně; *operam d. (II, 300); fidem d. (II, 435)*
dē páce lēgātōs mittere, vyslatí posly stran míru, o mír; (*dē, II, 346, 347*)
dēfendō, ere, dēfendī, dēfēnsūm, 3., (II, 249); castra, libertātem, urbem d., (u)hájiti táborā, svobody, města
dēfleō, ēre, dēflēvī, dēflētum, 2., a) oplakávati (někoho, něco), plakati (pro někoho, pro něco, nad někým, nad něčím); b) s pláčem vypravovati; (I, 284)
dēfōrmitās, ātis, f., ohyzdnost, ošklivost, škaredost; zohyždění, zohavení; hnusnost
dēlectārī aliquid rē, (I, 55, 440; II, 300), něčím se (po)těšiti, (po)baviti, (po)kochati; v něčem mítí zálibu; z něčeho mítí požitek
dēligō, ere, dēlīgī, dēlēctum, 3.,

a) vybírati, sbírati; b) vybíratí (si); (vy)voliti (si), (II, 37); vyhlédnouti si; c) (ve vojensví:) odváděti; d) vyřadovati (podle volby)
dēminuō, ere, dēminuī, dēminūtum, 3., a) zmenšovati, umenšovati, oslabovati, ztenčovati; b) ubírati (z celku); činiti ujmú; ubližovati (v něčem)
dēprehendō, ere, dēprehendī, dēprehēnsūm, 3., a) chytiti, polapiti; zajmouti; zatknouti; zabaviti; b) zastihnouti, zachvátiti; c) naléztí, odhaliti; d) přistihnouti, dopadnouti; překvapiti, přepadnouti; e) [myslí] postihnouti, postřehnouti, shledati, (z)pozorovati; in fūrītō d., přistihnouti při krádeži
dēscendō, ere, dēscendī, dēscēnsūm, 3., a) sestupovati, sejti (dolů), odebíratí se (s vyššího místa dolů); dē caelō d., sestoupiti s nebe; b) [o vojsku:] táhnouti; [o zbraních, střelách:] vnikati, pronikati; [o horách:] skláněti se, svažovati se; [o vodstvu:] rozliti se (po něčem), zatopiti (něco); c) přistoupiti, přikročiti (k něčemu jako nejkrajnějšímu prostředku); sáhnouti, odhodlati se (k něčemu); přistoupiti (na něco), svoliti (k něčemu), podvoliti se (něčemu), snížití se (k něčemu)
dēsīderō, āre, āvī, ātum, 1., (I, 461); dēsīderāta pāx, (vy)toužený mír
dēspondeō, ēre, dēspondī, dēspondēsum, 2., a) zaslíbovati, přisli-

- bovati; **b)** zaslibovati (za nevěstu), zas nubovati; *filiam alii cui d.*, zasnoubiti dceru s někým
- dēstitūō**, *ere, dēstitūī, dēstitūtum*, 3., (I, 335), **a)** postavovati stranou; zůstavovati, ostavovati, opouštět; **b)** z rádně opouštět; *razovati*; *nāvem d.*, opustiti loď
- dēvincō**, *ere, dēvinci, dēvictum*, 3., na hlavu poraziti, přemoci, pokoriti, podmaniti; *dēvincere et fundere*, poraziti na hlavu a potřiti = úplné potřiti
- dēvincō**, *ere, dēvinci, dēvictum*, 3., **a)** (božstvu) zaslibovati, zasvěcovati; **b)** zaslibovati bohům podzemním (na usmířenou); *sē prō patriā d.*, zasvětit se smrti za vlast; **c)** proklínati, prokliti, klnouti; **d)** [*vābec:*] zaslibovati, zasvětit, věnovati
- diciō**, *iōnis, f.*, **a)** poručení, moc, právo; **b)** svrchovanost, panství; poddanost, poddanství, područí; *in diciōnem redigere*, uvést v moc, v (do) poddanství, podrobiti
- dicō**, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** zaslibiti, posvětit, zasvětit; **b)** věnovati, odevzdati; *spolia d.*, zasvětit zbroj, oděni
- dīdūcō**, *ere, dīdūxi, dīductum*, 3., **a)** rozvádět; rozvírati, otvírati, roztahovati, rozvinouti; **b)** rozdělovati, oddělovati, roztrhnouti, rozptylovati
- diēs et noctēs**, (*diēs noctēsque*), (I, 298, 373), ve dne v noci
- diligenter**, (I, 335; 456), **a)** pečlivě, dbale, bedlivě, svědomitě; **b)** přesně, správně, důkladně; **c)** pozorně, obezřele, ostražitě
- dimicāre** (II, 69, 249, 371) *cum aliquō tribus bellis*, třemi válkami, ve třech válkách utkati se s někým
- dīruō**, *ere, dīruī, dīrutum*, 3., (II, 250)
- disputō**, *āre, āvi, ātum*, 1., (I, 55), **a)** vypočítati, řešiti; **b)** rozvažovati, zkoumati, badati, vyšetřovati; **c)** vykládati, rozpráveti, hovořiti, rozbírat, probírat; promlouvat, mluvit, disputovati
- distribuō**, *ere, distribuī, distribūtum*, 3., **a)** rozdělovati, rozdávat, podělovati, přidělovati; **b)** rozdělovati, rozvrhovati, prikazovati, ukládati; dělit, třídit; *praedam d.*, rozdělit kořist; *praemia d.*, rozdati odměny
- dominus**, *ī, m.*, (I, 69; II, 45, 436), **a)** pán (= pán domu, rodiny, čeledi), hospodář; majitel, majetník, vlastník, držitel; **b)** vládce, vladař, panovník; **c)** neobmezený vládce, samovládce; tyran, despota; **d)** (*v pozdější mluvě:*) manžel, choť; milenec; původce, skladatel, autor
- domitus**, *a, um*, [*domāre*, II, 70, 435, 436, 488], zkrocený
- dōnāre** (II, 489) *dēsiderātam pācem orbī terrārum*, dáti (vy)toužený mír světu
- dōnum** (I, 70); viz *dare*

effringō, *ere*, *effrēgī*, *effrāctum*, 3., [*ex*; *frangere*], **a**) vylomiti, vypáčiti; *vincula e.*, vypáčiti, vyraziti vězení; **b**) vyraziti, roztrástiti, rozbiti; zlomiti

ēligō, *ere*, *ēlēgī*, *ēlēctum*, 3., (II, 102, 37), vybírati, (z)voliti, vyvoliti; *aliquis pater ēligitur*, [vazba 2 nomin.], někdo jest volen za otce, otcem

ēloquentia, *ae*, *f.*, (I, 272), výmluvnost (*jako umění*); *fācundia*, *ae*, *f.*, výmluvnost (*jako přirozená obratnost*)

ēlūceō, *ēre*, *ēlūxī*, —, 2., **a**) zavisitnouti, zářiti, skvíti se, zaskvíti se; **b**) vysvitati, jeviti se, ukazovati se

emō, *ere*, *ēmī*, *ēemptum*, 3., (I, 481); *magnō emere*, draho kupovati; *plūris (minōris) e.*, dráže (levněji) kupovati; *plūrimō e.*, velmi draho kupovati; *voluptās dolōre ēmpta*, rozkoš vykoupená bolestí

ērigō, *ere*, *ērēxī*, *ērēctum*, 3., **a**) vztyčiti, vzpřimiti, do výše postavit; [o *budovách*.:] vztyčiti, vystavěti, postavit; **b**) [o *duchu*.:] vzmužiti, povznésti, vzpružiti, povzbuditi; dodatí ducha

ēruō, *ere*, *ēruī*, *ērutum*, 3., **a**) vykopati, vyhrabati, vyrýti; vyrvati; **b**) vyhledati, na světlo vynésti; vypátrati, dopátrati se; **c**) zničiti, vyvrátiti

esse (I, 119); *senātūi fuit magna potestās*, (senátu byla veliká moc ⇒) *senāt* měl velikou moc
et — **et** (I, 78; II, 302)

exaedificō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., vybudovati, vystavěti

excidium, *īi*, *n.*, **a**) zapadnutí, západ; **b**) pád, vyvrácení, zánik, záhuba, zničení, zkáza; **c**) zříceniny

excipiō, *ere*, *excēpi*, *exceptum*, 3., **a**) vybírati, chytati; **b**) vyjímati, činiti výjimku; **c**) vyminiti, vyhraditi; **d**) zachycovati, podpírati, opírati; **e**) [o *ranách*.:] dostati, utržiti; **f**) zachycovati, odolati, vydržeti; **g**) chytati, pochytiti smysly, zvědět, vyslechnouti, zaslechnouti; **i**) přejmouti, vzíti na se, podstoupiti; **j**) přijmouti pohostinu, uvítati, pohostiti; **k**) převzít (něco), pokračovati (v něčem), dále vésti (něco); **l**) pojití se (k něčemu), následovati (po něčem)

excitāre (II, 70, 302) **bellum**, vyvolati, roznititi, nechati vzplanouti válku

exhērēdō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., vyděditi

exigō, *ere*, *exēgī*, *exāctum*, **a**) vyhnati, zahnati, vypuditi; **b**) sháněti dohromady, vybírati, vymáhati; **c**) požadovati vyžadovati, žádati; **d**) vyzvědět, vyšetřiti; **e**) vyměřovati; **f**) dokončiti, provést; **g**) skončiti, naplniti (*na př. život*); **h**) stanovit, ustanovit, určit

expugnō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 402)

exstō, *āre*, —, —, 1., **a**) vyčnívati, vynikati; **b**) zřetelně se jeviti, býti patrný, býti zjevný; býti; existovati; *libri exstant*, knihy jsou zachovány

extorqueō, *ēre, extorsī, extortum*, 2., **a**) vykrotiti, vyrvatí; *ē (dē) manibus e.*, vyrvatí z rukou; **b**) vynutiti, vymoci; **c**) vyrvatí, vzítí

exuere, (II, 436); *malōs mōrēs e.*, odložití špatné mravy, zvyky (zlozvyky); *aliquem aliquā rē e.*, svléci někomu něco; obratí, oloupiti někoho o něco

facile, (II, 70, 153), snadno, lehce; *facilius*, snáze, spíše; *facillimē*, nejsnáze, velmi snadno, velmi lehce; *haud facile, nōn facile*, nesnadno, sotva, stěží; *facile concēdō*, rád, ochotně dovoluji, připouštím, dopouštím; [někdy *facile* zesiluje pojem, tu se překládá: jistě, rozhodně, ovšem, arci, nepochybně, bez odporu]

faux, faucis, *f.*, (I, 354), (v sing. jen akus. a abl.), (obyčejně plur.:) *faucēs, faucium*, **a**) hltan, jícen, chrťán; **b**) hrdlo; krk, ústa, tlama; **c**) (*o řece*;) ústí; **d**) úzký, těsný vchod; průsmyk, soutěska; rokle, rozsedlina, propast; (mořská) úžina, průliv; (zemská) úžina, šíje

ferē, (I, 259), [*značí přibližnost při určení počtu, času, vlastnosti a p.*; *zakládá se za slovo, k němuž náleží*], **a**) asi, přibližně, skoro, téměř, přímo; *omnēs ferē*, skoro všichni; *nōn ferē*, asi ne, sotva; **b**) obyčejně, zpravidla, větším dílem, skoro vždy, skoro všude, vůbec, vesměs

fidēs (I, 299); *fidem frangere*, zrušiti dané slovo; *fidem dare*, dáti (čestné) slovo, přívěd; *mala fidēs*, nevěrnost, věrolovnost, zpronevěra, podvod; (II, 436)

finis (I, 425); *finis imperiī Rōmāni*, konec římské říše; *finēs*, území

foedus (II, 409); *foedus facere, foedus icere (ferire)* učiniti, uzavřiti smlouvu; *foedus frangere*, zrušiti smlouvu

fragor, ōris, *m.*, praskot, třeskot, hřmot, lomož; [o hromu:] rachot; [o moři:] jekot, buráčení; [o nářku:] ryk

frangō, *ere, frēgī, frāctum*, 3., **a**) lámati, polámati, přelomiti, rozrážeti, přerážeti, tříšiti, roztloukati, drtiti; **b**) zlomiti, vysilovati, zeslabovati, zemdliti, ochromovati; **c**) přemoči, zmoci; zkrotiti; [o pohaně:] pokoriti; **d**) oblomiti (někoho), pohnouti (někým); **e**) zvrátiti, vyvrátiti; mařiti, rušiti; [viz *fidēs, foedus*]

frustrā, (I, 179), **a**) marně, darmo, nadarmo, (bez výsledku); **b**) maně, zbytečně, (bez přičiny, bez účelu)

fugāre (I, 319); *fundere fugāreque* (= *et fugāre*), porazití a zahnatí na útěk = úplně, na hlavu porazití; (II, 302)

fundō, *ere, fūdī, fūsum*, 3., (I, 407); *fundere et fugāre*, úplně, na hlavu porazití; *dēvincere fundereque* (= *et fundere*), úplně potřítí

fūrtum, *ī, n.*, **a**) krádež, zloděj-

ství; **b)** ukradená věc; **c)** úskok, podvod, lest; válečná lest

gēns, gentis, f., (I, 348), **a)** rodina, rod; **b)** kmen, národ, (*mluvící touž řeči, téhož původu*); **c)** pokolení (*lidské*); **d)** [o zvířatech:] rod, druh; **e)** země (*v níž obývá lidský kmen*)

genus, eris, n., (I, 242), **A: a)** rod, původ; **b)** vznešený původ, urozenost, šlechtictví; **c)** rod, rodina; **d)** potomstvo; potomek, dítě; **e)** kmen, národ, pokolení; **f)** rod, polhavi; **g)** druh, třída (lidí); **h)** [o zvířatech:] rod, plémě, druh, (race); — **B: a)** rod (*na rozdíl od druhu*); **druh** (*na rozdíl od jedinců*); **b)** druh; ráz, povaha, jakost, způsob; **c)** věc, látka, předmět, vztah, stránka;

servus genere Lacedaemonius, otrok rodem (= rodilý) Lakedaimoňan

grātiam habēre (I, 364; II, 53)

haereō, ēre, haesi, haesum, 2., **a)** vězeti, váznouti, u v á z n o u t i; držeti se (na něčem); **b)** tkvítí, vězeti, trvatí, lpětí; **c)** uváznouti (*v řeči*); zarazit se, přijíti do rozpaků; *in animō h.*, tkvítí na mysl

icō, icere, icī, ictum, 3., udeřiti, uhoditi; zasáhnouti; *foedus icere*, učiniti, uzavřítí smlouvu (*poražením žertvy, obětního zvířete*)

ille (II, 251); *nefāria illa cōsilia*, ony známé, pověstné zločinné záměry

imbuere (II, 395); *superstitiōne i.*, nakaziti pověrou; *sanguine imbūtus*, zbrocený krví

immittō, ere, immisi, immisum, 3., vpustiti; vypustiti; *sē in flūmen i.*, vrhnouti se do řeky

imperātor, ōris, m., (I, 233), **a)** velitel, vojevůdce (*samostatný*); **b)** (čestný titul vítězných vojevůdců:) imperátor; **c)** císař, (*název římských císařů*); **d)** (*vůbec:*) velitel, pán; [ve význ. »cisař« klade se před vlastní jméno, jinak za vlastní jméno]

imperium, (II, 252, 491), říše; nadvláda; *imperium alicui abrogāre*, odněti velitelství, vládu někomu; někoho, zbavití velitelství, vlády; (I, 140, 232)

inānis, e, prāzdný; bezpodstatný, marný; lichý (o pověře); nicotný; ješitný; (I, 495)

incendium, ū, n., **a)** požár, oheň; **b)** (*o vášních:*) žár, oheň; (I, 140)

incendere (II, 410); *urbem i.*, zapáliti město; *amōre i.*, rozniťiti láskou

incohō, inchoō, incohāre, inchoāre, incohāvī, inchoāvī, incohātum, inchoātum, začínati, počínati (něco); *bellum incohātum est*, válka se počala

incolumis, e, neporušený, nedotčený; bez úrazu; bez ujmy

indicoō, ere, indixī, indictum, 3., (II, 153)

indigēre (aliquā rē, alicuius rei), (II, 491); (*viz str. 459, egēre, indigēre*)

indomitus, *a, um*, [*domāre*], **a)** nezkrocený, divoký; **b)** nezkroutný, nezkroutitelný; nepřemožitelný; **c)** (*o vášních*.) nezkrocený, bezuzdný, nezkroutný
induō, *ere, induī, indūtum*, 3., **a)** obléci, odítí; **b)** vzítí na se, převzítí; **c)** (do něčeho) zaplésti; (I, 441)
ingenium (I, 335, 445), viz *acuere*
inquam, (I, 441), pravím, řku; *inquis*, pravíš; *inquit*, vece, praví; řekl, odpověděl, zvolal; (*schodné sloveso; vyskytují se jen některé tvary; viz str. 623*)
insignis, *e*, (I, 435), **a)** znameňaný, označený, znatelný; vyznačující se, nápadný; vyznamenávající se; **b)** význačný, skvělý, nápadný, neobvyčejný, pamětihodný, vyznamenávající se, bijící do očí, obzvláštní; proslulý, pověstný
instituō, *ere, instituī, institūtum*, 3., (II, 153, 304); *sacra i.*, zaříditi, zavéstí oběti, bohoslužbu
intellegō, *ere, intelligēxi, intellectum*, 3., poznati, usouditi, pochopiti (*atd.*, viz II, 252)
interesse (II, 305) *proeliō* (dativ) účastniti se bitvy
interitus (II, 492; I, 285); *interitum parāre*, chystati záhubu, zkázu
intersum viz *interesse*
invādere (II, 72, 566) *in Atticam*, vtrhnouti, vpadnouti do Atiky; *i. in urbem*, vtrhnouti, vniknouti do města
irācundia, *ae, f.*, (I, 365) hněvi-

vost, prchlivost, unáhlenost; prudký hněv
iudicāre (II, 122; 235, 395); *perfidus iudicor*, (II, 37), jsem pokládán za věrolomného (*vazba 2 nomin.*); *virōs iudicō optimōs*, pokládám muže za nejlepší (*vazba 2 akus.*)
iūs (II, 60); *pār iūs*, rovné právo, rovnoprávnost
labor (I, 219); *acti laborēs* viz *agere*
labōriōsus, *a, um*, (I, 124), **a)** namáhavý, pracný, lopotný, trudný, obtížný, klopotný, strastný; **b)** pracovitý, pilný, snaživý, přičinlivý; **c)** (prací) týraný; (lopotou) sužovaný, bědný
labrum, *i, n.*, **a)** ret, pysk; **b)** kraj, okraj
lābrum, *i, n.*, umyvadlo, pánev, vana, kád
laetus, (II, 305), (*v platnosti doplňku*.) vesele, s radostí, s veselou, rád
lapis, idis, *m.*, (I, 392), **a)** kámen; *Pariūs l.*, parský kámen, mramor; **b)** mlíník; **c)** drahý kámen
latrōcinium, iī, n., **a)** loupežnictví, loupežení, zákeřnictví, loupež; **b)** loupežný útok, loupežný nájezd, loupežná výprava; **c)** loupežnická rota, sběr
lavāre (II, 438) *corpus*, (u)mýti tělo = (u)mýti se, (vy)koupati se, (II, 399, pozn.)
lēs (I, 315; II, 305); *lēgem suādēre*, (II, 313, 500), doporučovati, navrhnouti zákon

libenter, rád, ochotně, s chutí, s radostí, milerád; dobrovolně, nenuceně; podle libosti; *libentissimē* (II, 6)

liber (I, 251; II, 10, 20); *libera rēs pública*, svobodný stát

liberē, a) svobodně, volně; neomezeně, nezávisle; bez překážky, nenuceně; b) svévolně, nevázaně, rozpustile, bezuzdně; c) upřímně, přímo, nepokrytě, bez obalu; *liberius*, (k o m p a r a t i v), svobodněji, volněji, směleji, příliš volně, příliš nevázaně

libertās, *ātis*, f., (I, 219) a) svoboda, volnost; b) svévole, zvlé, nevázanost, rozpustilost; c) (občanská) svoboda; (politická) svoboda, svobodné zřízení, samospráva, samostatnost; d) přímnost, upřímnost, nepokrytost; smělost (*v ušlechtilém smyslu*)

ligneus, *lignea, ligneum*, (I, 365), dřevěný, ze dřeva

lignum, *ī*, n., dřevo; kus dřeva, poleno; (*plur.:*) dříví; (I, 440)

littera (I, 141); *litterae*, (I, 141), (v lat. plur., v češt. sing.), psaní, dopis, list; (II, 53); *litterae et artēs*, vědy a umění

lūgeō, *ēre, lūxi*, —, 2., (II, 493)

luō, *ere, luī, luitūrus*, 3., a) odpykati, splatiti, napravití, odčinití, smýti; *aliquid morte l.*, odpykati něco smrtí; b) trpěti, pykati (za něco); c) vytrpěti, zaplatiti

lūx (II, 6); *primā lūce*, (II, 88), za svítání, na úsvitě

malum, *ī*, n., (I, 495; II, 306)

mandāre (II, 306); *fugae sē m.*, (I, 487; II, 130), dáti se na útěk, utéci; *litteris m.*, (II, 53); *memoriae m.*, zapamatovali si; *animis m.*, vštípiti

marmor, *oris*, n., (I, 259) a) mramor; b) sloupy, desky, výrobky a j. z mramoru; c) lesknoucí se hladina mořská; *marmor Parium*, parský mramor

māximē, (I, 392; II, 148) a) nejvíce, převelice; *quam m.*, co (možná) nejvíce; b) [při výčtu:] nejprve, na prvním místě; c) celkem, přibližně; d) obzvláště; e) [v odpovědi:] *immō māximē, immō-vērō māximē*, zajisté ano!

memoria (I, 442, 92) **factōrum** (*gen. předmět.*), upomínka na činy

mereō, *ēre, uī*, —, 2., (II, 493); *laudem m.*, zasluhovati, zasloužiti (si) chvály, pochvaly

micāre, (II, 657) (*o bleščích:*) mihotati se, křížovati se

minuō, *ere, minuī, minūtum*, 3., (I, 306, 335), (udělati z něčeho menší kousky), rozštípati, rozřezati, rozkrájeti, rozlámati, rozmělniti; zmenšiti, omeziti, zeslabiti; *minuī* (passiv.), zmenšovati se

miser (II, 123); *misera sors*, nešťastný, bídný osud

miseret mē alicuius (*alicuius rei*), (neosobně sloveso), jest mi líto někoho (něčeho); jímá mne útrpnost nad někým; poctíuji soustrast s někým

mittere (II, 567); *tēla m.*, metati střely

mōs, *mōris*, m., (I, 202), **a**) mrav, zvyk, obyčej; **b**) předpis, pravidlo, zákon; **c**) způsob; **d**) [*plur.:*] mravy, povaha, charakter; **e**) mravnost; **f**) [*ve špatném slova smyslu:*] špatné mravy

multitūdō (I, 403) **hominum**, (množství lidu), lidnatost

mūniō, *īre, mūnīvi (mūnīi), mūnītum*, 4., (I, 366), **a**) zakládati opevnění; (něco) činiti pevným, obydlitelným, schůdným, sjízdným; **b**) opatřovat hradbou; **c**) chrániti, kryti; *sē moenibus m.*, chrániti se hradbami

nātiō, *iōnis*, f., (I, 251), **a**) porod; r o d; **b**) n á r o d, k m e n; **c**) druh lidí, třída lidí; **d**) pránarod

nātus, *a, um*, **a**) zrozený, stvořený, určený (k něčemu); **b**) vyrostlý; **c**) utvářený; (I, 426);

d) (I, 295; II, 200, 201) [*při udávání věku:*] (stár), -letý; *vīgintī annōs nātus*, dvacetiletý, ve věku dvaceti let; *vīgintī ferē annōs n.*, maje asi 20 let věku, ve věku asi dvaceti let, asi dvacetiletý

nātus sum, **A**: (ind. pf. slovesa *nāscor*), narodil jsem se; **B**: (při udání věku:) *nātus sum... annōs*, jsou mi ... léta, jest mi ... let; (II, 200, 201)

nāvālis (II, 104); *nāvālis pugna*, námořní bitva

necō, *āre, āvī, ātum*, 1., usmrtiti, zabít, zavraždit; zahubiti,

zničiti; *venēnō n.*, usmrtiti jedem = otrávit

neglegō, *ere, neglēxi, neglēctum*, 3., (*aliquid*), (I, 481; II, 72)

nervus, *ī*, m., **a**) šlachy, sval; **b**) (*na luku:*) tětva; (*na hudeb. nástroji:*) struna; (*na štítě:*) kůže; **c**) vazba, vězení; **d**) síla, jádro, podstata; **e**) prostředek; **f**) (*v řečnictví:*) síla, důraz

nihil novī (*malī*), (I, 343, 344), nic nového (zlého)

nōmināre (I, 501) **senātum ā senibus**, nazvati senát podle kmetů (*t. j.* utvořiti název »*senātus*« pro sbor kmetů rádců ze slova »*senēs*« = kmeti); *urbem ē suō nōmine Rōmam nōmināre*, nazvati město podle svého jména »*Rīm*«

numerō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 178), **a**) čítati; počítati; napočítati; **b**) vypočítati = vyplatiti; vypočítávati (= řadou uváděti); **c**) (po)čítati (k někomu, mezi něco), pokládati (za něco)

obruō, *ere, obruī, obrutum, (obruitūrus)*, 3., **a**) zasypati; *aliquem pilīs o.*, někoho zasypati kopími, na někoho naházeti kopí; **b**) zalíti, zatopiti, pokrýti vodou; **c**) zahrabati, zakopati; *terrā o.*, zahrabati, zakopati v zemi; **d**) zasypati, obzypati; **e**) (vážou, počtem) překonávati

obscurō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a**) (I, 258), zahalovati temnotou, zatemňovati; skrýti, zahaliti, zastřít; činiti nezřetelným, či-

niti temným; **b)** zatajovati, skryvati; uvéstí v zapomenutí **observāre** (II, 123, 254, 396) **mōrem**, zachovávati zvyk, obyčej **obses**, *obsidiūs*, m., f., **a)** rukojmí; *obsidēs dare*, dáti rukojmí; **b)** ručitel; **c)** záruka

obsidiō, *iōnis*, f., **a)** obležení, obkličení, uzavření; **b)** tíseň, hroživé nebezpečí; *obsidiō decem annōrum*, desetileté obléhání

obtineō, *ēre*, *obtinūi*, *obtentum*, 2., **a)** držeti, míti v držení, zaujímati; **b)** (něco) míti obsazeno; **c)** podržeti, udržeti; uhájiti, ubrániti; **d)** dokázati; **e)** dostati, obdržeti (v držení); **f)** získati, nabýti; *rēgnum o.*, dosáhnouti královské moci, důstojnosti

occupō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 463; II, 308), **a)** obsaditi, zaujmouti; **b)** zmocniti se, uvéstí ve svou moc; **c)** přepadnouti, napadnouti; **d)** (*o strachu a p.*) zmocniti se, napadnouti; **e)** zaměstnati, zaneprázdniti; **f)** (*o peněžích*) uložití; **g)** pospíšiti si, předejiti, předstihnouti, dříve začítí;

imperium Italiae occupāre, zmocniti se vlády nad Itálií; *urbem o.*, zmocniti se, ve svou moc uvéstí město; *imperium sōlus dictātor occupāvī*, zmocnil jsem se samojediny vlády jako diktátor

odium (II, 308, 438, 439); *in odiō esse* (*odiō esse*) *apud aliquem*, býti nenáviděn někým

offendō, *ere*, *offendī*, *offēnsum*, 3., (I, 336), **a)** naraziti (*hmotně*); **b)** vraziti, naraziti (na někoho), setkatí se (s někým), zastihnouti; **c)** nemile se dotknouti, urazití; **d)** vzbuditi nevoli, pohoršení; **e)** dopustiti se chyby, chybití; **f)** (po)horšiti se (nad něčím)

ōlim, (I, 131), **a)** kdysi, před časem; **b)** dávno, již dávno; **c)** [*o budoucnosti*.:] jednou; **d)** [*bez časového omezení*.:] jedenkrát, někdy, druhdy

omnis, *e*, (I, 436); *omne animal*, každý tvor; *omnis Gallia*, veškerá Gallie v celku, celá Gallie; *omnis pecūnia*, všechny peníze

operam (II, 308) *dare* (II, 300); (I, 241)

opīmus, *a*, *um*, **a)** žírný, tučný; **b)** bohatý; značný; nádherný; výnosný; **c)** vzácný, skvělý; (*viz spolia*)

oppidānus, *a*, *um*, maloměstský; (I, 151); *oppidānus*, *i*, m., měšťan, maloměšťan; *oppidum*, *i*, n., pevné, opevněné místo; město (zpravidla menší venkovské město)

oppugnō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 217), dobývati, útočiti; napadati, obléhati

ortus, *ūs*, m., **a)** východ; **b)** původ, vznik, počátek; **c)** [*o člověku*.:] původ, rod; narození; *ortū sōlis* (II, 88)

os, *ossis*, n., (I, 348), (plur. *ossa*, *ossium*), **a)** kost; **b)** [plur.:] kosti, kostra; tvrdší části v těle (*proti měkkým*); **c)** nitro

pārēre (II, 495) *cōnsiliō*, uposlechnouti rady, řídití se radou
pars (II, 568); *partēs*, (II, 568), viz *agere*

parsimōnia, *ae*, *f.*, spořivost, šetrnost; skrovnost, prostota

passus (II, 155; 197); *ducenta milia passuum*, dvě stě tisíc dvojkroků = 296 kilometrů

patricius, *ii*, *m.*, patricij; (patriciové byli za královské doby a na počátku republiky jediní plnoprávní římsí občané); *patricius*, *a*, *um*, patricijský, šlechtický, urozený

paulō, (*abl. miry*), o málo, o něco, trochu, poněkud; *paulō post*, nedlouho (brzy) potom

penetrāre (II, 373) *in urbem*, vniknouti do města

per (II, 353); *per mare*, po moři; *per tōtam vitam*, po celý život; *per quinque saecula*, po pět století; *per lēgātōs*, skrze vyslance; (I, 182, 420; II, 104, 255, 411, 496)

peragō, *ere*, *perēgī*, *perāctum*, 3., (I, 442), **a)** proháněti; **b)** dodělati, provésti, dokončiti, skončiti, dokončiti válku; **c)** prožiti, strávití; **d)** (prováděti slovy =) pronáseti, přednáseti; pojednávatí, líčiti; vypravovatí, vypočítavatí

perfidus, *a*, *um*, (I, 141), nevěrný, věrolomný, zrádný, úskočný, nepoctivý, ošemetný, bezcharakterní

perfundō, *ere*, *perfūdī*, *perfūsum*, 3., **a)** políti, ztropiti; postříkati; zalíti; smáčetí; *sūdore perfusus*, opilý, zalitý potem;

b) napustiti (něco něčím); **c)** zahrnouti (něčím), naplniti, uchvátiti, dojmouti, proniknouti

perlegō, *ere*, *perlēgī*, *perlēctum*, 3., **a)** přehlížeti, prohlížeti, pozorovati; **b)** přečísti

permisceō, *ēre*, *permiscuī*, *permixtum*, 2., **a)** smíchatí, přimíchatí; **b)** spojití, sloučítí; **c)** pomíchatí, zmásti, popléstí, uvéstí ve zmatek, uvéstí v nepořádek

perscribō, *ere*, *perscripsi*, *perscriptum*, 3., **a)** vypsati, popsati, napsati, vylíčiti, zaznamenati, sepsati; *rēs gestās duōbus librīs p.*, napsati, sepsati dějiny ve dvou knihách; **b)** v dopise vypsati, písemně oznámiti, zevrubně psáti; **c)** úředně zapsati (do protokolu); zapsati položku (do účetní knihy); **d)** poukázati (částku peněz), platiti

persevērāre (II, 212, 284); *in bellō persevērō*, vytrvávám ve válce, dále válčím; *persevērō facere* (II, 284, 212)

persuādēre (II, 354, 355); *nōbis persuāsum est, ut...*, jsme rozhodnutí, odhodláni, aby...; dali jsme se přemluvití, aby...; *nōbis persuāsum est (s vazbou akus. s inf.)*, nabyli jsme přesvědčení, jsme přesvědčeni, máme za to, že...

pessum, v záhubu, na zmar

pessumdō, (*pessum dō*), *pessumdare*, *pessumdedī*, *pessumdatum*, uvrhnouti v záhubu, zahubití, zničití, zkazití

placeō, *ēre, placuī, placitum*, 2., (I, 271; II, 310, 496); *aliquid mihi magis placet*, něco se mi více líbí, něco jest mi milejší, příjemnější

plēbēius, *plēbēiī*, m., plebej; *plēbēius, a, um, a)* plebejský, lidový, neurozený; **b)** sprostý, nízký, všední

plērumque, (I, 180), obyčejně, zpravidla, větším dílem, velmi často, přechasto, skoro

plūrimus (II, 111, 116, 117, 118, 496); *plūrimō emere* viz *emere*

post, (příslovce), [o místě:] v zadu, pozadu; [o čase a výčtu:] potom, později; [o budoucnosti:] přistě, budoucně; **post**, (*předložka*, viz I, 259); *paulō post* viz *paulō*

posterus (II, 310, 86); *posterō annō*, příštího, následujícího roku; **posterior, posterius**, (*komparativ*), **a)** zadnější; **b)** pozdější; **c)** chatrnější, méně vážený, menší ceny; **postrēmus, a, um**, (*superlativ*), nejzadnější, poslední; *postrēmō*, konečně, nakonec, posléze; (*při výčtu:*) posléze, zkrátka, vůbec; *postrēmum*, posledně, na posled

postrēmō, postrēmum, viz *posterus*; (I, 374; II, 496)

potestās (I, 321); *rēgia p.*, královská moc; *in potestatem alicuius venire*, (u)padnouti do něčí moci

praebere (II, 496); *sē p. clementem*, osvědčovati se laskavým, milostivým, (*v lat. vazba 2 akus.*)

praemium, *ī, n.*, (I, 140), **a)** vybraný kus z válečné kořisti, kořist; **b)** pocta, čest, vyznamenání, čestný dar; **c)** odměna, odplata; **d)** výhoda, přednost; výsada; zisk, prospěch

praestāre (II, 439, 440); *sē praestāre virum fortem*, osvědčiti se statečným mužem, (*v lat. vazba 2 akus.*)

praesum (II, 256, 32; I, 374); *classi praesesse*, veleli loďstvu; *imperiō Rōmānō praesesse*, vládnouti římské říši

praetōrium, *ī, n.*, **a)** [v římském táboře:] velitelský stan, hlavní stan; **b)** prostor před hlavním stanem, shromaždiště; **c)** [za císařství:] císařova tělesná stráž

primum, (příslovce), (II, 256), **a)** nejprve, nejdříve; **b)** [ve výčtu:] za prvé, předně; **c)** po prvé

prīncipātus (I, 501); *p. maris*, nadvláda na moři; (*za císařské doby:*) **prīncipātus**, (císařská) vláda, císařství, principát

prīncipiō (II, 87, 89), (I, 179)

prīvō, *āre, āvī, ātum*, 1., (*aliquem aliquā rē*), zbavovati, zbavit (někoho něčeho); oloupiti, připraviti (někoho o něco); zprostiti (někoho něčeho), vysvoboditi (někoho od něčeho); *aliquem rēgnō prīvāre*, někoho zbavit královské vlády, královské moci, trůnu; *prīvātus* (II, 411)

prō (II, 356); *prō multitudīne hominum*, podle lidnatosti, vzhledem k lidnatosti

prōpāgō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** rozsazovati, rozmnožovati, rozplemeňovati; **b)** rozširovati; *terminōs imperiī suprā mare p.*, rozšířiti hranice říše za moře; **c)** [časově:] dále vésti, udržovati, zachovávat

prōverbium (I, 273) *est*, přísloví jest, praví

pugnāre (II, 157) *cum aliquō dē aliquā rē (dē imperiō)*, bojovati s někým o něco (o nadvládu)

putāre (II, 22) *supplicia grāta* pokládati popravu za milé, (*v lat. vazba 2 akus.*); **putāre** (*s vazbou akus. s inf.*), (II, 235), domnívati se, mysliti, míni, míti za to, souditi, uznávati, věřiti, býti přesvědčen

pyramis, idis, f., (egyptská) pyramid; jehlan

quā, (I, 93), **a)** kudy; **b)** kde; **c)** kam; **d)** pokud; až potud, pokud; **e)** nějak

quaerō, ere, quaesivī, quaesitum, 3., (I, 443, 486), **a)** hledati, vyhledávati; **b)** vymýšleti; **c)** hleděti si zjednati, dobýti, nabýti, opatřiti, získati;

d) hleděti zvědět; vyptávati se, dotazovati se, pátrati; **e)** [*v soudnictví*.:] vyšetřovati; **f)** [*ve vědě*.:] zkoumati, vyšetřovati, hleděti stanovit;

g) snažiti se, hleděti, chtít, přát si, toužiti

quandō, (I, 93), **a)** v které době; kdy; **b)** kdy (= když); **c)**

když, ježto; **d)** [*neurčitě*.:] někdy

quis, quid, (zájmeno), **a)** [*tázací*.:] kdo? co? (*se substantivem*.:) který; **b)** [*neurčitě*.:] někdo, něco; kdo, co; leckdo; *nē quid meārum rērum*, aby nic z mých věcí ne...; (*viz heslo »nē«* na str. 307; *viz též* str. 323);

quid? co? jak? proč? *quid tacēs?* proč mlčíš?

rādix (I, 393; II, 569); *rādīcēs agere*, zapouštěti kořeny

rapiō, ere, rapuī, raptum, 3., (I, 490), (II, 164, 181, 205), **a)** prudce uchopiti, chápati se; prudce hnáti, unášeti, táhnouti, vésti; **b)** chvatně jíti, spěchat; **c)** rváti, vyrvat, urvat; **d)** trhati, utrhnouti, strhnouti, vytrhnouti; **e)** vléci, odvléci, unést; **f)** ukořistiti, uloupiti; **g)** [*o abstraktech, nemoci, smrti a j.*.:] uchvátiti, unést, strhnouti

redigō, ere, redēgī, redāctum, 3., **a)** zpět hnáti, zpět přivést; uvést; **b)** [*o penězích*.:] sehnati; **c)** uvést v nějaký stav, (něčím) učiniti; *in dīcīonem (potestātem) r.*, uvést do moci, do poddanství, v moc, v poddanství; podrobiti; *ad vānum r.*, uvést na zmar

rēgnum, (II, 396), královská moc, královské důstojenství

religiō (II, 374) **Christiāna**, křesťanské náboženství

religiōsus, a, um, **a)** povážlivý, zlověstný, nešťastný; **b)** svědomitý; **c)** zbožný, bohabojný; **d)** posvátný, úctyhodný

relinquō, ere, reliquī, relictum, 3., (I, 319), **a)** zanechávati, zanechati, zůstavití; **cōpiās castris praesidiō** (dat.) *relinquere*, zanechati vojsko tábora k ochraně, k ochraně tábora; **b)** ponechati; přenechati; **c)** opustiti; vzdáti se (něčeho), nechati stranou

reliquiae, ārum, f., a) ostatky, zbytky, zbytek; **b)** tělesné ostatky; **c)** pozůstalost

remigrō, āre, āvī, ātum, 1., zpět se přestěhovati, nastěhovati; vrátiti se

reprehēnsiō, iōnis, f., domluva, výtka, pokárání, hana

repugnantia, ae, f., odpor; rozpor

rēs (I, 299), (II, 312, 569); *summae rēs historiae Rōmānae*, hlavní události římských dějin; *rēs familiāris* (I, 435)

respuō, ere, respuī, —, 3., a) vyplíti, vyvrhnouti; **b)** odmítnouti, zamítnouti; pohrdnouti

restituō, ere, restitūi, restitūtum, 3., **a)** zpět postavití (na předešlé místo); **b)** znova postavití, znova vystavěti, obnoviti, znova zříditi; **c)** postavití (někoho na předešlé místo), uvéstí v bývalý stav, dosaditi; **d)** (z vyhnanství) zpět povolati; **e)** zpět odevzdati, vrátiti; **f)** opět získati; **g)** nahraditi;

proelium, auctōritātem r., obnoviti boj, vážnost; *moenia r.,* znova vystavěti hradby

rhinocerōs, ōtis, m., nosorožec
rogus, ī, m., hranice (*dříví*)

ruīna, ae, f., (I, 273), **a)** zřícení, spadnutí, pád; **b)** pád, zkáza; **c)** zřícenina, trosky, ssutina

saeculum, ī, n., (II, 157) **a)** lidský věk, pokolení, rod, koleno, generace; **b)** [*vābec:*] věk, doba; duch času; **c)** století; (neurčitá) dlouhá řada let; **d)** lidé některé doby

saeviō, īre, saevīvi, saevīi, saevītum, 4., (I, 367), zuřiti, vztekati se, zuřivě si vésti; zle, krutě řádití

saevus, a, um, hrozný, strašný, strašlivý, krutý

salvus, a, um, a) zdrav, v dobrém stavu; **b)** neporušen, nepoškozen, bezpečen; **c)** živ, na živu

satis (*s genit.*), (II, 7), dosti, dost, s dostatek (něčeho); *satis cōpiārum*, dosti vojska

scindō, ere, scidi, scissum, 3., štípati, rozštípnouti; trhati, roztrhnouti; rozervati; rozkrojiti, rozrážeti; *sē scindere*, roztrhnouti se, rozdvojiti se, rozdělití se

scrip̄tor r̄erum gestārum, (I, 313), (spisovatel událostí =) dějepisec

secūris, is, f., (akus. *-im*, abl. *-ī*), (I, 347, 347), **a)** sekyra; **b)** (*v přeneseném významu:*) moc, hodnost, nadvláda; rána, ztráta, škoda

sēdēs, sēdis, f., (I, 315, 353), **a)** sedadlo; **b)** sídlo, domov, bydlíště; **c)** místo, půda

semel, (II, 8), jednou, jedenkrát
serviō, īre, servīvi (servīi), servītum, 4., (I, 367; II, 257), **a)**

otročiti, sloužiti, konati otrocké služby, býti otrokem; **b)** [o *pozemcích, budovách*.:] míti služební povinnost, býti obtížen nějakým závazkem; **c)** býti oddán, sloužiti (něčemu); míti zření (k něčemu); oddávati se (něčemu); dbáti (něčeho); **d)** nechati se ovládati, poslouchati

servāre, (II, 570), zachovávat; chrániti, zachraňovati, uchrániti

silentium, *iī*, n., **a)** mlčení, ticho; *māximō silentiō*, (II, 88), za největšího ticha; **b)** klid, nečinnost; **c)** nerušenost auspicí, bezvadnost

simulatque, simulac, (*čas. spojka*), jakmile; hned jak

sīn, (*podmínková spojka*), jestliže však; kdyby však; pakli

solvō, ere, solvi, solūtum, 3., **a)** rozvázati, odvázati, uvolniti; **b)** zaplatiti; **c)** zbaviti, zprostiti, osvoboditi;

d) rozbítí, zbořiti, strhnouti; **e)** uvolniti, zeslabiti; učiniti mdlým, malátným; **f)** rozluštit; **g)** vzdáliti, zapuditi, zahnat; odložit, zrušiti, odstraniti;

nāvēs s., odvázati loď = vytáhnouti kotvy; odraziti od země, od souše s loďmi; *aliquem obsidiōne* s., někoho zbaviti obležení; *obsidiōnem solvere*, upustiti od obléhání

sonāre, (II, 441), vydávati zvuky, rozléhati se

sors patriae, (I, 427), osud vlasti

spēs (I, 299; II, 258); *bona spēs*,

dobrá naděje; dobrá, pěkná vyhlídka do budoucnosti

spolium, *iī*, n., **a)** zbroj (*svlečená protivníkovi zabitému v boji*), oděni; *spolia opīma*, skvělé, vzácné oděni (odňaté v boji nepřátelskému vůdci); **b)** (svlečená) zvířecí kůže; **c)** kořist, plen, lup

spondēre (II, 499, 500); *spōnsus*, *iī*, m., snoubenec, ženich; *spōnsa*, *ae*, f., snoubenka, nevěsta; *spōnsus*, *iī*, n., slib

statuere, (II, 359), [*zde*.:] ustanoviti se (na něčem), umíniti si; *praemium* s., ustanoviti odměnu

strepitus, *ūs*, m., (I, 464), hřmot; šumot, šumění; šustot; praskot; hukot; skřípot; ryk; hlahol

studiōsē, (II, 313), horlivě, pečlivě, snažně, usilovně

studium (II, 313) **et diligentia**, pile a příčinnivost; usilovná příčinnivost, usilovná pile

suādēre, (II, 313, 500); viz *lēx*

subvertō, ere, subverti, subversum, 3., **a)** podvrátiti, vyvrátiti, skáceti; **b)** podkopávati; zvracet; rušiti

sum viz *esse*

sūmere (II, 570); *venēnum* s., vzíti jed, požítí jedu; (*otravití se jedem*)

summus, *a, um*, (I, 322; II, 54), **a)** nejvyšší, nejhořejší (*místem*); **b)** nejvyšší (*postavením, mocí*), svrchovaný; **c)** (*časově*.:) nejvyšší, poslední; **d)** (*intenzivně*.:) nejvyšší, svrchovaný, největší, krajní, nej-

důležitější; hlavní, dokonalý, úplný; *summus magistratus*, nejvyšší státní úřad; (viz *vis*)
superāre (II, 106; 212, 313); *pugnā nāvālī adversārium s.*, porazit protivníka v námořní bitvě; *aliquid ducentis pedibus* (abl.) *superāre*, převyšovat něco o 200 stop
supersum, *superesse*, *superfui*, **a**) zbývati; **b**) býti ještě na živu; zůstati na živu; přežítí; **c**) býti v nadbytku; přebývati
supplicium, *ii*, n., **a**) pokorná prosba; **b**) prosba k bohům, modlitba, vzývání bohů; děkovaná slavnost; **c**) poprava, trest smrti; **d**) (*vābec*:) trest
suprā, (příslovce), **a**) [*místně*:] nahore, nad tím, svrchu; **b**) [*časově*:] dříve, výše, svrchu; **c**) [*o počtu, míře*:] nad to, přes to, více, výše
suprā, (*předl. s akus.*), (II, 258), **a**) [*místně*:] nad (*něco, něčím*), za (*něčím*), přes (*něco*); **suprā mare**, za moře, za mořem; **b**) [*časově*:] před, za; **c**) [*o míře*:] nad, přes
tālus, *i*, m., kotník, kůtko, hlezno
tantum, (II, 125), **a**) tak velice, tolik, (tak veliký počet, taková spousta, taková síla *něčeho, a j.*); **b**) tak daleko; tak dalece; potud; tou měrou; tak; **c**) jen tolik; tak málo; jen tak daleko; jen potud; jen tak; **d**) toliko, jediné, jenom, jen, pouze
tēlum, (II, 313), [*zde*:] šíp; střela
tempestās, *ātis*, f., (I, 464), **a**)

čas, doba; chvíle, okamžik; **b**) počasí, povětrí; **c**) špatné počasí; nečas, nepohoda; bouře, vichřice, dešť; **d**) pohroma, zkáza, neštěstí; *in tempestate*, v bouři, za bouře
tigris, *tigris*, nebo *tigridis*, m., f., (akus. *-im*, *-in*, abl. *-i*, *-e*), (plur. *tigrēs*, *ium*), tygr
tolerō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 377), **a**) snášeti, nésti, trpěti, zakoušeti; **b**) snéstí, vydržeti, přestáti, přetrpěti; **c**) [*těžce, nuzně a p.*] udržovati, živiti, zachovávatí, uhajovati
tonitrus, *ūs*, m., hrom; (*plur.*:) hřímání, hromobití
trānō, *trānsnō*, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) přeplovati (*ad suōs*, ke svým); **b**) procházeti, pronikati, prostupovati
tribuere (I, 336; II, 501)
triumphāre *dē (ex) aliquō*, (II, 571), slaviti triumf, triumfovati nad někým; *aliquem t.*, přemoci, pokořiti někoho; zvíťeziti nad někým
tunica, *ae*, f., tunika, (spodní šat Římanů, bez rukávů nebo jen s krátkými rukávy, sáhající po kolena)
ubi, (I, 93), **a**) [*o místě*:] kde (*tázací, vztažné*); **b**) [*o čase*:] kdy, když; **c**) [*časová spojka*:] jak, jakmile; kdykoli
ultimus, *a*, *um*, (superlativ), (I, 322), **a**) nejvzdálenější, nejdlehlější; **b**) nejzazší, nejzadnější; **c**) nejkrajnější, krajní; **d**) poslední, konečný; **e**) poslední, nejnižší, nejnepatrnější, nejchatrnější

urgeo, *ēre, ursi*, —, 2., **a**) tisknouti, tisniti, tlačiti, svirati, mačkati; *aliquem u.*, doléhati, dotírati, naléhati na někoho; stíhati někoho; **b**) tížiti, trápití, týrati; **c**) naléhati, nutiti, doháněti, spěchati, chvátati, kvapiti; **d**) namáhati se, lopotiti se; **e**) dávatí důraz, zdůrazňovati, důrazně vytýkati; **f**) (*o místech*:) přiléhati, sousediti, hraničiti, dotýkati se; **g**) (*časově*:) blížití se, nastávatí

ut, (*příslovce*), **a**) jak? **b**) jak! **c**) jak; jako; jakož; jakožto; **d**) jakoby; *ut — ita*, jakkoli — přece; *sice — ale*; (I, 242; II, 283); **ut**, (*spojka*), (II, 212, 220, 314, 323, 375, 377, 502)

validus, *a, um*, (I, 395), **a**) silný; statný; mohutný, mocný; významný, závažný; vynikající; **b**) zdravý, křepký; **c**) účinný, působivý, platný; **d**) vhodný, schopný; (*komparativ*: II, 41)

vānum, *ī, n.*, (I, 377), **a**) prázd-
ná věc, prázdnota, jalovost, ne-
pravdivá věc, předud; **b**) zmar;
(viz *redigere*)

vās, *vāsis, n.*, (*plur.*: *vāsa, ōrum*), (I, 344, 346; II, 35), **a**)

nádoba; **b**) drahocenná nádoba; *vāza*; **c**) (*plur.*:) nádoby, vázy; nádobí, náčiní, nářadí; (vojenské) potřeby, (vojenská) zavazadla

vēr (I, 337; II, 86)

vertex, *verticis, m.*, **a**) vír; vichr, vichřice, smršť; **b**) točna, pól; **c**) téměř, temeno; vrch, vršek (*něčeho, na př. hory a p.*)

vertere (II, 360); *sē ad Capitō-
lium v.*, obrátiti se, zaměřiti ke
Kapitoliu; *terga v.* (II, 360);
in fugam v., obrátiti na útěk,
zahnati

vexāre, (I, 445; II, 107; 314,
502), trápití, trýzniti, mučiti

vincō, *ere, vicī, victum, 3.*, (II,
259); *aliquem proeliō v.*, ně-
koho přemoci, poraziti v boji,
v bitvě

vīs (I, 355); *summā vī*, s největ-
ším úsilím

vocāre (I, 241, 287; II, 37, 107);
vocārī, býti nazýván, -a, -o;
nazývati se, jmenovati se,
slouti

vulgō, *a*) obecně, všeobecně; vů-
bec, vesměs; bez rozdílu; ve-
řejně; *b*) obyčejně, napořád,
hromadně; *c*) všude, na růz-
ných místech, porůznu, vůkol

59. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 636!)

1. Quā rē ingenium vestrum māximē acvistis, iuvenēs?
— 2. Multitudō etiam nunc inānibus superstitiōnibus imbū-
ta est. — 3. Scīpiōnem Āfricānum Minōrem, lēgis agrāriæ
adversārium, repugnantiam suam morte luisse cōstat. —

4. Rōmānōrum virtūs lūxuriā *minūta est*. Rōmānōrum virtūtem lūxuriā *minūtam esse* cōnstat. Probitātem multōrum lūxuriā *minūtum irī* crēdimus. — 5. Aestāte calidissimā iuvenēs laetī corpora in aquīs flūminum et rīvōrum vel in lacubus *abluērunt*. — 6. Laudem, quam studiō et diligentīā *meruerātis*, malīs mōribus minuistis. — 7. Utinam nē studium et diligentiam *minuissētis!* Sī studium et diligentiam *minuēritis, castigābimini*. — 8. Medicus rēgem Pyrrhum venēnō necāvisset, sī ei C. Fabricius, cōsul Rōmānus, praemium *statuisset*. — 9. Numa Pompilius, secundus Rōmānōrum rēx, cum rēgnum obtinuisset, templa deōrum aedificāvit et sacra *instituit*. — 10. Cum tē fortūna *dēstituisset*, multī amīcī tē *dēstituērunt*. Amīcī, quī tē in rēbus adversīs *dēstituērunt*, nunquam vērī amīcī fuērunt. Cum tē fortūna *dēstituērit*, multī amīcī tē dēstituent. — 11. Lēgātī Caesarī nūntiāvērunt militēs nunquam eum *dēstitūtūrōs esse*. — 12. Graecī cum Persās pugnā nāvālī fugāvissent, templa deōrum, quae Persae *diruerant, restitūērunt*. — 13. L. Iūnius Brutus, prīmus Rōmānōrum cōsul, senātūs auctōritātem, quam Tarquinius Superbus *dēminuerat, restituit*. — 14. Lēx erat: »Iī, quī nāvem in tempestāte *dēstituērint*, omnia āmittuntō!« — 15. Imperātor cum cōpiās suās in duās partēs *distribuisset*, proelium *restituit*. Cum cōpiae in duās partēs *distribūtae essent*, proelium *restitūtum est*. — 16. Athēniēnsēs moenia urbis ā Persīs *diruta* Themistocle auctōre brevī tempore *restituērunt*. Moenia urbis ā Persīs *diruta* Themistocle auctōre brevī tempore ab Athēniēnsibus *restitūta esse* legimus. — 17. Rōmulus vīgintī ferē annōs nātus in monte Palātīnō urbem *cōstituit*, quam ē suō nōmine Rōmām nōmināvit. — 18. Helvētīi quod prō multitūdine hominum angustōs finēs habēbant, novās sēdēs quaerere *cōstituērunt*. — 19. Meritō magnam laudem cōstantiae Rōmānae T. Līvius, rērum gestārum scriptor, *tribuit*; post clādem Cannēnsē vix ūlla alia gēns in bellō persevērāre *cōstituisset*. — 20. Leō asinum *discerpsit*, quod ei maiōrem partem praedae nōn *attribuerat*. — 21. Magnam grātiā captivī vōbīs habēbunt, sī iīs beneficia *tribuēritis*. — 22. Militibus agrōs in

colōniīs *attribūtōs* esse legimus. — 23. Cum castra hostium expugnāta essent, imperātor *prōmīsīt* militibus praedam *distribūtum* irī. — 24. Cum malōs mōrēs *exueritis*, beātē vivētis. — 25. Carthāginem, urbem ā Phoenīcibus conditam, Rōmānī *dīruērunt*; Scīpiōnem Carthāginem *dīrutam* dēflēvisse cōstat. — 26. Corinthus vix ā Rōmānīs *dīruta* esset, nisi ā Corinthiīs lēgātī Rōmānī *laesi* essent. — 27. Hominēs metalla terrā *obruta* *ēruērunt*. — 28. In proeliō dux pilis *obrutus* *corruit*. — 29. Cum ā Rōmānīs in Capitōliō templum conderētur, caput hūmānum *ērutum* est; ex eō Rōmānī *intellēxērunt* Rōmam caput magnī imperiī futuram esse. — 30. Narrāvit-ne magister vōbīs nōnnullās Italiae gentēs cum Rōmānīs linguā et mōribus *congruisse*? — 31. Cūr condiōnem nostram *respuistī*, amīce? Nisi condiōnem nostram *respuissēs*, māximē tibi ipse prōfuissēs. — 32. Nautae primā lūce nāvēs *solvērunt*; cum nāvēs *solūtāe* essent, is, quī classī praeerat, sīgnum impetūs dedit. — 33. C. Marius cōsul castra summā vī ā Teutonīs oppugnāta *dēfendit*. — 34. Imperātor Nerō, quod dēformitāte multōrum veterum aedificiōrum Rōmae *offēnsus* erat, urbem Rōmam *incendit*. — 35. Rōmānī ducem hostium in fugā *comprehendērunt*. — 36. Militibus, quī primī moenia Carthāginis Novae *āscenderant*, ā P. Scīpiōne multa et magna praemia *distribūta* sunt. — 37. Diogenēs cum virum doctum multa dē rēbus caelestibus disputantem audīret, »Quandō tū,« inquit, »dē caelō *dēscendistī*?« — 38. Oppidānī simulatque hostium exercitum *animadvertērunt*, portās *clausērunt*. — 39. In iānuā aedium ab homine malō haec verba *īnscrīpta* sunt: »Nihil malī intret!« Diogenēs cum haec *lēgisset*, »Dominus aedium,« inquit, »quā intrābit?« — 40. Hunc librum mē hodiē *lētūrū* esse scītō! — 41. Moenia urbis Jericho tubārum strepitū *corruisse* *lēgimus*. — 42. Numa Pompilius virginēs Vestālēs *lēgit*, ut perpetuum ignem in arā Vestae, quam ipse cōsecrāverat, custōdīrent. — 43. Puerōs et puellās vēre in viridibus campīs *lūsisse* et flōrēs *collēgisse* scīmus. — 44. *Collēcta* pecūnia nōbīs aut imperat aut servit. — 45. Māter mē valdē *dīlēxit*. — 46. Nōn *intellēxistis* hodiē

omnia, quae *lēgistis*. — 47. Sī ea, quae parentēs diligenter *collēgērunt*, *neglēxeris* et *cōsūmpseris*, brevī omnibus rēbus indigēbis. — 48. Hostēs cum *intellēxissent* sē dē exercitū nostrō victōriam nōn reportātūrōs esse, lēgātōs dē pāce ad ducem nostrum *mīsērunt*. — 49. Hannibal venēnum *sūmpsit*, quod semper sēcum habuit, simulatque *intellēxit* domum suam undique ā Rōmānīs circumsessam esse. — 50. Oppida et vicī ab hostibus *incēnsī sunt*; hostēs oppida sua et vicōs suōs eō cōnsiliō *incendērunt*, nē quid suārum rērum in potestātem victōris exercitūs veniret.

60. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 639!)

1. Grātiās parentibus agite, quī pulcherrimōs librōs vōbīs dōnō dedērunt, quōs plūrimō *ēmerant*; operam date, ut omnēs librōs studiōsē perlegātis. — 2. Voluptātem dōlōre *ēemptam* nocēre scītōte, iuvenēs! — 3. Homō quīdam servōs coēmēns servum genere Lacedaemonium interrogāvit: »*Probus - ne eris, sī tē ēmerō?*« Cui ille breviter respondit: »*Etiam sī nōn ēmeris.*« — 4. C. Iūlius Caesar satis cōpiārum castrīs praesidiō *relīquit*, nē ab hostibus expugnārentur. — 5. Cum Xerxēs, rēx Persārum, in Atticam *invāsisset*, Athēniēnsēs urbem Athēnās relinquere, nāvēs cōnscendere libertātemque Graeciae classe dēfendere *cōstituērunt*; cum Athēniēnsēs urbem *relīquissent*, Xerxēs urbem Athēnās occupāvit et arcem incendit (annō quadringentēsimō octōgēsimō a. Chr. n.). Posterō annō (annō quadringentēsimō undēoctōgēsimō a. Chr. n.) urbem ipsam a Mardonio *dīrutam esse lēgimus*. — 6. Vercingetorix cum Caesarī sē dēderet, »*Virum fortem,*« inquit, »*vir fortissime, vicisti.*« — 7. Xerxēs sē ā Themistocle servātum esse putābat; sed nōs scīmus eum Themistoclis calliditate *victum esse*. — 8. Miltiadēs prōvidēbat Persās parvīs Graecōrum cōpiīs *victum iri*. — 9. Hostibus *victis* Rōmānī omnēs agrōs *adēmērunt*. — 10. *Vae victis!* — 11. Rōmānī multīs proeliīs ab Hannibale *victi* numquam dēspērāvērunt. — 12. Vōs facilius cōnsiliō

quam irācundiā *victūrōs esse crēdite*, iuvenēs! — 13. Noster exercitus hostem *fūdīt* fugāvitque. Cum hostēs *fūsī* fugātique *essent*, urbs eōrum *diruta est*; ubi quondam urbs steterat, ruīnae supererant. — 14. Proeliō ad Philippōs *commissō*, quō cōpiaē Brutī *fūsae* fugātaeque *sunt*, etiam Q. Horātius Flaccus, poēta Rōmānus, interfuit. — 15. Post clādem Cannēnsem senātus Rōmānus grātiās *ēgit* Varrōnī cōsulī, quī reliquiās exercitūs *fūsī collēgerat*. — 16. Histriōnibus, quī partēs suās bene *ēgerant*, *plausimus*. — 17. Pōpulum altam rādīcēs validās *ēgisse* vīdimus. — 18. Militēs cum hostēs *vicissent*, magnum pecoris numerum *abēgērunt*, magnam aurī argentīque cōpiam *āvērunt*, filiā regis captivā *abdūxērunt*. — 19. Omne animal id agit, ut sē cōservet. — 20. M. Tullius Cicerō diēs et noctēs nihil aliud *ēgit*, quam ut civēs salvī essent. — 21. Iūcundi (sunt) *ācī* labōrēs. — 22. Miltiadēs īnsulās, quae Cycladēs nōminantur, in potestātem Athēniēnsium *redēgit*. Miltiadem īnsulās Cycladas in potestātem Athēniēnsium *redēgisse* scīmus. Scīmus īnsulās Cycladas ā Miltiade in potestātem Athēniēnsium *redāctās esse*. — 23. Helvētiī, cum ā Caesare *victī essent*, obsidēs dare et in patriam remigrāre *coāctī sunt*. — 24. C. Iūlius Caesar Galliam octō annīs *subēgit*. — 25. Aenēās miserā patriae sorte *coāctus* fugae sē mandāvit. — 26. Themistoclēs quod liberius vīvēbat, ā patre exhērēdātus est; quae contumēlia eum nōn *frēgit*, sed *ērēxit*. — 27. Nē *frēgeritis* fidem, quam dedistis; quī fidem *frēgerit*, perfidus iūdicābitur. — 28. Gladiātōrēs servīque postquam annō a. Chr. n. septuāgēsīmō primō vincula *effrēgērunt*, nōnnūllōs Rōmānōrum exercitūs *vicērunt*, dum ipsī *dēvictī fūsique sunt*. — 29. Apēs in labrīs Platōnis, cum puer erat, *consēdērunt*. — 30. Apēs in castrīs Rōmānīs in arbore imminente praetōriō *cōnsēdisse* narrātur. — 31. Ascendimus montem et in vertice eius cōnsēdimus, ut pulcherrimō aspectū dēlectārēmur. — 32. Gallī hostium oppidum *incendērunt*, frūmentī magnam cōpiam nāvibus *āvērunt*, omnia incendiō *corrūpērunt*. — 33. Postquam Graecia in diciōnem Rōmānōrum *redācta est*, vāsa Corinthia et Dēliaca et marmor Parium, quod vulgō

lapis Parius dicēbātur, Rōmam nāvibus advehēbantur. — 34. Alexander Magnus cum sūdōre *perfūsus esset*, in Cydnō flūmine frigidā aquā corpus *lavit*. — 35. Foedera *icta* ab hostibus *frācta sunt*.

57. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 571!)

1. Herkules na Eurystheův rozkaz utrlh (*carpere*, ind. akt. pf.) zlatá jablka (natrhal zlatých jablek) v zahradách Hesperidek. — 2. Byla (kolovala) pověst, že Romulus byl roztrhán (rozsápán) (*discerpere*, pass. inf. pf.) od senátorů. — 3. Květ, neutrhneš-li (*carpere*, akt. ind. fut. II.) ho, sám opadne (*cadere*, akt. ind. fut. I.). — 4. Livia, kterou Tiberius Klaudius Nero pojal (*dūcere*, akt. ind. plqpf.) za manželku, později se provdala (*nūbere*, akt. ind. pf.) za Oktaviana. — 5. Vypravuje se, že se Venuše provdala (*nūbere*, akt. inf. pf.) za Vulkana (*dat.*). — 6. Rád slyším, že se tvá sestra provdá (*akt. inf. fut.*) do naší rodiny. — 7. Když se tvá dcera, příteli, provdala (*innūbere*, akt. konj. plqpf.) do naší rodiny, doufal jsem, že naše přátelství bude (*inf. fut.*) velmi pevné. — 8. Špatné vlastnosti, které vnikly (se vplížily) (*irrēpere*, akt. ind. pf.) do rodiny pod jménem dobrých vlastností (jako dobré vlastnosti), jsou zhoubné. — 9. Ti nám budou odporní, do jejichž srdcí se vloudí (*irrēpere*, akt. ind. fut. II.) zlé vášně. — 10. Lykurgos a Solon dali (*scribere*, akt. ind. pf.) svým obcím zákony; tento dal zákony Athéňanům, onen Spartanům. — 11. Právní ustanovení byla dána [= napsána] (*pass. ind. pf.*) pro lidi (*dat.*) bdící [= nikoli spící]. — 12. Cicero píše Trebatiovi: »Psal mi Caesar, že ty mu ještě nejsi dosti nakloněn pro svá zaměstnání, ale jistě že budeš.« — 13. Jest známo, že staří buď psali (*akt. inf. pf.*) na [papyrusových] listech nebo písmena ryli (*sculpere*, akt. inf. pf.) písátkem do voskových deštiček (*v lat. abl.*). — 14. Až opiší (*dēscribō*, akt. ind. fut. II.) povídku sepsanou (*cōscribere*, particip. pf. pass.) přítelem, pošlu ti [ji]. — 15. Jest známo, že zákony jsou sepsány (*cōscribere*, pass. inf. perf.) k blahu obcí. — 16. Na kterémsi náhrobku bylo napsáno (*inscribere*, pass. ind. plqpf.): »Milý synu, dobře odpočivej (*konj. prés.*)! Tvá matka tě prosí, abys ji (*akus. zvrat. zájm.*) přijal k sobě.« — 17. Sulla vyhlásil (*prōscribere*, akt. ind. pf.) za psance mnoho římských občanů, kteří [předtím] byli stoupeníci (*alicui favēre*, akt. ind. plqpf.) Mariovýmí; od téhož bylo na-

řízeno (*ēdicere*, pass. ind. plupf.), aby psancům celé jmění bylo odňato. — 18. Feidias, nejslavnější řecký umělec (sochař), vytvořil (vytesal) (*sculpere*, akt. ind. pf.) mnoho mramorových soch. — 19. Lakedaimonští vryli (*īnsculpere*, akt. ind. pf.) do zlaté třínožky (*v lat. abl.*) jména obcí, které bojovaly u Plataj. — 20. Všem lidem do srdci (*abl.*) takřka jest vštípeno (*īnsculpere*, pass. ind. pf.), že jest Bůh. — 21. Epameinondas pravil, že se mir zjednává válkou. — 22. Pugio (= dýka) odtud byla nazvána (*dicere*, pass. ind. pf.), že se jí bojuje bodmo (bodnou ranou). — 23. Kato pravil, že kořeny nauk (= základy vědeckého vzdělání) jsou trpké, plody (jsou) sladké. — 24. Atreovci Agamemnon a Menelaos byli nazváni (*dīcere*, pass. ind. pf.) podle otce Atrea. — 25. Markus Porcius Kato [jsa] censorem vyhlásil (*ēdicere*, akt. ind. pf.) mnoho nových zákonů, aby přepych byl potlačen. — 26. Římané roku dvoustého osmdesátého druhého vypověděli (*īndicere*, akt. ind. pf.) válku Tarentanům, kteří jejich vyslance [byli] urazili (*violāre*, akt. ind. plupf.). — 27. Athéňané často nejlepší občany dali do klatby (*īnterdicere*, akt. ind. pf.). — 28. Etruský král Porsenna, který [byl] přivedl převeliké vojsko k městu Římu (*addūcere*, akt. ind. plupf.), prvním útokem (při prvním útoku) dobyl Janikulu. — 29. Když vojsko bylo vyvedeno (*ēdūcere*, pass. konj. plupf., *cum historicum*) z města, občané uzavřeli (*claudere*, akt. ind. pf.) brány. — 30. Čteme, že žertvy (= obětní zvířata) byly zdobeny věnci a jejich rohy že byly pozlacovány (*obdūcere*, pass. inf. pf.). — 31. V římském vojsku vojenskou službu konali námezdní vojínové, kteří byvše najati (*condūcere*, pass. partic. pf.) za přesně určený žold, konali vojenskou službu více než šestnáct let. — 32. Hannibal převedl (*trādūcere*, akt. ind. pf.) vojsko přes [řeku] Rhodanus. Vojsko bylo Hannibalem převedeno (*pass. ind. pf.*) přes [řeku] Rhodanus. — 33. Když vojevůdce vyvedl (*ēdūcere*, akt. konj. plupf., *cum historicum*) branné zástupy z města, bojem se utkal (*cōnfligere*, akt. ind. pf.) s nepřáteli. — 34. Jest známo, že se Pyrrhus utkal bojem (*cōnfligere*, akt. inf. pf.) s Římany u města Herakleie a že dobyl velického vítězství na jejich vojsku. — 35. *Gaius Julius Caesar* opravil (*corrīgere*, akt. ind. pf.) římský kalendář časem uvedený ve zmatek. — 36. Mravů jiných [lidí] nenapraviš (*fut. I.*), nenapraviš-li (*corrīgere*, akt. ind. fut. II.) svých [mravů]. — 37. Pyrrhus zaměřil (*dīrigere*, akt. ind. pf.) plavbou s loďstvem a vojskem k Sicilii, aby tam zkusil válečné štěstí (aby se tam pokusil o válečné štěstí). — 38. Cicero odkryl (odhalil) (*dētegere*, akt. ind. pf.) velmi zhoubné záměry Katilinovy; bdělosti Ciceronovou byly odkryty (*pass. ind. pf.*) velmi zhoubné záměry Katilinovy. — 39. Učitel vypravoval, že

za našich částí byla objevena (*dētegere*, pass. inf. pf.) odvážnými muži veliká jezera v Africe. — 40. Římané ohradili (*cingere*, akt. ind. pf.) svůj tábor náspem a příkopem. — 41. Mnoho měst naší vlasti bylo ohrazeno (*pass. ind. plqupf.*) zdmi (hradbami). — 42. Obraz Alexandra Velikého Apelles namaloval (*pingere*, akt. ind. pf.), [jeho sochu] Lysippos vytvořil (*ingere*, akt. ind. pf.). — 43. Jakmile zařinčela zbraň (*increpare*, akt. ind. pf.) a blýskající se meče zazářily, nesmírná hrůza otrásla (*perstringere*, akt. ind. pf.) spatřujícími [to]. — 44. Zběh byl odveden (*retrahere*, pass. ind. pf.) do tábora, aby mu vrchní velitel ustanovil trest; když se na cestě stavěl na odpor vojínům, jeden z těchto vytasil meč a probodl jej. — 45. V salaminské bitvě perské loďstvo bylo od Řeků rozptýleno (*dispergere*, pass. ind. pf.) a veliká část lodí byla potopena (*dēmergere*, pass. ind. pf.). — 46. Vojínové zemdleni velikou námahou sotva nohy vlekli (*trahere*, akt. ind. pf.). — 47. Stažené (*contrahere*, pass. partic. pf.) obočí (*v lat. plur.*) jest známkou (*plur.*) hněvu a hrdosti, roztažené (rozevřené) (*dūdūcere*, pass. partic. pf.) [obočí jest známkou] smutku a laskavosti. — 48. Kamilla slavického triumf vezli (*vehere*, akt. ind. pf.) bílí koně. — 49. Když se vůdce domníval, že se válka protáhne (prodlouží) (*dūcere*, pass. inf. fut.), dovezl (*invehere*, akt. ind. pf.) velikou zásobu špiže do sousedních měst. — 50. Proč jsi urazil (*laedere*, akt. ind. pf.) naše přátele? [Proč jsi ublížil našim přátelům?] Slyším, že naši přátelé byli od tebe uraženi (*pass. inf. pf.*). [Slyším, že našim přátelům bylo od tebe ublíženo.] —

58. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 574!)

1. *Rōmānōs annō a. Chr. n. quīngentēsīmō octāvō lāniculum praesidiō firmāvisse et portās urbis clausisse nōtum est.* — 2. *Conclūsa aqua facile corrumpitur.* — 3. *Nisī Horātius Cocles viam per pontem hostibus clausisset, hostēs in urbem invāsissent.* — 4. *Multō periculōsius est nāvīqāre in marī apertō quam clausō.* — 5. *Hostēs urbem obsidiōne cinctam ā rē frūmentāriā exclūsum irī spērāvērunt.* — 6. *Iam antiqūissimīs temporibus puerī pilā lūsērunt; quis vestrum nōn libenter pilā lūsit?* — 7. *Histriōnibus, quī*

partēs suās praeclārē sustinuerant, omnēs plausērunt. — 8. Hostēs in urbem invāsissent, nisi dē mūrīs dētrūsī essent. — 9. Perfuga narrat hostēs urbem obsidiōne cīncisse, ut exercitum nostrum ā rē frūmentāriā excluderent; spērāmus militēs nostrōs vigilantīā perītissimī ducis tamen ex periculō ēvāsūrōs esse. — 10. Annō a. Chr. n. DVIII (= quīngentēsimō octāvō) hostēs ad ipsam urbem Rōmam accessērunt. — 11. Equitēs āgmen antecessērunt. — 12. Caesar Haeduīs concessit, ut Bōiōs in suis finibus collocārent. — 13. Aristidēs in magnā paupertāte dē vitā dēcessit. — 14. Hannibalem irātum atque invitum ex Italiā discessisse legimus. — 15. Nōs crās domō rūs discessūrōs rūrique mānsūrōs esse scītō! — 16. Cum equitātus hostium accēderet, militēs nostrī recessērunt et portās castrōrum clausērunt; hostēs deinde discessērunt, ut nostrīs commeātum intercluderent. — 17. Vulnerātī militēs ex proeliō excessērunt aliūque recentēs et integrī in locum eōrum successērunt. — 18. Ariovistus dixit: »Sedēs, quās in Galliā habeo, ab ipsis Gallis mihi concessae sunt.« — 19. Cōsulēs Rōmānōs in forō cum duodecim lictōribus prōcessisse nōtum est. — 20. In rēbus dubiis Graeci saepe lēgātōs Delphōs misērunt, ut orāculum Apollinis cōsulerent. — 21. Lēgātī ad hostēs bellum indictum missī sunt. — 22. Rēgem sociis mille ducentōs peditēs cum sescentis equitibus auxiliō misisse legimus. — 23. Haeduī lēgātōs ad Caesarem misērunt auxiliū rogātum. — 24. Utinam Carthāginiēsēs nōbilissimōs civitātis Rōmam lēgātōs misissent! — 25. In regiōnēs ā militibus Rōmānis occupātās colōnī missī sunt, ut aut oppidum expugnātum incolerent aut novās sedēs conderent. — 26. Parva quod nōn servāverās, maiōra amīsistī. — 27. Hostēs, bellum in Galliā gerentēs, multōs ē suis amīsērunt. — 28. Homō pauper pecūniā, quam amīssam existimāverat, recuperāvit. — 29. Iis, qui prō patriā vitā amīserint, etiam ā posteris meritis honor tribuētur. — 30. Diōn a Dionysiō ad Carthāginiēsēs missus apud eōs in magnō honore fuit. — 31. Rēx Rōmānus lēgātōs hostium interrogāvit: »Estis-ne lēgātī ā populō Collātīnō missī?« — »Sumus.« — »Dēditis-ne vōs in meam populūque

Rōmanī potestātem?» — »Dēdimus.« — 32. In patriā nostrā multa proelia commissa sunt. — 33. Cum incolae nostrī oppidī ēdoctī essent bellum indictum esse, magno pere perterriti sunt; exspectābant enim proelium in nostrā regiōne commissum irī. — 34. Imperātor captīvōs sine pretiō dīmīsit. — 35. Ut semel ēmissum est, volat irrevocābile verbum. — 36. Cōsulī permissum est, ut duās legiōnēs cōscriberet. — 37. Elpinicē, Cimōnis soror, prōmisit sē Calliae, hominī diviti, nūptūram esse. — 38. Magistrum prōmissum praemium discipulō nōn dedisse audimus. — 39. Cīvēs exspectant imperātōrem captīvōs remissūrum esse; captivī exspectant || sē ab imperātōre remissum irī. — 40. Suēbī nōn multum frūmentō, sed māximam partem lacte atque pecore vixērunt. — 41. Caesar lēgātis respondit || sē diem ad dēlberandum sūmptūrum esse. — 42. Rōmānī multa bella gessērunt; Rōmānōs multa bella gessisse cōstat. Eurōpae nātiōnēs multa bella gestūrās esse certum est. Multa bella ā nātiōnibus Eurōpae gestum irī certum est. — 43. Cornēlius Nepōs librum dē rēbus gestis excellentium ducum et Graecōrum et Rōmānōrum scripsit; mox hunc librum legētis. — 44. Helvētū omnēs urbēs vicōsque combussērunt. — 45. Athēniēsēs Prōtagorae sophistae aquā et ignī interdixisse eiusque librōs publicē combussisse cōstat. — 46. Cicerō cōsul Catilīnae conūrātiōnem oppressit; ā Cicerōne cōsule Catilīnae conūrātiō oppressa est. — 47. Biās, ūnus ex septem sapientibus, dixit sē omnia sua sēcum portāre. — 48. M. Valerius cum classe in Āfricam trāsmisit et hostium agrum lātē vāstāvit. — 49. Quotannis ferē bella ā Rōmānīs gesta esse eaque bella nōn omnia iūsta fuisse nōtum est. — 50. Cum leō et asinus et vulpēs idcirco amicitiam iūnxissent, ut venātiōnis socii essent, paucae ferae ē communibus insidiis eōrum evāsērunt. Itaque eōrum praeda magna fuit. Tum leō asinō imperāvit, ut eam divideret. Sed cum asinus praedam iūstē in trēs partēs dīvisisset, leō irātus in eum invāsit eumque discerpit. —

50. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Třetí skupina:

Perfektum se znakem »-v-«.

288. **petō**, *petere*, *petīvī* (*petiū*), *petitum*, směřovati, napa-
dati, žádati (si);
a p p e t ō, *ere*, *appetīvī* (*appetiū*), *appetitum*, spěchati, hnáti
se, dychtiti;
c o m p e t ō, *ere*, *competīvī* (*competiū*), *competitum*, setkávati
se, stačiti;
e x p e t ō, *ere*, *expetīvī* (*expetiū*), *expetitum*, domáhati se,
postihnouti;
o p p e t ō, *ere* *oppetīvī* (*oppetiū*), *oppetitum*, jíti vstříc;
r e p e t ō, *ere*, *repetīvī* (*repetiū*), *repetitum*, směřovati, cílití,
zpět žádati;
s ū p p e t ō, *ere*, *suppetīvī* (*suppetiū*), *suppetitum*, býti po-
hotově, stačiti;
289. **arcessō** (též *accersō*), *arcessere*, *arcessīvī*, *arcessitum*,
přivolati;
290. **capessō**, *capessere*, *capessīvī* (zřídka *capessiū*), *capes-
situm*, horlivě se chápati;
291. **facessō**, *facessere*, *facessīvī* (též *facessi*), *facessitum*,
horlivě konati, vzdáliti se;
292. **laccessō**, *laccessere*, *laccessīvī* (*laccessū*), *laccessitum*, lá-
kati, drážditi;
293. **incessō**, *incessere*, *incessīvī*, —, napadati, útočiti;
294. **petessō** (*petissō*), *ere*, —, —, zasahovati, dožadovati
se;
295. **quaerō**, *quaerere*, *quaesīvī*, *quaesitum*, hledati, ptáti
se;
a c q u i r ō, *ere*, *acquisīvī*, *acquisitum*, získávati, dodělávati
se úspěchu;

a n q u i r ō, ere, *anquīsivī*, *anquīsītum*, vyhledávati, zkoumati,
pátrati;
c o n q u i r ō, ere, *conquīsivī*, *conquīsītum*, vyhledávati, sháněti;
e x q u i r ō, ere, *exquīsivī*, *exquīsītum*, vyhledati, vypátrati;
i n q u i r ō, ere, *inquīsivī*, *inquīsītum*, vyhledávati, pátrati;
p e r q u i r ō, ere, *perquīsivī*, *perquīsītum*, pátrati, vypsátati se;
r e q u i r ō, ere, *requisivī*, *requisītum*, pátrati; toužiti;

296. **rudō**, *rudere*, *rudīvī*, *rudītum*, řváti;

297. **sternō**, *sternere*, *strāvī*, *strātum*, prostíratí, porážeti;
c ō n s t e r n ō, ere, *cōnstrāvī*, *cōnstrātum*, postřítí, posypati;
i n s t e r n ō, ere, *instrāvī*, *instrātum*, pokrýti, prostřítí;
p e r s t e r n ō, ere, *perstrāvī*, *perstrātum*, vydlážditi;
p r ō s t e r n ō, ere, *prōstrāvī*, *prōstrātum*, poraziti;
s u b s t e r n ō, ere, *substrāvī*, *substrātum*, podestlati, podložiti;
s u p e r i n s t e r n ō, ere, *superinstrāvī*, *superinstrātum*, shora
rozprostřítí;

298. **spernō**, *spernere*, *sprēvī*, *sprētum*, pohrdati;

299. **terō**, *terere*, *trīvī*, *trītum*, třítí, otírati;

a t t e r ō, ere, *attrivī*, *attritum*, třítí, oslabovati, ničítí;
c o n t e r ō, ere, *contrivī*, *contritum*, roztírati, opotřebovati;
d ē t e r ō, ere, *dētrivī*, *dētritum*, otírati, ztenčovati;
e x t e r ō, ere, *extrivī*, *extritum*, roztírati, rozšlapávati;
i n t e r ō, ere, *intrivī*, *intritum*, natírati;
o b t e r ō, ere, *obtrivī*, *obtritum*, rozmačkati, potřítí;
p r ō t e r ō, ere, *prōtrivī*, *prōtritum*, drtiti, pořítati, ničítí;

300. **sinō**, *sinere*, *sīvī*, *situm*, nechávati;

d ē s i n o, ere, *dēsīi*, *dēsītum*, přestávati; (v akt. indik. perf.
má jen kratší tvary *dēsistī*, *dēsisse*, *dēsierunt* atd.; v 1. a 3.
os. sing. bývají náhradou tvary slovesa *dēsistere*: *dēstitī*,
dēstitit);

301. **linō**, *linere*, *lēvī* (*līvī*), *litum*, potírati, mazati;

a l l i n ō, ere, *allēvī*, *allitum*, natřítí;
c i r c u m l i n ō, ere, —, *circumlitum*, pomazati, polepiti;
c o l l i n ō, ere, *collēvī*, *collitum*, pomazati;
i l l i n ō, ere, *illēvī*, *illitum*, natřítí, potřítí;
i n t e r l i n ō, ere, *interlēvī*, *interlitum*, uvnitř vymazati;
o b l i n ō, ere, *oblēvī*, *oblitum*, potřítí, poskvrnití;
r e l i n ō, ere, *relēvī*, —, zazátkovanou věc otevřítí;

302. **serō, serere, sēvī, satum, síti, sázeti** ;
a s s e r ō, ere, assēvī, assitum, sázeti poděl;
c ō n s e r ō, ere, cōnsēvī, cōnsitum, posázeti;
d i s s e r ō, ere, dissēvī, dissitum, rozsévati;
ī n s e r ō, ere, īnsēvī, īnsitum, zasazovati, vsaditi;
o b s e r ō, ere, obsēvī, obsitum, osévati;
303. **cernō, cernere, crēvī, crētum, pozorovati, zříti** ;
d ē c e r n ō, ere, dēcrēvī, dēcrētum, rozhodovati;
d i s c e r n ō, ere, discrēvī, discrētum, rozlučovati, rozdělovati;
e x c e r n ō, ere, excrēvī, excrētum, vyloučiti;
s ē c e r n ō, ere, sēcrēvī, sēcrētum, odděliti;
304. **pāscō, pāscere, pāvī, pāstum, pásti** ;
c o m p ā s c ō, ere, —, compāstum, spolu pásti;
d ē p a s c ō, ere, dēpāvī, dēpāstum, spásati, ožirati;
305. **crēscō, crēscere, crēvī, (crētus), růsti; crētus, zploze-**
ný; zrozený;
a c c r ē s c ō, ere, acrēvī, (accrētum), pŕirůstati, rozmáhati se;
c o n c r ē s c ō, ere, concrēvī, concrētum, srůstati;
d ē c r ē s c ō, ere, dēcrēvī, — ubývati;
e x c r ē s c ō, ere, excrēvī, —, vzrůstati;
ī n c r ē s c ō, ere, īncrēvī, —, vzrůstati;
r e c r ē s c ō, ere, recrēvī, —, opět vyrůstati, narůstati;
s u c c r ē s c ō, ere, succrēvī, succrētum, podrůstati, narůstati;
306. **quiēscō, quiēscere, quiēvī, quiētum, odpočívati** ;
a c q u i ē s c ō, ere, acquiēvī, (acquiētūrus), odpočinouti si,
míti klid;
c o n q u i ē s c ō, ere, conquiēvī, conquiētūrus, oddechnouti si,
odpočívati;
ī n t e r q u i ē s c ō, ere, interquiēvī, —, učiniti přestávku;
r e q u i ē s c ō, ere, requiēvī, requiētum, odpočinouti si, zota-
viti se;
307. **obsolescō, obsolēscere, obsolēvī, obsolētum, zastarati** ;
308. **suēscō, suēscere, suēvī, suētum, zvykati si** ;
a s s u ē s c ō, ere, assuēvī, assuētum, zvykati, pŕivykati si;
c ō n s u ē s c ō, ere, cōnsuēvī, cōnsuētum, zvykati (si);
d ē s u ē s c ō, ere, dēsuēvī, dēsuētum, odvykati;
ī n s u ē s c ō, ere, īnsuēvī, īnsuētum, zvykati si;
m a n s u ē s c ō, ere, mansuēvī, mansuētum, krotnouti, mŕ-
niti se;

309. *adolēscō, adolēscere, adolēvī, adultum, dospivati*;
310. *nōscō, nōscere, nōvī, nōtum, poznávati*;
āgnōscō, ere, āgnōvī, āgnitum, poznávati, uznávati;
cōgnōscō, ere, cōgnōvī, cōgnitum, poznávati, seznávati;
recōgnōscō, ere, recōgnōvī, recōgnitum, opět poznati,
 přehlížeti;
dīgnōscō, dīnōscō, ere, dīnōvī, —, rozeznávati;
ignōscō, ere, ignōvī, ignōtum, odpustiti, prominouti;
internōscō, ere, internōvī, —, rozeznávati;
pernōscō, ere, pernōvī, důkladně poznati;
praenōscō, ere, praenōvī, —, napřed poznávati;
311. *glīscō, glīscere, —, —, vzplanouti, vzmáhati se*;
312. *hīscō, hīscere, —, —, rozevřítí se*;
dēhīscō, ere, —, —, rozvratit se, rozeštopovati se.

*

61. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 641!)

1. Vše čemu jsme se v prvních letech (*abl. čas.*) života horlivě oddali (*indulgēre, akt. ind. pf.*), dlouho trvá a tkví v mysli. — 2. Ciceronova výmluvnost často se zaskvěla (*ēlūcēre*) v římském senátě; víme, že se Ciceronova výmluvnost často zaskvěla (*akt. inf. pf.*) v římském senátě. — 3. Cicero velice oželel (*lūgēre, akt. ind. pf.*) smrt dcery Tullie. — 4. Lucilius praví, že se Markus Krassus (jen) jednou v životě zasmál (*ridēre, akt. inf. pf.*). — 5. Usmála-li se (*arrīdēre, akt. ind. pf.*) na tebe (*dativ*) štěstěna, stráž se zaslepenosti (= nerozvážnosti)! — 6. Mnoho řečníků navrhlo (*suādēre*) Římanům zákony prospěšné státni. — 7. Kdybyste nám byli dobře poradili (*suādēre, akt. konj. plqupf.*), jistě bychom byli rádi uposlechli (*pārēre, akt. konj. plqupf.*) vašich rad (*dativ*). Poradíte-li (*akt. ind. fut. II.*) nám dobře, jistě rádi uposlechneme (*ind. fut. I.*) vašich rad. — 8. Themistokles přemluvil (*persuādēre, akt. ind. pf.*; viz str. 354) občany (*dativ!*), aby vystavěli loďstvo [čítající] sto lodí. — 9. Sokrates přesvědčil (str. 354) občany (*dat.*), že duch jest nesmrtelný. — 10. V hrdle vlkově uvázla (*haerēre, akt. ind. pf.*) tvrdá kost. V bajce se vypravuje, že v hrdle vlkově uvázla (*akt. inf. pf.*) tvrdá kost. — 11. Kdybys byl mlčel (*tacēre, akt. konj. plqupf.*), byl bys zůstal (*manēre, akt. konj. plqupf.*) filosofem (*vazba 2 nomin.*). — 12. Jsme přesvědčeni (*persuādēre, str. 355, lit. d.*), že upo-

mínka na znamenité činy (*genit. předmět.*) řeckých a římských vůdců u potomstva vždy potrvá (*maněre, akt. inf. fut.*). — 13. Titus Livius vypravuje, že Serviovi Tulliovi ve spánku (= *spícimu*) hlava vzplanula (*arděre, akt. inf. pf.*). — 14. Vojínové se domnívají, že nepřátelské město marně od nich bude obléháno (*obsiděre, pass. inf. fut.*). —

15. Kterýsi mudrc řekl králi Alexandrovi: »Králi, tolik národů jsi pokořil (*domāre, akt. ind. pf.*), tolik zemi jsi zpustošil, nuže, krot' svůj bezuzdný hněv!« — 16. Včera zuřila bouře; černé mraky zastřely nebe, blesky se křížovaly (se mihotaly) (*micāre, akt. ind. pf.*); náhle silně zahřmělo (*tonāre, akt. ind. pf.*) a nebe se rozléhalo (*sonāre, akt. ind. pf.*) rachotem hromobití. — 17. Měšťané marně byli na stráží (*excubāre, akt. ind. pf.*), neboť nepřátelští vojínové vnikli do města podkopem. — 18. Proč jsi se neosvědčil (*sē prae-stāre*) srdnatým mužem (*vazba 2 akus.*)? — 19. U Římanů, kdykoli (*cum*) zahřmělo (*tonāre, akt. ind. plqpf.*), sněm byl rozpouštěn, aby bylo odvráceno zlé znamení. — 20. Král Pyrrhus poslal zkrocené (*domāre, part. pf. pass.*) slony na nepřátele; ale Římané přetali (*secāre*) šlachy noh těchto velikých zvířat. — 21. Herodotos vypravuje, že socha egyptského krále Memnona při východu slunce vydávala zvuky (*sonāre, akt. inf. pf.*). — 22. Šedesát spiklenců Caesara v radnici obstoupilo (*circumstāre, akt. ind. pf.*) a zavraždilo. — 23. Lichocení i mnoho dobrých uvrhlo v záhubu (*pessumdare*). — 24. Neopovaž se dopřáti (*dare, akt. konj. pf., str. 219*) přílišné důvěry štěstě; neboť kdo jí dopřeje (*akt. ind. fut. II.*) důvěry, snadno se zklame (*pass. ind. fut. I.*; viz I. díl, str. 485). — 25. Po desetiletém obléhání Řekové, podporováni (*adiuvāre, part. pf. pass.*) Ulixovou (Odysseovou) lstí, zdolali (*domāre*) město Troji; starověcí básníci vypravují, že Ulixes (Odysseus), vraceje se po moři do vlasti, od Neptuna byl zapleten (*implicāre, pass. inf. pf.*) do rozmanitých nebezpečností. —

26. Když Kartago bylo zničeno (*pass. konj. plqpf., cum histor.*) Scipionem, v Římě po prvé byli spatřeni (*viděre, pass. ind. pf.*) lvi, potom krokodilové, nosorožci, velbloudi a tygři; první slony Římané uviděli za tarentské války. — 27. Římský básník Publius Ovidius Naso vypravuje, že Orfeovu manželku Eurydiku had uštkl (= kousl) (*morděre, akt. inf. pf.*) do kotníku a usmrtil. Ovidius vypravuje, že Orfeova manželka Eurydika byla uštknuta (= kousnuta) (*pass. inf. pf.*) hadem do kotníku a usmrcena. — 28. Gaius Julius Caesar zasnoubil (*sponděre*) dceru Julii s Gnaem Pompeiem (*dativ*); Markus Tullius Cicero zasnoubil (*dēsponděre*) dceru Tullii s Gaiem Pisonem (*dativ*). — 29. Athénánům tázajícím se o radu Pythia odpověděla (*re-*

spondēre), aby se chránili (za) dřevěnými hradbami. — 30. Dolehne-li (*urgēre*, akt. ind. fut. II.) utrpení (= zlo) na nešťastné lidi, necht vás jímá útrpnost nad nimi; pakli se na ně šťastně usměje (*arrīdēre*, akt. ind. fut. II.), smějte se spolu [s nimi]! — 31. Proč jste nezasvětili (*dēvōvēre*, akt. ind. pf.) život jediné vlasti? — 32. Šetrností a příčinlivostí zvětšili jste (*augēre*, akt. ind. pf.) jmění; kdybyste nebyli bývali pracovití, vaše jmění nebylo by se zvětšilo (*pass. konj. plqupf.*, viz I. díl, str. 485). — 33. Liktorové umučili (*torquēre*, akt. ind. pf.) otroky, kteří se (byli) vzbouřili (*akt. ind. plqupf.*) proti státu. — 34. Ciceronovou ostražitostí byla z Katilinových rukou vyrvána (*extorquēre*, *pass. ind. pf.*) zbraň (= železo), kterou připravil (*akt. ind. plqupf.*) všem občanům vraždu (zavraždění). — 35. Jest známo, že se Numa Pompilius po celý život osvědčoval (*pass. praebēre*, akt. inf. pf., vazba 2 akus.) bohabojným a laskavým. —

36. Zanedbáš-li (*neglegere*, akt. ind. fut. II.) vědy a umění, sám sobě uškodíš (*akt. ind. fut. I.*). — 37. Sokrates si zamiloval (*dīligere*, akt. ind. pf.) Alkibiada jako syna. — 38. Romulus zvolil (*ēligere*, akt. ind. pf.) sto senátorů, na jejichž radu (*abl.*) vše konal. Od Romula bylo zvoleno (*pass. ind. pf.*, vazba 2 nomin.) sto mužů, jež pokládal (*iūdicāre*) za nejlepší, za otce (senátory). — 39. Romulus vyhlédl si (*dēligere*, akt. ind. pf.) na Palatiu nejvhodnější místo pro město (*dativ.*). — 40. Z mého dopisu jsi usoudil (poznal) (*intellegere*, akt. ind. pf.), že jsem zdrav. — 41. Když galský vůdce Brennus přemohl (akt. konj. plqupf., *cum histor.*) roku třístého devadesátého př. Kr. Římány u řeky Allie, římsí vojínové se dali (*vertere*, akt. ind. pf.) na útěk. — 42. Kdy byli Peršané od Řeků zahánáni (= obráceni) (*pass. ind. pf.*) na útěk? — 43. Od Herodota, jednoho z řeckých dějepisců, toto jest napsáno (*pass. ind. pf.*) o pyramidách a labyrintu: »Napočetl jsem třicet nebo čtyřicet pyramid; nejvyšší tři (pyramidy) jsou vzdáleny deset tisíc dvojkroků od města, které se nazývá Memfis. První, vystavěná od krále Mykerina, jest dvě stě osmnáct stop vysoká; druhá, kterou vystavěl (*akt. ind. plqupf.*) Chepren, onu (první) převyšuje o dvě stě třicet dvě stopy, neboť jest vysoká čtyři sta padesát stop; třetí, která jest dílem Cheopovým, jest vysoká čtyři sta osmdesát stop; sto tisíc lidí vystavělo tu pyramidu ve třiceti letech.« —

44. Římský básník Publius Ovidius Naso vypravuje v kteréšii básni (*abl.*), že lykijští rolníci byli proměněni (*convertere*, *pass. inf. pf.*) od bohyně Latony v žáby. — 45. Když kdysi mudrc Sokrates měl (konj. impf., *cum histor.*) hosti [= když Sokratovi byli hosté], jimž byly milejší [= více se líbily] rozpravy než pokrmý, jeho manželka Xanthippe, jak se vypravuje, nakvašena (*commovēre*, *pass. part. pf.*) skácela

(*subvertere*, akt. inf. pf.) stůl [= vypravuje se, že Xanthippe skácela...]. — 46. Zajatci byli dopadeni (*comprehendere*, pass. ind. pf.) na útěku. — 47. Ačkoli přemnoho (*complūrēs*) městských domů bylo zapáleno (*incendere*, pass. ind. plqpf.), chrámy, již zachvácené (*comprehendere*) plameny, byly zachráněny (*pass. ind. pf.*). — 48. Gallové pokládali popravu těch, kdož byli přistiženi (*dēprehendere*, akt. ind. plqpf.) při krádeži nebo při loupeži, za milé (*vazba 2 akus.*) nesmrtelným bohům. — 49. Jupiter, roznícen (*incendere*, pass. part. pf.) láskou, rozhodl se (*cōstituere*) unésti Kadmovu sestru Europu. — 50. Zda ubránili (*dēfendere*, akt. ind. pf.) vojínové město prudce dobývané od nepřátel? — 51. Když Romulus dobyl (*reportāre*, akt. konj. plqpf., *cum histor.*) vítězství na nepřátelích, vystoupil (*āscendere*, akt. ind. pf.) na Kapitol(ium), aby zasvětil Jovovi Feretriovi zbroj odňatou nepřátelskému vůdci. — 52. Naši vojáci zlezli hradby nepřátelského města (= vylezli na hradby) (*āscendere*, akt. ind. pf.) za největšího ticha v kteréši noci (*abl. čas.*). — 53. Velmi tvrdé dřevo ostrou sekýrou bylo rozštípnuto (*scindere*, pass. ind. pf.). — 54. Horatius Kokles se vrhl (*sē immittere*, akt. ind. pf.) do řeky, když jeho druhové strhli (*rescindere*, akt. konj. plqpf., *cum histor.*) most, a bez úrazu přeploval ke svým, ačkoli nepřátelé metali (*mittere*, akt. ind. pf.) mnoho střel na něho. — 55. Když Markus Antonius přeslavnou řečí hájil (konj. impf., *cum histor.*) Mania Aquilia, před očima všech odtrhl (*abscindere*, akt. ind. pf.) jeho tuniku od prsou, aby římský lid a soudcové uzřeli (*adspicere*) jizvy ran vpředu na těle utržených (*excipere*; pass. part. pf. *exceptus*). — 56. Když Gallové vnikli (*invādere*, akt. konj. plqpf.) roku 390 (třístého devadesátého) do města Říma, zapálili (*incendere*) stavení a usmrtili ty občany, které zajali (*comprehendere*, akt. ind. plqpf.); potom zaměřili (= se obrátili) (*sē vertere*, akt. ind. pf.) ke Kapitolu, protože nejudatnější občané hájili jeho hrad. — 57. Když Herkules (Herakles), jak se vypravuje, oblekl Kentaurovu tuniku zbrocenou krví, mučen (*cruciāre*, pass. part. pf.) strašlivými bolestmi vystoupil (*āscendere*, akt. inf. pf.) na horu Oitu a spálil se na hranici. [= Vypravuje se, že Herkules, když oblekl (akt. konj. plqpf., *cum histor.*)... mučen (*akus.*)... vystoupil (*inf.*) a spálil (*inf.*)...] — 58. Zda zbavili (*solvere*, akt. ind. pf.) Římané Sagunt, obkličeny (*obsidēre*, pass. part. pf.) od Hannibala, obležení? — 59. Kdyby ses byl bál (*metuere*, akt. konj. plqpf.) učitelových slov (*akus.*), nebyl by ses bál jeho pokárání; přísloví praví (= jest): Kdo se bojí učitelových slov (*akus.*), ten se nebojí výprasku (= ran). — 60. Životní obtíže, dobrou vyhlídkou do budoucnosti (= dobrou nadějí) zeslabené, snášeji se velmi lehce. —

62. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 644!)

Krátce jsou líčeny hlavní události římských dějin.

1. Staří Římané počítali roky od založení města (Říma). Řím byl založen Romulem roku sedmistého padesátého třetího př. Kr. (= před Kristem), t. j. roku čtyřstého třicátého druhého po pádu Troje. Římská obec byla s počátku pod královskou mocí. Pod vládou králů (= pod králi) Řím byl dvě stě čtyřicet tři léta, t. j. až do roku pětistého desátého př. Kr.

2. Římských králů bylo sedm: Romulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius, Ancus Marcius (čti: Ankus), Tarquinius Priscus (čti: Tarquinius Priskus), Servius Tullius a Tarquinius Superbus (= Hrdý, Zpupný).

3. Titus Livius napsal dějiny římského národa (ve) stu čtyřiceti dvou knihách, z nichž toliko třicet pět (knih) jest zachováno. Dějepisec Titus Livius vypravuje, že Romulus, první římský král, kraloval třicet sedm let, Numa Pompilius, druhý král, (kraloval) čtyřicet tři léta, Tullus Hostilius, třetí král, (kraloval) třicet dvě léta, Ancus Marcius, čtvrtý král, (kraloval) dvacet čtyři léta, Tarquinius Priscus, pátý král, (kraloval) třicet osm let, Servius Tullius, šestý král, (kraloval) čtyřicet čtyři léta a Tarquinius Zpupný, sedmý král, kraloval čtyřicet pět let.

4. Když královská moc byla nenáviděna pro velikou ukrutnost Tarquinia Zpupného, Římané ho zbavili královské vlády. Vypravuje se, že roku pětistého desátého př. Kr. Tarquinius Zpupný, poslední římský král, byl vyhnán od Lucia Bruta.

Potom byli voleni dva konsulové na rok; a ten (= kterýž; *relativum copulativum*) obyčej Římané zachovali téměř po pět století.

5. Roku pětistého devátého př. Kr. Římané zvolili dva konsuly. Ačkoli konsulát (konsulský úřad) byl nejvyšší státní úřad, významným úřadem u Římanů byl senát, neboť měl velikou moc a vážnost.

Od roku pětistého devátého až do roku třicátého př. Kr. téměř nepřetržitě svobodnému státu v čele byli (svobodný stát řídili) senát a konsulové. V oněch stoletích (*abl. čas.*) římský národ se zmocnil vlády nad celou Itálií a nad mnohými evropskými, asijskými a africkými zeměmi.

6. Senátoři byli strážci jak zákonů a práva, tak svobody. Senát byl nazván podle kmetů (výklad: slovo „*senātus*“ bylo utvořeno ze slova „*senēs* = starci, kmeti“), z nichž se s počátku skládal; senátoři také byli nazýváni „*patrēs*“ (= otcové). Již král Romulus zřídil

senát, aby byl poradním sborem králů. S počátku bylo sto senátorů, posléze devět set, někdy i tisíc, ale za časů republiky obyčejně šest set. Senát byl podoben (= nebyl nepodoben) shromáždění králů. Národové často žádali skrze vyslance senát i za radu i za pomoc.

7. V prvních dobách republiky ostře bylo bojováno jednak s italskými kmeny o nadvládu, jednak mezi patricii a plebeji o rovnoprávnost v obci. Teprve roku šedesátého šestého skoro celá Itálie byla v moci Římanů. Když Římané po dvou letech [= dvě léta potom] (roku šedesátého čtvrtého) vypověděli válku Punům (= Kartaginským), umínili si rozšířiti hranice říše za moře.

8. Římané se ve třech válkách utkali s Puny o nadvládu na moři. První punská válka byla od roku dvoustého šedesátého čtvrtého až do roku dvoustého čtyřicátého prvního př. Kr. Druhou punskou válku roznítit sám Hannibal roku dvoustého osmnáctého př. Kr. Tato válka byla od roku dvoustého osmnáctého až do roku dvoustého prvního př. Kr. Třetí válka proti Punům byla počata (počala se) padesátého prvního roku po skončení druhé punské války (= po skončené druhé punské válce), t. j. šestistého druhého roku od založení města (Říma); tato válka byla od roku stého čtyřicátého devátého až do roku stého čtyřicátého šestého př. Kr. Roku stého čtyřicátého šestého př. Kr. Kartaga bylo dobytoby Publiem Korneliem Scipionem Africkým Mladším. Téhož roku (v témž roce) Korint byl rozbořen od Římanů. A když Římané roku stého třicátého třetího rozbořili Numantii v Hispanii, byli již pány celého Středozemního moře.

9. Roku třicátého devadesátého př. Kr. byli Římané obráćeni na útěk od Gallů u Allie. Roku dvoustého šedesátého př. Kr. Římané přemohli kartaginské loďstvo u Myl. Roku dvoustého sedmnáctého př. Kr. Římané byli poraženi v hrozně bitvě u Kan(en). Roku dvoustého dvanáctého př. Kr. Římané dobyli Syrakus. Roku dvoustého prvního př. Kr. Publius Kornelius Scipio Africký Starší triumfoval nad Hannibalem. Od roku stého třicátého třetího do roku třicátého př. Kr. v samém státě vše bylo uváděno v nepořádek občanskými válkami. Záhubu republice chystal již roku šedesátého třetího př. Kr. Katilina, velmi ničemný (to) muž, se svými druhy; tehdy však ony známé zločinné záměry byly uvedeny na zmar ostražitostí konsula Cicerona.

10. Roku čtyřicátého šestého př. Kr. samojediný se zmocnil vlády jako diktátor Gaius Julius Caesar, jenž od roku padesátého osmého až do roku padesátého prvního dobyl celé Gallie. Gaius Julius Caesar o březnových idách (= 15. března) roku čtyřicátého čtvrtého př. Kr. byl zavražděn od spiklenců.

11. Prvním římským císařem byl Octavianus Augustus (čti: Oktáviánus). Císař Augustus vládl římskému státu od roku třicátého př. Kr. až do roku čtrnáctého po Kr. Tých císař dal světu toužený mír, když roku třicátého prvního př. Kr. v námořní bitvě porazil protivníka Marka Antonia u Aktia.

12. Druhým římským císařem byl Tiberius (r. 14—37 po Kr.), třetím Caligula (čti: Kaligula) (r. 37—41 po Kr.), čtvrtým Claudius (čti: Klaudius) (r. 41—54 po Kr.), pátým Nero (r. 54—68 po Kr.), šestým Galba, sedmým Otho, osmým Vitellius (r. 68—69 po Kr.), devátým Vespasianus (r. 69—79 po Kr.), desátým Titus (r. 79—81 po Kr.), jedenáctým Domitianus (r. 81—96 po Kr.), dvanáctým Ner-va (r. 96—98 po Kr.), třináctým Traianus (r. 98—117 po Kr.), čtrnáctým Hadrianus (r. 117—138 po Kr.), patnáctým Antoninus Pius (r. 138—161 po Kr.), šestnáctým Marcus Aurelius (r. 161—180 po Kr.), sedmnáctým Commodus (r. 180—193 po Kr.), osmnáctým Per-tinax, devatenáctým Didius Julianus (r. 193 po Kr.), dvacátým Sep-timius Severus (r. 193—211 po Kr.), jedenadvacátým Caracalla (čti: Karakalla) (r. 211—217 po Kr.), dvaadvacátým Macrinus (čti: Ma-krinus) (r. 217—218 po Kr.), třiaadvacátým Heliogabalus (r. 218—222 po Kr.), čtyřiaadvacátým Alexander Severus (r. 222—235 po Kr.), dvacátým pátým Maximinus (r. 235—238 po Kr.), dvacátým osmým Gordianus III. (r. 238—244 po Kr.), dvacátým devátým Ju-lius Filippus (r. 244—249 po Kr.), třicátým Decius (r. 249—251 po Kr.), třicátým prvním Gallus (r. 251—253 po Kr.), třicátým dru-hým Aemilianus (r. 253 po Kr.), třicátým třetím Valerianus (r. 253—260 po Kr.), třicátým čtvrtým Gallienus (r. 260—268 po Kr.), třicátým pátým Claudius (r. 268—270 po Kr.), třicátým šestým Aurelianus (r. 270—275 po Kr.), třicátým sedmým Cornelius Tacitus (r. 275—276 po Kr.), třicátým osmým Probus (r. 276—282 po Kr.), třicátým devátým Carus (r. 282—283 po Kr.), čtyřicátým Dio-cletianus (čti: Dyokléciánus) (r. 284—305 po Kr.).

13. Císařové vládli římské říši od r. 30 př. Kr. až do r. 476 po Kr. V tomto roce Odoakar, germánský vojevůdce, odňal vládu poslednímu římskému císaři Romulovi Augustulovi a jmenoval sám sebe italským králem. To byl konec římské říše tisícího dvoustého dvacá-tého devátého roku od založení města; Řím totiž, jak se vypravuje, byl založen roku sedmistého padesátého třetího př. Kr.

14. Za časů (= za věku) císaře Augusta v Palestině se narodil Je-žíš Kristus. Křesťané často byli krutě mučeni, po prvé od císaře Ne-rona roku šedesátého čtvrtého, naposled od císaře Diocletiana roku třístého třetího. Ale krátce potom roku třístého třináctého císařem Konstantinem byla dána křesťanskému náboženství svoboda.

Schodná slovesa. I.

Slovesa, která vytvářejí jen některé časy nebo tvary, slují »schodná slovesa« (*verba defectiva*). V dnešní hodině uvedu některá schodná slovesa, která mají jen některé tvary, a to: **aiō, inquam, quaesō**, [*avēre, salvēre, valēre*], **age, apage**.

1.

aiō = pravím, říkám, ujišťuji, tvrdím; přitakávám, přisvědčuji; (str. 585);

akt. indik. prés.: 1. sg. *aiō*; 2. sg. *aīs*; 3. sg. *ait*; 3. pl. *aiunt*; (vyslovte: aj-jó, aj-junt atd.);

akt. konj. prés.: 3. sg. *aiat*;

akt. indik. impf.: *aiēbam, aiēbās, aiēbat, aiēbāmus, aiēbātis, aiēbant*;

akt. indik. perf.: 3. sg. *ait*.

1. poznámka: Místo »*aīs-ne?*« = »pravíš? opravdu?« se zkráceně říká »*ain?*«

2. poznámka: Pozorujte, že 3. osoba sing. v prés. i v perf. má stejný tvar; přeloží se tedy »*ait*«: praví, dí, říká, vece; pravil, (-a, -o); děl, (-a, -o); řekl, (-a, -o); vece.

2.

inquam = pravím, řku; (str. 593);

akt. indik. prés.: 1. sg. *inquam*; 2. sg. *inquis*; 3. sg. *inquit*;
3. pl. *inquiunt*;

akt. indik. impf.: 3. sg. *inquiēbat*;

akt. indik. fut. I.: 2. sg. *inquiēs*; 3. sg. *inquiet*;

akt. indik. perf.: 3. sg. *inquit*.

1. poznámka: Toto sloveso se vkládá do přímé řeči.

2. poznámka: *inquit* jest prés. i perf. tvar; překládá se: praví, vece; pravil, řekl, odpověděl, zvolal, (-a, -o).

3.

quaesō = prosím;
quaesumus = prosíme. } Vkládá se do věty.

havē, avē = buď zdráv, buď vítán, (-a, -o)!

havěte, avěte = buďte zdraví, buďte vítáni, (-y, -a)!

salvě = buď zdrav, buď vítán, (-a, -o)!

salvěte = buďte zdraví, buďte vítáni, (-y, -a)!

valē = buď sbohem!

valēte = buďte sbohem!

age (sing.) }
agite (plur.) } = nuže! vzhůru! (Str. 585.)

apage = jdi pryč, klid' se, táhni!

Prōsum, prōdesse.

Sloveso »*prōsum* = prospívám, jsem prospěšný, jsem platen, jsem pomocen, pomáhám« jest složeno ze slovesa »*sum*« a předpony »*prō-*«, která původně zněla »*prōd-*«. Souhláska »-d-« se v předponě zachovává všude tam, kde se sloveso »*sum, esse*« počíná samohláskou. Časujte a určujte tvary, v nichž předpona zachovává původní tvar »*prōd-*«! Jsou to na př. tvary: *prō-d-esse, prō-d-es, prō-d-eram, prō-d-erō* atd.

Indik. prés.: *prōsum, prōdes, prōdest, prōsumus, prōdestis, prōsunt.*

Konj. impf.: *prōdessem, prōdessēs, atd.*; (ve všech osobách zachováno původní »-d-«).

Indik. fut. I.: *prōderō, prōderis, atd.*; (ve všech osobách zachováno původní »-d-«).

Inf. prés.: *prōdesse.*

Konj. impf.: *prōdessem, prōdessēs, atd.*; (ve všech osobách zachováno původní »-d-«).

Imperativ: *prōdes! prōdeste! prōdestō! prōdestōte! prōsuntō!*

Konj. prés.: *prōsim, prōsīs, atd.*

Tvary od perf. kmene: *prōfui; prōfueram; prōfuerim; prōfuissem; prōfuerō; prōfuisse.*

Particip. budoucí: *prōfutūrus.*

incūs dūra, (*incūdis*), tvrdá kovadlina; *iuventūs laeta*, (*iuventūtis*), veselá mládež, (I, 391); *palūs magna*, (*palūdis*), veliká bažina; *salūs pūblica*, (*salūtis*), obecné blaho, (I, 220); *senectūs tarda*, (*senectūtis*), zmalátňující stáří, (I, 315); *servitūs acerba*, (*servitūtis*), trpké otroctví, (I, 260); *subscūs ferrea*, (*subscūdis*), železná svora; *tellūs ūniversa*, (*tellūris*), veškera země; *virtūs mea*, (*virtūtis*), má mužnost, (I, 203);

grūs, (*gruis*), f., jeřáb, (I, 403); *sūs*, (*suis*), f., svině, (I, 344).

5. Neutra III. deklinace.

I. Středního rodu (*neutra*) jsou zpravidla podstatná jména *třetí* deklinace, která se končí

v nominativu singuláru	v	<u>-men</u>	'	<u>-us</u>	'	<u>-us</u>	'	<u>-ūs</u>
v genitivu singuláru	v	<u>-minis</u>	'	<u>-oris</u>	'	<u>-eris</u>	'	<u>-ūris</u>
		<u>-e</u>		<u>-al</u>		<u>-ar</u>		
		<u>-is</u>	'	<u>-ālis</u>	'	<u>-āris</u>		

(Odchyly od tohoto pravidla viz v odstavcích »Odchyly. I. II. III.«!)

Příklady:

-men, (-minis): *cacūmen*, (*cacūminis*), (I, 424); *carmen*, (*carminis*), (I, 259); *certāmen*, (*certāminis*), (I, 259); *cōgnōmen*, (*cōgnōminis*), (I, 390); *crīmen*, (*crīminis*), (I, 439); *flūmen*, (*flūminis*), (I, 402); *grāmen*, (*grāminis*), (I, 391); *lūmen*, (*lūminis*), (I, 259); *nōmen*, (*nōminis*), (I, 219); *ōmen*, (*ōminis*), (II, 411); *praenōmen*, (*praenōminis*), (I, 393); *sēmen*, (*sēminis*), (I, 394);

agmen, (*agminis*), tah, zástup, dav; *discrīmen*, (*discrīminis*), rozdíl, různost, odchylka; *strāmen*, (*strāminis*), sláma (k pokrývání střech); *tegmen* [*tegimen*, *tegumen*], (*tegminis*), příkryvka; *medicāmen*, (I, 442);

-us, (-oris): *corpus*, (*corporis*), (I, 195, 202); *decus*, (*decoris*), (I, 259); *dedecus*, (*dedecoris*), nečest, hanba, potupa; *facinus*, (*facinoris*), (I, 461); *litus*, (*litoris*), (I, 525); *pectus*, (*pectoris*), (I, 219); *tempus*, (*temporis*), (I, 242);

-us, (-eris): *foedus, (foederis), (II, 409); genus (generis), (I, 242); munus, (muneris), (I, 320); onus, (oneris), (I, 442); opus, (operis), (I, 202); pondus, (ponderis), (I, 393); scelus, (sceleris), (I, 285); sidus, (sideris), (I, 409); vulnus, (vulneris), (I, 220);*

-us, (-uris): *crūs, (crūris), (I, 372); tūs, (tūris), (I, 320);*

-o, (-is): [*altāre; plur.*] *altāria, (altārium), oltář; ancile, (ancīlis), (I, 356); conclāve, (conclāvis), komnata, pokoj; cubile, (cubīlis), (I, 364); ināne (I, 495); insigne, (insignis), (I, 441); mare, (maris), (I, 355); mīlka, (mīlka), (II, 33, 34); moenia, (moenium), (I, 356); rēte, (rētis), (I, 356); sedile, (sedīlis), (I, 356); mantēle [mantēle], (mantēlis), ručník, ubrousek, (II, 511);*

-al, (-ālis): *animal, (animālis), (I, 355); vectigal, (vectigālis), (I, 409);*

-ar, (-āris): *calcar, (calcāris), (I, 355, 356); exemplar, (exemplāris), (I, 356);*

-ar, (-aris): *tubar, (iubaris), (I, 356); nectar, (nectaris), (I, 356).*

II. Středního rodu (neutra) jsou tato podstatná jména třetí deklinace:

allēc, (allēcis), rybí lák, jičha, rosol; lac, (lactis), mléko; lac pressum, tvaroh, sýr;

fār, (farris), samopše, špalda; obilí; tluč;

hēpar, (hēpatis), játra;

caput, (capitis), hlava, (I, 195).

6. Odchytky. III.

1. Ze substantiv zakončených v nominativu singuláru v **»-l«,** v genitivu singuláru v **»-lis«,** středního rodu (neutra) jsou **»fel, mel«,** mužského rodu (maskulina) jsou **»sāl, sōl«:**

fel, (fellis), n., žluč, jed; mel, (mellis), n., med;

sāl, (salis), m., sůl; sōl, (sōlis), m., slunce.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 6. října 1938. — Předplatné na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena feditelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1937. Dohlédací poštovní úřad Praha 7.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

KČ 4.-

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešit 14.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

2. Ze substantiv, zakončených v nominativu singuláru v »-or«, jsou středního rodu (**neutra**) tato:

aequor, (*aequoris*); *ađor*; *marmor*, (*marmoris*); *cor*, (*cordis*). — (Viz 2. strana obálky 9. sešitu!)

3. Ze substantiv, zakončených v nominativu singuláru v »-er«, jsou středního rodu (**neutra**) tato (viz 2. strana obálky 9. sešitu):

cadāver, (*cadāveris*); *papāver*, (*papāveris*); *pipēr*, (*pipēris*); *spīnther*, (*spīntheris*); *tūber*, (*tūberis*); *ūber*, (*ūberis*); *verber*, (*verberis*), obyčejně plurál: *verbera*, (*verberum*);

vēr, (*vēris*);

īter, (*ītinēris*).

4. Pamatujte, že tato dvě podstatná jména, zakončená v nomin. sing. v »os«, jsou **neutra**:

ōs, (*ōris*), (vyslov: ós, óris), ústa; *ōs fōrmōsum*, sličná ústa; (I, 408);

os, (*ossis*), (vyslov krátce: os, ossis), kost; *os fīrmum*, pevná kost; (I, 348).

5. Středního rodu (**neutrum**) jest substantivum *aes*;

aes, (*aēris*), kov, měď; *aes alienum*, dluhy.

6. Vlastní jména mužů, zakončená v nomin. sing. v »-al«, »-ar«, podle přirozeného rodu jsou **maskulina**; na př.:

Hannibal, (*Hannibalis*); *Hasdrubal*, (*Hasdrubalis*);

Caesar, (*Caesaris*); *Hamīlcar*, (*Hamīlcaris*).

7. Středního rodu (**neutra**) jsou tato substantiva, zakončená v nominativu singuláru v »-as«:

vās, (*vāsis*), nádoba, váza, (I, 344); (v plurále se toto substantivum skloňuje podle II. deklinace: *vāsa*, *vāsōrum*);

fās, (nesklonné), božské právo;

nefās, (nesklonné), zločin, hřích, (I, 316).

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

51. HODINA.

Slovník k 59.—62. úloze.

Aemiliānus, *ī*, m., jméno dvou římských císařů: **a)** *Aemiliānus*, (*Mārcus Aemilius*), císař r. 253—254; skutečná jeho vláda trvala pouze 3 měsíce; byl zabit na tažení proti Valerianovi od svých lidí. — **b)** *Aemiliānus*, (*Tiberius Sestius Alexander*), prohlásil se za císaře r. 262; r. 265 byl od Theodota, Gallienova vojévůdce, poražen, zajat a v Římě na rozkaz císařův zardoušen.

Alexander Sevērus, římský císař v r. 222—235; k vládě se dostal v 13. roce věku; za něho vládla jeho bába Julia Maesa (do r. 223) a matka Julia Mamaea za pomoci znamenitých právníků Ulpiana a Paula a výboru ze senátu; při tažení proti Germánům byl od vojáků, nespokojených jeho slabošským chováním, r. 235 i s matkou v Mohuči zavražděn.

Āllia, *ae, f.*, *Allia*, (dnešní Aja), levý přítok Tiberu, severně od Říma; zde byli Římané poraženi Gally r. 390 př. Kr.

Antōninus Philosophus, známý v dějinách pod jménem *Mārcus Aurēlius*, římský císař r. 180 po Kr., vládl společně s Luciem Verem, jež však zemřel již r. 169, po smrti adoptivního otce Antonina Pia; skoro celá jeho vláda byla vyplněna válkami, trpkou to povinností pro císaře, který sám byl horlivým stoupencem stoické filosofie a jemuž hlavní směrnicí života byla humanita; náleží k nejlepším římským císařům. Oddával se rád vedle panovnického zaměstnání vážným a hloubavým myšlenkám, jež ve formě krátkých, aforistických průpovědí, obsahujících hluboké životní pravdy, zaznamenal do spisu nadepsaného řecky »*Ta eis heauton*«,

»Zápisky sobě samému«. Tuto knihu mravních úvah, zčásti psanou ve vojenském táboře na Slovensku nad Hronem, přeložil do češtiny prof. Peroutka. Zemřel r. 180 ve Vindoboně (Vidni) nebo Sirmiu.

Antónius, jméno římského rodu; z něho vyzikal **Mārcus Antónius**, římský státník, naroz. r. 82 př. Kr., člen t. zv. druhého triumvirátu, jež uzavřel r. 43 př. Kr. s Oktaviánem a Lepidem, především proti Caesarovým vrahům, Brutovi a Cassiovi, jež porazil u Filip roku 42. V Egyptě navázal milostný poměr s egyptskou královnou Kleopatrou, který byl nakonec pro něho osudný. Na falešnou zprávu o smrti Kleopatřině usmrtil se r. 30 př. Kr. nalehnuv na meč.

Aquilius viz *Mānius Aquilius*
arx, *arcis*, f., pevnost, tvrz, hrad (na výšině); vyšehrad, akropolis. — V Římě *arx* slul severovýchodní vrchol Kapitolského vrchu; tvrz byla obsazena posádkou nejen v době války a vnitřních bouří, ale i za shromáždění lidu, komitií, aby Řím za sněmování nezůstal bez obrany. Na tvrzi byl vystavěn r. 344 př. Kr. chrám Junony Monety (= napomínající), (*Monēta*, řecky *Mnémosyné*, matka Mus); při tomto chrámu byla později zřízena mincovna. — V Athénách *arx* slula akropolis; stála na skále 121 m vysoké, přikře spadající na všechny strany.

Brennus, *i*, m., *B r e n n u s*, (osobní jméno galské), podle starořímské legendy vůdce seonských Gallů, kteří r. 390

(387) př. Kr. porazili Řimany nad říčkou Allii, zničili Řím a oblehli Kapitolium. Když podle pověsti Řimané odváděli výkupné smluvené za odtažení Gallů a stěžovali si na falešnou váhu, přihodil prý Brennus na váhy ještě svůj meč se slovy »*Vae victis!*« (Běda přemoženým!)

Brútus, *i*, m., a) *L ũ c i u s I ũ n i u s B r ũ t u s*, podle římské legendy osvoboditel Říma od vlády králů; byl prý syn Tarquinie, dcery krále Tarquinia Prisca, sestry posledního římského krále Tarquinia Zpuptného. Úkladům tohoto ušel stavěje se hloupým. Dav sesadit Tarquinia, stal se prý r. 509 př. Kr. prvním konsulem společně s Tarquiniem Collatinem nebo M. Horatiem. V tomto úřadě dal popraviti vlastní syny, kteří se zúčastnili spiknutí ve prospěch obnovení království. Podle pověsti padl v souboji s Aruntem, synem Tarquiniovým. — b) *M ā r c u s I ũ n i u s B r ũ t u s*, (kol r. 80—42 př. Kr.), přední z vrahů C. Iulia Caesara; byv poražen u Filip r. 42 př. Kr., nalehl na meč a usmrtil se.

Cadmus, *i*, m., *K a d m u s* (Kadmos), starořecký hěrós thébský, syn foinického krále Agénora. Kadmos hledaje sestru Európu, kterou unesl Zeus (Juppiter), po dlouhém bloudění se obrátil k delfské věštině, jež mu poradila, aby zanechal hledání sestry a aby následoval krávu, již potká, a založil město tam, kde se kráva usadí. Ve Fókidě ve středním Řecku potkal krávu a šel za

ní až k místu, kde pak založil město Théby s hradem, jež byl nazván po něm »Kadmeia«.

Caligula, ae, m., Kaligula, přezdívkou třetího římského císaře Gaia Caesara, jež naroz. r. 12 po Kr., byl císařem r. 37 až 41 po Kr. Nesmírným zdůrazňováním panovnické všemohoucnosti a bezuzdným hýřením si zasloužil jména prvního šílence na římském trůně. Byl zavražděn r. 41 od tribuny tělesné stráže Cassia Chaerey. — (Žil v dětských letech se svým otcem Germanikem ve vojenském táboře, kdež byl od vojáků podle vojenské obuvi, — *caliga*, — kterou nosil, nazván Caligula = Střevíček.)

Capitōlium, ii, n., *mōns Capitōlinus*, Kapitoliium, Kapitol, kapitolský pahorek; záleží ze dvou vrcholů, oddělených hlubším sedlem (*intermontium*, Piazza del Campidoglio); v užším slova smyslu *Capitōlium* nazýván jihozápadní vrcholek Kapitolského pahorku s proslaveným chrámem trojice božstev, Jova, Junony a Minervy. — Na severovýchodním vrcholku stála *arx* (viz *arx*). — (I, 294)

Caracalla, ae, m., Karakalla, přezdívkou Marka Aurelia Severa Antonina, římského císaře r. 198—217 po Kr., podle jeho oblíbeného oděvu, keltského (nebo germánského) pláště.

Carthāgō Nova, Carthāginis Novae, f., (II, 666), Nové Kartago (= Kartagena), město na jihových. pobřeží Hispanie (Pyrenej. polostrova), založené r. 228 př. Kr. od kartagin-

ského vůdce Hasdrubala; od r. 210 byla pod panstvím římským; byla střediskem obchodu mezi Hispanií a Afrikou.

Cārus, i, m., Carus, (*Mārcus Aurēlius Cārus*), římský císař r. 282—283 po Kr.

Centaurus, i, m., K e n t a u r. — Kentaurové jsou v řeckém bájesloví polobožské bytosti, s přední částí těla lidskou a se zadkem koňským, divocí démonové lesnatých pohoří, zejména v Thessalii a Arkadii. Od ostatních Kentaurů svou ušlechtilostí se lišil Kentaur Cheirón (Chirón), syn mořského boha Poseidóna, lovec a moudrý lékař, vychovatel svého pravnuka Achillea (jeho dcera Endeis byla matkou Achilleova otce Pélea).

Cheops, Cheopis, m., Cheops (Chufu), staroegyptský král z dynastie, jež vládla asi r. 2840—2680 př. Kr.; vystavěl největší pyramidu v Gizehu, vysokou 150 metrů.

Chephrēn, m., Chefrēn (Chafre), staroegyptský král z dynastie, jež vládla asi r. 2840—2680 př. Kr.; vystavěl druhou ze 3 největších pyramid v Gizehu, nedaleko níž je vytesána ze skály ohromná sfinx.

Claudius, ii, m., a) Klaudius, římský císař r. 41—54 po Kr., (plným jménem *Tiberius Claudius Nerō Germanicus*), syn Nerona Claudia Drusa, nevlastního syna Augustova; po zavraždění svého synovce Caliguly r. 41 byl proti všemu očekávání povolán od pretoriánů císařem. Byl otráven r. 54 po Kr. svou druhou manželkou Agrippinou Mladší. — b)

- Klaudius**, řim. císař roku 268—270 po Kr., (plným jménem *Mārcus Aurēlius Claudius Gothicus*), původem Illyr, znamenitý vojevůdce, byl povolán od důstojnictva po smrti Gallienově r. 268 císařem; zemřel morem v Sirmiu (Mitrovici) r. 270 po Kr.
- Commodus**, *i*, m., *K o m m o d u s*, řim. císař r. 178 (180)—192, (plným jménem *Mārcus Aurēlius Commodus Antōninus* nebo *Lūcius Aelius Aurēlius Commodus*), syn císaře Marka Aurelia, od r. 178 spolucísař s otcem, po jeho smrti jeho nástupce; zavražděn 31. prosince r. 192 pro odpor proti způsobu své vlády.
- Constantinus**, *i*, m., Konstantin I., římský císař r. 306—337 po Kristu
- Crassus**, *i*, m., *Mārcus Licinius Crassus*, (114—53 př. Kr.), přívrženec Sullův, který si zjednal ohromné bohatství za občanské války mezi Mariem a Sullou; r. 60 se stal členem prvního triumvirátu (Caesar, Pompeius, Crassus); r. 55 př. Kr. byl konsulem; před uplynutím konsulátu odešel jako správce do provincie Syrie, kdež si vedl tak, aby se obohatil. Když se utkal v boji s nepřáteli a byl poražen, byl lživě zabit. Byl to nejbohatší muž v Římě v té době a jen proto byl přijat Caesarem a Pompeiem do spolku.
- Cyclades**, *um*, *f.*, *K y k l a d y*, souostroví v Egejském moři; celkem 211 ostrovů; z nich jménem význačné: Andros, Delos, Naxos, Melos, Syros, Paros; (akus. pl. *Cycladas*).
- Cydnus**, *i*, m., *K y d n u s* (*K y d n o s*), řeka v starověké Kilikii v Malé Asii u Tarsu
- Decius**, *ii*, m., *D e c i u s*, (*Gāius Messius Quintus Traiānus Decius*), římský císař r. 249—251. — Rodové jméno »Decius« bylo jméno starořímského plebejského rodu. Římská národní tradice uváděla z něho tři členy stejnojmenné (Publius Decius Mūs), otce, syna, vnuka, kteří všichni obětovali život za vlast, zasvětivše se v bitevním nebezpečí podsvětním bohům za dosažení vítězství; děd jako konsul r. 340 př. Kr. v boji s Latiny, syn r. 295 př. Kr. v bitvě u Sentina s Etruský a Samnity, vnuk r. 279 v boji s Pyrrhem u Auskula.
- Dělus**, *i*, *f.*, *D e l u s*, (*Délos*), jeden z nejmenších Kykladských ostrovů, náboženské středisko kultu boha Apollina, sídlo věštírny; r. 478 př. Kr. středisko námořního spolku athénského; r. 315—106 př. Kr. sídlo ostrovního spolku; (nom. sg. *Dēlus*, *Dēlos*; akus. sg. *Dēlum*, *Dēlon*); **Déliacus**, *a*, *um*, delský; (I, 184)
- Didius Iuliānus**, (*Mārcus Didius Iuliānus*), byl r. 193 prohlášen po zavraždění Pertinaka od prétoriánů za veliký peněžní dar za císaře, ale udržel se na trůně jen 2 měsíce.
- Diogenés**, *is*, m., *D i o g e n e s* ze Sinope v Paflagonii, kynický filosof; osvojiv si kynickou filosofii, omezil své potřeby a živil se nejprostším způsobem, čímž se stal populárním a řada anekdotických vypravování se připíná k jeho jménu a ži-

votu. Když se ho král Alexander Veliký tázal, čeho si od něho Diogenes přeje, vyslovil D. jediné přání, aby mu král šel ze světa. Byv zajat od mořských loupežníků, byl odvezen na Krétu a tam prodáván do otroctví. Jsa tázán na své zaměstnání, odpověděl prý, že dovede ovládati lidi, a potřebuje-li někdo pána, nechť si koupí jeho; za otroka prý ho koupil bohatý korintský kupec Xenias a Diogenes prý pak žil dlouho v jeho domě jsa vychovatelem jeho dětí. Podle podání bydlel prý v sudě (byl to asi malý domek, jenž od Athéňanů posměšně byl zván »pithos« = sud); odval se jen pláštěm; zahodil nádoby na vodu vida, že lze pít jen rukou; marně hledal ve dne se svítilnou v athénských ulicích člověka; na Platonovu definici člověka, že člověk jest dvounohá bytost bez peří, D. odpověděl tím, že přinesl oškubaného kohouta jako prý Platonova člověka; manželství si nevážil a hlásal naprostý komunismus žen a dětí; na otázku, kdy se mají lidé ženiti, prý odpověděl, že se mladí nemají ženiti nikdy a staří teprve nikdy; smrti se nebál, protože při ní veškeren cit ustane a člověk ani nepozoruje, že se blíží; člověk se nemusí starati o to, jak bude pohřben, neboť o to již budou mít péči dědicové; zemřel ve vysokém věku v Korintě; Korintští za náhrobní pomník zřídili mu sochu psa z parského mramoru.

Domitiānus, ī, m., Domitiān, (Domitiānus), (*Titus Flāvius*

Domitiānus), římský císař r. 81—96 po Kr., syn císaře Vespasiána, bratr a nástupce císaře Tita; byl usmrčen z národu své choti Domitie.

Eurōpa, ae, f., Európe, Európa, v řeckém mythu dcera Foinika nebo Agénora, foinického krále; podle ní byl nazván náš díl světa Európe, Európa. Když jednou sbírala s družkami květiny na mořském pobřeží u Sidóna neb Tyru, Zeus (Jupiter), zahořev k ní láskou, vzal na sebe podobu běloskvočího býka a unesl ji na Krétu. Marně hledali Agénorovi synové, Kadmos, Foinix, Kilix a Thasos, svou sestru.

Eurydicē, ēs, f., Eurydika (Eurydiké), v řecké báji choť Orfeova, jež byvši uštknuta hadem, záhy zemřela; všechna příroda truchlila nad její smrtí jako její manžel. Konečně podsvětí bohové svolili k jejímu návratu pod podmínkou, že se Orfeus nesmí, až si ji bude odváděti z podsvětí, na ni ohlédnouti. Protože dané podmínce Orfeus nedostál, pozbyl Eurydiky na věky. — Orfeus byl mythický pěvec, o němž se bájilo, že si mocí svého zpěvu může podmaniti vše, přírodu, zvířenu, květeny i skály. Byl prý syn Musy Kalliopy a thráckého krále Oiagra; vlasti jeho prý bylo povodí řeky Hebra nebo Pierie na Olympu.

Fabricius, ī, m., rodové jméno členů starořímského rodu Fabriciů; z nich proslul *Gāius Fabricius Luscīnus*, slavný vojevůdce, pověstný svou poctivostí, kterou prý osvědčil zejména za svého jednání s epir-

ským králem Pyrrhem po bitvě u Hérakleie r. 280 a u Auskula r. 279 př. Kr. o výměně zajatých. Pyrrhus chtěl si ho nakloniti penězi, ale marně; i hodlal prý ho zastrašiti slo- nem, ale Fabricius usmívaje se prý pravil: »Včera jsi mne nekoupil zlatem, dnes mne ani slonem nepolekáš.« Pyrrhos si- ce římské zajatce nepropustil, ale dovolil, aby navštívili do- mov o svátcích (zvaných Sa- turnalia) domnívaje se, že se již nevrátí. Ale římský senát pohrozil prý každému smrti, kdo by se nevrátil, i vrátili se všichni. Byl to muž nezištný a spravedlivý, zemřel v chudobě. Dcerám jeho římská obec dala věno.

Feretrius, ů, m., Feretrius, přijmí boha Jova ve starém Římě jako válečného boha, jenž dopomohl Romulovi, když po- dle staré tradice Caeninští pro únos Sabine vedli s ním vál- ku, k vítězství v souboji s krá- lem Akronem; Romulus dal nésti zbroj padlého krále ve vítězném průvodu na zvlášt- ních nosítkách (*feretrum*) na Kapitol a na místě, kde pod dubem tuto zbroj věnoval Jo- vovi jako »*spolia opima*«, zří- dil chrám Jovovi, jež později rozšířil Ancus Marcius a ob- novil Augustus. Ke kořisti Ro- mulově v pozdější době při- byla jen dvojí *spolia opima* (= kořist samostatného římského vůdce, odňatá v souboji samo- statnému nepřátelskému vůd- ci): r. 437 př. Kr. Aulus Cor- nelius Cossus věnoval zbroj vejského krále Tolunnia a r. 222 př. Kr. konsul Márcus

Marcellus věnoval zbroj Viri- domara, krále Insubrů. — »**Spolia**« Římané nazývali brně- ní a vůbec zbraně odňaté po- raženému nepříteli. Získaná spolia byla pokládána za vy- znamenání a rozvěšována v a- triu domu. Vedle zbraní se tím slovem označují i jiné ukoři- stěné předměty, lodní zobce, so- chy, koně atd. Zvláštním dru- hem spolií jsou t. zv. *spolia opima*, (kořist tučná), brnění to, jež římský vojevůdce od- ňal v souboji přemožené- mu nepřátelskému vojevůdci. Tato spolia opima byla zavě- šována v Římě v chrámě Jova Feretria.

Galba, ae, m., Galba, (*Servius Sulpicius Galba*), římský císař r. 68—69 po Kr.

Galliēnus, ů, m., Gallienus, (Pūblius Licinius Galliēnus), římský císař r. 260—268 po Kr.

Gallus, ů, m., Gallus, (*C. Vi- bius Trebōniānus*), římský cí- sař r. 251—254 po Kr.

Gordiānus, ů, m., jméno tří římských císařů v 1. polovině 3. století. Z nich Gordiānus III. byl císařem r. 238—244 po Kr. Byl zavražděn vojáky na pod- nět prefekta prétoriánů Filipa, který se stal po jeho smrti cí- sařem.

Hadriānus, ů, m., Hadrián, (Pūblius Aelius Hadriānus), (76—138 po Kr.), římský císař r. 117—138; byl od svého strý- ce, císaře Trajánova, adoptován; po smrti Trajánově byl uznán vojskem za císaře; zemřel v Bájích.

Hēliogabalus, ů, m., Helioga- balus, Elagabal, řim. cí- sař r. 218—222 po Kr., původ-

ně slul Varius Avitus Bassiānus; jméno Hélogabalus přijal po bohu Elgabalovi, při jehož chrámě v Emese syrské byl vrchním knězem. Po zavraždění Karakallově byl od římského vojska pro svou sličnost a podobnost ke Karakallově, za jehož syna byl vydáván, provolán za císaře; pro nemravný život a ukrutnost byl zabit r. 222 a mrtvola jeho hozena do Tibery.

Iésus Christus, Iěsů Christì, m., (sklonění: 1. Iěsus, 2. Iesů, 3. Iěsů, 4. Iěsum, 5. Iěsů, 6. Iěsů), Ježíš Kristus, (hebrejsky Ješúa, Ješóa, řecky Iěsus; Kristus z řeckého Christos, Pomazaný); (Masarykův slov. nauč.: »Ježíš Kristus, tvůrce i předmět křesťanské víry a zbožnosti, nejsvětější zjev dějinný, nejvyšší vrchol duchovního života, stálý podnět mravního úsilí i mezník kulturního vývoje lidského«).

internus, a, um, vnitřní; *mare Internum*, Středozevní moře

Iūlia, ae, f., ženské jméno římské; a) Julia, dcera Caesarova, choť Pompeiova, (zemřela r. 54 př. Kr.); b) Julia, nezdárná dcera Augustova (39 př. Kr. — 14 po Kr.), choť Augustova synovce Marcella, po jeho smrti r. 22 provdána za Marka Vipsania Agrippu, po jeho smrti r. 11 za potomního císaře Tiberia; pro svůj prostopášný život byla r. 2 př. Kr. vypověděna na ostrov Pandatarii u Neapole, později do Rhegia, kdež ji Tiberius dal umořiti hladem; c) Julia, nehodná dcera Augustovy dcery Julie; d) Julia, dcera Drusa

Nerona, provdaná za nejstaršího syna Germanikova Nerona, po jeho smrti zasnoubena se Seianem.

Iūlius Philippus, Julius Filip, (*Mārcus Iūlius Philippus Arabs*), rodem Arab, římský císař r. 244—249; dal se prohlásiti spoluvládce s Gordiánem III. r. 243; když Gordián III. byl zavražděn, vojsko prohlásilo za císaře Julia Filipa a senát ho r. 244 potvrdil; padl v bitvě u Verony r. 249 po Kr.

Iuppiter Fereetrius viz *Feretrius*

Jericho, latinsky Hiericus, Hierichus, prastaré město v Palestině, 6 hodin cesty od Jerusalema, 8 km západ. od Jordánu, prastará pevnost; po prvé vyvráceno po příchodu Židů do Palestiny Josuou po sedmidenním obléhání; bylo sídlem proroka Eliáše, později zimní residencí Héródesa, jenž koupil město od Kleopatry a zde i zemřel. V té době město bylo v znamenitém rozkvětu. Císařem Vespasiánem bylo ztroskotáno, za Hadriána povstalo k novému životu.

Lūcilius, ii, m., Gāius Lūcilius, římský satirický básník, naroz. r. 180 př. Kr. ve Suesse v Kampanii, zemřel r. 102 př. Kr. v Neapoli; z 30 knih jeho satir (Sermones) se zachovalo jen 1378 veršů; v nich Lūcilius zesměšňoval s republikánskou volností nejen všeobecné zjevy, které pokládal za hodné pokárání, ale i přímo osoby.

Lycius, a, um, lykijský; *Lycia*, ae, f., Lykie, starověká krajina na jihozápad. pobřeží Malé Asie

Macrinus, *i. m.*, Makrinus, římský císař r. 217—218 po Kr.; v parthské válce zosnoval zavraždění Karakallovo a byl prohlášen vojskem za císaře; poražen od Bassiána byl zabit se svými syny na útěku v Kappadokii.

Mānius Aquilius, konsul r. 101 před Kr., potlačil na Sicilii vzpouru otroků vedených Anthonionem; pro vyděračství, jež se dopouštěl na Sicilii, byl obžalován; ač byl usvědčen, přece byl osvobozen zásluhou svého obhájce Márka Antónia, který strhnuv mu šat s prsou ukázal lidu a soudcům četné jizvy. Zpupným chováním r. 88 způsobil válku s Mithridátem, v níž byl poražen; uprchl do Pergamu, potom na Lesbos. Lesbičtí vydali jej Mithridátovi, který jej dal usmrtiti poručiv, aby mu vllil roztavené zlato do hrdla.

Mārcus Antōnius viz *Antōnius*

Mārcus Aurēlius viz *Antōnius Philosophus*

Maximinus, *i. m.*, jméno dvou římských císařů; **a)** Maximinus, (*Gāius Iūlius Vērus Maximinus Thrāx*), římský císař r. 235—238 po Kr.; **b)** Maximinus, (*Gāius Galērius Valerius Maximinus*), byl od r. 305 po Kr. caesarem a zemřel r. 313 po Kr.

Memnōn, *onis, m.*, Memnon, řecké jméno egyptského krále Amenhotepa III. Za Memnonovy podobizny byly od středu prvního století př. Kr. pokládány dvě kolosální sochy Amenhotepa III. v Thébaidě (t. zv. kolosy Memnonovy), z nichž o jedné se vy-

pravovalo, že vydává při východu slunce zvuky podobné zpěvu.

Memphis, *idis, f.*, (akus. *-phim, -phin*; vok. *-phi*; abl. *-phi*), Memphis, (staroegyptsky Mennefer), nejslavnější a nejstarší hlavní egyptské město, jihozápadně od dnešní Káhiry, založené jako pevnost králem Ménem (vládl kolem r. 3400 př. Kr., podle minění jiných kolem r. 4200 př. Kr.) na rozhraní Horního a Dolního Egypta.

Mycerinus, *i. m.*, Mykerinus, (řecky Mykerinos, egyptsky Menkeure, Menkaura, Menkera, Menkara), egyptský král IV. dynastie, vládl kolem r. 2800 př. Kr. Vystavěl třetí a nejmenší pyramidu u Gizy.

Mýlae, *arum, f.*, Myly, (dnešní Milazzo, město a přístav v severových. Sicilii, západně od Messiny); r. 260 př. Kr. u Myl Římané vybojovali pod velitelstvím Gaia Duilia první námořní vítězství nad Kartaginskými.

Nerō, *ōnis, m.*, Nero, (*Claudius Caesar Drusus Germanicus*), syn Gnaea Domitia Ahénobarba a Julie Agrippiny, adoptovaný syn císaře Claudia; naroz. r. 37 po Kr.; římský císař r. 54—68; zabit na útěku z Říma otrokem; (I, 408)

Nerva, *ae, m.*, Nerva, (*Mārcus Coccēus Nerva*), římský císař r. 96—98 po Kr.; za císaře byl zvolen senátem po zavraždění císaře Domitiána 18. září 96 po Kr. Zemřel 27. ledna 98 a pohřben s velikou slávou v hrobě Augustově.

Numantia, *ae, f.*, *Numantia*, starověké hlavní město keltiberského kmene Arevaků v Hispanii, proslulé hrdinnou obranou proti Římanům. Když Keltiberové byli podrobeni od Římanů (r. 143—142 př. Kr.), jediná Numantia setrvala v hrdinné obraně. Utrpěvše několik porážek Římané poslali r. 134 proti Numantii Scipiona Mladšího, který oblehl město a po patnáctiměsíčním obléhání města dobyl. Zbylé obyvatelstvo jednak se samo usmrtilo, jednak bylo prodáno do otroctví a město bylo srovnáno se zemí. Scipionovi se dostalo čestného příjímí Numantinus. Na troskách města později vzniklo nové město, ale nepatrné.

Odoacar viz *Römulus Augustulus*

Oeta, *ae, f.*, *Oita*, bezlesé pohoří ve středním Řecku západně od Malijského zálivu. K Oitě náležela též hora za starodávna zvaná Anopoia na pomezí lokridském; přes ni vedla stezka k Thermopylám, po níž zrádce Efiates ukázal cestu Peršanům, kteří zaskočili spartského krále Leonidu a jeho četú v Thermopylách r. 480 př. Kr. — *Oeta mons*, pohoří Oita

Othō, *ōnis, m.*, *Otho*, (*Mārcus Salvius Othō*), římský císař, dal se od prétoriánů prohlásiti za císaře 15. ledna r. 69 a dal zavraždit císaře Galbu. Germánské legie prohlásily za císaře svého vojevůdce Aula Vitellia; v boji proti nim Otho poražen u Bedriaka u Kremony a 16. dubna r. 69 se zavraždil.

Palaestina, *ae, f.*, *Palestina*, část Syrie při východních březích Středozemního moře

Palātium, *ū, n.*; *mōns Palātīnus*; Palatium, palatinský pahorek, jeden ze sedmi pahorků, na nichž se rozkládal starověký Řím; bývá pokládán za základ, z něhož se vyvinul starověký Řím. Na západní svah pověst klade zachránění Romula a Rema; na jihu pahorku byla ukazována chatrč pastýře Faustula, který podle pověsti vychoval oba hochy. Na konci republiky P. byl obytnou čtvrtí římské elity, od dob Augustových byla tu residence římských císařů (časem název Palātium dal vznik obecnému výrazu »palác«).

Pertināx, *ācis, m.*, *Pertinax*, (*Pūblius Helvius Pertināx*), římský císař r. 192—193 po Kr., syn propuštěnce z Ligurie; za císaře prohlášen po zavraždění císaře Kommoda, ale prétoriáni se záhy vzbouřili proti němu a zavraždili jej 28. března 193 po Kr. Jeho syna a dceru dal zavraždití Karakalla.

Philippí, *ōrum, m.*, *Filippy*, (řecky *Filippoi*), město v starověké Makedonii severových. od Amfipole, založené r. 356 př. Kr. králem Filipem II. Dnešní Kavala jest bývalý jeho přístav zv. Neapolis. Proslulo vítězstvím Antonia a Oktáviána r. 42 př. Kr. nad Caesarovými vrahy Brutem a Cassiem. Dosud žije v pořekadle: »U Filip se uvidíme«. Jsou to prý slova, která pronesl několik dní před bitvou Brutův duch.

Gáius Pisó, Gái Pisónis, m., Gáius Calpurnius Pisó, první manžel Tullie, zeť slavného řečníka Marka Tullia Cicerona, muž velmi řádný, který záhy po sňatku zemřel; (II, 411)

Probus, i, m., Probus, (*Márcus Aurélius Probus*), římský císař r. 276—282 po Kr., naroz. r. 232 v Sirmiu; z nejlepších římských panovníků; r. 282 byl usmrčen od vlastních vojáků.

Römulus Augustulus, i, m., poslední císař západní části římské říše, syn patricia Oresta: za císaře byl povolán jako malý hoch r. 475 po Kr. germánskými vojsky; za něho vládl otec. Když odepřel germánským vojskům vykázáti v Itálii stálá sídla, (žádala za třetinu pozemků v Itálii), vojínové povolali r. 476 po Kr. jednoho ze svých náčelníků, Odoakera, za krále, který dal r. 476 Oresta popravit a Romula vypověděl do Kampanie. — Odoaker (Odoakar), vůdce germánských žoldněů v římských službách, syn skirského knížete Edika (původně nepřehybně Skyt); sesadiv r. 476 císaře Romula, přivodil konec západořímského císařství a vládl sám celému Apeninskému poloostrovu jako král Germánů v Itálii a jako patricius Romanorum až do příchodu ostrogotského Theodoricha, od něhož byl ve třech bitvách poražen (r. 489 a 490) a obléhán v Ravenně. Po tříletém obléhání donucen vzdáti se (27. února 493) za podmínky, že se rozdělí s Theodorichem o panství; ale již 15. března 493 byl

zavražděn od Theodoricha při hostině.

Saguntum, i, n., Sagunt, město ve starověké Hispanii při východním pobřeží. Stalo se nepřímou příčinou 2. punské války. Hannibal udeřil r. 219 př. Kr. na Sagunt. Sagunští se marně bránili po 8 měsících. Město bylo dobyto a zničeno. Římané je obnovili již zase r. 212 př. Kr. — Městu Murviedro, které vzniklo na místě Sagunta, bylo r. 1877 vráceno starověké jméno.

Septimius Severus, m., římský císař r. 193—211 po Kr.

Syracūsae, ārum, f., Syrakusy, (ital. Siracusa), nejstarší dórská kolonie na Sicílii a jedna z nejstarších řeckých osad na Sicílii vůbec. Byly založeny asi r. 734 př. Kr. z Korinthu na ostrově Ortygi.

Tarentinus, a, um, tarentský; *Tarentinum bellum*, tarentská válka, jest název války, kterou svedli Římané s Tarentany a jejich spojencem, epirským králem Pyrrhem, který k ochraně Tarenta poslal vojevůdce Milona s 3000 mužů a potom r. 281 př. Kr. sám přišel s vojskem, čítajícím 20.000 mužů, a s jízdou s 20 slony. U Hérakleie Pyrrhos porazil pomocí slonů, jichž Římané dotud neznali, vojsko konsula Publia Valeria Laevina a postupoval na Řím. Byl však donucen k ústupu do území tarentského. Na jaře r. 279 př. Kr. došlo k opětovnému boji, v němž římské konsuly Publius Sulpicius a Publius Decius u Askula byli sice poraženi, ale i Pyrrhos měl veliké

ztráty. Shledáváje, že nemá dosti moci k povalení Římanů, poslal řeckého státníka a řečníka Kineu do Říma vyjednávat o mír, ale marně. Roku 278 Pyrrhos odešel na Sicílii; za jeho nepřítomnosti Římané pokofili bojem Pyrrhovy italské spojence Samnity, Lukany a Bruttie. Byv povolán Pyrrhos vrátil se do Itálie r. 275, ale byl od Mania Kuria Dentata poražen u Beneventa a odešel do Recka pro posily. Zatím se Tarentští smířili s Římany r. 272 př. Kr. a Tarent se stal spojeneckým státem. Tím se dostala celá jižní Itálie pod panství Římanů. — **Tarentum**, *i, n.*, Tarent (řecky Taras, ital. Taranto), město s přístavem v Apulii při severovýchodním konci Tarentského zálivu. Dějiny tohoto starobylého města, jehož původ se klade do doby mykénské, jsou až do III. století př. Kr. téměř neznámy. Po prohrané tarentské válce stali se římskými spojenci, loďstvo vydali Římanům, hradby města byly zbořeny, městu byla uložena roční daň a na hrad byla dána stálá římská posádka.

Tullia, ae, f., Tullia, dcera slavného římského řečníka Marka Tullia Cicerona. Jak vše byla milována otcem, vysvítá z několika zachovaných Ciceronových dopisů. V manželství nebyla šťastna; byla třikráte provdána, poslední manželství s Publiem Korneliem Dolabellou zrušila rozlukou. Zemřela v únoru r. 45 př. Kr. po nešťastném porodu na otcově vile tuskulské. Otec

těžce nesl její smrt. Ve svém bolu odešel na svou vilu u Asтуры a tam v úplné odloučenosti hleděl spisováním knih filosofického obsahu dojíti úlevy ve svém žalu.

Valeriánus, i, m., Valerián, (*Pūblius Licinius Valeriānus*), římský císař r. 253—260 po Kr., potomek slavného plebejského rodu Liciniů. Za císaře byl provolán vojskem proti Aemilianovi.

Varrō, ōnis, m., Varro, příjmení (cognōmen) v rodě Terentiů: *Gāius Terentius Varrō*, římský konsul r. 216 př. Kr., který zavínil svou ukvapeností porážku Římanů u Kan(en) Hannibalem; *Aulus Terentius Varrō*, praetor r. 184, šťastně bojoval proti Keltiberům; *Mārcus Terentius Varrō*, (116 — 27 př. Kr.), velmi plodný spisovatel, zejména v oboru starožitností, římský polyhistor; *Pūblius Terentius Varrō Atacīnus*, epický a satirický římský básník, (82 — 37 př. Kr.).

Vercingetorix, -origis, m., Vercingetorix, předák galského kmene Arvernů, náčelník národního galského odboje proti Caesarovi r. 53/52 př. Kr. Po velikých počátečních úspěších usadil se s galským vojskem v Alesii, kdež ho Caesar oblehl. Alesia byla přinucena se vzdáti. Vercingetorix sám se vydal Caesarovi za svůj národ a byl držen v Římě v žaláři pod Kapitoliem, kdež r. 46 př. Kr. po Caesarově triumfu byl popraven. S tímto národním hrdinou

galským navždy padla samostatnost Gallů.

Vespasiānus, ě, m., Vespasiān, (Titus Flāvius Vespasiānus), římský císař r. 69—78 po Kr., zakladatel dynastie flaviovské, z níž po něm vládli ještě oba jeho synové, Titus a Domitiānus.

Vitellius, ů, m., Vitellius, (Aulus Vitellius), římský císař r. 69 po Kr.; za císaře byl provolán svým vojskem proti Galbovi, když byl správcem Dolní Germanie; po vítězství jeho vůdce nad Othonem u Be-

driaka jej uznal i senát za císaře; zatím dunajské a eufratské legie provolaly za císaře Vespasiāna. U Kremony zvítězil Vespasiāntův vojevůdce Antonius Primus nad vojskem Vitelliiovým a poté se zmocnil Říma v pouličním boji, přičemž Vitellius byl usmrčen 23. prosince r. 69 po Kr.

Xanthippē, ěs, (akus. -ēn), Xanthippe (Xantipa), manželka Sokratova; její postavu zkarikovali současní řečtí skladatelé komedií, a tak se stala typem svárlivé a hubaté ženy.

59. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 603!)

1. Čím nejvíce jste zbystřili (*acuere*, ind. akt. perf.), jinoši, svůj vtíp? — 2. Lid ještě nyní jest nakažen (*imbuere*, ind. pass. perf.) lichými pověrami. — 3. Jest známo, že Scipio Africký Mladší, odpůrce pozemkového zákona, odpykal (*luere*, akt. perf. inf.) smrti svůj odpor. — 4. Mužnost Římanů se zmenšila [= byla zmenšena] (*minuere*, passiv. ind. perf.) rozmařilostí. Jest známo, že se mužnost Římanů zmenšila [byla zmenšena] (*passiv. inf. perf.*) rozmařilostí. Věříme, že se poctivost mnohých mužů zmenší [= bude zmenšena] (*passiv. inf. fut.*) rozmařilostí. — 5. Za velmi horkého léta (ve velmi horkém létě) (*abl. časový*) jinoši rádi se vykouपालi [= umyli těla] (*abluere*, akt. ind. pf.) ve vodách řek a potoků nebo v jezezech. — 6. Chválu, které jste si zasloužili (*merēre*, akt. ind. plqupf.) pílí a přičinlivostí, zmenšili jste (*minuere*, akt. ind. perf.) špatnými mravy. — 7. Kéž byste byli nezmenšili (*akt. konj. plqupf.*) pílí a bedlivost! Zmenšíte-li [= jestliže zmenšíte] (*akt. ind. fut. II.*) pílí a bedlivost, budete káráni. — 8. Lékař by byl otrávil [= jedem usmrtil] (*necāre*) krále Pyrrha, kdyby mu byl římský konsul Gaius Fabricius ustanovil (*statuere*, akt. konj. plqupf.) odměnu. — 9. Když druhý římský král Numa Pompilius dosáhl (*obtinēre*, akt. konj. plqupf.) královské moci (královského důstojenství), vystavěl chrámy bohů a zavedl (*instituire*, akt. ind. pf.) bohoslužbu. — 10. Když tě štěstěna opustila (*dēstituere*, akt. konj. plqupf.), mnoho přátel tě opustilo. Přátelé, kteří tě opustili v neštěstí, nikdy nebyli pravými

přáteli. Až tě štěstěna opustí (*akt. ind. fut. II.*), opustí tě mnozí přátelé. — 11. Poslové oznámili Caesarovi, že ho vojínové nikdy zrádně neopustí (nezradí) (*akt. inf. fut.*). — 12. Když Řekové obrátili na útěk (*fugāre*, *akt. konj. plqupf.*) Peršany v námořní bitvě, znovu vystavěli (*restituere*, *akt. ind. pf.*) chrámy bohů, jež Peršané byli rozbořili (*dīruere*, *akt. ind. plqupf.*). — 13. První římský konsul Lucius Junius Brutus obnovil (*restituere*) vážnost senátu, kterou Tarquinius Zpupný byl zmenšil (oslabil) (*dēminuere*, *akt. ind. plqupf.*). — 14. Zákon byl: Ti, kdož opustí (*dēstituere*, *akt. ind. fut. II.*) loď v bouři, vše ztratťež! — 15. Když vojevůdce rozdělil (*distribuere*, *akt. konj. plqupf.*, *cum historicum*) své branné zástupy ve dvě části, obnovil (*restituere*) boj. Když branné zástupy byly rozděleny (*passiv. konj. plqupf.*) ve dvě části, boj byl obnoven (*passiv. ind. pf.*). — 16. Athéňané na radu Themistokleovu v krátkém čase znovu vystavěli (*restituere*) městské hradby, rozbořené Peršany. Čtete, že městské hradby, rozbořené od Peršanů, byly od Athéňanů znovu vystavěny (*passiv. inf. pf.*) na radu Themistokleovu v krátkém čase. — 17. Romulus ve věku asi dvaceti let (maje asi dvacet let věku) vystavěl (*cōstituere*, *akt. ind. pf.*) na Palatinském kopci město, které podle svého jména nazval »Řím« (*v lat. akus.*). — 18. Helvetiové, protože měli těsné území vzhledem k lidnatosti, rozhodli se hledati (si) nová sídla. — 19. Právem vzdal (*tribuere*, *akt. ind. perf.*; *tribuit* však lze zde pokládati i za *akt. ind. prés.*) Titus Livius velikou chválu římské vytrvalosti; po porážce u Kan(en) sotva který jiný národ byl by se rozhodl (*cōstituere*, *akt. konj. plqupf.*) dále válčiti. — 20. Lev roztrhal osla, protože mu nepřidělil (*attribuere*, *akt. ind. plqupf.*) větší část kořisti. — 21. Zajatci (budou chovatí velikou vděčnost k vám =) velice vám budou vděční, prokážete-li (*tribuere*, *akt. ind. fut. II.*) jim dobrodiní. — 22. Čtete, že vojínům byly přiděleny pozemky (polnosti, půda) v koloniích (osadách). — 23. Když (byl dobyt nepřátelský tábor =) bylo dobytý (*passiv. konj. plqupf.*; *cum historicum*) nepřátelského tábora, vojevůdce přislíbil (*prōmittere*), že kořist bude rozdělena (*distribuere*, *inf. fut. passiv.*) vojínům. — 24. Až odložíte (*exuere*, *akt. ind. fut. II.*) špatné mravy, šťastně budete žíti. — 25. Kartago, město založené (*condere*, *part. pf. pass.*) Foiničany [= od Foiničanů], rozbořili Římané; jest známo, že Scipio oplakal (*dēflēre*) zbořené (*dīruere*, *part. pf. pass.*) Kartago; [Scipio, jak jest známo, oplakal . . .]. — 26. Korint sotva by byl býval rozbořen (*pass. konj. plqupf.*) od Římanů, kdyby římsí vyslanci nebyli bývali uraženi (*laedere*, *konj. pass. plqupf.*) od Korintanů. — 27. Lidé vykopali (*ēruere*, *akt. ind. pf.*) kovy v zemi (*v lat. prostý abl.*) zahrabané (*obruere*, *part. pf. pass.*). — 28. Vůdce (byv)

zasypán (*obruere*) v boji kopími klesl (*corruere*, akt. ind. pf.). — 29. Když byl zakládán (*konj. impf.; cum historicum*) Římany (= od Římanů) chrám na Kapitoliu, byla vykopána (*ēruere*, pass. ind. pf.) lidská hlava; z toho Římané usoudili (= vyrozuměli), že Řím bude hlavou (hlavním městem) veliké říše. — 30. Zda vám učitel vypravoval, že se některé italské kmeny shodovaly (*congruere*, akt. inf. pf.) s Římany jazykem a mravy? — 31. Proč jsi zamítl (*respuere*, akt. ind. pf.), příteli, náš návrh? Kdybys byl nezamítl (*akt. konj. plqupf.*) náš návrh, převelice by sis byl prospěl (*prōsum*, konj. plqupf.). — 32. Lodníci na úsvitě vytáhli kotvy (= odvázáli lodi) (*solvere*, akt. ind. pf.); když kotvy byly vytaženy (= lodi byly odvázány) (*pass. konj. plqupf.; cum historicum*), ten, jenž velel (*prae-sum*) loďstvu, dal znamení k útoku. — 33. Konsul Gaius Marius uhájil (*dēfendere*, akt. ind. pf.) tábora obléhaného (*akus.*) s největším úsilím od Teutonů. — 34. Protože císař Nero byl nemile dotčen (*offendere*, pass. ind. plqupf.) ohyzdností mnoha starých budov, dal zapáliti (*incendere*, akt. ind. pf.; *actívum causatívum*) město Řím. — 35. Římané dopadli (*comprehendere*, akt. ind. pf.) nepřátelského vůdce na útěku. — 36. Vojínům, kteří první vylezli (*āscendere*, akt. ind. plqupf.) na hradby Nového Kartaga, mnoho velikých odměn od Publia Scipiona bylo rozdáno (*distribuere*, plur. pass. ind. pf.). — 37. Když Diogenes slyšel (*konj. impf.; cum historicum*) učeného muže mnoho rozprávějícího o nebeských věcech, pravil: »Kdy ty jsi sestoupil (*dēscendere*, akt. ind. pf.) s nebe?« — 38. Jakmile měšťané spatřili (*animadvertere*, akt. ind. pf.) nepřátelské vojsko, zavřeli (*claudere*) brány. — 39. Na dveřích vchodu do obydlí zlého člověka byla napsána (*inscribere*, pass. ind. pf.) tato slova: »Nic zlého nevcházej (= ať nevchází, 3. os. sg. akt. konj. prés.)!« Když Diogenes toto (*akus. plur.*) přečetl (*legere*, akt. konj. plqupf.; *cum historicum*), pravil: »Kudy vejde majetník (pán) domu?« — 40. Věz, že tuto knihu dnes budu čísti (přečtu) (*legere*, akt. inf. fut.). — 41. Četli jsme (*akt. ind. pf.*), že se hradby města Jericha zřítily (*corruere*, akt. inf. pf.) hlaholem polnic. — 42. Numa Pompilius zvolil (*legere*, akt. ind. pf.) panny Vestálky, aby opatrovaly (*custōdīre*) věčný oheň na oltáři Vestině, jež sám byl zasvětil (*ind. plqupf.*). — 43. Vím, že si hoši a dívky na jaře na zelených luzích hráli (*lūdere*, akt. inf. pf.) a sbírali (*colligere*) květy. — 44. Nashromážděné (*colligere*, pass. part. pf.) peníze nám buď vládnou nebo slouží. — 45. Matka mě velice měla ráda (*dīligere*, akt. ind. pf.). — 46. Dnes jste nepochopili vše (neporozuměli všemu) (*intelligere*, akt. ind. pf.). co jste přečetli (*legere*, akt. ind. pf.). — 47. Nebudeš-li si vážiti (*neglegere*, akt. ind. fut. II.) toho (*akus.*), co ro-

diče pečlivě nashromáždili (*colligere*, akt. ind. pf.), a strávili-li (promarnili-li) [to] (*cōnsūmere*, akt. ind. fut. II.), v krátkém čase budeš mít nedostatek všeho (všech věcí) (*abl.*) — 48. Když nepřátelé poznali (*intelligere*, akt. konj. plqpf., *cum historicum*), že nedobudou (*reportāre*, akt. inf. fut.) vítězství na našich vojnech, poslali k našemu vůdci posly stran míru. — 49. Hannibal požil (*sūmere*, akt. ind. pf.) jedu, jež vždy měl u sebe, jakmile poznal (*intelligere*, akt. ind. pf.), že jeho obydlí jest se všech stran obkličeno (*circum-sedēre*, pass. inf. pf.). — 50. Města a vesnice od nepřátel byly zapáleny (*incendere*, pass. ind. pf.); nepřátelé zapálili svá města a vesnice s tím úmyslem, aby nic z jejich majetku nepadlo (*venire*) do moci vítězného vojska. —

60. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 606!)

1. Poděkujte (= vzdávejte díky) rodičům, kteří vám dali (*akt. ind. pf.*) překrásné knihy darem (*v lat. dativ*), jež velmi draho koupili (*emere*, akt. ind. plqpf.); přičiňte se, abyste pečlivě přečetli všechny knihy. — 2. Jinoši, vězte, že rozkoš vykoupená (*pass. part. pf.*) bolesti škodí. — 3. Kterýsi člověk, kupuje (akt. partic. přes., *coēmere*) otroky, otázal se otroka rodilého (= rodem) Lakedaimonana: »Zda budeš poctivý, koupím-li (*akt. ind. fut. II.*) tě?« A jemu (= jemuž, *relativum copulativum*) onen krátce odpověděl (*respondēre*, akt. ind. pf.): »I když nekoupíš.« (Smysl odpovědi otrokovy: »Budu poctivý, i když mne nekoupíš.«) — 4. Gaius Julius Caesar zanechal (*relinquere*, akt. ind. pf.) tábora k ochraně dosti vojska, aby nebyl dobyt (aby ho nebylo dobyto) od nepřátel. — 5. Když perský král Xerxes vpadl (*invādere*, akt. konj. plqpf., *cum historicum*) do Attiky, Athéňané se rozhodli (*cōstituere*) opustiti Athény, vstoupiti na lodí a loďstvem hájiti svobodu Řecka; když Athéňané opustili (*relinquere*, akt. konj. plqpf.) město, Xerxes se zmocnil města Athén a zapálil vyšehrad [t. j. akropolis] (roku čtyřstého osmdesátého př. Kr.). Následujícího roku (roku čtyřstého sedmdesátého devátého př. Kr.) město samo, jak jsme čtli (*legere*, akt. ind. pf.), bylo rozbořeno (*diruere*, pass. inf. pf.) od Mardonia; [čtli jsme, že následujícího . . .]. — 6. Když se Vercingetorix vzdával (*sē dēdere*, konj. impf., *cum historicum*) Caesarovi, pravil: »Přemohl jsi (*vincere*, akt. ind. pf.) statečného muže, muži velestatečný!« [Zvítězil jsi nad statečným mužem . . .!] — 7. Xerxes se domníval, že byl od Themistoklea zachráněn (*pass. inf. pf.*), ale my víme, že Themistokleovou chytrostí byl poražen (*vincere*, pass. inf. pf.). — 8. Miltiades před-

vidal, že Peršané malým řeckým vojskem budou poraženi (*pass. inf. fut.*). — 9. Přemoženým (*pass. part. pf.*) nepřátelům Římané odňali (*adimere*, akt. ind. pf.) všechny polnosti. — 10. Běda přemoženým! — 11. Římané, byvše poraženi (*pass. partic. pf.*) v mnoha bitvách od Hannibala, nikdy nezoufali. — 12. Jinoši, věřte, že snáze zvítězíte (*akt. inf. fut.*) rozvahou než prchlivostí. — 13. Naše vojsko porazilo na hlavu (*fundere fugāreque*, akt. ind. pf.) nepřítel. Když nepřátelé byli poraženi na hlavu (*pass. konj. plqupf.*; *cum histor.*), jejich město bylo rozbořeno (*pass. ind. pf.*); kde kdysi stálo (*stāre*, akt. ind. plqupf.) město, zbyly (*superesse*, ind. impf.) sutiny. — 14. Bitvy svedené (*v lat. dativ*) (*committere*, partic. pf. pass.) u Filip, v níž byly poraženy na hlavu (*pass. ind. pf.*) branné zástupy Brutovy, zúčastnil se (*interesse*, ind. pf.) také římský básník Quintus Horatius Flakkus. — 15. Po porážce u Kan(en) římský senát poděkoval (= díky vzdal; *agere*, akt. ind. pf.) konsulovi Varronovi, který sebral (*colligere*, akt. ind. plqupf.) zbytky poraženého (*fundere*, *pass. part. pf.*) vojska. — 16. Hercům, kteří dobře provedli (*agere*) své role (divadelní úlohy), jsme zatleskali. — 17. Viděli jsme (*akt. ind. pf.*), že vysoký topol zapustil (*agere*, akt. inf. pf.) silné kořeny. — 18. Když vojínové porazili (*vincere*, akt. konj. plqupf., *cum histor.*) nepřátele, odehnali (*abigere*, akt. ind. pf.) veliký počet dobytka, odvezli (*āvehere*, akt. ind. pf.) veliké množství zlata a stříbra a unesli (*abdūcere*, akt. ind. pf.) zajatou královskou dceru. — 19. Každý tvor usiluje o to, aby se zachoval při životě. — 20. Markus Tullius Cicero neusiloval (*agere*, akt. ind. pf.) ve dne v noci o nic jiného, než aby občané byli neporušení (bezpečni). — 21. Příjemné jsou vykonané práce = jest milá vzpomínka na vykonanou práci. — 22. Miltiades uvedl (*redigere*, akt. ind. pf.) do moci Athéňanů (podrobil pod moc Athéňanů) ostrovy, které se jmenují Kyklady. Víme, že Miltiades podrobil (*akt. inf. pf.*) pod moc Athéňanů ostrovy Kyklady. Víme, že ostrovy Kyklady byly podrobeny (*pass. inf. pf.*) pod moc Athéňanů Miltiadem. — 23. Když Helvetiové byli poraženi (*pass. konj. plqupf.*) od Caesara, byli přinuceni (*cōgere*, *pass. ind. pf.*) dáti rukojmí a zpět se nastěhovati do vlasti. — 24. Gaius Julius Caesar podrobil (*subigere*, akt. ind. pf.) Gallii v osmi letech (*abl.*). — 25. Aeneas dal se na útěk (*akt. ind. pf.*) byv přinucen (*cōgere*, partic. pf. pass.) nešťastným osudem vlasti. — 26. Protože Themistokles žil příliš nevázaně, byl od otce vyděděn; ale ta (= kteráž, *relativum copulativum*) pohana ho nepokořila (*frangere*, akt. ind. pf.), nýbrž vzmuzila (*ērigere*, akt. ind. pf.). — 27. Neopovažte se zrušiti (*frangere*, akt. konj. pf., viz str. 219) slovo, které jste dali (akt. ind. pf., *dare*); kdo zruší (*akt. ind. fut. II.*) dané slovo, bude pokládán za

vérolomného (*v lat. vazba 2 nomin.*). — 28. Když (*postquam s ind. pf.*) roku sedmdesátého prvního př. Kr. gladiátoři a otroci vyrazili (*effringere*) vězení, porazili (*vincere*) některá římská vojska, až sami byli úplně potřeni (*dēvincere fundereque, pass. ind. pf.*). — 29. Na rtech Platona, když (str. 528) byl dítětem, usedly (*cōnsidere*) včely. — 30. Vypravuje se, že v římském táboře usedly (*akt. inf. pf.*) včely na stromě čnějícím nad hlavním stanem (*dativ*). — 31. Vystoupili jsme na horu (zlezli jsme horu) (*āscendere, akt. ind. pf.*) a na jejím temeni jsme se posadili (*cōnsidere, akt. ind. pf.*), abychom se potěšili (pokochali) překrásným pohledem. — 32. Gallové zapálili (*incendere*) nepřátelské město, odvezli (*āvehere*) veliké množství obilí po lodích a zničili (*corrumpere*) vše ohněm (= požárem). — 33. Když (*postquam s ind. pf.*) Řecko bylo uvedeno (*redigere*) do římského poddanství, korintské a delské vázy a parský mramor, který všeobecně byl nazýván »parský kámen«, byly přivázeny po lodích do Říma. — 34. Když Alexander Veliký byl polit (*perfundere, pass. konj. pf., cum histor.*) potem, vykoupal se (= umyl tělo, *lavāre, akt. ind. pf.*) v řece Kydnu ve studené vodě (*v lat. abl.*). — 35. Uzavřené (*icere, part. pf. pass.*) smlouvy od nepřátel byly zrušeny (*frangere*). —

61. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 616!)

1. Omnia, quibus primis vitae annis *indulsumus*, diu durante et in animis haerent. — 2. Ciceronis eloquentia in senatū Rōmānō saepe *elūxit*; Ciceronis eloquentiam in senatū Rōmānō saepe *elūxisse* scimus. — 3. Cicerō mortem Tulliae filiae magnopere *lūxit*. — 4. M(ārcum) Crassum semel in vitā *risisse* Lūcilius ait. — 5. Si fortuna tibi arrisit, temeritate cavē! — 6. Multi orātōrēs Rōmānis lēgēs rei publicae *ūtilēs suāsērunt*. — 7. Si nobis bene *suāsissētis*, cōsiliis vestris certē libenter *pāruissēmus*. Si nobis bene *suāseritis*, cōsiliis vestris certē libenter *pārēbimus*. — 8. Themistoclēs *persuāsit* civibus, ut classem centum navium aedificarent. — 9. Sōcratēs *persuāsit* civibus animum esse immortālem. — 10. In lupi faucibus os dūrum *haesit*. In fabulā narratur in lupi faucibus os dūrum *haesisse*. — 11. Si *tacuissēs*, philosophus *mānsissēs*. — 12. Nobis *persuāsum est* memoriam illustrium factorum Graecorum et

Rōmānōrum ducum apud posterōs semper *mānsūram esse*. — 13. T. Līvius narrat Serviō Tulliō puerō dormienti caput *ārsisse*. — 14. Militēs existimant urbem hostium frūstrā ā sē *obsessum iri*. — 15. Sapiēns quīdam rēgī Alexandrō dixit: »Tot gentēs, rēx, *domuisti*, tot terrās vāstāvistī, age coercē indomitam iram tuam!« — 16. Herī procella saeviēbat; ātrae nūbēs caelum obscūrāvērunt, fulmina *micuērunt*; subitō vehementer *tonuit* et caelum tonitruum fragōre *sonuit*. — 17. Oppidānī frūstrā in mūrīs oppidi *excubuērunt*, nam militēs hostium cuniculō in urbem penetrāvērunt. — 18. Cūr tē virum impavidum nōn *praestitisti*? — 19. Apud Rōmānōs cum *tonuerat*, comitia dimittēbantur, ut ōmen āverterētur. — 20. Rēx Pyrrhus elephāntōs *domitōs* in hostēs *misit*; sed Rōmānī nervōs pedum hārum bēluārum *secuērunt*. — 21. Hērodotus narrat Memnonis, rēgis Aegyptiī, statuam sōlis ortū *sonuisse*. — 22. Caesarem in cūriā coniūrātī sexāgintā *circumstetērunt* et necāvērunt. — 23. Adūlātiō multōs etiam bonōs *pessumdedit*. — 24. Nē nimiam *dederis* fidem fortunae; nam quī ei fidem *dedit*, facile fallētur. — 25. Post obsidiōnem decem annōrum Graeci dolō Ulixis *adiūtī* urbem Trōiam *domuērunt*; Ulixem per mare in patriam remeantem ā Neptūnō variīs periculīs *implicitum esse* poētae antiqūi narrant. — 26. Cum Carthāgō a Scipiōne *dēlēta esset*, Rōmae primum leōnēs, postea crocodilī, rhinocerōtēs, camēli, tigrēs *visi sunt*; primōs elephāntōs Rōmānī bellō Tarentinō *vidērunt*. — 27. Anguem *momordisse* in tālum Eurydicam, Orpheī uxōrem, et necāvisse P. Ovidius Nāsō, poēta Rōmānus, narrat. Eurydicam, Orpheī uxōrem, ab angue in tālum *morsam* et necātam *esse* Ovidius narrat. — 28. C. Iūlius Caesar Iūliam filiam Gnaeō Pompeiō sponndit; M. Tullius Cicerō Tulliam filiam G(āiō) Pisōnī *dēspondit*. — 29. Pŷthia Athēniēnsibus cōsulentibus *respondit*, ut moenibus ligneis sē mūnirent. — 30. Sī malum infēlicēs hominēs *urserit*, misereat vōs eōrum; sīn fortuna iīs *arriserit*, *arridēte!* — 31. Cūr patriae sōli vītā nōn *dēvōvistis*? — 32. Parsimōniā et diligentiā rem familiārem *auxistis*; nisi labōriōsī fuissētis, vestra rēs familiāris *aucta nōn esset*. — 33. Servōs, quī

contrā rem pūblicam coniūrāverant, lictōrēs *torsērunt*. — 34. Cicerōnis vigilantīā dē Catilināe manibus ferrum, quō omnibus cīvibus caedem parāverat, *extortum est*. — 35. Numam Pompilium per tōtam vītā sē religiōsum atque clēmētem *praebuisse* cōstat.

36. Sī litterās et artēs *neglēxeris*, ipse tibi nocēbis. — 37. Sōcratēs Alcibiadem *dilēxit* ut filium. — 38. Rōmulus centum senātōrēs *ēlēgit*, quōrum cōsiliō omnia agēbat. Ā Rōmulō centum virī, quōs optimōs iūdicāvit, patrēs *ēlēctī sunt*. — 39. Rōmulus in Palātiō locum urbī aptissimum *dēlēgit*. — 40. Ex litterīs meis mē valēre *intellēxistī*. — 41. Cum Brennus, Gallōrum dux, annō a. Chr. n. trecentēsīmō nōnāgēsīmō ad Ālliam flūmen Rōmānōs superāvisset, Rōmānōrum militēs terga *vertērunt*. — 42. Quāndō Persae ā Graecis in fugam *versī sunt*? — 43. Ab Hērodotō, ūnō ex rērum scriptōribus Graecīs, haec dē p̄ramidibus *scripta sunt*: »Trīgintā vel quadrāgintā p̄ramidēs numerāvī; trēs altissimae decem mīlia passuum absunt ab urbe, quae Memphis vocātur. Prima ā Mycerinō rēge aedificāta ducentōs duodēvigintī pedēs alta est; altera, quam Chephrēn aedificāverat, illam ducentīs trīgintā duōbus pedibus superat, nam quadringentōs quīnquāgintā pedēs alta est; tertia, quae Cheopis opus est, quadringentōs octōgintā pedēs alta est; centum mīlia hominum p̄ramidem eam trīgintā annīs exaedificāvērunt.« — 44. P. Ovidius Nāsō, poēta Rōmānus, in carmine quōdam narrat agricolās Lyciōs ā deā Lātōnā in rānās *conversōs esse*. — 45. Cum ōlim Sōcrati philosophō convīvae essent, quibus disputatiōnēs magis placēbant quam cibī, Xanthippēn, uxōrem eius, commōtam *subvertisse* mēnsam narrātur. — 46. Captīvī in fugā *comprehēnsī sunt*. — 47. Quamquam complūrēs urbis domūs *incēnsae erant*, templa flammīs iam *comprehēnsa* servāta sunt. — 48. Gallī supplicia eōrum, quī in fūrtō aut in latrōciniō *dēprehēnsī erant*, grāta dīs immortalibus putābant. — 49. Amōre *incēnsus* Iuppiter Eurōpam, Cadmī sorōrem, rapere *cōstituit*. — 50. *Dēfendērunt-ne* militēs urbem ab hostibus ācritèr oppugnātam? — 51. Rōmulus cum victōriam ab hostibus reportāvisset, in Capitōlium *āscendit*, ut

Iovī Feretriō spolia opīma dicāret. — 52. Militēs nostrī nocte quādam mǎximō silentiō mūrōs oppidī hostium *āscendērunt*. — 53. Secūrī ācrī dūrissimum lignum *scissum est*. — 54. Horātius Cocles, cum socii eius pontem *rescidissent*, in flūmen sē *immisit* et incolumis ad suōs trānāvit, quamquam hostēs multa tēla in eum *miserant*. — 55. Mārcus Antōnius cum ōrātiōne clārissimā Mānium Aquilium dēfenderet, in cōspectū omnium tunicam eius ā pectore *abscidit*, ut cicātrīcēs vulnerum adversō corpore exceptōrum populus Rōmānus iūdicēsque adspicerent. — 56. Cum Gallī annō a. Chr. n. CCCXC in urbem Rōmam *invāsissent*, aedificia *incendērunt* eōsque cīvēs, quōs *comprehenderant*, necāvērunt; deinde ad Capitōlium sē *vertērunt*, quod eius arcem fortissimī cīvēs dēfendēbant. — 57. Herculeum, cum tunicam Centaurī sanguine *imbūtā induisset*, saevīs dolōribus cruciātum in Oetam montem *āscendisse* sēque in rogō cremāvisse narrātur. — 58. *Solvērunt-ne Rōmānī Saguntum ab Hannibale obsessum obsidiōne?* — 59. Sī verba magistrī *metuissēs*, reprehensiōnem eius nōn *metuissēs*; prōverbium est: Quī verba magistrī metuit, is nōn metuit verbera. — 60. Vitae molestiae, spē bonā *minūtae*, facillimē tolerantur. —

62. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 620!)

Summae rēs historiae Rōmānae attinguntur.

1. Rōmānī antiqui annōs ab urbe conditā numerābant. Rōma condita est ā Rōmulō annō a. Chr. n. septingentēsimō quinquāgēsimō tertio, id est post Trōiae excidium annō quadringentēsimō tricēsimō alterō. Civitās Rōmāna initiō sub rēgiā potestate fuit. Sub rēgibus Rōma ducentōs quadrāgintā trēs annōs fuit, id est usque ad annum quingentēsimum decimum a. Chr. n.

2. Septem erant Rōmānōrum rēgēs: Rōmulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius, Ancus Mārcius, Tarquinius Priscus, Servius Tullius, Tarquinius Superbus.

3. Titus Līvius rēs gestās populī Rōmānī centum quadrāgintā duobus libris perscripsit, dē quibus tantum trīgintā quīnque exstant. T. Līvius, rērum gestārum scriptor, narrat Rōmulum, primum Rō-

mānōrum rēgem, trīgintā septem annōs, *N u m a m P o m p i l i u m*, secundum rēgem, quadrāgintā trēs annōs, *T u l l u m H o s t i l i u m*, tertium rēgem, trīgintā duōs annōs, *A n c u m M ā r c i u m*, quārtum rēgem, viginti quattuor annōs, *T a r q u i n i u m P r i s c u m*, quintum rēgem, duodēquadrāgintā annōs, *S e r v i u m T u l l i u m*, sextum rēgem, quadrāgintā quattuor annōs, *T a r q u i n i u m S u p e r b u m*, septimum rēgem, quadrāgintā quinque annōs regnāvisse.

4. Cum rēgia potestās propter magnam Tarquinii Superbi crudelitatem in odiō esset, Rōmānī eum regnō privāvērunt. Annō a. Chr. n. quīngentēsimo decimō Tarquinium Superbum, ultimum Rōmānōrum rēgem, ā L(ūciō) Brūtō exāctum esse narrātur.

Deinde duo annū cōn sulēs creābantur; quem mōrem Rōmānī per quinque ferē saecula observāvērunt.

5. Annō quīngentēsimo nōnō a. Chr. n. Rōmānī duo (duōs) cōn sulēs creāvērunt. Quamquam cōn sulātus summus rei publicae magistrātus erat, insignis magistrātus apud Rōmānōs senātus fuit, nam ei magna potestās et auctōritās fuit.

Ab annō quīngentēsimo nōnō usque ad annum a. Chr. n. tricēsimum continenter ferē senātus et cōn sulēs liberae rei publicae praeferunt. Illis saeculis populus Rōmānus imperium tōtius Italiae et multārum terrārum Eurōpae, Asiae, Africae occupāvit.

6. Senātōrēs et lēgum ac iuris et libertātis custōdēs fuerunt. Senātus nōminātus est ā senibus, ex quibus principiō cōstābat; senātōrēs etiam patrēs appellābantur. Senātum iam rēx Rōmulus creāvit, ut rēgum cōnsilium esset. Initiō centum erant senātōrēs, postrēmō nōngenti, aliquandō etiam mille, sed rei publicae temporibus plērumque sescenti. Senātus conventū rēgum nōn dissimilis fuit. Nātiōnēs per lēgātōs ā senātū et cōnsilium et auxiliū saepe postulābant.

7. Primis rei publicae temporibus acriter pugnātum est et cum Italiae gentibus de imperiō et inter patriciōs ac plēbēiōs de pari in civitate iure. Annō dēsum ducentēsimo sexāgēsimo sextō tōta ferē Italia in potestāte Rōmānōrum erat. Duōbus annis post (annō ducentēsimo sexāgēsimo quārtō) Rōmānī, cum Poenis bellum indixissent, terminōs imperiū suprā mare prōpāgāre statuērunt.

8. Rōmānī cum Poenis tribus bellis de maris principātū dimicāvērunt. Primum bellum Pūnicum fuit ab annō ducentēsimo sexāgēsimo quārtō usque ad annum ducentēsimum quadrāgēsimum primum a. Chr. n. Secundum bellum Poenicum ipse Hannibal annō ducentēsimo duodēvicēsimo a. Chr. n. excitāvit; hoc bellum fuit ab annō ducentēsimo duodēvicēsimo usque ad annum ducentēs-

simum primum a. Chr. n. Tertium bellum contra Carthaginiensēs incohātum est annō unō et quinquāgēsimo (quinquāgēsimo primō) post secundum bellum Pūnicum perāctum, id est sescentēsimo alterō annō a. u. c. (= ab urbe conditā); hoc bellum fuit ab annō centēsimo undēquinquāgēsimo usque ad annum centēsimum quadrāgēsimum sextum a. Chr. n. Annō a. Chr. n. centēsimo quadrāgēsimo sextō Carthāgō ā P. Cornēliō Scipiōne Africānō Minōre expugnāta est. Eōdem annō Corinthus ā Rōmānis est diruta. Et cum annō centēsimo tricēsimo tertio Rōmāni Numantiam in Hispāniā diruissent, tōtius iam maris Interni dominī erant.

9. Annō a. Chr. n. trecentēsimo nōnāgēsimo Rōmāni ā Gallis ad Alliam fugāti sunt. Annō a. Chr. n. ducentēsimo sexāgēsimo Rōmāni Carthāginiensium classem apud Mylās superāvērunt. Annō ducentēsimo septimo decimo a. Chr. n. Rōmāni ab Hannibale apud Cannās atrōci pugnā superāti sunt. Annō ducentēsimo duodecimo a. Chr. n. Rōmāni Syracūsās expugnāvērunt. Annō a. Chr. n. ducentēsimo primō P. Cornēlius Scipiō Africānus Maior dē Hannibale triumphāvit. Ab annō centēsimo tricēsimo tertio ad annum quinquāgēsimum a. Chr. n. in ipsā rē publicā omnia bellis cīvilibus permiscēbantur. Rei publicae interitum iam annō sexāgēsimo tertio a. Chr. n. Catilina, vir perditissimus, cum sociis suis parābat; tum autem nefaria illa cōsilia vigilantia Cicerōnis cōsulis ad vānum redācta sunt.

10. Annō quadrāgēsimo sextō a. Chr. n. C. Iūlius Caesar, quī ab annō duodēsexāgēsimo usque ad annum quinquāgēsimum primum tōtam Galliam expugnāverat, dictātor sōlus imperium occupāvit. C. Iūlius Caesar Idibus Mārtiis annī quadrāgēsimi quārti a. Chr. n. ā coniūrātis necātus est.

11. Prīmus Rōmānōrum imperātor fuit Octāviānus Augustus. Imperātor Augustus ab annō a. Chr. n. tricēsimo usque ad annum p. Chr. n. quārtum decimum rei publicae Rōmānae praefuit. Idem imperātor cum annō a. Chr. n. tricēsimo primō M(arcum) Antōnium adversārium apud Actium pugnā nāvāli superāvisset, orbī terrārū pacem dēsiderātam dōnāvit.

12. Secundus Rōmānōrum imperātor fuit Tiberius (annō XIV—XXXVII p. Chr. n.), tertius Caligula (a. XXXVII—XLI p. Chr. n.), quārtus Claudius (a. XLI—LIV p. Chr. n.), quīntus Nerō (a. LIV—LXVIII p. Chr. n.), sextus Galba, septimus Othō, octāvus Vitellius (a. LXVIII—LXIX p. Chr. n.), nōnus Vespasiānus (a. LXIX—LXXIX p. Chr. n.), decimus Titus (a. LXXIX—LXXXI p. Chr. n.), undecimus Domitiānus (a. LXXXI—XCVI p. Chr. n.), duodecimus Nerva (annō XCVI—XCVIII p. Chr. n.), tertius decimus Trāiānus (a. XCVIII

—CXVII p. Chr. n.); quārtus decimus Hadriānus (a. CXVII—CXXXVIII p. Chr. n.), quintus decimus Antōnīnus Pius (a. CXXXVIII—CLXI p. Chr. n.), sextus decimus Mārcus Aurēlius (a. CLXI—CLXXX p. Chr. n.), septimus decimus Commodus (a. CLXXX—CXCIII p. Chr. n.), duodēvicēsīmus Pertināx, undēvicēsīmus Didius Iūliānus (a. CXCIII p. Chr. n.), vicēsīmus Septimius Sevērus (a. CXCIII—CCXI p. Chr. n.), vicēsīmus primus Caracalla (a. CCXI—CCXVII p. Chr. n.), vicēsīmus alter Macrinus (a. CCXVII—CCXVIII p. Chr. n.), vicēsīmus tertius Hēliogabalus (a. CCXVIII—CCXXII p. Chr. n.), vicēsīmus quārtus Alexander Sevērus (a. CCXXII—CCXXXV p. Chr. n.), vicēsīmus quīntus Maximīnus (annō CCXXXV—CCXXXVIII p. Chr. n.), duodētricēsīmus Gordiānus III. (a. CCXXXVIII—CCXLIV p. Chr. n.), undētricēsīmus Iūlius Philippus (a. CCXLIV—CCXLIX p. Chr. n.), tricēsīmus Decius (a. CCXLIX—CCLI p. Chr. n.), tricēsīmus primus Gallus (a. CCLI—CCLIII p. Chr. n.), tricēsīmus alter Aemiliānus (a. CCLIII p. Chr. n.), tricēsīmus tertius Valeriānus (a. CCLIII—CCLX p. Chr. n.), tricēsīmus quārtus Galliēnus (a. CCLX—CCLXVIII p. Chr. n.), tricēsīmus quīntus Claudius (annō CCLXVIII—CCLXX p. Chr. n.), tricēsīmus sextus Aurēliānus (a. CCLXX—CCLXXV p. Chr. n.), tricēsīmus septīmus Cornēlius Tacitus (a. CCLXXV—CCLXXVI p. Chr. n.), duodēquadrāgēsīmus Probus (a. CCLXXVI—CCLXXXII p. Chr. n.), undēquadrāgēsīmus Cārus (a. CCLXXXII—CCLXXXIII p. Chr. n.), quadrāgēsīmus Dioclētiānus (a. CCLXXXIV—CCC p. Chr. n.).

13. *Imperātōrēs imperiō Rōmānō praefuērunt ab annō tricēsīmō a. Chr. n. usque ad annum p. Chr. n. quadringētēsīmum septuāgēsīmum sextum. Hōc annō O d o a c a r, dux Germānōrum, R ō m u l ō A u g u s t u l ō, ultimō imperātōrī Romānō, imperium abrogāvit et sē ipse rēgem Italiae appellāvit. Hic fuit finis imperiī Rōmānī annō post urbem conditam millēsīmō ducentēsīmō undētricēsīmō; Rōmam enim annō septingētēsīmō quīnquāgēsīmō tertiō a. Chr. n. conditam esse narrātur.*

14. *Aetate imperātōris Augustī I ē s u s C h r i s t u s in Palaestina nātus est. Christiāni saepe crudēlīter vexātī sunt, primum ab imperātōre Nerōne annō sexāgēsīmō quārtō, postrēmum ab imperātōre Dioclētiānō annō trecentēsīmō tertiō. Sed paulō post annō trecentēsīmō tertiō decimō religiōni Christiānae ab imperātōre Constantīnō libertās data est.*

*

Relativum copulativum.

V z t a ž n é { z á j m e n o } s p o j o v a c í .
 { p ř í s l o v c e }

Vztažné zájmeno »*quī, quae, quod* = *který, -á, -é; jenž, jež, jež; kdo, co,*« a vztažná příslovce (na př.: *ubi* = kde; *quō* = kam; *unde* = odkud; *quā* = kudy) zpravidla uvádějí vedlejší vztažnou větu.

Někdy však jest toto vztažné (relativní) zájmeno — a obdobně tato vztažná (relativní) příslovce — v čele věty ať hlavní, ať vedlejší, která není vztažná; v tom případě není vztažné zájmeno (vztažné příslovce) v takovéto větě položeno v původním svém vztažném významu, nýbrž jest položeno jen pro užší myšlenkové spojení následující věty s předcházející větou; takovéto vztažné zájmeno (vztažné příslovce) se proto nazývá »s p o j o v a c í« (*relativum copulativum*«).

Do češtiny překládáme v z t a ž n é z á j m e n o s p o j o v a c í :

a) někdy také českým v z t a ž n ý m z á j m e n e m ,
b) častěji však českým u k a z o v a c í m z á j m e n e m ,
k němuž leckdy přidáme vhodnou souřadnou spojku [*»a«*,
»však«, *»tedy«* a j.]; v tom případě:

1.) *quī, quae, quod* = a on, a ten; a ona, a ta; a ono, a to; [= *et is, et ea, et id*];

2.) *quī, quae, quod* = ale, avšak on (ona, ono); ale, avšak ten (ta, to); [= *sed is (ea, id); is (ea, id) autem*];

3.) *quī, quae, quod* = neboť on (ona, ono); neboť ten (ta, to); on (ona, ono) totiž; ten (ta, to) totiž; [= *nam is (ea, id); is (ea, id) enim*];

4.) *quī, quae, quod* = on (ona, ono) tedy; ten (ta, to) tedy; [= *is (ea, id) igitur*].

Obdobně se překládají i vztažná p ř í s l o v c e spojovací, na př.:

ubi = »kde; a tam; ale tam; tam totiž« a pod.; [= *et ibi, sed ibi, ibi enim* a pod.];

unde = »odkud; a odtud; ale odtud« a pod.; [= *et inde; sed inde* a pod.]

Příklady:

<p><i>Themistoclēs ā patre ex- hērēdātus est; quae contu- mēlia eum nōn frēgit, sed ērēxit.</i></p>	<p>Themistokles byl vyděděn od otce; ale ta pohana ho nepokořila, nýbrž vzpružila. — (Viz: 60. úloha, 26. věta!) — (Viz: 64. úloha, 2. věta!).</p>
---	--

V ý k l a d: Hlavní věta »*quae contumēlia . . .*« jest uvedena za účelem užšího spojení s předcházející hlavní větou *vztažným* (relativním) zájmenem, které v tomto případě nemá významu vztažného zájmena, nýbrž jest pouze »s p o j o v a c í m vztažným zájmenem« (*relativum copulativum*) a přeloží se »ale ta . . .«, »ta však . . .« [*quae se v této větě rozvede v »sed ea . . .« nebo »ea autem . . .«*].

Povšimněte si i 3. věty 60. úlohy »*cui ille respondit*«; tato hlavní věta za účelem užšího spojení s předcházejícím souvětím jest uvedena »s p o j o v a c í m r e l a t i v e m« *cui*, jež přeložíme »a jemu« (*cui = et ei*, dativ).

P o z n á m k a: V latině se nesmějí při spojovacím relativu klásti souřadné spojky (*enim, igitur, autem, vērō*); toliko spojku »*tamen* = přece« lze položit k spojovacímu relativu.

Pravidelně se užívá takovéhoho připojování pomocí »spojovacího relativu« ve rčeních:

quō factō = (a) když se to stalo = potom, poté;

quā dē causā = }
quam ob causam = } (a) z té příčiny = proto;

quam ob rem = (a) pro tu věc = proto;

quārē = pročez; a proto; proto;

quae sī ita sunt = má-li se to tak = v tom případě;
= tím se stalo, že . . .

quō factum est, ut . . . = následek toho jest, že . . .
= to má v zápětí, že . . .

quibus rēbus audītis = to uslyšev (uslyševši, uslyševše);

quibus rēbus cōgnītis = to zvědēv (zvědēvši, zvědēvše);

quibus rēbus nūntiātis = to oznámiv (oznámivši, oznámivše);

quodsī = jestliže pak (však, tedy).

Āctivum causātivum.
(Činný rod původový.)

Někdy činný rod vyjadřuje děj, jež podmět dává (dal, dá) vykonati někým jiným. Takové aktivum, jež vyjadřuje činnost, kterou podmět koná prostřednictvím jiné osoby, sám jen dáváje podnět k činnosti svým rozkazem, přáním a pod., sluje původové aktivum, *āctivum causātivum*. Toto aktivum bývá i v češtině.

Aktivum causativum rádi překládáme do češtiny pomocí slovesa »dávám« s infinitivem příslušného slovesa; často je překládáme též českým činným rodem příslušného slovesa.

Caesar pontem in Rhēnō
fēcit.

Pompeius frūmentum
exercitiū nāvibus supportā-
bat. —

Ānulum mihi faciō. —

Aliquem secūri percutiō. —

Convīvium apparāvi. —

Appius Claudius cēnsor
viam Appiam strāvit et
aquam in urbem addūxit. —

Caesar { vystavěl
dal vystavěti }
most přes Rýn.

Pompeius **dával** dovážeti
obilí vojsku po lodích. —

Dávám si (sobě) udělati
(zhotoviti) prsten. —

Dávám popraviti někoho
sekerou. —

Dal jsem připraviti hosti-
nu. —

Appius Klaudius jsa cen-
sorem **dal** vydláždit Appio-
vu silnici a **dal** zavést vodu
do města. —

Doplněk. — I.

Doplněk ve větách slovesných buď určuje obsah přísudkového slovesa a je pro smysl věty nezbytný (t. zv. doplněk vnitřní) nebo přidává zvláštní okolnost přísudkového slovesa, jež však již i samo o sobě má plný smysl (doplněk vnější).

Divitēs beātī videntur. —
(Doplněk vnitřní.)

*Cicerō cōsul rem pūblicam
servāvit.* —
(Doplněk vnější.)

Boháči se zdají blaženými. —

Cicero jako konsul zachránil obec. —

Vnější doplněk tedy, jenž vyjadřuje zvláštní okolnost děje, přistupuje k slovesu ve větě, třebaže toto sloveso již samo o sobě má plný smysl. Takovýto doplněk se překládá do češtiny:

- a) někdy přidáním slovcí »j a k o«, »j a k o ŝ t o«,
- b) někdy příslovcem,
- c) někdy přechodníkovou vazbou,
- d) někdy předložkovým pádem,
- e) někdy vedlejší větou příslovečnou.

Příklady:

Cicerō cōsul rem pūblicam servāvit. Cicero »jako konsul, jsa konsulem, za svého konsulátu, když byl konsulem,« zachránil stát. —

Catō senex litterās Graecās didicit. Kato »jsa starcem, jako stařec, když již byl stár, ve stáří« se učil řeckému písemnictví. — (Viz. 19. větu úlohy 65.!)

Militēs imperiō laetī pārūerunt. Vojínové »radostně, s radostí« uposlechli rozkazu. —

Sapiēns nihil facit invītus, nihil irātus. Moudrý nic nekoná »nerad, proti své vůli«, nic »rozhněván, ve hněvu«. —

Cicerō Brūtum iam puerum dilēxit. Cicero si oblíbil Bruta již »jako hoch, když byl hochem, v jeho dětství«. —

Vōs tristēs venīre vidimus. Viděli jsme, že přicházíte »zarmoucení, smutně, se zármutkem«. —

Themistoclēs absēns accūsātus est. Themistokles byl obžalován »jsa nepřítomen, za své nepřítomnosti«. —

Athēniēsēs Themistoclem absentem damnāvērunt. Athéňané odsoudili Themistoklea »za jeho nepřítomnosti, když byl nepřítomen«. —

Hostēs rāri sē ostendere coepērunt. Nepřátelé se počali »pořidku, tu a tam« objevovati. —

Nōn sibi sōlī nātus est homō, sed patriae et suis. Člověk jest

zrozen ne »jen, jenom, jediné« sobě, nýbrž vlasti a svým (lidem, přátelům a pod.). —

Themistocles tōtum sē dēdidit rei pūblicae. Themistokles »zcela« se oddal (se věnoval) obci (správě obce). —

Hispānia postrēma omnium prōvinciārum perdomita est. Hispanie »poslední, naposledy« ze všech provincií byla pokořena. —

Senātus frequēns convēnit. Senát se sešel »v hojném (plném) počtu«. —

Alexander Magnus pōculum interritus hausit. Alexander Veliký »neděse se, beze strachu, neohroženě« vyprázdnil číši. —

Lēgātī inānēs rediērunt. Vyslanci se vrátili »s prázdnýma rukama«. —

Nāvēs tōtae ex rōbore factae. Lodi »celé, zcela« z dubového dřeva zhotovené (vystavěné). —

Militēs praecipitēs sē fugae mandāvērunt. Vojínové se »prudce, o překot, úprkem« dali na útěk. —

Hostēs dīversī discessērunt. Nepřátelé se »různo, na různé strany« rozešli. —

Tibi persuādē mē haudquāquam scientem tē laedere voluisse, sed ea verba, quae animum tuum momordērunt, mihi inscienti (ex) ore excidisse. Věř, že jsem tě nikterak nechtěl »vědomě« urazit, ale že ta slova, která (ducha tvého=) tě urazila, vyklouzla mně z úst »nevědomky, neúmyslně«. —

Vyhleďte věcný doplněk v každém z uvedených příkladů a zjišťujte, kterak lze přeložiti tento doplněk a který z uvedených překladů tohoto doplňku jest nejhodnější!

Vnějším doplňkem vyjadřujícím zvláštní okolnost děje bývají:

a) podstatná jména značící **věk**, **úřad**, **povolání**, na př.: *puer*, *adulēscēns*, *iuvenis*, *vir*, *senex* (viz 65. úl., 19. věta), *mīles*, *cōsul* a j.;

b) přídavná jména a číslovky značící **pořadí** a **polohu**, na př.: *prior*, *primus* (viz: 66. úloha, 2. věta), *princeps*; *posterior*, *postrēmus*, *ultimus*; *superior*, *summus*; *inferior*; *proximus*, *extrēmus*; *medius*; *ūnus*, *sōlus*; *frequēns*, *dīversus*, *rārus*, *cōnfertus*, *ūniversus*, *tōtus* a j.

c) přídavná jména značící náladu mysli, duševní stav, tělesný stav, na př.

laetus, tristis, maestus; timidus, trepidus; iratus; libens, invitus, voluntarius;

vivus, mortuus; praesens, absens; sciens, insciens, inscius, nescius; prudens, imprudens; inopinans; salvus, incolumis; tacitus a j.

Rozeznávejte doplňkové »**prīmus**« od příslovčí »**prīmō**« a »**prīmum**«!

Ego prīmus hanc epistulam hodiē lēgī.

Tento dopis jsem dnes četl já první, nejdříve, (t. j. já jsem byl první, kdo četl dopis; jiní čtli jej teprve po mně).

Hanc prīmam epistulam ego lēgī.

Já jsem četl tento dopis první, nejdříve, (t. j. nejdříve jsem četl tento dopis, po něm jsem četl jiné dopisy).

Hanc epistulam herī prīmum (příslovce) lēgī.

Tento dopis jsem včera četl po první, (t. j. včera jsem četl dopis po první; budu-li snad jej čísti dnes znova, bude to po druhé, budu-li jej čísti zítra zase, bude to po třetí atd.).

Hanc epistulam hodiē prīmum (příslovce) lēgī, deinde trānscripsī.

Tento dopis jsem dnes nejdříve přečetl, potom jsem jej přepsal.

Hanc epistulam hodiē prīmo (příslovce) libenter lēgī, postea mihi displicēre coepit.

Tento dopis jsem dnes zprvu četl s radostí, potom se mně počal nelibiti.

Adjektiva »*cupidus, avidus, studiōsus*« se nekladou v platnosti věcného doplňku; v takových případech klademe příslovce »*cupidē, avidē, studiōsē*«. —

Někdy se klade buď doplňkové adjektivum, buď příslovce bez rozdílu, na př.:

»*Tardus*« nebo »*tardē*« *ad mē vēnistī*. Přišel jsi ke mně »pozdě«. —

»*Laetus*« nebo »*laetē*« *vivō*. Žiji radostně. —

»*Tacitus*« nebo »*tacitē*« *rogō*. »*Mlčky*« prosím. —
Hoc fēci »*prior*« nebo »*prius*«. Toto jsem učinil »dříve«, —

Avšak nelze vždy libovolně klásti buď adjektivum buď příslovce. Tak na př. jiný smysl má věta »*Sciēns dē hāc rē dixisti*« (= vědomě jsi o tom promluvil) a jiný smysl má věta »*Scienter dē hāc rē dixisti*« (= uměle, obratně jsi o tom promluvil). —

Doplňk. — II.

Shoda doplňku s podmětem.

„ „ s předmětem.

„ opačná.

Doplňkové přídavné jméno se shoduje s podmětem (s předmětem) v rodě, čísle a pádě.

Doplňkové podstatné jméno se shoduje s podmětem (s předmětem) v pádě vždy, kdežto v čísle a rodě jen podle možnosti.

Quercus Iovis sacra erat. —

Historia est magistra vitae. —

Thēbae olim caput tōtius Graeciae erant. — (Zde jest možná toliko shoda doplňku s podmětem v pádě, nikoli v rodě a čísle.) —

Numa Pompilius rēx creātus est. —

Dub byl zasvěcen Jovovi. —

Dějepis jest učitel života. —
(Latina má substantiva *magister* i *magistra*, proto je zde možná shoda i v rodě.) —

Theby byly kdysi hlavním městem celého Řecka. —

Numa Pompilius byl zvolen králem (za krále). —

Z českých překladů uvedených latinských příkladů vychází na jevo, že v češtině doplněk stojí nejen v nominativu, ale i v instrumentále, někdy v předložkovém pádě. Tato latinská vazba rozdílná od češtiny zaviňuje mnoho chyb při překladu z češtiny do latiny. Varujte se přeložiti český doplněk, který jest v instrumentále, do latiny ablativem, jak se často chybně stává!

Je-li podmětem infinitivní výraz nebo celá věta, bývá doplňkové adjektivum (participium a pod.) v singuláru středního rodu (neutra).

<i>Errāre hūmanum est.</i> —	Chybovati jest lidské. —
<i>Dulce et decōrum est prō patriā morī.</i> —	Sladké a čestné jest zemřítí za vlast. —

Doplňkové přídavné jméno se někdy zpodstatňuje a pak je v středním rodě (neutru); rod podmětu tu není rozhodný.

<i>Omnium rērum mors est extrēmum.</i> —	Ze všech věcí je smrt věc poslední. — (Smrt je konec všech věcí.) —
<i>Triste [est] lupus stabulīs.</i> —	Vlk jest hroznou věcí (smutným zjevem) stájím, pro stáje. — (Vlk je hrůzou pro stáje.) —
<i>Varium et mūtābile [est] semper fēmina.</i> —	Žena jest vždy bytost proměnlivá a nestálá. —

Zpodstatnělé adjektivum doplňkové bývá v plurále středního rodu (neutra), vztahuje-li se k několika podmětům, jimiž jsou jména věcná (neživotná).

<i>Secundae rēs, honōrēs, imperia, victōriae sunt fortuita.</i> —	Štěstí, důstojenství, velitelství a vítězství jsou nahodilé věci. —
<i>Catilinae bella intestina, caedēs, rapinae, discordia cīvīlis grāta fuērunt.</i> —	Katilinovi vnitřní boje, vraždy, loupeže a nesvornost (občanská ==) mezi občany byly milé věci. —
<i>Avāritia et ira erant potentiōra imperiō.</i> —	Lakota a hněv byly mocnější [v věci] než rozkaz. —

Je-li ve větě zájmeno podmětem nebo předmětem a je-li doplňkem k němu se vztahujícím podstatné jméno, často nastává shoda opačná, t. j. podmět (předmět) se uvede ve shodu s doplňkovým substantivem čili řídí se podle svého doplňkového substantiva v pádě, čísle, rodě. Čeština se tu liší od latiny, neboť v češtině bývá takové zájmeno obyčejně ve středním rodě, jak vysvítá z těchto příkladů:

To bylo příčinou Caesarova příchodu. —

Theby, jež byly kdysi hlavou celého Řecka, byly dobyty Alexandrem Velikým. —

Totéž chcete a totéž nechcíte, to teprve jest pevné přátelství. —

To (to) byl konec římské říše. — (Str. 622, řádek 35.)

Ea erat causa Caesaris adventus. — (Podmět *ea* jest uveden ve shodu s doplňkem *causa*, proto jest v nomin. sing. fem.)

Thēbae, quod olim caput tōtius Graeciae erat, ab Alexandrō Magnō captae sunt. —

Idem velle atque idem nolle, ea dēmum firma amicitia est. —

Hic fuit finis imperii Rōmāni. — (Podst. jm. *finis* jest muž. rodu, proto v latině zájmeno, které jest podmětem, jest v muž. rodě, řídíc se rodem podle doplňku.) —

Avšak k opačné shodě nedochází, je-li podmětem (předmětem) vztažné zájmeno a je-li doplňkem vlastní jméno.

Byla na Peloponnesu kterási třída lidí, jež se nazývala heilotové, kteří vzdělávali pole Lakedaimonských. —

Fuit in Peloponnēsō genus quoddam hominum, quod Hīlōtae vocābātur, quī agrōs Lacedaemoniōrum colēbant. —

52. HODINA.

coepī, coepisse, coeptus.

Sloveso »**coepī**« náleží k slovesům schodným (*verba dēfectiva*). Schodná slovesa vytvářejí jen některé časy nebo tvary.

Sloveso »**coepī**« nevytváří tvarů přítomného systému; vytváří tedy jen tyto tvary: indik. a konj. perf., indik. a konj. plqpuf., indik. fut. II., inf. a particip. perf., partic. fut. — (Výslovnost slovesa »**coepī**« viz I, 13!)

Indik. perf.: **coepī, coepistī, coepit; coepimus, coepistis, coepērunt;** začal, počal (-a, -o) jsem atd.

Konj. perf.: **coeperim, coeperis, coeperit, coeperimus, coeperitis, coeperint;** ať jsem začal, počal, (-a, -o), atd.

Indik. plqpuf.: **coeperam, coeperās, coeperat; coeperāmus, coeperātis, coeperant;** (dříve, dávno) jsem začal, počal, (-a, -o), atd.

Konj. plqupf.: **coepissem**, *coepissēs, coepisset; coepissēmus, coepissētis, coepissent*; byl (-a, -o) bych začal, počal (-a, -o), atd.;

Indik. fut. II.: **coeperō**, *coeperis, coeperit, coeperimus, coeperitis, coeperinti*; začnu, počnu, atd.

Infin. perf.: **coepisse**.

Particip. perf. passiv.: **coeptus**, -a, -um; (II, 485).

Particip. fut. akt.: **coepturus**, *coeptūra, coeptūrum*.

Présentní systém (présens, imperf. a fut. I.) se nahrazuje tvary slovesa »*incipiō, incipere*« = začínám, počínám.

Jestliže se sloveso »*coepi*« spojuje s *passivním* infinitivem některého slovesa, klade se i samo v *passivu*; na př.:

Oppidum Beneventum appellāri coeptum est. Město počalo býti nazýváno Beneventum.

Orātiō legi coepta est. Řeč se počala čísti (= počala býti čtena).

Pugnāri coeptum est. Počalo se bojovati.

Rēs in senātū agitāri coepta est. Záležitost počala (býti projednávána =) se projednávati v senátě; o věci se počalo jednati v senátě.

Při mediálních infinitivu a při infinitivu sloves *krytočinných* (deponentních) klade se sloveso »*coepi*« v *aktivních* tvarech; na př.:

Fidūcia augēri coepit. Důvěra počala růsti.

Discordia civīlis orīri coepit. Nesvornost mezi občany počala vznikati.

Tarquinius crudēlis fieri coepit. Tarquinius počal se stáovati krutým.

Passivum »coeptus sum« se vyskytuje také samostatně, na př.:

Lūdi coepti sunt. Hry (se) začaly.

Bellum coeptum est. Válka (se) začala.

63. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 686!)

1. Auxilium ab amicō *petivī* (*petiū*). — Auxilium ab amicis *petitum est*. — 2. Gallī, gēns bellicōsissima, cum quārtō a. Chr. n. saeculō per Alpēs in Italiam dēscendissent, Rōmam *petivērunt* (*petiērunt*), ut eam ēverterent. — 3. Rōmulus et Rēmus latrōnēs *petivērunt* iisque praedam adēmērunt. — 4. Rōmānōs, cum contrā Mithridātem bellum gererent, ā sociis nāvēs *petivisse* (*petiisse*) lēgimus. — 5.

Rōmānī hostēs *petivērunt*; hostēs ā Rōmānīs *petitī sunt*. — 6. Cūr praemium nōn *petivistī* (*petiistī, petistī*)? Cūr praemium ā tē nōn *petitum est*? — 7. Xerxēs in Graeciam lēgātōs mīsit terram et aquam *petitum*. — 8. Nēmō nostrum existimābat || nōs auxilium ā vōbīs frūstrā *petitūrōs esse*. — 9. Haeduī frūstrā obsidēs, quōs Ariovistō dederant, *repetivērunt*. — 10. Alaricus, Gothōrum dux, quī post mortem Stilichōnis, Rōmānōrum ducis, ter Rōmam *petiverat* (*petierat*), annō p. Chr. n. quadringentēsimō decimō Rōmam expugnāvit. — 11. Hostēs, quī Rōmānōrum militēs tēlis *laccessiverant*, ab imperātōre indūtiās *petivērunt* (*petierunt*). — 12. Sēquanī, cum bellum dē principātū inter eōs et Haeduōs exārsisset, Ariovistum, rēgem Germānōrum, auxiliō *arcessivērunt*. — 13. Pater meus cum *adolēvisset*, labōre *assuētus* numquam *quiēvit* vīribusque frētus nova semper opera perficere *concupivit*. — 14. Tiberium et Gāium Gracchōs, adulēscentēs optimā indole praeditōs, novīs rēbus studuisse, cum Rōmae inopia populī valdē *crēvisset*, cōnstat; quod ab optimātium factiōne ad populārēs *dēscivērunt*, nōbilitātis potentiam dēminuērunt. — 15. Cum Lacedaemoniī Athēniēnsibus domitīs dūrē et superbē imperārent, in singulīs Graeciae civitātibus paulātīm *crēvit* potentia Macedonum, populī linguā Graecīs propinquī. — 16. Rōmānī cum Asiae opulentiam *cōgnōvissent*, paulātīm lūxuriā atque inertīā *assuēvērunt*. — 17. Scipiō Gāium Laelium amīcum fīdissimum *cōgnōvit*. — 18. Graecī magnās Persārum opēs *prōstrāvērunt*. — 19. Lūna plēna maritimōs aestūs māximōs in Ōceanō efficere *cōnsuēvit*. — 20. Rōmānī castra in collibus pōnere *cōnsuēverant*. — 21. Militēs cum dux fortēs *cōgnōverit*, laude dignōs iūdicābit. — 22. Ubi postea forum Rōmānum erat, incolae urbis mortuōs cremāre et humāre *cōnsuērant* (= cōnsuēverant); cum urbs Rōma *crēvisset*, ibi mortuōrum corpora humāre nōn licēbat, nam campus ille tum iam intrā moenia fuit. — 23. Hoc in sepulcrō inscriptum lēgi: »Hīc *quiēscit*, quī nunquam *quiēvit*.« — 24. Pauperēs nunquam *sprēveris!* — 25. Rōmānī Carthāginiēnsium opēs bellīs Pūnicīs *contrivērunt*; Romānōrum opēs tum valdē *crēvisse* cōnstat. —

26. Xerxēs Graecīs bellum indicere *dēcrēvit*. — 27. Senātus Rōmānus *dēcrēvit*, ut cōsulēs vidērent, nē quid dētrimentī rēs publica caperet. — 28. Ā senātū *dēcrētum est*, nē quis noctū urbe excēderet. — 29. Militēs hostium ducis iussū fugam *capessivērunt*, cum exercitum nostrum frūstrā proeliō *laccessivissent*, quamquam ab exercitū nostrō proeliō nōn *laccessitī erant*. — 30. Tuum librum quaerō; cūr tū meum librum, quem ā tē *petiveram*, nōn *quaesivisti?* — 31. Magister ex discipulīs causam adventūs eōrum *quaesivit*. Ex discipulīs *quaesitum est*. — 32. »Cūr flēs, Iūlia?« *quaesivit* māter ex filiā. — 33. Achillis nōmen poētae celebrāre nunquam *dēsierunt*. — 34. *Sivī* filium animum suum explēre. — 35. Ōrātiō legī *dēsita est*. — 36. *Contrivistis-ne* multum temporis in studiīs litterārū, iuvenēs? — 37. Multī hominēs, quī cōsiliū *sprēverint*, etiam auxilium spernent. — 38. Aurea prīma *sata est* aetās. — 39. Quod *sēveris*, metēs. — 40. Hic homō scelestus parri-cidiō sē *oblēvit*. —

(Slovník k této úloze viz na str. 701. v 15. sešitě!)

64. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 688!)

1. Faëthon (*vyslov*: Fa-e-thón) požádal (*petere*) otce Foiba, aby mu svěřil řízení vozu (= vůz) na jeden den. — 2. Tarentští požádali (*petere*) epirského krále Pyrrha za pomoc; a když se on (*relat. copul.*, str. 648) přidal (*sē adiungere*) k jejich spolku, přepravil ohromné vojsko do Itálie a přivezl (*advehere*) dvacet slonů. — 3. Když Římané svedli nešťastnou bitvu, ustoupili (*discēdere*) od Janikula a spěchali (odtáhli) do města. — 4. Vyslanci nepřátel přišli do Říma požádat (= majice, hodlajice požádati) (*petere*) za mír. — 5. Pro ctižádost Maria a Sully, kteří současně zatoužili (*petere*) po nejvyšších čestných úřadech [= hodnostech] ve státě, první občanská válka v Římě byla roznicena (*movēre*). — 6. Jest známo, že Lucius Quinctius Cincinnatus byl povolán (*arcessere*) od Římanů roku čtyřstého osmapadesátého od pluhu, aby byl diktátorem. —

7. Ulixova (= Odysseova) manželka Penelope jest velebena od básníka Homéra pro neobyčejnou věrnost. Když Ulixes byl nepřito-

men [vzdálen] již dvacet let, urození mladí mužové ji požádali, aby se nezpěchovala opět se provdati. Když obtížní nápadníci [ženichové] prosbami na ni naléhali, povolala všechny k sobě a těmito slovy je napomenula (*admonēre*): »Zamířili jste (= odebrali jste se) do našeho města, abyste mi mne vzali za manželku. Nejprve utkám předraženému tchánovi toto roucho, jež vidíte. Potom se za některého z vás provdám.« Tou (*rel. copul.*, str. 648) odpovědí spokojeni mladí mužové se rozešli [odešli] (*discēdere*), ale Penelope vždy v noci zničila (*dēlēre*) to, co ve dne byla utkala (*contexere*). Nejvěrnější manželko, kolikrát jsi si při práci v paměť znova uvedla svého manžela [kolikrát jsi se při práci rozpomenula na svého manžela] (*repetere*)? Smělou lstí jsi velice zlákala (*laccessere*) všechny nápadníky, o nichž (*akus.*) se vypravovalo, že stáli (*appetere*) nejen o život tvůj, ale i [o život] tvého syna Telemacha. S jak veselou myslí jsi se dověděla (*cōgnōscere*) o manželově návratu po tolika letech! —

8. Když Římané zvykli (*assuēscere*) rozmařilosti a nečinnosti, rychle pozbyly ceny (*obsolescere*) ony známé úctyhodné (= staré; *priscus*) dobré vlastnosti. — 9. Jsme šťastní, protože jsme ve vás poznali (*cōgnōscere*, vazba 2 akus.) pravé přátele; a proto zpravidla rádi vám odpouštíme (= máme ve zvyku odpouštěti) (*cōnsuēvī*), jestliže jste něco zanedbali (*neglegere*). — 10. Sokrates odpustil (*ignōscere*) svým soudcům. — 11. Když vojínové pohrdající nebezpečenstvím opustili (*relinquō*) tábor, napadli (*petere*) nepřitele a porazili (*prōsternere*) [jej]. — 12. Pokud Kato žil (*akt. ind. pf.*), slávou [svých] vynikajících vlastností rostl (*crēscere*, akt. ind. pf.). — 13. Ten, kdo si umínil (*dēcernere*) činiti bezprávi, již [tím] se bezprávi dopouští. — 14. Věz, že sporná věc často byla rozhodnuta (*dēcernere*) slovem včas proneseným (*ēmittere*). — 15. Římský senát povolil [přisoudil] (*dēcernere*) Augustovi pocty do té doby neznámé (= neslychané). — 16. Gallové bojem napadli (*laccessere*) Caesarovy vojenské zástupy. — 17. Když Caesar uložil Helvetiům rukojmí, vůdce Helvetiů mu odpověděl: »My jsme zvyklí (*cōnsuēvī*) dostávat rukojmí, nikoli dávat [rukojmí].« — 18. Caesar zadržel (*retinēre*) Liska a otázal se (*quaerere*) [jeho] samojediného na to, co [byl] řekl ve shromáždění. — 19. Římané nikdy nepřestali (*dēsinere*) slaviti svátky. — 20. Přestalo se (*pass. ind. pf.*) bojovati (*pass. inf.*). — 21. Po kan(en)ské porážce Římané sebrali (*conquirere*) čerstvé [nové] vojsko (*cōpiae*). — 22. Hannibal značně oslabil (*atterere*) římskou válečnou moc. — 23. Římané pohrdli (*spernere*) mírem, jež epirský král Pyrrhus nabídl (= *obtulerat*) po bitvě svedené (*committere*) u Herakleie. — 24. Kdybys byl

opovrhl (*spernere*) rozkošemi, byl bys býval šťasten. --- 25. Jini [lidé] budou trhati plody stromů, jež jsi zasadil (*serere*). --- 26. Pýcha jest vrozena (*inserere*) přirozené povaze mnohých lidí. --- 27. Z tvého dopisu přátelé se dověděli (*cōgnoscere*), že jsi zdrav. --- 28. Filoktetovy šípy, které obdržel (*accipere*, akt. ind. plupř.) darem (*dativ*) od Herkula, byly natřeny (*oblinere*) jedovatou krví lernské saně. --- 29. Vojevůdce byl by odpustil (*ignoscere*) lupičům, kdyby se mu byli dobrovolně vzdali (*sē dēdere*). --- 30. Ithackého krále Ulixa (= Odyssea) při návratu (= vracejícího se, *remeāre*) do vlasti poznal (*agnoscere*) jedině již starý (*vetulus*) pes. ---

(Slovník k této úloze viz na str. 701. v sešitě 15.!)

Jména měst a malých ostrovů.

I.

Stojí-li vlastní jména měst a malých ostrovů sama o sobě (*t. j.* bez obecného jména »*urbs, oppidum, municipium, colōnia, īnsula*« a pod.), kladou se na otázku »*kde?*«, »*kam?*«, »*odkud?*« bez předložky. Připojená tabulka vyznačuje, v kterém prostém pádě se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů na otázku »*kde?*«, »*kam?*«, »*odkud?*«.

Vlastní jména měst a malých ostrovů:	na otázku		
	kde?	odkud?	kam?
	se kladou:		
Singularia I. a II. deklinace	v lokále (čili lokativu), který jest tvarem stejný s genit. sing.	v ablativě.	v akusativu.
Pluralia I. a II. deklinace			
Singularia a pluralia III. deklinace	v ablativě.		

1. Na otázku »**kde?**« se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů I. a II. deklinace **jednotného** čísla (= singularia I. a II. deklinace) v **lokále**, jehož tvar jest totožný s genitivem singuláru; na př.:

vivere **Rōmae** = žíti v Římě; *habitāre* **Corinthī** = bydleti v Korintě; *vivere* **Dēli, Brundisii**, žíti na Delu, v Brundisiu; *nātus* **Saguntī**, narozen v Saguntě.

2. Na otázku »**kde?**« se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů I. a II. deklinace **množného** čísla (= pluralia I. a II. deklinace) a III. deklinace **jednotného** i **množného** čísla (singularia a pluralia III. deklinace) v **ablativě** (prostém, bezpředložkovém); na př.:

vivere **Athēnis**, žíti v Athénách; *habitāre* **Delphis**, bydleti v Delfech; *rēgnāre* **Syracūsīs**, kralovati v Syrakusách; *nātus* **Sūsīs**, narozen v Susách;

vivere **Carthāgine** (též **Carthāginī**), žíti v Kartagu; *habitāre* **Neāpolī**, bydleti v Neapoli; *nātus* **Gādibus**, narozen v Gadech.

3. Na otázku »**kam?**« se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů — všechna bez rozdílu, ať jsou singularia či pluralia kterékoli deklinace — v **akusativu** (prostém, bezpředložkovém); na př.:

venīre **Rōmam, Corinthum, Saguntum**, přijíti do Říma, do Korinta, do Sagunta; *venīre* **Athēnās, Delphōs, Sūsa**, přijíti do Athén, do Delf, do Sus;

venīre **Babylōnem, Carthāginem, Neāpolim, Gādēs**, přijíti do Babylona, do Kartaga, do Neapole, do Gad;

nūntiāre **Rhodum**, oznámiti na Rhodos (= jméno malého ostrova); *mittere* **Eretriam**, poslati do Eretrie; *lēgātōs mittere* **Dēlum**, poslati vyslance, posly na Delos.

4. Na otázku »**odkud?**« se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů — všechna bez rozdílu, ať jsou singularia či pluralia kterékoli deklinace — v **ablativě** (prostém, bezpředložkovém); na př.:

venīre **Rōmā, Dēlō, Saguntō, Athēnis, Delphis, Sūsīs**, přijíti z Říma, z Delu, z Sagunta, z Athén, z Delf, ze Sus;

venīre **Babylōne, Carthāgine, Neāpolī, Gādibus**, přijíti z Babylona, z Kartaga, z Neapole, z Gad.

»*municipium* (město)«, »*colonia* (osada)«, »*insula* (ostrov)« a pod., klade se toto vlastní jméno měst a malých ostrovů na otázku »*kde?*«, »*kam?*«, »*odkud?*« v příslušném pádě předložkovém, a to:
na otázku »*kde?*« se klade »*in*« s ablativem,
na otázku »*kam?*« se klade »*in*« s akusativem,
na otázku »*odkud?*« se klade »*ē, ex*« s ablativem.

Příklady:

Rōmae = v Římě; **in urbe Rōmā** = v městě Římě; (*kde?*);
Rōmam = do Říma; **in urbem Rōmam** = do města Říma;
(*kam?*);
Rōmā = z Říma; **ex urbe Rōmā** = z města Říma;
(*odkud?*).

2. Přistoupí-li k vlastním jmenům měst a malých ostrovů jako souřadný přívlastek buď adjektivum (přídavné jméno) nebo zájmeno, kladou se tato vlastní jména na otázku:

» <i>kde?</i> «	» <i>kam?</i> «
buď v ablativě s předložkou » <i>in</i> « nebo v prostém ablativě bez předložky (je-li přívlastkem » <i>tōtus</i> «, vždy v prostém ablativě bez předložky); na př.:	zpravidla v prostém akusativu bez předložky,
in ipsā Samō, } = na samém Samu; in ipsīs Athēnīs, } = v samých Athénách; tōtā Carthāgine = v celém Karthagu; tōtā Corinthō = v celém Korintě.	» <i>odkud?</i> « zpravidla v prostém ablativě bez předložky; na př.: ipsā Samō vēnī, přišel jsem ze samého Samu.

Vztažné zájmeno (relativum), které se vztahuje k vlastnímu jménu města, klade se na otázku »*kde? kam? odkud?*« v pádě předložkovém, při čemž místo relativa s předložkou Latiník raději klade příslovce »*ubi* (= kde)«, »*quō* (= kam)«, »*unde* (= odkud)«, případně výrazy »*in quā urbe; in quam urbem; ā (ex) quā urbe*«; na př.:

Athény, v nichž jsem se narodil,

Athēnae, in quibus nātus sum, . . .
Athēnae, ubi nātus sum,
Athēnae, in quā urbe nātus sum . . .

IV.

Předložka »ad« u jmen měst značí blízkost nebo okolí města, a to buď »u« města nebo směr »k« městu; na př.:

pugna ad Cannās facta, bitva svedená u Kan(en); *ad Gergoviam castra pōnere*, položit se táborem, rozbití tábor u Gergovie;

ad Gergoviam pervenire, dorazit ke Gergovii; *ad Neāpolim proficisci*, táhnouti k Neapoli; *trēs sunt viae ad Mutinam*, tři cesty vedou k Mutině.

2. Předložka »ā, ab« u jmen měst značí směr »z okolí« města, »od« města; na př.:

ā Rōmā discēdere, vzdáliti se, odejiti od Říma, z okolí Říma;

ā Gazā ad Memphim ire, jíti z okolí Gazy směrem k Memfidě.

3. Prosté pády jmen měst místo předložkových pádů na otázku »kde? kam? odkud?« přistupují někdy jako přívlastek k substantivům; na př.:

reditus Rōmā, návrat z Říma; *reditus Rōmam*, návrat do Říma; *iter Alexandriam*, cesta do Alexandrie.

4. Předložku »ā, ab« jest nutno klásti ve spojení s příslovci »longē, prope« a ve spojení se slovesy »abesse, distāre«; na př.:

longē ā Rōmā, daleko od Říma; *prope ā Rōmā*, blízko od Říma;

ā Rōmā abesse, býti vzdálen od Říma; *ā Rōmā distāre*, býti vzdálen od Říma.

5. V poklasické latině, zejména u dějepisce Tacita, nabývají akusativy jmen měst s předložkou »ad« nebo s předložkou »apud« někdy významu českého lokálu s předložkou »v, ve«; (viz v příkladech větu 6.!). — U Plauta bývá ablativ s předložkou »ex« na otázku »odkud?« u řeckých vlastních jmen měst; (*ex Ephesō* = z Efesu). — Také na otázku »kam?« bývá u Plauta u řeckých jmen měst někdy také akusativ s předložkou »in«; (*in Ephesum*, do Efesu). —

Řecká jména měst první deklinace, zakončená v nom. sing. v »-ē« (na př. *Sinōpē*, genit. *Sinōpēs*), tvoří lokál v »ae« (*Sinōpae*, v Sinope).

O vlastních jmenech měst, která záležejí ze dvou slov, platí — jde-li o příslovečné určení místa na otázku »kde? kam? odkud?« — též pravidla jako o jednoduchých vlastních jmenech měst; taková vlastní jména jsou na př.: *Alba Longa*, *Carthāgō Nova*, *Teānum Apulum*, *Teānum Sidicinum*; (*Carthāginem Novam venire*, přijíti do Nového Kartaga, do Kartageny; *Teāni Apulī habitāre*, v Apulském Teanu bydlet).

P ů z n ě k ě. Tvary »*Rōmae*« = v Římě, »*Corinthi*« = v Korintě jsou jen zdánlivě genitivы sing., neboť jsou to původně lokály singularu (původní tvar byl *Romā-i*); toto lokální »-i« se udrželo ve tvarech: »*domi*« = doma; »*humī*« = na zemi; »*rūri*« (vedle *rūre*) na venkově a j. Tato koncovka spatřuje se v lokále vlastních jmen měst III. deklinace: »*Carthāginī*« (vedle *Carthāgine*) = v Kartagu; »*Tiburī*« = v Tiburu; »*Troezēnī*« = v Troizeně; »*Lacedaemonī*« = v Lakedaimonu; »*Anxurī*« = v Anxuru. Když se koncové »-i« oslabilo v »-e«, splynul lokál (též lokativ zvaný) s ablativem. A tak tvar »*Carthāgine*« má dvojí platnost: buď je to pravý ablativ, pak znamená »z Kartaga«; nebo je to lokál (lokativ), pak znamená »v Kartagu«.

V.

Nezřídka se chybuje v tom, že se zde uvedená vazba, platná toliko pro vlastní jména měst a malých ostrovů, nesprávně uplatňuje i pro vlastní jména zemí, krajů a velkých ostrovů. U těchto vlastních jmen na otázku »kde? kam? odkud?« vždy kladte náležitý pád s příslušnou předložkou; na př.:

»přijíti z Hispanie = *ex Hispāniā* (země) *venire*; odstěhovati se do Gallie = *in Galliam* (země) *dēmigrāre*; poslati vojsko do Itálie = *exercitum in Italiam* (země) *mittere*; Pompeius byl zavražděn v Egyptě = *Pompeius*

in *Aegyptō interfectus est*; přijíti na Sicilii — in *Siciliam* (veliký ostrov) *venire*; přepraviti, dopraviti vojsko z Asie do Evropy = *exercitum ex Asiā* (díl světa.) in *Eurōpam trānsportāre*; poslati syna do Řecka za účelem studia = *fīlium studiōrum causā in Graeciam mittere* a j.

VI.

Cvičení:

1. *Caesar ā Gergoviā discēdere voluit.* — 2. *Erat ā Gergoviā dēspectus in castra.* — 3. *Longē ab Athēnis; ā Brundisiō ūsque Rōmam.* — 4. *Bellum ad Mutinam gerēbātur.* — 5. *Alexander apud Issum castra habuit.* — [6. *Augustus Cilnium Maecenātem cūctis apud Rōmam atque Italiam praeposuit.* (Tacitus.)] — 7. *Marius ad Zamam pervēnit.* — 8. *Rōmam versus proficiscor.* — 9. *Rhodī, in insulā clārā.* — 10. *Rhodō, ex insulā clārā.* — 11. *Rhodum, in insulam clāram.* —

1. Caesar chtěl odejiti od Gergovie. — 2. Od Gergovie byla vyhlídka na tábor. — 3. Daleko od Athén; od (= z okolí) Brundisia až do Říma. — 4. Válka byla vedena u Mutiny. — 5. Alexander měl tábor u Issu. — [6. Augustus učinil Cilnia Maecenata správcem všech věcí v Římě a v Italii.] — 7. Marius přišel k Zamě. — 8. Táhnou směrem k Římu. — 9. Na Rhodu, slavném to ostrově; (*kde?*); na slavném ostrově Rhodu. — 10. Ze Rhodu, slavného to ostrova; ze slavného ostrova Rhodu. — 11. Na Rhodos, slavný (to) ostrov; (*kam?*); na slavný ostrov Rhodos. —

1. Když bylo oznámeno, že do punského tábora, který byl rozbit (= byl) u Sagunta, přišli do Hispanie římsští poslové, Hannibal poslal posla, aby (= který by) jim zakázal k němu (*t. j.* k Hannibalovi) přijíti. — 2. Augustus, narozený v Nole, kampanském (to) městě, po smrti (= zemřev) byl spálen nikoli v samém Římě na

1. *Cum nūntiātum esset in castra Poenōrum, quae erant ad Saguntum, lēgātōs Rōmānōrum in Hispāniam advēnisse, Hannibal mīsīt nūntium, quī eōs ad sē venire vetāret.* — 2. *Augustus, nātus Nōlae, in oppidō Campaniae, mortuus cremātus est nōn (in) ipsā Rōmā (= in urbe ipsā) in forō, sed in*

foru, nýbrž na poli Martově. — 3. Hannibal ve dvou dnech a dvou nocích dorazil do Hadrumeta, jež bylo vzdáleno od Zamy asi tři sta tisíc dvojkroků. — 4. V Kartagu a Syrakusách byli bohatí kupci. — 5. Mnoho lodníků přicházelo do Kartaga a do Syrakus. — 6. Z Kartaga a Syrakus zboží bylo dováženo do všech zemí. — 7. Publius Vergilius Maro, velmi slavný básník, narodil se v Andech, kteráž vesnice ležela v Přední Gallii. Otec svého syna poslal z And do Mantuy, potom do Říma; jinoch se z Říma vrátil na venkov. — 8. Byli jsme na Sicilii (= ostrov), v Sardinii (= ostrov), na Korsice (= ostrov), na Kréte (= ostrov) a v Britanii (= ostrov). — 9. V Massilii, Korintě a v Tarentu bydleli Řekové. — 10. Básník Publius Ovidius Naso se narodil v městě Sulmoně. — 11. Demaratus, otec krále Tarquinia, utekl se z Korinta do Tarquinii, latinského to města. — 12. V Delfech byla nejslavnější věštírna boha Apollona; mnozí králové posílali preveliké dary do Delf a [s] nejmětší dychtivostí očekávali [věš-

campō Mārtiō. — 3. Hannibal biduō et duābus noctibus Hadrūmētum pervēnit, quod oppidum ā Zamā circiter trecenta mīlia passum aberat. — 4. Carthāgine et Syrācūsīs dīvitēs mercātōrēs erant. — 5. Carthāginem et Syrācūsās multī nautae veniēbant. — 6. Carthāgine et Syrācūsīs mercēs in omnēs terrās portābantur. — 7. P. Vergīlius Marō nātus est Andibus, quī vīcus in Galliā Citeriōre situs est. Andibus pater filium Mantuam, postēā Rōmam mīsīt; Rōmā adulēscēns rūs revertit. — 8. Fuimus in Siciliā, in Sardinia, in Corsicā, in Crētā, in Britannia. — 9. Massiliae, Corinthi, Tarenti Graeci habitābant. — 10. P. Ovidius Nāsō poēta in oppidō Sulmonē nātus est. — 11. Demarātus, rēgis Tarquinii pater, Corinthō Tarquiniōs, in urbem Latīnam cōnfūgit. — 12. Delphis clārissimum orāculum deī Apollinis fuit; multī rēgēs māxima dōna Delphōs mittēbant et māximā aviditāte Apollinis respōnsa Delphis exspectā-

tecké] odpovědi Apollinovy z Delf. — 13. V městě Římě, z města Athén, do města Sulmony. — 14. Básník Ovidius poslal z Tom, v nichž žil [jako] vyhnanec, do Říma mnoho dopisů. — 15. V Alexandrii, jež jest v Egyptě, byla slavná knihovna. —

bant. — 13. *In urbe Rōmā, ex urbe Athēnīs, in oppidum Sulmōnem.* — 14. *Ovidius poēta Tomīs, ubi (= in quō oppidō) exsul vivēbat, multās epistulās Rōmam misit.* — 15. *Alexandriāe, quae est urbs in Aegyptō, celebris bibliothēca fuit.* —

53. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Čtvrtá skupina:

Perfektum v »-uī«.

313. **colō, colere, coluī, cultum, vzdělávati, ctiti;**
accolō, ere, accoluī, —, bydleti (při něčem);
circumcolō, ere, —, obývati kolem;
excolō, ere, excoluī, excultum, vzdělávati, zušlechtiti;
incolō, ere, incoluī, incultum, obývati, bydleti;
percolō, ere, percoluī, percultum, vyzdobiti, poctiti;
praecolō, ere, praecoluī, praecultum, ukvapeně ctiti;
recolō, ere, recoluī, recultum, opět vzdělávati, obnoviti;
314. **cōsulō, cōsulere, cōsulū, cōsultum, raditi se, starati se;**
315. **occulō, occulere, occuluī, occultum, skryti, zatajiti;**
316. **alō, alere, aluī, altum (pozdější tvar alitum), živiti; chovati;**
317. **depsō, depsere, depsuī, depstum;**
318. **serō, serere, seruī, sertum, spojovati, splétati;**
cōnserō, ere, cōnseruī, cōnsertum, spojovati, splétati;
dēserō, ere, dēseruī, dēsertum, opouštěti;

d i s s e r ō, ere, disseruī, dissertum, vykládati, promlouvatí;
e x s e r ō, ere, exseruī, exsertum, vystrčítí, obnažítí;
ī n s e r ō, ere, inseruī, insertum, vstrčítí, vložití, vplétatí;
ī n t e r s e r ō, ere, —, —, vkládatí, přidávátí;
ē d i s s e r ō, ere, ēdisseruī, ēdissertum, vypravováním vyložití,
zevrubně vypovédětí;

319. texō, texere, texuī, textum, plésti, tkátí;

a t t e x ō, ere, attexuī, attextum, připlétatí, připojovátí;
c o n t e x ō, ere, contexuī, contextum, splétatí, spojovátí;
d ē t e x ō, ere, dētexuī, dētextum, dotkávátí, dokončítí;
[inter-texere]; *intertextus, protkaný;*
ī n t e x ō, ere, intexuī, intextum, vetkátí;
o b t e x ō, ere, obtexuī, obtextum, tkaninou obtáhnoutí; pokrýtí;
p e r t e x ō, ere, pertexuī, pertextum, dotkátí, utkátí;
p r a e t e x ō, ere, praetexuī, praetextum, lemovátí, vroubití;
r e t e x ō, ere, retexuī, retextum, rozpléstí, rozpárátí;
s u b t e x ō, ere, subtexuī, subtextum, zastřítí;

**320. accumbō, accumbere, accubuī, accubitum, uléhati (ke
stolu při jídle);**

c o n c u m b ō, ere, concubuī, concubitum, položití se;
d ē c u m b ō, ere, dēcubuī, —, uléhati, podléhatí;
d i s c u m b ō, ere, discubuī, discubitum, rozložití se;
*ī n c u m b ō, ere, incubuī, incubitum, ulehnoutí, naléhatí, do-
léhatí;*
o c c u m b ō, ere, occubuī, occubitum, padnoutí, klesnoutí mrtev;
p r ō c u m b ō, ere, prōcubuī, prōcubitum, chýlití se, klonítí se;
s u c c u m b ō, ere, succubuī, succubitum, podlehnoutí;
r e c u m b ō, ere, recubuī, —, ulehnoutí;
s u p e r ī n c u m b ō, ere, —, položití se (na něco);

321. gignō, gignere, genuī, genitum, plodítí, rodítí;

ī n g i g n ō, ere, ingenuī, ingenitum, vrodítí, vštípítí;

322. molō, molere, moluī, molitum, mlítí;

323. pōnō, pōnere, posuī, positum, klástí;

a n t e p ō n ō, ere, anteposuī, antepositum, předkládatí;
*a p p ō n ō (adpōnō), ere, apposuī, appositum, při-
stavovátí;*
c o m p ō n ō, ere, composuī, compositum, skládatí, sestavovátí;
d ē p ō n ō, ere, dēposuī, dēpositum, odkládatí;
d i s p ō n ō, ere, disposuī, dispositum, rozkládatí, rozestavovátí;

expōnō, ere, exposuī, expositum, vykládati; vylíčiti;
impōnō, ere, imposuī, impositum, vložití, naložití;
interpōnō, ere, interposuī, interpositum, vložití; nechati
 uplynouti;
oppōnō, ere, opposuī, oppositum, vystavití, v šanc vydati;
praepōnō, ere, praeposuī, praepositum, postavítí v čelo;
propōnō, ere, prōposuī, prōpositum, (veřejně) vystavovatí,
 vykládati;

obdobně tvoří perf. a supinum:

circumpōnere, klásti kolem; *postpōnere*, méně ce-
 nítí, nechávati stranou; *repōnere*, zpět klásti, ukládati;
trānspōnere, překládati; *sēpōnere*, položití stranou, odložití;
suppōnere, podložití; *superpōnere*, položití (něco na něco);
 [*superimpōnere* (bez perf. a sup.), položití (něco navrch)];

324. **vomō, vomere, vomuī, vomitum**, chrliti, soptiti;
ēvomō, ere, ēvomuī, ēvomitum, vydávítí, vyvrhnouti;
revomō, ere, revomuī, —, zpět vyvrhnouti, vychrliti;
325. **nectō, nectere, nexuī (též nexī), nexum, plésti, vázati**;
annectō, ere, annexuī, annexum přívazovatí;
connectō, ere, conexuī, conexum, splétati, spojovatí;
innectō, ere, innexuī, innexum, ovinouti;
internectō, ere, —, —, spínati;
subnectō, ere, subnexuī, subnexum, vespod připnouti, pod-
 pásati;
326. **pinsō, pinsere**, viz čís. 236. (str. 559)!
327. **compescō, compescere, compescuī, —**, držeti v mezích,
 krotítí;
328. **fremō, fremere, fremuī, —**, hlučeti;
confremō, ere, confremuī, —, vespolek hlučeti;
infremō, ere, infremuī, —, zasupětí;
329. **gemō, gemere, gemuī, —**, sténati;
congemō, ere, congemuī, —, vzdychati;
aggemō, ere, —, —, zalkati (k něčemu);
circumgemō, ere, —, —, stenati (kolem něčeho);
ingemō, ere, —, —, vzdychati, stenati;
330. **strepō, strepere, strepuī, —**, hřmotiti;
astrepō (adstrepō), ere, astrepuī, —, hlučně přisvědčovatí;

circumstrepeō, ere, circumstrepuī, —, hlučeti, křičeti
(kolem něčeho);

instrepeō, ere, —, —, zaskřípati;

obstrepeō, ere, obstrepuī, —, šuměti, zvučeti;

331. **tremō, tremere, tremuī, —, třásti se;**
intremō, ere, —, —, chvěti se;

332. **antecellō, antecellere, —, —, vynikati;**
excellō, excellere, —, —, vynikati;
praecellō, praecellere, —, —, vynikati;

(za perfektum těchto tři sloves užívá se těchto perfekt: *flōruī, ēmīuī, praestitī, viguī*); *celsus*, vzpřímený, vyvýšený, vysoký, vznešený; *praecellēns*, vynikající, výtečný; *praecelsus*, převysoký, velmi vysoký; *excellēns*, vznešený, vynikající; *excelsus*, vyvýšený, vznešený.

Slovesa zdánlivě podobná tvarem.

1. **cadō, cadere, cecidī, cāsūrus, 3., padati,**
caedō, caedere, cecidī, caesum, 3., porážeti,
cēdō, cēdere, cessī, cessum, 3., ustupovati;
2. **cūrō, cūrāre, cūrāvī, cūrātum, 1., starati se;**
currō, currere, cucurrī, cursum, 3., běžeti;
3. **dicō, dicere, dixī, dictum, 3., říkati,**
discō, discere, didicī, — 3., učiti se;
4. **figō, figere, fixī, fixum, 3., připevňovati, přibijeti,**
figō, fingere, finxi, fictum, 3., vytvářeti, vymýšleti;
5. **iaciō, iacere, iēcī, iactum, 3., házeti,**
iaceō, iacēre, iacuī, —, 2., ležeti;
6. **incēdō, incēdere, incessī, incessum, 3., kráčeti,**
incendō, incendere, incendī, incēsum, 3., zapalovati;
7. **parō, parāre, parāvī, parātum, 1., připravovati,**
pāreō, pārēre, pārūī, —, 2., poslouchati,
pariō, parere, peperī, partum, 3., roditi, tvořiti;
8. **serō, serere, seruī, sertum, 3., splétati,**
serō, serere, sēvī, satum, 3., síti.

8. Mužského rodu (**maskulina**) jsou tato substantiva zakončená $\frac{\text{v nominativu singuláru}}{\text{v genitivu singuláru}}$ $\frac{-ur}{-uris}$, $\frac{-ūr}{-ūris}$:

turtur, (*turturis*), *m.*, hrdlička; *vultur* [starší tvar *volltur*], (*vulturis*), *m.*, sup;

fūr, (*fūris*), *m.*, zloděj, (I, 391).

9. Tato substantiva, zakončená $\frac{\text{v nominativu singuláru}}{\text{v genitivu singuláru}}$

$\frac{-ur}{-oris}$, $\frac{-ur}{-uris}$ jsou **neutra**:

ebur nitidum, (*eboris*), skvoucí slonovina; *femur*, (*femoris* nebo *feminis*), stehno, (I, 345); *iecur* [*iocur*], (*iecoris*, též *iocineris*), játra, (I, 345); *rōbur*, (*rōboris*), (I, 376);

fulgur, (*fulguris*), blesk, (I, 391); *guttur*, (*gutturis*), chrťán, hrdlo.

10. Mužského rodu (**maskulina**) jsou tato substantiva, zakončená v nom. sing. v »-us« a »-ūs«:

lepus, (*leporis*), *m.*, zajíc, (I, 392);

mūs, (*mūris*), *m.*, myš, (I, 354);

tripūs, (*tripodis*), *m.*, třínožka.

11. Ženského rodu (**feminina**) jsou substantiva, zakončená v nomin. sing. v »-ūs« a »-us« (viz 3. str. obálky 13. sešitu):

iuventūs, (*iuventūtis*), (I, 391); *salūs*, (*salūtis*), (I, 220); *senectūs*, (*senectūtis*), (I, 315); *servitūs*, (*servitūtis*), (I, 260); *virtūs*, (*virtūtis*), (I, 203);

incūs, (*incūdīs*), kovádlina; *palūs*, (*palūdīs*), bažina; *subscūs*, (*subscūdīs*), svora;

tellūs, (*tellūris*), země;

pecus, (*pecudīs*), (II, 72).

12. Substantiva, zakončená $\frac{\text{v nominativu sing.}}{\text{v genitivu sing.}}$ $\frac{-a}{-atis}$

jsou řeckého původu a jsou **neutra**; na př.:

aenigma, (*aenigmatis*), hádanka; *poëma*, (*poëmatis*), báseň.

Neutra jsou tato nesklonná substantiva:

gummi, guma; *sināpi*, hořčice; [tato substantiva mají vedlejší tvar sklonný: *gummis*, (*gummis* nebo *gummeos*); *sinapis*, (*sinapis*)].

IV. deklinace.

Ke čtvrté deklinaci náležejí substantiva, která se končí v nominativu singuláru $\frac{-us}{-ū}$ a $\frac{-ūs}{-ūs}$.

v genitivu singuláru $\frac{-us}{-ūs}$ a $\frac{-ū}{-ūs}$.

1. Substantiva čtvrté deklinace, zakončená v nomin. sing. v »-us«, jsou většinou **maskulina**; jen několik málo substantiv náleží k odchyškám, jež jsou **feminina**.

Příklady **maskulin**:

aditus; *adspetus* (I, 315); *adventus* (I, 372); *arcus* (I, 303); *artus* (I, 303); *auditus* (I, 315); *cantus* (I, 285); *cāsus* (I, 285); *cōnspectus* (I, 372); *currus* (I, 276); *cursus* (I, 285); *equitātus* (I, 276); *ēventus* (I, 285); *exercitus* (I, 276); *exitus* (I, 373); *fluctus* (I, 391); *fructus* (I, 285); *gemitus* (I, 407); *gradus* (I, 402); *gustātus* (I, 315); *ictus* (I, 373); *impetus* (I, 285); *interitus* (I, 285); *lacus* (I, 295); *latrātus* (I, 462); *lūctus* (I, 462); *magistrātus* (I, 315); *metus* (I, 276); *mōtus* (I, 286); *odōrātus* (I, 315); *partus* (I, 303); *passus* (II, 155); *peditātus* (I, 276); *portus* (I, 286); *principātus* (I, 501); *receptus* (I, 409); *reditus* (I, 375); *saltus* (I, 286); *senātus* (I, 409); *sēnsus* (I, 315); *sonitus* (I, 315); *specus* (I, 303); *strepitus* (I, 464); *successus*; *tactus* (I, 315); *trānsitus* (I, 445); *tumultus* (I, 377); *ūsus* (I, 286); *vēnātus* (I, 420); *versus* (I, 377); *visus* (I, 315); *vultus* (I, 377).

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 15. února 1939. — Předplatné na 6 sešitů K 20.—, na 10 sešitů K 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušit jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvem pošt a telegrafů v Praze pod číslem 27.761/7-1927. Dohlédací poštovní úřad Praha 7.

K 4.-

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANEĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešit 15.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

Dot.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

IV. deklinace. — (Dokončení.)

Jiné příklady maskulin IV. deklinace.

advolātus, přilet; *aestus*, žár, vedro; *ambitus*, obcházení; *amplexus*, objetí; *apparātus*, příprava; *aquaeductus*, vodovod; *aspectus*, pohled; *cēnsus*, odhad majetku; *coeptus*, počátek; *coetus*, schůze, shromáždění; *comitātus*, průvod; *complexus*, objetí, náruč; *cōnātus*, pokus, podnik; *concurus*, sběh; *cōnsensus*, souhlas; *cōsulātus*, hodnost, úřad konsula; *conventus*, schůze; a j.

2. Ženského rodu (feminina) jsou:

acus (I, 291); *domus* (I, 291); *Idūs* (I, 291); *manus* (I, 291); *pīnus* (I, 291); *porticus* (I, 291); *quercus* (I, 291); *Quinquātrūs* (I, 292); *tribus* (I, 292);

jména ženských osob: *anus* (I, 291); *nurus* (I, 291); *socrus* (I, 292).

3. Substantiva čtvrté deklinace, zakončená
v nominativu singuláru $\frac{-\bar{u}}$
v genitivu singuláru $\frac{-\bar{u}s}$, jsou vesměs středního
rodu (**neutra**).

Příklady podstatných jmen středního rodu (příklady neuter):

cornū, (*cornūs*), (I, 277); *gelū*, (*gelūs*), (I, 277); *genū* (*genūs*), (I, 277); *pecū*, (*pecūs*), (I, 303); *verū*, (*verūs*), (I, 277).

4. Některé zvláštnosti:

tonitrus, (*tonitrūs*), m., hrom; v plurálu jest dvojnásobný tvar: *tonitrūs*, m., vedle toho: *tonitrua*, n.; (gen. pl.) *tonitruum*; (dat. pl.) *tonitribus*;

cupressus, f., cypřiš; (gen. sing.) *cupressi* (podle 2. deklinace), též *cupressūs* (podle 4. deklinace); (abl. sing.) *cupressū*;

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

53. HODINA. — (DOKONČENÍ.)

Doplňkové participium.

Participium bývá ve větě přívlastkem nebo doplňkem.

Participiem doplňkovým se přísudek buď doplňuje nebo určuje.

Vlastní doplňkové participium předmětné, jež doplňuje přísudek, stává u některých sloves znamenajících smyslové vnímání¹ (*verba sentiendī*, viz II., str. 235), jestliže jde o přímé vnímání pozorovaného děje; nejde-li o přímé vnímání děje, klade se vazba infinitivní (akus. s inf.). Vysvětlete toto pravidlo na prvních dvou z uvedených příkladů!

*Audivi sorōrem tuam pulcherri-
mē canentem.* —

Slyšel jsem tvou sestru velmi krásně (zpívající=) zpívati. — (*Výklad:* Na vlastní uši jsem ji slyšel zpívati.) —

*Audivi sorōrem tuam pulcherri-
mē canere.* —

Slyšel jsem, že tvá sestra velmi krásně zpívá. — (*Výklad:* Vim z doslechu, že tvá sestra zpívá.) —

¹ *audiō*, slyším; *videō*, vidím; *cōspiciō*, spatřuji; *cōgnōscō*, poznávám, slyším; *animadvertō*, spatřuji, pozoruji.

*Hospes Lacedaemone adulēscen-
tēs certantēs vidit.* —

Host viděl v Lakedaimonu jinochy zápasící (= zápasíti). — (Výklad: Viděl na vlastní oči.) —

*Aristidēs animadvertit quendam
scribentem, ut patriā pellerētur.* —

Aristides spatřil kohosi písíciho (= psáti), aby (Aristides) byl vyobcován z vlasti. — (Výklad: Spatřil na vlastní oči.)

Vlastní doplňkové participium předmětné stává též u sloves »*faciō, indūcō*«, znamenají-li »*ličím, uvádím*« (o spisovateli).

*Xenophōn facit Sōcratem dispu-
tantem.* —

Xenofon líčí Sokrata rozmlouvajícího (an rozmlouvá).

*Multi poētae deōs indūxērunt
furentēs.* —

Mnozí básníci vyličili bohy zuřící (jak zuří).

Doplňkové participium, jímž se sloveso určuje, může státi při většině sloves; protože lze v češtině toto participium rozvésti vedlejší větou příslovečnou, říkáme mu též »*příslovečné*« participium. Toto participium lze do češtiny přeložití několikerým způsobem, na př.:

- a) českým přechodníkem,
- b) českou vedlejší větou příslovečnou, a to buď časovou, buď důvodovou, buď podmínkovou, buď přípustkovou,
- c) českým předložkovým pádem,
- d) českým příslovcem,
- e) různými obraty.

Smysl věty a duch českého jazyka rozhodne, pro který z uvedených způsobů překladu se rozhodnete.

Platō scribēns mortuus est. —

Platón zemřel: a) píše, b) když psal, c) při psaní. —

*Dionysius tyrannus Syracūsīs ex-
pulsus Corinthī puerōs docē-
bat.* —

Tyran Dionysius —
a) byv vypuzen ze Syrakus,
b) když byl vypuzen ze S.,
c) po svém vypuzení ze S. — vyučoval v Korintě děti.

Flēns orō. — (65. úloha, 23. vě-
ta.)

Prosím: a) pláče, b) s pláčem,
c) plačky.

*Interdiū stellās nōn cōnspicimus
lūce obscurātās.* —

Ve dne nevidíme hvězdy: a) slunečním světlem zakryté, b) protože jsou slunečním světlem zakryty. —

*Quis potest mortem metuēns esse
nōn miser? —*

*Ut oculus, sic animus sē nōn
vidēns alia cernit. —*

Kdo mūže

a) boje se smrti, b) boji-li se
smrtí,
býti šťasten? —

Jako oko, tak duch —

a) sebe nevida, b) ačkoli sebe
nevidí, —
jiné věci pozoruje. —

65. úloha. — Přeložte do češtiny! — Viz. str. 718!

1. *Bonī iuvenēs senectūtem semper coluērunt colentque.*
— 2. *Utinam vōbīs et patriae vestrae melius cōsuluissētis!*
— 3. *Dux, nē milītēs animōs dēmitterent, vulnera sibi īn-
flācta oculuit.* — 4. *Cicerō Catilīnae audāciam atque arro-
gantiam aluisset, sī dissolūtus fuisset.* — 5. *Dēseruērunt
nōs sociū, ā quibus nōs adiūtum īrī || spērāverāmus.* — 6.
*Antiquīs temporibus nōbilēs mātrōnae induēbant vestem,
quam ipsae texuerant.* — 7. *Terque quaterque beātī sunt,
quī ante ōra patrum prō patriā mortem occubuērunt; mag-
nā laude dignus erit, quī prō patriā pugnāns mortem occu-
buerit.* — 8. *Nātūra nihil sine magnīs causīs genuit.* — 9.
*Trōiānī apud Tiberim prope validam quercum, quam pro-
avus Dardanus sēverat, castra posuērunt.* — 10. *Annō
LXXIX (= undēoctōgēsīmō) p. Chr. n. Vesuviū ēruptiōne
tōta regiō circum hunc montem tenebris dēnsis occulta
(est) et longē lātēque cineribus ac lapidibus cōstrāta est;
mōns tremuit et flammās ēvomuit; tum tria oppida obruta
sunt.* — 11. *Imperātor sēditiōnem exercitūs verbō ūnō
compescuit.* — 12. *Tōta Gallia ārdēbat, cum post tot contu-
mēliās in Rōmānōrum diciōnem redācta esset et superior
eius glōria rei militāris exstincta esset.* — 13. *Oppidum
cum expugnātum esset, clāmōribus plōrantium strepuit;
fremuērunt virī, genuērunt mulierēs et puerī.* — 14. *Čice-
rōnem, cum prō Milōne reō dicere inciperet, omnibus artu-
bus tremuisse memoriae trāditum est.* — 15. *Rōmānōs
epistulās cotidiānis verbis texuisse cōstat.* — 16. *M(ārcus)*

Porcius Catō ūtilissimōs librōs composuit, quī etiam ā M(ārcō) Tullio Cicerōne saepe volūtī sunt. — 17. Catō rūri sevērā maiōrum disciplinā altus illis virtūtibus imbūtus est, quās tōtā vitā nōn exuit, parsimōniā, patientiā labōrum, industriā, abstinentiā. — 18. Catō in nullō periculō officium suum dēseruit. — 19. Catō senex litteris Graecis studiōsissimē incubuit. — 20. Catō iam adulēscēns sēdecim annōrum bellō Pūnicō secundō manum cum hoste cōnseruit et fortissimum militem sē praebuit. — 21. Antiquōs Germānōs māximē deum Mercurium coluisse lēgimus. — 22. Nulla gēns Graeca neque umquam lēgēs mūtāvit neque bellum indāxit neque colōniam dēdūxit, nisi Apollinem cōnsuluerat; etiam Rōmānī in rēbus dubiis saepe Apollinis ōrāculum Delphīs cōnsuluērunt. Ā Tarquiniō Superbō, quī somniō horribili perterritus erat, lēgātī Delphōs missi sunt Apollinem dē eā rē cōnsultum. — 23. Germānī aciem carrīs circumdedērunt, nē qua spēs in fugā relinquerētur; eō mulierēs imposuērunt, quae flentēs (viz str. 674) ōrābant, nē sē in servitūtem Rōmānis trāderent. — 24. Cum animus meus paulum ē negōtiis requiēverit, ad tē advolābō et spērō mē in tuō amōre conquiētūrum (esse) omnēsque cūrās dēpositūrum esse. — 25. Cum ingenium tuum litteris artibusque excultum erit, et tibi et aliis prōderis. —

(Slovník k této úloze viz na str. 735 v 16. sešitě!)

66. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 719!)

1. Praeceptor animōs puerōrum excoluit, corpora exercuit, mōrēs ēmendāvit. — 2. Cum pugna Marathōnia in porticū Athēnārum celeberrimā dēpingerētur, Miltiadis imāgō in numerō decem ducum prīma posita est. — 3. Milites vimina contexuērunt, ut vineās iis tegerent. — 4. M(ārcum) Tullium Cicerōnem praeclārōs locōs antiquōrum poētārum librīs suis inseruisse cōnstat. — 5. Ducem hostium, cum milites nostrōs petivisset, fortuna dēseruit, nam in

proeliō multīs tēlīs vulnerātus ūnā cum mīlitibus suīs mortem occubuit. — 6. Ūnūs virī, Themistoclis, prūdentīā Graecia liberāta est Eurōpaeque succubuit Asia. — 7. In epistulīs saepe laeta tristibus **intexta sunt**. — 8. Quid est patria? Locus, ubi **genitī et educātī et cultī sumus**. — 9. Animus regit corpus, cui **praepositus est**. — 10. Fīliae Aristīdis, quī in summā paupertāte (dē vitā) dēcesserat, sūmptū pūblicō **altae sunt**. — 11. Alexandrum Magnum vitīs eōrum, quōs armīs subēgerat, **succubuisse cōnstat**. — 12. Sī tē fortūna **dēseruerit**, etiam multī amīcī tē dēserent; quī tē in rēbus adversīs **dēseruērunt**, nunquam vērī amīcī fuērunt. — 13. Cui nōn locus ille, ubi **altus et educātus est**, semper cārissimus est? — 14. In quā statiōne **positus eris, manē!** — 15. Victīs tribūtum **impositum est**. — 16. Aetāte aureā omnia **genuit ipsa terra**; nunc vērō terra **gignit tantum ea**, quae hominēs sēvērunt. — 17. Nisi Carthāginiēnsēs Hannibalem **dēseruissent**, hic Rōmānōrum vīribus nōn succubisset. — 18. Virī fortēs semper mortem **servitūtī anteposuērunt**. — 19. Pīsistratum tyrannum Homēri carmina antēā cōnfūsa sic **disposuisse**, ut nunc habemus, memoriā **prōditum est**. — 20. Dux cum sē **dēsertum esse vidēret**, dē omnibus rēbus **dēspērāvit**. — 21. Sōcratēs suprēmō vitae diē multa dē **immortalitāte animī disseruit**. — 22. Samum īnsulam Iūnō **postposuit Carthāginī**, quam sēdem sibi cārissimam **dēlēgerat**. — 23. Omnibus animālibus ā nātūrā **ingenitus est amor suī**. — 24. Frāter mihi dixit Lūcium, ūnicum amīcum tuum, quī adhūc fidus socius tuus erat in rēbus secundīs et adversīs, in morbō periculōsō tē **dēseruisse**. — 25. »Mola salsa« apud Rōmānōs vocābātur fār tōstum, **molitum, sale sparsum, quod sacerdotēs victimīs interspergēbat, antequam caederentur**. —

(Slovník k této úloze viz na str. 735 v 16. sešitě!)

54. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Pátá skupina:

Reduplikované perfektum.

333. **bibō, bibere, bibī, (pōtum)**, píti; (supinové tvary se nahrazují slovesem *potāre*);

combibō, ere, combibī, —, vpíti, vssáti;

adbibō, ere, adbibī, —, připíti;

ēbibō, ere, ēbibī, —, vypíti;

imbibō, ere, imbibī, —, vpijeti, vssáti;

perbibō, ere, perbibī, —, vpíti, vssáti;

praebibō, ere, praebibī, —, připíjeti;

334. **discō, discere, didicī**, —, učíti se;

addiscō, ere, addidicī, —, přiučovati se;

condiscō, ere, condidicī, —, pečlivě se naučiti;

dēdiscō, ere, dēdidicī, —, odnaučovati se, odvykati;

ēdiscō, ere, ēdidicī, —, učíti se nazpamět;

perdiscō, ere, perdidicī, —, důkladně se naučiti;

praediscō, ere, praedidicī, —, napřed se učíti;

335. **poscō, poscere, poposcī**, —, žádati; (supinové tvary se nahrazují slovesem *postulāre*);

apposcō, ere, —, —, nad to žádati;

dēposcō, ere, dēpoposcī, —, důrazně žádati;

exposcō, ere, expoposcī, —, vyžadovati;

reposcō, ere, —, —, zpět žádati;

336. **canō, canere, cecinī**, —, zpívati, hráti, pískati; (tvary supinové se nahrazují slovesem *cantāre*);

concinō, ere, concinū, (concentum), společně zpívati; souhlasiti;

occinō, ere, occinū, (occecini), —, výstražně zpívati, krákat;

praecinō, ere, praecinū, hráti, hudbou doprovázeti;

recinō, ere, —, —, ozývati se, zníti;

succinō, ere, —, —, přízvukovati, doprovázeti (nižším hlasem);

337. **cadō, cadere, cecidī, —, cāsūrus, padnouti;**
a c c i d ō, ere, accidī, —, připadati, přiházeti se;
a c c i d i t, ere, accidit, stává se, přihází se;
c o n c i d ō, ere, concidī, —, klesnouti, padnouti;
d ě c i d ō, ere, dēcidī, —, spadnouti;
e x c i d ō, ere, excidī, —, vypadnouti, spadnouti;
i n c i d ō, ere, incidī, —, dopadnouti;
i n t e r c i d ō, ere, intercidī, —, zahynouti;
o c c i d ō, ere, occidī, —, occāsūrus, zapadati;
p r ō c i d ō, ere, prōcidī, —, spadnouti;
r e c i d ō, ere, recidī, —, recāsūrus, zpět padnouti; připadnouti;
s u c c i d ō, ere, succidī, —, klesnouti;
338. **caedō, caedere, cecidī, caesum, tlouci, bítí, porážeti;**
a b s c i d ō, ere, abscidī, abscisum, přeríznouti, oddělití;
c i r c u m c i d ō, ere, circumcidī, circumcisum, ořezávati, ose-
kávati;
c o n c i d o, ere, concidī, concisum, porubati, zbití, pobítí;
d ě c i d ō, ere, dēcidī, dēcisum, utítí; rozhodnouti; vyrovnati se;
e x c i d ō, ere, excidī, excisum, vytesati, vysekati;
i n c i d ō, ere, incidī, incisum, vřezati, vrýtí;
i n t e r c i d ō, ere, intercidī, intercisum, protítí, přeríznouti;
o c c i d ō, ere, occidī, occisum, zabítí, usmrtítí;
p r a e c i d ō, ere, praecidī, praecisum, přetítí;
r e c i d ō, ere, recidī, recisum, odříznoti;
s u c c i d ō, ere, succidī, succisum, podtítí;
339. **fallō, fallere, fefellī, —, (tvary supinové se nahrazují**
slovesem *dēcipiō, dēcipere, viz číslo 361.), klamu,*
podvádím; falsus, oklamáný, klamný, nepravdivý;
f a l l i t m ě, fefellit mē, jest mne tajno, jest mi neznámo;
r e f e l l ō, ere, refellī, —, vyvrátiti;
340. **parcō, parcere, pepercī, —, parsūrus, (tvary supinové**
se nahrazují slovesem *temperāre; starolatin. perf.*
parsī), šetřiti;
341. **pendō, pendere, pependī, pēnsum, vážití, platiti;**
a p p e n d ō, ere, appendī, appēnsum, přivažovati, odvažovati;
d ě p e n d ō, ere, dēpendī, dēpēnsum, odvažovati, (za)platiti;
e x p e n d ō, ere, expendī, expēnsum, vypláceti; zkoumati;
i m p e n d ō, ere, impendī, impēnsum, vynakládati;
p e r p e n d ō, ere, perpendī, perpēnsum, oceniti; hodnotiti;

rependō, ere, rependī, repēsum, odvážiti, vyplatiti;
suspendō, ere, suspendī, suspēsum, pověsiti;

342. tendō, tendere, tendī, tentum (někdy tēsum), napínati;

attendō, ere, attendī, attentum, napínati mysl, dávatí pozor;
contentō, ere, contendī, contentum, usilovati, zápasiti;
dētendō, ere, (dētendī), dētēsum, stahovati, skládati;
distendō, ere, distendī, distentum (zřídka distēsum), roz-
pínati, roztahovati;
extendō, ere, extendī, extentum i extēsum, rozpínati, roz-
širovati;
intendō, ere, intendī, intentum, napnouti, namířiti;
obtendō, ere, obtendī, obtentum, rozestřiti, napnouti;
ostendō, ere, ostendī, ostentum i ostēsum, ukazovati;
pertendō, ere, pertendī, pertentum i pertēsum, směřovati,
spěchati;
portendō, ere, portendī, portentum, předpovídati, ohlašovati;
praetendō, ere, praetendī, praetentum, napřahati, roze-
stírati;
prōtendō, ere, prōtendī, prōtentum, napřahati, nastavovati;
retendō, ere, retendī, retentum, povolití, popustiti;

343. tundō, tundere, tutudī, tūsum a tūsum, tlouci, bítí;

contundō, ere, contudī, contūsum, stlouci, drtiti;
extundō, ere, extudī, extūsum, vytepati, vypuditi;
obtundō, ere, obtudī, obtūsum a obtūsum, rozbití; obtě-
žovati;
pertundō, ere, pertudī, pertūsum, proraziti, provrtati;
retundō, ere, rettudī, retūsum, otupovati;

344. currō, currere, cucurrī, cursum, běžeti;

accurrō, accurere, accurrī i accurī, accursum, přibíhati;
concurrō, concurrere, concurrī (zřídka concurrī), sbí-
hati se;
dēcurrō, dēcurrere, dēcurrī i dēcucurrī, dēcursum, se-
běhnouti (dolů);
discurrō, discurrere, discurrī, (zřídka discucurrī), discurs-
sum, rozběhnouti se;
excurrō, excurrere, excucurrī (excurre, excursum, vybíhati);
incurrō, incurere, incurrī (zřídka incucurrī), incursum,
vbíhati, vpadnouti;

intercurrō, intercurrere, intercurrī, (intercursum), vběhnouti (mezi něco);
occurrō, occurrere, occurri (occucurrī), occursum, běžeti vstříc;
percurrō, percurrere, percucurrī (percurrī), percursum, probíhati;
praecurrō, praecurrere, praecucurrī (praecurrī), praecursum, předbíhati;
prōcurrō, prōcurrere, prōcucurrī (prōcurrī), prōcursum, vybíhati;
recurrō, recurrere, recurri, recursum, běžeti zpět, vrátiti se;
succurrō, succurrere, succurri, succursum, spěchati na pomoc;
trānscurrō, trānscurrere, trānscurri, trānscursum, přeběhnouti, proběhnouti;

345. **pellō, pellere, pepulī, pulsum, puditi, hnāti; tepati, tlouci;**

a p p e l l ō, appellere, appulī, appulsum, přiháněti; přistávati;
c o m p e l l ō, ere, compulī, compulsum, sháněti, zaháněti;
d ē p e l l ō, ere, dēpulī, dēpulsum, zaháněti;
d i s p e l l ō, ere, dispulī, dispulsum, rozháněti;
e x p e l l ō, ere, expulī, expulsum, vyháněti;
i m p e l l ō, ere, impulī, impulsum, poháněti, pobádati;
p e r p e l l ō, ere, perpulī, perpulsum, dohnati, přiměti;
p r ō p e l l ō, ere, prōpulī, prōpulsum, popoháněti;
r e p e l l ō, ere, reppulī, repulsum, zahnati;

346. **tangō, tangere, tetigī, tāctum, dotýkati se;**

a t t i n g ō, ere, attigī, attāctum, dotýkati se;
c o n t i n g ō, ere, contigī, contāctum, dotýkati se, stýkati se, přiléhati;
c o n t i n g i t, ere, contigit, —, stává se, přihází se;
o b t i n g ō, ere, obtigī, —, dostati se, připadnouti;
o b t i n g i t, ere, obtigit, —, stává se, přihází se;
p e r t i n g ō, ere, —, —, dosahovati, sahati;

347. **pangō, pangere, pepigī, pāctum, (pangō = pacīscor),**
uzavíratí smlouvu, vyjednatí, vymíniti si, smluviti;

pangō, pangere, panxī, panctum, zatloukati; (písemně) skládati;

pangō, pangere, pēgī, pāctum, připevniti; viz čís. 284, str. 583;

348. **pungō, pungere, pupugī, pūnctum, pīchati, bodati;**
compungō, ere, compunxi, compunctum, popīchati;
interpungō, ere, interpunxi, interpunctum, oddělovati
slova;
repungō, ere, —, —, opět bodati, popichovati;
349. **sistō, sistere, stitī (zřídka steī), statum, postaviti, zastaviti;**
absistō, ere, abstiti, —, odstupovati;
assistō, ere, astiti i adstiti, —, přistupovati;
circumsistō, ere, circumsteti, —, obstoupiti;
cōnsistō, ere, cōnstiti, —, postavovati se, zastavovati se;
dēsistō, ere, dēstiti, —, odstupovati, ustávati;
exasistō, ere, exstiti, —, povstávati, vznikat;
insistō, ere, institi, —, postaviti se, stanouti;
obpersistō, ere, obstiti, —, postaviti se na odpor, protiviti se;
persistō, ere, perstiti, —, tvrdošíjně vytrvávati, setrvávati;
resistō, ere, restiti, —, zastaviti se, stanouti;
subsisitō, ere, substiti, —, zastaviti se, stanouti; zůstávati;
- **pariō** (viz číslo 373!);
 — **crēdō** (viz číslo 44, str. 431!);
 — **abdō** (viz číslo 41, str. 431!);
 — **addō** (viz číslo 42, str. 431!);
 — **condō** (viz číslo 43, str. 431!);
 — **dēdō** (viz číslo 45, str. 431!);
 — **ēdō** (viz číslo 46, str. 431!);
 — **perdō** (viz číslo 50, str. 431!);
 — **prōdō** (viz číslo 47, str. 431!);
 — **reddō** (viz číslo 48, str. 431!);
 — **trādō** (viz číslo 49, str. 431!);
 — **vēndō** (viz číslo 51, str. 431!);
350. **abscondō, ere, abscondī (zřídka abscondidī), absconditum, ukrýti, zatajiti;**
351. **recondō, ere, recondidī, reconditum, uložit, skrýti;**
352. **concrēdō, ere, concrēdidī, concrēditum, svěřiti;**

67. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 721!)

1. *Dārēus cum in fugā aquam turbidam bibisset, negāvit || sē umquam bibisse iūcundius; nunquam videlicet sitiēns biberat.* — 2. *Semper ū contemnentur, quī nihil didicērunt.* — 3. *Addiscunt iuvenēs, quod cecinērunt senēs.* — 4. *Cūr gladium ab amīcō poposcistī?* — 5. *Caesarem ab Helvētīs pācem petentibus obsidēs poposcisse lēgimus.* — 6. *Rōmānī Hannibalem ā Carthāginiēnsibus expoposcērunt, ut eum occiderent.* — 7. *Epaminōndās fidibus praeclārē cecinit.* — 8. *Hostēs, cum tuba cecinisset, in campum dēscendērunt.* —

9. *Apis sitiēns in fontem cecidit¹, sed ā columbā servāta est.* — 10. *Alexander Magnus Gordiū nōdōs in sēmet ipsōs implicātōs gladiō cecidit.* — 11. *In pugnā apud Cannās cecidērunt quadrāgintā quīnque mīlia pedītum et duo mīlia septingentī equitēs Rōmānī, inter hōs octōgintā virī ōrdinis senātōriū.* — 12. *Sociū Ulixīs bovēs Sōlis cecidērunt, quam ob rem in calamitātem incidērunt.* — 13. *Cecidit arbor caesa cadēnsque cecidit virum caedentem.* — 14. *Dux nūntiāvit milītēs fortiter pugnāntēs cecidisse.* — 15. *Lignātōrēs in silvā arborēs cecidērunt; arborēs magnō cum sonitū cecidērunt.* — 16. *Paene cecidī; cavē, nē cadās.* — 17. *Pas-sim arborēs caesae iacent.* — 18. *Quercum vel firmissimam multīs ictibus caesam esse scītōte!* —

19. *Uterque cōsul Rōmānus in proeliō occidit.* — 20. *Mīnōs, rēx Crētae insulae, Athēniēnsibus victīs praescrīpserat, ut Mīnōtaurō septem iuvenēs totidemque virginēs praedam mitterent; Thēseus, rēgis Athēniēnsium filius, filō Ariadnēs, filiae Mīnōis, ductus Athēniēnsēs periculō liberāvit, cum Mīnōtaurum occidisset.* — 21. *Lacedaemoniū Āgim rēgem, quod nunquam antea apud eōs acciderat, occi-*

¹ Rozlišujte výslovností tvary s krátkou slabikou »-ci-« (ze slovesa »cadō«) a s dlouhou slabikou »-cī-« (ze slovesa »caedō«); na př.: »cecidit« (= padl), »cecīdit« (vyslov: ce-cí-dyt) (= zabil); »cecidērunt« (= padli), »cecīdērunt« (vyslov: ce-cí-dé-runt) (= zabili) a j.

dērunť. — 22. *Nōndum omnium diērum sōl occidit.* — 23. *Imperātor magnum hostium numerum occidit atque omnēs armīs exiit.* — 24. *Cum sol occidisset, nūbila caelum septentriōnēs versus obnūpsērunt.* — 25. *Tarquinius Priscus ā filiīs Ancī Mārci, quōs rēgnō prīvāverat, occisus est.* — 26. *M(ārcum) Tullium Cicerōnem, sexāgintā trēs annōs nātum, in hortō Formiāni suī ā sicāriūs occisum esse cōstat.* — 27. *Multae Persārum nāvēs apud Salamīna occidērunt.* — 28. *Hērodotus memoriae prōdidit trecentōs Lacedaemoniōs ad ūnum omnēs in Thermopylīs occisōs esse.* — 29. *In pugnā ad lacum Trasumennum commissā quīdecim mīlia Rōmānōrum caesa sunt; decem mīlia per omnem Etrūriam diversīs itineribus Rōmam petierunt* (= *petivērunt*). — 30. *Cum dux fortiter pugnāns in aciē concidisset, comitēs eius ab hostibus concīsī sunt.* —

(Slovník k této úloze viz na str. 735 v 16. sešitě!)

68. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 722!)

1. Římané vzdali dík bohům a bohyním [s] rozpiatýma (*pandere*) rukama. — 2. Proč jsi ty, který jsi všechny napomenul (*perf.*), sám o sebe nepečoval (*cavēre*, pf.)? — 3. Když pocestný uviděl v kteréši chyši světlo, ihned si pospíšil. — 4. Věříme, že Bůh naplnil svět všelikým dobrem (*bona*, n. pl.) a nepřičinil (*admiscēre*) pražádného zla. — 5. Rozštíпали jsme (*findere*) strom, abychom rozštípaný [strom] spálili (*combūrere*). — 6. Kdy strhli (*rescindere*) občané část hradeb vašeho města? — 7. Neusměje se (*perf. gnom.*, viz str. 683) vždy štěstěna na odvážného (*v lat. dat.*). — 8. Kolikrát již tobě, Katilino, byla vykroucena (*extorquēre*) z tvých rukou tahle dýka, kterou jsi si přichystal (*parāre*) k zavraždění jednohokaždého z nás? (Z Ciceronovy I. řeči proti Katilinovi.) — 9. Když naši [vojáci] přemohli spojence nepřátel, porazili na hlavu také vojsko nepřátel a vtrhli (*irrupere*) do jejich města. — 10. Mnozí se v mládí přílišně oddali (*indulgēre*) náruživostem; vězte, že ti v stáří budou šířáni (*mordēre*) bolestmi. — 11. Nejeví se (*sē praebēre*) vždy vděčnou kočka, kterou jsi pohládl (*mulcēre*). — 12. Četli jsme, že dcery tyranu Dionysia stříhaly (*tondēre*) otcův vous a vlas. — 13. Tři sta Fabiů požádalo (*petere*) senát, aby jim (= sibi) bylo dovoleno (*licet*) vésti válku proti Vejským. — 14. Polyfémos

vymrštil (*torquere*) ohromný balvan na Ulixovu (Odysseovu) loď. — 15. Proč jsi, hochu, neodpověděl na (*ad*) to, nač jsi byl otázan (*plqurf.*)? Budeš-li otázan (*fut. II.*) od učitele, ihned odpověz; neotáže-li se (*fut. II.*) tě učitel, mlč! — 16. Když vojevůdce se zdarem skončil válku (*rem gerere*), uložil (*impōnere*) přemoženému národu daň. — 17. Závistníka, jak pravi přísloví, štěstí bližního uhlodá (*mordēre*, perf. gnom., str. 683). — 18. Když vřdcové, zkušeni ve vedení války (= ve válce), přesvědčili vrchního velitele, že nepřátelé snadno budou poraženi na hlavu, přemluvili ho, aby na ně hnal náhlým útokem (= aby na ně podnikl náhlý útok). — 19. Vlk, který roztrhal (*divellere*, plqurf.) dvě ovce, byl roztrhán (rozsápán) od psů. — 20. Doslýcháme se, že mnoho stromů bylo vyvráceno (*ēvertō*) vichřicí. — 21. Kdybys byl mne měl rád (*diligere*), byl by sis mne všiml (= nebyl bys mne zanedbal) (*neglegere*). — 22. Dnes jsem prodal (*vēndere*) dva koně, které jsem nedávno koupil (*emere*, plqurf.). — 23. Velmi šťastně (= velmi dobře) žil (*perf.*), kdo své vášně ovládl (*vincere*, perf.). — 24. Lodníci vyhlili (*fundere*) olej na rozbourané moře (= mořskou hladinu), aby uklidnili (*sēdāre*) vlny vylitým (*effundere*) olejem. — 25. Co jsme vykonali (*agere*), jest jisté; co budeme dělati, jest nejisté. —

(Slovník k této úloze viz na str. 735 v 16. sešitě!)

63. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 657!)

1. Požádal jsem (*petere*, akt. ind. pf.) přítele za pomoc. (Vyžádal jsem si pomoci od přítele.) — Přítel byl požádán za pomoc. (Pomoc byla vyžádána od přítele, na příteli.) — 2. Když Gallové, velmi bojovný (to) národ, přitáhli (= sestoupili, *dēscendere*, akt. konj. plqurf.) do Itálie přes Alpy, udeřili (*petere*) na Řím [napadli Řím], aby (jej) vyvrátili. — 3. Romulus a Remus napadli (*petere*) zbojníky a odňali (*adimere*) jim kořist. — 4. Četli jsme, že Římané, když vedli (*konj. impf., cum histor.*) válku proti Mithridatovi, požádali (*petere*, akt. inf. pf.) spojence za lodi [požádali lodi od spojenců]. — 5. Římané udeřili (*petere*) na nepřátele [napadli nepřátele]; nepřátelé byli napadeni od Římanů. — 6. Proč jsi si nevyžádal (*petere*) odměny? [Proč jsi nestál o odměnu, o vyznamenání, o čestný dar?] Proč nebyla odměna tebou vyžádána? — 7. Xerxes poslal posly do Řecka požádat (*petere*, supinum) za půdu [zemi, prst'] a vodu. — 8. Nikdo z nás se nedomníval [nemyslil], že marně vás budeme žádati (*petere*, akt. inf. fut.) za pomoc. — 9. Haeduové marně zpět žádali (*repetere*, akt. ind. pf.) rukojmí,

která [byli] dali (*dare*, akt. ind. plqupf.) Ariovistovi. — 10. Vůdce Gotů Alarich, který třikrát po smrti římského vůdce Stilicha [byl] udeřil (*petere*, akt. ind. plqupf.) na Řím, dobyl (*akt. ind. pf.*) Říma r. 410 (čtyřstého desátého) po Kr. — 11. Nepřátelé, kteří [dříve] doráželi (*laccessere*, akt. ind. plqupf.) na římské vojiny oštěpy, požádali (*petere*) vojevůdce za příměří. — 12. Sekvanové přivolali (*arcessere*, akt. ind. pf.), když vzplanula (*exārdescere*, akt. konj. plqupf., *cum histor.*) mezi nimi a Haeduy válka o náčelnictví, germánského krále Ariovista ku pomoci (*dativ účelový*). — 13. Když můj otec dospěl (*adōlescere*, akt. konj. plqupf.), zvyknuv [jsa zvyklý] (*assuēscere*, partic. pf. pass.) práci, nikdy neodpočíval [si nedopřál klidu] (*quiescere*, akt. ind. pf.) a důvěruje silám stále dychtil (*concupiscere*, akt. ind. pf.) tvořiti nová díla. — 14. Jest známo, že Tiberius a Gaius Grakchus (*v lat. plur.*), mladíci nadaní výbornými vlohami, usilovali (*akt. inf. pf.*) o státní převrat, když v Římě velmi vzrostla (*crēscere*, akt. konj. plqupf.) nouze lidu; protože od politické strany aristokratické přestoupili (*dēsciscere*, akt. ind. pf.) k politické straně demokratické, oslabili (*dēminuere*) moc šlechty. — 15. Když Lakedaimonští tvrdě [necitelně] a zpučně vládli přemoženým [pokořeným] (*domāre*) Athéňanům, v jednotlivých řeckých obcích ponenáhlu zmohutněla (*crēscere*, akt. ind. pf.) moc Makedonů, národa [to] jazykem Řekům příbuzného. — 16. Když Římané poznali (*cōgnōscere*, akt. ind. plqupf.) bohatství Asie, ponenáhlu si zvykli (*assuēscere*, akt. ind. pf.) rozmařilosti a nečinnosti. — 17. Scipio poznal (*akt. ind. pf.*) v Gaiu Laelioví nejoddanějšího přítele [= poznal Gaia Laelia jako nejoddanějšího přítele, *vazba 2 akus.*]. — 18. Řekové porazili [povalili] (*prōsternere*, akt. ind. pf.) perskou válečnou moc. — 19. Úplněk obyčejně způsobuje [= má ve zvyku způsobovati, *cōnsuēvi*; *cōnsuēscere*] převeliké mořské vlnobití v okeánu. — 20. Římané tábor obyčejně rozbíjeli [táborem se obyčejně kladli = měli ve zvyku rozbíjeti tábor, táborem se položit; *cōnsuēveram*; *cōnsuēscere*] na návrších. — 21. Až vůdce shledá (*cōgnōscere*, akt. ind. fut. II.) vojiny statečnými (*vazba 2 akus.*), uzná [je] za hodné chvály (*vazba 2 akus.*). — 22. Kde později bylo římské forum, obyvatelé města spalovali a pohřbívali (= měli ve zvyku spalovati a pohřbívat) mrtvé; když město Řím vzrostlo (*crēscere*, akt. konj. plqupf.), nebylo dovoleno pohřbívat tam mrtvoly (= těla mrtvých), neboť ona plocha tehdy byla již uvnitř hradeb. — 23. Na náhrobku jsem četl (*legere*, akt. ind. pf.) napsáno toto: »Zde odpočívá (ten), jenž nikdy neodpočíval (*quiescō*, akt. ind. pf.).« — 24. Nikdy neopovrhni (*spernere*, akt. konj. pf.) (str. 219) chudými! — 25. Římané zničili

(*conterere*, akt. ind. pf.) válečnou moc Kartaginských za punských válek; jest známo, že politická moc Římanů tehdy velmi vzrostla (*crēscere*, akt. inf. pf.). — 26. Xerxes se rozhodl [si umínil] (*dēcernere*, akt. ind. pf.) vypovědět válku Řekům. — 27. Římský senát učinil usnesení [se usnesl] (*dēcernere*), aby konsulové hleděli [dbali, se starali], aby stát nevzal [neutrpl] žádné škody. — 28. Senátem bylo usneseno (*dēcernere*), aby nikdo v noci z města nevycházel [se nevzdaloval]. — 29. Nepřátelští vojínové na vůdčív rozkaz dali se (*capessere*, akt. ind. pf.) na útěk, když naše vojsko marně bojem [předtím] znepokojovali [když na naše vojsko marně bojem předtím doráželi] (*laccessere*, akt. konj. plqpf.), ačkoli od našeho vojska bojem nebyli napadeni (*laccessere*, pass. ind. plqpf.). — 30. Hledám tvou knihu; proč ty jsi nehledal (*quaerere*, akt. ind. pf.) mou knihu, o kterou jsem tě [byl] požádal (*petere*, akt. ind. plqpf.)? — 31. Učitel se otázal (*quaerere*, akt. ind. pf.) žáků na příčinu jejich příchodu. Žáci byli otázáni (*quaerere*). — 32. »Proč pláčeš, Julie?« otázala se (*quaerere*) matka dcery. — 33. Achilleovo jméno [jméno »Achilles«] básníci nikdy nepřestali (*dēsinerē*, akt. ind. pf.) oslavovati. — 34. Nechal jsem syna [dovolil, strpěl jsem synovi] (*sinere*) ukojiti jeho touhu. — 35. Řeč přestala (*dēsinerē*, pass. ind. pf.) se čísti (*legere*, pass. inf. prés.). — 36. Zdaž jste ztrávil (*conterere*, akt. ind. pf.), jinoši, mnoho času ve studiu [ve vědeckém zaměstnání]? — 37. Mnozí lidé, kteří pohrdnou (*spernere*, akt. ind. fut. II.) radou, pohrdnou (*fut. I.*) i pomocí. — 38. Zlatý věk vzešel (*serere*, pass. ind. pf.) první. — 39. Co zaseješ (*serere*, akt. ind. fut. II.), budeš žíti (*metere*). — 40. Tento zločinec se poskrnil (*oblinere*, akt. ind. pf.) (otco)vraždou. —

64. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 659!)

1. *Phaëthōn ā patre Phoebō petivit, ut sibi currum in ūnum diem committeret.* — 2. *Tarentinī ā Pyrrhō, Ēpiri rēge, auxiliū petivērunt; quī cum ad societātem illōrum sē adiūnxisset, ingentem exercitum in Italiā transportāvit et viginti elephantōs advēxit.* — 3. *Rōmānī cum adversum proelium commisissent, a Iāniculō discesērunt et urbem petivērunt (petiērunt).* — 4. *Lēgātī hostium pācem petitūri Rōmam vēnērunt.* — 5. *Ambitiōne Marii et Sullae, quī summōs in rē pūblicā honorēs simul petiverant (petierant), primum bellum cīvile Rōmae mōtum est.* — 6. *Lūcium Quīncium Cīncinātum ā Rōmānis annō a. Chr. n. quadringentēsimo duodēsexāgēsimo ab arātrō arcessitum esse, ut dictātor esset, cōnstat.* —

7. *Pēnelopē, Ulixis uxor, ab Homērō poētā ob eximiam fidem praedicātur. Cum Ulixēs iam vīginti annōs abesset, nōbilēs iuvenēs ab eā petivērunt, nē iterum nūbere recūsāret. Cum procī molestī precibus illam urgērent, omnēs ad sē arcessivit et hīs verbis eōs admonuit: »Urbem nostram petivistis, ut mē in mātirimōnium dūcerētis. Hanc vestem, quam vidētis, socerō cārissimō primum contexam. Tum vestrum alicui nūbam.«* Quō respōnsō contenti iuvenēs discessērunt, sed Pēnelopē semper ea, quae interdiū contexerat, noctū dēlēvit. Uxor fidissima, quotiēns in labōre tui mariti memoriam repetivisti? Audāci dolō magnopere laccessivisti omnēs procōs, quōs nōn solum tuam, sed etiam Tēlemachī, filiī tui, vitam appetivisse narrābātur. Quam laetō animō dē reditū mariti post tot annōs cōgnōvistī! —

8. *Cum Rōmānī lūxuriā atque inertā assuēvissent, citō obsolēvērunt priscāe illae Rōmānōrum virtūtēs. — 9. Fēlicēs sumus, quod vōs amicōs vērōs cōgnōvimus; quam ob rem libenter ignōscere vōbīs cōnsuēvimus, si quid neglēxistis. — 10. Sōcratēs iudicibus suis ignōvit. — 11. Milītēs cum periculum spernentēs castra reliquissent, hostem petivērunt et prōstrāvērunt. — 12. Catō quoad vixit, virtutum laude crēvit. — 13. Is, quī iniūriam facere dēcrēvit, iam iniūriam facit. — 14. Rem dubiam saepe vōce opportunē ēmissā dēcrētā esse scītō! — 15. Senātus Rōmānus Augustō honōrēs ad id tempus inauditōs dēcrēvit. — 16. Gallī Caesaris cōpiās proeliō laccessivērunt. — 17. Cum Caesar Helvētiīs obsidēs imperāvisset, Helvētiōrum dux ei respondit: »Nōs obsidēs accipere, nōn dare cōnsuēvimus.« — 18. Caesar Liscum retinuit et quaesivit ex solō ea, quae in conventū dāxerat. — 19. Rōmānī fēstōs diēs frequentāre nunquam dēsiērunt. — 20. Pugnāri dēsitum est. — 21. Post clādem Cannēnsē Rōmānī recentēs cōpiās conquisivērunt. — 22. Hannibal Rōmānōrum opēs aliquantum attrivit. — 23. Rōmānī sprēvērunt pācem, quam Pyrrhus, rēx Ēpīri, post proelium ad Hērāclēam commissum obtulerat². — 24. Sī voluptātēs sprēvisēs, beātus fuissēs. — 25. Aliī fructūs arborum, quās sēvistī, carpent. — 26. Ingeniō multōrum hominum superbia insita est. — 27. Ex litteris tuis amicī cōgnōvērunt tē esse salvum. — 28. Philoctētae tēla, quās ab Hercule dōnō accēperat, venēnōsō sanguine hydrae Lernaee oblita erant. — 29. Imperātor praedōnibus ignōvisset, si ei suā sponte sē dēdidissent. — 30. Ulixem, Ithacae rēgem, in patriam remeantem, solus canis iam vetulus agnōvit. —*

¹ Dr. Josef Čapek, Cvičebnice jazyka latinského pro III. třídu gymnasia, Str. 83.

² indik. akt. plqupf. z »offere«. —

55. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Šestá skupina:

Slovesa v »-iō, -ere«.

(Viz str. 545!)

361. *capīō, capere, cēpī, captum, bráti, chytati;*

antecapīō, předstihuji; *ūsūcapīō* užíváním nabývám
vlastnictví;

accipīō, accipere, accēpī, acceptum, přijímati;

concupīō, concipere, concēpī, conceptum, pojmuti v sebe,
pochopiti;

o b d o b n ě (*-iō, -ere, -cēpī, -ceptum*):

dēcipīō, klamu, šálím; *excipīō*, vybírám, vyjímám; *incipīō*,
počínám; *intercipīō*, zachycuji, zamezuji; *occipīō*, začínám,
podnikám; *percipīō*, chápu, vnímám; *praecipīō*, nařizuji;
recipīō, беру zpět, přijímám, беру; *suscipīō*, podnikám, pod-
stupuji;

362. *faciō, facere, fēcī, factum, činiti;* (passivum ke slovesu *facere* jest:)

fiō, fierī, factus sum, a) jsem činěn, jsem konán;

b) stávám se; (viz str. 695).

Složeniny s předponou »re-« a složeniny s předložkami mají
v aktivu tvar: *-ficiō, -ficere, -fēcī, -fectum*, v passivu tvar:
-ficio, -fici, -fectus sum;

jiné složeniny mají v aktivu tvar: *-faciō, -facere, -fēcī, -factum*,
v passivu tvar: *-fiō, -fierī, -factus sum*;

afficiō, ere, affēcī, affectum, působiti, účinkovati;

afficio, affici, affectus sum, býti dojmán;

conficiō, ere, cōnfēcī, cōnfectum, zhotovovati, dokonávati;
conficio, confici, cōnfectus sum, býti zhotovován, vy-
konáván;

(vedlejší tvar passivní:) *cōnfiō, cōnfierī*, býti vykonán;

dēficiō, ere, dēfēcī, dēfectum, scházeti, opouštěti, nedo-
stávati se;

ma defaciō, navlhčuji; (*madefiō*);
mansuēfaciō, krotím; (*mansuēfiō*);
obsolefaciō, opotřebuji; (*obsolefiō*);
obstupefaciō, uvádím v údiv; (*obstupefiō*);
putrefaciō, způsobuji, aby něco ztrouchnivělo; *putrefieri*,
 shnítí, ztrouchnivěti, zpráchnivěti;
rubefaciō, červeně zbarvuji; (*rubefiō*);
satisfaciō, činím zadost, uspokojuji;
stupefaciō, omamuji, zbavuji smyslů; (*stupefiō*);
torrefaciō, vysouším; (*torrefiō*);
tremefaciō, otrásám; (*tremefiō*);
tumefaciō, nadýmám; (*tumefiō*);
vacuēfaciō, vyprazdňuji; (*vacuēfiō*);
expergēfaciō, budím; *fabrēfaciō*, uměle zhotovuji; *fervē-*
faciō, rozpaluji; *olfaciō*, čichám; *timefactus*, zastrašený;
pertimefactus, ustrašený;

363. fodiō, fodere, fōdī, fossum, bodati, kopati;

cōnfodiō, *ere, cōnfōdī, cōnfossum*, proklátí;
dēfodiō, *ere, dēfōdī, dēfossum*, odkopati, vykopati;
effodiō, *ere, effōdī, effossum*, vykopati;
perfodiō, *ere, perfōdī, perfossum*, probodnouti, prokopati;
infodere, zakopati; *praefodere*, kopati (před něčím);
suffodere, podkopati; *trānsfodere*, probodnouti;

364. fugiō, fugere, fūgī, —, fugitūrus, utíkati, prchati;

aufugiō, *ere, aufūgī*, —, uprchnouti, uniknouti; (*ab, fugiō*);
cōnfugiō, *ere, cōnfūgī*, —, utéci se, uchýlití se;
diffugiō, *ere, diffūgī*, —, rozutéci se;
effugiō, *ere, effūgī*, —, utéci, uniknouti;
perfugiō, *ere, perfūgī*, —, (*perfugitūrus*), utéci, zběhnouti;
dēfugiō, *ere, dēfūgī*, —, *dēfugitūrus*, prchati, vyhýbatí se;
profugiō, *ere, profūgī*, —, utíkati, rozprchnouti se;
refugiō, *ere, refūgī*, —, *refugitūrus*, zpět utíkati;
subterfugiō, *ere, subterfūgī*, —, tajně utéci;
suffugiō, *ere, suffūgī*, —, utéci se (někam);
trānsfugiō, *ere, trānsfūgī*, —, přeběhnouti;

365. iaciō, iacere, iēcī, iactum, házeti;

abiciō, *abocere, abiēcī, abiectum*, odhazovati, zahazovati;
 (čti: ab-ji-ci-jó);
adiciō, *adicere, adiēcī, adiectum*, nahazovati, přihazovati;
 (čti: ad-ji-ci-jó);

circumiciō, circumicere, circumieci, circumiectum, kolem klásti, obkličovati;
coniciō, conicere, conieci, coniectum, naházeti, házeti, metati;
dēiciō, dēicere, dēieci, dēiectum, shazovati;
disiciō, disicere, disieci, disiectum, rozházeti, rozptýliti;
ēiciō, ēicere, ēieci, ēiectum, vyhoditi;
iniciō, inicere, iniēci, iniectum, vhažovati;
subiciō, subicere, subieci, subiectum, podstrčiti, podrobiti;
trāiciō, trāicere, trāieci, trāiectum, přepraviti;
intericiō, vkládám; *obiciō*, předhazuji; *prōiciō*, předhazuji, napřahuji; *rēiciō*, zpět házím, metám; *superiniciō*, přehazuji, prostírám;
porriciō, ere, (porrēci, porrēxi, porrēctum), (za obět) předkládati, obětovati;
superiaciō, ere, superieci, superiectum i *superiactum*, přehoditi;

*

366. *alliciō, allicere, allexi, allectum*, lákati, vábiti; (*ad, laciō*);

illiciō, illicere, illexi, illectum, přívábiti;
pelliciō (perliciō), pellicere, pellexi, pellectum, vábiti, svésti, přilákati;

[*laciō, lacere*, —, —, lákati; (vyskytuje se jen ve složeních)];

367. *ēliciō, ēlicere, ēlicui, ēlicitum*, vylákati;

prōliciō, prōlicere, —, —, vylákati;

368. *cōspiciō, cōspicere, cōspexi, cōspectum*, spatřovati;

aspiciō (adspiciō), ere, aspexi, aspectum, pohlížeti;

circumspiciō, ere, circumspexi, circumspectum, rozhlížeti se;

dēspiciō, ere, dēspexi, dēspectum, shlížeti, opovrhovati;

dispiciō, ere, dispexi, dispectum, prohlédnouti, prozkoumati;

inspiciō, ere, inspexi, inspectum, pohlížeti, pozorovati;

intrōspiciō, ere, intrōspexi, intrōspectum, dovnitř nahlédnouti;

perspiciō, ere, perspexi, perspectum, prohlédnouti;

prōspiciō, ere, prōspexi, prōspectum, vpřed hleděti, vyhlížeti;

respiciō, ere, respexī, respectum, ohlédnouti se, zpět pohlížeti;

suspiciō, ere, suspexī, suspectum, vzhlížeti, podezíratí;

369. **quatiō, quaterē, —, quassum, třásti;**

concutiō, concutere, concussī, concussum, otrásati, otrásti;

discutiō, discutere, discussī, discussum, rozrážeti, roztrástiti;

excutiō, excutere, excussī, excussum, shoditi, vyhoditi;

percutiō, percutere, percussī, percussum, proraziti, udeřiti, uhoditi;

praecutiō, praecutere, praecussī, praecussum, napřed mávati;

repercutiō, repercutere, repercussī, repercussum, zpět odrážeti;

succutiō, succutere, succussī, succussum, otrásati;

*

370. **rapiō, rapere, rapuī, raptum, uchvacovati;**

abripīō, abripere, abripuī, abreptum, odtrhovati, uchvacovati;

arripīō (adripīō), arripere, arripuī, arreptum, popadnouti, uchvátiti;

corripīō, corripere, corripuī, correptum, popadnouti, uchvátiti;

dēripīō, dēripere, dēripuī, dēreptum, strhnouti, vyrvati;

dīripīō, dīripere, dīripuī, dīreptum, roztrhávati, pleniti;

ēripīō, ēripere, ēripuī, ēreptum, vyrvati, vytrhnouti;

praeripīō, praeripere, praeripuī, praereptum, napřed urvati, zasahovati do práva;

prōripīō, prōripere, prōripuī, prōreptum, vyrvati, uchvátiti;

surripīō, surripere, surripuī, surreptum, potají odniti, od-
ciziti;

371. **cupiō, cupere, cupīvī (cupū), cupītum, žádati si, přát si, toužiti;**

372. **sapiō, sapere, sapiū (sapīvī), —, míti chut; míti rozum; býti rozumný;**

dēsipiō, ere, —, —, býti nemoudrý, blázniti;

resipiō, ere, —, —, chutnati (něčím);

*

373. **pariō, parere, peperī, partum, paritūrus, roditi, poroditi; získávati.**

Fīō, fierī, factus sum.

Sloveso »fīō, fierī« časuje se pravidelně podle čtvrté konjugace s těmito výjimkami:

a) kmenové »-i« zůstává před samohláskou vždy dlouhé — kromě konjunktivu imperfekta a přítomného infinitivu, na př.: *fīō, fiunt, fiam, fiēbam*;

b) v přítomném infinitivu jest tvar »fierī« (s krátkým kmenovým »-i-«);

c) v konjunktivu imperfekta jest tvar: »fierem, fierēs, atd.« (s krátkým kmenovým »-i-«).

Tvary perfektního systému »factus sum, factus sim, factus eram, factus essem, atd.« jsou zcela pravidelné.

I. Sloveso »fīō, fierī, factus sum« se klade zejména ve významu:

a) stá v a t i se; [*nēmō fit cāsū bonus*, nikdo se nestává dobrým náhodou; *dīves fīō*, stávám se bohatým, bohatnu; *alicuius reī (dē aliquā rē) certior fīō*, dostávám zprávu o něčem];

b) stá v a t i se, d í t i se; [*fit*, stává se, děje se, přihází se; *factum est*, stalo se, přihodilo se, událo se]; [*quid mē fiet?* co se bude dít se mnou?]

c) p o v s t á v a t i, v z n i k a t i;

d) *per mē fit, quōminus . . .*, na mně záleží, jsem tím vinen, jest mou vinou, že ne . . .;

e) *omnia victōris fiunt*, vše se stává majetkem vítězovým, vše připadá vítězi;

f) d o s t á v a t i se; [*locō dignitās fit*, místu se dostává vážnosti];

II. Sloveso »fīō, fierī, factus sum« nahrazuje též **trpný rod** (passivum) slovesa »faciō, facere«; v tom případě se klade ve významu:

»j s e m d ě l á n, č i n ě n, h o t o v e n, z p r a c o v á v á n, (o řeči:) s k l á d á n, (o hrách:) s t r o j e n a j.; [*via fit*, cesta jest dělána, se dělá; *statua ex aere facta*, socha zhotovená ze spěže; *factus*, udělaný, vykonaný, zhotovený, zpracovaný, uzpůsobený, vystavený, stvořený, propracovaný, (o řeči:) složený, (o hrách:) vystrojený, a j.

Indik. prés.: Sg. 1. **fīō**, 2. **fīs**, 3. **fit**. —

Plur. 1. **fīmus**, 2. **fītis**, 3. **fīunt**. —

- Konj. prés.: Sg. 1. *fiam*, 2. *fias*, 3. *fiat*. —
 Pl. 1. *fiāmus*, 2. *fiātis*, 3. *fiant*. —
- Indik. impf.: Sg. 1. *fiēbam*, 2. *fiēbās*, 3. *fiēbat*. —
 Pl. 1. *fiēbāmus*, 2. *fiēbātis*, 3. *fiēbant*. —
- Konj. impf.: Sg. 1. *fierem*, 2. *fierēs*, 3. *fieret*. —
 Pl. 1. *fierēmus*, 2. *fierētis*, 3. *fierent*. —
 (Vyslovte kmenovou slabiku krátce: *fi-je-rem*,
fi-je-rés, *fi-je-ret*, *fi-je-ré-mus*, *fi-jé-ré-tys*, *fi-je-
 rent*.)
- Indik. fut. I.: Sg. 1. *fiam*, 2. *fiēs*, 3. *fiet*. —
 Pl. 1. *fiēmus*, 2. *fiētis*, 3. *fient*. —
- Infinitiv prés.: *fieri* (vyslov kmenovou slabiku krátce: *fi-je-ri*).
- Imperat. prés.: Sg. 2. *fi!* *fiťo!* — Pl. 2. *fiťe!*
- Infinitiv futura se nahrazuje tvarem:

<i>futūrum esse</i>		<i>futūrōs esse</i>	}	nebo »fore« (= že se stanu atd.).
<i>futūram esse</i>		<i>futūrās esse</i>		
<i>futūrum esse</i>		<i>futūra esse</i>		

Nahrazuje-li se však slovesem »*fieri*« passivum slovesa »*faciō*,
facere«,

infinitiv futura má v tom případě tvar »*factum iri*«.

Participium futura se nahrazuje tvarem:

<i>futūrus, futūra, futūrum</i>	=	{	budoucí, ten (ta, to), jenž (jež, co) se stane.
---------------------------------	---	---	---

[Gerundivum: *faciendus, facienda, faciendum*.]

Indik. perf.: *factus sum*, atd.; (stal jsem se; byl jsem vykonán, atd.).

Konj. perf.: *factus sim*, atd.; (ať jsem se stal; ať jsem byl vykonán, atd.).

Indik. plqupf.: *factus eram*, atd.; [(dříve, předtím, dávno) jsem se stal, jsem byl vykonán, atd.].

Konj. plqupf.: *factus essem*, atd.; (byl bych se stal; byl bych býval vykonán, atd.).

Indik. fut. II.: (*cum*) *factus erō*, atd.; [(až) se stanu; (až) budu vykonán].

Infinitiv perf.: *factum* (*factam, factum, factōs, factās, facta*)
esse; (že jsem se stal; že jsem byl vykonán, atd.).

Složeniny slovesa »*faciō, facere*«, v nichž zůstalo »-*faciō*« nezměněno, nahrazují passivum tvary slovesa »*fiō, fieri*«; viz str. 691: *assuēfaciō — assuēfiō, calefaciō — calefiō, labefaciō — labefiō, patefaciō — patefiō, commonefaciō — commonefiō* a j.

Složeniny slovesa »*faciō, facere*«, v nichž se »*faciō*« změnilo ve »-*ficiō*«, mají v passivu »-*ficior*«; viz str. 690 a násl.: *afficiō — afficior, cōnficiō — cōnficior, dēficiō — dēficior, efficiō — efficior, interficiō — interficior, perficiō — perficior* a j.

Jen výjimečně se i u těchto složenin se změněným »*faciō*« ve »*ficiō*« objevují tvary s »-*fiō*«; na př.:

u slovesa »*cōnficiō*« se vedle passivního tvaru »*cōnficior*« vyskytuje vedlejší passivní tvar »*cōnfiō, cōnfieri*«, (viz str. 690);

u slovesa »*dēficiō*«, jež má passivum »*dēficior*«, se vyskytuje vedlejší tvar »*dēfit*« = schází, chybí, nedostává se«, (viz str. 691);

k slovesu »*inficiō*«, jež má passivum »*inficior*«, náleží defektivní tvar »*infīt*« = začíná (mluviti)«.

69. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 723!)

1. *Hostēs urbem diū obsessam cēpērunt. — Urbis diū obsessa ab hostibus capta est. — Hostēs urbem diū obsessam cēpisse audimus. — Urbem diū obsessam ab hostibus captam esse audimus. — 2. Quattuor mīlia quīngentī mīlitēs capti sunt. — Militum quattuor mīlia quīngentī capti sunt. — Quattuor mīlia et quīngentī mīlitēs capti sunt. — 3. Tālēs iuvenēs tibi amicōs dēlige, ex quibus spērās tē māximum frūctum captūrum esse. — 4. Nostrī cum urbem cēpissent, omnibus aedificiis pepercērunt. — 5. Cum Carthāgō annō centēsīmō quadrāgēsīmō sextō a. Chr. n. ā Rōmānis capta esset, omnēs civēs huius urbis occisi sunt. — 6. Post clādem Cannēnsē Rōmānī timēbant, nē urbs ipsa ab Hannibale caperētur. — 7. Cum Trōia capta esset, Antēnōr et Aenēas diversīs itineribus Italiā petivērunt, ut novās urbēs conderent. — 8. Ad leōnem, quī aliquid captus erat, mūsculus arrēpsit laqueōsque perrōsit. — 9. Quidquid exercitus ex hostibus cēperat, cōnsul vēndidit ac in pūblicum redēgit. — 10. Cum apparēret urbem captum irī, exercitus discessit. —*

11. *Lūna eam lūcem, quam ā sōle accēpit, in terram mittit.* — 12. *Certiōrem tē fēcī mē nullam epistulam tuam accēpisse.* — 13. *Beneficiū accepti memorēs estōte!* — 14. *Explōrātōrēs nūntiāvērunt mīlitēs nostrōs tēla hostium suis scūtis excēpisse.* — 15. *Diogenēs philosophus Alexandrum Magnum, rēgem Macedonum, rogāvit, ut paulum recēderet; intercēpit enim ei sōlem.* — 16. *Pŷthia Athēniēnsibus praecēpit, ut Miltiadem sibi ducem sūmerent.* — 17. *Hostēs cum castra reliquissent, in suōs finēs subitō sē recēpērunt.* — 18. *Pessima est servitūs, quam suscēpimus nostrā sponte.* — 19. *Maiōrēs nostrī saepe bella suscēpērunt.* — 20. *Cum Sicilia capta esset, statim novum bellum ā Rōmānis susceptum est.* —

21. *Cum tubae sonuissent, mīlitēs excitāti sunt et adiūti ab iis, qui excubuerant, in hostem impetum fēcērunt.* — 22. *Decima legiō Caesarī grātiās ēgit, quod dē eā optimum iūdicium fēcērat.* — 23. *Vergilium cubantem vel humi vel sub altā pōpulō vel ad sonantem rīvum versūs fēcisse magister nōbis narrāvit.* — 24. *Increpuissētis nōs, si fēcissēmus, quae vetita erant.* — 25. *Ut sēmentem fēcēris, ita metēs.* — 26. *Pontem in Rhēnō factum Caesar ipse rescidit.* — 27. *Septem mirācula mundi ab antiquis haec numerābantur: Diānae Ephesiae templum; monumentum rēgis Mausōlī; signum Sōlis aēneum in Rhodō insulā, vulgō colossus Rhodiūs appellātum; signum Iovis Olympici, quod Phīdiās fēcit ex ebore et aurō, sexāgintā pedēs altum; domus Cŷri rēgis in urbe Ectabanīs, aedificātum ē lapidibus candidis aurō iūctis; mūrī Babylōnis urbis, quōs Semīramis rēgina condidit; pŷramidēs Aegyptiae.* — 28. *Nōn semper viātor ā latrōne, nōnnumquam latrō a viātōre interfectus est.* — 29. *Bellum bene susceptum nōn semper fēliciter cōficitur (nōn semper fēliciter cōfectum est).* — 30. *Civēs calamitātibus bellī cōfecti pācem expoposcērunt.* — 31. *Hannibal, quamquam tantis bellis districtus erat, tamen nonnihil temporis litteris tribuit, namque aliquot eius librī Graecō sermōne cōfecti exstābant.* — 32. *Rōmānī sociōs, qui dēfēcērant, in dicionem suam redēgērunt.* — 33. *Hostēs cum manūs cum nostris mīlitibus cōservassent,*

alī interfectī, alī prōstrātī sunt. — 34. *Fac, mīles, quae dux tibi imperāvit.* — 35. *Duo equitēs Rōmānī Catilīnae prōmīsērunt* || *sē Cicerōnem ante lūcem in lectulō interfectūrōs esse.* — 36. *Cum Hasdrubal in Hispaniā interfectus esset, mīlitēs Hannibalī summum imperium mandāvērunt.* — 37. *Cicerōnem nefāria cōnsilia Catilīnae in senātū patefēcisse cōstat.* — 38. *Iuppiter omnipotēns adnuīt et tōtum Olympum nutū tremefēcit.* — 39. *Cum Persae victī essent, Athēnārum moenia refecta sunt.* — 40. *Cum Rōmulus lūdōs sollemnēs parāvisset, Sabīnī invitātī cum liberīs et uxōribus Rōmam vēnērunt. Tum iuvenēs Rōmānī virginēs Sabīnās rapuērunt, quamquam raptae clāmābant sē miserās nihil fēcisse, nihil commīsisse. Maestī virginum parentēs profūgērunt clāmantēs* || *sē Rōmānōrum perfidiā dēceptōs esse* || *et incūsantēs* || *iūs hospitū esse violātum.* —

70. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 725!)

1. Vypravuje se, že se Aeneas po mnohých bludných cestách (= blouděních) usadil v Itálii. — 2. Germánové, kteří vtrhli (*plqupf.*) do Itálie, zmocnili se (*possidere*) horní Itálie. — 3. Vojín se pod mnohými ranami (= byv udeřen mnohými ranami) (*percellere verberibus*) zhroutil (*corruere*). — 4. Čím vznešenější a bohatší byl Říman, tím nádhernější pomník mu byl zbudován (*exigere*). — 5. Vojínové byli vsazeni (*impōnere*) do lodí a převezeni (*trāvehere*) do Neapole [= vojínové byvše vsazeni byli převezeni...]. — 6. Kdyby návrší blízko města nebylo bývalo statečně hájeno, nepřátelé by byli vyvrátili město. — 7. Když skladatel veseloher Filippidés zvítězil v zápase básníků proti obecnému očekávání a příliš se radoval z onoho vítězství, právě z té radosti náhle zemřel (= radostí byl usmrčen) (*exstinguere*). — 8. Vim, že jste dlouho želeli (*lūgēre*) smrti drahých rodičů. — 9. Timto vítězstvím jste, vojínové, velice zvětšili (*augēre*) svou slávu. — 10. Strach občanů velmi vzrostl (= se zvětšil) příchodem nepřátel. — 11. Daleko nad básníky (*dat.*) ostatních národů vynikli řeční básníci. — 12. Tarquinius Starší (= *Priscus*) obehnal (*circumdare*) město Řím

kamennou zdi (hradbou). — 13. Kyničtí filosofové (kynikové), k nimž náležel (= z jejichž počtu byl) filosof Diogenes, došli posměchu (*dērideor*) u svých spoluobčanů; také Diogenovi se Athéňané vysmívali (*irridēre*, perf.). — 14. Víme, že se lidé tvrdého srdce nikdy nedali pohnouti (dojmouti) (*movēre*) prosbami. — 15. Štěstěna, která tak často tobě přála (*favēre*, perf.), jest vrtkavá a nevěrná. — 16. Vrátili jste (*reddere*) nám svobodu, nad niž (*abl. srovnávací*) není nic sladšího (=sladší). — 17. Trest jsi odpykal (*solvere*), zločin jsi smyl (*luere*). — 18. Daného slova nebyli bychom zrušili (*frangere*), kdybychom ho nebyli dali donucení (*cōgere*) mocí (*vis*). — 19. Meč poraněného vojína byl zbrocen (*imbuere*, plqpf.) krví; také jeho šat byl hojnou krví potřísněn (*aspergere*). — 20. Pán vzplanul (*exārdescere*) vášnivým hněvem na otroka. — 21. Suebové (*vyslov: Svěbové*) shromáždili všechny branné sbory na jedno místo a těm kmenům, které byly pod jejich nadvládou, rozkázali (*dēnun-tiāre*), aby jim (= *sibi*, t. j. Suebům) poslali pomocné voje pěší i jízdní. — 22. Včera jsme přenocovali (= zůstali; *manēre*) v městě, protože jsme byli donucení (*cōgere*, perf.) tam přenocovati (zůstati přes noc). — 23. Kůň klesl (*corruere*) zmožen (*frangere*) přílišnou námahou. — 24. Děsný strach ohromil všechny občany (II., str. 399, pozn.). — 25. Nebudeš-li státi při (*ā, ab*) mně, bude po mně veta. — 26. Jest po tobě veta (viz: *agere*), nejsi-li prozíravý. — 27. Přemožení obyvatelé vykoupili zajaté [muže] (*capio*) z otroctví nikoli mečem, nýbrž penězi. — 28. Ve dvorci jest připraveno vše, co jsi poručil (*iubēre*). — 29. Pro tvého otce, milý (= můj) příteli, truchleli (*lūgēre*) všichni příbuzní. — 30. Četl jsem dnes dvě básně; obě (t. j. jedna i druhá) se mně líbily. — 31. Většina vojínů byla rozčilena (*movēre, commovēre*) spíše strachem před nebezpečenstvím než nebezpečenstvím samým. — 32. Kdo neví (= kdo jest, kdo by nevěděl, *konj. prés.*), že žádný (= *nēmō*) z římských císařů nepodporoval (*fovēre*) vědy a umění více než Augustus? — 33. Na (při) římské hostině bylo určeno (*attribuere*) každému jemu náležející místo. — 34. Jest známo, že mezi čtvernožci vláda byla propůjčena (dána) (*tribuere*) lvovi. — 35. Měšťanům, kteří se (byli) vydali na milost i nemilost (*sē dēdere*) (plqpf.) nepřátelům, byly odňaty zbraně (= měšťané byli z bavení zbraní) (*exuere*). —

(Slovník k úloze 69. a 70. viz na str. 735 v 16. sešitě!)

56. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Dodatek I.

374. **frīgō**, *frīgere*, *frīxī*, *frīctum* (*frīxum*), pražiti, péci;
375. **plectō**, *plectere*, *plexī*, *plexum*, plésti; (obyčejně ve složeninách:)
implectō, *ere*, *implexī*, *implexum*, vplésti, zaplésti;
376. **scalpō**, *scalpere*, *scalpsī*, *scalptum*, škrabati, rýpati;
377. **sūgō**, *sūgere*, *sūxī*, *sūctum*, ssáti;
*
378. **pēdō**, *pēdere*, *pepēdī*, *pēditum*, bzdíti;
*
379. **edō**, *ēsse* (*edere*), *ēdī*, *ēsum*, jísti;
adedō, *ere*, *adēdī*, *adēsum*, nakousnouti; snísti;
ambēdō, *ere*, *ambēdī*, *ambēsum*, ožirati, ohlodávati;
comedō, *ere*, *comēdī*, *comēsum*, snísti, stráviti;
exēdō, *exēsse*, *exēdī*, *exēsum*, vyjídati;
perēdō, *ere*, *perēdī*, *perēsum*, snísti, sžirati;
subēdō, *ere*, *subēdī*, *subēsum*, podhlodati.
*
380. **tollō**, *tollere*, *sustulī*, *sublātum*, zdvihati, hubiti;
attollō, *ere*, —, —, zdvihati, pozdvihovati;
extollō, *ere*, *extulī*, *ēlātum*, zdvihati do výše, vyzdvihovati, zvedati.
*
381. **frendō**, *frendere*, —, (*frēsum*, *fressum*), chroupati, drtiti;
382. **metō**, *metere*, (velmi zřídka *messū*), (*messum*),
[perfektní tvary se nahrazují slovesy *secāre*, *dēsecāre*], požínati, kositi;
dēmētō, *ere*, —, *dēmēsum*, požínati;
383. **sarpō**, *sarpere*, —, *sarptum*, klestiti (stromy);

384. **stertō, stertere, (stertuī), —, chrápati;**
 385. **vergō, vergere, (versī), —, obraceti; obraceti se; chý-
 liti se, směřovati;**
invergō, ere, —, —, nakláněti;
[ēvergō, ere, nechati vytékati];
386. **verrō, verrere, —, versum, mésti;**
converrō, ere, converri, conversum, smetati, shrábnouti;
ēverrō, ere, ēverri, ēversum, vyměsti;
āverrō, ere, āverri, —, směsti.
- *
387. **angō, angere, —, —, úžiti, skličovati; (v poklasické
 latině perf. *ānxī*);**
 388. **furō, furere, —, —, řádití, šíletí, bouřití;**
 389. **glübō, glübere, —, —, oloupatí;**
 390. **plěctō, plēctere, —, —, bítí, trestatí; (jiné jest pod
 číslem 375);**
 391. **rabō, rabere, —, —, zuřití, vztekati se;**
 392. **scabō, scabere, —, —, škrabatí, drbatí.**

edō, edere, ēdī, ēsum, jísti.

Sloveso »**edō, edere** = *jísti*« (II, 301) se časuje pravidelně podle *třetí* konjugace, ale v některých tvarech přítomného systému přistupují osobní přípony přímo ke kmeni, při čemž vznikají rozličné hláskové změny. Tyto zvláštnosti jsou vytištěny v připojeném časování slovesa »*edere*« polotučně.

- Indik. prés.: Sg.: 1. *edō*, 2. *ēs*, 3. *ēst*;
 Pl.: 1. *edimus*, 2. *ēstis*, 3. *edunt*.
- Konj. prés.: Vedle pravidelných tvarů »*edam, edās, edat*« atd. vyskytují se tvary:
 Sg.: 1. *edim*, 2. *edīs*, 3. *edit*;
 Pl.: 1. *edīmus*, 2. *edītis*, 3. *edint*.
- Indik. impf.: Pravidelné tvary »*edēbam, edēbās, edēbat*« atd.
- Konj. impf.: Vedle pravidelných tvarů »*ederem, ederēs, ederet*« atd. vyskytují se tvary:
 Sg.: 1. *ēssem*, 2. *ēssēs*, 3. *ēsset*;
 Pl.: 1. *ēssēmus*, 2. *ēssētis*, 3. *ēssent*.
 (Vyslovte: *ēssem, ēssēs* atd.)

Indik. fut. I.: Pravidelné tvary »*edam, edēs, edet*« atd.

Imperativ I.: Sg. 2. **ēs!** — Pl. 2. **ēste!**

Imperativ II.: Sg. 2. a 3.: **ēstō!** —
Pl. 2. **ēstōte!** — 3. *eduntō!*

Inf. prés. akt.: **ēsse** vedle *edere*.

Partic. prés.: *edēns, edentis*.

Z passivních tvarů jest odchýlná jen 3. os. sing. indik. prés. passiv. »**ēstur**«.

Také ve složeninách se objevují odchýlné tvary:

comedō, snísti: indik. prés.: 2. sg. **comēs**, 3. sg. **comēst**; 2. pl. **comēstis**;
konj. impf.: 2. sg. **comēssēs**;

exedō, vyjísti: 3. sg. ind. prés. **exēst**;
inf. prés. akt. **exēsse**.

Tyto odchýlné tvary jsou původní a užívalo se jich ve staré i v klasické latině; teprve v latině doby císařské se místo nich objevují pravidelné tvary podle III. konjugace (*edō, edis, edit, editis; edam, edās, edat, edāmus, edātis, edant; edere; ederem, ederēs, ederet, ederēmus, ederētis, ederent; ede! edite!*).

71. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 727!)

1. *Nōn vivimus, ut edāmus, sed edimus, ut vivāmus, nam ēsse* (čti: *ēsse*) *necesse est*. — 2. *Sciō tē esse* (čti krátce: *esse*) *contentum*. — 3. (Pokuste se přeložiti tuto větu, opatřte slova této věty délkami a oddělte slova na příslušných místech čárkou:) *Mea pater in silvam filium tuum lupus est; lupus in silva est*. — 4. (N á h r o b n í n á p i s :) *Quod edī; bibī, mēcum habeō, quod relīquī, perdidī*. — 5. *Ubi es? Quid ēs? Ubi estis? Quid ēstis? Sī pānem habērēmus, ēssēmus et laetī essēmus*. — 6. *Malam cōnscientiam animum cōnficere et exēsse cōnstat*. — 7. *Rōmānī cum amīcō salutem prōpīnārent, tot pōcula bibērunt, quot cuiusque nōmen litterās habuit*. — 8. *Iuppiter dēcrēvīt, ut vultur Promēthēi iecur exēset*. — 9. *Vae vōbīs, quī omnem rem familiārem luxuriā comēstis!* — 10. *Quod ē nuce nucleum ēsse cupīve-*

rātis, nucem frēgistis. — 11. Cur modicē nōn bibistis et ēdistis? — 12. *Edō; edō; es; ēs; est; ēst; estis; ēstis; edunt; essem; ēsem; essēmus; ēssēmus.* — 13. *Es; ēs; este; ēste; ede; ēde; edite; ēdite.* — 14. *Esse; ēsse; edere; ēdere; edimus, ēdimus; ēdimus; ēdidimus.* —

15. *Viātor quīdam cum viperam gelū rigentem humī iacere vidisset, misericordiā mōtus eam sustulit sinūque fōvit; at illa vix resecta eum momordit.* — 16. *Cum Tarkinīus Superbus, ultimus Rōmānōrum rēx, expulsus esset, rēgnum sublātum est.* — 17. *Rōmulum virtūs in caelum sustulit; Rōmulum ā diīs in caelum sublātum esse fama fert.* — 18. (N á h r o b n í n á p i s:) *Mors servat lēgem, tollit cum paupere rēgem.* — 19. *Ancorās iam sublātās esse nāvemque mōmentō temporis abscessūram esse vidēmus.* — 20. *Exercitus hostiū magnum clamōrem sustulit; magnus clamor sublātus est.* — 21. *Melior is nōn erit, quī malōs sustulerit, sed is, quī corrēxerit.* — 22. *Agricolae frūmentum nōn solum iam dēmessuerunt, sed etiam dēmessum in horrea conguessērunt.* — 23. *Ubi nōn sēvistī, nōn metēs; nōn semper iūdem metent, quī sēmentem fēcerint.* —

72. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 728!)

1. *Etiam minimum malum neglegentiā magnum factum est, fit, fiet.* — 2. *Pueri fiunt iuvenēs, mox viri et post multōs annōs senēs fient.* — 3. *Post triumphum āctum in templō Iovis Capitōlini celeberrimī lūdi in circō māximō fiēbant.* — 4. *Deus dixit: »Fiat lux!« Et lux facta est.* — 5. *Cum Hannibal dux factus esset, Hispaniam subēgit.* — 6. *Nōlite noxiū iuvāre, nē sociū culpae fiātis!* — 7. *Ex inimicis saepe amicōs fieri cōstat.* — 8. *Rōmāni nōnnumquam agricolās ab arātrō arcessivērunt, ut cōsulēs fierent.* — 9. *Pater dē repentinō adventū filiū certior factus est; quis eum dē adventū certiorē fēcit?* — 10. *Caesar imperāvit, ut castra sub radicibus montis fierent.* —

11. *Quotannīs haec aut illa pars Pompeiōrum oppidi patefit.* — 12. *Vēre terram sōlis radiūs calefieri animadver-*

timus. — 13. *Obliquis insularum litoribus non raro portus commodissimi efficiuntur.* — 14. *Iussu imperatorum Romanorum permulti Christiani interficiebantur.* — 15. *Cur tam saepe magno dolore afficiebamini?* — 16. *Omnēs cupivimus, ut bellum mox conficeretur.* — 17. *Nil hominum operis effectum esset, nisi hominēs manūs haberent et ars accessisset.* — 18. *Templa Romae cotidie patefiebant; ita hominēs assuefiebant introire.* — 19. *Cum Alcibiades exercitū parī imperiō unō cum Thrasybulō et Thrasyllō praefectus esset, magna commutatio rerum facta est.* — 20. *Sciō magnum populī concursum factum esse; magnum populī concursum futurum esse non putō.* —

21. *Clātus Alexandri Magni regis telō perfossus et intersectus est.* — 22. *Amicus fugit; puer fugit.* — 23. *Cur hominum malorum societatem non fugistis? Cur non fugitis?* — 24. *Cum dux, quod nemo ei succurrit, de equo cecidisset, equus eius effugit; vulneratum ducem hostes cepērunt.* — 25. *Romani Hasdrubalis caput in castra Hannibalis iecerunt.* — 26. *Caesarem, cum ad Rubiconem fluvium accessisset, exclamavisse narratur: »Alea iacta est.«* Deinde Caesar copias suas flumen traiecit. — 27. *Medea, quae cum Iasone ex patria fugiens fratrem interfecerat eiusque membra in mari disiecerat, effugit, cum pater eius disiecta filii membra colligeret.* — 28. *Cum Corinthus capta esset, milites Romani magnam signorum et tabularum copiam rapuerunt.* — 29. *Amicus praematurā morte nobis ereptus est.* — 30. *Veritas odium peperit.* — 31. *Pareres tibi amorem, si pareres praeceptis hominum, qui plus sapiunt quam tu.* — 32. *Hominēs multa, quae diu occulta erant, ipsi arte ingenique acie elicerunt.* — 33. *Cum adventus exercitus Romani hostibus magnum terrorem iniicisset, hostes arma abiecerunt et fugā salutem petiverunt; tum ne pila quidem, quae peditēs Romani in eos coniecerant, ab illis reiecta sunt.* — 34. *Proserpinam a Plūtōne haud procul ab Hennā, Siciliae oppidō, raptam esse narratur. Non longē a Syracūsīs Plūtō sub terram penetravit; in eō locō lacus existit. Raptam filiam mater Cerēs quaesivit, sed Plūtō eam non reddidit.* — 35. *Ut primum*

hostēs nostrōs equitēs cōspexērunt, quōrum erat quīnque mīlium numerus, cum (= kdežto) ipsi nōn amplius duo mīlia quīngentōs equitēs habērent, magnitudīne repentinī periculī, quō magnus timor iīs iniectus est, concussī sunt. — 36. Stultī saepe mala cupivērunt, bona fūgērunt. —

37. Ipse tē nostrae veteris amīcitiāe commonefēcī. — 38. Si fidēs sublāta erit, etiam cōsuētūdō tollētur. — 39. Improbītās celeriter patefierī solet. — 40. Nōtae sunt tristēs illae Idūs Mārtiae annī quadrāgēsīmī quārtī a. Chr. n., quibus C. Iūlius Caesar ā coniūrātīs in cūrīā interfectus est. —

57. HODINA.

Časování sloves čtvrté konjugace.

Vzory:

audiō, is, ire, audīvī, auditum;

vinciō, is, ire, vīxī, vinctum;

veniō, is, ire, vēnī, ventum.

Aktivní a passivní

perfektum, plusquamperfektum,

futurum II.

V tomto oddílu jsou časovány ty slovesné tvary sloves »**audire, vincire, venire**«, které se tvoří z perfektního kmene a ze supina.

Zopakujte si, co bylo pověděno v I. díle na str. 212—217, v tomto II. díle na str. 424, str. 453 a násl.; str. 79—84; str. 456 a násl.

Perfektní kmen:

audīv,

vīnx-,

vēn-.

Supinum:

auditum,

vīnctum,

ventum.

Indicātivus perfectī activī: **audīvī**, (u)slyšel, -a, -o jsem; **vīxī**, svázal, -a, -o jsem; **vēnī**, přišel (přišla, přišlo) jsem.

Sg. 1. <i>audīvi, vīxī, vēnī;</i>	(-i)
2. <i>audīvistī, vīxistī, vēnistī;</i>	(-istī)
3. <i>audīvit, vīxit, vēnit;</i>	(-it)
Pl. 1. <i>audīvimus, vīximus, vēnimus;</i>	(-imus)
2. <i>audīvistis, vīxistis, vēnistis;</i>	(-istis)
3. <i>audīverunt, vīxerunt, vēnerunt.</i>	(-erunt)

Indicātīvus plūsquamperfectī āctīvī (str. 28 až 31, 50, 113, 114:) **audīveram**, byl (-a, -o) jsem (u)slyšel, (-a, -o); **vīxeram**, byl (-a, -o) jsem svázal, (-a, -o); **vēneram**, byl (-a, -o) jsem přišel, (přišla, přišlo) [= přišel jsem dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední].

Sg. 1. <i>audīveram, vīxeram, vēneram;</i>	(-eram)
2. <i>audīverās, vīxerās, vēnerās;</i>	(-erās)
3. <i>audīverat, vīxerat, vēnerat;</i>	(-erat)
Pl. 1. <i>audīverāmus, vīxerāmus, vēnerāmus;</i>	(-erāmus)
2. <i>audīverātis, vīxerātis, vēnerātis;</i>	(-erātis)
3. <i>audīverant, vīxerant, vēnerant.</i>	(-erant)

Indicātīvus futūrī II. āctīvī (str. 57): [*cum*] **audīverō**, [až] uslyším; [*cum*] **vīxerō**, [až] sváží; [*cum*] **vēnerō**, [až] přijdu; (II, 57—59, 64, 125—127).

Sg. 1. <i>audīverō, vīxerō, vēnerō;</i>	(-erō)
2. <i>audīveris, vīxeris, vēneris;</i>	(-eris)
3. <i>audīverit, vīxerit, vēnerit;</i>	(-erit)
Pl. 1. <i>audīverimus, vīxerimus, vēnerimus;</i>	(-erimus)
2. <i>audīveritis, vīxeritis, vēneritis;</i>	(-eritis)
3. <i>audīverint, vīxerint, vēnerint.</i>	(-erint)

Coniūctīvus perfectī āctīvī (str. 213—221): **audīverim**, ať jsem (u)slyšel, -a, -o; **vīxerim**, ať jsem svázal, -a, -o; **vēnerim**, ať jsem přišel, (přišla, přišlo).

Sg. 1. <i>audīverim, vīnxerim, vēnerim;</i>	(-erim)
2. <i>audīveris, vīnxeris, vēneris;</i>	(-eris)
3. <i>audīverit, vīnxerit, vēnerit;</i>	(-erit)
Pl. 1. <i>audīverimus, vīnxerimus, vēnerimus;</i>	(-erimus)
2. <i>audīveritis, vīnxeritis, vēneritis;</i>	(-eritis)
3. <i>audīverint, vīnxerint, vēnerint.</i>	(-erint)

Coniūctivus plūsquamperfecti āctivī (str. 222): *audīvissem*, byl (-a, -o) bych (u)slyšel, (-a, -o); *vīnxissem*, byl (-a, -o) bych svázal, (-a, -o); *vēnissem*, byl (-a, -o) bych přišel, (přišla, přišlo); (II, 221—230).

Sg. 1. <i>audīvissem, vīnxissem, vēnissem;</i>	(-issem)
2. <i>audīvisseēs, vīnxisseēs, vēnisseēs;</i>	(-isseēs)
3. <i>audīvisset, vīnxisset, vēnisset;</i>	(-isset)
Pl. 1. <i>audīvissemus, vīnxissemus, vēnissemus;</i>	(-issemus)
2. <i>audīvissetis, vīnxissetis, vēnissetis;</i>	(-issetis)
3. <i>audīvissent, vīnxissent, vēnisent.</i>	(-issent)

Infīnitivus perfecti āctivī (str. 387): (-isse).

audīvisse = že jsem (u)slyšel, -a, -o; že jsi (u)slyšel, -a, -o; atd.;

vīnxisse = že jsem svázal, -a, -o; že jsi svázal, -a, -o; že (on, ona, ono) svázal, -a, o; atd.;

vēnisse = že (já) jsem přišel, přišla, přišlo; že (ty) jsi přišel, přišla, přišlo; atd.

Participium perfecti passivī (str. 82):

auditus, audīta, audītum, (u)slyšen, -a, -o; (u)slyšený, -á, -é; byv (u)slyšen, byvši (u)slyšena, byvši (u)slyšeno;

vīnotus, vīncta, vīnctum, svázán, -a, -o; svázaný, -á, -é; byv svázán, byvši svázána, byvši svázáno.

Indicātivus perfecti passivī (str. 100):

auditus, a, um sum, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sum*, str. 99, 100); byl (-a, -o) jsem (u)slyšen, (-a, -o);

vinctus, *a, um sum*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sum*, str. 99, 100); byl (-a, -o) jsem svázán, (-a, -o);
ventum est, přišlo se.

Indicātīvus plūsquamperfectī passīvi (str. 114):

audītus, *a, um eram*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um eram*, str. 114); byl (-a, -o) jsem (u) slyšen (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídicí nebo věty sousední];
vinctus, *a, um eram*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um eram*, str. 114); byl (-a, -o) jsem svázán, (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídicí nebo věty sousední];
ventum erat, přišlo se [dříve, předtím, než se stal děj věty řídicí nebo věty sousední].

Indicātīvus futūrī II. passīvi (str. 126):

[*cum*] **audītus**, *a, um erō*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um erō*, str. 126); [až] budu uslyšen, -a, -o, [t. j. budu uslyšen dříve, než se stane, co vyslovuje věta řídicí nebo jiná věta sousední];
[*cum*] **vinctus**, *a, um erō*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um erō*, str. 126); [až] budu svázán, -a, -o, [t. j. budu svázán dříve, než se stane, co vyslovuje věta řídicí nebo jiná věta sousední].

Coniūctīvus perfectī passīvi (str. 215):

audītus, *a, um sim*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sim*, str. 215); ať jsem byl (-a, -o) uslyšen, (-a, -o);
vinctus, *a, um sim*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sim*, str. 215); ať jsem byl (-a, -o) svázán, (-a, -o).

Coniūctīvus plūsquamperfectī passīvi (str. 225):

audītus, *a, um essem*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225); byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) uslyšen, (-a, -o);
vinctus, *a, um essem*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225); byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) svázán, (-a, -o).

Infinitivus perfecti passivi (str. 391):

auditum (<i>auditam, auditum</i>) esse,	}	=	že jsem byl (-a, -o) uslyšen, (-a, -o); atd.;
auditōs (<i>auditās, audita</i>) esse,			
vinctum (<i>vinctam, vinctum</i>) esse	}	=	že jsem byl (-a, o) svázán, (-a, o); atd.
vinctōs (<i>vinctās, vincta</i>) esse			

Participium futuri activi (str. 383):

auditurus, <i>-ūra, -urum,</i> hodlaje, <i>-íc, -íc</i> v úmyslu maje, <i>-íc, -íc</i> chtěje, <i>-íc, -íc</i> hodlající, mající v úmyslu, chtějící	}	(u)slyšeti;
vincturus, <i>-ūra, -urum,</i> hodlaje (maje v úmyslu, chtěje, hodlající, mající v úmyslu, chtějící) svázati, atd.		

Infinitivus futuri activi (str. 413, 414):

auditurum (<i>-ūram, -urum</i>) esse,	}	=	že budu slyšeti; že uslyším; atd.;
auditūrōs (<i>-ūrās, -ūra</i>) esse,			
vincturum (<i>-ūram, -urum</i>) esse,	}	=	že budu poutati; že sváži; že spoutám; atd.;
vinctūrōs (<i>-ūrās, -ūra</i>) esse,			

Infinitivus futuri passivi (str. 419):

auditum iri, že budu (u)slyšen, -a, -o; atd.;
vinctum iri, že budu svázán, spoután, -a, -o; atd.

Slovesa IV. konjugace.

Stupnice sloves.

První skupina:

Pravidelná slovesa.

iō, -ire, -ivī (-iī), -itum.

393. audiō, *audiere, audivī (audi)*, *auditum*, slyšeti.

Pro většinu sloves čtvrté konjugace vzorem jest sloveso »audīre«, jehož stupnici jsem právě uvedl. U většiny sloves čtvrté konjugace se všechny slovesné tvary tvoří stejně jako u slovesa »audire«. Kdo z vás umí časovati sloveso »audire« ve všech slovesných »časlech« a slovesných »způsobech«, umí časovati většinu sloves čtvrté konjugace ve všech slovesných časech a slovesných způsobech.

Jen u malého počtu sloves čtvrté konjugace se některé slovesné tvary tvoří jinak, než tomu jest u vzoru »audire«. Tato slovesa s jejich odchýlnými tvary v aktivním perfektu (a tudíž ve všech slovesných tvarech, jež se tvoří od perfektního kmene) a v supinu (a tudíž ve všech slovesných tvarech, jež se tvoří ze supina) uvedu níže v oddíle »Slovesa čtvrté konjugace, která se v některých tvarech odchylují od vzoru »audire«. Zapamatujete-li si odchýlná slovesa, nebude třeba, abyste se učili slovesné stupnici každého jednotlivého pravidelného slovesa čtvrté konjugace.

Příklady pravidelných sloves čtvrté konjugace, která se časují podle vzoru »audire«:

commūniō (*commoeniō*), *commūnire*, *commūnīvi* (*commūniī*), *commūnitum*, silně opevňovati;

conciō, *conciare*, *conciīvi*, *conciitum*, shromáždití, svolati;

condiō, *condire*, *condīvi* (*condiī*), *conditum*, kořeniti, balsamovati;

custōdiō, *custōdire*, *custōdīvi*, *custōditum*, hlídati, chrániti;

dēfiniō, *dēfinire*, *dēfinīvi*, *dēfinitum*, vymezovati, ohraničovati;

dormiō, *dormire*, *dormīvi* a *dormiī*, *dormitum*, spáti;

condormiō, *ire*, —, —, (pevně) usnouti;

ēruđiō, *ēruđire*, *ēruđīvi* (*ēruđiī*), *ēruđitum*, vzdělávati;

ēsuriō, *ēsurare*, [*ēsuriīvi* (*ēsuriī*)], hladověti; (*essuriō*);

exaudiō, *exaudire*, *exaudiīvi* (*exaudiī*), *exauditum*, jasně, zřetelně slyšeti, vyslyšeti;

exciō, *excire*, *excīvi*, *excitum*, vyburcovati, zavolati;

expediō, *expedire*, *expediīvi*, *expeditum*, vyplésti, vyprostíti;

fāstidiō, *fāstidire*, *fāstidīvi* (*fāstidiī*), *fāstiditum*, ošklivíti si;

feriō, *ferire*, —, —, bítí, tlouci; (za perfektum se užívá perfekta slovesa *icere*: *icī*; za supinum se užívá supina téhož slovesa: *ictum*);

finiō, *finire*, *finīvi* (*finiī*), *finitum*, ohraničovati, končiti;

impediō, *impedire*, *impediīvi* (*impediī*), *impeditum*, poutati, zaplésti, zdržovati;

impertiō, impertire, impertivī a impertīi, impertitum, uděliti, příděliti;

ineptiō, ineptire, —, —, dělati hlouposti;

inserviō, inservire, inservivī (inserviī), inservitum, sloužiti, býti k službám;

lāniō, lēnire, lēnivī (lēniī), lēnitum, mírniti;

mōlliō, mōllire, mōllivī (mōlliī), mōllitum, změkčovati;

mūniō (moeniō), mūnire, mūnivī (mūniī), mūnitum, opevňovati;

nesoliō, nescire, nescivī a nesciī, nescitum, nevědět;

nūtriō, nūtrire, nūtrivī (nūtriī), nūtritum, živiti, krmiti;

oboediō, oboedire, oboedivī a oboediī, oboeditum, poslouchati;

pūniō, pūnire, pūnivī (pūniī), pūnitum, trestati;

saeviō, saevire, saevivī, saevitum est, zuřiti;

sciō, scire, scivī a scii, scitum est, vědět;

serviō, servire, servivī (serviī), servitum est, otročiti, sloužiti;

sitiō, sitire, sitivī (sitiī), —, žizniti;

superbiō, superbire, —, —, býti pyšný;

vestiō, vestire, vestivī (vestiī), vestitum, šatiti, odívatí.

73. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 729!)

1. *Audivī || in templō Apollinis Delphīs illud scriptum fuisse: »Nōsce tē ipsum!«* — 2. *Pater, cum audiverit || tē laude dignum esse, certē tē laudābit.* — 3. *Cūr matrī tuae nōn oboedivistī, puella?* — 4. *Civēs, quā semper magistrātibus oboedivērunt, rem publicam stabilivērunt.* — 5. *Aristotelem philosophum Alexandrō magistrum ā Philippō rēge accitum esse || cōstat.* — 6. *Lacedaemoniorum cēnam labōre in vēnātu, sūdore, cursū, famē, siti conditam esse || cōstat.* — 7. *Avus nepōtem parvum custōdivit; nepōs parvus ab avō custōditus est.* — 8. *Quis putat || mortem omnēs vitae aerumnās finitūram esse?* — 9. *Acerbissimam iram tuam finitum iri || spērō.* — 10. *Caesaris temporibus flūmen Rhēnus imperium populī Rōmāni finivit.* — 11. *Servi Graeci multōs puerōs Rōmānōs litterīs et artibus ērudivērunt. Multī puerī Rōmāni ā servis Graecis ēruditi sunt. Multōs puerōs Rōmānōs ā servis Graecis ēruditōs esse || scimus.* — 12. *Puerōs nostrōs ā magistris ēruditum iri || scimus.* — 13. *Qui bene ēruditus erit, ipse aliōs bene ērudiet.* — 14. *Uti-*

nam tempus dolorem tuum lēnīvisset! — 15. Appius Claudius viam mūnīvit et aquam in urbem dūxit. — 16. Neptūnum et Apollinem Trōiam moenibus mūnīvisse || veterēs narrant. — 17. Hostēs urbem oppugnātūrī castra mūnīvērunt. — 18. Milītēs castra mūnītūrī hostium tēlīs impediēbantur. — 19. Cūr filium parentēs nūtrītūrum culpās? — 20. Magistrae puellās diligentēs laudāvērunt, inertēs admonuērunt; illās praemiō affēcērunt, hās pūnīvērunt. — 21. Quod pēnsa vestra bene et accūrātē finīverātis, ā magistrō laudātī, nōn pūnītī estis. — 22. Cūr nōs pūnīvistī, quamquam scīverās || nōs nōn peccāvīsse? — 23. Frātrēs praeceptīs parentum nōn oboedīvisse || soror dīxit. Utinam pater eōs pūnīvisset! Utinam ā parentibus pūnītī essent! — 24. Parietēs templōrum Graecōrum tabulīs pictīs vestītī et ōrnātī erant. — 25. Parentibus, ā quībus vōs, iuvenēs, nūtrītī, vestītī, educātī estis, nōnne pārēbitis? — 26. Deus benignus, quī avēs caelī alit, campōs flōribus vestit, omnia cōservat, etiam vōs aluit, vestīvit, cōservāvit. — 27. Cimōn hominī minus bene vestītō amiculum saepe dedit. — 28. Thēbīs duo frātrēs dē rēgnō inter sē certāvērunt, Eteoclēus et Polynīcēs; cum uterque frāter in proeliō vītā finīvisset, Thēbīs rēgnāvit Creōn, quī alterum frātrum, Eteoclem, Thēbānōrum urbem fortiter dēfendentem, magnās cum honōribus sepelīvit. Quōminus alterius frātrum, Polynīcis, contrā patriam dīmīcantis, corpus mortuum sepelīrētur, Creōn omnēs civēs impedīvit. — 29. Epaminōndās cum audīvisset Boeōtiōs vīcisse, hastam, quā trānsfixus erat, ex corpore evellit et mortem occubuit. — 30. Hannibal humī saepe dormīvit. —

58. HODINA.

Slovesa čtvrté konjugace,
která se v některých tvarech
odchylují od vzoru »audire«.

Slovesa čtvrté konjugace, odchýlná v perfektu a supinu, lze rozdělit v tyto skupiny:

1. Odchýlné supinum: *sepelīre* (406.).
2. Perfektum jednoduché (a reduplikované) bez změny kmenové samohlásky: *comperīre* (396.), *reperīre* (400.).
3. Perfektum jednoduché s prodlouženou kmenovou samohláskou: *venīre* (407.) a jeho složeniny.
4. Perfektum na »-sī« a supinum na »-tum«: *farciō* (397.), *fulciō* (398.), *hauriō* (399.), *saepiō* (401.), *sanciō* (403.), *sarciō* (404.), *vinciō* (408.).
5. Perfektum na »-sī« a supinum v »-sum«: *sentiō* (405.).
6. Perfektum na »-uī«: *aperiō* (395.), *operiō* (395.), *saliō* (402.).
7. Perfekta nemá: *amiciō* (394.).
8. Ani perfekta ani supina nemají: *feriō*, *ineptiō*.
Odchýlná slovesa a jejich složeniny v abecedním pořádku (složeniny hleďte u základního slovesa):

394. *amiciō*, *amicīre*, —, *amictus*, obhazovati, oblékati;
395. *aperiō*, *aperīre*, *aperuī*, *apertum*, odkrývati, otvírati;
— *operiō*, *operīre*, *operuī*, *opertum*, zakrývati, zavírati;
396. *comperio*, *comperīre*, *comperī*, *compertum*, zvídati;
(*comperiō* — *perītus*);
397. *farciō*, *farciīre*, *farsī*, *farmum*, cpáti;
referciō, *ire*, *refersi*, *refertum*, nappávati, naplňovati;
398. *fulciō*, *fulciīre*, *fulsī*, *fultum*, podpírati;
399. *hauriō*, *haurīre*, *hausī*, *haustum*, čerpáti;
exhauriō, *ire*, *exhausī*, *exhaustum*, vyčerpávati;
— *operīre* (viz čís. 395.);
400. *reperiō*, *reperīre*, *repperī*, *repertum*, nalézati; (*repperī*
vzniklo z *re-pe-perī*; *re-periō* — *pariō*, *parere*);
401. *saepiō*, *saepīre*, *saepsī*, *saeptum*, ohrazovati;
402. *saliō*, *salīre*, *saluī*, — skákati; (supinové tvary se nahrazují slovesem *saltāre*);
dēsiliō, *ire*, *dēsiluī*, —, seskakovati;
exsiliō, *ire*, *exsiluī*, —, vyskočiti;
insiliō, *ire*, *insiluī*, —, vskočiti; (u Livia perf. *insilīvi*);
prōsiliō, *ire*, *prōsiluī*, —, vyskočiti, vyraziti;
trānsiliō, *ire*, *trānsiluī*, —, přeskočiti;
403. *sanciō*, *sanciīre*, *sānxi*, *sānctum*, posvěcovati, slavnostně stanoviti;

404. **sarciō**, *sarcīre*, *sarsī*, *sartum*, látati, spravovati;
405. **sentiō**, *sentīre*, *sēnsī*, *sēnsūm*, cítiti, míniti, myslyti;
cōnsentiō, *cōnsentīre*, *cōnsēnsī*, *cōnsēnsūm*, souhlasíti;
dissentīō, *dissentīre*, *dissēnsī*, *dissēnsūm*, nesouhlasíti;
406. **sepliō**, *sepelīre*, *sepelīvī*, *sepultum*, pohřbívati;
407. **veniō**, *venīre*, *vēnī*, *ventum*, přicházeti;
adveniō, *īre*, *advēnī*, *adventum*, přicházeti;
circumveniō, *īre*, *circumvēnī*, *circumventum*, obcházeti,
obkličovati;
conveniō, *īre*, *convēnī*, *conventum*, scházeti se, setkávati se;
eveniō, *īre*, *ēvēnī*, *eventum*, vyjíti;
inveniō, *īre*, *invēnī*, *inventum*, nalézati;
perveniō, *īre*, *pervēnī*, *perventum*, docházeti;
subveniō, *īre*, *subvēnī*, *subventum*, přicházeti na pomoc;
superveniō, *īre*, *supervēnī*, *superventum* přijíti, zastihnouti;
408. **vinciō**, *vincīre*, *vīncī*, *vīnctum*, vázati, poutati;
dēvinciō, *īre*, *dēvīncī*, *dēvīnctum*, spoutávati, upoutávati.

74. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 731!)

1. *C. Iūlius Caesar cum Pharnacem, rēgem Pontī, primō concursū vīcisset, tribus verbīs victōriam suam senātūī Rōmānō nūntiāvit: »Vēnī, vīdī, vīcī.«* — 2. *Annō ducentēsimō sexāgēsīmō quārtō a. Chr. n. Rōmānī in Siciliam vēnērunt.* — 3. *Puer in scholam nōn venit, nōn vēnit. Cūr in scholam, puerī, nōn venītis, cūr nōn vēnistis?* — 4. *Exspectātis-ne domī vestrae amicōs? Exspectāmus, nam sī vēnerint, laetitia nostra magna erit.* — 5. *Nisī vetuissēs, amīce, auxiliō tibi vēnissem.* — 6. *Rōmānōs fortissīmōs fuisse cōnstat; itaque mīrum nōn est || finēs Rōmānōs celeriter prōpāgātōs esse tōtumque ferē orbem terrārum in potestātem Rōmānōrum vēnisse.* — 7. *Caesar spērābat || Pompeium ad sē ventūrum esse.* — 8. *Venientī occurrite morbō!* — 9. *Iam nunc senectūtis ventūrae, iuvenēs, memorēs estōte!* — 10. *Hannibal cum annō ducentēsimō duodēvīcēsīmō a. Chr. n.*

*in Italiam vēnisset, duōs exercitūs Rōmānōs vicit, ad Tici-
num et ad Trebiam. —*

**11. Multīs dē causīs sententiam meam cōram aliēnō ho-
mine nōn aperuī. — 12. Cūr frātris sepulcrum flōribus nōn
operuistī, amīce? — 13. Amīcī reditum comperimus** (vyslov:
kompe-rý-mus); **herī amīcī reditum comperimus** (vyslov:
kom-pe-rymus). **A quō amīcī reditum comperistī** (vyslov:
kompe-rys-tý)? — **14. Polycratēs, Samī tyrannus, anulū,**
quem in mare dēiēcerat, **posterō diē in alvō piscis repperit.**
— **15. Cum rēx Sabīnōs vīcisset, foedus ictum est. — 16.**
Hannibal rem pūblicam Carthāginiēnsium novīs institūtīs
lēgibusque fulsit. — 17. Vitis nisi fulta est, ad terram tra-
hitur. — 18. Vir fessus aquam ex puteō hausit; etiam mu-
lierēs fessae aquam ex puteīs hausērunt. — 19. Lēgātus ad
Caesarem scrīpsit: »Omnēs hostiūm cōpiāe advēnērunt, ut
hīberna nostra oppugnārent; sed vīrēs nostrae iam ex-
haustae sunt, quam ob rem nōbīs quam celerrimē subvenī!«
— **20. Vincēris et vinciris, vincēris et vinciēris. — 21. Vin-**
cīmus eum, quem vīcimus. — 22. Dux hostiūm nostrōs mī-
litēs vīcit et gravissimā catēnā vīnxit. — 23. In sepulcrō
cuiusdam antiquī rēgis īnscriptum erat: »Probē vixī, im-
probōs vīnxī, hostēs vīcī.« — 24. Iam lēge nātūrae sānctum
est, ut līberī beneficiōrum parentum memorēs sint; quam
ob rem nōnnūllae gentēs sānxērunt, ut līberōrum impietās
adversus parentēs pūnīrētur. — 25. Mūltī rērum scrīptōrēs
librōs suōs fābulīs puerīlibus refersērunt. —

75. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 732!)

1. Omnia ferē contrā, ac dixerās, evēnērunt. — 2. Oculōs
mihī aperuistī. — 3. Suēbī, quī ad ripam Rhēnī convēne-
rant, discessērunt, postquam Ariovistī clādem comperē-
runt. — 4. M. Tullius Cicerō ad Catilinam dixit: »Vēnistī
in senātum, Catilīna! Quis tē ex tot tuīs amīcīs salūtāvit?
— **5. Cum Caesar Bellovacōs in suam potestātem redēgisset**
et ad Ambibariōs pervēnisset, hī sē suaque omnia statim

dēdidērunt. — 6. Lēgēs ad salūtem cīvium *inventās esse* cōstat. — 7. Tē salvum domum *pervēnisse* spērō. — 8. Tribūnum mīlitum, quī ignāvum sē praebuerat, Rōmānī lapidibus *cooperuērunt*. — 9. Cicerō narrat sē Syrācūsīs Archimēdis sepulcrum dūmētō obsitum *repperisse*. — 10. Foedera *icta* ab hostibus frācta sunt. — 11. Sōcratem ē carcere nōn effūgisse, sed patriae lēgibus oboedientem venēnum *hausisse* cōstat; venēnum *haustum* primum in pedibus Sōcratēs *sēnsit*. — 12. Amīcī in forō ambulatēs pecūniam *invēnērunt*; audīvī eōs postrīdiē in scholā pecūniam *inventam* magistrō trādidērunt. Hanc iactūram magister per magistrātum renūtiāvit. — 13. Lēgātī Caesarem in itinere *convēnērunt*. — 14. *Victī* hostium mīlitēs in carcere manibus *vinctīs* abductī sunt. — 15. Viātor laetō animō salutāvit sōlem, quī nūbibus *opertus* dēnuō sē *aperuerat*. — 16. Cum virēs civitātum Graecārum bellō *exhaustae essent*, inter eās pāx [dē pāce] *convēnit*. — 17. *Speculātor*, quem mīlitēs nostrī prope moenia urbis *reppererant*, *vinctus* est. — 18. Sine acū magneticā America ā Columbō nōn *inventā esset*. — 19. Aquaeductūs nōn *apertī*, sed *opertī erant*, ut aqua maneret pūra. — 20. Anaxagorās philosophus cum mortem filiī *comperisset*, aequō animō, »Nihil novī audiō,« inquit, »sciēbam enim illum esse mortālem.« —

21. Quoniam ad hunc locum *perventum est*, nōn aliēnum putō dē Gallōrum Germānōrumque mōribus prōpōnere. — 22. Est-ne vērū vitrum ā Phoenīcibus *inventum esse?* — 23. Delphōs dōnīs vōtīvīs *refertōs esse* lēgimus. — 24. Nē tū hūc *vēneris!* Nam sī *vēneris*, nōn facile discēdēs. — 25. Cum Rōmānōrum lēgātī Carthāgine postulāvissent, ut Hannibal sibi trāderētur, Hannibal ad Prūsiam, Bithūniae rēgem confūgit, sed nē ibi quidem salūtem *repperit*; simulatque enim Rōmānī id *comperērunt*, T. Quīnctium Flāminium lēgātum cum mīlitibus in Bithūniam mīserunt, quī [= ut is] Hannibalem comprehenderet. Prūsias haud *dis-sēnsit* et hospitem suum dēstituit. —

65. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 675!)

1. Dobří jinoši vždy ctili (*colere*, indik. perf.) a budou ctítí stáří.
— 2. Kéž byste se byli lépe postarali o sebe a o svou vlast! — 3. Vůdce skryl rány, (jemu zasazené =) které mu byly zasazeny, aby vojínové neklesli na mysli. — 4. Cicero byl by posílil Katilinovu smělost a zpupnost, kdyby byl býval liknavý (bezstarostný). — 5. Opustili (zrádně) (*dēserere*) nás druhové, od nichž že budeme podporováni (= u nichž že nalezneme podporu) (*adiuvāre*), jsme (předtím, kdysi) doufali (*indik. plqupf.*). — 6. Za starých (starodávnych) časů vznešené paní oblékaly se v šat, jež samy [byly] utkaly (*texere*, ind. plqupf.). — 7. [Třikrát a čtyřikrát = mnohokrát, velice šťastní =] přešťastní jsou [ti], kteří (kdož) před očima otců podstoupili (*occumbere*, ind. pf.) smrt za vlast; veliké chvály bude hoden [ten], kdo zemře (= podstoupí smrt, *ind. fut. II.*) bojuje za vlast. — 8. Příroda nezpłodila (*gignere*) nic bez závažných důvodů (důležitých příčin). — 9. Trojané se položili táborem (rozbili tábor) (*pōnere*) u Tiberu blízko mohutného dubu, jež pradéd Dardanus [byl] zasadil (*serere*, ind. plqupf.). — 10. Roku 79 (= sedmdesátého devátého) po Kr. výbuchem Vesuvu celá krajina kolem této hory byla zastřena (*occulere*, perf.) hustou temnotou a daleko široko byla pokryta (*cōnsternere*, perf.) [spoustami] popela a kamením; hora se trásla (*tremere*, pf.) a chrlila (*ēvomere*, pf.) plameny; tehdy tři města byla zasypána (*obruere*, perf.). — 11. Vojevůdce jediným slovem utlumil (*compescere*, ind. pf.) vzpouru vojska. — 12. Celá Gallie se jitřila, když po tolika potupných porážkách byla uvedena v moc Římanů a (když) její dřívější vojenská sláva upadla v zapomenutí (= zhasla; *extinguere*, konj. plqupf., *cum historicum*). — 13. Když města bylo dobyto, ozývalo se (*strepere*, ind. pf.), hlasitými nářky hořekujících; mužové stenali (*fremere*, ind. pf.), ženy a děti kvílely (*gemere*, ind. pf.). — 14. Vypravuje se (jest znamenáno), že se Cicero chvěl (*tremere*, akt. inf. pf.) na celém těle [= všemi údy], když začínal hájiti řeči obžalovaného Milona. — 15. Jest známo, že Římané skládali (*texere*, akt. inf. pf.) dopisy [z] všedních slov (*v lat. abl.*). — 16. Markus Porcius Kato sepsal (*compōnere*, ind. pf.) velmi užitečné spisy, které často byly čteny (*volvere*, ind. pf.) také od Marka Tullia Cicerona. — 17. Kato, byv vychován (*alere*, passiv. partic. pf.) na venkově [v] přísných zásadách (*abl.*) předků, byl naplněn (*imbuere*, ind. pf.) oněmi vynikajícími

1 = nabídl; (o f f e r r e).

cími vlastnostmi, jež neodložil (= jichž se nevzdal) (*exuere*, ind. pf.) po celý život (*abl.*), [totiž] šetrností, otužilostí v snášení námah, pracovitostí a poctivostí. — 18. Kato se nezpronevřil (*dēserere officium*, ind. pf.) své povinnosti v žádném nebezpečství (= dostál své povinnosti v každém nebezpečství). — 19. Kato se v stáří velmi horlivě oddal (*incumbere*, ind. pf.) řeckému písemnictví. — 20. Kato již [jako] šestnáctiletý mladík se ve druhé punské válce (za druhé punské války) pustil do boje (*manum cōnserrere*, ind. pf.) s nepřitelem a ukázal se (*sē praebēre*) velmi statečným vojínem. — 21. Četli jsme, že staří Germánové nejvíce ctili (*colere*) boha Merkuria. — 22. Žádný řecký kmen nikdy ani zákonů nezměnil ani nevyhlásil války ani nezaložil osady, jestliže se neotázal o radu (*cōnsulere*, ind. plqupf.) Apollina (Apollona); také Římané se v nebezpečných dobách často otázali (*ind. pf.*) o radu Apollinovy (Apollonovy) věštiny v Delfech. Od Tarquinia (* Tarkvinia) Hrdého, který byl poděšen (*ind. plqupf.*) hrozným snem, byli poslové poslání do Delf otázat se (*supinum*) o radu Apollina (Apollona) v té věci (stran té věci). — 23. Germánové obklopili voj [čtyrkolými dopravními] vozy, aby žádná naděje nezbývala v útěku (= aby veškerá naděje na útěk byla zmařena); na ně (*t. j.* na vozy = tam) naložili (*impōnere*) ženy, které s pláčem (= plačice) prosily, aby jich nevydávali Římanům do otroctví. — 24. [Až můj duch poněkud pookřeje (*requiēscere*, akt. ind. fut. II.) =] až (já) poněkud pookřeji po (*ē, ex*) veřejné činnosti, přikvapím k tobě a doufám, že v tvé lásce naleznu klid (*conquiēscere*, akt. inf. fut.) a zaplaším (*dēpōnere*) všechny starosti. — 25. Až tvůj duch bude vzdělán (*excolere*, ind. fut. II.) [= až ty budeš vzdělán] ve vědách a uměních (*v lat. abl. bez předl.*), i sobě i jiným budeš prospívati. —

66. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 676!)

1. Učitel [duše hochů, viz str. 399, pozn. =] hochy vzdělal (*excolere*) na duchu, těla jejich vycvičil (vypěstil) (*exercēre*) a mravy zdokonalil (*ēmendāre*). — 2. Když [marathonská bitva, bitva u Marathonu =] obraz marathonské bitvy byl malován ve velmi známé athénské sloupové síni, Miltiadův obraz [byl položen první, na prvním místě =] stál v popředí (*pōnere*, passiv. ind. pf.) v počtu deseti velitelů (mezi deseti veliteli). — 3. Vojinové spletli (*contexere*) proutí, aby jím pokryli ochranná loubí. — 4. Jest známo, že Markus Tullius Cicero vložil [přimísil] (*inserere*, inf. pf.) skvělá místa [ze]

starověkých básníků do svých spisů. — 5. Nepřátelského vůdce, když napadl (*petere*) naše vojíny, štěstěna opustila (*dēserere*), neboť byv zraněn v boji mnoha oštěpy, zemřel (*occumbere*) spolu se svými vojáky. — 6. Prozíravostí jednoho muže, [totož, a to] Themistoklea, Řecko bylo osvobozeno (*t. j.* Řecku byla zajištěna svoboda) a Asie podlehla (*succumbere*) Evropě. — 7. V dopisech často veselé (*plur.*) jest propleteno (spleteno) (*intexere*) se smutným (*plur.*). — 8. Co jest vlast? Místo, kde jsme se narodili (*gignere*), byli jsme vychováni (*ēducāre*) a vzděláni (*colere*). — 9. Duch řídí tělo, jemuž jest ustanoven za vládce (*praepōnere*, *passiv. ind. pf.*). — 10. Dcery Aristeida, který zemřel (*dēcēdere*, *ind. plqupf.*) ve svrchované chudobě, byly živeny (*alere*, *ind. pf.*) na státní útraty. — 11. Jest známo, že Alexander Veliký podlehl (*succumbere*) nectnostem těch, které si byl podrobil (*subigere*, *ind. plqupf.*) zbraní. — 12. Opustí-li (*dēserere*, *ind. fut. II.*) tě štěstěna, opustí (*ind. fut. I.*) tě i mnozí přátelé; kdo tě v neštěstí opustili (*ind. pf.*), nikdy nebyli (*ind. pf.*) pravými přáteli. — 13. Komu vždy není nejdražší ono místo, kde vyrostl (*alere*) a byl vychován (*ēducāre*)? — 14. Na kterém (stanovišti) místě budeš postaven (*pōnere*, *ind. fut. II.*), [tam, na tom] vytrvej! — 15. Porazeným (přemoženým) (*vincere*) byla uložena (*impōnere*) daň. — 16. Za zlatého věku (ve zlatém věku) vše zplodila (*gignere*) sama země; nyní však země plodí (nese) toliko to, co lidé zaseli (zasadili) (*serere*, *ind. pf.*). — 17. Kdyby Kartaginští Hannibala nebyli opustili (*dēserere*), tento nebyl by podlehl (*succumbere*, *konj. plqupf.*) římské branné moci. — 18. Stateční mužové vždy dali přednost (*antepōnere*) smrti před otroctvím. — 19. V ústním podání jest zachováno (se zachovalo) (*prōdere*), že samovládce Peisistratos upravil (uspořádal) (*dispōnere*) Homérovy básně, předtím v nepořádek uvedené (*cōfundere*), tak, jak [je] nyní máme. — 20. Když vůdce viděl, že jest zrádně opuštěn (*dēserere*), zcela šel zoufal. — 21. Sokrates v poslední den života mnoho rozprávěl (*disserere*, *ind. pf.*) o nesmrtnosti duše. — 22. Juno méně cenila (*postpōnere*, *ind. pf.*) ostrov Samos než Kartago, jež si [byla] zvolila (*dēligere*, *ind. plqupf.* za nejmilejší sídlo (*vazba 2 akus.*). — 23. Všem tvorům jest od přírody vrozena (vštipena) (*ingignere*) sebeláska. — 24. Bratr mně řekl, že tě tvůj jediný přítel Lucius, který dosud byl tvým věrným druhem ve štěstí i v neštěstí, v nebezpečné nemoci opustil (*dēserere*). — 25. »Mola salsa« (slaná mouka, tluč) se u Římanů nazývala pražená (*torrēre*) tluč, mletá (*molere*) a se solí smíšená (*aliquā rē spargere*), kterou obětník sypal na žertvy (= obětní zvířata), dříve než by byly zabity (*caedere*). —

ficus, f., fík; (gen. sing.): *fici* (podle 2. deklinace), též *ficūs* (podle 4. dekl.); (abl. sing. též:) *ficū*;

laurus, f., vavřín; (gen. sing.): *lauri* (podle 2. deklinace) nebo *laurūs* (podle 4. dekl.); (abl. sing. též:) *laurū*; (nom., akus., vok. pl.): *laurūs*;

pinus, f., sosna, borovice; (gen. sing.): *pinūs* (podle 4. dekl.), též *pinī* (podle 2. dekl.); (abl. sing.): *pinū*;

quercus, f., dub; (gen. sing.): *quercūs* (podle 4. dekl.), někdy i *querci* (podle 2. dekl.); (akus. sing.): *quercum*; (abl. sing.): *quercū*; (nom. pl.): *quercūs*; (gen. pl. i): *quercōrum*.

V. deklinace.

K páté deklinaci náležejí substantiva, která se končí v nominativu singuláru -ēs v genitivu singuláru -eī -ēs -ēī.

1. Substantiva páté deklinace — mimo výjimky uvedené dále pod číslem 2. — jsou vesměs ženského rodu (femina); příklady:

aciēs, (*aciēī*), (I, 298); *faciēs*, (*faciēī*), (I, 298); *glaciēs*, (*glaciēī*), (I, 298); *perniciēs*, (*perniciēī*), (I, 299); *seriēs*, (*seriēī*), (I, 321); *speciēs*, (*speciēī*), (I, 299);

fidēs, (*fideī*), (I, 299); *rēs*, (*reī*), (I, 299); *spēs*, (*speī*), (I, 299).

Jiné příklady feminin V. deklinace:

alluviēs, (*alluviēī*), povodeň; *caesariēs*, (*caesariēī*), vlasy, kštice; *cānitiēs*, (*cānitiēī*), šedivost, šediny; *cariēs*, (*cariēī*), zetlelost; zpuchřelost; *congeriēs*, (*congeriēī*), snůška, hromada; *sēgnitiēs*, (*sēgnitiēī*), zdlouhavost; a j.

2. Substantivum »*diēs* (*diēī*), den« jest v plurále vždy mužského rodu; v singuláru také jest mužského rodu mimo případ, kdy značí »určitý den« nebo »lhůta«; jestliže s i n g u l á r »*diēs* = *určitý den*, *lhůta*«, jest ženského rodu (femininum); na př.: »*diē certā* = *v určitý den*«, »*diē dictā* = *v určený den*«, »*diēs perexigua* = *pranepatrná lhůta*«.

Ale i v ostatních případech se objevuje »*diēs*« leckdy jako femininum již v době klasické, především u básníků.

Substantivum »*meridiēs* (*meridiēi*), poledne« jest mužského rodu (maskulinum).

Jména různorodá. — Heterogenea.

Různorodá (heterogenea) jsou podstatná jména, která mají v plurálu tvar jiného rodu než v singuláru, ale tvořeny podle stejné deklinace.

Některá různorodá podstatná jména jsou i různosklonná, t. j. mají v plurálu tvar nejen jiného rodu než v singuláru, ale i tvořeny podle jiné deklinace.

iocus, *i*, m., žert; plur.: *ioci*, *orum*, m., též *ioca*, *orum*, n.;

locus, *i*, m., místo; plur.: *loci*, *orum*, m., jednotlivá místa (zvláště v knihách); *loca*, *orum*, n., místa, souhrn míst, krajina;

frēnum, *i*, n., uzda; plur.: *frēni*, *orum*, m.; (u básníků též:) *frēna*, *orum*, n.;

Tartarus, *i*, m., část podsvětí, peklo; plur. (básn.): *Tartara*, *orum*, n.;

sibilus, *i*, m., sykot; plur.: *sibili*, *orum*, m., též *sibila*, *orum*, n.;

carbasus, *i*, f., jemné plátno, kment; plur.: *carbasa*, *orum*, n., lodní plachty;

caelum, *i*, n., nebe; (plur.: *caeli*, *orum*, m.);

epulum, *i*, n., hostina; plur.: *epulae*, *orum*, f., pokrmy, jídlo, hostina;

balneum, *i*, n., koupel, lázeň; plur.: *balnea*, *orum*, n., *balneae*, *orum*, f., lázně.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 10. května 1939. — Předplatné na 5 sešitů K 20.—, na 10 sešitů K 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušit jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů do vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod číslem 27.761/7-1927. Dohlédací poštovní úřad Praha 7.

K 4.-

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešit 16.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

Dat.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

Některá podstatná jména mají jiný význam v plurálu než v singuláru; z nich mnohá mají v plurálu jednak též význam jako v singuláru, jednak jiný význam.

- aqua**, voda; *aquae*, f. pl., a) voda, vody; b) léčivé prameny teplé, teplice, koupele;
- oōpia**, zásoba, hojnost; *cōpiae*, f. pl., a) zásoby; b) vojenské zástupy, branný lid, voje;
- fortūna**, osud, štěstí; *fortūnae*, f. pl., statky, majetek, jmění;
- grātia**, půvab, vděk; *grātia*, f. pl., díky;
- hortus**, i, m., zahrada; *horti*, m. pl., sady;
- impedimentum**, překážka; *impedimenta*, n. pl., záškodníci, vozatajstvo;
- littera**, písmeno; *litterae*, f. pl., a) písmena, písmenky; b) psaní, dopis; vědy, nauky;
- lūdus**, hra; *ludī*, m. pl., hry v církvi;
- nāris**, is, f., nozdra; *nārēs, ium*, f. pl., nozdry; nos;
- nātālis**, is, m., narozeniny; *nātālēs, ium*, m. pl., rod, původ;
- opera**, ae, f., práce, námaha; *operae, arum*, f. pl., dělníci; nádeníci;
- rōstrum**, zobák; *rōstra, orum*, n. pl., řečniště;
- tabula**, prkno, deska; *tabulae*, f. pl., prkna; desky; listiny, účty;
- aedis** nebo **aedēs**, obydlí, dům, chrám; *aedēs, ium*, f. pl., obydlí, dům, palác;
- auxilium**, pomoc, podpora; *auxilia*, n. pl., pomocná vojska;
- carcer**, vězení, žalář; *carcerēs*, m. pl., ohrada, zábradlí, šraňky;
- comitium**, sněmoviště; *comitia*, n. pl., sněm, shromáždění národa;
- facultās**, možnost, příležitost, schopnost; *facultātēs*, f. pl., prostředky, jmění;
- pars**, díl, část; *partēs*, f. pl., úloha, role (divadelní); úkol, úřad.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

58. HODINA. — (DOKONČENÍ.)

67. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 684!)

1. Když se Dareios na útěku napil (*bibere; cum histor.*) kalné vody, řekl, že se nikdy nenapil s větší chutí; patrně nikdy (předtím) nepil (*pliqupf.*) maje žízeň. — 2. Vždy se bude opovrhovati (= bude opovrhováno) těmi, kdož se nenaučili ničemu. — 3. Jinoši se přiučují tomu, co pěli (*canere, pf.*) starci. — 4. Proč jsi požádal (*poscere*) přítele za meč (od přítele meč)? — 5. Četli jsme, že Caesar požádal (*poscere*) Helvetie, prosící (žádající) za mír (*petere*), za rukojmí. — 6. Římané požádali (*exposcere*) Kartaginské za vydání Hannibala (= za Hannibala), aby ho usmrtili (*occidere*). — 7. Epameinondas znamenitě hrál (*canere, pf.*) na lyru. — 8. Když polnice zazněla (*canere*), nepřátelé sestoupili (*dēscendere*) na rovinu. —

9. Včela žíznic spadla (*cadere*) do pramene, ale holubicí byla zachráněna. — 10. Alexander Veliký v Gordiu mečem roztal (*caedere*) uzly v sebe samy zadržnuté (*implicare*). — 11. V bitvě u Kan(en) padlo 45.000 (čtyřicet pět tisíc) římských pěšáků a 2.700 (dva tisíce sedm set) jezdců, mezi těmito 80 (osmdesát) mužů senátorského stavu. — 12. Ulixovi (Odysseovi) druhové pobili (*caedere*) Solův (Heliův) skot a proto (*rel. copul.*, str. 648) upadli (*incidere*) do záhuby. — 13. Porazený (*caedere*) strom padl (*cadere*) a padaje usmrtil (*caedere*) [muže], který jej porážel [= usmrtil porážejícího]. — 14. Vůdce oznámil, že vojínové padli udatně bojujice. — 15.

Dřevorubci v lese porazili stromy; stromy padly s velikým praskotem. — 16. Málem bych byl padl (*ind. pf.*); dej pozor (*caveō*), abys nepadl. — 17. Poražené stromy leží porůznu. — 18. Vězte, že i nejmohutnější dub byl poražen mnoha ranami. —

19. Oba římsí konsulové v bitvě padli (*occidere*). — 20. Mínós, král ostrova Kreta, rozkázal (*praescribere*) poraženým Athéňanům, aby posílali Mínótaurovi sedm jinochů a právě tolik panen za kořist; Theseus, syn athénského krále, veden nití Mínóovy dcery Ariadny, zbavil Athéňany nebezpečí zabiv (= když zabil) (*occidere*) Mínótaura. — 21. Lakedaimonští zabili (*occidere*) krále Agia, což se nikdy předtím u nich nepříhodilo (*accidere*, *ind. plqpf.*). — 22. Ještě nezapadlo (*occidere*) slunce všech dní. — 23. Vojevůdce dal usmrtiti (*act. causat.*, str. 650) veliký počet nepřátel a všem [dal] odniti (= svléci) (*exuere*) zbroj. — 24. Když slunce zapadlo, mraky zastřely (*obnūbere*) nebe směrem k severu. — 25. Tarquinius Starší (= *Priscus*) byl zavražděn (*occidere*) od synů Anka Marcia, které (byl) připravil o královský trůn. — 26. Jest známo, že Markus Tullius Cicero, maje šedesát tři léta věku (v 63 letech věku), byl zavražděn od úkladných vrahů v zahradě svého formijského letohrádku. — 27. Mnoho perských lodí u Salaminy se potopilo (utonulo) (*occidere*). — 28. Hérodotos zaznamenal, že tři sta Lakedaimonských, všichni do jednoho, v Thermopylách padli (= byli pobiti). — 29. V bitvě svedené u jezera Trasimenského 15.000 (patnáct tisíc) Římanů bylo pobito; 10.000 (deset tisíc) [jich] celou Etrurií různými cestami (různými směry) zamířilo (odtáhlo) do Říma. — 30. Když vůdce padl v boji, statečně bojuje, jeho družina byla pobita (*concidere*) od nepřátel. —

68. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 685!)

1. *Rōmānī dñs deābusque manibus passis grātiās ēgērunt.* — 2. *Cūr tū, quī omnēs monuisti, tibi ipse nōn cāvisti?* — 3. *Viātor cum in casā quādam lūmen vīdisset, statim iter mātūrāvit.* — 4. *Deum mundum omnibus rēbus bonīs implēvisse nihilque malī admiscuisse crēdimus.* — 5. *Arborem fidimus, ut fissam combūrērēmus.* — 6. *Quandō civēs partem moenium vestrī oppidī rescidērunt?* — 7. *Fortī fortūna nōn semper arrisit.* — 8. *Quotiēns tibi, Catilīna, iam extorta est ista sīca dē manibus tuīs, quam ad caedem ūnūscuiusque nostrum parāvisti?* — 9. *Nostrī cum sociōs*

hostium vicissent, etiam hostium exercitum fuderunt atque fugaverunt et in urbem eorum irruerunt. — 10. Multi in iuventute libidinibus nimis indulserunt; eos in senectute doleribus morsum iri scitote! — 11. Non semper gratam se praebet felēs, quam mulisti. — 12. Dionysii tyranni filias patris barbam et capillum totondisse legimus. — 13. Trecenti Fabii a senatu petiverunt, ut bellum contra Veientes gerere sibi liceret. — 14. Polyphemus in nave Ulixis ingens saxum torsit. — 15. Cur non respondisti, puer, ad ea, quae interrogatus eras? Si a magistrō interrogatus eris, statim responde; si magister te non interrogaverit, tace! — 16. Imperator cum rem feliciter gessisset, tributum victae genti imposuit. — 17. Invidius alterius fortuna, ut est proverbium, momordit. — 18. Ducēs bellī periti cum imperatori persuāsissent hostēs facile fūsum atque fugatum iri, persuāsērunt ei, ut subitum impetum in eos faceret. — 19. Lupus, qui ovēs duās divellerat, a canibus divulsus est. — 20. Procella multas arborēs eversās esse audimus. — 21. Si me dilexissēs, me non neglexissēs. — 22. Duos equos, quos nuper emeram, hodie vendidi. — 23. Optimē vixit, qui cupiditatēs suās vicit. — 24. Nautae oleum in aequor turbidum fuderunt, ut oleo effusō undās sedarent. — 25. Quae egimus, certa sunt; quae agemus, incerta sunt. —

69. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 697!)

1. Neprátelé dobyli (*capere*) města (*v lat. akus.*) dlouho obléhaného [= města, které dlouho bylo obléháno] (*obsidere*). — Města (*v lat. nom. sg.*) dlouho obléhaného [město dlouho obléhané] bylo dobyto. — Slyšíme [= dovidáme se], že nepřátelé dobyli města dlouho obléhaného (*v lat. akus.*). — Slyšíme [= dovidáme se], že města dlouho obléhaného [město dlouho obležené] od nepřátel bylo dobyto. — 2. Čtyři tisíce pět set (4500) vojinů bylo zajato (*capere*). (*Pozorujte, kolikerym způsobem lze tuto českou větu přeložit do latiny!*) — 3. Takové jinochy si vol (*diligere*) za přátele (*v lat. z akus.*), z nichž že budeš mít (*capere*) největší prospěch, doufáš. — 4. Když naši [vojinové] dobyli města, ušetřili (*parcere*) všech

budov (*v lat. dat.*). — 5. Když roku 146 př. Kr. bylo dobyto Kartaga (*v lat. nom.*), všichni občané tohoto města byli usmrčeni (*occidere*). — 6. Po porážce u Kan(en) Římané se obávali, že města samého [= město samo] bude dobyto od Hannibala (*viz str. 376 a násl.*). — 7. Když Troje bylo dobyto [= Troja byla dobytá], Antenor a Aeneas zamířili (*petere*) různými cestami do Itálie, aby založili nová města. — 8. Ke lvovi, který kdysi byl chycen (*capere*), připlížila se (*arrēpere*) myška a přehodala (*perrodere*) provazy. — 9. Cokoli vojsko dobylo [ukoristilo] (*capere*) na nepřátelích, konsul prodal (*vendere*) a odevzdal (*redigere*) do státní pokladny. — 10. Když bylo na jevě (*appāret*), že města [= město] bude dobyto, vojsko odtáhlo (*discēdere*). —

11. Měsíc vysílá na zemi to světlo, které přijal (*accipere*) od slunce. — 12. Zpravil jsem tě (*facere*), že jsem neobdržel [nedostal] žádného tvého dopisu. — 13. Buďtež pamětliví prokázaného [= přijatého] (*accipere*) dobrodiní! — 14. Výzvědné hlídky [rozvědky] oznámily, že naši vojínové zachytili (*excipere*) nepřátelské oštěpy svými štíty. — 15. Filozof Diogenes požádal makedonského [= Makedonů] krále Alexandra Velikého, aby maličko ustoupil; [odňal (*intercipere*) mu totiž slunce, sluneční světlo =] zamezil mu totiž přístup slunečního světla. — 16. Pythia nařídila (*praecipere*) Athéňanům, aby si zvolili (*sūmere*) Miltiada za vůdce (2 *akus.*). — 17. Když nepřátelé opustili (*relinquere*) tábor, náhle ustoupili [se stáhli zpět] (*sē recipere*) do svého území. — 18. Nejhorší jest otroctví, které jsme vzali na sebe (*suscipere*) dobrovolně. — 19. Naši předkové často podnikli (*suscipere*) války. — 20. Když bylo dobyto Sicílie [= byla dobytá Sicílie], byla ihned Římany podniknuta nová válka. —

21. Když polnice zazněly (*sonāre*), vojínové se probudili ze spánku a podporováni (*adiuvāre*) těmi, kteří (předtím) byli na stráži (*excubāre*), hnali na nepřítele útokem (*facere*). — 22. Desátá legie vzdala (*agere*) díky Caesarovi, že (*quod*) o ní pronesl (*facere*) nejpriznivější úsudek. — 23. Učitel nám vypravoval, že Vergilius, odpočívaje (*cubāre*) buď na zemi buď pod vysokým topolem buď u hučícího potůčku, skládal (*facere*) verše. — 24. Byli byste nás plísnilí (*increpāre*), kdybychom byli udělali, co bylo (předtím) zakázáno (*vetāre*). — 25. Jak zaseješ (*faciō*), tak budeš žítí (*metere*). — 26. Caesar sám strhl (*rescindere*) most vystavěný přes Rýn. — 27. Těchto sedm divů světa bylo čítáno od starověkých [lidí]: chrám efeské Diany [= Artemidy]; náhrobek krále Mausola; bronzová socha Solova [= Heliova = boha slunce] na ostrově Rhodu, všeobecně zvaná »rhodský kolos«; socha olympijského Jova [= Zeva],

kterou Feidias zhotovil ze slonoviny a zlata, vysoká 60 stop; palác krále Kyra v městě Ekbatanech, vystavěný z běloskvoucích kamenů spojených zlatem; hradby města Babylona, které založila královna Semiramis; egyptské pyramidy. — 28. Ne vždy byl zavražděn (*interficere*) pocestný od lupiče, někdy lupič od pocestného. — 29. Válka dobře podniknutá ne vždy se šťastně dokončuje (ne vždy byla šťastně dokončena) (*cōnficere*). — 30. Občané vyčerpaní (*cōnficere*) válečnými pohromami požádali (*exposcere*) za mír. — 31. Ačkoli Hannibal byl zaměstnán (*distringere*) tak velikými válkami, přece trochu času věnoval písemnictví, neboť existovalo (*exstāre*) několik jeho spisů sepsaných (*cōnficere*) řeckým jazykem. — 32. Římané si podrobili (*redigere*) spojence, kteří (předtím) odpadli (*dēficere*). — 33. Když se nepřátelé utkali (*cōnserere*) s našimi vojiny, jedni byli zabiti (*interficere*), jiní poraženi (*prōsternere*). — 34. Vykonej, vojine, co ti vůdce rozkázal. — 35. Dva římsí rytíři slíbili (*prōmittere*) Katilinovi, že před úsvitem usmrtí Cicerona na lůžku. — 36. Když byl Hasdrubal usmrčen v Hispanii, vojínové svěřili (*mandāre*) vrchní velitelství Hannibalovi. — 37. Jest známo, že Cicero odhalil (*patefacere*) zločinné Katilinovy záměry v senátě. — 38. Všemohoucí Jupiter pokynul (*adnuere*) hlavou a kývnutím otrásl (*temefacere*) celým Olympem. — 39. Když Peršané byli přemoženi, athénské hradby byly znova vystavěny (*reficere*). — 40. Když Romulus vystrojil slavnostní hry, Sabinové byvše pozváni s dětmi a manželkami přišli do Říma. Tehdy římsí jinoši unesli (*rapere*) sabinské dívky, ačkoli unesené hlasitě volaly, že ony ubohé nic neudělaly, ničím se neprohřešily (*committere*). Zarmoucení rodiče dívek se rozutekli (*profugere*) hlasitě volajíce, že byli oklamáni (*dēcipere*) věrolomností Římanů, a vyčítajíce, že právo pohostině bylo porušeno. —

70. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 699!)

1. *Post multōs errōrēs Aenēam in Italiā consēdisse narratur.* — 2. *Germānī, quī in Italiā irrūperant, Italiā superiōrem possēdērunt.* — 3. *Miles multīs verberibus percussus corrui.* — 4. *Quō nōbilior et ditior Rōmānus fuit, eō magnificentius monumentum ei exactum est.* — 5. *Miliēs in nāvēs impositi Neāpolim trāvecti sunt.* — 6. *Nisī collis prope urbem fortiter dēfensus esset, hostēs urbem*

vertissent. — 7. *Philippidēs, cōmoediārum scriptor, cum in poētārum certāmine contrā spem omnium vicisset et illā victōriā nimis gauderet, eō ipsō gaudiō repente exstinctus est.* — 8. *Vōs mortem cārōrum parentum diū luxisse sciō.* — 9. *Hāc victōriā glōriam vestram, milītēs, magnopere auxistis.* — 10. *Hostium adventū metus civium magnopere auctus est.* — 11. *Poētae Graeci poētis cēterārum gentium multō praestiterunt.* — 12. *Urbem Rōmam lapideō mūrō Tarquinius Priscus circumdedit.* — 13. *Cynici, ē quōrum numerō Diogenēs philosophus erat, ā civibus suis dērisi sunt; etiam Diogenem Athēniēsēs irrīsērunt.* — 14. *Homines dūrī animi nunquam precibus mōtōs esse scimus.* — 15. *Fortūna, quae tibi tam saepe fāvit, mōbilis et perfida est.* — 16. *Libertātem, quā nihil est dulcius, nōbis reddidistis.* — 17. *Poenam solvistī, scelus luistī.* — 18. *Fidem nōn frēgissēmus, nisi vī coāctī eam dedissēmus.* — 19. *Vulnerātī militis gladius sanguine imbūtus erat; etiam vestis eius multō sanguine aspersa erat.* — 20. *Dominus vehementī irā in servum exārsit.* — 21. *Suebī omnēs cōpiās in unum locum coēgērunt et iis nātiōnibus, quae sub eōrum imperiō erant, dēnūntiāvērunt, ut sibi auxilia peditātūs equitātūsque mitterent.* — 22. *Herī in urbe mānsimus, quod ibi manēre coāctī sumus.* — 23. *Equus nimio labōre frāctus corruit.* — 24. *Ingēns metus animōs omnium civium perculit.* — 25. *Nisi tū ā mē stābis, dē mē āctum erit.* — 26. *Actum est dē tē, nisi prōvidēs.* — 27. *Victī incolae captōs ā servitūte nōn ēnse, sed pecūniā redēmērunt.* — 28. *In villā parāta sunt omnia, quae iussistī.* — 29. *Patrem tuum, mī amice, omnēs propinquī luxērunt.* — 30. *Duo carmina hodiē lēgī; utrumque mihi placuit.* — 31. *Maior pars militum magis metū periculī quam periculō ipsō (com-) mōta est.* — 32. *Quis est, quī nesciat || nēminem imperātōrum Rōmānōrum litterās et artēs magis fōvisse quam Augustum?* — 33. *In cēnā Rōmānōrum suus cuique locus attribūtus erat.* — 34. *Leōnī prīncipātum inter quadrupedēs tribūtum esse cōstat.* — 35. *Oppidānī, quī sē hostibus dēdiderant, armīs exūtī sunt.* —

71. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 703!)

1. Nežijeme, abychom jedli, nýbrž jíme, abychom žili, neboť jísti jest nutno. — 2. Vim, že jsi spokojen. — 3. *Meā, pater, in silvam, filium tuum lupus est; lupus in silvā est.* Jdi, otče, do lesa, vlk požívá tvého syna; vlk jest v lese. — 4. Co jsem snědl a vypil (*bibere*), mám s sebou; co jsem zanechal (*relinquere*), (toho) jsem pozbyl (*perdere*). — 5. (*Dbejte správné latinské výslovnosti!*) Kde jsi? Co jíš? Kde jste? Co jíte? Kdybychom měli chléb, jedli bychom a byli bychom veselí. — 6. Jest známo, že zlé svědomí ducha týrá (*cōnficiō*) a užívá (*exedō*). — 7. Když Římané připíjeli (*prōpīnāre*, konj. impf.) příteli na zdraví, vypili tolik číši, kolik písmen mělo jméno každého. — 8. Jupiter ustanovil, aby sup vyžíral (*exedō*) Prometheova játra. — 9. Běda vám, kteří celé jmění (rozmařilostí =) rozmařile promrháváte (*comedō*). — 10. Protože jste zatoužili (*cupiō*, plqpf.) jísti jádro z ořechu, rozlouskli jste (*frangere*) ořech. — 11. Proč jste nepili a nejedli (*perf.*) mírně? — 12. (*Dbejte správné latinské výslovnosti!*) Jím; vydávám; jsi; jíš; jest; jí; jste; jíte; jedí; vydávají; byl (-a, -o) bych; jedl (-a, -o) bych; byli (-y, -a) bychom; jedli (-y, -a) bychom. — 13. Buď! Jez! Buďte! Jezte! Jez! Vydávej! Jezte! Vydávejte. — 14. Býti; jisti; jísti; vydávati; [*ēdimus* ze slovesa *edere*, *ēsse*.] jíme; [*ēdimus*, *perf.* ze slovesa *edere*, *ēsse*.] snědli jsme (jedli jsme); [*ēdimus*, *prés.* ze slovesa *edere*.] vydáváme; [*ēdimus*, *perf.* ze slovesa *edere*.] vydali jsme. —

15. Když jakýsi pocestný uviděl zmiji ztuhlou mrazem ležeti na zemi, jat (*movēre*) milosrdenstvím zvedl (*tollere*) ji a zahřál (*fovēre*) [na] prsou (*abl.*); ale ona sotva se zotavivši (*reficior*) uštkla (*mordēre*) jej. — 16. Když poslední římský král Tarquinius Zpupný byl zapuzen (*expellere*), království (královská vláda) bylo odstraněno (zrušeno) (*tollere*). — 17. Výtečnost povznesla (*tollere*) Romula do nebe; pověst hlásá, že Romulus byl vzat (*tollere*) bohy do nebe. — 18. Smrt zachovává zákon, bere (*tollere*) spolu s chudákem krále. — 19. Vidíme, že kotvy již jsou vytaženy (vyzdviženy) (*tollere*) a že loď v nejkratším čase odpluje (*abscedere*). — 20. Nepřátelské vojsko strhlo (*tollere*) veliký křik; veliký křik byl stržen. — 21. Nebude lepším ten, kdo zlé lidi vyhladí (*tollere*), nýbrž ten, kdo je napraví (*corrigerere*) (*fut. II.*). — 22. Rolníci obilí nejen již požali, ale i požaté svezli (*congerere*) do stodol. — 23. Kde jsi nezasel (*serere*), nebudeš žiti (= kositi); ne vždy titíž [lidé] budou žiti, kteří zasejí (= provedou setbu) (*facere*, *fut. II.*). —

72. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 704!)

1. I nejmenší zlo se stalo, se stává, se stane nedbalostí velikým.
2. Hoši se stávají jinochy, brzy potom muži a po mnoha letech se stanou starci. — 3. Po triumfu slaveném (*agere*) v chrámě Jova Kapitolského velmi slavné hry v cirku maximu (v největším cirku) byly konány (*fieri*). — 4. Bůh pravil: »Budiž (= ať se stane) světlo!« A bylo (= stalo se) světlo. — 5. Když se Hannibal stal (*fieri*, konj. plupřf.) vůdcem, podrobil [si] (*subigere*) Hispanii. — 6. Nepodporujte vinníka, abyste se nestali společníky viny! — 7. Jest známo, že se často z nepřátel stávají přátelé. — 8. Římané leckdy povolali rolníky od pluhu, aby se stali konsuly. — 9. Otec byl zpraven o náhlém příchodu synovu; kdo jej zpravil o příchodu? — 10. Caesar rozkázal, aby tábor byl rozbit (= zřízen) (*fieri*) na úpatí hory. — 11. Každoročně tato nebo ona část města Pompejí se odkrývá (= jest odkrývána) (*patefiō*). — 12. Na jaře pozorujeme (*animadvertō*), že země jest zahřívána (*calefiō*) slunečními paprsky. — 13. Křivolakými břehy ostrovů nezřídka se vytvářejí (*efficere*) velmi příhodné přístavy. — 14. Na rozkaz římských císařů přemnoho křesťanů bylo usmrcováno (přemnozí křesťané byli usmrcováni) (*interficere*). — 15. Proč jste tak často byli skličováni (postihováni) (*afficere*) velikým bolem? — 16. Všichni jsme si přáli (*cupiō*, perf.), aby válka brzy byla dokončena (*cōnficiō*). — 17. Žádné lidské dílo nebylo by vykonáno (*efficiō*), kdyby lidé neměli rukou a nebylo přistouplilo [k tomu] (*accēdere*) umění. — 18. V Římě chrámy každodenně byly otvírány (byly činěny, stávaly se přístupnými) (*patefiō*); tak lidé zvykali (*assuēfiō*) vstupovati [do nich]. — 19. Když se Alkibiades stal velitelem vojska (= byl vojsku postaven v čelo) (*prae-ficiō*) se stejnou mocí spolu s Thrasybulem a Thrasyillem, nastala (*fieri*) veliká změna válečného štěstí. — 20. Víím, že nastal (*fieri*) veliký sběh lidu; myslím, že nenastane veliký sběh lidu. — 21. Kleitos kopím krále Alexandra Velikého byl proboden (*percutiō*) a usmrcen (*interficiō*). — 22. Přítel utíká; hoch utekl (*fugiō*). — 23. Proč jste neunikli (jste se neuvarovali) (*fugiō*) společnosti špatných lidí? Proč neunikáte (se nevarujete?). — 24. Když vůdce spadl (*cadere*) s koně, protože mu nikdo pomoci nepřispěl, jeho kůň utekl (*effugiō*); poraněného vůdce nepřátelé zajali (*capio*). — 25. Římané hodili (*iaciō*) Hasdrubalovu hlavu do Hannibalova tábora. — 26. Vypravuje se, že Caesar, když přitáhl (*accēdere*) k řece Rubikonu, zvolal (*exclāmāre*): »Kostky jsou vrženy.« Potom Caesar přepravil (*trāiciō*) své vojenské zástupy přes řeku. — 27. Medea, jež

prchajíc (*fugiō*) s Jasonem z vlasti zavraždila (*interficiō*) (*plqupf.*) bratra a rozhodila (*disiciō*) jeho údy po (= na) moři, unikla, když její otec sbíral rozmetané synovy údy. — 28. Když bylo dobyto Korinta (= Korint byl dobyt) (*capiō*, konj. *plqupf.*, *cum histor.*), římsí vojínové ukořistili (*rapiō*) veliké množství soch a obrazů. — 29. Přítel nám byl vyrván (*ēripiō*) předčasnou smrtí. — 30. Pravda porodila (zplodila) (*pariō*) nenávist. — 31. Lásku by sis zjednal (*pariō*), kdybys byl poslušen (*pāreō*) rad lidí, kteří jsou rozumnější (*plūs sapiō*) než ty. — 32. Lidé sami dovedností a duševní bystrostí vypátrali (*ēlicō*) mnoho věcí, které dlouho byly tajné. — 33. Když příchod římského vojska nahnal (*iniciō*) nepřátelům veliký strach, nepřátelé zahodili (*abiciō*) zbraně a hledali (*petere*) spásu v útěku; tehdy ani oštěpy, jež římsí pěšáci na ně byli metali (*coniciō*), od oněch nebyly zpět hozeny (metány) (*reiciō*, perf.). — 34. Vypravuje se, že Proserpina byla unesena (*rapiō*) Plutonem nedaleko od sicilského města Henny. Pluto (Pluton) vnikl pod zemi nedaleko od Syrakus; na tom místě vzniklo (*existere*) jezero. Unesenou dceru hledala (*quaerō*, perf.) matka Ceres, ale Pluto (Pluton) ji nevrátil (*reddō*). — 35. Jakmile nepřátelé spatřili (*cōspiciō*) naše jezdce, jichž počet byl pět tisíc, kdežto sami měli ne více než dva tisíce pět set jezdců, byli na myslí otřeseni (polekáni) (*concutiō*) velikostí náhlého nebezpečnosti, jimž byl jim nahnán (*iniciō*) veliký strach. — 36. Pošetilci (hlupáci) často zatoužili (*cupiō*) po zlém (a) dobrým pohrdli (*fugiō*). —

37. Sám jsem tě upamatoval (*commonefaciō*) na naše staré přátelství; (sám jsem ti připomenul naše staré přátelství). — 38. Pomine-li (= bude-li zrušena) (*tollere*) (*fut. II.*) důvěra, pomine (*fut. II.*) i důvěrný styk. — 39. Nepoctivost bývá (II, 258, 283) rychle odkryta (*patefaciō*). — 40. Znamé jsou ony [pověstné] (II, 251, 303) neblahé březnové idy (= den 15. března) roku 44 př. Kr., o nichž Gaius Julius Caesar byl zabit (*interficiō*) v radnici od spiklenců. —

73. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 712!)

1. Dověděl jsem se (= uslyšel jsem), že v Apollinově chrámě v Delfech byla napsána ona známá průpověď (= ono): »Poznávej sebe sama!« — 2. Až otec uslyší (se doví) (*fut. II.*), že jsi hoden chvály (*ablat.*), jistě tě pochválí (*fut. I.*). — 3. Proč jsi, dívko, neposlechla (*oboedire*) své matky (*dat.*)? — 4. Občané, kteří vždy byli poslušní (*perf.*) úřadů, upevnili (*stabilire*) stát. — 5. Jest známo, že filosof Aristoteles byl povolán (*accire*) od krále Filipa za

učitele (*vazba 2 akus.*) Alexandrovi. — 6. Jest známo, že oběd Lake-daimonských (= Spartanů) byl kořeněn (*condire*) námahou na lovu, namáhavou prací, během o závod, hladem a žízní. — 7. Děd opatroval (*custodire*, perf.) malého vnuka; malý vnuk byl opatrován dědem (= od děda). — 8. Kdo věří (= se domnívá), že smrt ukončí (*finire*) všechny životní svízele? — 9. Doufám (kojím se nadějí), že se tvůj velmi hrozný hněv skončí (= bude skončen) (*finire*). — 10. Za častů Caesarových řeka Rýn byla hranicí (*finire*, perf.) říše římského národa. — 11. Řečtí otroci vzdělali (*erudire*) mnoho římských hochů ve vědách a uměních. Mnoho římských hochů bylo vzděláno od řeckých otroků. Víme, že mnoho římských hochů bylo vzděláno od řeckých otroků; [mnoho římských hochů, jak víme, bylo vzděláno...]. — 12. Víme, že naši hoši budou vzděláni od učitelů. — 13. Kdo bude dobře vzdělán (*fut. II.*), sám jiné dobře bude vzdělávati. — 14. Kéž by byl čas zmírnil (*lenire*) tvůj bol! — 15. Appius Klaudius dal vystavěti (*mūnire*) silnici a dal zavěsti (*dūcere*, str. 650) vodu do města (Říma). — 16. Staří (předkové) vypravují, že Neptun (= Poseidon a Apollon opatřili (= opevnili) (*mūnire*) Troji hradbami. — 17. Neprátele hodlajice obléhati město opevnili tábor. — 18. Vojínové hodlající (chtějící) opevňovati tábor byli zdržováni (*impedire*) střelami nepřátel [= střely (kopí, oštěpy) nepřátel bránily vojínům hodlajícím (chtějícím) opevňovati tábor]. — 19. Proč haníš syna hodlajícího (chtějícího) živiti (podporovati) (*nūtrire*) rodiče? — 20. Učitelky pochválily příčinlivé dívky, napomenuly lenivé dívky; ony odměnily (vyznamenal) (= obdařily odměnou, *afficiō*), tyto potrestaly (*pūnire*). — 21. Protože jste řádně a pečlivě dokončili (*finire*, plqupf.) své úlohy, byli jste od učitele pochváleni, nikoli potrestáni. — 22. Proč jsi nás potrestal, ačkoli jsi věděl (*scire*, plqupf.), že jsme nechybili? — 23. Sestra řekla, že bratři neuposlechli rozkazů rodičů. Kéž by je otec potrestal (*konj. plqupf.*)! Kéž by byli bývali potrestáni od rodičů! — 24. Stěny řeckých chrámů byly vyzdobeny (*vestire*) a okrášleny obrazy. — 25. Zdaž nebudete poslouchati (*pārere*), hoši, rodičů, od nichž jste byli vyživeni, ošaceni a vychováni? — 26. Dobrotivý Bůh, který žíví (*alere*) nebeské ptáky, nivy odívá květy a vše zachovává, také vás vyživil, ošatil a zachoval. — 27. Kimon často dal plášť člověku hůře (chatrněji) oděnému. — 28. V Thebách dva bratři, Eteokles a Polyneikes, vespolek zápasili o královský trůn; když oba bratři dokonali (*finire*) život v boji, stal se králem (kraloval) v Thebách Kreon, který jednoho z obou bratří, Eteoklea, statečně hájícího thebské město, pohřbil s velikými počty. Aby mrtvola druhého z obou [bratří], Polyneika, bojujícího proti vlasti, nebyla pohřbena, Kreon všem občanům zabránil (*im-*

pedire, str. 361). — 29. Když Epameinondas uslyšel (se dověděl), že Bojotové zvítězili, vytrhl (*evellere*) z těla kopí, kterým byl proboden (*trānsfigere*), a zemřel (*occumbere*). — 30. Hannibal často spal (*dormire*) na zemi. —

74. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 715!)

1. Když Gaius Julius Caesar při první srážce porazil (*vincere*) pontského krále Farnaka, své vítězství oznámil římskému senátu třemi slovy: »Přišel jsem, uviděl jsem a zvítězil jsem (*venire, vidēre, vincere*).« — 2. Roku 264 př. Kr. Římané přišli na Sicílii. — 3. Hoch do školy nepřichází [*slabika* »ve-« jest krátká], nepřišel [*slabika* »vě-« jest dlouhá]. Proč nepřicházíte do školy, proč jste nepřišli? — 4. Zda očekáváte přátele ve svém domě? Očekáváme, neboť přijdou-li (= jestliže přijdou, *fut. II.*), naše radost bude veliká. — 5. Kdybys byl nezakázal (*vetāre*), byl bych ti, příteli, přišel ku pomoci. — 6. Jest známo, že Římané byli velmi stateční; proto není divu, že se římské území rychle rozšířilo a že se skoro celý okrsek zemský dostal (*venire*) do moci Římanů. — 7. Caesar doufal (se kojil naději), že Pompeius k němu přijde. — 8. Odporujte (předcházejte) přicházející nemoci (= zamezte vznikající nemoc)! — 9. Již nyní buďtež, jinoši, pamětlivi budoucího (příštího) (*venire*) stáří! — 10. Když roku 218 př. Kr. Hannibal přišel do Itálie, přemohl (*vincere*) dvě římská vojska (zvítězil nad dvěma římskými vojsky), u Ticina a u Trebie. —

11. Z mnohých příčin jsem neprozradil (nevyjevil) (*aperire*) svůj úsudek před cizím člověkem. — 12. Proč jsi, příteli, nepokryl (*operire*) květy (květinami) bratrův hrob? — 13. Dovídáme se (*comperire*) o přítelově návratu (*akus.*); včera jsme se dověděli o přítelově návratu. Od koho jsi se dověděl o přítelově návratu? — 14. Samský samovládce Polykrates našel (*reperire*) prsten, jež (byl) hodil (*dēicere*) do moře, druhého (příštího, následujícího) dne v žaludku ryby. — 15. Když král přemohl Sabinské (zvítězil nad Sabinskými), byla uzavřena (*ferire*) smlouva. — 16. Hannibal novými zařízeními a zákony kartaginskému státu dal oporu (. . . stát uchoval) (*fulcire*). — 17. Vinná réva klesá (tíhne) k zemi, nebyla-li podepřena (*fulcire*). — 18. Unavený muž [si] načerpál (nabral) (*haurire*) vodu ze studně; také unavené ženy [si] načerpaly (nabraly) vodu ze studní. — 19. Podvelitel napsal Caesarovi: »Všechny nepřátelské vojenské zástupy přišly (přitáhly) (*advenire*), aby dobývaly (*oppugnāre*) našeho zimního tábora; ale naše síly již jsou vyčerpány (*exhaurire*), protože (= a pro-

to) přijď nám ku pomoci!« — 20. Jsi přemáhán a spoutáván, budeš přemáhán a spoutáván (*vincire*). — 21. Spoutáváme toho, koho jsme přemohli. — 22. Nepřátelský vůdce přemohl naše vojiny a velmi těžkými pouty [je] spoutal. — 23. Na náhrobku kteréhosi starověkého krále bylo napsáno: »Řádně jsem žil, nepoctivě jsem uvěznil (*vincire*), nepřátele jsem přemohl.« — 24. Již zákonem přírody jest ustanoveno (*sancire*), aby děti byly pamětlivý dobrodini rodičů; a proto (str. 649) někteří národové ustanovili, aby nedostatek úcty dětí k rodičům byl trestán. — 25. Mnozí dějepisci naplnili (*refercire*) své spisy dětinskými báchorkami. —

75. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 716!)

1. Skoro vše dopadlo (stalo se) (*evenire*) naopak (jinak), než jsi (byl) řekl. — 2. Otevřel jsi (*aperire*) mi oči. — 3. Svebové, kteří se (byli) shromáždili (sešli) (*convenire*) u břehu (na břehu) Rýna, se rozešli (odtáhli) (*discedere*), jakmile se dověděli (*comperire*) o Arlovistově porážce. — 4. Markus Tullius Cicero řekl Katilinovi: »Přišel jsi do senátu, Katilino! Kdo z tolika tvých přátel tebe pozdravil? — 5. Když Caesar uvedl (*redigere*) Bellovaky ve svou moc a přitáhl k Ambibarium, tito se mu se vším svým majetkem (*pervenire*) ihned vzdali (*dedere*). — 6. Jest známo, že zákony byly vynalezeny (*invenire*) k blahu občanů. — 7. Doufám, že jsi zdrav dorazil (*pervenire*) domů. — 8. Římané ukamenovali (*cooperire*) vojenského tribuna, který se (byl) ukázal (*sē praebere*) zbabělým. — 9. Cicero vypravuje, že našel (*reperire*) v Syrakusách Archimedův hrob, zarostlý (porostlý) (*obserere*) křovím. — 10. Uzavřené (*ferire*) smlouvy byly nepřáteli zrušeny (*frangere*). — 11. Jest známo, že Sokrates neuprchl z vězení, nýbrž poslouchaje (*oboedire*) zákonů vlasti vypil (*haurire*) jed; vypitý jed Sokrates pocítil (*sentire*) nejprve v nohou. — 12. Přátelé procházejíce se na náměstí našli (*invenire*) peníze; slyšel jsem (doslechl jsem se), že druhého dne (den po tom) nalezené peníze odevzdali (*tradere*) učitel. Tuto ztrátu učitel úředně dal ohlásiti (str. 650). — 13. Vyslanci (náhodou) se setkali (*convenire*) s Caesarem na cestě. — 14. Přemožení (*vincere*) nepřátelští vojínové byli odvedeni do vězení se spoutanýma (*vincire*) rukama. — 15. Pocestný s veselou myslí pozdravil slunce, které byvši zastřeno (*operire*) mračky znova se ukázalo (*aperire*). — 16. Když síly řeckých obcí válkou byly vyčerpány (*exhaurire*), shodli se (*convenire*) vespolek o míru. — 17. Vyzvědač, jež naši vojínové [byli] našli (přistihli) (*reperire*) blízko městských hradeb, byl spoután. — 18. Bez magnetické střelky

Amerika nebyla by bývala objevena (*invenire*) Kolumbem. — 19. Vodovody nebyly nekryté (*apertus*), nýbrž byly přikryty (*operire*), aby voda zůstávala čistá. — 20. Když se filosof Anaxagoras dověděl (*comperire*) o synově smrti, s klidnou myslí pravil: »Nic nového se nedovídám (= neslyším), neboť jsem věděl, že jest smrtelný.« —

21. Protože se přišlo [v líčení] k tomuto oddílu, nepokládám za nevhodné vyložiti o mravech (zvycích) Gallů a Germánů. — 22. Zdali jest pravda, že sklo bylo vynalezeno od Foiničanů? — 23. Četli jsme, že Delfy byly plné (*refercire*) darů v obět slíbených. — 24. Neopovaž se sem přijíti (*konj. perf.*, str. 219)! Neboť přijdeš-li (*ind. fut. II.*), nesnadno odejdeš. — 25. Když římsíťi poslové v Kartagině požádali, aby jim Hannibal byl vydán, Hannibal utekl se (*confugiō*) k bithynskému králi Prusiovi, ale ani tam nenalezl (*reperire*) záchrany; neboť jakmile se Římané o tom dověděli, poslali do Bithynie legáta Tita Quinctia (* Kvinkcia) Flaminina s vojáký, aby zajali Hannibala. Prusias neodporoval a zrádně opustil svého hosta. —

ferō, ferre, tulī, lātum, nésti. — (Viz str. 789!)

Sloveso »ferō, ferre = *nesu, nésti*« se časuje pravidelně podle třetí konjugace (podle vzoru »*carpō, carpere*«), ale v některých tvarech přítomného systému se připíná původní přípona — (tedy nikoli koncovka třetí konjugace) — přímo ke kmeni »*fer-*«. (Tyto odchýlné tvary jsou zde vytištěny polotučně.)

Āctivum.

Ind. prés.: Sg.: 1. <i>ferō</i> , 2. <i>fers</i> , 3. <i>fert</i> .	}	nesu, neseš,
Pl. 1. <i>ferimus</i> , 2. <i>fertis</i> , 3. <i>ferunt</i> .		atd.
Konj. prés.: Sg. 1. <i>feram</i> , 2. <i>ferās</i> , 3. <i>ferat</i> .	}	ať nesu,
Pl. 1. <i>ferāmus</i> , 2. <i>ferātis</i> , 3. <i>ferant</i> .		ať neseš, atd.
Ind. impf.: Sg. 1. <i>ferēbam</i> , 2. <i>ferēbās</i> , 3. <i>ferēbat</i> .	}	nesl (-a, -o)
Pl. 1. <i>ferēbāmus</i> , 2. <i>ferēbātis</i> , 3. <i>ferēbant</i> .		jsem, atd.
Konj. impf.: Sg. 1. <i>ferrem</i> , 2. <i>ferrēs</i> , 3. <i>ferret</i> .	}	nesl (-a, -o)
Pl. 1. <i>ferrēmus</i> , 2. <i>ferrētis</i> , 3. <i>ferrent</i> .		bych, atd.
Ind. fut. I.: Sg. 1. <i>feram</i> , 2. <i>ferēs</i> , 3. <i>feret</i> .	}	budu nésti, atd.;
Pl. 1. <i>ferēmus</i> , 2. <i>ferētis</i> , 3. <i>ferent</i> .		ponesu, atd.
Imperativ I.: Sg. 2. <i>fer!</i> nes! — Pl. 2. <i>ferite!</i> neste!		
Imperativ II.: Sg. 2. <i>fertō!</i> nes(iž)! — 3. <i>fertō!</i> nes (on, ona)!		
Pl. 2. <i>fertōte!</i> nestež (vy)! — 3. <i>feruntō!</i> nestež (oni, ony)!		
Infin. prés. akt.: <i>ferre</i> , nésti.		
Particip. prés. akt.: <i>ferēns</i> , <i>ferentis</i> , nesa, nesouc; nesoucí.		

Passivum.

Ind. prés.: Sg. 1. <i>feror</i> , 2. ferris , 3. <i>fertur</i> . Pl. 1. <i>ferimur</i> , 2. <i>ferimini</i> , 3. <i>feruntur</i> .	}	jsem nesen, (-a, -o), atd.
Konj. prés.: Sg. 1. <i>ferar</i> , 2. <i>ferāris</i> , 3. <i>ferātur</i> . Pl. 1. <i>ferāmur</i> , 2. <i>ferāmini</i> , 3. <i>ferantur</i> .	}	ať jsem nesen, (-a, -o), atd.
Ind. impf.: Sg. 1. <i>ferēbar</i> , 2. <i>ferēbāris</i> , 3. <i>ferēbātur</i> . Pl. 1. <i>ferēbāmur</i> , 2. <i>ferēbāmini</i> , 3. <i>ferēbantur</i> .	}	byl (-a, -o) jsem nesen, (-a, -o), atd.
Konj. impf.: Sg. 1. ferrer , 2. ferrēris , 3. ferrētur . Pl. 1. ferrēmur , 2. ferrēmini , 3. ferrentur .	}	byl (-a, -o) bych nesen, (-a, -o), atd.
Ind. fut. I.: Sg. 1. <i>ferar</i> , 2. <i>ferēris</i> , 3. <i>ferētur</i> . Pl. 1. <i>ferēmur</i> , 2. <i>ferēmini</i> , 3. <i>ferentur</i> .	}	budu nesen, (-a, -o), atd.
Imperativ: —		
Infin. prés. passiv.: ferri , býti nesen, (-a, -o).		

*

Tvary utvořené z kmene perfektního a supinového jsou zcela pravidelné:

Ind. perf. akt.: *tulī, tulistī, tulīt, tulimus, tulistis, tulērunt*, přinesl
(-a, -o) jsem, atd.

Ind. plqpf. akt.: *tuleram, tulerās*, atd.; (str. 28 a násl.).

Ind. fut. II. akt.: *tulerō, tuleris*, atd.; (str. 58 a násl.).

Konj. perf. akt.: *tulerim, tuleris*, atd.; (str. 213).

Konj. plqpf. akt.: *tulisse, tulissēs*, atd.; (str. 222).

Inf. perf. akt.: *tulisse*, (str. 387).

Ind. perf. passiv.: *lātus (lāta, lātum) sum*, atd., byl jsem přinesen,
(-a, -o), atd.; (str. 99).

Ind. plqpf. passiv.: *lātus (lāta, lātum) eram*, atd.; (str. 113).

Ind. fut. II. passiv.: *lātus (lāta, lātum), erō*, atd.; (str. 125).

Konj. perf. passiv.: *lātus (lāta, lātum) sim*, atd.; (str. 215).

Konj. plqpf. passiv.: *lātus (lāta, lātum) essem*, atd.; (str. 225).

Inf. perf. passiv.: *lātum (lātam, lātum, lātōs, lātās, lāta) esse*;
(str. 390).

Inf. fut. akt.: *lātūrum (lātūram, lātūrum, lātūrōs, lātūrās, lātūra) esse*; (str. 413).

Inf. fut. passiv.: *lātum iri*; (str. 419).

Particip. perf. passiv.: *lātus, lāta, lātum*; (str. 82).

Particip. fut. akt.: *lātūrus, lātūra, lātūrum*; (str. 382).

Supinum: *lātum*; (str. 79).

Slovník k 63.—70. úloze.

absēns, entis, (I, 456); (je-li doplňkem, II, 653:) za (v) nepřítomnosti; *jsa* (jsouc) nepřítomen (nepřítomna)

abstinentia, ae, f., zdrželivost; (zdrželivost od peněz), neúplnost, nezištnost, poctivost

accidit, ere, (perf.) *accidit, ut* (s konj. prés. po hlavním čase a s konj. impf. po vedlejších čase řídicího slovesa), stává se, přihází se, že (s indik.) . . . ; (II, 393)

accipiō, accipere, accēpi, acceptum, 3., (I, 489), **a**) přijímáti, brátí; *obsidēs a.*, přijímáti rukojmí; **b**) přijmouti, vzítí na sebe; **c**) přijímáti do domu (pohostinu) = vítáti, hostiti, častovati; **d**) přijímáti; nakládáti, zacházeti (*s někým nějak*); **e**) přijímáti, neodmítáti, uznáváti, schvalovati, svoliti, souhlasiti; **f**) (*duchem, smysly*) vnímati, postřehovati, znamenati, pozorovati; **g**) naučiti se, zvědětí, dovědětí se; *auribus a.*, slyšetí; **h**) pojímáti, vykládati si, brátí ve smyslu (*dobrém nebo zlém*);

j) dostáti, obdržeti; **k**) (*něco*) obdržeti smysly, na př.: *voluptātem a.*, pocítiti rozkoš; *vulnera a.*, utřítí rány; *clādem a.*, utrpětí porážku; *iniūriam a.*, (II, 252); **l**) obdržeti sluchem = slyšetí, doslechnouti se, dovidáti se;

aliquid dōnō (dat., viz II, 588, dare) *accipere*, něco dostáti darem; *epistulam a.*, dostáti, obdržeti dopis; *beneficium acceptum*, přijaté, prokázané dobrodini

aciēs, (I, 298; II, 393); *in aciē concidere*, padnouti v bitvě, v boji, (*jejž svedlo sešikované vojsko*)

ad, (I, 17, 438); *omnēs ad ūnum*, všichni do jednoho; *ad id tempus*, do té doby; [ve spojení se jmény měst: II, 665, 666]

addiscō, ere, addidici, —, 3., (*aliquid*) přijívatí se, přijíctí se (něčemu)

addūcō (II, 295) *aquam in urbem*, zavádím, dávám zavádětí (II, 650) vodu do města

adimere (II, 559) *praedam*, odnítí kořist, lup

adiungō, ere, adiūnxī, adiūnctum, 3., (II, 120); *ad societātem sē adiungere*, přidružovati se, přidáváti se ke spolku

adiuvāre, (II, 120, 481); *ab aliquō adiuvor*, od někoho, někým jsem podporován, posilován; u někoho, v někom nalézám pomoc, podporu; (*v češt. aktivně:*) někdo mi pomáhá, poskytuje pomoci, přispívá, prokazuje službu; někdo mě podporuje, posiluje; *pauperēs ā nōbīs adiuvantur*, chudým se od nás pomáhá (= pomáháme chudým); *adiūtus*, podporován, podporovaný, posilen(ý)

adnuō, (*annuō*), *ere*, *adnuī*, —, 3., **a**) příkyvovati, kynouti hlavou; dáváti pokyn, hlavou pokyovovati; pokynem označiti; **b**) dovoliti, svoliti; přisvědčiti, schváliti; dáti souhlas; **c**) připovídati, příslibovati

adolēscō, *ere*, *adolēvi*, —, 3., **a**) dorůstati, dospívati; vyvíjeti se; **b**) přibývati, vzrůstat se, siliti, mohutněti; **adultus**, dorostlý, dospělý, vyrostlý; vyspělý, pokročilý; silný, mocný, mohutný (*politicky, duševně*)

adolēscōns (I, 349) *sēdecim annōrum*, mladík, jinoch mající 16 let věku = šestnáctiletý mladík, jinoch; (*genitiv vlastnosti, qualitātis*)

adveniō, *ire*, *advēni*, *adventum*, 4., (II, 69)

adversus, *a*, *um*, (I, 321; II, 585), protivný, nepříznivý; (*o bitvě*;) nešťastný

advolō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) přiletěti; **b**) přikvapiti, přihnati se; vyřítiti se

aequor, *ōris*, n., **a**) rovina, pláň; úhor; **b**) hladina vodní, mořská hladina; **c**) m o ř e

aestus, *ūs*, m., **a**) žár, vedro, parno; **b**) příboj (vln), vlnobití; *aestūs*, (*plur.*), vlnobití; **c**) (vlnobití citů =) prudkost, žár vášně, vášnivě vzrušení mysli, vášeň, roznicenost, ohnivost; **d**) nerozhodnost, kolisavost, rozpačitost; **e**) neklid mysli, nepokoj mysli

agitō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) hýbati, pohybovati; poháněti, proháněti; **b**) povzbuzovati,

podněcovati; **c**) (*zvěř*;) proháňeti, pronásledovati, honiti, štváti; **d**) (*lidi*;) pronásledovati, honiti; štváti; **e**) stíhati, kárati, posmívati se;

f) uváděti v pohyb, zvltniti, vzdouovati, vzbouřiti; **g**) pobuřovati, znepokojoovati, drážditi; **h**) konati, vykonávati, provozovati; **j**) (*svátky*;) slaviti; **k**) (*dobu, čas*;) trávití, žiti; **l**) počínati, věsti si;

m) přetřásati (*řeči*), jednati, vyjednávati (*o něčem*), projednávati (*něco*), raditi se; **n**) (*v duchu*) přemítati, uvažovati, obmyšleti, zamýšleti

agnōscō, *ere*, *agnōvi*, *agnitum*, 3., [*ad*, (*g*)*nōscō*] **a**) opět poznávati; poznati; **b**) (rozpomínaje se opět poznávati =) vzpomínati si; **c**) (poznávati dosud neznámé =) chápati, rozuměti; **d**) (něco poznávati správným =) uznávati, schvalovati; připouštěti (za pravé)

agere, (II, 100, 151, 200, 342, 568, 505); **āctum est dē aliquō**, jest vyjednáváno, jest rozhodnuto o někom; jest veta po někom

aliquantum, trochu, dosti; značně **aliquis vestrum**, (II, 295), někdo z vás; *vestrum* (II, 5)

aliquot, (*nesklonné*), několik; *aliquot libri*, několik knih, spisů

alō, *alere*, *aluī*, *altum*, (pozdější tvar *alitum*), (I, 317), **a**) živiti, krmiti, chovati, vyživovati, výživu poskytovat; *aliquem publicō sūmptū alere*, někoho živiti na státní útraty; **b**) živiti,

vychovávati; **altus**, byv vychován; *puer altus est*, hoch byl vyživen, vychován, vyrostl; **c**) živiti, siliti, posilovati, činiti silným, činiti velkým, podporovati, posilovati; *spem alere*, živiti, vznítiti naději; *audāciam alere*, posilovati smělost; *amor alitur*, láska sílí, roste; *civitatē alere*, přispívati ke zdaru obce; *incendium alere*, udržovati oheň, přikládati na oheň

ambitiō, *iōnis*, f., **a**) obcházení uchazečů po voličích; (dovolené, zákonné) ucházerí se o úřad; **b**) ucházení se o přízeň, vyhledávání přízně, touha po přízni lidu, touha po oblíbě u lidu; stranicťví; **c**) ctižádost; *ambitiōne*, ze ctižádosti, pro ctižádost; **d**) marnivost, ješitnost, honosivost, okázalost, nádhera; **e**) horlivé usilování (o něco)

amor suī (*genit. předmětný*, (I, 465), (I, 202), [láska k sobě —] sebeláska

animus, viz: *explēre* (str. 748); *animi immortālitās*, nesmrtelnost duše; *hominēs dūri animi*, lidé tvrdého srdce

antepōnō, *ere*, *anteposuī*, *antepositum*, 3., **a**) předkládati; napřed klásti; klásti, stavěti před (něco); **b**) *aliquem alicui a.*, stavěti někoho nad někoho, dáváti přednost někomu (*v lat. akus.*) před někým (*v lat. dativ*); *aliquid alicui rei a.*, něčemu (*v lat. akus.*) dáváti přednost před něčím (*v lat. dat.*)

antequam, **priusquam**, (časové

spojky, jež uvádějí vedlejší věty časové jednak indikativní, jednak konjunktivní; indikativní věty časové určují čas objektivním dějem, konjunktivní časové věty vyjadřují děj subjektivně představovaný a očekávaný); **a**) v indikativních větách s indik. prés. o budoucím ději po kladné řídicí větě, s indik. fut. II. o budoucím ději po záporné řídicí větě, s indik. perf. o minulém ději; *dříve než*, (po záporné řídicí větě:) *dříve než*; *dokud ne*; **b**) v konjunktivních větách jest buď konjunktiv prés. (o ději formou přítomném, ale co do smyslu budoucím, zvláště v obecných rčeních) buď konj. impf. a plupf. (o ději minulém, současném a předčasném); *dříve než*; *dříve než by*

ānulus, *ī*, m., prsten, pečetní prsten

apparō (*adparō*), *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., připravovati, chystati, vystrojovati, (*aliquid*, něco); připravovati se, chystati se, strojit se (*aliquid*, k něčemu); *apparō*, dávám připraviti, (II, 650)

appellō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 131, 180; II, 393, 482); *appellātus*, (na)zvaný

appetō, *ere*, *appetivī*, *appetiī*, *appetitum*, 3., **a**) spěti (po něčem), spěchati, jíti; **b**) sahati (*po něčem*); hleděti dosci (*něčeho*); hnáti se (*po někom, po něčem*); obořovati se, napadati; **c**) (*o čase*:) blížiti se, na-

stávati; **d)** domáhati se, ucházeti se, dychtiti, toužiti, bažiti, státi (o něco); *vítam a.*, státi o život

arcessō, *ere*, *arcessivī*, *arcessitum*, 3., **a)** obeslati, přivolati, povolati, zavolati; *aliquem auxiliō a.*, přivolati, zavolati někoho ku pomoci, na pomoc (*v lat. dat.*); *ad sē aliquem a.*, povolati někoho k sobě; **b)** na soud povolati, pohnati, obžalovati; **c)** přivoditi, způsobiti, zjednati, připraviti

ārdēre, (II, 585), jitřiti se, vřiti; *Gallia ārdēbat*, Gallie se jitřila, vřela

arrēpō, (*adrēpō*), *ere*, *arrēpsi*, —, 3., přilézati; připlížiti se; přikrádati se, přilouditi se

arrogantia, *ae, f.*, osobivost, zpupnost, domýšlivost, nadutost, vypínavost

aspermō, *ere*, *aspermī*, *aspermum*, 3., [*ad, spargō*], **a)** stříkati (na něco, do něčeho); **b)** přimísiti, připojiti, přičiniti, přidati; **c)** postříkati, pokropiti, potřísniti; pokáleti; *sanguine a.*, potřísniti krví

assuēscō, *ere*, *assuēvī*, *assuētum*, 3., [*ad-suēscō*], [vyslov: as-své-skó, as-své-sce-re, as-své-ví, as-své-tum], (II, 246); (perfectum praesens:) **assuēvī**, mám zvyk, mám ve zvyku, mám v obyčeji, jsem zvyklý, (II, 293); (je-li toto sloveso ve spojení s infinitivem některého slovesa, lze je přeložiti buď opětovacím slovesem, jehož infinitiv jest předmětem slove-

sa *assuēscere*, buď příslovci »obyčejně, často, rád«; *assuēvī aliquid facere* = zvykl jsem si, mám ve zvyku, mám v obyčeji, jsem zvyklý něco konati; konávám, činívám něco; obyčejně, často, rád něco konám; (k přítomnému perfektu *assuēvī* druží se plusquamperfectum *assuēveram* = měl jsem zvyk, měl jsem v obyčeji, měl jsem ve zvyku, byl jsem zvyklý);

(vazba s ablativem:) *luxuriā atque inertīā assuēvī*, zvykl jsem (si) rozmařilosti a nečinnosti;

assuētus, (*adsuētus*), *a, um*, **a)** (*aliquā rē*), zvyklý, uvyklý, zvyknuv (něčemu); **b)** obvyklý, obyčejný, známý

atterō, *atterere*, *attrivī*, *attritum*, 3., [ad-terō], **a)** třiti; **b)** otíratí, třením umenšovati, poškozovati, opotřebovati; **c)** (umenšovati), oslabovati; ničiti, přiváděti ve zkázu; vysíliti, promarniti, ochuzovati

augēre, (II, 434); *augērī*, zvětšovati se, množiti se, růsti, zesíliti; mohutněti, vzmáhati se, nabývati moci; býti zvětšován, obohacován, povznášen; *opēs augentur*, moc se povznáší; *familiaritās augētur*, přátelství se množí, počet důvěrných přátel roste; *bellum augētur*, válka se vzmáhá; *animus augētur*, srdnatosti přibývá; *tū ā mē auctus es*, ty jsi byl podporován, tobě se dostalo podpory; *ōmine auctus*, povznesen,

povzbuzen věštným znamením
auxilium, (I, 460; II, 45, 69); *auxilia peditātūs equitātūsque*, pomocné voje pěší a (i) jízdní
aviditās, *aviditātis*, f., a) dychtivost, chtivost, nedočkavost; touha; b) hrabivost, lakota, lakomost; *māximā aviditāte*, s největší dychtivostí
avidē, dychtivě, chtivě, žádostivě; nedočkavě; vášnivě, prudce (II, 63)
avidus (II, 5; 653)
barba, *ae*, f., vous, vousy; chlupy
beātus, (I, 389), viz *ter* (str. 766)
bellum dē principātū, válka o náčelnictví; [viz *contrā*]
bibō, *ere*, *bibī*, —, (supinové tvary se nahrazují slovesem *potāre*, viz 9. sešit, str. 427, číslo 1.), a) pít, napít se; b) vpít, vssávat do sebe, ssát, střebati, napájet se; *aquam b.*, pít vodu, napít se vody
biduum, *biduī*, n., doba dvou dní (jdoucích po sobě); *biduō* (abl.), ve dvou dnech; *biduum* (akus.), (po) dva dny; *biduō post*, o dva dny později; *biduō ante*, o dva dny dříve; *via biduī* (genit.), dvoudenní cesta = dva dny cesty
bona, *ōrum*, (I, 179, 496; II, 121, 297, 560); *omnia bona*, všeliké, všemožné dobro
cadere (II, 560) **in fontem**, padnouti, spadnouti do pramene, do studánky, do studně; *arbor cecidit*, strom padl; *peditēs in pugnā cecidērunt*, pěšáci v boji padli (zahynuli); *paene cecidī* viz *paene*

caedō, *ere*, *cecidi*, *caesum*, 3., (II, 69); *Rōmāni caesi sunt*, Římané byli pobiti, povražděni; *virum caedere*, zabít, usmrtit muže; *arborem c.*, porážeti, porazit, (s)káceti strom; *gladiō nōdōs c.*, mečem rozít, přetít uzly; *arbor caesa*, poražený, skácený strom

calamitās, (I, 284; II, 434, 297); *calamitātēs belli*, válečné pohromy

campus, *i*, m., (I, 68), a) [ploché pole], rovina, pláň, planina; niva; luh; úhor; b) širé pole (*k svedení bitvy*); c) plocha, plán; d) *campus Mārtius*, pole Martovo, (rovina v Římě při Tiberu); e) komítie, volby; f) shromaždiště lidí cvičících své síly nebo bavících se hrou, procházkou a pod.; g) (*širé*) pole, obor (*činnosti*); h) rejdiště

canere, 3., (viz I, 334; II, 408); *fidibus c.*, hráti na lyru; *tuba cecinit*, trubka, truba, polnice zazněla; *arundine c.*, pískati na píšťalu; *receptuī* (dativ) *canere*, troubiti k ústupu; (*o hlasech zvířat*;) *canere* = kokrhati, krákat, houkat, skřehotati

capessō, *ere*, *capessivī* (*capessū*), *capessitum*, 3., a) horlivě se chápati, pojímati; b) chvátati, usilovati, dospěti (*někam*); c) snažit se (*o něco*), pachtiti se (*po něčem*); d) horlivě bráti na sebe, podstupovati (něco); *fugam c.*, (chutě) dávat se na útěk; *pugnam c.*, dávat se v boj

capillus, *i*, m., (*sing. i plur.:*) vlas, vlasy, kadeř, kadeře; (*někdy též:*) vous, vousy

capio, *ere*, (I, 488; II, 297; II, 101, 393, 434); *detrimentum c.*, vzítí, utrpětí ztrátu, škodu; *urbem c.*, dobýtí, zmocnití se města; (*vojensky*) vzítí město; *militēs c.*, zajímati, zajmouti vojiny; *ex aliquo fructum c.*, mítí prospěch, užitek z někoho; *leonem c.*, chytiti lva; *ex hostibus aliquid c.*, něco ukoristiti, něčeho dobýtí na někom

carrus, *i*, m., vůz (čtyřkolý dopravní)

causa, *ae*, f., (I, 389; II, 152); *magnae causae*, závažné důvody, důležité příčiny; *quā dē causā, quam ob causam* (II, 649)

causā, (II, 51); *studiōrum causā*, za účelem studia, studií, (na studii)

cēna, (I, 77; II, 122, 434); *in cēnā*, na, při hostině

certō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** zápasiti, závoditi, zápolití, potýkati se; **b)** usilovati, snažití se; **c)** (*slovy, řeči, zejména před soudem:*) zápasiti, potýkati se; **d)** (*ve válce:*) zápasiti, potýkati se; bojovati; *inter sē dē rēgnō certāre*, vespolek zápasiti o královský trůn

certus, (I, 334); *certior*, (II, 41, 42; 247; viz *faciō*)

cinis, *cineris*, m., (*zřídka f.*), **a)** prach, popel; *cinerēs*, dešť, spousta popela; **b)** [hromada spáleného popela], spáleniště, (*o městech lehlých popelem*); **c)** popel; zkáza; (hrob)

civilis (I, 434; II, 485); *discordia civilis*, nesvornost občanská, mezi občany

civis, (I, 334, 350; II, 568); *mei (tuī) civēs*, moji (tvoji) spoluobčané

clāmō, *āre, āvi, ātum*, 1., (I, 61), **a)** křičeti, hlasitě volati; **b)** volati, jmenovati, vzývati, přivolávatí

clāmōr, (II, 69, 485); *clāmōrēs*, hlasitě nářky

coepi, *coepisse, coeptus*, (sloveso schodné), (časování viz na str. 656), *z a č a l* (-a, -o) *j s e m*; *p o č a l* (-a, -o) *j s e m*; [při passivním infinitivu bývá trpný tvar:] *coeptus, coepta, coeptum sum*, (II, 656); [particip. perf. passiv.:] *coeptus*, (II, 485); *bellum coeptum est*, *v á l k a s e z a č a l a*; [viz též: *incipiō*]

cōgnōscō, *ere, cōgnōvi, cōgnitum*, 3., (I, 390; II, 37, 212, 235, 298), **a)** poznávati, seznávati, seznamovati se; **b)** poznávati, uznávati (*za pravě*); dosvědčovati totožnost; **c)** [poznávati písmena], čísti, přečísti; **d)** dovídati se (*o něčem*), zvídati (*něco*), slyšeti, nabývatí známosti; **e)** hleděti poznati (*něco*), zvídati, vyzvídati, pátrati (*po něčem*), ptáti se; **f)** obeznamenovati se, shlédnouti, vyšetřiti (*něco*); **g)** zkoumati, vyšetřovati; činiti nález; rozhodovati (*o něčem*);

aliquem amicū vērū c., v někom poznávati pravého přítele; *militēs fortēs c.*, sezná-

vati, shledávati vojiny statečnými; (*vazba 2 akus.*);

dē aliquā rē (dē reditū) c., dověděti se o něčem (o návratu);

cōgnōvī, (perf. praes.), znám, vim; *cōgnitum est*, seznavo se, shledalo se, jest známo

cōgere (II, 298, 248; 370) **aliquem vī**, někoho donutiti, přinutiti moci; *cōpiās cōgere*, shromáždití branné sbory, branný lid, vojsko

colō, *ere, coluī, cultum*, 3., (I, 318), **a)** (*v rolnictví, sadařství:*) vzdělávati, pěstiti; *cultus*, vzdělaný, pěstěný; **b)** (*o těle:*) pěstiti, ošetřovati, ozdobovati; **c)** (*o duši:*) šlechtiti, (z)ušlechtovati; zjemňovati; **d)** (= *incolere:*) bydletí, obývati; **e)** (*o bozích a jejich vztahu k některému místu:*) opatrovati, chrániti, oblíbiti si;

f) dbáti (*o někoho, o něco*), pěstiti, pěstovati (*někoho, něco*), hleděti si (*něčeho*), šetřiti (*něčeho*);

g) vážiti si (*někoho*), ctíti, uctívati, míti v úctě, chovati v úctě, uctivě se chovati; *deum c.*, ctíti boha

colossus, *i, m.*, kolos, (socha neobyčejné velikosti, obrovských rozměrů). — Ze starověkých kolosů zvláště byl proslaven »kolos rhodský«, počítaný k sedmi divům světa.

comes, (I, 390); *comitēs*, průvodci, druzi, soudruzi; družina

committere, 3., (I, 406; II, 298); *currum c.*, svěřiti, odevzdati,

přenechati (*vůz* =) řízení vozu; *nihil c.*, nic nezavinití, ničeho se nedopustiti; ničím se neprohřešiti, se neproviniti

cōmoedia, *ae, f.*, veselohra, komedie

compescō, *ere, compescuī*, —, 3., v mezích, na uzdě držeti; svíratí, krotiti; tlumiti, utlumiti, potlačiti; (I, 461)

compōnō, *ere, composuī, compositum*, 3., **a)** skládati, sestavovati, spojovati, pojiti, tvořiti; **b)** srovnávati, přirovnávati; **c)** skládati, spisovati; *librōs c.*, sepsati spisy; **d)** společně umlouvati, ujednati, sjednati; shodnouti se; dorozuměti se; **e)** sestaviti, spořádati, uspořádati, uvéstí do pořádku, upravití; **f)** (*o vojsku:*) spořádati, v pořádku postavití; **g)** uložití k odpočinku; pochovati; **h)** uložití k potřebě, schovati; **j)** [*věci:*] spořádati, zaříditi; **k)** upokojiti, uklidniti, utišiti

concidō, *ere, concidi*, —, 3., **a)** rázem padnouti; shroutiti se; skáceli se; **b)** [mrtev, poražen, zejména v boji:] klesnouti, padnouti; (*viz aciēs*, str. 735); **c)** spadnouti se; **d)** klesnouti, přijítí k pádu, zaniknouti, podlehnouti, přijítí v niveč; **e)** klesati na mysli, chabnouti, býti malomyslný

concidō, *ere, concidi, concisum*, 3., **a)** sřezati, sesekatí, rozsekatí; **b)** [*v boji:*] posekatí; porubati, pobítí; **c)** nasekatí, nabítí (*někomu*); zřezati, vypráskati, zbití (*někoho*); **d)**

(někoho) poraziti, přivést k pádu, zničit

concupiscō, *ere, concupivī (concupiī), concupitum*, 3., **a)** roz-toužiti se, zatoužiti; **b)** bažiti, dychtiti, toužiti (*aliquid*, po něčem)

cōnficiō, *cōnficere, cōnfēci, cōnfectum*, 3., **a)** zhotoviti, dohotoviti; **b)** dokonati, dokončiti; vykonati, vyříditi; *bellum c.*, dokončovatí, (do)končiti válku; **c)** (*o spise:*) dokončiti, sepsati, složití; *librōs c.*, sepsati knihy, spisy; (*o cestě:*) vykonati, uraziti; (*o čase:*) ztrávití;

d) sehnati, sebrati; shledati; opatřiti; zříditi; **e)** zjednati, způsobiti, přivoditi, vy-moci;

f) ztravovatí, ničiti; ztrmá-ceti, znaviti, zmořiti, ztýrati; vysíliti, vyčerpati; *animum c.*, týrati ducha; *calamitatibus cōnfectus*, pohromami vyčerpáný, vysílený, znavený;

g) skoliti, udolati, doraziti, dobítí, ubítí

cōnfugiō, *cōnfugere, cōnfūgi*, —, 3., **a)** utéci se, uchýliti se; **b)** uchýliti se (*k něčemu*), vzítí útočiště, sáhnouti; (I, 492)

cōnfundō, *ere, cōnfūdi, confūsum*, 3., **a)** slítí; smísiti; sloučiti, spojití; **b)** smísiti, zmásti, uvéstí v nepořádek; *cōnfusus*, spojený, zmotaný, smíšený, uvedený v nepořádek; **c)** zne-tvořiti, zohyzditi; **d)** přivéstí z (duševní) rovnováhy; po-másti, zmásti, spléstí; lekati,

děsiti; (passiv.:) *cōnfundi*, mí-siti se, slítí se, splynouti; ztrá-ceti hlavu

conquiescō, *ere, conquievī, conquiētūrus*, 3., **a)** odpočinouti si; oddechnouti si, dopřáti si od-dechu; nabýti klidu, nalézati klid; **b)** odpočívati, dávati si pokoj, ustávati

conquirō, *ere, conquisivī, conquisitum*, 3., **a)** shledávati, shá-něti, vyhledávati; **b)** (*ve vo-jenství:*) sháněti, sbíratí, brátí na vojnu; **c)** shledávati, vyhle-dávati, sbíratí; sháněti se (*po něčem*)

cōnserō, *ere, cōnseruī, cōnseratum*, **a)** (těsně) spojovatí, splétati, spínati, semknouti; **b)** spojo-vatí; **c)** *manūs (manum) cōn-serere*, sraziti se, utkati se; dáti se do sebe, pustiti se do sebe; *manum c. cum hoste*, utkávám se, pouštím se, dávám se do boje, utkávám se s ne-přítelem

cōnspiciō, *cōnspicere, cōnspexi, cōnspectum*, 3., (I, 489; II, 165, 181), **a)** hleděti, pohlížeti, pa-třiti, dívati se, upíratí zrak; **b)** spatřovatí, spatřiti, zřítí, uzřítí, viděti, uviděti, zpozoro-vatí

cōnsterō, *ere, cōnstrāvī, cōnstratum*, 3., **a)** postlati, po-střítí; **b)** (hustě) posypati, po-seti, pokrýti

cōnsuēscere, (II, 299); *cōnsuēscō efficere*, mám ve zvyku způso-bovatí, obyčejně způsobuji; *cōnsuēscō castra pōnere*, mám ve zvyku rozbíjeti tábor; oby-

čejně, zpravidla rozbíjím tábor, táborem se kladu; *cōnsuēvi accipere*, jsem zvyklý přijímati; *cōnsuēvi ignōscere*, jsem zvyklý odpouštěti; zpravidla, obyčejně odpouštím; *cōnsuēveram cremāre et humāre*, měl jsem ve zvyku spalovati a pohřbívati = spaloval a pohřbíval jsem; *cōnsuēvi humāre* = pohřbívám

cōnsulere alicui (I, 318; II, 370); **aliquem** (I, 318; II, 486, 562); *c. dē aliquā rē*, tázati se o radu v něčem, stran něčeho

contemnō, ere, contempsī, contemptum, 3., (I, 318), (*aliquem, aliquid*), **a)** pohrdati (*někým, něčím*); zlehčovati, snižovati (*někoho, něco*); **b)** nedbati, nevšímati si (*někoho, něčeho*);

ego contemnōr, mnou jest opovrhováno, se opovrhuje, se pohrdá; jsem v opovržení, nejsem vážen, jsem snižován; *contemptus, a, um*, opovržený, málo vážený, v opovržení jsoucí; potupný, potupy hodný, pohrdání hodný

contentus, (I, 372); *quō respōnsō contentī*, a tou odpovědí (jsouce) spokojeni

conterō, ere, contrīvi, contritum, 3., **a)** roztírati, rozdrobiti, rozmělniti; **b)** opotřebovati, hubiti, ničiti, mařiti; *opēs c.*, zničiti válečnou moc; **c)** nevážiti si; **d)** (*o čase:*) (z)trávit; **e)** *sē conterere* nebo *passiv. conteri*, mořiti se, trmáceti se, pachtiti se

contexō, ere, contexuī, contextum, 3., **a)** setkati, utkati, splétati, splésti; **b)** pletením zrobiti, uplésti; skládati, sestavovati; sprádati, osnovati; **c)** spojovati, slučovati; **d)** připlétati, dále sprádati; (v něčem) pokračovati; doplňovati

contrā, (předložka s akus.), (I, 182), **a)** [*místně:*] naproti, proti; *contrā septentrionēs*, proti severu; **b)** [*ve smyslu nepřátelském:*] proti; *contrā hostem bellum gerō*, vedu válku proti někomu; [*v příznivém smyslu se »contrā« neužívá*]; **c)** *contrā opinionem, expectationem*, proti očekávání, mimo nadání; *contrā ea*, proti tomu, naopak; *contrā spem omnium*, (proti, mimo naději všech =) proti obecnému očekávání; **d)** *contrā ac...*, naopak, jinak, než...

contumēlia, (I, 364); (plur.:) *contumēliae*, potupné (čest urážející) zacházení; potupné urážky; potupná porážka

crēso, ere, crēvi, crētus, 3., (I, 318), **a)** [*o něčem, co dosud nebylo:*] růsti, vyrůstati, vzcházeti; **b)** [*o něčem, co jest a čeho přibývá:*] růsti, vzrůstati, vyrůsti; **c)** růsti (*v něco*); (*vzrůstem*) měniti se (*v něco*); **d)** [*velikostí, počtem, silou:*] růsti, vzrůstati, rozmáhati se, rozhojňovati se; **e)** [*politickou mocí:*] vzrůsti, zmoci se, zmohutněti, povzněsti se; *potentia crēvit*, moc zmohutněla, po-

vznesla se; *urbs crēscit*, město roste, vzrůstá
cūnctus, (I, 260); *cūncta, ōrum*, n. plur., všechny věci; celek; veškerenstvo
cupidē, žádostivě, dychtivě, horlivě, ochotně, vášnivě; (II, 653)
currus, (I, 276, 278), viz: *committō*
dēcernere, (I, 407, 486; II, 348); *senātus dēcrēvit*, senát se usnesl, učinil usnesení; *ā senātū dēcrētum est*, senátem bylo usneseno; *honōrēs dēcernere*, povolit, přiknouti, přisoudit pocty
decōrus, *a, um, a*) slušný, příslušný, vhodný, případný; **b**) důstojný, č e s t n ý, zdobný; **c**) půvabný, sličný, krásný, spanilý
dēdere (II, 562); *sē tōtum rei pūblicae dēdere*, zcela se oddávat, věnovat obci, správě obce, veřejným věcem, (II, 652); *sē suaque dēdere*, vzdát se ve všim svým majetkem
dēdūcere (I, 440; II, 562) **colōniam**, zakládati, založit osadu
dēficiō, *dēficere, dēfēcī, dēfectum*, 3., (I, 492), **a**) odstupovat, odpadat, odpadnout, odtrhovat se (*ab aliquō*, od někoho); **b**) ustupovat, ubývat, scházet; **c**) nedostávat se, nestačovat, docházet; **d**) umdlévati, chabnout; **e**) chřadnout, hasnout, umírat;
f) opouštět; (někomu) docházet, nedostávat se
dēligere (II, 588); *aliquid sibi sēdem d.*, (*vazba 2 akus.*), ně-

co si zvolit, si vyhlédnout, si vybrat za sídlo; *aliquem sibi amicum d.*, (z)zvolit si někoho za přítele

dēmittō, *ere, dēmisi, demissum*, 3., **a**) spouštět (dolů); sesílati; **b**) [o *trámec*h:] zapouštět, zarážet; [o *zbrani*:] vrážet, vetknout, vklát; [o *hlavě*, *zraku*:] sklopit; [o *ušich*:] schlípit; [o *vojsku*:] svádět dolů; [o *slzách*:] prolévat; **c**) *animum (animōs) d.*, klesat na mysl, ztrácet srdce, (z)malomyslnět

dēpingō, *ere, dēpinxi, dēpictum*, 3., **a**) (na)malovat, vymalovat; **b**) zobrazit, vyličit

dēpōnō, *ere, dēposui, dēpositum*, 3., **a**) skládat (dolů); odkládat; **b**) uložit (k uschování, k opatrování), uschovat; svěřit, odevzdat; **c**) odstraňovat, odkládat, odložit, zapudit, zaplašit; **d**) [o *úradu*:] složit (se sebe); vzdát se; **e**) *spem d.*, vzdát se naděje; *cūrās d.*, zaplašit, zapudit z myslí starosti; *bellum d.*, ukončit válku
dērideō, *ere, dērisi, dērisum*, 2., posmívat se, vysmívat se, tupit; *dērideor*, docházím posměchu

dēscendere (II, 588); *in Italiam per Alpēs d.*, sestoupit, (při)táhnout do Itálie přes Alpy; *in forum d.*, odebrat se, přijít na římské forum [*byloť římské forum v dolině*]

dēsciscō, *ere, dēscii* [zřídka *dēscivī*], *dēscitum est*, 3., **a**) (usnášet se na odpadnutí), odpada-

ti, odtrhovati se, odvracetí se; **b)** (*odpadnutím od někomu*) přídávati se (*k někomu*); **c)** odvracetí se, odchylovati se, uchyllovati se; *ab aliquō ad aliquem d.*, přestoupiti, přidati se od někomu k někomu

dēserere (II, 409) **Hannibalem**, (zrádně) opustiti, vydati v šanc Hannibala; *fortūna dēseruit*, štěstěna opustila; *officium d.*, zpronevěřiti se, nedostáti povinnosti

dēsīnō, *ere, dēsī, dēsītum*, 3., **a)** přestávati, ustávati (= nepokračovati); **b)** [*aliquid*], (od něčeho) ustávati, (něčeho) nechávati. — (Při passivním infinitivu klade se v perf. trpný tvar *dēsitus sum*.) Přestal jsem čísti = *legere dēsī*. Řeč se přestala čísti (= přestala býti čtena) = *ōrātiō legī dēsita est*. Přestalo se bojovati = *pugnārī dēsītum est*.

dēspērō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 367; II, 52); *dē omnibus rēbus d.*, zoufati nad vším = zcela si zoufati

dēspectus, *ūs, m.*, **a)** rozhled (shora); **b)** pohrdavé shlížení, pohrdání; *d. in castra*, vyhlídka na tábor

dīcere (II, 487, 488) **prō reō**, (mluviti před soudem, pronésti obhajovací řeč ve prospěch obžalovaného =) obžalovaného hájiti řečí (před soudem)

dīscēdere (II, 563) **ā monte**, od táhnouti, ustoupiti od hory; *ā Rōmā d.*, (II, 665)

discere (I, 318; II, 301); *nihil d.*,

ničemu se neučiti; *nihil didicī*, nenaučil jsem se ničemu; nic nevím, neumím; *litterās Graecās d.*, učiti se řeckému písemnictví

dispōnō, *ere, disposuī, dispositum*, 3., **a)** klásti (stavěti) na různá místa; rozkládati, rozestavovati; **b)** pořádati, uváděti v pořádek, rovnati, urovnávati; upravovati; *carmina Homēri d.*, upravití, uspořádati, uvéstí do pořádku Homérovy básně; **c)** [o slohu:] uspořádati, rozvrhnouti, učiniti dispositi

disserō, *disserere, disseruī, dissertum*, 3., **a)** rozbíratí (řečí), v y k l á d a t i, pojednávati, přednášeti; **b)** promlouvati, rozmlouvati, rozprávěti, mluvití, hovořiti; **c)** [vykládati o něčem podle pravidel logiky], vésti vědecký rozbor

dissolūtus, *a, um, [dissolvere]*, **a)** rozpoutaný, rozvolněný; rozeschlý; chatrný; **b)** nespojený, nesouvislý, rozptýlený; **c)** nedbalý, bezstarostný, liknavý, netečný; **d)** nevázaný, lehkomyšlný, lehkovážný

distringō, *ere, distrīnxi, districtum*, 3., **a)** roztahovati, rozpínati; **b)** napínati, zvětšovati; **c)** (bolestně) napínati, trápití; **d)** zaměstnávati, zabavovati; *bellis districtus*, zaměstnán válkami

ditior, (komparativ k *dīves*, II, 44); [*dītissimus*, (superlativ, II, 44)], bohatší, [nejbohatší]

dīvellō, *ere, dīvellī* (básn. *dīvulsī*), *dīvulsus (dīvolsum)*, 3.,

a) rozervati, rozedrati; roztrhati, rozsápati, rozškubati; **b)** odervati, odtrhnouti; odlučovati, oddělovati

diversus, a, um, a) [místem, směrem:] různý, rozdílný, odchýlný, protivný, opačný; **b)** v různé strany, s různých stran (obrácený, jdoucí); na různých místech, na různých stranách; protilehlý: *diversa itinera*, různé cesty, směry;

c) [místem vespolek:] oddělený, odloučený, rozptýlený; různě postavený; **d)** [vůbec:] oddělený; zvlášť; jednotlivé; **e)** vzdálený, daleký, odlehlý; **f)** různý, protivný, opačný; **g)** nepřátelský. — (Viz II, 652!)

dolus audāx, (II, 102; I, 459), smělá lest

domitus, a, um, (II, 589; 70, 435, 488), zkrocený; přemožený, pokořený

domus Cýri, (I, 291; II, 488, 489), Kyrův palác

dōnum, viz: *accipiō* (II, 735); viz: *dare* (II, 588)

dubius; viz: *rēs* (str. 763)

dūrē, (II, 394), **a)** tvrdě, těžce, nepoddajně; **b)** přísně, necitelně, krutě; **c)** příkře, hrubě; **d)** neobratně

ē, ex, (II, 348); *ē numerō hōrum esse*, býti z (v) počtu těchto = náležeti k těmto

ebur, eboris, n., slonovina, slonová kost; (*někdy též*: věci zhotovené ze slonoviny)

effundō, ere, effūdī, effūsum, 3.,

(I, 440), **a)** [o věcech tekutých:] vylévati, rozlévati; **b)** [o věcech netekutých:] vysypávati, vypustiti; **c)** roztrousiti, promarniti, prohýřiti, rozplýtvati; (*o jmění*;) rozházeti; (*o vojsku*;) rozptýliti, rozprášiti; (*o složitých věcech*;) rozpustiti, rozvolniti, uvolniti, rozplésti; **d)** oddávati se (*něčemu*), rozplývati se (*v něčem*); **e)** vydávati, ploditi; **f)** na všechny strany házeti, metati; **g)** rozprostřiti, rozestřiti; **h)** v hojnosti vydati, vyhliti, vychliti, vysypati

ēmittere vōcem, (II, 564), vypustiti (z úst), pronésti slovo

ēnsis, ēnsis, m., (gen. plur. *ēnsium*), meč

eō, (*příslovce*), 1. [na otázku *kde?*:] na tom místě, tam; 2. [na ot. *kam?*:] tam; na to; tak daleko; do té míry; (*úřl. 65.*;) tam, na ně (= na vozy); 3. [*časově*:] do té doby, až do té doby, až potud, tak dlouho; 4. [*přisl. urč. míry*:] do té míry, tak velice; 5. [*u komparativu*:] o to, tím; 6. [*ve významu účel.*:] proto... (aby); s tím úmyslem, za tím účelem... (aby); 7. [*ve významu odůvodňovacím*:] proto, z toho důvodu

error, (I, 440); *errōrēs*, bloudění, bludné cesty, bludné plavby

ēruptiō, iōnis, f., **a)** výbuch, vypuknutí, vyšlehnutí; **b)** (vojenský) výpad

ēvomō, ere, ēvomui, ēvomitum, 3., **a)** vydávati, zvrátiti; **b)** chrliti, sptiti

exārdescō, *ere, exārsi, exārsūm*, 3., vzplanouti, zapáliti se; rozpáliti se; roznítiti se; *bellum exārsit*, válka vzplanula

excedere (II, 564); [*ex proeliō e.*, odejiti, vzdáliti se z bitvy, z boje; *urbe e.*, vycházeti, vyjít, vzdalovati se z města

excidō, *ere, excidī*, —, 3., [*ex, cadere*], **a)** vypadnouti, spadnouti; **b)** vyklouznouti, uniknouti (mimovolně); **c)** zaniknouti, zajít, zmizet; **d)** vypadnouti (z paměti); **e)** (něčeho) pozbytí, (něčím) se minouti, (o něco) přijít, (o něco) být připraven; (*ex*) *ore excidere*, vyklouznouti z úst (*o slovech*)

excipiō, *ere, excēpi, exceptum*, 3., **a)** vybírat; chytati; **b)** vyjímat, činit výjimku; **c)** vyhradit, vymínit (si); **d)** zachycovati, podírat, opírat; **e)** (*o ranách*;) dostati, utržit; **f)** zachycovati (něco, co se žene proti nám); odolati (něčemu); vydržet (něco); **g)** chytati, pochytit; **h)** pochytit smysly, zvědět, vyslechnouti, zaslechnouti;

i) přejmouti, vzít na se, podstoupiti;

j) přijmouti pohostinu, uvítati, pohostiti;

k) převzít, pokračovati (v něčem), dále vést (něco); **l)** následovati (po něčem), pojít se (k něčemu);

tēla scūtō excipere, oštěpy, kopí zachycovati, zachytit štítem

excitāre, (II, 70); *excitāri*, býti ze spánku probouzen; ze spánku se probuditi, (I, 484)

excolere (II, 302) *ingenium litteris et artibus*, vzdělati ducha ve vědách a uměních

exigere (II, 590) **monumentum**, vybudovati, zbudovati pomník, náhrobek

expellō, *ere, expulī, expulsūm*, 3., (I, 441), **a)** odstrčit, odrazit; vyrazit, vyhodit; vymrštiti, vytrhnouti; **b)** vyhánět, vypudit; **zahnati**, zapudit; vyobcovati; **c)** odstraniti, vzít, zba-viti (něčeho)

explōre (II, 489) **animum**, ukojiti touhu

exposcō, *ere, exposcī*, —, 3., **a)** vyžadovati, požadovati, žádati za vydání (*někoho, něčeho*); **b)** [*aliquid*], žádati (*za něco*); vyžadovati, dožadovati se (*něčeho*); **c)** prosit (*za něco*), vyprositi si (*něco*); *pācem exposcere*, (po)žádati za mír

expugnāre Rōmam (*akus.*), (I, 402; II, 590), dobýt Říma (*gen.*), [vojensky] vzít, ztéc Řím

extinguō (*extinguō*), *ere, extinxī, extinctum*, 3., **a)** zhasiti, uhasiti (*něco*); **b)** vysušiti; **c)** (zhasiti život) = usmrtiti; **d)** zničit, vymazati, vyhladiti; uvést v zapomenutí;

(*passiv.*;) *extinguor, extinctui, extinctus sum*, zhasinati, zhasnouti, zemřít, upadnouti v zapomenutí; *gaudiō extinctus sum*, umřel, zemřel jsem radostí, z radosti

exter, exterus, -tera, -terum,
vnější, zevní; cizozemský, cizí;
(komparativ:) **exterior, exte-**
rius, vnější; (superlativy:) **ex-**
timus, a, um, nejkrajnější;

extrēmus, a, um, a [míst-
ně:] nejzazší, nejvzdálenější,
poslední; **b** [časově:] posled-
ní; **c** [co do významu stup-
ně:] nejzazší, nejhorší, nejne-
bezpečnější, nejpovážlivější,
svrchovaný, [po stránce bud'
dobré, bud' zlé]; rozhodný. —
(Viz II, str. 86, 88!) — (Viz
II, str. 652!)

exuere (II, 436, 591) **virtūtēs**, od-
ložiti, vzdáti se vynikajících
vlastností; *aliquem armis e.*,
někoho zbaviti zbroje; s ně-
koho svléci zbroj; někomu od-
niti zbroj; někoho obrati, olou-
piti o zbroj

faciō, facere, (I, 493; II, 349,
350); *pontem in flūmine faciō*,
stavím, dávám stavěti most
přes řeku, (II, 650); *nāvēs fa-*
cere, (II, 302, 349), zhotoviti,
vystavěti lodi; *ānulūm facere*,
(II, 650); (viz *impetus*);

quō factō, (II, 649); *quō*
factum est, ut . . ., (II, 649);

(s doplňkovým předmětným
participiem, o spisovatelích:)
uvádím, líčím, (II, 674);

iūdicium f., proněsti úsudek;
certiōrem f., (II, 247); *versūs*
f., skládati verše; *sīgnūm f.*,
zhotoviti sochu; *sēmentem f.*,
(učiniti setbu =) zasít, osít;
ut sēmentem fēcēris, ita metēs,
jak zaseješ, tak budeš žiti =
jaká setba, taková žeň; *verba*

f., řeč míti, konati, promlou-
vati, řečniti; *lūdōs f.*, vystrojiti
hry; *bellum f.*, **a**) způsobiti
válku, dáti podnět k válce; **b**)
počítati, zdvihnouti válku (*alicui*,
proti někomu); *facere* (s vaz-
bou 2 akus.), činiti, dělati,
ustanovovati, voliti (někoho
něčím); *iniūriam f.*, činiti bez-
práví, křivdu; křivditi; do-
pouštěti se bezpráví

factiō (II, 489) **optimātium** (I,
354), aristokratická strana
(politická)

fār, farris, n., **a**) samopše, špal-
da, běl, (*āruh to pšenice, prý*
nejstarší obilí v Itálii); **b**) obilí;
c) tluč, (šrot); **d**) mouka,
kaše; chléb

fēliciter, (I, 459; příslovce z ad-
jektiva *fēlix*), šťastně, zdárně,
se zdarem

[*fidēs, is, f.*; v klasické próze jen
plur.:] **fidēs, fidium, f.**, **a**) stru-
ny; strunový nástroj; **b**) lyra;
c) hudba; básně; lyrické bás-
nictví

fidus (I, 124) **amicus**, věrný, spo-
lehlivý, oddaný, upřímný přítel

filum, ī, n. **a**) nit, nitka; vlákno;
b) struna; **c**) nit života, nit
osudu, (*kteou předou Sudič-*
ky); **d**) tkanice, stuha; **e**) tka-
nina; [**f**] ráz, způsob, sloh]

findō, ere, fidī, fissum, 3., **a**) ští-
pati, rozštípati, rozštěpiti; tříš-
titi; **b**) rozrážeti; rozrývati;
brázditi; *viam f.*, raziti si cestu

fīrmus, a, um, a) pevný, silný;
tvrdý, tuhý; mohutný, mocný;
b) otužilý; **c**) trvanlivý, stálý;
d) statečný, neohrožený, stá-

lý, vytrvalý, důsledný; **e**) jistý, bezpečný, spolehlivý, věrný; (II, 41, 42; I, 322)

flēre, (II, 490); *flēns orō*, (pláče ⇒) s pláčem prosím

fortuītus, *a, um*, **a**) náhodný, nahodilý; (II, 655); **b**) nehledaný, ledajaký, obyčejný, všeliký

fovēre (II, 490) *litterās et artēs*, podporovati vědy a umění; přátelím vědám a uměním; *aliquem sinū f.*, zahřátí někoho na prsou

frangere (II, 591) *labōre*, zmoci, zeslabiti, vysíliti námahou; *nucem frangere*, roztlouci, rozlousknouti ořech; *fractus*, **a**) zemdlený, zmožený, vysílený, ochromený; zesláblý; **b**) slabý, chabý

fremō, *ere, fremuī, fremitum*, 3., (II, 211); *virī fremuērunt*, mužové křičeli, stenali, soptili

frequēns, (I, 457); (*doplňk.:*) v hojném, plném počtu; hojně; často; (II, 652)

frequentāre (II, 70) *fēstōs diēs*, hojně se účastniti svátečních dní; slaviti svátky

frētus, *a, um*, (*aliquā rē*), spoléhající (*na něco*), důvěřující (*něčemu*); zakládající si (*v něčem*); domýšlivě spoléhající, domýšlivý, vypínající se, honosivý; *frētus viribus*, důvěřuje silám

fructus, (I, 285); viz: *capiō*, (str. 740)

gemō, *ere, genuī, gemitum*, 3., **a**) úpěti, kvileti, lkáti, stenati, nařikati, štkáti; **b**) [*o zvířatech:*] smutně bučeti, smutně

cukrovati, houkati; **c**) [*o věcech:*] vrzati, skřipati, smutně šuměti; **d**) oplakávati, nařikati, lkáti (*nad něčím, aliquid*)

genus, (II, 592); *genus hominum*, druh, třída lidí

gerere (II, 565); *fēliciter rem gerere*, šťastně, se zdarem vésti válku, válčiti; *rem gessi*, dovedl jsem válku až do konce; skončil jsem válku; dovalčil jsem

gignō, *ere, genuī, genitum*, 3., **a**) ploditi, zploditi, roditi; *genitum sum*, narodil jsem se; **b**) [*o zemi a rostlinách:*] ploditi, nésti; **c**) [*v přeneseném významu:*] stvořiti, vytvořiti; zaviniti; býti příčinou

grātus, *a, um*, (I, 110), **a**) půvabný, roztomilý, krásný; **b**) milý, oblíbený, příjemný, vítaný; cenný, vděk, k libosti; (II, 655); **c**) vděčný

haudquāquam, nikterak; docela ne

hauriō, *ire, hausi, haustum*, (*haurisurus*), 4., (I, 421), **a**) čerpati, nabírat; (nabírat **a**) pít; ssáti; **b**) [*o krvi:*] prolévati, cediti; **c**) nabírat, vyhrabat, nahrabat, shrabati; **d**) vyčerpati, vyprázdniti (*na př. číši*); **e**) až do konce sněsti, přetrpěti; **f**) do sebe pojmáti; vnímati, úplně chápati; naslouchati, slyšeti; **g**) pozřít, pohltiti, strávit; **h**) prohřít, promarňiti; **j**) prokláti, probáti

hic, (starší *hice*), **a**) zde, na tomto místě; **b**) [*časově:*] tu, na-

to; **c)** [*modálně:*] při této příležitosti, za těchto okolností, za těchto poměrů. — [Rozlišujte »*hic* = *tento*« (vyslovte krátce!) a »*hic* = *zde*« (vyslovte dlouze!)]

honor, (I, 218); *honōrēs*, hodnosti, důstojenství, čestné ceny, odměny; ozdoby, okrasy; půvab pocty, chvály, vychvalování; *honōrēs dēcernere* (viz str. 744)

hospitium, *ii*, n., **a)** pohostinství; *iūs hospitii*, pohostiné právo; **b)** pohoštění, přátelské přijetí; **c)** pohostiné místo, hospoda, hostiný dům

humī, (I, 184), na zemi; (II, 666)

humō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 367), viz *cōnsuēscō*

hydra, *ae*, f., vodní had; *hydra Lernaea*, lernejská, lernská saň, (kterou zabil Herakles, viz II, 410); jiná »*hydra*« byla obluda, jež byla matkou tříhlavého báječného podsvětního psa Kerbera, strážce vchodu do podsvětí

ibi (*ibi*), [*místně na otázku kde?*] tam, tu, na tom místě; [*časově:*] tu, tehdy; (II, 648)

ignōscō, *ere, ignōvī, ignōtum*, [*in, (g)nōscō*], (II, 53), odpustiti, prominouti; (viz *cōnsuēscō*)

imperium, (II, 252); *sub imperiō alicuius esse*, býti pod něčí nadvládou; *summum i.*, vrchní velitelství

impetum facere (*in aliquem*), (II, 303), učiniti, podniknouti útok, hnáti útokem (na někoho)

implicāre, (II, 437); *nōdī in sēmet*

ipsōs implicātī, uzly v sebe samy zapletené, spletené, zadrnuté

impōnō, *ere, imposuī, impositum*, 3., **a)** vložiti, naložiti; *in nāvēs i.*, naložiti, vsaditi do lodí; **b)** (jako povinnost, úkol) uložiti, vložiti; **c)** (na úřad) dosaditi, ustanoviti; **d)** *tribūtum i.*, uložití daň

imprūdēns, (I, 457); (*doplňk.:*) nic netuše, nemaje o tom tušení; bez vědomí; nevědomky; z neznalosti, z nevědomosti; neúmynlně; (II, 653)

imprūdentē, z neznalosti, z nevědomosti; nerozumně; *nōn imprūdentē*, nikoli z neznalosti, nikoli z nevědomosti = dobrě věda, vědouc

in labōre, v, při práci; (II, 303, 304, 663, 664)

inānis, *e*, 2., (II, 592); (*doplňk.:*) s prázdnýma rukama (II, 653)

inaudītus, *a, um*, **a)** neslyšený, (= co nebylo slyšeno); **b)** neslýchaný, neznámý; **c)** nevyšlyšený, bez výsledku

incidere (II, 372) **in calamitātem**, upadnouti do neštěstí, pohromy, záhuby, zkázy

incipiō, *ere, incēpī, inceptum*, 3., **a)** začítí, počítí (*něco*); **b)** počínati, míti počátek; (viz *coepī*, II, 656, 485)

incolumis, *e*, 2., (II, 592); (*doplňk.:*) nedotčen, bez úrazu, bez ujmy; netknut; za živobytí, (II, 653)

incumbō, *ere, incubuī, incubitum*, 3., **a)** ulehnouti (na něco), opřítí se, podepřítí se; **b)** nalé-

hati, doléhati, dotíratí, dorá-
žeti, prudece stíhati; **c)** dáti se
(do něčeho), oddati se (něče-
mu), usilovati (o něco); *litte-
ris i.*, oddávati se písemnictví
incusō, āre, āvi, ātum, 1., žalo-
vati (na někoho), obviňovati
(někoho); vytýkati (něco);
vyčítati, stěžovati si
inde, (*místně:*) odtud; (*časově:*)
odtud, od té doby; potom, pak;
(*příčinně:*) následkem toho;
proto; (*látkové:*) z toho; (II,
648)
indolēs, is, f., vrozená vlastnost,
povaha; nadání, vlohy, zdat-
nost; *indolēs optima*, výborné
vlohy
induere, (II, 593); *vestem induō*,
oblékám si šat, oblékám se
v šat, odívám se v šat
industria, ae, f., (I, 61, 167), čin-
nost, pracovitost, příčin-
livost, pilnost; *industriā, ob
industriam, dē (ex) industriā*,
úmyslně, schválně
indūtia, ārum, f., příměří
Infligō, ere, infligāi, inflictum, 3.,
a) vraziti, naraziti; **b)** *vulnus
infligere*, zasaditi ránu
ingēns, (I, 457; II, 491); *ingēns
metus*, děsný strach
ingignō, ere, ingenuī, ingenitum,
3., vroditi, vstípati
inopināns, antis, 1., nic netušící,
mimo nadání, (II, 653)
Insciēns, ientis, 1., nevědoucí; bez
(mého, tvého atd.) vědomí; ne-
vědomky, neúmyslně; (II, 653)
Inscius, a, um, 3., nevědomý, ne-
znalý; nevěda, nevědomky, (II,
653)

Inscribere, (II, 153, 566); *inscrip-
tus*, napsán, napsaný
Inserō, ere, insēvi, insitum, 3., **a)**
zasévati, zasazovati, vsaditi;
b) vstípati, vroditi; *insitus sum*,
jsem vrozen
Inserō, ere, inseruī, insertum, 3.,
a) (*aliquid in aliquid* nebo *ali-
cui*), vstřítí, vložití, za-
střítí (něco do něčeho); **b)**
přiměšovati, přimísiti, vpléta-
ti; zařadovati
Inspersō, ere, inspersī, inspersum,
3., nasypati, sypati (něco na
něco), nakropiti, nalítí
**intercipiō, ere, intercēpi, intercept-
um**, 3., **a)** zachytiti; **b)** zame-
ziti, přerušiti; **brániti, překá-
žeti, nepřipouštěti; c)** vzíti, od-
nítí; **d)** zničití, jedem usmrtiti,
otrávití; *sōlem i.*, vzíti, odnítí,
zastíniti, slunce, světlo sluneč-
ní; zacloniti světlo; zameziti
přístup slunečního světla
interficere, (II, 304), zabítí, za-
vraždití, usmrtiti
interritus, a, um, nezastrašený,
neohrožený; neděse se; beze
strachu, (II, 653)
interrogāre, (II, 437); *aliquid in-
terrogātus sum*, byl jsem tá-
zán, otázan na něco
intestinus, a, um, 3., vnitřní; do-
máci, rodinný
intexō, ere, intexuī, intextum, 3.,
a) vetkati, vpléstí; **b)** proka-
ti, oplétati; **c)** oplétati
ipse, ipsa, ipsum, (II, 37), sám,
sama, samo. — (Toto zájmeno
vyslovuje hlavní osobu nebo
věc v protivě nebo s vylouče-
ním ostatních:) *ego ipse*, já

sám, (t. j. a nikdo jiný). — Do češtiny se překládá: sám, samý, on (sám), pouhý, vlastní; osobně; někdy se překládá: také, též, rovněž; zesiluje-li se pojem tímto zájmenem, překládá se: sám; docela; sám sebou; o své ujmě, na vlastní vrub, dobrovolně; pouhý; již; vymezuje-li přesněji, překládá se: právě; má-li přivlastňovací význam, překládá se: jeho, jejich; je-li spojeno s jiným ukazovacím zájmenem, překládá se: i, právě. — Jako v češtině, tak i v latině činí se přesný rozdíl mezi: »Sám sebe miluje« = »Sē ipse diligit« a »Miluje sebe sama« = »Sē ipsum diligit«. — Rozeznávejte! *Senectūs ipsa morbus est*, kmetství samo jest nemoc. *Virtūs per sē ipsā colenda est*, ctnost jest ctíti samu o sobě, samu pro sebe. *Rēx ipse aderat*, král (sám =) osobně byl přítomen. *Ipsā spēs*, pouhou nadějí. *Eō ipsō diē*, právě toho dne. *Ipsae meae partēs*, vlastní můj úkol. *Meū ipsius operā*, mým vlastním přičiněním. *Plūrima sacra ipse obibat*, většinu obětí vykonával osobně. *In ipsō discrimine*, právě v rozhodném okamžiku. *Tempore ipsō, quō*, právě v tu dobu, kdy. *Nōmen ipsum*, již pouhé jméno. — V nepřímé řeči se někdy zájmena *ipse* užívá k důraznějšímu vyjádření vztahu k podmětu řídící věty místo zvrátěného zájmena. *Caesar vehe-*

menter centuriōnēs incūsāvit, cūr dē suā virtūte aut dē ipsius diligentīā dēspērārent. Caesar důrazně vytkl setníkům, proč ztrácejí důvěru ve svou statečnost nebo v jeho obezřelost. — Má-li vlastní jméno města nebo malého ostrova při sobě »ipse« za přivlastek, bývá přislovečně určení místa na otázku »kde?« vyjádřeno buď prostým ablativem, buď ablativem s předložkou *in*, na př. (*in*) *ipsā Samō*, (*in*) *ipsis Athēnis*, (II, 664)

irrideō, *ēre, irrīsī, irrīsum*, 2., (II, 154)

irrupō, *ere, irrūpī, irruptum*, 3., a) vpadnouti, vtrhnouti, vniknouti; b) rušivě se vtírat

ita, tak, takovým způsobem; *quae sī ita sunt*, (II, 649)

iter, (I, 219; II, 253), cesta; směr; *iter Alexandriam*, (II, 665)

iubeō, *ēre, iussī, iussum*, 2., a) poroučeti, rozkazovati, kázati, prikazovati, nařizovati; [*iussus*, rozkázáný, uložený]; *tribūtum i.*, ukládati, uložití daň; *iussum, i, n.*, rozkaz, nařízení; [*iubeor*, poroučí se mi, jest mi rozkazováno; *iussus sum*, bylo mi poručeno, rozkázáno;] b) naříditi, povoliti, potvrditi, schváliti; *lēgem i.*, schváliti, přijmouti zákon

iūcundē, (I, 124), vesele, příjemně; *iūcundius*, s větší chutí

iūdicium, *i, n.*, a) rozsudek, soudní nález, výrok, rozhodnutí; b) úsudek, mínění; *optimum i.*,

nejlepší, nejpříznivější úsudek; (viz: *facere*); **c**) schopnost souditi, posuzovati; soudnost; vkus; **d**) soudní vyšetřování, jednání; soudní řízení; soud; **e**) pře, proces; **f**) soud, soudní úřad, soudce

iudiciō (II, 593) *aliquem dignum laude*, pokládám, uznávám někoho za chvályhodného

iungere, (II, 566); *iunctus*, spojený

laccessō, *ere, laccessivi (laccessii), laccessitum*, 3., **a**) (obmyslně:) lákati; vyzývati, vybízeti; pokoušeti, škádliti; dráždit, popoužeti; podněcovati; provokovati; *procōs l.*, zlákat ženichy, nápadníky; **b**) [*ve vojenství:*] *proeliō aliquem l.*, někoho vyzývati k bitvě, bojem znepokojovati, bojem napadnouti; na někoho bojem dorážeti; *tēlis l. aliquem*, na někoho dorážeti oštěpy, někoho oštěpy napadnouti

laetē, vesele, radostně; (II, 653)

laetus, (II, 305), (II, 653, 593); *laeta, ōrum*, n., veselé, radostné věci; veselé; *laetō animō*, s veselou myslí

lapideus, *lapidea, lapideum*, kamenný, z kamene

lapis, (II, 593); *lapidēs*, kameny, kamení

laqueus, *laquei*, m., **a**) léčka, smyčka, osidlo, klička; provaz; **b**) [*v lovectví:*] oko; **c**) osidlo; pouto

lectulus, *ī*, m., **a**) lože, lůžko; postel; **b**) pohovka, lehátko

libidō, (I, 374); *libidinēs*, náruživosti, chtiče

lignātor, *ōris*, m., dřevař, dřevorubec

luere scelus, (II, 594), smýti zločin

lūx, (II, 6; 88, 594); (II, 674: denní, sluneční světlo); *ante lūcem*, před úsvitem, přede dnem

lūxuria atque inertia, rozmařilost a nečinnost

maestus, *a, um*, 3., **a**) zarmoucený, smutný; **b**) zarmucující, smutek působící, neblahý, nešťastný; (II, 653)

maiōrēs, *maiōrum*, m., předkové, (II, 110, 111)

mandāre (II, 594) *imperium (aliqui)*, svěřiti velitelství (někomu)

manēre, (II, 123, 384), přenocovati, zůstat přes noc

maritimus, *a, um*, **a**) přímořský, u moře ležící; **b**) mořský; na moři

mātrōna, *ae, f.*, paní; vznešená paní; (*o vznešených ženách se zřetelem k jejich důstojnosti a čistotě mravů*)

mātūrāre iter, (II, 253, 283, 284), (urychlit cestu, chůzi =) pospíšiti si; popíšiti si s cestou

merx, (I, 348, 392); plur. *mercēs*, zboží

metō, *ere, (messui), messum*, 3., žiti, žnu; požínati; kositi

mīrāculum, *ī*, n., podivuhodná věc, podivuhodný úkaz; div; zázrak; *m. mundi*, div světa

mittere aliquem praedam, (II, 567), někoho poslati jako ko-

rist; *lūcem in terram m.*, sesílali, vysílali světlo na zemi
mola, *ae, f.*, **a)** mlýnský kámen, mlýn; **b)** mouka, tluč, šrot
molō, *ere, molūi, molitum*, 3., melu, mlíti
monumentum, *i, n.*, (II, 254), náhrobek, hrobka
mordēre (II, 494); *verba momordērunt*, slova (kousla =) urazila; *dolōribus m.*, bolestmi šířirati
morior, *morī, mortuus sum*, 3., zemřít; (viz: *prō*) (viz: II, 784)
movēre, (I, 463, 486; II, 353, 494), dojímati, rozčiliti, rozechvěti; *bellum m.*, způsobiti, roznititi válku; *mōtus misericordiā*, (byv) jat milosrdenstvím
multō, mnohem, daleko, (II, 53); *multum temporis*, mnoho času
municipium, *ii, n.*, m ě s t o, (před r. 90 př. Kr. značí italské město, jehož občané požívali římského práva, jehož správa však byla samostatná; od r. 90 př. Kr., kdy lége Iūliā byla postavena všecna města na roveň, značí *municipium*;) v e n k o v s k é m ě s t o
mūsculus, *i, m.*, **a)** myška; **b)** sval; **c)** ochranné přístřeší (mající za účel přiblížiti se ke zdi nepřátelského města a podkopati ji)
mūtābilis, *e, 2.*, měnlivý, proměnlivý, nestálý; (II, 655)
neglegere, (II, 595, 72); *aliquem nōn n.*, nezanedbávati, všimnouti si někoho
nesciō, *nescire, nesciū, nescivī, nescitum*, 4., nevědět, neznati;

neumět; *quis est, quī nesciat*, [kdo jest, jenž neví =] kdo neví
nihil mali, (II, 495), nic zlého, špatného; žádně zlo
nōbillitās, *ātis, f.*, **a)** proslulost, sláva; **b)** urozenost, šlechtictví; **c)** ušlechtilost, vznešenost, výtečnost; **d)** šlechta
nōdus, *i, m.*, **a)** uzel; **b)** kloub; **c)** suk; **d)** zauzlení, zapletení, spleť; závazek; pouto; zápletk; překážka, obtíž
nōlō, *nōlle, nōlūi*, nechťiti
nōnnihil, něco, trochu, poněkud; *n. temporis*, trochu času
nostrī, *ōrum*, *m. pl.*, naši (vojáci, lidé, přátelé *a j.*), (II, 567)
nūbila, *ōrum*, *n. pl.*, mraky; (II, 53)
numerus, *i, m.*, **a)** část, člen; (*v hudbě*;) rozčlenění, rytmus, takt; melodie, nápěv; **b)** takt ve verši = stopa; verš; rozměr; **c)** číslo; počet; **d)** množství; sbor; (*ve vojště*;) oddíl, četa; (lodní) mužstvo, (lodní) posádka; **e)** postavení, místo; *in numerō decev ducum*, v počtu deseti vůdců, velitelů = mezi deseti vůdci, veliteli; **f)** váha, vážnost; (viz: *ē, ex*)
nūtus, *ūs, m.*, **a)** kývání, kývnuti hlavou; pokynuti; pokyn; **b)** rozkaz; **c)** vůle (boží); **d)** tíže
ob, (II, 53, 396, 495); (II, 249, 649); (II, 649); (viz: *praedīcāre*)
oblīnō, *ere, oblēvi, oblitum*, 3., **a)** potřít, natřít; **b)** naplniti, napěchovat; **c)** poskvřniti; *par-*

ricidiō sē oblinere, poskvrniti se otcovraždou, vraždou
obnūbō, *ere, obnūpsī, obnūptum*, 3., zahaliti, zastřítí, pokrytí
obsolēsoō, *ere, obsolēvi*, —, 3., opotřebovati se, zastarati; pozbytí ceny
occidō, *ere, occidī*, —, *occāsūrus*, 3., **a)** padati; padnouti; **b)** (*o slunci:*) zapadati; **c)** padnouti; zemřítí, zajítí; **d)** (*o věcech:*) zaniknouti; (*o lodích:*) potopiti se, utonouti, zaniknouti
occidō, *ere, occidī, occisum*, 3., zabítí, usmrtití; pobítí; *tyranus servum occidit*, tyran dal zabítí, usmrtití otroka; *militēs in pugnā occisi sunt*, vojínové v boji byli pobiti = padli
occulō, *ere, occultū, occultum*, 3., skrytí, zakrytí, zatajití; *occultus sum*, jsem skrytý, tajný
occumbō, *ere, occubū, occubitum*, 3., klesnouti mrtev; padnouti; *mortem o.*, podstoupiti smrt, zemřítí, mrtev padnouti
offerō, *offerre, obtulī, oblātum*, 3., **a)** naproti, vstříc nésti, podávati; **b)** nastavovati, na odív stavěti; **c)** přinéstí, poskytnouti; **d)** nabídnouti; *pācem o.*, nabídnouti mír; **e)** prokázati, způsobiti; **f)** vydati, dátí v šanc
omnipotēns, *entis*, všemohoucí
opportūnē, vhod, včas
opēs, *um*, f. pl., (I, 355; II, 308), válečná moc, politická moc
optimē, (viz: *bene*, II, 434), nejlepší, výborně, znamenitě, velmi dobře, velmi rádně
orior, *irī, ortus sum, oritūrus*, **a)** zdvihati se, povstávati; **b)** vy-

cházetí, vzházetí; **c)** vznikatí, mítí původ, pocházetí; (II, 787, 788)
ōs, *ōris*, n., (I, 408); *ante ōra*, před obličejem, před tváří, před očima
ostendō, *ere, ostendī, ostentum, ostensum*, 3., **a)** vstříc natáhnouti, nastavití; předstíratí; **b)** ukazovati (*něco, na něco*); **c)** prozradití, učinití zjevným; **d)** dokázati, řečí ukázati, vyslovití, prohlásiti; **e)** *sē ostendere*, objeviti se
paene (II, 439) **cecidī**, málem bych byl upadl
pandō, *ere, pandī, passum, [passum]*, 3., **a)** prostíratí, rozestíratí, rozpínatí, roztahovati, rozkládatí, rozšiřovati; **b)** rozvíratí, otvíratí; **c)** odhalovati, objevovati, zjevovati; **d)** zjevovati řečí, vyjevovati, zvěstovati, oznamovati, hlásati, vypravovati, vykládatí;
passis manibus, s rozpiatýma rukama; *passis crinibus*, s rozpuštěnými vlasy (*na znamení smutku*)
parricidium, *īi*, n., **a)** (zavraždění blízkého příbuzného), otcovražda; vražda; **b)** velezráda, násilný (hříšný) čin (*proti vlasti*); násilí, hřích
patefaciō, *ere, patefēcī, patefactum*, 3., **a)** otvíratí, činití přístupným; odkrývatí; **b)** činití schůdným, přístupným; **c)** činití viditelným, odkrývatí, odhalovati, objevovati, ukazovati; **d)** vyjevovati, oznamovati; (*passiv.:*) *patefiō* jsem

odkrýván, činěn přístupným

patientia, *ae*, *f.*, **a**) schopnost snášeti; otužilost v snášení; *p. labōrum*, otužilost v snášení námah; **b**) trpělivost; **c**) vytrvalost; **d**) zdrželivost, střídmost, uskrovnování; **e**) povolnost, shovívavost; **f**) nevšímovost, netečnost; **g**) poddajnost, poddanost, poslušnost; **h**) poniženost

paulum, (*jen*) málo; poněkud, trochu; (*o čase*;) maličko, na chvílku, na okamžik, krátce

pellere (II, 309) **aliquem patriā** (*abl.*), někoho vyhnati, vypb-věděti, vyobcovati z vlasti

per (II, 355) **onem Etrūriam**, celou Etrurii

percellō, *ere*, **perculi**, **perculsum**, 3., **a**) sraziti k zemi, poraziti, povaliti; **b**) udeřiti, uhoditi; **c**) skoliti; **d**) (*o nepřátelích*;) poraziti, potřít; **e**) otrásti, podvrátiti, ochromiti; zdrtiti, zhroustiti, ztroskotati, zhubiti, zničiti; **f**) zaraziti, o h r o m i t i, omámiti; **g**) poděsiti, polekati, zastrašiti; **multis verberibus perculsus corruit**, byv udeřen mnohými ranami= pod mnohými ranami se zhroutil

percutiō, **percutere**, **percussī**, **percussum**, 3., (I, 493), **a**) proraziti, protknouti, proniknouti; **b**) probodnouti, prokláti, propíchnouti; **c**) vraziti (*do něčeho*), udeřiti, uhoditi; (*do něčeho*) tepati, tlouci, bít; **d**) zasáhnouti, zastihnouti, zachvátiti; **e**) tepati, dupati; **f**) uhoditi, **raniti**; **g**) zabít, usmrtni,

zavraždit; **secūri percutere**, popraviti, (II, 650); **h**) (těžce) postihnouti, ochromiti, pochromati; (*něčim*) otrásti; **j**) (*o duševních dojmech*;) zasáhnouti, proniknouti, zachvátiti, zastihnouti, postihnouti, dotknouti se, dojmouti

perficiō, *ere*, **perfēci**, **perfectum**, 3., (II, 123); **opera p.**, tvořiti díla

perfidia, *ae*, *f.*, nevěrnost, věrolo-mnost, úskočnost; zpronevěra, zrada; nepoctivost, ošemetnost

peritus belli, (I, 234), zkušený, zběhlý ve válce, ve vedení války; znalý vedení války; (= zkušený válečník)

perrōdō, *ere*, **perrōsi**, **perrōsum**, 3., přehlodati

persuādēre, (II, 354, 355); **tibi persuādē**, buď přesvědčen, věř!

pessimus, *a*, *um*, (viz: **malus**, II, 110), nejhorší; nejzhoubnější, nejškodlivější, nejbídnější; velmi zlý, velmi špatný, velmi bídný

petere, (II, 124, 355); **a**) **Italiam**, **Rōmam p.**, (za)mířiti, táhnouti, ubírat se do Itálie, do Říma; **urbem p.**, (za)mířiti, spěchat, ubírat se, odebrat se, odtáhnouti do města; **montēs p.**, mířiti na hory;

c) **Rōmam p.**, napadnouti Řím, hnáti se, udeřiti na Řím; **latrōnēs p.**, napadnouti zbojníky; **militēs**, **hostem p.**, napadnouti vojíny, nepřitele; udeřiti na vojíny, na nepřitele; **ferrō aliquem p.**, napadati ně-

koho mečem; *hostēs ā nostrīs petītī sunt*, nepřátelé byli od našich napadeni; útok našich mířil proti nepřátelům;

d) *fugā salūtem p.*, hledati spásu v útěku; *praemium p.*, vyžadovati si, dožadovati se odměny; státi o odměnu (o významování, o čestný dar);

e) *honōrēs p.*, (za) toužiti po čestných úřadech, hodnostech;

f) *indūtiās, pācem p.*, (po)žádati za příměří, za mír; *ā senātū, ā patre p., ut . . .*, (po)žádati senát, otce, aby . . .; *nāvēs ab aliquō p.*, (po)žádati někoho za, o lodí; *žádati lodí na někom; auxiliium ab aliquō p.*, *žádati někoho za, o pomoc; vyžadovati si pomoci na někom, od někoho; auxiliium ab aliquō petitur*, pomoc jest vyžadována na někom; někdo jest žádán za pomoc; *amicus ā mē pecūniam petivit*, přítel mne požádal o peníze; *pecūnia ā mē petita est*, byl jsem požádán o peníze; [rozdělujte:]

petō ab amicis, žádám přátele; ab amicis petitum est, přátelé byli požádáni;

petō hostēs, napadám nepřátele, útočím na nepřátele; *hostēs petiti sunt*, nepřátelé byli napadeni, na nepřátele byl podniknut útok

plēnus, a, um, (I, 141), a) plný, naplněný, přeplněný; **b)** naježený, nasycený, sytý; **c)** bohatý, obsažný, důkladný; **d)** silný; tlustý, tučný; **e)** úplný, celý; **f)** náležitý, dostatečný,

dokonalý; *lūna plēna* = *orbis (lūnae) plēnus*, úplněk

plōrō, āre, āvī, ātum, 1., plakati, nařikati, hořekovati; oplakávat

pōnō, ere, posuī, positum, 3., (II, 255); *castra p.*, zříditi, rozbiti tábor; tábořem se položit; *in statione p.*, postaviti na stanovišti, na místě; *imāgō prima posita est*, obraz byl položen první, na prvním místě = stál první, v popředí

populāris, e, a) lidový; **b)** [též národa], národní, tuzemský, domácí; *populārēs, ium, m.*, **a)** krajané; **b)** politická strana lidová, demokratická; **c)** demagogov

porticus, (I, 291, 303); (byla to pomalovaná sloupová síň); (v Athénách takováto sloupová síň byla na tržišti, zvala se »*poecilē*« a byly v ní malby od Polygnota, Mikona a Panaína; mimo jiné byla tu též zobrazena bitva u Marathonu, obraz to Polygnotův)

poscō, ere, poposci, —, 3., (supinové tvary se nahrazují slovesem *postulāre*), **a)** žádati, požadovati, vyžadovati, dožadovati se; domáhati se, vymáhati, chtít; **b)** vybízeti, vyzývati; **c)** vzývati, prositi; **d)** poháněti k soudu; (*p. aliquid ab aliquō* nebo *aliquem aliquid*, žádati něčeho od někoho, někoho o něco); (viz: *solea*, II, 441)

possidō, ere, possēdi, possessum, 3., (*aliquid*), **a)** zmocniti se

(něčeho); zaujmouti, zabrati (něco); vejíti v držení, uvázati se v držení (něčeho), přivlastniti si; **b)** opanovati, uchvátiti

possum, *posse, potuī*, (časování viz na str. 790), **a)** m o h u, m o c i; **b)** býti mocen, míti moc, býti s to, dovésti, uměti; **c)** míti moc, zmoci, dovésti, dokázat, poříditi, uměti; **d)** míti váhu, vážnost, vliv, význam; **e)** platiti (= něco znamenati); vynikati, předčiti; (II, 117, 118, 373)

postpōnō, *ere, postposuī, postpositum*, 3., (*aliquid alicui rei*) klásti (něco) do pozadí, za (něco); (něco) méně ceniti (než něco); (něčeho) méně si vážiti (než něčeho); odstrkovati, snižovati, nechávati stranou, zanedbávati, pomíjeti, odkládati

postrēmus, (II, 496, 598), [superlativ k positivu *posterus, a, um* a ke komparativu *posterior, posterius*], **a)** (*místně:*) nejzadnější, nejposlednější, poslední; **b)** (*časově:*) poslední; (*doplňk.:*) poslední, naposledy, (II, 652)

potēns, (I, 457); *potentior*, (II, 41), (II, 655)

praebēre (II, 496) *sē grātum*, ukazovati se vděčným; vděčně se chovati, si počínati

praeceps, (I, 458); (*doplňk.*) **a)** střemhlav; **b)** prudce, o překot, úprkem; **c)** do hloubi, dolů; **d)** v nebezpečství, v záhubu, na mizinu; (II, 652)

praeciāre, (*přislovce*), **a)** velmi

(zcela) jasně; velmi (zcela) zřetelně; **b)** výborně, znamenitě, skvěle; **c)** velmi slavně, přeslavně

praedicō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** hlásati, vyhlašovati, ohlašovati, prohlašovati; vyvolávati; **b)** zvěstovati, oznamovati; **c)** veřejně mluvit; říkati, tvrditi; **d)** hlásati s pochvalou, rozhlášovati, vychalovati, velebiti; *aliquem ob aliquid p.*, někoho velebiti, vychalovati pro něco; **e)** vychloubati se, chlubit se

praeditus (II, 6) *optimā indole*, nadán, nadaný výbornými vlohami

praemium, viz: *petere*, (str. 756)

praepōnō, *ere, praeposuī, praepositum*, 3., **a)** napřed klásti, napřed stavěti, napřed dávati; **b)** *aliquem alicui (alicui rei) p.*, někoho ustanoviti nad někým (nad něčím, k něčemu); někoho ustanoviti, učiniti něčím, správcem, dozorcem, vládcem, velitelem (vojenským), správcem (něčeho), dozorcem (nad něčím); někomu dáti, svěřiti správu (něčeho), dozor, velení (nad něčím); **c)** *aliquid alicui rei p.*, něčemu dávati přednost před něčím; něco stavěti nad něco

praesēns, (I, 457); (*doplňk.:*) **a)** přítomen; osobně; **b)** na světě, za živa; (II, 653); *praesēns adsum*, o s o b n ě j s e m p ř í t o m e n

prīmō, (II, 105), (II, 653)

primum, (II, 497, 598, 256), (II, 653)

prīmus, *a, um*, (I, 159; II, 86, 87, 88); **a)** (*místně:*) nejpřednější, přední; nejbližší; **b)** (*časově a o pořadí:*) první; **c)** první v minulosti; počáteční; prvotní; mladý; **d)** (*o hodnosti a důstojenství:*) první, přední; **e)** (*řadová číslovka:*) první; **f)** (*doplňk.:*) 1) vpředu, v první řadě, vpřed; 2) nejprve, po prvé, první, původně, nejdříve; *prīmus — primō — primum*, (II, 653)

prīscus, (II, 156); *prīscae virtūtēs*, staré, starodávné (= ctihodné, úctyhodné) dobré, vynikající vlastnosti

prius, (*komparativ příslovce*), dříve; napřed, předtím; [*prior*, II, 440]

priusquam, viz: *antequam*, (str. 737)

prō, (II, 356); *prō patriā morī*, zemřít za vlast

proavus, *ī, m.*, **a)** praděd; **b)** předek, praotec; (II, 90)

procus, *ī, m.*, nápadník, ženich

prōdō, *ere, prōdidi, prōditum*, 3., (I, 443), **a)** vydávati; ven dávat, stavěti, klásti, vynášeti; **b)** vydávati ze sebe, roditi, ploditi; **c)** vydávati na jevo; vyjevovati, projevovati, ukazovati; vyhlašovati, pronášeti; **d)** prohlašovati, jmenovati; **e)** zaváděti, ustanovovati, zakládati;

f) vyzrazovati, prozrazovati; **g)** vydávati (v nebezpečení, na pospas, v záhubu); **h)** zrádně vydávati, zrazovati;

j) dále dávat; zanechávati, zůstavovati; odkázati;

k) připomínati; vypravovati; zaznamenati; zapsati; *memoriae, memoriā prōditum est*, (II, 254); *memoriae prōdidit*, zaznamenal, vypravuje

proficiscor, *proficiscī, profectus sum*, 3., **a)** vydati se na cestu, vyjít, odcházeti, odejít, odcestovati, vypraviti se; **b)** (*o lodích:*) vyplouti, vyjet, odplouti; **c)** (*o vojsku:*) vytáhnouti, podniknouti výpravu; **d)** jít, ubírat se; (*ve vojenství:*) táhnouti; **e)** (*metaforicky:*) [*o počátku:*] začínati; [*o původu:*] pocházeti, vzházeti, vznikat; (viz str. II, 782)

profugiō, *ere, profūgī*, —, 3., utikati, ubíhati, unikati, prchat; rozprchnouti se

prope, (*príslovce*), (I, 151), **a)** blízko, nablízku, zblízka; **b)** takřka; **c)** asi, jaksi, do jisté míry; **d)** *prope erat, ut . . .*, bylo blízko, že; nechybělo mnoho, že by; málem by; **e)** ve spojení s předložkou *ā, ab*, (II, 665);

(*komparativ:*) **propius**, bliže, z větší blízkosti;

(*superlativ:*) **proximē**, nejbliže; (*o čase:*) nedávno, minule, posledně.

propinquus (II, 105) *alicui linguā*, někomu blízký jazykem; s někým jazykem příbuzný

prōsternō, *ere, prōstrāvī, prōstrātum*, 3., **a)** poraziti, zporážeti, skáceti, povaliti; *hostem, opēs alicuius p.*, poraziti nepřítele,

něčí válečnou moc; **b)** způsobiti pád (něčeho), zničiti

prūdēns, (I, 457); (*doplňk.*) vědomě, s (úplným) vědomím, s rozmyslem, úmyslně, schválně, naschvál, (II, 653)

prūdentēr, (*příslovce*), **a)** zkušenně, zběhle; **b)** prozíravě, prozřetelně, rozumně; obezřele, opatrně; moudře, chytře

pulchrē, (*příslovce*), [*komparativ*: **pulchrius**], [*superlativ*: **pulcherrimē**], **a)** krásně, pěkně, hezky; **b)** dobře, výborně, čestně, slavně, příznivě, šťastně, zdárně; *mihī pulchrē est*, mám se dobře; *pulcherrimē*, nejkrásněji, velmi krásně, překrásně a j.

quadrupēs, *-pedis*, m., f., (n.), čtvernožec; (I, 475)

quaerere, (I, 443; II, 599); *aliquid qu.*, hledati, vyhledávati něco; *parentēs puerōs quaerēbant*, rodiče hledali hochy; *puerī quaerēbantur*, hoši byli hledáni;

ex aliquō aliquid qu., tázati se někoho na něco; *ex aliquō quaesitum est*, někdo byl tázán; *quaerēbam ex pueris viam*, tázal jsem se hochů na cestu; *ex pueris via quaerēbatur*, hoši byli tázáni na cestu

quater, čtyřikrát; (*viz: ter*)

quidam, quiddam, (*neurč. zájmeno v platnosti substantivní*), kdosi, cosí; někdo, něco; **quidam, quaedam, quoddam**, (*neurč. zájm. v platnosti adjektivní*), jakýsi, kterýsi. — Zájmenem **quidam**

se označuje osoba nebo věc ve skutečnosti sice určitá, kterou však mluvící sám nechává neurčenu, buď že ji zevrubněji označiti nechce nebo nemůže.

Accurrit quidam, nōtus mihī nōmine tantum. Přiběhne kdosi, známý mně jen podle jména. *Vita agenda est certō genere quōdam, nōn quōlibet*. Život se má vésti jakýmsi určitým způsobem, ne jakýmkoli. — Rozlišujte! *Amicitia laudatur in quōdam librō Cicerōnis*. Přátelství jest chváleno v kterémsi Ciceronově spise; (pomýšlí se tu na určitý spis, ale jeho jméno se neuvádí); *Lege librum aliquem Cicerōnis!* Čti některý (= ten či onen) spis Ciceronův! —

Zájmenem **quidam** se někdy stupňuje význam adjektiva; jindy zase se jím zmírňuje substantivní výraz, který se zdá mluvícímu přílišným nebo neobvyklým. Při překladu se tu leckdy užívá příslovci »přím o, téměř, opravdu, vskutku, z hola, vpravdě«. Často se pak v tom případě přidává k zájmenu **quidam** příslovce *quasi* ve významu »jaksi, ať tak dím, a bych (tak) řekl«. Na př.: *incrēdibilis quaedam ingenii magnitūdō*, přím o, opravdu, téměř, vpravdě, neuvěřitelná velikomyslnost. *Ad breve quoddam tempus*, na hodně krátký čas. *Est actiō quasi corporis quaedam eloquentia*,

řečnický přednes jest jakoby jakási výmluvnost těla. —

Jiné příklady: *Quaedam forma hominis*, jakás takás lidská podoba. *Quodam modo*, jakýmsi způsobem, jaksi. *Divina quaedam memoria*, paměť přímo božská. *Fortē quōdam divinitus*, takofka božským řízením. - (Sklonění: II, 811, 812.)

quis (quī), quid, (n ě)k d o, (n ě) c o, (*substantiv.*); **quī (quis), qua (quae), quod**, (n ě)k t e r ý, (n ě)k t e r á, (n ě)k t e r é, (*adjektiv.*). — [Jsou to neurčitá zájmena, jestliže nemají větného přízvuku; tím se liší od přízvučných zájmen tázacích.] (II, 599). — Tato zájmena se skloňují jako stejně znějící zájmeno tázací a vztažné (I, 93, 248), avšak v nomin. sing. fem. a v nomin. a akus. plur. neutr. jest tvar *qua* častější než *quae*. — Bez přízvuku a tedy s neurčitým významem se užívá těchto zájmen zvláště po spojkách *si, nisi, nē*, po tázacích částicích *num, an*, po vztažných příslovcích *quō, quantō* a po jiných přízvučných slovech, zejména po konjunktivu možnosti. — *Si quis*, jestliže (ně)kdo. *Si cui quid prōmisisti, id erit fixum*, jestliže jsi (ně)komu (ně)co slíbil, bude to pevné. *Num quid vis aliud?* Chceš snad (ještě) něco jiného? *Dixerit quis*, někdo by řekl. *Num quis venit?* Zdaž někdo nepřichází? *Quō quis est doctior*, čím je kdo

učenější. *Nē quid dētrimenti*, aby (nic škody) žádná škoda ne . . . *Nē qua spē*, aby žádná naděje ne . . . (II, 322, 323, 599). —

quisque, quidque, (II, 157); **quisque, quaeque, quodque**, (II, 157), **a**) každý; **b**) kdo (*neurč.* = každý). — (Skloňuje se jako zájmeno táz. a vztaž., k němuž přistupuje příklonka *-que*; na př. *cuiusque, cuique, quemque, quamque, quōque, quāque*; plur. *quique, quibusque* atd.) — Zájmeno »*quisque* = každý« má význam podílný: »*každý o sobě, každý pro sebe*«, kdežto »*omnis* = každý a všichni dohromady« (kolektivně), *všichni bez výjimky*. — Zájmeno *quisque* nikdy nestojí samo o sobě, nýbrž se vždy přiklání k jiným, přízvučným slovům čili opírá se o jiná, přízvučná slova, a to: **a**) o zvratná zájmena, **b**) o tázací a vztažná zájmena a příslovce, **c**) o superlativ, **d**) o řadové číslovky. — *Suum quisque nōscat ingenium*. Ať každý poznává své nadání. *Suum cuique*. Každému [náleží, dej], co mu patří. — *Diligenter est observandum, quālis quisque sit*. Pilně jest pozorovati, jaký kdo jest. *Dic, unde quidque emeris*. Řekni, kde jsi každou (jednotlivou) věc koupil. *Ut quisque sēmentem fēcerit, ita metet*. Jak kdo zaseje, tak bude sklízeti. — *Māximae cuique fortunae minimē crēdendum est*.

[Každému =] právě největšímu štěstí jest nejméně věřiti. *Optimus quisque*, právě nejlepší člověk [v češtině obyčejně plur.: =] právě nejlepší lidé. — *Quintō quōque annō*, každého pátého roku (= jednou za 4 léta). — [Každý = a) *quisque*; b) *omnis*; c) *nēmō nōn*; d) *nēmō est quin*; e) *singuli*; f) *alius* ve spojení s *alius*; g) (ve vedl. větě:) *quisquis*.] — Každý chválí něco jiného, *alius aliud laudat*. — Každý tě pozdravil, *nēmō tē nōn salutāvit*. — Leckdo tě pozdravil, *nōn nēmō tē salutāvit*. — Každý ví, *nēmō est, quin (qui nōn) sciat*. — Každý volí jednoho (po jednom), *singulī singulōs eligunt*.

quisquis, quaequae, quidquid (*quicquid*), (*subst.*) kdokoli, jakýkoli; (*adjektiv.*) kterýkoli, jakýkoli; *quōquō tempore*, v kterýkoli čas; (*genit.* u Cicerona ve rčení *cuicuiusmodi*, všeliký; *abl.* u Plauta *quiqui*)

quoad, (*spojka*), a) [*místně:*] *pokud*; a *ž* *ka m*; b) [*časově, s indik. prés., impf., perf., fut. I.:*] *dokud*, *pokud*; c) [*čas., obyčejně indik. perf., prés., fut. II.:*] *až*; *dokud ne*; d) [*čas., konj. prés. a impf.:*] *až*; *až by*; *dokud by ne*; e) [*vztahově:*] *pokud*. — (V nepřímé závislosti může »quoad = *pokud, až, dokud ne*« býti spojeno i s *konj. perf. a plqupf.*)

rārus, a, um, 3., (I, 394), (*do- plňk.*) pořádku, (jen) tu a

tam, (jen) jednotlivě, (II, 652)

recēns, (I, 457; II, 311); *recentēs cōpiae*, čerstvé, nové vojsko, vojenské zástupy, voje

recipiō, (II, 257, 569); *sē recipere*, (*ve vojenství:*) zpět se stáhnouti, ustoupiti

redeō, *redire, rediū, reditum*, a) vraceti se; b) přejíti, dojíti, dostati se, přecházeti; c) v řeči se vrátiti. — (Složenina slovesa »eō, ire«.)

redigere, (II, 599); *pecūniam in publicum r.*, dodati, odevzdati, vyplatiti peníze do státní pokladny

redimō, *ere, redēmī, redēptum*, 3., a) zpět koupiti, odkoupiti; vykoupiti; koupiti; *captōs ā servitūte r.*, vykoupiti zajaté z otroctví; b) najmouti; c) napraviti, vyrovnati

reficiō, *ere, refēcī, refectum*, 3., a) znovu, opět učiniti; b) [*o úřadech:*] znova zvoliti, znova dosaditi; c) [*o mostu, hradbách a pod.:*] znova vystavěti; d) obnoviti, opět zjednati; e) [částečně obnoviti], opravit; f) osvěžiti, občerstviti, zotaviti, dodati síly; g) vytěžiti, získati

relinquere, (II, 600); *relinquor*, zbývám; *relictus*, a) zanechán, zůstaven; zděděný; b) ponechán, přenechán; c) opuštěn(ý); *sēs in fugā relinquitur*, naděje zbývá v útěku; *castra r.*, opouštěti, opustiti tábor

repetō, *ere, repetivī (repetiū) repetitum*, 3., a) opět mířiti, směřovati, cíliti; útočiti; b)

vrátiti se; **c)** zpět zavolati; zpět dopravití, přinéstí, přivéstí; **d)** opět (něco) konati, opakovati; **e)** začínati, odvozovati; vycházeti (od něčeho); **f)** zpět žádati; hleděti zpět dobýti, opět se domáhati; *ob-sidēs r.*, zpět žádati rukojmí; **g)** *memoriam alicuius r.*, v paměť si znova uvéstí někoho, rozpomenouti se na někoho; *memoriā aliquid r.*, v paměť si znova uvéstí něco; **h)** *rēs r.*, zpět žádati kořist, lup na nepřátelích; požadovati zadostiučinění; **j)** domáhati se peněžité náhrady

requiēscō, *ere, requiēvi, requiētum*, 3., (II, 157); *ē negōtiis r.*, po veřejné činnosti pookřáti, odpočinouti si, zotaviti se

rēs, (I, 299, 321, 375; II, 435, 569, 649); *rēs dubia*, sporná věc; *glōria rei mīlītāris*, vojenská sláva

respondēre (II, 397) *ad aliquid*, odpověděti na něco

respōsum, *ī, n.*, **a)** odpověď; **b)** věštecká odpověď, věštba; **c)** (*součcovský*) výrok, dobrozdání

revertor, [inf. prés. *reverti*; indik. perf. akt. *reverti*; particip. perf. *reversus*], 3., vrátiti se

rivus, *ī, m.*, **a)** tok, proud; **b)** potok, potůček; **c)** zavodňovací příkop, strouha, náhon

rōbur, *rōboris, n.*, (I, 202), **a)** dubové dřevo; tvrdé dřevo; **b)** dub (*strom*); **c)** věci z dubového dřeva, (*dubový kyj, dubová vrata železem okovaná*); **d)** ža-

láň, vězení; **e)** tvrdost, bezcitnost; **f)** síla, pevnost; **g)** nejsilnější část předmětu; **h)** jádro vojska; **j)** východisko, základ

sacer, *sacra, sacrum*, **a)** [zasvěcený některému božstvu a proto nedotknutelný], *posvátný, svatý; alicuius* (genit.) *sacer*, někomu zasvěcený; **b)** božstvu propadlý; kletý, prokletý, zlořečený

sacerdōs, *dōtis, m., f.*, (osoba konající obět), obětník; kněz; kněžka; (I, 394)

scelestus, *a, um*, zločinný, bezbožný, bohaprázdný; *scelestus, ī, m.*, zločinec, bezbožník, padouch

sciēns, ientis, **a)** vědoucí, vědomý; **b)** vědomosti mající, znalý, obratný; (*doplňk.:*) vědomě, s vědomím, (II, 653, 654)

sciēter, s porozuměním, uměle, obratně, (II, 654)

scriptor cōmoediārum, (II, 600), spisovatel, skladatel veseloher, komedií

sēditio, iōnis, f., **a)** rozkol, různice, spor, rozbroj; **b)** nepokoj, vzpoura, odboj

sēdō, āre, āvi, ātum, 1., **a)** usaditi; utišiti, uklidniti, upokojiti; **b)** nasytiti, ukojiti; **c)** (*o vzpouře:*) potlačiti

sēmentis, is, f., **a)** setba; *sēmentem facere*, zasítí; **b)** osení

sēmet = se, sebe, (II, 4), (*zesílené zvratné zájmeno sē*)

septemtriōnēs, septentriōnēs, um, m., **a)** sedmihvězdi Velkého i Malého Vozu; **b)** sever; půl-

- noční strana, půlnoc; [*triōnēs* = *bovēs*]
- serō**, *serere, sēvī, satum*, 3., **a)** síti, sázeti; zasazovati; *arbo-rem s.*, zasaditi, sázeti strom; *agrum s.*, osíti, osévati pole; **b)** ploditi; **c)** *aetās sata est*, věk vzešel
- sīca**, *ae, f.*, **a)** dýka; **b)** úkladná vražda, vraždění
- sīcārius**, *īi, m.*, úkladný vrah, zákeřník, zbojník, bandita
- sīgnum** (I, 336, 376) **Iovis et Sōlis**, socha Jovova (Zeva) a Solova (Helia, boha slunce)
- singulī**, *ae, a*, jednotlivi, po jednom; *singulī singulōs ēligunt*, každý volí po jednom, vždy jednoho; *singulīs militibus quīnōs captivōs dedī*, každému vojínovi jsem dal po pěti zajatcích, pět zajatců; *nūntium ad vōs mittō, ut cum singulīs amīcīs veniātis*, posílám k vám posla, abyste přišli každý s jedním přítelem; (II, 25)
- sinō**, *ere, sīvī, situm*, 3., dovoliti, nechati, dopustiti, strpěti, sněsti; *sinō tē abire*, nechávám tě odejít, dovoluji ti odejít; dovoluji ti, abys odešel; (*v lat. na slovese »sinere« závisí vazba akus. s inf.*)
- sitiō**, *sitire, sitivī (sitiī)*, —, 4., **a)** žízniť, býti žízniv; **b)** prahnouti; **c)** (po něčem) žízniť, dychtiti; (I, 367)
- sollemnis** (*sollennis, sōlemnīs, sōlennīs*), **e**, [*sollus, annus*], **a)** (každoročně se vracející), v ý r o č n í; **b)** slavnostní
- solvere poenam**, (II, 601), odpýkati trest
- somnium**, *īi, n.*, **a)** sen; **b)** snění, blouznění, planá domněnka
- sonāre**, (II, 441), (*o potoku* :) hučeti
- spargō**, *ere, sparsi, sparsum*, 3., **a)** trousiti, sypati, házeti; **b)** síti; **c)** kropiti, stříkati, nastříkati, nakopati; **d)** rozptýliti, roztrousiti, rozšířiti; **e)** posypati; pokropiti; zabít; povléci; *sale sparsus*, posypán solí; smíšen(ý) se solí
- spernō**, *ere, sprēvī, sprētum*, 3., (*aliquem, aliquid*), pohrdati, opovrhovati (*někým, něčím*); nevšímati si (*někoho, něčeho*); *pācem, periculum, cōnsilium, voluptātēs s.*, pohrdati mírem, nebezpečenstvím, radou, rozkošemi; *nē sprēveris*, neopovrhni, nepohrdni (= neopovaž se opovrhnouti, pohrdnouti)
- sponte** (*meā, tuā, suā, nostrā, vestrā, suā*), (já, ty, on, ona, my, vy, oni, ony) z vlastní vůle, dobrovolně, sám (sama, sami, samy) od sebe, úmyslně; o své ujmě; sám (sama, sami, samy) o sobě. — (*»Sponte«* jest schodné subst. mající pouze abl. sing.)
- statiō**, *iōnis, f.*, **a)** postavení; stanovisko; sidlo, místo pobytu; (určené) místo (*vůbec*); **b)** přístaviště, rejda, záliv; **c)** útočiště; **d)** stráž (*jako místo, úkon i osoba*); [viz: *pōnō*, str. 757]
- sternō**, *ere, strāvī, strātum*, 3., **a)** prostřít; **b)** rozkládati; na-

tahovati (se); **c)** k zemi povaliti, poraziti; **d)** rovnati, hladiti; **e)** dlážditi; *sternō viam*, dávám vydlážditi silnici (II, 650); **f)** posypati, pokrýti

stō, stāre, steti, statūrus, 1., státi; *ab aliquō s.*, státi při někom; *cum Hannibale s.*, státi na straně Hannibalově; *prō patriā s.*, býti na straně vlasti; (I, 150)

strepō, ere, strepuī, —, strepitūrus, 3., **a)** dělati hluk, hlučeti; šuměti, šustěti; praskati; lomoziti, syčeti, hulákati, povykovati; drnčeti, chřestiti; **b)** ozývati se (*clāmoribus*, výkřiky, nářky), zaznívati; **c)** šuměti; duněti *a pod.*

studiōsus, (II, 313), (II, 653); *studiōsē*, (II, 601); *studiōsissimē*, (superlativ); nejhorlivěji, nejpečlivěji, nejusilovněji, velmi horlivě, velmi pečlivě, velmi usilovně

succumbō, ere, succubui, succubitum, 3., **a)** dolů, na zemi padnouti; dolů klesati; **b)** podlehnouti; *viribus Rōmānōrum s.*, podlehnouti branné moci římské; *animō s.*, klesnouti na mysli

sūmere (II, 570) *sibi aliquem ducem*, (vazba 2 akus.), zvoliti si někoho za vůdce

sūmptus, ūs, m., náklad, vydání; (viz: *alere*)

superior (II, 374) *glōria*, dřívější, minulá sláva; *Italia superior*, horní Itálie; *suprēmus, a, um*, nejvyšší, nejhořejší; (*časově:*)

poslední; *suprēmō diē*, v posledním den, v posledním dni

supportō, āre, āvi, ātum, 1., dovážeti, dopravovati; *frūmentum nāvibus supportō*, dovážím, dá v á m dovážeti obilí po lodích, (II, 650)

suprēmus, viz: *superior*

suscipere (II, 313, 397) **servitūtem**, vzíti na sebe, uvaliti na sebe otroctví, poddanství; podobiti se, vydati se v otroctví

suus (II, 146, 313); *suus cuique locus*, každému místo náležité, jemu náležející, jež mu náleží

tacitē, mlčky; potichu, tiše, nepozorovaně; (II, 654)

tacitus, a, um, a) smlčený, zamlčený, (o čem se nemluví); **b)** tichý, tajný, skrytý, nepozorovaný; **c)** mlčící, zamklý, němý; **d)** pohřžený v mlčení, zamyšlený; **e)** tichý, němý; (*doplňk.:*) mlče, mlčky, beze zmínky; potichu; v myšlenkách; (II, 653, 654)

tardē, (příslovce), **a)** zdlouhavě, váhavě, zvolna, volně, pomalu, loudavě; **b)** pozdě; **c)** rozvážně, s rozvahou; (II, 653)

tardus, a, um, a) zdlouhavý, váhavý, volný, loudavý, liknavý; **b)** (*o čase:*) zdlouhavý, dlouho trvající, dlouhý; **c)** váhavý, opoždující se, nedbalý, líný; **d)** zdlouhavým činící, zdržující, ochromující, zmalátňující, otupující; **e)** loudavý, pozdě přicházející, pozdní; (II, 653)

tegō, ere, tēxi, tēctum, 3., **a)** krýti, pokrývati, příkrývati; **b)** zahalovati, zastirati; **c)** odívati;

d) zakrývati, ukrývati, skrývati; **e)** tajiti, zatajovati, zamlčovati; **f)** krýti (k ochraně), chrániti, brániti, hájiti

tenebrae, ārum, f., a) tma, temnota, temnost; **b)** (noční) tma; noc; **c)** tma očí; slepota; **d)** tma (před očima), mrákoty; **e)** tma smrti; smrt; **f)** tmavé místo, temný kout; **g)** temnota žaláře; žalář; **h)** temnota podsvětní, podsvětí; **j)** neznámost, skrytost, ústraní; nejasnost, nezřetelnost; **k)** nízké postavení, nízký rod, nízký původ; **l)** chmury, zármutek

ter, trikrát, terque quaterque beāti, [tříkrát a čtyřkrát =] mnohokráte, velmi šťastní; přešťastní; (II, 8)

terra, ae, f., země; hlína, prst; půda; souše; krajina; (I, 42)

texō, ere, texuī, textum, 3., a) pléstí, splétati; vplétati, víti; **b)** tkáti, utkati; **c)** tesati, stavěti, roubiti; **d)** [o slohu:] skládati; *epistulās verbis t.,* skládati dopisy ze slov

torquēre (II, 501) saxum (in aliquid), mrštiti, metati, hoditi balvanem (po něčem); vymrštiti balvan (na něco)

torreō, ēre, torruī, tōstum, 2., a) sušiti, vysoušeti (ohněm); **b)** pražiti, péci, smažiti; **c)** páliiti; rozpáliti, opáliti, připáliti; *tōstus, pražený; pečený; opálený; ohořelý*

tōtus, a, um, (I, 323), a) [o úplném a neporušeném celku:] celý; [o číselné úplnosti všech částí:] všechny; **b)** [do-

plňk.:] zcela, úplně; s tělem i duší; vši silou; (viz: *dēdere*); (II, 652). — (U jmen místního významu: II, 664.)

trādō, ere, trādiāi, trāditum, 3., (II, 158); memoriae t., vypravovati; (memoriae) trāditum est, vypravuje se, jest zaznamenáno; (viz: *prōdere*, II, 254, 759); aliquem in servitūtem t., někoho vydati do otroctví

trānsportō, āre, āvi, ātum, 1., a) přenášeti, převážeti, dopravovati; **b)** dovážeti, dopravovati

trānsvehō, trāvehō, ere, trānsvehī, transvectum, 3., převážeti, převéztí, přepravovati

tremefaciō, ere, tremefēcī, tremefactum, 3., (aliquid), třásti, otrásati, otrásti, zatřásti (něčím); (passiv.: tremefiō, -fierī, -factus sum)

tremō, ere, tremuī, —, 3., a) třásti se, chvěti se, teteliti se; *omnibus artubus t.,* třásti se, chvěti se na celém těle, na všech údech

trepidus, a, um, 3., a) třesoucí se, chvějící se (*strachem*); **b)** spěšný, kvapný, chvatný, rychlý; **c)** (sem tam, zmateně, neklidně, rozčileně, úzkostlivě) pobíhající; **d)** zmatený, nepokojný, znepokojený, vzrušený, rozechvěný, rozčilený; **e)** zstrašený, ustrašený, postrašený, zaleknutý, polekaný, poděšený, zděšený, úzkostlivý, bázlivý, bojácný, plachý; **f)** znepokojující, rozčilující; poplašný; **g)** kolisající se, nejistý; (II, 653)

tribuere (II, 501) *principātum*, propůjčiti, dáti vládu, panství; *alicui rei tempus t.*, věnovati čas něčemu

turbidus, *a, um*, **a**) vzbouřený, rozbouřený; bouřlivý; neklidný; nepokojný; **b**) [o vodě:] zkalený, kalný; **c**) [o podsvětí:] chmurný, temný, ponurý; **d**) [o povaze:] prudký; buřičský, odbojný; **e**) [o duševních hnutích:] vzrušený, rozrušený, rozčilený, znepokojený, ustrašený; prudký, hněvivý

ubi, (II, 602, 648)

umquam, unquam, někdy, (ně)kdy; [při záporu:] nikdy; *neque umquam — neque . . .*, ani nikdy ne — ani ne . . .

unde, o d k u d, (*tázací a vztažné*); (*relat. copul.*) (II, 648); [o původu, příčině a nástroji často lze přeložiti:] pročez, z čeho, čím a pod.

unicus, *a, um*, **a**) jediný, jedinký, samojedinký; **b**) jedinečný, obzvláštní; neobyčejný, vzácný, výtečný

unusquisque, unaquaeque, unumquidque (subst.), *unumquodque* (adjekt.), jedenkaždý

uxor, *ōris*, *f.*, manželka, choť, žena

varius, *a, um*, (I, 182), **a**) pestrý, strakatý; **b**) pestrý, rozmanitý, rozličný; **c**) všelijaký, všeliký; **d**) různý, rozdílný, nestejný; **e**) proměnlivý, měnivý, nestálý, vrtkavý, kolísavý; **f**) střídavý, střídající se; (II, 655)

vehemēns (I, 458) *ira*, prudký, vášnivý hněv

vēndō, ere, vēndidi, vēnditum, 3., (II, 259); (= *vēnum dō*, dávám do prodeje; *vēnundō*)

venēnōsus, *a, um*, jedovatý, otravný

versus, (příslovce), směrem k . . ., směrem do . . .; (tímto příslovcem bývá někdy doplňován akusativ směru, ať jest opatřen předložkou či jest bez předložky; na př.): *Rōmam versus proficiscor*, táhnu směrem k Římu; *ad Oceanum versus*, směrem k Okeánu

vetulus, *a, um*, **a**) obstarlý, obstarožní; **b**) starý, starší

via, viae, f., **a**) cesta, cestička, dráha; **b**) pravá cesta; **c**) silnice; **d**) (*v městě, v táboře*;) ulice; **e**) pruh;

f) cesta, chůze; (*ve vojenství*;) pochod; **g**) jízda; plavba;

h) způsob, prostředek; **j**) postup, metoda;

viae sunt ad Mutinam, (II, 665); *via Appia*, viz: *Appius* (str. 802)

victima, ae, f., žertva, obětní zvíře, obět

videlicet, videlicet, **a**) patrně, zřejmě, zjevno (že . . .); **b**) jistě, věru, ovšem, arci, rozumí se; **c**) totiž

videō, nē . . ., (viz II, 360, lit. f); *videor beātus*, (II, 38), zdám se blaženým

villa, ae, f., (I, 36; II, 259)

vimen, inis, n., prut, proutek; (*plur.*;) prouti; pletivo

vincere cupiditatēs, (II, 259, 603),
a) ovládati, ovládnouti vášně;
b) přemoci, překonati, potla-
čiti vášně, naruživosti; *victus*,
přemožený, poražený

vinea, vineae, f., **a)** vinice, vino-
hrad; **b)** ochranné loučí
(= dřevěný posunovací pří-
střešek, jímž se chránili vojáci
při dobývání města proti ne-
přátelským střelám)

violō, āre, āvi, ātum, 1., (I, 429);
iūs hospitii v., (po)rušiti po-
hostiné právo; prohřešiti se
proti pohostinému právu

vīs; vīrēs, viz: *succumbō*

vivō, ere, vīvi, —, victūrus, 3.,
(I, 337)

volō, velle, volui, —, a) c h t í t i;
b) přát si, žádati si (*něčeho*),
státi (*o něco*), míti chut (*na
něco*); **c)** stanoviti, určiti, na-

řizovati [o *bozích*, v různých
formulích]; **d)** [chtíti, aby ně-
co bylo uznáno:], tvrditi, míti
za to, míniti, pokládati

voluntārius, a, um, dobrovolný,
úmýslný; (II, 653)

volvō, ere, volvi, volūtum, 3., **a)**
valiti, váletí, kouletí; obracetí;
svíjeti, stáčetí; **b)** rozvinovati
(popsaný svitek); *librum v.*,
pročítati, čísti knihu; **c)** pře-
mítati, rozvažovati, rozjímati,
přemýšleti

vōx, vōcis, f., **a)** hlas; **b)** mluve-
ní, řeč, volání, křik, zpěv; **c)**
[o *zvířatech*:] řvaní, štěkot,
vytí, skřek, bzučení; **d)** zvuk,
hlas, hlahol, tón; **e)** slovo; *vōx
opportūnē ēmissa*, slovo včas
pronesené; **f)** slova, řeč; **g)** vý-
rok, věta; **h)** řeč, jazyk, mlu-
va; **j)** výslovnost; **k)** přízvuk
vulnerō, āre, āvi, ātum, 1., (I, 217)

Skupiny slov. — VI. — Viz str. 576!)

Cancer, cancrī, m., rak; **coclea, cocleae, f.**, hlemýžď, slimák;

hirūdō, dīnis, f., pijavice; **mūrex, icis, m.**, jedlý hlemýžď nachový
(z něho byla připravována nachová barva); **ostrea, ae, f.**, (*ostreum*,
i, n.), škeble, ústřice; **rāna marīna**, mořský ďas; **testūdō, dīnis, f.**,
želva.

Apis, is, f., včela; **apis terrestris**, čmelák; **arānea, -neae, f.**, pa-
vouk; **asilus, ī, m.**, ovad, střechek; **cicāda, ae, f.**, cikáda, cvrček;
crābrō, ōnis, m., sršeň; **culex, icis, m.**, komár; **curculiō, iōnis, m.**,
pilouš; **formīca, ae, f.**, mravenec; **fūcus, ī, m.**, trubec; **lōcusta (lū-
custa), ae, f.**, kobyłka; **musca, ae, f.**, moucha; **terēdō, dīnis, f.**,
červotoč; **vespa, ae, f.**, vosá;

arāneus, m., pavouk; **gryllus, ī, m.**, cvrček.

Plürála tantum.

I. deklinace: -ae, -arum.

angustiae, soutěsky, průsmyk; *argutiae*, důvtip, bystrost; *balneae*, lázně; *cūnae*, kolébka; *dēliciae*, rozkoš, potěšení; *divitiae*, bohatství; *exsequiae*, pohřeb; *facētiae*, vtip, šprým; *fēriae*, svátky; *indūtiae*, přiměří; *insidiae*, záloha, nástrahy, úklady; *minae*, hrozby, vyhružky; *nūgae*, hlouposti, třeť; *nūptiae*, sňatek, svatba; *reliquiae*, ostatky, zbytky, zbytek; *repetundae*, vydírání peněz; *scōlae*, žebřík; *scōpae*, koště; *tenebrae*, tma, temnota; *valvae*, veřeje; *Athēnae*, Athény; *Thēbae*, Theby.

II. deklinace: -i, -orum.

gemīni, bliženci, dvojčata; *liberi*, děti; *posterī*, potomci; *fasti*, kalendář; *Delp̄hi*, Delfy; *Vēti*, Veje.

II. deklinace: -a, -orum.

arma, zbroj, zbraň; *castra*, tábor; *cibāria*, potrava, pokrmy; *spōlia*, zbroj (svlečená zabitému protivníkovi); *Leuctra*, Leuktra (osada); *Sūsa*, Susy (perské město).

III. deklinace:

Alpēs, (*Alpium*), f., Alpy; *cervicēs*, (*cervicum*), f., šíje, týl; *faucēs*, (*faucium*), f., hltan, jícen; *fidēs*, (*fidium*), f., lyra, kytara; *Gādēs*, (*Gādium*), f., Cadix (město); *īlia*, (*īlium*), n., střeva, útroby; *Mānēs*, (*Mānium*), m., duchové zemřelých; *moenia*, (*moenium*), n., hradby; *Penātēs*, (*Penātium*), m., penatové; *precēs*, (*precum*), f., prosba, modlitba; *primōrēs*, (*primōrum*), m., předáci, náčelníci; *procerēs*, (*procerum*), m., předáci, šlechta; *Sardēs*, (*Sardium*), Sardy (lydské město); *sordēs*, (*sordium*), f., nečistota, špína; *viscera*, (*viscerum*), n., vnitřnosti, útroby.

Jména dní v měsíci a jména svátků:

Calendae (*Kalendae*), *arum*, f., kalendy (1. den v měsíci); *Nōnae*, *arum*, f., nony (pátý, případně sedmý den v měsíci); *Idūs*, (*Iduum*), f., idy (13., případně 15. den v měsíci);

Bacchānālia, (*-ālium* neb *-āliōrum*), n., (slavnost k počtě boha Bakcha), Bakchanalie; *Sāturnālia*, (*-āliōrum*), n., (slavnost k počtě boha Saturna), Saturnalie; *Terminālia*, (*-ālium* nebo *-āliōrum*), n., (mezníková slavnost), Terminalie.

Římský kalendář.

V římském kalendáři se rok dělil na dvanáct měsíců, jejichž jména jsou: *Iānuārius*, leden; *Februārius*, únor; *Mār-tius*, březen; *Aprīlis*, duben; *Maius*, květen; *Iūnius*, červen; *Iūlius*, červenec; *Augustus*, srpen; *September*, září; *Octōber*, říjen; *Novem̄ber*, listopad; *December*, prosinec.

Jednotlivé dni Římané nepočítali od prvního dne měsíce do posledního dne měsíce, jako počítáme my, nýbrž podle tří hlavních dní každého měsíce. Tyto dni byly:

Kalendae ,	zkratka <i>K.</i> nebo <i>Kal.</i>	=	první den	}	každého měsíce.
Nōnae ,	,, <i>Nōn.</i>	=	pátý den nebo sedmý den		
Idus ,	,, <i>Id.</i>	=	třináctý den nebo patnáctý den		

Tím se měsíc dělil ve tři části. — »Kalendy« byly vždy prvního dne každého měsíce. — »Nóny« připadaly v březnu, květnu, červenci a říjnu na 7. den v měsíci, v ostatních měsících (lednu, únoru, dubnu, červnu, srpnu, září, listopadu a prosinci) na 5. den v měsíci. — »Idy« (vyslovte všude: »idy«) připadaly v březnu, květnu, červenci a říjnu na 15. den v měsíci, v ostatních měsících na 13. den v měsíci.

Abyste si snadno zapamatovali, v kterých měsících jsou »nóny« 7. den v měsíci a »idy« 15. den v měsíci, bylo vytvořeno mnemotechnické slovo »Mīlmo« z násloví jmen příslušných čtyř měsíců: *Mār-tius* (březen), *Iūlius* (červenec), *Maius* (květen) a *Octōber* (říjen), v nichž jsou »nóny« 7. den a »idy« 15. den v měsíci; v ostatních měsících, jejichž násloví není skryto ve výrazu »Mīlmo«, jsou »nóny« 5. den v měsíci, »idy« 13. den v měsíci.

(Pokračování.)

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 26. května 1939. — Předplatné na 5 sešitů K 20.—, na 10 sešitů K 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušiti jen písemně. Reklamače nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod číslem 27.761/7-1927. Dohledací poštovní úřad Praha 7.

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANELSKY

★

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešit 17.
(předposlední).

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

DAT.

Opakování z latinské mluvnice.

Rímský kalendář. — (Pokračování.)

K těmto třem jmenům (Kalendae, Nōnae, Idūs) se připojovala jména měsíců jakožto adjektivní přívlaskty (*Iānuārius*, *Februārius*, atd.) a datum bylo vyjadřováno ablativem:

1. ledna »*Kalendīs Iānuāriīs*«, 1. února »*Kalendīs Februāriīs*«, 1. března »*Kalendīs Mārtiīs*«, 1. dubna »*Kalendīs Aprīlibus*«, 1. května »*Kalendīs Maiīs*« atd.

5. ledna »*Nōnīs Iānuāriīs*«, 5. června »*Nōnīs Iūniīs*«, 5. srpna »*Nōnīs Augustīs*«, 5. září »*Nōnīs Septembribus*« atd.

7. března »*Nōnīs Mārtiīs*«, 7. května »*Nōnīs Maiīs*«, 7. července »*Nōnīs Iūliīs*«, 7. října »*Nōnīs Octōbribus*«.

13. ledna »*Idibus Iānuāriīs*«, 13. listopadu »*Idibus Novembribus*«, 13. prosince »*Idibus Decembribus*«.

15. března »*Idibus Mārtiīs*«, 15. května »*Idibus Maiīs*«, 15. července »*Idibus Iūliīs*«, 15. října »*Idibus Octōbribus*«.

Ostatní dny v měsíci Římané určovali tak, že *odčítali* od následujícího nejbližšího dne z těchto tří hlavních dní.

Den přímo před nimi předcházející byl označován slovem »*pridiē*«, k němuž přistoupilo jméno hlavního dne v akusativu (*Kalendās*, *Nōnās*, *Idūs*) a adjektivum označující měsíc, při čemž u »*nōn*« a »*id*« bylo adjektivum označující ten týž měsíc, u »*kalend*« adjektivum označující následující měsíc; na př.:

4. ledna = »*pridiē Nōnās Iānuāriās*«, 12. ledna = *pridiē Idūs Iānuāriās*«, 31. ledna = »*pridiē Kalendās Februāriās*«;

pridiē Idūs Mārtiās (14. března); *pridiē Nōnās Maiās* (6. května); *pridiē Kalendās Augustās* (31. července); *pridiē Idūs Decembrēs* (12. prosince).

Datum se nezřídka píše zkratkami; z několika příkladů se naučte čísti všechny ostatní zkratky!

Kal. Apr. (Kalendīs Aprīlibus, 1. května), *Nōn. Iūn.* (Nōnīs Iūniīs, 5. června), *Id. Dec.* (Idibus Decembribus, 12. prosince);

prid. Kal. Iān. (pridiē Kalendās Iānuāriās, 31. prosince), *prid. Nōn. Febr.* (pridiē Nōnās Februāriās, 4. února), *prid. Id. Mārt.* (pridiē Idūs Mārtiās, 14. března).

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

59. HODINA.

Verba dēpōnentia.
Slovesa krytočinná.

Slovesa k r y t o č i n n á (*verba dēpōnentia*) slovou taková latinská slovesa, která mají tvar **trpný**, ale význam **činný**. Tato slovesa, tvarem passivní (trpná), se do češtiny překládají tvary aktivními (někdy tvary sloves zvratných). Pozorujte:

hortor, povzbuzuji; *hortārī*, povzbuzovati; *hortātus sum*, povzbudil jsem;

laetor, veselím se, raduji se; *laetārī*, veseliti se, radovati se; *laetātus sum*, veselil jsem se, zaradoval jsem se;

misereor, cítím soustrast, smilovávám se; *miserērī*, cítiti soustrast, smilovati se; *miserītus sum*, pocítil jsem soustrast, smiloval jsem se;

sequor, následuji; *sequī*, následovati; *secūtus sum*, následoval jsem;

morior, umírám; *morī*, zemřítí; *mortuus sum*, zemřel jsem;

largior, uštedřuji; *largīrī*, uštedřovati; *largītus sum*, uštedřil jsem.

Verba dēpōnentia. — Slovesa krytočinná.				
Konjugace				
I.	II.	III. A.	III. B.	IV.
Vzor: hortor	Vzor: misereor	Vzor: fungor	Vzor: patior	Vzor: largior
časuje se jako trpný rod těchto slovesných vzorů (aktivní tvary jsou toliko: aktiv. partic. prés., aktiv. partic. fut., aktiv. infin. fut. a supinum):				
laudor, laudāri.	dēleor, dēlēri.	carpor, carpi.	capior, capi.	audior, audiri.

Pamatujte!

1. Deponentia (krytočinná slovesa) mají svůj zvláštní imperativ.

2. Deponentia mají **všechny** tvary **passivní** mimo těchto **pět tvarů aktivních** (těchto pět aktivních tvarů se tvoří podle č i n n é h o rodu příslušných vzorů): *a*) aktivní přítomný participium, *b*) aktivní budoucí participium, *c*) aktivní budoucí infinitiv, *d*) supinum, *e*) gerundium. — (Ve futuru tudíž se passivní tvar infinitivní u deponentií nevyskytuje.)

Krytočinná slovesa	} první konjugace.
Dēpōnentia	
Vzor: hortor, hortāri, hortātus sum.	

V š e c h n a deponentia **první** konjugace se časují podle vzoru »*hortor, hortāri, hortātus sum*«. Tento vzor — a s ním všechna deponentia **první** konjugace — se časují jako »*laudor, laudāri, laudātus sum*« (odchylných tvarů není).

(Tvary vzoru »*laudāre*« naleznete v I. díle na str. 48, 49, 98 až 101, 173 až 177, 208 až 216, 226 až 231, 237 až 239; v tomto díle na str. 82, 83, 99, 100, 114, 126, 127, 135, 161, 162, 175, 176, 215, 225, 282, 382 až 384, 390, 391, 413, 414.)

- Ind. prés.: **hortor**, *hortāris*, *hortātur*, *hortāmur*, *hortāmini*, *hortantur*; (jako *laudor*); povzbuzuji *atd.*
- Konj. prés.: **horter**, *hortēris*, *atd.*; (jako *lauder*); ať povzbuzuji *atd.*
- Ind. impf.: **hortābar** *atd.*; (jako *laudābar*); povzbuzoval (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. impf.: **hortārer**, *hortārēris*, *hortārētur*, *atd.*; (jako *laudārer*); povzbuzoval (-a, -o) bych *atd.*
- Ind. fut. I.: **hortābor**, *hortāberis*, *hortābitur*, *atd.*; (jako *laudābor*); budu povzbuzovati, povzbudím *atd.*
- Imperat.: **hortāre!** povzbuzuj! **hortāmini!** povzbuzujte!
- Inf. prés.: **hortāri**, povzbuzovati.
- Partic. prés.: **hortāns**, (genit. *hortantis*), povzbuzuje, povzbuzujíc; povzbuzující.
- Ind. perf.: **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **sum**, *atd.*; povzbudil (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. perf.: **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **sim**, *atd.*; ať jsem povzbudil (-a, -o) *atd.*
- Ind. plqupf.: **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **eram**, *atd.*; (byl, -a, -o) jsem povzbudil (-a, -o) *atd.*
- Konj. plqupf.: **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **essem**, *atd.*; byl (-a, -o) bych povzbudil (-a, -o) *atd.*
- Ind. fut. II.: (*cum*) **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **erō**, *atd.*; [až] povzbudím *atd.*
- Supinum: **hortātum**, povzbudit.
- Partic. pf.: **hortātus**, *hortāta*, *hortātum*, povzbudiv, povzbudivši.
- Partic. fut.: **hortātūrus**, *hortātūra*, *hortātūrum*, hodlaje (hodlajíc) povzbuzovati.
- Infin. pf.: (*mē*) **hortātum** (*hortātam*, *hortātum*) **esse**, že (já) jsem povzbudil (-a, -o); (*nōs*) **hortātōs** (*hortātās*, *hortāta*) **esse**, že (my) jsme povzbudili (-y, -a).
- Infin. fut.: (*mē*) **hortātūrum** (*hortātūram*, *hortātūrum*) **esse**, že (já) povzbudím; (*nōs*) **hortātūrōs** (*hortātūrās*, *hortātūra*) **esse**, že (my) povzbudíme.

Pro příklad uvádím některá deponentia (krytočinná slovesa) první konjugace:

1. **adūlor**, *adūlārī, adūlātus sum*, lichotiti, pochlebovati;
2. **adversor**, *adversārī, adversātus sum*, odporovati, protiviti se;
3. **aemulor**, *aemulārī, aemulātus sum*, horlivě následovati; závoditi; řevniti, sočiti;
4. **arbitror**, *arbitrārī, arbitrātus sum*, souditi, domnívati se, pokládati, mysliti; míti za to;
5. **āspernor**, *āspernārī, āspernātus sum*, odmítati, zavrhovati, zhrdati, pohrdati, nevšímati si;
6. **auxilior**, *auxiliārī, auxiliātus sum*, pomáhati, přispívati na pomoc;
7. **comitor**, *comitārī, comitātus sum*, provázeti, býti průvodcem;
8. **cōnor**, *cōnārī, cōnātus sum*, pokoušeti se, činiti pokus, podnikati; usilovati, snažiti se;
9. **cōnsōlor**, *cōnsōlārī, cōnsōlātus sum*, těšiti, potěšovati;
10. **cōnspicor**, *cōnspicārī, cōnspicātus sum*, shlédnouti, spatřiti, pozorovati, uzhříti, uviděti;
11. **contemplor**, *contemplārī, contemplātus sum*, a) pozorovati, hleděti; b) rozvažovati; uvažovati;
12. **crīminor**, *crīminārī, crīminātus sum*, a) nařknouti, viniti; b) stěžovati si; vytýkati, viniti (něco);
13. **cūnctor**, *cūnctārī, cūnctātus sum*, váhati, otáletí, meškati, proděvati; zdráhati se; vzpírati se; rozmýšleti se, rozpakovati se, býti na rozpacích; kolísati;
14. **domīnor**, *domīnārī, domīnātus sum*, býti pánem, vládnouti, panovati;
15. **epulor**, *epulārī, epulātus sum*, jísti, hodovati, stolovati;
16. **fabricor**, *fabricārī, fabricātus sum*, dělati, robiti, vytvářeti, hotoviti, kovati, tesati, stavěti;
17. **frūstror**, *frūstrārī, frūstrātus sum*, (z)klamati, mýliti, šáliti; mařiti;
18. **glōrior**, *glōriārī, glōriātus sum*, honositi se, chlubití se, vychloubati se;
19. **grātulor**, *grātulārī, grātulātus sum*, a) blahopřáti, přáti štěstí; b) děkovati, vzdávati díky;
20. **hortor**, *hortārī, hortātus sum*, povzbuzovati, pobízeti, vybízeti; domlouvati, napomínati;
— **adhortor**, *adhortārī, adhortātus sum*, povzbuzovati, vybízeti, nabádati, ponoukati, rozněcovati, napomínati;
— **cohortor**, *cohortārī, cohortātus sum*, povzbuzovati, vybízeti, podněcovati, napomínati;

- **exhortor**, *exhortārī, exhortātus sum*, povzbuzovati, pobizeti, vyzývati, vyzývati;
21. **imitor**, *imitārī, imitātus sum*, a) napodobiti, napodobením vytvářeti; b) nahrazovati;
22. **indignor**, *indignārī, indignātus sum*, horšiti se;
23. **infitor**, *infitiārī, infitiātus sum*, popírati, zapírati;
24. **insidior**, *insidiārī, insidiātus sum*, číhati v záloze; číniti, strojiti nástrahy, úklady; ukládati;
25. **interpreter**, *interpretārī, interpretātus sum*, a) vykládati, vysvětlovati; b) rozuměti; dověsti posouditi; chápati, pojímati; c) překládati;
26. **iocor**, *iocārī, iocātus sum*, žertovati; dělati vtipy;
27. **laetor**, *laetārī, laetātus sum*, veseliti se, radovati se, míti radost, těšiti se, plesati, býti potěšen;
28. **lāmentor**, *lāmentārī, lāmentātus sum*, naříkati, hořekovati, bědovati;
29. **luctor**, *luctārī, luctātus sum*, a) zápasiti (v křížku), zápolit; potýkáti se, bojovati; b) namáhati se, trmáceti se, lopotiti se, hmožditi se;
30. **meditor**, *meditārī, meditātus sum*, a) mysliti, přemýšleti; b) chystati se, připravovati se;
31. **minitor**, *minitārī, minitātus sum*, často hroziti, vyhrožovati;
32. **minor**, *minārī, minātus sum*, a) přečnivati, vyčnivati, strměti; b) hroziti, vyhrožovati;
33. **mīror**, *mīrārī, mīrātus sum*, diviti se, podíivovati se, obdivovati se; s podivem poslouchati, s podivem zírat; udiveně se přeptávati;
- **admīror**, *admīrārī, admīrātus sum*, a) diviti se, podíivovati se; vynadiviti se; žasnouti;
34. **miseror**, *miserārī, miserātus sum*, litovati, jeviti útrpnost; naříkati, plakati (nad něčím);
35. **moderor**, *moderārī, moderātus sum*, a) mírniti, krotiti; b) ovládati, řídit, vésti; c) šetřiti míry;
36. **moror**, *morārī, morātus sum*, a) prodlévati, zdržovati se, meškati; b) zdržovati (někoho, něco);
37. **opīnor**, *opīnārī, opīnātus sum*, domnívati se, domýšleti se, mysliti; tušiti;
38. **ōsculor**, *ōsculārī, ōsculātus sum*, líbati; laskati, hýčkati;
39. **percontor**, *percontārī, percontātus sum*, zkoumati, zpytovati; dotazovati se, vyptávati se, poptávati se;

40. **periclitor**, *perīclitārī, perīclitātus sum*, a) zkoušeti; pokoušeti se, odvažovati se; b) přicházeti do nebezpečství; postupovati nebezpečství, býti v nebezpečství; c) uváděti do nebezpečství, vydávati v nebezpečství; d) zkoumati, podrobovati zkoušce;
41. **philosophor**, *philosophārī, philosophātus sum*, zabývati se filosofií; filosofovati; badati;
42. **populor**, *populārī, populātus sum*, pleniti, vypleniti, popleniti, pustošiti, drancovati;
43. **praedor**, *praedārī, praedātus sum*, (u)kořistiti, pleniti, loupiti; krásti;
44. **precor**, *precārī, precātus sum*, a) prositi, vyprošovati si, doprošovati se, prosebně vzývati; modliti se; b) přát si, žádati; c) přát (někomu něčeho); d) zlořečiti; proklínati;
45. **proelior**, *proeliārī, proeliātus sum*, bojovati, potýkati se, zápasiti;
46. **recordor**, *recordārī, recordātus sum*, a) upamatovati se, vzpomínati; b) míti na mysli, uvažovati;
47. **sciscitor**, *sciscitārī, sciscitātus sum*, doptávati se, vyzvídati, pátrati;
48. **scitor**, *scitārī, scitātus sum*, dotazovati se, pátrati, vyzvídati;
49. **solor**, *solārī, solātus sum*, a) těšiti, potěšiti, dodávati útěchy, zmužilosti; b) tišiti, mírniti;
50. **suspikor**, *suspīcārī, suspīcātus sum*, a) podezřívati, míti podezření; b) tušiti, míti tušení, domnívati se, domýšleti se;
51. **testifitor**, *testificārī, testificātus sum*, a) svědčiti, dosvědčovati, jako svědek vypovídati; b) býti svědkem; c) ujišťovati, tvrditi, prohlašovati; d) bráti za svědka, dokládati se jako svědka;
52. **testor**, *testārī, testātus sum*, a) činiti svědkem, bráti za svědka; dokládati se, dovolávat se (někoho jako svědka); zapřisahati; b) býti svědkem, svědčiti; c) prohlašovati, ujišťovati; d) činiti závět.

Krytočinná slovesa Dēpōnentia	} druhé } konjugace.
--	---------------------------------------

Vzor: **misereor, miserēri.**

Deponentia **druhé** konjugace se časuji jako »*misereor, miserēri*«. Tento vzor se čaruje jako »*dēleor, dēlēri*«.

Supinum v »-itum« mají slovesa: »*liceor, polliceor, mereor, emereor, prōmereor, misereor, vereor, revereor*«.

Supinum v »-sum« mají slovesa: »*fateor, cōnfiteor, profiteor, videor*«.

Supinum v »-tum« má sloveso »*reor*«.

Supina nemají slovesa: »*tueor, medeor*«.

(Tvary vzoru »*dēlēre*« naleznete v I. díle na str. 262 až 270, 279 až 284; v II. díle na str. 65, 67, 68, 82, 134, 135, 136, 161, 162, 175, 177, 178, 282.)

- Ind. prés.: **miser^oor**, *miserēris, miserētur, miserēmur, miserēminī, miserentur*; (jako *dēleor*); smilovávám se *atd.*
- Konj. prés.: **miser^oear**, *misereāris, misereātur, atd.*; (jako *dēlear*); ať se smiluji *atd.*
- Ind. impf.: **miserēbar**, *miserēbāris, miserēbātur, atd.*; (jako *dēlēbar*); smilovával (-a, -o) jsem se *atd.*
- Konj. impf.: **miserērer**, *miserērēris, miserērētur, atd.*; (jako *dēlērer*); smilovával (-a, -o) bych se *atd.*
- Ind. fut. I.: **miserēbor**, *miserēberis, miserēbitur, atd.*; (jako *dēlēbor*); budu se smilovávati, smiluji se *atd.*
- Imperat.: **miserēre!** smiluj se! **miserēminī!** smilujte se!
- Inf. prés.: **miserēri**, smilovati se.
- Partic. prés.: **miserēns**, (genit. *miserentis*), smilovávaje se, smilovávajíc se; smilovávající se.
- Ind. perf.: **miseritus** (*miserita, miseritum*) **sum**, *atd.*; smiloval (-a, -o) jsem se *atd.*
- Konj. perf.: **miseritus** (*miserita, miseritum*) **sim**, *atd.*; ať jsem se smiloval (-a, -o) *atd.*
- Ind. plqpf.: **miseritus** (*miserita, miseritum*) **eram**, *atd.*; (byl, -a, -o) jsem se smiloval (-a, -o) *atd.*
- Konj. plqpf.: **miseritus** (*miserita, miseritum*) **essem**, *atd.*; byl (-a, -o) bych se smiloval (-a, -o) *atd.*
- Ind. fut. II.: (*cum*) **miseritus** (*miserita, miseritum*) **erō**, *atd.*; (až) se smiluji *atd.*
- Supinum: **miseritum**, smilovat se.
- Partic. pf.: **miseritus**, *miserita, miseritum*, smilovav se, smilovavší se; smilovavší se.
- Partic. fut.: **miseritūrus**, *miseritūra, miseritūrum*, hodlaje (hodlajíc) se smilovati.

- Inf. pf.: (*mē*) **miseritum** (*miseritam, miseritum*) **esse**, že (já) jsem se smiloval (-a, -o);
 (*nōs*) **miseritōs** (*miseritās, miserita*) **esse**, že (my) jsme se smilovali (-y, -a).
- Inf. fut.: (*mē*) **miseritūrum** (*miseritūram, miseritūrum*) **esse**, že (já) se smiluji;
 (*nōs*) **miseritūrōs** (*miseritūrās, miseritūra*) **esse**, že (my) se smilujeme.

K tomuto vzoru připojuji deponentia (krytočinná slovesa) **druhé** konjugace:

1. **confiteor** viz *fateor*, (čís. 3);
2. **ēmereor** viz *mereor*, (čís. 7);
3. **fateor**, *fatērī, fassus sum*, **a**) vyznávati, přiznávati se, hlásiti se; **b**) souhlasiti, přisvědčovati, uznávati; **c**) prohlašovati, veřejně hlásati, pronášeti, projevovati, dávati na jevo, prozrazovati, ukazovati; (*u soudu:*) učiniti doznání;
- **cōnfiteor**, *cōnfītērī, cōnfessus sum*, **a**) vyznati, doznati přiznati se, vyznati se; **b**) vyjeviti, dáti na jevo, prozraditi;
- **profiteor**, *profītērī, professus sum*, **a**) veřejně vyznávati, přiznávati (se); **b**) (veřejně) prohlašovati, ohlašovati, vyhlášovati, činiti prohlášení; **c**) ohlašovati (u úřadů), přiznávati, udávati; **d**) prohlásiti se, jmenovati se (někým); **e**) ohlašovati, slibovati, připovídati, prohlašovati se ochotným, nabízet se;
4. **intueor** viz *tueor*, (čís. 14);
5. **līceor**, *licērī, licitus sum*, (při dražbě) podávati, v dražbě kupovati;
- **polliceor**, *pollicērī, pollicitus sum*, nabízet; slibovati; připovídati;
6. **medeor**, *medērī*, —, —, **a**) léčiti; **b**) pomoci, odpomoci; zažehnati; (tvary z perfektního kmene tvořené se nahrazují příslušnými tvary slovesa *sānāre*);
7. **mereor**, *merērī, meritus sum*, zasluhovati; *bene merērī*, zjednati si zásluhu;
- **ēmereor**, *ēmerērī, ēmeritus sum*, **a**) zasloužiti si (něčeho), vysloužiti si (něco), dosloužiti se (něčeho); **b**) zjednati si zásluhu, zasloužiti se (o něco); **c**) [*ve vojenství:*] vysloužiti, dosloužiti, dokončiti službu; **d**) (*vůbec:*) vysloužiti;
- **prōmereor**, *prōmerērī, prōmeritus sum*, **a**) zasluhovati (něčeho); **b**) míti zásluhu, zasloužiti se; získávati si zásluhu;

8. **misereor**, *miserēri*, *miseritus sum*, cititi soustrast, smilovati se;
— **miserētur**, —, —, jest líto (někomu něčeho);
9. **polliceor** viz *liceor*, (čís. 5);
10. **profiteor** viz *fateor*, (čís. 3);
11. **prōmereor** viz *mereor*, (čís. 7);
12. **reor**, *rēri*, *ratus sum*, souditi, (z rozumových důvodů) věřiti;
domnívati se, mysliti;
13. **revereor** viz *vereor*, (čís. 15);
14. **tuor**, *tuēri*, *tūtātus sum*, (perfektní tvary se nahrazují příslušnými tvary slovesa *tūtor*, *tūtāri*), **a)** hleděti, dívati se, patřiti, zírati, zříti, pozorovati, viděti; **b)** opatrovati, ostříhati, stříci; **c)** chrániti; starati se (o něco); krýti; vésti, řídit; **d)** hájiti, brániti, uhájiti, ubrániti; **e)** zachovávat, udržovati; **f)** vydržovati, živiti;
- **intueor**, *intuēri*, (*intuitus sum*), **a)** hleděti, pohlížeti, pozorovati; **b)** uvažovati, míti zření, přihlížeti; (tvary perfektního systému se často nahrazují příslušnými tvary slovesa *aspicio*, viz str. 693 čís. 368);
15. **vereor**, *verēri*, *veritus sum*, **a)** ohlížeti se (na něco), zříti, dbáti; **b)** báti se, obávati se, míti obavu, strachovati se; varovati se, stříci se; **c)** ostýchat se, styděti se; **d)** ctíti, míti v úctě, vážiti si, s úctou se chovati;
- **revereor**, *reverēri*, *reveritus sum*, **a)** ostýchat se, báti se; **b)** míti v úctě, ctíti;
16. **videor**, *vidēri*, *vīsus sum*, jeviti se, zdáti se.

Krytočinná slovesa } Dēpōnentia } Vzory: fungor, fungī, patior, patī.	třetí konjugace.
--	-----------------------------------

Deponentia **třetí** konjugace, zakončená v 1. os. sg. prés. indikativu v »-or«, v prés. infinitivu v »-ī«, se častují jako »*carpor*, *carpī*«. Vzor: »*fungor*, *fungī*, *fūctus sum*« (viz str. 780, čís. 7).

Deponentia **třetí** konjugace, zakončená v 1. os. sg. prés. indikativu v »-ior«, v prés. infinitivu v »-ī«, se častují jako »*capior*, *capī*«. Vzor: »*patior*, *patī*, *passus sum*« (viz str. 784, čís. 26).

Deponentia třetí konjugace mají supinum zakončeno:
některá v »-**tum**«,
jiná v »-**sum**«.

O tom se poučte z připojených dále stupnic!

Některá deponentia nemají supina (na př. *fruor*, *īrāscor*, *vēscor*).

Některá deponentia tvoří aktivní budoucí participium v »-**itūrus**« (na př. *fruor* — *fruitūrus*, *morior* — *moritūrus*).

U některých deponentií se perfektní tvary nahrazují perfektními tvary jiných sloves: *fruor* — *ūsus sum* nebo *frūctum cēpī*; *īrāscor* — *succēnsuī*; *vēscor* — *vīxī* nebo *ēdī*; *reminīscor* — *recordātus sum*.

Tvary vzorů »*carpere*« a »*capere*« vyhledejte podle rejstříku, který jest v 18. sešitě.

- Ind. prés.: **fungor**, *fungeris*, *fungitur*, *fungimur*, *fungimini*, *funguntur*; (jako *carpor*); zastávám *atd.*;
patior, *pateris*, *patitur*, *patimur*, *patimini*, *patiuntur*;
(jako *capior*); trpím *atd.*
- Konj. prés.: **fungar**, *fungāris*, *fungātur*, *atd.*; (jako *carpar*); ať zastávám *atd.*;
patiar, *patiāris*, *patiātur*, *atd.*; (jako *capiar*); ať trpím *atd.*
- Ind. impf.: **fungēbar**, *atd.*; (jako *carpēbar*); zastával (-a, -o) jsem *atd.*;
patiēbar, *atd.*; (jako *capiēbar*); trpěl (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. impf.: **fungerer**, *fungerēris*, *fungerētur*, *atd.*; (jako *carperer*);
zastával (-a, -o) bych *atd.*;
paterer, *paterēris*, *paterētur*, *atd.*; (jako *caperer*);
trpěl (-a, -o) bych *atd.*
- Ind. fut. I.: **fungar**, *fungēris*, *fungētur*, *atd.*; (jako *carpar*); budu
zastávati, zastanu *atd.*;
patiar, *patiēris*, *patiētur*, *atd.*; (jako *capiar*); budu
trpěti, utrpím *atd.*
- Imperat.: **fungere!** zastávej! **fungimini!** zastávejte!
patere! trp! **patimini!** trpte!
- Inf. prés.: **fungī**, zastávati; **patī**, trpěti.

- Partic. prés.: **fungēns**, (genit. *fungentis*), zastávaje, zastávajíc; zastávající;
- patiēns**, (genit. *patientis*), trpě, trpíc; trpící.
- Ind. perf.: **fūnctus** (*fūncta, fūnctum*) **sum**, atd.; zastal (-a, -o) jsem *atd.*;
- passus** (*passa, passum*) **sum**, atd.; utrpěl (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. perf.: **fūnctus** (*fūncta, fūnctum*) **sim**, atd.; ať jsem zastal (-a, -o) *atd.*;
- passus** (*passa, passum*) **sim**, atd.; ať jsem utrpěl (-a, -o) *atd.*
- Ind. plqpf.: **fūnctus** (*fūncta, fūnctum*) **eram**, atd.; (byl, -a, -o) jsem zastal (-a, -o) *atd.*;
- passus** (*passa, passum*) **eram**, atd.; (byl, -a, -o) jsem utrpěl (-a, -o) *atd.*
- Konj. plqpf.: **fūnctus** (*fūncta, fūnctum*) **essem**, atd.; byl (-a, -o) bych zastal (-a, -o) *atd.*;
- passus** (*passa, passum*) **essem**, atd.; byl (-a, -o) bych utrpěl (-a, -o) *atd.*
- Ind. fut. II.: (*cum*) **fūnctus** (*fūncta, fūnctum*) **erō**, atd.; (až) zastanu *atd.*;
- (*cum*) **passus** (*passa, passum*) **erō**, atd.; (až) vytrpím *atd.*
- Supinum: **fūnctum**, zastat; **passum**, vytrpět.
- Partic. pf.: **fūnctus**, *fūncta, fūnctum*, zastav, zastavši; zastavší;
- passus**, *passa, passum*, utrpěv, utrpěvši; utrpěvší.
- Partic. fut.: **fūnctūrus**, *fūnctūra, fūnctūrum*, hodlaje (hodlajíc) zastávati;
- passūrus**, *passūra, passūrum*, hodlaje (hodlajíc) přetrpěti;
- Inf. pf.: **fūnctum** (*fūnctam, fūnctum, fūnctōs, fūnctās, fūncta*) **esse**, že jsem (jsi *atd.*) zastal, -a, -o;
- passum** (*passam, passum, passōs, passās, passa*) **esse**, že jsem (jsi *atd.*) utrpěl, -a, -o.
- Inf. fut.: **fūnctūrum** (*fūnctūram, fūnctūrum, fūnctūrōs, fūnctūrās, fūnctūra*) **esse**, že (já, ty *atd.*) zastanu, budu zastávati (zastaneš, budeš zastávati *atd.*);
- passūrum** (*passūram, passūrum, passūrōs, passūrās, passūra*) **esse**, že (já, ty *atd.*) utrpím, budu trpěti (utrpíš, budeš trpěti *atd.*).

K těmto dvěma vzorům připojuji deponentia (krytočinná slovesa) třetí konjugace:

1. **adipīscor**, *adipīscī*, *adeptus sum*, **a)** dojítí, dostihnouti, dohoniti;
b) dojítí, dosíci, dosáhnouti, získati;
2. **amplector**, *amplectī*, *amplexus sum*, **a)** obemknouti, ovinouti; **b)** objímati, brátí do náruči; **c)** objímati, obkličovati, obsáhnouti; **d)** uvažovati, přemítati; **f)** (slovy, výkladem) obsáhnouti, zahrnouti; líčiti, pojednávatí;
- **complector**, *complectī*, *complexus sum*, **a)** objímati, brátí do náruči; obklopovati, svíratí; **b)** pojmouti, shrnouti, zahrnouti, obsáhnouti; **c)** slovy shrnouti, vyjádřítí, vypravovati, vylíčiti; **d)** (myslí) obsáhnouti, pochopítí;
3. **comminīscor**, *comminīscī*, *commentus sum*, vymýšletí, smyslítí;
- **reminīscor**, *reminīscī*, *recordātus sum*, v paměti si obnovití, vzpomenouti si, rozpomenouti se; vymyslítí si;
4. **expērgīscor**, *expērgīscī*, *expērrēctus sum*, probudití se; vzhopití se (k činu);
5. **fatīscor**, *fatīscī*, —, rozestupovati se, umdlěvatí, slábnouti, ochabnouti;
- **dēfetīscor**, *dēfetīscī*, unavovati se, zemletí; *dēfessus*, unaven(ý), umdlen(ý), vysílen(ý);
6. **fruor**, *fruī*, —, *fruitūrus*, **a)** uživatí, využívatí, upotřebovatí, brátí užitek; **b)** obcovatí, stýkatí se; **c)** požívatí; mítí požítek (z něčeho); uživatí, kochatí se, těšití se;
- **perfruor**, *perfruī*, *perfrūctus sum*, uživatí, využívatí; těšití se (něčemu); dopřávatí si, kochatí se;
7. **fungor**, *fungī*, *fūctus sum*, **a)** vykonávatí, konatí, provádětí, plnití; **b)** (o úřadě:) zastávatí, spravovatí; **c)** zabývatí se (něčím), dostátí (něčemu); **d)** dodělatí, vyřídítí, pořídití; **e)** prožívatí, zažívatí, zakoušetí; přestátí;
- **dēfungor**, *dēfungī*, *dēfūctus sum*, **a)** úplně vyřídítí, dokončítí, dokonatí; **b)** přetrpětí; dostátí; prožítí; **c)** dokonatí život, zemřítí;
- **perfungor**, *perfungī*, *perfūctus sum*, **a)** vykonatí, provéstí, dokončítí; **b)** prožítí, přestátí;
8. **īrāscor**, *īrāscī*, —, hněvatí se, zlobití se, býti rozhněván; (perfektní tvary se nahrazují příslušnými tvary slovesa *succēnsēre*: *succēnsuī* atd.);

9. **lābor**, *lābī, lāpsus sum*, **a**) smekati se, klouzati se; plynouti, plouti, plaviti se; letěti; jeti; plaziti se; plížiti se; **b**) káceti se, klesati, padati; **c**) uklouznouti; uplývati, ubíhati, míjeti, mizeti; **d**) poklesnouti, upadati, zhrou-
titi se; ochrnouti;
- **collābor**, *collābī, collāpsus sum*, klesati, řítiti se, hroutiti se;
- **dělābor**, *dělābī, dělāpsus sum*, **a**) sklouznouti, smeknouti se, spad-
nouti, sklesnouti; upadnouti (do něčeho);
- **dílābor**, *dílābī, dílāpsus sum*, **a**) rozpadati se, sesouvati se; **b**) za-
cházeti, mizeti; **c**) rozplývati se, roztékati se; **d**) roz-
ptylovati se, rozprchnouti se;
- **ělābor**, *ělābī, elāpsus sum*, vyklouznouti, uklouznouti, vysmek-
nouti se; uniknouti, ujíti; upadnouti, dostati se (do
(něčeho));
10. **loquor**, *loquī, locūtus sum*, mluvíti, hovořiti, promlouvati, po-
vídati, říkati;
- **alloquor**, *alloquī, allocūtus sum*, oslovovati; promlouvati (k ně-
komu);
- **colloquor**, *colloquī, collocūtus sum*, rozmlouvati; vyjednávati;
smlouvati se;
11. **nancīscor**, *nancīscī, nantus i nactus sum*, **a**) náhodou dostati, ná-
hodou naléztí; **b**) dosíci, dosáhnouti;
12. **nāscor**, *nāscī, nātus sum*, **a**) roditi se, naroditi se, pocházeti;
b) růsti, vyskýtati se; **c**) vznikati, míti počátek;
- **ēnāscor**, *ēnāscī, ēnātus sum*, vzrůsti, vyrůsti;
- **innāscor**, *innāscī, innātus sum*, naroditi se, vyrůsti (na, v něčem);
- **renāscor**, *renāscī, renātus sum*, znova, opět se naroditi;
13. **nītor**, *nītī, nīxus a nīsus sum*, **a**) opíratí se (o něco); vzpřímíti
se, vzhopíti se; **b**) spočívati (na něčem); spoléhati (na
něco); **c**) namáhati se, usilovati, dychtíti; cílíti, mířiti;
- **adnītor** (*annītor*), *adnītī, adnīxus a adnīsus sum*, opíratí se; na-
máhati se, usilovati, snažítí se, přičiňovati se, horlivě
se zasazovati;
- **ēnītor**, *ēnītī, ēnīxus a ēnīsus sum*, **a**) namáhavě se dostati ven,
vydrati se; vyléztí; vyvinovati se; **b**) namáhati se, sna-
žítí se; přičiňiti se; **c**) porodíti;
- **renītor**, *renītī, renīsus sum*, vzpírati se, zpěčovati se, vzpouzeti se;
14. **oblīviscor**, *oblīviscī, oblītus sum*, zapomenouti;

15. **pacīscor**, *pacīscī, pactus sum*, **a**) uzavřítí, udělati smlouvu; smlouvíti se, ujednatí se, shodnoutí se; zavázati se smlouvou; smlouvou zajistiti, slíbiti, zaručiti; uvoliti se, svoliti; **b**) zasnoubiti; **c**) smlouvou si zajistiti, vymíniti si, vyhraditi si, vyjednati si;
16. **pāscor**, *pāscī, pāstus sum*, živiti se, požívati, pojídati; žrátí; pásti se ;
— **dēpāscor**, *dēpāscī*, spásati; pásti se;
17. **proficīscor**, *proficīscī, profectus sum*, **a**) vydati se na cestu, vyjítí, odcházeti, odcestovati, vypraviti se; (*o lodích*;) vyplouti, vyjeti, odplouti; **b**) (*ve vojenství*;) táhnouti, vytáhnouti, podniknouti výpravu; **c**) jíti, ubíratí se; **d**) (*o počátku a původu*;) vycházeti, začínati; pocházeti, vzházeti, vznikati;
18. **queror**, *querī, questus sum*, naříkati, stýskati si, bédovati, úpěti; stěžovati si;
— **conqueror**, *conquerī, conquestus sum*, stýskati si, stěžovati si, naříkati;
19. **sequor**, *sequī, secūtus sum*, **a**) následovati, provázeti; jíti (za někým), držeti se (někoho); **b**) stíhati, pronásledovati; **c**) honiti se, pachtiti se (po něčem, za něčím); snažiti se (o něco); **d**) [časově následovati], dostaviti se, přijítí (po něčem); **e**) plynouti, vyplývati; **f**) poddati se, povoliti, vyhověti; řídití se (něčím); **g**) připadnouti, dostati se;
— **assequor** (*adsequor*), *assequī, assecūtus sum*, **a**) doháněti, dostihovati; **b**) dostihnouti, vyrovnávati se; **c**) dojítí (něčeho), dosáhnouti; **d**) dostihovati myslí, chápati, rozuměti, domýšleti se, dovtipovati se;
— **cōnsequor**, *cōnsequī, cōnsecūtus sum*, **a**) následovati; provázeti; **b**) pronásledovati, stíhati; **c**) (za něčím) následovati, jíti, dostaviti se, přijítí, státi se, nastati; **d**) držeti se někoho, něčeho), řídití se (někým, něčím); **e**) dostihovati, dohoniti, dojítí; **f**) dosáhnouti, dosíci, dojítí, nabýti, získati; **g**) dostihovati, vyrovnávati se; **h**) (slovy) vystihovati, vyjadřovati, vypočítati; **i**) (duševně) dostihnouti, vystihnouti, pochopiti;
— **exsequor**, *exsequī, exsecūtus sum*, **a**) vyprovázeti k hrobu; **b**) sledovati až do konce, následovati; **c**) prováděti, vykonávati, plniti, vyřizovati, konati; **d**) vypravovati, ličiti,

- popisovati; **e)** hleděti vypátrati, vyšetřiti; dotazovati se, vyzvídati; **f)** mstiti, stíhati trestem;
- **obsequor**, *obsequi, obsecutus sum*, **a)** býti po vůli, vyhověti; **b)** býti poslušen, poslouchati; **c)** oddávati se (něčemu);
- **persequor**, *persequi, persecutus sum*, **a)** následovati, provázeti; **b)** pronásledovati, stíhati; **c)** dosáhnouti, dohoniti; **d)** napodobovati, řídit se (něčím); **e)** usilovati, domáhati se, vyhledávati; dosahovati, nabývati; **f)** pokračovati, postupovati; **g)** prováděti, vykonávati, zabývati se, pouštěti se; **h)** vystihnouti, vyšetřiti, prozkoumati; vylíčiti, vyjmenovati, vyložiti;
- **prōsequor**, *prōsequi, prōsecutus sum*, **a)** pronásledovati; **b)** provázeti, doprovázeti; **c)** prokazovati, dokazovati, darovati, dáti, věnovati, počtiti; **d)** vésti (k cíli), pokračovati, postupovati; **e)** vystihovati (řečí, písemně), líčiti, vykládati;
20. **ulciscor**, *ulcisci, ultus sum*, **a)** mstiti se; zjednávatí pomstu, zadosučinění; **b)** trestati, kárati; mstiti se;
21. **utor**, *uti, usus sum*, **a)** užívatí; **b)** používatí, upotřebovatí, zacházeti (s něčím), zabývatí se; **c)** požívatí, jísti, žítí se; **d)** řídití se (něčím), zachovávatí, dbátí, šetřítí; **e)** obcovatí, stýkatí se, žítí, nakládatí (s někým), chovatí se (k někomu);
- **abutor**, *abuti, abusus sum*, užítí, využití, využitkovatí; zneužití, nadužívatí;
22. **vehor**, *vehī, vectus sum*, véztí se, jetí, jezdití;
- **praetervehor**, *praetervehī, praetervectus sum*, **a)** véztí se, jetí mimo, vedle, podél; ujížděti, přejížděti mimo; **b)** obejíti, obeploutí; **c)** vyhnoutí se (něčemu); minoutí (něco); ujítí (něčemu);
23. **vāscor**, *vāsci*, —, (perfektní tvary se nahrazují příslušnými tvary sloves *vivere* nebo *edō, ēsse*), žítí se, požívatí, pojidatí, jístí; hodovatí;

24. **gradior**, *gradi, gressus sum*, kráčeti, jítí;
- **aggredior**, *aggredi, aggressus sum*, **a)** přikročiti, přistoupiti; **b)** (slovy, s prosbou) přistoupiti, obrátiti se (k někomu); **c)** [*nepřátelsky*:] napadnouti, udeřiti, dorážeti; **d)**

- přikročiti (k něčemu), dáti se (do něčeho); chopiti se (něčeho); podniknouti (něco);
- **congregior**, *congregēdi, congressus sum*, **a**) sejíti se, setkati se; **b**) utkati se, dáti se v boj; boj podstoupiti;
 - **digredior**, *digredēdi, digressus sum*, rozcházeti se; odcházeti, vzdalovati se; uchýliti se, odbočiti;
 - **ēgredior**, *ēgredēdi, ēgressus sum*, **a**) vystoupiti, vyjítí, vykročiti; **b**) překročiti, přejíti; **c**) vytáhnouti, vytrhnouti, dáti se na pochod;
 - **prōgredior**, *prōgredēdi, prōgressus sum*, **a**) jíti vpřed, předstupovati; vystupovati, vykročiti, vyjítí; **b**) (*o vojsku:*) táhnouti, vytáhnouti; **c**) postupovati; pokračovati; činiti pokroky, prospívati; **d**) dostoupiti (jisté) míry; zacházeti, jíti;
25. **morior**, *mori, mortuus sum*, zemřítí; odumřítí; zajítí, mizetí;
- **dēmior**, *dēmori, demortuus sum*, zemřítí, odumřítí;
 - **ēmior**, *ēmori, emortuus sum*, zemřítí, umřítí; odumřítí, vymřítí, vyhynouti, zajítí;
26. **patior**, *pati, passus sum*, **a**) snášeti, trpětí, vydržetí; **b**) zakoušetí, zažítí, přetrpětí, přestátí, utrpětí; **c**) trpětí = připouštětí, dovolovati, dopřávatí, dopouštětí, nechávatí;
- **perpetior**, *perpeti, perpessus sum*, **a**) snéstí, snášeti, trpětí, vytrpětí, přetrpětí, přestátí; zkusití, zakusití; **b**) strpětí, dovolití, připustití.

Krytočinná slovesa	}	čtvrté
Děpōnentia	}	konjugace.
Vzor: largior, largīri.		

Deponentia čtvrté konjugace se časují jako »largior, largīri«. Tento vzor se časuje jako »audior, audīri«.

Většina deponentií čtvrté konjugace má supinum v »-itum«.

Supinum v »-tum« mají tato deponentia: *adorior, coorior, exorior, experior, opperior, orior*.

Supinum v »-sum« mají tato deponentia: *assentior, dīmētior, ēmētior, exōrdior, mētior, ōrdior*.

Deponens »*orior*« vedle perfektního participia »*ortus*« má budoucí participium »*oritūrus*«.

Rozlišujte sloveso »*mentior, mentīri, mentitus sum, lhāti*« od slovesa »*mētiōr, mētīri, mēnsus sum, měřiti*«!

Tvary vzoru »*audire*« vyhledejte podle rejstříku!

- Ind. prés.: **largior, largiris, largitur, largimur, largimini, largiuntur**; (jako *audior*); uštědřuji *atd.*
- Konj. prés.: **largiar, largiāris, largiātur, atd.**; (jako *audiar*); ať uštědřuji *atd.*
- Ind. impf.: **largiēbar, largiēbāris, atd.**; (jako *audiēbar*); uštědřoval (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. impf.: **largirer, largirēris, largirētur, atd.**; (jako *audirer*); uštědřoval (-a, -o) bych *atd.*
- Ind. fut. I.: **largiar, largiēris, largiētur, atd.**; (jako *audiar*); budu uštědřovati, uštědřím *atd.*
- Imperat.: **largire!** uštědřuj! **largimini!** uštědřujte!
- Inf. prés.: **largiri**, uštědřovati.
- Partic. prés.: **largiēns**, (genit. *largientis*), uštědřuje, uštědřujic; uštědřující.
- Ind. perf.: **largitus (largīta, largītum) sum, atd.**; uštědřil (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. perf.: **largitus (largīta, largītum) sim, atd.**; ať jsem uštědřil (-a, -o) *atd.*
- Ind. plqupf.: **largitus (largīta, largītum) eram, atd.**; (byl, -a, -o) jsem uštědřil (-a, -o) *atd.*
- Konj. plqupf.: **largitus (largīta, largītum) essem, atd.**; byl (-a, -o) bych uštědřil (-a, -o) *atd.*
- Ind. fut. II.: (*cum*) **largitus (largīta, largītum) erō, atd.**; (až) uštědřím *atd.*
- Supinum: **largitum**, uštědřit.
- Partic. pf.: **largitus, largīta, largītum**, uštědřiv, uštědřivši; uštědřivši.
- Partic. fut.: **largitūrus, largitūra, largitūrum**, hodlaje (hodlajic) uštědřiti.
- Inf. perf.: (*mē*) **largitum (largītam, largītum) esse**, že (já) jsem uštědřil (-a, -o);

(*nōs*) **largitōs** (*largitās, largita*) **esse**, atd.; že (my) jsme uštedřili (-y, -a).

Inf. fut.: (*mē*) **largitūrum** (*largitūram, largitūrum*) **esse**, že (já) uštedřím;

(*nōs*) **largitūrōs** (*largitūrās, largitūra*) **esse**, že (my) uštedříme.

K tomuto vzoru připojuji deponentia (krytočinná slovesa) **čtvrté** konjugace:

I. Podle vzoru »*largior, largiri, largitus sum*« se časuje většina krytočinných (deponentních) sloves čtvrté konjugace. Jsou to na př.:

1. **blandior, blandiri, blanditus sum, a)** lichoiti, lichoiti se, pochlebovati; **b)** lahoditi, vábiti (k požitku);
2. **largior, largiri, largitus sum, a)** uštedřovati; štedře rozdávati, rozdělovati; dávati štedré dary; **b)** dáti, dopřáti; **c)** darovati = promíjeti, odpoušteděti;
3. **mentior, mentiri, mentitus sum, lháti; vylhati, klamně říkati, klamně tvrditi, (klamně) předstírati;**
- **émentior, émentiri, émentitus sum, lživě si vymysliti, vylhati; lživě předstírati, lživě hlásati, lživě vypovídati;**
4. **mōlior, mōliri, mōlitus sum, a)** nějaké břimě usilovně uváděti v pohyb; **b)** prováděti namáhavou práci; **c)** usilovati, zamýšleti, pomýšleti; **d)** plahočiti se, pachtiti se;
- **āmōlior, āmōliri, āmōlitus sum, odstraňovati, odklizeti;**
- **dēmōlior, dēmōliri, dēmōlitus sum, a)** skáceti, strhnouti, zbourati, zbořiti, rozvaliti, rozbořiti; **b)** zkaziti, zničiti;
5. **partior, partiri, partitus sum, děliti, rozdělovati;**
6. **potior, potiri, potitus sum, a)** zmocniti se, opanovati; **b)** dobýti, nabýti, dojiti, dosáhnouti, získati; **c)** míti svrchovanou moc, vládu; vládnouti; **d)** dojiti (cíle, cesty); dojiti (splnění něčeho); **e)** míti v moci, býti pánem, vládnouti (nad něčím);
7. **pūnior, pūniri, pūnitus sum, trestati;**
8. **sortior, sortiri, sortitus sum, a)** losovati, losem dostati, vylosovati; **b)** dostati; vyhledati, zvoliti, rozděliti.

II. V perfektních tvarech se od vzoru »*largior, largīri, largitus sum*« odchylují tato deponentia čtvrté konjugace:

59. **assentior, assentīri, assēnsus sum**, přisvědčovati, souhlasiti, schvalovati;
60. **experior, experīri, expertus sum**, a) zkoušeti; zkoumati, podrobiti zkouše, učiniti zkoušku; b) zkusiti svou sílu, měřiti se; c) pokoušeti se (o něco), podnikati (něco), odvažovati se (něčeho); f) pokusy seznati, shledati, zvěděti; zakusiti; (o něčem) nabýti zkušenosti; g) zakusiti něco nepřijemného; zažiti, dožiti se (něčeho);
- **opperior, opperīri, oppertus sum**, čekati, vyčkávati, očekávati;
67. **mētiior, mētirī, mēnsus sum**, a) měřiti, vyměřovati, odměřovati; b) projiti, uraziti, přeplouti; c) měřiti, posuzovati;
- **dīmētiior, dīmētirī, dīmēnsus sum**, (přesně) vyměřovati, rozměřovati;
- **ēmētiior, ēmētirī, ēmēnsus sum**, a) vyměřiti; b) procestovati, projiti, proputovati; c) měřením přiděliti, propůjčiti;
62. **ōrdior, ōrdīri, ōrsus sum**, počiti, začiti;
- **exōrdior, exōrdīri, exōrsus sum**, začiti, počiti;
63. **orior, orīri, ortus sum, oritūrus**, a) zdvíhati se, povstávat; b) vycházeti, vzcházeti; c) vznikat, míti původ, pocházeti; (*orior*, viz str. 788; zpravidla se časuje podle vzoru třetí konjugace *capior*, ale inf. prés. vždy jest *orīri*);
- **adorior, adorīri, adortus sum**, a) udeřiti (na někoho), činiti útok, hnáti útokem, vrhati se, obořovati se; přepadnouti, překvapiti; b) dotírati, osopovati se; c) pouštěti se (do něčeho), pokoušeti se (o něco), odvažovati se; jmoti se činiti (něco); (*adorior* se v přesetném systému časuje podle vzoru čtvrté konjugace *largior, largīri*);
- **coorior, coorīri, coortus sum**, a) společně, najednou povstati, zdvihnouti se, vzchopiti, shluknouti se; b) (náhle) povstati, vzniknouti; (*coorior* se zpravidla časuje jako *orior*);
- **exorior, exorīri, exortus, sum**, a) vyvstati, povstati, zdvihnouti se; (o hvězdách:) vyjiti; b) povstati, vystoupiti, objeviti se; c) počínati se, vznikat, povstávat; (*exorior* se zpravidla časuje jako *orior*).

orior, orīrī, ortus sum.

- Ind. prés.: *orior, oreris, oritur, orimur, orimini, oriuntur*; (podle *capior*); stejně se časuje *coorior* a *exorior*; avšak: *adorior, adoriris, adoritur, adorimur, adorimini, adoriuntur*.
- Imper. prés.: *orere! orimini! oritor!* (podle *capior*).
- Inf. prés.: *orīrī, adorirī, coorirī, exorirī*.
- Konj. prés.: *oriar, oriāris, oriātur, atd.*
- Ind. impf.: *oriēbar, adoriēbar, cooriēbar, exoriēbar atd.*
- Ind. fut. I.: *oriar, oriēris, oriētur, atd.*
- Konf. impf.: *orerer* i *orīrer, orerēris* i *orīrēris, orerētur* i *orīrētur, atd.*; (podle *capior* i podle *largior*).
- Partic. prés.: *oriēns, (orientis)*.
- Partic. pf.: *ortus, orta, ortum*.
- Partic. fut.: *oritūrus, oritūra, oritūrum*.
- Inf. perf.: *ortum (-am, -um, -ōs, -ās, -a) esse*.
- Inf. fut.: *oritūrum (-ūram, -ūrum, -ūrōs, -ūrās, -ūra) esse*.

Polokrytočinná slovesa. Sēmidēpōnentia (verba).

Polokrytočinná slovesa (*sēmidēpōnentia verba*) slují slovesa, která mají deponentní tvary, t. j. tvary

formou trpné (passivní)

v ý z n a m e m č i n n é (a k t i v n í)

buď jen systémem perfektního nebo jen systémem přítomného.

I. Do první skupiny řadíme polokrytočinná slovesa (sēmidēpōnentia), která mají tvary

v prés., impf. a fut. I. aktivní,

v perf., plqpf. a fut. II. passivní

s aktivním významem. Jsou to:

1. **audēō, audēre, ausus sum, a)** míti chuť, odhodlati se, zkusiti;
b) míti odvahu, smělost, drzost; **odvážiti se, osměliti se, opovážiti se; pokusiti se; nebáti se;**
2. **gaudeō, gaudēre, gavisus sum, radovati se, těšiti se, býti rád;**

3. **soleō**, *solēre, solitus sum*, míti v obyčejí, ve zvyku;
 4. **fidō**, *fidere, físus sum*, **a)** věřiti, důvěřovati, míti důvěru, spoléhati; svěřovati se; **b)** osmělovati se, odvažovati se (*s infin.*); **c)** býti přesvědčen, že . . . (*s akus. s inf.*);
 5. **cōnfidō**, *cōnfidere, cōnfísus sum*, důvěřovati, spoléhati; pevně věřiti, pevně doufati, svou věcí býti jist;
 6. **diffidō**, *diffidere, diffísus sum*, neddůvěřovati, nemíti důvěry; ne-spoléhati; zoufati (nad něčím);
 7. **taedet**, *taedēre, taedit* = *taesum est, pertaesum est*, oškliví se, hnusí se, protíví se, nelíbí se, mrzí;
 8. **pertaedet**, *pertaedēre, pertaesum est*, hnusí se, oškliví se, protíví se.
- Poznámka: Slovesa *audēre, gaudēre, solēre, taedet, pertaedet* náleží ke druhé konjugaci, slovesa *fidō, cōnfidō, diffidō* náleží k třetí konjugaci.

II. Do druhé skupiny řadíme polokrytočinná slovesa (sēmíděpōnentia) *revertor* a *dēvertor*, — obě slovesa náležející k třetí konjugaci, — která mají tvary

v prés., impf. a fut. I. **passivní**,

v perf., plqupf. a fut. II. **aktivní**

s aktivním významem.

1. **revertor**, *revertī*, vraceti se, vrátiti se;
(indik perf. akt. :) *revertī*, vrátil (-a, -o) jsem se;
(partic. perf. :) *reversus*, vrátiv se;
2. **dēvertor**, *dēvertī*, odbočiti (s cesty); obrátiti se, zabočiti (někam); zastaviti se, uchýliti se, zavítati, ubytovati se, uhostiti se; (v řeči) se odchýliti;
(ind. perf. akt. :) *dēvertī*.

Složeniny slovesa »ferō, ferre«. — (Viz str. 733!)

Složeniny slovesa »ferō« časují se stejně jako základní sloveso »ferō«. V některých složeninách předpona podléhá hláskovým změnám.

Předpona beze změny jest ve složeninách: *dēferō, perferō, prōferō, referō*.

Předpona změněna: *afferō* = ad-ferō; *auferō* = ab, ferō; *cōnferō* = cum + ferō; *differō* = dis + ferō; *effērō* = ex + ferō; *īnferō* = in + ferō; *offerō* = ob + ferō; *sufferō* = sub + ferō.

Stupnice složenin:

afferō (*adferō*), *afferre*, *attulī*, *allātum*, přinášeti;
aufferō, *aufferre*, *abstulī*, *ablātum*, odnášeti;
cōnferō, *cōnferre*, *contulī*, *collātum*, snášeti (dohromady);
dēferō, *dēferre*, *dētulī*, *dēlātum*, donášeti;
differō, *differre*, *distulī*, *dilātum*, odkládati;
differō, *differre*, —, —, lišiti se;
efferō, *efferre*, *extulī*, *ēlātum*, vynášeti;
inferō, *inferre*, *intulī*, *illātum*, vnášeti;
offerō, *offerre*, *obtulī*, *oblātum*, podávati, nabizeti;
perferō, *perferre*, *pertulī*, *perlātum*, trpělivě snášeti;
prōferō, *prōferre*, *prōtulī*, *prōlātum*, vynášeti;
referō, *referre*, **rettulī**, *relātum*, zpět nésti, oznamovati;
sufferō, *sufferre*, —, —, na se vzíti, vytrpěti;
tollō, *tollere*, *sustulī*, *sublātum*, zvedati, hubiti;
extollō, *extollere*, *extulī*, *clātum*, zdvihati.

P o z n á m k a: Perfektum slovesa »ferre« bylo původně reduplikované: **te-tul-i**. To se zachovalo ještě ve složenině »rettulī« z »re-te-tul-ī«. Od zeslabeného perfektního kmene je vytvořeno supinum »lātum« (místo »tlātum«). Týž kmen ve své plné podobě »tol-« je obsažen v slovese »tollō« a »extollō«.

**possum, posse, potuī,
mohu, moci.**

Složeninou se slovesem »esse« jest i sloveso »**possum, posse**« = mohu, moci.

V první části jest obsaženo staré adjektivum »*potis, pote*« (komparativ *potior*, superlativ *potissimus*) = mocný, schopný.

V druhé části jsou tvary slovesa »*sum, esse*«.

Tvary perfektního systému [(indik. perf., plqupf., fut. II.), (konj. perf. a plqupf.), (inf. perf.)] se tvoří pravidelně od zaniklého slovesa »*poteō, potēre* = *býti mocen*«; od téhož zaniklého slovesa jest i přidavnělé participium přítomné »*potēns* = *mocný*«.

<i>Indik. prés.:</i>		<i>Indik. imperf.:</i>	<i>Indik. fut. I.:</i>
Sg. 1. possum	} mohu, můžeš, může; můžeme můžete, mohou.	poteram	} poterō poteris poterit budu moci, buděš moci, atd.
2. potes		poterās	
3. potest		poterat	
Pl. 1. possumus	}	poterāmus	} poterimus poteritis poterunt
2. potestis		poterātis	
3. possunt		poterant	

<i>Konj. prés.:</i>		<i>Konj. impf.:</i>	<i>Inf. prés.:</i>
Sg. 1. possim	} ať mohu, ať můžeš, atd.	possem	} posse = moci
2. possis		possēs	
3. possit		possēt	
Pl. 1. possimus	}	possēmus	} mohl (-a, -o) bych, mohl (-a, -o) bys, atd.
2. possitis		possētis	
3. possint		possent	

Indik. perf.: **potui, potuisti, potuit,** } mohl (-a, -o)
potuimus, potuistis, potuerunt, } jsem, atd.

Konj. perf.: **potuerim, potueris, potuerit,** } ať jsem mohl
potuerimus, potueritis, potuerint, } (-a, -o), atd.

Ind. plqpf.: **potueram, potuerās, potuerat,** } [byl (byla, bylo)]
potuerāmus, potuerātis, potuerant, } jsem mohl
(-a, -o) atd.

Konj. plqpf.: **potuissem, potuissēs, potuisset,** } byl (-a, -o)
potuissēmus, potuissētis, potuissent, } bych mohl
(-a, -o), atd.

Ind. fut. II.: **potuerō, potueris, potuerit,** } budu moci
potuerimus, potueritis, potuerint, } atd.

Inf. perf.: **potuisse** = že jsem mohl (-a, -o), atd.

eō, ire, iī, itum, jīti.

<i>Ind. prēs.:</i>	<i>Konj. prēs.:</i>	<i>Ind. impf.:</i>	<i>Konj. impf.:</i>			
Sg. 1. eō	eam	ībam	īrem			
2. is				eās	ībās	irēs
3. it				eat	ibat	iret
Pl. 1. imus	eāmus	ībāmus	irēmus			
2. itis				eātis	ībātis	irētis
3. eunt				eant	ibant	irent

jdu, jdeš, jde, atd. at' jdu, at' jdeš, atd. šel (šla, šlo) jsem, atd. šel (šla, šlo) bych, atd.

<i>Ind. fut. I.:</i>	<i>Imperativ I.:</i>	<i>Infin. prēs.:</i>
Sg. 1. ibō	Sg. 2. ī! jdi!	ire, jīti
2. ibis	Pl. 2. ite! jděte!	
3. ibit	<i>Imperativ II.:</i>	<i>Partic. prēs.:</i>
Pl. 1. ibimus	Sg. 2. } itō!	iēns, euntis,
2. ibitis	3. }	jda, jdouc; jdouci.
3. ibunt	Pl. 2. itōte!	<i>Supinum:</i>
	3. euntō!	itum,
		itū.

Perfektní kmen jest »i-«.

Setká-li se dvoji »ii-« před »-s-«, stahuje se v »i-«; na př.: 2. os. sing. aktivního indikativu perf.: [*iistī* =]**istī**; 2. os. plur. aktiv. indik. perf.: [*iistis* =] **istis**; 1. osoba sing. konj. plusquamperf.: [*iissem* =] **issem**; (stejně v ostatních osobách sing. i plur. konj. plqupf.); aktiv. infin. perf.: [*iisse* =] **isse**.

<i>Ind. perf.:</i>	<i>Konj. perf.:</i>	<i>Ind. plqupf.:</i>	<i>Konj. plqupf.:</i>	<i>Ind. fut. II.:</i>				
Sg. 1. iī	ierim	ieram	issem	ierō				
2. istī					ieris	ierās	issēs	ieris
3. iit					ierit	ierat	isset	ierit
Pl. 1. iimus	ierimus	ierāmus	issēmus	ierimus				
2. istis					ieritis	ierātis	issētis	ieritis
3. ierunt.					ierint.	ierant.	issent.	ierint.

šel (šla, šlo) jsem, atd.

Aktivní infinitiv perfektní: **isse**.

„ „ budoucí: $\left\{ \begin{array}{l} \text{itūrum (itūram, itūrum) esse,} \\ \text{itūrōs (itūrās, itūra) esse.} \end{array} \right.$

Passivní „ přítentní: **irí**.

Aktivní participium budoucí: **itūrus, itūra, itūrum**, hodlají, hodlající
jíti; hodlající jíti.

Passivních tvarů se užívá ve 3. osobě singuláru:

itur, (*ind. prés.*), jde se;

eātur, (*konj. prés.*), ať se jde;

ibātur, (*ind. impf.*), šlo se;

irētur, (*konj. impf.*), šlo by se;

ibitur, (*ind. fut. I.*), půjde se;

itum est, (*ind. pf.*), přišlo se, šlo se;

itum sit, (*konj. pf.*), ať se přišlo, ať se šlo;

itum erat, (*ind. plqupf.*), (dávno) se přišlo, se šlo;

itum esset, (*konj. plqupf.*), bylo by se šlo;

itum erit, (*ind. fut. II.*), (až) se půjde, přijde.

Jako sloveso »eō« se časují i jeho složeniny:

abeō, *abire, abii, abitum*, odcházím;

adeō, *adire, adii, aditum*, přicházím, obracím se s prosbou (na ně-
koho),

circumeō, *circumire, circumii* [* *cirkumi(j)i*], *circumitum*, obcházím;

coeō, *coire, coii, coitum*, (* *ko-e-ó*, *ko-i-re*, *ko-i(j)i*, *ko-i-tum*), schá-
zím se;

exeō, *exire, exii, exitum*, vycházím;

ineō, *inire, inii* [* *in-y(j)i*], *initum* [* *in-y-tum*], vcházím;

intereō, *interire, interii, interitum* [* *inter-e-ó*, *inter-i-re*, *in-ter-i(j)i*,
interitum], zacházím;

introēō, *introire, introii, introitum*, [* *in-tro-e-ó*, *intro-i-re*, *intro-i(j)i*,
intro-i-tum], vcházím;

obeō, *obire, obii, obitum*, [* *ob-e-ó*, *ob-i-re*, *ob-i(j)i*, *ob-i-tum*], ob-
cházím;

pereō, *perire, perii, peritum*, hynu;

praeterēō, *praeterēire*, *praeteriū*, *praeteritum*, [* *pré-ter-e-ó*, *préter-í-re*, *préter-i-(j)í*, *pré-ter-itum*], přecházím, mijiím;
prōdeō, *prōdire*, *prōdiū*, *prōditum*, předstupuji;
redeō, *redire*, *rediū*, *reditum*, vracím se;
subeō, *subire*, *subiū*, *subitum*, podstupuji;
trānseō, *trānsire*, *trānsiū*, *trānsitum*, [* *trāns-e-ó*], přecházím;
vēneō, (vzniklo z »*vēnum eō*«), *vēnire*, *vēniū*, jsem na prodej.

Poznámka: Rozlišujte slovesa: »**veniō**, *venire*, *veni*, *ventum*, přicházím« a »**vēneō**, *vēnire*, *vēniū*, jsem na prodej«! Sloveso »*venire*« se čásuje podle »*audire*«, sloveso »*vēnire*« se čásuje podle »*eō*, *ire*«. Pozorujte tvary!

»*veniunt*, *vēneunt*«; »*veniam*, *vēneam*«; »*veniēbam*, *vēniēbam*«;
 »*veniam*, *vēniēbō*«; »*veni*, *vēni*«; »*venisti*, *vēnistī*«; »*vēnerunt*, *vēniērunt*« atd.

Úplné passivum mají ty sloučeniny slovesa »*eō*«, které jsou přechodného významu, na př.: »*adeor*, jsem dožadován«; »*circumeor*, jsem obcházen, obkličován«.

Zcela podle čtvrté konjugace (vzor »*audiō*«) se čásuje složenina:
ambiō, *ambire*, *ambivī* (*ambii*), *ambitum*, obcházím; ucházím se;
 tedy: fut. I. *ambiam*, *ambiēs*, atd.; ind. impf. *ambiēbam*; partic. prés. *ambiēns*, *ambientis*; atd.

Schodná slovesa. — II. (*queō*, *nequeō*).

Jako sloveso »*eō*, *ire*« se čásuji též tato slovesa, jichž se však užívalo jen v některých tvarech, zejména v těchto:

queō, *quīre*, *quīvi* (*quīi*), *quitum*, mohu, jsem s to;
nequeō, *nequīre*, *nequīvi* (*nequīi*), *nequitum*, nemohu, nejsem s to.

Indik. prés.: Sg. 1. **queō**; pl. 1. **quīmus**; 3. **queunt**.
 Sg. 1. **nequeō**; 2. *nequīs*; 3. *nequit*; pl. 3. *nequeunt*.

Konj. prés.: Sg. 1. **queam**, **nequeam**; 3. *queat*.
 Pl. 1. *queāmus*, *nequeāmus*; 3. *queant*, *nequeant*.

Konj. impf.: Sg. 1. **quīrem**, **nequīrem**; (3. *nequīret*).

Ind. fut. I.: Sg. 1. **nequībō**.

Slovník k 71.—75. úloze.

abiciō, *abocere, abiēcī, abiectum*, 3., odhazovati, zahazovati; odhoditi, zahoditi; (I, 492)

abscedō, *ere, abscessī, abscessum*, 3., **a)** odstupovati, odcházeti; odtáhnouti; (*o lodi:*) odplovati; **b)** ustávat, upouštěti

accēdere (*ad aliquid*), (II, 559), přistoupiti (k něčemu); *ad fluvium a.*, přitáhnouti k řece

acciō, *accire, accivī, accitum*, 4., přivolati, povolati; obeslati; poslati (pro někoho)

accūrāte, pečlivě, bedlivě, důkladně, zevrubně

acerbus, (I, 419), trpký, krutý, nelítostný, ukrutný, hrozný

aciēs ingeniī, (I, 298; II, 393), duševní bystrost

acus magnetica, (I, 291), magnetická strelka

adveniō, *ire, advēnī, adventum*, 4., (II, 69), přijíti, přitáhnouti

aequus, (I, 321; II, 149); *aequō animō*, s klidnou myslí

aerumna, *ae*, f., svízel, trud, trampota

afficiō, *afficere, affēcī, affectum*, 3., (I, 492); **a)** působiti, účinkovati (na někoho); zacházeti (s někým); **b)** vzrušiti, dojímati; oslabovati, vysilovati, skličovati; **c)** opatřiti, působiti; *dolōre a.*, skličovati, postihovati bolestí; *praemiō a.*, obdařiti, zahrnouti odměnou, vyznamenáním = odměniti, vyznamenati

agere triumphum, (II, 342), slaviti triumf

ālea, *āleae*, f., **a)** kostka; **b)** hra v kostky; odvážná (hazardní) hra; **c)** nejistota, nebezpečství

aliēnus, (II, 120); *aliquid aliēnum putō*, pokládám něco za nevhodné, nepříhodné, neprístojné, nepřislušné

alvus, *i*, f., dutina břišní, břicho; žaludek

amiculum, *i*, n., svrchní oblek, oděv; plášť

ancora, *ae*, f., kotva

aperiō, *ire, aperuī, apertum*, 4., **a)** otvirati, odmykati; činiti přístupným; **b)** odhaliti, odkrýti, oznažiti; objeviti, vyjeviti, oznámiti, vyzraditi, prozraditi; (I, 366); *sē aperire*, ukázati se; *apertus*, otevřený, nezavřený, nekrytý; volný, přístupný

assuēfaciō, *ere, assuēfēcī, assuēfactum*, 3., navykati, zvykati (někoho něčemu); *assuēfiō*, zvykám (něčemu); *assuēfactus*, uvyknuv, zvyknuv, zvyklý

auxiliō (*dat.*, I, 460) *alicui venire*, někomu přijíti na pomoc, ku pomoci

bene, (II, 434), dobře, řádně, náležitě; správně; šťastně; *minus bene*, hůře, chatrněji

benignus, *a, um*, **a)** laskavý, přívětivý, dobrosrdečný, nakloněný; **b)** dobrotivý, štedrý; úslužný; **c)** hojný, úrodný

cadere (II, 560) *dē equō*, spadnouti s koně

caelum, *i*, n., **a)** nebe, klenba nebeská; **b)** nebe, nebeská výšina; **c)** vzdušný prostor, vzduch; povětrí, počasí; podnebí, pásmo, kraj; **d)** nebe, (sidlo bohů); *avēs caeli*, ptáci nebeští

calefaciō, *ere, calefēcī, calefactum*, 3., **a)** oteplovati, zahřívati; **b)** rozpalovati, rozohňovati, dráždit, znepokojevati

catēna, *ae, f.*, **a**) řetěz, okovy, pouta; **b**) pouta, meze
celebrēs (I, 384) **lūdī**, slavné hry
celeriter, hbitě, rychle, kvapně, spěšně; (*quam*) *celerrimē*, (co) nejrychleji; (II, 15)
comedō, *ere, comedī, comēsum*, 3., (II, 703), **a**) snísti, strávit, sežrati; **b**) projísti, promarniti, prohýřiti
commodus, *a, um*, **a**) přiměřený, náležitý, vhodný, příhodný; **b**) výhodný, prospěšný; **c**) pohodlný, snadný; **d**) přívětivý, vldný, ochotný, úslužný
commūtātiō, *iōnis, f.*, změna, proměna, obrat
comperiō, *ire, comperi, comper-tum*, 4., (*aliquid*), zvěděti, dovidati se, dověděti se (*o něčem*)
concursum, *ūs, m.*, **a**) sběh, shon, shluk, shluknutí; **b**) bouřlivý shon lidu, sročení; **c**) (*ve v-oenství*;) setkání se polem; srážka, útok; **d**) spolupůsobení, součinnost; *primō concursū* (II, 88)
concutiō, *concutere, concussī, concussum*, 3., (*aliquid*), **a**) třásti, potrástati, zatrásti, otrásti (něčím); **b**) otrásti, zviklati, zhroustiti; **c**) otrásti na mysli, polekati, rozchvěti, rozrušiti, zkormoutiti; (I, 492)
condiō, *ire, īvi, itum*, 4., (I, 366)
congerō, *congerere, congersī, congestum*, 3., **a**) snášeti na hromadu, nanésti, nahromaditi; svážeti (na hromadu); **b**) vystavěti, zbudovati; **c**) zahrnouti, zasypati; **d**) (*vinu*;) sváděti, uvalovati
coniciō, *conicere, conicēci, coniectum*, 3., (I, 492), **a**) na hromadu házeti, naházeti; snésti, nanésti; **b**) (*o střelách*;) házeti, metati; **c**) domýšleti se, sou-

dití, dohadovati se, uzavíratí; uhodnouti
cōnscientia, *ae, f.*, **a**) (spolu)vědomí, vědomost, povědomost; **b**) svědomí; **c**) dobré svědomí; **d**) zlé svědomí
conveniō, *ire, convēni, conventum*, 4., (II, 152); *pāx (dē pāce) inter nōs convēnit*, shodli jsme se vespolek o míru
cooperiō, *ire, cooperui, cooper-tum*, 4., pokrýti, přikrýti; *lapidibus c.*, ukamenovati
cōram, (*předl. s abl.*), před tváří (*něci*), před (*někým*)
culpō, *āre, āvi, ātum*, 1., vinití, haněti, vinu sváděti, vinu sva-lovati
cum, (*odporovací, adversativum*), (*s konj.*), kdežto
cupiō, *cupere, cupiī*, *cupiū, cupitum*, 3., (I, 489; II, 101, 152)
custodiō, *ire, īvi, itum*, 4., (I, 366)
dē, (II, 346); *multis dē causis*, z mnohých příčin
dēiciō, *dēicere, dēicēci, dēiectum*, 3., shazovati, svrhovati, strhovati; *in mare d.*, hoditi do moře
dēmetō, *ere, dēmessui, dēmes-sum*, 3., požínati, požití, posekati, pokositi
dēnuō, znova, opět, zase
disiciō, *disicere, disicēci, disiec-tum*, **a**) rozházeti, rozhoditi, rozmetati, rozptýliti, rozehnatí, rozprášiti; **b**) rozraziti, rozbití, roztržiti; **c**) strhnouti, zbořiti, zbourati; **d**) mařiti, ničiti, překaziti; *disiectus*, rozhozený, rozmetaný, roztroušený, rozptýlený
dissentiō, *dissentire, dissēnsi, dissēnsium*, 4., **a**) nesouhlasiti, neshodovati se, nesnášeti se, nesrovnávatí se, rozcházetí se; **b**) odporovati, sváříti se, býti nesovorný; *haud d.*, ne nesou-

hlasiti = souhlasiti, shodovati se, býti svorný

domus, (I, 292); *domī* (lokat.), doma; ve vlasti, v domově; v míru; *domī meae, tuae, nostrae, vestrae*, v mém, tvém, našem, vašem domě; *domī Caesaris*, v Caesarově domě; *in hāc domō*, v tomto domě; *in pulchrā domō*, v krásném domě

dūcere (I, 318; II, 301) *aquam*, zaváděti vodu

dūmētum, *i*, *n.*, houští, křoví, houština, křovina

edō, *edere* (*esse*), *ēdi*, *ēsum*, 3., (II, 301, 703)

ēdō, *edere*, *ēdidī*, *ēditum*, 3., **a)** vydati, vydávati; **b)** vytvořiti; stvořiti, (z)ploditi; **c)** (*o knize:*) vydati, uveřejniti; **d)** dáti na veřejnost, vyhlásiti, vypověděti, vypravovati, oznámiti, zvěstovati, pověděti; **e)** dáti odpověď, věštbu; **f)** vykonati, provésti, vytvořiti; (I, 407)

effugiō, *ere*, *effūgī*, —, *effugitūrus*, 3., utéci, uniknouti, uprchnouti; vyvážnouti, ujíti; (I, 492)

ēliciō, *ere*, *ēlicuī*, *ēlicitum*, 3., **a)** vylákati, vylouditi; **b)** vyvolati, vyluzovati; vypátrati, vyšetřiti; (I, 489)

ērudiō, *ire*, *ivī*, *itum*, 4., (I, 366; II, 6)

ēvellō, *ere*, *ēvellī*, *ēvulsūm*, 3., vyrvati, vytrhnouti, vyškubnouti

ēveniō, *ire*, *ēvenī*, *eventum*, 4., vyjítí, připadnouti, dopadnouti; nastati, splniti se; státi se, udáti se

exclāmō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., vykřikovati, volati, zvolati; volati jménem

exedō, *ere*, *exēdī*, *exēsūm*, 3., (II, 703), vyjídati, vyžírati, strávit; rozžírati, rozhlašovati,

zžírati; *animum e.*, užírati ducha

exhauriō, *ire*, *exhausī*, *exhaustum*, 4., **a)** vyčerpati, vyprázdňiti; vypíti; **b)** vybrati, odstranovati; **c)** odniti, odstraniti; **d)** vytrpěti, přestáti, dokonati; *vīrēs e.*, vyčerpati síly

existō, *ere*, *existī* (*extiti*), —, 3., (II, 38), **a)** vystoupiti, vynořiti se; **b)** vzcházeti, vyvstati, vzejíti; objeviti se; **c)** vznikati, vyskytnouti se, povstávati; státi se

fābula, *ae*, *f.*, **a)** řeč, vypravování, příběh, historka; báje, pohádka, pověst, bajka; smýslenka, báchorka, povídačka; **b)** divadelní kus, hra, drama

feriō, *ferire*, *icī*, *ictum*, 4., (sloveso *ferire* nemá ani perf. ani supina), **a)** biti, tlouci, tepati, udeřiti, uhoditi; **b)** vrážeti (do něčeho), zasahovati, dotýkati se; **c)** probodnouti, zabíjeti, dotýkati se; **c)** probodnouti, zabíjeti, usmrcovati; **d)** zabíjeti žertvu, obětovati; *foedus f.*, smlouvu učiniti, uzavřiti, (*rčeni vzniklé odtud, že uzavření smlouvy bylo spojeno se zabítím obětního zvířete*); *icta foedera*, uzavřené smlouvy, (II, 591)

ferō, *ferre*, *tulī*, *lātum*, (II, 733), (II, 122), **a)** nésti; držeti, míti, chovati (na sobě, u sebe); **b)** nésti, snášeti, trpěti, vydržeti; **c)** přinášeti, donášeti, poskytovat; **d)** přinášeti zprávu, oznamovati, vypravovati; *fāma fert*, pověst hlásá, jde, jest

finiō, *ire* *finivī* (*finiī*), *finitum*, 4., (I, 366), **a)** ohraničovati, omezovati, ohrazovati, býti hranicí; **b)** vymezovati, určovati, vyměřovati, stanoviti; **c)** omezovati, držeti na uzdě;

d) končiti, skončiti, ukončiti, dokončiti; *vītam f.*, dokonati, skonati (život)

fīō, fierī, (II, 695); *certior fio* (II, 302), jsem zpravován, dostávám zprávu; *lūdi fiunt*, hry se konají; *fiat lux*, (ať se stane =) budiž světlo; *castra fiunt*, tábor jest zřizován, se zřizuje, se rozbíjí

fugiō (II, 436) *bona*, pohrdám dobrým; *ex patriā f.*, prchám z vlasti; *societātem f.*, unikám, vyhýbám se, varuji se společnosti

fuciō, ire, fulsi, fultum, 4., podpírati, opírati, podporovati, dáti oporu; (*o státu:*) udržeti, uchovati

hasta, ae, f., dřevce, kopí, oštěp

haud, (záporka), ne; ne právě; *haud procul*, nedaleko; viz *dissentiō*

haurire (II, 749) *venēnum*, vypítí jed

hiberna, ōrum, n. pl., zimní tábor, zimní ležení; (*hiberna castra*); *hibernus, a, um*, zimní; studený, bouřlivý

hūc, a) sem; **b)** k tomu; **c)** až sem, až tak daleko

iaciō, iacere, iēcī, iactum, 3., **a)** házeti, hoditi, metati, vrhati; **b)** nahazovati, klásti; **c)** rozhazovati; **d)** prohoditi, mimochodem se zmíniti; *ālea iacta est*, kostky jsou vrženy

iactūra, ae, f., odhození; ztráta, škoda

icere, viz ferire

īdūs Mārtiae, (I, 291; II, 86), březnové idy (= den 15. března)

iecur, iecoris (též *iocineris*), n., játra, (I, 345)

illud, (II, 251), (ona) známá průpověď

impietās, ātis, f., bezbožnost, bo-

haprázdnost; nedostatek úcty (k někomu, *adversus aliquem*), (II, 295)

improbītās, ātis, f., nehodnost, špatnost, nepoctivost

ingenium, (I, 335, 445; II, 584), viz *aciēs* (II, 795)

inicere (I, 492; II, 372) *timōrem, (terrōrem)*, nahnati strachu

inimīcus, a, um, a) nepřátelský, nepřiznivý; škodlivý; **b)** neoblíbený, protivný, nenáviděný; *inimīcus, ī, m.*, nepřítel

introeō, introire, introī, introitum, (* intro-e-ō), vstoupiti, vejíti; (II, 793)

invenire (II, 305) *Americam*, (vynajíti), objeviti Ameriku; *vitrum ī*, vynaléztí sklo

lēniō, ire, lēnīvi (lēniū), lēnitum, 4., (I, 366)

locus, (I, 462); (*o vypravování a líčení:*) oddíl, článek, odstavec, část, díl

mīrus, a, um, nápadný, divný, podivný, podivuhodný, úžasný; *mīrum nōn est*, není divu

modicē, mírně, prostředně, ne příliš; umírněně, klidně, rozvážně

mōmentum, ī, n., **a)** hybná síla; podnět, příčina, důvod; **b)** důležitost, závažnost, význam, vliv; **c)** pohyb; **d)** okamžik, doba, chvíle; *mōmentum temporis*, nejkratší čas, chvíle; *mōmentō temporis*, v nejkratším čase, v nejkratší době, za chvíli

mortuus, a, um, mrtvý, odumřelý; bez vlády; *corpus mortuum*, mrtvola, (II, 300)

mūnire (II, 595) *Trōiam moenibus*, opevniti, opatřiti Troji hradbami; *castra m.*, opevniti tábor; *viam m.*, založiti, (vy)stavěti silnici

necesse est, jest nutno

nīl = *nihil*; *nīl hominum operis*, žádná lidská díla
nōme, zda(li) ne?
nucleus (*nucleus*), *ī*, m., ořech, jádro
nūtriō, *īre*, *nūtrivī* (*nūtriū*), *nūtrītum*, 4., **a**) živiti, krmiti; (*o rodicích*;) podporovati; (*o rostlinách*;) nechati růsti; ploditi, nésti; **b**) pěstiti, vychovávat, živiti (= podporovati); (II, 254)
nux, *nucis*, f., ořech; ořechový strom
obliquus, *obliqua*, *obliquum*, šikmý, kosý; křivolaký
oboediō, *īre*, *oboedivī* (*oboediū*), *oboeditum*, 4., dopřáváti sluchu; poslouchati, býti posluš, [*alicui*, někoho; *praecipis*, (dativ), rozkazů], (I, 367)
obserō, *ere*, *obsēvi*, *obsitum*, 3., osévati; *obsitus*, osetý, osázený; zarostlý, porostlý, pokrytý
omnis rēs familiāris, (I, 436), (II, 596), celé jmění
operiō, *īre*, *operui*, *opertum*, 4., **a**) přikrýti, pokrýti, zahaliti, zastřiti; **b**) skryti, zatajiti; **c**) zavřiti; *opertus*, zastřený; přikrytý, skrytý
pānis, *is*, m., chléb
pariō, *parere*, *peperi*, *partum*, 3., **a**) poroditi; uroditi, ploditi; **b**) tvořiti; **c**) působiti, způsobovati; **d**) získávati, nabývati, dobývati, zjednávat (si); *amorem p.*, zjednávat si lásku; (I, 490)
pānsūm, *ī*, n., **a**) denní úkol, práce, úloha; **b**) (*vābec*;) úloha, úkol, práce, povinnost
per, viz *renūntiāre*
perfordiō, *perfordere*, *perfōdi*, *perfossum*, 3., probodnouti, propíchnouti; prorazit; prokopati; (I, 493)

permultus, *a*, *um*, velmi mnohý, přemnohý; *permultum*, velmi mnoho, přemnoho; *permulti hominēs*, velmi mnoho, přemnoho lidí

pervenire, (II, 373); *perventum est*, přišlo se

praeficiō, *praeficere*, *praefēcī*, *praefectum*, 3., postavit v čelo (někoho něčemu, *aliquem alicui rei*); ustanoviti (někoho nad něčím); učiniti (ustanoviti) správcem, dozorcem, náčelníkem, vůdcem, velitelem; *exercitū praefectus sum*, byl jsem postaven v čelo vojsku, vojska; stal jsem se velitelem vojska; (I, 493)

praemātūrus, *a*, *um*, raný; předčasný, brzký; nevhodný

probē, náležitě, řádně, slušně, dobře

prōplnō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., připjeti (na zdraví)

prōpōnō, *ere*, *prōposui*, *prōpositum*, 3., **a**) veřejně vystavovati, předkládati, vykládati, vyložiti; veřejně vyhlásiti; **b**) slibovati, připovídati, (něčím) těšiti, (něčím) hroziti; **c**) stavěti před oči, před někoho; ukazovati, navrhopati; **d**) uložiti, stanoviti, určiti; **e**) řeči vykládati, vyložiti; vypravovati, líčiti, oznamovati, vyjevovati, projevovati

puerilis, *e*, **a**) dětský, mladistvý, chlapecký; **b**) dětinský, nezkušený, nerozumný

pūniō, *īre*, *pūnivī* (*pūniū*), *pūnitum*, 4., (I, 367), trestati, pokutovati, ukládati pokutu; mstíti (se)

puteus, *putei*, m., jáma; dolik; studně; studánka

quoniam, protože, poněvadž, ježto
radius, *ī*, m., **a**) hůl, hůlka; **b**) paprsek, špice kola; **c**) měřit-

ko, hůlka na kreslení; **d**) paprsek (svítících těles); *sōlis r.*, sluneční paprsek

referciō, *ire, referēsi, refertum*, 4., nacpati, namačkat; naplniti; *refertus (dōnis)*, nacpaný (dary), plný (darů); (I, 260)

reficiō, (II, 762); *reficior*, zotavuji se; *refectus*, zotaviv se

renūntiō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a**) podávati zprávu, hlásiti; **b**) úřední zprávu podávati; **c**) odřiči, vypověděti; *per magistrātum r.*, skrze úřad, úředně ohlásiti, vyhlásiti

reperiō, *ire, reperēri, repertum*, 4., **a**) naléztí, objeviti; vypátrati; dopíditi se; **b**) shledati něco nějakým; **c**) dovidati se, dočítati se; **d**) (něco nového) vynaléztí, objeviti, vymysleti; *salūtem r.*, naléztí záchranu; (II, 37)

rēs, (II, 763); *commūtātiō rērum*, změna válečného štěstí

salūs, viz *petō*, *reperiō*

sanciō, *ire, sānxi, sānctum*, 4., **a**) [věc učiniti svatou, nezmenitelnou, nedotknutelnou]; posvětití, slavnostně ustanoviti; *lēge s.*, zákonem potvrditi, ustanoviti; **b**) pod trestem zakázati, zapověděti

sapiō, *sapere, sapivī, sapiū*, —, 3., **a**) míti chuť, chutnati; voněti; **b**) rozuměti, býti rozumný, míti rozum; *plūs sapiō*, jsem rozumnější

sciō, *scīre, scīvī (scīi), scītum*, 4., **a**) věděti; **b**) znáti, uměti, rozuměti; (I, 367; II, 135)

sentīō, *sentīre, sēnsī, sēnsūm*, 4., **a**) smysly vnímati, cítiti, pociťovati; **b**) (bolestně pociťiti), zakusiti; **c**) seznati, poznávati; **d**) míniti, mysliti, míti za to, smýšleti; **e**) souditi, hlasovati; (I, 443; II, 235)

sepeliō, *ire, sepelīvī (sepeliū), sepultum*, 4., (I, 421)

signum, (II, 764)

socius culpae, (II, 570), společník viny

soleō, *ēre, solitus sum*, 2., (II, 789), často konati, míti ve zvyku; *patefierī solet*, bývá otevřen, odkryt; (II, 283)

speculātor, *ōris*, m., slidič, vy-zvědač, zvěd

stabiliō, *ire, stabilīvī, stabilitum*, 4., upevniti

sub rádíce montis, (I, 182, 393, 501), na úpatí hory

subveniō, *ire, subvēnī, subven-tum*, 4., **a**) přijíti na pomoc, pomoci, přispěti; **b**) odpomoci, odvrátiti

succurrō, *ere, succurrī, succur-sum*, 3., **a**) vzíti něco na se, podniknouti; napadnouti, přijíti na mysl; **c**) přispěchati, přijíti na pomoc; pomoci; přispěti (pomoci)

sūdor, *ōris*, m., pot; námaha, námáhavá práce, (I, 420; II, 597)

tabula, *ae, f.*, (I, 103), **a**) prkno, deska; tabule; **b**) stůl peněžoměncův, stůl dražební; **c**) pomalované prkno, o b r a z, (*tabula picta*) (viz *pingere*, str. 568); **d**) psací deska; **e**) zápis, spis, listina; **f**) závět, poslední vůle; smlouva; seznam, výkaz; **h**) zápis, protokol; **i**) (*plur.:*) účty, účetní kniha, dlužní knihy

terror, *ōris*, m., strach, hrůza, zděšení

tollō, *ere, sustulī, sublātum*, 3., **a**) zdvíhati, zvedati, zdvihnouti, pozdvihovati; *in caelum t.*, do nebe povzněsti, vzíti; *ancorās t.*, (vy)zdvihnouti, vytáhnouti kotvy; *clāmōrem t.*, zdvihnouti, strhnouti křik; dáti se do křiku;

b) vznášeti, povznášeti, povyšovati; velebiti, slaviti; **c)** posilovati, těšiti;

d) bráti na sebe, k sobě; míti na sobě; nésti, držeti;

e) zanést, donést; vézti, dovézt; dopraviti;

f) odstraňovati, bráti, odklizeti, odnášeti, odvážeti, odnímati; **g)** odstraňovati, sprovoditi se světa, usmrtni; **h)** vymýtni, vyhladiti; rušiti; **i)** marniti, zamezovati; **j)** ničiti, kaziti;

fidem t., rušiti důvěru; *fidēs sublāta est*, důvěra (byla zrušena =) pomínula; *cōnsuetūdō tollētur*, důvěrný styk (bude zrušen =) pomine; *rēgnum t.*, odstraniti, zrušiti království, královskou vládu;

mors rēgem tollit, smrt bere (= se světa sprovodí) krále; *malōs hominēs t.*, vyhladiti zlé lidi

trahere, (I, 306; II, 571); *ad terram trahor*, (jsem tažen, strhován =) klesám, tíhnu k zemi

trāiciō, *trāicere*, *trāicē*, *trāiectum*, 3., **a)** přehoditi; **b)** převrátiti, převést, převézt; *aliquem flūmen t.*, někoho převrátiti, převézt přes řeku; **c)** protknouti, prorazit

tribūnus, (II, 158); *tribūnus militum*, vojenský tribun; (*tribūni militum* bylo 6 nejvyšších důstojníků v římské legii)

tristis, *e*, (I, 436); (*zde:*) neblahý, bolestný, osudný

triumphus, *i*, m., triumf, vítězoslavný průvod, povolený od senátu vítězným vojevůdcům, s pole Martova v Římě přes forum do chrámu Jovova na Kapitoliu); *triumphum agere*,

slaviti triumf, triumfovati (*dē, ex aliquō*, nad někým)

veniō, *ire, vēni, ventum*, 4., **a)** přicházeti, přijíti, přibýti, (přijeti, připlouti, přiletěti, přistoupiti, přikročiti, přiblížiti se, dostati se a j.); **b)** (o vojsku:) přitáhnouti, přitřhnouti, přiraziti;

c) dostaviti se; přiletěti; proniknouti, doraziti, vraziti;

d) vzcházeti, růsti, klíčiti, pučeti, dařiti se; **e)** vznikat;

f) ukazovati se, objevovati se; vyskytovat se; stávat se;

g) připadnouti, dostati se, upadnouti; *in potestātem v.*, dostati se do moci;

h) přikvačiti, zastihnouti, postihnouti, zachvátiti;

i) vejíti, vstoupiti; **j)** dojiti, dostoupiti (k cíli)

vērūm est, (I, 375), jest pravda

vestiō, *ire, vestivī (vestiū), vestitum*, 4., (I, 358, 421), **a)** šatiti, ošatiti, odívati, oblékati; **b)** pokrývati; haliti; **c)** (vy)zdobiti; *flōribus v.*, odívati květy; *vestitus*, oděný; porostlý, zarostlý; pokrytý; vyzdobený

vetus, (I, 475); *veterēs, veterum*, m. pl., staří (= dříve žijící) předkové; staří spisovatelé (filosofové, mistři a j.)

vinciō, *ire, vincī, vinctum*, 4., (I, 367), (I, 418); spoutávati; *manibus vinctis*, se spoutanýma rukama

vīpera, *ae, f.*, zmije, had; ještěř, drak

vītis, *is, f.*, **a)** (vinná) réva; **b)** révové listi; vino; **c)** révová hůl, révovka, (odznak setníků)

vitrum, *i, n.*, sklo, křišťál

vōtīvus, *a, um*, zaslíbený, v obět slíbený

Vlastní jména. (Úloha 63.—75.)

- Āgis**, *Āgidis*, m., Agis, (jméno několika králů ve Spartě z rodu Agiovců).
- Alaricus**, *i*, m., Alarich, vizigotský král, (naroz. kolem r. 370, zemřel r. 410 po Kr.); stal se r. 395 králem a podnikl tažení do Thrakie, Makedonie a Řecka; r. 408 vnikl do Itálie, třikráte se zmocnil Říma a vydrancoval jej; odtud táhl do jižní Itálie a zmocnil se Sicílie. Mrtvola jeho prý byla pohřbena i s poklady v řečišti Busenta; zajatci, kteří ho pohřbívali, byli zavražděni, aby nikdo nevěděl o jeho hrobě.
- Alba Longa**, *Albae Longae*, f., Alba Longa, jedno z nejstarších měst v Latii; založeno podle pověsti Aeneovým synem Askaniem, zničeno třetím králem římským Tullem Hostiliem, který usadil obyvatele v Římě na vrchu Caeliu; (II, 666).
- Ambibarij**, *ōrum*, m., Ambibariové, keltský národ, kdysi usedlý v dnešní Normandii.
- Anaxagorās**, *ae*, m., Anaxagoras, řecký filosof, matematik a astronom z Klazomen u Smyrny (500—428 př. Kr.).
- Andēs**, *Andium*, f. pl., Andy, rodiště básníka P. Vergilia Marona, osada v Předalpské Galii jihových. od Mantuy nad řekou Minciem.
- Antēnor**, *oris*, m., Antenor, přední z Trojanů, známý svou radou krajanům, aby se zbavili válečných útrap vydáním Heleny; podle jedné pověsti odebral se v čele Venetů, vypuzených z Paflagonie, do Thrakie a odtud do sev. Itálie, kde založil město Patavium (Padovu).
- Ānxur**, *uris*, n., Anxur, starobylé město Volsků při silnici Appiově, se slavným chrámem Jova anxurského, pozdější *Tarracina*, dnešní *Terracina*; *Ānxuri*, (II, 666).
- Appius**, praenomen (předejmení) v rodě Klaudiů; *Appius Claudius Caecus*, censor r. 312 př. Kr., zakladatel důležité vojenské silnice, zvané »*via Appia*« nebo jen též »*Appia*«, jež vedla z Říma do Kapue; za císaře Trajána byla prodloužena do Brundisia; také založil vodovod, kterým byla přiváděna voda od Gabii (město východně od Říma) do Říma (*acqua Appia*); r. 280 jako slepý starzec řečnil v senátu proti přijetí Pyrrhovy nabídky míru; *via Appia*, Appiova silnice.
- Archimédēs**, *is*, m., Archimedes, znamenitý řecký matematik a mechanik; byl zabit při dobytí Syrakus r. 212 př. Kr.
- Ariadna**, *ae*, f., (též: *Ariadně*, *ēs*), Ariadna, dcera krétského krále Mínóa a Pasifay. Když Athéňané vyslali po třetí na Krétu sedm jinochů a sedm panen za obět Mínótaurovi, Theseovi, který se účastnil té výpravy, se podařilo za pomoci Ariadniny zabítí Minótaura a vyjítí z bludiště labyrintu pomocí klubka, jehož rozvinutá nit mu ukazovala cestu zpět.
- Asia**, *ae*, f., a) Asie (díl světa); b) Malá Asie; c) římská pro-

- vincie Asie (západní polovina dnešní Malé Asie).
- Babylón**, *ōmis*, f., B a b y l o n, (hebrejsky Babel, t. j. »brána boží«), hlavní město babylonské říše nad řekou Eufratem, známé již od počátku 3. tisíciletí př. Kr.; byl dobyt Alexandrem Velikým r. 331 př. Kr.
- Bellovací**, *ōrum*, m., Bellovakové, bojovný kmen belgický, usedlý mezi řekami Sekvanou, Isarou a Samarou.
- Beneventum**, *ī*, n., Beneventum, město v Samniu východně od Kapue, nyní Benevento; náleží mezi nejstarší italská města.
- Bithýnia**, *ae*, f., Bithynie, starověká krajina na sev.-záp. Malé Asie, samostatné království od r. 297 př. Kr. Veliký rozkvět země byl za krále Prusia I. Roku 75 př. Kr. Nikomédés III. odkázal zemi Římanům. Spor o dědictví vedl k válce s Mithridatem.
- Boeóti**, **Boeótií**, *ōrum*, m., Bojotové, Bojotané, obyvatelé Boiotie, krajiny ve středním Řecku (hl. město Theby).
- Brundisium**, *ī*, n., Brundisium, přístavní město v Kalabrii, z něhož se Římané obyčejně plavili do Řecka, nyní Brindisi; město jest prastarého původu; bývalo důležitou řeckou osadou. Římané opanovali je kol r. 270 př. Kr. Bylo konečnou stanicí Appiovy silnice; (II, 662).
- Clítus**, *ī*, m., Kleitos, velitel královské jízdy Alexandra Velikého a jeho dobrý přítel; byl od Alexandra proboden při hostině v Marakandě v prudkém výstupu, kdy Kleitos káral královu zálibu v perských obyčejích (r. 328 př. Kr.).
- Columbus**, *ī*, m., Křištof Kolumbus, objevitel Ameriky.
- Crēta**, *ae*, f., (též: *Crētē*, *ēs*), Kreta, ostrov ve Středozezemním moři.
- Cynicus**, *a*, *um*, kynický; příslušný ke kynické filosofii; *Cynicus*, *ī*, m., kynik, kynický filosof. — Zakladatelem filosofické školy kynické byl Antisthenes (440—366 př. Kr.). Základem jejich morálky byla myšlenka, že ctnost jest jedině dobro, jež opravdu blaží; pak ovšem vše, co není ctností, jako bohatství, krása, umění, urozenost, nádhra a luxus, zkrátka vedlejší statky, jest věci lhostejnou, které netřeba dbáti. Stoupencem této filosofické školy byl též Diogenes.
- Cýrus**, *ī*, m., Cyrus; (*řecky*:) Kyros (čti: Kýros); (*staropersky*:) Kuruš; jméno několika perských panovníků z rodu Hakhamaniš (= Achaimenova). Z nich nejznámější jsou: Kyros zvaný Starší, zakladatel perské říše, syn Kambysa I., který porazil medského krále Astyaga r. 550 př. Kr. a zmocnil se jeho říše; poté porazil lidského krále Kroisa (r. 546) a babylonského krále Nabonéda; pádem Babylonu r. 538 připadla mu celá říše i s foinickým pobřežím; zahynul v bojích (snad s Massagety) r. 529. — Kyros zvaný Mladší, syn Dareia II., jehož tažení proti staršímu bratrovi Artaxerxovi popsal Xenofon ve svém spise »Anabasis«, padl u Kunax r. 401 př. Kr.
- Dardanus**, *ī*, m., D a r d a n o s, syn Zevův a Elektrín, praotec královského rodu trojského Priamovců; *Dardania* byl kraj

v maloasijské Troadě nazvaný podle Dardana.

Dēmarātus, *ī*, m., Demaratos, Řek, Korintčan, podle pověsti otec římského krále Tarquinia Staršího; z Korinta prý uprchl do Tarkvinii, městečka v jižní Etrurii v Itálii.

Diāna, *ae*, f., (starolat. *Diāna*), Diana, staroitalská přírodní bohyně nebes a luny, dcera Jovova a Latonina, sestra Apollonova, velmi záhy ztotožněna s řeckou bohyní Artemidou; řecká bohyně Artemis byla bohyně měsíce, dárkyně světla, patronka rolnictví, dárkyně úrody, vládkyně přírody a zvířectva, ochránkyně žen, zejména rodiček. — Čistě asijského rázu byla *Diāna Ephesia* = Artemis efeská, jež byla zobrazována jako symbol mateřství a přírodní plodnosti.

Dionýsius, *ī*, m., (I, 320), a) Dionysius Starší, vládce nad Syrakusami a částí Sicílie (405—367 př. Kr.); od dějepisců byl vylíčen jako typ absolutistického tyрана; kolovalo o něm mnoho anekdot. — b) Nástupcem ve vládě byl jeho syn Dionysius Mladší, známý svými styky s řeckým filosofem Platonem; Timoleon osvobodil Syrakusy od jeho nadvlády r. 343.

Ecbatana, *ōrum*, n., Ekbatana, (Aḡbatana), starověké hlavní město Medie; r. 330 zmocnil se ho Alexander Veliký.

Ephesius, *Ephesia*, *Ephesium*, efeský; *Ephesus*, *ī*, f., (I, 184), Efesus, Efesos, ionské obchodní středisko na západním pobřeží Malé Asie blízko ústí řeky Kaystru, pověstně slavnou svatyní bohyně Artemidy (Artemision); chrám Artemi-

dy, jež počal stavěti kolem r. 660 př. Kr. Chersifron z Krey a jehož stavba byla dokončena asi r. 470 př. Kr., náležel k největším stavbám toho druhu (měl podobu obdélníka 120 m × 70 m, byl o 128 sloupech vysokých 20 m). V noci na den 21. července roku 365 př. Kr., tu noc, kdy se narodil Alexander Veliký, byl chrám zapálen Herostratem. Alexander Veliký dal chrám obnoviti. — Herostratos byl Efesan, který chtěl zachovati své jméno na věky a proto zapálil Artemidin chrám v Efesu.

Ěpirus, *ī*, f., Epeiros, Epirus, krajina v severním starověkém Řecku, západně od Thessalie.

Eretria, *ae*, f., Eretrie, důležité obchodní starověké město na ostrově Euboi (u východního břehu Attiky a Boiotie); (II, 662).

Eteoclēs, *is*, m., Eteokles, syn Oidipův a Iokastin, bratr Polyneikův a Antigonin. Za sporu o vládu nad Thebami po otcově smrti vypudil bratra Polyneika, který se však vrátil v čele výpravy »sedmi proti Thebám«, a zabiv v boji Eteoklea, sám také padl jeho rukou. Eteokles jako obránce vlasti byl čestně pohřben; mrtvola Polyneikova jako zrádce vlasti byla pohozena. Proti zákazu vládce Kreonta sestra Antigone pohřbila Polyneika; za to byla za živa uzavřena v hrobce, kdež zahynula sebevraždou.

Formiae, *ārum*, f., Formie, pobřežní město v kraji Aurunků v Latin při silnici Appiově; dnešní Formia; ve starověku četní Římané měli tu svá letní

sídla; **Formiánum**, *i*, n., (lze doplniti; *praedium* = statek, dvorec), (česky lze přeložiti:) **Formiánum**, (t. j. číkoli statek a letohrádek ve Formiích, na př. letohrádek Marka Tullia Cicerona ve Formiích, kdež Cicero byl zavražděn r. 43 př. Kr. ve věku 63 let).

Gallia citerior, též zvaná *Gallia Cisalpina*, Přední Gallie, Předalpská Gallie; (II, 70). — »Gallové (Keltové) bývali národ mocný a výbojný. Jednotlivé jejich kmeny přešly již v 6. století př. Kr. přes Alpy a zabraly znenáhla celou úrodnou nížinu pádskou po obou březích řeky. Na dalším výbojném postupu do Etrurie střetli se s Římany. Veliké zástupy galské porazily r. 382 římské vojsko nad říčkou Allii a vypálily dokonce sám Řím. I za dalších dob italští Gallové vystupovali proti Římu nepřátelsky. Konečně krátce před druhou punskou válkou kolem r. 222 Římané si podrobili severní Itálii a proměnili ji v provincii, ale jméno *Gallia Cisalpina* (nebo *citerior*) jí zůstalo. Po vítězství nad Puny si Římané připoutali galskou zemi ještě těsněji, zakládajíc tam vojenské pevnosti a osady. Tím se celá krajina rychle romanisovala. Stala se tak pokojnou provincií, že se jí říkalo *togata*; byla zemí občanskou, ne vojenskou. Již v prvním století př. Kr. několik předních spisovatelů římských se narodilo v severní Itálii; byli to: dějepisci Cornelius Nepos, Titus Livius, básníci C. Valerius Catullus a P. Vergi-

lius Maro. Řeka Pád rozdělovala Přední či Předalpskou Gallii ve dvě části, v Gallii před Pádem (*Gallia Cispadana*) a Gallii za Pádem (*Gallia Transpadana*).«

Gáza, *ae*, *f*., Gaza, město v Palestíně.

Gordium, *ii*, n., Gordium, město ve Frygii v Malé Asii u řeky Sangaria.

Gothí, *orum*, m., Gotové, germánský národ, jehož prvotní domovinou byla nejspíše Skandinávie, odkud se přestěhovali asi již ve 4. stol. př. Kr. do poríčí Visly. Ve 3. stol. po Kr. podnikali loupežné nájezdy do římské říše.

Gracchus, *i*, m., Grakchus, (příjmení některých členů rodu Sempronii); nejslavnější z Grakchů byli: *Tiberius Sempronius Gracchus*, konsul r. 177 př. Kr., zeť staršího Scipiona; *Tiberius Sempronius Gracchus*, syn předcházejícího a Kornelie, dcery staršího Scipiona Afrického, tribun lidu, zavražděn r. 133 př. Kr., když před tím prosadil přijetí zákona, aby nikdo nesměl užívatí ze státních pozemků více než 500 jiter a po dalších 250 jitrech pro dva dospělé syny, zbytek pak aby byl rozdělen jako nezczitelný majetek chudým občanům za roční poplatek; jeho bratr *Gaius Sempronius Gracchus*, (dal se zabítí od svého otroka r. 121 př. Kr.).

Hadrůmětum, (*Adrümětum*), *i*, n., Hadrumetum, přímořské město v Africe, jižně od Kartaga.

Hasdrubal, *alis*, m., Hasdrubal, (jméno několika kartaginských vojevůdců; a) zeť Ha-

milkarův, vrchní velitel kartaginského vojska v Hispanii po Hamilkarově smrti r. 229; založil město Carthago Nova; zavražděn r. 221 př. Kr.; **b**) bratr Hannibalův, syn Hamilkarův, vrchní velitel kartaginského vojska v Hispanii ve 2. punské válce; r. 211 porazil oba Scipiony, r. 209 byl poražen u Baekul; r. 208 opustil Hispanii, aby přispěl bratrovi Hannibalovi v Itálii; byl r. 207 nad řekou Metaurem Římany poražen a zabit.

Hilótae, Hēlōtae, árum, m., heilotové, (zotročení potomci původních obyvatel Lakoniky na Peloponnesu, pokořených přistěhovalými Dory; pánům půdy, na níž pracovali, odváděli určité dávky, ale nebyli jejich soukromými otroky, nýbrž patřili státu).

Iásōn, onis, m., (I, 23), Iason, syn Aisonův, vůdce výpravy Argonautů; choť jeho byla Medeia.

Ithaca, ae, f., (též *Ithacē, ēs*), Ithaka, ostrov v Ionském moři, podle Homéra vlast Ulixova (Odysseova); Odysseus, syn Laertův, vládl na Ithace s choť Penelopou.

Iuppiter Capitōlinus, Jupiter kapitolský; (na Kapitoliu v Římě, a to na jižní homoli, byl proslavený chrám »*templum Iovis Optimi Máximī*«; zde byla Jovova socha, a to až do požáru chrámu za Sully hliněná, po přestavbě chrámu ze zlata a slonové kosti (zhotovena podle známé sochy Zeva olympijského).

Iuppiter Olympicus, Jupiter (Zeus) olympijský (viz *Olympia*).

Latína urbs, (I, 141), latijské, latinské město; *Latium,* (I, 501).

Lernaes, a, um, lernský; *Lerna* slulo město (též řeka a jezero) v Řecku jižně od Argu, kde podle pověsti Herakles zabil mnohohlavou vodní saň (*hydra Lernaea*, lernská saň).

Liscus, i, m., Liskus, haedujský vergobret (nejvyšší úředník).

Maccēnās, Maccēnātis, m., rodové jméno etruského původu; nejznámější z tohoto rodu byl *Gāius Cilnius Maccēnās*, římský rytíř, přítel císaře Augusta, příznivec básníků Publia Vergilia Marona a Quinta Horatia Flakka; pro jeho štědrou přízeň se jeho jméno stalo výrazem pro mecenáše.

Mantua, ae, f., Mantua, město v Gallii západské u řeky Mincia; nedaleko Mantuy byly Andy, (*Andēs*), rodiště básníka Publia Vergilia Marona.

Massilia, ae, f., Massilie, (dnešní Marseille), obchodní město na břehu Gallie Narbonské (*Gallia Narbonēnsis*), foinická to původně osada; požívala samostatnosti až do r. 49 př. Kr.

Mausólēum, Mausólēi, n., Mausoleum, (Maussóleion), nádherná hrobka, kterou královna Artemisia postavila svému manželovi, králi karskému Maussólovi (zemřel kolem r. 350 př. Kr.), v Halikarnassu v Malé Asii; spodní stavba měla objem 129 m, výška hrobky činila 44 m; (jméno krále v lat.:) *Mausólus, i, m.*

Mēdēa, Mēdēae, f., Medeia, dcera kolchidského krále Aieta, choť Iasonova.

Milō, ōnis, m., Titus Annius Milo Papinianus, zeť Sullův, přítel Ciceronův, nepřítel Klodiův;

r. 52 př. Kr. setkal se Milo s Klodiem na Appiově silnici nedaleko Bovill. V boji, k němuž došlo mezi jejich družinami, byl Klodius zabit. Milo byl obžalován z vraždy a byv odsouzen, ač byl hájen Markem Tulliem Ciceronem, odešel do vyhnanství do Massilie. (Ciceronova řeč »Pro Milone« se zachovala, ale v přepracované podobě.)

Mínós, *Mínōis*, m., král na Krétě, zbudovatel labyrintu.

Mínótaurus, *i*, m., Mínótaurus, netvor, zpola býk, zpola člověk; Mínós zavřel Mínótaura v labyrintě a živil jej athénskými mládenci a pannami, dokud Mínótaura nezahubil Theseus.

Mutina, *ae, f.*, Mutina, (dnešní Modena), město v Gallii předpádské v severní Itálii.

Nōla, *ae, f.*, Nola, město v Kampánii severovýchodně od Neapole.

Olympia, *ae, f.*, Olympia, posvátný okrsek (nikoli město) na Peloponnesu v Elidě na pravém břehu řeky Alfeia, dějiště olympijských her. Z chrámů olympijských byl nejvýznamnější chrám Zevův, pro nějž vytvořil Feidias slavnou sochu Zeva olympijského ze zlata a slonoviny.

Olympius, *a, um*, olympijský; (viz *Olympia*); též *Olympicus, a, um*.

Pēnelopa, *ae, f.*, (též *Pēnelopē, ēs*), Penelope (Penelopa), manželka Ulixova (Odysseova).

Phaēthōn, *Phaēthontis*, m., (* Fa-e-thón), Faethon, syn boha Helia a Klymeny, dcery Okeana a Tethydy, v báji pověstný svou nešťastnou jízdou na slu-

nečním voze, při níž zapálil zemi a sám byl Jovovým bleskem usmrčen.

Pharnacēs, *is, m.*, Farnakes, jméno několika pontských králů; jeden z nich byl syn Mithridatův, jenž byl poražen Gaiem Juliem Caesarem u Zely r. 47 př. Kr. Vítězství ohlásil Caesar do Říma známým »*věni, vídi, víci*«.

Philippidēs, *is, m.*, Filippides, skladatel komedií.

Philoctētēs, *ae, m.*, (též *Philoctēta, ae*), Filoktetes, v řeckém mythu účastník trojské války, slavný lučištník. Byl na ostrově Tenedu uštknut hadem; protože nářkem rušil bohoslužbu, byl zanechán na ostrově Lemnu. Když byl přiveden zase do řeckého tábora před Trojou, byl vyléčen Machaonem a v souboji usmrtil Parida.

Phoebus, *i, m.*, Foibos (= světlý), příjmení boha Apollina jako boha slunce.

Poenī, (II, 105); *Pūnicus, Pūnicus, a, um*, punský (= karta-ginský); *Pūnicānus, a, um*, punský (= dle punského způsobu); *castra Poenōrum*, punský tábor.

Polycratēs, *is, m.*, Polykrates, samovládcce (tyran) na ostrově Samu (v 2. polovině 6. století), přítel egyptského krále Amasia. Byl pověstný svým štěstím. Zahynul v Magnesii byv umučen lidským satrapou Oroitem.

Polynicēs, *is, m.*, Polyneikes, bratr Eteokleův a Antigone, syn Oidipův; (viz *Eteoclēš*).

Polyphāmus, *i, m.*, Polyfemos, syn boha Poseidona, jeden z Kyklopů, známý z báje o Odysseovi.

Pompeii, Pompěi, ōrum, m. Pompeje, město v Kampanii, jiho-východně od Neapole, na úpatí Vesuvu; bylo 24. až 26. srpna r. 79 po Kr. zasypano deštěm kamení a popelu při tehdejším výbuchu Vesuvu. S vykopávkami města se začalo již na počátku 18. století.

Pontus, ī, m., a) Černé moře, (*Pontus euxinus*); b) pobřeží Černého moře; c) Pontos, krajina v Malé Asii na jižním pobřeží Černého moře mezi Paflagonií a Armenií; velmi se tu proslavili králové Mithradates VI., Farnakes a j.

Promētheus, Promētheī, m., Prometheus, jeden z Titanů, syn Iapetův a Klymenin, otec Deukalionův; když ukradl na Olympu oheň, byl za trest připoután k sloupu a orel mu každodenně vyžíral játra, která mu přes noc stále dorůstala. Těchto muk ho zbavil Herakles.

Proserpina, (Prōserpina), ae, f., Proserpina, Persefoné, dcera Zevova a bohyně Démétrý, choť boha Plutona, vládce v podsvětí. Její kult byl zaveden do Říma r. 249 př. Kr.

Prūsiás, (Prūsia), Prūsiae, m., Prusias, (jméno králů Bithynie): z nich Prusias I. vládl asi r. 225—asi 183 po Kr.; jeho nástupcem byl Prusias II. (185—148), který přijal Hannibala na jeho útěku z vlasti. Když Prusias chtěl na rozkaz vydati Hannibala Římanům, Hannibal spáchal sebevraždu. Prusias byl zabit vlastním synem.

Quinctius, jméno římského rodu; z toho rodu byl *Cincinnātus*

(II, 73) a *Titus Quinctius Flāminius*, vítěz r. 197 u Kynoskefal nad makedonským králem Filipem V., (který vládl r. 220—179 př. Kr.).

Rhodiūs, Rhodia, Rhodium, rhodský; na ostrově Rhodu (I, 184) byl známý div světa, *colossus Rhodiūs*.

Sabīni, ōrum, m., Sabinové, staroitalský kmen, až do římské doby císařské pověstný svou otužilostí, statečností a mravní zachovalostí. V historické době se jejich území prostíralo mezi řekami Anienem, Tiberem a Narem; význačná sabinská města byla Amiternum, Cures, Nursia, Reate. O časných stycích Sabinů s Římany svědčí římská pověst o únosu Sabineek. Rody Klaudiů, Corneliů, Valeriů, Porciů a j. byly i později pokládány za sabinské.

Sabīnus, a, um, sabinický

Semīramis, idis, f., (akus. -in), Semiramis, mytická královna asyrská, dcera bohyně Derketó, choť krále Nina, po jehož smrti vládla samostatně. Rozšířila říši četnými výboji a provedla hojné stavby (nejproslulejší byly visuté zahrady, čítané k sedmi divům světa). — Podkladem pověsti o Semiramidě byla asyrská královna Sammurammāt, manželka Šamšiada II., jenž vládl r. 809—806 př. Kr., která si dobyla na asyrském dvoře velkého vlivu.

Sicilia, ae, f., Sicilie, ostrov v Středozezemním moři, od Itálie oddělený Messinskou úžinou.

Sōl, Sōlis, m., Sol, italský bůh slunce, ztotožněn s řeckým bohem Héliem; v řeckém báje-

slovi Hélios, syn Hyperionův, byl bůh slunce.

Stilichō, ōnis, m., Flavius Stilicho, (kol r. 400 po Kr.), římský vojevůdce, původně Vandal; r. 397 bojoval s gotským Alarichem; r. 408 byl zavražděn v Ravenně.

Sūsa, ōrum, n., Susa (Susy), ve starověku hlavní město Elámu (země mezi levým břehem dolního Tigridu, Perským zálivem a jihozápadním sklonem iran-ské vysočiny).

Tarquinii, Tarquiniōrum, m. plur., Tarkvinie, město v jižní Etrurii v Itálii, (dnešní *Corneto*).

Teānum, ī, n., jméno dvou italských měst; *Teānum Apulum*, město v severní Apulii nad řekou Frentonem; *Teānum Sidicinum*, město v severní Kampánii, (dnešní *Teano*); Teanum apulské, sidicinské).

Tēlemachus, ī, m., Telemachos, syn Ulixa (Odyssea), krále ostrova Ithaky, a jeho choti Penelopy.

Thermopylae, (II, 54); in Thermopylīs, v Thermopylách.

Thēseus, gen. Thēseī, Thēseos, akus. Thēsea, vok. Thēseu, m., Theseus, athénský král a národní hrdina, syn krále Aigea a jeho choti Aithry; s pomocí Ariadninou zabil na Krétě Minótaura.

Thrasyllus, ī, m., Thrasyllus, athénský spoluvojevůdce s Alkibiadem a Thrasybulem.

Tibur, Tiburis, n., Tibur, staré město v Latii nad řekou Anienem, 25 km na sev.-vých. od Říma; ve starověku vyhledáváno za letní sídlo (dnešní Tivoli); *Tiburī*, (II, 666).

Tomī, Tomōrum, m. pl., též: Tomis, Tomidis, f., Tomy, město na západním pobřeží Černého moře, kde žil básník Publius Ovidius Naso ve vyhnanství.

lacus Trasumennus (Trasimennus), (Trasumēnus, Trasimēnus), Trasimenské jezero ve východní Etrurii blíže Perusie; u něho Hannibal zvítězil nad Gaiem Flaminiem r. 217 př. Kr.; (dnes *Lago di Perugia*).

Trebia, ae, f., Trebia, přítok řeky Padu na pravém břehu neda-leko Placentie; Hannibal do-byl tu vítězství r. 218 př. Kr.

Troezēn, Troezēnis, (akus. Troezēna), f., Troizen(a), přímořské město na Peloponnesu na poloostrově argolském, sídlo Pitthea, děda Theseova; (II, 666).

Tusculum, ī, n., Tuskulum, město v Latii jihových. od Říma, (dnešní Frascati), proslulé Ciceronovým letohrádkem (nyní villa Tusculana neb Rufinella), jenž zvolen za jeviště jeho Tuskulských hovorů; odtud »tuskulum« značí též tiché, spokojené zátiší, vhodné pro duševní práci.

Vēiēns, Vēientis, m., Vejan, Vej-ský, obyvatel města Veji; Veje (*Vēii, Vēi, Vēiōrum, m.*) byly staré etruské město severozáp. od Říma nad říčkou Kreme-rou; dobyl jich r. 396 př. Kr. Kamillus.

Vergilius, jméno římského rodu; P(ublius) Vergilius Marō, (ge-nit. Publī Vergiliū Marōnis), slavný epický básník římský, narozen r. 70 př. Kr. v Andech, zemřel r. 19. př. Kr. v Brun-disiu; složil básně: *Būcolica, Geōrgica, Aeneis.*

60. HODINA.

volō, velle, voluī, chtīti,
nōlō, nōlle, nōluī, nechtīti,
mālō, mälle, māluī, raději chtīti.

Ind. prés.:

Sg. 1. volō,	nōlō,	mālō,
2. vīs,	nōn vīs,	māvīs,
3. vult,	nōn vult,	māvult,
Pl. 1. volumus,	nōlumus,	mālumus,
2. vultis,	nōn vultis,	māvultis,
3. volunt;	nōlunt;	mālunt;
<i>chci,</i>	<i>nechci,</i>	<i>raději</i>
<i>chceš,</i>	<i>nechceš,</i>	<i>chci,</i>
atd.	atd.	atd.

Konj. prés.:

velim,	nōlim,	mālim,
velis,	nōlis,	mālis,
velit,	nōlit,	mālit,
velimus,	nōlīmus,	mālīmus,
velitis,	nōlītis,	mālītis,
velint;	nōlint;	mālint;
<i>a' chci,</i>	<i>a'</i>	<i>a' raději</i>
atd.	<i>nechci,</i>	<i>chci,</i>
	atd.	atd.

Indik. impf.: »**volēbam,** chtěl jsem, **nōlēbam,** nechtěl jsem, **mālēbam,** raději jsem chtěl« se časuje podle vzoru III. konjugace »*carpēbam*« (I, 307).

Indik. fut. I.: »**volam,** *volēs, volet,* atd.«, (budu chtít, atd.),
 »**nōlam,** *nōlēs, nōlet,* atd.«, (nebudu chtít, atd.),
 »**mālam,** *mālēs, mālet,* atd.«, (raději budu chtít, atd.)
 se časuje podle vzoru III. konjugace »*carpam*« (I, 308).

Konj. impf.:

Sg. 1. vellem,	nōllem,	māllem,
2. vellēs,	nōllēs,	māllēs,
3. vellet,	nōllet,	māllet,
Pl. 1. vellēmus,	nōllēmus,	māllēmus,
2. vellētis,	nōllētis,	māllētis,
3. vellent;	nōllent;	māllent;
<i>chtěl,-a,</i>	<i>nechtěl,-a,</i>	<i>raději bych</i>
<i>-o bych</i>	<i>chtěl,-a,-o,</i>	<i>chtěl,-a,-o,</i>
atd.	atd.	atd.

Imperativ I.:

Sg. 2. **nōlī!** nechtějí!
 Pl. 2. **nōlīte!** nechtějte!

Imperativ II.:

Sg. 2. 3. **nōlītō!** nechtějíž!
 Pl. 3. **nōlītōte!** nechtějtež!
 3. **nōluntō!**

Infin. prés.:

velle; **nōlle;** **mälle;**
 chtít; nechtít; raději chtít.

Présentního participia se neužívá; tvaru »**volēns, volentis**« se užívá v platnosti jednovýchodného adjektiva ve významu: »svolný, povolný, poddajný; rád; laskavý; příznivý, milostivý; po chuti, milý«.

Imperativů »**nōlī**«, »**nōlīte**« se užívá k vytvoření záporného imperativu sloves (II, 134), na př.:

nōlī laudāre! = (nechtěj chváliti) = *ne chval!*

nōlīte laudāre! = (nechtějte chváliti) = *ne chvalte!*

Stažené tvary:

sīs (vznikl ze »sī vīs«, »jestliže chceš«) = libo-li (tobě);

sultis (vznikl ze »sī vultis«, »jestliže chcete«) = libo-li (vám).

Perfektní kmen: **volu-**, **nōlu-**, **mālu-**.

Akt. ind. perf.: *voluī, voluisti, voluit; voluimus, voluistis, voluērunt; nōluī, nōluisti, atd.; māluī, māluisti, atd.*

Akt. ind. plqupf.: *volueram, voluerās, atd. (II, 31); nōlueram, nōluerās, atd.; mālueram, māluerās, atd.*

Akt. ind. fut. II.: *voluerō, volueris, atd. (II, 58); nōluerō, nōlueris, atd.; māluerō, mālueris, atd.*

Akt. konj. perf.: *voluerim, nōluerim, māluerim, atd. (II, 213).*

Akt. konj. plqupf.: *voluissem, nōluissem, māluissem, atd. (II, 222).*

Akt. inf. perf.: *voluisse, nōluisse, māluisse, (II, 387).*

Poznámka: Tvar »**nōlō**« je složen z »*ne-volō*«.

Tvar »**mālō**« vznikl stažením z »*magis-volō, mā-volō*«.

quīdam, quaedam, quoddam.

Substantivní zájmeno:

quīdam, quiddam, kdosi, cosi.

Adjektivní zájmeno:

quīdam, quaedam, quoddam,
kterýsi, kterási, kteréši,
jakýsi, jakási, jakéši.

Skloňujte!

Singulár.

N. *quīdam, quaedam, quoddam*

G. *cuiusdam, cuiusdam, cuiusdam*

D. *cuidam, cuidam, cuidam*

Ak. **quendam, quandam, quoddam**

V. — — —

Abl. *quōdam, quādam, quōdam*

Plurál.

N. *quīdam, quaedam, quaedam*

G. **quōrundam, quārundam, quōrundam**

D. *quibusdam, quibusdam, quibusdam*

Ak. **quōsdam, quāsdam, quaedam**

V. — — —

Abl. *quibusdam, quibusdam, quibusdam*

Z uvedeného sklonění pozorujete, že se neurčité zájmeno *quīdam, quaedam, quoddam* skloňuje tím způsobem, že se skloňuje pouze první jeho část (*quī-, quae-, quod-*) stejně jako tázací nebo vztažné zájmeno, při čemž se v akus. sing. muž. a žen. rodu a v gen. plurálu souhláska »-m-« mění v »-n-« (místo »*quemdam*« jest »*quendam*«, místo »*quamdam*« jest »*quandam*«, místo »*quōrundam*«, »*quārundam*« jest »*quōrundam*«, »*quārundam*«).

76. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 813!)

1. *Hortor et hortābor* tē, ut nōs adiuvēs; *hortābāmur* tē, ut nōs adiuvārēs. — 2. Cūr mē nōn *hortātus es*? — 3. Sī mē *hortātus essēs*, tē adiūvissem. — 4. Cum mē *hortārēris*, tē adiuvābam. — 5. Sī amicum *hortāberis*, tē adiuvābit. — 6. Sī amicum *hortātus eris*, tē adiuvābit. — 7. Scītōte mē amicōs nostrōs *hortātum esse*. — 8. Sciō amicōs nostrōs mē *hortātūrōs esse*. — 9. *Imitāre* in hominibus tantum ea, quae bona et pulchra sunt, *aspernāre* ea, quae dēformia et mala sunt. — 10. Stultitiā *glōriārī* turpe est. — 11. Mors multōs hominēs nōn *opīnantēs* opprimit. — 12. Imperātor militēs suōs *cohortātus* proelium commisit. — 13. Hannibalem insidiās Rōmānōrum effugere frūstrā *cōnātum* venēnum sūmpsisse lēgimus. — 14. Tōtius ferē Galliae lēgātī ad Caesarem convēnērunt *grātulātum*. —

15. Deī opera *contemplantēs cōnfitēbiminī* Deī potentiam et sapientiam magnam esse. — 16. Caesar Haeduīs, quod dē populō Rōmānō bene *meritī erant*, auxilium contrā Helvētiōs *pollicitus est*. — 17. Domine, *miserēre* nostrī! — 18. Ūsipetēs et Tenctērī, quī suās sēdēs ā Suēbis *tuērī* nōn potuerant, aliēnās sēdēs occupāre *veritī* nōn sunt. — 19. Medicī omnibus morbīs *medērī* nōn possunt. — 20. Meīs pedibus *medēre*, medice! — 21. Hoc spondēbitis ac *pollicēbiminī*. — 22. Niobē Apollinem, postquam trēdecim liberis eam orbāvit, permovēre *cōnāta est*, ut suī *miserērētur*. — 23. Reus culpam liberrimē *cōnfessus est*. — 24. Catilīna iīs, quōs corrumpere studēbat, maria et montēs *pollicitus est*. —

25. Dux *questus est* multōs prō patriā fortius loquī quam pugnāre. — 26. Rhodiī dialectō Dōricā *ūtēbantur*. — 27. Concordiā parvae rēs crēscunt, discordiā etiam māximae rēs *dilāpsae sunt*. — 28. Aliōrum *miseritī estis*, ut ipsī misericordiam *cōnsequerēminī*; cum aliōrum miseritī essētis, ipsī misericordiam *cōnsecūtī estis*. — 29. Antiquī rērum scriptōrēs narrant septem Persārum principēs inter sē

pactōs esse, ut diē statūtā omnēs ante rēgiam primō māne equōs prōdūcerent. — 30. Obliviscere iniūriarum, quibus affectus es, nēvē ulcīscere inimicōs! —

31. Dūram paupertātem pati discant puerī! — 32. Cýrus moriēns multa dē immortalitāte animī disputāvit: — 33. Ariovistus hīs ferē verbīs glōriābātur: »Nēmō mēcum sine suā perniciē congregiētur; sī Caesar cupit, congregiātur!« — 34. Caesar cum tribus legiōnibus ē castrīs profectus primā luce Helvētiōs aggressus est. — 35. Epaminōndās apud Mantinēam mortuus est. —

36. Hērodotus, quī multās terrās ēmēnsus erat, multās quidem rēs prōdigiosās narrāvit, sed eās nōn ipse ēmentitus est, sed aliī, ex quibus audīverat. — 37. Turpe adūlātōrum genus Nerōnis auribus cotīdiē blandiēbātur. — 38. Octāviānus et Antōnius imperium orbis terrārum inter sē partīti sunt. — 39. Sī hostēs statim adortī erimus, victōrēs erimus. — 40. Nōlī habēre prō amicō eum, cuius fidem in rēbus adversīs nōn expertus es. —

41. Aristotelēs philosophus omnēs scientiās temporis sui amplexus est. — 42. Aeneās cum Trōiā discessisset, multa pericula perpessus in Italiam vēnit. — 43. Laus nova nisi orerētur, etiam vetus ēvānēsceret. — 44. Alexandrī vix flūmen ingressī artūs subitō horrōre rigēre coepērunt. — 45. Utinam multa audīvissētis, sed pauca locūtī essētis! —

46. Nāscuntur rosae inter spinās. — 47. Dumnorigī Haeduō Orgetorix persuāsit, ut imperiō tōtīus Galliae potirētur. — 48. Sōl oritūrus in terram lūcem effundit, priusquam ipsum cōspicimus. —

76. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 812!)

1. Vybízím tě a budu (tě) vybízeti, abys nám (*v lat. akus.*) pomohl (*konj. prés.*); vybízeli jsme tě, abys nám pomohl (*konj. impf.*). — 2. Proč jsi mne nepobídl (nepovzbudil)? — 3. Kdybys byl mne vybídl (*konj. plqupf.*), byl bych ti pomohl (*invāre, konj. plqupf.*). — 4. Když jsi mne vybízel (*konj. impf.*), pomáhal jsem ti. — 5. Budeš-li přítele vybízeti (*fut. I.*), bude ti pomáhati. — 6. Vybídneš-li přítele (*ind. fut. II.*), pomůže ti. — 7. Vězte, že jsem povzbudil (*inf. perf.*)

naše přátelé. — 8. Vim, že naši přátelé mne povzbudí (*akt. inf. fut.*). — 9. Napodobuj (*imperat.*) toliko to na lidech, co jest dobré a krásné, zavrhuj to, co jest hnusné a špatné. — 10. Jest hanba vychloubati se hloupostí. — 11. Smrt překvapuje mnoho lidí netušících (= aniž to tuší) (*opināri*, partic. prés.). — 12. Vojevůdce, povzbudiv (*cohortāri*, perf. partic.) své vojiny, svedl (*committere*) bitvu. — 13. Četli jsme, že Hannibal, marně se pokusiv (*cōnāri*, perf. partic.) uniknouti úkladům Římanů, požil (*sūmere*) jedu (= otrávil se). — 14. Vyslanci skoro celé Gallie se sešli k Caesarovi blahopřát (*grātulāri*, supin.). —

15. Pozorujice (*contemplāri*, prés. partic.) díla boží doznáte (*cōnfitēri*), že boží moc a moudrost jest veliká. — 16. Caesar slíbil (*pollicēri*) Haeduům pomoc proti Helvetiům, protože se (byli) zasloužili (si zjednali zásluhu) (*bene merēri*, ind. plqupf.) o římský národ (*dē* s abl.). — 17. Pane, smiluj se (*miserēri*, imper.) nad námi (v lat. gen. zájm. »nōs«)! — 18. Usipetové a Tenkterové, kteří nemohli (*posse*, ind. plqupf.) uhájiti (*tuēri*) svá sídla proti Svebům, neostýchali se (*verēri*, ind. pf.) obsaditi cizí sídla. — 19. Lékaři nemohou (vy)léciti (*medēri*) všechny nemoci (v lat. dativ). — 20. Leč mé nohy, lékaři! — 21. Toto slavně slíbíte a připovíte (*pollicēri*). — 22. Niobe se pokusila (*cōnāri*) přiměti Apollina, když ji zbavil trinácti dítek, aby se nad ní (*genit.*) smiloval. — 23. Obžalovaný zcela nepokrytě se přiznal (*confitēri*) k vině (*akus.*). — 24. Katilina těm, které usiloval svésti, slíbil (*pollicēri*) [moře a hory =] »hory doly«. —

25. Vůdce si stěžoval (*queri*, ind. pf.), že mnozí za vlast rázněji mluví (*loqui*) než bojují. — 26. Rhodští mluvili (= užívali, ůti) dorského nářečí (v lat. abl.). — 27. Svorností malé obce (státy) rostou, nesvorností i největší obce (státy) se rozpadly (*diŕābi*). — 28. Nad jinými (v lat. gen.) jste se smilovali (*miserēri*), abyste sami dosáhli (*cōnsequi*) slitování; když jste se smilovali (*konj. plqupf.*) nad jinými, sami jste dosáhli (*ind. pf.*) slitování (v lat. akus.). — 29. Staří dějepisci vypravují, že se sedm perských náčelníků (knižat) vespolek smluvalo (*pacisci*), aby všichni v ustanovený den na úsvitě vyvedli koně před královský palác. — 30. Zapomeň (*oblivisci*) (*imper.*) křivd (*genit.*), kterými jsi byl postižen (= které jsi zakusil), a nemsti se (*ulcisci*, imper.) nepřátelům (*akus.*)! —

31. Nechť se hoší učí snášeti (*patior*) trdnou chudobu! — 32. Kyros umíraje (*morior*) promlouval mnoho o nesmrtnosti duše. — 33. Ariovistus se vychloubal asi těmito slovy: »Nikdo se se mnou neutká (nepodstoupí boj) (*congregior*) bez své záhuby; přeje-li si Caesar, nechť se utká (nechť podstoupí boj)!« — 34. Caesar vytáhnul (*proficiscor*, perf. partic.) za svtání s třemi legiemi z tábora

udeřil (*aggredior aliquem*) na Helvetie. — 35. Epameinondas zemřel (*morior*) u Mantineie. —

36. Herodotos, jenž mnoho zemí procestoval (*ēmētīrī*, ind. plqupf.), vypravoval sice mnoho neobyčejných věcí, ale těch sám nevyhlhal (*ēmentīrī*, ind. pf.), nýbrž jiní, od (= *ex*) nichž [je] byl uslyšel. —

37. Hanebný druh pochlebníků každodenně pochleboval (*blandīrī*) Neronovu sluchu (= uším). — 38. Oktavián a Antonius vespolek se rozdělili (*partior*) o vládu nad světem. — 39. Udeříme-li (*adorior aliquem*) (*fut. II.*) hned na nepřátele, budeme vítězi. — 40. Nepokládej (*habēre*) za přítele toho, jehož věrnosti jsi v neštěstí nevyzkoušel (*experior*). —

41. Filozof Aristoteles obsáhl (*amplectī*, ind. pf.) všechny vědomosti své doby. — 42. Když Aeneas odešel (*discēdere*) z Troje, přišel, přetrpěv (*perpetior*, perf. partic.) mnoho nebezpečností, do Itálie. — 43. Kdyby nová sláva nevznikala (*orior*, konj. impf.), také stará (sláva) by zanikala. — 44. Údy Alexandra sotva vtoupivšího (*ingredior*, perf. partic.) do řeky počaly býti ztuhlé. — 45. Kéž byste byli mnoho slyšeli, ale málo mluvili (*loquor*, konj. plqupf.)! —

46. Růže rostou (= se rodí, *nāscor*) mezi trním. — 47. Orgetorix přemluvil Dumnoriga Haedujského (*dativ*), aby se zmocnil (*potior*) vlády nad celou Gallií. — 48. Slunce chystajíc se vyjítí (*orīrī*, partic. fut. akt.) vysílá světlo na zemi, dříve než [je] samo spatříme. —

Slovník k 76. úloze. — 1. *hortārī*, (II, 771, 772). — 9. *aspermārī*, (II, 772); *dēformis*, e, beztvárný, ohyzdňý, ošklivý, hnusný, potupný; *imītārī*, (II, 773). — 10. *glōriārī*, (II, 772); *turpe est*, jest hanebné, hanba. — 11. *opīmārī*, II, 773). — 12. *cohortārī*, (II, 772). — 13. *cōnārī*, (II, 772); *aliquid effugiō*, něčemu unikám, (II, 797). — 14. *grātulārī*, (II, 772). — 15. *cōnfitērī*, (II, 776); *contemplārī*, (II, 772). — 16. *merērī*, (II, 776); *dē aliquō bene merērī*, o někoho se zasloužiti, si zjednati zásluhu; *pollicērī*, (II, 776). — 17. *alicuius miserērī*, (II, 775, 777), nad někým se smilovati. — 18. *Tenctērī*, *ōrum*, m., Tenkteřové, germánský kmen při dolním Rýnu; *aliquid ab aliquō tuērī*, (II, 777), něco uhájiti proti někomu; *Ūsipetēs*, *um*, m. Usipetové, germánský kmen na pravém břehu dolního Rýna; *verērī*, (II, 777). — 19. *alicui reī medērī*, (II, 776), něco léčiti. — 21. *pollicērī* (viz 16. větu). — 22. *cōnārī* (viz 13. větu); *orbāre (aliquem aliquō)* zbaviti rodičů, zbaviti dětí, učiniti osiřelým; zbaviti někoho (akus.) někoho (genit.). — 23. *culpam cōnfitērī*, (viz 15. větu), přiznati se k vině; *liberē*, (II, 594); *liberrimē*, zcela nepokryté. — 24. *maria et montēs*

pollicēri, (viz 21. větu), slibovati (moře a hory =) hory doly. — 25. *fortiter*, (II, 52); *fortius*, statečněji, rázněji; *loquor*, (II, 781); *queror*, (II, 782). — 26. *dialectus*, *i*, *f.*, nářečí, dialekt; *Dōricus*, *a*, *um*, dor-ský; (*aliquā rē*) *utor*, (II, 783), užívám (něčeho); *dialectō utor*, užívám nářečí = mluvím nářečím. — 27. *dilābor*, (II, 781); *rēs* = *rēs pública*, obec, stát. — 28. *cōsequor* (*aliquid*), (II, 782), dosáhnouti, dosíci, dojíti (něčeho); *miserēri* (viz 17. větu); *primō māne*, (II, 86), časně ráno, na úsvitě. — 29. *paciscor*, (II, 782); *prōducere*, vyváděti, vyvésti; *rēgia*, *ae*, *f.*, (I, 234), královský palác, hrad; *statuere*, (II, 359); *statūtā diē*, v ustanovený den. — 30. *aliquem iniuriis afficere*, (II, 795), někoho zahrnouti, postihnouti křivdami; *obliviscor*, (II, 781), (v lat. s gen.); (*aliquem*) *ulciscor*, (II, 783), mstím se (někomu). — 31. *patior*, *pateris*, *pati*, (II, 784). — 32. *morior*, (II, 784). — 33. *congregior*, (II, 784). — 34. *aliquem aggredior*, (II, 783), napadnouti někoho, udeřiti na někoho; *proficiscor*, (II, 782). — 36. *ēmentiri*, (II, 786); *ēmētiri*, (II, 787). — 37. *adulātor*, *ōris*, *m.*, pochlebník, lichotník, patolizal; *blandiri*, (II, 786). — 38. *imperium orbis terrarum*, (I, 140, 426), vláda nad světem; *aliquid inter sē partiri*, (II, 786), vespolek se rozdělití o něco. — 39. *aliquem adoriri*, (II, 787), udeřiti na někoho. — 40. *experiri*, (II, 787). — 41. *scientia*, *ae*, *f.*, znalost, vědění, vědomost; *amplector*, (II, 780). — 42. *perpetior*, *perpeteris*, *perpeti*, (II, 784). — 43. *ēvānēscō*, *ere*, *ēvānū*, vymizeti, zajíti, zaniknouti; *oriri*, (II, 787, 788). — 44. *in flūmen ingrediōr*, *ingredi*, *ingressus sum*, vstupuji do řeky, (II, 783, 784); *rigēō*, *ēre*, *riguī*, 2., býti tuhý, ztuhlý, ztrnulý. — 45. *loquor*, (viz 25. větu). — 46. *nāscor*, (II, 781); *spina*, *ae*, *f.*, trn. — 47. *Dumnorix*, *igis*, *m.*, Dumnorix, vynikající muž mezi Haeduy, nepřítel Římanů; *potiri*, (II, 786); *aliquā rē potior*, zmocňuji se něčeho; *imperium tōtius Galliae*, vláda nad celou Gallií. — 48. *oriri*, (viz 43. větu), (o slunci:) vycházeti; *effundō*, *ere*, *effūdi*, *effūsum*, vylévati, vysypávati; *vyšilati*; *cōspiciō*, *ere*, *spēxi*, *spectum*, hleděti, pohlížeti, divati se; *spatřovati*, *zřiti*, *viděti*, *uzřiti*, *uviděti*. —

**Příští – 18. sešit – bude poslední sešit
tohoto dílu této učebnice.**

Římský kalendář

	Březen. Květen. Červenec. Říjen. (31 dní.)	Leden. Srpen. Prosinec. (31 dní.)	Duben. Červen. Září. Listopad. (30 dní.)	Únor. (28 dní.)
1.	Kalendis (příslušného měsíce).			
2.	a. d. VI.	a. d. IV.	a. d. IV.	a. d. IV.
3.	a. d. V.	a. d. III.	a. d. III.	a. d. III.
4.	a. d. IV.	pridiē	pridiē	pridiē
5.	a. d. III.	} Nōnās (příslušného měsíce).	} Nōnās (příslušného měsíce).	} Nōnās (příslušného měsíce).
6.	pridiē			
7.	Nōnis (příslušného měsíce).	a. d. VIII.	a. d. VIII.	a. d. VIII.
8.	a. d. VIII.	a. d. VII.	a. d. VII.	a. d. VII.
9.	a. d. VII.	a. d. VI.	a. d. VI.	a. d. VI.
10.	a. d. VI.	a. d. V.	a. d. V.	a. d. V.
11.	a. d. V.	a. d. IV.	a. d. IV.	a. d. IV.
12.	a. d. IV.	a. d. III.	a. d. III.	a. d. III.
13.	a. d. III.	pridiē	pridiē	pridiē
14.	pridiē	} īdūs (příslušného měsíce).	} īdūs (příslušného měsíce).	} īdūs (příslušného měsíce).
15.	īdibus (příslušného měsíce).			
16.	a. d. XVII.	a. d. XIX.	a. d. XVIII.	a. d. XVI.
17.	a. d. XVI.	a. d. XVIII.	a. d. XVII.	a. d. XV.
18.	a. d. XV.	a. d. XVII.	a. d. XVI.	a. d. XIV.
19.	a. d. XIV.	a. d. XVI.	a. d. XV.	a. d. XIII.
20.	a. d. XIII.	a. d. XV.	a. d. XIV.	a. d. XII.
21.	a. d. XII.	a. d. XIV.	a. d. XIII.	a. d. XI.
22.	a. d. XI.	a. d. XIII.	a. d. XII.	a. d. X.
23.	a. d. X.	a. d. XII.	a. d. XI.	a. d. IX.
24.	a. d. IX.	a. d. XI.	a. d. X.	a. d. VIII.
25.	a. d. VIII.	a. d. X.	a. d. IX.	a. d. VII.
26.	a. d. VII.	a. d. IX.	a. d. VIII.	a. d. VI.
27.	a. d. VI.	a. d. VIII.	a. d. VII.	a. d. V.
28.	a. d. V.	a. d. VII.	a. d. VI.	a. d. IV.
29.	a. d. IV.	a. d. VI.	a. d. V.	a. d. III.
30.	a. d. III.	a. d. V.	a. d. IV.	pridiē
31.	pridiē	a. d. IV.	a. d. III.	} Kalendās (následujícího měsíce).
		pridiē	pridiē	
	} Kalendās (následujícího měsíce).	} Kalendās (následujícího měsíce).	} Kalendās (následujícího měsíce).	} Kalendās (následujícího měsíce).

Zbývající dni měsíce byly označovány výrazem »ante diem« [zkratkou: »a. d.«], spojeným

a) s akusativem řadové číslovky (*a. d. tertium, quārtum* atd.), (v písmu se používá římských číslovek),

b) s akusativem hlavního dne (*Kalendās, Nōnās, Idūs*, zkratkou: *Kal., Nōn., Id.*),

c) a s akusativem adjektiva označujícího měsíc (*Iānuāriās, Februāriās*, atd., zkratkou: *Iān., Febr., Mart., Aprīl, Mai., Iūn., Iūl., Aug(ust.), Sept., Oct., Nov., Dec.*).

Pamatujte! Při odčítání od nejbližšího hlavního dne, t. j. od příštích nōn, id, kalend, započítává se i tento hlavní den, i den, který se určuje.

Z příkladů pochopíte tuto zásadu.

»10. leden« jest »čtvrtý den« před lednovými »idami«. Počítejte! »Idy« (= 13. leden) jsou první den, 12. leden jest druhý den, 11. leden jest třetí den a 10. leden jest čtvrtý den. Latinské datum pro 10. leden jest »a. d. IV. Id. Iān.«, t. j. »ante diem quārtum Idūs Iānuāriās«.

[Číslovky »první« a »druhý« se podle tohoto způsobu počítání nemohou zde vyskytnouti.]

»30. leden« jest »a. d. III. Kal. Febr.«, t. j. »ante diem tertium Kalendās Februāriās«. (Počítejte: 1. únor, 31. leden, 30. leden, to jsou tři dni, proto v latinském datu použijeme číslovky »tertius«.)

»14. duben« jest »a. d. XVIII. Kal. Mai.«, t. j. »ante diem duodēvicesimum Kalendās Maiās«. (Počítejte od 1. května nazpět: 1. květen, 30., 29., 28., 27., 26., 25., 24., 23., 22., 21., 20., 19., 18., 17., 16., 15. a také 14. duben, celkem 18 dní, proto v datu jest číslovka XVIII = duodēvicesimus.)

Připojená kalendářní tabulka určí vám každé datum.

(Dokončení na obálce 18. sešitu.)

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 12. června 1939. — Předplatné na 5 sešitů K 20.— na 10 sešitů K 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušiti jen písemně. Reklamače nedošlých sešitů se vyzijují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1927. Do-

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešity 18.-19.

(Dokončení)

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

Římský kalendář. — (Dokončení.)

Připojuji praktický návod k převodu data zpaměti:

I. Jak převedete římské datum na naše?

Připočtete k nonám (jež jsou 5. nebo 7. dne) a k idám (jež jsou 13. nebo 15. dne) jeden den a od získaného čísla odečtete počet dní vyjádřený v římském datu.

Jde-li o kalendy, připočtete k úhrnnému počtu dní měsíce předcházejícího před stanovenými kalendami dva dni a od získaného čísla odečtete počet dní vyjádřený v římském datu.

A. d. IV. Non. Iul. = $(7 + 1) - 4 = 8 - 4 = 4$. července;
(v červenci nony jsou 7. dne; počet dní vyjádřený v římském datu čtyři dni);

a. d. V. Id. Sept. = $(13 + 1) - 5 = 14 - 5 = 9$. září;

a. d. VII. Kal. Ian. = $(31 + 2) - 7 = 33 - 7 = 26$. prosince;
(měsíc předcházející před lednovými kalendami jest prosinec, který má 31 den; přičtete 2 dni k 31 dnům, obdržíte 33 dny, odečtete počet 7 dní vyjádřený v římském datu, obdržíte číslo 26, jež udává, kolikátý den to jest v našem kalendáři).

II. Jak převedete naše datum na římské?

Určete si, kolikátý den jest den »non« a »id« jmenovaného měsíce (u »non« jest to 5. nebo 7. den, u »id« jest to 13. nebo 15. den), k tomuto číslu připočtete jeden den a od získaného čísla odečtete počet dní našeho data!

»3. března« = $(7 + 1) - 3 = 8 - 3 = 5$; a. d. V. Non. Mart.;
(nony v březnu jsou 7. den; připočtete k číslu 7 jeden den, obdržíte 8, od tohoto čísla odečtete 3 dni ve vytčeném datu);

»8. listopadu« = $(13 + 1) - 8 = 14 - 8 = 6$; a. d. VI. Id. Nov.

Při kalendách připočtete k počtu dní udaného měsíce dva dni a od získaného čísla odečtete počet dní našeho data!

»17. března« = $(31 + 2) - 17 = 33 - 17 = 16$; a. d. XVI. Kal. Apr.;

»27. února« = $(28 + 2) - 27 = 30 - 27 = 3$; a. d. III. Kal. Mart.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

OPRAVY.

Str. 73, levý sloupec, 23. řádek: čtěte »quia«!

Str. 131. V nadpise 18. úlohy má být »Viz str. 174!« Opravte si číslo stránky!

Str. 135, levý sloupec, 8. řádek: čtěte a pište »custodiuntō!« V ná-
slovné slabice má být krátké »u«; stejně opravte jiné tvary tohoto
slovesa na str. 165, 182!

Str. 138. V nadpise 20. úlohy má být »Viz str. 189!« Opravte si
číslo stránky!

Opravte si slovo »nisi« jež zní správně »nisi« (str. 155, 177, 178,
179, 180, 181, 182, 183, 212, 223, 224, 225, 230, 307 a jinde).

V nadpise »Podmínkové souvětí neskutečnosti« místo chybné římské
číslice »II.« dejte správnou římskou číslici »I.«!

Str. 252, levý sloupec, 16. řádek: má být »iniūria«.

Str. 259, pravý sloupec, 26. řádek: má být »villa«.

Str. 421. V nadpise 50. úlohy má být »Viz str. 476!« Opravte si
číslo stránky!

Str. 439, pravý sloupec, 7. řádek: čtěte »plōrātus«!

Str. 463: u slovesa »manēre« opravte číslo »112«; má být »122«.

Str. 493, levý sloupec, 25. řádek: čtěte a pište »lūxi«!

Na str. 589 v levém sloupci se nesprávně vyskytuje dvakrát heslo
»dēvincō«; správně jest položeno v 11. řádku, (český význam »na
hlavu porazit« atd.); v 16. řádku je položeno nesprávně, zrušte je
a nahradte je heslem »dēvoveō, ēre, dēvōvi, dēvōtum«, [český vý-
znam »(božstvu) zaslibovati« atd.]!

Heslo »Macedo« (str. 154): má být »Macedones«; heslo »paucis-
simi« (str. 155): v závorce má být »II, 53«; heslo »corruō« (str.
587): má být »zhroučiti se«.

Na poslední stránce obálky 6. sešitu (B 6 c) jest ve 26. řádce ne-
správně »—er, (—eris)«; správně jest »—er, (—ris)«; opravte!

Naleznete-li sami snad ještě nějakou tiskovou chybu, opravte si ji!

Častěji užívané zkratky.

A., Abl., abl. = ablativ
A., Ak., Akus., akus. = akusa-
sativ
a j. = a jiné
adjekt(iv.). = adjektivum (při-
davné jméno); adjektivní, (-ě)
Ak(us.). = akusativ
aktiv. = aktivum; aktivní
a p. = a podobný; a podobně
atd. = a tak dále
čisl. = číslovka
čtyřslab. = čtyřslabičný (-ě)
D., Dat., dat. = dativ
f. = femininum, ženský rod
fut., futur. = futurum, budoucí
čas
fut. I., futur. I. = futurum pri-
mum
fut. II., futur. II. = futurum
exactum, secundum
G., Gen., genit. = genitiv
imper. = imperativ, rozkazovací
způsob
imperf., impf. = imperfektum
ind., indik. = indikativ, ozna-
movací způsob
inf., infin. = infinitiv, neurčitý
způsob
jedn. č., jednot. č. = jednotné
číslo
konj., konjunkt., conj., conjunct.
= konjunktiv
m. = maskulinum, mužský rod
mn. č., množ. č. = množné číslo
n. = neutrum, střední rod
N., Nom., nomin. = nominativ
na př. = na příklad

násl. = následující
os. = osoba
(1. 2. 3. 4. 5. 6.) p. = pád
pass., passiv. = passivum; pas-
sivní
pf., perf. = perfektum
pl., plur. = plurál, množné čís-
lo
plqupf. = plusquamperfektum
podst. jm. = podstatné jméno
prés. = présens; přítomný; (při-
tomný čas)
předl. = předložka
přid. jm. = přídavné jméno
přisl. = příslovce
sg., sing. = singulár, jednotné
číslo
str. = strana
subst. = substantivum (podstat-
né jméno); substantivní, (-ě)
sup. = supinum
t. j. = to jest
trojslab. = trojslabičný, (-ě)
V., Vok., vok. = vokativ
Z. = základ
Zájm. = zájmeno
* (hvězdička u slova) = vy-
slovte!
Arabská číslice u sloves značí
konjugaci (viz I. díl, str. 49,
50).
Římská číslice u některých pod-
statných jmen v I. díle značí
deklinaci.
Číslice u adjektiv značí, kolika-
výhodné jest přídavné jmé-
no.

**Slovník k I. a II. dílu učebnice »Latinsky v 1000 slovech«.
(Pro začátečníky. — Pro pokročilé.)**

V tomto slovníku jsou uvedena latinská slova, která se vyskytují v obou dílech této učebnice latiny. Římská číslice I. (jednotka) značí první díl učebnice, římská číslice II. značí druhý díl učebnice; arabská číslice vedle římské číslice značí stránku knihy.

První díl učebnice = »Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.«
Druhý díl učebnice = »Latinsky v 1000 slovech. Pro pokročilé.«

Do slovníku jsou zařaděna i slova, která se vyskytují na obálce sešitů II. dílu; a tu písmeno »B« značí obálku sešitů druhého dílu; arabská číslice vedle písmene »B« značí číslo sešitu; malá písmena »a, b, c« vedle arabské číslice značí stránku obálky, a to: »a« druhou stránku, »b« třetí stránku, »c« čtvrtou stránku obálky. Na př. »B 5 c« = poslední, čtvrtá stránka obálky pátého sešitu druhého dílu této učebnice.

Jiné zkratky: *m.* = maskulinum (mužský rod); *f.* = femininum (ženský rod); *n.* = neutrum (střední rod); *pl., plur.* = plurál (množné číslo); *podst. jm.* = podstatné jméno; *předl.* = předložka; *příd. jm.* = přídavné jméno; *přisl.* = příslovce; *sg., sing.* = singulár;

abl. = ablativ; *akus.* = akusativ; *gen., genit.* = genitiv; *dat.* = dativ; *vok.* = vokativ.

<p style="text-align: center;">A.</p> <p>A. = Aulus</p> <p>a, ab, I 116, 117, 118, 239, 407, 481; II 343 (cavere); 350 (flagitare); 397 (tergum); 665 (u jmen měst) (longe) (abesse); 667; 745 (discedere); 762 (redimere); 765 (stare)</p> <p>a. = absolvo; a. d. = ante diem</p> <p>a. Chr. n., II 47</p> <p>ab urbe condita, II 584, (394)</p> <p>a. u. c., II 584</p> <p>ab inferis, II 45</p> <p>abalienare, II 399</p> <p>Abderitae, <i>m.</i>, I 438; B 4 b</p>	<p>abducere, II 295, 584</p> <p>abeo, abire, II 344 (concedere)</p> <p>aberrare, II 245</p> <p>abesse, absum, II 584, 665</p> <p>abicere, abicio, I 492; II 304 (in), 795</p> <p>abies, <i>f.</i>, B 10 c</p> <p>abigere, II 584</p> <p>abire, abeo II 344</p> <p>abluere, II 584</p> <p>abolere, II 481; abolitus, II 481</p> <p>abripere, abripio, I 492</p> <p>abrogare, II 584, 592 (imperium)</p> <p>abscedere, II 795</p> <p>abscindere, II 584</p> <p>absens, I 456; II 651, 653, 735</p> <p>absolvere, II 295</p>	<p>abstinentia, <i>f.</i>, I 26, 53, 54, II 735</p> <p>abstinere, II 481</p> <p>absum, <i>viz</i> abesse</p> <p>abundare, I 150</p> <p>ac, atque, I 218; II 297, 743 (contra); <i>viz též</i> atque</p> <p>Academia, <i>f.</i>, I 22</p> <p>accedere, II 559, 795; accedit quod, II 559</p> <p>acceptus, II 245</p> <p>accidere, II 299 (consuesco); 393; accidit ut, II 735</p> <p>accipere, accipio, I 489; II 245 (iniuria), 252, 349 (ex), 735 (beneficium, cladem, epistulam, iniuriam, voluptatem, vulnera)</p>
---	---	---

accipiter, *m.*, I 460; II 480; B 4 a; B 6 c; B 8 b
 accire, II 795
 accomodare, II 210
 accubare, II 245, 433
 accurate, II 795
 accusare, II 100
 acer, *acris*, *acre*, I 383, 386; II 295, 584; II 11, 20, 41, 44; *acria*, *n. pl.*, II 295
 acerbus, I 419; II 795; B 13 b (*servitus*); (*acerbior*, *acerbissimus*) II 42, 44
 Achilles, *m.*, I 438
 acies, *f.*, I 298, 302; II 393; 500 (*stare*); 735; 795 (*ingenium*)
acre, *viz acer*
acria, *n. pl.*, *viz acer acris*, *viz acer acriter*, II 100
actio, *f.*, II 760 (*quidam*)
actum est, *viz agere actus*, II 585 (*agere*)
acuere, I 306, 310, 332, 333; II 584
acus, *f.*, I 291, 302, 303; *a. magnetica*, II 795
acutus, I. 293; B 8 a
ad, I 117, 118, 182, 334, 403, 424, 438, 500; II 51 (*meridies*, *vesper*); 343 (*cavere*); 344 (*compellere*); 352 (*impellere*); 360 (*vertere*); 370; 440 (*procedere*); 481; 481 (*aditus*); 559; 567 (*mittere*); 569 (*recipere*); 570 (*scribere*); 585; 586 (*committere*); 603 (*verte-*

re); 665, 666, 667 (*ujmen mĕst*), 735; 738 (*arcessere*); 763 (*respondere*); 767 (*versus*); 795 (*accedere*); 801 (*trahere*)
adamas, *m.*, B 7 b; B 12 b
addere, II 399
addiscere, II 735
adducere, II 295, 329, 735
adesse, *adsum*, I 316; II 758 (*praesens*)
adfirmare, II 245
adhibere, I 438; II 258, 259 (*testis*); 295 (*cura*); 481
adhortari, II 295, 329
adhuc, I 460
adicere, *adicio*, I 492
adimere, I 317; II 559, 735
aditus, *m.*, II 311 (*prohibere*), 481
adiungere, II 120, 735
adiutor, *m.*, B 2 c
adiutrix, *f.*, B 2 c; B 10 b
adiutus, II 735 (*adiuvare*)
adiuvare, II 120, 481, 735
Admetus, *m.*, II 433
administrare, I 319; II 51
admiscere, II 482
admodum, II 150, 171
admonere, II 295, 329, 482
adnuere, II 736
adnumerare, I 177
adolescere, II 736
ador, *n.*, B 9 a
adorare, II 45, 100
adoriri, II 816
adparare, II 737

Adrastus, *m.*, II 51
adrepere, II 738
adridere, II 585
adscendere, II 586
adscribere, II 370
adsentator, *m.*, II 245
adspectus, *m.*, I 315; II 88
adspicere, *adspicio*, II 585
adsuetus, II 738
adsum, *viz adesse*
adulatio, *f.*, II 100
adulator, *m.*, I 333; II 816
adulescens, *m.*, I 349; II 172, 652, 736; B12a
adulescentia, *f.*, II 100
adultus, II 736 (*adolescere*)
advehere, II 585
advenire, II 69, 736, 795
adventare, I 77
adventus, *m.*, I 372; II 87
adversarius, II 120
adversus, *a, um*, I 321; II 406, 585, 736
adversus, (*předl.*), II 295; 308 (*odium*); 343 (*cavere*); 482; 798 (*impietas*)
advocare, I 77, 99, 174, 209
advolare, II 736
advolatus, *m.*, B 15 a
aedes, *f.*, I 350; II 585; B 10 b; (*viz též aedis*); *aedes*, *f. pl.*, B 16 a
aedificare, I 217; *aedificatus*, II 45
aedificium, *n.*, I 424; II 408
aedis, *f.*, B 10 b; B 16 a; (*viz aedes*)

aeger, aegra, aegrum, I 162; (aegrior, aegerrimus) II 20
 aegritudo, *f.*, I 319
 aegrotare, I 99, 103; II 295
 aegrotus, II 245, 295; 296 (*alter*)
 Aegyptii, *m.*, I 364
 Aegyptius, I 26; II 585
 Aegyptus, *f.*, I 184; II 667; B 4 c
 P. Aelius Hadrianus, II 630
 Aemilianus, II 625
 Aemilius, II 625
 Aeneas, *m.*, II 34, 51, 75
 aeneus, I 388
 aenigma, *n.*, B 14 c
 aequalis, *m., f.*, I 498; B 10 b
 aequare, I 486
 aequiperare, I 486
 aequor, *n.*, II 736; B 9 a
 aequum, *n.*, II 5; 15
 aequus, a, um, I 321; II 297 (*atque*); 795 (*animus*); (*aequior, aequissimus*) II 149
 aer, *m.*, I 14, 406; B 6 c
 aerumna, *f.*, II 795
 aes, *n.*, I 388; *aes signatum*, II 246 (*as*); II 349 (*ex*); *aes alienum*, I 388, II 304 (*in*), 350 (*facere*); B 14 a;
 Aesopus, *m.*, I 151
 aestas, *f.*, I 319; B 10 a; *aestate*, I 319, II 86
 aestimare, II 100, 150; 349 (*ex*); 408, 482
 aestivus, *viz avis*
 aestus, *m.*, II 736; B 15 a
 aestas, *f.*, I 388, 424, 460; II 6, 7, 89; 346 (*de*); 350 (*habere*); 354 (*per*); 433; 764 (*serere*)
 aeternitas, *f.*, B 10 a
 aeternus, I 260; B 10 a
 aether, *m.*, B 6 c
 Aetna, *f.*, II 150
 affectare, I 486
 afferre, affero, II 236, 245 (*nuntius*); 357 (*pro*)
 afficere, afficio, I 492; II 795, 816
 affinis, I 498; II 90
 affirmare, II 235, 245, 357 (*pro*)
 afflictere, I 241
 Afranius, *m.*, II 370
 Africa, *f.*, I 178
 Africanus, a, um, II 433
 Africus, I 181
 Agamemno, Agamemnon, *m.*, II 210
 age! agite! II 585, 624
 ager, *m.*, I 69, 83, 164; II 345 (*constituere*); 501 (*tenere*); 559; 764 (*serere*); *agri, m. pl.*, II 51, 353 (*per*), 559
 agere, I 333, II 342, 585, 736; (*gratias*) I 334; (*vitam*) I 500; (*tempus*) II 100; (*annus*) II 151, 200; (*pars*) II 568; (*radix*) II 599; (*triumphus*) II 795, 801; (*alter*) II 296; (*prae*) II 355; (*id agere*) II 330; (*id agitur*) II 330, 342; (*actum est*) II 348, 736 (*de*)
 Agesilaus, *m.*, II 100
 agger, *m.*, I 218; B 6 c
 aggredi, aggredior, II 816
 Agis, *m.*, II 802
 agitare, II 736
 agmen, *n.*, II 559; B 13 b
 agna, *f.*, II 432; B 4 a
 agnoscere, II 736
 agnus, *m.*, I 68; II 432; B 4 a
 agrarius, II 585
 agrestis, *m.*, B 12 c
 agricola, *m.*, I 35, 42, 72; B 4 b
 agricultura, *f.*, I 92; II 487 (*exercere*); 500 (*studere*)
 Agrigentum, *n.*, II 151
 ain? II 585, 623
 aio, II 585, 623
 alacer, alacris, alacre, I 383; II 295 (*animus*); (*alacrior, alacerrimus*) II 5, 11, 20, 41
 Alaricus, *m.*, II 802
 alauda, *f.*, II 480
 Alba Longa, *f.*, II 666, 802
 Albus, *m.*, I 347, 348; B 2 a
 Albula, *f.*, B 4 b
 albus, I 109
 alces, *f.*, II 480
 Alcibiades, *m.*, II 482
 alcyon, *f.*, II 576
 alea, *f.*, II 795, 798 (*iacere*)
 alere, I 317, 424; II 736, 737 (*amor, audacia, civitas, incendium, spes*)

Alexander, *m.*, I 232;
 A. Severus, II 625
 Alexandria, *f.*, I 424;
 II 665
 alienus, II 120, 795;
 aes alienum, I 388, II
 304, 350; B 14 a
 alimentum, *n.*, I 388;
 II 396 (petere)
 alio, II 353 (monere)
 aliquamdiu, I 179
 aliquando, I 334; II
 433
 aliquanto, II 245
 aliquantum, II 736
 aliqui, aliqua, aliquod,
 II 295
 aliquid, I 93, 170; II
 295, 358 (quisquam)
 aliquis, I 92, 170; II
 736
 aliquot, II 736
 aliquoties, aliquotiens,
 II 295
 aliter, II 297 (atque)
 alius, alia, aliud, I
 323; (alius atque) II
 297
 allec, *n.*, B 13 c
 allectare, I 250
 Allia, *f.*, II 585 (ad),
 625; B 4 b
 allicere, allicio, I 492
 alligare, II 101, 408
 alluvies, *f.*, B 15 b
 Alpes, *f.*, I 29, 350; II
 500 (superare);
 B 16 b
 [altare]; altaria, *n.*
pl., II 393; B 13 c
 alter, I 342; II 210,
 295, 296; (pes) II
 296; (de) II 346;
 (quisque) II 296;
 (aegrotus) II 295;
 (a. ego) II 296; (al-
 ter — alter) II 296;
 (uterque — a.) II
 296; (*rad. c̄isl.*) II
 296
 altercatio, *f.*, II 151,
 171
 altero tanto, II 296
 altus, I 109, 460; (al-
 tior, altissimus) II
 13, 21, 42, 171
 altus, II 737 (alere)
 alumnus, *m.*, II 245
 alvus, *f.*, II 795; B 5 b
 amans, II 482
 amare, I 10, 11, 15,
 17, 44, 45, 46, 46, 48,
 55, 99, 100, 174, 230,
 238; II 482
 amarus, II 559
 Ambibarii, *m.*, II 802
 ambiguus, I 424
 ambire, II 794
 ambitio, *f.*, II 354
 (per); 737
 ambitus, *m.*, B 15 a
 ambo, I 343
 ambulare, I 99, 100,
 101, 120, 174, 486; II
 482; ambulans, II 93
 America, *f.*, I 424; II
 798 (invenire)
 Ameria; Amerinus, II
 482
 amica, *f.*, I 102, 494;
 B 2 c
 amicitia, *f.*, I 26, 36,
 53, 54; II 353 (mo-
 nere); 566 (iungere)
 amiculum, *n.*, II 795
 amicus, *m.*, I 68, 87,
 494; II 744; B 2 c
 amicus a, um, I 494;
 II 406 (amicissimus)
 amita, *f.*, II 90
 amittere, II 51, 296;
 559
 amnis, *m.*, I 406; B 7 c
 amoenitas, *f.*, I 500
 amoenus, I 141; B 9
 a; (amoenior, amoe-
 nissimus), II 43
 amor, *m.*, II 69; 303
 (in); 351 (habere);
 592 (incendere); 737
 (alere); 737 (sui);
 799 (pario); B 6 c
 amovere, II 296
 amplitheatrum, *n.*, II
 245
 amplexus, *m.*, B 15 a
 amplificare, II 482
 amplius, II 559
 amplus, I 293; II 44
 (amplissimus)
 amygdalus, *f.*, I 183;
 B 5 a
 an, II 357 (quis-
 quam); 211 (dubito)
 Anacharsis, *m.*, II 101
 anas, *f.*, II 480; B 4
 a; B 10 a
 Anaxagoras, *m.*, II 802
 anceps, I 458, 462;
 (Mars); 472
 Anchises, *m.*, II 34, 51
 ancile, *n.*, I 356; II 35
 ancilla, *f.*, I 77
 ancora, *f.*, II 795; 800
 (tollere)
 Ancus Marcius, *m.*, I
 500; II 245
 Andes, *f.*, II 802
 anguis, *m. f.*, II 482,
 576; B 8 b
 angustiae, *f. pl.*, II 51,
 55; B 16 b
 angustus, I 388; II
 151, 171 (angustior);
 356 (pro); 585; B 7 c
 anima, *f.*, II 151
 animadvertere, II 120,
 121, 235; 349 (ex);
 585
 animal, *n.*, I 355, 356;
 II 336; 596 (omnis)

animus, *m.*, I 130; 180 (laetus); II 5 (alacrior); 69; 245 (durus); 253 (lustrare); 303 (in); 304 (inducere); 352 (habere); 359 (statuere); 399; 399 (addere, confirmare, excolere, mutare, reficere); 566 (in-sculpere); 592 (haerere); 594 (mandare); 737, 738 (augere); 742 (conficere); 744 (demittere); 747, 748 (explere); 753 (laetus); 765 (succumbere); 795 (aequus); 797 (exedere)

Anio, *m.*, I 500

annalis, *m.*, I 498; (*sg. a pl.*) B 7 c

annona, *f.*, II 88

annus, *m.*, I 242, 438; II 47, 51, 86, 87, 89, 104; 242 (agere); 270 (abl. čas. míry); 354 (per); 486 (com- plere); 496 (per); 598 (posterus)

annuus, II 585

annuere, II 736

anser, *m.*, I 334; II 480; B 4 a; B 8 b

ante, (*přisl.*), II 245, 270, 271

ante, (*předl.*) I 182; II 433; 438 (oculus); 501 (tempus); 753 (lux); a. Chr. n. II 47

antea, II 482

antecedere, II 560

antenna, *f.*, II 587 (conscendere)

Antenor, *m.*, II 802

antepone, II 737

antequam, II 121, 737

Antiochia, *f.*, II 21

antiquitas, *f.*, I 460; B 10 a

antiquus, I 124; II 86, 482; (antiquior, anti- quissimus) II 42, 149; antiqui, *m.*, II 482

antistes, *m. f.*, B 12 a

Antoninus, *m.*, II 151; A. Philosophus, II 625

Antonius, *m.*, II 626

anulus, *m.*, II 737

anus, *f.*, I 290, 291

anxius, II 296, 376

apage, II 624

Apelles, *m.*, II 21

aper, *m.*, I 69; II 432

aperire, I 47, 357, 366; II 795; apertum est, II 236, 245; apertus, I 406, 460; II 795 (aperire)

apis, *f.*, I 353; II 488 (domicilium); 768; B 4 b; B 10 b; a. ter- restris, II 768

Apollinaris, II 87

Apollo, *m.*, I 180, 388; B 6 c

apophoreton, II 511

apparare, II 737

apparatus, *m.*, B 15 a

appāre; appāret; I 372; II 482; 495 (pa- rere); II 235, 246, 482

appellare, I 131, 180; II 102 (ex re), 393 (ex nomine), 482, 585, 737; appellari, I 401; appellatus, II 737

appellere, II 151

Appenninus, I 500

appetere, II 737

Appius Claudius, *m.*, II 802

applicare, II 433

apportare, I 77, 99, 174, 388

appropinquare, I 77, 78, 99, 174, 209, 486; II 296

apricus, I 438

Aprilis, *m.*, I 498; II 86; B 16 c

aptus, I 424; II 482; 585 (locus)

apud, I 272; II 45, 101, 236, 246, 296, 297; 596 (odium); 666, 667 (*jména měst*)

aqua, *f.*, I 24, 42, 43; II 739, 802; aquae, *pl.*, I 500; II 483; B 16 a; Aquae Sextiae, II 483

aquaeductus, *m.*, II 246, 250; B 15 a

aquila, *f.*, I 388, II 480; B 4 a

Aquilius, *m.*, II 626

aquilo, *m.*, B 2 a

aquosus, B 2 a

ara, *f.*, I 250

Arabia, *f.*, II 101

Arabs, *m.*, II 21; Ara- bes, *m. pl.*, II 21; Arabs (*řim. cisar*), II 631

aranea, *f.*, II 768

araneus, *m.*, II 768

Arar, *m.*, 570 (Rhoda- nus)

arare, I 92, 99, 174

arator, *m.*, II 69; ara- tores, II 69

aratrum, *n.*, I 438

arbitrari, II 235

arbitrium, *n.*, I 438

arbor, *f.*, I 294; II 739 (caedere); 764 (sere- re); B 8 c

arcere, I 421; II 51
 arcessere, II 738
 Archias, *m.*, II 483
 Archimedes, *m.*, II 344, 802
 arcus, *m.*, I 302, 303
 ardens, II 68, 483
 ardere, II 69, 384, 483, 585, 738; (arsurus) 384
 ardor, *m.*, II 483; 344 (censere)
 arduus, I 260; II 148 (magis *a.*, maxime *a.*); (res arduae:) II 304 (in), 408
 arescere, II 393
 argentarius, *m.*, I 494
 argenteus, I 388; II 246
 argentum, *n.*, I 70
 Argi, *m.*, B 5 a
 argutiae, *f. pl.*, B 16 b
 Ariadna, *f.*, II 802; (Ariadne)
 aries, *m.*, I 388; II 432; B 4 b; B 7 a; B 8 b
 Ariovistus, *m.*, II 483
 Aristides, *m.*, I 424
 Aristoteles, *m.*, I 232
 arma, *n. pl.*, I 141; II 210; 346 (de); 353 (movere); 354 (per); 498 (retinere); 748 (exuere); B 16 b
 armare; armari, I 486
 armati, *m. pl.*, I 401; II 246
 armatus, I 234, 372
 Arminius, *m.*, I 288
 Arpinas, I 497 (*přid. jm.*); (subst.) I 354, 497
 Arpinum, *n.*, I 180
 arrepere, II 738
 arridere, II 585

arrogans, I 456, 472
 arrogantia, *f.*, II 738.
 ars, *f.*, I 348; II 45 (bonae artes); 483 (a. bellica); 487 (devovere); 594 (littera); 749 (fovere); B 9 c
 arsurus, II 384 (ardere)
 arteria, *f.*, I 389
 artifex, *m. f.*, I 438; B 2 b
 artificium, *n.*, I 294
 artus, *m.*, I 302, 303; II 766 (tremere)
 arundineus, B 7 c
 arundo, *f.*, II 739 (canere); B 8 c
 Arverni, *m.*, II 433
 arx, *f.*, I 348; II 51, 626; B 10 a
 as, *m.*, I 349; II 246, 253 (libralis); B 7 b
 Ascanius, *m.*, II 51
 ascendere, II 69, 586
 ascribere, II 370
 Asia, *f.*, I 22, 51, 52; II 667, 802
 asilus, *m.*, II 768
 asinus, *m.*, II 51, 432
 aspectus, *m.*, II 88, 121, 393; B 15 a
 asper, era, erum, I 135; II 483 (odium); (asperior, asperrius) II 20
 aspergere, II 738
 asperitas, *f.*, B 10 a
 aspicere, I 492; II 585
 aspis, *f.*, II 576
 assentator, (adsentator), *m.*, II 246
 assequi, assequor, II 297, 330
 assidue, I 123
 assiduus, I 334

assuefacere, II 795;
 assuefieri, II 795; (assuefactus)
 assuescere, II 246, 738; assuetus, II 738;
 assuevi (II 738)
 at, II 247
 ater, atra, atrum, I 162, 389; II 11 (atrior)
 Athenae, *f.*, I 29, 178, 180, 401; II 483, 662, 663, 664, 665
 Athenienses, *m.*, I 401
 atque, ac, I 218; II 297; (*viz* ac)
 atramentum, *n.*, II 443 (volumen)
 Atrous, *m.*, II 560
 Atrides, *m.*, II 560
 atrium, *n.*, I 438
 atrox, II 5; 41 (atrocior)
 attamen, I 179
 attentus, II 121; attente II 121
 atterere, II 738
 Attica, *f.*, II 101
 Atticus, II 434; (T. Pomponius Atticus)
 attingere, II 586
 T. Attius Labienus, II 305
 attonare, II 434; attonitus, II 434
 attribuere, I 334; II 586
 Atys, *m.*, II 51
 auceps, *m.*, I 406; B 12 a
 auctor, *m. f.*, II 342, 329, 483; B 2 b
 auctoritas, *f.*, I 319; II 247; 254 (obtemperare); 258; 297; 345 (constituere); 351 (habere); 502

(valere); 600 (restituere); B 10 a
auctus, II 738 (augere)
audacia, *f.*, I 334; II 737 (alere)
audax, I 459; II 297; 746 (dolus); (audacior, audacissimus) II 11, 14, 19, 40
audere, I 367, 486; II 788
audire, I 47, 357, 359, 360, 362, 363, 366, 415, 416, 417; II 235; 259 (verum); 347 (de); 349; 434; (auditurus) II 383
auditorium, *n.*, II 247
auditurus, II 383
auditus, *m.*, I 315
augere, I 263, 270, 283, 372; II 434, 738; augeri, I 460, 486; II 434, 738
augurium, *n.*, II 247
Romulus Augustulus, *m.*, II 634
Augustus, *m.*, I 232, 499; II 586
augustus, II 586
Aurelianus, *m.*, II 247
M. Aurelius, *m.*, II 625
aureus, I 389, 460; II 247; B 8 a
auriga, *m.*, I 460; B 4 b
auris, *f.*, I 350; II 735 (accipere); 496 (praebere); B 10 b
aurora, *f.*, I 319
aurum, *n.*, I 70
Australia, *f.*, II 101
aut; aut — aut, I 372
autem, I 406
autumnus, *m.*, I 179; autumnus, I 179

auxilia, *n. pl.*, II 739; B 16 a
auxilium, *n.*, I 460; II 45; 69 (vocare); 312 (recusare); 489 (egere); 495 (orare); 567 (mittere); 570 (rogare); 757 (petere); 738 (arcessere); 795, 801 (venire); B 16 a; *viz* auxilia, *n. pl.*
avaritia, *f.*, II 151, 397
avarus, I 15, 109
ave (have); avete (havete), II 623, 624
avehere, II 586
avertere, II 586
avia, *f.*, I 120; II 90; B 2 c
avide, II 653, 739
aviditas, *f.*, II 739
avidus, II 5; 41 (avidior); 397 (regnum); 653
avis, *f.*, I 389; II 480; B 4 b; B 10 b; aves aetivae, II 480
avocare, II 297
avolare, I 389
avunculus, *m.*, II 90; magnus a., II 90
avus, *m.*, I 130; II 90; B 2 c; a. maternus, II 90
axis, *m.*, B 7 c; B 13 a
Axona, *m.*, B 4 b

B.

Babylon, *f.*, II 662, 803
Babylonius, I 438
Bacchanalia, *n. pl.*, II 35; B 16 b
Bacchus, *m.*, II 45
Bactra, *n. pl.*, I 181; B 5 a, b

balineum, *n.*, II 247
balneae, *f. pl.*, B 16 b
balneum, *n.*, II 247; B 15 c
barba, *f.*, II 739
Batavi, *m.*, I 389
beate, I 481
beatus, I 389; II 356 (prae, praeter), 739, 766; (beatior, beatissimus) II 44
Belgae, *m.*, II 21; B 4 b
bellare, I 150; II 560 (amplius)
bellicosus, I 124; B 4 b; (bellicosior, bellicosissimus) II 42
bellicus, I 260; II 483
Bellovaci, *m.*, II 803
bello, (*abl. cas.*), II 247
bellum, *n.*, I 70, 89, 90, 217; II 88, 297, 313, 483; (augere) II 738; (calamitas) II 739; (conficere) II 742; (contra) II 743; (curare) II 346; (de re) II 739; (deponere) II 744; (dimicare) II 589; (distringere) II 745; (ducere) II 563; (exardescere) II 747; (excitare) II 590; (facere) II 350, 748; (gerere) I 402, 438, 439; II 565, 563; (incohare) II 592; (indicere) II 153, (566); (movere) II 353, 494, 754; (suadere) II 500; (suscipere) II 313 (parare) I 426, 427; (in bello, bello P.) II 88, 89, 104, 105; (extremo

b.) II 88; (b. Pyrrhi) II 483; (b. Tarentinum) II 634
 belua, *f.*, II 586
 Belus, *m.*, I 439
 bene, (melius, optime), I 18, 92; II 434, 755; (minus b.) II 795; II 351 (habere); 434 (audire); 493 (merere)
 beneficium, *n.*, I 320; II 303 (in); 496 (praebere); 735 (accipere)
 beneficus, II 408
 Beneventum, *n.*, II 803
 benevolentia, *f.*, I 122
 benevolus, II 408
 benigne, II 247
 benignitas, *f.*, II 393
 benignus, II 795
 bestia, *f.*, I 26, 36, 51, 53; II 336; bestiae volatiles, II 480
 Bias, *m.*, II 560
 bibliotheca, *f.*, II 247
 bibere, I 421; II 739
 biduum, *n.*, II 739; biduo; biduum; biduo post (ante) II 739
 biennium, *n.*, II 151
 bini, II 25; bini et vicini, II 33
 bipes, (*viz* equus), II 576
 bis, II 8; bis in mense, II 89
 Bithynia, *f.*, II 803
 Boeotii; Boeoti, *m.*, II 803
 Bohemia, *f.*, I 22, 51, 52
 Bohemo-Slovenia, *f.*, I 22, 52
 Boii; Boi *m.*, II 560

bona, *n. pl.*, I 496; II 121, 297 (discere), 560, 739; 798 (fugere); (*viz* bonum)
 bonum, *n.*, I 495; II 101, 297
 bonus, I 108, 112, 113, 110, 389; II 45 (artes); 103 (in); 484 (civis); (melior, optimus) II 13, 72, 110, 111, 172; 568 (cives)
 bos, *m. f.*, I 344, 345; II 408, 432; B 4 a; B 8 b
 Bosporus, *m.*, B 4 c
 Brennus, *m.*, II 626
 brevi (tempore), II 6, 87, 586
 brevis, *e.*, I 434, 437; (brevior, brevissimus) II 11, 13, 41; 19, 42; (*viz* brevi)
 brevitatis, *f.*, B 10 a
 breviter, II 586
 Britanni, *m.*, I 288
 Britannia, *f.*, I 487
 Brundisium, *n.*, II 662, 803
 Brutii, *m.*, I 26
 Brutus, *m.*, II 434, 626
 bubo, *m.*, II 480; B 8 b
 bucula, *f.*, II 432
 bufo, *m.*, II 576, B 8 b
 buxus, *f.*, I 183; B 5 a
 Byzantium, *n.*, I 26

C.

C. = *Gaius*, I 393
 caballus, *m.*, II 432
 cacumen, *n.*, I 424
 cadaver, *n.*, I 389; B 9 a
 cadens, caedens, cedens, II 76

cadere, II 69; 346 (de); 384, 393, 560, 739; 755 (paene); 795 (de); (casurus) II 384
 Cadmus, *m.*, II 626
 caducus, I 243
 caecus, I 141; II 296
 caedes, *f.*, I 424; II 586 (parare)
 caedere, II 69; 739 (c. virum, arborem, nodos); caedens, *viz* cadens
 caedes, *f.*, I 424; II 302 (feri); 349 (ex); 586 (parare); B 10 b
 caelebs, I 473, 474
 caelestis, *e.*, II 45, 586; B 12 c; caelestes, *m. pl.*, II 45
 caelum, *n.*, I 389; II 88 (serenus); (aves caeli) II 795; B 15 c
 Caeninenses, *m.*, B 12 c
 Caesar, *m.*, I 232, 294
 caesaries, *f.*, B 15 b
 caespes, *m.*, B 7 a
 caesus, II 739 (caedere)
 calamitas, *f.*, I 284; II 297; 305 (levare); 311 (prohibere); 434 (c. Leuctrica); 739; 742 (conficere); 750 (incidere); B 10 a
 calamus, *m.*, II 443 (volumen)
 calcar, *n.*, I 355, 356
 calefacere, II 795
 Calendae, *viz* Kalendae
 calidus, I 321, 372; B 8 a; (calidior) II 40
 Caligula, *m.*, II 627
 calix, *m.*, B 8 a, B 12 b

Callias, *m.*, II 560
 calliditas, *f.*, I 487; B 10 a
 callidus, I 439
 callis, *m.* (*f.*), B 7 c; B 13 a
 calor, *m.*, B 6 c
 camelinus, B 9 a
 camelus, II 6, 482
 camera, *f.*, I 389
 Camillus, *m.*, II 560
 Campania, *f.*, I 424
 campus, *m.*, I 68, 442; II 739; *c.* Martius, II 739
 canalis, *m.*, B 7 c
 cancer, *m.*, I 69, 89; II 768, B 4 a
 candidus, I 260; B 7 c
 canere, I 334; (*receptui c.*) 409; II 408, 739
 canis, *m. f.*, I 351; II 432; B 4 a; B 8 b; B 10 b; (*c.* *pastoralis*, *venaticus*) II 432
 canities, *f.*, B 15 b
 Cannae, *f.*, I 334; II 6, 665
 Cannensis, *e.*, II 6, 434
 cantare, I 61, 99, 175, 209
 cantherius, *m.*, II 432
 cantus, *m.*, I 285; II 440 (*resonare*); 441 (*sonare*); 494 (*mulcere*)
 canus, I 424
 capella, *f.*, II 432
 caper, *m.*, II 432; B 4 a
 capere, *capio*, I 488, 490, 491, 492; II 101 (*emolumentum*); 297 (*castra*, *consilium*, *detrimentum*); 299, 329 (*consilium*); 373 (*pavor*); 434 (*c. cibum*); 740 (*c. detrimentum*, *fructum*, *leonem*, *milites*, *urbem*); (*capior*) II 393; (*capturus*) II 383
 capessere, II 739
 capiens, II 65
 capillus, *m.*, II 740
 Capitolinus mons, II 627
 Capitolium, *n.*, I 294; II 627
 Cappadox, *m.*, B 12 b
 capra, *f.*, II 432; B 4 b
 caprea, *f.*, II 432
 capreolus, *m.*, II 432
 capreus, *m.*, II 432
 capsula, *f.*, II 443 (*volumen*)
 captare, II 484
 captivus, *m.*, I 364; II 569 (*remittere*); 586
 captus, *a*, *um*, I 364; II 82
 capturus, II 383
 caput, *n.*, I 195, 199; II 654
 Caracalla, *m.*, II 627
 carbasus, *f.*, B 15 c; *carbasa*, *n. pl.*, B 15 c
 carbo, *m.*, B 6 c
 carcer, *m.*, I 233; B 6 c; B 16 a; *carceres*, *m. pl.*, B 16 a
 cardinalia (*numeralia*), II 247
 cardo, *m.*, B 7 a; B 8 c
 carere, II 484
 caries, *f.*, B 15 b
 carmen, *n.*, I 259; II 745 (*disponere*)
 caro, *f.*, I 344, 354; II 441 (*secare*); B 8 c
 carpere, I 47, 306, 307, 308, 310, 311, 330, 331, 333, 460; II 560; (*carpturus*) II 383
 carrus, *m.*, II 740
 Carthaginenses, *m.*, I 424
 Carthago, *f.*, I 406; II 662, 664, 666; B 8 c; Carthago Nova, II 627, 666
 M. Aurelius Carus, II 627
 carus, I 110; (*carior*, *carissimus*) II 42, 44, 172
 casa, *f.*, I 140
 caseus, *m.*, I 389
 cassis, (*gen. cassis*), *m.*, B 7 c, B 13 a; *casces*, *m. pl.*, B 7 c
 cassis, (*gen. cassidis*), *f.*, B 10 c; B 13 a
 castellum, *n.*, II 101
 castigare, I 17, 18, 48, 55, 99, 175, 209, 230, 238; (*castigatus*) II 95
 castor, *m.*, II 480; B 8 b
 castrensis, *e.*, II 344
 castra, *n. pl.*, I 217, 218; II 297 (*facere*, *apud*, *capere*); 298, 353, 494 (*movere*); 356 (*pro*); 665, 757 (*ponere*); 762 (*relinquere*); 798 (*muniere*); 798 (*fieri*); B 16 b
 casurus, II 384 (*cadere*)
 casus, *m.*, I 285
 Catana, *f.*, II 151
 catena, *f.*, II 796
 Catilina, *m.*, II 6
 Cato, *m.*, II 151 (M. Porcius Cato) (Cato Maior)

catulus, *m.*, II 298, 336, 432; (c. venaticus) 432; (c. felis, c. leaenae) II 480
 cauda, *f.*, II 353 (movere)
 causa, *f.*, I 14, 42, 389; II 152; 249 (ea de causa); 347 (de); 437 (gravis); 740 (magnae causae); 796 (de); (viz ob)
 causā, II 51 (amici, honoris, ludorum c.); 667, 740
 cautum est, II 484 (cavere)
 cautus, II 6; 41 (cautior); 343 (cavere)
 cavare, I 390
 cave! II 343
 cavere, I 295, 486; II 343, 381, 484; cautum est, II 343
 cavus, I 334
 cedere, I 460; cedens, II 76
 cedrus, *f.*, I 183; B 5 a
 ceber, bris, bre, I 383, 384; II 796, (celebrior, celeberrimus) II 11, 20, 44, 152
 celebrare, I 92, 99, 175, 212, 319
 Celer, *m.*, I 497
 celer, eris, ere, I 383, 384, 386, 387, 497; II 434; (celerior, celerius, celerrimus) II 11, 15, 20, 40, 44
 celeritas, *f.*, I 439; B 10 a
 celeriter, celerius, II 15; celerrime, II 796
 cella, *f.*, I 439
 cena, *f.*, I 77; II 122 (inter); 396 (parare); 434, 511; 740 (in)
 cenaculum, *n.*, II 511
 cenare, I 178; II 297 (apud); 434; cenatus, a, um II 434
 censere, II 344, 484
 censor, *m.*, I 251
 census, *m.*, B 15 a
 Centaurus, *m.*, II 627
 centeni, II 33, 56
 centesimus, I 160, 189
 centies, II 9, 17; centies milies, II 18; centies centena milia, II 34
 centum, I 206, 224; II 196, 197
 centuria, *f.*, II 152
 centurio, *m.*, II 152; B 8 c
 cera, *f.*, I 487; II 560; cerae, *f. pl.*, II 560, 570
 Ceres, *f.*, II 45; B 10 c
 cernere, I 317; II 298
 certamen, *n.*, I 259
 certare, II 347 (de); 740
 certe, I 419
 certus, I 110, 334; II 247; 357 (pro); 408, 560; 561 (conducere); 567 (merces); 798 (fieri); (certior, certissimus) II 41, 42, 236, 247, 740;
 cerva, *f.*, II 432; B 4 a
 cervix, *f.*, I 425; II 484; B 10 b; cervices, *f. pl.*, B 16 b
 cervus, *m.*, II 432; B 4 a
 ceteri, ae, a, I 390
 Chalcidenses, *m.*, I 500
 charta, *f.*, II 560
 Cheiron (Chiron), *m.*, II 627
 Cheops, *m.*, II 627
 Chephren, *m.*, II 627
 Chersonesus, *f.*, II 345 (constituere)
 Cherusci, *m.*, I 288
 Christianus, II 247, 599
 Christus, *m.*, II 631; a. Chr. n., p. Chr. n., II 47
 cibaria, *n. pl.*, B 16 B
 cibus, *m.*, I 364; II 434 (capere)
 cicada, *f.*, II 768
 cicatrix, *f.*, II 586; B 10 b
 Cicero, *m.*, I 233
 ciconia, *f.*, I 390; II 300 (crus); 480; B 4 a
 Cilices, *m. pl.*, B 12 b
 Cilix, *m.*, B 12 b
 Cimbri, *m.*, II 484
 Cimon, *m.*, I 425
 Cincinnatus, *m.*, II 69
 cingere, I 367; II 561
 cinis, *m.*, II 740; B 6 c; B 7 c; B 13 a; cineres, *pl.*, II 740
 circa, II 434
 circenses (ludi), I 425
 circiter, II 152
 circumdare, I 406; II 247, 484
 circumsedere, II 484
 circumstare, II 101
 circumstare, II 434, 484
 circumvenire, I 421
 circus, *m.*, II 247; (c. maximus, Flaminius) II 248
 cito, I 364
 civicus, II 51

civilis, e, I 434; II 485, 740
 civis, *m.*, I 334, 350; II 484 (bonus); 568 (optimus); 740 (mei cives); B 2 b; B 10 b
 civitas, *f.*, I 195, 200, 218, 348; II 345 (constituere); 353 (move-re); 360 (vertere); 737 (alere); B 10 a
 clades, *f.*, I 353, 426; II 434, 435; 735 (accipere); B 10 b
 clam, I 131
 clamare, I 61, 99, 175, 209; II 740
 clamor, *m.*, II 69; 439 (personare); 440 (resonare); 485; 765 (strepere); 800 (tol-lerere); B 6 c; clamores, *pl.*, II 740
 clarus, I 110; (clarior, clarissimus) II 11, 12, 19, 41, 42, 171, 172
 classiarius, II 485
 classis, *f.*, I 425; II 298, 370; 485 (comparare); 571 (transmittere); 598 (praesesse); B 10 b
 claudere, I 318; II 561
 Claudius, *m.*, II 561; (Ti. Claudius Nero); II 627;
 clausus, a, um, II 561 (claudere)
 clavis, *f.*, B 10 b
 clemens, I 456; II 598 (praebere)
 clementer, II 52
 clementia, *f.*, I 130; II 356 (pro)
 cliens, *m.*, I 348
 Clitius, *m.*, II 803
 P. Clodius Pulcher, II 435
 Clusini, *m.*, II 485
 Cn. — Gnaeus, I 393
 Cnidius, a, um, I 444
 Cnidus, *f.*, I 439
 coactus, II 370
 coclea, *f.*, II 768
 coctus, a, um, II 435
 codex, *m.*, B 8 a; B 12 b
 Codrus, *m.*, II 52
 coëmere, II 586
 coepi, coepisse, II 656, 657, 740; coeptus, a, um, II 485
 coeptus, *m.*, B 15 a
 coërcere, I 14, 263, 265, 266, 270, 281, 282; II 485
 coetus, *m.*, B 15 a
 cogere, II 236, 248, 298, 329, 741; cogor I 484, 486
 cogitare, I 92, 99, 175, 212; II 298, 330; 347 (de); 435
 cogitatio, *f.*, I 364; B 8 c
 cognatus, *m.*, I 461; II 90; cognati et affines, II 90
 cognitio, *f.*, I 390; II 370; B 8 c
 cognitum est, II 740, 741 (cognoscere)
 cognoscere, I 390; II 235, 37, 298, 390; 347 (de); 349 (ex); 351 (habeo); 740 (de)
 cognovi, II 740, 741 (cognoscere)
 cohibere, II 485
 cohors, *f.*, I 425; B 9 c
 cohortari, II 298, 329
 coire, I 14
 colere, I 318; II 741
 Collatinus, *m.*, II 561; L. Tarquinius Collatinus
 collatus, I 461
 collectus, B 7 b (fascis); II 394 (colligere)
 collegium, *n.*, II 248
 colligere, I 439; II 394, 586
 collis, *m.*, I 425; II 501 (tenere); B 7 c
 collocare, I 334; II 304 (in); 356 (pro); 561
 colloquium, *n.*, I 390; 391 (habere)
 colonia, *f.*, I 334; II 664; 744 (deducere)
 colonus, *m.*, II 561
 color, *m.*, I 251; B 6 c
 colossus, *m.*, II 741, 808
 columba, *f.*, I 461; II 480; B 4 a
 columbinus, II 576 (viz pulli)
 Columbus, *m.*, II 803
 columna, *f.*, II 152
 colus, *f.*, B 5 b
 comburere, II 561
 comedere, II 703, 796
 Comenius, *m.*, II 408
 comes, *m. f.*, I 390; II 741; B 2 b
 comitatus, *m.*, B 15 a
 comitia, *n. pl.*, II 86, 87, 586; B 16 a
 comitium, *n.*, B 16 a
 commeatatus, *m.*, II 298; 311, 497 (prohibere); 566 (intercludere)
 commemorare, II 347 (rem; de)
 commendare, I 406
 commentarius, *m.*, II 408

committere, I 406; II 586, 741; (proelium, pugnam) I 406, II 298
 commodum, *n.*, I 364; II 408 (aestimare); 485
 Commodus, *m.*, II 628
 Commodus, *a, um*, II 796
 commonefacere, II 298, 329
 commonere, II 298, 329, 485
 commotus, II 485, 586
 commovere, II 210, 298, 329, 485, 586
 communis, *e*, I 434
 commutatio, *f.*, II 796; 800 (*res*)
 comoedia, *f.*, II 741
 comparare, I 241, 487; II 52 (*exercitus*), 211, 298; 353 (*monere*); 485 (*classis*) (*compes*); *compedes, f.*, B 9 a
 compellere, II 329, 344
 comperire, II 349 (*ex*); 796
 compscere, I 461; II 741
 Compitalia, *n.*, II 35
 complere, II 121, 485; completus, II 486
 complexus, *m.*, B 15 a
 complures, *a*, II 119, 587
 componere, II 741
 comportare, II 298
 compos, I 461, 473, 474; II 131
 comprehendere, II 587
 comprehendere, II 587; (*viz comprehendere*)
 computare, II 248
 conatus, *m.*, B 15 a
 concedere, II 561; 591 (*facile*); II 329, 344, 345
 concidere, II 735 (*acies*); 741
 concidere, II 741
 conciliare, I 131; II 52; 399 (*studia*); 408
 concilium, *n.*, II 355 (*constituere*)
 concitare, I 481; II 394
 conclave, *n.*, B 13 c
 concludere, II 236, 248, 561; conclusus, I 487
 concordia, *f.*, I 22, 53, 54
 concors, I 458, 472
 concupiscere, II 742
 concursare, II 101
 concursus, *m.*, II 88, 796; B 15 a
 concutere, *concutio, I* 492; II 796
 condemnare, II 408
 condere, I 334; II 561
 condicio, *f.*, II 298; *ea* *condicione ut*, II 298, 299; B 8 c
 condimentum, *n.*, II 409
 condire, II 796
 condiscipulus, *m.*, II 22
 conditor, *m.*, I 419
 conditus, *a, um*, II 47, 394, (*condere*); 584
 conducere, II 561
 confectus, II 742 (*conficere*)
 conferre, *confero, II* 299
 confertus, II 652
 conficere, *conficio, I* 492; II 742
 confidere, II 121, 235, 789
 confirmare, I 372; II 299, 399 (*animos c.*); 486
 confiteri, II 347, 815
 confligere, II 561
 conformare, I 241
 confugere, *confugio, I* 492; II 742
 confundere, II 742; *confusus, II* 742
 congerere, II 796
 congeries, *f.*, B 15 b
 congregare, II 248
 congruere, II 587
 conicere, *conicio, I* 492; II 796
 coniugatio, *f.*, I 45
 coniungere, II 22
 coniunx, *m. f.*, II 90; B 2 b; B 10 b; B 12 b
 coniurare, II 101
 coniuratio, *f.*, II 561
 coniuratus, II 101; *coniurati, m. pl., II* 101
 conquiescere, II 742
 conquirere, II 742
 conscendere, II 587
 conscientia, *f.*, II 796
 conscius, *a, um*, II 394
 conscribere, II 561
 consecrare, II 587
 consensus, *m.*, B 15 a
 consentire, II 435
 consequi, *consequor, II* 299, 330, 816
 conserere, II 742
 conservare, I 390; II 356 (*pro*); 587
 considerare, II 52
 considerare, II 409
 consilium, *n.*, I 86, 140, 401; II 6, 34; 297 (*capere*); 299; 304 (*inire*); 496

(permovere); 562, 587; 592 (illud); 597 (parere); 764 (spernere)

consistere, II 299

conspectus, *m.*, I 372; II 397 (sustinere)

conspicere, conspicio, I 489; II 742, 816

constans, I 456; II 486

constantia, *f.*, II 101

Constantinus, *m.*, II 628

constare, I 390; II 248, 587; constat, II 248, 122 (inter); 235, 402

consternere, II 742

constituti, II 293; 299 (consistere)

constituere, II 329, 345, 394, 562, 587

consuesco, II 294 (consuevi); 299; 742, 743

consuetudo, *f.*, I 439; II 349 (extra); 801 (tollere); B 8 c

consueveram, consuevi, *viz* consuescere, II 299, 294; 390, 742

consul, *m.*, II 356 (pro); 585; 651, 652; B 8 b

consularis, *e*, I 498; II 87 (comitia)

consulatus, *m.*, II 88, 349, 587; B 15 a

consulere, I 318; II 370, 486, 562, 743

consultare, II 52

consulto, I 439

consultum, *n.*, II 348 (ex)

consumere, I 335; II 299, 587

contaminare, II 299

contemnere, I 318; II 743; contemnor, II 743; contemptus, II 743

contendere, I 500; II 248, 330, 346; 347 (de)

contentus, I 372; II 743

conterere, II 743

contexere, II 743

contens, (*prid. jm.*) I 497; (*podst. jm.*) II 68 (in continenti), 299, 486

continenter, II 587

continere, I 313; II 368 (vix me contineo, quin); 370, 486

contingere, II 69

continuarere, II 409

continuus, I 439

contio, *f.*, II 356 (pro); 486

contionari, II 297 (apud)

contra, I 182; II 343 (cavere); 743

contrahere, II 562

contrarium, II 349 (ex); 360 (vertere)

contumelia, *f.*, I 364; II 304 (in); 360 (vertere); (*plur.*) 743

convalescere, II 299

convenire, I 486; II 152, 796

conventus, *m.*, II 587; B 15 a

convertere, II 587

convicium, II 248; 251 (iactare)

conviva, *m.*, II 435

convivium, *n.*, I 320; II 436 (dominus); 481 (ad)

convocare, II 486

cooperire, II 796

copia, *f.*, I 120, 401; copiae, *pl.*, 600 (satis); 741 (cogere); 762 (recens); B 16 a

coquere, I 439

coquus, *m.*, II 435

cor, *n.*, I 391; B 9 a

coram, II 796

Corinthii, *m.*, II 409

Corinthius, *a*, um. I 391

Corinthus, *f.*, I 184; II 662, 663, 664, B 4 c

Coriolanus, *m.*, II 248

Corioli, *m.*, II 248

Cornelia, *f.*, B 2 a

Cornelius Nepos, *m.*, I 374

cornix, *f.*, II 480; B 10 b

cornu, *n.*, I 277, 279, 407

corona, *f.*, I 61; II 51, 104

coronare, I 122

Coronea, *f.*, II 101

corpus, *n.*, I 195, 199, 200, 202; 365; II 300; 399, 438 (lavare); 491 (ingens); 585 (adversus); 798 (mortuus)

corrigere, I 335; II 399 (mores); 562

corripere, corripio, I 492

corruere, II 587; 756 (percellere)

corrumpere, I 484, 487; II 562

Corsica, *f.*, I 92, 180

corvus, *m.*, I 391; B 4 a

cos, *f.*, I 439; B 8 c

cotidianus, I 251

cotidie, I 179
coturnix, *f.*, II 480
crabro, *m.*, II 486,
768; B 8 b
cras, I 322
Crassus, *m.*, II 296,
628
crassus; crassior; II
6, 41; B 6 c
creare, I 316; II 37,
587
creber, (crebrior, cre-
berrimus), I 162; II
20
credens, II 76
credere, I 335; II 343
(cave)
cremare, I 367; II 587
crepare, II 435
crescere, I 318; II 743
Creta, (Crete), *f.*, II
803
creta, *f.*, I 102
crimen, *n.*, I 439
crinis, *m.*, I 425; B 7 c
Crispus, *m.*, I 118, 119
Critias, *m.*, II 69, 75
crocodilus, *m.*, II 576,
587
Croesus, *m.*, I 461
cruciare, II 588
crudelis, *e.*, I 434, 437
crudelitas, *f.*, II 588;
B 10 a
crudeliter, II 588
cruentus, I 401; B 7 b;
B 9 a
cruor, *m.*, II 300
crus, *n.*, I 372; II 52,
300
crux, *f.*, B 10 b
cubare, II 81, 435
cubile, *n.*, I 364; II
304 (in)
cuculus, *m.*, II 480
cucumis, *m.*, B 13 a
culex, *m.*, II 768; B
8 a, b; B 12 b

culpa, *f.*, II 6; 800
(socius), 815
culpares, II 796
cum, (*předl.*), I 61,
74, 117, 118, 249; II
5, 54, 128; 442 (vir-
tus); 588; 765 (sta-
re)
cum, (*spojka*), I, 273;
II 588 (opětovací,
iterativum); 248 (in-
versum); 796 (ad-
versativum); 524 a
násl. (temporale, hi-
storicum)
cum — tum, II 442
cunae, *f. pl.*, B 16 b
cunctus, I 260; II 260,
744
cuneatus, B 7 b
cuniculus, *m.*, II 432,
588
cupere, cupio, I 489;
II 101, 152, 796
cupide, II 653, 744
cupiditas, *f.*, I 364,
439; II 249, 300; 343
(cavere); 485 (coer-
cere); 486 (contine-
re); 768 (vincere);
B 10 a
cupidus, I 425; II 653
cupiens, II 93
cupressus, *f.*, I 183,
290; B 5 a; B 15 a
cur, I 56
cura, *f.*, I 122, 152; II
300, 481 (adhibere;
c. rerum); 314 (ve-
xare); 371, 376; 376
(inicio); 744 (depo-
nere)
curare, I 122, 372,
486; (*fráze*) 123, 124,
439; II 330, 346, 394
curculio, *m.*, II 768;
B 8 b, c
curia, *f.*, II 101

currus, *m.*, I 276, 278;
II 741 (committere)
cursus, *m.*, I 285; 439
(*c. navium*); II 152
(tenere); 563 (diri-
gere)
curvus, *a, um*, I 335
cuspis, *f.*, B 10 c; B
13 a
custodia, *f.*, II 249;
490 (habere)
custodire, I 357, 362,
363, 366, 416, 416,
417, 418; II 135, 165,
796
custos, *m. f.*, I 251; B
2 b; B 10 c; B 12 a
Cyclades, *f.*, II 628
cycnus, *m.*, II 480
Cydnus, *m.*, II 628
Cynicus, *a, um*, II
803; Cynicus, *m.*, II
803
Cynthius, II 35
Cyprus, *f.*, I 184; B
4 c
Cyrus, *m.*, I 439; II
803
cytissus, *f.*, I 183; B 5 a

D.

D. = Decimus
Daedalus, *m.*, II 486
damnare, II 101
damnum, *n.*, I 179,
284; II 350 (facere)
Damocles, *m.*, II 249
Damon, *m.*, II 486
Danuvius, *m.*, II 101
daps, *f.*, B 9 c
Dardanus, *m.*, II 803
dare, *do*, I 138, 139,
176, 177; II 102 (le-
ges); 125 (venia);
137; 300, 330 (ope-
ra); 304 (in rem; in
fugam); 429; 435,

588, 591 (fides); 588 (donum); 596 (ob-
ses)
Dareus (Darius), *m.*, I 425; II 35; D. Codomannus, II 249
Datames, *m.*, II 300
de, I 60, 61, 74, 75, 117, 118; II 21; 249, 649, 796 (causa); 345 (constituere); 346; 349 (ex; de sententia); 352, 353 (monere); 359 (statuere), (rogare), (dimicare); 435 (decidere); 563 (detrudere); 588 (legatos mittere); 739 (bellum); 740 (certare); 740, 741 (cognoscere); 751 (industria); 795 (cadere)
dea, *f.*, I 107
debere, I 270; 372 (vita); II 6 (gratia); 52 (victoria); 102 (beneficia); 486; debitus, II 487
debilitare, I 316, 439
debitus, *viz* debere
decedere, II 346 (de); 349 (vita)
decem, I 18, 205; II 196
December, *m.*, I 499; II 53, 86; B 16 c
decemvir, *m.*, II 300, 305, 306
decernere, I 407, 486; II 329, 348; 744 (senatus; honor)
decidere, II 435
decies, II 8; decies centena milia, II 34
decipere, decipio, I 492; II 300
Decius, *m.*, II 628
declarare, II 37
declivis, I 461; 462 (locus)
decorus, II 744
decretum, *n.*, I 439, 442
decretum est, *viz* decernere
decurrere, II 348 (e, ex)
decus, *n.*, I 259
dedecus, *n.*, B 13 b
dedere, II 562, 744
dedicare, II 102
deditio, *f.*, II 344 (censere)
deditus, I 203
deducere, I 440; II 562, 744
deesse, desum, I 246; II (32, 60, 211, 214, 224), 211, 487
defatigare, II 409; defatigatus, II 409
defendere, I 335; II 236, 249, 588
defensio, *f.*, II 249
defensor, *m.*, II 487; 496 (praestare)
deficere, deficio, I 492; II 744
deflere, I 284; II 487, 588
deformis, *e*, II 815
deformitas, *f.*, II 588; B 10 a
deicere, deicio, I 492; II 346, 796
deinde, II 300, 562; 256 (*ve vjčtu*)
delectare, I 18, 44, 48, 55, 99, 175, 209, 440, 484, 486; II 300, 588 (delectari)
delere, I 47, 263, 266, 267, 270, 282, 283; II 56, 57, 82, 102, 177; (deletus) II 82; (deleturus) II 383
Deliacus, II 628
deliberare, I 52, 121, 562
deliciae, *f. pl.*, B 16 b
deligere, II 37, 588, 744
Delphi, *m.*, I 181; II 562, 662; B 5 a
Delphicus, I 391
delphin, *m.*, II 576; B 8 b
Delus, *f.*, I 184; II 628, 662, 663; B 4 c
Demaratus, *m.*, II 804
demere, II 441 (solea)
demergere, II 562
demetere, II 796
demigrare, II 666
deminuere, II 588
demittere, II 744
Democritus, *m.*, II 300
Demosthenes, *m.*, I 233; II 487
demum, II 487; (tum d.)
denarius, *m.*, II 264, 249
deni, II 26
denique, II 256, 300
dens, *m.*, I 348; B 8 a
densus, I 141; II 69
denuntiare, I 461; II 300, 329
denuo, II 796
depingere, II 744
deplorare, II 300
deponere, II 744
deprehendere, II 588
deridere, II 744
derisor, *m.*, II 435
derivare, II 102
descendere, II 588, 744
desciscere, II 744

describere, II 301, 562
 desecare, II 435
 deserere, II 409, 745
 deses, I 473, 474
 desiderare, I 461; II 588, 589 (desideratus)
 desiderium, *n.*, I 140
 designare, II 37
 desilire, II 348 (e, ex)
 desinere, II 745
 desistere, II 249, 284, 301; desitum est, II 745
 despectus, *m.*, II 745
 desperare, I 367; II 52, 745
 despiciere, despicio, I 492
 despondere, II 588
 destituere, I 335; II 589
 destringere, II 563
 desum, *viz* deesse
 detegere, II 563
 deterrere, I 284, 481, 484; 249; 361 (quominus); 369 (quin); 371, 487; deterreri, II 371, 487, 369
 detinere, II 487
 detrimentum, *n.*, II 102, 295, 297, 740 (capere)
 detrudere, II 563
 deus, *m.*, I 106, 107;
 dii, *m. pl.*, II 249; 250 (eburneus); 491 (inferus), (colere)
 devastare, I 425
 deverti, devertor, II 789
 devincere, II 589 (fundere)
 devorare, I 295
 devovere, II 487, 589
 dexter, I 135, 162
 dialectus, *f.*, II 816; B 5 b
 Diana, *f.*, I 178; II 804
 dic II 137
 dicare, II 589
 dicere, I 47, 306, 310; II 235; 258 (soleo); 259 (verum); 297 (apud); 304 (in); 330; 347 (de); 373 (in publico); 439 (paene); 488 (versus); 563; 745 (pro reo); dicor, II 37; dicitur, II 236
 dicio, *f.*, II 589; 599 (redigere)
 dictare, I 61
 dictator, *m.*, I 440; II 596
 didici, *viz* discere
 Didius Julianus, *m.*, II 628
 diducere, II 589
 dies, *m.*, (*f.*), I 298, 301, 320, 322; I 373, II 347 (diem ex die); II 53 (pauci); 86 (pauci, festi, calidi a j.); 300 (decipere); 303 (in); 304 (bis in die); 345 (constituere); 347 (de); 349 (ex); 589; 765 (supremus); 816; B 15 b
 difficilis, *e*, I 434, 437; (difficilior, difficillimus) II 133
 difficultas, *f.*, I 320; II 500 (superare); B 10 a
 diffidere, II 789
 diffundere, I 440
 diffundere, I 440
 dignitas, *f.*, I 440; II 356 (pro); B 10 a
 dilacerare, I 407
 dilectus, *m.*, II 350 (habere)
 diligens, I 456; II 44
 diligenter, I 335; II 589
 diligentia, *f.*, I 26, 53, 54, 123; II 488; 601 (studium)
 diligere, I 318; II 296, 488
 dimicare, II 69, 249; 347 (de); 371, 409, 435, 488, 589
 dimidium, *n.*, II 102; (dimidio minor) II 102; 350 (habere)
 dimidius, *a, um*, II 521
 dimittere, II 353 (per); II 563
 Dio, *m.*, II 563
 Diocletianus, *m.*, II 249
 Diogenes, *m.*, II 628
 Dion, *m.*, II 563
 Dionysius, *m.*, I 320; II 804
 diphthongus, *f.*, B 5 b
 dirigere, II 563
 dirimere, II 102
 diripere, diripio, I 492; II 371
 diruere, II 250; 589
 discedere, II 563, 665, 745
 discere, I 318, 486; II 294; 297 (bona); 301, 318; 745; didici, II 294, 301, 745
 discernere, II 563
 discessus, *m.*, II 87
 disciplina, *f.*, I 440; II 357 (pro)
 discipulus, *m.*, I 17, 69
 discolor, I 473, 474
 discordia, *f.*, I 22, 53; II 301; 740 (civilis)

discrepare, II 435
 discrimen, *n.*, II 752
 (ipse); B 13 b
 discutere, *discutio*, I
 492
 disertus, I 481
 discere, *disicio*, II 796
 disiectus, II 796
 dispar, I 458; 461
 (fortuna); 472
 dispergere, II 563
 dispertire, I 357, 421
 displicere, I 17, 18, 48,
 55, 99, 175, 212; II
 488
 disponere, II 745
 disputare, I 17, 18, 48,
 55, 99, 175, 212; II
 589
 disputatio, *f.*, I 391;
 B 8 c
 dissentire, II 796
 disserere, II 745
 dissimilis, *e*, I 434; II
 121; (*dissimilior*, *dis-*
simillimus) II 133
 dissimulare, II 435
 dissipare, I 461; II 70
 dissolutus, II 745
 distare, II 435, 665
 distendere, I 440
 distinare, II 488
 distribuere, II 589
 districtus, II 745 (*di-*
stringere)
 distringere, II 745
 ditissimus, II 44, 745
 (dives)
 ditior, II 745 (dives)
 diu, (*diutius*, *diutissi-*
me), I 179; II 152
 diuturnus, II 102, 409
 divellere, II 745
 diversus, II 652, 746
 dives, (*divitior*, *ditior*,
divitissimus, *ditissi-*
mus), I 473, 474; II
 11, 19, 41, 44, 745
 dividere, II 82, 250,
 563; *dividor*, II 250;
divisus, II 250
 divinitus, II 761 (*qui-*
dam)
 divinus, I 375
 divitiae, *f. pl.*, I 26,
 29, 52, 53; II 496
 (possidere); B 16 b
 divisus, *a, um*, I 440,
 II 250
 do, *viz dare*; (II 429,
 430)
 docere, I 270; II 394,
 (454), 488
 doctus, I 124; II 394;
 (*doctissimus*) II 406;
 (*vir d.*) I 391; (*docti,*
m.) I 494
 dolens, II 70
 dolere, II 70, 102, 488
 dolor, *m.*, I 202; 402
 (excitare); II 311
 (prohibere); 372 (*in-*
tercludere); 754
 mordere); 795 (*affi-*
cere); B 6 c
 dolosus, B 6 c
 dolus, *m.*, II 102, 746;
 per dolum, II 102
 domare, II 70, 435,
 488, 746; *domitus*, II
 589
 domesticus, I 373; II
 344
 domi, I 292, II 666,
 797; (*domi bellique*,
domi militiaeque) I
 293, 392; II 488, 493
 domicilium, *n.*, I 407;
 II 345 (*constituere*);
 II 488
 domina, *f.*, I 77, 440;
 II 257; B 2 c
 dominatio, *f.*, II 102;
 B 8 c
 dominatus, *m.*, II 152
 dominus, *m.*, I 15 69;
 86, 87, 112; II 45,
 436, 589; B 2 c
 Domitianus, *m.*, II 629
 domitus, (*viz doma-*
re), II 589, 746
 domo, I 293
 domos, I 293
 domum, I 292
 domus, *f.*, I 291, 292;
 II 489, 746, 797; (*viz*
domi, domo, domos,
domum)
 donare, I 78, 391; II
 52; 102 (*praemium*);
 489, 589
 donec, I 461
 donum, *n.*, I 70; II
 588 (*dare*); 735 (*ac-*
cipere); 746
 Doricus, II 816
 dormiens, II 93
 dormire, I 357, 366;
 II 563
 dos, *f.*, B 8 c
 druides, *m.*, I 440
 Drusillà, *f.*, *viz Livia*,
 II 566
 dubitare, II 347 (*de*),
 211; (219); *dubitor*,
 per dolum, II 102
 II 211
 dubium, *n.*, I 373; 495
 (*sine d.*)
 dubius, I 321; II 746;
 II 312 (*res*); 569
 (*res*)
 duc! II 137
 ducenti, II 56
 ducentiesimus, I 189
 ducenti, I 224; II 196,
 202, 203
 ducenties, II 17
 ducere, I 306, 308, 309,
 310, 318, 332; II 37,
 301; 304 (*in*); 394
 (*tempus*); 563 (*bel-*
lum); *matrimonium*);
 797 (*aqua*)

ductus, *m.*, II 250
 (aquaeductus)
 dulcis, *e*, I 435, 437;
 (dulcior, dulcissimus) II 14, 15, 44
 dum, II 250
 dumetum, *n.*, II 797
 Dumnorix, *m.*, II 816
 duo, *duae*, duo, I 205,
 258; II 196
 duodecentessimus, I 236
 duodecies, II 8
 duodecim, I 205
 duodecimus, I 159
 duodeni, II 26
 duodennonagesimus, I
 236
 duodennonaginta, I 206
 duodeoctogesimus, I
 236
 duodeoctoginta, I 206
 duodequadragesimus,
 I 235
 duodequadraginta, I
 206
 duodequingagesimus,
 I 235
 duodequingaginta, I
 235
 duodeseptuagesimus, I
 235
 duodeseptuaginta, I 206
 duodesexagesimus, I
 235
 duodesexaginta, I 206
 duodetriceni, II 33
 duodetricesimus, I 235
 duodetrices, II 9
 duodetriginta, I 206
 duodeviceni, II 26
 duodevicesimus, I 160,
 235
 duodevicies, II 8
 duodeviginti, I 206
 duplex, I 459, 472
 durare, II 121, 301;
 durari, II 301; dura-
 tus, II 301

dure, II 746
 durus, I 110; II 346
 (de); 394 (hiems)
 dux, *m. f.*, I 197, 198,
 218, 194; B 2 b; B 10
 b; B 12 b

E.

e, *ex*, I 132, 133, 373
 (dies); II 21; 102
 (appellare); 250 (ex
 aetate, tempore);
 348; 408 (aestima-
 re); 436 (e somno);
 501 (ex tempore);
 563 (dicere); 567
 (multi); 663, 664, 666
 (*u jmen mēst*); 746
 (e numero); 747 (ex-
 cedere, excidere); 740
 (fructum capere);
 751 (ex industria);
 763 (requiescere);
 798 (fugere)
ea, *viz is*, *ea*, *id*; I 44,
 45, 312; *e a d e m*,
viz idem, I 373; II
 62; *eandem*, *earun-*
dem, *viz idem*
ea, *quae . . .*, I 441
ebur, n., II 746; B 14 b
eburneus, II 250; B
 7 b
Ecbatana, n., II 804
ecclesia, f., II 70
eculeus, m., II 432
edax, I 459, 472
edere, (*esse*), II 301,
 702, 797
ēdere, I 407; II 301,
 797
edicere, II 301, 329,
 564
edocere, II 489
edoctus, II 489

educare, I 92, 99, 175,
 208, 230, 238; II 81,
 99, 100, 393, 416, 420
educere, I 373; II 564
efflax, I 459, 472
efficere, *efficio*, I 492;
 II 122, 137, 236, 301,
 330; 742 (consuesce-
 re); *efficitur*, II 122,
 301
efflagitare, II 301,
 329
efflare, I 231
effodere, *effodio*, I
 492
effringere, II 590
effugere, *effugio*, I
 492; II 797, 815
effundere, I 440; II
 746, 816
egenus, II 489
egenus, II 407
egere, II 301, 489
egestas, f., B 10 a
ego, I 44, 45; II 3;
 (egomet, memet,
 meme) II 4; (me-
 cum) II 5
egredi, *egredior*, II
 348 (ex)
egregius, I 141, 166,
 440; II 52, 148 (ma-
 gis *e.*, maxime *e.*)
elicere, *elicio*, I 492
elaborare, II 394
Elagabal, m., II 630
elegans, I 456
elephantus, m., I 391;
 B 4 a
elephas, m., II 480;
 B 8 b; B 12 b
elicere, *elicio*, I 489;
 II 797
eligere, II 37, 102, 590
eloquens, II 22; (elo-
 quentior, eloquentis-
 simus) II 42

eloquentia, *f.*, I 272; II 590
 Elpinice, *f.*, II 564
 elucere, II 590
 emendare, II 122, 301; 399 (mores)
 emere, I 481; II 590; emptus, II 590
 emicare, II 70
 eminere, I 271; II 489
 emittere, II 564, 746; emissus, II 768 (vox)
 emolumentum, *n.*, II 102 (capere)
 emptor, *m.*, II 250
 emptus, II 590 (emere)
 en! II 70
 enecare, II 436
 enim, I 251
 Q. Ennius, *m.*, II 152
 ensis, *m.*, II 746; B 7 c; B 13 a
 enumerare, II 250
 enuntiare, II 122
 eo, ire, *viz* ire
 eo, (*p̄risl.*), II 746; eo, ut . . . , II 302
 eo — quo, II 106 (quo)
 eorundem, *viz* idem
 eos, *f.*, B 8 c
 Epaminondas, *m.*, II 436
 Ephesius, II 804
 Ephesus, *f.*, I 184; II 666, 804; B 4 c
 epistula, *f.*, I 15, 42, 43; II 396 (mittere); 570 (scribere); 735 (accipere); 766 (texere); 236 (in epistula est)
 Epirus, *f.*, II 804
 epulae, *f. pl.*, B 15 c
 epulum, *n.*, B 15 c
 equa, *f.*, II 432; B 4 a
 eques, *m.*, I 218
 equester, stris, stre, I 384; 463 (ordo); II 88 (proellium)
 equinus, II 489
 equitatus, *m.*, I 276, 279; II 311 (prohibere)
 equuleus, *m.*, II 432
 equus, *m.*, I 69, 87; II 432; 587 (conscendere); B 4 a; equus bipes, II 576; equus mas, II 432
 Eretria, *f.*, II 662, 804
 erga, II 343 (cavere)
 erigere, II 590
 eripere, eripio, I 492; II 436
 errare, I 284, 486; II 70
 error, *m.*, I 440; II 746; B 6 c
 erudire, I 357, 362, 363; II 6, 797; eruditus, I 494
 eruere, II 590
 eruptio, *f.*, II 746
 esse, sum, I 56, 57, 98, 119, 173, 177, 211, 216, 319; (est mihi aliquid) I 119, II 590; II 137; 258 (esse magna auctoritate); 259 (in usu); 297 (apud; in), (auctoritas), (calamitas); 303 (e. bono animo); 304 (in rem), (in eo est, ut); 752 (ita); futurus, II 65, 384
 esse = edere, edo, II 301, 702, 797
 esurire, I 357, 366
 et, I 29, 56; et — et, I 73; II 302, 590
 Eteocles, *m.*, II 804
 etiam, I 26, 78; (etiam nunc) I 179; (etiamsi) II 70
 Etruria, *f.*, II 52
 Etrusci, *m.*, II 52
 eundem, *viz* idem
 Euphrates, *m.*, II 302
 Europa, *f.*, II 629
 Europa, *f.*, II 667
 eurus, *m.*, B 2 a
 Eurydice, *f.*, II 629
 Eurystheus, *m.*, II 564
 evadere, II 38, 394
 evanescere, II 816
 evellere, II 797
 evenire, II 797
 eventus, *m.*, I 285
 evertere, II 395
 evolare, II 250
 evolvere, II 436; 443 (volumen)
 evomere, II 746
 ex, *viz* „e, ex“
 exaedificare, II 590
 exanimare, II 436
 exardescere, II 747
 exaudire, I 366
 excedere, II 564, 747
 excellens, II 564
 excellere, II 102
 excidere, II 747
 excidium, *n.*, II 590
 excipere, excipio, II 590, 747
 excitare, I 122, 461; 402 (dolor); II 70, 302, 329, 590, 747
 exclamare, II 797
 excludere, II 564
 excolere, II 302, 399, 747
 excubare, II 436
 excusatio, *f.*, II 52
 exedere, II 703, 797
 exeo, *viz* exire
 exercere, I 263, 266, 267, 268, 270, 271,

282, 283; 287 (iustitia; metus); 485, 486; II 489
 exercitatio, *f.*, I 315
 exercitus, *a.*, *um*, II 489
 exercitus, *m.*, I 276, 279; II 297 (apud, in); 346 (curare)
 exēsse = exedere, II 703
 exhaurire, II 797
 exheredare, II 590
 exigere, II 590, 747
 exiguus, II 122; 153 (magis *e.*; maxime *e.*)
 eximius, I 335
 exire, exeo, II 346 (de); 348 (ex)
 existimare, II 102, 235, 564
 exitus, *m.*, I 373; II 52, 302
 exoptare, I 440, 481
 exorare, I 481; II 302, 329
 expellere, I 441; II 747
 expendere, II 250; expensus II 250
 expers, I 458; 464 (ratio)
 explere, II 489, 747
 explicare, I 461; II 250, 436
 explorator, *m.*, I 320; II 250; 496 (per)
 exposcere, II 747
 expugnare, I 402; II 52, 59, 61, 590, 747;
 expugnatus, II 96; 566 (incolere)
 exsequiae, *f.* *pl.*, B 16 b
 exsilium, *n.*, I 419; II 103

existere, II 797; 38
 expectare, I 61; II 96; expectatus, II 96
 expectatio, *f.*, II 6; 15 (maior; celerius); 743 (contra)
 exstare, II 590
 extinguere, II 747
 exsul, *m. f.*, II 489; B 8 b
 exter (exterus); exterior; extimus; extremus; II 748
 externus, I 181
 extorquere, II 591
 extra, II 349
 extremus, (*viz* exter), II 86 (hiems, annus, mensis), (senectus, tempora); 652; 748; B 7 b; ad extremum, II 300 (denique)
 exturbare, II 70
 euere, II 436, 590, 591, 748

F.

faber, *m.*, II 45
 Fabius, *m.*, I 441
 Fabricius, *m.*, II 629
 fabula, *f.*, I 10, 36; II 567 (mittere); 797
 fabulosus, B 8 a
 fac! II 137
 facere, facio, I 493; II 70, 349; 236 (certior); 250, 252 (iniuria; iter); 258, 259 (testis); 297 (castra, verba); 302; 303, 750 (impetus); 312 (reus); 330; 347 (de); 349 (ex); 350; 371 (pons); 412 (socie-

tas); 591 (foedus); 665 (pugna); 674; 748; 763
 facetiae, *p. pl.*, B 16 b
 facies, *f.*, I 298
 facile, (facillus, facillime), I 335; II 70; 591; 153, 591; (haud (non) facile) II 591
 facilis, *e.*, (facilior, facillimus), I 435, 437; II 132, 251
 facinus, *n.*, I 461
 factio, *f.*, II 489; 490 (favere); 748
 factum, *n.*, I 179
 factus, *a.*, *um*, II 354 (per); 371
 facultas, *f.*, II 395; B 16 a
 facundia, *f.*, II 590 (eloquentia)
 faenile, *n.*, II 436; 440 (reponere)
 faenum, *n.*, II 436; 441 (secare)
 faex, *f.*, B 10 a
 fagus, *f.*, I 183; B 5 a
 fallax, I 459, 472
 falx, *f.*, B 10 a
 fallere, I 318, 484, 485
 falsus, I 373
 fama, *f.*, II 52, 236, 250; 797 (ferre)
 fames, *f.*, I 364; II 35; 436 (domare); B 10 b
 familia, *f.*, I 122; II 90, 302; pater familias, II 302
 familiaris, *e.*, I 435, 494; II 564
 familiaris, *m.*, I 494, 498
 familiaritas, *f.*, II 738 (augere)
 familias, *viz* familia

famulus, *m.*, I 140
 fanum, *n.*, II 436
 far, *n.*, II 748; B 13 c
 fas, *n.*, B 2 a; B 14 a
 fascis, *m.*; fascēs, *m. pl.*; I 441; B 7 b
 fasti, *m. pl.*, I 29; II 562 (corrīgere); 564; B 16 b
 fastus, II 564
 fateri, fateor, II 235
 fatigare, II 251
 fatum, *n.*, II 409
 faux, *f.*, fauces, *f. pl.*, I 354; II 591; B 10 a; B 16 b
 faveo, I 461; II 489, 564
 fax, *f.*, II 490; B 10 a
 febris, *f.*, I 347; 442 (laborare); B 10 b
 Februarius, *m.*, I 499; B 16 c
 fecundus, I 181; B 4 c
 fel, *n.*, B 13 c
 feles, *f.*, I 425; B 4 a; B 10 b
 felicitas, *f.*, I 259; B 10 a
 feliciter, II 748
 felis, *viz* feles; (catulus felis) II 480; (felis mas) II 480
 Felix, *m.*, I 497
 felix, (felicior, felicissimus), I 454, 459, 497; II 42, 44
 femina, *f.*, I 11, 36, 38, 112, 113; B 2 a
 femur, *n.*, I 345; B 14 b
 fenestra, *f.*, I 122
 fera, *f.*, I 120; (ferabestia) II 336; 480, 490, 568
 ferax, I 459, 472
 fere, (*přísl.*), I 259; II 591
 Feretrius, *m.*, II 630
 feriae, *f. pl.*, II 87; B 16 b
 ferire, II 591 (foedus), 797
 ferre, fero, II 235; 236, 256, 355 (prae); 296 (subsidiū); 354 (per); 359 (rogare); 733, 734; 797; (II 122, 137); (složēniny 789, 790)
 ferreus, I 391; B 7 c; B 9 a
 ferrum, *n.*, I 70, 402; II 346 (de); ferro ignique, I 441
 fertilis, *e.*, I 435; II II 132 (fertilior, fertilissimus)
 fertilitas, *f.*, I 461; B 10 a
 ferus, *m.*, II 480
 fessus, I 141
 festinare, II 302
 festus, I 322; II 86 (dies); 749 (frequētare)
 ficus, *f.*, I 183; B 5 a; B 15 b
 fide, II 153
 fidelis, *e.*, II 6, 41
 fidere, II 789
 fides, *f.*, I 299, 302, 320; II 436; 591; (*vazby*) II 373 (habere), 407 (praestare); II 350 (habere); 351 (habere); 435 (dare); 440 (praestare); 441 (stare); 500 (spondere); 588, 591 (dare); 591 (malla *f.*); 591 (frangere); 801 (tollere); (fidem habere) 295 (adversus)
 fides, *f. pl.*, II 739 (canere); 748; B 16 b
 fiducia, *f.*, I 140
 fidus, I 124; II 748
 fieri, fio, II 302, 350; 354 (per); 695, 696; 798; factus, II 350
 figere, II 82; fixus, II 82
 figura, *f.*, I 231
 filia, *f.*, I 72, 77, 105; II 90; 589 (despondere)
 filiola, *f.*, II 90
 filiolus, *m.*, II 52, 90
 filius, *m.*, I 22, 104, 105, 122; II 34, 90
 filum, *n.*, II 748
 findere, II 748
 fingere, II 564
 finire, I 357, 366; II 797, 798
 finis, *m.*, I 425; II 591; B 7 c; fines, *m. pl.*, I 425; II 436, 591; B 7 c; 171 (habere); 346 (de); 345 (constituere); 348 (ex); 496 (possidere); 561 (collocare); 585 (angustus)
 finitimi, *m. pl.*, II 70
 finitimus, I 293
 fio, *viz* fieri
 firmare, I 178, 373; II 395, 490
 firmus, I 322, 391; II 748; (firmior, firmissimus) II 41, 42
 fixus, *viz* figere
 flagitare, II 329, 350
 flagitiosus, II 409
 flagrans, I 456, 472
 flagrare, II 70
 flamma, *f.*, I 122
 flare, I 150

flavus, I 425
 flectere, I 407
 flere, I 271; II 490, 749
 flexus, B 9 b; (flectere)
 florens, II 490
 florere, I 263, 266, 267, 268, 271; II 490
 flos, *m.*, I 251; II 801 (vestire); B 6 c
 fluctus, *m.*, I 391; 462 (impetus)
 flumen, *n.*, I 402
 fluvius, *m.*, I 22, 85, 104, 130
 focus, *m.*, II 45
 fodere, fodio, I 490; II 302
 foedus, a, um, B 7 b
 foedus, *n.*, II 348 (ex); 409; 591 (facere, icere, ferire, frangere); 592 (icere); 797 (ferire)
 folium, *n.*, I 294
 fomes, *m.*, B 7 a
 fons, *m.*, I 348, 426; II 739 (cadere); B 8 a
 Fonteius, *m.*, I 23
 forda, *f.*, II 480
 forma, *f.*, I 178; II 761 (quidam)
 formare, I 250
 Formiae, *f.*, II 804
 Formianus, *n.*, II 805
 formica, *f.*, I 140; II 768; B 4 a
 formosus, B 9 b
 fornax, *f.*, B 10 a
 fornix, *m.*, B 8 a; B 12 b
 fortasse, II 52
 forte, II 302, 323 (ne forte)
 fortis, e, I 435, 437; II 21, 42 (fortior, fortissimus)
 fortiter, (fortius, fortissime), I 402; II 52, 816
 fortitudo, *f.*, I 259; B 8 c
 fortuitus, II 749, 655
 fortuna, *f.*, I 122; 461 (dispar); II 251; 301 (discere); 354 (per); 588 (dare); 745 (deserere); (*plur.*) B 16 a
 forum, *n.*, I 294; II 744 (descendere); I 294 (*f. Romanum*)
 fossa, *f.*, I 364
 fovere, II 490, 749
 fractus, (*viz* frangere)
 fragilitas, *f.*, B 10 a
 fragor, *m.*, II 591
 frangere, II 591; 591 (fides), (foedus); 749; fractus, II 749
 frater, *m.*, I 285, 348; II 90; (*f. patruelis, germanus, ex noverca susceptus a j.*) II 90; B 6 c
 fraterculus, *m.*, II 90
 fraternus, B 6 c
 fraus, *f.*, II 352 (impellere); B 10 a
 fremere, II 211, (220), 749
 frenum, *n.*, I 462; B 15 c
 frequens, I 457, 472; II 652, 749
 frequentare, II 70, 749
 fretus, II 749
 fricare, II 436
 frigidus, I 322; II 41; (frigidior, frigidissimus) II 41, 153, 171; B 2 a
 frigus, *n.*, II 409, 490; 502 (vexare)
 fringilla, *f.*, II 480
 frons, frondis, *f.*, I 348; B 9 c
 frons, frontis, *f.*, I 348; B 9 c
 fructus, *m.*, I 285; II 740 (capere); 749
 frugalitas, *f.*, II 103
 frustum, (*viz* frux)
 frugi, II 407
 frugifer, I 135; B 4 c
 frumentarius, II 564; 569 (res *f.*)
 frumentum, *n.*, I 441; II 352 (imperare)
 frustra, I 179; II 591
 frustum, *n.*, II 436 (frux); fruges, *f. pl.*, II 395; B 10 b
 fucus, *m.*, II 768
 fuerim, II 214, (*viz* sum, esse)
 C. Fufius Geminus, *m.*, II 490
 fuga, *f.*, I 373; II 302 (festinare); 304 (in *f. dare*); 313 (suadere); 349 (ex); 350 (facere); 352 (impellere); 435 (cogitare); 594 (mandadare); 603 (vertere)
 fugare, I 319; II 302; 561 (fundere)
 fugax, I 459, 472
 fugere, fugio, I 490; II 122, 436, 798
 fugiens, II 93
 fui, (*viz* esse, sum)
 fulcire, II 798
 fulgere, II 565
 fulgur, *n.*, I 391; B 14 b

fulgurat, II 251; 283
(videre)
fulmen, *n.*, II 153
fumus, *m.*, I 140
fundamentum, *n.*, I
259
fundere, I 407; II 589
(devincere); 591 (fu-
gare)
fundus, *m.*, I 407
funis, *m.*, B 7 c;
B 13 a
fur, *m.*, I 391; B 14 b
furere, II 70
furtum, *n.*, II 588 (de-
prehendere); 591
fustis, *m.*, II 302; B
7 c; B 13 a
futura, *n. pl.*, I 496
futurum, *n.*, II 441
(securus)
futurus, (*viz esse*,
sum), I 441; II 65,
384

G.

G. = Gaius, I 393
Gades, *f.*, II 303, 662
Gaditanus, *m.*, II 303
Gaius, I 23, 105; II 34
Galba, II 630
Galli, *m.*, I 294
Gallia, *f.*, I 441; II 70,
666; citerior (Cisal-
pina), II 805; Cispa-
dana, Transpadana,
II 805; G. provincia,
II 71
Gallienus, *m.*, II 630
gallina, *f.*, II 153,
480; B 4 a
gallinaceus pullus, II
480
Gallus, *m.*, II 630
gallus, *m.*, II 71, 480;
B 4 a

gallus gallinaceus, II
480
Garumna, *m.*, B 4 b
gaudere, I 373, 486;
II 788
gaudium, I 140; II 436
(exanimare), 747
(exstinguere)
Gaza, *f.*, II 665, 805
gaza, I 24
gelidus, B 7 b
gelu, *n.*, I 277
gemere, II 749
gemini, *m.*, B 16 b
gemitus, *m.*, I 407
gener, *m.*, I 69, 88; II
90
generosus, II 103
genitor, *m.*, II 90
genitrix, *f.*, II 571
(Venus)
genitus sum, II 749
(gignere)
genius, *m.*, I 104
gens, *f.*, I 348, 426
(ius); II 592; B 9 c
genus, *n.*, I 242; II
592, 749
gerere, I 402, 439, 441
(bellum), 441 (fas-
ces), 487 (se g.); II
122, 130 (se), 565,
749 (rem g.)
Gergovia, *f.*, II 436,
665
Germani, *m.*, I 335;
Germania, *f.*, I 288
germanus (frater), II
90; germana (soror),
II 90
gestus, II 565 (gere-
re), 600 (scriptor)
gignere, II 749
glacies, *f.*, I 298
gladiator, *m.*, II 87,
437

gladius, *m.*, I 22, 217;
II 563 (destringere)
glans, *f.*, B 9 c
glis, *m.*, B 7 c, B 13 a
gloria, *f.*, I 22, 53, 54,
217, 439, 462 (par)
gloriosus, I 220; II 251
Glycerium, *f.*, B 2 a,
B 5 b
gnarus, II 251
Gordianus, *m.*, II 630
Gordium, *n.*, II 805
Gorgias, *m.*, II 490
Gothi, *m.*, II 805
Gracchus, *m.*, II 805
gracilis, *e.*, I 435; II
133 (gracilior, gra-
cillimus)
gracilitas, *f.*, B 10 a
Graeci, *m.*, I 88, 151
Graecia, *f.*, I 22, 52;
II 667
Graecus, I 110
gramen, *n.*, I 391
grandis, *e.*, II 153, 201
(natu)
gratia, *f.*, I 26, 51, 53,
271, 364; II, 490; (g.
habere) II 53, 350,
490; (g. agere) II
342; *plur.* B 16 a
gratulatio, *f.*, II 302
(fieri)
gratus, I 110; II 599
(putare), 749, 758
(praebere); B 2 a;
B 6 c
gravis, *e.*, I 435; II
153, 246, 347 (de),
437; II 40, 42 (gra-
vior, gravissimus)
graviter, II 103, 351
(habere), 490
grex, *m.*, I 365; B 8 a
grus, *f.*, I 403; B 4 a;
B 10 c; B 13 b
gryllus, *m.*, II 768

gryps, *m.*, II 480;
 B 8 b
 gubernaculum, *n.*, I
 441
 gubernare, II 45
 gummi, *n.*, B 14 c
 gurges, *m.*, B 7 a
 gustatus, *m.*, I 315
 gutta, *f.*, I 391
 guttur, *m.*, B 14 b

H.

habere, I 263, 266,
 267, 270, 271; I 271
 (gratia; honor; in
 animo h.); I 364
 (gratia); I 373 (fi-
 des); I 391 (collo-
 quium); I 403 (ora-
 tium); II 251, 351,
 352, 490; II 53 (gra-
 tia); II 294 (fides);
 II 350 (sibi h.); II
 351 (amor habendi);
 II 357 (pro); II 438
 (oculus); II 440 (ra-
 tio); II 490 (spes,
 oratio, armati, gra-
 tia); II 588 (secum
 h.)
 haberi, II 304 (in nu-
 mero); 251, 351, 490,
 491
 habitare, I 178; II 299
 (contines)
 habitus, a, um, II 490,
 491 (habere)
 Hadria, *m.*, B 4 b
 Hadrianus, *m.*, II 630
 Hadrumetum, *n.*, II
 805
 haec, *viz hic*
 Haedui, *m.*, II 303
 haerere, II 592
 Hannibal, *m.*, I 373;
 II 296

harpago, *m.*, B 7 b;
 B 8 c
 harundo, *f.*, II 739
 (canere); B 8 c
 haruspex, *m.*, I 294
 Hasdrubal, *m.*, II 805
 hasta, *f.*, II 798
 haud, II 314 (ullus);
 591 (h. facile); 796
 (h. dissentire); 798
 (h. procul)
 haudquaquam, II 749
 haurire, I 357, 421; II
 715, 749; 798 (vene-
 num)
 have, ave; havete,
 avete; II 623, 624
 hebes, I 458, 472
 Heliogabalus, *m.*, II
 630
 Hellespontus, *m.*, II
 395; B 4 c
 Helvetii, *m.*, I 288; II
 251
 Henna, *f.*, I 313
 hepar, *n.*, B 13 c
 Heraclea, *f.*, II 565
 herba, *f.*, I 120; II
 437
 Herculaneum, *n.*, I
 180
 Hercules, *m.*, II 409,
 565
 hereditas, *f.*, B 10 a
 heres, *m.*, *f.*, I 233;
 B 2 b; B 12 a
 heri, II 71
 Herodotus, *m.*, II 251
 Herostratus, *m.*, II
 804
 Hesperides, *f. pl.*, II
 565; Hesperius, a,
 um, II 565; Hesper-
 us, *m.*, II 565
 heus! II 71
 hiberna, *n. pl.*, II 798;
 (*viz hibernus*)

Hibernia, *f.*, II 103
 hibernus, a, um, II
 798; (*viz hiberna*)
 hic, haec, hoc, II 18
 hic, (*pr̄isl.*), II 749
 hiems, *f.*, I 294; II
 171; B 10 b; hieme,
 I 294; II 86; (extre-
 ma h.) II 86
 Hiericus (Hierichus),
 II 631
 Hilotae, *m.*, II 806
 hinnuleus, *m.*, II 480
 hirudo, *f.*, II 768
 hirundo, *f.*, II 480
 Hispania, *f.*, II 103,
 666
 Hister, *m.*, II 371
 Histiaeus Milesius,
m., II 371
 historia, *f.*, I 150, 151;
 II 251
 histrio, *m.*, II 566
 hoc, *viz hic*
 hodie, I 322
 hodiernus, II 6, 86
 Homerus, *m.*, I 258
 homo, *m.*, I 194, 197,
 202; II 346 (de); B
 honeste, I 335 6 c
 honestus, I 220; II
 303; honestum, *n.*, I
 495; honesta, *n. pl.*,
 II 302 (facere), 303
 honor, *m.*, I 218; 462
 (in honore esse); II
 350, 351 (habere);
 502 (tribuere); 567
 (merere); 744 (de-
 cernere); 757 (pete-
 re); honores, *pl.*, II
 750; (B 6 a)
 honorare, I 426
 honorarius, I 407
 hora, *f.*, I 250; II 86,
 303; 396 (perdere);
 437, 521

immo maxime, II 594; (viz immovero)	impietas, <i>f.</i> , II 798	inanis, <i>e.</i> , II 592, 652, 653, 750; inane, <i>n.</i> , I 495
immoderatus, I 462	impiger, <i>gra, grum</i> , I 162	inauditus, II 750
immodestus, II 153	impigre, II 153	incautus, II 153
immolare, II 212	impius, I 462	incedere, II 372; 375 (timor)
immortalis, <i>e.</i> , I 435; II 303; immortalia, <i>n. pl.</i> , II 303	implere, impleo, I 391; II 6, 491	incendere, II 252, 410, 592
immortalitas, <i>f.</i> , II 72; 737 (animus)	implicare, II 437, 750	incendium, <i>n.</i> , I 140; II 70 (domare); 592; 737 (alere)
immovero maxime, II 594; (viz immo)	implicitus, II 437	inceptum, <i>n.</i> , II 487 (detertere)
impar, II 395	implorare, II 303, 329	incertus, I 288, 365; incertior, incertissi- mus) II 41, 42
impavidus, I 407	imponere, II 750	inchoare, II 592
impedimentum, II 371; (impedimento esse) II 361; impedi- menta, <i>n. pl.</i> , II 371; B 16 a	importare, I 55; 21, 48, 99, 175, 209	incidere, I 407; II 372; 376 (metus); 750
impedire, I 357; II 361, 362, 365, 366, 368; 371; impediri, II 371	improbitas, <i>f.</i> , II 394 (conscius), 395, 798	incipere, incipio, I 492; II 750
impellere, II 329, 352	improbus, I 141; II 72	incitare, I 56; 21, 48, 99, 175, 209, 230, 238, 407; II 72, 82, 304, 329
imperare, I 55; 10, 11, 15, 17, 48, 99, 175, 176, 208, 215; II 329, 352	improvidus, II 410	inchoare, II 592
imperator, <i>m.</i> , I 233; II 592	improvisus, I 495; II 347; (de, ex impro- viso) I 495, II 347	incola, <i>m.</i> , I 21, 35, 42; B 4 b
imperitus, I 373	imprudens, I 457, 472; II 653, 750	incolere, II 566
imperium, <i>n.</i> , I 86, 140; II 252; 345 (constituere); 348 (de); 584 (abroga- re); 592; 596 (occu- pare); 598 (prae- sum); 750; 753 (man- dare); 816; (impe- rium Romanum) I 232, II 491	imprudenter, II 750	incolumis, <i>e.</i> , II 592, 653, 750
impetrare, II 303, 330	imprudencia, <i>f.</i> , II 491	incommodum, <i>n.</i> , II 72
impetus, <i>m.</i> , I 285, 462; II 303, 750 (fa- cere); 500 (sustine- re)	impugnare, II 303	increpare, II 437
	impune, II 395	incumbere, II 750
	impunitas, <i>f.</i> , II 252	incursio, <i>f.</i> , I 373
	in, I 61, 74, 75; II 103 (bonus); 251 (iacta- re); 303, 304; 308 (odium); 312 (reice- re); 345 (constitue- re); 350 (facere); 352 (impellere); 372; 490 (habere); 491; 501 (tempus); 566 (innubere; insculpe- re; invadere); 570 (sculpere); 586 (as- cendere); 588 (de- prehendere); 593 (in- vadere); 596 (odi- um); 666; 740 (ce- na); 750; 89 (bis in mense) (ve výrazech časových	incus, <i>f.</i> , B 10 a; B 13 b; B 14 b
		incusare, II 352 (ha- bere); 751
		inde, II 648, 751
		index, <i>m.</i> , I 426
		India, <i>f.</i> , I 22, 52
		indicare, II 153, (207)
		indicare, II 153, 566, 592, (207)
		indicium, <i>n.</i> , II 566

Indicus, II 252
 indigenus, II 491
 indigere, II 491, 592
 indoctus, II 103
 indoles, *f.*, II 751; 758
 (praeditus)
 indomitus, II 593
 inducere, II 304; 329,
 674
 induere, I 441; II 593,
 751
 indulgere, II 395
 Indus, *m.*, II 372
 industria, *f.*, I 61, 167;
 II 347 (de); 751
 Industrius, *a, um*, I
 141
 indutiae, *f.*, II 751;
 757 (petere); B 16 b
 in eo, *viz* inire
 iners, I 458, 472, 473
 inertia, *f.*, I 315; II
 738 (assuescere);
 753 (luxuria)
 infans, I 349; infans,
m. f., I 498
 infelix, I 459, 472
 inferus, *a, um*, II 45;
 304; 491; inferi,
m. pl., II 45 (apud;
 ab); inferior, II
 652
 infestus, II 491
 infidus, I 335
 infirmitas, *f.*, II 372
 infirmus, I 243; II 41
 inflammare, I 201; II
 437
 infligere, II 751
 influere, I 408
 ingenium, *n.*, I 335;
 445 (vis); II 584
 (acuere); 593; 747
 (excolere); 760; 795
 (acies); 798
 ingens, I 457; II 489
 (domus); 491, 751
 ingignere, II 751
 ingratus, I 365; II 491
 ingredi, ingredior, II
 816
 inhonestus, I 365
 inicere, inicio, I 492;
 II 372; 376 (cura);
 798
 inimica, *f.*, II 122
 inimicus, *m.*, I 130; II
 296, 798; inimicus, *a,*
um, II 798; inimicis-
 simus, II 406
 iniquitas, *f.*, II 491
 inire, in eo, II 299
 (consilium); 304; 329
 initium, *n.*, I 26, 441;
 (in) initio, II 87, 89,
 304
 iniucundus, I 419
 iniuria, *f.*, II 252; 311
 (prohibere); 492;
 735 (accipere); 748
 (facere); 816 (affi-
 cere)
 innatus, II 236, 252
 innocens, I 457, 472;
 II 356 (pro)
 innocentia, *f.*, I 130
 innubere, II 566
 innuleus, *m.*, II 480
 innumerabilis, *e*, I 462
 inopia, *f.*, I 201
 inopinans, II 653, 751
 inops, I 473, 474, 475
 inquam, inquit, I 441;
 II 593, 623
 inscribere, II 153, 566,
 751
 insciens, II 652, 653,
 751
 inscius, II 653, 751
 insculpere, II 566
 inserere, (inserui), II
 751
 inserere (insevi), II
 751; insitus sum, II
 751
 inservire, I 366
 insidiae, *f.*, I 29, 320;
 II 343 (cavere); 344;
 B 16 b
 insignis, *e*, II 593; in-
 signe, *n.*, I 441
 insitus sum, *viz* inse-
 rere, II 751
 insperatus, II 437
 inspergere, II 751
 inspicere, inspicio, II
 304
 instituire, II 153; 304
 (naves), 593 (sacra)
 institutum, *n.*, II 437
 instructus, I 313
 instruere, I 373; (aci-
 em i.) 373
 insula, *f.*, I 14, 15, 42;
 II 252, 664
 insulanus, I 151
 integer, *gra, grum*, I
 462; II 347 (de)
 intellegere, II 235,
 252; 349 (ex); 593;
 intellegitur, II 236,
 252
 inter, I 295; II 21;
 122; (constat; inter-
 est) II 122
 intercalarius, II 47
 intercedere, II 361
 (quominus); 372
 intercipere, intercipio,
 II 751
 intercludere, II 372,
 566; intercludor, II
 372
 interdicere, I 441; II
 566
 interdiu, I 151
 interdum, I 131, 441
 interesse, intersum, II
 305, 593; interest, II
 305; 122 (inter)
 interficere, interficio,
 I 492; II 252, 304,
 751

interitus, *m.*, I 285; II 488 (dolere); 492, 593
intermontium, *n.*, II 627
internus, II 631 (mare Internum)
interpretres, *m. f.*, B 12 a
interpretari, II 236
interritus, II 652, 653, 751
interrogare, I 56; 11, 12, 15, 17, 48, 99, 175, 209, 215, 486; II 96, 103, 437, 751
intersum, *viz* interesse
intestinus, II 751
intexere, II 751
intra, II 103
intrare, I 103, 99, 175, 209; II 492
introire, introëo, II 798
inundare, I 150
inutilis, *e*, II 154; 397 (studium); 405
invadens, II 76
invadere, II 72, 566, 593
invehere, II 566
invenire, I 357, 418, 462; II 305, 798
invidens, II 76
invidere, II 72, 492
invidia, *f.*, II 154; 343 (cavere); 351 (habere); 354 (per)
invidus, II 103
invitare, I 131; II 437; 439 (per)
invitus, II 566, 651, 653
invius, II 252
involare, II 492
io! I 23
iocus, *m.*, I 22; B 15 c
Iones, *m.*, I 23; II 492
Ionia, *f.*, I 23, 52
Iphigenia, *f.*, II 212
ipse, ipsa, ipsum, I 419; II 37; 664, 751; is ipse, II 752
ira, *f.*, I 21, 42; II 354 (per); 767 (vehemens)
iracundia, *f.*, I 365; II 593
iratus, I 462; II 651, 653
ire, eo, I 485; II 353 (per); 665; 792—794; (*složeniny*;) II 793, 794
irrepere, II 566
irrevocabilis, *e*, II 566
irridere, I 486; II 154, 752
irrigare, I 150
irritare, II 492
irrupere, II 751
is, ea, id, I 44, 45, 179, 312; II 4; is ipse, II 752
Isocrates, *m.*, II 372
Issus, *m.*, II 252
iste, ista, istud, II 61
Isthmus, *m.*, B 4 c
ita, I 242; II 752; ita est, ita vero, ita profecto, non ita, II 72
Italia, I 22, 52, 180; II 666; Italia superior, I 313, II 765
itaque, I 251; II 72, 437
iter, *n.*, I 195, 219; 199, 200, 345, 392; II 253; 255 (per); 311 (prohibere); 349 (ex); 360 (vertere); 665; 746 (diversus); 752; B 9 a
iterum, II 305, 410
Ithaca, *f.*, II 806
iubar, *n.*, I 356
iubere, II 752; (iussus; iussum) II 752
iucunde, II 752
iucundus, (iucundior, iucundissimus), I 22, 124, 391; II 41, 42, 154
iudex, *m.*, I 365
iudicare, II 122, 235; 347 (de); 349 (ex); 395; 593; 753; iudicari, II 37, 593
iudicium, *n.*, II 748 (facere), 752
iuglans, *f.*, B 9 c
iugulare, II 395
iugum, *n.*, I 426
Iulia, *f.*, II 631
Iulius, *m.*, I 23, 499; II 86; 631 (I. Philippus)
Iulus, *m.*, II 53
iumentum, *n.*, II 336, 480
iungere, II 566, 753; iunctus, II 753
iuniperus, *f.*, I 183; B 5 a
Iunius, *m.*, I 23, 499
Iuno, *f.*, I 345
Iuppiter, *m.*, I 344, 345; I. Feretrius, II 630; Capitolinus, Olympicus, II 806
iurare, II 72, 235; 354 (per)
ius, *n.*, I 23, 320; 426 (ius gentium); 365 (iure); II 6; 593 (par); 750 (hospitium); 768 (violare); 301 (discere i. civile); iura, *n. pl.*, II 566
iussu, I 442

iussum, *n.*, II 752 (iubere)
iussus, II 752 (iubere)
iuste, II 566
Iustinus, *m.*, II 410
iustus, I 23, 110, 113, 114; iustissimus, II 21; iusta, *n. pl.*, I 496
iutus, II 437 (iuvare)
iuvare, I 462; II 437; iuvat, II 236, 253, 438; iutus, II 437
iuvenca, *f.*, II 480
iuvenicus, *m.*, II 437, 480
iuvenilis, *e.*, II 6
iuvenis, *m.*, I 351, 494; II 652
iuventus, *f.*, I 391; II 88; B 10 a; B 13 b

K.

Kaeso, I 17
Kalendae, I 17; II, 47, 86; B 16 b
Karthago, I 16; (*viz* Carthago)

L.

L. = Lucius
Labienus, *m.*, II 305; *viz* Attius
labor, *m.*, I 219; II 397 (suscipio), (sustineo); 585 (agere, actus); 593; 749 (frangere); 750 (in); 756 (patientia); B 6 c
laborare, I 56, 201; II 72, 325, 330
laboriosus, I 22, 124; II 593; B 2 a
labrum, *n.*, II 593

lābrum, *n.*, II 593
lac, *n.*, I 392; II 568; B 13 c
Lacaena, *f.*, II 305
Lacedaemon, *f.*, II 438, 666
Lacedaemonii, *m.*, I 365, 462
laccerta, *f.*, II 576
laccessere, II 753
lacrima, *f.*, I 392, 419; II 356 (prae)
lacrimare, I 100, 103
lacteus, B 7 c
lacus, *m.*, I 295, 302, 303; II 253
laedere, I 481; II 566;
laesus, II 82
C. Laelius Sapiens, *m.*, II 492
Laërtius, *m.*, II 35
laeta, *n. pl.*, II 305, 753
laetari, II 769
laete, II 653, 753
laetitia, *f.*, I 130; II 309 (parare); 54 (summus)
laetus, I 110; II 305, 593, 651, 653
lana, *f.*, I 426
lapideus, II 753
lapis, *m.*, I 392; II 593 (l. Parius); 753 (lapides); B 7 c; B 13 a
laqueus, *m.*, II 753
largiri, II 769
largus, I 426
larva, *f.*, II 154
lassus, I 15
late, II 566
latebra, *f.*, I 120
later, *m.*, B 6 c
latere, I 486; II 253
Latinus, I 141; II 87 (feriae); 806 (urbs)

Latium, *n.*, I 501; B 5 b
Latona, *f.*, I 178
latrare, II 72
latratus, *m.*, I 462
latro, *m.*, II 395; 756 (petere)
latrocinium, *n.*, II 344, 593
latus, a, um, I 124; (latissimus) II 154, 172
latus, *n.*, I 392
laudabilis, *e.*, II 123, 132
laudandus, II 212
laudans, II 31
laudare, I 46, 49, 62, 98, 174, 177, 210, 214, 216, 226, 227, 228, 229, 230, 237, 238; II 31, 81, 82 a j.; laudans, II 65
laudaturus, II 383
laureus, I 426
laurus, *f.*, I 183, 291; B 5 a; B 15 b
laus, *f.*, I 219, 365; II 491 (ingens); 502 (tribuere); 594 (merere); B 10 a
lautus, II 438
lavare, I 295, 486; II 399, 438, 593
laxus, B 7 c
lea, *f.*, leaena, *f.*, II 480; B 4 a
lebes, *m.*, B 7 a
lectulus, *m.*, II 753
lectus, *m.*, I 442; II 438
legatus, *m.*, I 426; II 347, 588 (de); 354, 597 (per); 356 (pro)
legens, II 65
legere, I 47, 306, 318; II 37; 492; legor, II 37

legio, *f.*, I 373; II 394 (constituere); 562 (conscribere); B 8 c
 legionarius, *m.*, I 22, 104; II 492
 (lacus) Lemannus, II 569
 lenire, I 357, 366, 416, 417, 418; II 798
 leo, *m.*, I 194, 200; II 480; 740 (capere); B 4 a; B 6 c; B 8 b
 lepos, *m.*, B 6 c
 lepus, *m.*, I 392, II 480; B 4 a; B 8 b; B 14 b
 Lernaesus, II 806
 Leuctra, *n.*, I 181; B 5 b; Leuctricus, II 434 (calamitas), II 438
 levare, I 122, 374; 442 (tussis); II 305
 levis, *e*, I 435; II 40 (levior)
 levitas, *f.*, II 253; B 10 a
 lēvitas, *f.*, B 10 a
 lex, *f.*, I 24, 315; II 305; 313, 593 (suadere); 329; 394 (currere); 396 (observare); 564 (edicere); 570 (scribere); 585 (l. agraria); 752 (iubere); 800 (sancire); B 10 b
 libens, I 457, 472; II 653
 libenter, I 18, 131; II 594; libentissime, II 6
 Liber, eri, *m.*, II 492
 liber, era, erum, I 135, 137, 251; II 594; (liberior, liberrimus) II 10, 20; 594 (res publica)
 liber, bri, *m.*, I 151; II 236, 312, 566, 590, 742 (conficere), 768 (volvere)
 Libera, *f.*, II 493
 Liberalia, *n.*, II 35, 492
 liberare, I 241, 392, 403; II 30, 53, 103, 306, 594
 libere; liberius, II 594; liberrime, II 815
 liberi, *m. pl.*, I 29, 179; II 90; B 16 b
 libertas, *f.*, I 219; B 10 a; II 312 (servare); 594
 libido, *f.*, I 374; II 753
 libra, *f.*, II 246, 253
 libri Sibyllini, I 293; II 312
 licet, licere I 481; II 212, 354
 licet, (*spojka*), II 220
 M. Licinius Crassus, *m.*, II 628
 lictor, *m.*, I 442
 lignator, *m.*, II 753
 ligneus, I 365; II 594
 lignum, *n.*, I 440; II 594
 ligo, *m.*, B 6 c
 limes, *m.*, I 392; B 7 a
 linea, *f.*, I 320
 Lingones, *m.*, II 306
 lingua, *f.*, I 140; II 500 (studere)
 linter, *f.*, I 348, 426; B 9 a
 Liris, *m.*, I 501
 lis, *f.*, I 354; II 437 (implicare); 438; B 10 c
 Liscus, *m.*, II 806
 littera, *f.*, I 141; II 570; B 16 a
 litterae, *f. pl.*, I 141; B 16 a; II 53, 594 (mandare); 307 (mittere); 354 (per); 374 (studia); (566), 569 (radix); 594 (artes); 745 (discere); 747 (excolere); 749 (fovere); 751 (incumbere)
 litus, *n.*, I 408
 T. Livius, *m.*, I 151
 Livia Drusilla, *f.*, II 566
 locare, II 306
 locuples, I 458, 473; II 350 (facere)
 locus, *m.*, I 462; II 348 (ex); 350 (facere); 351 (habere); 438; 765 (suus); 798; B 15 c
 locusta, *f.*, II 768
 longe, II 22, 665
 longinquus, II 306
 longitudo, *f.*, I 462; B 8 c
 longus, I 124; 442 (navis); (longior, longissimus) II 12, 19, 41, 171, 154
 loquax, II 154, 171
 loqui, loquor, II 356 (prae)
 lubricus, I 462
 Lucania, *f.*, II 493; Lucani, *m.*, II 493; Lucanus, *a, um*, II 493
 lucere, I 271; II 493
 lucerna, *f.*, I 122
 lucet, II 493
 C. Lucilius, II 631
 luctus, *m.*, I 374, 462; II 486 (complere)
 Lucullus, *m.*, II 253
 lucus, *m.*, I 313

ludere, I 318; II 566
 ludus, *m.*, I 151; II
 87; 350, 748 (face-
 re); 354 (per); 397
 (spectare); 798 (fie-
 ri); B 16 a
 luere, II 594, 753
 lugere, II 493, 594
 lumen, *n.*, I 259
 luna, *f.*, I 241; II 253
 (l. plena), 757
 lupa, *f.*, I 419; II 480;
 B 4 a
 Lupercalia, *n.*, II 35
 lupus, *m.*, I 69; II
 480, 576; B 4 a
 lusciniā, *f.*, I 288; II
 480; B 4 a
 lustrare, II 253
 lux, *f.*, II 6, 88, 594,
 674; 754 (mittere);
 798 (fierī); B 10 b
 luxuria, *f.*, I 201; II
 738 (assuescere), 753
 luxuriosus, II 410
 Lycia, *f.*, II 631; Ly-
 cius, II 631
 Lycurgus, *m.*, II 567
 Lydi, *m.*, II 306
 lynx, *m. f.*, II 480
 Lysippus, *m.*, II 567

M.

M. = Marcus
 M' = Manius
 Macedo, *m.*; Macedo-
 nes, *m. pl.*, II 154
 Macrinus, *m.*, II 632
 Maecenas, *m.*, II 806;
 C. Cilnius M.
 maerere, I 486
 maeror, *m.*, B 6 c
 maestus, a, um, II
 653, 753
 magis, II 154, 306;
 598 (placere); multo

magis, II 53; magis
 quam, I 335, II 306;
 magis solito, II 15;
 (II 148)
 magister, *m.*, I 24, 69,
 89; B 2 c
 magistra, *f.*, I 14, 42,
 167; II 654; B 2 c
 magistratus, *m.*, I
 315; II 601 (summus)
 Magnesia, *f.*, II 53
 magnificus, I 293; II
 407, 410
 magnitudo, *f.*, I 335;
 II 356 (prae), (pro);
 760; B 8 c
 magnopere, I 272; II
 171
 magnus, I 124, 392; II
 54; II 740 (causa);
 magni (habere) II
 351; magno (emere)
 II 590; maior, I 23;
 II 15, 110, 111; 104
 (pars); 171; maior
 natu, II 154, 200,
 201; maiores, *m. pl.*,
 II 201, 297 (apud),
 753; maiora, *n. pl.*, I
 496, II 53; maximus,
 II 110; maximus na-
 tu, II 154, 200, 201
 maiestas, *f.*, II 253
 maior, maius, *viz*
 magnus
 Māius, *m.*, I 499; II
 86; B 16 c
 mala, *n. pl.*, II 306
 maledicus, II 407, 410
 malevolus, II 407, 410
 malle, malo, II 810,
 811
 malum, *n.*, I 201, 495;
 II 306, 343 (cavere),
 594; (*viz* mala, *n.*
pl.)
 mālum, *n.*, I 183

malus, a, um, I 124;
 II 591 (fides); peior,
 pessimus, II 110,
 111, 756
 mālus, *f.*, I 183; B 5 a
 mancipium, *n.*, II 410
 mandare, I 92; II 306,
 329; I 93, II 594
 (memoriae *m.*); I
 152 (equum *m.*); I
 487, II 130, 594 (fu-
 gae se *m.*); II 53,
 594 (litteris *m.*); II
 594 (animis *m.*); II
 753 (imperium *m.*)
 mandatū, *n.*, II 123
 mane, II 86 (multo
m.); 86 (h. die *m.*);
 816 (primo *m.*)
 manere, II (123), 399,
 493, (567), 753; II
 38; mansurus, II 384
 Manes, *m. pl.*, B 16 b
 manifestus, II 253;
 manifestum est, II
 236, 253
 manipulus, *m.*, II 154
 Manius Aquilius, *m.*,
 II 626, 532
 mannus, *m.*, II 480
 mansurus, *viz* manere
 mantele, (mantile),
n., II 511; B 13 c
 Mantua, *f.*, II 806
 manus, *f.*, I 291; II
 346 (de); 354 (per);
 372 (inicare); 438
 (lavare); 742 (conse-
 rere); 755 (pandere)
 mappa, *f.*, II 511
 Marathon, *f.*, II 403;
 Marathonius, a, um,
 II 408, 442
 Marcus, (Ancus M.;
 Cn. Marcus Coriola-
 nus), *m.*, II 253, 245,
 248

Marcellus, *m.*, I 294
 Marcus Antonius, II 626, 632; M. Aurelius, II 632
 Mardonius, *m.*, II 493
 mare, *n.*, I 355, 356, 365, 460; 409 (terra marique); II 353, 597 (per); 815, 816 (maria et montes)
 margo, *m.*, B 7 b, B 8 c
 Maria, *f.*, I 103
 marinus, B 7 b
 marita, *f.*, II 90
 maritimus, II 753
 maritus, *m.*; mariti, *m. pl.*, II 90
 Marius, *m.*, I 442, II 103
 marmor, *n.*, I 259; II 346 (de); 594; B 9 a
 marmoreus, II 253
 Mars, *m.*, I 462; 458 (anceps)
 Martius, *m.*, I 293, 499; II 86; B 16 c
 mas, *m.*, II 432 (equus); 480 (felis); B 4 a; B 12 b
 masculus, *m.*, II 480 (sus)
 Massilia, *f.*, II 806
 mater, *f.*, I 285, 348; II 90
 maternus, II 90 (avus)
 matertera, *f.*, II 90
 matrimonium, *n.*, II 563 (ducere); 567
 Matrona, *f.*, B 4 b
 matrona, *f.*, II 753
 maturare, II 253, 283, 284, 753
 maturus, II 438; B 9 a
 matutinus, I 252; II 86 (hora)
 Mausoleum, *n.*, II 806
 Mausolus, *m.*, II 806
 maxime, I 392; II 148, 154, 594; (immo *m.*, immovero *m.*) II 594
 Maximinus, *m.*, II 632
 maximus, *viz* magnus
 me, I 130
 meare, II 123
 mecum, *viz* ego; II 5
 Medea, *f.*, II 806
 mederi, II 815
 medicamen, *n.*, I 442
 medicamentum, *n.*, II 396
 medicina, *f.*, I 17, 42
 medicus, *m.*, I 17, 69; II 481 (adhibere)
 medius, a, um, I 374; II 346 (de; nox); 353 (per; urbs); 410 (nox); 652
 mel, *n.*, I 442; B 13 c
 melior, *viz* bonus; melius; II 72, 111, 434, (438)
 membrum, *n.*, I 392
 meme, memet, II 4
 meminisse, meminire, II 235, 293, 306
 Memnon, *m.*, II 632
 memor, I 473, 474, 475
 memoria, *f.*, I 92; 178, 426, 442; II 254, 306; 355 (post); 493; 594; (mandare) I 93, II 594; (prodere) II 254, 236, 759; (repetere) II 763; (servare) II 312; (tenere) I 272, II 236; (tradere) II 254, 766
 Memphis, *f.*, II 632, 665
 mendacium, *n.*, II 103
 mendax, (*prid. jm.*), I 459, 472; II 406 (mendacissimus); (*podst. jm.*), I 374
 Menelaus, *m.*, II 567
 mens, *f.*, I 462; II 306; B 9 c
 mensa, *f.*, I 77; II 438
 mensis, *m.*, I 353, 419, 501; II 53 (December); 86 (extremus, Aprilis *atd.*); 86 (bis in *m.*); B 7 c
 mentio, *f.*, II 236, 254
 mercator, *m.*, I 463
 mercennarius, II 254, 567
 merces, edis, *f.*, II 561 (conducere); 567; B 9 a
 Mercurius, *m.*, I 105
 merere, I 374; II 493, 567, 594; meritus, II 567
 mereri, II 347, 348, (de) (bene, optime); 815
 merges, *f.*, B 9 a
 meridies, *m.*, I 298, 302; B 15 c
 merito, II 22, 154
 meritum, *n.*, II 103; 356 (pro)
 meritus, a, um, I 463; II 493, 567
 merula, *f.*, II 480
 merx, *f.*, I 348, 392; B 10 a; merces, (*plur.*), II 753
 Messana, *f.*, II 154
 messis, *f.*, I 15; B 10 b
 -met (*prtklonka*), II 4
 meta, *f.*, II 72
 metallum, *n.*, I 70; (*plur.*) II 348 (ex)
 metere, II 753

metiri, II 349 (ex)
 metrum, *n.*, II 254
 metuere, I 318, 486;
 II 306, 307, 372, 376
 metus, *m.*, I 276; II
 103; 350 (facere);
 356 (prae); 372 (in-
 cidere); 751 (ingens);
 376 (metus est; in
 metu sum; metus in-
 cidit)
 meus, mea, meum, I
 153, 154, 155; II 145;
 meum, *n.*, I 495; mei,
m. pl., I 494
 micare, II 81, 567, 594
 migrare, I 442, 486
 miles, *m.*, I 194, 197,
 198, 219; II 352 (im-
 perare); 652; 740
 (capere)
 Milesius, II 372
 milla, II 33, 34, 194,
 196, 198; singula mi-
 lia *atd.*, II 56
 milies, II 18
 militaris, *e*, I 435
 militia, *f.*, I 392, II
 488, 493; domi mili-
 tiaequae, I 392, II 488,
 493
 mille, I 224; II 196,
 197; 201
 millesimus, I 190; II
 77
 Milo, *m.*, II 806
 Miltiades, *m.*, I 26,
 233
 miluus (milvus), *m.*,
 II 480
 minae, *f. pl.*, II 493;
 B 16 b
 minari, II 235
 minax, I 460, 472
 Minerva, II 45, 307
 minime, II 155
 minimus, *viz* parvus;
 (m. natu) II 154, 200,
 201
 minister, *m.*, I 17, 24,
 69, 442
 ministerium, *n.*, II
 438
 ministra, *f.*, I 92
 ministrare, I 392; II
 254
 minor, minus, *viz* par-
 vus; II 102; 111;
 154, 200, 201; mino-
 res, *m. pl.*, II 201;
 minus, II 155, 493;
 non minus quam, II
 493; (minoris eme-
 re) II 590
 Minos, *m.*, II 807
 Minotaurus, *m.*, II
 807
 minuere, I 306, 335;
 308, 309, 310, 331,
 332; II 594
 minus, *viz* minor; II
 155
 mirabilis, *e*, II 103
 miraculum, *n.*, II 753
 mire, II 171
 mirifice, II 171
 mirus, I 181; II 397
 (species); II 798
 miscere, I 487; II 307,
 493; misceri, II 307;
 mixtus, II 493
 miser, (miserior, mi-
 serrimus), I 135; II
 123; 594 (sors); 20,
 41, 44
 misereri, II 769, 815
 miseret me, II 343
 (cavere); 594
 misericordia, *f.*, I 463;
 II 754 (movere)
 misericors, II 123
 missus, I 15 (mittere)
 Mithridates, *m.*, I 426
 mitigare, I 442
 mitis, *e*, II 22, 43
 mittere, I 336; II 236
 (ad); 254, 307; 307
 (litteras *m.*); 347
 (de); 396 (epistulam
m.); 567 (auxilio
m.), (fabulam *m.*);
 588 (de); 594 (tela
m.); 753
 mixtio, *f.*, I 26
 mixtus, *viz* miscere
 mobilis, *e*, II 254, 307;
 mobilia substantiva,
 B 2 c
 moderatus, I 463
 modestia, *f.*, I 26, 52,
 53
 modestus, I 141
 modice, II 798
 modo, I 242; modo —
 modo, I 242
 modus, *m.*, I 438 (ad-
 hibere); II 103; 481
 (adhibere); 761 (qui-
 dam)
 moenia, *n. pl.*, I 356;
 II 586 (ascendere);
 595 (munire); 600
 (restituere); B 16 b
 mola, *f.*, II 754
 molere, II 754
 molestia, *f.*, I 365
 molestus, I 243; B 9 a
 mollire, I 357, 366,
 486; II 154
 Molon, *m.*, II 438
 momentum, *n.*, II 798
 monedula, *f.*, II 480
 monens, II 93
 monere, I 271; 47,
 263, 264, 265, 268,
 269, 270, 280, 281,
 283; II 81, 329; 352,
 353; 490 (graviter),
 493; monitus, II 82;
 moniturus, II 383,
 384

Moneta, *f.*, II 626
 monitus, moniturus,
viz monere
 mons, *m.*, I 348; II
 171; 348 (*ex*); 494
 (Mycalē); 627 (Ca-
 pitolinus); 633 (Pa-
 latinus); 756 (*pete-*
re); B8a
 monstrare, I 56; 14,
 17, 48, 100, 175, 176,
 209, 215
 montanus, I 313;
 (*subst.*) II 103
 monumentum, *n.*, I
 463; II 254; 747
 (*exigere*); 754
 morbus, *m.*, I 130; II
 314 (*vexare*); 372
 (*incidere*); 437 (*im-*
plicare)
 mordere, II 494, 754
 mori, morior, II 754,
 769
 mors, *f.*, I 219; II 487
 (*debere*); 594 (*lue-*
re); 755 (*occumbere*);
 801 (*tollere*); B
 9c
 mortalis, *e*, I 435
 mortalis, *m.*; morta-
 les, *m. pl.*, II 494
 mortifer, I 135
 mortui, *m. pl.*, I 365,
 495
 mortuus est, *viz* mori
 mortuus, *a, um*, I 365;
 II 300, 653, 798
 mos, *m.*, I 202; II 347
 (*de*); 399, 562 (*corri-*
gere); 399 (*emenda-*
re); 591 (*exuere*);
 595; 596 (*observa-*
re); B6c
 Mosa, *m.*, B4b
 Mosella, *m.*, B4b
 motus, *a, um*, II 754
 (*movere*)

motus, *m.*, I 286, 463;
 II 396
 movere, I 463, 486; II
 212, 353 (*se m.*); 298
 (*castra*); 329; 353
 (*arma*; *bellum*; *cas-*
tra; *odium*; *senatu*;
urnam m.); 494, 754;
 moveri, II 254, 353;
 motus, II 754
 mox, I 24; II 72
 Mucius, *m.*, II 494;
 (C. Mucius Scaevo-
 la)
 mulcere, II 494
 mulier, *f.*, I 195, 200;
 II 346 (*de*); B2a
 multa, *n. pl.*, *viz* mul-
 tus
 multare, II 103
 multitudo, *f.*, II 356
 (*pro*); 595; 599 (*pro*);
 B8c
 multo magis, II 53;
 multo, II 104, 754;
 non multo post, II
 104
 multum, II 117, 754
 multus (*plus, plures,*
plura; plurimus; plu-
rimi; plurimum); I
 124, 170, 171, 172;
 II 13, 111, 116, 117,
 118; II 86, 53 (*multa*
nocte); 346 (*de; multa*
nox); 72 (*multa*
aqua); 567 (*multi ex*
nostris); multa, *n.*
pl., I 365, 496
 mulus, *m.*, II 480
 Mummius, *m.*, I 403;
 II 494
 mundus, *m.*, II 154;
 753 (*miraculum*)
 municipium, *n.*, II 664,
 754
 munificus, II 407, 410

munire, I 357, 366; II
 595, 798
 munitio, *f.*, II 307; 349
 (*extra*)
 munus, *n.*, I 320; II
 307; (*m. est*) II 329
 murena, *f.*, II 576
 murex, *m.*, II 768, B
 8a, b
 murus, *m.*, I 217; II
 254; 346 (*de*); 563
 mus, *m., f.*, I 354; II
 480; B 4a; B 8b; B
 14b
 Musa, *f.*, I 14, 42
 musca, *f.*, II 768
 musculus, *m.*, II 480,
 754
 musica, *f.*, II 488 (*do-*
cere); 494
 mustela, *f.*, II 480
 mutabilis, *e*, II 754
 mutare, I 131, 484,
 486; II 399 (*animum*
m.); 438 (*mutari*)
 mutatio, *f.*, I 242
 Mutina, *f.*, II 665, 807
 Mycale, *f.*, II 494
 Mycerinus, *m.*, II 632
 Mylae, *f.*, II 632
 myrtum, *n.*, I 183
 myrtus, *f.*, I 183; B5a

N.

Cn. Naevius, *m.*, II
 154
 nam, namque, I 29,
 92; II 53
 naris, *f.*; nares, *f., pl.*,
 B16a
 narrare, I 56; II 72,
 235; 402; I 10, 11, 15,
 17, 48, 100, 175, 176,
 211, 392; narratur,
 II 236

nasci, nascor, II 781; natus sum, II 123
natalis, e, II 86 (dies); 396
natalis, m., I 498, 501; B7c; B16a; natales, m. pl., B16a
natare, II 307
natio, f., I 26, 251; II 595; B8c
natura, f., I 241, 273; II 357 (pro)
natu, II 153 (grandis); II 154, 155
natus, a, um, I 426; II 200, 595 natus sum, I 295; II 123, 200, 201, 595; (viz nascor)
nauta, m., I 35, 42; B4b
navalis, e, II 104, 494, 595
navigare, I 501; II 307
navis, f., I 347, 350; 442 (n. longa); II 45 (dominus n.); 354 (per) (naves factae); 585 (advehere); 586 (avehere); 587 (conscendere); 588 (desituere); 601 (solvere); 748 (facere); 755 (occidere); 765 (supportare); B10b
Naxus, f., I 184; B4c
—ne? I 463
nē (účel.); nē—et; nē—ac; nē—et nē; nē et—et; nē neque—neque, II 324
nē (účel.); nē—nēve, II 307, 323; nē nēve—nēve, II 324
nē (obav.); nē—et, II 377; nē—aut; nē—neque (nec); nē—nēve (neu), II 377

nē (zabraň.), (=quominus), II 361, 362
nē alicubi, II 307; nē forte, II 323; nē nemo, II 380; nē quando, II 307, 323, 357; nē quis (II 307, 323, 357, 380); nē quid, II 307, 323; nē quod, II 307, 323; nē quisquam, II 307, 323; nē ullus, II 307, 314, 323; nē umquam, II 307, 314, 323
nē (at' ne, kéž ne), II 123, 155; 159 (=utinam ne); 184, 185, 217, 218, 219, 227, 228, 229, 307,
nē, (aby ne), (účel.), II 307, 317, 319, 323, 328, 344
nē, (že; aby ne), (obav.), II 155, 307, 373, 376, 377, 378;
nē non (=ut), II 373, 376, 377, 378
nē (účel.); nē—aut; nē aut—aut, II 307, 323
nē (po slovesech:) cavere II 343; censere II 344; concedere II 344; constituere II 345; contendere II 329, 346; curare II 330, 346; decernere II 348; impellere II 352; imperare II 352; monere II 353; movere II 353
nē—quidem, I 479, 499; II 72
Neapolis, f., I 347, 348, 501; II 662, 665; B 10b

nec, viz neque; nec tamen, II 254
necare, I 295; II 595; 595 (venenum); necatus, I 336
necessarius, I 181; II 155, 172; 481 (ad); B8b
necesse est, II 798
necessitas, f., I 481; II 255 (parere); 357 (pro); B10a
nectar, n., I 356
necubi, II 307, 323
necunde, II 307, 323
nefarius, II 6; 343 (cavere); 592 (ille)
nefas, n., I 316; B2a; B14a
negare, II 53, 235
neglegens, I 457, 472
neglegentia, f., II 494
neglegere, I 481; II 72, 595, 754
negotium, n., I 242; II 440 (procedere); 763 (requiescere)
nemo, I 18, 343, 344, 478, 480, 481, 500; II 494; 762 (quisque)
nemus, n., II 396
nepos, m., I 233; II 90; B12a; Cornelius Nepos, I 374
neptis, f., II 90
Neptunus, m., II 45, 438
nequam, II 407, 410
neque, I 479; II 123; II 324; neque—neque, I 478, 479, 499, 500; neque quisquam, neque quidquam (quicquam), 357; neque tamen, II 254; neque ullus, II 314; neque umquam, II 767

nequire, nequeo, II 794
 nequitia, *f.*, II 410
 nequities, *f.*, II 410
 Nero, *m.*, I 408; II 632
 Nerva, *m.*, II 632
 nervus, *m.*, II 595
 nescire, I 367; II 235, 754
 nescius, I 481; II 653
 neu = neve, II 323;
 neu—neu, II 307
 neuter, I 342, 478
 neve, II 123, 307, 323;
 ne—neve, II 323
 nex, *f.*, B10a
 nidus, *m.*, I 17, 426
 niger, I 17, 162; 432
 (equus)
 nihil, I 17, 343, 344,
 478, 480; II 219; 350
 (habere); 357 (pro);
 741 (committere);
 745 (discere); (nihil
 certi, mali, novi, o-
 peris:) I 481, 495; II
 595, 754, 799; (pro ni-
 hilo habere) II 351;
 nihil nisi, II 307
 nil = nihil; II 799
 Nilus, *m.*, I 179
 nimis, I 442
 nimius, I 243; II 307
 nisi, I 481; II 212; 307,
 438 (nihil nisi; non
 nisi); 494 (nullus ni-
 si); II 177—183; 186,
 188
 nitidus, B14b
 nix, *f.*, I 344, 354,
 B10b
 nobilis, (nobilior, no-
 bilissimus), I 435; II
 42, 132; nobiles, *m.*
pl., I 494
 nobilitare, I 258
 nobilitas, *f.*, II 754,
 B10a

nobiscum, II 5; *viz*
 nos
 nocens, II 6; 41 (no-
 centior); 356 (pro)
 nocere, I 271; II 494;
 131 (sibi)
 nocte, I 426
 noctu, II 396
 noctua, *f.*, II 396, 480
 nocturnus, I 392, 444;
 II 495; B 9 a
 nodus, *m.*, II 739 (cae-
 dere); 750 (implica-
 re); 754
 Nola, *f.*, II 807
 nolle, nolo, II 155,
 754, 810, 811; noli!
 nolite! II 134, 155
 nolo, *viz* nolle
 nomen, *n.*, I 195, 199,
 219; II 47, 254, 495,
 567
 nominare, I 501; II
 104, 254, 495, 595;
 nominari, II 37; 47
 (ex)
 non, I 11, 50, 57, 478
 non solum — sed eti-
 am, I 180; II 324
 Nonae, *f.*, II 47, 86;
 B 16 b; B 16 c; B
 17 a
 nonageni, II 33
 nonagesimus, I 160
 nonagies, II 9
 nonaginta, I 206
 nondum, I 392; II 357
 (quisquam)
 nongeni, II 56
 nongentesimus, I 190
 nongenti, I 224
 nongenties, II 17
 nonne, II 799
 nonnihil, II 754
 nonnullus, I 316
 nonnumquam, I 463
 nonus, I 159

Noreia, *f.*, 495
 Noricum, *n.*, II 495
 nos, I 44, 45, 130; II
 4; (nobis) I 179; (no-
 biscum) II 5; (nos-
 met) II 4, 53; (nos-
 tri, nostrum, *genit.*)
 I 481, II 5; (omnium
 nostrum) II 5; (nos-
 trum uterque) II 5
 noscere, II 123; (no-
 visse, novi) II 293,
 307
 nosmet, II 4, 53; (*viz*
 nos)
 noster, *stra*, *strum*, I
 168, 169; II 146; nos-
 tri, *m. pl.*, I 495; II
 754, 567
 notare, II 254
 notum est, II 235, 254
 notus, a, um, I 125
 novem, I 205
 November, *m.*, I 499;
 II 86; B 16 c
 noveni, II 26
 noverca, *f.*, II 90
 novies, II 8, 438
 novi, novisse, *viz* nos-
 cere
 novus, I 181; nihil no-
 vi, I 495
 nox, *f.*, I 320, 348; II
 88; II 346, 347 (de);
 410 (medius); 490
 (frigus); B 10 b;
 nocte, I 426; (noctu,
 II 396); (nocte, pri-
 ma nocte, multa noc-
 te) II 53, 86
 noxius, II 254
 nubere, II 567
 nubes, *f.*, I 350; B 10 b
 nubila, *n. pl.*, II 754
 nubilus, a, um, II 53
 nucleus, *m.*, II 799
 nudus, I 293; B 7 c

nugae, *f.*, II 307; B 16 b
 nullus, I 323, 478; II 219
 num, II 761 (num quis, num quid)
 Numa Pompilius, *m.*, II 155
 Numantia, *f.*, II 633
 numeralia (cardinalia), II 247
 numerale, *n.*, II 254; numeralia cardinalia, ordinalia, *n. pl.*, II 247, 254
 numerare, I 178; II (221), 595
 numerus, I 250, 481; II 304 (in); 351 (habere); 746 (ex); 754 (in)
 Numidae, *m. pl.*, B 4 b; Numidia, *f.*, II 104; Numidicus, I 260
 nummus, *m.*, I 442; II 254; 256 (pro); 345 (constituere)
 nunquam, I 336, 479, 499; II 358 (quisquam)
 nunc, I 29, 78; nunc quoque, I 420
 nunquam, viz nunquam
 nuntia, *f.*, I 320; B 2 c
 nuntiare, I 374; II 330, 235; 347 (de); nuntiare, II 236
 nuntius, *m.*, I 26, 320; B 2 c
 nuper, II 495
 nuptiae, *f. pl.*, B 16 b
 nurus, *f.*, I 290, 291; II 90
 nusquam, I 479; II 219

nutrire, I 357, 367; II 6, 254, 799
 nutrix, *f.*, B 10 b
 nutus, *m.*, II 754
 nux, *f.*, II 749 (frangere); 799; B 10 b
 nympha, *f.*, II 438

O.

ob, I 182; II 495, 754; (ob eamque rem) II 53; (ob eam rem, causam) II 396; (quam ob rem) II 497; 751 (industria), 758 (praedicare)
 obducere, II 567
 obesse, I 246; II 183
 obicere, obicio, II 296
 obire, obeo, II 752 (sacra)
 obligatus, B 9 c
 oblinere, II 754
 obliquus, II 799
 oblivisci, obliviscor, II 235, 439 (paene)
 obnoxius, I 181, 288
 obnubere, II 755
 oboedire, I 358, 362, 363, 367; II 799 (praeceptum)
 obruere, II 595 (terra, pilum)
 obscurare, I 258; II 595
 obscurus, I 392; B 8 a; (obscurior) II 155, 171
 obsecrare, II 307, 329
 obserere, II 799
 observare, II 123, 254 (praecepta), 396 (leges), 596 (mos)
 obses, *m. f.*, II 596, (dare), 352 (impera-

re), 763 (repetere); B 12 a
 obsessus, II 495 (obsidere)
 obsidère, II 254, 495
 obsidio, *f.*, II 567, 596, 561 (cingere), 601 (solvere)
 obsistere, II 361 (quominus), 373
 obsitus, II 799 (obserere)
 obsolescere, II 755
 obstāre, II 22, 438, 361 (quominus)
 obsum, viz obesse
 obtemperare, I 62, 100, 123; II 254 (auctoritas)
 obtestari, II 307, 308, 329
 obtinere, II 596 (regnum)
 occasio, *f.*, II 354 (per), 495
 occasus, *m.*, II 88 (sol)
 occidens, *m.*, I 498; B 8 a
 occidere, II 72, 755; (occidens sol) 72, 104
 occidere, II 308, 755
 occisus, II 755 (occidere)
 oculere, II 755
 occultum, II 349 (ex) occumbere, II 755 (mors)
 occupare, I 463; II 567, 596 (urbs, imperium)
 occupatio, *f.*, II 567
 occupatus, II 308
 occurrere, II 308
 Oceanus, *m.*, II 308
 Octavianus Augustus, II 586, (567)

Octavius, *m.*, II 567
 octavus, I 159
 octies, II 8
 octingeni, II 56
 octingentesimus, I 190
 octingenti, I 224
 octingenties, II 17
 octo, I 205; II 196
 October, *m.*, I 499;
 B 2 a; B 16 c
 octogeni, II 33
 octogesimus, I 160
 octogies, II 9
 octoginta, I 206
 octoni, II 26
 oculum, *m.*, I 140; II
 438
 odi, odisse, II 293, 308
 odium, *n.*, II 104, 308,
 353 (movere), 438,
 439, 483 (asper); 596
 (in odio esse)
 Odoacar, *m.*, II 633,
 634
 odor, *m.*, I 251
 odoratus, *m.*, I 315
 Odyssea, *f.*, I 258
 Odysseus, *viz* Ulixes
 Oeta, *f.*, II 633
 offendere, I 336; II
 596
 offensio, *f.*, II 54
 offerre, offero, II 755
 officere, officio, II 361
 (quominus), 373
 officium, *n.*, I 374; II
 397 (revocare), 409 a
 745 (deserere), 440
 (praestare), 487 (de-
 terrere)
 oleum, *n.*, II 439
 olim, I 131; II 596
 olitor, *m.*, I 251
 olor, *m.*, II 480; B 6 c;
 B 8 b
 Olympia, *f.*, II 807
 Olympicus, II 807
 Olympius, II 807
 Olympus, *m.*, II 45
 omen, *n.*, II 411, 738
 (augere)
 omnino, II 308
 omnipotens, II 755
 omnis, *e*, I 436, 437,
 481 (pars); II 308
 (onus), 596, 739 (bo-
 na), 762 (quisque),
 799; 5 (nostrum);
 (omnia, *n. pl.*) I 482,
 496
 onerare, II 308
 onus, *n.*, I 442; II 308
 opera, *f.*, I 241; (dare
 operam) I 241; II
 300, II 308, 381, 596;
 B 16 a
 operire, II 799
 operosus, I 442
 opertus, II 799 (ope-
 rire)
 opes, *viz* (*ops*); též: I
 355, 426
 opimus, II 596, 601;
 B 8 a
 opinio, *f.*, II 6, 15 (ce-
 lerius), 236 (o. est),
 295, 397 (responde-
 re), 743 (contra)
 oportet, II 255
 oppidanus, I 151; II
 596
 oppidum, *n.*, I 70, 90;
 II 596, 663, 345 (con-
 stituere)
 opportune, II 755, 768
 (vox)
 opportunitas, *f.*, II
 348 (ex), 355 (per-
 suadere)
 opportunus, II 308
 opprimere, I 482, 484;
 II 568
 oppugnare, I 217; II
 596; (oppugnatus) II
 96
 (ops), opis, opem,
 ope, *f.*, I 355; opes,
f. pl., I 355, 426; II
 308; 738 (augere);
 743 (conterere); 755;
 759 (prosternere);
 B 10 a
 optare, II 72, 308,
 329; (optatus) II 72
 optimates, *m.*, I 354;
 II 748 (factio)
 optime, (*viz* bene), I
 420; II 434, 755
 optimus, (*viz* bonus),
 I 288; II 110, 172;
 568 (civis); 751 (in-
 doles); 752 (iudici-
 um)
 opulencia, *f.*, I 178
 opulentus, I 181; B 4 c
 opus, *n.*, I 202; II 308
 (animus); 356 (pro)
 ora, *f.*, II 155
 oraculum, *n.*, I 403; II
 562 (consulere)
 orare, I 62; II 329;
 353; 495; (auxili-
 um); 749 (flere)
 oratio, *f.*, I 403; II
 303 (in); 351, 490
 (habere); 356 (pro);
 B 8 c
 orbare, II 815
 orbis, *m.*, I 426, (o.
 terrarium); II 589
 (donare); B 7 c
 ordinalia, II 255
 ordo, *m.*, I 242; 394,
 463 (senatorius, e-
 quester); II 349 (ex-
 tra); B 7 a; B 8 c
 Orgetorix, *m.*, II 22
 oriens, I 498; B 8 a
 origo, *f.*, I 320; II 104,
 106; B 8 c

oriri, orior, · II 755, 788, 816; (oriens sol) II 104
 ornare, I 11, 12, 15, 17, 209, 230, 239, 392; II 6, 126, 127, 99
 ornatus, I 313; II 6; (ornator) II 14
 Orpheus, *m.*, II 396, 629
 ortus, *m.*, II 88 (primo o.; o. solis), 596
 os, oris, *n.*, I 408; II 749 (excidere), 755
 os, ossis, *n.*, I 348; II 596
 ostendere, II 755
 ostium, *n.*, I 26
 ostrea, *f.*, II 768
 Otho, *m.*, II 633
 otiosus, II 155
 otium, *n.*, I 202
 Ovidius, *m.*, I 151; II 450—452
 ovis, *f.*, I 350; II 480; B 4 b; B 10 b
 ovum, *n.*, I 140

P.

P. = Publius, I 393
 p. Chr. n., II 47
 pabulatio, *f.*, II 308; 311, 497 (prohibere)
 pacisci, paciscor, II 308, 309, 329
 paedagogus, *m.*, I 442
 paene, II 439, 472, 495, 755
 paeninsula, *f.*, I 102
 Palaestina, *f.*, II 633
 Palatium; mons Palatinus; II 633
 pallidus, II 439
 palmes, *m.*, B 7 a
 palus, *f.*, B 10 a; B 13 b

paluster, stris, stre, I 384
 pandere, II 755; passus, II 755
 panis, *m.*, I 353; II 799; B 7 c
 Panormus, *m.*, II 155
 panthera, *f.*, II 480
 papaver, *n.*, B 9 a
 Paphus, *f.*, B 4 c
 papilio, *m.*, B 7 a, b; B 8 c
 par, I 458, 473, 494; 461; II 297, 309 (atque); 309, 313 (studium); 593 (ius); par, *m. f.*, I 494
 paragraphus, *f.*, B 5 b
 parare, I 78, 100, 131, 175, 210, 320, 392, 426, 442, 487; II 255, 309 (laetitia); 356 (bellum) (pro); 396 (cena); 586 (caedes); 593 (interitus)
 paratus, a, um, II 255
 parcere, II 123, 384; parsurus, II 384
 parens, *m.*, *f.*, I 463; 296 (alter); B 2 b; B 12 a
 parentes, *m.*, I 320, 348, 463; II 90; B 12 a
 pārêre, pâreo, I 271; 367 (dolor); 442 (dcretum); II 255 (necessitas); 495; 597 (consilium)
 parere, pario, I 490; II 799
 paries, *m.*, I 392; B 7 a
 pariter, II 297 (atque)
 Parius, a, um, I 260; P. lapis, II 593

parricidium, *n.*, II 754, 755 (oblinere)
 pars, *f.*, I 348, 481; II 104, 155, 255; 349 (ex); 441 (secare); 521 (*ve zlomcich*); 568; 585 (agere); 597; B 9 c; partes, *pl.*, II 568; B 16 a
 parsimonia, *f.*, I 374; II 597
 parsurus, II 384 (parcere)
 particeps, I 473, 474, 475
 partiri, II 816
 partus, *m.*, I 302, 303
 parum, (minus, minime), II 155; 352 (habere)
 Parus, *f.*, I 260; II 104; B 4 c
 parvus, (minor, minimus), I 125; II 111
 pascere, I 427
 passer, *m.*, II 480; B 4 a; B 6 c; B 8 b; p. solitarius, II 576
 passerculus, *m.*, II 576
 passim, II 439
 passus, *m.*, I 15; II 155, 197, 597
 passus, a, um, II 755 (pandere)
 pastor, *m.*, I 392
 pastoralis, e, II 432 (canis)
 patefacere, II 123, 137, 755
 patefieri, II 755 (patefacere); 800 (solere)
 pater, *m.*, I 194, 198, 349; II 90; 309 (p. familias); B 6 c; patres, *pl.*, II 495
 patere, II 72

paternus, I 141; B 8 c
 patientia, *f.*, I 26, 53;
 II 756
 patria, *f.*, I 22, 53
 patricius, *m.*, II 597;
 (*přid. jm.*) II 597
 patrimonium, *n.*, II
 309
 patrius, I 203
 patronus, I 69
 patruelis frater (sor-
 or), II 90
 patruus, *m.*, II 90
 patulus, I 181
 pauci, *ae, a*, I 170,
 171, 172, 419; II 53,
 86, 116, 117; 346
 (de); 495; 568; pau-
 cissimi, II 155, 495;
 pauca, *n. pl.*, I 496
 paulatim, II 439
 paulo, II 597; *p. post.*,
 II 597
 paulum, II 756
 pauper, I 473, 474,
 475; (pauperior, pau-
 perrimus) II 11, 20,
 40, 44, 155; (habere)
 351
 paupertas, *f.*, I 482;
 II 304 (in); B 10 a
 Pausanias, *m.*, I 463
 pavidus, II 373, 376
 pavo, *m.*, I 463; II
 576; B 4 a; B 8 b
 pavor, *m.*, II 373, 376
 pax, *f.*, I 219, 392; II
 88, 152; 313 (suade-
 re); 347 (de); 589
 (donare); 747 (ex-
 poscere); 755 (offer-
 re); 757 (petere);
 764 (spernere); 796
 (convenire); B 10 a
 peccare, I 421; II 255
 peccatum, *n.*, II 53
 pectus, *n.*, I 219; II
 433 (ante)

pecu, *n.*, I 302, 303;
 B 4 b
 pecunia, *f.*, I 77, 78,
 436; II 246 (as);
 255; 348 (ex); 350
 (facere); 496 (prae-
 bere); 586 (collige-
 re); 596 (omnis); 757
 (petere); 762 (redi-
 gere)
 pecus, pecoris, *n.*, II
 72, 336, 568; B 4 b
 pecus, pecudis, *f.*, II
 72, 336; B 4 b; B 10 c
 pedes, peditis, *m.*, I
 219
 pedester, stris, stre, I
 24, 384; II 309
 peditatus, *m.*, I 276
 peior, (*viz malus*), (II
 111)
 pelagus, *n.*, I 85;
 B 5 b
 pellere, II 309, 756
 pellis, *f.*, I 427; B 10 b
 Pelopidas, *m.*, II 104
 Peloponnesiacus, *a*,
 um, II 104; (bello
 P.) II 104
 penates, *m.*, I 354;
 B 16 b
 pendere, pendeo, II
 155, 207; 348 (ex);
 495
 pendere, pendo, I 408;
 II 159 (tributum);
 207; 246 (as); 356
 (pro)
 Penelopa, (Penelope),
f., II 807
 penetrare, I 501; II
 373, 597
 penna, *f.*, I 463
 pensum, *n.*, II 799
 per, (*předl.*), I 182,
 251, 393, 408, 420,
 501; II 102 (dolus);
 104 (annus); 255,

353; 354 (se); 373,
 374 (stare); 411, 439,
 496, 568, 597; 744
 (descendere); 752
 (ipse); 756, 799; 800
 (renuntiare)
 peragere, I 442; II 597
 peragrare, II 155
 percellere, II 756
 percipere, percipio, I
 492, 493; II 104
 percussus, II 756 (per-
 cellere)
 percutere, percutio, I
 493; II 756
 perdere, II 296, 309;
 396 (hora)
 perditus, *a, um*, II 104
 perdives, II 155, 171
 perdix, *f.*, II 576;
 B 10 b
 perdoctus, II 155, 171
 perdomare, II 439
 peregrinus, I 252,
 393; 411 (praetor)
 pereo, *viz perire*
 perficere, perficio, I
 493; II 123, 137, 309,
 756
 perfidia, *f.*, II 756
 perfidus, I 141; II 593
 (iudicare); 597
 perfodere, perfodio, I
 493; II 799
 perfuga, *m.*, II 568
 perfugere, perfugio, I
 493
 perfundere, II 597;
 perfusus, II 597
 pergratus, II 156, 171
 Pericles, *m.*, I 482
 periculosus, I 141
 periculum, *n.*, I 70,
 403; II 309; 350 (fa-
 cere); 373, 376; 437
 (implicare); 502 (vi-
 tare); 764 (sperne-
 re)

perii, II 294; (*viz* *perire*)
 periodus, *f.*, B 5 b
 perire, pereo, II 294, 309; periturus, II 384
 peritus, I 125, 234; II 756; (*peritior*, *peritissimus*) II 42
 periturus, II 384 (*perire*)
 periuendus, II 156, 171
 perlegere, II 597
 permanare, I 393
 permanere, II 309, 310
 permiscere, II 597
 permittere, II 310, 329, 568
 permolestus, II 156, 171
 permotus, II 496 (*permovere*)
 permovere, II 310, 329, 496
 permultum, II 799
 permultus, II 799
 pernicies, *f.*, I 299; II 496
 perniciosus, I 22, 188; II 41
 pernoctare, I 367
 perpetuo, I 322
 perpetuus, II 156
 perrarus, II 156, 171
 perrodere, I 442; II 756
 Persa, *m.*, I 35; *Persae*, *m.*, I 365; II 297
 perscribere, II 597
 perseverare, II 212, 236, 284, 597
 personare, II 439
 perspicere, *perspicio*, I 493
 perstringere, II 568
 persuadere, II 329, 347, 354, 597, 756; *mihi persuadetur*, II 355; *persuasum est*, II 355, 597; *persuasum (habere)* II 351
 pertaedet, II 789
 perterrere, I 374; II 496, 568; *perterritus*, II 496
 Pertinax, *m.*, II 633
 pervenire, I 393; II 373, 799
 pes, *pedis*, *m.*, I 194, 201; II 255: 295 (*ae-grotus*); 314 (*valeo*); 571 (*trahere*); 602 (*superare*); B 12 a
 pessimus, *viz* *malus*; II 756
 pessum, II 597
 pessumdare, II 597
 pestis, *f.*, II 104
 petere (*aliquid ab aliquo*, *aliquem bello*, *ab aliquo exemplum*, *fidem*, *fugam*, *hostem*, *iter*, *magistratum*, *medicinam*, *pacem*, *urbem*, *viam*), II 124; (*alimentum*) II 396; (*honesta*) II 355; II 329
 Phaëthon, *m.*, II 807
 pharetra, *f.*, I 23, 42
 Pharnaces, *m.*, II 807
 Pharsalus, *f.*, II 104
 Pharus, *f.*, I 443; B 4 c
 phasianus (*gallus*), *m.*, II 576
 Phidias, *m.*, II 568
 Philippi, *m.*, II 633
 Philippides, *m.*, II 807
 Philippus, *m.*, I 24; II 156, 396, 631
 Philoctetes, *m.*, II 807
 philosophia, *f.*, I 23, 53, 54; II 313 (*studium*); 433 (*applicare*)
 philosophus, *m.*, I 23; II 439
 phoca, *f.*, II 480
 Phocenses, *m.*, II 373
 Phocion, *m.*, II 496
 Phoebus, *m.*, II 807
 Phoenicia, *f.*, I 463
 Phoenices, *m.*, I 393; B 12 b
 Phoenix, *m.*, B 12 b
 phoenix, *m.*, B 8 a; B 12 b
 Phrygia, *f.*, II 104; *Phrygius*, II 104
 pica, *f.*, II 576
 pictor, *m.*, II 22
 pictura, *f.*, I 393
 pictus, B 9 a; II 800 (*pingere*)
 pie, I 464
 pietas, *f.*, I 259; B 10 a
 piger, *gra*, *grum*, I 162, 164; II 310; (*pingrior*, *pigerrimus*) II 11, 20
 pila, *f.*, I 321; II 566 (*ludere*)
 pilum, *n.*, I 218; II 595 (*obruere*)
 pingere, II 568
 pinus, *f.*, I 290, 291; B 15 b
 piper, *n.*, B 9 a
 Piraeus, *m.*, II 22
 pirum, *n.*, I 183
 pirus, *f.*, I 183; B 5 a
 Pirustae, *m.*, B 4 b
 piscis, *m.*, I 350; II 576; B 4 b; B 7 b; B 8 b
 Pisidae, *m.*, II 310
 Pisistratus, *m.*, II 105

Piso, *m.*, II 411; G. Pi-
 so, II 634
 pius, I 336; II 156;
 (magis pius, maxi-
 me pius) II 148;
 (piissima) II 149
 pix, *f.*, B 10 b
 placare, II 124
 placere, I 271, 486; II
 310, (senatus); 496,
 598
 placidus, II 73; B 9 a
 plane, I 374; II 171
 planities, *f.*, II 255;
 354 (per)
 plantare, I 92
 Plataeae, *f.*, I 464; II
 296
 Plataeensis, *e.*, II 255;
 Plataenses, *m.*, II
 255
 platanus, *f.*, I 183; B
 5 a
 Plato, *m.*, I 234; II
 360 (vertere)
 plaudere, II 568
 Plautus, *m.*, II 156
 plebeius, *a, um*, II
 598; plebeius, *m.*, II
 598
 plebs, *f.*, I 427; II 35:
 346 (de); II 158, 159
 (tribunus); B 9 c
 plenus, I 141; II 757;
 B 9 a
 plerique, pleraeque,
 pleraque, II 119
 plerumque, I 180; II
 598
 plorare, II 757
 ploratus, *m.*, II 439;
 441 (sonare)
 pluere, pluit, II 255
 pluma, *f.*, II 212, 310
 plures, plura, (*viz*
 multus, plus); II 13,
 111, 116, 117
 plurimus, (*viz* mul-
 tus); II 111, 116, 117,
 118, 156, 496; 590
 (emere), 598; pluri-
 mum, II 118, 496;
 502 (valere)
 plus, (*viz* multum); II
 15, 111, 116, 117,
 118; 142 (valere);
 800 (sapere); 590
 (emere).
 Pluto, *m.*, II 46
 pluvia, *f.*, I 178
 pluvius, *a, um*, I 501;
 B 2 a
 poculum, *n.*, I 336
 poecile, II 757 (porti-
 cus)
 poëma, *n.*, B 14 c
 poena, *f.*, I 140; II
 501 (timere); 562
 (constituere); 764
 (solvere)
 Poenus, *m.*, Poeni,
m., II 105, 807; Poe-
 nicus, II 105
 poëta, *m.*, I 14, 35,
 36, 41, 42, 152, 166;
 B 2 a; B 4 b
 polliceri, II 235, 816
 Pollux, *m.*, B 12 b
 Polycrates, *m.*, II 807
 Polynices, *m.*, II 807
 Polyphemus, *m.*, II
 807
 pomarium, *n.*, I 179
 Pompeianus, II 489
 Pompeii, *m. pl.*, II 808
 Pompeius, *m.*, II 22,
 34
 Pompilius, *m.*, II 156
 T. Pomponius Atti-
 cus, II 105, 434 (At-
 ticus)
 pomum, *n.*, I 183; II
 439
 pomus, *f.*, I 183; B 5 a
 pondus, *n.*, I 393
 ponere, II 236, 255;
 346 (de); 742 (ca-
 stra) (consuescere);
 757
 pons, *m.*, I 348; II
 350, 748 (facere);
 374 (rescindere);
 B 8 a
 pontifex, *m.*, I 501
 Pontus, *m.*, II 808;
 B 4 c
 popularis, *e.*, II 757;
 populares, *m. pl.*, II
 757
 populus, *m.*, I 151; II
 297 (apud)
 pōpulus, *f.*, I 151, 183;
 B 5 a
 porca, *f.*, II 480
 porculus, *m.*, II 480
 porcus, *m.*, II 480
 Porsenna, *m.*, II 496
 porta, *f.*, I 120; II 73;
 356 (pro)
 portare, I 11, 15, 17,
 48, 56, 100, 217; II
 53
 portendere, II 256
 porticus, *f.*, I 291,
 303; II 757
 portus, *m.*, I 286, 303
 poscere, II 441 (so-
 lea); 757
 posse, possum, II 373,
 758, 790, 791; 117,
 118
 possidēre, II 256, 496
 possidere, II 757
 possum, *viz* posse
 post, (*přisl.*), II 256,
 270, 271, 597, 598;
 300 (denique; *výčet*)
 post, (*předl.*), I 259;
 II 355; 270, 271, 314;
 397 (tergum); 598
 post — quam, II 271

postea, I 443; II 256	praeceps, I 458, 473; II 652, 758	praesectus, B 7 b
posteaquam, postquam, II 439	praeceptor, <i>m.</i> , I 234	praesens, I 457, 472; II 68 (populus); 303 (in); 310, 653, 758
posterior, posterius, II 598, 652	praecipitum, <i>n.</i> , I 420; II 357 (pro), 799 (oboedire); 254 (observare)	praesentia, <i>n. pl.</i> , I 472; II 310, 311
posteritas, <i>f.</i> , II 256, B 10 a	praecipere, praecipio, I 493; II 124, 310, 329	praesentia, <i>f.</i> , II 89
[posterus], II 86, 310 (dies); 598 (annus); posteri, <i>m. pl.</i> , II 86, 310; B 16 b	praecipue, I 123	praeses, <i>m. f.</i> , B 12 a
postis, <i>m.</i> , B 7 c; B 13 a	praecclare, II 568, 758	praesidium, <i>n.</i> , I 375; II 490 (firmare); 600 (relinquere)
postponere, II 758	praecclarus, I 182; I 171, 256	praestans, I 457, 472; II 21 (praestantissimus)
postquam, II 439	praeco, <i>m.</i> , II 156	praestare; praestat; I 375; (fidem p.) I 375, 407; (se p.) I 487; II 236, 256; 436 (fides); 439, 496; 598 (se p.); I 367 a II 256 (praestat)
postremo, I 374; II 300, 598	praeda, <i>f.</i> , I 420; II 350 (facere); 589 (distribuere); 735 (adimere)	praesum, <i>viz</i> praeesse
postremum, II 598	praedicare, I 427; II 758	praeter, I 483
postremus, II 496, 598, 652, 758	praedicere, II 310, 329	praeterea, II 46
postridie, I 374	praeditus, II 6, 758	praetermittere, II 369, 373
postulare, I 427; II 329, 355, 373	praedium, <i>n.</i> , I 179	praetor, <i>m.</i> , I 321; II 356 (pro); 411 (urbanus, peregrinus)
potare, II 310	praedulcis, <i>e</i> , II 156, 171	praetorium, <i>n.</i> , II 598
potens, I 457, 472; II 41 (potentior); 354 (per), 758	praeesse, praesum, I 374; II 32, 256, 598	praevalere, II 496
potentia, <i>f.</i> , I 26, 53; II 743 (crescere)	praefectus, <i>m.</i> , I 294	praevenire, I 421; II 212
potestas, <i>f.</i> , I 321; II 351 (habere); 562 (dedere); 598; 599 (redigere); 801 (venire); B 10 a	praeficere, praeficio, I 493; II 799	Praga, <i>f.</i> , II 256
potio, <i>f.</i> , I 365; B 8 c	praematurus, II 799	pratum, <i>n.</i> , I 443
potiri, II 816	praemittere, II 310	pravus, I 322
potum, II 439; potus, a, um, II 310	praemium, <i>n.</i> , I 86, 140; II 105; 589 (distribuere); 598; 601 (statuere); 757 (petere); 795 (afficere)	precari, II 311, 329
prae, II 236 (fero); 256, 355	praenomen, <i>n.</i> , I 393	preces, <i>viz</i> prex
praeacutus, B 7 a; B 9 a	praepondere, II 758	prehendere, I 336
praebere, I 271, 272; 271 (exemplum), (se); 487 (se); II 496, 598 (se), 758	praepotens, II 156, 171	premere, I 393; II 82; pressus, II 82
	praes, praedis, <i>m.</i> , B 12 a	pretiosus, I 26, 182; II 42 (pretiosior, pretiosissimus)
	praescribere, II 310, 329	pretium, <i>n.</i> , I 179, 393; II 487 (debere); 568

prex, *f.*; (*plur.*) preces; I 365; II 397 (repudiare); B 10 a; B 16 b
 primo, II 105, 653, 758
 primores, *m.*, B 16 b
 primum, II 300, 497, 598; 256, 653, 758; (*ve vjčtu*) II 256; (ut p.), (quam p.) II 497
 primus, I 159; II 86 (adventus, concursus, nox, ortus, tempus, vesper, ver); 88 (lux, pueritia); 500 (stare); 652, 653, 759
 princeps, I 473, 474, 475; II 652; princeps, *m.*, I 498; II 311
 principatus, *m.*, I 501, 500; II 598
 principium, *n.*, I 179; (in) principio, II 87, 89, 598
 prior, prius, II 440; 652, 654; viz prius 11, 440,
 priscus, II 156, 759; Tarquinius Priscus II 157
 pristinus, I 427
 prius, II 311, 440, 654, 759 prius — quam, II 440
 priusquam, II 440, 737, 759
 privare, II 598, 411; privatus, II 411, 598
 pro, I 218, 336; II 256; 351 (habere); 356; 409 (dimicare); 433 (ante); 440; 501 (tempus); 599; 745 (dicere); 759; 765 (stare)
 proavia, *f.*, II 90
 proavus, *m.*, II 90, 759
 probare, I 178, 408
 probe, II 799
 probitas, *f.*, II 53; B 10 a
 Probus, *m.*, II 634
 probus, I 203; B 2 a; B 4 b
 procedere, II 349 (extra); 396, 440, 568
 procella, *f.*, I 250
 proceres, *m.*, B 16 b
 procerus, I 182; B 8 c
 procreare, II 7
 procul, II 105; 798 (haud)
 procus, *m.*, II 753 (laccessere); 759
 prodere, I 443; II 254; 759; proditum est, II 236, 254 (memoria)
 prodesse, prosum, II 157, 624
 proditio, *f.*, II 100 (accusare); 105; B 8 c
 producere, II 356 (pro); 816
 proelium, *n.*, I 218, 406; II 88; 409, 488 (dimicare); 564, 747 (excedere); 586 (committere); 600 (restituere); 603 (vincere); 753 (laccessere)
 proficisci, proficiscor, II 295, 665, 759
 profligare, I 375
 profluere, I 427
 profugere, II 759
 profuturus, II 157, 624
 progener, *m.*, II 90
 progenitor, *m.*, II 90
 prohibere, II 311, 363, 373, 497; prohiberi, II 311, 366, 367, 373, 497
 proles, *f.*, II 156
 Prometheus, *m.*, II 808
 promissum, *n.*, II 497
 promissus, II 568, 569
 promittere, II 568
 promovere, II 311
 pronepos, *m.*, II 90
 proneptis, *f.*, II 90
 pronuntiare, II 497
 pronurus, *f.*, II 90
 propagare, II 599
 prope, (*přisl.*) I 151; II 665 (ab); 759 (propius, proxime; prope erat, ut); 472 (*s ind. pf.*)
 prope, (*předl.*), I 501
 properare, I 11, 15, 17, 48, 56, 100, 175, 210; II 353 (monere)
 propinare, II 799
 propinqua, *f.*, II 90
 propinquus, *m.*, II 90; 105; (*přid. jm.*) II 105, 759
 propius, II 759
 proponere, II 799
 propositum, *n.*, II 351 (habere); 487 (deterere); 497
 propugnator, *m.*, II 440
 propter, I 336
 propulsare, II 396, 412
 prorsus, II 156, 171
 proscribere, II 569; proscriptus, II 569, proscripti, *m. pl.*, II 569
 Proserpina, *f.*, II 808
 prosocer, *m.*, II 90

prospectare, II 347
 (de)
 prosper, I 135
 prospicere, prospicio,
 II 311, 330
 prosternere, II 759
 prosum, *viz* prodesse
 Protagoras, *m.*, II 569
 proverbium, *n.*, I 273;
 II 212, 599
 providens, II 396
 providere, II 311, 330,
 381, 396, 497
 provincia, *f.*, I 408; II
 349 (extra); 71 (Gal-
 lia)
 proxime, II 759
 proximus, II 53; 87
 (senatus); 652; B 7 a
 prudens, I 455, 457,
 472; II 653, 760;
 (prudential, prudent-
 tissimus) II 11, 19,
 41, 42
 prudenter, II 760
 prudentia, *f.*, II 53
 prunum, *n.*, I 183
 prunus, *f.*, I 183;
 B 5 a
 Prusias, *m.*, II 808
 psalmus, *m.*, II 256
 psittacus, *m.*, II 576
 Ptolomaeus, I 443
 pubes, I 473, 474, 475
 publice, I 336; II 53,
 105
 publicum, *n.*, II 373,
 762
 publicus, II 256;
 B 13 b
 puella, *f.*, I 10, 36, 41;
 B 2 a
 puer, *m.*, I 69, 83,
 113, 114; II 73, 651,
 652; pueri, *m.*, II 90
 puerilis, *e*, II 799
 pueritia, *f.*, II 88, 89
 pugio, *m.*, II 569;
 B 7 b; B 8 c
 pugna, *f.*, I 42; II 312;
 595; 602 (superare);
 665 (p. facta); 739
 (capessere)
 pugnare, I 11, 15, 17,
 48, 56, 100, 175, 211;
 II 100; 157, 356
 (pro); 396, 599
 pulcher, I 23, 162,
 164, 165; (pulchrior,
 pulcherrimus) II 10,
 12, 20, 41, 44, 157
 pulchre, (pulchrius,
 pulcherrime), II 760
 pulchritudo, *f.*, I 260;
 B 8 c
 pullus, *m.*, II 157, 336,
 480 (p. equi, p. galli-
 naceus), 576 (colum-
 binus)
 puls, *f.*, B 9 c
 pulsare, II 440
 pulvis, *m.*, I 393;
 B 6 c; B 7 c; B 13 a
 punctim, II 569
 Punicanus, II 807;
 Puniceus, II 105,
 807; Punicus, II 105,
 807
 punire, I 358, 362,
 363, 367; II 799
 puppis, *f.*, I 347, 350;
 B 10 b
 purgare, I 78; II 236
 purpureus, B 8 c
 purus, a, um, I 443
 putare, I 486; II 22,
 235; 356 (prae); 357
 (pro); 402, 599; 795
 (alienus)
 puteus, *m.*, II 799
 pyramis, *f.*, II 599;
 B 13 a
 Pyrrhus, *m.*, II 256
 Pythia, *f.*, I 393

Q.

Q. = Quintus, I 393
 quā, I 93; II 599
 quadrageni, II 33
 quadragesimus, I 160
 quadragies, II 9
 quadraginta, I 206
 quadrans, II 246 (as)
 quadringeni, II 56
 quadringentesimus, I
 189
 quadringenti, I 224
 quadringenties, II 17
 quadrupes, (*m. f.*), I
 473, 474, 475; II 760
 quaerere, I 443, 486;
 II 599, 760
 quaeso, quaesumus,
 II 311, 623
 quam, I 202, 365, 427,
 434; (tam — quam)
 I 464; (*u kompar.*)
 II 13, 15; (*abl. cas.*
miry) II 271; (quam
 primum) II 497
 quam ob rem (cau-
 sam), II 497, 649
 quamquam, I 295
 quando, I 93; II 357,
 599; (ne quando) II
 323
 quanto, II 106
 quantum, I 365; II
 497
 quantus, II 73, 497
 quare, II 73, 649
 quartus, I 159, 224
 quasi, I 259
 quassare, I 393
 quater, II 8; qu. in
 die, II 89; (*viz ter*)
 II 760
 quater, quatio, I 490,
 493
 quaterni, II 25
 quattuor, I 205; II 196

quattuordecim, I 205
 -que, I 106; II 53; (ob
 eamque rem) II 53
 queo, quire, II 794
 quercus, f., I 24, 290,
 291, 302, 303; B 15 b
 qui, quae, quod, I 247,
 248, 249; II 357, 648
 qui (quis), qua, quod,
 (*neurč.*), II 357, 761;
 (ne quod) II 323, 357
 quia, II 73, 497
 quid? II 73, 357, 599;
 (quid rei?) II 357;
 (*viz táz. a neurč.*
 quis)
 quidam, quiddam;
 quidam, quaedam,
 quoddam, II 53, 760,
 348 (e, ex)
 quidem, II 256
 quies, f., I 393; II 35;
 B 9 a
 quiescere, II 569
 quin, II 211 (dubito),
 362, 368, 369, 370,
 373, 374
 quinarius, II 246 (as)
 L. Quinctius Cincin-
 natus, II 73; T.
 Quinctius Flamini-
 nus, II 808
 quindecim, I 205
 quingeni, II 56
 quingentesimus, I 189
 quingenti, I 224
 quingenties, II 17
 quini, II 26
 quinquageni, II 33
 quinquagesimus, I 160
 quinquages, II 9
 quinquaginta, I 206;
 II 196
 Quinquatrus, f., I 292;
 II 45
 quinque, I 24, 205; II
 196, 197

quinqies, II 8
 Quintilis, I 498
 quintus, I 159
 quire, queo, II 794
 quis, quid? I 93; II
 357, 599; (*viz quid?*)
 quis, quid, (*neurč.*), II
 357, 599, 761; (ne
 quis, ut ne quis) II
 323, 324
 quisquam, quidquam,
 quicquam, II 357,
 323 (ne qu.)
 quisque, quidque;
 (quisque, quaeque,
 quodque), II 157, 87
 (tempus), 356 (pro),
 761
 quisquis, quaequae,
 quidquid, II 762
 quo, I 93; II 106, 664
 quo facto, II 649, 748
 quo factum est, II 649,
 748
 quo quis, II 761
 quoad, II 762
 quod, (*viz qui*)
 quod, (*spojka*), I 24,
 29, 103; II 351, 352
 (habeo)
 quodsi, II 649
 quominus, II 361 až
 365, 361, 362, 374
 quondam, I 427
 quoniam, II 799
 quoque, I 420; (nunc
 qu.) I 420
 quot, I 365
 quotannis, I 336
 quotiens, II 497
 quotus, II 47 (annus),
 303 (hora), 521

R.

radius, m., II 799
 radix, f., I 393, 501; II
 569 (litterae); 585

(agere); 599; 800
 (sub); B 10 b
 ramosus, I 336
 ramus, m., 443
 rana, f., I 140; II 576;
 B 4 a; r. marina, II
 768
 rapax, I 460, 472
 rapere, rapio, I 490;
 II 599, 205
 rapidus, I 408; B 4 b;
 B 7 c; B 8 a
 rapina, f., II 497
 raro, I 123
 rarus, (rarior, rarissi-
 mus), I 394; II 44;
 651, 652, 762
 ratio, f., I 408, 464
 (expers); II 351 (ha-
 bere); 353 (monere);
 440; B 8 c
 ravis, f., B 10 b
 recedere, I 408; II
 569
 recens, I 457; II 762;
 recentia, n. pl., II
 311
 receptus, m., I 409; II
 739 (canere)
 recipere, recipio, II
 236, 257, 569, 762
 recitare, I 62, 100
 reconciliare, II 412
 recreare, I 394
 recte, I 322
 rectus, II 124
 recuperare, II 569
 recusare, II 212; 221;
 257, 312; 361 (quo-
 minus); 367, 368; 369
 (quin); 374
 reddere, II 497
 redeo, *viz* redire
 redigere, II 589 (di-
 cio); 599, 762
 redimere, II 762

redire, II 348 (ex); 762	repente, I 420; II 312	res gestae, I 375; II 312, 565; 597 (perscribere); 600 (scriptor)
reditus, <i>m.</i> , I 375; II 88, 665	repentinus, I 375	res humanae, I 375; II 312, 351 (habere)
referre, II 800	reperire, II 37, 800	res incertae, I 336
referre, refero, II 356 (pro)	repetere, II 762	res militaris, I 375, 435; II 304 (in); 763
refertus, II 800 (referre); I 260	repetundae, <i>f. pl.</i> , B 16 b	res nova, I 376
reficere, reficio, I 493; II 399, 762, 800	replere, II 498; repletus, II 440	res novae, I 376; II 345 (constituere); 498; 500 (studere)
regere, I 306, 310, 331, 332, 336, 443	reponere, II 440	res publica, I 321, 322; II 744 (dedere)
regia, <i>f.</i> , II 816	reportare, I 375; II 498	res publicae, I 376
regina, <i>f.</i> , I 10, 36, 40; B 2 c	reprehendere, II 124	res secundae, I 321, 322; II 89
regio, <i>f.</i> , I 288; II 257; B 8 c	reprehensio, <i>f.</i> , II 600	res secundissimae, II 406
regius, a, um, I 234; II 598 (potestas)	repudiare, II 312, 397	res summae, II 600
regnare, II 53	repugnantia, <i>f.</i> , II 600	res trepida, II 89
regnum, <i>n.</i> , II 359 (statuere); 396, 595; 596 (obtinere); 598 (privare); 740 (certare); 801 tollere	repugnare, II 106; 361 (quominus)	res urbanae, II 500 (status)
Regulus, <i>m.</i> , II 498	reputare, II 124	resalutare, I 78
reicere, reicio, II 312	requies, <i>f.</i> , II 35; B 9 a	rescindere, II 374
religio, <i>f.</i> , II 351 (habere); 374, 599	requiescere, II 157, 763	resistere, II 312; 361 (quominus)
religiosus, II 599	res, <i>f.</i> , I 298, 299, 301; II 52 (exitus); 257 (domina); 304 (in rem est); 345 (constituere); 347 (de); 357 (pro); 435 (consentire); 495 (ob); 749 (gerere); 763 (repetere); 800 (commutatio); 816; 351 (habere)	resonare, II 440
relinquere, I 24, 319; II 600, 762	res adversae, I 321; II 89	respondere, I 272; II 235, 257, 295, 330, 397, 763
reliquiae, <i>f. pl.</i> , II 600; B 16 b	res arduae, II 304 (in); II 408	responsum, <i>n.</i> , I 394; II 743 (contentus), 763
reliquus, a, um, I 443	res divinae, I 375	respuere, II 600
relucere, I 318	res domesticae, I 375	restis, <i>f.</i> , B 10 b
remanare, I 394	res dubia, II 312, 763	restituere, II 600
remeare, II 439 (per); 440	res dubiae, I 321; II 89, 563, 564	rete, <i>n.</i> , I 356
remigrare, II 600	res familiaris, I 375, 435; II 799	retinere, I 376; II 361 (quominus); 368 (quin); 374, 498
remittere, II 569	res frumentaria, II 564	retrahere, II 569
removere, II 498		retrosum, retrorsus, retroversus, II 498
Remus, <i>m.</i> , I 420		reus, II 124, 312; 745 (dicere)
renovare, I 122; II 106		revocare, II 73, 358, 397
renuntiare, II 357 (pro); 800		

reverti, revertor, II 763, 789	rumor, <i>m.</i> , II 157	sagitta, <i>f.</i> , I 313
rex, <i>m.</i> , I 194, 198; II 345 (constituere); B 2 c; II 47 (sub)	rupes, <i>f.</i> , I 427; B 10 b	sagittarius, <i>m.</i> , I 313
Rhenus, <i>m.</i> , II 257	rure, ruri, II 397	sal, <i>m.</i> , I 242; II 157; B 8 b; B 13 c
rhetor, <i>m.</i> , II 440	rus, <i>n.</i> , II 397; 250 (evolare)	Salaminius, II 106, 312
rhinoceros, <i>m.</i> , II 600	rusticus, I 69, 293, 294; rusticus, <i>m.</i> , I 494	Salamis, <i>f.</i> , I 443; II 312
Rhodanus, <i>m.</i> , II 569	rutilus, II 73	salix, <i>f.</i> , B 10 b
Rhodii, <i>m.</i> , II 498		C. Sallustius Crispus, <i>m.</i> , I 118, 119; II 499
Rhodijs, a, um, II 808		salsus, I 15, 409
Rhodus, <i>f.</i> , I 184; II 662, 667; B 4 c	S.	saltare, II 440
ridere, I 486; II 73, 498, 816	S. = Sextus, I 393	saltus, <i>m.</i> , I 286
ripa, <i>f.</i> , I 92	S. V. V. G. E. V., II 125	saltus, <i>m.</i> , I 286
risus, <i>m.</i> , II 498; 501 (tenere)	S. V. B. E. E. V., II 125	saluber, bris, bre, I 384; II 11, 20, 41, 44 (salubrior, salu- berrimus)
rivus, <i>m.</i> , I 130; II 434 (celer); 763	Sabini, <i>m.</i> , II 808; Sa- binus, II 808	salus, <i>f.</i> , I 220, 394; II 499; 757 (petere); 800; 800 (reperire); B 10 a
robur, <i>n.</i> , I 202, 376, 464; II 763	saccus, <i>m.</i> , II 440	salutare, I 62, 100, 175, 210
rogare, II 329, 358, 570	sacer, I 182; II 46, 654; 763; B 8 b; sa- cra, <i>n. pl.</i> , II 157, 499; 593 (institue- re); 496 (placere); 345 (constituere)	salve, salvete! I 131; II 624
rogus, <i>m.</i> , II 587 (cre- mare); 600	sacerdos, <i>m. f.</i> , I 394; II 763; B 10 c; B 2 b	salvus, II 600, 653
Roma, <i>f.</i> , I 180, 295; II 662, 663, 664, 665	sacra, <i>n.</i> , viz sacer	Samnites, <i>m.</i> , I 354;
Romani, <i>m. pl.</i> , I 88, 152	sacrificare, II 73, 412	Samnium, <i>n.</i> , B 5 b
Romanus, a, um, I 110	sacrificium, <i>n.</i> , II 349 (facere), 350	Samus, <i>f.</i> , I 184; II 664; B 4 c
Romulus, <i>m.</i> , I 420;	sacrosanctus, II 312; 350 (habere)	sancire, II 800
Romulus Augustu- lus, II 634	saeculum, <i>n.</i> , II 89, 157; 597 (per); 600	sanctus, (sanctior), I 182; II 40, 42; 397
ros, <i>m.</i> , B 6 c	saepe, I 15, 78	sanguis, <i>m.</i> , I 394; II 592 (imbuere); 738 (aspergere); B 13 a
rosa, <i>f.</i> , I 14, 42	saepire, II 82; saep- tus, II 82	sanus, II 106
Roscius, <i>m.</i> , II 498	saeta, <i>f.</i> , II 499	sapere, II 800
rostrum, <i>n.</i> ; rostra, <i>n. pl.</i> , B 16 a	saevire, I 358, 367; II 600	sapiens, (sapientior, sapientissimus) I 458, 497; II 11, 19, 40, 42; 68; 157, 172
rotundus, I 288	saevus, II 600; B 6 c	sapiens, <i>m.</i> , I 494, 497
ruber, bra, brum, I 162; B 7 b; B 9 a	saginata, B 8 a	
Rubico, <i>m.</i> , II 73	Saguntum, <i>n.</i> , II 634, 662; B 5 a	
rudens, <i>m.</i> , II 412; B 8 a		
ruere, I 409, 487		
ruina, <i>f.</i> , I 273; II 600		

sapienter, I 376
sapientia, *f.*, I 26, 53
sapor, *m.*, I 394
Sardes, *f.*, II 54;
B 16 b
Sardinia, *f.*, I 22, 52,
180
satelles, *m. f.*, B 12 a
satis, II 7, 157; 350,
352 (habere); 600
satisfacere, II 347
(de)
Saturnalia, *n.*, II 35,
54, 87; B 16 b
Saturnus, *m.*, II 54
saucius, II 312
saxum, *n.*, II 766 (tor-
quere)
scalae, *f. pl.*, B 16 b
scamnum, *n.*, II 73
scarus, *m.*, II 576
scelestus, II 763
scelus, *n.*, I 285; II
312; 352 (impelle-
re); 499; 753 (luere)
schola, *f.*, I 14, 42,
440; II 70 (frequen-
tare); 73; 498 (re-
movere)
sciens, II 652, 653,
654, 763
scienter, II 654, 763
scientia, *f.*, I 376, II
816
scindere, II 600
scintilla, *f.*, I 18, 42
Scipio, *m.*, I 464; II
440, 441
scipio, *m.*, B 7 a, b;
B 8 c
scire, I 358, 360, 361,
363, 367; II 235; 349
(ex); 800
scopae, *f. pl.*, B 16 b
scribere, I 319; II 330;
347 (de); 374, 570

scrinium, *n.*, II 443
(volumen)
scriptor, *m.*, I 202;
213 (rerum s.); 600,
763
sculpere, II 570
scutum, *n.*, I 376
Scythae, *m.*, II 257;
B 2 a; B 4 b
se, I 120, 465
secare, II 441
secum, II 588 (habe-
re)
secundus, I 159, 322;
II 406 (secundissi-
mus)
securis, *f.*, I 347; II
584, 600; 756 (percu-
tio); B 10 b
securus, II 441
sed, I 29, 56
sedare, II 763
sedecim, I 205
sedere, I 409
sedes, *f.*, I 315, 353;
II 561 (condere), 561
(concedere); 600;
744 (deligere);
B 10 b
sedile, *n.*, I 356
seditio, *f.*, II 763
sedulus, I 141
seges, *f.*, B 9 a
segnities, *f.*, I 376;
B 15 b
sella, *f.*, I 103
semel, II 8, 600
semen, *n.*, I 394
sementis, *f.*, II 748
(facere), 763
semet, II 129, 763
Semiramis, *f.*, II 808
semis, *m.*, II 246 (as);
257
semper, I 14, 78
sempiternus, II 124
senator, *m.*, II 73

senatorius, I 394;
B 7 b
senatus, *m.*, I 409; II
87; 297 (apud); 344
(censere); 351 (ha-
bere); 353 (movere);
492 (legere); 587
(creare); 595 (nomi-
nare); 744 (decerne-
re)
senectus, *f.*, I 315; II
88, 171; 352 (habe-
re); B 10 a
senex, *m.*, I 315, 344,
346; II 651, 652; 595
(nominare)
seni, II 26
senilis, *e.*, II 7
sensus, *m.*, I 315
sententia, *f.*, I 258; II
347 (de); 349 (ex);
359 (rogare)
sentire, I 443; II 235;
349 (ex); 800
separare, II 74
sepelire, I 358, 421; II
800
septem, I 205
September, *m.*, I 499
septendecim, I 206
septeni, II 26
septentrio, *m.*, II 743
(contra); (*plur.*) II
763; B 7 a, b; B 8 c
septies, II 8
Septimius Severus,
m., II 634
septimus, I 159
septingeni, II 56
septingentesimus,
I 190
septingenti, I 224
septingenties, II 17
septuageni, II 33
septuagesimus, I 160
septuagies, II 9
septuaginta, I 206

sepulcrum, *n.*, I 251
 Sequana, *m.*, I 35;
 B 4 b
 Sequani, *m.*, II 312
 sequi, sequor, II 769
 serenus, I 394; II 88
 series, *f.*, I 321
 sermo, *m.*, I 203; II
 171; B 6 c
 sero, (*pr̄isl.*), I 365
 serpens, *m. f.*, II 576;
 B 8 b; B 12 a
 serva, *f.*, I 15, 42;
 B 2 c
 servare, I 100, 122,
 175, 210, 394; I 123,
 131, 241, 320; II 124,
 312, 570, 601
 servilis, *e.*, II 88
 servire, I 47, 358, 367;
 II 257, 600
 servitium, *n.*, II 311
 (prohibere)
 servitus, *f.*, I 260, 392;
 II 765 (suscipere);
 766 (tradere); B 10 a
 Servius; Servius Tul-
 lius, *m.*, II 157
 servus, *m.*, I 15, 68,
 82, 83; B 2 c
 sescenti, II 56
 sescentiesimus, I 190
 sescenti, I 224
 sescenties, II 17
 sescenties, II 129
 sestertius, *m.*, II 246
 (as); 257
 Sestius, *m.*, II 625
 Severus, *m.*, II 634
 severus, I 125
 Sex. = Sextus, *m.*, I
 393
 sex, I 205
 sexageni, II 33
 sexagesimus, I 160
 sexagies, II 9

sexaginta, I 206
 sexies, II 8
 sextans, II 246 (as)
 Sextilis, *m.*, I 499
 Sextius, *m.*, I 26
 sextus, I 159
 sī, I 180; II 157, 177,
 178, 180, 181, 183;
 212; 358 (quis-
 quam); 761 (quis)
 sibilus, *m.*, B 15 c
 sibimet, II 129
 Sibyllinus, I 293; II
 312
 sic, I 394; ut — sic, I
 242
 sica, *f.*, II 764
 sicarius, *m.*, II 764
 siccare, II 441
 siccus, II 441
 Sicilia, *f.*, I 22, 52,
 180; II 667, 808
 sicut, sicuti, II 54,
 296
 sidus, *n.*, I 409
 significare, I 394, 443
 signum, *n.*, I 336, 376;
 II 499; 748 (facere);
 764, 800
 silentium, *n.*, II 88,
 601
 silva, *f.*, I 11, 36, 41
 simia, *f.*, II 125
 similis, *e.*, I 436; II
 297 (atque); (simili-
 or, simillimus) II 41,
 133, 172
 similitudo, *f.*, II 22;
 B 8 c
 simplex, I 460; (sim-
 plicior, simplicissi-
 mus) II 42, 44, 157
 simul, II 312; simul
 — simul, II 312
 simulac, II 601
 simulacrum, *n.*, II 54
 simulare, II 258

simulatio, *f.*, II 106,
 257
 simulatque, II 601
 sin, II 601
 sinapi, *n.*, B 14 c
 sine, I 376
 sinere, II 764
 singuli, II 25; 762
 (quisque); 764 sin-
 guli et vicini, II 33
 sinister, I 162
 Sinope, II 666
 sinus, *m.*, II 312; 749
 (fovere)
 sitire, I 358, 360, 361,
 363, 367; II 764
 sitis, *f.*, I 347; B 10 b
 situs, *m.*, II 258
 situs, *a, um*, I 220; II
 312
 socer, *m.*, I 69, 88,
 89; II 90; soceri, *m.*
pl., II 90
 socia, *f.*, I 92
 societas, *f.*, II 7, 157;
 408 (conciliare);
 412; 433 (applicare);
 441; 735 (adiunge-
 re); 798 (fugere)
 B 10 a
 socius, *m.*, I 22, 85,
 104, 130, 336; II 570;
 490 (habere); 800
 Socrates, *m.*, I 483
 socrus, *f.*, I 290, 292;
 II 90
 sodalis, II 125
 Sol, *m.*, II 808
 sol, *m.*, I 203; II 72;
 88; 104 (occidens,
 oriens); 751; 800
 (radius); B 8 b;
 B 13 c
 solacium, *n.*, I 321
 solea, *f.*, II 436, 441
 (demere, poscere)

solere, II 258, 283, 789, 800
 solitarius, *viz* passer solitum, II 15
 sollemnis, e, II 764
 sollicitare, II 312, 329
 sollicitudo, *f.*, II 313
 sollicitus, II 374; (*s.* sum) 376
 Solo (Solon), *m.*, II 106
 solum, *n.*, I 179; II 360 (*vertere*); 396 (*s. natale*); 406
 solum, II 22; non solum — *sed etiam*, II 314, 324
 solus, I 323; II 54; 596 (*occupare*); 651, 652
 solve, II 601; 764 (*poena*)
 somnium, *n.*, II 764
 somnus, *m.*, I 394; II 354 (*per*); 395 (*indulgere*); 436 (*ex*)
 sonare, II 441, 601, 764
 sonitus, *m.*, I 315
 sophista, (*sophistes*), *m.*, II 570
 sordes, *f. pl.*, B 16 b
 sorex, *m.*, II 480
 soror, *f.*, I 195, 198, 199; *s. patruelis*, *s. germana*, *s. ex noverca suscepta*, *s. uxoris*, II 90
 sors, *f.*, I 427; II 594 (*miser*); 601; B 9 c
 sospes, I 473, 474, 475
 Sostratus, *m.*, I 444
 spargere, II 764; sparsus, II 764
 Sparta, *f.*, I 178
 Spartani, *m.*, II 106
 Spartiatae, *m.*, I 365; II 106; B 4 b
 spatium, *n.*, I 321; II 313; 354 (*per*)
 species, *f.*, I 299; II 397, 499
 spectare, I 92, 250, 444; II 258, 330, 359, 397, 499, 570; *spectantes, m.*, II 570
 speculator, *m.*, II 800
 specus, *m.*, I 302, 303
 sperare, I 14, 17, 48, 56, 100, 175, 211; II 74, 82, 235, 313; *speratus*, II 74
 spernere, II 764
 spes, *f.*, I 299, 302; II 15 (*celerius*); 70 (*exturbare*); 236, 258; 345 (*constituere*); 601 (*s. bona*); 737 (*alere*); 743 (*contra*); 744 (*deponere*); 762 (*relinquere*)
 spina, *f.*, II 816
 spinther, *n.*, B 9 a
 spiritus, *m.*, II 157
 splendere, I 444; (II 212)
 splendidus, I 243; B 8 b
 splendor, *m.*, I 242
 spoliium, *n.*, II 601; spolia, (*n. pl.*), II 589 (*dicare*); 601 (*s. opima*), 630
 spondere, II 499, 601
 sponsa, *f.*, II 601
 sponsum, *n.*, II 601
 sponsus, *m.*, II 601
 sponte (*mea atd.*) II 764
 stabilire, II 800
 stabulum, *n.*, II 74
 stare, I 100, 150, 175; II 374; 436 (*in fide*); 441; 361 (*quominus*); 500, 765
 statim, II 212, 500
 statua, *f.*, I 14, 42; II 349 (*ex*)
 statio, *f.*, II 356 (*pro*); 757 (*ponere*); 764
 statuere, II 329, 359, 601, 816
 status, *m.*, II 500
 statutus, II 816 (*statuere*)
 stella, *f.*, I 14, 18, 42; II 346 (*de*); 396 (*motus*)
 sternere, II 764
 Stilicho, *m.*, II 809
 stilus, *m.*, II 570
 stipes, *m.*, B 7 a
 stirps, *f.*, I 349; B 9 c
 stramen, *n.*, B 13 b
 stramentum, *n.*, I 366
 strenuus, I 376
 strepere, II 765
 strepitus, *m.*, I 464; II 54, 601
 struthiocamelus, *m.*, II 313, 576
 studere, I 376, 395; 487; 376 (*novis rebus s.*); II 500
 studiose, II 601, 653; studiosissime, II 765
 studiosus, I 22; II 313, 653, 765
 studium, *n.*, I 141, 464; 427 (*s. pugnantidi*); II 258, 374 (*s. litterarum*); 309, 313 (*par*); 313 (*philosophiae s.*); 374; 375 (*tenerere*); 397; 399 (*conciliare*); 601, 667; 740 (*causa*)
 stultitia, *f.*, I 409
 stultus, I 284; II 500; B 4 b; stultus, *m.*, I 284
 sturnus, *m.*, II 576

sua, *n. pl.*, II 744 (dedere)
 suadere, I 272; II 313, 329, 500; 593 (lex)
 suavvis, *e*, I 436
 sub, I 182, 501; II 47 (s. regibus); 750 (imperium); 800 (radix)
 subactus, II 500
 subicere, subicio, I 493; II 399
 subiectus, II 258
 subigere, II 313, 329
 subito, II 441
 subitus, I 395
 sublevare, II 313
 sublicius, I 501; B 8 a
 subscus, *f.*, B 10 a; B 13 b; B 14 b
 subsidium, *n.*, II 296 (ferre)
 subvenire, II 800
 subvertere, II 601
 succedere, II 570
 succensere, I 487; II 500
 succumbere, II 765
 succurrere, II 800
 sudare, II 74
 sudor, *m.*, I 420; II 597 (perfundere); 800
 Suebi, *m.*, II 570
 suggestus, *m.*, II 412 (tribunal)
 sui, sibi, se, se, II 128, 129
 Sulla, *m.*, II 570
 Sulmo, *m.*, II 441
 sum, *viz esse*
 sumere, II 347 (de); 570, 601, 765
 summa, *f.*, II 258
 summum, *n.*, I 496
 summus, *a, um*, I 322; II 54, 297, 601, 602; 603 (vis); 652; 750 (imperium)
 sumptus, *m.*, II 736 (alere); 765
 sunt! II 157
 supellex, *f.*, I 345; B 10 b
 super, II 74; 436 (applicare); 442;
 superare, I 201, 501; II 30, 106, 212, 302, 313, 500, 602
 superbe, II 313
 superbia, *f.*, II 313; 360 (vertere)
 superbire, I 367
 superbus, I 142; II 106; B 2 a
 supercilium, *n.*, II 570
 superesse, supersum, II 602
 superi, *m. pl.*, II 313
 superior, superius, II 348 (ex); 374; 399 (res); 652, 765
 superstes, I 474, 475
 superstio, *f.*, II 7; 592 (imbuere)
 supersum, II 602 [superus], II 313
 supplex, I 473, 474, 475, 497; supplex, *m.*, I 497; B 12 b
 supplicium, *n.*, II 599 (putare); 602; 347 (de)
 supportare, II 765
 supra, (*předl.*), II 258; 599 (propagare); 602
 supra, (*přisl.*), II 602
 supremus, I 322; II 86 (dies); superior, II 765
 sursum, B 9 a
 sus, *f. m.*, I 344, 345; II 412, 480; B 8 b; B 10 c; sus masculus, II 480
 Susa, *n.*, II 662, 809
 suscensere, II 500
 suscipere, suscipio, I 493; II 313, 397, 765
 suspicere, suspicio, I 493
 suspicio, *f.*, II 7, 236, 258; 347 (de); 397; B 8 c
 sustentare, I 287
 sustinere, I 395; II 397, 500; 568 (pars); 570
 suus, sua, suum, I 153; II 87, 501 (tempus); 146; 761 (quisque); 765; sui, *m. pl.*, I 495, II 313; suum, *n.*, I 495; sua, *n. pl.*, II 744 (dedere)
 Syracusae, *f.*, I 180; II 634, 662

T.

T. = Titus, I 393
 taberna, *f.*, II 442; 440 (pulsare)
 tabula, *f.*, I 103; II 800; (tabula picta);
 tabulae, *f. pl.*, B 16 a
 tacere, I 272; II 347, 500
 tacite, II 654, 765
 taciturnitas, *f.*, II 442
 Tacitus, *m.*, I 152, 501
 tacitus, II 653, 654, 765
 tactus, *m.*, I 315
 taedet, II 789
 talentum, *n.*, II 106
 talis, *e*, I 436
 talpa, *f.*, II 480
 talus, *m.*, II 602

tam, I 409; tam —
 quam, I 464
 tamen, II 106; nec ta-
 men, II 254
 Tamesis, *m.*, I 501
 tandem, I 444
 tangere, I 487; II 125
 tanto; quanto — tan-
 to, II 106; 107
 tantopere, II 258
 tantum, II 125, 602
 tapes, *m.*, B 7 a
 tarde, II 653, 765
 tardus, II 653, 765;
 B 13 b
 Tarentini, *m.*, II 570;
 Tarentinus, a, um, II
 634; Tarentum, *n.*,
 II 570
 Tarquinius, *m.*, I 294;
 II 156, 157; II 561;
 Tarquinii, *m. pl.*, II
 809
 Tartarus, *m.*; Tarta-
 ra, *n. pl.*, B 15 c
 taurus, *m.*, I 336; II
 480; B 4 b
 taxus, *f.*, I 183; B 5 a
 te, I 130
 Teanum (Apulum, Si-
 dicinum), *n.*, II 666,
 809
 tectum, *n.*, II 74; 356
 (pro)
 tectus, a, um, I 377
 tecum, *viz tu*; II 5
 tegere, I 395; II 765
 teges, *f.*, B 9 a
 tegmen, *n.*, (tegimen,
 tegumen), B 13 b
 Telemachus, *m.*, II
 809
 Tellus, *f.*, B 10 c
 tellus, *f.*, B 10 c;
 B 13 b
 telum, *n.*, II 312 (rei-
 cere); 313; 594 (mit-
 tere); 602; 747 (ex-
 cipere); 753 (laces-
 sere)
 temeritas, *f.*, II 258;
 B 10 a
 temperare, II 369
 (quin); 374
 tempestas, *f.*, I 464; II
 602; B 10 a
 tempestive, II 397
 templum, *n.*, I 18, 140;
 II 346 (de); 503 (vo-
 vere)
 temptare, I 201, 487;
 II 258 (fortuna)
 tempus, *n.*, I 242, 395,
 436, 444, 464; II 6,
 86, 87; 89 (in); 100
 (agere); 258; 304
 (in); 313; 348 (ex);
 354 (per); 357 (pro);
 359 (statuere); 372
 (in); 440 (prior);
 482 (antiquus); 491
 (iniquitas); 500; 735
 (ad); 752 (ipse);
 767 (tribuere); 798
 (momentum)
 Tencteri, *m.*, II 815
 tenebrae, *f.*, II 766;
 B 16 b
 tener, era, erum, I
 135, 395
 tenere, I 272; II 152,
 157 (cursus); 236
 (memoria); 375; 501
 tenuitas, *f.*, II 54;
 B 10 a
 ter, II 8, 766 (terque,
 quaterque)
 teredo, *f.*, II 768
 tergum, *n.*, II 313;
 355 (post); 397; 399
 (vertere), 603
 Terminalia, *n.*, B 16 b
 terminare, I 178
 terminus, *m.*, II 599
 (propagare)
 terni, II 25; (viceni
 terni) II 33
 terra, *f.*, I 18, 42; II
 360 (vertere); 595
 (obruere); 766; (ter-
 rae marique) I 409
 terrere, I 272; II 314;
 361 (quominus); 501;
 (terreri) II 314 (me-
 dium)
 terrestris, e, II 107
 terribilis, e, I 436
 territorare, I 217
 terror, *m.*, II 798
 (inicare), 800; B 6 c
 tertius, I 159
 testari, II 236
 testimonium, *n.*, II
 357 (pro)
 testis, *m. f.*, II 258;
 350 (facere); B 2 b;
 B 10 b
 testudo, *f.*, II 768
 tete, II 4
 Teutoburgiensis, e, I
 286
 Teutoni, *m.*, II 501
 texere, II 766
 theatrum, *n.*, I 24, 409
 Thebae, *f.*, I 24, 178
 Thebani, *m.*, II 107,
 412
 Themistocles, *m.*, I
 377
 thermae, *f.*, II 259
 Thermopylae, *f.*, II
 54; 809 (in Th.)
 Thersites, *m.*, II 259,
 397
 Theseus, *m.*, II 809
 Thespienses, *m.*,
 B 12 c
 Thrasybulus, *m.*, II
 74
 Thrasyllus, *m.*, II 809

Thucydides, *m.*, II 501
 Thybris, *m.*, I 501
 Ti. = Tiberius, I 393
 Tib. = Tiberius, I 393
 Tiberis, *m.*, I 347, 348, 500, 501; B 2 a
 Tiberius, *m.*, I 501
 tibimet, II 4; (*viz tu*)
 Tibur, *n.*, II 666, 809
 Ticinus, *m.*, II 398
 tignum, *n.*, II 359 (*statuere*)
 Tigris, *m.*, I 502
 tigris, *m. f.*, I 17; II 480, 602; B 4 b
 timere, I 272, 487; II 259; 347 (*de*); 375; 376, 501; *timeri*, II 259
 timidus, I 142; II 259, 653; B 8 b
 timor, *m.*, I 395; II 372, 376 (*incedere*); 375; 501; 798 (*incedere*); B 6 c
 titulus, *m.*, I 17
 Titus, *m.*, II 412
 toga, *f.*, I 444; II 157 (*virilis, praetexta*)
 tolerare, I 377; II 602
 tollere, II 800, 801 (*t. ancoras, clamorem, fidem, consuetudinem, regnum, homines; in caelum*)
 Tomi, *m. pl.*, (*Tomis, f.*), II 809
 tonare, tonat, II 442
 tondere, II 501, 455
 tonitrus, *m.*, II 602; (*plur.*) B 15 a
 torquere, II 501, 766
 torquis, *m.*, B 7 b; B 13 a
 torrens, *m.*, B 8 a
 torrere, II 766
 tortus, II 501 (*torquere*)
 tostus, II 766 (*torrere*)
 totidem, II 259
 totiens, II 158
 toties, II 158
 totus, I 323; II 652, 664; 744 (*dedere*); 766
 trabs, *f.*, I 395; B 9 c
 tractare, I 464
 tradere, II 158, 235, 259; 354 (*per*); 766; traditur, II 236, 259
 traducere, II 570, 571
 trahere, I 306, 310, 332; II 571, 801
 Traianus, *m.*, II 158
 traicere, traicio, I 493; II 801
 trames, *m.*, B 7 a
 tranare, II 602
 tranquillus, I 260
 transeo, *viz transire*
 transfigere, II 571
 transire, transeo, II 212; 353, 354 (*per*)
 transitus, *m.*, I 445
 transmittere, II 571
 transnare, I 502; II 602
 transportare, II 259, 667, 766
 transvehere, II 766 (*lacus*) Trasimennus (*Trasimennus*), II 809
 travehere, II 766
 Trebatius, *m.*, II 571
 Trebia, *f.*, II 809
 treceni, II 56
 trecentesimus, I 189
 trecenti, I 224; II 202, 203
 trecenties, II 17
 tredecim, I 205
 tremefacere, II 766
 tremefieri, II 766
 tremere, II 766
 trepidus, II 653, 766
 tres, tria, I 205, 258; II 196
 tribuere, I 306, 308, 309, 332, 336; (*t. beneficium, honorem, laudem*) 336; 427; II 501, 767
 tribunal, *n.*, II 412
 tribunus, *m.*, II 158; (*t. plebis*) 158, 159; (*t. militum*) II 801
 tribus, *f.*, I 292, 302, 303
 tributum, *n.*, II 159; 750 (*imponere*); 752 (*iubere*)
 triceni, II 33
 tricesimus, I 160
 trices, II 9
 triclinium, *n.*, II 442
 triduum, *n.*, II 86
 triens, II 246 (*as*)
 triennium, *n.*, II 259
 triginta, I 206; II 196, 197
 trini, II 25
 triplex, I 460, 472
 tripus, *m.*, II 571; B 8 b; B 14 b
 triremis, *f.*, I 498; B 10 b
 tristia, *n. pl.*, II 314
 tristis, *e.*, I 436, 437; II 502, 651, 653, 801
 tristitia, *f.*, I 427
 triumphalis, *e.*, II 73 (*porta*)
 triumphare, II 347 (*de*); 571, 602
 triumphus, *m.*, I 409; II 795 (*agere*); 801
 Troezen, *f.*, II 666, 809
 Troia, *f.*, I 260; Troiani, *m. pl.*, I 259; Troianus, *a, um*, I 260

trucidare, I 314	tuus, tua, tuum, I 153; II 145; tuum, <i>n.</i> , I 495; tui, <i>m. pl.</i> , I 495	undeoctogesimus, I 236
Tsecoslovakia, <i>f.</i> , I 17	tyrannus, <i>m.</i> , I 273	undeoctoginta, I 206
tu, I 44; II 3; (tibi- met) 4; (tute) II 4; (tete) II 4; (tecum) II 5	Tyrus, <i>f.</i> , II 74, 412	undequadragesimus, I 235
tuba, <i>f.</i> , I 337; II 739 (canere)		undequadraginta, I 206
tuber, <i>n.</i> , B 9 a		undequinquagesimus, I 235
tueri, tueor, II 815		undequinquaginta, I 206
Tullia, <i>f.</i> , II 635		undeseptuagesimus, I 236
Tullius, <i>m.</i> , I 105; II 34, 159; Servius Tul- lius, II 159		undeseptuaginta, I 206
Tullus, <i>m.</i> , II 159;		undesexagesimus, I 236
Tullus Hostilius, II 159		undesexaginta, I 206
tum, I 103; II 256 (<i>ve vjčtu</i>); 300, 442 (cum — tum); 487 (<i>t. demum</i>)	Uber, <i>n.</i> , I 459; B 9 a	undetriceni, II 33
tumidus, B 9 a	ubi, I 93; II 602, 648, 664	undetricessimus, I 235
tumultus, <i>m.</i> , I 377; II 88, 89; 394 (con- citare)	ubi, (<i>spoj. čas.</i>), II 602	undetricies, II 9
tunica, <i>f.</i> , II 602	ubique, II 259	undetriginta, I 206
turbare, II 74	ulcisci, ulciscor, II 356 (pro), 816	undeviceni, II 26
turbidus, II 367; B 7 a	Ulixes, II 55	undevicesimus, I 160, 224, 235
turdus, <i>m.</i> , II 576	ullus, I 323; II 358; (ne u.) II 323; (haud u., neque u., ne u.) II 314, 323	undevicies, II 8
turpis, e, II 7, 41, 159, 171; turpior, II 7, 41, 159, 171; turpe est, II 815	ulmus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a	undeviginti, I 206; II 196
turris, <i>f.</i> , I 347, 350; II 442; B 10 b	ultimus, I 322; II 602, 652; (de) 346; ulti- mum vale B 2 b	undique, I 313
turtur, <i>m.</i> , II 576; B 8 b; B 14 b	ulula, <i>f.</i> , II 576	unguis, <i>m.</i> , B 7 b, B 13 a
Tusculum, <i>n.</i> , II 663, 809	umbra, <i>f.</i> , I 11, 42	ungula, I 337
tussis, <i>f.</i> , I 347, 348; 442 (levare); B 10 b	Umbria, II 502	unicus, II 767
tute, II 4 (<i>viz tu</i>)	umbrosus, I 182; B 5 a	universus, I 428; II 652; B 7 c; B 13 b (tellus)
tutela, <i>f.</i> , I 395	umerus, <i>m.</i> , II 55	unquam, II 314, 358, 767
tutus, I 464; 495 (in tuto esse); II 23; 41 (tutior)	umquam, II 314, (ne u.) 323, 358 767	unus, I 205, 257, 377; II 196, 346 (de), 348 (e, ex), 652
	unā, II 314	unusquisque, II 767
	uncia, <i>f.</i> , II 246 (as)	urbanus, I 294; II 411
	unda, <i>f.</i> , I 151	urbs, <i>f.</i> , I 294, 337, 349; II 664, 663; B 9 c; (u. condita) II 47, 355 (post); (a.
	unde, I 93; II 648, 664, 767	
	undecentesimus, I 236	
	undecies, II 8	
	undecim, I 205	
	undecimus, I 159, 224	
	undeni, II 26	
	undenonagesimus, I 236	
	undenonaginta, I 206	

u. c.) II 584; (capere) 740; (constituere) 587; (excedere) 747; (incendere) 592; (petere) 756
urere, II 125
urgere, II 603
urna f., II 353 (movere)
ursa, f., II 480
ursus, m., II 480
urus, m., I 337; II 480; B 4 a
Usipetes, II 815
usque ad, I 395; II 502
usurpare, I 337
usus, m., I 286; II 502, 259 (in usu esse), 349 (e, ex), 481 (ad)
ut, (*přisl.*), I 242; II 603, (ut — ita); (ut — sic) II 305; II 283
ut, (*spoj. čas.*), II 502
ut, (*připouštěci spoj.*), II 212, 220, 221
ut, (*spoj. účelová*), II 314, 317, 318, 323, 328, 329, 330
ut, (*účel.*), (censere, compellere, concedere) II, 344; (constituere) II 345; (contendere) II 346, 330; (curare) II 330, 346; (decernere) II 348; (facere) II 349; (impellere, imperare) II 352; (monere, movere) II 353; (spectare) II 359; statuere (II 360)
ut ne, (*účel.*) II 323; (ut ne quis, quid) II 324; (ut — et ne) II 324; (ut neve — ne-

ve) II 324; (ut neque — neque) II 324; (ut non solum — sed etiam) II 314, 324
ut, (*obav. spoj.*), II 375, 377
ut, (*účink. spoj.*), II 349
ut primum, (*čas. spoj.*), II 497, 502
uter, I 342
utercumque, I 342
uterque, I 342; II 296 (u. — alter), 5 (nostrium)
utervis, I 342
uti, utor, II 816
utilis, e, I 436; (utilior, utilissimus) II 40, 42, 43, 132; (utile, n.) I 495; (utilia, n. pl.) I 496
utinam,, [utinam ne], II 159, 166, 167, 184, 185, 212, 217, 218, 227, 228, 229
utor, uti, II 816
uxor, f., II 46, 90, 767; (u. fratris) II 90

V.

vacare, I 241; II 107
vacca, f., II 480
vaccula, f., II 480
vacuus, II 442
vadere, II 7
vadum, n., I 445
vae, II 74, 626
valde, I 180; II 171
vale, valet, II 125, 624; ultimum vale, B2b
valere, I 272, 377; II 117, 118, 125, 159; 296 (alter pes); 297 (apud); 314 (pes); 442;

502; (S. V. B. E. E. V.) II 125; (S. V. V. G. E. V.) II 125
Valerianus, m., II 635
Valerius, m., I 105, 118, 119; II 571
valetudo, f., I 464; II 372 (infirmitas); B 8c
validus, I 395; II 41 (validior); 603
vallis (*nebo* valles), f., I 428; II 348 (ex); B10b
vallum, n., II 107
valvae, f., B16b
vanus, I 377; vanum, II 599 (redigere), 603
varietas, f., II 259; B10a
varius, I 182; II 767
varix, f., B10b
Varro, m., II 635
Varus (P. Quintilius), m., II 212
vas, n., I 344, 346; II 35; B14a; vasa, n. pl., II 603, B14a
vastare, I 150
vates, m. f., B2b; B10b
vectigal, n., I 409
vectis, m., B7c; B13a
vehemens, I 458, 472; II 767
vehementer, II 442
vehere, I 337; II (82), 571; vehor, II 571
Veiens, m.; Veientes, m. pl., II 809
Vei (Veii), m., I 181; B5a
vel; vel—vel; I 377
velle, volo, II 768, 810, 811
velox, I 460, 472

velut, veluti, II 107
 vena, *f.*, I 395
 venalis, *e*, II 314
 venaticus, II 432 (*canis, catulus*)
 venatio, *f.*, II 46; 497 (*prohibere*); 502; B 8c
 venator, *m.*, I 428
 venatus, *m.*, I 420
 vendere, II 107; 117 (*pluris v.*); 118 (*plurimi v.*); 259, 296, 767
 venenosus, II 767
 venenum, *n.*, II 259, 595; 601 (*sumere*); 798 (*haurire*)
 venia, *f.*, II 125; (*veniam dare*) II 125
 vĕnĭre, vĕneo, II 794
 venire, venio, II 367; 358, 360, 361, 362, 363; II 370 (*ad*); 384 (*venturus*); 398; 434 (*cena*); 598 (*potestas*); 794; 795 (*auxilium*); 801
 venter, *m.*, I 395
 ventitare, I 150
 venturus, II 384 (*venire*)
 ventus, *m.*, I 151
 [venum dare], (*vendere*), II 767
 Venus, *f.*, II 571; B 10c; Venus Genitrix
 venus, *f.*, B10c
 ver, *n.*, I 337; B9a; (*vere, primo vere*) I 337; II 86, 603
 verber, *n.*, I 395; B9a
 verberare, II 107, 314
 verbum, *n.*, I 70, 83, 113; II 297 (*facere*); 312 (*resistere*); 350 (*facere*); 351 (*habere*); 435 (*discrepan-*); 564 (*emittere*); 748 (*facere*); 754 (*mordere*)
 Vercingetorix, *m.*, II 635
 vere, (*abl. cas.*), I 337
 vere, (*přisl.*), I 232
 vereri, vereor, II 375, 376
 Vergilius, *m.*, I 105, 118, 119, 152; II 809
 veritas, *f.*, I 464; B10a
 vermis, *m.*, B7c; B13a
 vero, II 74
 Verres, *m.*, II 412
 verres, *m.*, II 480; B8b
 versus, *m.*, I 377; II 350, 748 (*facere*); 436 (*evolvere*)
 versus, (*přisl.*), II 667, 767
 vertere, II 314 (*tergum*); 360; 399 (*terga*); se *vertere*, II 360, 603; *vertor*, II 360
 vertex, *m.*, II 603
 veru, *n.*, I 277
 verum, *n.*, I 321, 495; II 259 (*dicere*) (*audire*); 313 (*studiosus*); 345 (*concedere*); 360 (*vertere*); 375; *verum est*, II 502, 801
 verus, *a, um*, I 125; II 375; 502 (*virtus*)
 vervex, *m.*, II 480; B 8a, b; B12b
 vespa, *f.*, II 125, 768
 Vespasianus, *m.*, II 636
 vesper, *m.*, I 69; 182 (*ad v.*); II 86 (*vesperi, vespere, primo vespere*)
 vespertilio, *m.*, B4a; B7b, B8c
 Vesta, *f.*, II 46, 125
 Vestalis, *e*; *virgo Vestalis*, II 125
 vester, vestra, vestrum, I 168; II 146; vestri, *m. pl.*, I 495; vestrum, *n. sg.*, I 495
 vestigium, *n.*, II 212
 vestimentum, *n.*, II 442
 vestire, I 421; 358, 360, 361, 363, 416, 417, 418; II 801; vestiri, I 485
 vestis, *f.*, I 428; II 751 (*induere*); B10b
 Vesuvius, *m.*, I 502
 vetare, II 502; *vetor*, II 502
 veteranus, II 343 (*cavere*)
 veteres, *m. pl.*, *viz* *vetus*
 veterimus, *viz* *vetus*
 Vettius, *m.*, I 26
 vetulus, II 767
 vetus, I 473, 474, 475; II 107; 159, 107 a 172 (*vetustior, veterrimus*); 801; veteres, *m. pl.*, II 801; vetera, *n. pl.*, II 314
 vetustas, *f.*, I 260; B 10a
 vetustior, *viz* *vetus*
 vetustus, II 107
 vexare, I 445; II 107, 314, 502, 603
 via, *f.*, I 22, 53, 55; II 124 (*rectus*); 302 (*fieri*); 561 (*claudeperi, vespere, primo vespere*); 739 (*biduum*); 748

(findere); 765 (sternere); 767; 798 (munire); 802 (v. Appia) viator, *m.*, I 220
vicini, II 26; viceni singuli, viceni bini, II 33
vicesimus, I 160
vicies, II 8; vices centena milia, II 34
vicina, *f.*, I 494
vicinus, I 151, 494; II 74
victima, *f.*, II 767
victor, *m.*, I 366, 429; B 2 c; victor exercitus, II 159
victoria, *f.*, I 92; II 345 (constituere); 498 (reportare)
victrix, *f.*, B2c; B10b
victus, a, um, II 159, 768 (vincere)
victus, *m.*, II 496 (praebere); 502
vicus, *m.*, I 130
videlicet, II 767
videre, I 272; 47, 263, 266, 267, 268, 270, 282, 283; II 70 (flagrante); 235; 330; 360; 381; 502; 767; videor, II 767, 502; 38
vigil, I 473, 474, 475
vigilantia, *f.*, I 429
vigilia, *f.*, II 86; 346 (de)
viginti, I 206; II 196
vilis, e, II 23; 44 (vilius, vilissimus)
villa, *f.*, I 11, 36, 41; II 259, 767
vimen, *n.*, vimina, *n. pl.*, II 767
vincere, I 319, 418, 419; II 236, 259, 603, 768; (205, 206); victus, II 768
vincire, I 367; 358, 418, 419; II 801, (205, 206); vinctus, II 801
vinctus, *viz* vincire
vinculum, *n.*, I 377; II 590 (effringere)
vindex, *m. f.*, B2b
vinea, *f.*, I 140; II 768
vinum, *n.*, I 140
viola, *f.*, I 22, 42; II 768
violare, I 429
vipera, *f.*, II 576, 801
vir, *m.*, I 106, 130; II 739 (caedere); 652; B2a
virens, II 74
virere, II 74
vires, *f. pl.*, *viz* vis
virga, *f.*, I 483
virgo, *f.*, I 366; II 125 (v. Vestalis); 397 (sanctus); B2a
viridis, e, I 436
Viridomarus, *m.*, I 294
viriliis, e, I 436; II 157 (toga); 159
virtus, *f.*, I 203; 195, 198, 199, 395; II 354 (per); 442; 483 (bellicus); 496 (praestare); 502; 567 (nomen); 759 (priscus); B10a
virus, *n.*, I 85; B5b
vis, *f.*, vires, *f. pl.*; I 355; 445 (v. ingenii); II 354 (per); 398; 497 (prohibere); 502; 603 (summa vi); 741 (cogere); II 749; 765 (succumbere); 797 (exhaurire); B10c
viscera, *n. pl.*, B16b
visitare, I 122
visum, II 357 (pro)
Visurgis, *m.*, I 502
visus, *m.*, I 315, 445
vita, *f.*, I 232; II 346 (de); 394 (decedere); 436 (evolvere); 597 (per); 738 (appetere)
vitare, I 337, 487; II 443, 502
Vitellius, *m.*, II 636
vitifer, I 429
vitis, *f.*, II 801; B10b
vitium, *n.*, I 151, 259; II 349 (extra); 360 (vertere); 443, 571
vitricus, II 90
vitrum, *n.*, II 798 (invenire); 801
vitula, *f.*, II 480
vitulinus, B8c
vitulus, *m.*, II 480; v. capreae, II 480; v. marinus, II 480
vituperare, I 131; II 164
vivere, I 337; 485 (vitur); II 303 (in diem); 356 (pro); 442 (virtus); 568 (pecus); 571; (768)
vividus, a, um, I 182; II 563; vivi, *m. pl.*, I 495; vivum, *n.*, I 496
vix, II 314; 357 (v. quisquam)
vobiscum, vobismet, *viz* vos
vocans, II 93
vocare, I 241, 287; 45, 46; 320 (in ins v.); II 69 (auxilio v.); 107 (in periculum v.), 603; vocari, II

<p>37, 603; vocatus, II 63 volare, I 445 volatiles (bestiae), <i>f. pl.</i>, II 480 Volcae, <i>m.</i>, B4b Volcanus, <i>m.</i>, II 46 volo, volare, I 445 volo, velle, <i>viz</i> velle volucris, <i>f.</i>, I 353; B 4b, B10b volumen, <i>n.</i>, II 436 (explicare); 443 voluntarius, II 653, 768 voluntas, <i>f.</i>, I 366; II 399; B10a voluptas, <i>f.</i>, I 203; II 442 (vacuus); 735 (accipere); 764 (spernere); B10a volvere, II 768 vomer, <i>m.</i>, B6c vomis, <i>m.</i>, B6c, B7c</p>	<p>vos, I 44, 46, 130; II 4; vobismet, II 4; vobiscum, II 5; [(<i>genit.</i>:) vestri, vestrum (II 5); omnium vestrum; uterque vestrum, II 5]; vosmet, II 55 vosmet, <i>viz</i> vos votivus, II 801 votum, <i>n.</i>, II 489 (explere); 503 vovere, II 503 vox, <i>f.</i>, I 409; II 746 (emittere); 768; B 10b Vulcanus, <i>m.</i>, II 46 vulgo, II 603 vulgus, <i>n.</i>, B5b vulnerare, I 217; (II 768); vulneratus, I 220 vulnus, <i>n.</i>, I 220; II 735 (accipere); 751</p>	<p>(infligere); 756 (percellere) vulpecula, <i>f.</i>, II 480 vulpes, <i>f.</i>, I 350; II 480; B4a; <i>v. mas</i>, B 4a; <i>v. femina</i>, B4a Vultava, <i>f.</i>, B4b vultur, <i>m.</i>, II 314, 576; B8b; B14b</p> <p style="text-align: center;">X.</p> <p>Xenophon, II 74 Xerxes, I 24; II 314 Xanthippe, II 636</p> <p style="text-align: center;">Z.</p> <p>Zama, <i>f.</i>, II 75, 412 Zeno, <i>m.</i>, II 443 zephyrus, <i>m.</i>, II 494 (mulcere) Zeuxis, <i>m.</i>, II 23 zona, <i>f.</i>, I 24, 42</p>
---	--	---

LATINSKÁ SLOVESA.

Čísla v tomto rejstříku latinských sloves, jejichž perfekta a supina spolu s českým významem sloves jsou uvedena v této učebnici, značí:

- a) jednoduchá čísla stránku této učebnice;
- b) ve zlomcích čísel značí stránku této učebnice, jmenovatel značí řadové číslo slovesa, pod kterým jest toto sloveso na té či oné stránce uvedeno.

A.

<p>abdico, ere, 551/186 abdo, ere, 431/41; 682 abduco, ere, 551/187 abeo, abire, 793 abhorreo, ěre, 539/67 abicio, ere, 692/365 abigo, ere, 583/282 abire, <i>viz</i>: abeo</p>	<p>abiungo, ere, 552/192 abludo, ere, 555/209 abluo, ere, 577/241 abnuo, ere, 578/253 aboleo, ěre, 458/55 abrado, ere, 555/211 abripio, ere, 694/370 abrumpo, ere, 582/279 abscedo, ere, 556/215 abscedo, ere, 679/338</p>	<p>abscondo, ere, 580/269 abscondo, ere, 682/350 absisto, ere, 682/349 absolvo, ere, 579/258 absorbeo, ěre, 539/76 abstergeo, ěre, 463/120 absterreo, ěre, 539/62 abstineo, ěre, 460/91 abstraho, ere, 554/203 abstrudo, ere, 556/213</p>
--	---	--

absumo, ere, 558/277
 abutor, i, 783/21
 accedo, ere, 556/215;
 accedit, 556/215
 accendo, ere, 579/262
 accenseo, ère, 539/94
 accerso, ere, 613/289
 accido, ere, 679/337;
 accidit, 679/337
 accingo, ere, 552/191
 accipio, ere, 690/361
 accolo, ere, 669/313
 accresco, ere, 615/305
 accumbo, ère, 670/320
 accurro, ere, 680/344
 aceo, ère, 540/130
 acquiesco, ere, 615/306
 acquiro, ere, 613/295
 acuo, ere, 577/237
 adaugeo, re, 540/108
 adbibo, ere, 678/333
 addico, ere, 551/186
 addisco, ere, 678/334
 addo, ere, 431/42; 682
 adduco, ere, 551/187
 adedo, ere, 701/379
 adeo, adire, 793/2
 adfero, 790/1
 adhaereo, ère, 540/123
 adhibeo, ère, 458/57
 adhortor, àri, 772
 adicio, ere, 692/365
 adigo, ere, 583/282
 adimo, ere, 582/276
 adipiscor, i, 780/1
 adire, viz: adeo
 adiungo, ere, 552/192
 adiuvo, àre, 427/3
 admiror, àri, 773
 admisceo, ère, 539/92
 admitto, ere, 556/216
 admoneo, ère, 459/58
 admordeo, ère, 540/104
 admoveo, ère, 461/100
 adnitor, i, 781/13
 adnuo, ere, 578/253
 adoleo, ère, 539/73

adolesco, ere, 616/309
 adorior, iri, 787/63
 adp . . . = app . . .
 adpingo, ere, 553/197
 adpono, ere, 670/323
 adprimo, ere, 558/230
 adqu . . viz: acqu . .
 adr . . viz: arr . .
 adrepo, ere, 550/182
 adripio, ere, 694/370
 adrodo, ere, 555/212
 ads . . . viz: ass . . .
 adsc . . . viz: asc . . .
 adscendo, ere, 580/266
 adscribo, ere, 550/183
 adsp . . . , viz: asp . . .
 adspurgo, ere, 554/202
 adspicio, ere, 693/368
 adst . . . , viz: ast . . .
 adstrepo, ere, 671/330
 adstringo, ere, 553/198
 adstruo, ere, 557/219
 adt . . . , viz: at . . .
 adular, àri, 772
 adurgeo, ère, 541/116
 aduro, ere, 558/229
 adveho, ere, 554/204
 advenio, ire, 715/407
 adversor, àri, 772
 adverto, ere, 581/272
 advolvo, ere, 579/259
 aemulor, àri, 772
 affero, 790/1
 afficio, ere, 690/362
 affigo, ere, 553/200
 affingo, ere, 553/196
 affligo, ere, 551/188
 affluo, ere, 557/220
 affulgeo, ère, 540/113
 affundo, ere, 583/280
 aggemo, ere, 671/329
 aggero, ere, 558/228
 aggredior, i, 783/24
 agnosco, ere, 616/310
 ago, ere, 583/282
 albeo, ère, 542/158
 algeo, ère, 463/112

allego, ere, 582/274
 allicio, ere, 693/366
 allido, ere, 555/208
 allino, ere, 614/301
 alloquor, i, 781/10
 alludo, ere, 555/209
 alluo, ere, 577/241
 alo, ere, 669/316
 ambedo, ere, 701/379
 ambigo, ere, 583/282
 ambio, ire, 794
 amburo, ere, 558/229
 amicio, ire, 714/394
 amitto, ere, 556/216
 amolior, iri, 786/4
 amoveo, ère, 461/100
 amplector, i, 780/2
 ango, ère, 702/387
 animadverto, ere,
 [581/272
 annecto, ere, 671/325
 annuo, ere, 578/253
 anquiro, ere, 614/295
 antecapio, ere, 690/361
 antecedo, ere, 556/215
 antecello, ere, 671/332
 antepono, ere, 670/323
 antesto, àre, 428/29
 antevertio, ere, 581/272
 antisto, àre, 428/29
 aperio, ire, 714/395
 appareo, ère, 460/88
 appello, ere, 681/345
 appendo, ere, 679/341
 appeto, ere, 613/288
 appingo, ere, 553/197
 applaudo, ere, 555/210
 applico, àre, 428/24
 applodo, ere, 555/210
 appono, ere, 670/323
 apposco, ere, 678/335
 apprehendo, ere,
 [580/264
 apprimo, ere, 558/230
 appromitto, ere,
 [557/216
 arbitror, àri, 772

arceo, ěre, 459/63
arcesso, ere, 613/289
ardeo, ěre, 463/121
arefacio, ere, 691/362
arefio, fieri, 691/362
areo, ěre, 459/64
arguo, ere, 578/249
arrepo, ere, 550/182
arrideo, ěre, 463/118
arrigo, ere, 552/189
arripio, ere, 694/370
arrodo, ere, 555/212
ascendo, ere, 580/266
ascribo, ere, 550/183
aspergo, ere, 554/202
asperor, ěri, 772
aspicio, ere, 693/368
assentior, ěri, 787/59
assequor, i, 782/19
asserto, ere, 615/302
assideo, ěre, 462/102
assido, ere, 584/285
assisto, ere, 682/349
assuefacio, ere, 691/362
assuefio, fieri, 691/362
assuesco, ere, 615/308
assumo, ere, 558/227
assuo, ere, 578/245
assurgo, ere, 552/189
astrepo, ere, 671/330
astringo, ere, 553/198
astruo, ere, 557/219
astupeo, ěre, 541/78
attendo, ere, 680/342
attero, ere, 614/299
attexo, ere, 670/319
attineo, ěre, 539/91
attingo, ere, 681/346
attollo, ere, 701/380
attondeo, ěre, 540/106
attorqueo, ěre, 541/110
attraho, ere, 554/203
attribuo, ere, 578/246
audeo, ěre, 540/131;
[788/1
audio, ěre, 706—710
aufero, 790/2

aufugio, ere, 692/364
augeo, ěre, 462/108
auxilior, ěri, 772
aveho, ere, 554/204
avello, ere, 580/271
aveo, ěre, 463/125
averro, ere, 702/386
averto, ere, 581/272

B.

batuo, ere, 578/250
bibo, ere, 678/333
blandior, ěri, 786/1

C.

cado, ere, 679/337;
[672 (1.)
caedo, ere, 679/338;
[672 (1.)
calefacio, ere, 691/362
calefio, fieri, 691/362
caleo, ěre, 460/84
calleo, ěre, 540/132
candeo, ěre, 540/133
caneo, ěre, 540/134
cano, ere, 678/336
capesso, ere, 613/290
capiro, ere, 690/361
careo, ěre, 460/85
carpo, ere, 550/179
caveo, ěre, 461/97
cedo, ere, 556/215; 672
(1.)
[cello, ere,] 584/286
censeo, ěre, 461/94
cerno, ere, 615/303
cieo, ěre, 458/56
cingo, ere, 552/191
circumago, ere, 583/282
circumcido, ere, 679/338
circumcludo, ere,
[555/206
circumcolo, ere, 669/313
circumdo, are, 431/40

circumduco, ere,
[551/187
circumdeo, ěre, 793/3
circumflecto, ere,
[557/217
circumfluo, ere,
[557/220
circumfundo, ere,
[583/280
circumgemo, ere,
[671/329
circumiaceo, ěre, 541/87
circumicicio, ere, 693/365
circumire, 793/3
circumlino, ere, 614/301
circumluo, ere, 577/241
circummitto, ere,
[557/216
circumpono, ere,
[671/323
circumrodo, ere,
[555/212
circumscribo, ere,
[550/183
circumsedeo, ěre,
[462/102
circumsido, ere, 584/285
circumsisto, ere,
[682/349
circumspicio, ere,
[693/368
circumsto, ěre, 428/30
circumstrepo, ere,
[672/330
circumvado, ere,
[556/214
circumvehor, i, 554/204
circumvenio, ěre,
[715/407
circumverto, ere,
[581/272
circumvolvo, ere,
[579/259
clareo, ěre, 542/159
claudeo, ěre, 542/160
claudio, ere, 555/206
clepo, ere, 550/180

clueo, ēre, 542/161
 coarguo, ere, 578/249
 coëmo, ere, 582/276
 coëo, coïre, 793/4
 coepī, isse, 656; 657
 coërceo, ēre, 459/63
 cognosco, ere, 616/310
 cogo, ere, 583/282
 cohaerero, ēre, 540/123
 cohibeo, ēre, 538/57
 cohortor, āri, 772
 coïre, 793/4
 collabefio, fierī, 691/362
 collabor, ī, 781/9
 collibet, ēre, 541/140
 collido, ere, 555/208
 colligo, ere, 581/274
 collino, ere, 614/301
 colliquefactus, 691/362
 colloquor, ī, 781/10
 colluceo, ēre, 541/114
 colludo, ere, 555/209
 colluo, ere, 577/241
 colo, ere, 669/313
 combibo, ere, 678/333
 comburo, ere, 558/229
 comedo, ere, 701/379
 comitor, āri, 772
 commereo, ēre, 539/70
 commingo, ere, 559/232
 comminiscor, ī, 780/3
 comminuo, ere, 577/242
 commisceo, ēre, 539/92
 committo, ere, 556/216
 commonefacio, ere,
 [691/362
 commonefio, fierī,
 [691/362
 commoneo, ēre, 459/58
 commovēre, 461/100
 commūnīre, 711
 como, ere, 558/224
 compasco, ere, 615/304
 compareo, ēre, 539/88
 compello, ere, 681/345
 comperio, ire, 714/396
 compesco, ere, 671/327
 competo, ere, 613/288
 compingo, ere, 583/284
 compleo, ēre, 458/54
 complector, ī, 780/2
 compono, ere, 670/323
 comprehendo, ere,
 [580/264
 comprehendo, ere, 580/264
 comprimo, ere, 558/230
 compromitto, ere,
 [557/216
 compungo, ere, 682/348
 concalefacio, ere,
 [691/362
 concalefio, fierī,
 [691/362
 concedo, ere, 556/215
 concerpo, ere, 550/179
 concido, ere, 679/337
 concido, ere, 679/338
 concieo, 458/56
 concino, ere, 678/336
 concio, ire, 711
 concipio, ere, 690/361
 concludo, ere, 555/206
 concoquo, ere, 554/205
 concredo, ere, 682/352
 concreresco, ere, 615/305
 concumbo, ere, 670/320
 concurro, ere, 680/344
 concutio, ere, 694/369
 condico, ere, 551/186
 condio, ire, 711
 condisco, ere, 678/334
 condo, ere, 682; 431/43
 condocefacio, ere,
 [691/362
 condocefio, fierī,
 [691/362
 conduco, ere, 551/187
 conecto, ere, 671/325
 confero, 790/3
 conficio, ere, 690/362
 confido, ere, 789/5
 configo, ere, 553/200
 confingo, ere, 553/196
 confio, fierī, 690/362
 confiteor, ēri, 776/3
 confligo, ere, 551/188
 confluo, ere, 557/220
 confodio, ere, 692/363
 confremo, ere, 671/328
 confringo, ere, 583/283
 confugio, ere, 692/364
 confundo, ere, 583/280
 congemo, ere, 671/329
 congero, ere, 558/228
 congregior, ī, 784/24
 congruo, ere, 579/255
 conicio, ere, 693/365
 coniuugo, ere, 552/192
 conor, āri, 772
 conqueror, ī, 782/18
 conquiesco, ere, 615/306
 conquiro, ere, 614/295
 conscendo, ere, 580/266
 conscindo, ere, 580/269
 conscribo, ere, 550/183
 consentio, ire, 715/405
 consequor, ī, 782/19
 consero, ere, (-uī),
 [669/318
 consero, ere, (-vī),
 [615/302
 consido, ere, 584/285
 consisto, ere, 682/349
 consolor, āri, 772
 conspergo, ere, 554/202
 conspicio, ere, 693/368
 conspikor, āri, 772
 conspuo, ere, 579/257
 consterno, ere, 614/297
 constituo, ere, 578/243
 consto, āre, 428/31
 constringo, ere, 553/198
 construo, ere, 557/219
 consuefacio, ere,
 [691/362
 consuefio, fierī, 691/362
 consuesco, ere, 615/308
 consulo, ere, 669/314
 consumo, ere, 558/227
 consurgo, ere, 552/189
 contemno, ere, 558/223

contemplor, āri, 772
contego, ere, 552/190
contendo, ere, 680/342
conterro, ere, 614/299
conterreo, ěre, 539/62
contexo, ere, 670/319
contineo, ěre, 460/91
contingo, ere, 681/346
contingit, 681/346
contorqueo, ěre,

[540/110
contradico, ere, 551/186
contraho, ere, 554/203
contribuo, ere, 578/246
contrudo, ere, 556/213
contundo, ere, 680/343
conveho, ere, 554/204
convello, ere, 581/271
convenio, ĩre, 715/407
converro, ere, 702/386
converto, ere, 581/272
convinco, ere, 582/278
conviso, ere, 581/273
convolvo, ere, 579/259
coorior, ĩri, 787/63
coquo, ere, 554/205
correpto, ere, 550/182
corrigo, ere, 552/189
corripio, ere, 694/370
corrodo, ere, 555/212
corrumpo, ere, 582/279
corruo, ere, 579/255
credo, ere, 431/44; 682
crepo, āre, 427/5
creresco, ere, 615/305
crimino, āri, 772
cubo, āre, 428/8
cudo, ere, 579/260
cuncto, āri, 772
cupio, ere, 694/371
curo, āre, 672 (2.)
curro, ere, 680/344;
[672 (2.)
custodio, ĩre, 711

D.

dare, 430/39
debeo, ěre, 458/57
decedo, ere, 556/215
decerno, ere, 615/303
decerpo, ere, 550/179
decet, ěre, 541/135
decido, ere, 679/337
decido, ere, 679/338
decipio, ere, 690/361;
[679/339
decoquo, ere, 554/205
decreresco, ere, 615/305
decumbo, ere, 670/320
decurro, ere, 680/344
dedecet, ěre, 541/136
dedisco, ere, 678/334
dedo, ere, 431/45; 682
dedoceo, ěre, 541/90
deduco, ere, 551/187
defendo, ere, 580/263
defero, 790/4
defetisco, ĩ, 780/5
deficio, ere, 690/362
defigo, ere, 553/200
defingo, ere, 553/196
definio, ĩre, 711
defio, fieri, 691/362
deflecto, ere, 557/217
defleo, ěre, 458/53
defluo, ere, 557/220
defodio, ere, 692/363
defringo, ere, 583/283
defugio, ere, 692/364
defundo, ere, 583/280
defungo, ĩ, 780/7
dego, ere, 583/282
dehisco, ere, 616/312
deicio, ere, 693/365
deiungo, ere, 552/192
delabor, ĩ, 781/9
deleo, ěre, 458/52
delibuo, ere, 578/251
deligo, ere, 581/274
delinquo, ere, 582/277
deludo, ere, 555/209

demereo, ěre, 539/70
demergo, ere, 553/201
demeto, ere, 701/382
deminuo, ere, 577/242
demitto, ere, 557/216
demo, ere, 558/225
demolior, ĩri, 786/4
demorior, ĩ, 784/25
demoveo, ěre, 539/100
demulceo, ěre, 541/117
denseo, ěre, 541/137
denubo, ere, 550/181
depasso, ere, 615/304
depascor, ĩ, 782/16
depecto, ere, 557/218
depello, ere, 681/345
dependeo, ěre, 541/107
dependo, ere, 679/341
deperdo, ere, 683/356
depingo, ere, 553/197
deplango, ere, 559/234
depono, ere, 670/323
deposco, ere, 678/335
deprehendo, ere,

[580/264
deprendo, ere, 580/264
deprimo, ere, 558/230
depromoveo, ere, 558/226
depsosco, ere, 669/317
derelinquo, ere, 582/277
derepo, ere, 550/182
derideo, ěre, 463/118
deripio, ere, 694/370
descendo, ere, 580/266
describo, ere, 550/183
deseco, āre, 428/14
desero, ere, 669/318
desideo, ěre, 539/102
desido, ere, 584/285
desilio, ĩre, 714/402
desino, ere, 614/300
desipio, ere, 694/372
desisto, ere, 682/349;
[614/300
despicio, ere, 693/368
despondeo, ěre, 462/105
despuo, ere, 579/257

destituo, ere, 578/243
destringo, ere, 553/198
destruo, ere, 557/219
desuesco, ere, 615/308
desumo, ere, 558/227
detego, ere, 552/190
detendo, ere, 680/342
detergeo, ère, 540/120
deterreo, ère, 459/62
detero, ere, 614/299
detexo, ere, 670/319
detineo, ère, 539/91
detondeo, ère, 540/106
detorqueo, ère, 540/110
detraho, ere, 554/203
detrudo, ere, 556/213
deuro, ere, 558/229
deveho, ere, 554/204
devello, ere, 581/271
deverto, ere; devertor,
i, 581/272; 789/2
devincio, ire, 715/408
devinco, ere, 582/278
devolvor, ere, 579/259
devoveo, ère, 461/101
dico, ere, 551/186;
672 (3.)
dido, ere, 683/353
diduco, ere, 551/187
differo, 790/5
differo, 790/6
diffido, ere, 789/6
diffindo, ere, 580/268
diffingo, ere, 553/196
diffluo, ere, 557/220
diffugio, ere, 692/364
diffundo, ere, 583/280
digeror, ere, 558/228
dignosco, ere, 616/310
digredior, i, 784/24
dilabor, i, 781/9
diligo, ere, 582/275
diluceo, ère, 541/114
diluo, ere, 577/241
dimetior, iri, 787/61
dimico, àre, 428/18
diminuo, ere, 577/242

dimitto, ere, 556/216
dimoveo, ère, 539/100
dinosco, ere, 616/310
diribeo, ère, 538/57
dirigo, ere, 552/189
dirimo, ere, 582/276
diripio, ere, 694/370
dirumpo, ere, 582/279
diruo, ere, 579/255
discedo, ere, 556/215
discerno, ere, 615/303
discerpo, ere, 550/179
discindo, ere, 580/269
discludo, ere, 555/206
disco, ere, 678/334;
[672 (3.)
discrepo, àre, 427/7
discumbo, ere, 670/320
discurro, ere, 680/344
discutio, ere, 694/369
disicio, ere, 693/365
disiungo, ere, 552/192
dispello, ere, 681/345
disperdo, ere, 683/357
dispergo, ere, 554/202
dispicio, ere, 693/368
displiceo, ère, 459/60
displodo, ere, 555/210
dispono, ere, 670/323
dissentio, ire, 715/405
dissero, ere, (-ui),
[670/318
dissero, ere, (-vi),
[615/302
dissideo, ère, 462/102
dissolvo, ere, 579/258
dissuadeo, ère, 463/119
dissuo, ere, 578/245
distendo, ere, 680/342
distineo, ère, 539/91
distinguo, ere, 552/193
disto, àre, 429/37
distorqueo, ère,
[540/110
distraho, ere, 554/203
distribuo, ere, 578/246
distringo, ere, 553/198

divello, ere, 581/271
divendo, ere, 683/360
divido, ere, 555/207
do, dare, 430/39
doceo, ère, 460/90
doleo, ère, 460/86
dominor, àri, 772
domo, àre, 428/10
dormio, ire, 711
duco, ere, 551/187

E.

ebibo, ere, 678/333
edico, ere, 551/186
edisco, ere, 678/334
edissero, ere, 670/318
edo, edere (esse),
[701/379; 702, 703
èdo, ere, 431/46; 682
edoceo, ère, 460/90
educo, ere, 551/187
effero, 790/7
efficio, ere, 691/362
effingo, ere, 553/196
effluo, ere, 557/220
effodio, ere, 692/363
effringo, ere, 583/283
effugio, ere, 692/364
effulgeo, ère, 540/113
effundo, ere, 583/280
egeo, ère, 459/65
egero, ere, 558/228
egredior, i, 784/24
eicio, ere, 693/365
elabor, i, 781/9
elicio, ere, 693/367
elido, ere, 555/208
eligo, ere, 581/274
eluceo, ère, 540/114
eludo, ere, 555/209
elugeo, ère, 540/115
eluo, ere, 577/241
ementior, iri, 786/3
emereo, ère, 539/70
emereor, èri, 776/7
emergo, ere, 553/201

emetior, iri, 787/61
emico, ãre, 428/17
emineo, ãre, 459/71
emitto, ere, 557/216
emo, ere, 582/276
emior, i, 784/25
emoveo, ãre, 539/100
emungo, ere, 559/233
enascor, i, 781/12
eniteo, ãre, 539/72
enitor, i, 781/13
enubo, ere, 550/181
eo, ire, 792, 793
epulor, ãri, 772
erado, ere, 555/211
erepo, ere, 550/182
erigo, ere, 552/189
eripio, ere, 694/370
erudio, ire, 711
erumpo, ere, 582/279
eruo, ere, 579/255
escendo, ere, 580/266
esurio, ire, 711
evado, ere, 556/214
evaho, ere, 554/204
evello, ere, 581/271
evenio, ire, 715/407
evergo, ere, 702/385
everro, ere, 702/386
everto, ere, 581/272
evinco, ere, 582/278
evolvo, ere, 579/259
evomo, ere, 671/324
exacuo, ere, 577/237
exaudio, ire, 711
exaugeo, ãre, 541/108
excedo, ere, 556/215
excello, ere, 672/332
excerno, ere, 615/303
excerpo, ere, 550/179
excido, ere, 679/337
excido, ere, 679/338
excio, ire, 711,
excipio, ere, 690/361
excludo, ere, 555/206
excolo, ere, 669/313
excoquo, ere, 554/205

excreco, ere, 615/305
excubo, ãre, 428/9
excudo, ere, 579/260
excuro, ere, 680/344
excutio, ere, 694/369
exedo, ere, 701/379
exeo, ire, 793/5
exerceo, ãre, 459/63
exhaurio, ire, 714/399
exhibeo, ãre, 538/57
exhortor, ãri, 773
exigo, ere, 583/282
eximo, ere, 582/276
exire, 793/5
exordior, iri, 787/62
exorior, iri, 787/63
expando, ere, 580/267
expedio, ire, 711
expello, ere, 681/345
expendo, ere, 679/341
expergefacio, ere,
[692/362
expergisor, i, 780/4
experior, iri, 787/60
expeto, ere, 613/288
expingo, ere, 553/197
expleo, ãre, 458/54
explico, ãre, 428/25
explodo, ere, 555/210
expono, ere, 671/323
exporrigo, ere, 552/189
exposco, ere, 678/335
exprimo, ere, 558/230
expromo, ere, 558/226
exquiro, ere, 614/295
exscindo, ere, 580/269
exscribo, ere, 550/183
exsculpo, ere, 551/184
exsequor, i, 782/19
exsero, ere, 670/318
exsilio, ire, 714/402
exsisto, ere, 682/349
exsolvo, ere, 579/258
exsorbeo, ãre, 539/76
exspergo, ere, 554/202
exstinguo, ere, 552/193
exsto, ãre, 429/38

extruo, ere, 557/219
exsurgo, ere, 552/189
extendo, ere, 680/342
extergeo, ãre, 540/120
extero, ere, 614/299
exterreo, ãre, 539/62
extollo, ere, 701/380;
[790/15
extorqueo, ãre, 540/110
extraho, ere, 554/203
extrudo, ere, 556/213
extundo, ere, 680/343
exuo, ere, 578/247
exuro, ere, 558/229

F.

fabrefacio, ere, 692/362
fabricor, ãri, 772
faccesso, ere, 613/291
facio, ere, 690/362
fallo, ere, 679/339;
[fallit me, 679/339
farcio, ire, 714/397
fastidio, ire, 711
fateor, ãri, 776/3
fatiscor, i, 780/5
faveo, ãre, 461/98
ferio, ire, 711
fero, ferre, 733, 734
fervefacio, ere, 692/362
ferveo, ãre, 461/96
fido, ere, 789/4
figo, ere, 553/200;
[672 (4.)
findo, ere, 580/268
fingo, ere, 553/196;
[672 (4.)
finio, ire, 711
fio, fieri, 690/362;
[695, 696
flacceo, ãre, 542/162
flaveo, ãre, 542/163
flecto, ere, 557/217
fleo, ãre, 458/53
[fligo, ere], 551/188

floreo, ēre, 459/66
fluo, ere, 557/220
fodio, ere, 692/363
foeteo, ēre, 542/164
foveo, ēre, 461/99
frango, ere, 583/283
fremo, ere, 671/328
frendo, ere, 701/381
frico, āre, 428/15
frigeo, ēre, 463/126
frigo, ere, 701/374
frondeo, ēre, 542/165
fruor, ī, 780/6
frustror, āri, 772
fugio, ere, 692/364
fulcio, ire, 714/398
fulgeo, āre, 463/113
fundo, ere, 583/280
fungor, ī, 778, 779 ;
[780/7
furo, ere, 702/388
futuo, ere, 578/252

G.

gaudeo, ēre, 541/138,
[788/2
gemo, ere, 671/329
gero, ere, 558/228
gigno, ere, 670/321
glisco, ere, 616/311
glorior, āri, 772
glubo, ere, 702/389
gradior, ī, 783/24
gratulor, āri, 772

H.

habeo, ēre, 458/57
haereo, ēre, 463/123
haurio, ire, 714/399
hebeo, ēre, 542/166
hisco, ere, 616/312
horreo, āre, 459/67
hortor, āri, 769, 771,
[772
humeo, ēre, 542/167

I.

iaceo, ēre, 460/87 ;
[672 (5.)
iacio, ere, 692/365 ;
[672 (5.)
ico, ere, 584/287 ; 711
ignosco, ere, 616/310
illicio, ere, 693/366
illido, ere, 555/208
illino, ere, 614/301
illudo, ere, 555/209
imbibo, ere, 678/333
imbuo, ere, 577/238
imitor, āri, 773
immergo, ere, 553/201
immineo, ēre, 459/71
imminuo, ere, 577/242
immisceo, ēre, 539/92
immitto, ere, 557/216
impedio, ire, 711
impello, ere, 681/345
impendeo, ēre, 462/107
impendo, ere, 679/341
impertio, ire, 712,
impingo, ere, 583/284
implecto, ere, 701/375
impleo, ēre, 458/54
implico, āre, 428/26
impluo, ere, 578/254
impono, ere, 671/323
imprimo, ere, 558/230
incalfacio, ere, 691/362
incedo, ere, 556/215 ;
[672 (6.)
incendo, ere, 579/262 ;
[672 (6.)
incesso, ere, 613/293
incido, ere, 679/337
incido, ere, 679/338
incingo, ere, 552/191
incipio, ere, 690/361
includo, ere, 555/206
incolo, ere, 669/313
incoquo, ere, 554/205
inresco, ere, 615/305
[incudo, ere], 579/260

incumbo, ere, 670/320
incurro, ere, 680/344
indico, ere, 551/186
indigeo, ēre, 459/65
indignor, āri, 773
indo, ere, 683/354
induco, ere, 551/187
induo, ere, 578/248
indulgeo, ēre, 462/111
ineo, inire, 793/6
ineptio, ire, 712
infero, 790/8
inficio, ere, 691/362
infigo, ere, 553/200
infindo, ere, 580/268
infittior, āri, 773
inflecto, ere, 557/217
infligo, ere, 551/188
influo, ere, 557/220
infodio, ere, 692/363
inframo, ere, 671/328
infrondeo, ēre, 542/168
infringo, ere, 583/283
infundo, ere, 583/280
ingemo, ere, 671/329
ingero, ere, 558/228
ingigno, ere, 670/321
ingruo, ere, 579/255
inhorreo, ēre, 539/67
inicio, ere, 693/365
inire, 793/6
innascor, ī, 781/12
innecto, ere, 671/325
innubo, ere, 550/181
innuo, ere, 578/253
inquiror, ere, 614/295
(inruo), irruo, 579/255
inscendo, ere, 580/266
inscribo, ere, 550/183
insculpo, ere, 551/184
insero, ere, (-ū),
[670/318
insero, ere, (-vī),
[615/302
inservio, ire, 712
insideo, ēre, 539/102
insidiar, āri, 773

insido, ere, 584/285
 insilio, ire, 714/402
 insisto, ere, 682/349
 inspergo, ere, 554/202
 inspicio, ere, 693/368
 insterno, ere, 614/297
 instinguo, ere, 552/193
 instituo, ere, 578/243
 insto, âre, 428/32
 instrepo, ere, 672/330
 instruo, ere, 557/219
 insuesco, ere, 615/308
 insumo, ere, 558/227
 insuo, ere, 578/245
 insurgo, ere, 552/189
 intego, ere, 552/190
 intellego, ere, 582/275
 intendo, ere, 680/342
 intercedo, ere, 556/215
 intercido, ere, 679/337
 intercido, ere, 679/338
 intercipio, ere, 690/361
 intercludo, ere, 555/206
 intercurro, ere, 681/344
 interdico, ere, 551/186
 intereo, ire, 793/7
 interficio, ere, 691/362
 interfluo, ere, 557/220
 interiaceo, âre, 542/87
 intericio, ere, 693/365
 interimo, ere, 582/276
 interfîre, 793/7
 interiungo, ere, 552/192
 interlego, ere, 581/274
 interlino, ere, 614/301
 interluceo, âre,
 [540/114
 intermisceo, âre,
 [539/92
 intermitto, ere,
 [557/216
 internecto, ere, 671/325
 interniteo, âre, 539/72
 internosco, ere, 616/310
 intero, ere, 614/299
 interpono, ere, 671/323

interpretor, âri, 773
 interpungo, ere,
 [682/348
 interquiesco, ere,
 [615/306
 interrumpo, ere,
 [582/279
 interscindo, ere,
 [580/269
 intersero, ere, 670/318
 [intertexo, ere],
 [670/319
 interverto, ere, 581/272
 interviso, ere, 581/273
 intexo, ere, 670/319
 intingo, ere, 553/194
 intorqueo, âre, 540/110
 intremo, ere, 671/331
 introduco, ere, 551/187
 introceo, introîre, 793/8
 intromitto, ere, 557/216
 introrumpo, ere,
 [582/279
 introspecio, ere, 693/368
 intueor, âri, 777/14
 inungo, ere, 553/195
 inuro, ere, 558/229
 invado, ere, 556/214
 invehô, ere, 554/204
 invehor, i, 554/204
 invenio, ire, 715/407
 invergo, ere, 702/385
 inverto, ere, 581/272
 invideo, âre, 462/103
 invisio, ere, 581/273
 involvo, ere, 579/259
 iocor, âri, 773
 irascor, i, 780/8
 ire, 792, 793
 irrepo, ere, 550/182
 irrideo, âre, 463/118
 irrumpo, ere, 582/279
 irruo, ere, 579/255
 iubeo, âre, 463/124
 iungo, ere, 552/192
 iuvo, âre, 427/2

L.

labefacio, ere, 691/362
 labefio, fieri, 691/362
 labor, i, 781/9
 laccesso, ere, 613/292
 [lacio, ere], 693/366
 lacteo, âre, 542/169
 laedo, ere, 555/208
 laetor, âri, 769, 773
 lambo, ere, 579/261
 lamentor, âri, 773
 langueo, âre, 541/139
 largior, îri, 769, 785.
 [786, 786/2
 lateo, âre, 459/68
 lavo, âre, 427/4
 lego, ere, 581/274
 lenio, ire, 712
 libet, âre, 541/140
 liceo, âre, 460/82
 liceor, âri, 776
 lingo, ere, 559/231
 lino, ere, 614/301
 linquo, ere, 582/277
 liquefacio, ere, 691/362
 liquefio, fieri, 691/362
 liqueo, âre, 541/141
 loquor, i, 781/10
 lubet, âre, 541/140
 luceo, âre, 463/114
 luctor, âri, 773
 ludo, ere, 555/209
 lugeo, âre, 463/115
 luo, luere, 577/239

M.

maceo, âre, 542/170
 madefacio, ere, 692/362
 madefio, fieri, 692/362
 madeo, âre, 459/69
 maereo, âre, 463/127
 malle, 810
 malo, malle, 810
 mando, ere, 580/265
 maneo, âre, 463/122

mansuefacio, ere,
[692/362
mansuefio, fierī,
[692/362
mansuesco, ere, 615/308
marceo, ēre, 541/142
medeor, ēri, 776/6
meditor, āri, 773
mentior, irī, 786/3
mereo, ēre, 459/70
mereor, ēri, 776/7
mergo, ere, 553/201
metior, irī, 787/61
meto, ere, 701/382
metuo, ere, 579/256
mico, āre, 428/16
mingo, ere, 559/232
minitor, āri, 773
minor, āri, 773
minuo, ere, 577/242
miror, āri, 773
misceo, ēre, 461/92
misereor, ēri, 769, 775,
776, 777/8; misere-
[tur, 777/8
miseror, āri, 773
mitto, ere, 556/216
moderor, āri, 773
moliior, irī, 786/4
mollio, ire, 712
molo, ere, 670/322
moneo, ēre, 459/58
mordeo, ēre, 462/104
moriior, i, 784/25; 769
moror, āri, 773
moveo, ēre, 461/100
mulceo, ēre, 463/117
mulgeo, ēre, 462/109
munio, ire, 712

N.

nanciscor, i, 781/11
nascor, i, 781/12
necto, ere, 671/325
neglego, ere, 582/275
neo, nēre, 451/143

nequeo, ire, 794
nescio, ire, 712
nigreo, ēre, 542/171
ningit, ere, 553/199
niteo, ēre, 459/72
nitor, i, 781/13
noceo, ēre, 549/59
nolo, nolle, 810
nosco, ere, 616/310
nubo, ere, 550/181
[nuo, ere], 578/253
nutrio, ire, 712

O.

obdo, ere, 683/355
obduco, ere, 551/187
obf . . . , viz: off . . .
obeo, ire, 793/9
obiaceo, ēre, 539/87
obicio, ere, 693/365
obire, 793/9
oblido, ere, 555/208
oblino, ere, 614/301
obliviscor, i, 781/14
obnubo, ere, 550/181
oboedio, ire, 712
obp . . . , viz: opp . . .
obrepo, ere, 550/182
obruo, ere, 579/255
obsequor, i, 783/19
obsero, ere, 615/302
obsideo, ēre, 462/102
obsido, ere, 584/285
obsisto, ere, 682/349
obsolefacio, ere,
[692/362
obsolefio, fierī, 692/362
obsolesco, ere, 615/307
obsto, āre, 428/33
obstrepo, ere, 672/330
obstringo, ere, 553/198
obstruo, ere, 557/219
obstupefacio, ere,
[692/362
obstupefio, fierī,
[692/362

obsuo, ere, 578/245
obtego, ere, 552/190
obtendo, ere, 680/342
obtero, ere, 614/299
obtexo, ere, 670/319
obtimeo, ēre, 462/91
obtingo, ere; obtingit,
[681/346
obtorqueo, ēre,
[540/110
obtundo, ere, 680/343
obverto, ere, 581/272
obvolvo, ere, 579/259
occido, ere, 679/337
occido, ere, 679/338
occino, ere, 678/336
occipio, ere, 690/361
occludo, ere, 555/206
occulo, ere, 669/314
occumbo, ere, 670/320
occurro, ere, 681/344
offendo, ere, 580/263
offerro, 790/9
officio, ere, 691/362
offulgeo, ēre, 540/113
offundo, ere, 583/280
oleo, ēre, 459/73
olfacio, ere, 692/362
omitto, ere, 557/216
operio, ire, 714/395
opinor, āri, 773
oportet, ēre, 460/83
opperior, irī, 787/60
oppeto, ere, 613/288
oppleo, ēre, 538/54
oppono, ere, 671/323
opprimo, ere, 553/230
ordior, irī, 787/62
orior, irī, 787/63; 788
osculor, āri, 773
ostendo, ere, 680/342

P.

paciscor, i, 782/15
paenitet, ēre, 541/144
palleo, ēre, 541/145
pando, ere, 580/267

pango, ere, 681/347; [583/284
 parco, ere, 679/340
 pareo, ère, 460/88; (672 [7.])
 pario, ere, 694/373; 682; 672 (7.)
 paro, ãre, 672 (7.)
 partior, iri, 786/5
 pasco, ere, 615/304
 pascor, i, 782/16
 patefacio, ere, 691/362
 patefio, fieri, 691/362
 pateo, ère, 459/74
 patior, i, 784/26; 778, [779]
 paveo, ère, 541/146
 pecto, ere, 557/218
 pedo, ere, 701/378
 pellicio, ere, 693/366
 pello, ere, 681/345
 pendeo, ère, 462/107
 pendo, ere, 679/341
 perago, ere, 583/282
 perbibio, ere, 678/333
 percalefacio, ere, [691/362]
 percello, ere, 584/286
 percenseo, ère, 539/94
 percio, ère, 538/56
 percipio, ere, 690/361
 percolo, ere, 669/313
 percontor, ãri, 773
 percoquo, ere, 554/205
 percurro, ere, 681/344
 percutio, ere, 694/369
 perdisco, ere, 678/334
 perdo, ere, 431/50; 682
 perdoceo, ère, 539/90
 perdomo, ãre, 428/11
 perduco, ère, 551/187
 peredo, ere, 701/379
 pereio, ire, 793/10
 perfero, 790/10
 perficio, ere, 691/362
 perfluo, ere, 557/220
 perfodio, ere, 692/363
 perfringo, ere, 583/283
 perfruo, i, 780/6
 perfugio, ere, 692/364
 perfundo, ere, 583/280
 perfungor, i, 780/7
 pergaudeo, ère, 541/138
 pergo, ere, 552/189
 perhibeo, ère, 538/57
 periclitor, ãri, 774
 perimo, ere, 582/276
 perire, 793/10
 perlego, ere, 581/274
 perluceo, ère, 540/114
 perluo, ere, 577/241
 permaneo, ère, 540/122
 permisceo, ère, 539/92
 permitto, ere, 556/216
 permoveo, ère, 461/100
 permulceo, ère, 463/117
 pernosco, ere, 616/310
 perpello, ere, 681/345
 perpendo, ere, 679/341
 perpetior, i, 784/26
 perprimo, ere, 558/230
 perquiro, ere, 614/295
 perrumpo, ere, 582/279
 perscindo, ere, 580/269
 perscribo, ere, 550/183
 persedeo, ère, 539/102
 persequor, i, 783/19
 persido, ere, 584/285
 persisto, ere, 682/349
 persolvo, ere, 579/258
 persono, ãre, 428/20
 perspicio, ere, 693/368
 persterno, ere, 614/297
 persto, ãre, 428/34
 perstringo, ere, 553/198
 persuadeo, ère, 463/119
 pertaedet, ère, 541/155
 pertendo, ere, 680/342
 pertergeo, ère, 540/120
 perterreo, ère, 459/62
 pertexo, ere, 670/319
 pertimefactus, 692/362
 pertineo, ère, 460/91
 pertingo, ere, 681/346
 pertraho, ere, 554/203
 pertundo, ere, 680/343
 perungo, ere, 553/195
 peruro, ere, 558/229
 pervado, ere, 556/214
 perveho, ere, 554/204
 pervello, ere, 581/271
 pervenio, ire, 715/407
 perverto, ere, 581/272
 pervideo, ère, 540/103
 pervigeo, ère, 539/80
 pervinco, ere, 582/278
 pervolvoo, ere, 579/259
 pessumdo, are, 430/39
 petesso, petisso, ere, [613/294]
 peto, ere, 613/288
 philosophor, ãri, 774
 piget, ère, 541/147
 pingo, ere, 553/197
 pinso, ere, 559/236, [671/326]
 placeo, ère, 459/60
 plango, ere, 559/234
 plaudo, ere, 555/210
 plecto, ere, 701/375, [702/390]
 pleo, ère, 542/54
 plico, ãre, 428/23
 pluit, ere, 578/254
 polliceor, ãri, 776
 polleo, ère, 463/128
 polluo, ere, 577/240
 pono, ere, 670/323
 popular, ãri, 774
 porricio, ere, 693/365
 porrigo, ere, 552/189
 portendo, ere, 680/342
 posco, ere, 678/335
 possideo, ère, 462/102
 possido, ere, 584/285
 possum, posse, 790, 791
 posthabeo, ère, 538/57
 postpono, ere, 671/323
 postscribo, ere, 550/183
 potior, iri, 786/6
 poto, ãre, 427/1

praebēo, ēre, 458/57
praebibō, ere, 678/333
praecaveo, ēre, 539/97
praecedo, ere, 556/215
praecello, ere, 672/332
praecerpo, ere, 550/179
praecido, ere, 679/338
praecingo, ere, 552/191
praecino, ere, 678/336
praecipio, ere, 690/361
praeccludo, ere, 555/206
praeccolo, ere, 669/313
praecoſumo, ere,
[558/227
praecorrumpo, ere,
[582/279
praecurro, ere, 681/344
praecutio, ere, 694/369
praedicō, ere, 551/186
praedisco, ere, 678/334
praedoceo, ēre, 539/90
praedor, āri, 774
praeducō, ere, 551/187
praeficio, ere, 691/362
praefigo, ere, 553/200
praefluo, ere, 557/220
praefodio, ere, 692/363
praefringo, ere, 583/283
praefulgeo, ēre, 540/113
praelambo, ere, 579/261
praelego, ere, 582/274
praeluceo, ēre, 540/114
praemetuo, ere, 579/256
praemitto, ere, 556/216
praemoneo, ēre, 538/58
praeniteo, ēre, 539/72
praenosco, ere, 616/310
praepando, ere, 580/267
praependeo, ēre,
[540/107
praepolleo, ēre, 540/128
praepono, ere, 671/323
praeripio, ere, 694/370
praeripio, ere, 694/370
praerodo, ere, 555/212
praerumpo, ere,
[582/279

praescribo, ere, 550/183
praesideo, ēre, 539/102
praestituo, ere, 578/243
praesto, āre, 429/35
praestringo, ere
[553/198
praestruo, ere, 557/219
praesumo, ere, 558/227
praesuo, ere, 578/245
praetendo, ere, 680/342
praeterago, ere
[583/282
praetereo, ire, 794/11
praeterfluo, ere,
[557/220
praeterire, 794/11
praetermitto, ere,
[556/216
praestervehor, i,
[554/204, 783/22
praetexo, ere, 670/319
praeuro, ere, 558/229
braevaleo, ēre, 460/89
praevehor, i, 554/204
praeverto, ere, 581/272
praevertor, i, 581/272
prandeo, ēre, 461/95
precor, āri, 774
prehendo, ere, 580/264
premo, ere, 558/230
prendo, ere, 580/264
procedo, ere, 556/215
procido, ere, 679/337
procudo, ere, 579/260
procumbo, ere, 670/320
procurro, ere, 681/344
prodeo, ire, 794/12
prodico, ere, 551/186
prodigo, ere, 583/282
prodire, 794/12
prodo, ere, 431/47; 682
prodoceo, ēre, 542/90
produco, ere, 551/187
proelior, āri, 774
profero, 790/11
proficio, ere, 691/362
proficiscor, i, 782/17

profiteor, ēri, 776/3
profligo, āre, 551/188
profluo, ere, 557/20
profugio, ere, 692/364
progredior, i, 784/24
prohibeo, ēre, 458/57
proicio, ere, 693/365
prolicio, ere, 693/367
proludo, ere, 555/209
proluo, ere, 577/241
promereo, ēre, 539/70
promereo, ēri, 776/7
promineo, ēre, 459/71
promitto, ere, 556/216
promo, ere, 558/226
promoneo, ēre, 538/58
promoveo, ēre, 461/100
propello, ere, 681/345
propendeo, ēre, 540/107
propolluo, ere, 577/241
propono, ere, 671/323
prorepeo, ere, 550/182
proripio, ere, 694/370
prorumpo, ere, 582/279
proruo, ere, 579/255
proscindo, ere, 580/269
proscribo, ere, 550/183
prosequor, i, 783/19
prosilio, ire, 714/402
prospicio, ere, 693/368
prosterno, ere, 614/297
prostitutio, ere, 578/234
prosubigo, ere, 583/282
protego, ere, 552/190
protendo, ere, 680/342
protero, ere, 614/229
proterreo, ēre, 539/62
protraho, ere, 554/203
protrudo, ere, 556/213
proveho, ere, 554/204
provehor, i, 554/204
provideo, ēre, 462/103
provolvo, ere, 579/259
psallo, ere, 580/270
pungo, ere, 682/348
punio, ire, 712
punior, iri, 786/7

puDET, ēre, 541/148
puteo, ēre, 541/149
putrefacio, ere, 692/362
putrefio, fieri, 692/362

Q.

quaero, ere, 613/295
quatio, ere, 694/369
queo, ire, 794
queror, ī, 782/18
quiesco, ere, 615/306

R.

rabo, ere, 702/391
rado, ere, 555/211
rapio, ere, 694/370
recalefacio, recalfacio.
[691/362
recedo, ere, 556/215
recenseo, ēre, 461/94
recido, ere, 679/337
reçido, ere, 679/338
recingo, ere, 552/191
recino, ere, 678/336
recipio, ere, 690/361
recludo, ere, 555/206
recognosco, ere.
[616/310
recolligo, ere, 582/274
recolo, ere, 669/313
recondo, ere, 682/351
recoquo, ere, 554/205
recordor, āri, 774
recresco, ere, 615/305
recumbo, ere, 670/320
recurro, ere, 681/344
redarguo, ere, 578/249
reddo, ere, 431/48; 682
redeo, ire, 794/13
redhibeo, ēre, 538/57
redigo, ere, 583/282
redimo, ere, 582/276
redire, 794/13

redoleo, ēre, 539/73
reduco, ere, 551/187
refello, ere, 679/339
refercio, ire, 714/397
refero, 790/12
referveo, ēre, 542/96
reficio, ere, 691/362
refigo, ere, 553/200
reflecto, ere, 557/217
refoveo, ēre, 539/99
refringo, ere, 583/283
refugio, ere, 692/364
refulgeo, ēre, 540/113
regero, ere, 558/228
rego, ere, 552/189
reicio, ere, 693/365
relego, ere, 582/274
relino, ere, 614/301
relinquo, ere, 582/277
reluceo, ēre, 540/114
reminiscor, ī, 780/3
remisceo, ēre, 539/92
remitto, ere, 556/216
remordeo, ēre, 540/104
removeo, ēre, 461/100
remulceo, ēre, 540/117
renascor, ī, 781/12
renideo, ēre, 542/172
renitor, ī, 781/13
renuo, ere, 578/253
reor, rēri, 777/12
repello, ere, 681/345
rependo, ere, 680/341
repercutio, ere, 694/369
reperio, ire, 714/400
repeto, ere, 613/288
repleo, ēre, 458/54
repo, ere, 550/182
repono, ere, 671/323
reposco, ere, 678/335
reprehendo, ere,
[580/264
reprendo, ere, 580/264
reprimo, ere, 558/230
repromitto, ere,
[557/216
repungo, ere, 682/348

requiesco, ere, 615/306
requiro, ere, 614/295
rescindo, ere, 580/269
rescribo, ere, 551/183
resideo, ēre, 539/102
resido, ere, 584/285
resipio, ere, 694/372
resisto, ere, 682/349
resolvo, ere, 579/258
resono, āre, 428/21
resorbeo, ēre, 542/76
respergo, ere, 554/202
respicio, ere, 694/368
respondeo, ēre, 462/105
respuo, ere, 579/257
restinguo, ere, 552/193
restituo, ere, 578/243
resto, āre, 429/36
restringo, ere, 553/198
resumo, ere, 558/227
resurgo, ere, 552/189
retago, ere, 552/190
retendo, ere, 680/342
retexo, ere, 670/319
reticeo, ēre, 539/61
retineo, ēre, 461/91
retorqueo, ēre, 540/110
retraho, ere, 554/203
retribuo, ere, 578/246
retrocedo, ere, 556/215
retrusus, 556/213
retundo, ere, 680/343
reveho, ere, 554/204
revello, ere, 581/271
revereor, ēri, 777/15
revertor, ī, 581/272,
[789/1
revinco, ere, 582/278
reviso, ere, 581/273
revolvo, ere, 579/259
revomo, ere, 671/324
rideo, ēre, 463/118
rigeo, ēre, 541/150
rodo, ere, 555/212
rubefacio, ere, 692/362
rubefio, fieri, 692/362
rubeo, ēre, 542/173

rudo, ere, 614/296
rumpo, ere, 582/279
ruo, ere, 579/255

S.

saepio, ire, 714/401
saevio, ire, 712
salio, ire, 714/402
sancio, ire, 714/403
sapio, ere, 694/372
sarcio, ire, 715/404
sarpo, ere, 701/383
satisfacio, ere, 692/362
scabo, ere, 702/392
scalpo, ere, 701/376
scando, ere, 580/266
scateo, ere, 541/151
scindo, ere, 580/269
scio, ire, 712
sciscitor, ari, 774
scitor, ari, 774
scribo, ere, 550/183
sculpo, ere, 551/184
secedo, ere, 556/215
secerno, ere, 615/303
secludo, ere, 555/206
seco, are, 428/13
sedeo, ere, 462/102
seduco, ere, 551/187
seiungo, ere, 552/192
seligo, ere, 582/274
semoveo, ere, 539/100
sentio, ire, 715/405
sepelio, ire, 715/406
sepono, ere, 671/323
sequor, i, 769: 782/19
sero, ere, (-ui),
[669/318; 672 (8.)
sero, ere, (-vi),
615/302; 672 (8.)
serpo, ere, 551/185
servio, ire, 712
sido, ere, 584/285
sileo, ere, 460/75
sino, ere, 614/300
sisto, ere, 682/349

sitio, ire, 712
soleo, ere, 541/152:
[789/3
solor, ari, 774
solvo, ere, 579/258
sono, are, 428/19
sorbeo, ere, 460/76
sordeo, ere, 541/153
sortior, iri, 786/8
spargo, ere, 554/202
sperno, ere, 614/298
splendeo, ere, 463/129
spondeo, ere, 462/105
spuo, ere, 579/257
squaleo, ere, 542/174
statuo, ere, 578/243
sterno, ere, 614/297
sternuo, ere, 578/244
sterto, ere, 702/384
[stinguo, ere], 552/193
sto, stare, 428/28
strepo, ere, 671/330
strideo, ere, 541/154
strido, ere, 583/281
stringo, ere, 553/198
struo, ere, 557/219
studeo, ere, 460/77
stupefacio, ere, 692/362
stupefio, fieri, 692/362
stupeo, ere, 460/78
suadeo, ere, 463/119
subdo, ere, 683/358
subduco, ere, 551/187
subedo, ere, 701/379
subeo, ire, 794/14
subf..., viz: suff...
subg..., viz: sugg...
subicio, ere, 693/365
subigo, ere, 583/282
subinvideo, ere,
[540/103
subire, 794/14
subiungo, ere, 552/192
sublego, ere, 582/274
subluceo, ere, 540/114
subluo, ere, 577/241
submergo, ere, 553/201

submitto, ere, 557/216
submoveo, ere, 539/100
subnecto, ere, 671/325
subrepto, ere, 550/182
subrideo, ere, 540/118
subruo, ere, 579/255
subscribo, ere, 551/183
subsido, ere, 584/285
subsisto, ere, 682/349
substerno, ere, 614/297
substituto, ere, 578/243
substringo, ere,
[553/198
substruo, ere, 557/219
subterfugio, ere,
[692/364
subtexo, ere, 670/319
subtimeo, ere, 542/79
subtraho, ere, 554/203
suburgeo, ere, 542/116
subveho, ere, 554/204
subvehor, i, 554/204
subvenio, ire, 715/407
subverto, ere, 581/272
succedo, ere, 556/215
succendo, ere, 579/262
succenseo, ere, 461/94;
780/8
succido, ere, 679/337
succido, ere, 679/338
succingo, ere, 552/191
succino, ere, 678/336
succresco, ere, 615/305
succumbo, ere, 670/320
succurro, ere, 681/344
succutio, ere, 694/369
suesco, ere, 615/308
suffero, 790/13
sufficio, ere, 691/362
suffigo, ere, 553/200
suffodio, ere, 692/363
suffringo, ere, 583/283
suffugio, ere, 692/364
suffundo, ere, 583/280
suggero, ere, 558/228
sugo, ere, 701/377
sumo, ere, 558/227

suo, ere, 578/245
 superaddo, ere, 683/359
 superbio, ire, 712
 superfluo, ere, 557/220
 superfundo, ere,
 [583/280
 superiatio, ere 693/365
 superimpono, ere,
 [671/323
 superincumbo, ere,
 670/320
 superinicio, ere,
 [693/365
 superinsterno, ere,
 [614/297
 superpono, ere, 671/323
 superstruo, ere,
 [557/219
 supervehor, i, 554/204
 supervenio, ire,
 [715/407
 suppeto, ere, 613/288
 suppleo, ãre, 458/54
 supplico, ãre, 428/27
 suppono, ere, 671/323
 supprimo, ere, 558/230
 suprascando, ere,
 [580/266
 surgo, ere, 552/189
 surrepo, ere, 550/183
 surripio, ere, 694/370
 suscipio, ere, 690/361
 suspendo, ere, 680/341
 suspicio, ere, 694/368
 suspicor, ãri, 774
 sustineo, ãre, 461/91

T.

tabeo, ãre, 542/175
 taceo, ãre, 459/61
 taedet, ãre, 789/7;
 541/155
 tango, ere, 681/346
 tego, ere, 552/190
 [temno, ere], 557/222
 tempero, ãre, (679/340)

tendo, ere, 680/342
 teneo, ãre, 460/91
 tepeo, ãre, 542/176
 tergeo, ãre, 463/120
 tergo, ere, 559/235
 tero, ere, 614/299
 terreo, ãre, 459/62
 testificor, ãri, 774
 testor, ãri, 774
 texo, ere, 670/319
 timefactus, 692/362
 timeo, ãre, 460/79
 tingo, ere, 553/194
 tollo, ere, 701/380;
 790/14
 tondeo, ãre, 462/106
 tono, ãre, 428/22
 torqueo, ãre, 462/110
 torrefacio, ere, 692/362
 torrefio, fieri, 692/362
 torreo, ãre, 461/93
 trado, ere, 431/49; 682
 traduco, ere, 551/187
 traho, ere, 554/203
 traicio, ere, 693/365
 transadigo, 583/282
 transcendo, ere,
 [580/266
 transcribo, ere, 551/183
 transcurro, ere,
 [681/344
 transeo, ire, 794/15
 transfiro, ere, 553/200
 transfodio, ere, 692/363
 transfugio, ere, 692/364
 transfundo, ere,
 [583/280
 transigo, ere, 583/282
 transilio, ire, 714/402
 transire, 794/15
 transmitto, ere,
 [557/216
 transmoveo, ãre,
 [539/100
 transpono, ere, 671/323
 transuo, ere, 578/245
 transveho, ere, 554/204

transvehor, i, 554/204
 traveho, ere, 554/204
 tremefacio, ere,
 [692/362
 tremefio, fieri, 692/362
 tremo, ere, 672/331
 tribuo, ere, 578/246
 trudo, ere, 556/213
 tueor, tuãri, 777/14
 tumefacio, ere, 692/362
 tumefio, fieri, 692/362
 tumeo, ãre, 542/177
 tundo, ere, 680/343
 turgeo, ãre, 541/156

U.

ulciscor, i, 783/20
 ungo, ere, 553/195
 unguere, 553/195
 urgeo, ãre, 463/116
 uro, ere, 558/229
 usucapio, ere, 690/361
 utor, i, 783/21

V.

vacuefacio, ere, 692/362
 vacuefio, fieri, 692/362
 vado, ere, 556/214
 valeo, ãre, 460/89
 vegeo, ãre, 542/178
 veho, ere, 554/204
 vehor, i, 554/204;
 783/22
 velle, 810
 vello, ere, 580/271
 vendo, ere, 431/51; 682
 vãneo, vãnire, 794/16
 venio, venire, 706, 707,
 708, 709
 venire, 715/407
 vãnire, 794/16
 vereor, ãri, 777/15
 vergo, ere, 702/385
 verro, ere, 702/386
 verto, ere, 581/272

vescor, i, 783/23
vestio, ire, 712
veto, are, 428/12
video, ere, 462/103
videor, eri, 462/103;
777/16

vigeo, ere, 460/80
vincio, ire, 706, 707,
708, 709, 710; 715/408
vinco, ere, 582/278
vireo, ere, 460/81;
541/157

viso, ere, 581/273
vivo, ere, 557/221
volo, velle, 810
volvo, ere, 579/259
vomo, ere, 671/324
voveo, ere, 461/101

REJSTRÍK MLUVNICKÝ

k II. dílu učebnice

»Latinsky v 1000 slovech. Pro pokročilé.«

Především odkazují k »Rejstríku věcnému«, který jest připojen k prvnímu dílu této učebnice (*Latinsky v 1000 slovech. Pro začáteč níky.*) na str. 510—516. Dále poznamenávám, že označení dílů, stránek knihy i textových stránek obálek jest totožné jako ve »Slovníku (viz str. 819).

A.

- A b e c e d a** latinská, viz I. díl, str. 20; výslovnost, viz I. díl, str. 10—25! —
- A b l a t i v** časové míry (270—271); *tribus annis ante, tribus diebu. post atd., 270, 271; paulo post 597; paucis diebus post mortem, 271 multis annis ante Romulum, 271.* —
- A b l a t i v** časový (*ablativus temporis*), 85—90; příklady 44; 247. —
- A b l a t i v** srovnávací (*ablativus comparativus*), 13—15; 43; 44. —
- A b l a t i v** vlastnosti (*ablativus qualitatis*), 258 (auctoritas); 400 (pozn. čís. 11); 106 (origo). —
- A c t i v u m**, viz též Aktivum. —
- A c t i v u m c a u s a t i v u m**, 650. —
- A d v e r b i a** numeralia multiplicativa, viz Číslovky, číselná příslovce násobná. —
- A k t i v u m** původové (kausativní), 650. —
- A k u s a t i v**. — Viz »V a z b a akusativu (předmětného a doplňko vého«! — Viz »V a z b a akusativu s infinitivem«! —
- Akusativ** příslovečného určení časové míry, 199, 200. —
- Akusativ** příslovečného určení prostorové míry, 198, 199. —

B.

B u d o u c í čas první, viz Futurum I. (primum); budoucí ča. druhý (budoucně skonaly čas), viz Futurum II. (secundum exactum).

C, Ć.

coepi, coepisse, coeptus, 656, 657. —

Communia, viz Obojrodá podstatná jména. —

Coniunctivus, viz Konjunktiv.

Časy slovesné. — Jak bývají slovesné časy kladeny ve vedlejších větách, 26, 27. — Hlavní a vedlejší časy slovesné v latině, 290, 291; *praesens historicum*, 290, 291, 292, 293; *perfectum praesens*, 290, 291, 293, 294; historický infinitiv, 291, 294; za jaký čas se pokládá konjunktiv perfekta a kdy, 291. —

Činný rod, viz *Activum*, Aktivum. —

Číselná příslovce násobná, viz Číslovky. —

Číslovky. — *Základní* číslovky; (v prvním díle této učebnice jsou *základní* číslovky 1—1000; viz rejstřík v I. díle, str. 511); v tomto druhém díle učebnice jsou: *základní* číslovky 2000—10 milionů (str. 33—34); základní číslovky ve spojení s počítaným předmětem v češtině a v latině (193—194); »*milia*« ve spojení s počítaným předmětem (194); sklonné číslovky latinské (195—196); příklady skloněné číslovky s počítaným předmětem (197—198), (262—263); číselné výrazy od 101 výše a jejich spojení s počítaným předmětem (275—276); jak se váže v latině přísudek se základní číslovkou (276—277). — *Řadové* číslovky; (v prvním díle této učebnice jsou *řadové* číslovky od 1. do 1000; viz rejstřík v I. díle, str. 511); v tomto druhém díle jsou: *řadové* číslovky od 1000. do 2,000.0000. (77; 521—522); spojování *řadových* číslovek (77; 520); *letopočty* vyjádřené *řadovými* číslovkami; *jiná časová udání* (520); *určení počtu hodin* (521). — *Podílné* číslovky: od 1 do 20 (str. 25—26); od 21 do 100 (str. 32—33); od 100 do 10 mil. (55—56). — *Zlomky* (521). — **Číselná příslovce násobná:** od 1 do 100 (str. 8—9); od 100 do 2 mil. (17—18).

D.

dare, do, časování, složeniny (429—431); imperativ (137); konjunktiv plupf. (229). —

Děj slovesný. — *Kolikerý* je časový poměr děje vedlejší věty k ději řídící věty (26, 27); současnost (27, 523, 524); současnost v budoucnosti (57); předčasnost (27, 523, 524); předčasnost před dějem budoucím (57); následnost (27, 523, 524). —

Deklinace první. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 511! — Rod podstatných jmen první deklinace, B 4 a; mužská a ženská jména řek první deklinace B 4a; sklonění vlastních jmen řeckých: *Aeneas* (34, 75); *Critias* (75); *Anchises* (34).

Deklinace druhá. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 511! — Rod podstatných jmen druhé deklinace, B 4 c; B 5a, b; rod jmen měst druhé deklinace, B 4c, B 5a, b; rod jmen stromů, B 5a; jména žen, měst a zemí druhé deklinace, zakončená v *-um* a jejich rod, B 5b; *feminina* a *neutra* druhé deklinace, zakončená

v *-us*, B 5 b; sklonění substantiv druhé deklinace v »*-ius*, *-aius*, *-eius*, *-ium*« (34, 35). —

*

Deklinace třetí. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 511! — Úvod k třetí deklinaci, B 5b, c; B 6a. — Rod substantiv třetí deklinace, B 6a, b. —

Maskulina třetí deklinace. — Jména mužů, bohů, národů, měsíců, řek, větrů (B 6a, b). — Maskulina »*ō* (*ōnis*), *ō* (*inis*), *or* (*ōris*), *er* (*eris*), *er* (*ris*) *is* (*eris*), *is* (*ris*)« (B 6b, c); maskulina nestejnoslabičná v »*es* (*itis*), *ēs* (*etis*), *ēs* (*ētis*)« (B 7a); (B 12a); maskulina v »*dō*, *gō*, *īō*« (B 7a, b); (B 10b c), maskulina v »*as*«, (B 7 b); (B 12 b); maskulina v »*cis*, *guis*, *quis*«, (B 7 b); (B 13 a); maskulina v »*alis*, *ollis*, *mis*, *nis*«, (B 7b, c; B 13 a); maskulina *orbis*, *glis*, *lapis*, *cassis*, *ensis*, *mensis*, *fustis*, *postis*, *vectis*, *pulvis*, *axis* (B 7 c); maskulina v »*ex*« (*codex*, *culex*, *murex*, *vervex*, *grex*), (B 8 a); maskulina v »*ix*, *īx*« (*calix*, *fornix*, *phoenix*) (B 8a); maskulina v »*s*, (*tis*)« (B 8a; B 12a); maskulina v »*s* (*pis*, *dis*)« (B 12a); maskulina v »*l*, (*lis*)« (B 8b; B 13c), (B 14a) (vlastní jména mužů); maskulina v »*x* (*cis*, *gis*)« (B 12b); maskulina stejnoslabičná v »*is*, (*is*), *ēs*, (*is*)« (B 12c; B 13a (vlastní jména mužů (B 13a); maskulina *lepus*, *mus*, *tripus*, *turtur*, *vultur* (B 8b; B 14b); mužská jména zvířat třetí deklinace (B 8b); obojrodá jména zvířat třetí deklinace (B 8b). — Odchytky: feminina (B 8c, B 9a); neutra (B 9a, B 9b). —

Feminina třetí deklinace. — Jména žen a bohyň (B6b); jména měst (B6b). — Feminina v »*s* (*bis*, *pis*, *dis*, *tis*), *aus* (*audis*), *ās* (*ātis*), *ūs* (*ūdis*), *ūs* (*ūtis*), *x* (*cis*, *gis*)« (stejnoslabičná v »*is* (*is*), *ēs* (*is*)« (B9c, B10a, b); feminina v »*do*, *go*, *io*« (B8c; B10b, c); feminina v »*ō*, *or*, *ōs*« (B8c; B10c); feminina v »*er*, *es*, *ēs*« (B10c); porůzná feminina (B10c); feminina v »*us*, *ūs*« (B13a, B14b). — Odchytky: (B11c; B12a, b, c; B13a).

Neutra třetí deklinace. — (Viz v »Rejstříku« v I. díle této učebnice heslo »Deklinace třetí« na str. 511!) — Neutra v »*men*, *us* (*oris*), *us* (*eris*), *ūs* (*ūris*), *e* (*is*), *al* (*ālis*), *ar* (*āris*) (B13b, c); neutra »*os*, *ōs*, *aes*«, (B9b; B14a); neutra »*aequor*, *ador*, *marmor*, *cor*« (B14a); neutra v »*er* (*eris*)« (B14a); neutra v »*as*« (B14b); neutra v »*ur* (*oris*), *ur* (*uris*) (B14b); porůzná neutra (B13c); neutra v »*a* (*atis*)« (B14c); neutra nesklonná (B 14c). —

Obojrodá substantiva třetí deklinace v »*s* (*dis*), *s* (*tis*)« (B12a, b); v »*is* (*is*)« (B10b); v »*es* (*itis*), *es* (*etis*), *es* (*idis*)« (B12a). —

Deklinace třetí, druhotvary (35) (*fames*, *plebs*, *quies*, *requies*, *vas*, *ancile*; jména náboženských slavností). —

*

Deklinace čtvrtá. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 511, 512! — Maskulina čtvrté deklinace (B 14 c, B 15 a);

feminina (B 15 a); neutra (B 15 a); zvláštnosti ve skloňování (B 15a). —

Deklinace pátá. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 512! — Feminina páté deklinace (B15b); dies, meridies (B15b, c). —

Deponentia, viz Verba deponentia. —

Doplňk, jak se překládá do češtiny (650—652); která podstatná a přídavná jména bývají doplňkem (652—653); rozdíl mezi doplňkovým »*primus*« a příslovci »*primo, primum*« (653); příslovce v platnosti věcného doplňku (653—654); rozdíl mezi »*sciens*« a »*scienter*« (654); shoda doplňku s podmětem a předmětem (654 až 656); doplňkové příd. jméno se někdy zpodstatňuje a jest v neutru (655); zpodstatnělé doplňkové příd. jméno v plurále střed. rodu (655); shoda opačná a kdy nedochází k opačné shodě (655 až 656); doplňkové participium (673—675). —

Doplňkové participium (673—675). —

E.

edo, edere, edi, esum (702, 703). —

Elativ, viz Stupňování přídavných jmen.

eo, ire, jeho složeniny (792—794). —

Epicœna, viz Pospolná jména zvířat.

esse, viz »*sum, esse*«; jeho složeniny viz Složeniny slovesa *sum, esse*. —

F.

facio, facere, jeho složeniny, 697. —

fero, ferre, tuli, latum, 733, 734, 137. —

fio, fieri, factus sum, 695, 696, 697. —

*

Fráze (rčení), vazby. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 512! — V tomto II. díle této učebnice jsou fráze a vazby (v závorce číslo stránky tohoto dílu, případně heslo):

abacere (in, 304); *abstinere* (481); *accipere* (245, 252, 735); *accusare* (100, 140); *adducere* (294, 295, 329); *adhibere* (295, 481); *adhortari* (329); *adiuvare* 120, 481, 735); *admiscere* (482); *admonere* (329, 482); *adorare* (100); *aestimare* (150, 482); *afferre* (*adferre*) (236, 245); *affirmare* (*adfirmare*) (235, 245); *agere* (151, 330, 342, 585) (296); *id agitur* (330); *alere* (737); *amovere*, (296); *animadvertere* (120, 121, 235); *anteponere* (737); *apparet* (235); *appellare* (393, 482); *appropinquare* (296); *assequi* (330); *audire* (235, 259, 434);

capere (297), (329); *consilium*, (376, pavor); *cavere* (330, 343); *cenare* (297, apud); *censere* (329, 344); *coercere* (485); *cogere* (236, 329); *cogitare* (298, 330); *cognoscere* (235); *cohortari* (329); *collocare* (304); *committere* (298); *commo-*

nefacere (298, 329); *commonere* (298, 329, 485); *commovere* (298, 329); *comparare* (211, 298); *compellere* (329, 344); *complere* (485, 486); *concedere* (329, 344, 345); *concludere* (236); *condemnare* (408); *confidere* (235); *confirmare* (299); *consequi* (330); *constare, constat* (248, 235); *constituere* (329, 345); *consuescere, consuevi* (299); *consulere* (370, 486, 562, 743); *contendere* (248, 283, 284, 330, 346); *continere* (368, 370, 486); *contionari* (297, apud); *convenire* (152); *consequi* (330); *cupere* (101, 152); *curare* (330, 346, 394);

dare (304, in); *operam dare* (300, 330); *debere* (6, 102, 486, 487); *decernere* (329, 348); *decipere* (300); *defendere* (236, 249); *deflare* (487); *delectare* (128); *delectari* (300); *deliberare* (121); *denuntiare* (329); *desciscere* (744, 745); *desistere* (283, 284, 301); *desperare* (52, 745); *detertere* (249, 361, 368, 371, 487); *deterteri* (369); *detinere* (487); *devovere* (487); *dicere* (235, 259, 330, 487, 488) (297, apud) (304, in); *dicitur* (236); *didici* (301); *dimicare* (249, 409, 488); *discere* (301, 745) (297, bona); *displicere* (488); *docere* (488); *dolere* (488); *donare* (102, 489); *dubitare* (211); *ducere* (304, in);

edicere (301, 329); *edocere* (489); *efficere* (236, 301, 330); *efflagitare* (301, 329); *egere* (301, 489); *emendare* (301); *erudire* (6); *esse* (258, 259, 297) (297, auctoritas) (297, calamitas) (303, 304, in) (304, in eo est); *evolare* (250); *excitare* (302, 329); *exercere* (489); *existimare* (102); *exorare* (329); *exposcere* (747);

facere (236, 250, 302, 330, 349, 350, 748) (247, certus) (254, mentio) (297, castra, verba) (303, impetus) (312, reus); *fateri* (235); *favere* (564); *ferre* (235, 236, 296); *festinare* (302); *fieri* (302); *flagitare* (329, 350); *flere* (490); *fugere* (122, 436, 798);

gerere (122); *se gerere* (122, 130);

habere (251, 295, 350, 351, 352, 490, 491) (249, custodia); *haberi* (304, in); *horrere* (376); *hortari* (329);

iactare (251); *ignorare* (235); *immiscere* (491); *impedire* (361, 371); *impellere* (329, 352); *imperare* (329, 352); *impetrare* (330); *implorare* (303, 329); *impugnare* (303); *incedere* (376, timor); *incidere* (376, metus) (372); *incitare* (304, 329); *incolere* (566); *indigere* (592); *inducere* (304, 329); *inicere* (376, cura); *inire, in eo* (329, consilium); *inspicere* (304); *instituere* (304); *intellegere* (235); *intellegitur* (236); *intercedere* (361); *interesse, interest* (305); *interpretari* (236); *interrogare* (103, 140, 437, 751); *invidere* (492); *irridere* (154); *iudicare* (122, 123); *iurare* (235); *iuvat* (236, 253);

laborare (305, 330); *latere, latet* (253); *legere* (297, 492); *levare* (305); *liberare* (103, 140, 306); *lustrare* (253);

mandare (130, 306, 329); *maturare* (283, 284); *meminisse* (235, 306); *merere* (493, 594); *metuere* (306, 307); *minari* (235); *ministrare* (254); *miscere* (493); *miseret me* (594); *mittere* (236, 254, 307); *monere* (329, 352, 353); *movere* (212, 298, 329, 353, 494);

narrare (235); *narratur* (236); *negare* (235); *nescire* (235); *nocere* (129); *nominare* (104, 254, 495); *nubere* (567); *nuntiare* (235, 330); *nuntiatur* (236);
oblivisci (235); *oboedire* (799); *obsecrare* (307, 329); *observare* (254); *obstistere* (361); *obstare* (361); *obtemperare* (254); *obtestari* (329); *occupare* (596); *occurrere* (308); *officere* (361); *onerare* (308); *optare* (308, 329); *oportet* (255); *orare* (329, 353);
paciscor (329); *parcere* (123); *pareo, parere* (255, 495, 597); *pellere* (309, 756); *perdere* (309); *perficere* (309, 330); *permittere* (310, 329); *permovere* (310, 329); *perseverare* (212, 236, 283, 284); *persuadere* (329, 354); *petere* (124, 329, 355, 756, 757); *ponere* (236); *poscere* (757); *postponere* (758); *postulare* (329, 355); *praebere* (496); *praecipere* (310, 329); *praedicere* (310, 329); *praeesse* (256); *praeficere* (799); *praepondere* (758); *praescribere* (310, 329); *praestare* (236, 439, 440, 496); *praetermittere* (369); *precari* (329); *privare* (598); *prodere* (236); *prohibere* (311, 497); *promuntiare* (497); *prospicere* (311, 330); *providere* (311, 330, 396, 497); *pugnare* (599); *purgare* (236); *putare* (22, 105, 599);
quaerere (760); *quaeso* (311, 329);
recipere (236); *recusare* (312, 361, 367, 369); *redimere* (762); *reicere* (312); *repugnare* (361); *reputare* (124); *resistere* (361); *respondere* (235, 295, 330, 763); *retinere* (361, 368, 498); *rogare* (329, 358, 359, 570);
scire (235); *scribere* (330, 374); *sedere* (297); *sentire* (235); *servare* (124); *sinere* (764); *solere* (258, 283); *solicitare* (329); *solvere* (601); *spectare* (330, 359); *sperare* (235, 312, 313); *spernere* (764); *stare* (361); *statuere* (329, 359); *studere* (500); *suadere* (313, 329, 500); *subigere* (313, 329); *sumere* (765); *superare* (212, 500); *sustinere* (500);
tacere (500); *tangere* (125); *temperare* (369, 374); *temptare* (258); *tenere* (157, 236, 501) (152, *cursus*); *terre* (361); *testari* (236); *timere* (259, 375, 376, 501); *tollere* (800, 801); *torquere* (766); *tradere* (235); *traditur* (236); *transire* (212); *tribuere* (501, 502);
vacare (106); *valere* (159, 297, 314, 502); *vereri* (375, 376); *vertere* (360, 314); *vector* (360); *vexare* (314); *videre* (235, 330, 360, 767); *videri* (38, 767); *vincere* (236, 259); *vitare* (443, 502); *vocare* (107).

*

F u t u r u m I. (primum). — (*Viz* I. díl, str. 91, 172 — 177, 237 — 239, 264 — 268, 280 — 283, 307 — 309, 330 — 332, 359 — 362, 414 — 417; 492; 173.) — Druhý díl této učebnice: (290; 57); aktivní participium (65, 382, 383, 384); *futurus* (384); aktivní infinitiv (413 — 416); passivní infinitiv (419, 420). — *Viz* „Konjugace“. —

F u t u r u m II. (secundum, exactum). *Viz* I. díl, str. 91). — Druhý díl této učebnice: (57, 290); aktivní indikativ (58, 59); sloveso *esse* (59); první konjugace (60, 61); passivní futurum II. (98, 99); passivní indikativ (125, 126, 127). — *Viz* „Konjugace“. —

G.

- Genitiv celkový (*genitivus partitivus*): 5 (*nostrum, vestrum*); 20—21 (u komparativu a superlativu); předložkový pád místo genitivu celkového (21); příklady genit. celkového (43,44). —
- Genitiv podmětný (*genitivus subiectivus*): (v závorce jest heslo), 438 (odium); 501 (timor). —
- Genitiv předmětný (*genitivus obiectivus*): (v závorce jest heslo), 5 (mei, tui, nostri, vestri); 69 (amor); 249 (cupiditas); 252 (illicebra) 257, 258 (simulatio); 258 (spes); 258 (studium); 351 (amor); 439 (odium); 501 (timor); 594 (memoria); 129, 130 (sui); 103 (metus); 152 (dominatus). —
- Genitiv přivlastňovací (*genitivus possessivus*): výklad a příklady (261, 262); (*habere*) 251. —
- Genitiv vlastnosti (*genitivus qualitatis*): 103 (exsilium); 736 (adolescens); 737 (animus). —

H.

- Hendia dys, 302 (parare festinareque); 313, 319 (superare et fugare). —
- Heterogenea, různorodá podstatná jména, (B 15 c). —
- Historické perfektum, viz Perfectum historicum. —
- Hypothetická perioda, viz Souvětí podmínkové. —
- Historické praesens, viz Praesens historicum. —
- Historický infinitiv, viz Infinitiv historický. —

I, J.

- Imperativus (rozkazovací způsob). — Imperativus futuri. — (134—137; 167; 190.) — Rozkaz; zákaz (*noli, nolite* s inf.) (134). — Imperativ II. či imperativus futuri (134, 135); koncovky imperativu I. a imperativu II. aktivního a passivního všech konjugací (135); cvičení (136, 137). — Rozkaz a zákaz vyjadřovaný imperativem, případně přítomným konjunktivem; rozkaz a zákaz daný určité druhé osobě (167); všeobecný, všeobecně platný rozkaz a zákaz daný druhé osobě (167); rozkaz a zákaz daný více osobám v první osobě plurálu, (*coniunctivus hortativus*) (168); mírný rozkaz a zákaz, daný jedné osobě ve třetí osobě singuláru nebo více osobám ve třetí osobě plurálu, (*coniunctivus iussivus, prohibivus*), (168); důrazný zákaz daný určité druhé osobě a vyjádřený perfektním konjunktivem (218, 219); imperativu *cave* s konj. prés. nebo perf. se užívá k vyjádření zákazu přísnějšího rázu (343); tvary imperativu některých sloves: *scire* (135), *facere* a jeho složenin (137), *ducere* (137), *dicere* (137), *ferre* (122, 137); *dare* (137); *esse* (137). —
- Imperativ sloves první konjugace, aktivní a passivní (134—137), sloves druhé konjugace (134—137), sloves třetí konjugace (134—137), sloves čtvrté konjugace (134—137). —

Imperfectum (imperfectum). — (Viz I. díl této učebnice, str. 97—101, 139, 208—212, 228—231, 264—267, 280—283, 307—309, 329—332, 359—361, 414—417, 491.) — Druhý díl této učebnice: (290). — Aktivní a passivní konjunktiv: koncovky (175); konjugace první (176, 177), druhá (177, 178, 179), třetí (179, 180, 181), čtvrtá (182); sloveso *esse* a jeho složeniny (183). — Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv imperfecta (184). — Konjunktiv práci (184, 185) a irrealní či neskutečnosti (185). — Konjunktiv imperfecta: v souvětí podmínkovém (187, 188, 189); ve vedlejší větě časové (529, 530); v účelových větách (319, 322, 330, 361, 378, 379). —

*

Infinitivus (neurčitý způsob). (V I. díle str. 46 a 226.) — Ve II. díle této učebnice 281—284, 385—393, 413—417, 419—420. — Historický infinitiv (290, 291, 294). —

Infinitiv: které infinitivy má latina (281); který infinitiv má samostatný jednoduchý slovesný tvar (385); který infinitiv jest výrazem složeným (386); infinitiv vyslovuje děj (281, 386). —

Infinitiv přítomní (přítomného času): koncovky (282); jak se překládá do češtiny (282); ve vazbě akus. s inf. jak se překládá do češtiny (282, 283); jak se překládá do češtiny ve větách bezpodmětných (283); ve spojení se slovesy *soleo*, *maturo*, *contendo*, *persevero*, *desisto* (283, 284). — Přítomní infinitiv sloves první konjugace, aktivní a passivní (232, 281, 282, 283), druhé konjugace (281, 282), třetí konjugace (281, 282), čtvrté konjugace (281, 282). —

Infinitiv perfektní (minulého času), (infinitivus perfecti) (386); **aktivní (činný)** (387); jak se tvoří (387); ve vazbě akus. s inf. jak se překládá (387, 388, 389); infinitivy *meminisse*, *odisse*, *novisse*, *constitisse*, *consuevisse*, *didicisse*, *perisse*, jejich tvar a jak se překládají (389, 390);

passivní (trpný) infinitiv perfektní (390); jeho tvoření (390); jak se překládá do češtiny ve vazbě akus. s inf. (390, 391, 392); příklady (úloha) (393);

aktivní perfektní infinitiv sloves první konjugace (387—388), sloves druhé konjugace (466), sloves třetí konjugace (547), sloves čtvrté konjugace (708), jiných sloves (389—390);

passivní perfektní infinitiv sloves první konjugace (390—393), sloves druhé konjugace (467), sloves třetí konjugace (549), sloves čtvrté konjugace (710). —

Infinitiv budoucí (infinitivus futuri) (413); **aktivní (činný)** (infinitivus futuri activi), jeho tvar, jak se překládá ve vazbě akus. s inf. (413, 414, 415); příklady (úloha) (416);

passivní (trpný) budoucí infinitiv (infinitivus futuri passivi), jeho tvar, jak se překládá ve vazbě akus. s inf. (419); příklady (úloha) (419, 420);

aktivní infinitiv futura sloves první konjugace (413—416), sloves druhé konjugace (468), sloves třetí konjugace (549), sloves čtvrté konjugace (710);

pasivní infinitiv futura sloves první konjugace (419, 420), sloves druhé konjugace (468), sloves třetí konjugace (549), sloves čtvrté konjugace (710). —

Infinitiv perfektí (minulý) slovesa *esse*, 389; infinitiv futura (budoucí) slovesa *esse* (416, 417). —

Infinitiv, viz „Vazba akusativu s infinitivem“.

Infinitiv historický (290, 291, 294). — Viz též „Časy slovesné“!

*

ire, eo, jeho složeniny, 792, 793, 794. —

*

Jména měst a malých ostrovů (661—669); na otázku „*kde? kam? odkud?*“ (661—662); vlastní jméno města a malého ostrova jest opatřeno přístavkem (663); ke jménu města a malého ostrova přistoupí jako přívlastek některé obecné jméno nebo příd. jméno nebo zájmeno (663, 664); předložky *ad, a, ab* u jmen měst (665); jména měst u substantiv (665); předložka *a, ab* ve spojení s příslovci *longe, prope* a se slovesy *abesse, distare* (665); předložky (*a, ab, apud, ex, in*) u jmen měst u Tacita a Plauta (666); jména měst, která záleží ze dvou slov (666); lokál (lokativ) (666); předložky u jmen země, krajů a velikých ostrovů (666, 667); vztahné zájmeno vztahující se ke jménu města (664). —

Jména zvířat: maskulina třetí deklinace (B 8 b); jména zvířat podle pohlaví (B 4 a); obojrodá (*communia*) jména zvířat (B 4 a, B 8 b); přechylná (*mobilia*) (B 4 a); pospolná jména (*epicoena*) (B 4 a); mluvnický rod některých jmen zvířat (B 4 b); skupiny jmen zvířat (str. 336, 432, 480, 576). —

Kalendář římský, B 16 c; B 17, B 18. — Jména měsíců (46, 47).

K.

Komparativ, viz Stupňování přídavných jmen. —

*

Konjugace první. — (Viz „Rejstřík“ prvního dílu této učebnice, str. 513!) — Přesentní konjunktiv (aktiv., passiv.), 161, 162, 164, 166, 167, 168, 219, 220, 221; konjunktiv imperfekta (aktiv., passiv.) 175, 176, 177, 185, 188. — Passivní indikativ perfekta, 98, 99, 100, 109; konjunktiv perfekta, 216—219; aktivní konjunktiv perfekta, 213, 214; passivní konjunktiv perfekta, 215, 216. — Indikativ plusquamperfekta: aktivní (29—31), passivní (98, 113, 114); konjunktiv plusquamperfekta: aktivní (221—223), passivní (225—230). — Indikativ futura II.: aktivní (58, 59), passivní (98, 99, 125, 126, 127). —

Aktivní a passivní imperativ I., aktivní a passivní imperativ II. (134—137). — Infinitiv přítomný, aktivní a passivní (232, 281, 282, 283); aktiv. infinitiv dokonavý (387, 388); passiv. infinitiv dokonavý (390—393); aktiv. infinitiv budoucí (413—416); passiv. infinitiv budoucí (419, 420). — Aktiv. participium přítomné (65, 67, 68, 93, 94, 95); passivní participium dokonavé (65, 82, 83, 84); aktiv. participium budoucí (65, 382, 383, 384). — Supinum 79, 80, 81).

Stupnice sloves I. konjugace (podle vzoru *laudare*) (425, 426); stupnice sloves I. konjugace, která se v některých tvarech odchyľuje od vzoru *laudare* (427, 428); časování a stupnice slovesa *dare* a jeho složenin (429, 430, 431). —

*

Konjugace druhé. — (Viz „Rejstřík“ prvního dílu této učebnice, str. 513!) — Aktivní a passivní konjunktiv přítomný (161, 162, 164), imperfekta (175, 177, 178). — Perfektní kmen, aktivní indikativ dokonavý (453, 454, 455, 456, 464); aktiv. konjunktiv dokonavý (213, 465); passiv. konjunktiv dokonavý (215, 467). — Aktivní a passivní indikativ plusquamperfekta (465, 466); aktiv. a passiv. konjunktiv plusquamperfekta (221, 222, 225, 465, 467). — Aktiv. a passiv. indikativ futura II. (125, 126, 465, 467). —

Aktivní a passivní imperativ I. a imperativ II. (134—137). — Aktiv. a passiv. infinitiv přítomný (281, 282); aktiv. infinitiv dokonavý (466); passiv. infin. perf. (467); aktiv. infinitiv futura (468); passiv. infin. futura (468). — Aktivní participium přítomné (65, 67, 68, 93, 94, 95); passivní participium dokonavé (65, 82, 466); aktivní participium futura (65, 382, 383, 384, 456, 457). — Supinum (456, 457, 466). —

Stupnice sloves II. konjugace: a) perfektum se znakem „-v-“ (458); b) perfektum v „-ui“, supinum v „-itum“ (458, 459, 460); c) perfektum v „-ui“, supinum v „-tum“, „-sum“ (460, 461); d) perfektum v „-i“ jednak se změnou kmenové samohlásky, jednak s prodlouženou kmenovou samohláskou (461, 462); e) reduplikované perfektum v „-i“ (462); f) perfektum se znakem „-s-“ (462); g) slovesa bez perfekta a bez supina (463); h) dodatky (538, 539, 540, 541, 542). —

*

Konjugace třetí. — (Viz „Rejstřík“ prvního dílu této učebnice, str. 513!) — Přítomný konjunktiv aktivní a passivní (161—165); aktivní a passivní konjunktiv imperfekta (175, 179, 180, 181). — Kmen dokonavý, rozdělení sloves třetí konjugace v šest skupin (543, 544, 545). — Aktiv. indikativ dokonavý (546), aktiv. konjunktiv dokonavý (213, 547); passiv. indik. perf. (98) (548); passiv. konjunktiv dokonavý (215, 548). — Aktiv. indik. plqpf. (546), passiv. indik. plqpf. (98) (548); aktiv. konjunktiv plqpf. (221, 222, 547); passiv. konjunktiv plqpf. (225, 549).

Aktiv. indikativ futura II. (546, 547), passiv. indik. futura II. (98, 99) (125, 126, 548).—

Aktiv. a passiv. imperativ I. a imperativ II. (134—137). — Aktiv. a passiv. infinitiv přítomný (281, 282, aktiv. infin. perf. (547), passiv. inf. perf. (549), aktiv. infin. futura (549), passiv. infin. futura (549). — Aktivní participium přítomné (65, 67, 68, 93, 94, 95); pasivní participium perfektní (65, 82, 548); aktivní participium futura (65, 382, 383, 384, 545, 549). — Supinum (79, 80, 545). —
Stupnice sloves třetí konjugace: *a*) perfektum se znakem »-s-« (550—559); *b*) jednoduché perfektum (577—584); *c*) perfektum se znakem »-v-« (613—616); *d*) perfektum v »-ui-« (669—672); *e*) reduplikované perfektum (678—683); *f*) slovesa v »-io, -ere« (690 až 694); *g*) dodatek (701—702.) —

*

Konjugace čtvrtá. — (Viz »Rejstřík« prvního dílu této učebnice, str. 514!) — Aktivní a pasivní konjunktiv přítomný (161, 163, 165) a imperfekta (175, 182). — Aktivní perfektní indikativ (706, 707), perfektní konjunktiv (213, 707, 708); pasivní perfektní indikativ (98) (708, 709), perfektní konjunktiv (215, 709). — Aktivní indikativ plusquamperfekta (707), aktiv. konjunktiv plqupf. (221, 222, 708); pasivní indikativ plqupf. (98) (709), pasivní konjunktiv plqupf. (225, 709). — Aktivní indikativ futura II. (707), pasivní indikativ futura II. (98, 99) (125, 126, 709).

Aktivní a pasivní imperativ I. a imperativ II. (134—137). — Aktivní a pasivní infinitiv přítomný (281, 282); aktiv. infinitiv perfektní (710); aktivní a pasivní infinitiv futura (710). — Aktivní participium přítomné (65, 67, 68, 93, 94, 95); pasivní participium perfektní (65, 82, 708); aktivní participium futura (65, 382, 383, 384, 710). — Supinum (79, 80). —

Stupnice pravidelných sloves čtvrté konjugace (710—712); stupnice sloves čtvrté konjugace, která se v některých tvarech odchylojí od vzoru *audire* (713—715). —

*

Konjunktiv. — Úvod (160); jak se překládá latinský konjunktiv do češtiny (160); čtyři latinské konjunktivy (160); kdy se konjunktiv perfektní pokládá za hlavní čas (291). —

Konjunktiv přítomný (přítomného času), *coniunctivus praesentis*, aktivní a pasivní; koncovky všech čtyř konjugací (161); vzory časování konjunktivu sloves všech čtyř konjugací (162, 163); cvičení (163, 164, 165); sloveso *esse* a jeho složeniny (165); jak se překládá do češtiny latinský přítomný konjunktiv (166); přítomný konjunktiv přání (*coniunctivus optativus praesentis*) (166, 167); rozkaz a zákaz vyjádřený přítomným konjunktivem, konjunktiv vybízecí (*coniunctivus hortativus*), konjunktiv rozkazovací (*coniunctivus iussivus*), konjunktiv zabraňovací (*coniunctivus prohibitivus*) (167, 168); zákaz přísnějšího

rázu (*cave s prés. konj.*) (166); přítomný konjunktiv připouštěcí (*coniunctivus concessivus*) (219, 220, 221); přítomný konjunktiv ve vedl. větách účelových (319, 322, 330, 361, 378, 379). —

Konjunktiv imperfekta, *coniunctivus imperfecti*, aktivní a pasivní: koncovky všech čtyř konjugací (175); vzory a příklady časování konjunktivu sloves všech čtyř konjugací (176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183); sloveso *esse* a jeho složeniny (183); jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv imperfekta (184); konjunktiv práci (*coniunctivus optativus irrealis imperfecti*) (184, 185); konjunktiv neskutečnosti (*coniunctivus irrealis imperfecti*) (185); konj. imperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (187, 188, 189), ve vedl. větě časové (529, 530), v účelových větách (319, 322, 330, 361, 378, 379). —

Konjunktiv perfekta, *coniunctivus perfecti*, aktivní: přípony (213), první konjugace (213, 214); sloveso *esse* a jeho složeniny (214, 215); pasivní: (215); první konjugace (215, 216); jak se překládá do češtiny latinský perfektní konjunktiv (216); perfektní konjunktiv práci (*coniunctivus optativus potentialis perfecti*) (216, 217, 218); důrazný zákaz vyjádřený perfektním konjunktivem (218, 219); perfektní konjunktiv připouštěcí (*coniunctivus concessivus*) (219, 220, 221); zákaz přísnějšího rázu (*cave s konj. perf.*) (343). —

Konjunktiv perfekta, za jaký čas se pokládá, viz Časy slovesné. —

Konjunktiv plusquamperfekta, *coniunctivus plusquamperfecti*, aktivní: přípony (221, 222); první konjugace (222, 223); sloveso *esse* a jeho složeniny (223, 224, 225); pasivní: (225); první konjugace (225, 226); jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv plusquamperfekta (226); konjunktiv práci (*coniunctivus optativus irrealis plusquamperfecti*) (227, 228, 229); irrealní konjunktiv (*coniunctivus irrealis plusquamperfecti*) (229); konjunktiv plusquamperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (230, 231); konj. plupřf. ve vedl. větách obavných (379), ve vedl. větách časových (531, 532). —

Krytočinná slovesa, viz Verba deponentia. —

M, N, O.

malo, malle, malui (810, 811). —

Města a ostrovy, viz Jména měst a malých ostrovů. —

Mnoho, více, nejvíce, jak se překládá do latiny (117, 118).

Mobilia, (přechylná podstatná jména), (B2c; B4a). —

Náměstky, viz Zájmena. —

Neurčitá zájmena, viz Zájmena. —

Neurčitý způsob, viz Infinitivus. —

nolo, nolle, nolui (810, 811). —

Nominativ. — Viz »Vazba dvojího nominativu (podmětného a doplňkového)«. —

Numeralia cardinalia, viz Číslovky základní. — Numeralia ordinalia, viz Číslovky řadové. —

Obojrođa (*communia*) podstatná jména (B2b; B10b; B12a, b); obojrođa jména zvířat třetí deklinace (B4a; B8b). —

Osobní zájmena, viz Zájmena. —

Ostrový (malé, veliké), viz Jména měst a malých ostrovů. —

P.

Participium (65, 66); participia v latině (65); kterých participií latina nemá (66); jak se do češtiny překládá participium přívlastkové a doplňkové (66). —

Participium praesentis activi, (aktivní participium přítomného času), (67, 68); koncovky a tvary přítomného aktivního participia všech konjugací (67), jeho překlad do češtiny (68), jeho skloňování (68); aktivní přítomní participium všech čtyř konjugací (65, 67, 68, 93, 94, 95). —

Participium perfecti passivi, passivní minulé participium (65), (82—84); jak se tvoří (82); příklady (82, 83, 84); jak se překládá do češtiny (83, 84); sloveso *habere* s passivním perfektním participiem (351); passivní participium perfektní sloves první konjugace (65, 82, 83, 84), sloves druhé konjugace (65, 82, 466), sloves třetí konjugace (65, 82, 548), sloves čtvrté konjugace 65, 82, 708). —

Participium futuri activi, (aktivní budoucí participium), (65, 382, 383, 384); *venturus* (65); *futurus* (384); aktivní budoucí participium sloves první konjugace (65, 382, 383, 384), sloves druhé konjugace (65, 382, 383, 384, 456, 457), sloves třetí konjugace (65, 382, 383, 384, 545, 549), sloves čtvrté konjugace (65, 382, 383, 384, 710). —

Participium doplňkové (673—675); kdy se klade u sloves vnímání (*verba sentiendi*) doplňkové particip. a kdy vazba akus. s inf. (673, 674); doplňk. particip. u sloves *facere*, *inducere* (674); jak lze přeložit doplňk. particip. do češtiny (674—675). —

Participium přívlastkem, doplňkem (66). —

*

Passivum. — Jak lze přeložit do češtiny passivní tvary: *adducor* (295), *congregor* (248), *consumor* (299), *decipior* (300), *delector* (300), *deterreor* (249), *duror* (301), *efficitur* (122), *habeor* (351), *misceor* (307), *moveor* (254, 353), *timeor* (259), *vevor* (314). —

Peníze římské, 265, 246. —

Perfectum, viz též Perfektum. —

Perfectum gnomicum (683). —

- Perfectum historicum**, historické perfektum, (290). —
Perfectum praesens (290, 293, 294). —
- Perfektum**. — (Viz I. díl, str. 91, 208—217.) — Druhý díl učebnice: (290). — Passivní perfektum (98); aktivní indikativ (99, 100). — Aktivní konjunktiv první konjugace (213, 214); sloveso *esse* a jeho složeniny (214, 215). — Passivní konjunktiv první konjugace (215, 216). — Jak se překládá do češtiny latinský perfektní konjunktiv (216). — Perfektní konjunktiv: přáci (216, 217, 218), připouštěcí (219, 220, 221). — Důrazný zákaz vyjádřený perfektním konjunktivem (218, 219). Konjunktiv perf. ve vedlejších větách obavných (379). — Viz »Infinitiv perfektní« a »Participium perfecti«. —
- Písmena veliká**, kdy se jich užívá v latině, (I. díl, str. 21). —
- Pluralia tantum**, (pomnožná podstatná jména), (B 16 b) (I. díl, str. 29). —
- Plusquamperfectum**. — (Viz I. díl, str. 91.) — Druhý díl učebnice: (290). — Aktivní indikativ (28—30); první konjugace (31); sloveso *esse* (32). — Passivní plqupf. (98); passivní indikativ (113, 114). — Aktivní konjunktiv, první konjugace (221, 222, 223); sloveso *esse* a jeho složeniny (223, 224, 225). — Passivní konjunktiv, první konjugace (225, 226). — Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv plusquamperfekta (226). — Konjunktiv přáci (227, 228, 229), irrealní (229). — Konjunktiv plusquamperfekta v podmínkovém souvětí (230), ve vedlejší větě časové (531, 532), ve vedlejší větě obavné (379). —
- Podílné číslovky**, viz Číslovky. —
- Podmínkové souvětí**, viz Souvětí podmínkové. —
- Podstatná jména**, která mají v plurálu jiný význam než v singuláru, (B16a). —
- Polokrytočinná slovesa**, viz Verba semideponentia. —
- Pomnožná podstatná jména**, viz Pluralia tantum. —
- Pospolná jména zvířat** (B4a). —
- possum, posse, potui* (791). —
- Praesens**, (présens, přítomný čas). — (Viz I. díl, str. 45, 46, 48, 49, 56, 57, 91, 226—231, 264—266, 269, 270, 279—283, 307, 308, 310, 329—332, 358—360, 363, 414—416, 418, 491.) — Druhý díl učebnice: (290); imperativ (134—137); konjunktiv aktivní a passivní: koncovky (161); vzory konjunktivu konjugace první (162), druhé (162), třetí (162, 163), čtvrté (163); (205, 206); cvičení (163, 164, 165); *esse* a jeho složeniny, přítomní konjunktiv (165): jak se překládá do češtiny latinský přítomní konjunktiv (166); přítomní konjunktiv přáci (166, 167); rozkaz a zákaz vyjádřený přítomním konjunktivem (167, 168); *coniunctivus hortativus, iusivus, prohibitivus* (168); přítomní konjunktiv ve větách účelových (319, 322, 330, 361, 378, 379); konjunktiv připouštěcí (*con-*

cessivus) (219, 220, 221); aktivní přítomný participium (65, 67, 68, 93, 94, 95). — *Viz* »Imperativ«! — *Viz* »Infinitiv přítomný«! — *Praesens historicum*, historické přeseňs, (290, 291, 292, 293). —
Přeseňs, přítomný čas, *viz* *Praesens*. —
primo, primum, primus, *viz* »Doplňěk«, (653). —
Pronomina, *viz* *Zájmena*. —
Předložky »*ad, a, ab, apud, ex, in*« u jmen měst i velikých ostrovů, zemí, krajů, *viz* »Jména měst a malých ostrovů«. —
Předložky s osobním zájmenem (3, 4); s osobním zájmenem zvrátným (128). —
Přechylná podstatná jména, B2c; přechylná jména zvířat, B4a.
Příslovce »*primo, primum*«, rozdíl mezi nimi a doplňkovým »*primus*« (653). —
Příslovce číselná násobná, *viz* »Číslovky«! —
Příslovecné určení místa na otázku »*kde?*« (438) (*locus*). —
Přítomný čas, *viz* *Praesens*, *Présens*.
Přívlastek adjektivní u vlastních jmen vyslovujících chválu nebo hanu (317). —
Přívlastňovací zájmena, *viz* *Zájmena*. —
Přízvuk slovní v latině (I. díl, str. 29). —

R, Ř.

Reduplikace (427). —
Reflexivum, *viz* *Zájmena*. — Pronomen personale reflexivum, *viz* *Zvrátné osobní zájmeno*. — Pronomen possessivum reflexivum, *viz* *Zvrátné přívlastňovací zájmeno*. —
Relativum copulativum (pronomen), vztažné zájmeno spojovací (648—649); vztažné příslovce spojovací (adverbium) (648, 649). —
Rod podstatných jmen (B2a, b, c); veršovaná rodová pravidla, (ukázka), (B2c; B9b). —
Rod podstatných jmen třetí deklinace: *M*askulina (B6a, b, c; B7a, b, c; B8a, b); odchylky (B8c; B9a, b). — *F*eminina (B9c; B10a, b, c); odchylky (B11c; B12a, b, c; B13a, b). — *N*eutra (B13b, c); odchylky (B13c; B14a, b, c). —
Rozkaz, *viz* *Imperativus*. —
Rozkazovací způsob, *viz* *Imperativus*. —
Různorodá podstatná jména (B15c). —
Řadové číslovky, *viz* *Číslovky*. —
Řeckě skloňování, *viz* *Skloňování řeckých jmen*. —

S.

Semideponentia, *viz* *Verba semideponentia*. —
Shoda doplňku s podmětem a předmětem, *Shoda opačná*, *viz* *Doplňěk*. —

Schodná slovesa: (*aito, inquam, quaeso, ave, salve, vale, age, apage*), (*queo, nequeo*), (623, 624, 794). —

S kloňová ní řeckých jmen, (Aeneas, Critias, Anchises), (34, 75). —

Slovesa latinská, jak bývají uváděna v latinsko-českých slovnících, 81. —

Slovesa a výrazy znamenající »vyjadřovati se« a »vnímati smysly«, (*verba dicendi et sentiendi*), (234, 235, 236; 329, 330); slovesa znamenající »pečovati, starati se, dbáti, hleděti, přičiňovati se, usilovati, obmyslet, dosáhnouti, dojít, provést, způsobiti, stříci se«, (*verba curandi et agendi*), (330); slovesa znamenající »žádati, prositi, přáti si, rozkazovati, ustanoviti, raditi, napomínati, vybízeti, přiměti, nutiti, pohnouti, dojmouti, dovoliti« a obdobné výrazy, (*verba postulandi et imperandi*), (329); slovesa znamenající »zabraňovati, brániti, překážeti, státi v cestě, odstraňovati, zpěčovati se, zdráhati se«, (*verba impediendi*), (361); slovesa a výrazy znamenající »báti se, obávati se«, (*verba timendi*), (376). —

Slovesa krytočinná, viz Verba deponentia. —

Slovesa polokrytočinná, viz Verba semideponentia. —

Slovesné výrazy stejné tvarem, různé původem a významem (173, 205, 206, 207, 672). —

Složeniny slovesa *eo, ire* (793, 794). —

Složeniny slovesa *facio, facere* (137, 697). —

Složeniny slovesa *fero, ferre* (789, 790). —

Složeniny slovesa *sum, esse*, jejich tvary: *absum, abesse* (32, 60, 165, 183, 214, 224, 225); *adsum, adesse* (32, 60, 165, 183, 214, 223, 224, 225); *desum, deesse* (32, 60, 165, 183, 211, 214, 221, 224, 225); *obsum, obesse* (32, 60, 165, 183); *praesum, praesesse* (32); *prosum, prodesse* (157, 183, 215, 224, 225, 624). —

Souvětí podmínkové (185—189, 230—231). — Úvod (185, 186); druhy podmínkového souvětí (186); podmínkové souvětí skutečnosti (hypothetická perioda reálná), (186, 431); spojky (186); podmínkové souvětí neskutečnosti (hypothetická perioda irreálná), (187, 188); spojky (187); konjunktivy (187, 230); cvičení (231); příklady podmínkové vedl. věty (177, 178, 179, 180, 181). —

Stupnice latinských sloves: úvod (423, 424); základní slovesné tvary, jež jest třeba znáti, abyste uměli utvořiti kterýkoli slovesný tvar (79); slovesa první konjugace pravidelná (425, 426), odchýlná (427, 428), sloveso *dare* (429, 430, 431); slovesa druhé konjugace (458—463; 538—542); slovesa třetí konjugace (550—559; 577—584; 613—616; 669—672; 678—683; 690—694; 701, 702); slovesa čtvrté konjugace (710—712; 713—715). — Viz »Verba deponentia« a »Verba semideponentia«.

Stupňování přídavných jmen. — Úvod; positiv, komparativ, superlativ, (9, 10). —

Pravidelné stupňování:

Komparativ (10, 11); skloňování komparativu adjektiv (12, 13); spojka *quam* u komparativu (13, 14, 15); ablativ srovnávací (*ablativus comparativus*), (13, 14, 15); příklady komparativu adjektiv (40, 41, 42, 44); absolutní komparativ, jak se překládá do češtiny, (170, 171); skloňování komparativů: *clarior, longior, pulchrior* (12); *altior, melior, brevior* (13); *plures, plura* (13, 111); *melior, peior, maior, minor, melius, peius, maius, minus, plus* (111). —

Superlativ (19, 20); skloňování superlativu (20); příklady superlativu (42, 44); jak vhodně někdy lze přeložiti latinský superlativ se substantivem do češtiny (406). —

Elativ (absolutní superlativ), (171, 172); jak se vyjádří velmi vysoký stupeň vlastnosti (171, 172). —

Nepřavidelné stupňování, (*bonus, malus, magnus, parvus, multus*), (110, 111); skloňování komparativu těchto adjektiv (111). —

Stupňování adjektiv zakončených v »-ilis«, (*utilis* a j.; *similis* a j.), (132, 133). —

Stupňování opisné, (*idoneus, pius, arduus* a j.), (148, 149). —

Stupňování adjektiv zakončených v »-dicus, — ficus, — volus«, (407); stupňování adjektiv *egenus, providus, frugi, nequam*, (407).

Komparativy *maior, minor* a superlativy *maximus, minimus* k označení lidského věku (200, 201). — Superlativ ve spojení se zájmenem *quisque* (762). —

sum, esse, tvary: indik. prés. (I. díl, str. 56, 57); konj. prés. (II. díl, str. 165, 166); ind. impf. (I. 98); konj. impf. (II. 183); ind. fut. I. (I. 173, 177); ind. perf. (I. 211, 216); konj. perf. (II. 214); ind. plqupf. (II. 32); konj. plqupf. (II. 223, 224) (229); ind. fut. II. (II. 58, 59); imperativ a imperativ futuri (I. 57, 319; II. 137), (167); infin. prés. (I. 56); infin. perf. (II. 389); infin. fut. (II. 416); particip. fut. (II. 384). — Tvary složenin slovesa *sum, esse*, viz Složeniny slovesa *sum, esse*. —

Superlativ, viz Stupňování přídavných jmen. —

Supinum (79—82); kolikeré jest supinum (79); jak se překládá do češtiny (80); supinum sloves první konjugace (79, 80, 81), sloves druhé konjugace (456, 457, 466), sloves třetí konjugace (79, 80, 545), sloves čtvrté konjugace (79, 80). —

T, U.

Tázací zájmena, viz Zájmena. —

Trpný rod, viz Passivum. —

Ukazovací zájmena, viz Zájmena. —

utinam; (utinam) ne; (166, 167, 184, 185, 216, 217, 218; 227, 228, 229). —

V.

Vazba akusativu s infinitivem. — První část. (232—236). Které české věty lze do latiny přeložit vazbou akus. s inf.? Verba dicendi et sentiendi; neosobné výrazy (234—236). — Druhá část. (237—240, 241—244). Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny? — Třetí část. (266—268). V češtině podmět není vyjádřen. — Čtvrtá část. (268—270). Podmětný akusativ jest zastoupen akusativem zvrátného osobního zájmena »se«. — Pátá část. (274—275). Dva akusativy ve vazbě akus. s inf. — Šestá část. (401—404). Jak si počínáme při překladu z latiny do češtiny? Sedmá část. (479). (Klad a zápor). (*Memini.*) — Slovesa: *statuere* (360), *putare* (599). —

Vazba dvojího nominativu (podmětného a doplňkového): (36—38); (*appellor, cognoscor, creor, declaror, deligor, designor, dicor, ducor, eligor, existimor, habeor, iudicor, legor, nominor, putor, reperior, vocor*) (37); (*esse, sum, evado, exsisto, fio, fieri*) (38); (*nomino*) 104; (*puto*) 105, 406; (*habeo*) 351; (*pronuntio*) 497; (*eligo*) 590; (*iudico*) 593; (*edico*) 301; (*creo*) 654; (*video*) 38, 767. —

Vazba dvojího akusativu (předmětného a doplňkového): (příklady) 44; (*appellare*) 585; (*adhibere*) 258; (*cognoscere*) 740; (*constituere*) 345; (*deligere*) 744; (*existimare*) 564; (*facere*) 349, 748; (*habere*) 350, 351, 490, 491; (*iudicare*) 593, 753; (*legere*) 492; (*mittere*) 753; (*nominare*) 104; (*praebere*) 598, 758; (*praestare*) 440, 598; (*pronuntiare*) 497; (*putare*) 105, 599, 795; (*retinere*) 498; (*statuere*) 359; (*sumere*) 765. —

Věcná jména, označující tělo a duši, překládají se do češtiny jednoduchým výrazem (zájmenem a pod.), (399). —

Vedlejší věty časové (522—532). — Úvod; děj současný, předčasný, následný; (522, 523, 524). — Vedlejší věty časové uvedené spojkou *cum* (*cum temporale, cum historicum*) (524, 525); *cum* s indikativem (525, 526, 527, 528); *cum historicum* (525, 529, 530, 531, 532); který druh časových vět uvádí *cum temporale* (525, 528); který druh časových vět uvádí *cum historicum* (525, 529, 531). —

Vedlejší věty časové. — *antequam, priusquam*, (737); *quoad* (762). —

Vedlejší věty obavné (376—380); spojky (376, 377); slovesa a výrazy znamenající »báti se, obávati se« (376); konjunktivy v obavných větách, jak se překládají do češtiny, (378, 379, 380); *ne quis, ne nemo*, atd. (380); *metuere* (306, 307); příklady (378—380). —

Vedlejší věty podmínkové, viz Souvětí podmínkové. —

Vedlejší věty účelové. — 1. Přísovečné vedlejší věty účelové (317—326); úvod (317, 318); spojky (318, 319, 323, 324); konjunktivy (319, 322); příklady a cvičení (319, 324—326). —

2. Podstatné vedlejší věty účelové: žádací a snahové (328—334); verba imperandi et postulandi, verba dicendi (329, 330); verba curandi et agendi (330); spojky (330); konjunktivy (330); cvičení (331—334). —
3. Podstatné vedlejší věty účelové — zabraňovací, viz Vedlejší věty zabraňovací; (361—370). —
4. Podstatné vedlejší věty účelové — obavné, viz Vedlejší věty obavné; (376—380). —
- Vedlejší věty zabraňovací (361—370). — Spojky *ne, quominus*, (361 a násl.); spojka *quin*, (368 a násl.); slovesa a výrazy znamenající »zabraňovati, brániti překážeti, státi v cestě, odstrašovati, zpěčovati se, zdráhati se« (361, 368, 369); konjunktivy ve vedlejších větách zabraňovacích (361); příklady se spojkami »*ne, quominus*« (362—368); příklady se spojkou »*quin*« (368—370); vazba sloves: *prohibere* (363, 366); *impedire* (365); *impediri* (366); *prohiberi* (366), (367); *recusare, non recusare* (367, 368).
- Verba deponentia (769—787). — Úvod (769, 770); krytočinná slovesa (deponentia) první konjugace: vzor *hortari* (770, 771); příklady, stupnice sloves, (772, 773, 774). — Krytočinná slovesa (deponentia) druhé konjugace: úvod (774); vzor *misereri* (775, 776); deponentia druhé konjugace, stupnice sloves, (776, 777). — Krytočinná slovesa (deponentia) třetí konjugace: úvod (777, 778); vzory *fungi, pati*, (778, 779); deponentia třetí konjugace, stupnice sloves, (780, 781, 782, 783, 784). — Krytočinná slovesa (deponentia) čtvrté konjugace: úvod (784, 785); vzor *largiri* (785, 786); deponentia čtvrté konjugace, stupnice sloves, (786, 787). — Časování slovesa *oriri* (788). —
- Verba semideponentia (788, 789). — Úvod (788); polokrytočinná slovesa (semideponentia *audeo, gaudeo, soleo, fido, confido, diffido, taedet, pertaedet, revertor, devortor*, jejich stupnice, (788, 789). —
- Verba *dicendi et sentiendi* (234, 235); neosobné a jiné výrazy *dicendi et sentiendi* (235, 236; 329, 330); verba *curandi et agendi* (330); verba *postulandi et imperandi* (329); verba *impediendi* (361); verba *timendi* (376). —
- Vespolnost (122), (*inter*). —
- volo, velle, volui*, (810, 811). —
- Výčet dvoučlenný a vícečlenný (300), (*denique*). —
- Vztahné příslovce spojovací (648, 649). —
- Vztahné zájmeno, viz Zájmeno. —
- Vztahné zájmeno spojovací (648, 649). —

Z.

Zájmena. — Osobní zájmena, jejich skloňování, jejich spojení s předložkami (3—5); osobní zájmeno 3. osoby, zesílené zájmenné tvary (4); genitivy *mei, tui, nostri, nostrum, vestri, vestrum* (5). Zvratné osobní zájmeno (127—131); skloňování, spojení s před-

ložkami (128); rozdíl v užívání tohoto zájmena v lat. a češtině (128—129); zesílené zvrtné zájm. osobní, jak se překládají tyto zesílené tvary do češtiny (129); předmětný genit. *sui* (129, 130). — *Zvrtné* přivlastňovací zájmeno (145—147); zájmena (145—146); v užívání v lat. a češtině (146—147); *omnia mea mecum porto* (147); *ego me defendo mea oratione* (147). — *Ukazovací* zájmena: *hic, haec, hoc*, skloňování (18); *iste, ista, istud*, skloňování (61); *ille, illa, illud*, skloňování (36); *ipse, ipsa, ipsum*, skloňování (37); význam (751—762); *idem, eadem, idem*, skloňování (62—63). — *Vztažné* zájmeno spojovací (648—649). — *Neurčitá* zájmena: *quis* (*qui*), *quid*; *qui* (*quis*), *qua*, *quod* (761); *quisque, quidque; quisque, quaeque, quodque* (761, 762); jak lze přeložití české zájmeno »každý« do latiny (762, heslo *quisque*); *quisquis, quaequae, quidquid, quicquid* (762); *quidam, quiddam, quidam, quaedam, quoddam*, význam 760, 761, 762; skloňování 811; rozdíl mezi »*aliquis*« a »*quidam*« 760; *aliquis, aliquid* (I. díl, str. 170); *aliqui, aliqua, aliquod* (II. díl, str. 295). — Ostatní viz v hesle »Zájmena« v »Rejstříku« k I. dílu učebnice na str. 515 a 516!) —

Z á k a z, viz Imperativus. —

Z á k l a d n í číslovky, viz Číslovky. —

Z d v o j k a, (reduplikace), (427). —

Z e m ě, viz Jména měst a malých ostrovů. —

Z v í ř a t a, viz Jména zvířat. —

Z v r a t n á slovesa v latině, (příklady): *se movere* (212), *se habere* (351), *se adiungere* (120), *se recipere* (257), *se servare* (124), *se gerere* a j. —

Z v r a t n á z á j m e n a, viz Zájmena. —

OBSAH.

I. Mluvnická část.

Sešit 1.	Str.
Poznámky a vysvětlivky	2
<i>1. h o d i n a.</i>	
Osobní zájmena	3
Číselná příslovce zájmenná. I.	8
<i>2. h o d i n a.</i>	
Stupňování přídavných jmen. (Úvod)	9
Pravidelné srovnávací stupňování adjektiv: Komparativ.	10
Skloňování komparativu adjektiv	12
Spojka » <i>quam</i> «. Ablativ srovnávací (<i>ablātivus comparātivus</i>)	13
Číselná příslovce násobná	17

3. hodina.

Ukazovací zájmeno » <i>hic, haec, hoc</i> «	18
Pravidelné srovnávání stupňování adjektiv: Superlativ	19
Genitiv celkový (<i>genitivus partitivus</i>)	20
Číslovky podílné. I.	25

4. hodina.

Kolikery je časový poměr děje vedlejší věty k ději řídicí věty?	26
Plusquamperfektum. (Předminulý čas.) Indikativ aktivního plusquamperfekta	28
První konjugace. Indikativ aktivního plusquamperfekta	31
Indikativ plusquamperfekta slovesa » <i>esse</i> = býti«	32
Číslovky podílné. II.	32
Základní číslovky (2000 až 10 milionů)	34
K první deklinaci: Řecká jména. (<i>Aenēās, Anchīsēs.</i>)	34
K druhé deklinaci: Substantiva v » <i>-ius, -āius, -eius, -ium</i> «.	34
K třetí deklinaci	35
Ukazovací zájmeno » <i>ille, illa, illud</i> «. (Skloňování.)	36
Vazba dvojího nominativu	36
Ukazovací zájmeno » <i>ipse, ipsa, ipsum</i> «. (Skloňování.)	37

Sešit 2.

5. hodina.

Číslovky podílné. III.	55
--------------------------------	----

6. hodina.

Futurum I. — Současnost v budoucnosti	57
Futurum II. (<i>secundum</i> či <i>exāctum</i>)	57
Oznamovací způsob futura II. rodu činného. (<i>Indicātivus futūri II. āctīvi.</i>)	58
Indicātivus futūri II. slovesa » <i>esse</i> = býti«	59
První konjugace. Indicātivus futūri II. āctīvi.	60
Ukazovací zájmeno » <i>iste, ista, istud</i> «. (Skloňování.)	61
Ukazovací zájmeno » <i>idem, eadem, idem</i> «. (Skloňování.)	62

7. hodina.

Participia.	65
Aktivní participium přítomného času.	67
K první deklinaci. (<i>Aenēās, Critiās.</i>)	75
Řadové číslovky. (1.000—2.000.000.)	77

8. hodina.

Kterým základním slovesným tvarům se u každého slovesa naučíte, abyste uměli utvořití kterýkoli slovesný tvar?	79
Supinum.	79
První konjugace: Supinum.	81

	Str.
Participium minulého času rodu trpného. (<i>Participium perfecti passivi.</i>)	82
Ablativ časový (<i>Ablativus temporis.</i>)	85

Sešit 3.

<i>9. hodina.</i>	
Passivní perfektum. Passivní plusquamperfektum. Passivní futurum II.	98
Oznamovací způsob času minulého rodu trpného. (<i>Indicativus perfecti passivi.</i>)	99
<i>10. hodina.</i>	
Nepravdivé stupňování.	110
<i>11. hodina.</i>	
Oznamovací způsob času předminulého rodu trpného. (<i>Indicativus plusquamperfecti passivi.</i>)	113
<i>12. hodina.</i>	
Oznamovací způsob futura II. rodu trpného. [<i>Indicativus futuri II. (exacti) passivi.</i>]	125
<i>13. hodina.</i>	
Zvratné osobní zájmeno.	127
<i>14. hodina.</i>	
Stupňování adjektiv zakončených v »-ilis«.	132
<i>15. hodina.</i>	
Rozkazovací způsob. Imperativus. <i>Imperativus futuri.</i>	134
Aktivní a passivní imperativ I. a II.	135

Sešit 4.

<i>16. hodina.</i>	
Zvratné přivlastňovací zájmeno.	145
<i>17. hodina.</i>	
Opisné stupňování adjektiv v »-eus, -ius, -uus«.	148
<i>18. hodina.</i>	
Konjunktiv.	160
Konjunktiv přítomný (přítomný). (<i>Coniunctivus praesentis.</i>) . .	161
Aktivní a passivní přítomný konjunktiv sloves I.—IV. konjugace.	162
Přítomný konjunktiv slovesa »esse« a jeho složenin	165
Jak se překládá do češtiny latinský přítomný konjunktiv? . . .	166
Přítomný konjunktiv přání. (<i>Coniunctivus optativus praesentis.</i>)	166
Rozkaz a zákaz vyjádřený přítomným konjunktivem. (<i>Coniunctivus hortativus, iussivus, prohibitivus.</i>)	167

19. hodina.

Absolutní komparativ	170
Jak se vyjádří v latině velmi vysoký stupeň vlastnosti?	171
Elativ	171

20. hodina.

Konjunktiv imperfekta. (<i>Coniunctivus imperfecti</i> .)	175
Aktivní a passivní konjunktiv imperfekta sloves I.—IV. konjugace:	
I. konjugace (<i>laudāre</i>)	176
II. konjugace (<i>dēlēre</i>)	177
III. konjugace, A (<i>carpere</i>)	179
III. konjugace, B (<i>capere</i>)	180
IV. konjugace (<i>audire</i>)	182
Konjunktiv imperfekta slovesa »esse«	183

21. hodina.

Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv imperfekta?	184
Konjunktiv imperfekta vyslovuje přání nedostižné v přítomnosti.	184
Konjunktiv imperfekta vyslovuje neskutečný děj v přítomnosti.	185
Podmínkové souvětí. (Hypothetická perioda.)	185
Podmínkové souvětí skutečnosti (hypothetická perioda reálná).	186
Podmínkové souvětí neskutečnosti (hypothetická perioda ireálná) (I.)	187

Sešit 5.

22. hodina.

Základní číslovky. (I.)	193
Akusativ příslovečného určení míry prostorové a časové. — (<i>Nātus sum</i> .)	198
Komparativy » <i>maior, minor</i> «, superlativy » <i>māximus, minimus</i> « k označení lidského věku	200

23. hodina.

Perfektní konjunktiv. (<i>Coniunctivus perfecti</i> .):	
A. Činný rod (<i>āctivum</i>).	213
I. konjugace.	213
Sloveso » <i>esse</i> «.	214
B. Trpný rod (<i>passivum</i>)	215
I. konjugace	215
Jak se překládá do češtiny latinský perfektní konjunktiv?	216
Perfektní konjunktiv přáci. (<i>Coniunctivus optativus potentialis perfecti</i> .)	216
Důrazný zákaz vyjádřený perfektním konjunktivem.	218
Konjunktiv připouštěcí, přítomní a perfektní. (<i>Coniunctivus concessivus</i> .)	219

24. hodina.

Konjunktiv plusquamperfecta. (<i>Coniunctivus plusquamperfecti</i>):	
A. Činný rod (<i>activum</i>)	221
I. konjugace	222
Sloveso »esse«	223
B. Trpný rod (<i>passivum</i>)	225
Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv plusquamperfecta?	226
Konjunktiv plusquamperfecta vyslovuje přání nedostižné v minulosti.	227
Konjunktiv plusquamperfecta vyslovuje neskutečný děj v minulosti.	229
Podmínkové souvětí neskutečnosti (hypothetická perioda ireálná) (II.).	230
25. hodina.	
Vazba akusativu s infinitivem. (I.)	232
Vazba akus. s inf.: Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny? (II. A)	237

Sešit 6.

26. hodina.

Vazba akus. s inf.: Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny? (II. B)	241
---	-----

27. hodina.

Základní číslovky. (II.)	262
Římské peníze.	265

28. hodina.

Vazba akusativu s infinitivem. (III.) — V češtině podmět není vyjádřen.	266
Vazba akusativu s infinitivem. (IV.) — Podmětný akusativ jest zastoupen akusativem zvrátého osobního zájmena »se«	268
Ablativ míry časové.	270

29. hodina.

Vazba akusativu s infinitivem. (V.) — Dva akusativy ve vazbě akusativu s infinitivem.	274
Základní číslovky. (III.)	275

30. hodina.

Infinitiv.	281
Présentní infinitiv. Jak se překládá do češtiny?	282

Sešit 7.

Str.

3 1. h o d i n a.

Hlavní a vedlejší časy v latině.	290
Praesens historicum. (Historické præsens.)	291
Perfectum praesens.	293
Historický infinitiv.	294

3 2. h o d i n a.

Účelové věty. — Příslovečné vedlejší věty účelové.	317
Kterými spojkami a výrazy bývají uvedeny vedlejší věty účelové?	323

3 3. h o d i n a.

Účelové věty. — Podstatné vedlejší věty účelové.	328
Účelové věty. — Vedlejší věty žádací a snahové.	328

Sešit 8.*3 4. h o d i n a.*

Účelové věty. — Vedlejší věty zabraňovací:	
A. Spojky » <i>nē</i> «, » <i>quōminus</i> «.	361
B. Spojka » <i>quin</i> = aby ne«.	368

3 5. h o d i n a.

Účelové věty. — Vedlejší věty obavné. Spojky » <i>nē</i> , <i>nē nōn</i> , <i>ut</i> «.	376
Participium budoucího času rodu činného. (<i>Participium futūri āctivi</i> .)	382

Sešit 9.*3 6. h o d i n a.*

Infinitiv. (Neurčitý způsob.)	385
Minulý (perfektní) infinitiv.	386
Činný minulý infinitiv (<i>infinitivus perfecti āctivi</i>).	387
Trpný minulý infinitiv (<i>infinitivus perfecti passivi</i>).	390

3 7. h o d i n a.

Vazba akusativu s infinitivem. (VI.) — Jak si počínáme při překladu z latiny do češtiny?	401
Jak vhodně někdy lze přeložit latinský superlativ se substantivem do češtiny?	406
Stupňování přídavných jmen. Odchytky. Nepravidelné stupňování.	407

3 8. h o d i n a.

Budoucí infinitiv (<i>infinitivus futūri</i>).	413
Činný budoucí infinitiv (<i>infinitivus futūri āctivi</i>).	413

39. <i>h o d i n a.</i>	
Trpný budoucí infinitiv (<i>infinitivus futuri passivi</i>).	419
40. <i>h o d i n a.</i>	
Stupnice latinských sloves.	423
Slovesa první konjugace. Stupnice sloves. — Vzor » <i>laudō</i> «.	425
Slovesa první konjugace, která se v některých tvarech odchyľují od vzoru » <i>laudāre</i> «. (Jejich abecední seznam jest na obálce 11. sešitu.)	427
Stupnice slovesa » <i>dare</i> « a jeho složenin.	429

Sešit 10.

42. <i>h o d i n a.</i>	
Slovesa druhé konjugace. — Indikativ aktivního perfekta. Perfektní kmen.	453
Slovesa druhé konjugace. — Supinum. Aktivní budoucí participium.	456
Slovesa druhé konjugace. — Stupnice sloves. (Abecední seznam těchto sloves jest na obálce 11. sešitu.)	457
Časování sloves druhé konjugace. Vzory » <i>dēleō, moneō</i> «. Aktivní a pasivní perfektnum, plusquamperfektnum, futurum II. atd.	464
Vazba akusativu s infinitivem. (VII.)	479

Sešit 11.

45. <i>h o d i n a.</i>	
Řadové číslovky. Zlomky.	521
Vedlejší věty časové. » <i>Cum</i> « <i>temporāle</i> . » <i>Cum</i> « <i>historicum</i>	522

Sešit 12.

46. <i>h o d i n a.</i>	
Vedlejší věty časové. — » <i>Cum</i> « <i>historicum</i>	529
Slovesa II. konjugace. Stupnice sloves. — Dodatky.	538
47. <i>h o d i n a.</i>	
Slovesa třetí konjugace. Kmen perfektní. Kmen supinový.	542
Kmen perfektní. Šest skupin sloves třetí konjugace.	543
Supinum. — Aktivní budoucí participium.	545
Časování sloves třetí konjugace. Perfektnum, plusquamperfektnum, futurum II. atd. Vzory » <i>carpō, carpere, capiō, capere</i> «.	546
48. <i>h o d i n a.</i>	
Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — První skupina: Perfektnum se znakem »-s-«.	550

Sešit 13.

Str.

*49. hodina.*Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Druhá skupina:
Jednoduché perfektum. 577*50. hodina.*Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Třetí skupina:
Perfektum se znakem »-v-«. 613
Schodná slovesa (I.): *aiō, inquam, quaesō* a j. 623
Časování slovesa »*prōsum, prōdesse*«. 624**Sešit 14.***51. hodina.*Relativum copulativum. Vztažné zájmeno (příslovce) spojovací. 648
Āctivum causativum. Činný rod původový 650
Doplňk. (I.) 650
Doplňk. (II.) Shoda doplňku: a) s podmětem, b) s předmětem,
c) opačná. 654*52. hodina.**coepī, coepisse, coeptus*. 656
Jména měst a malých ostrovů. 661*53. hodina.*Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Čtvrtá skupina:
Perfektum v »-ui-«. 669
Slovesa zdánlivě podobná tvarem. 672**Sešit 15.**

Doplňkové participium. 673

*54. hodina.*Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Pátá skupina:
Reduplikované perfektum. 678
Perfectum gnōmicum. 683*55. hodina.*Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Šestá skupina:
Slovesa v »-iō, -ere«. 690
Fīō, fierī, factus sum. 695*56. hodina.*Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Dodatek I. 701
edō, edere, ēdī, ēsum. 702*57. hodina.*Časování sloves čtvrté konjugace. Vzory: *audiō, vinciō, veniō*.
Aktivní a pasivní perfektum, plusquamperfektum, futurum II. 706

Slovesa IV. konjugace. Stupnice sloves. — První skupina:	
Pravidelná slovesa.	710
58. h o d i n a.	
Slovesa čtvrté konjugace, která se v některých tvarech odchylojí od vzoru »audīre«; stupnice těchto sloves.	713

Sešit 16.

<i>ferō, ferre, tulī, lātum.</i>	733
--	-----

Sešit 17.

59. h o d i n a.	
Verba dēpōnentia. Slovesa krytočinná.	769
Krytočinná slovesa (dēpōnentia) první konjugace. — Vzor:	
<i>hortor, hortāri, hortātus sum.</i>	770
Některá deponentia první konjugace: Stupnice sloves	772
Krytočinná slovesa (dēpōnentia) druhé konjugace. — Vzor:	
<i>miserēor, miserēri.</i>	774
Deponentia druhé konjugace: Stupnice sloves.	776
Krytočinná slovesa (dēpōnentia) třetí konjugace. — Vzory:	
<i>fungor, fungī, patior, patī.</i>	777
Deponentia třetí konjugace: Stupnice sloves.	780
Krytočinná slovesa (dēpōnentia) čtvrté konjugace. — Vzor:	
<i>largior, largiri.</i>	784
Deponentia čtvrté konjugace: Stupnice sloves.	786
<i>orior, oriri, ortus sum.</i>	788
Polokrytočinná slovesa (sēmidēpōnentia).	788
Složeniny slovesa »ferō, ferre«.	789
<i>possum, posse, potui.</i>	790
<i>eō, ire, ī, itum.</i>	792
Slovesa schodná (II.): <i>queō, nequeō.</i>	794
60. h o d i n a.	
<i>volō, nōlō, mālō</i>	810
<i>quīdam, quaedam, quiddam, quoddam.</i>	811

II. Latinsko-česká cvičení. (Mluvnické tvary, věty.)
--

(Casování sloves:) str. 31, 32, 58—61, 83, 84, 99, 100, 114, 126, 127, 162—165, 176—183, 213—216, 222, 226, 293, 294, 388—391, 393, 416, 420, 429, 464—468, 546—549, 623, 624, 656, 657, 695—697, 702, 703, 707—710, 733, 734, 771, 775, 776, 778, 779, 785, 786, 788, 791—794.

(*Sklonění:*) str. 12, 13; (*stupňování příd. jmen:*) 40, 42, 44, 132, 133, 148, 149, 407; (*multus:*) 116—118; (*maior, minor:*) 200, 201; (*zvratná zájmena:*) 128—131, 146, 147; (*číslovky:*) 77, 194—198, 263, 265, 276; (*jména měst:*) 662—665, 667—669.

(*Praesens historicum:*) str. 292; (*histor. infin:*) 294; (*activum causat.:*) 650; (*perf. gnom.:*) 683; (*konjunktiv:*) 166—168, 185, 187—189, 217—221, 227—230, 231; (*imperativ:*) 134—137; (*infin. perf.:*) 387—392; (*infin fut.:*) 414—416, 420.

(*Doplněk:*) str. 651—656, 673—675; (*akus.:*) 199, 200; (*gen.:*) 261, 262; (*abl.:*) 86—88, 270, 271.

(*Akus. s infin.:*) str. 237, 239—244, 266—268, 270, 275, 401—404, 414—416, 420, 479; (*věty účelové:*) 319—322, 324—326, 331—334; (*zabraňovací věty:*) 362, 363—370; (*obavné věty:*) 378—380; (*ně- které vedl. věty uvedené spojkou »cum«:*) 525—528, 530—532.

(*Různé:*) str. 13—15, 21, 29, 30, 38, 57, 80, 109.

III. Články. — Vypracování.

1. *Dē dīs Rōmānorum.* (1. sešit, str. 45.)
O římských bozích. (2. sešit, str. 55.)
2. *Annus, mēnsis, diēs.* (1. sešit, str. 46.)
Rok, měsíc, den. (3. sešit, str. 97.)
3. *Primum colloquium.* — První rozhovor. — (1. sešit, str. 48.)
4. *Ve vsi hoří!* (2. sešit, str. 78.)
Dē vicō ārdentī. (2. sešit, str. 95.)
5. *Dē pecūniā Rōmānōrum.* (5. sešit, str. 240.)
O římských penězích. (6. sešit, str. 265.)
6. *O pāvovi.* (6. sešit, str. 244.)
Dē pāvōne. (6. sešit, str. 280.)
7. *O Damoklovi.* (6. sešit, str. 280.)
Dē Dāmocle. (6. sešit, str. 288.)
8. *Colloquium.* (6. sešit, str. 280.)
Rozmluva. (6. sešit, str. 288.)
9. *Dē pugnā Marathōniā et Salamīniā.* (7. seš., str. 316.)
O bitvě marathonské a salaminské. (8. seš., str. 338.)
10. *Dē Lacedaemoniīs.* (7. seš., str. 328.)
O Spartanech. (8. seš., str. 340.)
11. *Dē equō et asinō.* (7. seš., str. 335.)
Kůň a osel. (8. seš., str. 341.)

12. *Dē accipitre et columbīs.* (7. seš., str. 336.)
Jestřáb a holubi. (8. seš., str. 342.)
13. *Pastýři a vlk.* (9. seš., str. 400.)
Dē pāstōribus et lupō. (9. seš., str. 432.)
14. *O římských hostinách.* (10. seš., str. 445.)
Dē Rōmānōrum convīviīs. (11. seš., str. 509.)
15. *Dē duōbus saccīs.* (10. seš., str. 468.)
Dva pytle. (11. seš., str. 510.)
16. *Dē Mārcō Pīsōne.* (10. seš., str. 468.)
Markus Piso. (11. seš., str. 510.)
17. *Krátce jsou líčeny hlavní události římských dějin.* (13. seš., str. 620.)
Summae rēs historiae Rōmānae attinguntur. (14. seš., str. 644.)
18. *Prōverbia.* (Přísloví.) (5. seš., str. 212.)

IV. Slovník.

(Polotučná číslice na počátku řádku značí sešit.)

	Str.		Str.
1. K 1.—2. úloze	5	9. K 45.—47. úloze	393
1. K 3.—4. „	21	9. K 48.—50. „	408
2. K 5.—6. „	51	10. K 51.—52. „	433
2. K 7.—10. „	69	11. K 53.—56 „	481
3. K 11.—16. „	100	12. K 57.—58. „	559
3. K 17.—22. „	120	13. K 59.—62. „	584
4. K 23.—30. „	150	14. K 59.—62. „	625
5. K 23.—24. hodině	210	16. K 63.—70. „	735
6. K 25.—30. „	245	17. K 71.—75. „	795
7. K 31.—33. „	295	17. K 63.—75 „	802
8. Dodatek k slovníku } k 31.—33. hodině }	342	(Vlastní jména.) }	
8. K 34.—35. „	370	17. K 76. úloze	815

V. Skupiny slov.

1. Příbuzenstvo.	90
2. Zvířectvo. — Ssavci.	336
3. „ — „	432
4. „ — Ssavci a ptáci.	480
5. Zvířectvo.	576

VI. Články a mluvnické stati otištěné na obálce sešitů.

Obálka
sešitů:

1. Předpisy o doplňovacích zkouškách dospělosti (doplňovacích zkouškách maturitních) absolventů reálných gymnasií, reformních reálných gymnasií a reálék	1. a 3.
2. Rod podstatných jmen	2.
3. Obojrodá, commūnia	2.
4. Přechylná, mōbilīa	2.
5. Jména zvířat	4.
6. Rod podstatných jmen I. deklinace	4.
7. Rod podstatných jmen II. deklinace	4. a 5.
8. Třetí deklinace:	
a) K rodu substantiv	5.
b) K rodu adjektiv	6.
9. Rod substantiv III. deklinace (úvod)	6.
10. Maskulina III. deklinace	6. až 8.
— Odchylky rodu ženského	8. a 9.
— Odchylky rodu středního	9.
11. Feminina III. deklinace	9. a 10.
— Odchylky rodu mužského	11. až 13.
— Obojrodá	12.
— Vlastní jména mužů stejnoslabičná	13.
— Feminina v »-us« a »-ūs«	13.
12. Neutra III. deklinace	13.
— Odchylky	13. a 14.
13. Čtvrtá deklinace	14. a 15.
14. Pátá deklinace	15.
15. Jména různorodá, heterogenea	15.
16. Některá podstatná jména mají jiný význam v plurálu než v singuláru, z nich mnohá mají v plurálu jednak <i>týž</i> význam jako v singuláru, jednak <i>jiný</i> význam . .	16.
17. Plūrālia tantum, pomnožná	16.
18. Abecední seznam latinských sloves první a druhé konjugace k slovesným stupnicím uvedeným na str. 427 až 429 a na str. 457 až 463	11.
19. Římský kalendář	16. až 18.
20. Zprávy nakladatelství	18.

VII. Úlohy a jejich vypracování.

Úloha.	Sešit.		Vypracování.	Sešit.	
	Strana.			Strana.	
1.	1.	7	1.	1.	38
2.	1.	16	2.	1.	39
3.	1.	23	3.	1.	41
4.	1.	24	4.	1.	43
5.	2.	49	5.	2.	91
6.	2.	62	6.	2.	92
7.	2.	75	7.	2.	93
8.	2.	76	8.	2.	93
9.	2.	78	9.	2.	95
10.	2.	84	10.	2.	95
11.	3.	107	11.	3.	139
12.	3.	109	12.	3.	141
13.	3.	111	13.	3.	141
14.	3.	112	14.	3.	142
15.	3.	115	15.	3.	143
16.	3.	118	16.	3.	119
17.	3.	127	17.	3.	144
18.	3.	131	18.	4.	174
19.	3.	133	19.	3.	144

Úloha.	Sešit.		Vypracování.	Sešit.	
	Strana.			Strana.	
20.	3.	138	20.	4.	189
21.	4.	149	21.	4.	190
22.	4.	150	22.	4.	191
23.	4.	168	23.	4.	192
24.	4.	170	24.	5.	204
25.	4.	170	25.	5.	205
26.	4.	172	26.	5.	206
27.	4.	173	27.	5.	206
28.	4.	173	28.	5.	208
29.	5.	202	29.	5.	208
30.	5.	203	30.	5.	209
31.	5.	240	31.	6.	265
32.	6.	244	32.	6.	280
33.	6.	260	33.	6.	273
34.	6.	264	34.	6.	285
35.	6.	272	35.	6.	277
36.	6.	278	36.	6.	286
37.	6.	278	37.	6.	287
38.	6.	280	38.	6.	288

Úloha.	Sešit.	Strana.	Vypracování.	Sešit.	Strana.
39.	6.	280	39.	6.	288
40.	6.	284	40.	7.	289
41.	7.	315	41.	8.	337
42.	7.	327	42.	8.	339
43.	7.	335	43.	8.	340
44.	7.	336	44.	8.	341
45.	8.	380	45.	9.	398
46.	9.	400	46.	9.	431
47.	9.	404	47.	10.	446
48.	9.	417	48.	10.	448
49.	9.	421	49.	10.	449
50.	9.	421	50.	10.	476
51.	10.	443	51.	11.	508
52.	10.	468	52.	11.	510
53.	10.	470	53.	11.	513
54.	10.	473	54.	11.	516
55.	11.	503	55.	12.	533
56.	11.	506	56.	12.	536
57.	12.	571	57.	13.	608

Úloha.	Sešit.	Strana.	Vypracování.	Sešit.	Strana.
58.	12.	574	58.	13.	610
59.	13.	603	59.	14.	636
60.	13.	606	60.	14.	639
61.	13.	616	61.	14.	641
62.	13.	620	62.	14.	644
63.	14.	657	63.	15.	686
64.	14.	659	64.	15.	688
65.	15.	675	65.	15.	718
66.	15.	676	66.	15.	719
67.	15.	684	67.	16.	721
68.	15.	685	68.	16.	722
69.	15.	697	69.	16.	723
70.	15.	699	70.	16.	725
71.	15.	703	71.	16.	727
72.	15.	704	72.	16.	728
73.	15.	712	73.	16.	729
74.	15.	715	74.	16.	731
75.	15.	716	75.	16.	732
76.	17.	812	76.	17.	813

Ukázka z praktické jazykové příručky

Česko-německé konverzace a frazeologie

obsahující přes 13.000 českých konverzačních vět a frázi přeložených do němčiny tak, jak by je správně řekl rodilý Němec. Sestavila A. Formánková-Kubínová a Dr. Jiří Formánek, 391 stran; vázaný výtisk za K 36.—.

Fráze i věty jsou srovnány v abecedním pořádku podle nejdůležitějšího slova ve větě či ve frázi.

bandurská: Spustil bandurskou.	Er erhob ein Mordgeschrei.
bič: Upletl si na sebe bič.	Er hat sich selbst die Rute gebunden.
bouda: Ušili na něho boudu.	Sie haben ihm eine Falle gestellt.
brynda: Teď je v bryndě.	Jetzt sitzt er in der Patsche, in den Nesseln.
Nechal nás v bryndě.	Er hat uns im Stich gelassen.
bydlo: Pálí ho dobré bydlo.	Wenn's dem Esel zu wohl wird, geht er aufs Eis tanzen.
louže: Přišel z bláta do louže.	Er kam vom Regen in die Traufe.
malíček: Ta to má v malíčku.	Die hat es am Schnürchen.
měřiti: Napřed měř, potom řež.	Erst wäge, dann wage.
míra: Vyočil z míry.	Er hat über die Schnur gehauen.
mlíti: Mele z posledního.	Er pfeift auf dem letzten Loch.
mrkvička: Teď nám strouhá mrkvičku.	Jetzt schabt er uns ein Rübchen.
namíchat: To mne strašně namíchal.	Das hat mich schrecklich gefuchst.
naparovati se: On se hrozně neparuje.	Er tut sich furchtbar wichtig.
nos: Co Vám přeletělo přes nos?	Was ist Ihnen in die Quere gekommen?
obrátiti: Karta se obrátila.	Das Blatt hat sich gewendet.
odbytí: To jest odbytá věc.	Das ist abgekartete Sache.

paškál: Vzal ho na paškál.	Er hat ihn ins Gebet genommen.
patent: Myslí, že má na rozum patent.	Er glaubt die Weisheit mit Löffeln gegessen zu haben.
pavouk: To je divný pavouk.	Das ist ein wunderlicher Kauz.
Petr: Ať je to Petr nebo Pavel.	Er mag Hinz oder Kunz sein.
praštěný: Je praštěný pytle.	Der hat eins mit dem Holzhammer gekriegt.
praštití: Prašť jako uhoď!	Gehüpft wie gesprungen.
proč: Proč? Pro slepičí kvoč!	Das ist Jacke wie Hosen.
půjčka: To je půjčka za oplátku.	Was? Das Wasser ist naß!
raďa: Neví si rady ani pomoci.	Das ist Maß für Maß.
slibovatí: Sliboval nám hory doly.	Er weis weder Mittel noch Wege.
spáti: Spí jako dřevo.	Er hat uns goldene Berge versprochen.
šipek: Jdi mi k šípku!	Er schläft wie eine Ratte.
šlak: Aby tě šlak vzal, trefil!	Geh' zum Kuckuck!
vdolky: Jeden má rád holky, druhý zase vdolky.	Daß dich der Geier hole!
vlk: Hleď, aby se vlk nažral a koza zůstala celá.	Der eine ißt gern Schwartenwurst, der andre grüne Seife.
zelí: Lezl mu do zelí.	Wasch mir den Pelz, und mach mich nicht naß.
zuby: Drž jazyk za zuby. Bránili se zuby nehty.	Er ging ihm in den Hafer.
Bráníme se zuby nehty.	Halt die Zunge im Zaune.
	Sie setzten sich mit Hörner und Klauen zur Wehr.
	Wir wehren uns mit Händen und Füßen.

A takových vět a frází najdete v této knize přes 13.000!

Pamatujte, že jako ryba žije ve vodě, tak slovo žije ve větě, ve frázi. Proto překládati znamená tlumočiti českou myšlenku, větu nebo frázi do ducha německého jazyka nebo zase naopak, německou myšlenku do ducha českého jazyka.

A jak vidíte z uvedených příkladů, česká fráze se velmi často nekryje s doslovným (slovičkářským) překladem.

Knihu koupíte u každého knihkupce.

Nakladatel A. Neubert v Praze,
Hybernská 12.

Ukázka z praktické jazykové příručky

Česko-francouzské konverzace a frazeologie

obsahující přes 27.000 českých a do franštiny přeložených konverzačních vět a frází tak, jak by je řekl rodilý Francouz.

Sestavil prof. Dr. Emil Votoček, 805 stran; váz. výt. za K 69.—. Podle přání a dohody dodáme na 3 měsíční splátky. Fráze jsou srovnány v abecedním pořádku podle českého slovesa:

dáti: Nedám na lidské řeči.	Je me moque du qu'en dira-t-on.
kupovati: U kterého kupce kupujete?	Chez quel épicier vous fournissez - vous ?
míti: Má něco za lubem.	Il a une idée de derrière la tête.
namáhati se: Marně byste se namáhal.	Vous en seriez pour votre peine.
nechat: Učitel ho nechal po škole.	Le maître l'a mis en retenue.
nositi: Nosí svou ženu na rukou.	Il est aux petits soins pour sa femme.
odnésti: Odněl jsem si to jen strachem.	J'en ai été quitte pour la peur.
pamatovati: Pamatujte na zadní kolečka!	Gardez une poire pour la soif.

platiti:	O mně to platí ještě více než o něm.	C'est encore plus vrai pour moi que pour lui.
představiti:	Nemohu si ho před- staviti ženatého.	Je ne le vois pas marié.
přežiti:	Ten nás všechny přežije.	Il nous enterrera tous.
přijíti:	Každý si při tom přijde na své.	Chacun y trouvera son compte.
rozchoditi se:	Člověk se musí rozchodit.	Il faut se dégourdir les jambes.
vědět:	Nevěděl jsem jak do toho.	Je ne savais comment m'y prendre.
To bych rád věděl.		C'est ce que je me demande.
věštiti.	Tomu podniku nevěštím nic dobrého.	J'augure mal de cette affaire.
vyjít:	Rána (z pušky) nevyšla.	Le coup n'est pas parti.
vynechávati:	Motor vynechává.	Le moteur a des ratés.
vytáhnouti:	Pokoušel se to (tajemství) ze mne vytáhnouti (vyzvědět).	Il a essayé de me tirer les vers du nez.
zastaviti:	Zastavím se pro vás k večeru.	Je passerai vous prendre vers le soir.
znáti:	Znám ho jako své boty.	Je le connais comme ma poche.

Takovýchto vět a frází najdete v této knize přes 27.000!

Na každé zde uvedené české sloveso jest vázáno několik frází a vět, na některé dokonce několik desítek.

Z uvedených příkladů vidíte, že se málokterá česká fráze kryje s doslovným francouzským překladem a že nelze každou českou frází doslovně přeložiti do franštiny.

Jak překládati české fráze do ducha francouzského jazyka, tomu vás naučí Votočkova frazeologie.

Na skladě u všech knihkupců.

Nakladatel A. Neubert v Praze,
Hyberská 12.

V přestupném roce byl za den 24. února (= *a. d. VI. Kal. Mart.*) vkládán přestupný den, jenž se psal »*a. d. bis VI. Kal. Mart.*« (*ante diem bis sextum Kalendās Mārtiās*). Odtud se »přestupný rok« nazýval »*annus bissextus*«. — [*bis* = dvakrát.]

Povšimněte si, že se jména hlavních dní (*Kal., Nōn., Id.*) i adjektiva označující měsíc píší na začátku slova velkým písmenem!

LATINSKY V 1000 SLOVECH PRO ZAČÁTEČNÍKY

Napsal

JOSEF BRADÁČ,

profesor akademického gymnasia v Praze.

Celé dílo, čítající 540 stran, vyšlo v 15 sešitech a stojí úplně v pěkném pouzdře K 60.—. Dodáváme je na 3 měsíční splátky, nebo si je můžete kupovati postupně po jednotlivých sešitech.

LATINSKY V 1000 SLOVECH PRO POKROČILÉ

Napsal

JOSEF BRADÁČ,

profesor akademického gymnasia v Praze.

Celé dílo, čítající 928 stran, vyšlo v 19 sešitech a stojí úplně v pěkném pouzdře K 78.—. — Dodáváme je na 3 měsíční splátky, nebo můžete si je postupně kupovati po jednotlivých sešitech.

Podle metody, zvolené v obou učebnicích

LATINSKY V 1000 SLOVECH

naučíte se základům latinského jazyka, potřebným pro četbu latinských klasiků, velmi dobře.

Obě učebnice — jak učebnice »Pro začátečníky«, tak učebnice »Pro pokročilé« jsou určeny pro soukromé studium a jsou domácím pomocníkem při učení se latině především pro ty, kdož se chtějí buď naučiti latině pro soukromou potřebu, nebo se připravit k jakékoli zkoušce z latiny na střední škole.

Ale i pro studenty gymnasií obě učebnice budou

výborným průvodcem při studiu.
Vždyť se ve škole přihází — a
nepřítomnosti při učitelově výkladě
z nedostatečného pochopení probl-
věděni vzniknou mezery, kterých žák
často pak sám ani nemůže doplniti.

A tu studentům znamenitou pomockou
domácího učitele budou obě učebnice

A6294/18

LATINSKY V 1000 SLOVECH PRO ZAČÁTEČNÍKY

LATINSKY V 1000 SLOVECH PRO POKROČILÉ,

které svým posláním a svou metodou jsou ojedinelým dílem mezi
českými učebnicemi jazyka latinského.

V obou učebnicích naleznete to, co nebývá pospolu ve školních
učebnicích: jasný a srozumitelný výklad mluvnických statí, veliké
množství větných příkladů a hojně úloh, k nimž jest současně při-
pojeno i

vypracování úloh.

Neméně přispěje každému při učení vyznačování výslov-
nosti, délky samohlásek i přízvuku slabik, které
jest v prvním díle učebnice soustavné, v druhém díle u všech obtíž-
nějších slov.

Veliká jest i zásoba latinských slov, takže se učebnice stávají
i malým sice, ale dosti obsáhlým latinsko-českým slovn-
níkem.

Obě učebnice jsou opatřeny podrobnými **rejstříky** — tu zejména
upozorňujeme na podrobný rejstřík v tomto dvojsešitě 18./19. tohoto
dílu učebnice »Latinsky v 1000 slovech«. Rejstřík vám rychle oznámí
číslo stránky, na které jest výklad hledané mluvnické statí nebo
latinské slovo, jehož český význam hledáte.

Také otcům, kteří pomáhají svým synům gymnasistům při jejich
domácí přípravě, oba díly této učebnice vřele doporučujeme.

N A S K L A D Ě U V Š E C H K N I H K U P C Ů.
Nakladatel A. Neuberf v Praze
ZEMĚDĚLSKÉ KNIHKUPECTVÍ, P R A H A II., HYBERNSKÁ 12.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vy-
davatel Zemědělské knihupectví A. Neuberf v Praze, Hyberská 12. Tiskne Tempo
v Praze. — V Praze dne 2. října 1939. — Předplatné na 5 sešitů K 30.—
na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebrání lze zrušiti jen písemně. Reklamační
nedobřích sešitů se vřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová
sazba povolena ředitelstvem pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1927. Do-
hládací poštovní úřad Praha 7.